הַמִּלּוֹן הָעִבְרִי

מאת

יְהוּדָה גְּרָזוֹבְסְקִי וְדָוִד יֶלִין

הוצאה חדשה מתקנת בהוספות רבות

מאת

יהודה גרזובסקי

(10000 — 14000)

הוצאת «דביר» תל אביב

תרפ"ז

Copyright 1927 by the «DVIR» Co. Ltd., Tel-Aviv

דפוס א. איתן וס. שושני, תל-אביב.

* * *

המלון העברי הזה בהוצאתו החדשה, הוא, בלי הפרזה יתרה, מועט המחזיק את המרובה, מלון שמושי קטן ומלא, קצר ושלם, מלון ללשון העברית בכל היקפה, שלא יחסר כל בו בשביל השמוש: הלשון המקראית והתלמודית, לשון בעלי המדרש ותכמי ספרד, לשון הגאונים והפיטנים, לשון הפוסקים הראשונים והאחרונים ולשון הספרות החדשה – כל אלה נקבצו ובאו במלון הזה. מן המקרא באו בו כל המלים, לא נעדר רבר (מלבד הארמית שבדניאל ועזרא), מן התלמודים נאספו כל אותן המלים שאפשר לחשבן לעבריות עפ"י מקורן ושרק עפ"י מקרה אינן במקרא, וגם הרבה מהמלים הארמיות והזרות, שקנו להן זכות אזרח בספרותנו העתיקה והחדשה. גם מן הספרות של אחר התלמוד באו כל המלים הנחוצות והמועילות, ומן המלים המחדשות בזמן האחרון נבחרו רק המקבלות ביותר והנחוצות ביותר לשמוש השפה ושמקורן העברי נכר בהן. מלבר כל אלה, נלקטו ונאספו, ונכנסו אל המהדורה החדשה הזו אוצר נדול מאד של אמרות, בטויים, משלים, פתנמים וצרופי מלים הפזורים בים הנדול של ספרותנו העתיקה, בעת ששפתם של הסופרים והחכמים היתה בפיהם ובלבם שפה חיה וטבעית. את כל אלה צורך מוחלט הוא להכנים אל שפת השמוש כדי להחיותה ולשכללה, וכדי להשיב לה את אשר אבר ממנה במשך הדורות. גם בבאורי הערכים נכנסו במקומות רבים תקונים שונים.

עבודה רבה מאד, עבודת שבע שנים, הושקעה בסדור המלון העברי ה ז ה, כי הכל נלקט ונאסף מתוך המקורות הראשונים ולא ממלונים וקובצים וספרי שמוש, אבל כמרומה כי העמל הרב לא היה לשוא.

כב סיון, תרפז, תל-אביב.

י. ג.

הוראת ראשי התבות והסמנים:

א״ח, אות חבור.
א״י, אות יחס.
ז, זכר.
ז״נ, זוגי.
ז״נ, זכר ונקבה.
ז״ז, זכר זוגי.
ז״ר, זכר רבים.
י, יחיד.
כ, כנוי.
לד״ק, לדעת קצת.
מ״נ, מלת גוף.
מ״ח, מלת חבור.
מ״י, מלת יחס.
מ״ק, מלת קריאה.
מ״ש, מלת שאלה.
מש״ל, מלת שלילה.
נ, נקבה.
נ״ר, נקבה רבות.
ס, סמיכות.
ס״ר, סמיכות רבים או רבות.
פ״ח, פועל הוה.
פ״י, פועל יוצא.
פ״ע, פועל עומד.
פע״י, פועל עומד ויוצא.
ר, ראה; רבים.
ר״ז, רבים זוגי.
ש״מ, שם מספר.
ש״פ, שם פרטי.
ת, תואר.
תה״פ, תאר הפעל.
ת״נ, תאר נקבה.
* — סמן למלות לא מקראיות הנמצאות בספרות הישנה שאחרי המקרא.
ᵛ — סמן למלות ארמיות.
° — סמן למלות חדשות הנמצאות בספרות המאחרת.

א.

א. האות הראשונה באלפבית העברי, שמה אָלֶף. סמן המספר—אחד; עם שתי נקודות או קו מאוזן או נשוי לבעלה — אֶלֶף (כמו: אי התמד לנצח, אלף שנה כאות ארבעים וארבע לנצח).

אָ*, הברה מבעית להתרגשות הנפש.

אַ...*, אות יחס: על (כמו: אַנַב=על נבו).

א׳, ר״ת, ארון; אחר; ראשון.

— מא׳ עד ת׳, בראשית ער אחרית.

א״א, ר״ת, ארוני אבי; אי אפשר; אחרים אומרים; אין אומרים; אברהם אביט; אשת איש; אם אמרת; אפן אחר.

אא״א, ר״ת, אין אומרים אותו; אלא אם אמרת.

אא״ה, ר״ת, אבי אבות הטומאה.

אא״ז, ר״ת, ארוני אבי זקני.

אאו״ל, ר״ת, ארוני אבי זכרונו לברכה; אברהם אבינו זכרונו לברכה.

אא״כ, ר״ת, אלא אם כן; אם אמרת כך.

אָב, ז, (ס׳ אָבִי ולפעמים אַב, כי אָבִי, אָבִיךָ, אָבִיו, ר׳ אָבוֹת), האיש ביחסו לבן או לבת שנולדו לו; אבי המשפחה או השבט; כינוי לאלהים; מפציא דבר חרש; פורה, ארק; עקרו של דבר; שם החדש החמשי מניסן; הצמח המתבר לקרקע ביחס לעליו או לפריו.

— אָבוֹת, ז, האב והאם, הורים; *כינוי לאברהם, יצחק ויעקב; כינוי לראשי אומתנו הראשונים; כינוי לחכמי המשנה הראשונים; שם מסכת בסדרי המשנה.

— אָב בָּחְכָמָה*, ת, גדול בחכמה.

— אַב בֵּית דִּין*, ז, ראש הדינים, משנה לנשיא בית הדין.

— אַב הַטֻּמְאָה*, ז, אמאה הטמאה אדם וכלים.

— אַב וָבֵן*, ז, אבי האב או האם, וקן, סבא.

— אַב חוֹרֵג*, ז, בעל האם.

— אַב טָמְאָה*, ז, אחת מל״ש המלאכות העקריות האסורות בשבת.

— יֵשׁ לְאָבִיו בֵּן, ר׳ בן.

— וְכִי יֵשׁ אָב לַתּוֹרָה? מבטא בטוחן: התורה (או החכמה) אינה עוברת בירושה.

— בְּגָנַן אָב*, בָּנָה אָב*, ר׳ בנין ור׳ בנה.

אַב, ז, (כי אַבִּי, ר׳ אֲבִים), צמח רך, רענן; המקל הדק שבו מחבר הפרי לענף; רעננות, לחלוחית (בהשאלה לנער).

א״ב, ר״ת, אלף בית; אין בו; אין ביכלתו; אנשי ביתו.

אַבָּא*, ז, אָב; קריאה של חבה מצד הבן או הבת לאביהם; קריאה של כבוד לאיש, כמו: מר; כהן.

אַבָּבִית*, ז, צפרדעית הבאה מקדחת.

אבד (אָבַד, יאבד), פ״ע, (לי־, פי־, אַבֵּ׳, הַאֲבֵד; חדל להיות; הרוג; לְהִיוֹת עוֹד לְבִלְעָדַי; היה בצרה. הָאֲבַד*, נגזם שיאבד; נרגש; הַשְׁמֵד. בָּלָה. אֹבֵד, הַסֵּר, בָּלָה, תַּשְׁחִית, הַשְׁמֵד, הרוס. הָאֲבַד, נגזם שיאבד; נרגש; הַשְׁמֵד.

— אָבוֹד לַב, התבלבל ולא הבין מה שהוא עושה.

— אֹבֵד עֲצְמוֹ לָרָעָב*, שלוח יד בנפשו, הרג את עצמו בצדיה.

— אֹבֵד שָׁבוּעָה*, הפר, לא קים שבועה.

אָבֵד*, ת, רבר שקל להתקלקל ולהשחת.

אביד, ריק, אב בית דין.

אֲבָדָה, נ, (ס׳ אֲבֵדָה, ב׳ אֲבָדָתִי, ר׳ אֲבָדוֹת), רבר שנעלם מבעליו.

אַבְדָה, אֲבַדּוֹן, ז, כליון, חֻרבן; שאול, קבר.

אַבְדָלָה*, נ, ר׳ הבדלה.

אַבְדָן, ז, כליה, חֻרבן, הֶרֶס; אניד, קלקול.

אַבְדָן, ז, השטרה, כליון.

אבה (אָבָה, יאבה), פ״ע, הסכים, רצה; הסכים ל־.

אֵבֶה, ז, גמא, קנה גבוה.

אֲבַהוּת*, נ, כחצ האבות.

אֲבוּב*, ז, (ר׳ אֲבוּבִים), שפופרת אדמה; חליל לנגן; שפופרת רחבה נקובה לקלות בה קלויות או קמח.

— אֲבוּב רֵעָה*, ז, צמח קוצי והוא חריף העשב, השתמשו בו לסנים לריפוי.

אָבוּד*, ז, נוק, הסבר; השחתה.

אָבוֹי, מלת קריאה להביע רגשי צער, אי!

אויה! אהה! הה! אח! אללי!

אֲבוּל*, ז, בעבר מקלה ומלטעלה לו בגיגים.

אבול*, ז, ר׳ אבל, אֲבֵלוּת.

אבון0, ז, מצב רבר שהיה לאבן.

אֲבוּס, ז, (כ׳ אֲבוּסִי, ר׳ אֲבוּסִים), כלי או אבן שנותנים בהם אכל לבהמה; רפת או אריה.

אֲבוּס, ת, מסמם, שהאכילוהו הרבה.

אֲבוּסִים*, ז, מעלת המלעיט והמסמם.

אֲבוּקָה*, נ, קבוצת קסמי עץ או נרות דולקים יחד להאיר.

אָבוּת, זי״ר, ר׳ אב.

— כְּרֹבֶת אָבוֹת*, נ, הכיכה הראשונה בתפלת שמונה עשרה.

— פִּרְקֵי אָבוֹת*, מַסֶּכֶת אָבוֹת*, שם מסכת תלמודית.

— אָבוֹת הַדַּבְּרֵי נְזָקִין*, תוספתא למסכת אבות.

— אָבוֹת הָעוֹלָם*, זי״ר, נדולי העולם.

אָבוּת*, נ, ר׳ אבהות.

אַבְוָקָה*, אַבֻּקָּת*, נ, מחלת הרגלים בבהמה.

(אבח)* אָבַח*, שכוח, הרוג.

אֲבָחָה, נ, תוספה, טלטול, נענע; סחר (?); הרכז; שבחה.

אַבְחֹבֹט0, ז, הכח המוליד את החם.

אַבְחֻנָּה0, ז, ר׳ חמצן.

אַבְחָנָה0, ז, ר׳ חנקן.

אֲבַטִּיחַ1, ז, פרי ארמה פלא משקה מסין הדלועים).

— אֲבַטִּיחַ צָהֹב*, ז, פרי ארמה מטפחת האכטיחים וצבעו כתם ושעמו וריחו נעימים.

אֲבַטִּיחַ צָהֹב*, ר׳ בשלה; הסכמה בקונטרס עבודה לשבות מעבודתם רגיעה. אבטיח־צהוב.

אָבִיב, ז, (ס׳ אָבִיב, כ׳ אֲבִיבִי, ר׳ אֲבִיבִים), שבלי הקמה בירקונן; תקופת השנה אדמי החרף; (כהשאלה) שנות הילדות והבחרות.

— חֹדֶשׁ הָאָבִיב, ז, חרש ניסן.

אֲבִיבִיּוֹת, ת, מטבע האביב.

אֲבִיבִית*, נ, מין עץ נותן פרחים כחולים2).

אבידה*, ר׳ אבירה.

1) אֲבַטִּיחַ арбуз, Waseer-Melone pastèque, water-melon.

2) אביבית сирень, lilas

אֶבְיוֹן, ז, דל, רש, עני, חסר כל, נסכן, קשה יום; עני שאינו מתביש גם לבקש נדבות.

אֶבְיוֹנָה, נ, סרי הצלף; חשק, תאות נשים; רצון כביר; *חבית, ר׳ חביונה.

אֶבְיוֹנוּת*, נ, עניות, דלות, מעמד האביון.

אֶבְיוֹנִים*, זר, כל הדברים הצדדיים השייכים לדבר אחר, לכלי אחד, לענין אחד.

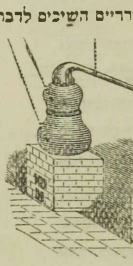

אַבִּיק.

אַבִּיק*, ז, צנור להכנים בו סים קרים או חמים אל אבטב או כַּרְכָּה; נקב באבטב או בכרכה להוציא דרכו את הסים המאוסים.

אַבִּיק*, ז, כלי לקטיר ולזקק משקאות; צנור.

אַבִּיר, ולפעמים אֲבִיר, ז, (ר׳ אַבִּירִים), אביר כח, רב כח, תקיף, עצום; שור חזק; עליון, ראש; השור אֲפִיס, אליל הכבירים הקדמונים; ⁰פָּרָס, אציל ביסי הבנים.

— אַבִּיר לֵב, ת, אמיץ לב; קשה לב, אכזר.

אֲבִירוּת⁰, נ, תכונת אביר הלב; מעמד הפרשים האצילים.

(אבך) הָתְאַבְּךָ, התעלה, התרומם והסתבך.

אב״כ, ריית, אין בכך כלום.

אבל (אָבַל, יָאֱבַל), סיע, (כא גם עם עַל־), הצטער (ביחוד על מת), ספוד; נהל יבוש.

הַאֲבֵל*, העציב, גרום אֵבֶל, קרוא לבכי וספוד; הִתְאַבֵּל (עַל־), ספוד, בכה, הצטער, התעצב.

אֵבֶל, ז, (ס אֶבֶל, כי אֲבָלַי), צער, יגון, תוגה, בכי, ספוד; מנהגי האבלים.

— אֲבֵל רַבָּתַי*, שם מסכת שטחות.

אָבֶל, ת, מתאבל ומוסר על מת; מלא צער, מר וכאב.

אֵבֶל, נ, נאות רשא; שדה משקה.

אֶבֶל, תה״פ, אמנם, באמת; אבן, אולם; כי אם (אחרי שלילה).

אֲבָל*, ז, אבן או לוח, שהכובס חובט עליהם את הכבסים במזור.

אֲבָלוּת*, נ, מנהגי האבל, דיני יסי האבל; אֵבל.

אבמה״ח, ר״ת, אבר מן החי.

אֶבֶן, נ, (ר׳ אֲבָנִים), גוש מוצק, חוצבים אותו מן הסלעים בהרים או בארמה ובונים בו בנינים; משקל (לפנים השתמשו למשקלת באבנים).

— אֶבֶן בְּדִיל, נ, ר׳ אנ.

— אֶבֶן גְּוִית, נ, אבן מסותת מצד אחד.

— אֶבֶן חֲמָמִים⁰, נ, אבן שהאמינו החכמים האלכימים שאשר להסך על ירה את הטהכות הפשוטות ליקרות.

— אֶבֶן טוֹבָה, נ, אבן מצינה בטראה ובטגלותיה.

— אֶבֶן הַטּוֹעִים* (אֶבֶן הַטּוֹעֵן*, אֶבֶן הַטּוֹעֵן)*, נ, שם אבן שהיתה בירושלים שכל מי שאבר לו דבר וכל מי שבצא דבר בא שבה.

— אֶבֶן יָד, נ, אבן קטנה.

— אֶבֶן יְקָרָה, נ, ר׳ אבן טובה.

— אֶבֶן מַשְׁחִית*, נ, אבן ששוחזים וטחדדים בה כלי ברזל: פגיעים, חרבות וכדומה.

— אֶבֶן מַשְׂכִּית, ר׳ משכית.

— אֶבֶן פִּנָּה*, נ, אבן מסותת משני צדדים, אחד על יד השני.

— אֶבֶן פִּסְפֵּס*, נ, אבן מסותת ששת צדדים.

— אֶבֶן פְּרוּעָה*, נ, אבן בולטת מן הקיר או מן הגדר החוצה.

— אֶבֶן קִבְעָה*, נ, אבן גדולה הנמצאת בשדה וקבועה במקומה.

— אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת*, נ, אבן מושכת אליה את הפחת.

— אֶבֶן שָׁעוֹת⁰, נ, שעון־שֶׁמֶש, שעון קבוע עשוי באבן, שרשבו עליה קוים ומכוני

ישוע באמצעה להורות את עליתו וירידתו של צל השמש לדעת את שעת היום.

— **אֶבֶן שְׁתִיָּה***, נ, אבן היסוד לבנין העולם (שב לאבן שהיתה בבית המקדש).

— **אֲבָנִים תּוֹשָׁבוֹת***, נ״ר, אבנים לא נדולות שהפחרשה מזעזעין מבקיבן.

— **עֲצִים וַאֲבָנִים**, פתל לדבר שאין בו רוח חיים.

— **קָשֶׁה כָּאֶבֶן***, פתל לדבר שהוא קשה מאד.

— **כְּאֶבֶן שָׁאִין לָהּ הוֹפְכִים***, משל לדבר שאין לו דורש ומבקש או לסחורה שאין לה קונים.

— **אֶבֶן שֶׁל זְכוּכִית***, נ, אבן טובה טְיֻפת.

(אבן) **אֲבָנִים**, ז, זוגי, (ס׳ אֲבָנַי), כלי מלאכת **יוצר** חרס, שהוא יוצר עליו הכלים; משבר, **פשב** לאשה בעת לרתה.

(אבן) **אַבֵּן**0, הפוך לאבן. **הִתְאַבֵּן**0, היה, התהפך לאבן.

אֶבֶן, ר׳ בן, (בלשות הערבים ויהודים בוזחים).

אַבְנֵט, ז, (ר׳ אַבְנָטִים), חגורה, אזור לאות כבוד ובשרה.

אַבְנִי0, ת, מבטע האבן.

אכם (**אָבַם**, **יֶאֱכַם**), פ״י, האכל בהמה או עוף להשמינם, הברא, הלעט, פטם.

אַבַּעְבּוּעָה, נ, נפח בָּעור מלא לח.

— **אַבַּעְבּוּעוֹת**0, נ״ר, מחלה המפרחת אבעבועות בעור, ולהשטר מכמה מרכיבים בעור נסיבה ידועה.

אַבָּעָיָה*, ר׳ בעיה; שעת בקשת הלקט בשדה.

אָבָץ*, ז, מין מתכת ידועה ועינה כעין הבדילו1).

(אבץ*) **אַבֵּץ***, כסה וחפה באֶבץ.

(אבק) **הַאֲבָק**, הבן את חברו והתאבץ להסילהו.

אַבַּק*, כסה באבק, זרוק אבק על־־; כסה שרשי עץ הנראים לעין בעפר. **הִתְאַבֵּק***, התכסה באבק ועפר.

1) אבץ, цинк, Zink, zinc

— **הִתְאַבֵּק בָּעֲפָר רַגְלַי פְּלוֹנִי***, ישיב לפני פלוני המיד ללמד מפיו (מבטא כשאל).

אָבָק, ז, (ס׳ אֲבַק, ר׳ אֲבָקים), עפר דק המעופף באויר ומכסה את הנופים; חול דק שמשתמשים בו לפזר על הכתב ליבשו; שחק של מפמים.

— **אֲבַק־***, ז, רופה בסקצת ל־־, מעין־־ (אֲבַק רַצִּית, מעין רבית, דומה לרבית).

— **אֲבַק סוֹפְרִים***, ז, חול לשפך על הכתוב ליבשו.

— **אֲבַק שְׂבִיעִית***, ז, משא ומתן בפרות של שביעית.

— **אֲבַק־שַׂרָפָה**0, ז, ברוד, נרנרים דקים שמפלאים בהם את הרובה או כלי ירוי אחר לירות בהם.

אֲבָק0, ז, חור בנגר וכדומה להכנים בו רצועה או כפתור.

אֲבַקָּה, נ, (ס׳ אֲבַקַּת, ר׳ אֲבָקוֹת), רים מפמים שחוקים היטב כאבק לתערוכים או להזואה.

אֲבָקָן0, ז, חלק הפרח המכיל אבק הזרע.

אַבָּר, ז, אֶבְרָה, נ, נוצת כנף העוף; כנף העוף.

אַבָּר*/**אַבָּר***, ז, (ר׳ אֲבָרִים), חלק מהגוף הנחשב לעצם בפני עצמו; כל אחד מחלקי הכלי; אבר רוכרות.

— **בַּעֲלֵי אַבָּרִים***, ת. כחוש מאד שאבריו בולטים ונראים דרך העור.

(אבר) **אַבֵּר***, הקשה את לבו; פרש כנפים, העלה כנף; הוסיף אבר וחלק לדבר. **הֶאֱבִיר**, העלה כנף, עוף.

אֶבְרָ*, **אֶבְרָ***, ר׳ עוסרת.

אַבְרוֹמָה*, נ, מין רב לבן בנהרות1).

אַבַּרְוָן*, ז, טפיח, שטיח עשוי עור.

אַבְרֵךְ, ז, שר נכבד; מיק, **הַבְרֵךְ**! השתחוה! (צווי); 0איש צעיר חשוב.

1) אברומה, лещ, Brachsen, bréme, bream

אַבְרָן*, אֲבָרְנִי*, ז, עוף הטים, העוף השוחה בטים, העופות שבין אצבעות רגליהם מתמתח עור המכשירים לצוף על פני המים.

אַבְרַקִּים*, ז, מכנסים רחבים כדרך שלובשים בני ארץ הקדם. כף רגל אברן.

אַבְשׁוֹגָה*, נ, נרעיים שנתיבשו בתנור.

אֲבְשִׁין*, אֲבָשִׁים*, ז״ר, עבים באושים, לא טובים.

א״נ, ר״ת, אין גורסים; ארבע גלויות.

אַגַּב* (עַל־גַּב*), אחד מדרכי הקנין במשלשלים; תה״פ, על ידי, באמצעות.

— אַגַּב שֶׁ־*, יען, כפני.

— אַגַּב אוֹרְחָא*, אַגַּב אֻרְחָא*, אַגַּב גַּרְרָא*, לא בכונה מיחדה.

— אַגַּב סוּדָר*, אמן של קנין דבר ע״י החזקת משפחת בית.

אגד (אָגַד, יַאֲגֹד), פ״י, קשור, חָבַר, כרוך יחד.

אֲגַד*, ז, קֶשֶׁר; חבילה, אֲגֻדָּה; התיכת בר שכורכים על מכה; טוט למשא.

אֲגֻדָּה, נ, צרור קשור, חבילה, דברים אגודים יחד; קשר בחבל; חברה.

אַגָּדָה*, נ, ספור דשונו פיטים קרמונים; חלק הדרושים והמסורים בתלמוד; ר׳ הגדה.

— בַּעַל אַגָּדָה*, ז, יודע ובקי באגדות.

אַגָּדִי*, חַגָּדִי*, ת, שיש בו מטבע האגרה.

אגדל*, ר׳ אגודל.

אַגְדָּנָה*, נ, ר׳ לענה.

אֲגָה*, נ, מין שיח קוצים.

אֲגוּדָל*, ז, בהן, האצבע העבה שביד.

אֲגוֹז, ז, מין פרי ידוע בעל קלפה קשה[1].

— אֲגוֹז־הֹדוּ, ז, נרגיל, מין פרי גדול מסביב לו קלפה קשה ובתוכו גרעין בעין קלפה רכה ובתוכו נוזל מתוק.

[1] אגוז opɬx, Nuss, noix, nut.

— אֲגוֹזֵי פָּרָךְ*, זר, אגוזים שקלפתם רכה ונוחה להשתבר.

אֲגוֹזָה*, נ, עץ האגוז.

אַגּוֹר*, ז, גל, ערמה.

אֲגוֹרָה, נ, מַטְבֵּעַ קטנה של העברים הקדמונים; *דבר קטן וקל ערך.

אֲגוּדִים, זר, זים, אברי הנשיטה לדגים (ר׳ דג).

אַגָּל, ז, (ר׳ אֲגָלִים, סיר, עוף אגוזה.

אֲגָלִי, משה, נשף, רפיס.

אֲגַם, ז, (ר׳ אֲגַמִּים, סיר אֲגַמֵּי), נחל, מקוה מים בארמה; קוה וסוף; צמח רך; אֲגַם, כר מרעה.

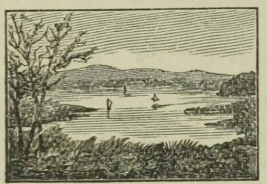

אגם.

— אֲגַם תְּמָרִים*, ז, כר נרחב מטָּעה תמרים.

אָגַם, ת, מצטער, נדכה, עגום.

אַגְמָה*, נ, ר׳ ענמה.

— אַגְמַת נֶפֶשׁ*, ר׳ ענמת נפש.

אַגְמוֹן*, ר׳ הגמון.

אַגְמוֹן, ז, קנה רך וכפוף; קרס כפוף שקושרים בקצה החכה לצור דגים; חוד, קלחת.

אַגָּן, ז, (פ׳ אַגַּן, ר׳ אַגָּנוֹת), מסל, כלי ענול, קערה גדולה משוחה.

אָגָן*, ז, (ר׳ אֲגָנִים*), אזן או יד הכלי; שפה לפי הכלי; שפת הכובע.

אַגְנְעָה*, נ, עור בבש.

אַגָּס*, ז, פרי עץ מסין התפוח; העץ המיתק את פרי האגס.

הסרי. ענף פורח.

אגס.

אַגָּס, ר״ת, אגד סורר, ר׳ אגב.

אֲגַף, ז, (אֲגָפִים), כנף; זרוע האדם; פלוגת חיל; המחוות הקצוניים של בדיבה; *חלק של בנין; גדות אפת הסיכ; שפת נהר.

— **אֲגָפִים***, ז״ר, גדות אפת הסיכ.

אַגַּף*, ז, הצד הסניסי של הבסתן שעליו הרלת נוקשת בהסגרה.

אגף* (**אָגַף***, **יָאֲגֹף***), פ״י, סגור, סתום.

אגר (**אָגַר**, **יֶאֱגֹר**), פ״י, אסוף, קבץ, צבור; **הֶאֱגַר***, **הֵאָסֵף, הֻקְבַּץ**.

אָגָר*, **אִגְרָא***, ז, נג, בכסה בנין; החלל שבין הגג והתקרה.

— **בַּאגְרָא רָמָא לְבֵירָא עֲמִיקְתָא***, כנג גבוה לבור עמוק, לאבר: טרום המעלה עד לשאול התחתי.

אֲגַר*, **אַגְרָא***, ז, שכר, נסולל.

— **לָפּוּם צַעֲרָא אַגְרָא***, משל לאבר: לפי הצער — השכר.

אָגְרוֹן0, ז, קבץ, כאסף; טלון, ספר המלים או השרשים.

אִגְרוֹן0, ז, ספר מכתבים.

אַגְרוֹנוֹם*, ז, טלכד בתורת עבודת האדמה.

אָגְרוֹף, ז, כף יד קמוצה; 0 חבט ועריצות.

— **בַּעַל אָגְרוֹף***, ת, איש זרוע, איש חבט, עריץ.

אַגַּרְטָל, ז, ספל; 0כלי מתכת או זכוכית ואלו מחברת קשת מלטעלה לשאת בה את הכלי.

אַגֶּרֶת, נ; (כ׳ אִגְּרֹתַי, ר׳ אִגְּרוֹת), מכתב שבו מקודה מהכתשלה; מכתב; מחברת; 0ספר קטן.

— **אִגֶּרֶת בְּקֹרֶת**; נ, הכרזת בית דין על דבר נכסים העומדים להמכר בפומבי.

— **אִגֶּרֶת מָרְדָּ***, נ, כתב שבייד נותן לאיש או לאשה אם הצד השני טורד ואינו רוצה לחיות חיי אישות יחד.

— **אִגֶּרֶת שָׁלֹם רְשׁוּת***, נ, מכתב של שאילת שלום.

— **אִגֶּרֶת שׁוּם***, נ, כתב רשיכה שבית דין שכו נכסי הלוה למלוה.

אַגֶּרֶת בַּת מַחֲלַת*, שם לאחת השדות באגדה.

אַד, ז, (ר׳ אֲדִים), הבל לח העולה מן האדמה בעשה לענן; טפות מים דקות וזעירות כאד העולות מן המים או מרבר לח מפעלת החם.

אַדִּי*, כמו: עד, עד אשר.

א״ד, ר״ת, איכא דאמרי (יש אומרים); איכא רומה; אומאת דברים.

(אדב) הֶאֱדִיב (**הֶאֱדִיבוּ**, **אֶאֱדִיב**), צער, העציב, נרים יגון.

(אדה) אֲדָה0, פ״ע, התרומם והתנשא למעלה (כאר). **הֻתְאֲדָה**0, עלה באר, התדמך לאר והעלם.

אֲדָה״ר, ר״ת, אדם הראשון.

אֲדָוָה*, נ; גלים קטנים העולים על פני המים תנודת המים.

אָדוֹם0, ז, שקל והב.

אֱדוֹם, שם עם וארץ; *כנוי למלכות רומא.

אֲדֻמִּי, ת, כאדום; של אדום; אשר באדום.

אָדוֹן, ז, שליט, מושל, מְצַוֶּה; *מר, קריאת כבוד לאיש.

אֲדוֹנָה*, **אֲדוֹנִית***, נ, נברת, מושלה; כרת, קריאת כבוד לאשה.

אָדוֹק*, (ב״), ת, ר׳ ארק.

אֲדוּת, ר׳ אדות.

אֲדִי0, ת, כרשות אר וקיטור.

אָדִיב0, ת, ערין, סנעם, מתהלך בנעים ובנועם

אֲדִיבוּת0, נ, טבע איש ערין, התנהגות בנמוס ובחבה.

אֲדִין*, ר׳ ערין.

אֲדִיקוּת0, נ, טבע ותכונת הארוק.

אַדִּיר, ת, גדול, חזק, עצום; נכבד, רם המעלה, נגיד; *כנוי לאלהים.

אָדִישׁ0, ת, קר הרוח, שאינו מתפעל ומתרגש מכל דבר.

אֲדִישׁוּת0, נ, קרת רוח, שיוון נפש, טבע איש אדיש.

אַדְלָ*, ז, ר׳ ערל.

אַדְלָקָה*, נ, ר׳ הדלקה.

אדם ׳אָדַם, יֶאֱדַם׳, פ״ע, היה ארם. אָדֵם* עשה ארם. הַאְדַם, היה ארם. הִתְאַדֵּם, היה אדם, הֵרָאות ארם.

— הָאָדָם פָּנַי*, בַּיִּש, הוביש.

אָדֹם, ת, שצבע רם לו.

אָדָם, ז, מין אכן טובה שגונה ארם; *הצבע הארם.

אָדָם, ז, איש, אנוש, נבר; שם הבן האנושי.

— בֶּן אָדָם, (ר׳ בְּנֵי־אָדָם), איש.

— הָאָדָם, שם האיש הראשון על פי האדמה.

— כָּל אָדָם, כל איש ואיש.

— אָדָם גָּדוֹל*, נכבר ונשוא פנים.

— אָדָם קָטָן*, נקלה, לא חשוב.

אַדְמָדֵם, ת, אדם טעט.

אַדְמָה, נ, (ס׳ אַדָּמָה, ר׳ אֲדָמוֹת), עפר ארץ; יבשה; שדה־זרע; מדינה; השכבה העליונה של עפר הארץ.

אַדְמוּמִית*, נ, גון, צבע ארכרם.

אַדְמוֹנִי, ת, בעל שערות אֲדֻמִּית; בעל לחיים אֲדֻמּוֹת.

אדמו״ר, ר״ת, אדוני מורי ורבי, כינוי לרבני החסידים.

אַדְמוּת*, נ, הגון הארם.

אַדְמוּת0, נ, אכרות, מעמד של עבורת אדמה.

אַדְמָתִי0, נ, מחלת ילדים ידועה, שעור הנוף מתכסה בנקודות אֲדֻמּוֹת.

אָדָן, ז, (ר׳ אֲדָנִים, ס׳ר אַדְנֵי), בֵּן, בסיס לרגלי עמוד או קיר; 0סלה עץ או ברזל נתון לרחב מסלת הברזל תחת הספים; עקב הגעל תחת עקב הרגל.

— אֶדֶן הַהֶלוֹן0, ז, הסף התחתון של החלון.

— אַדְנֵי הַשָּׁדָה0, ז, בין קוף למשפחת שבשנזה.

אַדְנוּת*, נ, שלטון, שררה, כמשלה.

אֲדֹנָי, אל, אלוה, אלהים.

אדק* (אָדַק*/ יֶאֱדַק*), פ״י, אחז בחזקה.

— אָדוּק*, ה, אחוז ומחבר בדבר בחזקה; כנוי לשומר דת בקנאות רבה.

אֶדֶר, ז, טעיל, בגר עליון רחב להתעטף בו; *עדר, קבוץ צאן ובקר.

(אדר) הֶאְדַּר, התגדל, התנשא. אַדֶּרֶת0, נ, נשא. הֶאְדִּיר, הרחיב, הגדיל, נשא, השגיא.

אֲדָר, ז, שם החדש השנים עשר, החדש שלפני ניסן.

אַדְרָא*, ז, עצם הרגל; ס, רגל.

אַדְרַבָּה*, תה״ס, להפך, בנגוד למה שמוכן לכאורה.

אַדְרוֹן0, ז, חדר להתלבש ולהתקשט בו.

אַדְרוֹנָה*, נ, חדר אפל, בית חשוך.

אַדְרִיָה0, נ, מין אוז שגוצותיו רכות מאד).

אַדַּרְכוֹן, אַדַּרְבָּמוֹן, ז, שם כטבע סרסיס עשויה זהב.

אַדַּרְבָּ*, ז, כלבר בבלאכת הבניינים, ור׳ ארדכל.

אַדַּרְכָּמוֹן, ר׳ ארדכון.

אַדַּרְבָּתָא*, אַדַּרְכָתָה*, נ, (ר׳ אַדַּרְבָּתוֹת*), שטר בית־דין הנותן כח לבעל חוב לגרת לנכסי הלוה; כח והרשאה, הרשאה.

אַהֲרַת, נ, (ר׳ אַהֲרִיוֹת), טעיל, אֵדֶר, לבוש עליון רחב להתעטף בו; כח ויכלת, עצמה; *עדר, קבוץ צאן ובקר.

[1]) אדריה, rara, eider

אדש, ר׳ דוש.

א״ה, ר״ת, אֶשֶׁת העולם; אשלו־הכי=בכל זאת; אב השומאה; אליהו הנביא; אחר החרבן.

אהב (אָהַב, יֶאֱהַב), פ״י, חשוק, חשוק מאד, חוש נשיה לרבר. הָאֳהַב, הַעשה אהוב; אהוב איש את רעהו; *חבב עצמו על אחרים. אַהַב*, חשוק, חשוק מאד. הַאֳהַב*, נ״ום לאהב. הָאֳהַב, הָאָהוב. הִתְאַהֵב*, היה אהוב; חשוק כ״־, הקשר הפיס באהבה אל־.

אַהַב, אֹהַב*, ז, (ר׳ אֲהָבִים), רגש החשק והחבה; העונג וגעם האהבה.

אַהֲבָה, נ׳, רגש של חבה וחשק הלב; *נשית הלב ל־.

— אַהֲבָה עַצְמִית, ג, טבע האיש לאהב אך את נשמו.

— עָשָׂה מַאֲהָבָה*, עשה מצוה או איזה רבר באהבת אלהים או אהבת הרבר ולא מיראה והכרח או מטציאת תועלת בו.

אֲהָרָה, ג, נשיה נשית לדבר־טה.

אָהָה! טלת קריאה לינין וצער, אוי! אבוי! אללי!

אֲהוּרַמִּין, אלהי הרע באמונת הפרסים.

אה״ח, ר״ת, אחר החרבן.

אהח״ע, סדר אבע האותיות שמוצאן מהגרון.

אַיֵּה, טלת השאלה, איה? באיזה מקום? (וראה היה).

אהל (אָהַל, יֶאֱהַל), פ״ע, נשה אהל, שכון באהל. הָאֳהַל*, הַנשה באהל; ישוב באהל.

אֹהֶל, אָהוֹל; הפע אהל, העתק אהל מטקומו. הָאֳהַל, פרוש אוה; *סכוך, פרוש אהל על־.

אהל.

אָהֶל, ז, (כ׳ אֳהָלִי, ר׳ אֳהָלִים גם אָהָלִים), מעון עשוי מיריעות או מעורות שאפשר להעתיקו מטקום למקום; (בדבור הטליצי) דירה, בית, מעון; שכט, משפחה, בני בית.

— עוֹרוֹת אָהָלִים*, ז״ר, יריעות אהל עשויות מעורות.

אָהָל, ז, (ר׳ אָהָלִים גם אָהָלוֹת), מין עץ בשם שוב הריח.

אָהָלוֹת*, מסכת בתלמוד על רבר הלכות טָמְאַת־מת.

אָהֳלִי*, ז, מוכר אהלים.

אָהֳלִית*, נ, אהל.

אה״נ, ר״ת, אין הכי נמי.

אַהֲרֹנִי*, ת, מבני אהרן, כהן.

או, טלת החבור לפרש ולחלק נשאים או נשיאים שונים בטשטש, להורות מסק בין שני רבריס: (שור או חֲמוֹר).

אוֹב, ז, (ר׳ אוֹבוֹת), חֲמת, אוֹר, נֶבל עור; (בַּעַל־) מכשף, קוסם; (קֶסֶם ב־) נַעֲלה נשמת מת על ידי קסם; קול הטת הטרבר מתוך גרונו של הקוסם.

אוֹבֵד (אָבַד), ז, כליון, השחתה; ת, אֲבֵדל טרח, טורד.

אוּבָל, ז, פֶּלֶג, נחל קטן, יובל.

אוּג*, ז, שם עץ שגרגיריו מאריכים ובעלי מעברים עוינים.

אוֹגֶרֶת*, נ, כסין בעל שנים וחריקות; סכין לקשף בו פרי בהעץ.

אוֹד, ז, שארית גזר עץ שאחזה בה האש; *גזר עץ שגורסים בו את התגור ומהפכים את העצים והגחלים.

אוֹדֶן*, ז, אבבט להתרחץ בו.

אוֹדוֹת, ענינים; (על־־־), על רבר, בגלל, בשביל.

(אוה) אָוָה, פ״י, חפץ, בקש, חשוק, חמוד; *רגוש שב לאיש. הִתְאַוָּה, חשוק, חמוד רבר בהזקה; הַגבל, הצב גבול.

אַוָּה, נ׳, (פ׳ אַוַּת), חֵפץ, תשוקה, חמדה.

אוֹ״ה, אוה״ע, ר״ת, אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

אַוָּז*, ז, (נ׳ אַוָּזָה*), שם עוֹף מִטְּמוֹת הַשִּׁיט.

אז.

— אַוַּז־הַבָּרִי, ז, אוז מִדְּבָרִי, לֹא בֵּיתִי.

— אַוָּזִים*, ז, טִין עוֹף מְדַבְּרֵי שְׁהוֹר הַמְּיוּסָּף עַל סְנֵי הַבִּיִּים.

— בַּר־אַוָּז, ר׳ בְּרִיוֹז.

— רַגְלֵים רְחָבוֹת כְּשֶׁל אַוָּז*, בְּטוּי מְשֻׁל עַל אִישׁ שֶׁרַגְלָיו רְחָבוֹת מְאֹד וְלֹא יָפוֹת.

אֲוָזָן0, ז, טִין שְׂחוֹק יְלָדִים, שֶׁהַמְשַׂחֲקִים נֶאֱחָזִים אֶחָד בִּשְׁנֵי מֵאַחֲרֵיהֶם בְּשׁוּרָה יְשָׁרָה.

אוֹי, (ל״ק), מִלַּת קְרִיאָה לְצַעַר וְיִגּוֹן, אַהָה! אֲלֵלַי! אֲבוֹי! אַח!

אוֹי לִי אִם אֹמַר אוֹי לִי אִם לֹא אֹמַר*, רע לְגַלּוֹת הַדָּבָר וְרע לְכַסּוֹת אוֹתוֹ.

אוֹיֵב, ז, (כ׳ אוֹיְבִי, נ׳ אוֹיַבְתְּ, ר׳ אוֹיְבִים), שׂוֹנֵא, מְבַקֵּשׁ לְהָרַע, שׁוֹטֵר עֲבֵרָה, (בא לרצ על בן אָדָם אחרת).

אוֹיָה, ר׳ אוי.

אֲוִיל, ז, חִסַּר־דֵּעָה, כְּסִיל, בּוּר; נְבָל, רע.

אֲוִילוּת0, נ, הִכּוּנַת הָאֲוִיל, סִכְלוּת, בְּעִירוּת.

אֲוִילִי, ת, חִסַּר רֵעָה.

אַוִּיר*, אֲוִיר־, ז, (ר׳ אֲוִירִים גַּם אֲוִירוֹת), הַגּוּז הַשָּׁקוּף וְהַזַּךְ הַמְּכַסֶּה אֶת חֶלֶל הָעוֹלָם; מִגּוּז הָאֲוִיר; הַחֵלֶל הַסְּבִיבִי שֶׁל כְּלִי, שֶׁל בִּנְיָן; הַמָּקוֹם הַסְּנִי מֵעַל שׁוּרַת כֹּתֶב.

אֲוִירוֹן0, ז, סִכּוּנָה לָעוּף בָּהּ.

אֲוִירִי0, ת, דּוֹמֶה לָאֲוִיר, שַׁיָּךְ בּוֹ תִּכּוּנַת הָאֲוִיר.

אֲוִירֹנוּת0, נ, הִתְעוֹפְפוּת בָּאֲוִיר עַ״י מְכוֹנָה.

אוֹכָלוֹס, ר׳ אֻכְלוֹס.

אוֹכֶף, ר׳ אֹכֶף.

אוֹל, ז, גּוּף; כְּתֹן 0אבר, כְּלִי (אורגן).

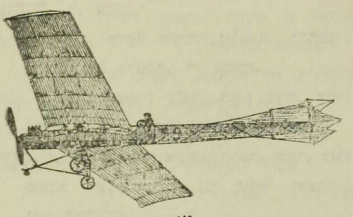

אויון

אוֹלָד*, ז, ר׳ אוּלָר.

אוֹלַי, תה״פ, לְהוֹרוֹת הַסֵּפֶק וְהָאַפְשָׁרוּת שֶׁל הַדְּבָר, אַפְשָׁר; אִם גַּם, מִי יִתֵּן־.

אוֹלָיָר*, ז, מִשְׁרַת כְּבִית מִרְחָץ.

אוֹלָם, אֻלָּם, ז, (ס׳ אוּלָם, כ׳ אוּלַמִּי, אוּלַמֵּךְ, ר׳ אוּלַמִּים), חֶדֶר גָּדוֹל עַל סְנֵי מִבְנֶה הַבַּיִת, חֶדֶר מְרוּחַ; ט״ח, אַמְּם, אֻכַּל, רַק, אַךְ.

— אוּלָם־עַמּוּדִים, ז, אוּלָם שֶׁנִּנּוּ נִשְׁעָן עַל עַמּוּדִים בְּלִי קִירוֹת.

אוּלְפָּן*, ר׳ אֻלְפָּנָא.

אוֹלָר*, ז, סִכִּין קָטָן לַחֲדֹר בּוֹ אֶת הַקְּלָסִים אוֹ הָעֵזִּין.

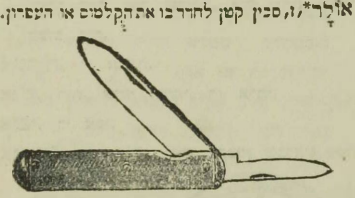

אולר.

אוֹלֶת, נ, חֶסֶר שֵׂכֶל וְדֵעָה, סִכְלוּת, בְּעִירוּת, כְּסִלָה.

אוֹם, ר׳ אֹם; *גּוּשׁ סִירוֹת כְּבוּשִׁים טְרָסְקִים בְּעֹנֶק גּוּף רַךְ; אֵב; שֹׁרֶשׁ, עִקָּר.

אוֹמָה, ר׳ אֻמָּה; *חֵלֶק עֶצֶם הָרֹאשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת הָאוֹנוֹת.

אוֹמָן, ז, (נ׳ אוֹמָנֶת), טַחֲנָן, עוֹסֵק בְּתִחוּךְ בְּנִיִּם.

אוּמָן*, ז, (נ׳ אוּמָנִית*), אָדָם הַיּוֹדֵעַ מְלָאכָה, ר׳ אֻמָּן; מִקְרֶה רִם לְרִפּוּאָה.

— אוּמַן־יָד*, ת, מִי שֶׁיֵּדוֹ מְהִירָה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה.

אוֹמָנָה, ר, אמנה.

אוֹמָנוּת0, נ, דיעה לעשות מלאכה כתקונה; מקצוע של מלאכה, ר׳ אֻמָּנוּת.

אוֹן, ז, כח, עֻצמה; עֹשר, הון; צרה, צער; *שער טכירה, מתנה וכדומה, ר׳ אונה.

אָנָן, ז, (ס׳ אוֹן, ר׳ אוֹנִים), מרמה, שקר, כזב; מעשה רע, מעשה נגד הישר והצדק; כנוי לאלילים.

אוֹנָאָה*, נ, רמאוה, נזק שנגרם המוכר לקונה על ידי הרבותו כחיר מכברו או להפך.

— אוֹנָאַת־דְּבָרִים*, נ, צער על ידי דברים.

אוֹנָה*, נ, שער טכירה או מתנה וכדומה, ר׳ און.

אוֹנָה*, נ, חלק פְּרָאת החי.

אוֹנִיבֶרְסִיטָה0, נ, בית מדרש עליון לחכמות.

אוֹנָיָה*, נ, החרמה, חרם (רכוש וכדומה) בכח השלטון; ר׳ אונאה.

אוֹנַיִן*, ז״ר, סקעת חוטים.

אוֹנֵן*, ז, אָבל ביום הראשון לאבלותו; עצב מאד; בעל מרה שחורה, איש שהוא תמיד עצוב רוח.

אוֹנְקְיָה, ר׳ אֻנְקְיָה.

אוֹ״פ, ר״ת, ארחי ופרחי, ר׳ ארחי.

אוֹפִי, ר׳ אֹפִי.

אוֹפְיוֹן*, ז, אָפִיוֹם, ראש, המין שבראש צמח הסרס שהוא ארסי.

אופן.

אוֹפָן, ז, (ר׳ אוֹפַנַּיִם), גלגל, כלי עגול כסובב על קטרו, (חלקי האופן הם: הסובב, החשוק, החשורים והנב), ר׳ שם.

אוֹפַנַּיִם0, ז, אופני רכיבה.

אוֹפָן ר׳ אֹפֶן.

אוֹפַנָּן0, ז, אדם היודע היטב לרכב על אופַנַּיִם.

אוץ, (אָץ, יָאִיץ), פעו״י, כהר, עשה בטהירות; עורר את אחר שיטהר; דָּחַק, דָּחוּק; הָאֵץ החש, עורר את אחר שיטהר לעשות; לחוץ יחר, עשה אץ ודחוס.

אוץ*, ת, לחוץ יחד, רחוס.

אוֹצָר, ז, (ר׳ אוֹצָרוֹת), כטבון, אסף רבדים יקרים; אסף תבואות; מקום שמניחים בו רבר לכשכרה; *חלל הצדק.

— אוֹצַר בָּלוֹם*, ז, מטמורה שיש בה כחיצות ומחלקות לשים בכל אחת מין מִינָהּ; כשל על איש בקי בהרבה חכמות ויריעות.

אוֹקְיָנוֹס*, ז, הים הגדול המקיף את הארץ.

אוֹר, ז, נגה רב, זהר, נהרה, מה שעושה את הנושים נראים לעין, ההפך מן חשך; בקר, עלות השחר; בָּאוֹר, בקור האור; אש; (כלה פשאלת ל־), אשר, טוב, חיים; עֹשֶׁר, רשא; נשם, כשר; *ערב, תחלת הלילה; אוֹר לְיוֹם־, הערב שלפני יום פלוני; ת, כאיר.

אוֹר, (אוֹר, יָאוֹר, אוֹר), פ״ע, (ל־, על), היה אור, התכשה זהר. הָאוֹר = אור. הָאֵר, הָפַץ אור; שכח לב, הצהל פנים; הַרְלִק, הַבְעֵר.

אוֹר, ז, (ר׳ אִירִים), טוקר אש, כדורה להתחמם נגדה; ארצות המזרח.

אַוַּי0, הביא אויר אל־. הָאֲוִיר0, אֲוִי־.

אוֹרָה, ת, כאסף סרי, קושף פרי ומאספם.

אוֹרָה, נ, אור, זהר; עשב, רשא, יֶרֶק.

— לְאוֹרָה*, כעלות השחר.

אוֹרָה, ר׳ אֲרִיָּה.

אוֹרֵז*, ז, כסדר הפצים וקושרם יחד להבילה.

אוֹרֵחַ, ז, (ר׳ אוֹרְחִים), בא כהדרך, מ׳אכסן אצל אחר.

— הַכְנָסַת אוֹרְחִים*, נ, קבלת פני אורחים.

אוֹרִי0, ת, כשבע האור.

אוּרִים, ז״ר, תאוריה, גורל שמדליקים לאות שבחה; ר׳ אור.

— אוּרִים וְתֻמִּים, דבר נתון בחשן הכהן הגדול להגיד על פיו משפט הענין אשר ישאלוהו עליו.

אוריןˀ, ר׳ ארין.

אֲוִרִים, ת, כשבע האויר, רוכה לאויר.

אוֹרִית0, נ, טין כתכת המציצה אור גדול.

אוריתאˀ, ר׳ אריתא.

אוֹרְלוֹגִיןˀ, ז, שעון.

אוֹרָנִי0, ת, ר׳ אורי.

אֲוָרֵר0, ר׳ אֲוִיר.

אוש, ר׳ אשש.

(אוש), אֲוַשׁ*, פ״ע, הֲשבע קול שאון והמולה דקה.

אֲוָשָׁה*, נ, שאון קל, המולה דקה (ביחוד שלרוח).

אוֹת, ז, (ר׳ אותות), תו, ציון, רשם, סמן; סֶלֶא, נס; הוכחה, ראיה; *נ, (ר׳ אותיות), אחד כציוני האלף בית, ציון קול הדבור.

— אוֹת בָּאוֹת*, בריוק, לפי הכתוב.

— אוֹת כָּבוֹד0, ז בַּטָּבַע של פַּתָּכת הנתנת לאיש לסמן כבוד ויקר.

(אות) הָאוֹת, (עתיד יָאוֹת), הַכֵּכם, התרצה; היה ראוי; קבל הואה כדבר.

אוֹתִי, אוֹתְךָ וכו׳, ר׳ את.

אוֹתָיוֹם*, אותו יום.

אוֹתָת0, סי׳, הקרא סלה לאותיותיה.

אָז, אֲזַי, הנים, להורות על זמן העבר כדבור בעבר או בעתיד; תשובה לשאי (אם־ אָז־); כמו שָׁם בטוכן הוכן הקדם, הימים שהיו בזמן הכדבר.

— מֵאָז, מזמן קדום.

אֲזָהָרָה*, נ, הַתראה, הודעה שלא לעשות דבר; אחד מכיני הפיוט, הלבשת מצוות התורה בחרוזים.

אָזוֹב, ז, (ס׳ אֵזוֹב, כ׳ אֶזוֹבִי, ר׳ אֵזוֹבִים נם אֲזוֹבוֹת*, ס״ר, אֵזוֹבֵי), צמח קטן שיש לו ריח טוב; *סחב, צמח דק וקטן הצוכח על קלפת העץ או על קיר לח; סכל וסמן לקטנות ושפלות.

אֲזוֹן0, ז, סעלת המאזן ושוקל או טודר כמאזנים וכרופה.

אָזוֹר, ז, (ר׳ אֵזוֹרִים), חגורה על המתנים.

— אֲזוֹר הָאָרֶץ0, ז, כל אחד מהמשת חלקי הארץ המחלקים לפי מדרגות החם.

— אֲזוֹר הַמַּזָּלוֹת0, ז, ענול השולות בשמים.

אֲזוּרָה*, נ, אזור.

אֲזַי, ר׳ אָז.

אַזְכָּרָה, נ, חלק מקרבן המנחה המקטר על גב המזבח; *שם ה־; 0תפלת וכרון לתתים.

אזל, (אָזַל, יֵאָזֵל), פ״ע, הלך, עבור; חלוף, אזוס, כלה.

אז״ל, ר״ת, אמרו (חכמינו) זכרונם לברכה.

אַזְלָא*, נ, שם אחד מסמני הנגינה (הטעמים).

אַזְמָה*, נ, רצועה של נגד לכרך בה דבר, ר׳ אומית.

אַזְמוֹרַד*, ז, שם אבן יקרה 1).

אֲזְמִית*, נ, רצועת כד לכריכת אצבע או ילד.

אַזְמַל*, ז, סכין קטן; הער של רוזא או של אוכן להקיז דם; כלי מלאכה של החשבים והכסתתים שכסכים עליו בשטיש לפסל חתיכות עץ או אבן.

(אזן) אָזַן, פ״י, שקול בכאזנים; בחן בשכל, בקר דבר בשקול הדעת.

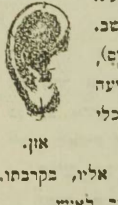

הָאָזְנַי, השה אזן לשטע, הַקשב.

אֹזֶן, נ, (כ׳ אָזְנִי, ר׳ אָזְנַיִם), אחד משני אברי השמיעה שבצד הראש; *בלישה בכלי לאחז בה, יד הכלי. אזן.

— אָחוֹרֵי אָזְנוֹ*, קרוב אליו, בקרבתו.

— גָּלָה אֹזֶן, הודיע דבר לאיש.

— הַרְכִּין אָזֶן לְ־*, הקשב והשה אזן.

— הֵרָאָה לְ־בָּאֹזֶן*, הזהר את — כי ילקוהו.

— אָזְנֵי הָמָן0, מיני ענות האשות לסורים.

— אָזְנַיִם לַכְּתָפַי*, אָזְנַיִם לַדֶּרֶךְ*, אָזְנַיִם

1) איזומרוד изумруд, smaragd

לָעַר*, פשל עפסי לאפר: אל תוציא סור כפיך אף אם אין איש כבית או קרוב לך כי סוף סוף יגלה.

— יָצָא וָאָנְיָו מֻקְטָפוֹת*, ר׳ יצוא.

— הוֹצִיא אֶת־מַאֲנָיו—*, ר׳ יצוא.

— רַהַב אָזֶן*, ת, כנוי לסקבל לשון הרע.

אָזֶן, חגורה שתולים בה כלי המלחמה; כלי מלחמה.

אֲזָקִים, זי״ר, נחשתים, כבלי ברזל, שלשלאות.

אזר (אָזַר, וַאֲזֹר)0, פ״י, קשור, אגוד, שים חגורה.

הֶאָזֵר (ב־), הקשר באזור, התחזק. אֵזֹר, חזק, אמץ. הִתְאַזֵּר, לבוש אזור; הזרין, שים כלי מלחמה.

— אָזוֹר חֲלָצַיִם, אָזוֹר מָתְנַיִם, התחזק, ההאמץ.

אָזְרֹעַ, נ, זרוע, קנה הירך מן הכתף ועד כף הירך, ר׳ שלה.

אֲזָרָה, ז, עץ שלא נעתק ממקומו, עץ נשרש היטב; יליד הארץ, תושב, ההפך מן גֵּר.

אֲזָרְחִי0, עשה לאזרח, הכר לאזרח. הִתְאַזְרַח0, היה לאזרח, החשב לאזרח בארץ.

אֶזְרָחִי0, ת, של תושב סתם (בנגוד לצבאי או דתי וכדומה).

אֶזְרָחִיּוּת0, נ, מעמד האזרח וזכויותיו.

אָח, אַחָא*, ז, (פ׳ אָחַי, כי אָחַי, אָחֶיךָ, אֶחָיִם, ר׳ אַחִים), בן אב אחר ואם אחת, או בן אב אחר או בן אם אחת; קרוב, שאר בשר; בן עם אחר, בן ארץ אחת; חבר, רֵעַ; 0כהן מאזרת כהנים וכמרים.

— אִישׁ (את־, אל־, ל־) אָחִיו, אחר (את־, אל־, ל־) השני.

— אָח לָצָרָה יִוָּלֵד0, מכטא לאמר: במקום שיש צרה אחת תבוא גם שניה.

אָח, נ, כלי ששמים בו נחלים לחמם את החדר.

אָח, טלת קריאה של צער ויגון, אויה! אבוי! אללי! אהה!

— אָח לְרֹאשׁוֹ*, אי ואבוי לו.

אָח, מן שוף טורף (?); מין חי טורף (?)

א״ח, ר״ת, אסרו חג; אשת חיל; אסירו חבשים.

אחב״ו, ר״ת, אחינו בני ישראל.

(אחד) אֶחָד, פ״י, עשה אחד, חבר יחד.

הִתְאַחֵד, היה לאחד, התחבר עם־ לאחד.

אֶחָד, (פ׳ אַחַד), שם מספר הראשון לכל המספרים; הראשון בסדר; ת׳, יחיד, מיוחד; נוף מתמי, מי שיהיה, פלוני.

— אֶחָד מ־, אחוז מ־, חלק מ־; אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, חלק עשירי.

— אֶחָד אֶחָד, כל אחד לבדו, זה אחר זה.

— אֶחָד—וְאֶחָד—*, בין ש־ ובין ש־.

— בְּאֶחָד*, עומד על דעתו.

— כְּאֶחָד, יחד.

— כָּל אֶחָד, כל איש, כלם, הכל.

— אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב*, דבר אחרת והשוב אחרת, דבר בלב ולב.

— אֲחָדִים, לא רבים, מעטים; דומים; אחים בעצמם; רבים רבים שהיו אחד; 0הסדרה הראשונה בבסדרים (אחרים או אחרות, עשרות, באות וכו׳).

— לַאֲחָדִים0, בכמות קטנה; מובר לאחדים, לקנים פרטים ולא לסוחרים.

אַחְדוּת0, נ, סגולת רבר שהוא אחר; חבור והכללה ברשות.

אַחְדוּתִי0, ת, שיש לו סגולת האחרות.

אחד״ש, ר״ת, אחרי דרישת שלומו.

(אחה) אַחַהּ*, פ״י, חבר על ידי תעירה.

תעזר יחד; חבר יחד. הֶאָחֵה*, הִתְאַחֵה*, התחבר יחד; התקשר עם־ברעות ורידות.

אחה״ח, ר״ת, אחר החיבן.

אָחוּ, ז, קנה וסוף, עשב צומח במקום מים.

אֲחוּד*, ת, נאסף יחד; דומה לשני (בדקדוק).

אַחְוּד*, ז, סגלת רבר שהתאחד, אחרות.

אַחָוָה, נ, קרבת אחים, אהבת אחים; מסר רבר, פַּרְשָׁה, גלוי רעת.

(אחוה*) הִתְאַחֲוָה*, התאחד והיה לאחים ורעים.

אָחוּז, ז, חלק קבוע מדבר שלם; 0אֲחוּזִים, חלקים קבועים מבאה; רוחים, מכסת הרבית לשנה.

אֲחִוי*, ז, תסר, תסירת הקריעה על כת.

אֲחוּל0, ז, הסע, ברכה שיהיה כך וכך.

אָחוֹר, ז, (כשיה רק ברבים, אֲחוֹרִים, אֲחוֹרֵי), הסך סני רבר; צר מערב, מאת ים.

אָחוֹר, תה״פ, לצר ההסך מן הסנים.

— לְאָחוֹר, לצר ההסך מן הסנים; מקדם, לסני קרות הרבר.

— נָכוֹן אָחוֹר0, אחר מכללי הנקוד ברקרוק; האר לאיש לא מהקדם ושאינו מתחשב עם דרישת הזמן.

אֲחוֹר0, ז, עקבת רבר לא כיר או לא נזכרו, עקוב, דחיה.

אֲחוֹרִי*, ת, רבר שהוא בצר אחור (רגלים אחוריות בהולכים על ארבע).

אֲחוֹרַנִּית, תה״פ, בעבר האחור, לאחור ולא לפנים; *לכפרע, מהסך.

אַחוֹת, נ, (ס׳ אֲחוֹת, ר׳ אֲחָיוֹת), בת אב אחר ואם אחת או בת אב אחר או אם אחת; קרובה, שארת בשר; אהובה; חברה, ידידה; 0אחת מחברות אנרות הכטרות.

— אֲשָׁה אֲחוֹתָהּ, זו את זו.

אחז (אָחַז יֹאחַז נם יֶאֱחֹז), פ״י, (אַתּ׳ בְּ־) תחזק, לכוד, הסוש; חבר, קשור; (ט׳—), עצור, כוצו; דָּבָק בחלה ב—; פ״ע, דבוק בדבר. הֲאָחֵז, הלכד, התפש; התישב והתאחל בכקום. אֲחֻז, נפה, צפה. הָאָחֵז, היה מחבר ובחדק. הִתְאַחֵז*, התחזק, התחבר; התישב.

— אָחוֹז עֵינַיִם*, ר׳ אֲחִיזַת עֵינַיִם.

— הָאָרֶץ אֲחוּזָתוֹ*, מכטא לאבר: אינו יכול לזוז מכקומו מצחר וכרומה.

אחז, ר״ת, אחר זה.

אחז״ל, ר״ת, אמרו חכמינו זכרם לברכה.

אֲחֻזָּה, נ, נחלה, מורשה, קנין קרקע, קנין עולם.

אֲחִיזָה*, נ, הפישה, לכידה.

— בֵּית אֲחִיזָה*, ז, מקום בכלי לאחז בו.

— אֲחִיזַת דָּם*, נ, שמף רם, התפרצות דם (מחלה).

— אֲחִיזַת עֵינַיִם*, נ, מעשי כשפים להראות דברים ומעשים שאינם מכציאות; מעשי תעתועים.

אֲחִילוּ*, נ, רשע של קרחת, צמרמרת של קרחת.

אח״כ, ר״ת, אחר כך, אחרי כן.

(אחל) אַחֲלַי0, פ״י (ל־), חפוץ, אַיֵה ל־ שיהא לו כך וכך.

אַחֲלַי, אַחֲלַי, ס״ק, לו, הלואי, מי יתן ו־.

אַחְלָמָה, נ, מין אכן טובה.

אַחְפָּר0, ז, שאירית בעלי חיים קרמונים שמוצאים בכתן הארכה.

אחר* (אַחֵר*, וְאַחֵר*), ס״ע, היה ברתיחת תאוה או בעס רב (חית). אַחַר, (עתיד יְאַחַר), פ״ע, בוא או עשה רבר אחרי הזכן הקבוע, התמהמה, התעכב, נושע; השאר על מקומו; פ״י, עכב, עצור; *בעוס ורוח והתרגז והכה הנשוך (חית).

אָחוֹר, העשה אחרי זכוי.=הִתְאַחֵר=אחר.

אַחַר, ת, (נ, אַחַת, ר׳ אֲחֵרִים, אֲחֵרוֹת), איש או רבר זולת זה שמרבר על אודותיו; נכרי, זר, צדדי.

— דָּבָר אַחֵר*, ר׳ רבר.

— מֵאַחַר*, מכיון, אחרי אשר—.

— אֲחֵרִים*, זר, בני מכאה אחרים; עובדי אלילים.

אַחַר, תה״פ, מצד העורף, מאחור, בעקבות איזה רבר; מלת יחס, בעבור, תכף אחרי.

— כְּאַחַר יָד*, שלא כדרך עשיה; דרך אגב.

אַחֲרַאי*, ר׳ אחרי.

אַחֲרוֹן, ת, כי שהוא בסוף זמן או מקום; הפך מן ראשון; הבא אחריו; העתיד לבוא.
— בְּאַחֲרוֹנָה, לָאַחֲרוֹנָה, תה״פ, בסוף, לסוף.
— הַיָּם הָאַחֲרוֹן, הוא הים הגדול, הים התיכון, אשר במערב לארץ ישראל.
— אַחֲרוֹנִים*, זיר, בני הדורות המאחרים.
— מַיִם אַחֲרוֹנִים*, ר׳ מים.
אַחֲרַי, אַחֲרָאי*, ת, כי שעליו מֻטלת החובה.
אַחֲרֵי, ז, אחורי רבר, הפך מן פנים; תה״פ, הפך מן לפני; הפך מן קדם (עם יחס ומיו).
— אַחֲרֵי אֲשֶׁר, כיון ש־, יען.
— אַחֲרֵי כֵן, כוסן הבא אחרי זאת.
— מֵאַחֲרַי*, במקום שהוא מאחור ל־.
אַחֲרִיוֹת*, נ, ערבות; בטוחות.
— נָכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרִיוֹת*, נכסי דלא ניידי, קרקעות ובתים.
— נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרִיוֹת*, מטלטלים.
אַחֲרִית, נ, הקצה האחרון (במקום), סוף (הזמן); עתיד; שאירית, זרע אישׁ; סוף ענין, סוצא רבר.
אַחַרְנִית, ר׳ אחוריים.
אַחַשְׁדַּרְפָּן, ז, שר מדינה, נציב בפרס.
אַחַשְׁתָּרָן, ז, רץ השלך.
אַחַת נ, רבר אחר.
אַחַת (בהפסק: אָחַת), המספר הראשון לנקבה, כמו אחר לזכר. תה״פ, פעם אחת.
— אַחַת ה־, אחת מן־.
אַחַת הִיא, או אַחַת־ וְאַחַת־ תה״פ, הכל אחר, יהיה כן או כן.
— בְּבַת אַחַת*, בפעם אחת.
— בְּאַחַת, כרגע אחת, מבלי שנוי דעה.
— כְּאַחַת, יחר, כפעם אחת.
— הָלוֹךְ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה, הלוך ושוב.
— עַד לְאַחַת*, ער מאר.
אַט, ז, מתינות, הליכה בהשקט והחת; תה״פ, במתינות, בנחת, לאט.
אַטָּב*, ז, מהדק מחשי כיוול להחזיק בו גליונות נייר יחד; סֶלֶם שנותנים בצדי הקרון.
אָטָד, ז, כין אילן סרק מן הקוצים.
אַטוּ* כלת השאלה, האם? היוכל היות כי־?
אַטּוּ*, ר׳, בשביל, בגלל, בשבת.
אָטוּם, ת, סגור, סתום, סלא ולא חליל, בלתי שקוף; *כי שהסר לו חוש הריח; כמו לפת שוכן קבר.
—אָטוּם אַף*, ת, מי שהסר לו חוש הריח.
— אָטוּם הַלֵּב*, ת, חסר שכל, קשה הבנה.
אָטוּן, ז, סתיל או סרט מחום משזר.
אָטִי, ת, רבר הנעשה לאט.
אָטִיּוּת0, נ, מתינות, טבע איש העושה רבר לאט ולא בחיפזון.
אָטִימָה*, אָטִימוּת*, נ, סגולת רבר שהוא אטום.
אָטְלוֹלָא*, ר׳ טלולא.
אָטְלִיז*, אָטְלֵס*, ז, חנות של בשר; שוק.
אטם (אָטַם וָאֶטַם), פ״י, הָאֱטַם, סתום, סגור, חתום.
אָטֵם0, ז, סתימה; רבר הסותם; יסור, תחתית.
אָטָף*, ז, (ר׳ אֲטָפִים*), נושה קטן־הבנינה או בבצק.
אטר (אָטַר, יָאֱטַר), פ״י, סתום, אטום, סגור מסביב.
אַטָּר, ת, (נ׳ אַטֶּרֶת, ר׳ אַטָּרִים, אַטָּרוֹת), כי שאינו שולט באחד מאבריו.
— אַטַּר יַד וָמָנוֹ, ת, שאינו שולט ביר ימינו ועושה כל המלאכות בידו השמאלית.
— אַטַּר בִּרְגְלָיו*, ת, נכה רגלים.
(אַטָּרִית) אָטָרִיוֹת*, נ״ר, חוטי בצק דקים שמייחים בסרק.

אי.

אִי, ז, יבשה מֻקֶפֶת מים; חבל ארץ לחוף ים;
ארץ אשר
מעבר לים;
שם חיה
טורפת
מטשטחת
השועלים,
כלב המדבר.

אי.

אִי, מלת שלילה, לא, אין; מלה קריאה לצער וינון, אוי! אהה! *אם.
— אִי־אִי*, אוֹ־אוֹ.
— אִי שָׁמַיִם!*, ס״ק, איה, אלהים.
אַי, תה״פ, איה? באיזה מקום?
— אַי מַ־זֶּה, מאין? מאיזה מקום?
— אַי זֶה, מי הוא?
— אַי־אֲלֹוּ, מי הם; אחרים מ״ר.
אי״ו, ר״ת ארץ־ישראל; אינו יודע; איט יכול; אריכת ימים; אינו יהודי.
אי״א, ר״ת, איש ירא אלהים.
איב (אָיַב), שוא, בוז, שטם, היה לאויב.
אֵיב, ז, שנוא, מורד רעה ל־.
אֵיבָה, נ, שנאה חזקה, משטמה.
אֵיבָעִית*, (אי־בָּעִית*), אם אתה חפץ.
אֵיד, ז, צרה, אסון, שבר, שואה.
אֵיד*, ז, מיער, חג (של עובדי האלילים).
אַיָּדָה*, ת, אחד, אחרת, אחרים.

איה.

אַיָּדָן*, ז, כעין צמר בין הקלפה והעץ.
אַיָּה, נ, שם עוף טורף חד הראיה.
אַיֵּה, תה״פ, באיזה מקום?
אַיֵּה, ר״ת, אם ירצה השם (בעזרת האל).
אֵיזֵק0, ז, סעולת המיחס לכי שהוא איזו איכות.
אֵיזֹם*, ז, הפלת אימה על איש.
אַיָּזֹן0, ז, שלילה, פעולת השולל והסבטל כציאות הדבר; אבירת אין.
אַיֶּהָ*, כ״ג, (נ׳ איזו), מלה הבאה להורות על אחר או מעשים מרבים; מלה לשאלה לפי מרבים מבנים; איה הוא? באיזה מקום?
— אַיֶּהָנּוּ*, הרכבה מהפלים: איזה הוא.
אַיִךְ, תה״פ, באיזה דרך? באיזה אופן? כיצד?
אַיִךְ0, ס״י, יחס לכי שהוא איזו איכות.
אֵיכָא*, יש, יש פה.
אֵיכָה, תה״פ, איך? איה?
— קִנְאַת אֵיכָה, נ, מגלת הקינות על חרבן ירושלים המתחילה במלים: איכה ישבה בדד.
אֵיכָה, תה״פ, איה? באיזה מקום?
אֵיכוּת0, (אַיְכוּת), נ, תכונת דבר, טבע דבר ומשפטו, העונה על השאלה: איך הוא?
אֵיכוּתִי0, ת, השיך לאיכות של דבר.
אֵיכָכָה, תה״פ, איך, באיזה אופן.
אֵיכָן*, אה, היכן, איה; כתי, איסתי.
איכסת, ר׳ אכסת.
אֵיל, ז, (ר׳ אֵילִים), כח, עז, עצמה, גבורה.
אַיִל*, ס״י, חוק, אבץ.
אַיִל, ז, (ס׳ אַיָּל), וכר בבכשים מבן שנה ומעלה; (בהשאלה) נשיא, ראש, אלוף; כליטה בבנין, זיז היוצא מן הקיר; כלי מלחמה לנגח החומה; מין עץ חזק, אלה.

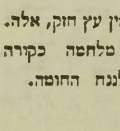

איל.

— אֵיל הַבָּרָזָל, ז, כלי מלחמה בקורה ארכה ובקצה בקרנים לנגח החומה.
אֵיל*, ז, הולעת העכבים.

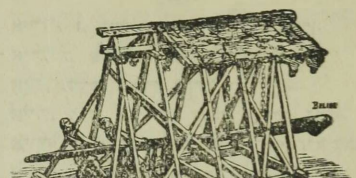

איל הברזל.

אַיָל, ז, (נ אַיָלָה, אַיֶלֶת), שם חיה ארכת רגלים מסשפחת הצבאים, בעלת קרנים עשות; אַלה, (בראשית כ״ט, כ״א?)

אַיָל.

— אַיֶלֶת אֲהָבִים, נ, אשת חן.

— אַיֶלֶת הַשַׁחַר, נ, אור השחר, אור הבקר; ככב נגה.

אילה, ר׳ אלו.

אַיָלוֹנִית*, נ, אשה עקרה מטבעה.

אַיָלוּת, נ, אֵיָל, כח, עצמה, גבורה; מעמ, משנב; כעי לאלהים.

אַיָלַךְ*, תה״פ, הלאה, להלן.

— אַיָלַךְ וְאַיָלַךְ*, הנה והנה.

אַיָלָם, ז, אולם, חדר גדול לפני הבית.

אַיָלָן*, ז, (ר׳ אַיָלָנִים*, נס אִילָנוֹת*), עץ.

— אִילַן מַאֲכָל*, ז, עץ עושה פרי.

— אִילַן סָרָק*, ז, עץ שאינו עושה פרי.

— אִילָנֵי סָרָק קוֹדֵם הוֹלֵךְ*, משל לאבר: דבר ריק או איש ריק מרעיש עולמות.

— אִילָנִי*, ת, שצורת אילן וסגלתו לו.

— שָׁדָה אִילָן*, ז, שדה שיש בו אילנות.

אַיֶלֶת, ר׳ אַיָל.

(אים) אַיֵם*, פ״י, (את־, על־), הַסחר, יָרא, הסיל אימה.

אֵים, ת, (נ אֵיָמָה), מסיל אימה, נורא, מַסחיר, מַבעית.

אֵיטָה, נ, אֵיטִים, זיר, טורא, סחר, חתת, בעתה.

אֵיסָתָה ר׳ אֵיטָה. אסתר ג׳, ט׳

אַיסָתַי*, תה״פ, טלה לשאלת הזמן=מתי?

אַיִן, אַין, טלת השלילה, אפס, לא יש, לא נמצא, העדר דבר; דבר בלי ערך.

— אַין לִ־, לא ראוי לי־, לא נכון לי־.

— אַין לְךָ אָדָם שֶׁאַין לוֹ שָׁעָה וְאַין דָּךְ דָּבָר שֶׁאַין לוֹ מָקוֹם*, אמרה יהועה, במובן: לכל אדם שעתו וזכור ולכל דבר מקומו וערכו.

— אַין אוֹנִים, אַין אֵיל, חסר כח.

— אַין דָּבָר, לא נמצא מאומה; אין כל רע; לא אכפת.

— אַין לֵב, ת, חסר בינה.

— אַין סוֹף*, תאר לאלהים.

אַיִן, פ״י, שלול, ענה: לא.

(אַיִן) מַאַיִן, תה״פ, מאיזה מקום? מַיָן?

— מֵאַיִן בָּאתָ*?—בָּא*, מטה למרת זאת? מטה למר זאת?

אִין*, תה״פ, כן, הן; אם.

אִינְבּ*, ז, כוכ על יד העין.

אִינְיָת, נ, העדר דבר, חסרון דבר (היפך ישות).

אינקוויזיציה, ר׳ אנקויזיציה.

איסר*, ר׳ אס־.

אַיָּלָה, נ, שם כרה לזרעונים, סכילה שלש סאים או עשרה עבר, (שהם לערך שלשים ותשעה ליטר ושליש הליטר).

אַיֵּפָה, ה״פ, (אֵי־פֹה), איה? באיזה מקום? (לפעמים) מי הוא? מי הם?

אַיֵּפוֹא, ת״פ, טלה משבשת לַמַּעַנִים הדבור: אי לזאת, ואם כן, אחרי אשר כן.

אַיקוֹנִין*, ז, רטות, תמונה.

אָיָר*, ז, שם החדש השני (הבא אחרי ניסן).

אַירוֹס*, אִירִיס* ז, שם פרח טוב הריח 1); שם אבן יקרה 1).

אִישׁ, ז, (ר׳ אֲנָשִׁים, ובסליצה גם אִישִׁים) ארם, בן ארם; גבר, זכר בעין הארם; בעל (ביחס לאשה); איזן; גבור, אביר; אחד האדם, נפש אחת; כל אחד ואחד; קבוץ האנשים בכלל; עצם פרטי; בעל איזה דבר.

— אֵשֶׁת אִישׁ, נ, אשה נשואה לבעל.

— אִישׁ אֲדָמָה, ת, אכר, עובר אדמה.

— אִישׁ אָחִיו, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, זה את זה.

— אִישׁ אֱלֹהִים, ת, נביא.

— אִישׁ אֱמֶת, ת, נאמן רוח.

— אִישׁ בֵּינַיִם, ת, יוצא לקרב כבין שני כתות; *פרסור.

— אִישׁ בְּלִיָּעַל, ת, נבל.

— אִישׁ דְּבָרִים, ת, רבר, נואם.

— אִישׁ הַטִּים, ה, רוצח, גולן.

— אִישׁ הַעֵת, ת, חכם.

— אִישׁ חַיִל, ת, גבור, אביר לב.

— אִישׁ חֲמוּדוֹת, ת, אהוב לכל.

— אִישׁ חֶמֶס, ת, גולן, רוצח.

— אִישׁ כְּלִי*, ת, איש חכם גדול, חכם בולל.

— אִישׁ לֵבָב, ת, בעל רגש, רחמן.

— אִישׁ לָשׁוֹן, ת, לַשׁוּן, מדבר רעה.

— אִישׁ מַכְאוֹבוֹת, ת, חולה, יחוע חולי.

— אִישׁ עֵתִי, ת, הנשלח בִּיחוד, שליח מיוחד.

— אִישׁ עֲבָא, ת, חַיָל, שביר, איש הולך בטלחמה.

— אִישׁ רִיב, ת, מתנגר, נלחם עם־.

— אִישׁ רַעִים, ת, איש אוהב חברת רעים; איש נעים בחברה.

— אִישׁ שָׂדֶה, ת, אכר, עובר אדמה.

— אִישׁ שֵׁב, ת, מְיַסֵּם, יחוע.

— אִישׁ שְׂפָתַיִם, ת, איש הכדבר יפה, איש רבריס, רבנן.

— אִישׁ תֹּאַר, ת, יפה תאר, יפה מראה.

— אִישׁ תְּבוּנָה, ת, נָבוֹן.

— אִישׁ תַּחְפּוּכוֹת, ת, הסכסך, איש שאין לו רעה קבועה.

— אִישׁ תְּרוּפוֹת, נאה (?); נוכה בסים (?); כרן;(?) לוקח שוחר(?).

— זֶרַע אֲנָשִׁים, זר, בנים וזרים.

אִישׁוֹן, ז, אבצע, תוך, עצם רבר; השחור שבעין, בבת העין; 0איש קטן מאר.

— אִישׁוֹן לַיְלָה, חשכת לילה, אפלת לילה.

אִישׁוּת*, נ, קשר הנשואים בין איש לאשתו; 0אישיות, טבע האיש.

אִישִׁי0, ת, כשבע האיש; פרטי.

אִישִׁיּוּת0, נ, טבע האיש; פרטיות האיש.

אִישַׁר*, ר׳ יישר כחך!

אַיִת0, ס״י, כתוב או קרוא בלים לאותיותיהן.

אֵיתָן, ז, כבוא.

אֵיתָן, ז, עצמה, תקף; יסור, עיקר; ת, חוק, קשה, עצום; מַתְמִיד, מְתָקִים; גרול; נכבר.

-- שָׁב לְאֵיתָנוֹ, לטעמו הקדם, לבריאות.

— רֵחַ הָאֵיתָנִים, ז, חדש תשרי, השביעי להרש ניסן.

— נַחַל אֵיתָן, ז, נחל בלא מים תמיר.

— אֱלֹהֵי עוֹלָם*, ז״ר, כנוי לאבותינו אברהם, יצחק ויעקב.

אַךְ, ת״פ, (בר׳ אַפִּים), באמת, אמנם, נוכן;

[1]) אירוס iris

רק; כמעט; אֲבָל; בכל זאת; תכף אחרי.

אַךְ*, ז, צירה, אסין.

— אַךְ גָּדוֹל הָיָה בְּאוֹתוֹ יוֹם*, צרה גדולה היתה או.

א"כ, ר"ת, אם כן; אינו כדא; אין כאן.

אָכָא*, תה"פ, יש, נמצא.

אָכוּל*, ז, כליון על ידי שרפה; עקיצה בעיר הגוף הסביבה לחכיך.

אֲכָזוֹ, ז, חוזן שָׁוא, מראה תעתועים; מקוה טים המתיבש בעת החרב.

(אכזב)ס הֶתְאַכְזֵב, התיאש, בא לידי יאוש ואכזבה.

אַכְזָבָהס, נ, תקות שוא, אבדן תקוה להשיג רבר.

אַכְזָר, אַכְזָרִי ת, קשה לב, רע לב, לא יודע רַחם.

(אכזר) הִתְאַכְזֵר*, היה קשה לב, היה רע.

אַכְזָרִי, ת, ר' אכזר.

אַכְזָרִיוּת, נ, קשיות הלב, רע הלב.

אֲכִילָה, נ, סעלת האוכל; *תפיסת מקום.

— אֲכִילָה גַּסָּה*, נ, אכילה רבה בשאר.

אכ"כ, ר"ת, אין כתוב כאן.

אכל (אֲכַל, יאכַל), פ"י, קבל מזון בפה, לעוס בשנים ובלוע; מצוא חפץ ברבר, הַנָּחָה; שרוף (אש); הַשחת, כלה; *תפוש מקום.

הָאֲכַל, היה לכאכל, למזון; הִלעס; הִבלע, הִשחת, בָּלה ואבוד; כלה על ידי מחלה.

אֲכַל*, השחת; הסוך את המזון בפעים לכלכלת הגוף. אֲבוֹל, אבוד וכלה באש או בחרב. הַאֲכֵל, נתן לאכל. הִתְאַכֵּל*, התהפך (המזון) בפעים לחסר המכלכל את הגוף; (הפעות) הוצא.

— אֲכַל עַל הַדָּם, אכול (בשר) בעד דמו בו.

— אוֹכְלֵי טָן*, אוֹכְלֵי תְּרוּמָה*, כנוי לאנשים שצרכיהם טוכים לפניהם בלי טרח ועמל.

— אָכוֹל אֶת יָמָיו*, בלה את עתו ואת זמנו לחנם.

— אָכוֹל פָּנַי—*, הקוט וגיש את—.

אָכֶל, ז, (כ' אָכְלִי), מזון, מאכל; אכילה.

אָכֶל, ת, שרוף, נשרף.

אָכְלָה*, נ, סחלת הרזון.

אָכְלָה, נ, ר' אֹכֶל.

אָכְלוֹסְיָא*, ז, (ר' אוֹכְלוֹסִים*), קהל, צבור אנשים.

אַכְלָן*, ז, זולל, אוכל הרבה.

אַכְלֵסס, פ"י, הושיב מקום באנשים רבים.

אַכְלֶסֶתס, נ, מכה אוכלת הבשר מסביב.

(אכם)* הִתְאַכֵּם*, היה שחור משחור (כלי חרס וכרומה).

אָכֵם*, ת, שחרחר, שחור.

אָכֵן, תה"פ, אמנם, כן, בדי; אולם, אבל.

אַכְסַדְרָה*, נ, מסדרון, אולם, מבוא הבית.

אַכְסַן*, פ"י, קבל אורח בביתו. הִתְאַכְסֵן*, התאדח, היה כאורח בבית.

אַכְסָנַי* (אַכְסָנַאי*), ר' אורח.

אַכְסַנְיָא*, נ, בית מלון.

— בַּעַל אַכְסַנְיָא*, ז, בעל בית מלון.

אַכְפָּרָה*, תה"פ, באשר, בהשערה, בלי דיוק.

אכף (אָכַף, יַאֲכֹף), פ"ע, (על-), אנס, הכריח, כפה. אַכָּפָס, שים אכף על סוס או חמור.

אֶכֶף, ז, (כ' אַכְפֵי), טשא, מעמסה, נשל.

אֶכֶף*, ז, כר שמניחים על גב הבהמה לרכב עליה.

— מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַבּוֹת אֶת הַחֲמוֹר מַכֶּה אֶת הָאֶכֶף*, מכשא פשל על מי ששופך את חטתו על החלש כשהוא יכול להכות בחזק.

אֲכָפָת*, (ל-), ניגע, מתיחס; מכריח.

אַכָּר, ז, עובר אדמה, איש שרה.

אַכַּרס, פ"י, עשה לאכר, הושיב על הקרקע. הִתְאַכֵּרס, היה לאכר, התיישב על הקרקע לעבדה.

אִכָּרוּת0, נ׳, עבודת האדמה.

אַכְרָזָה*, הַכְרָזָה*, נ׳, טורעה, פרסום דבר; מכירה בפומבי.

אַר (הָאַר), ז׳, אפס, אין.

אַל, סלת שלילה, לא; בקשה בשלילה; הזהרה לבלי עשות.

— אַל מָוֶת, צחיות, קיום עולמי; ס׳ אַלְמָוֶת.

אֶל*, סלת יחס מורה על הדבר שאליו הפנה הפעלה או הדבר: בגלל; עם; על; אצל; ער; על אודות, ברבר.

— אֶל בֵּין, בתוך, בפנים.

— אֶל סוֹגֵל, נגד, מעבר השני.

— אֶל נָכוֹן, בלי ספק, בוַדי.

— מֵאֶלָיו*, מֵאֶלֶיהָ*, מפנו בעצמו; מפנה בעצמה; בלי עזרת אחרים.

אי׳ל, ר׳ת, אשר לו,—לי—להם; אין לומר; אם לאו.

אֱלֹ, ז, אלהים, יוצר, בורא, עושה הכל; כח, גבורה, חזק; אביר כח, גבור.

— בְּנֵי אֱלִים, ז, מלאכים.

— אֵל נָכָר, כנוי לאלילי הגוים.

— יֵשׁ לְאֵל יָדִי, יכול הוא לעשות.

אֵל (הָאֵל), ס״ב, כנוי הרמז לרבים ולרבות, אלה.

אֱלָא*, הס״ם, אך, רק, כי אם, אֶבֶל.

אֶלָּא אִם כֵּן*, כי אם.

אֲלָבָא*, לרעת—.

אֲלַגְבִּישׁ, ז, סין אבן צחה שקופה הנמצאת בסערות ההרים; וכוכית צחה ושוכה; אבן הברד; ר׳ נביש.

— אַבְנֵי אֲלַגְבִּישׁ, ברד אבנים.

אַלְגּוּמִים, ר׳ אלמג.

אֱלֹה (אָלָה, יֵאָלֶה), ס״ע, הִשָּׁבַע בקללה; קלל; קרא בקול, צעק סר ברגש אבל.

הַאֲלָה*, הִשְׁבִּיעַ בקללה.

אָלָה, נ, שבועה בקללה לחזק דבר; קללה.

אֵלָה, ס״נ, כנוי רומז לרבים ולרבות.

אֲלָה, נ, טין עץ הטתקים שנים רבות 1); טקל יד, טקל שראשו עבה להכות בו; טוב העשוי לסמן בו איזה רבר.

אֲלָה, נ, טין עץ נותן שרף 2).

אלון. אֲלָה.

אל״ה, ר״ת, אי לאו הכי.

(אלה) הָאֲלָהִים0, חָשׁוֹב לָאֵל, הערין כאל.

אֱלָהוּת*, אֵל; תכונת האל.

אֱלֹהִים, זרוי, אֵל, יוצר הכל; שופטים, דינים; טלאך.

— בְּנֵי אֱלֹהִים, זיר, טלאכים.

— הָאֱלֹהִים! שבועה בשם.

— אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אלילים.

אֲלוּ, כנוי הרומז לרבים, אֵלֶּה.

אִלּוּ, טלת תנאי על העבר, אם לו, אלמלי.

— כְּאִלּוּ*, כמו לו היה, כאן, רומה.

---

1) אֲלָה дуб, Eiche, chêne. oak

2) אֲלָה теребинт, Terpentin-baum, térébinthe, turpentine-tree

אֱלֹהַּ, ז, אל, יוצר, בורא הכל.

אֱלוֹהַּ, ת, המתיחס לאל; הלובד חכמת האלהות.

אֱלָהַּ, ת, נתעב, טבוא.

אֱלוּף, שם החרש הששי מניסן.

אֱלוּלַי*, ט״ח, לוּלא; אִלּוּלי לא, אם לא.

אֱלוּלִי*, ת, של אלול; שנולד או שצמח או שסיים באלול.

אֲלוּם*, ז, מַלָּח, שרש החלתית; מין מלח לבן.

אַלוֹן, אַלוֹן, ז, מן עץ מאריך ימים, ר׳ אַלָּה.

אלונטית*, ר׳ אלונטית.

אַלּוּף, ז, יְדִיד, חבר, רֵע; שר, נגיד, מושל, נשיא, ראש קהל; שור, סר, בהמת בית.

— אַלּוּף נְעוּרִים, ת, בעל, איש (ביחס לאשתו).

— אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם*, כנוי לאלהים.

אַלּוּף, ת, לָמִיד, רגיל עם בני אדם (חיה).

אלוף, ז, לְמִיד, פעולת המלבר והטאלף.

אלוץ, ז, פעלת הַמַּכְרִיח ופאלץ.

(ארח) הָאֲלָחָה, הִשְׁתַּת, התקלקל, הִתָּעֵב.

אֲלַי, ר׳ אֶל.

אַלָּיָה, נ, (ר׳ אַלְיוֹת), זנב כבשים שמנים; *החלק הרך שבאון.

— אַלָּיָה וְקֶרֶן בָּהּ*, בשוי משל על דבר טוב שיש בו מגרעת וחסרון.

אֲלִיָּה, נ, קינה, שיר נהי.

אֲלִיחָה, נ, השחתה, קלקול.

אֲלִיל, ז, פסל, צלם שהיו בני אדם מיחסים לו כח אלהים; הבל, שקר, אפס; *דבר בזעם, דבר קטן ערך.

אֲלִילָה, נ, פסל אֵל בתבנית אשה.

אֲלִים, חוק, תקיף.

— כָּל דַּאֲלִים גְּבַר״, אמרה תלמודית במובן: טי שהוא חזק הוא גובר ובנצחו.

אֲלִיָּת״, נ, טקנית, אשה שעסקה לקנן על מת.

אֲלִיָּתָה״, נ, (אֲלִיתוֹת״), קוסם לבאור; נסרור, צחית, בר עץ משוח בנסרית לרלקה.

אֲלַכְסוֹן״, ז, הצר הארוך במשלש בעל זוית ישרה; הקו החוצה את העגול לשנים; קו העובר מזוית לזוית בצורה הנרסית.

— בְּאֲלַכְסוֹן*, תה״ס, בשפוע, לא ישר.

(אלל*) אַלַּל*, ס״י, הקור, דרוש.

אָלָל*, ז, ניד הצואר והשדרה והוא רחב וקשה; שיורי הבשר הנשאר רבק בעור בשעת הפשטתו.

אֲלַלַי, טלת קריאה להביע צער וינון: אוי! אבוי! אהה!

(אלם) הָאֲלַם, היה אלם, החריש, הדום. אַלַּם, קשור שבלים לאגדה; *חוק, ניתן לדבר בחוזק. הָאֲלַם*, החריש, גרום להשתיק אחר. הִתְאַלֵּם*, האים.

אֵלֶם, ז, היפיה, הֶמֶר כח הדבור; אֵלִם (תהלים נח. ב.?)

אִלֵּם, ז, (ני אִלֶּמֶת), חֶסֵר כח הדבור, שאינו יודע לדבר; *שאינו טבין ואינו יודע מה עליו להגיד.

— פָּתוֹחַ פֶּה לָאִלֵּם*, נתון פתהון פה לזה שאינו יודע מה להגיד, עורר אותו להגיד מה שצריך.

אֵלֶם״, ז, תקוף.

אֶלֶם, ר׳ אולם.

אַלְמָא״, מ״ש, למה, בשביל מה.

אַלְמֹג, אַלְמוּג, ז, (ר׳ אַלְמֻגִּים), מין עץ יקר הנמצא בהדו[1]; *קורל, צמחי הגרול בים בדמות עץ ועגשים.

אַלְמָה, נ, עפר, אגרת שבלי השרה.

אַלְמוֹן, ז, כוצב האיש שבתה עליו אשתו; *מין עץ, ר׳ אלן.

אַלְמוֹנִי, ת, ששמו לא יודע, סלוני, סלאי.

אַלְמוּת, נ, אֵלֶם, חֶסֵר כח הדבור.

אַלְמוֹת*, נ, תקיפות; טרת האלם.

1) אַ ל מ ג , сандальное дерево sandelholz, sandal, sandal wood.

אַלְמָוֶת, ר׳ אַל־מוֹת; [0] שם צבא שפרחיו מתקיפים ואינם נכנשים 1).

אלמות.

אַלְמִין*, ז, חוף הים, לטן.

אַלְמִית*, נ, אֶלֶמֶת, חסרת כח הדבור, שאינה יודעת לדבר.

אַלְמָלַאי*, אִלְמָלַי*, ס״ח, לו׳ לא (לפני שם); לו׳ (לפני פעל).

אַלְמָן, ז, איש שמתה עליו אשתו.

אַלְמָן, ס״י, לעשות (אשה) לאלמנה. הִתְאַלְמֵן*, היה לאלמן, לאלמנה.

אַלְמָנָה, נ, אשה שמת בעלה; ר׳ ארמן.

אַלְמְנוּת, נ, מצב האלמנה.

אַלְמֹנִי, ר׳ אלמוני.

אַלְמָנִית*, נ, מַגֶּפֶת, מחלת לגנב כה הידים; סדין, טמה לכסות בה מטה.

אַלְנָקָה*, נ, כסא עם כדים לשאת בו איש.

אַלְנָתִית*, נ, מין משקה עשוי מתערבת יין.

אַלְעָר״, ז, האנוו הקטן.

אַלַּף (אָלַף, יָאֲלַף), ס״י, למוד, הסכן, התרגל.

אַלֵּף, למד, הרגיל את פלוני; *הכשל פי אלף.

אֻלַּף*, היה כשול פי אלף; היה לאלף.

הַאֲלַף, היה לאלף; התרבה בשפר רב.

אֶלֶף, ז, (ר׳ אֲלָפִים), עשר מאות; כפלגה של שבט; שור, סר (רק ברבים); [0] אלף שנים (לבריאת העולם).

אַלְפָּא*, אַלְפָּה*, נ, (ר׳ אַלְפֵּי*), האות הראשונה באב העברי—א.

— אֲלֶף בֵּית*, אָלֶפְבֵּיתָא*, ז, כל האותיות השונות הנמצאות בשפה.

— מֵאֶלֶף עַד תָּו*, מראשית ועד אחרית.

אַלְפָּנָא*, נ, חק, משפט; למוד.

אַלְפֵּס*, ז, פַּלַּחַת קטנה עם כסוי לבשל בה.

— מַעֲשֵׂה אַלְפֵּס*, ז, מאכל שהוכן באלפס.

(אלץ) אָלַץ, ס״י, הָכרח, אנס, נגוש, להוץ, רחוק. אָלוּץ*, היה מכרח, היה אנס.

1) אלמות сухоцвѣт, Immortelle

אַלְקְטִית*, נ, (ר׳ אַלְקְטִיּוֹת*), בית קיץ.

אַלְקְרָאן, תורת האשלם.

אַלְתִּית*, נ, טין דק גדול טוב לבאכל1).

אַלְתַּר*, לְאַלְתַּר*, (עַל אָתַּר*), תה״פ, תכף ומיד, כרגע, בלי אחור.

אֵם, נ, (ר׳ אִמּוֹת) גם אֻמָּהוֹת, אשה שיש לה בן או בת, הורה, יולדת; אומנת; מולדת, ארץ מולדת; עיר ראשה, בִּירה; *שרש, עקר; שלחופית בטעי החי.

— אֵם הַדֶּרֶךְ, נ, ראש לשני דרכים או יותר, פרשת דרכים.

— אִמּוֹת הַקְּרִיאָה, נ״ר, אותיות אהו״י המקלות את הקריאה.

— אֵם הַמַּרְגָּלִית, נ, צדף, רר.

אֵם, טלת הקשור בטובן תנאי (אם תֶּלְבִי עשי וְתֶלְכִּתִי), או; הנה; לו; הלואי; בטובן שאלה: הֲ־?

— הִשָּׁבַע אֵם־, השבע כי לא־.

— הֲשָׁבַע אִם לֹא־, השבע כי־.

— אִם־, וְאִם־, בין ש־ובין ש־.

— בִּלְתִּי אִם, אך, רק.

— כִּי אִם, אך, רק.

— עַד אִם, עד אשר.

— וְאִם הוּא־*, אף על פי שהוא.

אֹם, ז, (ר׳ אֹמִים), עם, שבט, משפחה.

אֹם, ריח, אהל מועד; אכינו מלכנו; אשר מר; אב מלאכה; אין מברכים.

אֻמָּא*, נ, אֵם; קריאת הכה לאם בצד ילדיה; קריאה של בכוד לאשה, כמו: טרת.

אַמָּאי*, (עַל מֶה), למה? איך ואת?

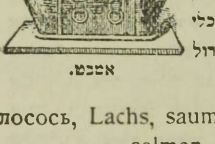

אמבט.

אַמְבָּט*, אַמְבַּטָּה*, אַמְבַּטְיָה*, נ, כלי עץ או טהכת גדול להתרחץ בו.

1) אלתית лосось, Lachs, saumon, salmon

אַמְבָּר*, ז, אסם, בית אוצר.
אַמְגּוּשׁ*, ז, כהן באמונת הפרסים; מכשף, קוסם.
אמד* (אָמַד*, יֶאֱמַד*), פ״י, עֵרך המחיר; חשוב, שיער. אֲמַד* (נַפְשׁוֹ), אבץ כחו והלוך צערים אחרים אחרונים לפני קפיצה או מיוצה. הֶאֱמַד*, אמוד.
אָמֶד*, ז, השערה.
— בְּאָמֶד*, תה״פ, בקרוב, בערך, לא מדיק.
אָמְדָן*, ז, (ר׳ אֲמָדוֹת*), הערכה, נתינת ערך וכחיר לדבר.
אָמָה, נ, (כ׳ אַמְתִּי, ר׳ אֲמָהוֹת), משרתת בבית, סוכנת; כחוכת את הבנים או הבנות בבית, אומנת.
אַמָּה, נ, (פ׳ אַמַּת, ר׳ אַמּוֹת), הזרוע התחתונה של היד מן המרפק ולמטה; מדת אורך ידועה (כמדת הזרוע); מזוזה; *האצבע התיכונה ביד; אבר הזכרות; אחד מחלקי המשור, ר׳ משור.
— אַמָּה אֲצָלָה*, נ, אמה ארכה מקצה האצבע האמצעית עד בית השחי.
— אַמָּה גְדוֹלָה*, נ, אמה חפיה.
— אַמָּה עַל אַמָּה*, שארכו אמה ורחבו אמה.
— אַמַּת הַבִּנְיָן*, נ, קנה המדה.
— אַמַּת הַמַּיִם*, נ, תעלה להוליך בה מים ממקום למקום.
אֻמָּה, נ, אם, לאם, עם, שבט, משפחה.
אַמָּה*, נ, המקל שעליו כורכים את ציפת הצמר או הפשתה בעת הטויה.
אמ״ה, ר״ת, אלהינו מלך העולם; אבר מן החי.
אַמָּהוֹת0, נ, מצב אֵם.
אַמְהוּת*, נ, מצב האמה, מצב המשרתת.
אָמוּד*, ת, מי שהעריכו אותו.
אַמוֹדָאָה*, ז, צוללן, איש יודע לצלל בפעמקים.
אַמּוּם*, ז, דפוס עין לנעל, לכובע, לבגד וכדומה.
אָמוֹן, ז, אחד מאלהי מצרים; חנוך; מאמין.
אָמוּן, ז, תה״לבב; אמת, אמונה.
אָמוּן*, ז, פעלת המאמן ומרגיל ומלמד.

אֻמָּנָה, נ, קיום, הקמ; צדק, ישר, תם; התכונה להיות נאמן בברית, בהבטחה; עבודת הצדקה; 0ת״א.
אֻמָּנִים, דר, בהוראת היחיד אמין.
אָמוּץ*, ז, חזק, פעלת המאמץ.
אָמוּר*, ז, הכמות בין פועלים שלא לעבוד, שביתה; מאמר, דבור, בטוי שפתים.
אֲמוֹרָא*, ז, אחד מהכמי התלמוד, מבאר המשנה; מתרגמן העומד על יד הדורש להשמיע דרשתו לקהל בלשון המובנת לו.
אֱמוֹרִי*, תביש, קשה לב, קשה ואכזר.
אֱמוֹרִים*, זיר, אברי הקרבן שמקריבים על המזבח.
אֲמוּת*, ז, ההוכחה על דבר כי הוא אמת.
אָמִיד*, ת, איש לא עני, בעל הון.
אֲמִידוּת0, נ, מצב האמיד.
אֵמִים, זיר, ר׳ איפה.
אַמְיַנְטוֹן*, ז, מין אבן יקרה המתחלקת לסמי ארג דקים, והוא נקרא גם בשם שפתן הים וגם שפתן ארמה.
אָמִיץ, ת, חזק, תקיף.
אֲמִיצוּת*, נ, אמץ, סגלת האמיץ.
אָמִיר, ז, ראש עפי העץ, צַמֶּרֶת; כנוי ליער; 0ראש הר וגבעה.
אֲמִירָה*, נ, דבור, פעלת האומר והמדבר; הבטחה.
אמל (אָמַל, יֶאֱמַל), פ״ע, כאוב, קבול; נולד; היה חלש, היה חסר כח. אֻמְלַל*, עשה לאָמלל, לאי־מאשר, לאי־מציליח. אָמְלוּל*, כאוש, קבול, נגול; היה חלש; היה אָמלל, היה לא מצליח. הֶאֱמַל0, הכרת וכלה.
אָמֵל0, ת, (נ׳ אֲמֵלָה), נרכה, אמלל.
אָמְלָל, אֻמְלָל, ת, מסכן, נרכה, לא מצליח.
אַמְלֵל0, פ״י, עשה לאָמלל.
אמן (אָמַן, יֶאֱמַן), פ״י, נ״ל, בית, עמד; *אסוף יחד. הֶאֱמַן (נֶאֱמַנְתִּי, נֶאֱמָן, אֶאֱמַן,

יַאֲמִין), גָּדוֹל, טָפוּחַ, הָעֻשֶׂה בְּחִיק הָאוֹמֵן; הַמְצֻיָּן רָאוּי לְבִטָּחוֹן בּוֹ ; הַמְצֻיָּן עַמּוּד הֵכֵן עַל מְקוֹמוֹ ; הַתְּחוּק, הַתְּכוּנִן, עָמוּד הֵכֵן עַל מְקוֹמוֹ ; הַתְּקִים. אֲמֵן*, לָעַד, הַרְגֵּל. הָאֲמֵן (הָאֲמִנְתִּי, הֶאֱמִין, מַאֲמִין, יַאֲמִין), מְצֻוֶּה הַדָּבָר נָכוֹן, מְצֻוֶּה הַדָּבָר אֱמֶת; (ב־), בְּטוּחַ.

אָמָן, ז, (ר׳ אֲמָנִים), מְשֻׁכָּל בְּמְלֶאכֶת מַחֲשֶׁבֶת, בַּקִּי וְיוֹדֵעַ בְּמְלֶאכָה.

אֻמָּן (אוּמָּן*), ז, בַּעַל מְלֶאכָה.

אֻמָּן, ז, אֵשֶׁת, אִמּוֹנָה; סֹ״ה שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ אַחֲרֵי תְּפִלָּה, בְּרָכָה אוֹ קְלָלָה.

אֻמָּן, מְלַת קְרִיאָה לְעַם וּלְאַשֶּׁר רִבֵּר.

אֻמָּן, ז, אֵשֶׁת, נְכוֹנָה; שְׁטִירַת יְדִידוּת אוֹ הַבְטָחָה.

אֻמָּן*, ז, (ר׳ אֻמָּנִיּוֹת*), הַתֶּלֶם הַקִּיצוֹנִי; תֶּלֶם.

אֲמָנָה*, נ, בְּרִית; הֶחְתֵּיכוּת, הוֹבָה; *יְשֶׁרֶת לֵב, אֱמוּנָה; 0אֲשֶׁרָה, הַקְפָּה, מָה שֶׁהַכְּלוּלָה מֵאֵלּוּ לְלוּחַ.

— שְׁטַר אֲמָנָה*, ז, שְׁטַר הֶחְתֵּיכוּת שְׁנֵי צְדָדִים זֶה לָזֶה ; שְׁטַר שֶׁנִּתַּן הַלְוָאָה לְמַלְוֶה קוֹדֶם שֶׁלְּוָה מִמֶּנּוּ כְּסָף עַל מְנַת שֶׁיִּלְוֶה לוֹ בְּעֵת הַצֹּרֶךְ.

אֻמָּנָה, נ, מַסֶּעָה, עָשׂוּר לְמַשְׂטִין.

אֻמָּנָה, נ, חָנִיךְ, גְּרוּל.

אָמְנָה, תֹּ״פ, נְכוֹן הַדָּבָר, אֱמֶת, אָכֵן.

אַמְנוֹן וְתָמָר0,

ז, שֵׁם סָרִיס, סִ״פ 1).

אֻמָּנוּת*, נ, מְלֶאכָה, דְּבַר הָעֲשׂוּיִם, יְדִיעָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר.

אֱמוּן וְתִמָּר.

אֻמָּנוּת*, נ, כְּשָׁרוֹן מְלֶאכֶת מַחֲשֶׁבֶת, כְּמוֹ צִיּוּר, סַפְסָל, גִּנּוּן וְכִרְסוּמָה ; הַתְּחִכּוֹת עֲקֻמִּים, תַּחְבּוּלוֹת מְזֻמָּה.

— בּוֹא בָאֻמָּנוּת עַל־*, בּוֹא בְּתַחְבּוּלוֹת וּמַעֲנוֹת וְעִקְּמִים עַל־.

אֲמָנִם, אֻמְנָם, תֹּ״פ, נְאֻמָּה, נְכוֹן הַדָּבָר; אָבָל.

— הַאֻמְנָם, הֵיוֹכֵל הָיוּת? הַאֻפְשַׁר הַדָּבָר?

אמץ (אָמַץ, יָאֻמַּץ), פ״ע, הָיָה חָזָק, הָיָה אַבִּיר.

אַמִּץ, עוֹרֵר רוּחַ גְּבוּרָה, חֲזַק לֵב ; הַכִּיר לֶבֶן; בִּחוּר, בְּרוּר אֶת הָרְצוּי; עָצַם, סָגַר עֵינֵי מֵת.

אֻמַּץ*, הָיָה אַבִּיר, הִתְעוֹרֵר בְּכֹחַ. הִתְאַמֵּץ, הִתְחַזֵּק; הִתְקַשֵּׁר לְטְרִידָה; עָכַל בְּכָל כֹּחַ לַעֲשׂוֹת דָּבָר.

— אַמֵּץ מַעֲיָם*, הִקְשָׁה הַמַּעַיִם, הִסְרִ טִשְׁלֹשֶׁל.

— אַמֵּץ עֵינָיִם*, עָצַם עֵינַיִם, סָגַר הֵיטֵב אֶת הָעֵינַיִם.

אֻמָּץ, ה, (ר׳ אֻמְּצִים), אַרְטָם כֹּחַ ; אַפִּיר, כְּצִבְעוֹ הָאַפֵּר.

אֻמָּץ, ז, כֹּחַ, גְּבוּרָה, עֹז, חַיִל; חֹזֶק הָרוּחַ.

אֻמְצָא*, נ, נְתִחַ בָּשָׂר שׁוֹר מִטָּעַן אוֹ צְלוּי בְּתַנּוּר 1).

אַמְצָה, ר׳ אֹמֶץ.

אֻמְצָע*, ז, תּוֹךְ דָּבָר; נְקוּדָה שֶׁבֵּין שְׁנֵי קְצוֹוֹת; הִצִּי ; כְּלָל, הַכְּלָל כֻּלּוֹ ; 0סְעֻדָּה בְּשִׁבּוּל אִוּוּ טִטְרָה.

אֻמְצָעוּת0, בְּאֻמְצָעוּת0, עַל יְדֵי, בְּעִזְרַת; אֶמְצָעִי.

אֻמְצָעִי*, ה, תִּיכוֹנִי, שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע ; ז, סְעֻדָּה לְשֵׁם אִוּוּ טִטְרָה.

— אֻמְצָעִים0, זִ״ר, הַכַּסְפִּים אוֹ הַסְּעֻדּוֹת הַדְּרוּשִׁים לְהַשְׁנַת דָּבָר.

אמר (אָמַר, יֹאמַר), פ״י, הִגֶּה, דִּבֵּר, הוֹצִיא מִלִּים מִפִּיו; הִבִּיעַ חֶפְצוֹ, צִוָּה, פָּקַד; הֶחְשִׁיב ; קָרָא בְּשֵׁם ; זָכַר ; נִבֵּר אָמַר, הֶחְלִיט; *פָּרַשׁ. הֵאָמֵר, הָיָה אָמוּר; הִוָּדַע, הֻקְרָא. אֲמַר0, קְרִיאָה שְׁבִיתָה מֵעֲבוֹדָה. הֵאָמֵר (הֶאֱמַרְתִּי, הֵאָמִיר, מַאֲמִיר, יַאֲמִיר),

1) אֶמְצָא, бифштекс, bifsteck Beefsteak

1) אמון וְתמר, анютины глазки, pensée, pansy

כבר, תה ששש הכבורה לי־; חֲבֵר לשוכה; *עלה לבעלה, גרול. הִתְאַמֵּר*, התפאר, התהדר. השתבח; קשור קשר.

— לַאמֹר, זהו הדבר, כדברים האלה.

— זאת אֲמָרָתָ*, זה טוכיח, טוה יוצא.

— אֲמֹר מַעַתָּה*, דון טוה, לסר מזה.

— לֹא אָמַרְתָּ כְלוּם*, לאיחך אינה ראויה, הוכחתך אינה הוכחה.

אֹמֶר, אֲמֶר, ז, (ר׳ אֲמָרִים, ס״ר אֲמָרַי), דבר, טלה, רבור.

— גָּמוֹר אָמֶר0, החלט.

— אִמְרֵי שֶׁפֶר, קריים יפות טתצלות כעגטים (?) ; דברים יפים.

אַמָּרָה, נ, טלה, רבור ; 0רבור יהוע לאות ; שבת גדילים (לארג); החוטים העבים הבולטים אשר לארך הארג בשני צדדיו ; בגד עם שבת טלל וגדילים.

אַמַרְכָּל*, ז, מהיט, ראש; סוכן, גובר.

אָמֶשׁ, ז, חשכה, אטלה.

אָמֶשׁ, ת״ם, הלילה שעבר; ערב יום האתמול.

(אמש0) הָאֲמַשׁ0, החשיך, כסה באטלה.

אַמְשָׁהּ0, נ, סבה, תואנה; התנצלות לסריאה עין, ר׳ אטזלא.

אַמַּת, נ, נטוה, טבע דבר שהוא נכון, קשט, ישר, הסך טן שקר; קיים רבר וחזוק.

— בֶּאֱמֶת, בכל לב; אבל.

— חֻכְמַת הָאֲמֶת0, ר׳ קַבָּלָה.

— אֱמֶת וְיַצִּיב0, קריאה לאמת רבר.

— לֶחֶם אֱמֶת*, ז, לחם הנתן בעין טוכה ובלב הכיט.

אמ״ת, ר״ת, איוב, טשלי, תהלים.

(אמת) אַמַּת0, ס״י, חשוב רבר לאמת; הוכח והראה כי הדבר נכון. הֶאֱמַת0, הגלה והודע לרבר אמת.

אֲמַתָּה0, אֲמָתוֹת0, אֲמָתִיּוֹת0, נ, ישר, נכוחה, קשט האמת, טבע רבר שהוא נכון.

אַמַתַּי, נ, שק לדגן; ילקוט; ילקוט לשים בו בגדים בטסע.

אֲמָתַי0, ת, רבר אמת, נכון; אוהב אמת.

אֲמַתְלָא*, (אֲמָתְלָה*), נ, (ר׳ אֲמַתְלָאוֹת*), סבה, נרס; תואנה; התנצלות לסריאת עין.

אָן, אָנָן, תה״ס, אָנָה? אל איזה טקום.

— עַד אָן, עד מתי? עד איזה זמן ?

א״נ, ר״ת, אחרי כנון; אם נאמר; או נבי.

אָנָא, אָנָּא, בלת קריאה לבקשה.

אָנָא*, ר׳ אנו.

אֲנָבָה*, נ, (ר׳ אֲנָבוֹת*), בֵּיצת הכנה בשערות וברישה.

אנכל*, ר׳ עכבל.

אַנְגַרְיָה*, נ, טס עובר, הטס שטשלטים בעבודת הנוף או בעבודת הבהטות.

אַנְדְרֹנִיקוֹס*, ז, בריה שיש לה אברי הזכר והנקבה יחד.

אַנְדְרֹמָכִיָּה*, נ, רֶבֶר, נגטי; 0בלבול, ערבוביה, סרוכה ובכוכה.

אַנְדְרָטָא*, אַנְדְרָטָה*, נ, טסל, כצבה, דמות איש הצוכה טאבן. אנדרטאות.

אנה (אָנָה, יָאֲנָה), ס״פ, הצטער, הָאַנַח, יללי; *רטה, הזעה, הונה. אָנָה, סבב, הקיף (רע״ז); *רטה, התעה, הונה. אָנָה, קיה, הדטן (רבר רע). הִתְאַנָּה, בקש תואנות ופצות להרע; *היה טרטה, שנה ושעה ע״י ברטת אחר.

אָנָה, תה״ס, אל איזה טקום ?

— עַד אָנָה, עד איזה זמן ?

— אָנָה וָאָנָה, סה ושם.

אָנוּ, ר׳ אנחנו.

אָנוּן*, ת, עציב, טוגה.

אַנוּנָה*, נ, כלכלה, מזונות ; טכלת שנתית; יבול שנתי.

אָנוֹס*, ז, בָּכְרוּת; ר׳ אנס, אונסים.

אֱנוֹשׁ, ז, איש, אדם (בדבור הפיוטי).

אֲנוּשׁ, ת, טָמֵן, מי שאין לו תקוה להרפא; נשחת; חלש.

אֱנוּשׁוּת0, ר׳ אנושיות: קבוץ בני האדם.

אֱנוֹשִׁי0, ת, אישי, שיש בו טבע האיש.

אֱנוֹשִׁיוּת0, נ, תכונת האיש וטבעו (לשיבה).

(אנח) הַאֲנָחָה, שאוף רוח בכאב לב, נשום בכבדות מצער ויגון. הִתְאַנְּחָה, האנח.

אֲנָחָה, נ, (ס׳ אַנְחָתִי, ר׳ אֲנָחוֹת, ס״ר אַנְחוֹתַי), נשימה כבדה מלחץ וכאב לב או מצער ויגון; *צער, יגון, דאגה רבה.

אַנְחָנוּ, מלת הגוף לטרכים או למדברות.

אַנְטִיכִי*, ז, כלי בשול שיש בו בית קבול לשם ובית קבול לשחמים.

אַנְטַלְיָה*, נ, שלשלת ארכה של רלים היורדים אל הנאר, מתמלאים ועולים ונשפכים אל ברכה או אל תעלה.

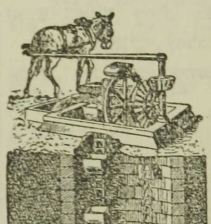

אַנְטָלָר*, ז, בא כח, שָׁרשה.

אַנְטְרִי*, נ, מערה גדולה ורחבה.

אֲנִי, (בהסק: אָנִי), מלת גוף לטרכי או למדברת. אנטיליה.

אֲנִי, זית, קבוץ מסיות, ציי.

אֳנִיָּה, נ, מסיה, כלי שיש לנסר בו ים או נהר.

— אֳנִית־מַפָּרָשִׂים0, נ, כלי שיש ההולך על סני הסים בכח הרוח הנופח את המפרשים הקשורים אל התרנים, ר׳ מפרשים.

— אֳנִיָּה סוֹעֶרֶת, נ, מסיה מטרפת בים.

— גְּשָׁבְרָה אֳנִיָּתוֹ0, בטבון לאמר: קרהו אסון וצרה; אבדה תקותו.

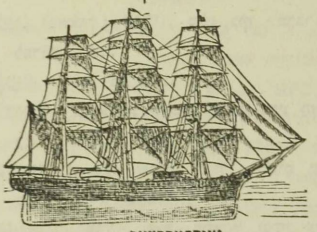

אנית־מפרשים.

— אֳנִית־קִיטוֹר0, נ, כלי שיש ההולך על סני הסים בכח הקיטור המניע את הסכהות אשר לאניה.

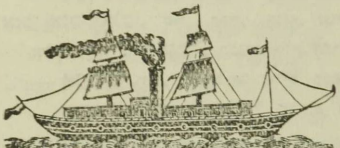

אנית־קיטור.

אֲנִיָּה, נ, יגון, אֵבל, תאניה.

אֲנִין*, אֲנִין הַדַּעַת*, ת, אמנים, בעל מזג רך, נַיָּשָׁן.

אֲנִינָה*, אֲנִינוּת*, נ, יגון, תוגה, עצב; 0טבע איש אנין הדעת, טבע הרגשן.

אָנִיץ*, ז, אגודה, כריכה, חבילה.

אָנָךְ, ז, (ר׳ אֲנָכִים), אבן ברזל, משקלת נשויה על קו לישר הבנין.

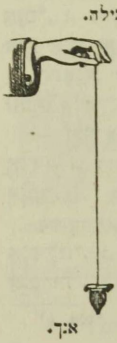

(אנך) אָנַךְ*, חבר מתכת בברזל; צַוָּתה כלי בברזל או בעפרת; ישר חוטה באנך.

אָנָךְ*, ז, אבן יקרה1).

אנכ״ה, ריח, אנשי כנסת הגדולה.

אנך.

1) אנך — onyx

אָנֹכִי, (בהספק: אָנְכִי), כלית גוף למדבר או לכדברית, אני.

אָנֹכִי₀, ח, ר׳ קו אנכי.

אַנְכִיּוּת₀, נ, אהבה עצמית יתרה, טבע האיש האוהב אך את עצמו.

אַנְגָּרִין*, ז, כעין שלחן מיוחד לשים עליו ספרים לקרא בהם.

אנן (אָנַן₀, יָאֲנַן₀), פ״ע, התאבל וכבה על; קוץ, בהול, נעול. הֲאָנַן₀, גרום לבכות ולהתאבל. הֶתְאוֹנֵן, התמרמר, הרגן; זעוק חמס על.

— אוֹנֵן*, אבל ביום הראשון למות קרובו.

אנס (אָנַס, יָאֲנֹס), פ״י, כפה, אָכוּף, נגוש, אַלץ, הַכרח. הֵאָנֵס*, הִכָּשׁ, אֻלַץ, הֻכרח.

— אֲנוּסִים₀, ז״ר, יהודים או גוים בספרד ופורטוגל שהכריחום לקבל עליהם את הדת השלטת.

אָנֶס*, ז, הכרח, כפיה, עשית דבר לא ברצון; הכרח יוצא מן הכלל.

— בְּאֹנֶס*, בהכרח, בכפיה, על כרחו.

— רוּחַ שֶׁל אֲנָסִים*, רוח שאינה מצויה, רוח סערה.

— גֶּרֶר אֲנָסִים*, שְׁבוּעַת אֲנָסִים*, גרר או שבועה שבאה בהכרח ולא ברצון פוגם.

אַנָּס*, ז, גוזל, חוטס, איש זרוע.

אנף (אָנַף, יָאֲנַף), פ״ע, זעם, קצוף, כעוס. הִתְאַנֵּף, התקצף, התרגש מכעס.

(אנף) אַנְפִּין*, ז״ר, סנים.

— זְעִיר אַנְפִּין*, תבנית פָּקטנה, כדה קטנה.

אָנַף₀, ז, כעס, קצף, חרון (בפיוט).

אַנָּפָה, נ, עוף ארך השוקים מכשפחת החסידה 1).

אַנְפִּילָה*, נ, נעל חמה עשויה לֶבד.

אַנְפָּרוּת*, נ, תשלום נזק, פצוי בער נזק.

1) אנפה цапля, Reiher, hêron, heron

אַנְפֵּרְיָה*, נ, (בַּלְעִי), סחורות זעירות של צרכי תפירה והלבשה וכדומה.

אנק (אָנַק, יָאֲנַק), פ״י, צעוק מכאב. הֵאָנֵק, אנק.

אֲנָק₀, ז, צעקת כבי (בפיוט).

אֲנָקָה, נ, (פ׳ אֲנָקוֹת), צעקת כבי; אכזה מרה; בין שרץ, בין קפור; *נבל נקבה, נאקה.

אַנְקְוִיזִיצְיָה₀, נ, משפט הדת שהנהיגו הכהנים הקתולים בספרד וביתר ארצות איטליה; רדיפות דתיות קשות ואכזריות.

אַנְקוֹל*, ז, וָו ברזל שראשו כפוף.

אַנְקוֹר*, ז, כין צפור 1).

אַנְקִינָה*, נ, כשקל ירוע, חלק מכסים עשר בליטרה; כף המאזנים.

אִנְשׁ*, ז, חולשה, רפיון כח.

(אנש) הֶאֱנַשׁ, הֶחלה בכהלה מכֻכה, היה בכֻכה. הֶאֱנַשׁ₀, הֶחלה בכהלה קשה ובכֻכה.

אנ״ש, ר״ת, אנשי שלומנו.

אֲנָשִׁים, ר׳ איש.

א״ס, ר״ת, אין סוף; אין קצ; אנכ סוכר.

אָסָא*, אֲסָיָא*, ז, רופא.

אַסָּדָה*, נ, סירה, אניה קטנה; רפסדה, דוברה; עגלה קלה; עגלה בעלת שני אופנים.

אָסוּךְ, ז, כר קטן לשכן המשחה.

אָסוּם*, ת, שָׁבֵעַ, טלא.

אָסוֹן, ז, (ר׳ אסונות), מקרה רע.

אֲסוּפֵי*, ת, ילר שנמצא בחוץ מבלי רעת מי הם אכותיו.

אָסוּר*, ת, עציר, כלוא; *מה שלא הֻרשה לעשות על פי הרין.

אַסוּר, ז, (ר׳ אֲסוּרִים), כבלי ברזל, נְחשתים.

— בֵּית־הָאַסּוּר, בֵּית־הָאֲסוּרִים, ז, בֵּית־כֶּלֶא, בית שאוסרים בו את הפושעים.

1) אַנְקוּר воробей, sperling, moineau, sparrow

אָסוּר*, ז, (ר׳ אסורים*), צווי שלא לעשות דבר מה, ר׳ אִסָּר; הדבר האסור; סִעֻלת האוסר.

— אִסּוּר בָּרֶת*, ז, עברה שחיבים עליה כרת.

-- אִסּוּר טְיוּתָה*, ז, עברה שחיבים עליה טיתה.

אִסְטַדְיוֹן*, ר׳ אצטדיון.

אִסְטוֹמָכָא*, ז, קבה, בטן.

אִסְטִיס*, ז, חמר צבע כחל לצביעת האריגים.

אַסְיָן*, ז, כיך קטן לסנות בו עצמות המתים.

אִסְכְּנִים*, ת, סַפְנָק מאד; חלש, רך.

אִסְכְּנִיסוּת*, נ, טבע המַפְנָק והעדין ביותר.

אַסְיָא״, ר׳ אסא.

אַסְיָה0, נ, אחד מחמשת חלקי התבל.

אַסְיָיִם*, ז״ר, שם כת נזירים בישראל ביסי הבית השני.

אַסִּימוֹן*, ז, מַטְבֵּע שנמחקה צורתה ; נשטע שלא הטביעו בה צורה.

אַסִּיף, ז, עת הָאסף תבואות השדה וזכרם הביתה ; התקופה שבין הקיץ והחרף ; התבואה הנאספת בן השדה.

— חַג הָאָסִיף, ז, חג הסכות.

אֲסִיפָה*, ר׳ אספה.

אָסִיר, ז, (ר׳ אֲסִירִים), יושב בכלא; אסור בכבלים.

אֲסִירָה*, נ, אסור, סעלת האוסר.

אַסְכָּלָא*, ז, סין כלי מתכת לצלות עליו בשר, ותכניתו בקלף; סֶלֶף; בית ספר.

אַסְכָּרָה*, נ, טחלת הגרון המצויה ביחוד בין ילדים.

אַסָּל*, ז, טוט שמניחים על הכתפים ותולים עליו סלים או דליים; טוט לשאת עליו משא.

אַסְלָה*, נ, נסא לטושב עשית צרכים.

(אכב0) הָאֲסַבּ0, אסיף באסם.

אָסָם0, ז, שבע, רב תבואות; יבול השדה.

אָסָם*, ז, (ס׳ אֲסָמִים, ר׳ אֲסָמִים, ס״ר אַסְמֵי), טטנורה, אוצר תבואות.

אַסְמַכְתָּא״, נ, הדבר שסומכים עליו, נסעד; 0הדבר שסומכים עליו בלי וַדאות, השערה.

אסף (אָסַף, יֶאֱסֹף), פ״י, אגור, כנס, קבץ, צבור ; קצור ואגור תבואה בשדה ; הָשב נדח לנקומו ; השב אחור, הסר ; אַבר, דמה, השחת. הֶאֱסַף, הלקט, הצבר, האגר; חזור, שוב; התקבץ, הקהל; העלם, התחבא; מות, גוע. אַסָּף, קבץ, צבור; קבל גר ואורח הביתה. אֲסוֹף, הקבץ, הלקט. הִתְאַסֵּף, התקבץ, התחבר.

— אוֹסְפֵי שְׁבָעִיוֹת*, ז״ר, באספי תבואה של שנת השמיטה לבסחר.

אָסָף, ז, (כי׳ אסף, ר׳ אֲסָפִים, ס״ר אָסְפֵי), קבוץ, כנוס, סעלת המאסף.

אַסְ֫ךְ, ז, (רק ברבים: אֲסָפִים), אסם, בית אוצר.

אס״ף, ר״ת, אתנח, סוף פסוק (ברקדוק).

אֲסֻפָּה, נ, קבוץ עם ; קבוץ, כנס, סעלת המאסף והמקבץ; *טיתה, בות.

(אֲסֻפָּה) אֲסֻפּוֹת, נ״ר, ר׳ אספה; ראש הכסטר, שושנת הסטר (קהלת י״ב, י״א?)

אַסְפַּלְיָדָה*, נ, משקע בקיר.

אַסְפַּלְיָוֹת*, נ, תַחבשת, חבישה שנותנים על מכה.

אֲסַפְסָף, ז, קבוץ עם ; קבוץ המון אנשים כדלת העם.

אַסְפַּקְלַרְיָה*, נ, מראה, ראי, זכוכית הראי.

אַסְפַּרְגּוֹס*, נ, ירק מטעי הכרוב[2].

אַסְפַּרְגַּל*, ז, חבוש, מין פרי עץ[3]. אספרגוס.

---

[1]) אספסת люцерна, luzerne, lucern

[2]) אספרגוס спаржа, Spargel, asperge, aspargus

[3]) אספרגל айва, quitte, coin, quince

אַסְקוּפָא*, אַסְקֻפָּא*, נ, ף, סַפָּן.

אַסְקַרְיָה*, נ, אחד מסוגי המסרשים באניה.

אסר (אָסַר, יֶאֱסֹר), פ״י, קשור, צרור, אגור יחד; רתום בהמה לעגלה; החל המלחמה; נתון בכלא, שים בסהר; *(על־), עצור מעשות רבר, הַזהר מדבר. הָאָסָר, היה קשור, הִתּן בכית האסורים; *הִזהר והיה נעצר מעשות רבר. אָסוּר, הָאָסֵר.

אָסָר, ז, אסור, צווי שלא לעשות רבר מה; *מין מַטבע נחשת קטנה (אחר מעשרים וארבעה ברזיר של כסף, שמונה פרושות).

אֶסְרָה*, נ, אסיר, אסירה; סַעֲלַת הָאוֹסר בהמה בעגלה.

אַסְרוּ־חַג*, היום שלאחר החג.

אַסְתָּא*, אַסְפּוֹתָא*, נ, רפואה, ארוכה; ט״ק, להיים! רפואה וחיים!

אַסְתּוֹמָכָא*, ז, ר׳ אסטומכא; (בחלה) כאב הנשימה, לחץ הנשימה.

אַסְתָּן*, ז, רוח צפונית.

אסתנים*, ר׳ אפסטיס.

אַסְתַּר[0], ז, מין צמח 1).

— אֶסְתֵּר הַיָּם[0], ז, מין חי מעשׂת הצְּחָיים הדומה לכוכב.

אסתר הים.

אַסְתָּרָא*, נ, מטבע פרסית קטנה.

— אַסְתָּרָא קַלָּנָא קִישׁ קָרֵיָא*, איש ריק וכבר היודע איזה דבר חכמה מרבה להתהלל בה.

א״ע, ר״ת, את עצמו.

אע״ג, ר״ת, אף על גב, אם כין; גם אם.

אע״פ, ר״ת, אף על פי, אם כי.

אעפ״כ, ר״ת, אף על פי כן, בכל זאת.

אַף, ז, (כ׳ אַפּ, זוגי: אַפַּיִם), חטם, האבר

[1]) אסתר anemon, anémone

הבולט בפנים מעל לפה, אבר הנשימה; כעס, קצף, חרון; ר׳ אַפַּיִם.

— אִישׁ־אַף, בַּעַל אַף, מהיר לכעס, כעסן.

— עַל אַף, להכעיס, לקנטר.

— אֶרֶךְ אַף, אֶרֶךְ אַפַּיִם, ז, סבלנית.

— אֲרֶךְ אַפַּיִם, ת, מאריך אף, שאינו מהיר לכעס.

— קְצַר אַפַּיִם, ת, מהיר לכעס, בעל חמה, כעסן.

— הַגִּיעוּ הַצָּרוֹת עַד הָאַף*, גדלו הצרות ורבו מאד.

אַף, מ״ח, גם, נוסף עוד; אף אתם, אתם כן; בכל זאת, עם זאת.

— אַף עַל פִּי*, אַף עַל גַּב*, אַף כִּי*, גם אם.

— אַף עַל פִּי כֵן*, בכל זאת, עם זאת.

אפד (אָפַד, יֶאְפֹּד), פ״י, חגור, לבוש בגד האֵפוֹד*, אפור.

אֵפֹד, ר׳ אפור.

אֵפֹדָה, נ, חגורה, סחורת; סַעֲלַת החוגר חגורה; צמיר, מסכרת; 0חויה, טיל קצר.

אַפְדָּן, ז, (כ׳ אַפְדָּנִי), היכל, ארמון; 0אַפּוֹלין, סכה יפה בגן.

אַפְדְּרוֹם*, ז, זירה, מקום ענול להתגוששות או לטרוף.

אפה (אָפָה, יֶאֱפֶה), פ״י, תקן (בצק) לאכילה בתנור או על האש. הֻאפָה, הֻתקן (הבצק) לאכילה בתנור או על האש.

אַפֹּא, אֲפֹא, תהים, טלה להטעים הדבור והכוונה; אחרי שכן הדבר.

אַפּוֹד, ז, (פ׳ אֲפוֹדִי, כ׳ אֲפוֹדֵי, ר׳ אֲפוֹדִים, פ״ר אֲפוֹדֵי), אחד מבגדי הכהן הגדול; צלם שעבדו אותו ושאלו ממנו עתידות.

אפוטרופוס, ר׳ אפטרפוס.

אָפִיּן*, ז, אחד ממיני הקטניות ונרעינו ענול 1).

[1]) ropox, Erbse, pois, pea אפון

אֶפּוֹס⁰, ז, שיר גבורים.

אֶפּוֹץ*, ת, סתום בהדוק.

אֶפּוּר⁰, ז, שיטת אסר על־.

אַפְּטֶרָה*, נ, ר׳ הַסְטָרָה.

אַפְּטֶרְפּוֹס*, ז, טשניח על נכסי יתומים; ⁰טכן עלי־.

אַפְּטֶרְפְּסוּת*, נ, טְשׁרת האפטרפוס ופעלתו.

אֲפִי*, (ובהפסק: אֲפֵי*), ז, כוֹנ האיש, טיבו וטבעו.

אַפִּיס, ת, של האף, הבא מן האף.

אַפִּיָּה*, נ, סְעֻלת האופה.

אַפִּיּוּת⁰, נ, סגלת מה שהוא מצין אפי של דבר.

אִפִּיטָרוֹם*, ז, רומא סוסים,—בהטות.

אֲפִיַּי⁰, ת, המצין אפי של דבר.

אֲפִיל, ת, שמאחר לכשל (פרי או תבואה); שמאחר לבוא (נשם, עונה).

אֲפִילוּ*, (אֲפִלּוּ*), ס״ה, אף־אלו, גם אם, אף אם.

אֲפֵיִם, ז״ז, אף, חטם; נחיריים, הנקבים שבאף; בעס, חרון, קצף; סנוי; חלק כפול.

אֲפִיסָה⁰, (אֲפִיסוּת⁰), נ, כליה, אברון המעלטה.

אֲפִיקָה⁰, נ, סבוב, הקפה (כפיוט).

אַפִּיקוֹר*, ז, ראש הכנסיה הקתולית.

אֲפִיק״, ת, ששמו עליו אפצים (עור).

אָפִיק, ז, (סי אֲפִיק), בֵּי נחל; תחתית הנחל, המקום שבי הנחל נגרים בו; צור; *שבעת נשרשרת, חוליה בשרשרת. ת, חוק.

אֲפִיקְטָן*, ז, תשלום סעודה של שמחה; קנח סעודה.

אַפִּיקוֹרוֹס*, ז, כופר, חפשי ברעות, אוהז בששת אפיקורי היוני.

אַפִּיקוֹרְסוּת*, נ, כפירה, חפש הרעות.

אֲפִכָּא״, תה״פ, להפך.

אפל (אָפֵל*, יָאֲפֵל*), הֶאֱפִיל*, סעו״י, היה חשך: ההשיך, הסיע חשך; אחר לבוא.

אֹפֶל, ז, אֲפֵלָה, נ, חשכה, קדרות, העדר האור; צרה; ⁰בעות.

אָפֵל, ת, עוטה חשכה וקדרות, חסר אור; אטלל; ⁰בער, חסר שכל.

אֲפַלּוּ*, ר׳ אפילו.

אַפְלִיוֹן*, ז, כובע עשוי לבד.

אַפָּן*, ז, (ר׳ אֲפָנִים*), דרך, ענין, תכנית רבר.

— עַל אֲפָנָיו, לפרטיו, עד תכליתו, מקרר היטב.

אפן⁰, (אָפַן⁰, יֶאֱפַן⁰), סי״, הסב האופן, התגלגל כאופן; הסגה אל צד; עשה על האופן (והוא אחר מכלי העבודה). אַפַּן⁰, עשה על האופן.

אֲפַנְדָּה*, נ, הנורה שמוטנים בה כסף.

אֲפַנְדָּה⁰, נ, אפן הלבושים והשמים החלים בהם על פי הנהוג בזמן האחרון.

אֲפָנִים⁰, ת, השיך לאפן הדברי.

אֲפָנִיוּת⁰, נ, סגלת מה שתלוי באפן הדבר.

אפנים⁰, ר׳ אופנים.

אֲפַסְטִילָה*, נ, ראש העבור, כותרת העמור.

אפס (אָפֵס, יֶאֱפַס), ס״ע, חוֹם, כלה, הֶפְסֵק.

אֶפֶס, ז, (כי אַפְסִי, ר׳ אֲפָסִים), קץ, סוף; הבל וריק, אין מאומה; ⁰אות 0 בספרים להראות כי סדרנית הספר, שבטקומה הוא עומד, (יחידות, עשירות, מאות וכו׳), חסרה בספירה.

אֹפֶס, ז, (זוני: אֲפָסִים), קרסול.

— מִי אֲפָסִים, ז״ר, טים לא עמוקים.

אֶפֶס, תה״פ, אין סה; אין עוד; אך, רק.

— בְּאֶפֶס, בלי.

אַפְסוּת⁰, אֲפָסִיּוּת⁰, נ, טבע רבר שהוא אין ואפס.

אַפְסַנְתִּין*, ז, יין מחֻבל בעשבים טרים.

אַפְסָר*, ז, הבל שקושרים בצואר בהמה להגה.

אֶפַע, ז, אפס ותהו, לא מאומה.

אֶפְעֶה, ז, כין נחש ארסי.

אפף (אָפַף), סי״, סבוב, הקף כסביב; הגיע הכים עד האף (?).

אֶפֶף*, ז, חוט ארג כסוכל.

אבץ* (אָבָץ*, יְאֻבָּץ*), פ״י, הבר, הדק יחד; סגור היטב.

אָבָץ*, ז, אַבָּצָא*, ז, עפץ, בין סרי עץ שמשתמשים בו לדיו.

(אבק) אָבַק*, הוציא. הִתְאַבֵּק, התחזק לכבש את הרצון; משול ברוחו; התחזק והתאמץ.

אָבָק0, ז, חול השטים במקום שהוא מגיע אל הארץ לסי ראות עינו; תבלית ראות העין; *שטר קבלה, שובר.

אַבְקָרִיסִים0, זר, ספרים חיצונים (שלא קבלו אל קבץ ספרי התנ״ך).

(אבר*) אָבַר*, שרף לאבר. הֵאָבֵר0, צבוע בצבע אבר. הִתְאַבֵּר0, היה לאבר.

אֶבֶר, ז, אבק דק הנשאר מדבר השרוף באש; הבל ותהו, דבר קל.

— עָפַר וָאֵפֶר, סמל האפסות וקטנות הערך.

אֲבַר0, ת, דבר שנתנו בין האבר, שעין האבר לו, רפ״ן.

אֵבֶר, ז, מכסה, כסוי הסנים.

אֶבֶר*, ז, כר, מקום מרעה.

אברג*, ר׳ סרגל.

אֶבְרָהָם, ז, בן עוף, עוף רך, עוף צעיר.

— אֶתְמוֹל אֶבְרָהָם וְהַיּוֹם (וְעַכְשָׁיו) בֵּיצָה*, משל על מי שאינו מתקדם, והולך לאחור בשכלו או במצבו, ר׳ מלאך.

אֶבְרוֹן!*, מלת קריאה להתעצלות בשוב דבר, איש או מעשיו: חוּשׁ! הידד!

אַבְרוֹן, ז, מטה או כסא לשאת בם בני אדם בחוץ, ח פ ה; מכסה יריעות כ א ה ל ט ע ל לכסא או למטה.

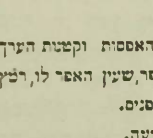

אַבְרוֹנָה*, נ, מטעדות ה ג נ ג, מערכת קורות שהגג נ ש ע ן עליהן. אסרון

אַבְרִיאָה0, נ, אחד מחמשת חלקי התכל.

אַבַּרְבָּנִיָּה*, נ, מחוז, חבל.

אַבַּרְבָּל*, ר׳ סרבול.

אֲבַרְבֶּסֶת*, נ, מַשפך, כלי רחב מלמעלה והולך וצר למטה ובתחתיתו נקב.

אֲבַרְסְמוֹן*, ז, מין שמן למשחה שריחו טוב.

אֲבַרְכָּה*, ז, מין סרי עץ ובתוכו גלעין קשה כאבן.

אַבַּרְקִיד*, ר׳ סיקרן.

אַבַּרְשָׁה*, ר׳ הסרישה.

אֲבַרְתִּי, ת, בן שבט אפרים; מיוחס, מבני טרום עם הארץ.

אֶבֶשׁ*, ז, חפץ, רצון. · אפרסק

— אֵי אֶפְשִׁי*, אין רצוני ב־, אינני חפץ.

אֶבְשָׁר*, ז, דבר שיכול להיות.

אֶפְשָׁר*, תהים, יוכל היות; היוכל היות?

— אִי אֶפְשָׁר*, לא יוכל להיות.

אַבְשָׁרָה0, פ״י, עשות שיוכל (רבי) להיות; נרום שיוכל (רבר) להיות.

אַבְשָׁרוּת0, נ, טבע רבר שיוכל להיות.

אֶבְשָׁרִי*, ת, שיוכל להיות.

אַבַּתִּיקִי*, ז, שָׁעבוּי, מַשכון; שטר שעבוד ומשכנתא.

א״צ, ריח, אין צריך; ארץ צבי.

(אַצָּא*) אַצָּה*, נ, מין צמח הגדל בים, צמח הים.

אֶצְבַּע, נ, (ר׳ אֶצְבָּעוֹת ובמ אֶצְבָּעִים*, ר״מ אֶצְבָּעוֹת, וזניי אֶצְבָּעִים*), אחר מחמשת חלקי כף היד או הרגל; *סדה כוחב אצבע; האצבע השניה מהאגודל; חלק אבר בולט; חלק מדבר; אבר הזכרות.

— נָתוֹן אֶצְבַּע בְּתוֹךְ פִּיו שֶׁל־, ־בֵּין שִׁנָּיו*, מכאה לאחר; הכוס למקום מכוה.

— אֶצְבַּע שֶׁל־ בְּאֶמְצַע*, ידו של־ היתה בדבר, יש ל־ חלק בדבר, שלחי הסב את הדבר.

— הֲרֵאֵה עַצְמוֹ בְּאֶצְבַּע*, עשה מעשה חטיפות או צדקה וכדומה כפרהסיה שיראוהו רבים.

— אֶפִּילוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה0, גם ברבר היותר קטן.

— הִסְפִּיר בְּאֶצְבָּעוֹת0, היה בטפשי טוען סאר.

אצבעון.

אֶצְבָּעוֹן0, ז, כלי סהכת ששמים על ראש האצבע בעת שתופרים.

אֶצְבָּעִי*, ת, ארם קטן כאר, עגם.

אֶצְטַבָּה*, נ, בנין אבנים על יד קיר כעין ספסל לשבת עליו; לוח הבולט כפתח החנות המוצה לשים עליו סחורה; לוח תָּלוּי אל הקיר לשים עליו כלים או ספרים; אולם גדול שנגנו נשען על עמודים.

אִצְטַגְנִין*, ז, חוזה בכוכבים ומגיד על פיהם עתידות.

אִצְטַגְנִינוּת*, נ, הכמת ידיעת הכוכבים להגיד על פיהם עתידות.

אִצְטַדִּין*, ז, קרקום זרה, מעגל המרוץ לסוסים.

אִצְטַוָּנָה0, נ, גליל, עמור עגול, גוף גיאומטרי עגול ברחבו.

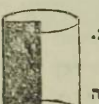

אצטוצא.

אִצְטָכָא*, ר' אסטוכא.

אִצְטְרוּבָל*, ז, סרי התורניתה ויתר עצי הסחט; סוף, סוט התסוכה; (בגאומטריה) גוף ענול שתחתיתו רחבה ועולה וצר עד לחורו, חרוט, חדורית.

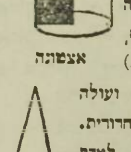

אִצְטְרְבִית*, נ, כל הנחוץ לארם בספעו.

אֶצֶיל, ז, (ס' אֲצִיל, ר' אֲצִילִים, סיר אֲצִילִי), צר, קצה; בן סרום עם הארץ; ראש, נכחר; 0איש עדין.

אֲצִיל, ז, (ס' אֲצִיל, ר' אֲצִילִים גם אֲצִילוֹת), הזרוע העליונה שאצל השכם.

— אַמַּה אֲצִילָה*, נ, סדת ארך הזרוע מקצה האצבע האמצעית עד בית השחי.

אֲצִילוּת0, נ, נדיבות, כנהג ודרך האצילים; הכרלה, הפרשה; רוחניות, מושג רוחני (בקבלה), ירידת הכחות בספירה לספירה.

אֲצִילִיּוּ0, ת, טלא רוח אצילות.

אֲצִירָה*, נ, פעלת האוצר והמאסף.

אֶצֶל, ז, (ס' אֲצֶל), צד; מ״, (כ' אֲצָלַי, אֲצָלְךָ, אֲצָלָיו, אֲצָלָם), עליך, קרוב ל־; ברשות, בבית.

אצל (אָצַל, יָאֱצֹל), ס״, הבדל מרבר, תת חלק מ־. הָאֱצַל, היה נפרר מ־, יצוא מ־. הָאֲצַל, אצול; 0העלה למדרגת אציל, נתן תאר אָצִיל.

אצ״ל, ר״ת, אין צריך לומר, מכון מאלוי.

אֲצַעֲדָה, נ, צמיר הזרוע; טבעת לקשוט הרגל.

אצר (אָצַר יָאֱצֹר), ס״, אסוף, כנס, קבוץ יחר למשמרת. הָאֱצַר, האסף, היה שמור.

— אוֹצְרֵי פֶּרוֹת*, זי״ר, מאספי פרות ותבואות כרי שיתיקרו.

אֲצָר*, ז, סוחר סיטון הקונה ומוכר הרבה יחר ולא לאחרים.

א״ק, ר״ת, אסר קרא, כתוב בטקרא; אין קץ.

אָקְדָח, ז, טין אבן יקרה אדמה.

אָקְדָח0, ז, ס׳ ין רובה קטן.

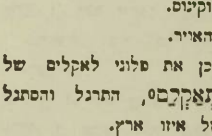

אקרח.

אַקּוֹ, ז, (ר' אַקּוֹים), ח׳ ה טטשסחח הצבאים.

אַקּוֹן*, ז, כלי דַיָּנים רומה לסל מארך.

אָקְנוֹם*, ז, ר' אוקינוס.

אַקְלִים0, ז, טוג האויר.

אַקְלֶכֶם0, ס״, הַסכן את סלוני לאקלים של אינו ארץ. הִתְאַקְלֵם0, התרגל והסתגל אל האקלים של אינו ארץ.

אֲקַקְיָה*, ז, מין עץ סרק, קוץ המצרי, ששה.
אַקָּרָא*, נ, טירה, ארמון בצור, מבצר.
א״ר, ר״ת אשר רבינו; אל רחום.
אֲרַאֵל*, ר׳ אריאל.
— אֲרַאֲלִים, זיר, מלאכי מעלה.
ארב (אָרַב, יֶאֱרֹב), פ״ע, ישוב במקום סתר לשפר על האויב. אֹרֶב, ארוב.
אָרֹב, אֶרֶב, ז, כאיר, טחבוא, מקום סתר לשפר על איב או טרף.
אַרְבָּא*, ז, טור אבנים, שורת אבנים.
אַרְבֶּה*, ז, חור, נקב, חור בתקרה או בקיר להוציא את העשן מן הבית; שבך של יונים; הורי העינים.
— כְּסוּמָא בְּאַרְבֶּה*, בלי כונה, בטקרה.
אַרְבֶּה, ז, שרץ העוף הכנתר

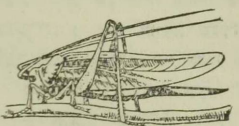

אַרְבֶּה, תנועה, ת נ ו ם ה; *סירה, אניה קטנה. אַרְבּוֹת.
אַרְבָּל*, פ״י, כבור בכבודו של רבינאד, הנף בערבל.
אַרְבַּע, שם מספר לנקבה, ולזכר אַרְבָּעָה, בכל שנים, שנים ושנים.
אַרְבָּעִים, ש״מ, ארבע עשרות; ארבעים סלקות של ביד על עברית לא תעשה.
אַרְבַּעְתַּיִם, ז, ארבע פעמים, פי ארבעה.
ארג (אָרַג, יֶאֱרֹג), פ״י, קלוע, עשה איג מחוטים על ידי הבאת חוטי הערב בשתי. הָאֳרָג*, היה לאריג, הקלע לאריג. אָרָג*, סדר שורות שורות; ארוג.
אָרָג, ז, רבר ארוג; סעלת האורג, עשית איג מחוטים; בָּגְיָר, כלי האורג שהוט הערב נתון בו.
אַרְגָּן, ז, שם צבע אדם כהה.
אַרְגָּז, ז, ארון, תבה, קפסה; *ארון לכת.
אַרְגִּיעָה, נ, רגע.
אַרְגָּלָה*, נ, כלי טלאכה.
אַרְגָּמָן, ז, שם צבע אדם כהה; ארג צבוע בצבע זה.
אַרְגַּנְטוֹן*, נ, כלי כסף.
אָרְדֶּס, ז, מתכת הבאה מתערבת נחשת בעשרת, ר׳ סלוז 1).
אַרְדָּא*, ז, סטדיה, כָּבֶה.
אַרְדִּיכָל*, ז, בנאי חכם, חכם בטלאכת הבניה.
אַרְדַּכְנִי*, ז, מין עץ עבת שעליו ירוקים תמיד 2).

אַרְדֶּפֶת (ענפים פורחים).
ארה (אָרָה, יֶאֱרֶה), פ״י, אזוף ולקוט; *קטף ולקוט פרי (ביחוד תאנים).
אַרְוֻבָּה*, נ, לוח שעליו מכדר האיסה בכרות הלחם לפני שיכו אותן בתנור; ר׳ אַרְכָּה.
אַרְוֶה*, ז, רבר ארוג, ארג.
אֲרָוָה, אֲרָוָה, נ, (ר׳ אֲרָוֹת), בכלא, רפת לבהמה וביחוד לסוסים.
אָרוּז, ת, קשור והדוק היטב.
אָרוֹךְ, ת, ר׳ אָרֵךְ.
אַרוּכָּה, נ, גלידי הקרום העולים על המכה בשהיא מתחלת להתרפא; רפואה; הארכת זמן; ר׳ אָרֵךְ.
— אֲרוּכוֹת הַמַּטָּה*, ניר, הקירות הצדדים נטשה.
— אֲרוּכוֹת וְקַצָּרוֹת*, לאיך ולרחב; בסומן: רבים כללים ופרטים.

1) ארד желтая мѣдь, messing, cuivre-jaune, brass

2) ארדכנה лавровое дерево, lorbeerbaum, laurier, laurel-tree (יש אומרים oleander)

אָרוֹן, ז, (ר׳ אֲרוֹנוֹת), ארגז, תבה; הארון שהיו בו לוחות העדות; תבה שמשימים בה את המת להוביל לקבורה.

אָרִיס*, ז, חתן, מי שארס לו אשה.

אֲרוּסָה*, אֲרִישָׁה*, נ, כלה, נערה או אשה שנארסה לאיש.

אֲרוּסִים*, אֲרוּסִין*, זיר, תנאים, כריתת ברית בין הארוס והארוסה.

אָרוּר, ת, מקלל, שהוא לקללה.

אֲרוּרָה0, נ, פרשת התוכחה שבתורה (ויקרא כו, יד—מ, דברים כח, טו—סח).

אֲרִישִׁים*, ר׳ ארוסים.

אָרֶז, ז, (ר׳ אֲרָזִים), מין עץ טרזי ביום קוסתו וחמנו, (יהועש ארזי הלבנון)1); *חכם גדול בתורה; איש גדול וידוע.

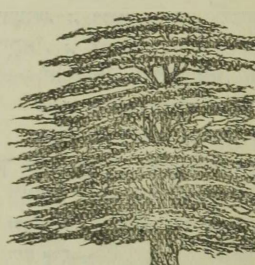

ארז הלבנון.

ארז (אֲרָז, יָאֲרָז), פ״י, קשור והדק היטב.

אָרָז*, ז, שם מין תבואה הגדל בשדה ט ש ק ה, ביחוד בארצות החמות2).

אֲרָזָה, נ, צמוי ארזים, צמוי עשוי טלוחות ארז.

ארז׳ל, ר״ת, אפרו רבותינו וכיב לברכה.

1) Pinus Cedrus

2) אין ארז rнс, Reis, riz, rice

אֲרַזְלָה*, עֲרַסְלָה*, נ, מטה תלויה.

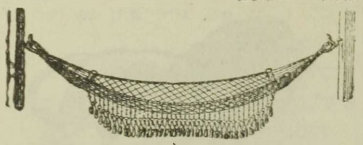

ארזלה.

אֲרָזָק*, ז, מין צמח1).

ארח (אָרַח, יָאֲרַח), פ״ע, הלוך בדרך; נסוע, הלוך; פי׳, *לָזמן אורח. אָרַח*, לַזמן אורח; קבל פני אורחים.

הֶאֱרַח0, קבל פני אורח בטאכל או ב ש ת י ה.

הִתְאָרַח0, היה כאורח אצל אחר.

אֹרַח, ז, (כי אָרְחִי, ר׳ אֳרָחוֹת, ס״ר אֳרָחוֹת), דרך, מנהג; דרך, מסלה; מנגנה,

ארוך.

נטיה; *הנקרה שבשפה העליונה תחת האף.

— אֹרַח אַרְעָא*, מנהג הארץ, דרך ארץ.

— אֹרַח נָשִׁים, ז, וסת האשה.

— אַנַב אָרַח*, אַנַב אוֹרְחָא*, ת״ס, עשות דבר לא ביחוד בנוגע לו, כי אם בדרך מעשה עניו אחר.

אֶרְחָה, נ, מנה, חלק מזון שנותנים לאחד; מאכל, מזון; אחד המאכלים.

אַרְחָה, נ, וס׳ אַרְחַת, ר׳ אֳרָחוֹת), שיירה, חבר נוסעים יחד.

אַרְחִים וְפָרְחִים*, זיר, פרחוזים וריקים, נעים ונדים, טרודים.

אֵרִי, אַרְיֵה, ז, (ר׳ אֲרָיִים גם אֲרָיוֹת), שם חי שורף מטשפחת החתולים, הנמצא ביחוד ביערי אפריקה ומקומו בשם מלך החיות2); כנוי לאיש

1) אין לותיק, renoncule

2) אין לֶב, Löve, lion

גדול בתורה ובחכמה; ת, גבור חיל.

אריה.

— אֲרִי בֶּן אֲרִי*, גדול בן גדול.

— אֲרִי שֶׁבַּחֲבוּרָה*, הגדול שבחברה, הגבור שבחברה.

— הָאֲרִי נַעֲשָׂה שׁוּעָל*, משל עכשי לאמר: הנחשב לגדול הרי הוא באמת קטן.

— אֲרִי הָרוֹגֵ הָרַגְתָּ*, בשוי בטוכן: קבח טחון טחנת, לאמר: לא עשית כלום.

— אֲרִי רוֹבֵץ עַל־*, עכוב או מעצור גדול יש בדבר.

-- אֲרִי הַבְּרַדָּלְס0, ז, מין חי טורף1).

ארי הברדלס.

אֲרִיאֵל, ז, גבור חיל, אסיץ לב; שבח, נשיא; כנוי לבית המקדש.

אֲרִיג*, ז, שכבה לשערות הנשים; כל רבר שנארג; חפרי מלבושים וכחשה.

אֲרִיגָה*, נ, פעלת האורג; הבר הנארג.

אֲרִיָה, ר' אַרְיֵה.

אֲרִיֵה, ר' אֲרִי.

אַרְיֵהוֹ0, נ, פעלת האורג והקושר הבילות.

1) ארי הברדלס леопард, leopard

אֲרִיחַ*, ז, טוט, בר; בצק. כעין חצי לבנה לסכך הגג וכרומה.

אֲרִיכוּת*, נ, אֹרך רבר, הפך מן קצר.

-- אֲרִיכוּת יָמִים*, נ, ימים רבים, חיים של שנים רבות.

אֲרִין*, ז, תורה.

— בַּר אֲרִין*, ז, בן תורה, לשון, יודע תורה.

אָרִים*, ז, (ר' אֲרִיסִים*), חוכר, שוכר שרה טבעליו לעבדו לשחצה או לשליש או לרביע וכו' מן התבואה.

אֲרִיסוּת*, נ, הכירה, שכירת שרה מבעליו לעבדו על מנת לקבל מחצה או שליש וכו' מן התבואה.

— בַּעֲלֵי אֲרִיסִיוּת*, זר, אריסים, אנשים הלוקחים שרות וכרומה באריסות.

אֲרִישָׁה0, נ, רבור, אירשת.

אֲרִיתָא*, נ, תורה.

— דְּאַרְיְתָא*, מָדְאַרְיְתָא*, מן התורה, מצוה או חק כתובים מפרש בתורה או למרים מן הכתוב (בגמר: דרבנן).

אַרְךְ (אָרַךְ, יָאֲרִךְ), פ"ע, היה ארך, הָאֲרִךְ, עשה ארך, משוך הלאה; שהה זמן רב. הָאֲרִךְ0, היה ארך. הַתְאָרִךְ0, היה ארך.

— הַאֲרִךְ יָמִים, חיה שנים רבות.

אָרֹךְ, ת, (פ' אָרֻךְ), ארוך, נמשך ומשתרע באֹרך, הפך מן קצר.

— אָרֹךְ אַפַּיִם, ר' אף.

— אָרֹךְ רוּחַ, ז, מושל ברוחו.

אָרֵךְ, ת, (נ' אֲרֻכָּה), נמשך ומשתרע (הפך: קצר).

אָרֶךְ, אֹרֶךְ, ז, (כ' אַרְכֵּי), אריכות, משך קו הבדה, השעור של הצד היתר גדול בשתי (הפך מן קצר); 0ארוכה ורפואה (בגיזש).

אַרְכָּא*, אַרְכָּה*, נ, אֹרך זמן, משך זמן; האריכת הזמן, הנחה בומן.

אַרְכּוּבָה*, נ, בֶּרֶךְ; כנף הספסה, מן הספסה

הבולט בקצהו הצדדה; ענף כפוף כארכה להרכיבו.

אַרְכֻּבָּה*, נ, (וגני: אַרְכּוּבָיִם*), בית כף רגל הרכב על גב בהמה לָהֲקַל הרכיבה, רכבה.

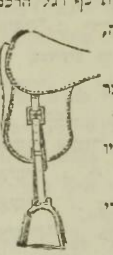

ארכוף.

אַרְכֶּיוֹן*, ז, גניזה, בית אוצר מסרים עתיקים.

אַרְכָּן*, ז, כארוך ברבורו, בבעשו וברושה, (המד: קצרן).

אַרְכִּי*, ת"ת, אין רצוני לומר: אחרי רבים להטות.

אַרְמוֹן, ר' אַרְמֹן.

אַרְמִי, ת, בארם, בן ארם; *לא יהודי; רומי.

(ארמל*) הִתְאַרְמֵל*, היה לאלמן או לאלמנה.

אַרְמָלָא*, אַרְמַלְתָּא*, נ, אלמנה, אשה שבת בעלה.

אַרְמֻלוּת*, נ, מצב האלמן או אלמנה.

אַרְמֹן, ז, אַרְמוֹן, ז, (ר' אַרְמָנוֹת), היכל, בנין גדול ונהדר; ⁰שם עץ 1).

ארמ"ע, ר"ת, אש, רוח, טים, עפר (ארבעה יסודות העולם לפי דעת הקדמונים).

אַרְנֶן, ז, (ר' אֲרָנִים), מין עץ קשה 2).

אַרְנֶבֶת, נ, (כ' אַרְנֶבְתִּי, ר' אַרְנָבוֹת), בן היה קטנה בגשם אחת הכרסמים3); ⁰שחק, מוג לב.

ארנבת.

אַרְנְנָה*, נ, טס, עֶכֶס.

אַרְנָק*, ז, כיס למעות; כיס שבו נמצא דבר.

ארס* (אָרַס, יֶאֱרַס*), ס"י, בוא (האיש) בברית אירוסין, התנה עם אשה לשאת אותה; לקוח שרה באירוסות. הֲאָרַס*, אוֹרוֹס*, הֻתְאָרַס*, בוא (האשה) בברית אירוסין.

אָרָס, ז, סם קות, טרות מות; סם רעל של נחשים ושרצים.

אַרְסִי⁰, ת, שיש בו ארס.

ארע* (אָרַע*, יֶאֱרַע*), ס"י, קרה, היה. אָרֵעַ*, הִתְאָרֵעַ*, ארוע.

אַרְעִי*, ת, זמני; לא תמידי, שבא במקרה.

אָרֶץ, נ, (ר' אֲרָצוֹת עם ה' הידיעה ועם בכ"ל: הָאָרֶץ, בָּאָרֶץ, לָאָרֶץ), הטר האדמה, יבשה; חלק ידוע בעולם, מדינה; חלק, נחלה; עולם.

— הָאָרֶץ, ארץ ישראל.

— הָאָרֶץ אֲהָתָתוֹ*, ר' אהו.

— אֶרֶץ הַחַיִּים*, כנוי לארץ ישראל.

— דֶּרֶךְ אָרֶץ*, מנהג מקבל; נמוס יפה; עסקי משא ומתן; מלאכה; הזרונות האיש אל האשה.

— חוּץ לָאָרֶץ*, כל הארצות בנגוד לא"י.

— עַם הָאָרֶץ*, ז, יושבי הארץ; *המון העם; איש בור, איש שאינו יודע את התורה.

אַרְצִי⁰, ת, של הארץ, המתיחס לארץ.

אַרְצִיוּת⁰, נ, טבע מה שהוא ארצי.

אַרְקָדֶה*, נ, תולעת שטוחה בבעים.

אַרְקֶטֶת*, נ, חלי אשר בה סני החולה נראים כחושים, ר' ירקון; מחלת הכבר.

ארר (אָרַר או אַר, יָאֹר), ס"י, קלל, הביע חסרון כי תבא רעה עלי. אָרֵר, ארור. הוֹאַר, היה לקללה, היה ארור. הֻתְאָרַר*, הואר.

אֲרֵר⁰, ז, קללה (בסיוט).

אַרְשׁ, ס"י, אירס, התקשר את אשה כדבור לשאתה. אֹרֵשׂ, הובא (האשה) בברית אירוסין.

ארש⁰ (אָרַשׁ, יֶאֱרַשׁ⁰), ס"ע, רבר, הגה, בטא (בסיוט).

אָרֶשׁ⁰, ז, אֲרֶשֶׁת, נ, דבור, הגה; חסן, דרישה, שאלה.

---

1) ארמן Platana orientalis

2) ארן ясень, Esche, frêne, ash, (ויש אומרים сосна, Fichte, pin, pine

3) ארנבת заяц, Hase. lièvre, hare,

אֵשׁ, נ, (כ׳ אֵשִׁי, ר׳ אִשּׁוֹת*), אֵשִׁים0, היסוד הבוער, השורף, המאיר והמכלה; כמו לצרה וטצוקה; כעס וחרון אף; *קדחת, חם הבא ממחלה.

אֵשׁ, תה״פ, יש, נמצא.

אֶשְׁבּוֹרֶן*, ז, בקע בארמה מלחה שהמים נאספים בו.

אַשְׁנָא*, נ, טהירות, טבע המהיר.

אֶשֶׁד, ז, שפך מים בשורר ממקום נבוה לנמוך.

אֲשֵׁדָה, נ, (ר׳ אֲשֵׁדוֹת, ס״ר אֲשָׁדוֹת), מורד ההר שהמים נגרים בו; שפך המים ממקום נבוה לנמוך, אֲשֵׁד.

אשדה

אִשָּׁה או אֵשֶׁת, נ, (כ׳ אֵשֶׁת, כ׳ אִשְׁתִּי, ר׳ נָשִׁים, גם אִשּׁוֹת), נקבה מבין האדם; אשת הבעל, רעיה; כל אחת; פרט מכל הנשים; בַּעלת.

— הַכֹּל מִן הָאִשָּׁה*, יושל בפי ההמון לאמר, כי כל הרעות באות עי׳ האשה.

יש עוד משל דומה לזה: אִשָּׁה צָרָה בַּיְּשָׁה וְצָרָה בַּיָּם*.

אִשֶּׁה, ז, (ר׳ אִשִּׁים), קרבן העולה על האש.

אַשְׁוָה*, ז, שאגי, עץ מסשפחת עצי המחט1).

אֶשְׁחַ0, ז, תעלת מים (באבן מושע מ ל ך טואב, ובספר בן סירא), אַשְׁוָה*, נ, ה מ ק ל

אשוח

1) אשוח ep, Tanne, sapin, fir (tree)

שעליו כורכים השווים את החוטים.

אֶשּׁוֹן, ר׳ אִשּׁוֹן.

אָשׁוֹן*, נ, חדר מרחץ לשחיה; בית מרחץ חם שמזיעים בו.

אָשׁוֹן*, ת, קשה, לא גמיש; לא הלק, שעיר, מחספס.

אֲשׁוּר, אָשׁוּר, ר׳ אַשֵּׁר.

אָשׁוּר, נ, ר׳ האשור.

אֲשׁוּר*, ז, קיום דבר, נתינת חזק ותקף לדבר.

אֲשׁוּת*, נ, כרית הנשואים, טעמד ויחס בין איש לאשתו אחר החתונה; 0טבע האשה ותנועתה.

אשות

אַשׁוּת*, נ, הסרפרה, מין חיה קטנה ינקת אוכלת רמשים, החיה תחת הארמה 1).

אָשְׁוָה, נ, יסור, מסגר, בסים.

אֶשְׁיש, ז, ענת צמוקים או דבלים(?); קשה עדשים מטגן בדבש וכרומה(?).

אַשֵּׁישָׁה, נ, ר׳ אשיש; 0בקבוק וכוכית.

אֶשֶׁךְ, ז, ביצי החי (הזכר).

אַשְׁכָּבָה*, נ, תפלה לזכרון המת, ר׳ השכבה.

אֶשְׁכּוֹל, אֶשְׁכֹּל, ז, (ר׳ אֶשְׁכָּלוֹת), שרוב גרגרי עכבים, גרגרי פרי הגפן מחוברים על שרוב

אשכול ענבים.

1) אשות крот, Maulwurf, taupe, molé

אהר; *צרור סרהים; חכם בקי בהכמות רבות.

— אֶשְׁפּוֹ שֶׁל בַּיְצִים*, ז, צרור הביצים הקטנטנות בתי (הנקבה).

— בַּעַל אֶשְׁכְּלוֹת*, ז, בקי בכל החכמות.

אֶשְׁכּוֹלִית0, נ, (ר׳ אֶשְׁכּוֹלִיּוֹת0), מין פרי עץ הדומה לתפוח זהב, הובא לארץ ישראל מקליפורניה1).

אַשְׁכְּנָז0, בשם הזה יקראו את ארץ גרמניה, ושמת גרמניה נקראה—אשכנזית.

אַשְׁכְּנָזִי0, ת, יהודי בן ארצות אירפה חוץ מספרד (בנגוד לספרדי).

אֶשְׁכָּרָה*, נ, מתקן נועלים, טולא טלאים בנעלים.

אֶשְׁכָּר, ז, (ר׳ אֶשְׁכָּרִים), מתנה, מחה, דורן.

אֶשְׁכָּרוֹעַ*, ז, אילן שגזן יעצו צהב כהה2).

אַשָּׁל, ז, מין עץ3); * גן עצים לטיול; תאר לאיש גדול ונכבד; 0בית מלון (ר״ת: אכילה, שתיה, לינה).

— אֶשְׁלָא רַבְרָא*, עץ גדול, לאמר איש גדול ונכבד בטבר.

אֶשֶׁל*, ז, חבל עבה; חבל לכריכת קרקע.

אֶשְׁלָג*, ז, מין חומר שטויצים אותו מאפר צמחים4)

אשם (אָשַׁם, וַיֶּאְשַׁם), פ״ע, חטא, עשה עשה לא כתק; היה שכם. הֶאְשֵׁם, אבוד, הֶחרם; בוא בטבוכה; 0החשב כאשם, כחוטא. הַאְשֵׁם, הבא בטבוכה; *הטל אשמה על איש, הַיְשע, השוב לחוטא.

אָשֵׁם, ת, חוטא, מרשיע, טפר חק, ראוי לעגש על עוני.

אָשָׁם, ז, פָּשע, עון, חטא; קרבן לכפר על חטא.

— אָשָׁם תָּלוּי*, ז, הקרבן שמביאים לכפר על חטא טפסק.

---

1) אשכולית grape fruit

2) אשכרוע бук, Buchsbaum, hêtre, beech

3) אשל тамарикс, Tamarix

4) אשלג поташ, Potasche, potasse, potash

— אָשָׁם וַדַּאי*, ז, הקרבן שמביאים לכפר על חטא ברור.

אַשְׁמָאי*, ר, אשטי.

אַשְׁמַדָּאי*, אַשְׁמְדַאי*, ז, טלך השרים (באגדה).

אַשְׁמָה, נ, אשם, חטא, עון, פשע, הפרת חק.

אַשְׁמוּרָה, אַשְׁמוֹרָה, נ, זמן טעטר אנשי המשטר בלילה; שליש או רבע הלילה.

אַשְׁמַי*, ת, נכ, בוגד; חוטא.

אַשְׁמָן, ז, (ר׳ אַשְׁמָנִים), טקום השך ואפלה; קבר.

אַשְׁמֹרֶת, ר׳ אשמורה.

אַשְׁנָב, ז, (כ׳ אֶשְׁנַבִּי, ר׳ אֲשְׁנַבִּים), חלק בחלון הנפתח לבדו לקרר את החדר ולשדר את אויר.

אַשָּׂה, נ, טכשף, קוסם, לוחש.

אֲשָׁה0, ז, כשוף, קסם (בפיוט).

אַשָּׁפָה, נ, (ר׳ אַשָּׁפוֹת גם אַשְׁפּוֹת), תיק, ילקוט החציס; צבור זבל.

— הוֹצִיא לָאַשָּׁפָה*, השלך החוצה.

אַשְׁפִּיז*, ז, אוֹרֵחַ.

אַשְׁפִּיזָכָן*, ז, בעל אכסניא.

אַשְׁפָּלָה*, נ, סל להוציא בו זבל, משפלת.

אַשְׁפָּר, ז, חלק, מנה.

אַשְׁפָּר*, ז, מתקן טלבושים, טולא טלאים בבגדים.

אַשְׁפָּרָה*, נ, העבור האחרון של איזה רבר, ביחוד של ארינה.

אַשְׁפַּת, נ, תל זבל, ר׳ אשפה.

אַשְׁקְלוֹנָה0, אַשְׁקְלֹנָה0, מין משחק, משחק השך.

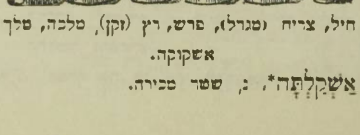

חיל, צריח (טגרל), פרש, רץ (זקן), טלכה, טלך אשקוקה.

אַשְׁקְלָתָה*, נ, שטר טכירה.

אשר (אָשַׁר, יֶאֱשַׁר), פ״ע, צעוד לפנים. אַשֵּׁר, צעוד לפנים; נהוג, נַהֵל, הַרְוִיחַ; חזק; מצוא ישר, שַׁבח; עשה למאושר, לְמַצְלִיחַ; חשוב למאושר; *הַאֲמן, תת אמון; קיים. אָשׁוּר, היה נהוג, היה טובל; היה מאושר ומצליח. *הָתְאַשֵּׁר*, היה מקום ומחוק ברבר; היה מאושר.

אֹשֶׁר, ז, (כ׳ אָשְׁרִי), הצלחה, מעבר האיש המצליח והמאושר.

אֲשֶׁר*, ז, אשור, קיום רבר; ר׳ אשרי.

אַשֵּׁר, פלח להורות על העצם המרבר על אורותיו; להורות על הסבה, יען, בגלל; להורות על התכלית, בעבור, למען; כ׳; כה ש״; אם.

— בַּאֲשֶׁר, אֶל אֲשֶׁר, במקום, אל המקום.

— בַּאֲשֶׁר, יען, על כי; בעת; כמו ש״.

— מֵאֲשֶׁר, להורות על היחרון; יען, על כי.

אַשֶׁר, אֲשֶׁר, ג, (כ׳ אַשְׁרֵי גם אֲשֵׁרֵי, ר׳ אֲשָׁרִים, גם אֲשָׁרִים וגם אֲשֻׁרוֹת*), צער, עקב.

אַשָּׁרְאִי*, ר׳ אשרי.

אֲשֵׁרָה, נ, (ר׳ אֲשֵׁרִים, גם אֲשֵׁרוֹת), אלילה, תבנית הירח; עץ מיוחר לאליל.

אַשֵּׁרִי*, ג, הקפה, נאמנות בקונה או בלוה לסכום ירוע.

אַשֵּׁרִי, (כ׳ אַשְׁרֵי, אַשְׁרֵיךָ), באה תמיר בכלל קריאה להורות: שפע ברכה ואשר ל׳.

אֶשֶׁרֶת, נ, אשור, קיום רבר.

אָשֵׁשׁ, ז, ר׳ עששית.

אַשֵּׁשׁ*, פ״י, חזק, בסס. אֲשׁוּשׁ*, הִתְאוֹשֵׁשׁ, התבסס, התחזק, התאמץ; היה לאיש.

אִשֶּׁת, ר׳ אשה.

אִשֶּׁת*, נ, ר׳ עשת.

אֶשְׁתָּקַד*, תה״פ, בשנה שעברה; לפנים.

אַת, כ״נ, (ר׳ אֵתֵן, גם אַתֹּנֶת), סלת הנוף לנוכחת (לפעמים גם לנוכח, ביחוד בלשון התלמוד והמדרש).

אֵת, (בסקף אֶת, כ׳ אִתִּי, אִתְּךָ, אִתּוֹ, גם אוֹתוֹ, אִתָּהּ, אוֹתָהּ, אִתָּנוּ, אוֹתָנוּ, אִתְּכֶם, אֶתְכֶם, אִתָּכֶן, אֶתְכֶן, אִתָּן), סמן הפעולי; עצם הרבר וגופו.

— אוֹתוֹ הָאִישׁ*, האיש ההוא בעצמו; האיש ההוא; כנוי לישות הנוצרי.

— אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה*, הרבר הירוע שאין רוצים להזכירו בשמו.

— בָּאוֹתָהּ שָׁעָה*, בשעה ההיא בעצם.

אַתָּ, (ר׳ אַתֵּים, גם אַתִּים), ז, כלי המעיר לעבר אדמה; מחרשה, יתר הבריל בבחרשה החופרת באדמה.

אִתָּ, ריח, אל תאטר; אם תאטר; אל תקרא.

אַתָּא, אָתָה, (אָתָא, אָתָה, יָאתָה), פ״י, בוא.

הָתָה, הָבֵא.

— אֲתֵי מָרְחִיק0, אחר מכללי הרקרוק, כנוי לרוח הבא באות הראשונה של מלה מטעמת בהברתה הראשונה אחר מלה שסופה ה או ־ה.

אתב״ש, אחר מצרופי אותיות האב (הראשונה עם האחרונה, השניה עם זו שלפני האחרונה וכן הלאה).

אַתָּה, (ר׳ אַתֶּם), מלת נוף לנוכח.

אָתוֹן, נ, חמורה, חמור נקבה.

אַתַּחְלָתָא*, נ, התחלה, ראשית רבר.

אָתְיָה*, נ, ביאה, פעולת הבא.

אָתְיוֹב*, ר׳ אותיום.

אַתִּיק, ז, עמור בולט מן הקיר ויורר עד הארץ לחזוק הבנין; יציע, גזרה.

אַתְלַט*, ז, מתאבק, מתנושש.

אַתָּם, מלת נוף לנוכחים.

אָתְמָהּ!*, מלת הקריאה; פלא! נפלא הרבר! הפלא ופלא!

אָתְמוֹל, אֶתְמֹל, תה״פ, היום שעבר; היכן שעבר.

אַתָּן, אַתֹּנֶת, מלת נוף לנוכחות.

אָתְנָה, נ, ר׳ אתנן.

אֶתְנַח0, ז, שם נגינה בספרת במקרא בחצי הפסוק(*).

אֶתְנָן, ז, שכר הנתון לזונה.

אַתַּעֲרוֹתָא*, נ, התעוררות הרוח, סעלת התעטרות.

אַתְפַּלְנוּת*, נ, התחלקות, התפלגות.

אֶתְרָ*, אַתְרָא*, ז, מקום.

— עַל אֲתָרֵ*, תיכף, קרוב בזמן.

אָתָר*, ז, (ר׳ אֲתָרִים*), טרקל, חַיָּר הבא לראות את הארץ.

אֶתְרֹג, ז, סרי עץ הדר, אחד מארבעה המינים שלוקחים היהודים ביטי חג האסיף.

אַתַּת*, נתן אות, אֲתוֹת*, הצטין באות.

ב.

ב, האות השניה באיב העברי ושמה—בֵּית; *סמן המספר—שנים; עם שתי נקודות או קו מאון לסעלה—אלפַּיִם.

בְּ, (ולסעמים: בַּ־, בָּ־, בֶּ־, בֵּ־), פ״י, בתוך; בין; על ידי; בשביל, לסמן; עם; בעד; בעת (לפני מקור).

— בְּרַבִּי*, בין רבי.

בָּא*, (עם ה׳ הידיעה), ת, העתיד; הבא בסדר אחרי העצם הנזכרי.

— הָעוֹלָם הַבָּא*, ז, החיים הנצחיים שאחרי המות.

— לַבָּא*, לַהַבָּא*, בונן העתיד.

— בָּא־לְחַי*, ת, טָרְשָׁה, שיש לו רשות לעשות בשם סלוני; אשר לו כל הזכיות של סלוני.

— בָּאֵי מוֹעֵד*, כנוי לעולי רגל למקום קדוש.

— בָּאֵי עוֹלָם*, כנוי לאנשים בכלל.

ב״א, ר״ת, בן אדם; ברוך אתה; בית אב; בנין אב; ברכה אחרונה.

באו״נ, ר״ת, ברכת ארוסים ונשואים.

באי״צ, ר״ת, באמת וצדק.

בָּאוּר*, ז, סתרון, ספר, סעלת הכתאר והכפרש; ספר, הבור של באורים.

בָּאוּשׁ, ת, לא טוב, לא יצלה; נשחת, מְקֻלְקָל.

בְּאוּשִׁים, זר, ענבים רעים; *דבר מסריח.

— אֹכֶל בְּאוּשִׁים וְלוֹקֶה וְמְשַׁלֵּם מָאָה מָנֶה*, כמוי משל על איש הנענש מכפת צדדים.

באי״ת, ר״ת, ברוך אתה ה׳.

בָּאִישָׁה*, נ, נתינת ריח רע, העלאת סרחון; דרך רעה; מחלה.

(כאר) בָּאַר*, פ״י, ברר, פרש, סתור. בֹּאֵר0, הָתְבָּאֵר0, היה ברור וכפרש.

בְּאֵר, נ, (ר׳ בְּאֵרוֹת), סקוה מים נוכעים בעמקי האדמה; בור, חפירה; סקור, סקום מוצא.

באש (בָּאַשׁ, יְבָאֵשׁ), פ״ע, הִשָּׁחֵת והתן ריח רע, הַעֲלָה סרחון. הָבְאַשׁ, היה שנוא; בוא בריב עם־. הַבְאֵשׁ, הִשָּׁחֵת התן ריח רע, העלה סרחון; הַשְׁחֵת, הָבֵא לידי סרחון; הַלְא ריח רע; נתן לקלון, הכלם; *היה קרוב להכשל (ענבים). הָבְאַשׁ*, הֶרְקִב והַעֲלָה סרחון. הִתְבָּאֵשׁ, היה שנוא, בוא בריב עם־; *היה לבאושים (ענבים).

בָּאֵשׁ, (פ׳ בָּאְשׁ, כ׳ בָּאֶשֶׁם), ז, ריח רע, סרחון.

באי״ש, ר״ת, באותה שעה.

בָּאֻשָּׁה, נ, צמחים רעים.

ב״ב, ר״ת, בן ברית (יהודי); בן בית; בני בית; בן בנו; בבא בתרא, (שם מסכת); בטהרה ביסוני.

בָּבָא*, ז, דלת, שער; חלק, מחלקה (של ספרי).

בָּבָה, נ, אישון העין, נְלַת העין.

בָּבָה0, נ, עסל איש או אשה או ילד בדמות קשנה לשחק.

בַּבְלִי*, בַּבְלָנִי*, ת, של בבל; שמת בבל; מארץ בבל.

בְּבוֹאָה*, בָּבְיָה*, נ, דמות הנופים הניאה במראה או בחלום.

בַּבָּר*, בֻּבָּר*, ז, גן החיות, בית אסף חיות הבר; 0בין חי ט ט ש ח ת ה ע כ ר ם ט י ם הכונה לו סכות על שפות הנהר, יקראו לו גם בּוֹגָה.

בבר.

בַּג, ז, חלק, מנה (מאכל).

בִּ׳ג, ריח, בחסה גסה; בן גילו.

בגד (בָּגַר, יִבְגֹּד, גם יִבְגַּד), פ״ע, (כ׳, ד׳), טעל, סיוד, ששוע ב׳, קשור על; *בשוק וסחוב (בגד); התכסה בבגד.

בָּגֶד, ז, (כ׳ בְּגֵדִי, ר׳ בְּגָדִים גם בְּגָדוֹת), אריג; לבוש, טיל; מכסה, צפוי; ב׳ר, מַעֲל, כחש, הסרת ברית.

בָּגוֹד, ת, (נ׳ בְּגוֹדָה), איש טעל, רמאי.

בְּגִידָה*, נ, ב׳ר, מעל, כחש, ב׳רמה.

בְּגִין*, ר׳ גין.

בָּגִיר*, ת, בוגר, שיצא מתקופת הנער.

בְּגִירָה*, נ, הנערה לגיל הבגרות.

בַּגְלַל, פ״י, בשביל, על אדות.

בגר* (בָּגַר*, יִבְגַּר*), פ״ע, יצוא מתקופת הילדות ובוא לתקופת האיש, היה לאיש. הִתְבַּגֵּר*, הִתְבַּגֶּר*, בגור.

בַּגְרוּת*, בֶּגֶר*, ז, בְּגֵרוּת*, נ, יציאה מתקופת הילדות וביאה לתקופת האיש.

— תְּעוּדַת בַּגְרוּת0, נ, תעודה הנתנת לפי שנמר חק הלמודים בביה״ס בהצלה.

בַּד, ז, חלק, מנה; בוש, עץ אריג; עץ דק; ארג משתים; אבר; גבור חיל, איש מלחמה; בה, נבורה; סליט, בורח לאיזה מקום למצא מחסה; שקר, דבר בְּדִי מלב, בידה; קוסם, מגיד עתידות; *מכשיר לעציית החתים; בן, ילד (בפיוט).

— בַּד בְּבַד, תה״פ, חלקים חלקים שוים, דומים.

— לְבַדּ, בִּלְבַדּ*, אך, רק; בְּיִחוּד ולא מִבְּלִי עֲשׂ; (ב׳), חוץ מ׳.

— מִלְּבַדּ, חוץ מ׳, נוסף על.

— בֵּית הַבַּדּ*, בית שיש בו מכשיר לעציית זיתים, בוהה.

בַּדּ—*, כאשר, בשי׳.

בִּ׳ד, ריח, בית רון; בי דעת; בעל דבר.

בדא (בָּדָא, יִבְדָּא), פ״י, שסול בלב דבי שקר, הגה מלב דבר שלא היה. בָּדָא*, ברוא.

— בְּדַאי לַבַּ״ב*, וי״ו, מחשבות.

בד״א, ריח, בכה דברים אמורים; בדרך אין; בדרך אחרת.

בַּדָּאוּת*, נ, דברים בדואים ולא נכונים.

בדאי, ר׳ בדי.

בדד* (בָּדַד*, יִבְדַּד*), פ״י, עשה שיעאי דבי לבדו בלי חבור עם דבר שני. הִתְבַּדֵּד*, היה בודד, השאר בודד. בּוֹדֵד0, מַפְרִיד דבי מאחים והשאיר לבדו (בחשבונות ובנשואים).

בָּדַד*, הִבְדִּיל, הִתְבּוֹדֵד*, התרחק מחברה, ישוב יחידי.

בָּדָד, לְבָדָד, תה״פ, יחידי, נלמדו, נאמר; *שאין דומה לי.

בַּדָּד*, ז, כובש הזיתים להוציא מהם שמן, עובר בבית הבד.

בדה* (בָּדָה*, יִבְדֶּה*), פ״י, בדוא, שסול מלב דבר שֶׁקֶר; הִבְדָּה*, בְּדָה*, ברוא.

הִתְבַּדֶּה*, התפס בשקר.

בדה״ג, ריח, בית דן הגדול.

בָּדוֹד*, ת, עזוב; קדוע ובלוי (בגד).

בָּדוּי*, ת, דבר שברה איש מלבו.

בָּדָן0, ז, בן שבט נע ונד בסוריא ובערב.

בָּדוֹק*, ת, שהנסיון והבריקה הראו והוכיחו טיבו, שהוכח על ידי נסיון; טוב, שהגיהו אותו.

— בַּיִת בָּדוֹק*, ז, בית שהוציאו מכנו את החָמֵץ (בפני הפסח).

בְּדוּת*, בְּדוּתָה*, נ, שקר, דבר בדוי, בדיה.

בדח* (בָּדַח*, וְבָדָה*), פ"ע, היה שמח.

בַּדְחָן*, שַׂמָּח, נרום שאחר ישמח.

בַּדְחָן0, ז, מְהַתֵּל, איש התולים, איש משמח בהֵלצותו.

בַּדְחָנוּת0, נ, מהתלות, לצון, מעשה בדחן.

בַּדִּי*, בַּדָּאִי*, ת, שקרן, בודה מלבו דברי שקר.

בְּדַי, ר' בַּד.

בד"י, ר"ת, בדיני ישראל.

בְּדִיאָה0, נ, פעלת הבורה מלב.

בְּדִידִי*, ז, עניה שעושים מסביב לעקרי העציס לקבלת טי הנשטיס; כלי לחסר בו עוגיות, טין מעורר; בר קטן.

בְּדִידָה*, נ, קֵנֶה קטן; גנית לדרך בה ענבים; מכשיר קטן לעצירת זיתים.

בְּדִידוּת0, נ, יחידות, ישיבה בדד וגלמוד, התרחקות מחברה.

בְּדָיָה0, נ, ספור בדוי, ספור אנדי.

בְּדִיחָה0, נ, ספור התולים, פתלה, בְּדִיָּה*, נ, בריאה, פעלת הבורה מלב.

בְּדִיחוּתָא*, נ, שמחה, שמחת לב; דבר המשמח.

בָּדִיל*, ז, טין מתכת לבנה קלה להָמָסָף 1); שפלת המתכת, סיגים.

— אֶבֶן הַבָּדִיל, ר' אבן.

בָּדִיל*, מ"ה, לשון, בעבור.

בְּדִילָה*, נ, ר' הבדלה.

בְּדִיעֲבַד*, ה"פ, אחרי שכבר נעשה הדבר (הפך: לכתחלה).

בְּדִיקָה*, נ, הקירה, חפוש, פעלת החוקר והבורק.

1) בדיל олово, Zinn, étain, tin

(בדל) הִבְדִּיל, היה נפרד ונפרש; הָבְחִין, היה נבחר. הַבְדָּלָה*, הפרש והפרד רבר מדבר; בחור והוציא את הפרש מהכלל; *ביך את ברכת ההבדלה בכוצאי שבת או יום טוב; ר' הבדלה. הֶבְדֵּל, היה נבדל ונפרש.

— לְהַבְדִּיל0, כלה שבשתבשים בה בהוכרת רבר שפל, בזוי או טמא אחרי או לפני רבר חשוב וגכבד.

בָּדָל, ז, (פ' בָּדָל, ר' בַּדָּלִים), הלק נפרד ונבדל; תיוך האון.

בַּדָּלָה, ז, טן שרף נתן ריח; טן אבן מובה, טרגלית; 0טן זכוכית שקופה וזכה, אלגביש.

בד"צ, ר"ת, בית דין צדק; בדעה צלולה.

בדק (בָּדַק, יִבְדֹּק), פ"י, חקור רבר, חדור וחקור; *לקוח סם משלשל. הַבְדָּק*, הֶחְקֵר, היה נחקר; הֻתַּק, הושב. הָבְדַּק0, הִבְדֵּק.

בָּדָק, ז, (ר' בְּדָקִים), בקיע, פֶּדֶק בכנין; *תקון סדקי הבנין; בדיקה, חפוש.

(בדר) בַּדַּר*, פ"י, פזר. הִתְבַּדֵּר*, התפזר.

ב"ה, ר"ת, בחוך השב; בית הלל; ביוך הבא; בית המקדש.

בהא*, בהה*, (נמצא רק בהוה: בּוֹהֶא*, בּוֹהֶה), פ"ע, השתומם מאד, הבהל מאד.

בה"ב, ר"ת, בעל הבית; ב' ה', בי, לאמור יום שני, חמישי ושני (שבהם אומרים סליחות אחרי התנים).

בֹּהוּ, ז, ריקות; שממה, ערבוביה.

בָּהוּל*, ת, דואג וחרד לדבר; זוז ומהיר; תמוך, נחפז.

בַּהַט, ז, טן אבן שיש לבנה 1).

בְּהִילוּת*, נ, חפזון, מהירות גדולה והתרגשות.

בָּהִיר, ת, זך, צח; ברור ומפורש.

בְּהִירוּת0, נ, תכונת רבר שהוא בהיר וזך.

בה"כ, ר"ת, בית הכסא, בית הכבוד.

1) בהט алебастр, Alabaster, albâtre

בהכ"נ, ר"ת, בית הכנסת.

(בהל) הָבְהַל, שחוד, הבעת, חרוץ; מהר, חיש, החפז. בֶּהָל, אלץ למהר, הכרח למהר, החיש; הַמְהֵר, הבעת, הָבא מהר. הַבְהָלָה, בֶּהָל. הִתְבַּהֵל*, הִתְבַּהֵל.

בֶּהָלָה0, נ, בֶּהָלָה, אֵחַר מתאום, סוֹרא, חרדה; סחרורת; הכל.

בָּהֵם*, ת, מנהיג או שומר בהמה.

בהי"ם, ר"ת, ברכת הכוהן; בין המצרים.

בהמ"ד, ר"ת, בית המדרש.

בְּהֵמָה, נ, (סי בְּהֵמֹת, כי בְּהֶמְתִּי, ר' בַּהֲמוֹת, סיר בַּהֲמוֹת), חי ביתי הולך על ארבע ומשמש לעבודה, לרכיבה ולמשא.

— בְּהֵמָה נַסָּה*, נ, בקר.

— בְּהֵמָה דַּקָּה*, נ, צאן.

בְּהֵמוֹת, ז, (יחיד), סוס היאור, מין חי ענק גדול עבי העור החי בנהרות אפריקה נ).

בהמות.

בַּהֲמוּת0, ר' בהמיות.

בַּהֲמִי*, ת, של בהמה, כבהמה, כטבע הבהמה; בָּהֵם, מנהיג או שומר בהמות.

בַּהֲמִיוּת0, נ, טבע הבהמה ותכונתה.

בָּהֶן, נ, (ר' בְּהוֹנוֹת), אגודל, האצבע הקיצונה העבה ביד או ברגל.

(בחק) הַבְחָק*, ס"ע, הבריק, האיר, נתן אור.

1) בהמות hippopotamus amphibius

בָּהָק, ז, מין נגע בעור ומראהו לבן כהה.

בַּהֲקָן*, ז, מי שיש לו בהק בעורו.

בַּהֲקָת0, נ, ר' בהק.

(בהר) הַבְהַר*, ס"ע, הזהר, הבהק, נתן אור.

בַּהֶרֶת, נ, פָּתַם לבן מתנוצץ בעור; מין צרעת לבנה יבשה.

בהי"ש, ר"ת, בין השמשות; ברכת השחר.

(בהת) הַבְהַת*, המהר, בַּיִשׁ; צָעַר, נרגש יסורים.

בּוֹ בַּי*, תהים, באותו הי.

— לְכוֹ בְּיוֹם*, ביום הטועד; 0ער היום המדבר.

בז"ו, ר"ת, בשר ודם.

בוא (בָּא, יָבוֹא), ס"ע, (ל־, על־), הגיע למקום; הגיע (הזמן); הָכְנַס אל תוך; הלך והגיע ער; חדר אל תוך; קרה; התקיים; שקע, עיכ (שמש). הָבֵא, הָכנס אל־. הוּבָא, הכנס אל תוך בעורת אחר.

— בּוֹא אֶל אִשָּׁה, בעל, שכב את־.

— בּוֹא אֶל אֲבוֹתָיו, מת, גוע.

— בּוֹא בַּיָּמִים, זקן, הגיע עד ימי זקנה.

— הַשֶּׁמֶשׁ בָּא, השמש ירד, עיכ, שקע.

— בָּאֵי עוֹלָם*, כל בני האדם.

— בָּא לָחֵי*, ירש.

— לְהָבִיא*, לרבות, להוסיף דבר חדש.

— בָּא עָלַי אֵם־*, נסח של שכונה.

— בּוֹא וּרְאֵה*, בוא ולמד*, כמשא לוחש.

— בּוֹא עַל — מִשְׁנֵי צְדָדִים*, הקף את אחר והוכיח כי הוא אשם או חיב בכל אפן.

— בָּלַע הַבָּא בְּיָדַיִם*, ר' סלע.

בוֹגֵד*, ז, (ני בּוֹגֶדֶת), מועל, מי שאינו נאמן בבריתו.

בּוֹגְדוּת, נ, בגידה, מַעַל.

בּוֹגֵר*, ז, מי שהגיע לבגרות; 0מי שקבל תעודת בגרות סבית ספר.

בּוֹגֶרֶת*, נ, נערה שהגיע סדקה, בת שיצאה

בכלל ילדות ובאה לכלל אשות; 0טי שקבלה תעודת בגרות בבית ספר.

בּוֹדָד, ת, יחידי, נלטור.

— בּוֹדָד בַּמַּחֲרָאָ*, מלה שבאה רק פעם אחת בספרי התנ"ך.

בּוֹדָדָה*, נ, בית הבר, בית שיש בו מכבש לעצירת זיתים.

בּוֹדָק0, ז, מי שאומנתו לבדק רבר, ביחוד העוסק בבדיקת הבחמה אחרי השחישה.

בּוֹהַק*, ז, מי שיער גופו לבן מאר.

בּוּז (בָּז, יָבוּז), פ״י, (אֶת־, לְ־), בָּאוּס, הקל והקטן ערך רבר.

בּוּז, ז, בִּזָּיוֹן, נ, הקלת ערך רבר; הרפה, בושה.

בּוּז, ת, בזוי.

(בוך) הָבּוֹךְ, תעה בלי מצוא דרך; התבלבל, לא ירוע את נפשו.

בּוּק*, ז, תרועת קול נדול, תרועת שופר חזקה.

בּוּקְיָר, ר׳ בקיר.

בּוּקָנָה*, ר׳ בקנה.

בּוּר, ז, תבואה; פרי; שם החרש השון; *גוש, רנב, רבר בלי צורה מיחרה; 0שם של הרואר וברומה.

בּוּלְמוּס, ר׳ בלמוס.

בּוּלֶס, ר׳ בלס.

בּוֹלֶשֶׁת*, ר׳ בלשת.

בּוּם״ס, (בדקדוק), ארבע האותיות שמוצאן מהשפתים.

בּוּן, ר׳ בין.

בּוֹנָה0, ז, מין חיה יונקת קטנה מהשפחת הסבר־סמים הבונה לה סכות על שפות הנהרות ועורו יקר, ר׳ בבר.

בּוּם (בָּם, יָבוּם), פ״י, (אֶת־, בְּ־), רמס ברנל בקצף. בּוֹסֵס, רָמוּס, הַשחת וכלה. הוּבַּוַּם, הֻרְמַס, היה רמוס. הִתְבּוֹסֵס, התנלנל ב־.

בּוּסְתָן*, ז, ר׳ בסתן.

בּוּע (בָּע, יָבַע), פ״י, שטח, עלו על רבר (בן סירא, נניזה).

בּוּעָה*, נ, טבה מלאה לחה בראה החיי־ בּוּץ, ז, פשתן טוב ורך.

בּוּצִינָא*, ז, נר, מָאוֹר; מלפפון.

בּוּצִית*, נ, סירה קלה; 0בר דק לבן.

בּוּצִין*, ת, מטפטף.

בּוֹצֵר, ת, קוטף אשכלות העבים בַּהֲנָזן.

בּוֹקֶה, נ, שמחה, ריקות.

בּוּקִיוֹן*, ז, שם עץ 1).

בּוֹקֵר, ת, עוסק בנרול בקר (או צאן ?); מחפש ומאסף.

בּוֹר, ז, (ר׳ בוֹרוֹת), חפירה, מעמק חפיר בארץ; חפירה בארץ לטקוה טים; בית אסורים; קֶבֶר, שאול; *טקוה טים; ר׳ בֵּי.

— בּוֹר סוֹד* (שֶׁאֵינוֹ מְאֻבַּד טִפָּה*), כמו לאיש הזוכר הכל.

בּוּר*, ז, איש שלא חָנַך היטב, שלא לבר רבר; שרה שלא עברוהו.

(בור*) הָבַר*, (שָׁבָה), פ״י, הניח שרה בלתי עבוד, בַּיָּר.

בּוּרְגָן*, ז, בית בשרה; בית טלון.

בּוּרְגָנִי*, ז, בעל בית טלון; 0בעל בית (בטצב החברותי, הסך: פועל).

בּוּרְדֵם, ר׳ ברדס.

בּוּרוּת*, נ, סְכָלוּת, בַּעֲרוּת; חסר יריעה ולטור.

בּוֹרַחַ0, ת, הנס מן הצבא; פושט רגל ומשתמט מלשלם את הובותיו.

בּוֹרִי*, ר׳ בֹּרִי.

— עַל בּוֹרְיָהּ*, ר׳ על בריה.

בּוּרְכָּנִי*, בּוּרְסִי*, ר׳ ברכני, ברסי.

בּוֹרֶר*, ת, מְסַנֵּן, דַּיָּן שנוכחר מצד אחר או משני הצדרים לדון עפ״י בררה ושערה.

בּוּשׁ (בּוֹשׁ, יֵבוֹשׁ), פ״ע, הָכְלַם, חפר פנים מכלמה וחרפה; הָבּוּז התקוה והַבְטָחוֹן; הִבָּהֵל; יבוש, חרוך. בּוֹשֵׁשׁ, אַחַר, התמהמה. בַּיֵּשׁ*, הָכְלַם, הסב חרפה לאיש. הִתְבּוֹשֵׁשׁ

1) בוקיון = вяз, Ulme, orme

הָבֶל, העמד פנים שכלטה ובושה.
— עַד בּוּשׁ, הרבה מאד, עד קצר רוח.
בּוּשׁ, ז, בּוּשָׁה, נ, הרפה, כלטה, קלון.
— בּוּשָׁה לָ־ שֶׁ־, יתבייש זה שעשה ככה וככה.
בּוֹ, ז, שֻׁלַּל, עֲלוּקוֹת, מה שלוקחים בחוקה מידי האויב.
בּ״ן, ר״ת, בן זכר; בן זוג או בת זוג.
בּוֹא (בָּוָא, יָבוֹא), פ״י, נזור, כרות, קרוע לשנים; בוז, לקוח בחוקה.
בּוֹבוּ*, ז, שור (טעון או כח) לרב ללא צרך.
בּוֹבוּ*, פ״י, הוציא ושור (טעון או כח) ללא צרך; בוז, שלול; בוז, באוס, הקל ערך רבר.
בּוֹבָן*, ז, נוכח מסים.
בּוֹבָן*, ז, איש שמוציא ושטר (מעות) ללא צרך.
בּוּבְלִי״א, ר״ת, בזה בורר לו אחד.
בּוּה (בָּוָה, יָבְוֶה), פ״י, חשוב לאל ולאנש; הָקַל ערך. הַבָּוֶה, היה לנקלה, הַחשב לאין ולאפס. בַּוֶּה, הַבְוֵה, הָקַל ערך, שים לאל ואנש. הִתְבַּוֶּה*, הִבָּוֶה.
בָּוֶה, ת, (ס׳ בְּוֶה), נקלה, קל ערך, נבוה.
בִּוָּה, נ, שלל, בז, עֲלוּקוֹת, מה שלוקחים בחוקה מידי האויב.
בָּזוּז*, ז, לוקח בחוקה, הסמן.
בְּזוּי, ת, נקלה, נבוה, לא נכבר.
בְּזוּי*, ז, פעלת הסבוה ובקל ערך.
בּוּז (בּוֹז גם בָּזַז, יָבֹז), פ״י, שולל, לקוח בחוקה.
הָבוּז, הָבָּזוּ*, בָּזוּז, הִתְבּוֹזֵז*, היה לשלל, הִלָּקח לשלל.
בְּזָיוֹן, ז, (ר׳ בְּזָיוֹנוֹת*), חרפה, קלון; *בְּזוּי.
בָּזִיק*, בָּזָק*, ז, פסל עם יד; כלי קבול של השטן בסטורה.
בָּזֶלְת0, נ, מין אבן שחורה וְלקנית 1).
בּוּט* (בָּוַט*, יָבוֹט*), פ״י, קרוע, נתק; נקוט.
בּוֹק* (בָּנַק*, יָבְנַק*), פ״י, סור, ורה. הַבָּנַק*, הסור, היה נטוע.

בָּזָק, ז, ברק, לרש עובר באויר.
בּוֹר*, ר׳ אזר.
בּ״ה, ר״ת, בעל חוב; בעל חיים; ב׳ חלקים; בן חורים.
בָּחוֹן, בַּחְנוֹן, ז, מבחן, בצפה.
בָּחוּר, ז, (ס׳ בַּחוּרָה*, ר׳ בַּחוּרִים), צעיר, עלם; איש צבא; *בַּנָק, איש שאין לו אשה; 0צעיר הלומד בישיבה.
בָּחוּר, ת, נבחר, נברל לטוב.
בַּחוּרָה*, נ, אשה צעירה לימים.
בְּחוּרוֹת, נ״ר, בָּחוּרִים, זיר, תקופת הבָּחוּר, ימי הנעורים, תקופת האיש בהיותו צעיר.
בְּחִילָה0, נ, נעל נשם; נשיה להקאה.
בְּחִינָה0, סעלת הבוחן והבורר דבר לדעת טיבו; נסיון, סעלת הבוחן תלמיד להביר יריעתו; בחשבת לב.
— בְּבְחִינַת0, בטובן, כתור; דומה ושוה ל־.
— סְבְחִינַת0, בהתבוננות אל צד אחד שבדבר.
בָּחִיר, ת, הנבחר והטוב.
בָּחִיר0, ת, מָבחר, הטוב ביותר.
בָּחִירָה*, נ, סעלת הבוחר והבורר את הדבר; 0חפש הרצון (בארם).
— בֵּית הַבְּחִירָה*, ז, בית המקדש, היכל הקדש.
בְּחִישָׁה0, נ, סעלת הבוחש והמסכסך.
בחל (בָּחַל, יָבְחַל), פ״י, שולל, לקוח בחוקה.
בָּחַל, בָּחֵל*, פ״ע, (נ״), באוס, שָׁקַע, שָׁעַב, חיש נעל נשם ל־; הרגש נטיה להקאה; *קרוב (פרי) לנשול. הַבְחֵל*, הקרב (פרי) לנשול.
בְּחֹל*, ז, תאנה קרוב לנשולה; ילרה שעברה לתקופת הנער.
בָּחֵל*, ו, רגש של נעל נשם, בחילה.
בחן (בָּחַן, יִבְחַן), פ״י, חקור ונסה רבר לרעת טיבו וערכו; בחור, ברור; נסה את הליטר

[1]) בזלת, basalte

---

[1]) базальт, basalte

דבר לדעת אם הוא יודעהו. הַבְחָן, בָּחוֹן, הֶחקר, היה מגמה ע"י אחר. הַבְחָן*, הפרש, הסלה; הכר את ההבדל. הָבְחֵן, הָבְחֵן, בְּחִינָה, ז, בחינה, פעלת הבוחן; pכלי ריפאים לבדק בו מצב פיזיי.

— אֶבֶן בְּחָן, ז, אבן שבוחנים עליה את המתכות.

בָּחֹן, ז, מגדל צופים, מצפה.

בחר (בָּחַר, וְבָחַר), פ"י, (את־, ב־, ל־), כרר את הרצוי; הפרין, רצה, אהוב; בחון. הִבָּחֵר, היה לרצון, היה לנכבד יותר מאחרים. בָּחֵר*, כרר את הרצוי. בְּחִירָה, pז, יכי הנעורים.

בחש* (בָּחַשׁ*, וְבָחַשׁ*), פ"י, נָעַר, ככסך, הגס, טרס.

בַּחְשָׁה*, נ, כף גדולה לטרס בה, תַּרְוִיד.

(בטא) בָּטָא, פ"י, דבר, הוציא מלים מהפה.

בָּטוֹא, הוצא מהפה.

(בטבט) הִתְבַּטְבֵּט*, צבה, נפח (טבח, הבורה וכדומה).

בטה (בָּטָה, וְבָטָה), פ"י, בטא, דבר, הוציא מלים מהפה.

בָּטוּחַ, ת, בוטח, נשען על־; pכי שיכולים לבטח בו ולתת לו בהקפה או להלוות לו; ידוע ביושר.

בְּטוּחָה, נ, מניחה שאנה.

בְּטוּחוֹת, נ"ר, אחריות, הבטחה ועירבות; ת"פ, בטח, לבטח.

בָּטוּי, ז, הוצאת אותיות או מלים מהפה; אבן הדבור; אמרה, מאמר.

— בְּטוּי שְׂפָתַיִם*, ז, הוצאת מלים מהפה בלא שקול הדעת ותשומת לב.

— שְׁבוּעַת בְּטוּי*, נ, שבועה שאין לה ערך ושאינה עלולה להשיב או להרע לכי שהוא.

בְּטוּל*, ז, שכיחה, פעלת הבטל והדל מדבר.

— בְּטוּל חַיָּשׁ, ז, הנחה לבטל כל מדי שיש, לחשב את הכל לאין ולאפס.

— בְּטוּל מְלָאכָה, ז, חדול מעשות כל מלאכה בגלל מאגע חשוב.

בטח (בָּטַח, וְבָטַח), פ"ע, (ב־, אל־, על־), קוה, הָשַׁען וספוך; היה בבטחה ושלוה בלי פחד. הָבְטַח*, בטוח והשען על־. הֶבְטֵחַ, נרם שאחר יבטח ויקוה; יעוד דבר לאיש. הָבְטַחַ*, היה בטוח עכי זה שהבטיחו אותו.

בָּטַח, ז, הַשְׁקֵט, חסר פחד ודאגה; *לוח היוצא תחת החלון (בחנויות).

בָּטֵחַ, לָבֶטַח, תה"פ, בלי פחד, בשלוה, בשלום; pכנ"א.

בִּטָּחוֹן, נ, שלוה, חסר פחד ודאגה.

בָּטָחוֹן, ז, (ר' בִּטָּחוֹנוֹת*), הקוה, מצב הבוטח והמקוה; *אמונה בה' שיטלא את המבקש.

— לְבִטָּחוֹן, לבטן יהיה האיש בטוח שלא יפסיד.

בַּטִּישָׁה*, נ, כעשה ברגלים על גבי וכדומה; פעלת הבוטש ומסכסך.

בטל (בָּטֵל, וְבָטַל), פ"ע, שבות, הדל מעבודה; הדל מלהיות; החשב כאין וכאפס. הָבְטַל*, בטול. בָּטֵל*, הַשְׁחֵת, בָּלָה; חשכת, עצור, הסרין, מנוע; קכר, העבר; השוב לאפס. בָּטוּל*, הדול מהיות, בָּלָה; החשב לאפס. הַבְטָל*, בְּטוּל. הִתְבַּטֵּל*, בְּטוּל.

בָּטֵל, ת, שאינו עושה דבר, שׁוֹבֵת; נשחת, מְקֻלְקָל; *דבר שאין לו ערך.

— הוֹלֵךְ בָּטֵל*, ת, עצל, כי שאינו עושה כלום.

— נְטִיעוֹת בְּטֵלוֹת*, נטיעות מקלקלות שאין להן ערך וכראי לעקרן.

בַּטָּלָה*, נ, עצלות, אי התעסקות בעבודה.

— לְבַטָּלָה*, ללא תועלת, לחנם.

— הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שְׁעָמוּם*, אסרה

ידועה לאשר בי העצלות גורמת למעשים רעים.

בַּטְלָן*, ז, איש שאינו עושה מלאכה ומתפרנס בן הצבור לבטן יוכל לעסק בתורה ובמצות; עצל, עצלן, נרפה; 0טי שאינו יודע את חליכות העולם והנהוגים המקבלים בחברה.

בַּטְלָנוּת0, נ, בטלה, עצלות; הפר ידיעה בחליכות העולם וכנוסים המקבלים בחברה.

בָּטָן, נ, כרס בעלי החיים, החלק הפנימי בגוף האדם שבו נמצאים המעים, וכן חצר החיצוני של החלק הזה; תוך, פנימות, קרב; בלישה עגלה יוצא מבטן או מבלי; הריון, עבור.

— פְּרִי בִטְנָן*, ילדים, צאצאים.

— תַּאֲוַת הַבָּטָן*, וולות, תאוה לאכילה ושתיה.

(בטן) הַבְטָן0, עשה מעברת.

בַּטָּנָה, ז, מין סרי קטן מארך מעט 1).

בַּטָּנָה*, נ, העץ הנותן את פרי הבטנה.

בַּטָּנָה0, נ, הארינ המצמח בגר בעברו הפנימי.

בַּטְנוּן*, ז, כנור גדול מאד וקולו עבה.

בטש* (בָּטַשׁ*, יִבְטֹשׁ*), פ״י, סכסך ועכר (למשל: סכסך חלב להסאה); דוחק, רמס; בעוט ברגל.

בי, ס״ק, בבקשה! שמע נא לי!

ב״י, ר״ת, בני ישראל; בן יחיד; בן יומו; בית יוסף.

בִּי״, ז, בַּיִת; בֶּן־.

— בִּי־שַׁבְחָא*, ז, בית מטבחים; אשליה.

— בִּי־יָאוֹר*, ז, תעלה להשקות שדות.

בָּיְאָה*, נ, מכוא; פעלת הבא אל מקום; בְּעִילה.

— בִּיאַת הַשֶּׁמֶשׁ*, נ, ירידת השמש למנוחת ערב.

בֵּיב*, ז, תעלה, חפירה אֲרֻכה בארמה לשפת המים וכרומה.

בי״ד, ר״ת, בית דין.

1) בטנה: фисташка, Pistaciennuss, pistache, pistachio nut

בֵּיד־אָר*, ז, הבית אשר בו עומקים פקידים מיהרים בשליחת וקבלת מכתבים או חבילות; בית טשטש.

בֵּידְוִן0, ז, כלי הדיוט, דיותה, קסת.

בִּיהִ״ח, ר״ת, בית ההולים

בִּיהִ״ר, ר״ת, בית ההרשת.

בִּיהִ״כ, ר״ת, בית הכפא.

בִּיהִכ״נ, ר״ת, בית הכנסת.

בִּיהִ״ק, ר״ת, בית הקדש.

בִּיהִ״ס, ר״ת, בית הספר.

בִּיהִ״ק, ר״ת, בית הקברות.

בֵּיוֹב0, ז, העברת ביבים ותעלות לבי שתיה או לבי שוקנים.

בֵּיוּשׁ*, ז, בוי, בוין.

בִּיחִ״ר, ר״ת, בית חרשת.

בִּיל״א, ר״ת, ברוך הי לעולם אמן ואמן.

בֵּילָה*, נ, בלילה, נבילה, פעלת הבולל.

בִּילִ״ו, ר״ת, בית יעקב לבו ונלכה; 0בשם הזה נקראה קבצת צעירים שעלו לאי בראשית ימי הישוב החדש.

בֵּימָה*, נ, דוכן לעמד עליו לבקרא או לדרשה; משלה, שלטון, שררה.

— מַתְנָאָה וְחוֹמֶס וְגָזוֹל וְגֵרָאָה בָּאלוּ מָצָיַע בַּיְמָה*, מכטא על איש צבוע הבראה עצמו בציוק והסיר.

— נָתַן בָּעֲלוֹת בַּיְמָה וְקִשָּׁה בַּיְרַד*, משל עכמי ידוע, כי לא על נקלה יורד האיש משלטונו.

בִּימִ״ס, ר״ת, בית מספר סופרים.

בִּימִ״ש, ר״ת, בית משפט.

בִּין (בָּן, יָבִין), פ״י, (אה־, בִּ־, לִ־, אל, שים לב לדבר להכירו ולדעתו; הכר שהות דבר ובחנהו, חקור ודרוש להכיר דבר. הֲבִין, חכום, היה חכם. הָבֵן, בָּאֵ־, סתור, נרם שאחר יכיר וידע; הכר וידוע דבר. הִתְבּוֹנֵן, חקור דבר להבינו; השוב והעמק בדבר; *הראה עצמו נבון וחכם.

בֵּין, ז, תּוֹך, פנים, קֶרֶב.

בֵּין, מ״י (נם בֵּינוֹת, ועם הכנויים: בֵּינִי, בֵּינֵיכֶם), בתוך, באמצע רבדים שונים שנמנו צדדים.

— בֵּין הַמְצָרִים, 0 היטים שבין י״ז לתשו ותשעה באב.

— בֵּין הָעַרְבַּיִם, בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת*, תה״פ, הזמן שבין שעת היום לערב עד ראשית הלילה.

— בֵּין כֹּה וָכֹה, 0 בכשך הזמן הזה.

— בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ*, אם יהיה ככה ואם יהיה ככה; בכל אפן.

— בֵּין־וּבֵין, כזה כן זה; זה עם זה.

— בֵּינוֹ לְבֵינוֹ עַצְמוֹ*, לבדו, בלי אחר עמו.

— בֵּינוֹ לְבֵינָהּ*, ביחידות, שאין אחר עכהם רק הוא והיא.

— תָּבֵין, פתוך.

— אִישׁ בֵּינַיִם, ת, איש הפתַּוך בין שני צדדים.

— מֵעַתָּה בֵּינַיִם, 0 ז, לא עם ולא נגד פלוני.

— יְמֵי הַבֵּינַיִם, 0 זר, התקופה שבין ימי קדם והתקופה החדשה.

בִּינָה, נ, שֵׂכֶל, חכמה, תבונה, ר״ת לב: היכלת להכיר מהות דבר ואיכותו; 0 אחת הספירות (בקבלה).

בִּינוֹנִי*, ת, תיכון, שבין הנדול והקטן, שבין השוב והרע וכו׳; 0 זמן ההוה בפעלים.

בִּינוֹנִיוּת, 0 נ, טבע דבר שהוא בינוני.

בִּינוֹנִית*, נ, עונת הנשם האמצעית; 0 טבע דבר שהוא בינוני.

בִּינוֹת, בִּינָיִם, ר׳ בֵּין.

בִּינֵי בִּינֵי*, תה״פ, בכשך אותו הזמן, בעת מעשה; בין כה וכה.

בֵּינָתַיִם*, תה״פ, באמצע; בין שני זמנים או מאורעות; בין כה וכה, בכשך אותו הזמן.

בִּיצָה, נ, (ר׳ בֵּיצִים), נוף סנלנל או כדורי שהעופות ואחרים מבעלי החיים משילים; *נוש כדורי מחבר או מסיד בתכנית ביצה; ורעון העָבָר.

— בֵּיצִים*, זיר, אשכים, צרור ביצי הזכר.

— בֵּיצֵי דָגִים*, זיר, צרור ביצים קטנות הנטצא בכטן הדג.

— בֵּיצַת הַיּוֹצְרִים, 0 ז, נוש של שיש שהיוצר עושה כמני כלי חרס.

— בֵּיצֵי כִנִּים*, זיר, אנבות, הביצים העוירות הדבקות בשער.

— פִּטְפּוּטֵי בֵּיצִים*, זיר, דברי להג, דברים שאין להם טעם ותכן.

— קָעְקַע בֵּיצָתוֹ שֶׁלּוֹ־*, עקור בשרש, הכרת ובלה אח־.

— אָתְמוֹל אֶפְרַח וְהַיּוֹם בֵּיצָה*, ר׳ אפרח.

— בֵּיצָה מְגֻלָּגֶלֶת*, נ, ביצה שכשלים אותה שלמה בפים רותחים באפן שתהיה רכה.

בֵּיצִי, 0 ת, שצורת ביצה לו.

בַּיִר, נ, ר׳ בור נם באר.

בַּיָּר*, חוסר בורות; מעלה טים מבאר; משקה בפי באר.

בַּיִת, ס״י, הניח שרה בלתי עבור, הָבַר.

בַּיְתָה, 0 נ, משלה מרוה טים, נן משקה, פרדם עצים הדורשים השקאה.

בָּיְתָה, נ, העיר הראשית בפרינה; עיר הפלוכה; בנין נרול; בכצר חוק; היכל ה׳, בית המקדש; *אולם נרול שאינו עשוי לתשמיש אלא לפרוזדור; 0 פין משקה יַעֲשֶׂה משעורים וכשות.

בְּיָרִית*, נ, קשור הנרב.

בְּיָרָנִית, נ, ארטן בצור, היכל בוקף חומה.

בַּירְקָן, 0 ז, רקקית, כלי לירק בו.

בַּיָּשׁ, ס״י, נרום חרסה וקלון לאחר. הִתְבַּיֵּשׁ*, בוש, העשר פנים מקלון.

בִּישׁ*, ז, מחלה, חלי.

בָּיוּשׁ*, ת, לא טוב, רע.

— בָּיוּשׁ גָּדָא*, ה, חסר כוח, איש לא יצלח בפעפיו.

— מַה בִּיוּשׁ לָךְ*, מה רע לך? מה אכפת לך?

בִּישׁוּת*, נ, חרון, זעם; 0 רעה, מצב דבר שהוא בוש ולא טוב.

— הַבֵּט בִּישׁוּת*, הבט בטבט זעם וקצף.

בִּישָׁן*, ז, איש נבלם על נקלה, בי שטבעו להתבייש.

— לֹא הַבִּישָׁן לָמֵד*, בשוי בשל לאמר: כי המתביש לשאל את אשר אינו יודע לא ילמד ולא ידע.

בַּיִת*, שם האות השניה באיב העברי: ב.

בַּיִת, ז, (ס' בַּיִת, כ' בֵּיתִי, ר' בָּתִּים), מעון, בנין מעין או מאבנים לדור בו; מקום דירת בעל הי, כן, מאורה; משפחה, איש ואשתו וזרעם; שבט; זרע האיש, מולדת; בית המקדש, היכל ה'; הלל להבנים בו דבר; כלי לשים בו דבר; תוך, סיטואה, קֶרֶב; *רחם האשה; חבר אנשים בעלי ששה אחת בענין ידוע; *חרוז, חלק בשיר (דלת וסוגר).

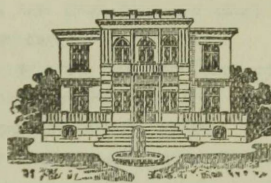

בית (בן שתי דיוטות).

— בֵּית אָב, ז, משפחה, שבט, בסלנית; *יסוד לאיזה דבר.

— בֵּית אוֹלָמָא*, ז, בית כדיש, בית ספר, ישיבה.

— בֵּית אוֹצָר*, ז, אסם, מטמורה.

— בֵּית אֲחוּזָה*, ז, יר כלי לאחזו בה.

— בֵּית הָאוּלָן*, ז, גן עצים.

— בֵּית אֲסוּרִים, ז, בית שנותנים בו את הסושעים, משמר.

— בֵּית אֶצְבַּע*, ז, אצבעון, לבוש מתכת לשרק העליון של האצבע בשעת התפירה; כסוי לאצבע מציעה; חור בברו החבית או במנוסת החבית.

— בֵּית הַבַּד*, ז, בית שעושים בו שמן.

— בֵּית הַבְּחִירָה*, בֵּית הַבְּיָרָה*, ז, בית המקדש.

— בֵּית בִּלְיָעָה*, ז, ראש הגרון, לוע.

— בֵּית הַבַּעַל*, ר' שרה בעל, שדה צמחים שאין צרך להשקותם.

— בֵּית בָּקָר*, ז, רפת לבקר.

— בֵּית בִּשָּׁת*, ז, עירית האשה.

— בֵּית גְּנִיזָה*, ז, אסם, מטמורה.

— בֵּית גְּנָזִים*, ז, ארכיון, בית אסף כתבים עתיקים.

— בֵּית הַגַּת*, ז, גת, מקום שדורכת שם ענבים.

— בֵּית דָּוִד*, ז, כלי להחזיק בו דיו.

— בֵּית דִּין*, ז, בית המשפט; השופטים.

— בֵּית דִּין נוֹטָה*, בית דין שיש בו מספר שופטים לא זוגי ושתמיד יהיה רב לצד אחד.

— בֵּית דִּין שָׁקוּל*, בית דין שיש בו מספר שופטים זוגי ואשר שיטות מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.

— בֵּית וָעַד*, ז, מקום אסיפה.

— בֵּית הַוָּעַד*, בית המקדש.

— בֵּית וָרוֹעַ*, ז, חלק הנשר המכסה את היד, שרוול.

— בֵּית חוֹלִים0, ז, בית שמצאים בו חולים לרפאם.

— בֵּית חַיִּים*, ז, שרה הקברות, בית הקברות.

— בֵּית הַחֲשִׁיות, ז, בית למצרעים.

— בֵּית הַחִצִּים*, ז, תיק לחצי הקשת.

— בֵּית חֲרֹשֶׁת0, ז, בית מלאכת, סדנה, מעבדה.

— בֵּית יָד*, ז, בית אחיזה שמשים את האצבעות בתוכו לאחוז בו ביד; חלק הנשר המכסה את היד, בית זרוע, שרוול; קת, נעלי יד בנשר ישימו על אצבעות היד.

— בַּיִת יַיִן*, ז, בית משחה, טסבאה.
— בַּיִת יְצִירָה*, ז, בית חרשת, סדנה, בית טלאכה.
— בַּיִת כְּבוֹד0, ז, בית כסא, מהראה, בית שעושים בו הצרכים.
— בַּיִת הַכּוֹכָבוֹת*, ז, הקיכה השניה בטעלי גרה; תבה לשטר בה את הכוסות.
— בַּיִת כּוּר*, ז, מקום זרע כור.
— בַּיִת כְּלָא, בַּיִת כְּלוּא, ז, בית אסורים, טשטר.
— בַּיִת כְּנֶסֶת*, ז, בית שטתאספים בו להתפלל.
— בַּיִת כָּפָא*, ז, טחראה, בית שעושים בו הצרכים, בית כבוד.
— בַּיִת מַיִם*, ז, בית כסא, בית כבוד; חדר להשתין בו.
— בַּיִת מַכְשֹׁלִים*, ז, טבחת, חדר שמבשלים בו אכל.
— בַּיִת מִדְרָשׁ, ז, בית שטתאספים בו ללמד ולהתפלל; בית ספר, ישיבה.
— בַּיִת מִדְרָשׁ עֶלְיוֹן0, ז, בית ללמד חכמות.
— בַּיִת מוֹעֵד לְכָל חָי*, ז, שרה הקברות, בית עולם, בית חיים.
— בַּיִת מוֹקֵד*, ז, המקום בבית המקדש שהיתה שם אש תמיד; 0המקום שהאש יוקדת בו (בתנור או בטכונת קישור).
— בַּיִת מְזוּזָה*, ז, נקרה בטזוזת הבנין לקבוע בה את המזוזה הכתובה.
— בַּיִת מִטְבָּחַיִם*, ז, המקום שבו שוחטים את הבהמות.
— בַּיִת מֶכֶס*, ז, המקום שבו מכקרים החפצים והסחורות שצריך לשלם מכס בעדם.
— בַּיִת מְלָאכָה*, ז, בית חרשת, בית עבודה, סדנה, בית שבו עובדים פועלים ומכינים כלים, בגדים וכרומה.
— בַּיִת מָלוֹן*, ז, פָּנדק, אכסניה, בַּיִת לאורחים.
— בַּיִת מָנוֹס, ז, מקלט, מקום להמלט ולהסתר בו.
— בַּיִת מְקֻדָּשׁ, ז, היכל ה', בית ה'.
— בַּיִת מַרְזֵחַ, ז, בית אכל; טסבאה; בית משתה.
— בַּיִת מַרְחָץ*, ז, בית להתרחץ בו.
— בַּיִת מַרְקַחַת0, ז, בית שטכינים בו רפואות וטרקחות לחולים.
— בַּיִת מִשְׁרָה*, ז, בקוה טים שבו שורים את האריגים שרוצים לכבס.
— בַּיִת מִשְׁתֶּה, ז, בית שטתאספים בו לשתות טשקאות.
— בַּיִת נְזִירִים0, ז, טנורה, כטריה, בית שנזירים גרים בו.
— בַּיִת נְאוֹת, ז, בית אוצר דברים יקרים.
— בַּיִת נֶפֶשׁ, ז, צנצנת לטשקה בשם.
— בַּיִת נְתִיבוֹת, ז, אם הדרכים; 0תחנה, בית שנחים בו הנוסעים בטסלת הנרול.
— בַּיִת סָאָה*, ז, טקום זרע סאה.
— בַּיִת סֹהַר, ז, בית אסורים, טשטר, בית הכלא.
— בַּיִת סֵפֶר*, ז, בית שטתאספים בו התלטידים ללטד בכפי סורה.
— בַּיִת סְפָרִים0, ז, ספריה, בית שנאספים בו ספרים לטקרא.
— בַּיִת הַסֵּתֶר*, ז, טחבא, טקום להסתתר בו.
— בַּיִת עוֹלָם*, בַּיִת עֶלְמִין*, ז, שרה הקברות, בית הקברות.
— בַּיִת עוֹלָמִים, ז, בית המקדש שבירושלים.
— בֵּתֵי עֲיָנִים0, זר, משקפים של זכוכית להביט דרכם.
— בַּיִת עָם, ז, טקום אספות עם.
— בַּיִת עֶקֶד, ז, טקום שטתאספים בו; 0בית ספרים, ספריה.
— בַּיִת הַפֶּרֶס*, ז, טקום פנוי לפני קבר.
— בַּיִת צְוָאר*, ז, פתיחה בקתנת וכרומה שהציאר נכנס בה.

— בֵּית הַצַּלָּמִים*, ז, בית עבודה זרה; בית אלילים.

— בֵּית קִבּוּל*, כלי או מקום העשוי להכיל בו רבר מה.

— בֵּית קְבָרוֹת*, ז, השרה שמקברים בו את המתים.

— בֵּית קְפִיל*, ז, בית שמבשלים בו מאכלים למכירה.

— בֵּית רֹאשׁ*, ז, חלק של מקטרן המכסה את הראש, בורדס.

— בֵּית רִאשׁוֹן*, ז, בית המקדש שבנה שלמה.

— בֵּית רַב*, בֵּירַב*, ז, בית ספר ללמד בו.

— בֵּית רִבְעַ*, ז, שרה שאשער לזרוע בו רבע הקב.

— בֵּית רֶגֶל, ז, (ר׳ בָּתֵּי רְגָלִים), גרב.

— בֵּית רָעִי*, ז, עביט הלילה; קבת העושות; סעים.

— בֵּית שְׁחִי*, ז, השקע שתחת ליד בין הזרוע והצלעות מתחת הכתף.

— בֵּית שַׁלְחִין*, ז, שרה משקה.

— בֵּית שֵׁנִי*, ז, בית המקדש שבנו עולי בבל.

— בֵּית הַשְּׁתָנִים*, ז, המקום המניחי כרחם האשה.

— בֵּית שַׁעַר*, ז, בית לשוער לשבת בו.

— בֵּית שֶׁקַע*, ז, שקיעה בכלי לשים בה נר.

— בֵּית תַּבְלִים*, ז, כלי מחלק לבתים אחדים לשים בם תבלים שונים.

— בֵּית תַּבְשִׁיל*, ז, מטבח.

— בֵּית תַּלְמוּד*, ז, בית ספר שתלמדים בו תלמור, תלמוד תורה, ישיבה.

— בֵּית תְּפִלָּה, ז, בית כנסת, בית להתפלל בו.

בֵּיתִי*, ת, של הבית, מהבית, רגיל בבית; חית הבית.

בֵּיתָן, ז, נן עצים, סרוס; בית בנן; היכל, ארמון.

בכ״ם, ריח, ברכת כהנים; בת כהן; בא כח.

בכ״א, ריח, בכל אמן.

בָּכָא*, ז, (ר׳ בָּכְאִים), מין עץ תות(?); סיס, עץ נבוה וישר(1); סכין ערבה שעושה נכזבים ויורדים למטה ועליה ארכים.

— עֵמֶק הַבָּכָא, ז, עמק עצי בכא; גלגל.

בכה (בָּכָה, יִבְכֶּה), פ״ע, (את׳, ל׳, על־), שפוך רמעה, ספוד, יללי, בַּכָּה, בכה.

הַבְכָּה*, עורר אחר לבכות.

בְּכוֹר, ז, הולד ראשון להוריו; הגדול, הנכבד.

— בְּכוֹר שׁוֹטֶה*, ז, הולד ראשון לאשה ולא לאביו.

— בְּכוֹר שָׁטָן*, ז, חריף, שובב; קשה עורף.

בכור*, ז, בית רבר בוטן מוקדם.

בְּכוֹרָה, נ, בשבט ונוסת הבן הבכור; *בשבט הקריטה.

בַּכּוּרָה, נ, תאנה שנבללה בראשית הקץ.

בְּכוּרוֹת*, שם מסכת תלמודית בסדר קדשים.

בְּכוּרִים, זיר, בשול התבואה והפרות; פרות העץ והארמה שבשלו ראשונה; *שם מסכת תלמודית בסדר זרעים.

— חַג הַבִּכּוּרִים, ז, חג השבועות.

בָּכוּת, נ, בכי וגסספד.

בכ״ז, ריח, בכל זה, בכל זאת.

בָּכִי, בֶּכִי, ז, בְּכִיָּה*, בְּכָיָה*, נ, שפיכת רמעות, מספר.

— שִׂים בְּעַל בֶּכִי*, ר׳ שׂים.

— בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת*, נ, צרה ליכים רבים.

בַּכְיָן, ז, בעל בכי, מרבה לבכות, מהיר לשפך רמעות.

בְּכִינוּת*, נ, הברה להרבות בכי.

בַּכִּיר*, ת, שבחר לבכר ולנכל; שנזרע בעת מקדמת; הנדיל מאחיו (הפך: צעיר).

בְּכִיר*, ז, סלע העיב לאורנים, בעין מקל ועליו כיוך חוט הערב; סכוס קסן ועליו

(1) בכא Celtis orientalis

כרוך חוט והוא נתון בתוך כלי הדוסה לסירה קטנה בסכנות התפירה.

בְּכִירָה, תי, הגדולה בשנים מאחיותיה.

בַּכָּרָה*, נ, עת הנשטים הראשונים, ראשית עתת היזרה.

בְּכִית, נ, בכי, מספר.

בכ״מ, ריח, בכל מקום.

בְּכֻרָה* (בּוּכְנָה״), נ, קנה מתנועע בתוך אצטזה (בככזה).

(בכר) בָּבַר, פעי״, טהר לנטל (פרי); חת משפט הבכורה, תת בכור ל־. *ילוד בפעם הראשונה; **בָּכַר**, היה לבכור, החשב לבכור. **הִבְכִּיר**, ילוד בכור, ילוד בפעם הראשונה. **הִתְבַּכֵּר***, בָּכוֹר; טהר לנטל (פרי).

בֹּכֵר, ר׳ בכור.

בַּכָּר, ז, (ר׳ בַּכָּרִים, ס״ר בַּכָּרַי), נטל צעיר.

בְּכֵרָה, נ, בת נטלים.

בְּכֹרָה, ר׳ בכורה.

בֹּל, ז, שם אליל הבבלים.

בַּל, טלת שלילה, לא.

— **לְבַל**, לטען לא־, כי לא־.

בָּלָא*, (ר׳ בְּלָאִים*, בְּלָאוֹת*), ז, בגדים שבלו, סמרטוטים.

בּ״א״א, ריח, בן לאדוני אבי.

בַּלָּאִי*, ת, סמרטוטי, איש עוסק בלקיטת סמרטוטים.

בַּלְבּוֹל*, ז, עיבוביה, מהומה ומבוכה; ◦תוהא׳ עלילת שקר.

בַּלָּבָל*, פ״י, הבא במבוכה: בלל, ערבב יחד, קלקל סדר. **הִתְבַּלְבֵּל***, הסתבך, בוא במבוכה.

(בלג) הָבְלִיג, פעי״, התחזק, התאמץ, התאפק; חזק, אמץ, הגבר. **הֶבְלֵג***, היה מסוגל הנפש.

בַּלָּדָה◦, נ, שיר מסורי קטן.

בַּ״דָּר*, ז, שליח, שלאך, רָץ; נושא מכתבים.

בלה (בָּלָה, יִבְלֶה), פ״ע, הָלַךְ, הִשָּׁחֵת, נבול. **בָּלֵה**, השתמש בדבר עד השחתו; הָשַׁחֵת, הָשְׁמֵד.

— **בַּלַּה זְמַן***, אבר זמן, העבר זמן.

— **תִּבְלָה וְתַחֲדֵשׁ**◦, כרכה לטי שלבש בגד חדש.

בָּלָה, ת, נשחת ומקלקל; חלש, לא חזק.

בַּלָּהָה, נ, חזיון לילה שמסחיד את האדם; סחר, בעתה, איטה; מהומה, מבוכה, תמהון.

בָּלוֹ*, ז, סם האכל.

בָּלְוָאִים, ר׳ בלוי.

בַּלּוֹט*, ז, סרי עץ האלה; ◦מקשה בצואר הארם כשקר.

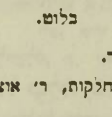

בלוט.

בָּלְוִי, ז, סחבה, חתיכת בגד נשחת, סמרטוט.

בָּלְוִי*, ז, איש צבא זקן.

בָּלוּל, ת, טערב ומסכסך יחד.

בָּלוֹם*, ת, סנגר; נחלק למחלקות, ר׳ אוצר ברוס; סתום.

בָּלוּעַ*, ת, נסתר כלו׳ בתוך דבר ואינו נראה מחוץ.

בָּלוּעָה*, נ, סכוב של טים בים או בנהר העושה כעין משפך.

בָּלוֹרִית*, נ, ציצת שערות על הראש לצד המצח; קוצת שערות.

בלז״ן, ריח, בלשון זכר.

(בלח) הַבְלָחָה*, פ״ע, נוע הנה והנה, קפוץ והתרומם (ואור הנר או האבוקה).

בלט* (בָּלַט, יִבְלַט), פ״ע, השקף ט־, הָצַץ ט־, יצוא והתרומם מהשטח. **הַבְלַט**◦, הַטעם ברבור; נרום לבלט.

בָּלִי, ז, אבדון, כליון והספר.

בְּלִי, טלת שלילה, בלא, בחסרון, בהעדר דבר; לא.

— **עַד בְּלִי דַי**, בלא קץ ונבול, בלא מרה וקצב.

— **מִבְּלִי**, יען כי לא; בלי.

בְּלִיָּה, נ, רקבון, מצב הדבר שכלה ונרקב.

בְּלִיטָה*, נ, וי, קרן בנין או הר, נבנן, מה שמתרומם מעל לסישור.

בְּלִיוֹנָה*, נ׳, צורה חקוקה כ־.

בְּלִיל, ז׳, מספוא לבהמה בָּלוּל בתבן.

בְּלִילָה, נ׳, נבילה, לישה, פעלת הבולל והטעבר, כילה.

בְּלִימָה, נ׳, לא דבר, אַיִן, אפס, בלימה; עצירה, חסימה.

— בְּלִימַת־פֶּה*, נ׳, שתיקה.

בְּלִימָתָה*, נ׳, טכונה להשליך בה אבנים על האויב.

בְּלִיעָה*, נ׳, פעלת הבולע אל תוכו.

— בֵּית הַבְּלִיעָה*, ז׳, חלל הגרון, לוע.

בְּלִיַּעַל, ז׳, רֶשע; דבר רע; קלקול בסוסריות.

— אִישׁ בְּלִיַּעַל, בֶּן בְּלִיַּעַל, ת׳, נבל, איש רע, איש משחת.

בְּלִיעַל, ת׳, שאינו תלוי ברשות אחרים.

בלל (בָּלַל, יִבֹּל גם יִבְלֹל), פ״י, ערב וסכך וגבלבל יחד; ערבב יבש בלח; הכן בליל לבהמות. הִתְבַּלֵּל*, התערב, התאחר. הִתְבּוֹלֵל, התערב והבלע בתוך־, התאחד עם־; ס הִטְמַע (בתוך עם זכרי).

בלם (בָּלַם, יִבְלֹם), פ״י, חסום, עצור (ביחוד על ידי מחג בסה); *כעוט ברגלים.

בֶּלֶם*, ז׳, חסום ומעצור לעוברים; מחסום לפי נהר.

בָּלְמוֹס*, ז׳, רעבון גדול והוק; תאוה ותשוקה חזקה לדבר.

בָּלָן*, ז׳, בעל בית מרחץ.

בלע, ר״ת, בלשון נקבה; בלי זר.

בַּלְעוֹת*, נ״ר, כנבות של בית המרחץ.

בַּלָּנָר*, ז׳, נגר של בית המרחץ.

בלס (בָּלַס, יִבְלֹס), פ״י, אסוף תאי השקמה; *בלוי, ערבב וסכסך.

בלי״ם, ר״ת, בלי פסק.

בלמ״נ, ר״ת בלשון סני נהור, בטבון מֶרֶך.

בלע (בָּלַע, יִבְלַע), פ״י, הורד האכל אל הקֵרֶב דרך הגרון; יונק וקבל אל תוך, פסוג. הִתְבַּלַּע, אכזר, בוא אל תוך דבר ואבוד; הִסְבֵּל, הִוָּאֵל; התכלכל; *הִפְּזֵג. בַּלַּע, השחת, בַּלָּה; עקור, הרוס, קַמֵּר, כלכל; כסה, הצפן. בְּלוּעַ, השחת, התקלקל, הָעוּק. הַבְלָעָה*, הבא אל תוך, בלוע; לא להכלים, גרום שלא תהיה מציאות דבר נכרת. הִתְבַּלַּע אָבוּד, הֶעָלֵם; בוא אל תוך דבר והאבד; התכלכל.

— הַבְלָעַת בְּחָשְׁבּוֹן*, הכנס איזה סכום בתוך החשבון באפן שאחר לא יריגיש בו.

— זָה בָּלַע פֵּגָה וְזֶה בָּלַע בְּשִׁיָּה*, משל על שנים המתכתים ברכושים לדבר אחד, אלא שזה מבזבז באפן גם זה באפן יפה וטוב.

בָּלַע, ז׳, דבר שנבלע; טרפה, רמאות; *נתון קטן באד; דבע העין; המשקה הנבלע בכלי שמחזיקים אותו בו.

בַּלַּע*, ר׳ בַּלָּען.

בָּלַעְדֵי, פ״י, (בִּלְעָדַי, בִּלְעָדֶיךָ, בִּלְעָדָיו), מלבד, חוץ מ־.

— בִּלְעֲדֵי*, שלא בפנים, שלא בטכחות.

— מִבִּלְעֲדֵי, כלעדי.

בלעז, ר״ת, בלשון עם זר, בלשון לועז, בשפה נכריה.

בַּלָּעָן*, ת׳, נרגן, אוכל הרבה; ס*איש השוא׳ ושטרדל להשיג לו דברים רבים.

בלק (בָּלַק, יִבְלֹק), בַּלֵּק*, פ״י, נקוש. בָּלוּק, הַנָּקֹד, הַשָּׁבֹר, הַנָּחֹץ.

בַּלָּק*, ר׳ חֵלֶק ובלק.

בַּלָּר*, ז׳, מטפחת שמחכסים בה בבית המרחץ, ר׳ בלנר.

בלש״ (בָּלַשׁ, יִבְלֹשׁ), פ״י, חפש וחקור ובקר. בַּלָּשׁ*, בלוש.

בַּלָּשׁ*, ז׳, מחפש, שופר, שופר בית המשפט; פקיד בית המכס.

בַּלֶּשֶׁן*, ז׳, יודע שפות, חכם בשפות.

בִּלְשָׁנוּת, נ׳, ידיעת שפות.

בַּלֶּשֶׁת*, נ׳, פקידות השופרים; פלוגת שופרי

חרש; נדוד חיל הנשלח לנכות הטכס.

בִּלְתִּי, טלת שלילה לפני תאר, לא.

בִּלְתִּי, תה״פ, אך, רק, כי אם; טלבר, זולתי.

— **לְבִלְתִּי**, שלא, כי לא, לא לעשות.

ב״מ, ר״ת, בבא מציעא; בעל טלאכה; בעל טום; בכל מקום; בר מצוה; בר סינן; •בני משה, שם (אגודה לאמיתי).

בַּמְבּוּק, ז, חורן, מין עץ הגדל בהדו בקנים גבוהים חזקים.

במ״א, ר״ת, בטה רביים אטוריט.

בָּמָה, נ, (ר׳ בָּמוֹת, סי׳ בָּמָתַיִם), מקום רם; הר, גבעה; מקום נכוה להקריבת קרבנות; קבר; ביטה, רוכן; •בית תפלה של הנוצרים.

— **בָּנָה בָּמָה לְעַצְמוֹ***, בסבוק. טשל על הסורש טן הצבור וסיטר לו טסלנה וכרופה לעצטו.

בָּמוֹ, ט״י, כ״, בעצם הדבר, בנוף הדבר.

במ״כ, ר״ת, בסהילת כבודו.

במס״ק, ר״ת, בכטירת קלטוס (לחתיטה).

בָּן, (ירמיהו ט״ח, ז׳), בֵּן, (תהלים ס. א׳), ת, טבין, יודע ומכיר.

בֵּן, ז, (ס׳ בָּנִים, ולפעטים בְּנֵי־, ר׳ בָּנִים, סי׳ בְּנֵי־), הזכר ביחס אל הוריו; ילד; חי קטן, צעיר; תלטיד; יליד טקום; בעל ה־.

בָּן, תה״פ, להורות את טספר השנים או היטים (בן חטשים שנה, בן שטונת יטים); להורות את טספר החלקים או האברים וכדומה הנטצאים בעצם הטדבר.

-- **בֶּן־אָבוֹת***, ת, טיוחס, בן אבות נכבדים.

— **בֶּן־אָדָם**, ז, איש, אנוש.

— **בְּנֵי אָדָם**, אנשים.

— **בֶּן אֲכִילָה***, ת, ראוי לאכילה, שאפשר לאכלו.

— **בֶּן אֱמוּנוֹת***, ת, חבר ורע באטנות אחת.

— **בֶּן בַּיִת***, ז, עבר, בן שפחה שגולד בבית אדוניה; •יזיד הרגיל לבוא אל הבית.

— **בֶּן־בְּלִי־שֵׁם**, ז, איש טשפל הטדרגה.

— **בֶּן־בָּצַל***, ז, בצל רך וצעיר, ר׳ בצל.

— **בֶּן בְּרִית***, ז, חבר באטנה אחת; יהודי.

— **בְּנֵי הַגּוֹלָה**, זיר, היהודים היושבים טחוץ לארץ ישראל.

— **בְּנֵי הֵיכָלוֹת***, זיר, רשעים נטורים הנדונים להיות בניכנום לעולם.

— **בֶּן גִּיל***, ת, חָבר, רַע; טי ששנותיי כשנות חברו.

— **בֶּן־גָּרָן**, ר׳ תבואה.

— **בֶּן דָּוִד**, ז, הטשיח.

— **בֶּן דַּעַת***, בַּר דַּעַת*, ז, חכם, טבין, בעל שכל.

— **בֶּן הַבּוֹת**, ז, ראוי לקבל טַבּוֹת.

— **בֶּן זוּגוֹ***, ז, האחר טהזוג.

— **בֶּן זְקוּנִים***, ת, שגולד להוריו בעת זקנתם; •הבן האחרון להוריו.

— **בְּנֵי חֲכוּרָה***, זיר, חברים בחברה אחת.

— **בֶּן חוֹרִים**, ז, שר, *איש חפשי, לא טשעבר.

— **בֶּן־חַיִל**, ז, גבור, חזק; אציל לב.

— **בֶּן חָלוֹק**, ת, חולף ועובר, שאיט תטידי.

— **בֶּן־חֲרִיץ***, ז, חריץ קטן, תעלה קטנה.

— **בֶּן־טוֹבִים***, ז, איש טטשפחה הנותה ונכבדה.

— **בֶּן יוֹם***, **בֶּן יוֹמוֹ***, ת, בן יום אחר, שטספר ימי־אחר.

— **בְּנֵי יָמִים**, זיר, חליפות הזטן ורעותיו (בשירי הספרדים).

— **בֶּן כֶּפֶר***, ז, כפרי, אשר בכפר או בערי הטרינה הקטנות ולא בעיר הבירה.

— **בֶּן כֶּרֶךְ***, ז, אשר בכרך, עירוני, בן עיר גדולה.

— בְּנֵי לַיְלָה*, זיר, האנשים ההולכים יחד את איש בדרך.

— בֶּן לַיְלָה, תהים, בלילה אחד, במשך הלילה.

— בֶּן־מָוֶת, ת, החיב מיתה.

— בְּנֵי הַמָּוְרָח*, זיר, יושבי ארצות הקדם.

— בְּנֵי מַעַיִם*, זיר, קרב ההי.

— בְּנֵי מַעֲרָבָא*, זיר, כנוי ליושבי ארץ ישראל בפי חכמי בבל.

— בֶּן־נַחַ*, ז, עובר אלילים; ◊שילי, קמצן, נהנה על שוה פרוטה.

— בֶּן נֵכָר, ז, בן ארץ אחרת, איש מארץ אחרת.

— בֶּן־נָץ*, ז, משתמשים בו במקום נץ, עוף טורף, ר' נץ.

— בֶּן עֲוָלָה, ז, נבל, בליעל, לא ישר.

— בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא*, ז, צדיק, איש הראוי לחיי העולם שאחרי המות.

— בְּנֵי עֲלִיָּה*, זיר, אנשים נכבדים, רמי המעלה.

— בְּנֵי הַפַּלְטִין*, זיר, חבר הכשרתים בהיכל, בארמון, בפלטין.

— בֶּן פְּקוּעָה*, ז, הולד שנמצא בבעי הבריכה אחרי שחישחה.

— בֶּן־קַיָּמָא*, ת, היכול לחיות, הבטוח לחיים.

— בֶּן רֶגֶשׁ, ז, חֵץ (בפליצה).

— בֶּן שַׁחַר, ז, הכוכב הבאיר בבקר, אילת השחר.

— בֶּן־שֶׁמֶן, ת, שָׁמֵן, סורה, רָשָׁן.

— בְּנֵי שׁוּתֵי טַיָּם*, זיר, כנוי לבני הרכבים שאביהם צוה עליהם לבל ישתו יין.

— בֶּן תּוֹרָה*, ת, יודע תורה, לברן.

— בֶּן־תַּמּוּתָה, ת, שררבו לטות, היעור לטות, ההולך לטות.

— בֶּן תַּרְבּוּת*, ת, טְחֵנְךְ הישב; לשון בית, בַּיתִי, אלוף.

— בְּנָי, קריאה של חבה בנדול לקטן בכנו.

— יֵשׁ לְאָבִיו בֵּן, יֵשׁ לְאָמּוֹ בֵּן*, לאמר: הנה איש נכבר ונדול, חכם וברומה, בעקר אשרי יולדתו.

— לֹא יָרַד בְּנֵי עִמָּכֶם*, בשני מסל כששומעים דבר של בטלה בפומן: אינו מסכים עם זה.

בֵּן, ר' בֵּן ור' בין.

ב"נ, ריח, בן נח, ר' שם; בעל נפ.

בְּנָאִי, ר' בַּנַּאי.

בנה (בָּנָה, יִבְנֶה), סי', עשה בנין בעץ או מאבן וברומה, עשה בית; יצור, עשה; יסד, הַעמד וחוק דבר; הקם זרע. הִבָּנָה, הִבָּנֶה, הוקם, היה בנוי; הָסקר בבנים. בָּנוּי, בָּנֻה, קבל אחד לבן, אמץ אחד לבן. הִתְבַּנָּה, קבל לבן, הַחשב לבן שלי.

— בָּנָה אָב*, יסוד יְסוד עקרי שמשמש לומרים רבים רומים לו.

— מְבָרֵךְ תְּבָנָה*, מבטא שבא אחרי הוכת עיר קרושה באיי, וביחוד ירושלים.

— בָּנוּיָ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לְהֶחֱרֵב, נֶחֱרֶבְתָּ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לְהִבָּנוֹת, מסל לאמר: כבר נעשה הדבר ואי אפשר לשנותו.

בַּנַּי*, (בַּנָּאי*), ז, היודע לבנות בניני אבן, האיש שאומנתו לבנות בנינים.

בִּנְיָה, נ, רבר הבנוי, בית וברומה; סְלֶלֶת הבנה.

בִּנְיָן, ז, רבר הבנוי; ◊כל אחת מחמשת הסלים (בדקדוק).

— בִּנְיַן אָב*, ז, יסוד עיקרי שמשמש לומרים רבים הדומים לו, אחת מהבניות שהתורה נדרשת בהן (במחקר, בדרשות התורה).

בנל"ב, ריח, ברוך נותן ליעף כח.

ב"ם, ריח, בלי ספק; בר סמכא; בן סיא.

בס"ה, ריח, בסיעתא רשמיא (בעות האלו).

בס"ה, בסהי"כ, ריח, בסך הכל.

בָּסוּם*, ז, נעימות, טבע רבר שהוא נעים וטוב.

בָּסִים*, ת, נעים, טוב, עָרֵב; ראוי לאכילה.
בְּסִים*, ז, יסוד, בֵּן, סַפר.
בסס* (בָּסַס*, וְבִסֵּס*), פ״ע, שמוח, היה עליז; היה נעים. בַּסָּס*, תת לדבר ריח כשם.
בָּסוֹם*, הֶתֵּק בכשמים. הִתְבַּסֵּם*, היה שמח; התקן עצמו בבשמים; צחוק טעט, צְחוֹק צָחוֹק קל; השתבר.
— יְבַסֵּם לָךְ*, קריאה של ברכה לכי שישב ואוכל.
בֹּסֶם*, ז, טוכר בשמים, טוכר סממני רפואות.
בָּסְמָא*, ז, מאכל נעים לחך.
(בסס) בַּסָּס0, פ״י, חזק, הַעפר על יסוד. בָּסוֹס0, היה בָּעפר על יסוד חזק. הִתְבַּסֵּס0, התחזק, היה חזק, עמוד על יסוד חזק; השתרש ב־.
בָּסָר, ז, פרי עץ שלא נגמל עור.
— אֲכוֹת אֲכָלוּ בָסָר וְשִׁנֵּי בָנִים תֻּקְהֶינָה, כשל עתיק לאמרי: האבות חטאו והבנים יסבלו עונם.
בסר* (בָּסַר*, וְבִסֵּר*), פ״י, (עַל־), מאוס, בוזה; שנוא. בַּסַּר*, בסור.
בָּסְתָּן*, ז, ר׳ בוסתן.
ב״ע, ר״ת, בריאות עולם; בית עולם.
בַּעֲבוּעַ*, ז, נפח ריק וגכוב; נוף כדורי כמלא אויר; גבנונית שעולה על העור כמויה וכרובה ומתמלאה לח.
בַּעֲבוּעַ*, ז, כַּשׁק הטים ברתיחתם.
בַּעֲבָע*, פ״ע, הכה גלים; התסרע בכח (טים ככלי); פרפר בהתאבצות להלחם עם דבר (השובע בטים); השבע קול כיהה מהגרון.
הִתְבַּעְבַּע*, העלות אבעבועות.
בָּעֲד, (פ׳ בְּעַד), פ״י, ררך־; פתוך; עלי־, מאחרי (מגור, עצור, וכיוצ׳ב); לטען, בשביל, בעבור; חלף, תמורת.
— מִבָּעֲד לְ־, מאחרי.
בע״ד, ר״ת, בעל דין.
בעה (בָּעָה, יִבְעֶה), פ״י, העלה בעבועות, רתח; שאול, דרוש; חפוץ, אוה. הִבְעָה, בקוע ועבור אל תוך; חֲחקר, הָרש. הַבְעָה*, בער, לחוך ואכול וכלה צמח השרה.
בע״ה, ר״ת, בעורת השם.
בעה״ב, ר״ת, בעל הבית.
בעוה״ר, ר״ת, בעוונותינו הרבים.
בָּעוּט*, ז, ר׳ בעיטה.
בָּעוּלָה, ת״י, קריאה של ברכה לכי שיושב ואוכל. בַּעֲוֹלָה, אשה שיש לה בעל; שאננה כתולה, שידעה איש.
בַּעוּר*, ז, פְּנִי; נקי; אֲעֶלֶת המנקה והמטהר; שרפה.
בָּעוּת, ז, סחר פתאם, כהלה.
בע״ח, ר״ת, בעל חוב; בעל חיים.
בעט (בָּעַט, וְבָעַט), פ״י, (גם עם ב־), דחוף והכה ברגל (ביחוד בהמה); טאוס, הקל ערך; *העקם, שמה הצרה (קיר); דריך, רטוש.
בַּעַט*, בעוט.
— אַיִן יָרֵא מְבַעֵט*, ר׳ ירא.
בְּעֵטָה0, ז, בעיטה, הכאה ברגל.
בַּעֲטָן*, ת, (ב־ בַּעֲטָנִית*), שררכו לבעט, בועט תדיר.
בְּעִיא*, בַּעְיָה*, נ, שאלה, שאלה לבודית; בקשה.
בְּעִיטָה*, נ, הכאה ברגל; ברר וכטי טליצי; עקטיטות בקיר.
בְּעִיָּה*, נ, בויאה אל אשה.
בְּעִיר, ז, בהמה (ביחוד הנושאת פשא).
בע״כ, ר״ת, בעל כרחו, נגד רצונו.
בעל (בָּעַל, וְבָעַל), פ״י, (את־, ב־, ל־), היה אין ל־, טשול ב־; הָבא תחת על־; לקוח לאשה; בוא אל אשה. הָבְעַל, היה לאשה ל־, הָלקח לאשה; הָשְׁכַּב, הָשְׁכב (אשה).
בַּעַל, ז, (ר׳ בְּעָלִים), איש האשה, אלוף האשה; אדון, מושל; מי שאהר הרבים הוא קניו; מי שיש לו שיכות לדבר; שם אליל הכנענים; *נשם, ר׳ שרה בעל.
— בַּעַל אָרֵץ*, בַּעַל עִיר*, יושב המקום.
— שֵׁדֶה בַּעַל*, שרה צמחים שרק מי הגשמים משקים אותם.

— בַּעַל אֲרוּחַ*, ז, אביר, תקיף, איש זרוע.
— בַּעַל אֲבָדָה*, ז, מי שאבד לו דבר (ומצאו).
— בַּעַל אַגָּדָה*, ז, בקי באגדה.
— בַּעַל אַכְסַנְיָה*, ז, בעל בית מלון.
— בַּעֲלֵי אֻמָּנוּת*, זר, אנשים ואנשים וישרי לב.
— בַּעַל אֻמָּנוּת*, ז, בעל מלאכה.
— בַּעַל אַף, ז, סהיר לכעס, כעסן.
— בַּעַל אִשָּׁה, ז, איש שיש לו אשה, נשוא.
— בַּעַל בַּיִת, ז, איש שהבית שלו; *יושב, תושב, אורח בסקום; °ארון, מושל ה־.
— בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת בָּלָיו (מִשָּׁם)*, מכאן לאסר כי בעל הבית יכול לעשות בביתו כחפצו.
— בַּעַל בְּרִית, ז, חבר, רע, בן דעה אחת.
— בַּעַל בָּשָׂר*, ת, שמן, בריא, עבה.
— בַּעַל גּוּף°, ת, שמן, בריא.
— בַּעֲלֵי גְּמָרָא*, זר, בקיאים בגמרא והלכות התלמוד.
— בַּעַל דָּבָר*, ז, מתנגד; כנוי לשטן.
— בַּעַל דְּבָרִים*, ז, איש ריב, מתנגד, תובע, נושה.
— בַּעַל דִּין*, ז, בעל־דברים, איש ריב, מתנגד.
— בְּעֲלֵי דִּין*, זר, הנשפטים.
— בַּעַל הַבָּה°, ז, איש שדבריו נשפעים ומתקבלים.
— בַּעַל הַגָּוֹן*, ז, איש ששכלו ישר, איש יודע חכמת ההניון.
— בַּעַל הַוָּיָה*, ז, חווה מאות שיא, חולם בהקיץ.
— בַּעַל הַנְאָה*, ז, אוהב תענוגי בשר, רודף אחרי תענוגים.
— בְּעֲלֵי זְקָנָה*, זר, אנשים זקנים.
— בַּעַל זְרוֹעַ*, ז, תקיף, חובש.
— בַּעַל חוֹב*, ז, הנושה חוב בחבירו; °החיב לחבירו.
— בַּעַל חֵטְא*, ז, נא, נאה מאד.
— בַּעַל חַיִּים*, ז, מי שרוח חיים באפו; בהמה, חיה ועוף.
— בַּעַל חֲלוֹמוֹת, ז, חולם חלומות; °חולם בהקיץ, בעל הזיה.
— בַּעַל חַמָּה, ז, סהיר לכעס.
— בַּעַל יְסוּרִים*, ז, מעֻנֶּה, נגוע, איש מכאובות.
— בַּעַל כִּיס*, ז, איש אמיד, איש שיש לו די כסף.
— בַּעַל כָּנָף, ז, מי שיש לו כנפים; עוף, צפור.
— בַּעַל כַּעַס*, ז, כעסן, סהיר לכעס, רגן.
— בַּעַל כִּשָּׁפִים*, ז, מכשף, קוסם.
— בַּעַל לָשׁוֹן, ז, הולך רכיל, מוציא דבה; *בלשן, יודע שפות; °רבדן, יודע לנאם ולדבר היטב.
— בַּעַל לְשׁוֹנוֹת*, ז, יודע שפות, בלשן.
— בַּעַל מוּם*, ז, נכה, שיש לו מום והסרון בגופו; דבר או כלי שאינו שלם.
— בַּעַל מַחְ*, ז, בעל שכל, חכם חריף.
— בַּעַל מַחֲלֹקֶת*, ז, מעורר מדנים.
— בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת*, ז, רי מחשבות.
— בַּעַל מְלָאכָה*, ז, אמן, יודע מלאכה; מומחין, ניתן עבודה.
— בַּעַל מִקְרָא*, ז, יודע היטב את המקרא (תנ"ך).
— בַּעַל מַרְאָה*, ז, איש נכבד ונשוא פנים; איש קומה, איש הדור.
— בַּעַל־מַשֶּׁה־יָד*, ז, מלוה, המלוה לשני, נושה.
— בַּעַל מִשְׁפָּט, ז, בעל דברים, בעל דין.
— בַּעַל נֵם*, ז, עושה נסים ונפלאות.
— בַּעַל נְסִיוֹן, איש מנֻסה בחיים על ידי הרגל.
— בַּעַל נֶפֶשׁ, ז, איש הרוח, איש שנפש רוחבה לו; *איש שרעתו חוקה וקבועה.

— בַּעַל סֵפֶר*, ז, מחבר ספר.
— בַּעַל עֲגָלָה0, ז, רַכָּב, עגלון, נוהג בעגלה.
— בַּעַל עִיר*, ר' בעל ארץ.
— בַּעַל עֵצָה*, ז, יועץ, נותן עצות טובות.
— בַּעַל הַפּוֹל*, ז, אחד מפקידי בית המקדש (כנראה משניח על הסדרים).
— בַּעַל פִּיפִיּוֹת, ת, ששני פיות לו, שהוא חד משני עבריו; בעל שנים, שנון.
— בַּעַל פְּקִידוּת, ז, סקיר, ראש.
— בַּעַל צְרָכָה*, ז, נריכ, סרכה לית צרקה.
— בַּעַל צוֹרָה*, ז, איש נכבד ונשוא פנים.
— בַּעַל קֶבֶ*, ז, איש קטן שיש לו רגל טלאכותית.
— בַּעַל קוֹמָה*, ז, גבוה, נבה קומה.
— בַּעַל קֶרִי*, איש שהיה לו מקרה לילה.
— בַּעַל הָרַחֲמִים*, ז, כנוי לאלהים.
— בַּעַל שְׁבוּעָה, ז, בעל ברית, איש שכרת ברית בשבועה.
— בַּעַל שֵׁם*, ז, בעל נס, עושה נסים ונפלאות על ידי לחשים וקמיעות.
— בַּעַל שֵׁם טוֹב0, כשם הזה יקראו לרי ישראל מיסד החסידות.
— בַּעַל שַׁעַר, ה, שיעיר, ששערותיו ארכות; מכסה כלו שערות.
— בַּעַל שְׁתַּיִם*, ז, סדבר אחת בפה ואחת בלב.
— בַּעַל תַּאֲוָה0, ז, בעל תשוקים, אוהב תענוגי בשרים.
— בַּעַל תּוֹרָה0, ז, איש יודע תורה.
— בַּעַל תַּכְלִית0, ז, הרואה לעתיד; שיש לו קץ ותכלית.
— בְּלִתִי בַּעַל תַּכְלִית0 אלהים, ושאין לו קץ ותכלית).
— בַּעַל תַּלְמוּד*, ז, יודע היטב את התלמוד.
— בַּעַל תְּשׁוּבָה*, ז, מתחרט על מעשיו הרעים.
— בַּעַל תְּשׁוּבוֹת*, ז, יודע היטב להשיב תשובות רבות.

— הַבְּעָלִים מְטַפְּלִים בְּגַבָּהּ*, בַּעַל הַגַּבָּה מְטַפֵּל בְּגַבְלָתוֹ*, כנסא טשל לאסר: כבוא על איש צרה הוא לבדו סובל ונושא נם את כל התוצאותיה.
בַּעֲלָה, נ, (ס' בַּעֲלַת), נברת, ארוה, טושלת.
— בַּעֲלַת יָפִי*, נ, יפה, יפיפיה.
— בַּעֲלַת כִּשָּׁפִים, נ, מכשפה, קוסמת.
בַּעֲלָן0, ז, מי שחפץ כרבר.
בַּעֲלָנוּת0, נ, מדת הבעלן.
בע"מ, ר"ת, בנן ערן מנוחתו; בעל טלאכה; בערבון מנכל (ר' ערבון).
בע"פ, ר"ת, בעל פה (על פה, לא מתוך הספר).
בָּעַץ*, ז, מתכת מרכבת מכרזיל ועופרת להלחמת המתכות.
(בעץ) בָּעַץ*, חבר והלחם בבעץ.
בער (בָּעַר, יִבְעַר), פ"ע"י, הִשָּׂרֵף, אָכוֹל באש, דלוק; לחוך ובלה, שרוף ואכול; היה בבהמה, היה חֶסֶר רעה. הִבְעִיר, היה חסר דעה, הִכְעִיס. בִּעֵר, בָּעַר, הצת אש, הדלק, הסק; לחוך ואכול ובלה צמח השרה; פגה והסר מכלי השאר רבר. בְּעוֹר, השרף. הַבָּעַר, בָּעֵר.
בָּעַר, ז, כסיל, סכל, חסר רעה.
בְּעָרָה, נ, שריפה, מאכלת אש.
בַּעֲרוּת0, נ, סכלות, חסר רעה, אֱוִלת; בורות, ריקות, חסר לטוב וירישה.
בעש"ט, ר"ת, בעל שם טוב; כנוי לרבי ישראל מיסר כת החסידים.
בעש"ק, ר"ת, בערב שבת קרש.
(בעת) הָבְעִית, הָבְהִל, היה נרכא מפחר פתאם.
בַּעַת, הפחר, הסיל אימה ופחר פתאם, הַבְעִית, בִּעֵת. הֻתְבַּעַת*, הִבָּעֵת.
בע"ת, ר"ת, בעל תשובה; בעל הפלה.
בְּעָתָה, נ, פחר פתאם, אימה, בהלה.
ב"פ, ר"ת, כי פעמים (שתי פעמים).
בפה"א, בפה"נ, בפה"ע, ר"ת, בורא פרי האדמה, —הנפן, —העץ (ברכות הנהנים).

בס״ע, ר״ת, בסני עצמו.

בִּ״ן, ז, טיט לח.

בָּצְבוּץ*, ז, נערת קנבוס; •חזזה קרני האור; הוספה לסתע מחאם.

בָּצְבָּץ*, ס״ע, נבוע, התפרץ לצאת דרך מצבר צר; נוזל כן; התאמץ לעלות על סני טיט; צמח, שנוא; התגדל, התנשח; •שוב אחור (קרני אור).

בָּצָה נ, מקום רפש, אגם טיט.

בְּצוֹעַ*, ז, סערה, כשפט שלום בין בעלי דין.

בָּצוּר, ת, חוק, נשנב, שאין לקרב אליו; נסתר, נעלם; 0נקטף (כרם).

בָּצִיר, ז, מעשה או עת קטיפת הענבים ואסיפתם; העגבים הבצירים; *קטן ס״.

בְּצִירָה*, נ, אסף הענבים, קטיפת הענבים.

בַּצִּית*, נ, אגיה קטנה שטוחה ההולכת על פני הטים ולא בעמקם.

בָּצָל, ז, (בְּצָלִים), סרי ארמה, פרכב מקלסות זו על גבי זו ושעטו כר וחריף.

— אֶכֶל בָּצָל וְשֶׁכֶב בַּצַּלִּי, בטוי לאמר: הסתפק בדברים פשוטים לטאכלך ותחיה בכטוחה.

בצלים.

— בֶּן בָּצָל*, ז, העלים הצמחים כהבצל כשתגע בו רטיבות גם כשאיט טפר לקרקע; בצל רך וצעיר.

(בצל*), בַּצַּל*, הַבְּצַל*, צמוח ועלה בן הארכה בנבעולים רקים.

בַּצַּרְצוּל*, ז, בצל בְּדָדֵי קטן.

בצע (בָּצַע, יִבְצַע) ס״ע, כרוח, גרוע, נתח; נוזל; לקוח בחזקה; *היה להוט להרבות הון, להגדיל טובה; פרוס לחם; עֲשֹׁר בין בעלי דין; הוציא חוטים מן הדבר האריג; הסיר האבן הנטמר מן המטכת. בַּצַּע, השלם, שים קץ; עשה, טלא רטירות; נוזל; עשר בין בעלי דין. בָּצַע, הגטר; הכרת.

בָּצַע*, ג, בצה, אגם טיט.

בָּצַע, ז, שלל; עשק, חמס, הון הבא בגזל; שוחד, שלטונים; תועלת, סרי, הנאה; רֶוַח; *חתיכה, קטע; אגם, טקוה טים, ר׳ בָּצַץ.

בצץ* (בָּצַץ*, יִבְצַץ*), ס״ע, נזול, הוציא נזול, נבוע.

בָּצַק, ז, (כ׳ בְּצִקִּי), עיסה, חמר המתהוה מתערבת טים עם קטח הנלושים יחד.

בצק (בָּצַק, יִבְצֹק), ס״ע צבה, התנשח, תפח.

בצר (בָּצַר, יִבְצֹר), ס״ע, קטוף ואסוף ענבים; חזק, שנב; עשה כי לא יוכלו לקרב אל; המעט, הקטן. הַבָּצַר, היה חזק ונשנב עד שלא יוכלו לקרב אליו; הָמַע, היה נסגר; *נקטף והאסף (ענבי הגפן). בַּצַּר, חזק, שנב. הִתְבַּצֵּר*, התחזק, השנב.

בָּצֵר, ז, עפרות זהב וכסף.

בָּצְרוֹן, ז, מקום במות מבצר; (שנת״), שנת עצירת גשמים; •מבצר קטן במדבר או על גבול המדבר.

בַּצָּרֶת, נ, חסר מטר, הערר גשמים.

ב״ק, ר״ת, בכא קבא; בת קול; בן קדושים.

בַּקָּא*, נ, יתוש קטן מטאיר1).

בַּקְבּוּק (בַּקְבֻּק), ז, כלי חרש לטים, כד קטנה; •כלי זכוכית שצוארו צר.

בקבוקים.

בַּקְבּוּק*, ז, קול נוזלים בצאתם דרך פה צר של כלי.

בַּקְבַּק*, ס״ע, בעבע; בצבץ.

בקה0, ר׳ בקא.

בקי״ח, ר״ת, בקור חולים.

בָּקוּעַ, ת, שיש לו שבר (מחלה), שבור.

בְּקוּעַ*, ז, בקעה קטנה.

1) בקא = κομαρ, Mücke, moustique mosquito

בָּקוּר*, ז, חקירה ובריקה, פְּקוּד, סיור, ביאת איש לחברו לשאל לשלומו.

— בָּקוּר חוֹלִים*, ז, ביאה לבית חולה לשאל לשלומו.

בְּקוּשׁ*, ז, דרישה רבה (על סחורה וכדומה).

בָּקִי*, ת, יודע ומכיר ענין או איש היטב; איש שקרא וזוכר הרבה; בעל נסיון; פָּטְחָה; יודע את הנסוסים.

בְּקִיאוּת*, נ, נסיון, ידיעה הבאה מנסיון; ידיעה הבאה מרב קריאה וזכירתה.

בָּקִיעַ, ז, סדק, סרץ, נקיק, פֶּתַח צר אך בתוך אזה רבר; *בעקא קטנה.

בְּקִיעָה*, נ, סְעֻלַּת הבוקע והסורק; בָּקִיעַ, סדק.

בְּקִיקָה*, נ, סעלת הכוקק והחולש והמשבר בקצף.

בקע (בָּקַע, יִבְקַע) פ״י, חצה, חָלַק רבר לארכו; פרץ ופתח בחזקה; *הדור ועבור, הַבְקָעָה; רַשָּׁבר, התפוצץ; חדור ועבור דרך; התפרץ ויצוא; הַפָּתַח (עיר) לפני האויב; סקוע, התפוצץ סתאם בקול שאון. בָּקֵעַ, פָּקֵחַ. בְּקוּעַ, הַבָּקָעָה. הַבְקָעָה, לבור עיר; הָלַחץ ועבור בין. הָבָקַע, הַפָּתַח (עיר) לפני האויב; הַשָּׁבר והתפוצץ. הִתְבַּקַּע, סקוע והתפוצץ בקול שאון.

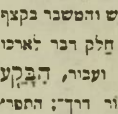

בֶּקַע, ז, טבע חצי השקל; °(בהנדסה) חלק שטח העגול הנמצא בין הקשת והמותר. בקע.

בָּקְעָה, נ, (פ׳ בִּקְעַת, ר׳ בְּקָעוֹת), עמק, מקום שפל בין הרים, גיא; *קלקול, מגרעת, חסרון.

בִּקְעַת*, נ, (פ׳ בִּקְעָתִי*, כ׳ בִּקְעָתִי*, בִּקְעָתְךָ*, ר׳ בִּקְעִיוֹת*), שבר עץ, חתיכת עץ שנתזה בשעת בקיעתו.

בַּקְעַת*, נ, ר׳ סקעת.

בקק (בָּקַק או בַּק, יִבְקֹק), פ״י, הרק כלו; עשה שטטה; תלוש ושבר בכח ובקצף (ענפים, זמורות). הֲבוּקִי, הורק, היה ריק. בּוֹקֵק, בקוק.

(בקר) בָּקַר, פ״י, חָקוֹר, בָּחוֹן; הַפרש, הַבדל; שַׁחר סני איש, סֵיר, דרוש בשלום איש; בוא לבית איש לראותו בעת חליו או בימי חנוכ בוא בבקר; °חקור ובחון רבר או ספר והבָּנ דעתו עליו. בָּקֵר*, החקר. הַבָּקָר*, ר׳ סקר, הַסקר. הִתְבַּקֵּר, היה נחקר ונבחן.

— הִתְבַּקֵּר פַּנָּקָס*, רבריו התאספו והתכררו נוכרו הטאיו וטעויו.

בָּקָר, ז, שם קבוץ לחיים בעלי קרנים (שור, פרה, עגל ועגלה).

— בֶּן־בָּקָר, ז, אחר טפן הבקר; סר צעיר.

— עֶגְלַת בָּקָר, נ, פרה צעירה, קטנה.

בַּקָּר, ז, קַצָּב בקר, עוסק בגרול בקר; רועה בָּקר.

בֹּקֶר, ז, ראשית היום, הַתחלת היום; *אור הַ אשר, הצלחה.

בְּקֶר, חה״פ, סחר בבקר.

— לַבְּקָרִים, בכל בקר.

— בְּרוּר בַּבֹּקֶר*, כרור מאד, שאין כל ספק בו

בַּקָּרָה, נ, דרישה, בחינה, בדיקה; ר׳ בקורת.

בַּקָּרוּת*, נ, רמת לבקר; עדר בקר.

בָּקֶרֶת*, נ, פרה, עגלה, נקבת הבקר.

בִּקֹּרֶת*, נ, פרסום, הכרזה בפומבי; בַּקָּרָה, חקירה, דרישה, בחינה; מכות רצועה, מלקות ברצועה של עור בקר; °הַבָּעַת חות דעת על ספר; חקר רבר; בקרת ספרים (פסעם הכפשלה).

— אֲגֶרֶת בִּקֹּרֶת*, נ, כתב הכרזה בדבר מכירת קרקע וכדומה בהכרזה לכל הטוסף.

(בקש) בָּקַשׁ, פ״י, חפש, דרוש; רצה, חפוץ בו התאוה להשיג רבר; התחנן, התפלל; רצה (פ״י), תבוע, דרוש רבר מה; שאול, דרוש תשובה. בָּקוּשׁ, הָרָרש, חָפוּשׂ. הִתְבַּקֵּשׁ*, הָרַרש, היה נתבע; הטה אזן לבקשה, טלא בקשה.

— בַּקָּשַׁת אִישׁ, חפוץ להטיחו.

— סְחוֹרָה מִתְבַּקֶּשֶׁת*, נ, סחורה שיש עליה קוסצים רבים.

בַּקָּשָׁה, נ, שאלה, תחנה, דרישה; °ענין שחוקרים ודורשים על אדותיו.

— בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ! אנא!

בְּקָעָה", נ, בנין עץ קטן, סכה.

בָּר, בַּר, ז, תבואה נקיה; *שרה טהור לעיר; חיצוניות, הטראה החיצוני.

— תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ", פנימיותו כחיצוניותו.

בַּר, ת, (נ' בָּרָה), נבחר, נגרל; נקי, טהור; (ב־) *בָּקִי ברבר, סוטחא, בר סמכא; סרא, טרברי, והתהך טן בֵּיתִי.

— שׁוֹר הַבָּר", ז, שור סרא, האו.

— חֲזִיר הַבָּר", ז, חזיר היער, חזיר מיער.

בַּר, ז, בֵּן: *תלמיד.

— בַּר אָבְהָן", ז, בן אבות, מיחס.

— בַּר־אַנָּשׁ", ר' ברוז.

— בַּר־אוֹרַיְן", ז, יודע תורה, לטרן.

— בַּר־גְּלִילָא", ז, יושב ארץ הגליל.

— בַּר־דַּעַת", ז, חכם, בעל שכל.

— בַּר־וּוּא", ז, רבר ששויו ווו אחר.

— בַּר זָלְ", ז, איש מצליח בכל מעשיו.

— בַּר מָזָן", ז״ג, מת, נסטר (חוץ מכאן), בסוכן: לא עלינו.

— בַּר מֵיצָר", בַּר מַיְצָרָא", ז, שכן, היושב על הגבול; אשר לו זכות השכנות ולו קדימה על אחרים בקנית קרקע או בית אשר על גבולו.

— בַּר־מָן", חוץ מן, מלבד.

— בַּר־מִצְוָה", ז, נער שמלאו לו י״ג שנה ונתחיב במצוות; איש שוסר מצוות.

— בַּר־נָשׁ", ז, אדם, איש, בן אדם; איש שלם שהכל בו.

— בַּר סַמְכָא", ז, בן סמך, איש שיכולים לסמך עליו ועל ידיעותיו.

— בַּר פַּחַיִם", ז, איש לבוש קרעים; איש שפל וקל ערך.

— בַּר פְּלוּגְתָּא", בַּר פְּלֻגְתָּא", ז, מתנגד, מחוכם, איש ריב, בעל דברים.

— בַּר תַּשְׁלוּמִים", ז, האיש המחיב לשלם.

— מַלְבַּר", (מַלְבַּר"), מבחוץ, חוץ מהשער הנמצא כאן, (חָשַׁב מַלְבַּר, הוספת רבע חמשי על די רבעים).

בַּר, ז, טהר, נקיון; בליל נתר ומים לנקות בו בגדים וכרומה.

בַּ״ר, ר״ת, בראשית רבא; בן רבי; בית ראשון.

ברא (בָּרָא, יִבְרָא), ס״י, יָצוּר, עשה יש מאין.

הַבָּרָא, הַיּוֹצֵר, יָצוּר, הָעשה. בָּרָא, שֶׁרֶשׁ, כרות עצים מיער לסנות בו מקום. הַבָּרָא, הָאֵל, והשם; *היה בריא וחזק (אחרי מחלה); האכיל סעודת הבראה לאכל; דקור הנקב.

בְּרֵאשִׁית", היסים הקדמונים; היסים הראשונים; תחלת בריאת העולם; הספר הראשון של הנסת חמשי תורה.

— שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית", ז, כנוי ליום השבת, יום השביעי בשבוע; השבת הראשונה אחרי חג הסכות.

בְּרָא", ז, בן, נר.

— בְּרָא כַּרְעָא דְאַבּוּהִי, ר׳ כ״א.

בַּרְבַּר", ז, סרא ארם; זר, נכרי.

בַּרְבּוּר", ז, שם עוף ארך הצואר השוחה בנחם.

בַּרְבִּי", (בָּרְבִּי"), ז, בן רבי; כנוי לגדולי הדור.

בָּרָז", ז, יתר לולבות, יתר עם חריצים ס ס ב י ב הנסתובבת ונכנסת אל תוך דבר ומסתובבת ויוצאת טפנו.

ברבור.

(ברנז), בָּרָנָז", ס״י, עשה ברנים.

בָּרְנָם", ז, טנרל, נכצר.

ברד (בָּרַד, יִבְרַד), ס״ע, השתמך, יחד (הַבְרַד); הַבְרַד", התכסה ברד.

בָּרָד, ז, אגלי הנשם שקפאו באויר לקרח ויחדו

לארץ כרסיסים מוצקים; •לחה קשואה ויבשה בעפעף העין.

ברדלס.

בָּרָד*, ת, (ר׳ בְּרָדִים), בעל צבע טָנְטֵר בעגולים קטנים כגדל הברד.

בָּרָדָה0, נ, שם עוף, עורב נחל 1).

בַּרְדָּלָס*, ז, שם חיה טורפת 2).

בַּרְדָּם*, ז, סחלת טעים, שלשול דם.

בַּרְדָּס*, ז, כסוי הראש מחבר אל הטעיל מאחור.

ברה, (בָּרָה, יִבְרֶה), פ״י, בחור, הבדל, הפרש; טעם, בחור טן האכל. הַבְרֵה, האכל, נתן לטעם; *ערוך סעודת אכל; קצץ האלוגות לעשות את המקום פנוי.

ברדס.

(בָּרוּא) נמצא רק בכינים: בְּרוּאִים, כל הנמצא בעולם.

בָּרוּד0, ז, אבק שרפה שמטלאים בו את הרובה.

בָּרָוֹז0, ז, בְּרָוָזָה0, נ, עוף מהעופות השוחים, קטן מאוז ובשרו נאכל 3).

ברוז.

בָּרוּךְ, ת, שבאה עליו ברכה, שברכו אותו; מְהֻלָּל (ה׳).

— בָּרוּךְ הַבָּא0, קריאה של ברכה לבא אל הבית.

בָּרוֹם, ת, בגר ארוג בשני צבעים שונים.

1) ברדה Corvis monedula

2) ברדלס барс, Panther, Felis pardus

3) ברוז утка, Eute, canard, duck

בָּרוּץ*, ז, העודף ועובר על הכמה.

בָּרוּר, ת, נבחר, נבדל לטוב; נבחר להנהיג עדה; נקי, זך; טלטש; יום צח; שאין כל ספק בו, נכון; *דין נבחר לפשר בין שני צדדים, בורר.

בָּרוּר*, תהים, כוללי, כלי כל ספק.

— בָּרוּר בַּבָּקָר*, ר׳ בקר.

— יוֹם בָּרוּר*, ז, יום בהיר.

בֵּרוּר*, ז, הסרת הספק, ודאית, טבע דבר שהוא ברור וודי; בחירת דָּבָר לפשר בין שני צדדים.

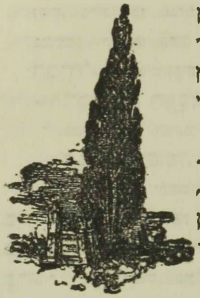
ברוש.

בְּרוֹשׁ, ז, מין עץ טטיני הארז 1); כלי נגינה עשוי טעץ ברוש; רמח עשוי טעץ ברוש.

בְּרוֹת, ז, ר׳ ברוש.

בְּרוֹת, בָּרוֹת, נ, מזון, צירה; מאכל הנתן לחולה; •טבע דבר שהוא מחזק.

ברז*, (בָּרַז*, יִבְרוֹ*), פ״י, נקוב וחדור, נקוב בסקרה; סָגַן, זָקַק (משקה) בסכבר וכדומה.

ברז.

בֶּרָז*, ז, בְּרָזָה*, נ, דר בחנית; •מכשיר נקוב תחוב בצנור שכסָבּוּבוֹ הואמוצא את קלוח הנוזלים או מאַפשרו.

בַּרְזֶל*, פ״י, זָגַג, חבר שנים שנים, עשה זוגות.

בַּרְזֶל, ז, מתכת ירועה ששושה ומצויה וגוזה אפ׳ כהה2); נרזן, כלי לחצב בו; נחשתים, כבלים (ברבור הטליצה).

— מַכֹּלֶת בַּרְזֶל0, ר׳ מכלה.

1) ברוש кипарис, Cypresse, cyprès, cypress

2) ברזל желѣзо, Eisen, fer, iron

— צאן בַּרְזֶל*, ר׳ נכסי צאן ברזל.
— קָשֶׁה כַּבַּרְזֶל*, משל על איש או דבר קשה ביותר.
— בַּרְזֶל-עֲשׂוֹת, ז, סלרה, ברזל מגָקה וקשה.
בַּרְזֶל*, ס״, צמח בברזל (אוסן).
ברח (בָּרַח, יִבְרַח), פ״ע, הטלט: רוץ והחלץ מיד, השמט והחמא; עבור והלוף בטהירות; עבור מן הקצה אל הקצה; *השתמט משלם חובותיו; השתמט מדבר שאינו רוצה בו. הַבְרָחָה, גרש, נרוס כי אחר יברח; חֲבר ורתק בבריח; השמט פ״; הסתיר והעלם פ״. הָבְרַח, הגרש מטקום.
— הַבְרַח מִן הַמָּכָס*, העבר סחורה בגנבה מבלי שלם המכס הקבוע.
— הַבְרַח נָכָסִים*, הסתר נכסיו מבעלי החוב לבל יתפשום כנגד חובם.
בַּרְחָן0, ז, מי שפשט את הרגל ולא שלם נשיו.
בָּרִי, ז, חתיכת שלג בודדה באויר.
בָּרִי, ת, שָׁמֵן, אנוס, בעל כשר; *בוער, ודאי, שאין כל ספק בו.
— בָּרִי וְשָׁמֵא—בָּרִי עֲרֵיק*, ודאי ופשק—תופסים את הודאי, אמרה תלמודית.
בָּרִי*, ז, טהר, נקיון; בריאות שלמות בגוף.
— עַל בָּרְיוֹ*, על בריאותו; על אמתותו; ער היסוד.
בָּרִיא, ת, שמן, דשן, *לא חולה, שלם בגופו; שלם, בלי חסרון ומגרעת; חזק, שאין ספק בו, ברור; ברי; קשה, לא רך, מוצק.
— בָּרִיא כְּשׁוּשׁ*, בריא מאד.
בְּרִיאָה, נ, סעלת הבורא, יצירה, מעשה; 0הבל ום לואה, השבע.
בְּרִיאוּת0, נ, מצב האיש הבריא והשלם בגופו, מצב האיש שאינו חולה.
בְּרִיָה, נ, מאכל לחולה.
בְּרִיָה*, בְּרִיאָה*, נ, בריאה, סעלת הבורא והיוצר; יצור, יציר.

בְּרִיוֹת*, ז״ר, אנשים, בני אדם.
— בָּאַת יָדֵי הַבְּרִיוֹת*, להראות כוחי יצריך בעיני האנשים.
בְּרִיוֹן*, ז, תושס שלטון בנפש הזולת ומתאכזר בהתנהגות; אחד מן הקנאים לפני חרבן הבית השני.
בְּרִיּוֹת*, נ, ר׳ בריאות.
בְּרִיחַ, ז, טוט סוגר ומחבר; העצם העליונה בין השכם והצואר; 0הקו המדמה העובר דרך כרור הארץ מן קטר אל קטר; רצועה יבשת בין שני ימים או רצועת ים בין שתי יבשות.
בְּרִיחַ, ת, בורח, סליט.
בְּרִיחַ, ז, (ר׳ בְּרִיחִים), מכצר מסגר, עיר בצורה.
— נָחָשׁ בְּרִיחַ, נחש עקלתון; נחש מתפתל; *אחד המזלות בשמים.
בְּרִיחָה*, נ, סעלת הבורח; 0שיטת הרגל לנושים.
בְּרִיכָה*, נ, נצר יוצא משרש עץ; נצר יוצא מעץ שכשהוחו ושמוחו בארמה וראשו יוצא לפעלה; נסילה על הבידק; ר׳ בְּרֵכָה.
בְּרִית, נ, כין עשב שהטים משרשיהו בהם כעלים קצף ומנקים כתמי בגדים; 0סבון, שמן או חלב מערב עם נתר ומשתמשים בו לכביסת לבנים ובגדים.
בְּרִית*, נ, ר׳ בירית.
בְּרִית, נ, (ר׳ בְּרִיתוֹת*), הסכמת שלום בין שני צדדים, קשר, רעות ושלום; חק, פציר; אות החק והמצוה; ר׳ ברית מילה; *לשון שבועה.
— בְּרִית מִילָה*, בְּרִית*, נ, כריתת העילה לבן ישראל ביום השמיני להולדו; 0החג שחוגגים ביום כריתת העילה לבן ישראל.
— אֲשֶׁת בְּרִית, נ, האשה שנשאה בחסה זקרושין כרת.
— דַּם בְּרִית*, ז, דם שיוצא בכריתת העילה.
— בְּרִית חֲדָשָׁה0, נ, ספר אונגליון, תורת הנוצרים.

— בְּרִית יְשֻׁעָה0, התניך, בנגוד לברית החדשה.

— הַבְּרִית*, נסח שבועה.

— בְּרִית כְּרוּתָה לְשִׁבְעָתַיִם*, טבעא כטובן; הטלה שיצאה פהפה תחקים לטוב או לרע.

בְּרַיְתָא*, בְּרַיְתָא*, נ, משנה חיצונה, הלכות החכמים שלא באו בסדר המשנה.

ברך (בָּרַךְ, יְבָרֵךְ), פ״ע כרוע ברך. הִתְבָּרֵךְ, (בפלוני) ברך את עצמו לרצות לאיש פלוני המאשר; התערב, התבולל ב־. בָּרַךְ, דרוש לאיש טוב ואשר, התפלל כי יבא טוב ואשר לפלוני, אחל ל־; הלל, רומם, שבח; השב תודה; דרוש בשלום; *בעא ברכה לה׳ על המזון. בָּרוּךְ, מצוא טוב ואשר, מצוא תודה ותהלה. הַבָּרוּךְ, הוטב על הברכים; *כסף ומורה אֶרכה והטעינה באריז זוראשה יצא למעלה למעז תקלט ותהיה לעץ מיחד. הִתְבָּרֵךְ, היה ברוך; התחשב למאשר ומצליח; התפאר.

— בָּרֵךְ ה׳, הדף ונרף את ה׳.

— בְּעֵגֶן שֶׁהוּא מְבָרֵךְ בַּד עֵגָנִים*, משל לאמר: כשו שאחד מתנהג עם אחרים כך מתנהגים אתו.

בֶּרֶךְ, ז, (ר׳ בִּרְכַּיִם), פרק הרגל בין השוק והירך שעליו ישען הכורע, ר׳ שלר; *העץ העקם בסחרשה שבו תוחבים את שן הברזל.

— שְׁפַל בֶּרֶךְ*, ת, עני, לא נאה.

בְּרֵכָה, נ, (ס׳ בִּרְבַּת, ר׳ בְּרֵכוֹת), סיר בְּרֵכוֹת), הבעת חפץ כי תבוא שפעת אשר וטוב לאיש; הבעת תודה לה׳; אשר, שפע טוב; תועלת; מתנה, מנחה.

— בְּרָכוֹת*, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני הברכות.

— בְּרֶכֶת הַבַּיִת בְּרִבּוֹ*, משל לאמר; כרכות בני הבית והשוברים כן תרב הברכה.

— יָנוּחוּ (לו) בְּרָכוֹת עַל רֹאשׁוֹ*, טבעא של ביכה.

בְּרֵכָה*, נ, סקוה טים, טקום אסף טים; *אפרוחים שיצאו בזמן אחד מהביציס; נצר היוצא משרש עץ.

בְּרֵכָיָה0, נ, מין עוף מצוי בטקום ברכות טים, בְּרוז הבר.

בָּרָם*, תה״פ, אך, רק; פ״ה בכל זאת.

ברים, ר״ת, כלי רשות מסירה (שטר וכדומה).

בְּרַמַּי*, בְּרַמְקַי*, ז, מְעַבֵּר עורות; בֵּית עבור עורות.

בַּרְמָסָם*, ז, רלקת עור הצלעות או החוזה; גולת, מחלת זוב האף.

ברץ (בָּרַץ, יִבְרֹץ*), פ״י, עבור על השולים (מרתיחה או מרבוי). בָּרַץ*, מלא כלי עד שיעבר בעל לגדותיו; נקוב ועבור דרך.

ברק (בָּרַק, יְבָרֵק), פ״י, שלוח ברקים וחצי אש; הוסיע (ברק). הַבְרֵק*, התניצץ; היה לעִוֵּר; עשה לעִוֵּר, עַוֵּר.

בָּרָק, ז, רצועת אור נוצצת עוברת כרום האויר; נגה, זהר, יפעה.

בַּרְקָה*, נ, בנין של קרשים.

בַּרְקַי*, (ברקאי), ז, אור הבקר, עלית השחר; שם ככב באיר מאר, נגע, אילת השחר.

בַּרְקָנִית*, נ, שם מחלת עינים.

בַּרְקָן, ז, מין קוץ; ר׳ ברקת.

בַּרְקָת, בָּרַקַת, נ, אבן יקרה יְרקה נוצצת 1).

ברר (בַּר או בָּרַר, יְבָר או יְבָרֵר), פ״י, בחור, הבדל מתוך דבר את הטוב לבחרו או את הרע להרחיקו; נקה, טהר; ברק ביבר לדעת מהותו. הֵבוֹר, נקה את עצמו. בָּרֵר, נקה, טהר; *באר, פרש, פתור. הָבַר, נקה, טהר; לטוש, שוף, פרוש, תת ברק ל־. הִבָּרֵר*, היה ברור וכפרש. הִתְבָּרֵר, היה נקי ושהור;

1) ברקת изумруд, Smaragd, émeraude, emerald

התהלך בישר וצדק; היה טבאר ומפרש.

בְּרָרָה*, נ, בחירה, טבחר, סעלה הבוחר; סמשרה, משפט שלום בין בעלי דין; אפשרות לבחור.

— בְּאֵין בְּרֵרָה*, אם אין אפשרות אחרת, בהכרח.

(ברש) בָּרַשׁ0, נקה בטכרשת.

בר״ת, ר״ת, בראשי תבות; ברונו רחם תזכר.

ב״ש, ר״ת, בית שכאי; בית שני.

בַּשְׁבִּיר*, ס״י, בגלל, לטעון.

בַּשׁוּל*, ז, הרתחה באש; נטילת הסרי והיותו ראוי לאכילה; טאכל סבשל.

בְּשׂוֹרָה, נ, ידיעה; שמועה טובה; שכר ההודעה.

בְּשִׂימָה*, נ, נחוץ קל, שחוק קל.

בשל (בָּשַׁל, יְבַשֵּׁל), פ״ע, נטול (הסרי), היה ראוי (הסרי) לאכילה; הָרתח באש והיה ראוי לטאכל. בִּשֵּׁל, הרתח באש, אפה, צלה; *הביא את הסרי לנטר נדולו; סעכל את הטוון בקיבה. בָּשׁוּל, הרתח באש. הַבְשֵׁל, נרום כי ינטל הסרי ויבכר. הִתְבַּשֵּׁל*, הָרתח היטב (תבשיל) והיה ראוי לאכילה; נטול היטב (סרי) והיה ראוי לאכילה.

— בְּקְדֵרָה שֶׁבִּשְּׁלָ בָּהּ הִתְבַּשֵּׁל*, כטוי טשל במטבן: כורה בור בו יפול וכדומה.

בָּשָׁל, ח, טרתח באש לאכילה.

(בשם) בָּשַׂם*, פ״י, תקן רבר בבשמים, הָלַא בריח בשמים. הִתְבַּשֵּׂם*, הָפְלָא בריח בשמים, שים בשמים בכנרים להסיץ ריח טוב.

בֶּשֶׂם, ז, עץ נותן ריח טוב ונעים.

בֹּשֶׂם, ז, ריח טוב ונעים; צמח או שמן או סם נותן ריח נעים.

בַּשָּׂם*, ר׳ בָּסָם.

בָּשְׂמִים0, ת, שיש לו ריח נעים.

בָּשְׂמָה, נ, חרסה, לְלָסה, בושה.

בשם, ר׳ בוס, כוסס.

(בשר) בָּשַׂר, פ״י, הודיע חרשות, (עפ״י סובות); הגר; *הגר מראשית אחרית, נבא. בְּשׂוֹר*, הַתְבַּשֵּׂר*, שטוע שמועה טובה; התנבה בשר.

— מְבַשֵּׂר צָדָק0, כנוי לאליהו הנביא.

בָּשָׂר, ז, (ר׳ בְּשָׂרִים), ההלק הרך בנוף החי; החלק הרך בפרי האכל; נוף; נויה; בעל חיים; קרוב, בן טשפחה אחת.

— בָּעַל בָּשָׂר*, ז, איש בריא ושמן.

— בָּשָׂר וָדָם*, ז, איש, אדם, בן תמותה.

— שְׁאֵר בָּשָׂר, ת, קרוב, גואל, בן טשפחה; 0בן דוד או דודה.

— בָּשָׂר חַי, ר׳ חַי.

בשׂרה, ר׳ בשורה.

בָּשָׂרִי0, ת, של בשר; נרל בשר.

בשש, ר׳ בוש.

בֻּשָּׁשׁ*, ז, טאכל ללפת בו את הלחם; אחוז, עכוב.

בָּשֶׁת, נ, חרפה, בוז; שם קלון לאלילים; עֶרוַת האדם והאשה; *תשלומים בער הבשת והחרפה שאחר נרם לחברו.

— בֹּשֶׁת פָּנִים, נ, עזוז; *טבע האיש להתביש.

— מְקוֹם הַבֹּשֶׁת*, ערות האשה.

בַּת, נ, (ר׳ בָּנוֹת), נקבה ביחס אל אביה ואמה; יצירה, ילדה; טרת הלח, ששה הינים (כנרל טרת האיפה ביבש).

— בַּת עִיר או בַּת אָרֶץ, נ, יושבי המקום ההוא (בפליצה); מושבה, כפר שכל עיר אשים שכאו טעיר או טארץ אחרת ושיכים לה.

— בַּת־, ר׳ בן־.

— בְּבַת אַחַת*, תה״פ, בפעפאחת.

— בַּת אָבוֹת*, נ, סיחסת, טטשפחה נכברה.

— בַּת אַרְעָא*, נ, יבלת על כף הרנל.

— בַּת יַעֲנָה, נ, בת יענה.

שם עוף גדול וגוצותיו נסכרות ביקר, נעמיה.

— בַּת מָלָךְ*, נ, כינוי שעורה בעפעף העין.

— בַּת עַיִן, נ, בָּבַת העין, אישון; *החור כאבן הנחיים.

— בַּת קוֹל*, נ, הד הקול; קול לא שבעי השלוח מהאלהים; קול ההמון, רעת הקהל.

— בְּבַת רֹאשׁ*, ר׳ בבת אחת.

— בַּת שִׁיר, נ׳ משוררת; ס׳רוח השירה.

בְּתָה, בַּתָּה, נ, ארמה בלתי עבודה, ארץ ציה ושממה.

בְּתוּלָה, נ, נערה שלא ידעה איש; אשה צעירה; *דבר שלא השתמשו בו עור; אחד משני סרני בית הבד; אחר המזלות בשמים.

— בְּתוּלַת עִם פְּלוֹנִי או: בְּתוּלַת בַּת מָקוֹם פְּלוֹנִי, נ, העם או יושבי המקום (כטליצה).

— קַרְקַע בְּתוּלָה*, נ, אדמה שלא נעבדה עור.

— סַנַּל בְּתוּלָה*, ז, אחד מי״ב המזלות בשמים. בְּתוּלִים, זיר, מצב הבתולה; סמני הבתולה.

(בתק) בַּתַּק, ס״י, כרות, גזור, סלוח.

בתר (בָּתַר, יִבְתַּר), ס״י, כרות, גזור, סלוח, נתח לגזרים. בַּתָּר, כתור.

בֶּתֶר, ז, התיכה, נתח; ס׳מכה מריה וכה לח 1).

— בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים, הבריית שכרת הקב״ה עם אברהם אבינו (בראשית טו, יז).

— הָרֵי בֶתֶר, זיר, הרים שחנבים ועמקים עוברים ביניהם.

בָּתָר״, תה״פ, אחרי־.

— בָּתַר עַנְיָא אַזְלָא עַנְיוּתָא״, אחר העני הולכת העניות, האסון בא תדיר לאיש אפלל.

בַּתְרָא״, ת, אחרון.

ג

ג, האות השלישית באב״ע העברי ושמה גִּמֶל; *ס״פ, שלשה, עם נקודות או קו כאין לסימלה, שלשת אלפים.

ג׳, ריית, גאון; גדול.

ג״א, ר״ת, ג׳ אלפים (שלשת אלפים); גירסא אחרינא, (גרסה אחרת, נוסח אחר).

גַּא, גַּאָה, ת, (ג׳ גְּאֵה), גבה לב, רם לב, בעל גאוה.

גאה (גָּאָה, יִגְאֶה), ס״ע, גדול, גבור; צמח; עלה בערך, הָגְבַּר; רבה, עצום; נצח, התגבר על־. גָּאָה*, גַּרְל, כבד. הִתְגָּאָה*, התנשא, היה לבעל גאוה.

גַּאֶה, ג, ר׳ גאוה.

גַּאֶה, ר׳ גַּא.

גֵּאוָה, ז, רום לבב, גבה לב, רום עינים; נצחון.

גָּאוּל, ת, שנגאל בעבדות.

גְּאוּלָה, ר׳ גאלה.

גָּאוֹן, ז, התגשאות, התרוממות; גדל לב, רום עינים, גאוה; גדולה, עז; תפארת; קנים וסבכי עצים צפופים; ס׳תאר לראשי הישיבות וגדולי ישראל אחרי תקופת רבנן סבוראי; רב גדול מפרסם בתורה; בעל כשרונות נפלאים.

גְּאוֹנוּת, גְּאוֹנִיּוּת, נ, משרת הגאון בישיבה; כשרון נפלא.

גַּאוְתָן*, ז, בעל גאוה, איש גא מאד.

גַּאוּת, נ, גדלות, רוממות; ר׳ גאון.

גַּאֲוָתָנוּת, נ, גאוה יתרה, רום לב עד מאד.

1) כתר фистула, Fistel, fistule, fistula

גַּאֲיוֹן, ת, (ר׳ גַּאֲיוֹנִים), גַּא, רם לבב.

גַּאֲיוּת, ר׳ גַּיא.

גאל (גָּאַל, וְגָאַל*), פ״י, (אות׳ קק׳), הוציא לחפשי; הצל, חלץ מצרה; סדה דבר הסכיר; נשא את היבמה לאשה; טוף, השחר; הקדר (ר׳ נעלו). הֶגְאֵל*, הפ״ה, יצא לחפשי; הטוף, הכתם. גָּאֵל, שמא, חלל. גֹּאוֹל, הפעא, היה סגול ומחלל. הֻגְאַל, (אָגְאַלְתִּי=הֻגְאַלְתִּי), גָּאֵל. הִתְגָּאֵל, טמא את עצמו.

גְּאֵלָה, ז, חלוץ, נאצה.

גְּאֻלָּה, נ, סדיון דבר הסכיר; זכות לסדות; סחיר הסדיון; *ישועה, חפש; תפלה על ארות הגאלה; 0ביאת המשיח.

— מִשְׁפַּט הַגְּאֻלָּה, ז, הזכות לגאל, לסדות.

גַּב, ז, (ר׳ גַּבִּים), אחורי הגוף; הצר החיצון בכלי; שכור האוסן שבו תקועים החשורים; תל עפר; בנין גבוה.

— גַּב הַיָּד*, גַּב הַכַּף*, ו׳ השטח העליון של היד או הרגל.

— גַּב הָאָרֶן*, ז, שטר, קצה הפנים הבולט.

— גַּב הַגָּרָה*, ז, שפת הגרה.

— עַל גַּב*, עַל גַּבֵּי*, פי״, פשעל, על־.

— אַף עַל גַּב, סיח, אף כי, אם כי.

— אֲגַב*, ר׳ אגב.

גַּב, (ר׳ גַּבִּים), ז, חפירה למקוה טיט; סין ארבה; קרש לספון גג.

גֹּב, ז, סאורה, מעון חיה, בור.

גִּ׳ב, ריח, גלות כבל.

גַּבָּא, ז, בקיע בקרקע; מקוה טיט; בצה.

— מֵי גַּבָּאִים*, זר, מי ברכה, מים שאכם זורמים.

גַּבָּאוּת*, נ, משרת הגבאי, פקידת הגבאי.

גבאי*, ר׳ גִּבַּי.

גבב* (גָּבַב*, וְגָבַב*), פי״, אסף, צבר; כפף, עשה דבר בצורת קשת. הִגְבִּיב*, האסף, הצבר. גַּבָּב*, אסף הרבה כלי סדר, ערם ערמה גדולה; (דברים), פעמים. הִתְגַּבֵּב*, התאסף לערמה.

גַּבָּבָה*, נ, זרים, עניים רקים יבשים; חשובת של הנבן; אניץ משתן או צמר.

גבה (גָּבַהּ, וְגָבַהּ), פי״, היה רם קומה; היה נעלה ורב הערך; התנשא. הֻגְבַּהּ, הרם למעלה, נשא. הֻגְבַּהּ*, הורם, הנשא למעלה.

— גָּבַהּ הַר (טוּרָא) בֵּינַיִם*, כפי נסיון; קם סדור או פי״ר ריב או רגז בין שלמי ואלמוני.

גבה* (גָּבֹהּ*, וְגָבֹהּ*), פי״, דרוש וקבל הוכ או נדבה; קשוף ואסוף (פרי). הֻגְבָּהּ*, שלום, השתלם, הָגְבּוֹת*, נרום לגבות.

גָּבֹהַּ, ת, (פ׳ גְּבוֹהָה), רם הקומה; רם המעלה; חוק (קול); בעל גאוה; *אלהים; בית הסדרש.

— גָּבַהּ עֵינַיִם*, ז, הולך אחרי עיניו, מתאוה לכל דבר שהוא תואה.

גַּבַּהּ, ז, כרת נוף מלמעלה למעלה; רום קומה; גאון, תאוה; גאוה; רום לב.

— גַּבְהוּת־אַף, גַּבְהוּת־לֵב, גַּבְהוּת־רוּחַ ז, גאוה, רום לבב.

גַּבָּהּ*, נ, שֵׂעָר שטעל לעטעים מתחת לצמח; שכור האוסן, גב.

— גַּבּוֹת הַגָּרוֹן*, זר, חלקי הזקן שעל הלחיים.

גַּבְהָה, ת״ס, בגאוה, בשוחי; נ, דברי גאון וגרלות.

גַּבָּהָה, נ, ר׳ גַּבָּה.

גַּבְהָהּ0, נ, רמה, מקום גבוה.

גַּבְהוּת, נ, גאוה, רום לבב; גדל, רום.

גַּבּוּב0, ז, קבוצה, אסף.

— גַּבּוּב דְּבָרִים0, ז, דברים בלי טעם.

גַּבָּן, ת, גבה־לב, מתגאה, מתנשא.

גָּבוּי*, ת, שנכו אותו, שקבלו את תמורתו.

גְּבוּי*, ז, ר׳ גבוב; פעלת הנוכה ומקבל הוכ או נדבה.

גְּבוּל, ז, הקו המבדיל בין מקום למקום, קצה, ספה; חבל ארץ, סרחב מקום ירוש; פלך, גליל; הקצה האחרון; (— המחלה) עת בוא שנוי מחלט במחלה.

— הַגְּבוּל*, של ארץ ישראל, ולא של ירושלים.

— יְהוָה הַיַּרְדֵּן (בַּעַל) גְּבוּלָךְ*, כשוי בטוחן: ברוך לך לקצה הארץ, למרחקים.

גָּבוּל*, ז, לישה, סעלת הנובל והמערב קמח או עפר בטים.

גְּבוֹלָה, נ, ר׳ נְבוּל.

גְּבוֹלִין*, זר, ערי או כפרי ארץ ישראל חוץ מירושלים.

גְּבוֹן0, ז, מעשה הנבינה מחלב.

גָּבוֹר, ז, (נ, גְּבָרָה), איש חזק, אמיץ לב, רב כח; איש מלחמה; 0איש אשר עליו יִבָּבר ביחוד בספר, נושא הספור.

גְּבוּרָה, נ, כח (הנוף) גדול, תקף, איל, יכלת; אמץ לב; (גבורות) מעשי גבורה; נצחון.

— *הַגְּבוּרָה, תאר לאלהים.

— גְּבוּרוֹת, ניר, זקנה מפלגת.

— גְּבוּרוֹת0, תהים, לכל היותר.

— גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים*, ניר, מבשא לתפלה לירידת גשמים.

גְּבוּשִׁים*, זר, אבנים בלתי מסתתות או צרורות שותנים בבנין למלוא.

גַּבַּח, ת, (נ, גַּבַּחַת), גבה מצח, איש שגשרו שערות ראשו מפאת מניו; רם קומה ודק.

(נבח*) גַּבַּח*, עשה גבחת על הראש.

גַּבַּחַת, נ, קרחה על הראש מפאת הפנים; צר העליון של הבנה, או החלק שהוא לצד סני הנוף.

גַּבִּי*, מ״י, אצל.

גַּבִּי*, ז, גובה המכס; מקבל נדבות לצדקה; 0ראש בית כנסת או חברה או מוסד.

גַּבִּי, ריח, גם ברוך יהיה.

— גְּבִינָה*, נ, דרישת חוב, קבלת חוב.

— גְּבִינַת־עֲדוּת*, נ, שאלת פי העד.

גְּבִיהָה*, נ, כשוי התול להטעית.

גָּבִין*, ז, ר׳ גַּבָּה.

גְּבִינָה, נ, חמר מזון נעשה מחלב חמוץ שהעסידוהו ונקפא 1); ככר נבינה.

— נָקִי כִּגְבִינָה*, נקי מאד.

גָּבִיעַ, ז, כוס אריכה רחבה למעלה וצרה למטה; קשוט מלאכותי בבנין או בכלי בצורת כוס פרח; 0כוס הפרח.

גְּבִיעָה, נ, חשוטית, נכנון.

גְּבִיר, ז, אין, מושל, מצוה; 0עשיר נרול; איש נכבד.

גְּבִירָה, נ, מלכה, אשת המלך; פושלת; אשה ביחס לשפחתה; עשירה נרולה; אשה חשובה.

גְּבִירוּת0, נ, עשירות, מעמד העשיר במאר.

גָּבִישׁ, ז, מן זכוכית יקרה, ר׳ אלנביש.

גבל (גָּבַל, יִגְבֹּל), פ״י, עשה נבול, הקם אבנים או תל עפר לאות הבדלה בין רשות לרשות; היה לנבול; (־בֵּ־) נוע בנבול—; *לוש, ערב עפר בטים לחבר. הָגְבַּל0, קבל נבול סביב, הָקַף בנבול; היה ברור, הָבר בריוק. נִגְבַּל*, לוש, ערב עפר בטים לחבר. הַגְבֵּל, הבדל באית וציון, עשה נבול סביב; שים נבול לדבר להקטינו ולמעטו; 0תאר איזה דבר בריוק. הָגְגַבַּל*, הוקף נבול. הִתְגַּבֵּל*, הלוש.

גַּבָּל*, ת, האיש הלש, המערב עפר בטים לחבר; הלש קמח עם טים לעיסה; מפתת אבנים.

גַּבְלוּל*, ז, חלק בצק הנפרד מהבצק.

גַּבְלָן*, ז, רמה, מקום נבוה.

גַּבְלוּת, נ, קליעה; למישת איזה דבר שטחים שטחים מכל עבר(?).

גִּבְלִי, ת, אמן בספילת אבנים.

---

1) גבינה cwp, Käse, fromage, cheese

גַּבְלִית*, נ, בלישה בכחל.

גַּבָּן ח, בעל גב עקום ובולט, בעל חטוטית; בעל גבינים (השערות שכעל לפעמים) ארכים.

(גבן) גִּבֵּן*, הִגְבִּן*, פ״י, עשה גבינה. הִתְגַּבֵּן*, היה לגבינה (חלב); היה לגבן.

גִּבֵּן*, ז, עושה או בוכר גבינה: הרדי, יושב הרים.

גִּבְנוֹן, גִּבְנֹן, ז, חטוטרת; בליטה עגלה מהשאה לפעלה (בהרים).

גִּבְנוּנִי*, ת, הכולט בצורת גבנון, (הפך: שקעורי); יושב הרים, הרדי.

גֶּבֶס*, גֶּפֶס*, ז, מין סיד מתקשה לגוף מוצק[2]).

(גבס*) הִגְבִּיס*, התקשה והיה כגבס.

(גבע*) גִּבַּע*, הלביש כגבעת.

גִּבְעָה, נ, הר קטן.

גִּבְעֹל, ז, קנה הצמח; כוס הפרח.

גִּבְעָתִי*, ת, כעין גבעה.

גבר (גָּבַר, יִגְבַּר), פ״ע, (כ־, ב־, על־), היה חזק; הלוך וגדול. גַּבֶּר, חָזַק, אָצַר, נתן כח. הִגְבִּיר, גִּבֵּר. הִתְגַּבֵּר, התחזק, התאמץ, התגשא; *התרבה (פיע); (־על) הכריע, נצח; (־אל־) הראה עצמו גבור כגבר.

— גּוֹבַר, ח, גוהג יוהר.

גֶּבֶר, גַּבְרָא*, ז, איש וכר; גבור; כל אחד ואחד; *תרגול; אבר המוליד לזכר.

— לְחַ גַּבְרָא*, ר׳ כח.

גַּבְרוּת*, נ, סגלת הגבר ומעשיו.

גַּבְרִיאֵל, שם מלאך אלהים; *המלאך הממונה על בשול הפרי.

גְּבָרִית*, כמו גבר; כמו תרנגל.

גִּבֶּרֶת, נ, מושלת; בעלת בית, בעלת שפחה, ר׳ גבירה.

גַּבְרִיתָן*, ז, גבור, איש חוק ורב כח.

נגש (נָגַשׁ, יִגְּשׁ*), פ״י, מלא הלל בזין של כתגים וכיוצ בנגישים. נִגַּשׁ, עשה (דבר) צח ושקוף כעין הנגיש; עשה סניף וקרוש. הִתְנַגֵּשׁ, היה צח ושקוף כעין הנגיש; היה לנגיש.

נַגְשׁוּשִׁית*, נ, תל קטן של עפר, רמה; בליטה מחוכסמת.

— נַגְשׁוּשִׁית קְטַנָּה הוֹטָה עָלָיו בָּהֳרִי אֲרָרָט*, מכתא בטוכן: צל ההרים הוא רואה כהרים.

נָגְתָה*, נ, ר׳ נפס.

נָגְתָּן, ז, מין שוח מבעלי השיט[1]).

נָגָ, (ר׳ נָגוֹת גם נְגִים), מכסה הבית, המכסה העליון לבנין אשר על התקרה; *ראש רבר; החלק העליון של האות.

— נַגַּ הָאוֹת*, ז, הקו העליון של האות.

נְגִינִית*, ר׳ נגינית.

נ״ד, ר״ת, נזר דין.

נָד, ז, מין נרגר זרעונים; סוכל, אשר, ברכה; אליל האשר לפי אמונת העמים הקדמונים.

נגדנית.

נדד (נָד גַּם נָדַד, נָגַד), פועל, הֵאָסף לנדודים; *התוך דבר מן דבר; קמוט הכרים. נָדֵד*, חתוך, כרות; הֵתְנַדֵּד, שרים, עשה שרשת בעור הכשר כדי צער ואבל; הֵאָסף לנדודים; הפרד והתחלק לאגדות שונות.

נָדָה*, נ, (פ׳ נְדָת, ר׳ נְדוֹת), סיר, נְדוֹת, שפת נהר.

נָדוּד, ז, פלונת חיל; צבא פועים לשלל שלל;

[1]) נגתון подорожник, Ammer, bruant. yellow-hammer

[2]) נגס вишня, Kirsche, cerise, cherry

[2]) נגס гипс, Gips, plâtre, gypsum

חריץ הנעשה על ידי המחרשה; החלק המתרומם על ידי החריץ; מחיצה; נגשושית של ארמה.

גָּדוּד, ת, מ׳ שיש לו שרטת בעור בשרו.

גְּדוּדִי*, ז, קטיפת תמרים ואסיפתם.

גְּדוּדָה, נ׳ שרטת בעור הבשר.

גְּדוּדִית*, נ, חלק טכותל שלא נשלם או שאדית כותל שנהרס.

גָּדוֹל, גָּדֹל, ת, רב ועצום בכספר או בכדה; חוק, עז (בדבר טפשט); עולה בערך או בכספר שנים על חברו; איש שיצא מכלל ילדות; נכבר, חשוב, הפך מן קטן, הפך מן צעיר.

— גְּדוֹל הַבַּיִת*, ז, ראש הבית.

— גְּדוֹל הַדּוֹר*, ז, איש חשוב מכל בני דורו.

— גְּדוֹל הַמִּשְׁפָּחָה*, ז, הנכבר בפשפחה.

— גְּדוֹל הָעוֹלָמִים*, ז, כנוי לאלהים.

— גְּדוֹלָה, גְּדוּלוֹת, דבר גדול, דברים גדולים.

גָּדוּל*, ז, צמיחה, חטיפ; חטך; הגדלה; ר׳ יבלת.

— גְּדוּלִים*, זיר, הצמחים הגדלים.

גְּדוּלָה, ר׳ גְּדֻלָּה.

גָּדוּעַ*, ז, פה שנגרע מאילן; פעלת הפגרע.

גְּדוּפָה, ז, גְּדוּפָה, גְּדוּפָה, נ, דברי כוז וחרוף, נאצה.

גַּדּוּר*, ז, עשית גדר וסיג; גדר.

גָּדוֹר*, ז, הקרקע שבין הכרם והגדר.

גָּדוּשׁ, ת, מלא מאר, מלא על גדותיו.

גְּדִי (כהפסק גָּדְיִי), ז, (כ׳ גְּדָיִי, ר׳ גְּדָיִים, נ, גְּדָיָה, נ׳ גְּדִיָּה) הולד הקטן של העזים; *אחד מי״ב הכוכבים שבשמים.

— אִם אֵין גְּדָיִים אֵין תְּיָשִׁים*, משל לאמר: אם אין קטנים לא יהיו גדולים.

— הַגְּדָיִים נַעֲשׂוּ תְּיָשִׁים*, משל לאמר: הקטנים נעשו גדולים, התלמידים היו לחכמים גדולים.

גְּדִידָה*, נ, חתך בבשר; לקיטת התמרים.

גְּדִיָּה*, ר׳ גדי.

גְּדִיל, ז, ציצית, פתילים; קשוט בולט בבגד בצורת גדיל.

גְּדִילָה*, ר׳ גְּדוּלָה.

גְּדִיעָה*, נ, פעלת הגודע והקוצץ.

גְּדִירָה*, נ, פעלת הגודר; סגיעה.

גָּדִישׁ, ז, (ר׳ גְּדִישִׁים), ערמת עפרים, צבור קציר שרה: קבר אשר עליו קֻבָּה או תל עפר.

גדל (גָּדַל, גָּדֵל, יִגְדַּל), פ״ע, היה גדול, רבה, עלה למעלה בגבה, בקומה; עשה חיל, עשה עשר; התיומם בערך, בכבוד הָגְבַּר; *פ״י, (גִּדֵּל*, יְגַדֵּל*), קלוש, עשה מעשה מקלעת.

גַּדֵּל, עשה גדול, נתן גדולה; הַצמח, הַשנה; חנך, רבה, טפח (ילד); הרם כבוד איש; הלל, שבח. גָּדַל, הורם למעלה; היה אמון. הִגְדִּיל, גָּדַל, הרבה, הרחב, השנה; הרם, הגבה; *היה גדול: בוא בימים. הִתְגַּדֵּל, התנשא, התרומם; עלה על כל תאוות והוד; *התחנך; התנאה לשוא; היה גדול בשנים, יצוא מכלל ילדות.

גָּדֵל, ת, (ס׳ גַּדֵּל׳), עולה מעלה בגבה, בערך בעשר; *הצומח.

— גֶּדֶל בָּשָׂר, ת, שמן, בריא.

גֹּדֶל, ז, (ס׳ גֹּדֶל נם גְּדֹל), מדת אחד הנוסים; תכונת רבר שהוא גדול; כבוד, תהלה; חשיבות בכח, בערך.

— גֹּדֶל־לֵבָב, ז, גאוה.

גַּדָּל*, ז, (נ׳ גַּדֶּלֶת*), עושה סאות נכריות; מסלסל שערות, עושה תסרוקות.

גְּדֵלָה*, נ, צמיחה, גדול.

גְּדֻלָּה (גְּדוּלָה), נ, כבוד, תאוות; מעשים גדולים ונכבדים; *שררה, רבנות.

גַּדְלוּת*, נ, כבוד והדר; גאוה.

גַּדֶּלֶת*, נ, אשה שאומנתה לגדל שערות, ר׳ גודלת; אומנת, מחנכת.

גַּדָּם*, ז, קצע יד אחת.

גדם, (גָּדַם*), יִגְדֹּם), פ״י, כרות, גזור, חתוך. הִתְגַּדֵּם*, הִכָּרת, היה כרות.

גְּדָמָה*, עץ חטר, פֶּצֶת חטרים; גזע עץ קציץ הסמֻכּר לארץ.

גדע (גָּדַע, יִגְדַּע), פ״י, כרות, קציץ (חלק מדבר שלם). הִתְגַּדֵּע, הִכָּרת, השבר. גַּדַּע, כרות, כלה. גְּדוּעַ, הִכָּרת, שָׁבוּר, כלה.

גדף*, (גָּדַף*, יִגְדֹּף*), פ״י, מחוק, גרוד וטרוט, ר׳ גרף. גַּדָּף, חרף, נאץ, בזה, חלל שם; *(הקערה) קנח את הקערה בפת לחם.

גַּדָּףס, ז, גרוף, נאצה.

גַּדָּןס, ז, מחלל, מגרף השם.

גדר (גָּדַר, יִגְדֹּר), פ״י, (על־בערי), עשה היקף מסביב לדבר; עשה מחיצה להבדיל בין שדות או חצרות; סתם פרצה בגדר; (־בפני־) כלוא, מנע; עשה מחסה בפני דבר; *לקוש תמרים מן העץ; כרות, כלה. הִגָּדֵר הגזר, השבר, הבדל; *הוקף בגדר מסביב. גָּדֵר*, כרות; רקוב. הַגָּדֵרס, יַחַד, באר בריוק. הִתְגַּדֵּר*, הצטין, התנאה.

גָּדֵר, נ, (ס׳ גְּדֵה, ר׳ גְּדֵרִים), אבנים סדורות בכתל מסביב לשדה או לחצר; חַיִל, מחיצה (גם של עץ); *אסור שאזרו חכמים כרי לשמור מאסור דאוריתא; אסוף תמרים, נדוד; כבור, גדולה. ס׳דמעת העצמי של הדבר, פחות הדבר. — פֶּרְוִץ גָּדֵר, עבור על אסור.

גַּדֶּרֶת, נ, ר׳ גדר; מקום סָקף גָּדר לנוה צאן.

גַּדֵּרוּתס, נ, התיסות, התהדרות יתרה

גַּדְרוֹןס, ז, שם עוף קטן המצוי בין הגדרים 1).

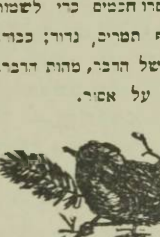

גדרן.

1) גדרון Крапивник, Zaunkönig, roitelet, wren

גָּדִישׁס, ז, החלק היתר על הסרה, העלף.

גֶּה, מ״ג, זה (יחזקאל טו, יג).

גֵּהַ, גהה״ר, ר״ת, גדול הדור.

גהה (גָּהָה, יִגְהֶה) פ״י, הסר (מחלה), רפא; *פ״ע, הִכָּפף, נטה הצדה, ר׳ נחה. הַגָּהָה*, (את הענים) הכבר על הענים באור בחור שקשה להן לסבלו.

גַּהָה, נ, סבר הפנים; מראה הפנים.

גַּהוּץ, ז, (לבנים), החלקה בכתרץ; נקוי.

גָּהוֹקס, ז, הוצאת רוח מהקבה דרך דפה בקול שאון; התפחות והתפשטות האברים בעת הפהוק.

גַּהוּרס, ז, הבל היוצא מהפה (בחרף נ׳אף נאר).

גֵּהִנֹּם, ר׳ גיהנום.

גהץ* (גָּהַץ, יִגְהַץ), פ״ע, שטוח, צחול.

גַּהַץ*, החלק (לבנים או בגד) בכתרץ; עשה יד ובהיר. גָּהוּץ*, היה מגֻהץ. הַגָּהַץ*, גֵּהוּץ. הִתְגַּהֵץ*, הֵעשה מגֻהץ.

(גהק) גָּהַק*, פ״ע, הוצא רוח מהקבה דרך הפה בקול שאון; התפשט ופתוח האברים בעת הפהוק.

גהר (גָּהַר, יִגְהַר), פ״ע, השתרע, השתפש; שחוח; ישוב על האחורים בשעה שהנוף כפוף תשוי לפנים; נשום.

גָּהֵר*, ז, השתפחות ארצה.

גַּו, ז, גב, אחורי הגוף.

גֵּו, ז, (ר׳ גָּוִים), אחורי הגוף, גב; תוך; פנימיות; עדה, דמורה; ס׳גוף, גויה.

— דְּבָרִים בְּגֵו*, יש בזה איזה רבר, לא לחנם הוא.
— מָלְנֵו*, (שליש או רביע וכרוכה) מבסנים, פתוך המספר עצמו, שהמספר יחשב לשלשה שלישים ומטנו יקחו השליש או לארבעה רבעים ומטנו יקחו הרבע וכיו"ב.
— מֵגֵו, ר' מגו.
גַּאֲל, ת' קרוב, בן משפחה; פורה ומצילי *משיח.
— גּוֹאֵל הַדָּם, ז' נוקם נקמת דם קרובו השפוך.
— גּוֹאֵל אַחֲרוֹן*, כנוי למשיח.
— גּוֹאֵל רִאשׁוֹן*, כנוי למשה רבנו.
גֹּבֶה*, ז, מי שגובה כסף, הדורש ומקבל חוב או נדבה.
גֹּבִי, גֻּבְאִי*, ז, א־בה, הסיל.
גֹּבַל*, ז, שפת הערוגה מסביב לה העשויה לדריסת רגל האדם.
גּוּבְיָנָא*, גַּבְיָנָא*, נ, דרישת וקבלת חוב.
גוד (גָּד, יָגוּד), פ״י, כרות, קטוע; התאסף לגדוד.
— גּוֹד אוֹ אֲגוּדּ*, אדם אוכר לחברו שותפו: קנה אתה את חלקי ושלם לי או אני אקנה חלקך ואשלם לך.
גּוּד*, ז, נאר, חפת.
גּוּדָל*, ז, אגודל, בהן (ביר וברגל).
גּוֹדֶלֶת*, נ: אשה בקלעת שיער.
גַּדָּר, ז, כונה נדרים.
גְּדֵרוֹת*, שם קבוץ לצאן (בהמה דקה).
גָּה, נ, גוף, גויה; נאוה.
גּוֹהָא*, ז, קול רעש גדול מאד.
גֹּוָהָה*, ת, עוכר נשוי (כחל).
גָּוּוֹן0, ז, שני הצבע, התערבות וההאחדות הגונים.
גָּוִי*, ז, בשרת, משמש.
גּוֹז (גָּז, יָגוּז), פ״ע, חלוף עבור סהר; עוף ובואו; כרות, קטוע, נזר. הַגּוֹז, הַעֵקם סהר. הָגַז, הָבא כמהירות רבה.

גּוֹז או גּוֹזָה, ר' גוזל.
גּוֹזָז*, ז, מי שמלאכתו לגזז את הצאן.
גּוֹזָל*, ז, (ר' גוֹזָלִים, גּוֹזָלוֹת*), בן עוף, אפרוח; יונה צעירה.
גִּוְמָא*, גִּוְמָה*, ר' גומה.
גֹּוָתַּ או גֹּוָתָה, ת, כוציא (ילד מטעי אמו, יליז).
גּוֹי, שקיו, עם, בני ארץ אחת ומפלכה אחת; חבר אנשים; איש לא יהודי; 0עובר על הדת.
(גּוֹיִם), עמים לא יהודים; *עמים שונאי ישראל; 0נוצרים.
גֹּוָיָה0, נ, אשה לא יהודית.
גְּוִיָּה, נ, סגר, גוף המת; גו, גוף החי.
— רֹאשׁ הַגְּוִיָּה*, ז, אבר ההולדה (הזכרות).
גְּוִיוּת0, נ, אי־יהדות.
גְּוִיל*, ז, קלף שלא תקן כל צרכו; אבן לא מסתתה.
גְּוִיעָה*, נ, אפיסת הכחות, נסיסה.
גּוֹל*, ז, ענבל הסיטון, גיל.
גּוֹלָה, נ, יציאה מארץ מולדת באנס.
— הַגּוֹלָה, נ, שם קבוץ ליוצאים לארץ נכריה; ארץ נכריה ששבה הגלו הגולים; כל א־צת חוץ לארץ.
— בְּנֵי גּוֹלָה*, זר, הגולים בחוץ לארץ.
— רֹאשׁ הַגּוֹלָה*, ת, ראש היהודים בכבל.
גּוֹלֶה, ת, יוצא בגולה, נודד, מנוש מבולדתו.
גּוֹלֵל*, ז, אבן עגלה לסהימת הכוכים (קברים).
גּוֹלֶם*, ר' גלם.
(גּוּמָא*), גִּוְמָה*, נ, נקרה (בארמה, באבן, בנוף או בלחם); נקב קטן, חור.
גֻּמְלַיִם*, זר, עזרים אחד לשני; (סְעֻלָה של־), סעלה הנדרת באיש לרעהו.
גּוּמָץ, ז, ר' גומא.
גַּוָּן*, ז, צבע, מראה סני; אסן; 0ההבדל הדק שבין מראה דברים שונים בני צבע אחד (יותר או מחות בהיר, כהה וכיו"ב); הבדל רק בהוראת מלים.
— כְּגַוְנָן*, (כְּגַוְנָן*), כמו, כמו זה; זה הוא

(גון)ס׳ הִתְגַּנְּנוּת, השתנה והתחלף צבעים וגונים.
גּוֹנָדָה*, נ, ר׳ גנדה.
גּוֹס* (גָּס*), יָגוּס*), פ״י, התנאה; פ״ע, כרות, שבור; הקיא. הָגִיס*, עשה שאחר יתנאה; בחוש, סכסך ונצר.
— גָּס בְּעַתּוֹ*, התנאה.
גּוֹסָם*, ת, טוה לטות, הולך לטות.
גוע (גָּוַע, יָגוַע), פ״ע, יצוא (רוח החיים), מות, כלה, חרול טהיות.
גּוּף*, ז, (ר׳ גּוּפִים*, גּוּפוֹת*), גויה, החטר של החי; עצם, דבר שיכולים לראותו ולמשמשו; עקר הדבר; האדם בעצמו.
— גּוּפָא*, עצם הדבר.
— גּוּפוֹ*, הוא בעצמו. גּוּפָהּ*, היא בעצמה.
— גּוּפֵי הֲלָכוֹת*, ההלכות העקריות.
— חוֹבַת הַגּוּף*, נ, חובת האיש בעצמו.
— טָלַת הַגּוּף*ס׳ ג, או שֵׂם הַגּוּף*ס׳ ז, סלה הבאה במקום השם, העצם (בכתינת חלוקת כל העצמים לשלשה: לדבר, לטי שבדברים אליו ולטי שבדברים על אדותיו): אני, אתה, הוא, ובדומה.
גוף (גָּף, יָגוּף*), פ״י, סחוס פי כלי; חבק; זנה, נאוף. הֲגָפָה*, סנור (דלת); הקיש שני גופים זה בזה להשמיע קול אחד. הוּגַּף*, היה סנור.
גּוּפָה*, נ, גוף פת, סנר.
גּוּפָנִי*ס׳ גַּשְׁמִי*, ת, דבר שהוא בטבע הגוף, השיך לגוף.
גּוּפָנִיּוּת*ס׳ ג, טבע הגוף, עצמות הגוף.
גּוּץ*, ת, קצר קומה.
גּוֹר, גּוֹרָה, ז, ארי קטן; בן חיה יתק; *כלב או זאב קטן.
גּוֹר (גָּר, יָגוֹר), פ״ע, יסוד באיזה מקום כשך זמן; ארוב לאיש; (העתיד, הצוי והמקור) יחוֹר, ירוֹא, יגוֹר; התאסף; ארוב; *נאוף, זנה. גַּרְגְּרוֹת*, ר׳ גיר. הִתְגּוֹרֵר*, דור, גור; הסתער. הִתְגַּרְגֵּר*, ר׳ גיר.
גּוֹרָל, ז, (ר׳ גּוֹרָלוֹת), אחת מהאבנים הקטנות או הסתקאות שמטילים לקלפי לחרץ על פיהן דבר מסתק; נחלה הבאה לאדם בגורל; מזל האדם, חלקו.
— הַטַּל, הַפֵּל*, הַשְׁלֵךְ*, יָרָה גּוֹרָל, הטל האבנים או הסתקאות האלה והוציאן להכלית המכוכת.
גּוֹרֶם*ס׳ ז, דבר שהוא סבה לדבר.
גורן, ר׳ גרן.
גּוּשׁ, ז, רגב עפר; גוף מוצק; *דבר מחבר מחלקים רבים.
גַּז, ז, הצמר הגזוז מהצאן; שדה שגזו את עשבה; העשב הנקצר לצרכי מאכל בהמה; *הנכי האדמה המתרוממים בעת חרישה.
גָּז*, מן עוף (זרוס 1); מין דבורה פראית.
גַּזְבָּר*, ז, (ר׳ גִּזְבָּרִית*), שר איצרות; ממונה על קצת כספ ב ב י ת (בחברה, בעיר כסחר).

גּוֹזֵל*, ז, הנוער מהעוף; בן יונה.
גּוֹזָל, ז, (ר׳ גּוֹזָלוֹת), אחת מהאבנים הקטנות או הסתקאות שמטילים לקלפי לחרץ על פיהן דבר מסתק; נחלה הבאה לאדם בגורל; מזל האדם, חלקו.
— הַטַּל, הַפֵּל*, הַשְׁלֵךְ*, יָרָה גּוֹרָל, הטל האבנים או הסתקאות האלה והוציאן להכלית המכוכת.
גּוֹרֶם*ס׳ ז, דבר שהוא סבה לדבר.
גורן, ר׳ גרן.
גּוֹשׁ, ז, רגב עפר; גוף מוצק; *דבר מחבר מחלקים רבים.
גַּז, ז, הצמר הגזוז מהצאן; שדה שגזו את עשבה; העשב הנקצר לצרכי מאכל בהמה; *הנכי האדמה המתרוממים בעת חרישה.
גָּז*, מן עוף דורס 1); מין דבורה פראית.
גַּזְבָּר*, ז, (ר׳ גִּזְבָּרִית*), שר איצרות; ממונה על קצת כ ס ף (בחברה, ב ב י ת כסחר).

גּוֹזֵל*, ז, הנוער מהעוף; בן יונה.
גּוֹזָל, ז, ר״ת, גור דין.
גָּזָה*, נ, גזיות צמר; צמר גזוז.
גּוּזְטְרָה*, ר׳ גזטרה.
גָּזוּם*, ז, אזום, הסלת אזמה על איש; סעלת הכורת והזומר.
גָּזוּר*ס׳ ז, גזרת האזנ לפי סדת הבגר.
גזז (גָּזַז, יָגֹזּוּ, גם יָגֹז), פ״י, התוך שער או צמר או ירק; *(משעות) החסר פעם כמשקל זהב הנטבע או כסבה עיי התוך; נת, חלוף, עבור סדר. הִגָּזֵז, הֻגַּז.
גַּזָּז*, ז, גזוז צאן.
גֻּזְטְרָה*, נ, גזרה רחבה; מקום או בנין בולט

---

[1]) גז sокол, Falke, faucon, falcon

מחוץ לחלון או לפתח לשבת עליו.

גְּוִיז*, ז, (־בר, ־שלנ), תחיכת שלג או ברד קטנה.

גְּוִיָּה*, נ, סעלת הגוז, גזה; מה שנשכר שרבר.

גְּוִיר*, נ, גזר עץ.

גְּוִירָה*, נ, סעלת הגוזר והכורת; ◊ידיעה לגזר בר לבנרים.

גְּוִית, נ, אבנים מסותתות; סתית אבנים.

— **אֶבֶן גְּוִית**, ז, אבן מסותתת מצר אחר.

— **לִשְׁכַּת הַגְּוִית***, נ, מקום מושב של הסנהדרים בבית המקדש.

גזל (גָּזַל, יִגְזֹל), פ״ו, חשוף, לקוח בחזקה רבר השיך לאחר; (־את פְּלוני) גזול רבר מאיש.

הִגָּזֵל, הלקח, החטף.

גָּזָל, ז, (פ׳ גְּזָלִ), לקיחת רבר בחזקה; רבר גזול.

— **קֶשֶׁה גָּזֵל הַגָּאֲכָל***, פשל לאמר: הגזלה שנאכלה אין להוציאה מיר הגזלן.

גְּזֹלָה, נ, רבר גזול, גזל.

גַּזְלָן*, ז, מי שרגיל לגזל.

גַּזְלָנוּת*, נ, מעשה הגזלן.

גזם* (גָּזַם*, יִגְזֹם*), פ״י, עשה הגיעה באצבע לאַיִן על איש; אים על איש; כירות, זמור, חתוך עמי עץ. **גַּזָּם***, **הַגָּזָם***, גזום; ◊הפרי, הפלג, ר׳ גזמה.

גָּזָם, ז, ארבה מטרם צמחו לו כנפים; ◊**דֶּבְרָה**, מעמר התולעת לפני התהפכה לפרפר.

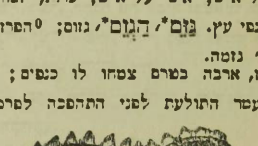

גזם.

גְּזֹמָה*, (גִּזְמָא*), נ, הפרוה, הפלגה, הגרלת רבר או מספר הרבה יותר ממה שהוא באמת.

גֶּזַע, ז, (ר׳ גְּזָעִים), מצבת העץ שבין השרש והענפים; ◊קבצת בני אדם שהם מטוצא אחר; (ע״ר), מטשפחת איש חשוב.

— **גֶּזַע יְשִׁישִׁים***, בן אבות מיחסים וכבדים.

גזע* (גָּזַע*, יִגְזַע*), פ״ע, הכרת, הגרע, קטן.

הַגְזַע*, עשה גזע, נתן גזע (עץ).

גזר (גָּזַר, יִגְזֹר), פ״י, כרות עץ ממקום ממעו; כרות רבר לחלקים; גזול, לקוח בחזקה; כלה; חתוך; *צוה, פקוד; טול, כרות בשר הערלה; בנה שם או פעל משרש (ברקיוק); (־על רבר) אסור את הרבר; (־השכל וכיוצ׳) חיב; פ״ע, (יִגְזַר) החלט, חרוץ משפט.

גזר.

הִגָּזֵר, היה נגרל, הֵרחק, הֵכרל; הֻכרת מארץ החיים, טות; החרץ משפט; ◊התיחס בתמונתו לשרש או לפעל (ברקיוק). **הִתְגַּזֵּר***, התחלק לחלקים.

גָּזָר, ז, (פ׳ גְּזָרִ, ר׳ גְּזָרִים), נתח, בתר, חתיכה; גזיר עץ; *מין ירק ששרשו נאכל (טראה השרש כתום) [1].

גָּזָר*, **גְּזַר־דִּין***, ז, פסק, משפט חרוץ (עפ״ר קשה).

גְּזָרָה, נ, מקום שמם מלא סלעים וצוקים; *החלטה; פקודה, גזר דין קשה; המלת אסור או חובה על העם מצר ראשי העם או המשלה; יעוד הבולו; סיג; (עשה רבר, גזרה שמא, או משום־) מפחד סן־.

— **גְּזֵרַת מַלְכָּה***, נ, פקודה או חק בלי מעם טובן.

— **גְּזֵרָה שָׁוָה***, ז, הקש (דמיון) תלמודי מרין לדין על ירי מלה שוה הנמצאת בתורה בשניהם; ◊מבטא לאמר: אין כל דמיון בין המשל לנמשל.

— **גְּזֵרָה שָׁוָה מֻסְכָּנָה***, קוראים לגזרה שוה שהמלה השוה בשני הפסוקים מיתרת ואין בה צרך במקומה.

[1] נזר Möhre, carotte, морковь, carrot

גְּזָרָה*, נ, (ר׳ גָּזַר׳), קצב תבנית הנוף, חתוך האברים; אנף הבנין, בנין צדדי המחבר לבית; *נוספה היוצאת מן הדיוטות העליונות בבנין; אבן מסתתת; (בדקדוק) חלק פעלים של נסיה אחת; פעלת הנוזר ארג לבגד עמ״י המרה.

גְּזַרְגְּשׁ0, ז, מכונה לגזר ולקצץ קש לבאכל בהמה. ג״ח, ר״ת, נכיונות חסד, הלואה.

גחה (גָּחָה, יָגְחָה), פ״י, משוך, הוציא; *פ״ע, נשה הצדה (כתלו).

גַּחוּךְ*, ז, בת צחוק; צחוק בבוז לרבר.

גָּחוֹן, ז, בטן החיים הרומשים.

גָּחוֹר*, ת, מי שפניו אדמים ביותר.

גַּחֶלֶת0, נ, עמום, שרפת דבר לאט לאט.

נחך*, (גָּחַךְ, יִגְחַךְ*, נם גָּחַךְ*, וְגָחַךְ*), פ״ע, צחוק; 0צחוק בדמיה, סבלי להשמיע קול.

גַּחֶכֶת*, ז, לץ, לַיְצָן, מעורר צחוק בדבריו או בתנועותיו.

נחל (גָּחַל, יִגְחַל0), פ״ע, עמום, בער לאט.

הַגָּחֶל*, הַגַּחֶל*, הפוך לנחלים.

גַּחֲלִילִית0, נ, ר׳ גחלת הלילה.

גַּחֶלֶת*, נ, (כ׳ גַּחֲלֹתַי, ר׳ גֶּחָלִים), שריר אש בוער, פחם בוער; 0מין מחלה, מין מכה שהבשר מסביב נשחר ונשרף.

— גַּחֶלֶת הַלַּיְלָה0, נ, מין תולע באויר בלילה.

— גֶּחָלִים לוֹחֲשׁוֹת*, נ״ר, נחלים בוערות באש המשביעות בעין קול לחישה.

— גֶּחָלִים עוֹטְמוֹת*, נ״ר, נחלים שכבעם כבהה אשן.

— הַכָּוָה בְּגַחֶלְתּוֹ שֶׁלּ־*, הֵעֵנִישׁ יחר אחו; הָפַע שכעסו של פלוני.

גַּחֶמֶשׁ*, ת, כרליך רלקה בכלי להשניח לשיחת אנשים על ידה.

נחן (גָּחַן, יָגְחַן), פ״ע, שחה, הָפַף.

גַּחַר*, ז, מערה שבעית נדולה בפלע.

גַּט*, ז, שטר; ספר כריתות הנתן כאיש לאשתו; שטר שחרור מארון לעבד.

— גַּט מְעֻשֶּׂה*, ז, גט שנתן הבעל בהכנת ולא ברצונו השוב.

גִּטִּין*, ז, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני גטים.

גַּי, גַּיְא, גַּיָּא, ז, (ר׳ גְּאָיוֹת), עמק, רָחָב צר בין שני הרים.

— גֵּיא־הִנֹּם, שם מקום בדרום ירושלים, מקום התפת ששם העבירו את הבנים למלך.

גִּיאָנִית*, נ, כר נדול, חבית; 0מכסה וכוכית על צמחים.

גֵּיד, ז, חוט, מיתר מחבר ובקשר; אחד מצנורות הדם שבגוף החי; מיתר בגוף החי המקשר את האברים יחד; *אבר ההולדה; חוט בצק.

— גִּיד הַנָּשֶׁה, ז, הגיד הנמצא על כף היוך.

(גיד) גַּיָּד, פ״י, כרות הגידים; נזר לגידים.

גַּיְהִנּוֹם*, ז, שאול, מקום עוני הרשעים אחרי מותם.

גִּיחַ*, ז, אגף נדודי צבא, אגף אנשים לנדודים.

גִּיחַר*, ז, קבלת דת ישראל.

גִּיחֲרָא*, ז, ר׳ גַּר.

גִּיחָרִת*, נ, אשה שנתיהדה וקבלה דת ישראל, ר׳ גַּר.

גַּיְזַ*, פ״י, קצר, החסר את הסוף (באאתר וכחובה).

גִּיחַ* (גָּחָה, יָגִיחַ), פ״ע, פרוץ לפניו, פרוץ החוצה; חיל ורעוד. הֲגָחָה, גִּיחָה.

גִּיכְ׳קְ0, סדר ארבע האותיות שבוצאן בהחך (בדקדוק).

גִּיל (גָּל, יָגִיל), פ״ע, שבוח, עלוז.

גִּיל, ז, שמחה רבה; תקופת החיים; שנות האדם, תקופת חיי האדם; גל אבנים (שעל הקבר); *ענבל הפעמון, לשון המצלה.

— גֶּדֶ־גִּיל־*, שנולר בזמן אחר מפ־.

גִּילָה, נ, שמחה רבה, חדוה.

גִּימֶל0, ז, ר׳ נמול, נמון.

גִּימַטְרִיוֹן*, ז, חכם בחכמת השעורים.

גִּימַטְרִיָּה*, נ, חכמת השעורים (המדידה); צדוקי האותיות למספרן (למשל יין בגימטריה שבעים

—י׳ עשרה, י׳עשרה, נ׳ חמשים, יחד שבעים).
גומל׳, ר׳ גמל.
(גין) **גִּנּוֹן**׳, ס״י, גנלל, בער.
(גיס) **גַּיִס**׳, ס״י, אסוף את הצבא, הכן חיל למלחמה; ר׳ גוס, הגיס.
— **גַּיִס לֵב־**׳, ר׳ נסס, הגס לב.
גֵּיסָם׳, ז, (ר׳ גְּיָסוֹת), גדוד צבא, חיל.
גִּיס׳, ז, בעל אחות אשתו; אחי הבעל או האשה או בעל אחותם, בעל האחות.
גִּיסָה׳, נ, אחות הבעל או האשה או אשת אחיהם, אשת האח.
גַּיֵּץ׳, ס״י, כרסם, קרסם.
גִּיץ׳, ר׳ גֵּץ.
גִּיר׳, ז, סיד חי לסוגי הכבותו בבתים; קצף הצף על גבי השטחים.
— **בֵּיצַת הַגִּיר**׳, נ, חפר להלבין את הנעלים.
גַּיָּר׳, פ״י, יָהַב, הָבָא בברית היהדות. **הִתְגַּיֵּר**׳, התיהד בוא בברית היהדות.
גֵּירוּת׳, נ, מין עוף[1].
גֵּירִיתִי, נ, מין חי יונק בעל חרטם בחֶדֶר ורגלים קצרות, ר׳ חחש.

גירית.

גירסא׳, ר׳ גירסה.
גִּישָׁה׳, נ, פעלת הסתקרב ונוגש אל־.
ג״כ, ר״ת, גם כן.
גַּל, ז, צבור אבנים; תל שסבבה, אבני כפלת; ערמת מים הסתגלגלת ומתנשאה לסעלה; מעין גובע; מין כריח לסגר הדלת; *צורת, רעוה; צב השריון.

[1] גירות лысуха, Wasserhuhn hulque, coot,

— **גַּל אֲנָוֹזִים**׳, ז, צבור אגוזים; כשל על איש ידען גדול כששואלים אותו איזו שאלה הוא סרבה לעצת תשובות על ענינים שונים.
— **גַּל עֲצָמוֹת**׳, ז, צבור עצמות; °כנוי לאיש רזה ביותר.
— **גַּלִּים קָשִׁים עָבְרוּ עַל־**׳, צירות ורעות רבות באו על־.
— **כְּפָא גַּלִּים**׳, ז, כסא מתפרק.
— **גַּל שֶׁנִּתְלַשׁ**׳, גל מים שנשפך על יבשת ההוף.
גַּלְבּ, ז, מגלח, סַפָּר.
גלגי (גַּלְגִּי׳, יִגַּלְגִּי׳), ס״ע, התאר, התהדר בשוא.
גַּלְגּוֹל׳, ז, סבוב, פעלת המגלגל; בניסת הנשמה אחרי המות בגוף אחר לגוף שני; °סין מחול שהמחולל מסתובב סביב עצמו.
— **גַּלְגּוֹל דְּבָרִים**׳, ז, המשכת רבורים.
— **גַּלְגּוֹל מַחֲלוֹת**׳, ז, הגלגיל שהמחים יתגלגלו לאיי בטעות מתחת לקרקע.
— **גַּלְגּוֹל עַכְּהּ**׳, ז, העברה בטעיוך על העסה לעשותה שטוחה.
— **גַּלְגּוֹל שָׁבוּעָה**׳, ז, השלח שבועה על איש אגב שבועה אחרת.
גַּלְגַּל, ז, (כ׳ גַּלְגֵּלִי או גַּלְגַּלֵּי ר׳ גַּלְגַּלִּים או גַּלְגַּלִּים),

גלגל.

אופן עגלה; אופן שעל בור להעלות ולהוריד בו דלי; סביב, חקופה; סל, צרורי תבן מסתובבים ברוח; מרכבת טלחטה קלה; עין טלא סער ורעם; *אבן עגלה לדריכת זיתים; ר׳ גלגל הרקיע; מצב, טעמר האיש בחייו; אנשליה, ר׳ שם; •עמור טים מתרומם על הים.

— גַּלְגַּל הָרָקִיעַ*, ז, כפת השמים.

— גַּלְגַּל חַמָּה*, ז, כדור השמש.

— גַּלְגַּל הָעַיִן*, ז, כל גוף העין.

— גַּלְגַּל עֵינוֹ שֶׁל עוֹלָם*, כנוי לאלהים.

— גַּלְגַּל הוּא שֶׁחוֹזֵר בָּעוֹלָם*, משל עמני לאחר: מצב האיש בחיים אינו קבוע, פעם עולה פעם יורד.

גַּלְגַּל, ז, ר׳ גַּלְגֵּל; אופן עגלת הדשה.

גַּלְגַּל, ר׳ גלל.

גַּלְגַּלוֹת*, נ, צורת הגלגל.

גַּלְגֶּלֶת*, נ, (כ׳ גָּלְגַּלְתָּ, ר׳ גָּלְגְּלוֹת), כלל עצמות הראש המקיפות את המח; ראש; איש אחר, נפש אחת; *כמה המשתלם לפי מכסת הנפשות.

גָּלֶד, ז, (ר׳ גְּלָדִים), שור; קלפת עץ; קרום העולה על המכה בהחלה להרפא; קרוש.

גלד* (גָּלַד*, יִגְלַד*), הַגְלַד*, הֻגְלַד*, •ע, התבשה בשור רק, העלה קרום; קשא בקר.

גַּלָּדָה*, ז, סוחר עורות; טעבר עורות.

גַּלְדָּה•, נ, העור העבה שמתחת לגעל.

גַּלָּה, נ, טין; קערת שמן עגלה; כדור וכוסית על ראש שמוד; *כוס עץ שבו מסמרים רבים לתלות עליהם סחורות.

גלה (גָּלָה, יִגְלֶה), פ״י, (את), חשוף, ערה, הסר הכסוי; הודיע דבר נעלם; פ״ע (ס׳, ל׳, טעל״), יצוא והראה; עבור וכלה; עזב מקום טולדת, יצוא בגולה. הַגְלָה, החשף, התפשט הטכסה; הראה, הוסיף לעין; הודע.

גַּלָּה, הרס המכסה, חשוף, ערה; הודיע דבר סתר. גָּלָה, החשף, הראה על ידי אחר. הִגְלָה, הוליך בגולה העבר לארץ נכריה. הָגְלָה, הסתק מארץ מולדת. הִתְגַּלָּה, גלה את עצמו; התפשט המכסה; התודע, התפרסם.

— גַּלֵּה אָזֶן, הודיע דבר לאיש.

— גַּלֵּה פָּנִים*, באר, פרש; חרף, גידף; העז פנים, התחצף.

— מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ*, אמרה על סתי: מי יתן והיה חי וראוה אתי.

גָּלוּד*, ת, שנשטש עורו.

גָּלוּחַ*, ת, איש שראשו או זקנו מגולחים.

גִּלּוּחַ*, ז, מלאכת התגלחות, פעלת המגלח.

גָּלוּי, ת, לא מכסה; ידוע, מפרסם; ז, שער משפרי הסקנה לפנים.

— בְּגָלוּי*, לעין כל, לעיני השמש, לא בסתר.

גְּלוּי*, ז, פרסום, הודעה בגלוי; הסרת מכסה מעל רבר; התגלות; חיצוניות רבר, בח של רבר.

— גִּלּוּי דַּעַת*, ז, הבעת דעה באיזה ענין.

— גִּלּוּי עֲרָיוֹת*, ז, זנות, נאופים.

— גִּלּוּי פָּנִים*, ז, פרושו, באורו של איזה ענין; עזות וחצפה.

— בְּגִלּוּי פָּנִים*, בפרהסיה.

— גִּלּוּי שְׁכִינָה*, ז, שרית רוח אלהים על־; התגלות רוח הקדש.

— סָתְרוֹ בְּגִלּוּיוֹ*, תוכו כברו, פנימיותו כחיצוניותו.

גִּלּוּלָה•, נ, (ר׳ גִּלּוּלוֹת), נרנר קטן של רפואה.

גִּלּוּלִים, ז״ר, תאר נגי לאלילים, פסלי עץ ואבן.

גָּלוֹם, ז, מעשה רחב להתעטף בו.

גָּלוֹם*, ת, לא מעבר; לא טובן היטב.

גַּלְוִנְקָה*, נ, עוגה, רקיק; ככר לחם לבן.

גַּלְוִנְקָמָה*, נ, ארון מתים עשוי אבן.

גַּלּוֹף*, ז, פעלת הסנלף והפוסל.

גָּלוּת, נ, (ר׳ גָּלִיוֹת*), יציאת או הוצאת איש או עם מארץ מולדתו לארץ נכריה; קהל הגולים;

*מקום הגלות וזמנה; נגישות ורדיפות בארץ הגלות; °היים של סנוסים ושלשול.

— קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת*, ז, קבוץ כל בני ישראל הגולים לארץ ישראל.

— יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גָּלֻיּוֹת*, שני ושמיני של פסח, שני של שבועות, שני ותשיעי של סכות.

— גָּלוּתָא*, ר׳ גלות.

— רֵישׁ גָּלוּתָא*, ר׳ גולה, ראש הגולה.

גַּלָּח°, ז, כהן קתולי.

(גלח) גָּלַח, פ״י, נזז שער בתער. גָּלוּחַ, היה גָּלוּח. הִתְגַּלַּח, גלח את עצמו, הסר בתער את שערו.

גָּלִיד*, ז, קרח, מים קפואים מקר.

גְּלִידָה°, נ, משקה מתוק קפוא מקר.

גָּלְיוֹן, ז, (פ׳ גְּלְיוֹן, ר׳ גְּלְיוֹנִים וגם גְּלְיוֹנוֹת*), לוח חלק לכתיבה; לוח מגרש למראה; כתנת רקה שכעדה נשקף הבשר; *הַחֵלֶק החלק הבלתי כתוב המקיף את הכתוב כרף; °נוסחה אחת של עתון.

— הַגְּלְיוֹנִים*, זיר, ספרי הדת הנוצריה.

גָּלִיל, ז, טוש ענל וארץ; כפר; סלע; שם חבל ארץ בצפון ארץ ישראל; °הענולים הרפיונים שעל כדור הארץ; גלגל.

גְּלִילִי, ת, דבר המתגולל.

גְּלִילָה, נ, גליל, כפר ארץ; *כריכת מגלה; °כריכת ספר התורה אחרי הקריאה.

גָּלִילִי*, ת, יושב ארץ הגליל אשר בצפון ארץ ישראל.

גַּלְיוֹמָה*, נ, טעיל, בגר עליון, ר׳ גלום.

גַּלְיָנִי*, ת, מכסה גלים, רועש ומעלה גלים (ים).

גַּלִּיָּה*, נ, ר׳ גלוף.

גלל (גַּל, גַּלַּל, גָּלַל), פ״י, מלשל דבר מקום למקום בהסיכה: הסר דבר מעל; כרוך מגלה בכריכה. הֵגֵּל, הֻפַּל, הֻכרך; שטוף, זרום כגלים. גִּלְגֵּל, גלל. גַּלְגֵּל, גלל; *לוש בטעורך; נרום לדבר שיכוא; הטל חובה על ידי חובה אחרת, וכן כשבועה; (״עם סלוני אכול עם סלוני יחד סעודה קלה ומשוטה; עסוק ומסל בדבר יחד עם״; עסוק ומסל כדבר. גּוֹלוֹל, הגול. הָגֵּל, גלגל. הִתְגּוֹלֵל, הִתְגַּלְגֵּל, התהסך, המתוכב; °הכנס (נשמת איש) בגוף איש או חי אחר.

— גַּלְגַּל בַּיְצָה*, כשל ביצה שלא תהיה קשה.

— גַּלְגַּל עִם״*, אכול עם—סעודה קלה ומשוטה.

— גַּלְגַּל עַל״*, השל והעסם על״.

— הִתְגַּלְגַּל עִם״*, הסמל ב״.

(גלל) בְּגִלֵּל״, טי״, בשביל, בעד.

גָּלָל*, ז, גלגול, סבוב; ר׳ בגלל.

— אֶבֶן גָּלָל*, נ, אבן כבדה שמניעים אותה מסקוסה על ידי גלגול.

גָּלָל, גֶּלֶל, ז, (עפ״י רב בלשון רבים: גְּלָלִים), רגב צאה, צפיע בקר; *גוש קמן; גל, ערמת טים המתגשאה למעלה.

גלם (גָּלַם, יִגְלֹם), פ״י, כרוך, עטוף, צוף; *(עם על״) הַמעות בחשבון; רמה, הונות; פ״ע, היה בלי תאר ותכונה. הִגְלֵם*, הָגְלַם*, הִתְגַּלֵּם*, הֵעשה גלם, גוף.

— מְצוּוֹת גְּלוּמוֹת*, ניר, חקים לא מבארים לסמיהם.

גֶּלֶם, ז, גוש בלי תאר ותכונה; גוף העובר כבטן אמו; *כלי שלא נגמרה מלאכתו; נבער משכל, הדיוט; גוף; גוף האדם בלי נשמת חיים; דיבה, גנס, מעמד התולעת סרם ההתסכה לפרפר; °הבנית אדם עשויה מחמר.

גַּלְמוּד, ת, בודד, עירין; עצוב:

גַּלְמוּדָה*, נ, אשה נדה.

גַּלְמִי°, ת, (משקל״), משקל הסחורה עם מעטפתה; (מחיר״) מחיר הסחורה כמו שהיא בלי הנחה.

גַּלְסְטָרָה*, נ, קצה הכריח העבה.

גַּלְסָקָה*, נ, ר׳ גלוסקה.

(גלע) הִתְגַּלֵּעַ*, הִפְסִק, הִפְתִּיחַ (מכה). הִתְגַּלֵּעַ, התלהב מכעס, התפרץ; עבור הנכון; הִפְסִק, הִפְתִּיחַ (מכה); התברר, היה ברור.

גַּלְעִין*, ז, גַּלְעִינָה*, נ, גרעין קשה (בגרגרניות, זיתים, שזפים, תמרים וכדומה).

גלף* (גָּלַף*, וְגָלַף*), גָּלַף*, פ״י, פסל, פָּתַח, חקוק.

גַּלְפָּקָה*, גִּלְפָּקָרָה*, נ, שפיכת צבר להתכסות כה בעת השָׁנָה.

גלש (גָּלַשׁ, וְגָלַשׁ), פ״ע, ירוד מפקום גבוה למטה; הלוך בהשכמה; *עבור על פי הכלי (פרתיחה). הַגְלַשׁ*, הֵרַחַץ; הפרד, הבדל.

גָּלַשׁ*, ז, גל, ערמת טיט; רבר רומה לגלי טיט.

— סַיֵּי־גָּלַשִׁים*, זיר, טיט רותחים בשעת רתיחתם ועברם על פי הכלי.

גַּלְשׁוּשִׁית*, נ, טורר הר חלק.

גַּם*, ז, האות גמל; זוית נצבת; (פרח״) מדת הארך והרחב של רבר.

גַּם, פ״ח, אף, נוסף על־; עוד ואת; בכל ואת־; (אפ״) גם־ או, באמן וה; גם אם, גם כי.

— הֲגַם0, אף, אם כי.

(גמא) גָּמָא, פ״י, שאוף, כלוע פשקה; *עשה גושות. הַגְמָא, הַשְׁקָה.

גָּמָא, ז, קנה הצומח על שפת יאור בטצרים.

גַּמְגוּם*, ז, כבר לשון, עלגות; פקפוק ופפק ברבר.

גַּמְגֵּם*, פ״ע, עלג. רבר בלשון עלגים, רבר ושנה הברות או טלים בדבורו; רבר בחשיפה באפן שקשה לשמע רבריט בבוריט; פקפק.

— גַּמְגֵּם בְּדָבָר*, פקפק, הטל פפק ברבר.

— גַּמְגֵּם עַל דָּבָר*, קרוא תגר על רבר.

— דָּבָר מְגֻמְגָּם*, ז, רבר בלתי טובן ברור.

גָּמָד, ז, מרה קצירה בזרוע, אבה; *כשלית ששמים על הפה להגן מפני הקר או האבק.

גַּמָּד, ז, שם עם; נמס, קצר קומה מאר; נבזי, כביר כח(?).

גמד* (גָּמַד*, וְגָמַד*), פ״י, מדוד בנפר; קצר הקדה. הִגְמַד*, הִגָּמֵס והצטצם.

גמא.

גָּמוּז0, ז, צפיחת נצרים רכים מן העצים.

גָּמוֹל, ת, ילר שנעקר בשרי אמו, שהרל מינק.

גְּמוּל, ז, מעשה, פעלה טובה או רעה; שכר, שלומים.

גְּמוּל*, ז, מחסום לפני עגל למניעו מלינק.

גמול.

גְּמוּלָה, ר׳ גמול.

גָּמוּם*, ז, פעלת הנוסם והכורת החלק העליון ברבר.

גָּמוֹן*, ז, ר׳ גמל.

גָּמוּר*, ת, שָׁלֵם, שלא חסר בו עוד; טָבָר,

כשל (פ״י); פָּחלט, וראי, שאין בו עור ספק.

גַּמָּה*, נ, עץ רך ורק.

גָּמְזִי*, ת, רך ורק (עץ, זכורה).

גַּמָּחוֹן*, ז, אדם עקש שעושה הכל בלי טעם רק מפני שכך חפץ הוא; ר׳ נחמן.

נמטריה, ר׳ גימטריה.

גָּמִי*, ז, סוף, צמח שעושים ממנו חבלים לקשירה.

גַּמִּיאָה*, נ, בליעת משקה.

גָּמִילָה*, **גְּמִילוּת***, נ, ר׳ גְּמִיל.

— **גְּמִילוּת חֶסֶד***, נ, עשית טובה וחסד; ◦טלוה בלי רבית.

גָּמִיעָה, ר׳ גמיאה.

גָּמִיר*, ת, בעל גמרא, יודע גמרא.

גָּמִירָה*, נ, סוף, אחריות דבר.

גָּמִישׁ◦, ת, רך וקל להַפָּשׁה; טהיר, זריז וקל התנועה.

גָּמִישׁוּת◦, נ, תכונת דבר שהוא גמיש.

גמל (גָּמַל, יִגְמֹל), פ״ע, גמור יניקתו מן העץ (זרי), היה לפרי מְגֻבָּר; פ״י, גָּבַר פרי; הַעתק ילד משדי אמו; שָׁלַם לאיש כפעלו; עשה טוב. **הִגָּמֵל**, העתק משדי אמו. **גַּמָּל***, נהג גמלים. **הִתְגַּמֵּל**◦, הָגוּר מדבר שהתרגל אליו, התרגל ט״.

— **גּוֹמָלִים***, זיר, עוזרים אחד לשני; (פעלה שֶׁל״י) פעלה הדדית מאיש לרעהו.

גָּמָל, ז, **גַּמָּלָה***, נ, בהמת משא וטרכב ביחוד לנוסעים במדבר.

גמל.

— **גָּמָל פּוֹרֵחַ***, ז, כרכרה, גמל מהיר ברוצו.

— **גָּמָל פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר***, רמזה לשקר ברור ולדבר שלא יוכל להיות.

— **פָּצָה פֶּה כָּגָמָל***, פתוח פה רחב מאד.

— **גָּמָל נִמְרִי**◦, ז, טין בהמה מרבית בעלת צ׳אר אך מאד ונון עורו מְנֻמָּר.

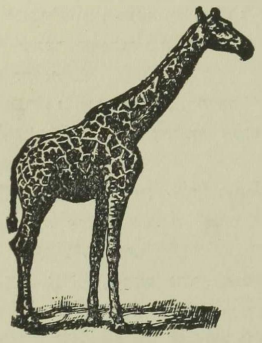

גמל נמרי.

גַּמָּל*, ז, נוהג גמלים, עוסק בגמלים.

— **חֲמַר גַּמָּל***, כנוי לאיש הסכסך ברעותיו.

גַּמָּל*, שם האות השלישית בא-ב העברי, ג.

גַּמָּלָה*, נ, גשר קטן, מעברה קצרה; על של זוג שורים.

גַּמְלָה*, נ, נקבת הגמל, נאקה.

גַּמְלוֹן*, ת, גרול, גם.

גַּמָּלַת*, נ, קבוצת גמלים ההולכים יחד.

גמם* (גָּמַם*, יָגֹם*), פ״י, כרות, גזור החלק העליון מדבר; קלוף. **הִגָּמֵם***, **הָגְּמַם***, **גַּמֵּם***, **גָּמַם***.

גָּמְמִית*, נ, נוטה, חסירה; הגופות הקטנות הנשארות בעור הפנים אחרי מחלת האבעבועות.

גמע*, ר׳ נמא.

גמר (גָּמַר, יִגְמֹר), פ״ע, כלה, תום, אפס, הגיע לסופו; גמול; החלש; *לטוד; פ״י, גָּלַה, הִשלם. **הִגָּמֵר**, הִשלם, החרץ; גמול (פרי)

גַּמָּר*, קטר נשבים על נחלים; שרוף לגחלים; אבר, גלה; לַמֵּר, הוראת. הַגְמָר*, גַּמֵּר. הֶגְמֵר*, התקטר; התקטר; הֶחלש. הִתְגַּמֵּר* התקטר, התכשם ברוח נשבים שעל הנחלים; נטול (פרי).

— לָגְמָרֵי*, תהים, בשלמות, כלו.

— וְגוֹמֵר*, וגו', מבטא שהוראתו: הקורא צריך שינטר סוף הפסוק או הכאטר שהובאה רק תחלתו.

גֶּמֶר*, גֶּמֶר*, ז, סוף, אחרית; החלטה.

גְּמָרָא*, גְּמָרָה*, נ, חלק התלמוד הכבאר את המשנה; למוד.

גְּמָרָה*, גְּמַרְתָּא*, נ, נחלת; טחלת עור, אבעבועת; אבן טובה אדמה, אקדח.

(נמש) הִתְגַּמֵּשׁ*, הִפָּסֵף.

גַּן, ז, גִּנָּה, גַּנָּה, נ, מקום נדור שצומחים בו עצי פרי או צמחים.

— גַּן יָרָק, ז, מקום נדור שצומחים בו ירקות.

— גַּן עֵדֶן*, ז, מקום עכ לנשמות הצדיקים בעולם הבא; 0מקום תענוגים.

— כְּגִנָּה בַּן הַגַּנָּן, ר' גנן.

גָּנַאי*, ר' גני.

גנב (גָּנַב, יִגְנֹב), פ״י, לקח טרשות אחרים בהעלמה ובסתר; (— לב, — רעת*) רמה, הטעה. הִגָּנֵב, הֶלְקח בהעלמה. גַּנָּב, גנוב טעמים רבות; רמה, הטה לב איש בחכמ. גְּנֵבָה, הִתְגַּנֵּב, הליך או בוא בהחבא, בסתר טבלי שירגיש איש בזה.

— גָּנוּב הַדַּעַת־, גָּנוֹב אֶת הָעַיִן*, רמה, התעה.

— גַּנַּב אֶת עַצְמוֹ*, הָפלש, השתבט.

גַּנָּב, ז, (נ׳ גַּנָּבִית*, גַּנֶּבֶת*), לוקח בהעלמה טשל אחרים.

— פְּרָצָה קוֹרְאָה לַגַּנָּב*, ר׳ פרצה.

גְּנֵבָה, נ, סעלת הגנוב; הדבר הגנוב.

— גְּנֻבַת הַדַּעַת*, נ, רטאת, טרטה.

גְּנֻנְגֶּת*, נ, תרטיל של העני שכאכף להוכו את כל טה שנתנים לו.

גַּנָּדָה*, נ, גדוד, סלנת צבא.

(נגדר) הִתְגַּנְדֵּר0, ההדרר, התיפה.

גַּנְדָּרָן0, (נ׳ גַּנְדְּרָנִית0), ת, טשתדל למצא חן בהתיפות ובתנועות.

גַּנְדְּרָנוּת0, נ, טדת הטתדרר והתתיפה.

גַּנָּה, גִּנָּה, נ, ר׳ גן.

(נגה) גִּנָּה*, ס״י, חרף, גדף; נתן רשׁ, בוה.

גִּנָּה, חֹרֶף, גְּרִף, בְּזָה. הִתְגַּנֶּה, הָפָאס, התבוה, הִשָּׁפל.

גָּנוּב, ת, רבר שגנבו איתו.

— תְּשׁוּבָה גְּנוּבָה*, נ, רחיה בקש, כשול טעת איש בתשובה שאין בה כבש.

גָּנוֹז, ת, נסתר, נעלם טן העין.

— גְּנוּזִים*, זיר, ספרים שלא נתקבלו אל כתבי הקדש.

גְּנוּזִי*, ז, סעלת הסננה והטחרף.

גְּנוּחַ0, ז, הוצאת האותיות בדבור דרך האף; הגנה, סעלת הטגן.

גְּנוֹלָה*, נ, טחצלת שטוחה טעל לראש הסותלים לכחסה טשטש; חָפה.

גְּנוֹנִית*, נ, גן קטן.

גְּנוּסְיָא*, נ, נכסרי העם, טיחסים; (יום־) יום הולדת.

— בֶּן־גְּנוּסִים*, בַּת גְּנוּסִים*, ת, טיחס, טיחסת, בן טובים, בת טובים.

גְּנוּת*, נ, גנוי, רשׁ; דבר לא נאה.

גַּנָּז, ז, (עפ״י בל׳־ גְּנָזִים), בית אסף כתבים עתיקים ודברים יקרים; הדבר הגנוז.

גנז* (גָּנַז, יִגְנֹז), פ״י, אצור; טטטן, הסתר.

הִגָּנֵז*, הָאֲצר, הָטְמן; סות, נוע, הֵאסף.

גִּנָּזָה, ז, אוצר, בית טסכנות.

גנח* (גָּנַח, יִגְנַח*), פ״ע, שעול, השתעל; האנח, הֵאנק; רקוק רם.

גָּנִי*, ז, גנות, רשׁ, ביוו; חרפה, בושה.

גְּנִיזָה*, נ, הטטנה, הסתרה; אוצר, בית טסכנות;

0מקום שמניחים בו ספרי קדש קרועים וכלים.

— בַּיִת גְּנִיזָה*, ז, אסם, מחסנה, בית מסכנות.

גְּנִיחָה*, נ, אנחה, אנקה; שאל; נשימה מקצר רוח ומלחץ; רקיקת דם.

גָּנִין*, ז, חתיכת בשר העבר שהאשה מטילת לפני זמן יצירתו; עֻבָּרִים נפלים.

גנן (גָּנַן, גָּנַן, יָגֹן), פ״י, (על־־), סכוך, היה למחסה; 0הוציא האותיות בדבור דרך האף.

הָגַן, היה למחסה.

גַּנָּן*, ז, נוטע עצים ומשגיח על הגן, יודע עבודת הגנים.

— כְּגַנָּה בַּן הַגַּנָּן, כְּדוֹר בַּן הַגַּשְׁיָא*, משל עממי ידוע לאמר: לכל דור נשיאו הראוי לו.

גַּנָּנוּת0, נ, מלאכת הגנן.

גַּנָּעַת*, נ, ר׳ גנן; 0המחנכת והמלמדת בנן הילדים.

גַּס*, ת, עבה, שמן, גדול; לא מְטֻפָּח; עבה, לא דק (בחב).

— אֲכִילָה גַּסָּה*, נ, אכילה יותר מכדי שביעה.

— בְּהֵמָה גַּסָּה*, נ, בהמה טן מין הבקר.

— חָרִישׁ גַּס*, ז, חרישה של תלמים רחבים.

— מִדָּה גַּסָּה*, נ, כמדה גדולה, הרבה בסגים אחת.

— פְּסִיעָה גַּסָּה*, נ, פסיעה במרחק בין שתי כפות הרגלים, פסיעה גדולה.

— גַּס רוּחַ*, ת, בעל גאוה, גא.

— לֵב גַּס בָּ־*, איט מתבוש עוד מפני־.

— גַּסִּים*, זיר, נקבים גדולים, עשית צרכים, הטלת רעי.

גַּס*, ז, גז, מין צפור טורף, דומה לאיה 1); רחב הארג, עצם ששה הארג שבפנים לאחורת.

גַּפָּא*, ז, צר, עבר; אסן.

1) נם ястреб, Habicht, vautour, vulture

נסה* (גָּסָה*, יִגְסֶה*), פ״ע, נהק, הוציא גזים העולים מן הקבה אל הפה בקול עבה מחמת מאכל כבד. הִתְגַּסֶּה*, היה נס, היה עבה.

גַּסּוּי*, ז, הוצאת הגזים העולים מן הקבה אל הפה בקול עבה מחמת מאכל כבד.

גַּסּוּת*, נ, חסר נמוס.

— גַּסּוּת רוּחַ*, נ, גאוה יתרה.

גַּסְטֶרָה*, נ, הפסה, שבר כלי שיש לו בית קבול.

גָּבִי*, ז, עלית הגזים (האדים) מן הקבה אל הפה.

גַּסִּיָּה*, נ, גויעה, יציאת הנפש, היסורים האחרונים לפני המות.

נסס* (גָּסַס*, יִגְסֹס*), פ״ע, היה חולה מאד, היה נוטה למות, היה קרוב למות; היה נס, התנהג בגסות. הָגַּס*, ברור ואסוף את הגסים והגרולים; (־רעת, ־לב), התנהג בגסות רעת מבלי להסקפ.

ג״ע, ריח, גן ערן; גלוי עריות.

גַּעֲוָעִים*, זיר, כליון נפש, תשוקה לדבר שחלף ועבר, תשוקה לדבר רחוק; חבה יתרה מהורים לילדיהם וכרומה.

גַּעֲגֵעַ*, פ״ע, חסר (התרגלת) חסירה קלה בארמה לשעשוע; השתוקק לדבר בכליון נפש; שלול (עשב) בין האצבעות כדי שיגרף הריח. הִתְגַּעֲגֵעַ*, (־על) השתוקק לדבר בכליון נפש; השתעשע.

נעה (נָעָה, יִנְעֶה), פ״ע, השמיע קול (בקר וצאן); נתן קול יללה.

גָּעוֹל*, ז, שהרת כלים על ידי שכילה בטים רוחניים; דבר נפלט ונקשלך; 0דבר מאוס; עון, חטא.

גְּעִי*, גַּעְיָה*, גִּעְיָה*, נ, קול הטית הבהמה; קול בכי ויללה.

גַּעְיָה0, ז, (בדקדוק), מתג הבא תחת אות לפני שוא נע.

גְּעִיָּה*, נ, ר׳ געול.

נעל* (גָּעַל*, יִגְעַל), פ״י, מאוס, תעב, השלך הלאה

מרגש טאוס. הַגָּעַל, הַטָּאַם; *הַטָּהֵר (כלי) בטים רותחים. הַגָּעַל, הַסֵּל ילד שלא טלאו חדשיו; *טָהֵר כלי בטבילה ברותחין. הֶגְעֵל*, הָטְהֵר (כלי) בטים רותחים. הִתְגָּעֵל*, הִתְטַמֵּא, הִתְגָּעֵב.

גַּעַל, (*יָגַשׁ), גַּעֲלוֹ, ז, רגש של טאוס ותעוב.

נער (נָעַר, יִנְעַר), ס״ע, (כ־), נתן בקול על־, אַיֵּם, דבר בגזיסה; ס״י, קלל, ארור; הַשְׁמֵר, השחת.

גַּעֲרָ0, ז, ר׳ נערה.

גַּעֲרָה, נ, תוכחה, הזהרה; תוכחת חטה; השטעת קול אדיר (רעם); קללה, מארה.

נעש (גָּעַשׁ, יִגְעַשׁ), ס״ע, רגוז, רעוש, התנודד (הארץ), התרגש (הים); *השתעל, התעטש (בעל חי). הַגְעֵשׁ*, הרגיז, הרעיש. גֹּעַשׁ, הִתְגָּעֵשׁ, התרגז, המה כשאון נדול; קסץ, רקוד בהתרגשות (סום).

גַּעַשׁ0, ז, גַּעֲשָׁה0, נ, רגז ורעש, התרגשות.

— הַר גַּעַשׁ0, ז, הר שרסה, הר יורק לבות אש.

הר־געש.

גַּף, ז, גוף; גב, מקום נבוה; כנף; זרוע; *אוץ כלי מחברת אליו ומתנועעת; שפת נהר.

— בְּגַפּוֹ, לבדו, באין אחר עמו.

ג״פ, ר״ת, ג׳ פעמים, שלש פעמים; נט שטורין.

גֶּפֶה*, נ, נדר של קנים קלועים יחד; נדר אבנים מסדרות זו על גב זו כלי שיט וחבר ביניהן; שפת נהר.

גְּפוּפָה*, ז, חבוק, חשוק; סגירה; מסגרת, שפה ככלי.

גְּפוּרָ0, ז, זריקת נפרית על צמחים; קטור כלי או חבית בנפרית.

(נפל*) גַּפַּל*, נהוג, הַסַּע.

גֶּפֶן, נ, (כ׳ גְּפָנִי, ר׳ גְּפָנִים), עץ עושה פרי עוכים, ר׳ אשכל.

— גֶּפֶן אַדֶּרֶת*, נ, נפן שיש לה רשת נוץ עץ וענפים.

— גֶּפֶן דָּלִית*, נ, נפן ששריניה מסמסים ומשתרנים על עץ או נדר.

— גֶּפֶן סַנְרַחַת, גֶּפֶן רַגְלִית*, נ, נפן ששריניה משתרעים על הארמה.

— צֶמֶר גֶּפֶן*, ז, כתנה, מין צמח בארצות החמות שפריו מלא סיבי צמר רכים.

— גֶּפֶן שָׂדֶה, נ, נפן מרבנית.

גֻּפָּם*, גֻּפְסִים*, ז, מין חבר סידי לבן שבהתעכו בטים יקשה מהר, ר׳ נבס.

גֻּפַּס*, ס״י, רבק וחבר בנפס.

(נפק) גַּפַּק*, חבק; הקף. גְּפוּק*, חָבוּק, הָקוּף.

גֹּפֶר, ז, מין עץ (יש אומרים: ברוש).

(נפר) גִּפֵּר*, ס״י, עשן בנפרית; כסה דבר בנפרית.

הִתְגַּפֵּר*, העשן בנפרית; הִכָּסה בנפרית.

גָּפְרוּר0, ז, בריד עץ שראשו משוח בנפרית או בחמר שרפה אחר להדלקה.

גָּפְרִית, נ, חמר שרפה הנמצא בארמה וגוזו כתפ1).

גַּפְתּ*, נ, פסלת זיתים אחרי שסחטו מהם את השמן.

(נפת*) גִּפֵּת*, ס״י, כסה בנפת.

נפ״ת, ר״ת, נטרא, פיוש, תוספות.

גֵּץ*, ז, (ר׳ גְּצִים*), ניצוץ, שביב עץ או מחכת מלבנת הנחז מטנה בשעה שמכים עליה בפטיש; מים שלא יבש לנטרי ובולט מהארמה.

נ״צ, ר״ת, נר צדק.

(1 נפרית cĕbpa, Schwefel, soufre, sulphur

גֵּר, ז, איש או עם יושב בארץ נכריה; (נ׳ גֵּיוֹרֶת*), בן נכר שקבל עליו דת ישראל.

— גֵּרֵי אֲרָיוֹת*, דר, גרים שהתגיורו מפני פחד האריות שעלו עליהם, גרים שהתגיורו לא מרצונם המוב.

— גֵּרִים גְּרוּרִים*, זיר, גרים הנמשכים אחרי דת ישראל מעצמם.

— גֵּר־צֶדֶק*, ז, בן נכר שקבל עליו דת ישׂראל כתם לבו.

— גֵּר תּוֹשָׁב*, לא יהודי שחדל מעבוד אלילים(?).

גָּר, ז, פי הר שרפה (איוב כ״ח, ד׳); מקום עפק באדמה; הר, גל, גבעה; שכן.

גִּיר, ר״ת, גאילה ראשונה; גם רוח.

גָּרָב, ז, מין צרעת יבשה מעוררת גרוד וחכוך; *חבית של חרס; שק עור לבגדים.

גָּרָב*, נ, (ר׳ גְּרָבִים*, כ׳ גַּרְבֵי*), פוסק, מכסה הרגל מסריג חומים שעליו נועלים את הנעל.

גָּרָבָת0, נ, צרעת יבשה מעוררת גרוד וחכוך.

גַּרְגְּרוֹתָנִי*, ז, בשר חי העולה על השכה.

גַּרְגִּיר*, ז, ר׳ גרגר: שם ירק.

גַּרְגַּר, גַּרְגָּר, ז, ענבה, פרי קמן; *נרעין דק; גל אבנים קמנות; 0כדורי רסואה קמנים.

גַּרְגַּר*, פ״י, קשׁוף גרגרים אחר אחד מהעץ או מהאשכול; יָבֵשׁ פרי עץ; שׁשׁוף הגרון במים וכיוצ״ב; שׁשׁוף לתוך הגרון; הוציא קול צרוד מהגרון. הִתְגַּרְגֵּר*, גרגר את גרונו.

גַּרְגָּרָן*, ז, זולל וסובא, להוט אחרי שתיה.

גַּרְגְּרָנוּת0, נ, זוללות, תאוה לאכל ולשתות הרבה.

גַּרְגֶּרֶת*, נ, (ר׳ גַּרְגְּרוֹת*), גרון; הקנה שבתוך הגרון שממנו יוצא הקול; זוללות.

— הַגַּרְגֶּרֶת טָבְלָה אֶת הַזָּהָב*, טשל עמני לאמר: הזוללות מכלה את המטן ועישה את הזולל לעני.

גָּרַד* (גָּרַד*, יִגְרֹד*), פ״י שרמ, פרמ; הסר קלפה על ידי העברת חודו של דבר חד על שטח גוף; הרוד, עשה חר; ערוד תאוה לאכילה; פרוק. גָּרֵד, נרד. הִתְגָּרֵד, התחכך.

גָּרָד*, ז, מקום שגרדו ממנו הכתב; (בלי׳ גְּרָדִים), פתילים מלולים מקצה בגד לנני.

גַּרְדָּה*; תה״ם, בלבר.

גַּרְדוֹם*, ז, שארית מדבר שנכרת ממנו קצהו.

גַּרְדוֹם*, ז, במת מנבח, מקום מששם רעני נפשות אצל הרומאים.

גַּרְדִּי*, ז, אורג פשוט שאינו אומן.

גַּרְדִּיתָה*, נ, אריג, דבר ארוג.

גַּרְדֹּם* פ״י, גזור, חתוך, נזום.

גָּרָה, נ, מאכל שנלעס בשניים ונכלע; פעבע קטנה, חלק העשירים מן השקל; *נרעין חרוב; חלק הנוף מהצואר ועד ההזה.

— מַשְׁקַל גָּרָה0, ז, (ברפואה), משקל נרעין מנרעיני החרובים.

גָּרָה, פ״י, הרגו, הרעם; חרחר ריב; שסה (חיה באיש) וכרומה; הרגש והרגו העצבים; עורר האוה וחשק. הִתְגָּרָה, התרגו, התקצף; התחל בריב, חפש תואנה לריב או למלחמה.

— גָּרָה אֶת הַדֹּב בְּ־*, הביא צרה גדולה על־.

גְּרוֹגֶרֶת*, נ, (ר׳ גְּרוֹגְרוֹת*), תאנה יבשה.

גָּרוּד*, ז, ר׳ גרידה.

גְּרוּדוֹת*, ניר, שביבי עץ או מחכת, הנופלים מתחת המקצעה או השופין.

גְּרוּטוֹת*, נ״ר, שברי כלי מחכת; סחורות עתיקות ונושנות.

גָּרוּי*, ז, שפני, חרחור ריב.

גָּרוֹם*, ת, נדול הרבה יותר על מדתו (אמה גרומה).

גְּרוֹמִים*, זיר, הוספה ועודף שהמוכר נותן לקונה.

גָּרוֹן, ז, (ר׳ גְּרוֹנִים), צואר; בית הבליעה, גרנרת.

— קָרוֹא בְּגָרוֹן, צעוק בקול, דבר בקול רם.

— אוֹתִיּוֹת הַגָּרוֹן0 אוֹתִיּוֹת גְּרוֹנִיּוֹת0, א, ה. ח. ע. ר.

— הָהוּשׁ אַחֲרַי גְּרוֹנוֹ*, ר׳ להוט.

גָּרוֹס*, ז, שושה גריסים כוורעוני בר.

גַּרְעֵי*, ז, נכוי בחשבון, מחסור, חסר; מקום שיך ועסק באדמה שמתקבצים שם הטים ונשארים בתוך האדמה.

גָּרְעֵי*, ת, רע; מחוק; כסר, לא בשול (פרי); נכוי בחשבון או מכוסכר.

גְּרִעָה*, נ, שאת מדבר, מקום צמחים במדבר.

גָּרוּף*, ז, גְּרוּפִית*, נ, חתיכת ענף שלקחה לנשיעה או לשתול (בידוד מזית).

— גְּרוּפִית שֶׁל שְׁקֵמָה*, משל לדלות וריקות וחסר כל; משל לשפלות וחסר ערך.

גָּרוּר*, ת, (גֵּ־), גר קצאי הנוהר בכל מנהג העם שבא אליו.

גַּרוּשׁ*, ז, וכן בלשון גֵּרוּשִׁים*, נחיתת נט לאשה; גרישות; קהל האנשים שגרשו מארצם.

גָּרוּשׁ*, ת, איש שגרש את אשתו; שכן לה נט.

גְּרוּשָׁה* ת״נ, אשה שבעלה גרש אותה, נתן לה נט.

— גְּרוּשַׁת הַלֵּב*, אשה שבעלה לא גרש אותה עדין, אבל החליט בלבו לגרש אותה.

גָּרוֹת, נ, כוושבה, מקום מושב לגרים; ישיבה בארץ נכריה; *קבלת דת ישראל.

(גרז), הַגְּרָז, הַגִּזרי, הכרת.

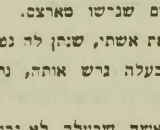

גרזן.

גַּרְזֶן, ז, (ר׳ גַּרְזְנִים), קרדום, כלי ברזל לחטב בו עצים.

גָּרִי*, ת, יוצא חלצי גרים.

גָּרִיד*, ז, וזמן היבש, שאין בו נשמים; מקום יבש; עין חשוף עלים.

גְּרִידָא״, ר׳ גרדה.

גְּרִידָה*, נ, מעלת הגורד.

גְּרִיסִים*, ז, גרעיני תבואה שנגרסו ונטחנו לסיתים.

גְּרִיעוּת*, נ, רע איכות דבר; תכונת דבר שהוא גרוע.

גְּרִיפָה*, נ, מעלת הגורף והמשאבה

גְּרִיץ*, ז, חלת לחם עבה.

גְּרִירָה*, נ, מעלת הגורר והמושך.

גְּרִישָׁה״, נ, ר׳ גרוש.

(גרל) הַגְּרָלָה*, ס״י, המל גורל.

גֶּרֶם, ז, עצם, עקר הדבר; ⁰גוף.

— גֶּרֶם אוֹסֵר שֵׁ״ם*, הדבר בגופו מוביח ס״ד.

גרם (גָּרַם, יִגְרֹם), ס״י, גרר בשר העצמות; שבר עצם; ⁰סבב, היה סבה לדבר. הִגְרִים, היה לסבה. גָּרַם, שבר עצם; גרד בשנים בשר עצם. הַגְּרָם*, השה הסכין הצדה בשעת שחיטה.

גֶּרֶם*, ז, גְּרָמָא״, נ, סְנֵ״ה.

גָּרָן, ז, (ר׳ גְּרָנוֹת), מקום חלק סרקן לדוש בו תבואה; תבואת הגרן; זמן הבאת התבואה הגרנה; *אבן בעין חצי גליל נכוב שדרכה נשסכים בו המעין אל הברכה; כרכה, אסרוחים שיצאו בזכן אחד מדביצים.

— חֲצִי גָּרָן עֲנוּלָה*, חצי ענול.

גרס (גָּרַס, יִגְרֹס), ס״ע, השבר, התפוצץ; *למד; חזר על הלמוד; הסכם לְפִי חוש; ס״י, עשה גריסים. הִגְרִים*, היה שנור ורגיל על ידי למוד. הַגְּרֵם, שבר, נסץ.

גַּרְסָה״, גִּירְסָא״, נ, נסח קבוע: שני שנוי נסח לנסח; למוד.

— גִּרְסָא דְיַנְקוּתָא״ ר׳ ינקותא.

גַּרְסִי״, ז, טושה גריסים.

גרע (גָּרַע, יִגְרַע), ס״י (עם ט״), מנוע; הטעה, לקוח ט״; חסר; חתוך השערות; אסוף פיס (איוב לו כו); נתון נרעינים; ס״ע, כשוע, היה מצער. הִגָּרְעֵי, הִכְרִית, אבד זכר; הִבְדִּיל; הסיר. טעות. גָּרֵעַ, הוציא, הסיק. הַגְרָעָ״, עשה, נתן גרעינים.

— הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ*, מבטא ידוע לאבר: המוסיף על דבר מטעמו.

גָּרָע*, ת, רוצא פשוט, חובש, מקיו דם.

גַּרְעוֹן״, ז, חסר; הסכר; נְכוּי.

גַּרְעִינָת״, ר׳ גרעינות.

גַּרְעִין, ז, חרצן, הזרע שבתוך הפרי; גרגיר הביאה; משקל קטן (ר׳ ג׳ניר).

גַּרְעֶנֶת0, נ, חלי עינים, שגרעינים קטנים מכסים פני עור העפעף כמכוסים.

גרף (גָּרַף, יִגְרֹף), פ״י, משוך וגשוא הלאה; מאזא; *וקנינה, קנה הרעב שבקנה־הנשימה על ידי חתיכת לחם. הַגְרָף*, דסנר באניוף (כף היד).

— גְּרוֹף בִּיבִים*, נקה צואות של שוכבים, כמוכן: עביר עבודה בזויה ביותר.

גָּרָף*, ז, (גֶּרֶף שֶׁל רֶעִי*), כלי לשתן ולצואה.

גרר (גָּרַר, יִגְרֹר), פ״י, משוך, סחוב; כרות, גזר כמניה או כמשור; נזיר כרבי חר; העלה נֵרָה; *ע, הסחב, המשך אחריו. הִגְרַר*, הִסָּחֵב, המשך אחריו; הִיָּסֵר, היה נזור כמשור. גָּרַר, כרות, גזר כמניה. גְּרוֹר, נגזר כמנ־ה. הִתְגַּרֵר, דחפרע, הסתרע, התחולל (ר׳ ניר). הִתְגָּרֵר*, דתנ־, התחכך.

גָּרָרָה0, נ, (אנכ־), ע״י המשך הדבור: כין ענלה כלי אוכנים על השלג.

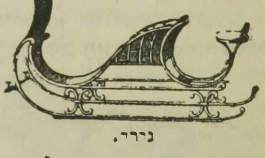

נ־רר.

גֶּרֶשׁ, ז, תבואת הארץ, צמח, פרי; *אחת הנגינות בספרי הקדש (י), וכן גְּרָשַׁיִם (״).

גֵּרֶשׁ, ז, גריסין, פתותי נרעיני תבואה.

גרש (גָּרַשׁ, יִגְרֹשׁ), פ״י, הוציא, שלח הרחק ממקומו; *נתן נט לאשר. הַגָּרַשׁ, השלח, היה גרוש, החנעש, הסיר. גָּרַשׁ, גרש. גְּרוּשׁ, שלוח ממקומו. הִתְגָּרֵשׁ, (־האשה) הגרש.

גְּרוּשׁוֹת, נ, שלוחים, רדיפות.

גיש, ר״ת, גזרה שוה.

גַּשְׁגֵּשׁ*, פ״ע, ר׳ קשקש.

גִּשָּׁה*, נ, ר׳ נישה.

גָּשׁוּם*, ת, רוב, רטוב מגשם; שירדו בו הרבה גשמים, (יום או חרש או שנה).

גָּשׁוּשׁ*, ז, טוט אויך או חבל ובקצהו אבן למדר את עמק הטים.

גְּשׁוּשָׁא*, ז, הטורר את עמק הטים בגשוש.

גְּשִׁישׁ*, (שֵׁשׁ מָטָה), ז, טוט הנתן על חלקי כמה של סרקים לחברם יחד.

גָּשֶׁם, זמר חוק; 0נוף (בלשון החקירה).

— יְמוֹת הַגְּשָׁמִים*, ז״ר, עת שהגשמים יורדים בא״י ישראל, (מחשון עד ניסן).

(גשם) הִגְשִׁים0, היה לגשם, לנוף. גָּשׁוּם*, רוה מגשם, הרשב טמטר; 0קבל הטוגת נוף. הַגְשָׁם, הורד גשם; 0תאר כושנ מָפְשׁ בתסונת נוף. הִתְגַּשֵּׁם0, ההסך לנוף; היה נס.

גְּשׁוּאוֹת0, נַשָּׂאוּת0, נ, טבע הגשם, טבע הנוף.

גְּשָׁמִים0, ת, של גשם, של כמ־; מַעֲבִיר הגשם והנוף.

גְּשִׁפָּנְקָה*, נ, חותם; חותם עם אות מיחד למכשלה או לכשפחה.

גִּשְׁקָר*, ז, סין מטי משוט, כלך.

גֶּשֶׁר, ז, מעברה נטויה על נהר.

גשר* (גָּשַׁר*, יִגְשֹׁר*), הִגְשִׁיר*, פ״י, עשה גשרים.

גַּשָּׁר*, שומר הגשר; איש מעביר אנשים וחפצים במעברה; עושה גשרים.

(גשש) גִּשֵּׁשׁ*, משש, חפש דבר על ידי מישוש; נגוע בקרקע הים, עמו־כחול(אניה).

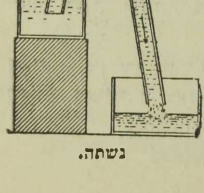

הִתְגַּשֵּׁשׁ*, ר׳ נגש.

גְּשָׁתָה*, נ, משאבה שמעלים בה מים מתקום ע ט ו ק, דיומי כסוף להרק נשתה.

על ידו טולים מכלי אלכלי בכח להיצת האויר.

גַּת, נ, (ר׳ גָּתוֹת, גָּתִים), כור שדורכים בו ענבים; *עת דריכת הענבים; חצר הקבר. גִּתִּית, נ, שם כלי נגינה; *אשה דורכת בגת.

ד

ד, האות הרביעית באב״ב העברי ושבה דָּלֶת; *ס״מ, ארבעה, עם נקודות או קו מאון לפעלה — ארבעה אלפים; ⁰ד׳, ארני.

דְּ־², דְ׳, א״ח, שֶׁ־, אשר, של.

דָּא², ט״נ, זאת.

— דָּא עֲקָא², זאת הצרה.

דִּיא, ר״ת, דבר אחר; דבר אחר; דרך אי״ץ; ר׳ אמות.

דאב (דָּאַב, יִדְאַב), ס״ע, המוג טרב צער וינון; דָּעָב; (— דָּעִיב), הול דמעה. הַדָּאַב⁰, דאוב. הַדְּאֵב*, צער, הַעצב.

— לֵב גַּרְאָב⁰, ז, לב עוֹאב.

דַּאֲבָ⁰, ז, דָּאֲבָה, נ, (ס׳ דַּאֲבַת, כ׳ דַּאֲבָתִי), ינון, צער (?); סחד (?).

דָּאֲבוֹן, ז, (ס׳ דַּאֲבוֹן, כ׳ דַּאֲבוֹנִי, ר׳ דאבה.

— לְדַאֲבוֹן לִבִּי או נַפְשִׁי, לְדַאֲבוֹנִי⁰, לצערי.

דאג (דָּאַג, יִדְאַג), ס״ע, (את־, ט־), ירוא, חשוש; היה שרוי בצער; (ל־), חרוד ל־, ירא פן קרה רע את־. הַדָּאֲגָנ⁰, נרום לדאגה. הִתְדָּאֲגֵ⁰, דאוג.

דָּאֲגָה, נ, (ס׳ דַּאֲגַת, כ׳ דַּאֲגָתִי, ר׳ דְּאָגוֹת) כנור; חששה; חרדה; מצב האיש הדואג; ועזוע (היום).

דאה (דָּאָה, יִדְאֶה), ס״ע, עוף טהר, ט״ס, סרש כנף.

דָּאָה, נ, מין עוף טורף 1).

דַּאֲוָה⁰, דַּאֲוָון⁰, ר׳ דאבה, דאבון.

1) דאה коршун, Gabelweihe, milan, glead

דאל״כ, ר״ת, דאם לא כן.

דאר, ר׳ דואר.

דֹּב, ז״ח, (כ׳ דֻּבִּי, ר׳ דֻּבִּים), מין חיה גדולה שערנית;

דב

שם לשתים מקבצות הכוכבים, הדב הגדול והדב הקטן; *דִּבָּה; כינוי לאשה רעה.

— לֹא דֻבִּים וְלֹא יַעַר*, לא היה ולא נברא, לא היו דברים מעולם.

דֹּב בָּבָן⁰, דֹּב הַיָּם⁰, ז, שם חיה טורפת מצויה באי־צות הצפון הקרות.

דב לבן.

דִּיב, ר״ת, דברים בטלים.

דָּבָא, ז, (כ׳ דָּבְאִי) שפע (?); יתי חזקה (?).

דבא*, (דָּבָא*, יִדְבָּא)*, ס״י, הול, שפוך, דבב.

(דָּבַב*, יִדְבַּב*), (נמצא במקרא רק בהוי דובב). ס״י, עורר לדבר; *ס״ע, שוף; גזל מטות מטות; מטוח ברבר לח או מדבק; דבר, הגר.

דָּבָב*, דְּבָבָא*, ז, שנאה, איבה, רגש האיש החפץ ברעת השני.
— בַּעַל דָּבָב*, בַּעַל דְּבָבָא*, ז, (ר׳ בַּעֲלֵי דָּבָב*), אויב, שונא.

דָּבְדָּבָן*, ז, (ר׳ דְּבְדְּבָנִים). דָּבְדְּבָנִית*, נ, (ר׳ דְּבְדְּבָנִיּוֹת), נדנדניות, טין סדי עץ ובתוכו גלעין קשה כרורי.

דָּבָה, נ, דברי נגוד על איש או על דבר.
— הָבָא דִבָּה, הוֹצִא דִבָּה, הלוך רכיל, נתון רס׳.

דְּבָה0, נ, הנקבה של הרב.

דְּבוּב*, ת, שונא, אויב.

דָּבוּק, ת, מחבר בדבק; נמשך אחרי־.

דְּבוּק*, ז, חבור בדבק; אחרות; רביקה, 0בד טוח בדבק לצור בו עוסות הגרבקים בו; רוח רעה השוכנת באיש.

דָּבוּר, (ביזוני), נאצר, אמור.

דִּבּוּר, ז, בטוי טלים בפה; שיחה, מאמר; *כלה.
— עַל פִּי הַדִּבּוּר*, בפצות האלהים.
— תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר*, בטשך עת בטויה של טלה אחת.
— שְׁתֵּיקָתְךָ יָפָה מִדִּבּוּרֵךְ*, מכטא לאמר: טוב לך לשתק.

רבורה.

דְּבוֹרָה, נ, (ר׳ דְּבוֹרִים), טין זבוב עוקץ הנותן דבש.
— אוֹמְרִים דְּבוֹרָה: לֹא מִן הַכֶּשֶׁף וְלֹא מִן עֻקְצָתָךְ*, ר׳ דבש.

דְּבוֹרִיּוֹת0, נ, חיל של דבורים, קבצת רבורים רבות יחר.

דָּבְיוֹן, (נמצא רק בל״ר: דְּבְיוֹנִים), ז, צַעַת היונים.

דְּבִיק0, ת, הנוח לרבק ב—.

דְּבִיקָה*, נ, חבור, אחר, סעלת הרובק.

דְּבִיר, ז, קדש הקרשים בבית המקרש; 0החדר הסנימי בהיכל.

דָּבְלָה, נ, (ס׳ דָּבְלָתִי, ר׳ דְּבֵלִים. דְּבֵלוֹת), תאנה יבשה; *גוש ענול תאנים יבשות דרוכות ורבוקות זו לזו.

דַּבְלוּג*, ז, קצה בולט בדבר.

דַּבְלֻל*, ס״י, עשה דבר לקלוש ע״י הוספת טים או ע״י הרחקת חלקיו הקטנים זה מזה.

דבק (דָּבַק, דָּבַק, יִדְבַּק), ס״ע, (ל־, אֶל־, בְּ־, עִם־, אַחֲרֵי־), התחבר, האחז זה בזה, התאחד; חבר ע״י דָּבָק; הלוך בדרך; אחוב; רדוף אחרי־; השג; *ס״י, חבר ואחד, חבר ע״י דָּבָק. הָדְבַּק*, התחבר, המשך אחרי־.
דַּבֵּק*, חבר הטב כדבק, אחז; רדוף אחרי־.
דָּבוּק, חבור בחזקה, אחוז הטב. הֻדְבַּק, הצטר, חבר; קרב באהבה; (־אחרי) רדוף אחרי־; (־את) השג, הגיע. הֻדְבַּק*, הִתְדַּבֵּק*, התחבר בחוקה, התאחד היטב.

דָּבֵק, ת, (נ׳ דְּבֵקָה), אחוז, נצטר, טחבר; דבר שיש לו הסגלה להיות נרבק; 0נספג (בדרוק).

דֶּבֶק, ז, (כ׳ דִּבְקֵי), צמוד, חבור; המקום שבו שני דברים רבוקים; *חטר שמדביקים בו שני דברים יחר.

דְּבֵקוּת0, נ, התחברות; סֻגלת ההתחברות; התסעלות, התאמצות לרבק כל הכונה לתסלה ולהתעלות אל האלהות.

דַּבְקוּת0, נ, טבע דבר שהוא נרבק.

דָּבָר, ז, (ס׳ דְּבַר, כ׳ דְּבָרִי), מאמר, דבור, בטוי, מה שטוציאים מהפה בכלי הדבור; עצם, ענין, טקרה; סקודר; עצה.
— דָּבָר הָאָבַד*, דבר שאם לא יעשוהו בזמנו ילך לאבוד.
— דָּבָר אַחֵר*, פרוש אחר; ביאה אל אשה; חוזר, וכן כל דבר טנָה שאין האדם רוצה להוציא מפיו.
— אִישׁ דְּבָרִים*, דַּבְּרָן.
— דְּבָרִים בְּגוֹ*, בונה טחרת יש בתוך דבר זה.
— בַּעַל דְּבָרִים*, תובע, בעל דין.

— דִּין וְדְבָרִים*, טענות ותביעות.
— דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ (או דְּבַר שָׁנָה בְּשָׁנָה וכיו״ב), כל הנצרך לומן ידוע, באותו זמן.
— דִּבְרֵי הַיָּמִים*, קורות, הִסְטוֹריה.
— דָּבָר הַלָּמֵד מַעֲנָיָנוֹ*, ר׳ לָמֵד.
— דָּבָר־מָה, איזה דבר.
— דִּבְרֵי נְבִיאוּת*, ז״ר, דברים שאין להם הוכחות בצדם.
— דִּבְרֵי סוֹפְרִים*, ז״ר, חקנות שתקנו אנשי כנסת הגדולה שאינן מדברי תורה.
— לֹא דָּבָר, אַיִן דָּבָר, אין מאומה.
— לֹא דָּבָר*, הרבר נאבר רק־.
— עַל דָּבָר, בגלל, בסבת; על אודות; (—אשר) יען כי.
— רַבִּים לְדָבָר, ר׳ רגל.
— דְּבַר שְׁפָתַיִם, ז, דברים שאין בהם עצה ודעת כי אם בטוי טלים בלבר.

(דבר) (נִבְצא במקרא רק כהוה: הוֹדָבֵר), נמא כשפתים, הנר; *נהוג, הוביל. דָּבַר, (גם עם עַל־, בְּ־), דִּבֵּר איש את רעהו, שוחח.
דַּבֵּר, (יבוא גם עם: אֶל־, עַל־, אֶת־, בְּ־, עִם־), נמא כשפתים, הביע רעיון בכלים, הנר, הודיע; (—בְּלַב, —עִם לֵב, —אֶל לֵב) הגה, חשוב; (—בְּ־) הנר רעות על־; דבר אל־; (—עַל לֵב) דבר דברים טובים, נחוטים; הִסְבֵּר.
דְּבוּר, פְּטוּא. הַדְּבָר, הַבִּנְיָן. הַתְדַּבֵּר(הִתְדַּבֵּר), דְּבוּר.

דָּבָר, ז, (ר׳ דְּבָרִים), מַנמה, קָטֵב.
דָּבָר, ז, (כ׳ דְּבָרִי), אָחוּ, מקום מרעה לצאן.
דְּבַר, ז, (ר׳ דְּבָרוֹת*), טלה, דבור.
— עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת*, עשרת הדברים שדבר אלהים לבני ישראל בהר סיני.
דַּבָּר*, ז, מַנהיג, ראש.
דְּבָרָה, נ, דבר, מאמר, דבר חק.
— עַל דְּבָרַת־, על דבר, בשביל.
— עַל דְּבָרָתִי, באמונתי (בשבעתי).
דִּבְרָה, ר׳ דוברה.
דַּבָּרָן*, ת, (כ׳ דַּבָּרָנִית*, נ״ר דַּבָּרָנִיּוֹת*), היודע לדבר או לנאם יפה; הסרבה לדבר.
דַּבָּרָנוּת*, נ, הסגלה לדבר הרבה; הסגלה לדבר יפה.
דָּבַשׁ, ז, (כ׳ דְּבָשִׁי), החטר המתוק אשר העשיה הדבורים בפיהן מאכלן; טיט מתוק היוצא מפריות (תמרים, ענבים, או מטן קנים יהודים.
— לֹא מִן דְּבָשְׁךָ וְלֹא מִן עֲקָצְךָ*, נמר לאמר: אין צורך לא במובתך ולא בריעתך.
דִּבַּשׁ, (דָּבַשׁ*, יְדַבֵּשׁ), פ״י, עשה דבש מתמרים וכדומה. דַּבֵּשׁ*, התחסק, התקילקל (רבש).
דִּבְשָׁה, נ, עסים ניזל.
דִּבְשׁוֹן0, ז, כרוב, שם עוף קטן יהק דבש 1).
דִּבְשָׁן*, ז, שונת רבש; מתיקות.
דַּבֶּשֶׁת, נ, (כ׳ דַּבַּשְׁתִּי, ר׳ דַּבָּשׁוֹת, ס״ר, דַּבָּשׁוֹת, כ״ר, דַּבַּשְׁתַּיִם), נב, חשוטרת הנשל.
דָּג, ז, (ס׳ דַּג, ר׳ דָּגִים, ס״ר דָּגַי), שם חיה בעלת עצמות וחלוזות החיה במים.
— דָּג מָלוּחַ*, מין דג מיחר 2).
— דָּגֵי רָקָק*, ז״ר, דגים קטנים לא חשובים.
— קָרְנַע כָּדָג*, בטוי לאשר; קרוע לקרעים בלי רחמנות.
— מַזַּל דָּגִים*, שם אחר המזלות (של חרש אדר).
דַּגָּה0, ס״י, גוש ומשש במקום שהנזיעה מעורות ניוי עצבים וצחוק.
דַּגְדּוּג0, ז, סעלת הכרנדג.
דָּגָה, נ, שם קבוץ למין הדגים; דג אחד; *דג קטן.
דגה, (דָּגָה, יָדְגָה), פ״ע, פרה ורבה. הַדָּגָה0, התרבה כדגים.

---

1) колибри, Colibri, nectarinia

2) דג טלוח селедка, Hering, hareng, herring

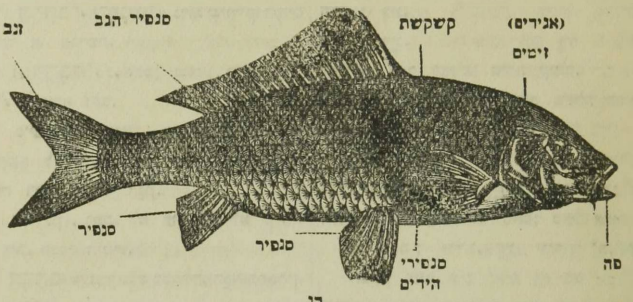

רג

דְּגוֹל*, ז, סעלת המתאספים אל תחת רגל; טרפה ושקר.

דְּגוּן*, ז, עשית הרגן בערמות, תקון התבואה.

דָּגוּשׁ0, ת, שיש רגש בזכוכ.

דְּגִירָה*, ג, חמום הביצים להוציא מהן אפרוחים (עוף).

דְּגִית*, נ. ר׳ דוגית.

דְּגִילָה0, נ, רגיל, סעלת המתאספים תחת הרגל.

דגל (דָּגַל, יִדְגֹּל), פ״י, הרם הדגל. הִדְגִּיל, התאסף אל תחת הדגל. דַּגָּל*, רטה, הגות. הִדְגֵּל0, רומם, נשא: התנדב.

— דָּגוּל מֵרְבָבָה, נשא וטרוטב, עוטר לגם.

דֶּגֶל, ז, נס, תזכית אריג מרבקה לטוש עשויה לסדר את הצבא, להכיר את העם אשר בחר בו לסמל לו; סלגונה מסלגונות הצבא.

— הוֹלְכֵי בַדֶּגֶל*, הולכים בסדר ומשטר ובשורה.

דַּגָּן0, ז, שומר הרגל, מטונה על הרגל.

דָּגָנָה*, (דּוּגְמָא*), נ, (ר׳ דְּגָנוֹת*, דְּגָמָאוֹת*), חלק מעט מאיזה חמר להראות כי כלו רוצה לחלק זה; דבר שהוא למשל ולדמיון לדברים אחרים; דבר יוצא מן הכלל.

דַּגְמָת0, ברוטה לו.

דָּגָן, ז, (ז׳ דָּגָן, כ׳ דָּגְנִי), טיני תבואות השדה (חטים, שעורים, כֻּסֶּמֶת, שִׁבּוֹלֶת שועל) הנרלים בשבלים; לחם; מאכל; *שָׁפוֹן.

— דָּגָן שָׁמַיִם, כנוי מליצי למן.

(דגן*) דִּגֵּן*, תקן את התבואה בדישה.

דְּגָנְיָה0, נ, סרח כיחול המצוי בין שבלי הדגן[1].

דגר (דָּגַר, יִדְגֹּר), פ״י, חמם הביצים (העוף) להוציא מהן אפרוחים; *ישר את האבנים כדי לקמץ.

דגש* (דָּגַשׁ*, יִדְגֹּשׁ*), פ״י, שים רגש באות. הִדְגִּישׁ0, קבל רגש, הכשא בהברה חזקה. דִּגֵּשׁ*, שים רגש באות. הִדְגִּישׁ*, הטעים מלה בקריאה. הֻדְגַּשׁ0, רגניה. קבל רגש (אות).

דָּגֵשׁ*, ז, נקודה בתוך האות לחזק הברתה (בכואה אחרי תנועה) ואז יקרא בשם דָּגֵשׁ חָזָק, או לשנות טבטאה (באותיות בגד כפ״ת בראשית המלה או אחרי שוא נח) ואז יקרא דָּגֵשׁ קַל.

דַּד, ז, סטשת השדים, שַׁד; *ברו; סטשת סרי (אתרג).

(דדה) הָדָה*, פ״ע, קמץ, נתר. פ״י, עזר (לילד קטן) ללכת בעת למוד ההליכה. הֲדָדָה (=הִתְדַּדָּה), התנועע, התנהל לאט, (אֲדֻדִּים, חהלים נ״ב,=אֲדֻדָּה עֲטָם).

ד״ה, ריח, דבור הסתחיל; דברי הכל.

[1] רגניה, василек, Kornblume, bluet, corn-flower

(דהב*) הַדָּהַב*, (־פָּנִים*), גרום שיוריקו הפנים מפחד או מבושה.

דָּהַב*, ז, דַּהֲבָה*, נ, וזכ; כמצע וזכ.

דַּהֲבִי*, ז, צורף וזכ.

דַּהֲה*, פ״ע, שנה טראה, הֶחלש (נון) באפן שיקשה להכירו, כהה (הצבע). הַדָּהֲה*, עשה דהה, החלש הנון.

דַּהֲה*, ת, (נון), רפה, לא עז; רך, לא קשה.

דה״י, ר״ת, דברי הימים.

(דהם) הָדַהֲם, פ״ע, הֵאלם מכהלה, הֻכָּה כתמהון.

(דהן) הָדַהֵן*, הטשח בשמן וכיו״ב עי״י הרבקו כדבר מטושח; היה לגדול ונכבד.

דָּהִין*, ת, מטושח בשמן וכיו״ב; גדול ונכבד.

דָּהַן*, ז, משחת שמן.

דהר (דָּהַר, יָדהַר), פ״ע, רוץ (סוס) בסהירות חזקה. דַּהַר*, הרץ, נרום לדהר.

דָּהָרָה, נ, קפיצת סוס בסיוצה.

דו״, ש״מ, שנים, שתים; ט״ג, זה.

דוֹאַר*, ז, מקורות מלשון מכתבים, סוּסָתָה; מילוך המכתבים; המכתבים הבאים ע״י הפוסטה.

— בֵּית הדוֹאַר*, ז, הבית שבו מקורות מלשון הבכתבים.

דוֹב* פ״ע,זול,חמוס. דַּיָּב*, הָדַב*, הֶחלש, הכאב.

דוֹבֵב, ר׳ רכב.

דוֹבֵר, כינוי ז, אומר, מדבר.

דוֹבְרָה, נ, רפסודה, קורות עצים קשורות יחד להובילן על פני המים.

דוברה

דוג, ר׳ דיג.

דַּוָּג, ר׳ דַּיָּג.

דּוּגָה, נ, צור הדגים; סירה קטנה.

דּוּגִית*, נ, סירה תלויה באניה גדולה ובה עולים טהאניה אל היבשה, בציה.

דוגמא*, ר׳ דגמה.

דוֹד, ז, (ר׳ דודים גם דְּוָדִים), סיר גדול; סל.

דוֹד, ז, אחי האב או האם; בעל אחות האב או האם; אוהב, רֵע, ידיד; *ת, קרוב; חביב, נעים.

דָּוָד, ז, עושה דורים.

דו״ד, ר״ת, דין ודברים; דת ודין.

דּוּדָאִים, ז״ר, מין צמח נותן ריח טוב ועושה סרי כחסוחים קטנים 1).

דּוֹדָה, נ, אחות האב או האם; אשת אחי האב או האם.

דּוֹדִים, ז״ר, אהבה, חבה, ידידות.

— עֵת הדּוֹדִים, נ, פרק (זמן) שיאים.

דוה (דָּוָה, יִדְוֶה), פ״ע, כאוב; הֶעצב. הָדַוָּה*, רוה. הַדְוָה*, הַעצב.

דָּוָה, ת, כואב, עצוב, שוטם.

— אִשָּׁה דָּוָה, נִדָּה.

— יוֹם דָּוָה*, יום התחזק המחלה אצל החולה בבוא הטשבר.

דָּוּוִי*, ת, לחוץ; כואב.

(דוח) הָדְרַח, פ״י, שטוף בטיט. דּוֹחֲחַ*, הִטְמַח בטיט.

דו״ח, ר״ת, דין וחשבון.

דּוּחָיוֹ, ז, בריה החיה גם בטים וגם ביבשה (צפרדע וכדומה).

דוחק*, ר׳ דחק.

דָּוִי, ז, מחלה, חלי.

דַּוִּי*, ת, כואב, מצטער.

דוך (דָּךְ, יָדוֹךְ), פ״י, כתות גרגרי תבואה וכיוצ״ב

1) דודאים Мандрагоровое яблоко, Mandrogora, mandrake

לפרורים קטנים. הַדּוֹךְ*, הכתת, הדק.
דּוּכִיפַת, ז, מין עוף טמא [1].
דּוּכָן*, ז, (ר׳ דּוּכָנִים*), מקום עמדת הכהנים בשעת ברכתם, כמה; אצטבה; ברכת הכהנים.
— דַּיֵּשׁ הַדּוּכָן*, ז, עזר הטורח החוזר עם התלמידים את השעור.
דוכס*, ר׳ רכס.
דַּיָּג*, ס״י, כרוך חושים ועשה אותם לפקועות.
דּוֹלָפָה, נ, סקעת חושים.
דּוּלְפָן*, ז, שם דג גדול בים.
דום (דָּם, דָּמִים), ס״ע, חרוש, שתוק, ר׳ דמם; חכה, המתן.
דּוּמָה, נ, דממה; קבר, שאול; *לעז, רנין; רכרים שטרכרים הבריות על ארם לרעה; אשה ששם רע לה; הפלאך המטה על השאול.
דּוֹמֵם*, ז, נדנך, טור אבנים.
דּוּמְיָה, נ, שתיקה, דממה. ארך רוח, סבלנות; הקלת הצרה; תה״ם, רומם, טכלי דבר דבר.
דּוּמֶם, תה״ם, בשתיקה, טכלי רבר רבר; באין קול; בהשקט.
דּוֹמֶם, ז, שם לכל טיני המחצבים והמתכיות, (כל הנמצא בחבל נחלק לחי, צומח ודומם).
דון* (דָּן, יָדוּן*), ס״י, נשוא והנון כרבר הניתי לעתיד; ר׳ דין. הַדּוֹן, התוכח, התקוטט.
— הַנָּדוֹן*, שרבו עליו.
דוֹנָג, ז, (כ׳ דּוֹנְגִי), שעוה, חמר צהבהב שהרבורים עושות אותו.
דוּנָּם, ז, זוחל שאין ראשו נגרל מקצה וגבו והוא יכול להתנועע מסנים לאחור ולהסך [2].
דופן, ר׳ דסן.
דּוֹפֶק*, ז, אבן זקופה שמותחין בה סי פעמים הקברים; צלעות הקבר שהמכסה נשען עליהן; ר׳ הפֵּק.

[1] דוכיפת = удод, Wiedenhopf huppe, hoopoe
[2] דונג = amphésbaena

דוץ (דָּיִן, יָדוּץ), ס״ע, קפוץ הלאה, דלוג; תחוב לתוך; [3]שטוח.
דוק* (דָּק*, יָדוּק*), ס״ע, התבונן היטב. דַּיָּק*, ר׳ דַּיֵּק.
דּוֹק, ר׳ דק.
דַּוָּקָא*, תה״ם, רק כך, ולא באופן אחר.
דַּוָּקָן*, ח, ר׳ דיקן.
דּוֹקְרָן*, ר׳ דקרן.
דּוֹר, ז, (דּוֹרִים גם דּוֹרוֹת), תקופת העת ביחס לאנשים החיים בזמן אחר; זמן חיי הארם; האנשים החיים בזמן אחר.
— לְדוֹרוֹת*, לעולם, לכל משך הימים הבאים.
— לְדוֹר דּוֹר, תמיד.
— הוֹר וָדוֹר, בכל דור.
— דּוֹר יָתוֹם*, ז, דור שאין לו מנהיגים טובים.
דור (דָּר, יָדוּר), ס״ע שכון, ישוב, האחז במקום, גור; ס״י, הדלק עצים לעשות מדורה; *צוה טהפעל נדור. הַיָּר, ר׳ דַּיָּר.
דּוּר, ז, ענגל, טעגל; כרוך; *שורה של קליעה (בסל).
דַּוָּר*, ת, טוביל בכתבי הדואר; נושא המכתבים ומחלקם לבעליהם; שופט, דין.
דּוּרוֹן*, ז, מתנה, מנחה.
דּוֹרֵשׁ*, ר׳ דרשן.
דוש (דָּשׁ, יָדוּשׁ), ס״י, רמוס, בוס; הדק, נפץ; חבוט שכלים להוציא מהן את הגרעינים; *בעול, בוא אל אשה; (—ב־), התרגל, הסכן. הַדּוּשׁ, הַרמס, הבוס, היה למרמס. הַדָּשׁ*, דרוך, רמוס. הוּדַּשׁ, הַחבט (התבואה) במורג.
— דּוּשׁ בָּעֲקֵב*, לא שים לב ל־; עשה עצמו כלא יודע את־.
דו״ש, ר״ת, דורש שלומך.
דְּוָשָׁה*, נ, הֶרגל; סעלת הדורך והרומס; [3]סדרים שתחת מכונה להניע על ידו את אופן המכונה.

דוּת*, ז, (ר׳ הוּעָוֹת*), נוטה, שוחה לצד בור ומוצא ממנה אליו, ואליה נָקוּם הַמַּיִם היורדים הבורה למען יסתננו; בור חסוי בארמה ומסביב לו בנין.

ד״ח, ר״ת, דגש חוק; דברי חול.

דחה (דָּחָה, יִדְחֶה), פ״י, רחוף, גרש; *כשל כח רבר (מצוה וכיו״ב); הַעבר והַעתק רבר מצד רבר אחר; העתק חג וכיו״ב מזמנו לזמן אחר. הֻדַּחָה, הֻכשל; *העבר (מצד רבר אחר או מזמן לזמן אחר). דֹּחֶה*, רחוף וגרש; השה מדרך טובה. הַדַּחָה (—הִתְדַּחָה), הכשל הכשל בחוקה.

— דָּחָה בָקֹשׁ*, דָּחָה בְקָנֶה*, דָּחָה בְקָנֶה רָצוּץ*, דָּחָה בְתֵבֶן*, כשל פעמ׳ איש או דברי ברבר שאין בו ממש.

— דָּחָה אֶבֶן אַחֲרֵי הַגּוֹאֵל*, סבבא לאחר: השלך אבן אחרי הגואל, עשה רע לגואל, לחלש, לסכנן.

— נִדָּחָה0, ת, צוּם או חג שדחו אותו מהיום הקבוע ליום אחר.

— הַנִּדָּחָה מִפָּנֵי הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו*, משל לאמר: סבלנות בעת רעה וצרה מביאה אח״כ לנצח יותר מהכ.

דְּחוּי*, ז, הרחקה, ארוכה (ר׳ דחיה).

דַּחְנָן*, ז, שלחן קטן לנוי בחדר אורחים.

דָּחוּם*, ת, צפוף.

דָּחוּק*, ת, נסתר, אין.

דָּחוּק*, ת, צר, לחוץ; אנס; לא מתאים הישב.

דְּחִי, ז, (בהספק: דָּחְיָ), כְּשָׁלוֹן; פעולה מכח דחיפה.

דְּחִיָּה*, נ, הריסה; ארכה, אחור רבר; לאחר זמן מה.

— דְּחִיָּה בָקֹשׁ*, תשובה רחוקה, תשובה רק כרי לדחות.

דָּחִיל*, ת, נורא, איום.

דְּחִילָה*, נ, פחר, אימה.

דְּחִיפָה*, נ, הדפה; פכח מעורר לפעולה.

דָּחִיק*, ז, (ברקדוק), דגש חוק הבא בראש הפלה המחברת בענין לזו שלפניה.

דְּחִיקָה*, נ, פעלת הדחק והלחץ

דַּחְלִיל*, דַּחֲלִיל*, ז, שם־צת. הפחת אדם או חי משנה שמעמידים בנן להבחיד צפרים ולהרחיקן מהצמחים או מהפירות.

דַּחַן, ז, מין רגן שגרגיר קטנים מאד 1).

דַּחַס0, ז, דלקת מוציאה טרפה אצל הצפרן.

דחס* (דָּחַס*, יָדַחַס*), פ״י, לחוץ, רחוק יחד.

דחף (דָּחַף, יִדְחַף), פ״י, הרוף, רחה, לחץ והרחק. הֻדַּחַף, הֻחפז, היה נסחר, נכהל.

דחק (דָּחַק, יִדְחַק), פ״י, לחוץ, עשה; *האץ; אלוץ, הסצר יהפנע. הֻדַּחַק, הֻלחץ; הֻכנע ופנה דרך לעצמו בהתאמצות; *הכנס בפקום צר.

— דָּחַק אֶת הַשָּׁעָה*, התאמץ שיהא רבר יותר טהר.

דְּחַק*, דֹּחַק*, ז, לחץ, הכרח; מחסור; קשי, כבדות.

— עַל יְדֵי הַדְּחַק*, בקשי, בכבדות, לא על נקלה.

דַּחֲקוּת0, נ, ר׳ דְּחַק.

דַּי, ז, (ס׳ דַּ־, כ׳ דַּיִ־, דַּיָּךְ, דַּיֵּךְ, דַּיָּהּ, דַּיְכֶם, דַּיָּכֶן, דַּיָּם, דַּיָּן), כמות מספקת שלא נצרך יותר ממנה; תה״פ, גם עם ב־, כ־, בשרת הצרך, כמות מספקת.

— בְּדַי, כשיעור המספיק.

— בְּדֵי שֶׁ־, מ״ח, למען.

— מִדֵּי, כל פעם אשר־, כל עת אשר־.

— מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, (וכן בזמנים אחרים) בכל יום ויום.

— מִדַּי, (יותר־), יותר מהרגיש.

— לְמַדַּי, די.

---

1) דחן = Hirse, millet, πoco

דִּיו, ר״ת, דיני ישראל.

דִּי״, ט״י, אשר; של; אם.

דִּינ, ס״י (עבר: דִּינְתִּי. דִּינ: בינוני: דָּיִן, דָּיְנִים; עתיד: אָדִּינ, יָדִּינ. צווי: דִּינ), צוד רגים.

דַּיָּנ ז, (ס׳ דַּיָּנִים, ר׳ דַּיָּגִים), טי שעסקו לרוב רגים.

דַּיֶּנֶת0, נ, מלאכת הדיג.

דַּיָּה, נ, תן עוף טורף ממשפחת האיה.

דְּיוֹ, ז״נ, דְּיוֹנִי, דְּיוֹךְ, דְּיוֹהוּ, דְּיוֹהָ, דְּיוֹנוּ, דְּיוֹכֶם, דְּיוֹכֶן, דְּיוֹהֶם, דְּיוֹהֶן, ר׳ דַּיּוֹת) נוזל לכתיבה.

דְּיוֹגְנִי*, ז, זוג כפול.

דְּיוֹטָה*, נ, (ר׳ דְּיוֹטוֹת*, דְּיוֹטָאוֹת*), קומת בית, יציע, ר׳ בית.

דְּיוּבָּד, ז, עמוד כפול, שני לוחות מחברים יחד בצורת זוית ישרה.

דְּיוּן0, ז, עשית דין, שפוט.

דְּיוֹסְקוֹר*, ז, אחר מכלי האריגה, הקנה בעל הכנפים אשר סביבו גוללים את חוטי השתי.

דְּיוֹסֵקִי*, ר׳ דִּיסֵּק.

דְּיוּפַּיִם, ז, שפופרת להעלות על ירה נוזלים מחבית או

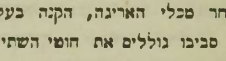

מכר.

דְּיוּפַּרְצוּף*, ז, בעל שני פנים. דיוסי

דְּיוּק*, ז, דבר הלמד מדבר אחר אַחַר אַחַר רב עיון; צמצום.

— בְּדִיוּק*, לא פחות ולא יותר.

דְּיוֹקָן*, ז, תמונה מעתקת מפני איש.

דְּיוּר*, ז, דירת שכן אחר; מי שדר בבית.

דָּיוּר*, ז, דיר, היושב בדירה בקביעות.

דְּיוּת0, נ, יציאת צפות נוזלים בעין ועה דרך נקבים רקים שבנוף או בכלי חרס.

דַּיּוֹת0, נ, סגלת מה שהוא רי.

דְּיוֹתָה0, נ, כלי הדיו, בידיו, קסת.

דִּיז, ר״ת, דברי ימי ישראל.

דִּיכָה*, נ, פעלת הדך במרוכה.

דַּיָּל*, ז, טביא המשקאות והמאכלים במארחות ובבתי הקפה.

דִּיָּלְטוֹר*, ז, מלשון, מוסר, מביא דבה.

דִּילְטוֹרְיָה*, נ, מלשינות.

דִּילְמָא*, מלת השאלה, אולי?

דִּימוּם*, ז, במול ענף כללי מצר מושלך; דבר כללי, דבר השיך לכלל; בית מרחץ צבורי פרסום.

— יָצָא בְּדִימּוּם*, יצוא מכלי ענש; יצוא בפרסום.

דִּין (דָּן, דָּיְנִי), ס״י, שפוט, עשה משפט; עשוי, יפר, הוכח; (־עָם־) הָשפט, דרוש משפט; לטוד דבר מדבר (הלכה); התפלפל בסברה. הָדוּן, התוכח, התקושט, הָשָׁפט.

הַדַּיִן0, (=הִתָּדַיֵּן0), עמוד למשפט עם אחר.

— אִם הָלָכָה נָקְבַל, וְאִם לָדִין יֵשׁ תָּשׁוּבָה*, אם זה חק מחלט עליו לקבל אותו, אבל אם אפשר להתוכח עליו יש תשובה לסתר.

דִּין, ז, משפט, שפוט; ריב; טענה צדקת; משפט קשה; חק שעל פיו רנים; זכות במשפט; *טה שמחיב השכל עפ״י הקש דבר לדבר.

— בֵּית דִּין*, ז, שופטים.

— בַּעַל דִּין*, ז, מי שיש לו תביעות על חברו ונשפט עמו.

— הוּא הַדִּין*, אותו ה־ שיך גם ל־.

— יוֹם הַדִּין*, היום הקבוע שבו יושבים הדַּיָּנים למשפט.

— יָקַב הַדִּין אֶת הָהָר*, ר׳ נקב.

— כְּדִין הָיָה־*, צריך היה־.

— מַדַּת הַדִּין*, נ, נטיתו של ה... לשפט בדין קשה, לא ברחמים.

— עוֹרֵךְ דִּין*, ז, פרקליט, מליץ, טוען.

— צַדְּוּק הַדִּין*, ז, הסכמת האדם כי הדין הקשה שנטתה עליו הוא בצדק.

— שׁוּרַת הַדִּין*, נ, לפי הדין הקבוע.

— לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין*, לא לפי חטר הדין הקבוע.

— דִּין וְדִבָּרִים*, טענות ותביעות.

— עָשָׂה דִּין*, ריב ריבו.

— דִּינִים*, זיר, חָקים רתיים.

— נֶהֱלָא דִּין הוּא*, וְדִין הוּא*, וְהַדִּין נוֹתֵן*, הן ההקש השכלי מחייב כך וכך.

דַּיָּן, ז, שופט.

דַּיִּן*, ס״נ, זה.

דַּיָּנוּת*, נ, משפטרת ה״נים.

דַּיָּרָ*, ז, מטבע יהית ורוסית של כסף ושל זהב.

דַּיָּרָה*, נ, מאכל של שעורים או חשים כתושות ומבשלות.

דַּיְסְפֶּק*, ר׳ רספק.

דַּיְסֶק*, ז, שק כפול הנתן על גבי בהמה מזה ומזה.

דַּיְסְקוּס*, ז, קערה, צלחת.

דיעבד, ר׳ בדיעבר.

דיפתר*, ר׳ רפתר.

דַּיְצָה*, נ, שטחה, גילה; טהול, רקור.

דַּיָּק*, ס״ע, עשה דבר בדיוק כמו שהוא ולא בקרוב, דוק; עשה דבר רק ולא עבה.

דַּיָּק, ז, (ר׳ דַּיָּקִים), סוללה לסצור ולירות מסנה אל תוך העיר.

דַּיָּקָן*, ז, המדקדק בכל הליכותיו ומעשיו שיהיו בדיוק.

דַּיָּקָנוּת0, נ, תכונת הדיוק, דיוק.

דַּיָּר*, ז, דירה לשדר צאן, נדרה.

— דַּיָּר הָעֲצָיִם*, ז, בית העצים,אסם לעצים.

(דיר) הַדָּיַר*, הכסה גדרות בהסות (שדה).

דַּיָּר*, עשה גדרות בהסות; זבל, שים זבל בשדה.

דַּיָּר*, ז, היושב בדירה בקביעות; גר.

דַּיָּרָה0, נ, גלם השרץ, גוש.

דִּיָּרָה, נ, סעון, בנין לשבת בו; *תולעת קטנה שבדגן.

— בֵּית דִּיָּרָה*, ז, בית לדור בו.

דַּיִּשׁ, ז, זמן חבישת השבלים, זמן הדישה; סעלת הרש והחובט שבלים; *התכוארה הנדושה; דריכה, רמיסה.

דַּיָּשׁ*, ז, האיש שאוכחו לדוש.

דִּישׁ*, ז, דִּישָׁה, נ, חבישת השבלים או הדריכה עליהן להוציא סהן את הגרעינים; *ביאה אל אשה, בעילה.

דִּישׁוֹן[1], ז, מין חיה מסשפחת הצבאים 1).

דַּיָּת*, ס״י, סלוש מסות רקות דרך נקוביות (כלי, גוף); העבר דיו על אותיות רשומות. הַדַּיָּת*, (=הִתְדַּיֵּת*), יצוא (מסות) דרך נקוביות.

דַּיְתַּיְקִי*, ז, צואה שבכתב.

דַּךְ, ת, (ר׳ דַּכִּים), עשיר, רציץ.

(דכא) הַדְכָּא, הָשבר, הכנע. הַכָּא, שָׁבר, נָסץ, הַכנע. הִכּוֹא, שִׁבּוֹר, ההרס. הַדַּכָּה*, הַכָּא. הַדַּכָּא (־הַתְדַּכָּה), הִשָּׁבר (הלב) סינון ועני.

הַכָּא, ת, נכנע, נעגה. ז, אבק, עפר(?).

הִכְדִּיחַ, ז, שבירה נסורה.

— הִכְדִּיחַ הַנָּפָשׁ*, ז, שבירת הנפש, צערה הגדול.

הַכְדָּךְ*, ס״י, שבר, נסץ.

— הַךְ מָרְכָּדָךְ*, עני מרכא.

דכה (הָכָה, יִדְכֶּה), ס״ע, היה שבור, נכנע.

הַדְכָּה, הִשָּׁבר, הִכנע. הַכָּה, שָׁבר, נסץ, כתות (ור׳ דכא).

הַכָּה, נ, אשך, ביצי הזכר.

הָכְוִי*, ז, הכנעה על ידי צרה וסצוקה.

דָּכוּי*, ת, נכנע; שבור.

הָכִי, ז, (ס׳ דָּכִי, כ׳ דָּכְיֵי, ר׳ דָּכַיִּים), מחי משברים, קול המון גלים; הגלים ברדתם מטה מטה אחרי הנשאם.

הַכָּךְ*, ר׳ רכרך.

הָכָּן*, ר׳ רוכן.

הָכָּם*, ז, נסיך, רוזן.

הַל, ת, כחוש, רזה; שפל ערך; עני, אביון; סעט הפטות.

---

1) דישון, антилопа, Antilope

דַּל, ז, סקצר מן דָּלֶת.

דַּל*, (צווי), הסר, החסר.

דַּ־, ר״ת, די לסבין.

דלג (דָּלַג, יִדְלַג), פ״ע, קפוץ, רהור; (־על־) עבור על דבר בקפיצה סבלי לגעת בו; *עבור בספר או בענין מחלק אחד לחלק שני רחוק מהראשון סבלי קרוא מה שביניהם. דַּלַג, קפץ על־, קפץ מעל ל־, פסוח על־; *עבור בספר או בענין מחלק לחלק רחוק מסנו סבלי קרוא מה שביניהם.

דַּלְהוֹ*, ז, ירידה בסצב; ענוית; חתיכת בשר בולטת מהגוף ימדלדל למטה; •זקן התרנגל.

דַּלְדַּל*, פ״י, החלש, הרפה; העתק טעט מפקומו, הניע, טלטל; עשה לדל. דִּלְדֵּל* (פִּעֵל), הִתְדַּלְדֵּל*, (הִתְתַּדַּלְדַּל*), חלוש, העה; היה לדל; היה קטן, שפל; (—אֵבֶר) נתק מפקום חבורו ונשאר רבוק בו קצת.

דלה (דָּלָה, יִדְלֶה), פ״י, הרם, העלה דבר מפקום עסק; שאוב טים מבאר; דָּלָה, הרם מעפקים, רומם; הצל. הַדְלָה*, הרם, תלה ענסי הנסן הסרוחים לארץ על עץ או משענה. הָדְלָה*, הורם, תלה על־ (בענסי הנסנים). — הוֹלָה מַיִם מִבּוֹרוֹת עֲמֻקִים*, כנוי לת״ח חריף השכל מאד.

דַּלָּה, נ, (ס׳ דַּלַּת), סקעת צמר או משתים קשורה לראש הכישור לטויה; תלתל משער הראש היורד על המצח.

— דַּלַּת הָעָם, דַּלַּת הָאָרֶץ*, המפלגה הנמוכה (העניה) של העם.

דֻּלּוּב*, ז, שם עץ [1].

דַּלּוּג*, ז, קפיצה, פסיחה על דבר.

דַּלּוּחַ, ת, עבור, לא נקי.

דַּלּוּי, ז, סעלת הדולה ושואב טים.

דַּלּוּל*, ת, ר׳ דלל.

דַּלּוּעִים, ר׳ דלעת.

[1] דלוב Platanis orientalis

דַּלּוּת*, נ, עניות, שפלות, חסר כסף; רוש.

— דַּלְיַ דַּלּוּת*, דלות קְפלנת.

דלח (דָּלַח, יִדְלַח), פ״י, עשה עכורים ולא נקיים (טים). הַדְלַח*, דלוח.

דַּלַּחַת, נ, תעלה לסי שופכים (מכנעניח).

דַּלְטוֹר*, הַלְטָרָה*, ר׳ דילטור, דילטוריה.

דָּלִי, הָלָה, ז, (כ׳ דָּלְיִי, דָּלְיָם, ר׳ דָּלְיִים, זוני דָּלְיָם), כלי לשאב בו טים מבאר; ענף מדלה.

— סַנַּל דָּלְיוֹ*, שם אחד המזלות.

דלי

דַּלְיָנָה*, נ, סעלת הדולה והקופץ.

דַּלְיָה*, נ, סעלת הדולה ושואב טים.

דַּלְיִי*, ז, פתיל רק לקשירה.

דַּלְיֹקָה*, נ, דלקה, שרפה; העתק טעט מפקומו, הניע, טלטל; עשה לדל. דִּלְדֵּל* (פִּעֵל), דַּלִּית, נ, (ר׳ דַּלְיוֹת), ענף ארך ורק שאפשר להדליתו; זמורת נפן בְּדלה.

דלל פ״ע, (דָּלַל), התמעט. (דַּל, יַדֵּל), הנשא, הרום למעלה (ר׳ דלה); כחוש; רוה, היה דל. הָדַל*, תלוש עצים (וביחוד זיתים) מתוך נן והשאר בָּוח בין העצים הנשארים. דִּלְדֵּל* (פִּעֵל). הֻדְלַל*. (הֻדְלַדַּל*) (=הֻתְדַּלְדַּל), ר׳ דַּלְדֵּל.

מַיִם דְּלוּלִים*, דר, מים לא עמוקים.

דִּלְמָא*, ז, מעשה.

דִּלְמָה*, ט״ן, אולי, יכול היות.

דלף, פ׳ דָּלַף, ר״ת, דעת לסבין נקל.

דַּלַּעַת*, נ, (כרבים דְּלוּעִים), טן סרי ארמה. מטשפחת הקשואים גדול וצהב [1].

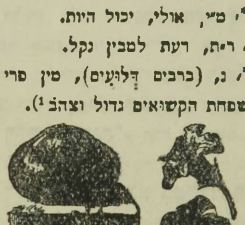

דלעות

[1] דלעת тыква, Kürbes, courge, gourd

דלף (דָּלַף, יִדְלֹף), פ״ע, (— הַגִּית), הרטב פמי הנשמים; נשוף, נוזל; רטוט, הורד רטעות; הפס. הַדְלַף, דָּלוּף.

דֶּלֶף*, ז, (דְּלָפִים, דְּלָפִים), משמוש מים מהגג; *שפות נשמים הרולפות לאט.

דַּלֶּפֶת*, נ, צמר הגג; ר׳ דלף.

דַּלְפָּן*, ז, איש שעיניו זולגות תמיד.

דַּלְפָּן*, ר׳ דולפן.

דַּלֶּפֶת*, ז, שלהן קטן בעל שלש רגלים לשים עליו כוכות וכלים לצרך השלחן.

דלק (דָּלַק, יִדְלַק), פעו״י, בשר; שרוף; דרוף אחרי״. הִדְלַק*, השרף. הַדְלָק, הבער.

דֶּלֶק*, ז, ר׳ דלקה; ◊חבר הסקה.

דֶּלֶק◊, ז, מין חיה יתק [1]).

דלק

דַּלֶּקֶת*, נ, שרפה, בערה.

— נֶפֶשׁ דַּלֶּקֶת בָּ״, ר״אש אחוה ב״.

דַּלֶּקֶת, נ, (כ׳ דַּלֶּקֶתִי) מחלת חם; ◊התנברות החם בחלק או באבר מנוף האדם.

דָּלֶת, נ, (כ׳ דַּלְתִּי, ר׳ דְּלָתוֹת, ס׳ דַּלְתוֹת, זוגי דָּלָתַיִם. ס׳ דַּלְתַּי) לוח או קרש סובב על צירים ומכסה פתח חדר או כלי; שמור בספר; ◊החצי הראשון של בית בשיר המקבל להצי השני הנקרא סנור; האות הרביעית של הא״ב.

— דֶּלֶת אֲלָמָנָה*, רלת שאינה סובבת על צירה.

— דֶּלֶת הַנַּעֲלַת לֹא בְמַהֲרָה תִּפָּתַח*, משל לאמר: אם ההצלחה מגיעה כאיש לא תשוב אליו טהר, ואם באה צרה עליו לא במהרה תעזב אותו.

דָּם, ז, (ס׳ דַּם, דָּמִי, דָּמָם, דָּמִים). נוזל אדם

[1]) куница, Marder, martre, מרלק marten

בגידי החי; חיים; עלומים (בהוראה ג׳ הסטיכות: דָּמִי); טלחמה (בטליצה).

— דַּם בְּרִית*, ז, הדם הנזל בבריתת הערלה.

— דַּם הַנֶּפֶשׁ, ז, הדם הכקלה ונזל.

— דַּם עֲנָבִים, ז, י״ן.

— דַּם הַתַּמְצִית*, ז, הדם שאינו טקלה כיעצמו.

— עָמוֹד עַל דָּם״, שכוח בכיחת״.

— אִישׁ דָּמִים, רוצח.

— אֵין לוֹ דָּמִים, אין חיבים מיתה על מיתתו.

— דָּמָיו לוֹ, חייבים מיתה על מיתתו.

— דָּמִים*, מחיר דבר, ר׳ דמים.

— שְׁפִיכוּת דָּמִים*, נ, הריגת איש; ◊עמד וצער ע״י עלבון וכרומה; הלבנת פני אחר ע״י רבור.

ד״ם, ריח, דרך משל; דיני טמטות; רבר כצוה.

דַּמַּאי״, (דְּמַי״), ז, הבזאה של עכי הארץ שספק אם הפרישו מכנה כעשר.

דָּמְדוּם*, ז, אור כהה.

— דָּמְדוּמֵי חַמָּה*, דיר, האור הכהה הנשאר בקיע אחרי שקיעת השמש; בין השמשות; אור הנקר.

דַּמְדֹּם*, ס״ע, היה בטעב של תכהן ובטוכה.

דַּמְדָּמָנִיּוֹת*, נ״ר, ענבים שיבשו באשכלותיהם.

דמה (דָּמָה, יִדְמֶה) פעו״י, (ל־, אל־, את־) שוה, היה דומה; חדול, ספוק. הִדְמָה הִפְעִיל, אבור. היה שוה, הראה רומה; דַּמָּה, חשוב, התכן; השוות רבר לרבר. דָּמֶה* (מִדָּמֶה״), השוה, הערך את עצמו. (=הִתְדַּמָּה), השוה, הערך את עצמו.

— דּוֹמֶה אֲנִי שֶׁ״, כְּמַדְמֵנִי״, נראה לי, חושב אני, משער אני.

דָּמָה, נ, רמשה, שקט; כצוף, כעין כד או עמור אחוז בקרקע הים צף על פני המים.

דְּמוּי, ז, עריכת שני רברים זה לצד זה

לראות במה הם טְבֻעִים ובמה הם נִטְבָּעִים; כח הציור במחשבה.

דְּמוּמִית0, נ, פרח אֶרֶם־הַעֲלִים[1].

דְּמוּמִית*, ז, עם, הטון, קהל.

דְּמוּס*, ז, עם, הטון, קהל.

דְּמוּס*, תה״פ, ר׳ דימוס.

דְּמְיוֹן*, ז, עשית סרי או תבואה לתרופה; הורדח דעות בהעין.

דְּמוּת, נ, (ר׳ דְּמִיּוֹת), ציור של דבר הדומה לו; מראה, תמונה; תבנית; *תאר לאלהים.

דָּמַי*, ר׳ דמאי.

דָּמָי, ז, שקט, מנוחה, שלוה.

— בְּדָמֵי יָמַי, בעצם תקף ימי חיי.

דְּמְיוֹן, ז, (ר׳ דְּמְיוֹנוֹת), דמות; שווי; *כח הציור במחשבה; נשל.

דְּמְיוֹנִי0, ת, שאין לו מציאות אלא בדמיון.

דָּמִים*, ז״ר, כסף, מחיר דבר. ר׳ דָּם.

דָּמָךְ, ז, רעננות הצמח (חזקאל יט, י)?.

דִּמֵּם (דָּמַם, דַּם, יְדַמֵּם), פ״ע, היה אלם מפחד; עמד בלי נוע; חדול ט״, שבות. הַדֵּם (גִּדְמוֹתָ, נָדַמּוּ, יָדַמּוּ), האלם כאבן; כלה ואבוד. דַּמֵּם*, לכלך בדם. דּוֹמֵם (דּוֹמְמוּ, יְדוֹמֵם), השקט, הרגע. דָּדֵם (גם הַדָּמִים), הסוף לאבן, השחת כלה; *השתיק; הרגיע, נתון מנוחה.

דַּמְמָה, נ, (ס׳ דִּמְמַת), קול שפל, קול נמוך; שתיקה.

דָּמָן, ז, (כ׳ דָּמְנִי), זבל, גלל.

(דמן0) הַמְדַמֵּן, זבל, שים דמן בשדה לטיבו.

דמע (דָּמְעָה, תִּדְמַע וַתַּעַן), פ״ע, נטף, נזל, זלג טיפ, הוריד דמעות. הִדְמִיעַ*, הֵעֵרב, שקע; היה לתרופה על ידי התעדבות חולין בתרופה. דַּמְּעָה*, ערב תרופה בחולין. הַדְמָעָה*, הורד דמעות.

דָּמֶע, ז, דמעה; עסיס ענבים ותותים (?); ראשית תבואת הגרן (?).

דִּמְעָה, נ, מי העינים (בשעת בכי).

[1] דמומית anemone

— הָיְתָה לִי דִּמְעָתִי1 לֶחֶם, טעל מליצי על איש הבוכה תמיד כאלו זה טבעו.

דְּמֶשֶׁק, ז, כסת בפאת פסגה או מטה להשען עליה.

דַּן, ז, כי חרס גדול (לשטירת נוזלים) ששוליו צרים וצריך לסמכו למען יעמד.

ד״נ, ר״ת, דיני נפשות; דם נדה.

דָּנָא*, דָּנָה*, כנוי רומז: זה; 0בחרש הזה (כשטראים לפני זה מספר היום שבחרש, כמו: י״א דנא, לאמר י״א בחרש הנזכר).

(דנג) דַּנַּג, ס״, כסה ברגנ.

דַּנְדַּנָּה*, נ, שם צמח שריחו נעים ומשתמשים בו לרפואות, טחה1).

דָּנָן*, שלנו, זה שאנו טרברים על אודותיו.

דְּסָקָה*, נ, הזמנה לבוא לבית המשפט.

דַּעַ, ז, (כ׳ דַּיְעִי, ר׳ דַּעִים), ידיעה, הבנה.

— תָּמִים דַּעִים, היודע הכל.

— אֲנִי תָּמִים דֵּעִים עִמּוֹ, דעתי כדעתו. דרנדה

דַּעָה, נ, תמונה, ידיעה; *מחשבה מחלטת. סברה; טעם; טבע נפש האדם ותכונותיו.

— לְדַעָה, לרעת.

— הִפְלַג דַּעָה מ־, לא שים לב ל־, נזוח את־.

דעך (דָּעַךְ, יִדְעַךְ), פ״ע, קפץ, נתר (השלהבת לפני כבותה, הסיס מטקורם וכיוצ״ב); כבה.

דְּרְדַּעַךְ, דעוך, דעוך.

דעץ*, ר, רעץ.

דַּעַת, נ, ידיעה, הבנה, שכל טוב, מחשבה מחלטת. שה״פ משרש ידוע; רצון, הפץ; הסכם.

— בַּר דַּעַת*, ז, איש נבון, בעל שכל.

— חֲסַר־דַּעַת0, עָנִי בְּדַעַת0, שוטה, אויל.

— יָצוֹא מִדַּעַת*, השתנע.

[1] דנדנה мята, Minze, menthe, mint

— נְטָרָפָה דַּעְתּוֹ*, השתגע.
— דַּעַת נְקֵיָּה*, נ, טבע חאיש המדקדק במעשיו ומחמיר על עצמו.
— דַּעַת קָצָרָה*, נ, אירצון, לא שביעת רצון; טבע הסהיר לכעס; אמביס; בַּיְלִי.
— דַּעַת רְחָבָה*, נ, שביעת רצון, קורת רוח; בעל יד פתוחה.
— שָׁקוּל הַדַּעַת*, ז, מה שהאדם חושב ושוקל בדעתו על איזה ענין.
— עַל דַּעַת כֵּן*, בתנאי זה.
דַּעְתָן0, ז, בר דעת, איש נבון; עומד על דעתו.
דַּף*, ז, (ר׳ דַּפִּים), קרש; עלה (בספר).
דַּפְדַּף*, הסוך הדפים בספר.
דַּפְדֵּפָן*, ת, סמוך לקיר.
דַּפּוּס*, כלי שעוצרים וכובשים בו; כלי שקובעים בו צורת איזה דבר ביצקם אותו לתוכו; 0מכונה להעתקת אותיות על נייר.
— בֵּית דַּפּוּס0, בית שמדפיסים בו ספרים על ידי אותיות.
דַּפּוּסָה0, נ, כלי עשוי דפים דפים זה לטעלה מזה וקוה ביניהם, ומשמש לסדר בו ספרים או כלים.
דפח״ה, ר״ת, דברי פי חכם חן.
דַּפַּי, ז, (בהספק; דְּפֵי, כ׳ דָּפָיו), הדיפה בכוח; לעג, קלס; רכילות; *שמאה; 0חסרון, סגירת.
— נָתוֹן לְדַפַּי, חרף, נַדְף.
דַּפַּיְקָה*, י, סעלת הרופק והטכה.
דַּפְלָה*, נ, דבר כפול, דבר מכפל ושניהם הם כאחד.
דָּפָן*, ז, (כ׳ דָּפָנַי*, ר׳ דְּפָנוֹת*), כותל, קיר; צד.
— יוֹצֵא דָּפָן*, ז, ולד בהמה שהוציאוהו מתוכה על ידי פתיחת הבטן.
דפן* (דָּפַן*, יִדְפֹּן*), פ״י, רחה, הדף; לחוץ אל הדפן (כטובן: הַכְּרֵם). פ״ע, הָלַךְ אל הקיר כאדם מפחד. הֻדְפַּן*, לחוץ אל הדפן.
דַּפְנָה*, נ, ר׳ אורדינה.

(דפס*) הֻדְפַּס*, היה מעתק על ידי דפוס.
הַדְפֵּס*, העתק מלים או ציורים וכדומה על הנייר על ידי לחיצת האותיות או הציורים המשוחים בצבע. הֻדְפַּס*, היה מעתק על ידי דפוס.
דפק (דָּפַק, יִדְפֹּק), פ״י, רחוק, לחוץ, האץ; הכה על, הקש להשמיע קול. הִתְדַּפֵּק, לחוץ והקש בחוזקה.
דָּפָק0, ז, מקום העורק שהדם רופק בו.
הַדָּפָק*, הוֹפָק*, ז, רפנות הקבר שהמכסה נשען עליהם; אבן שהגולל נסמך עליה.
הַדָּפֵתַר*, ז, עור מתקן לכתיבה, קלף; מחברת, פנקס.
דצ״ך, ר״ת, דם, צפרדע, כינים (שלש המכות הראשונות שהָבו בהן המצריים).
דַּק, ז, אבק; כתם לבן או שחור בעין; 0אחד מששים בשעה.
דַּק, ה, קטן, כחוש; הפך כן עבה; הפך מן נמס; קצר, לא ארוך.
— בָּהֲמָה דַּקָּה*, עזים וכבשים.
— דַּקִּים*, דַּקִּין*, פַּעַמים; השתנה, נקבים קטנים.
דַּק, ז, (כ׳ דָּקִּי, דָּקֵּךְ), אריג דק; 0כנוי לשפחים.
ד״ק, ר״ת, רגש קל; דמי קריסה.
הַדָּקוֹק*, ז, עשית דבר בכדה הראויה לא פחות ולא יותר; התבוננות עמקה בדבר; פרטי המצוות שאינם כפרשים בתורה; פרטיות; תורת חקי השפה.
— הַדְקְדוּקֵי עֲנִיּוֹת*, קַמְנוּת.
דַּקְדַּק*, ר׳ דוק; כתות, פרור לחלקים קטנים; עשה דבר דק; התבונן היטב; התיחס (לדבר מה) בדיוק, בלי תותי; ישר (באיזו וכדומה).
דַּקָּה0, נ, בחלת השחפת, דוון.
דַּקָּהָה0, נ, צחפת, סוללה, כרצפת קטנה; כעין בנה קטנה לפני פתח הבית לשבת שם.
דַּקּוּלָאי*, דַּקּוּלַאי*, ז, סל סלולבי דקלים.
דַּקּוּלַאי*, דַּקּוּלָאי*, ז, עושה סלים מלולבי דקלים.

דָּקוֹר*, ז, חרט, כלי לנקב בו נקבים.

דְּקוּת*, נ, סגלת דבר שהוא דק.

דָּקִיק*, ה, דק מאד.

דַּקִּיקָה0, נ, אחר מששים ברק.

דְּקִירָה*, נ, סעלת הדוקר; סרטו חד וקשה.

דָּקַל*, ז, (כ׳ דְּקָלִי, ר׳ דְּקָלִים), תמר, תמר; ר׳ דָּקָר.

— דֶּקֶל הָרִים*, בשוי של גזעי לחכם טסרסס שחכמתו אינה כ״כ טרובה.

עץ דקל.

דַּקְלַי*, ז, איש בקי בנטיעת דקלים.

דקק (דָּקַק או דַּק, דָּק), סעו״י, כתוש, סרוט, שחוק לאבק; היה קטן כאבק. הַדֵּק, היה דק, התפור לאבק. הָדַק, כתות, שחוק. הוּדַק, הָשְׁחַק לאבק.

דקר (דָּקַר, יִדְקֹר), פ״י, טעון, תחוב, נעוץ, תקוע חנית או חרב ב־ והטת; *הִכאב ברבור; הכנס לתוך. הֻדַּקַּר, הֻדְּרַךְ בחרב או בחנית.

דְּקוֹר, הַדְּקִר; *הֻתְחַב ב־, הנעץ ב־.

דָּקָר*, ז, טעדר; חנית; מקרח לנקב בו נקבים.

דַּקָּרָן*, ז, עקץ דק וחד; קרן אור; בַּטה סחדר בקצהו.

דְּקָרָן*, ז, קנה מְצֻפָּל בראשו כעין שתי שִׁנַּים וישתשמו בו לסעד ענפי עץ.

דַּר, ז, מין אבן טובה, אבן הסרגלית, צדף1); מין ארג יקר.

דַּרְאוֹן, ז, חרפה, תועבה, נועל נפש.

דַּרְבּוֹן*, ז, שוטר, שוער, שוטר הכניסה.

דַּרְבָּן, (כ׳ דַּרְבּוֹנִי, ר׳ דַּרְבָּנוֹת), דָּרְבָּן, ז, מסטר התקוע בראש טלטר הבקר לרסק בו את השוורים בעת החרישה; 0המסטר הקשור לנעלי הרוכבים לרסק בו בצדי הסוס; טסטר, יתד; חרשום רק של הדבורה או היתוש וכדומה.

דַּרְבָּן*, ז, טבוא, כניסה, פתח; 0חזיר־סטר, מין חי יונק מכסה שערות קשות כרוכנות 1).

דרבן.

דַּרְבֵּן0, רסוק את הסוס כדרבון למען ירוץ סהר.

דרג (דָּרַג, יִדְרֹג), פ״ע, עלה על טדרגה.

דָּרַג*, עשה טדרגות או כעין טדרגה; הלוך או עשה איזה דבר בהדרגה, בסדר טוב. טן הקל אל הכבד; הרם למעלה, הנכה.

דַּרְגָּא*, דַּרְגָּה*, נ, טדרגה, טעלה; נגינה טשרתת בשעטי הסקרא (S); 0טדרגה בשירה.

דַּרְגָּשׁ*, ז, סַפָּה.

טין דרדר.

דַּרְדּוּר*, ז, חבית גדולה; טעין אינו ישימו על הקרון לשים בו חסצים; אזור סשוט סיחר לסטן צבוּעת.

דַּרְדָּסִים*, זיר, גרבים, סומקאות, מכסה הרגל.

דַּרְדָּק*, ז, ילר קטן.

— מַקְרֵי דַּרְדְּקֵי*, ז, טורה הקריאה לילדים בתחילים.

דַּרְדַּר, ז, קוץ, חוח, טין עשב סרק.

(דרדר) הִתְדַּרְדַּר* (=הִתְדַּרְדֵּר*), התגלגל והתסוג, הִשְׁפַּל והתסוג.

דַּרְדָּרִים*, זיר, שטרי היין.

דָּרוֹךְ*, ז, טי שטלאכתו לדרך עגבים בנת.

דָּרוֹם*, ז, ימין, תימן, נגב, הצד שסטול צפון; הרוח הנושב מסאת דרום.

1) דרכן дикобраз, Stachelschweine, porc-épic, porcupine

1) דר перлмутр, Perlmutter, nacre, mother of-pearl

דָּרוֹמִי*, ת, של דרום, הבא מדרום.

דָּרוֹם*, ת, מרוץ; רמס.

— דְּרוֹסַת אִישׁ*, כנוי לאשה בעולת בעל.

דָּרוֹר, ז, חרות, חפש, רוָחה, הנחה; טן צפור, סנונית[1].

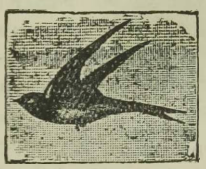

דרור.

— עֵר דָּרוֹר, שרף נקי הנוטף מן העץ.

— שְׁנַת הַדְּרוֹר*, שנת השמיטה, שביעית.

דְּרוּשׁ0, ז, נאום, דרשה, משא, קריאה באזני קהל ועדה.

דְּרִיבָה*, נ, הליכה ברגל; מחשת עגבים.

דְּרִיסָה*, נ, רשיסה, דריכה; נעיצת חיה טורפת או עוף טורף את הצפרנים בגוף בעל חי.

— דְּרִיסַת הָרֶגֶל*, נ, טרך רגל; 0רשות כניסה.

דְּרִיעָה*, נ, חקירה, לטור, באור; תביעה, בקשת דבר בחוקה.

— דְּרִישַׁת שָׁלוֹם*, שאלה בדבר שלומו של אדם ומעמדו.

דֶּרֶךְ (דָּרַךְ.יָרַךְ), ס"ע, צעד, הצג כף רגל; ס"פ, סחוט ענבים וזיתים להוציא מהם יין ושמן; פתוח את הקשת לירות בה. הַדָּרַךְ*, הַקְשֵׁט. דַּרְדֵּךְ, נַהֵג, הוליך, הובילו; פתוח את הקשת; חֲשֵׁב, דַּרְבֵּן; *עשה אדרבתה, ר, אדרכתה. הִדָּרֵךְ*, היה נהוג ומחֻנך בדרך ישרה.

דַּהַב, ז"ז, (ר' דַּהֲבֵי, ז' דַּהֲבִים, זני, דַּהֲבִים, ס"ר, דַּהֲבֵי, דַּהֲבֵי), אורה, טעגל, שביל, נתיב;

[1] דרור ласточка, Schwalbe, hirondelle, swallow

מנהג, הרגל, משפט; המעשים שהאיש עושה בחייו; עסק; *אמן ואמצעי להשיג או לעשות דבר; נסיעה, מסע.

— הָהֲדָךְ אָרֶץ*, מנהג מקבל; נשוא יפה; עסק, משא ומתן; מלאכה; הודעות האיש אל האשה.

— לְפִי דַּרְכֵּינוּ*, דרך אנב.

— מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם*, כדי לעשות שלום.

דַּהֲדָה, תה"פ, בעד, בתוך.

דַּרְבָּיָה0, נ, תעודת מסע, תעודה לעבר דרך.

דַּרְבּוֹן*, דַּרְכָּמוֹן, ז, שם כשנע וזהב ס"פית.

(דרם) הַדְרַם*, פה לדרום, הלוך לדרום.

דַּרְמַסְקִין*, זיר, סרי הבא מדמשק.

דָּהֲרָן, ז, תולעת, עש.

(דרן), הַדְרָן0, נתון מתנה ודורון (בפיוט).

דרס* (דָּרַס.יִדְרֹס*), פעו"י. דוך בכח על, רמוס; טרוף (בצפרנים); הלעט בהמה נחוקה האכל ברמה על כרחה; דחוק את הסכין על הצואר בשעת שחיטה. הַדָּרַס*, הַרְמָס; הטרף בצפרנים.

דָּרְסָה*, נ, לחיצת הסכין על צואר הבהמה בשעת שחיטה, התזת הסמנים (הקנה והושט) בבת אחת.

דַּרְקוֹן*, ז, שם נחש אנדתי היורק אש ובשת ברוח סיו.

(דרר) הַדְרַר*, הוציא לחפשי, נתן דרור.

דְּרָרָא*, דְּרָרָה*, נ, נוף, היוק; עסק; עין; סכסוך; טענות ותביעות.

דרש (דָּרַשׁ.יִדְרֹשׁ), פעו"י, בחון, חקור; שים לב, החבונן ב־; שאול, בקש, חַפֵּשׂ רבר האבוד או הנעלם; בקש והשתדל להשיג רבר; רצה, דסוק; רצה בשיבת; פ"ש, באר, נשא ונתן בתורה; נאום. הִדָּרֵשׁ, הִבָּחֵן, החקר; הָמְצֵא למבקש; הִרְצֶה לשואל; הִתָּבַע, הָפַ"ע: בָּאוֹר.

— דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת*, זיר, הדורשים בסמוך

התנ"ך, שאינם די מפרשים וברורים, ברוך הדרוש.

דָּרָשׁ*, ז, כאיר פסוקים ברוך רחוקה מהכונה האמתית.

דְּרָשָׁה*, נ, הצעת דברי תורה בפני הצבור לטוסר ולהלכה; נאום.

דַּרְשָׁן*, ז, דַּרְשָׁנִית*, נ, נואם, יורע לדרש בדרשות התורה.

דַּרְשָׁנָה*, נ, כחלת בשר השנים.

דַּרְשָׁנוּת0, נ, תורת הדרוש, טלאכת הדרשן.

דָּשׁ*, ז, כף הבגר המקבל למעלה טול הצואר.

דִּישׁ, ר"ת, דרישת שלום; דרכי שלום.

דֶּשֶׁא, ז, (ר' דְּשָׁאִים*), ירק השדה.

דשא (דָּשָׁא, יִדְשָׁא), פ"ע, עשה ירק, התכסה ניוך רשא. הֶדְשֵׁא*, העשה רשא, צמוח והיה לירק השדה. הַדְשֵׁא, הצמח, הוציא רשא.

דָּשָׁא*, ז, רלת הסתח, רלת השער.

דָּשׁוֹן*, ז, הסרת הדשן טן המזבח; דרשן המוסר.

דָּשׁוֹן*, ת, לח, רשוב, רשן, רענן.

דְּשׁוֹשׁ*, ז, כותת נרעינים לנריסים; עוסק בטלאכת הדרישה.

דֶּשֶׁן, ז, חֵלֶב, שכן; טאכלים שמנים וטובים; שפע ברכת התבואה; אפר שרפת בהמה.

דשן (דָּשַׁן, יִדְשַׁן), פ"ע, שמן עכוּ; היה לח, רשוב ורענן. הֶדְשַׁן*, היה לרשן, הסיר לרשן. הַדְשֵׁן, הַשמן; הסיר לרשן; הסר הדשן, נקה מרשן. דִּשֵּׁן, שבון, רוה. הֻדְשַׁן, (=הָתְדַּשֵּׁן), רוה משמן וחלב.

דָּשֵׁן, ת, שמן; רשוב, לח, רענן.

דָּשֵׁן, ז, דֶּשֶׁן, שפע ברכת התבואה; ארמה שבינה. דְּשָׁנוּת0, נ, תכונת דבר שהוא רשן ושבון; שפע ברכת התבואה.

דששׁ (דָּשַׁשׁ, יָדֹשׁ), פ"י, כתות נרעינים לעשות מהם נריסים.

דָּת, נ, (פ' דַּת, ר' דָּתוֹת גם דָּתִים, פ"ר דָּתֵי, חק, משפט; פקודה; *מנהגים שנקבעו בשם פקודת האלהים; תורת האמונה.

— דַּת מֹשֶׁה*, כוני לתורה שבכתב.

— דַּת יְהוּדִית*, כוני להורה שבעל פה.

ד"ת, ר"ת, דברי תורה, דין תורה.

דָּתִי*, ת, הנוגע לדת, של הדת; אדוק בדת.

דָּתִיּוּת0, נ, תכונת האיש הדתי; שמירת כל חקי הדת לפרטיהם.

ה

ה, האות החמשית בא-ב העברי ושמה — הַא; ש"מ, חמשה; עם נקודה או קו כאון עליה — חמשה אלפים.

הַ־, הָ־, הֶ־, באה בראש השם והתאר והפעל לפנן כי הם ידועים מבחינת מה, ונקראה "ה הידיעה" או "ה' ההודעה".

הָ־, הֲ־, הֶ־, באה בראש השלה לפנן השאלה או התמה וההשתוממות, ונקראה "ה' השאלה".

ה', פנן לשם יהוה, השם המפרש.

־ה, (בסוף השם), ט"י, אל, ל־; (בסוף העתיד והצווי) להוראת הבקשה וההפץ.

־ה, (בסוף השלה), פנן נקבה.

הַא, ט"ק, הנה, הרי; *שם האות החמישית באי"ב העברי.

— הַא הַיְדִיעָה0, הַא הַקְרִיאָה0, הַא הַשְׁאָלָה0, הַא הַתַּמָּה0, (בדקדוק), שמות ההאין הבאות לפני המלות.

הָא*, ובכן; הנה; אכל.

הַאֲבָקוּת0, נ, פעלת הנאבקים.

הָאָדָמָה0, נ, תכונת דבר שההאדם, פעלת הכאדים.

הָאַדְנָא״, (=הָא עַדְנָא״), תה״ס, ער עכשיו; בזמן הזה.

הַאֲזָנָה0, נ, הקשבה, הטיית און לשמע, שימת לב.

הָאח, טלת קריאה לשמחה.

הָאִידְנָא״, תה״ס, ר׳ האדנא.

הָאֱלָהוּת0, הָאֱלָהוּת0, נ, נתינת כבוד אלהים ל־.

הָאֱלָהָה0, נ, השתחוה, קלקול.

הָאֲמָרָה0, נ, הערכה, הערכת טחיר דבר, שומה.

הָאֲמָנָה*, נ, קיום, אשור; אמונה.

הָאָרָה*, נ, הפצת אור על דבר.

— הָאֲרַת נָרוֹת*, נ, הדלקת נרות.

— הָאֲרַת פָּנִים0, נ, טאור פנים, אריבות.

הָאֲרָבָה0, נ, אֲרִיכה, דחוי, הנחה בזכן.

הַב, תן, צווי טפעל יהב, ר׳ שם.

הֲבָאָה*, נ, פעלת המביא דבר, הנשה והקרבה.

— הֲבָאַת שָׁלוֹם*, נ, עשית שלום.

הֲבַאי״, נזטה, הפלגה; הבלים, דברים בטלים.

הַבְאָשָׁה*, נ, הכלטה, סגיעה בכבור.

הַבְדָּל*, (הֲבְדֵּל*), ז, שנוי בין שני דברים, טה שטבדיל בין שני דברים.

הַבְדָּלָה*, נ, (ר׳ הַבְדָּלוֹת*), ר׳ הבדל; הרחקה; ברכה על הכוס בטוצאי שבת ויום טוב להבדיל בינם ובין ימי החול; נר שבדליקים בשעת ברכת ההבדלה.

הָבָה, טלת קריאה לזרוז, קוטו, כהרו! לכו!

הִבִּ׳ה, ריית, השם ברוך הוא.

הַבְהָב, ז, בשר טהבהב, חרוך באש.

הַבְהַב*, (וּבְעַל מן הוּבְ׳), חרוך באש, קלה; צלה טעש; החל להתנועע ולזוז. הֻבְהַב*, הִתְהַבְהַב*, החרך באש.

הַבְהוּב*, ז, חריכה באש.

הַבְחָנָה0, נ, הכשרון להבדיל בין דבר לדבר.

הַבַּט, ר׳ נבט.

הַבְטָאָה0, נ, בטוי, טבטא.

הַבְטָחָה*, נ, שימת עין, ראיה; בקרת.

הִבְטָחָה*, נ, יעוד לתת או לעשות דבר טה, נתינת תקוה; בטחון.

— בַּעֲלֵי הַבְטָחָה*, זיר, אנשים נאטנים שבוטחים בהם.

הַבְטָלָה*, נ, בטלה.

הֲבִי״, ז, ר׳ הבאי.

הבל הָבֶל, יָהֲבֵל), ס״ע, עסוק בדבר ריק, בהבלים; תעה בשוא; בטוח בדבר לשוא.

הַהְבֵּל, הַתְעָה בשוא, רמה; *הַעֲלה אד וקיטור.

הָבֶל, ז, (ס׳ הֶבֶל, ר׳ הֲבָלִים, ס״ר הַבָלַי), נשיטה, רוח הסה, אויר הנשיטה; תהו, שוא, כזב, דבר שאין בו טמש; עול, און; *אד העולה טנוף חם, חום. תה״ס, לחם, לשוא.

הַבְלָעָה*, נ, הכנסת דבר בתוך שאר דברים טכלי להזכיר את שטו של הדבר בפרוש או טכלי שירגישו בו.

הֲבָנָה, ז, טן עץ שחור וקשה 1).

הֲבָנָה0, נ, ביגה, כשרון להבין.

הִבְעִ״ר, ריית, הוראת בעל חין.

הַבְעָרָה0, נ, בטור, הוצאת אותיות או טלים טהסה.

הִבְעִ״ח, ריית, הבא על החתום.

הִבְעִ״ל, ריית, הבא עליטו לשובה.

הַבְעָר*, הָבְעֵר*, ז, הַבְעָרָה*, נ, הדלקה. שרפה; השחתה, כליון; היזק על ידי שרפה.

הָבְקַר*, ר׳ הסקר.

הָבַר*, הָבִיר*, ר׳ בור.

הָבָר, ר׳ ברר.

הַבָּרָאָה*, נ, האכלה לאבל; התרפאות טבהלה.

— סְעוּדַת הַבְּרָאָה*, הסעודה שבאכילים את האבל אחרי קבורת הבת.

הֲבָרָה*, נ, (עפ״ר: קול), קול שאין לזה ברור; שבועה; אזן הדבור והבטור;

0 (דקדוק) אות או אותיות הנבטאות יחד עם תנועה אחת.

הַבָּרָחָה0, נ, העלמה, הַסתרה.

1) הכנה эбеновое дерево, Ebenholz, ébène, ebony

— הַבְרָחַת הַמֶּכֶס0, נ, נגנת הטכס, העברת סחורה בנגנבה בלי מכס.

— הַבְרָחַת נְכָסִים0, נ, פשיטת הרגל, הסתרת נכסים לבל יוכלו הנושים לנכות מהם את החוב.

הַבְרָכָה*, נ, כפיסת ענף עץ למטה אל הקרקע לנסות אותו כארמה למען יקלט ויהיה לעץ טָהוֹר.

ה״נ, ריח, הכי גרסינן (כך קוראים אנו); הלכות גדולות.

הַנ, ריח, הגדול; השלישי.

הַנַּהֲהָה0, ז, הַגַּבָּהָה0, נ, הרשה; הרמת ספר תורה לגלילו.

הַנָּלָה*, נ, שיטת נגול; חק האוסר רבר מה; 0באור כדיק ומכבל.

— שְׁלִשָּׁת יְמֵי הַנָּבָלָה*, ב, הימים שלפני חג השבועות ויום החג.

הַנָּבָרָה0, נ, חזוק, אמיץ.

הַנַּד, (בפעל נגר), בטא, אמר, הבע.

הַנָּדָה*, נ, ספור, מעשים שקרו לפנים; אגירה; 0(בשל פסח, ספורי יציאת מצרים ופרקי תהלים וברכות ופיוטים שקוראים בליל הראשון (באי״ו) או בשני הלילות הראשונים (בחו״ל) של פסח; אגרה, ספור נדוי.

הַנָּדִי0, ת, השיך להנדה, מעבע ההנדה.

הַנְדָּלָה0, נ, פעלת הגנדיל וגרכה רבר.

הַנְדָּרָה0, נ, באור מדיק ומנבל; פעלת העושה נדר.

הגה (הָגָה, יֶהְגֶּה), פעוי, הרחק, הסר; נתן קול (יונה); השמע קול הכיה: בטא, מלל; חשוב, שים לב, שים עין. הַהֲגָה*, הקרא, הכטא. הַהְגָּה, השמע קול. הָהָגֶה, הגה. הוסר, הָרחק.

— הָגָה כַלֵּב לַעֲנָה טָרָה*, בטוי במובן: הצטער מאד.

הָגֶה, ז, הבל הנשיטה: טלה; קול נהם; קול אנחה; אנחה ויללה; 0לוח מאחורי האניה להשותה.

הַבְרָחַת הַמֶּכֶס0, נ, גנבת המכס, העברת סחורה בגנבה בלי מכס.

— הַבְרָחַת נְכָסִים0, נ, פשיטת הרגל, הסתרת נכסים לבל יוכלו הנושים לגבות מהם את החוב.

הַבְרָכָה*, נ, כפיסת ענף עץ למטה אל הקרקע לנסות אותו כארמה למען יקלט ויהיה לעץ טָהוֹר.

ה״נ, ריח, הכי גרסינן (כך קוראים אנו); הלכות גדולות.

הַנ, ריח, הגדול; השלישי.

הַנַּהֲהָה0, ז, הַגַּבָּהָה0, נ, הרשה; הרמת ספר תורה לגלילו.

הַנָּלָה*, נ, שיטת נגול; חק האוסר רבר מה; 0באור כדיק ומכבל.

— שְׁלִשָּׁת יְמֵי הַנָּבָלָה*, ב, הימים שלפני חג השבועות ויום החג.

הַנָּבָרָה0, נ, חזוק, אמיץ.

הַנַּד, (בפעל נגר), בטא, אמר, הבע.

הַנָּדָה*, נ, ספור, מעשים שקרו לפנים; אגירה; 0(בשל פסח, ספורי יציאת מצרים ופרקי תהלים וברכות ופיוטים שקוראים בליל הראשון (באי״ו) או בשני הלילות הראשונים (בחו״ל) של פסח; אגרה, ספור נדוי.

הַנָּדִי0, ת, השיך להנדה, מעבע ההנדה.

הַנְדָּלָה0, נ, פעלת הגנדיל וגרכה רבר.

הַנְדָּרָה0, נ, באור מדיק ומנבל; פעלת העושה נדר.

הגה (הָגָה, יֶהְגֶּה), פעוי, הרחק, הסר; נתן קול (יונה); השמע קול הכיה: בטא, מלל; חשוב, שים לב, שים עין. הַהֲגָה*, הקרא, הכטא. הַהְגָּה, השמע קול. הָהָגֶה, הגה. הוסר, הָרחק.

— הָגָה כַלֵּב לַעֲנָה טָרָה*, בטוי במובן: הצטער מאד.

הָגֶה, ז, הבל הנשיטה: טלה; קול נהם; קול אנחה; אנחה ויללה; 0לוח מאחורי האניה להשותה.

הַגָּה*, נ, קוץ וררדר.

הַגָּהָה0, נ, תקון טעיות שבכתב או בדפוס לפני ההדפסה; הערות והוספות לדברי כחבר.

הָגוֹן*, ת, ראוי, נכבר, חשוב, כשר.

הָגוּת, נ, מחשבה, מוטה.

הַגְוָמָה0, נ, הסלנה, הגדלת דבר באמרי שה.

הַגַּי0, ז, האיש האוהז את ההגה בסירה או באניה.

הָגָיוֹן, ז, גיב, אפר, לחש; הטית הלב, התרגשות הלב.

הָגָיָה*, נ, קריאה בספר; מחשבה, רעיון.

הַגִּיהַ*, ר׳ נגה.

הָגִיוֹן, ז, (ככל הנטיות: הָגִי״), מחשבה, רעיון; *עיון; קול צלצול, צליל; 0תורת ישר המחשבה.

הָגְיוֹנִי0, ת, בשכל ישר, בהחשבה ישרה; בעל חכמת ההגיון.

הָגִין, ת, כמו הגון (?), (בקרא: נמצא רק הָגִינָה, והוראתה מסופקת).

הַגִּישׁ, (בפעל נגש), פ״ע, קרב ל־, השג עד־; בוא עד־, בוא; *ו־ל־) היה היבים לו.

הַגְיָרָה0, ז, יציאה מארץ לארץ לבקש שם מקום מושב.

הגיש, ר׳ נגש.

הַגָּשָׁה0, נ, שפיכת מים רותחים על רבר להעביר מסנו את השער או את הנוצות.

הֶגְמוֹן*, ז, פקיר, שר צבא; שר מחוז; 0כהן הראש, חשמן.

הֶגְמוֹנִיָה*, נ, מחוז העומר תחת ממשלת הנמון.

הגן*, (נמצא רק בהוה ובפעול), היה ראוי ומתאים (מסנו: הגון*, הוגן*, מֻגָּן*).

הָגָן*, ז׳ עגן; אין כלי, אגן; בן גבל צעיר.

-- כְּהָגָן, תה״פ, כראוי, כמו שצריך להיות.

הָגַן, ר׳ גנן.

הַגָּנָה0, נ, מחסה, מגן.

הַגָּפָה*, נ, פעלת הסגים ומסכסך ובוחש.

הַגָּעָה*, נ, נגיעה, מגע, פעלת הנוגע.

הַגְעָלָה0, נ, טְרִיקַת הַכֵּלִים בְּמַיִם רוֹתְחִים, הַרְתָּחַת אָסוּר בִּכְלִי שֶׁנִּתְּנָה עַל יְדֵי שְׁלִיאוֹ בְּמַיִם רוֹתְחִים.

הָגַף, ר׳ נוף.

הֲגָפָה*, נ, סְנִירַת רֵלְת; (־תְּרִיסִין), הֲפָקַת סְנָגִים, הַשְׁמָעַת קוֹל שָׁאוֹן.

הָגַר0, פ״ע, יָצוּא מֵאֶרֶץ לָבְקֹשׁ מָקוֹם מוֹשָׁב בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת.

הַגָּרָה0, נ, גּוֹלַת רַס.

הַגַּרְלָ׳*, ז, הַגָּרְלָה*, נ, הַפְלַת גּוֹרָל.

הַגָּרְמָה*, נ, הַשְׁוֹת הַסִּכִּין (בִּשְׁחִיטָה) הַצְּדָדָה.

הַגָּשָׁה*, נ, סְעֻדַּת הַפָּנִיש דִּבֵּר.

הַגְשָׁמָה0, נ, הַלְבָּשַׁת גֶּשֶׁם וְגוֹף אֶת הַדִּבֵּר הָרוּחָנִי; חֲשׁוּב עַל הָאַל שֶׁהוּא גּוּף.

הַד, ז, קוֹל שָׁאוֹן; בַּת קוֹל; הַקּוֹל הַחוֹזֵר כְּשֶׁהוּא סוֹנֵעַ בְּקִיר אוֹ בְּהָר וְכַדּוֹמֶה.

הַ״ד, ר״ת, הֵיכִי דְּתֵי.

הָדָא*, פ״נ, זֶה.

הַדְּא*, ר״ת, הֵיְינוּ דַּאֲמְרִי אִינְשֵׁי* (כָּךְ אוֹמְרִים הָאֲנָשִׁים; הַלְכוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ.

הַדְרָכָה*, נ, סְעֻדַּת הַשַּׁדְרִיךְ וְהַחְבֵּר דִּבֵּר לַדִּבֵּר.

הֲדָרִי*, תה״פ, יַחַד. ח, שֶׁל גּוֹמְלִים, זֶה אֶת זֶה.

הָהָה, פ״י, שְׁלוֹחַ יַד, פְּשׁוּט יַד.

הַהוֹם, ר׳ הוֹם.

הַהִיוֹק*, ז, קְפִיצָה, דְּרִיכָה (שֶׁל עוֹף).

הַהִיזֵק*, ז, כְּתִישָׁה, עֲשִׂיַּת אִיזֶה דָּבָר רַק עַל יְדֵי כְּתִישָׁה; חָשׁוּב; חֲשׁוּק; חִבּוּר כְּצֶמֶד עַל יְדֵי דְּחִיקָה וּתְחִיבָה.

הַהִיר*, ז, כַּבִּיד; יְפִי, קְשׁוּט.

— הַהִיר מִצְוָה*, ז, עֲשִׂיַּת מִצְוָה בְּנִי, בְּיִפְיֵי טִיחַר.

הָהִיר, ז, רְכְסֵי הָרִים.

הָהִיר, ת, מְאֹד, מְקֻשָּׁט.

הֲהָמָה*, נ, שְׁאִיסָה, ר׳ הוּהּ.

הַהָיָא*, תה״פ, וְעִם בְּ׳ אוֹ לְ׳, בִּיחוּד, בְּרֵישׁ.

הֲדִיוֹט*, ז, (ר׳ הֲדִיוֹטִים גַּם הֲדִיוֹטוֹת), גַּס, פְּשׁוּט, נִבְעָר מִדַּעַת.

כֹּהֵן הֲדִיוֹט*, ז, כֹּהֵן פָּשׁוּט, שֶׁאֵינוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל.

— הֲדִיוֹט קוֹפֵץ בְּרֹאשׁ*, בְּעוֹז יְתוֹשׁ בְּטִבְעוֹ; חִסְרוֹן שֶׁכָּל אוֹהֵב לְהִתְרָאוֹת כְּחָכָם.

הֲדִיוֹטוּת0, נ, בְּעֵרוּת, חִסְרוֹן שֶׂכֶל; פְּשָׁטוּת.

הדך (הָדַךְ, יָהֲדֹךְ), פ״י, רְחֹה, הַפֵּל, רַמֵּס.

הַדְכָּאָה0, נ, סְעֻדַּת הַטַּרְבָּא וְהַטַּבְנִיעַ.

הַדְלָקָה*, נ, הַבְעָרָה, שִׁימַת אֵשׁ בְּ׳; שִׁימַת אֵשׁ בְּנֵר שֶׁל שַׁבָּת; סִדּוּרֵי אֵשׁ שֶׁמַּדְלִיקִים בְּשַׁעַת שִׂמְחָה שֶׁל חֲנֻכָּה.

הֲדֹם, הָרוֹם, ז, שַׁרְשֶׁרֶת, פְּסֶל קֶשֶׁן הַצַּוָּאר שֶׁמַּעֲטִירִים עָלָיו הָרַגְלִים בְּשִׁיּוּשָׁבִים עַל כִּסֵּא.

הַדָּם*, ז, נְתִיכָה, חֲתִיכָה.

הֲדַס, ז, (כ׳ הֲדַפִּים, ר׳ הֲדַסִּים), מִין עֵץ בֹּשֶׂם[1].

— הֲדַס הָעוֹמֵד בֵּין חֲלָפָה הֲדַס שָׁמוּר, כְּשֶׁל עַמִּי לְאָמוּר, כִּי הַשּׁוֹנָה גַּם בֵּין הַחוֹחִים שׁוֹשַׁנָּה הִיא.

(הדס) הַדֵּס*, פ״ע, רְקֹד, קְפֹץ; הָלוֹךְ בְּמִסְעוֹת רוֹעֲרוֹת; חִסּוּר כֹּרֶגֶל (וְהַנְּגִלָּה) לִנְקֹר וְלִטְעוֹא אֹכֶל; רְקוּד עַל קְצוֹת אֶצְבְּעוֹת הָרֶגֶל. פ״י, (־עָפָר*), הַעֲלָה עָפָר עַל נִבְּי דִּבֵּר.

הֲדַסָּה*, נ, ר׳ הדס.

הדף (הָדַף, יָהֲדֹף), פ״י, רְחֹה, רְחוֹץ. הַדָּף, הַדָּחָה, הֶדְּחֵף.

הֲדָפָה0, נ, דְּחִיסָה, דְּחִיָּה.

הַדָּפָקָה0, נ, סְעֻדַּת הַטַּרְפִּים סַפֵּר אוֹ גִּלְיוֹן, הַכַּת סַפֵּר בְּרַטּוּט.

(הדק) הָדַק, פ״י, חִבֵּר חֲנוּרָה אוֹ כְּרִיכָה אוֹ חָשׁוּק אֶל גּוּף בְּחֻזְקָה בְּאֹפֶן שֶׁיִּלְחֲצוּהוּ וְלֹא יִפְלוּ מֵעָלָיו; כְּרִיךְ דִּבֵּר בְּחֻזְקָה. הִתְהַדֵּק, נִתְחַבֵּר וְנִדְבַּק יָחַד בְּדֹחַק.

הָדֹק0, ז, (כ׳ הַדָּקִים), לְשׁוֹן הָרוֹכֵה שֶׁמְּשַׁכְּנִים אוֹתָהּ לְהַטּוֹת אֶת הַמְּקוֹר עַל הַזִּיק; כְּלֵקִחַיִם קְטַנִּים שֶׁמְּהַדְּקִים בָּהֶם אֶת הַכְּבָסִים אֶל הַחֶבֶל הַמְּתוּחַ לְבַל תְּסִילֵם הָרוּחַ מֵעָלָיו אַרְצָה, אוֹ

[1]) הדס мирт, Myrte,

לחבר גליונות ניר יחד לבל יתפזרו.

הדר (הָדַר, יָהְדַר), פ״י, פאר, קשט; כבר, נשא, רומם; *שוב, חזר; סבוב. **הֶהְדֵּר**, הִכְבִּיר. **הֵהָדַר**, פאר, קשט; **הַלֵּל**, שבח, רומם; *היה זהיר הרבה במצוות הדת, חבב את המצוות; בקש חפש. **הֲדוּר**, פאר. **הִתְהַדֵּר**, התנאה לשוא, התגשא.

הָדָר, הֲדַר, ז, (כ׳ הֲדָרִי, ר׳ הֲדָרִים, פ״ר הֲדָרֶי), נדלה, נאון; תפארת, יפי; טין עץ האתרוג.

הַדְרָהָה0, נ, סדר טוב טן הקל אל הכבד; ר׳ דרג, הדרג; (בחשבון) הגדלת או הקטנת הטעזר בסדרגה ידועה.

— **בְּהַדְרָהָה**0, תה״פ, בסדר, האחד אחרי השני.

הֲדָרָה, נ, (פ׳ הֲדָרַת, כ׳ הֲדָרָתִי), ר׳ הָדָר.

הַדְרוֹן, ר׳ הדרקון.

הַדְרָכָה0, נ, הנהגה, הולכה; חנוך, לטור.

הַדְרָן0, אות קריאה לחזר על הנאטר, (עיקר ההוראה: חזרנו!).

הַדְרָקוֹן*, ז, טחלת הטים אשר על ידה הבטן צבה.

הָהּ, טלת קריאה לינון וצער, אוי! אבוי! אללי!

ה״ה, ר״ת, הוא הדין (כך הוא הדבר גם ב״ז); הלא הוא.

הה״ג, ר״ת, הלל הגדול.

הה״ד, ר״ת, הדא הוא דכתיב״, (זהו שכתוב).

ההין, ר׳ הון.

הוֹ, טלת קריאה לינון וצער, הה! *קצור משם הויה.

הוֹא, טלת הנוף לנסתר שנוכר או נוף סתטי; יש, נטצא, הוה; טסף לפעטים אחרי טלות נוף אחרים: אני הוא, אתה הוא, כשחסצים לדיק.

— **הַהוּא**, כנוי הרוטז לרחוק.

— **כָּל שֶׁהוּא***, **מַשֶּׁהוּ***, דבר טה בדטות טועטה טאר, חלק כטה שהוא.

— **וְהוּא שֶׁ־***, זה רק בתני אט־.

— **הוּא הַ־**, הוא ש־, והו.

הוא (הָוָא, יָהֲוָא), פ״ע, נטול אריצה (שלנ, איוב לז, ל.), ר׳ היה.

הַוַּאי*, ר׳ הֶבֵי.

הוֹאִיל, פ״ע (בפעל יאל), חפץ, הסכים, שטוע ל־; אחרי אשר.

הוֹאִיל וְ־*, פ״ח, יען בי, אחרי שֶׁ־.

הוֹאָלָה*, נ, השבעה, פעלת השטיע את אחר באלה ובשבועה.

הוֹבָאָה*, ר׳ הבאה.

הוֹבִיל, פ״י, (בפעל יבל), נהג, הבא.

הוֹבָלָה*, נ, הולכה, הבאה, הנהגה.

הוֹבָר, ז, חוזה בטוכיס.

הוֹגֶן*, ת, ראוי, בַּתאים.

הוֹגְנוּם*, ת, נכבר ומיוחס.

הוֹד, ז, זהר, יְפעה, יפי, תפארת; כבור; הֲד, קול רעם; *קבְצת נוצות שבראש העופות.

— **הוֹד שֶׁבְּפִי***, כנוי לשדי האשה.

הוֹדָאָה, (הוֹדָיָה*), נ, הסכטה על אטתנת דבר, התנדות; הכרת אדם בדבור פיו שהוא חיב או שחטא; תודה.

הוֹדָה, הוֹדוֹת, פ״ע, (בשרש ירה), הָלַל, שבח, פאר; הגר את האטת אחרי הנטיה להסתירה, תת תודה; הכר טובה, ברך על הטובה.

הוֹדּ, שם ארץ באסיה; *חלק טזרקי ההלל, (ר׳ הלל).

הוֹדוֹת0, תה״פ, בגלל, בשביל, על ידי.

הוֹדָיָה*, ר׳ הוֹדָאָה.

הוֹדָעָה0, נ, פרסום דבר ידיעת השוטע או הקורא, טורעה, ידיעה עדוכה בכתב לפרסום.

הָוָה, נ, (פ׳ הַוַּת, כ׳ הָוָתִי), נשיבת רוח רעה; צרה, יסורים; אסון; סנת; תאות בָּצע, שאיפה להון; טחשבות אָון, נכלים; שוחה.

הָוָה, נ, אסון, צרה, רעה.

הָוָה, ר׳ היה.

הַנָּה*, פ״י, התנכח; הצע שאלה, שאול; בוא בטענות; הָבא לידי מציאות. הִתְהַוּוּת, הִתְהַוֶּה, בוא לידי מציאות, הֶעשה, הִבָּרא.

הֹוָה, ז, נמצא, יש במציאות; (בקדוק), הזמן שבין העבר והעתיד בפעלים, הבינוני.

— בְּהֹוֶה*, בזה שרגיל להיות.

הוֹוָה, (הֲוָוָה), נ, הוודה תן הסחיר, הקטנת סחיר רבר.

הוֹי, סלת קריאה לכעס וקצף; סלת קריאה.

הֲוֵי*, הנה, והו; יוצא מזה.

הֲוָיָה*, נ, מציאות, יֵשות, קיום; עצם רבר; התהוות.

— שֵׁם הַוָּיָה, ז, שם של ד׳ אותיות יהוה.

— הֲבָרִים כַּהֲוָיָתָם*, כמו שהם ממש.

הַוָּיָה*, נ, וכוח, פלסול כחריפות, טענות וכבריות, משא ומתן בענין במשפט.

הוֹכַח, פ״י, (משרש יכח), יפר, עשה; ברר רבר בראיות עד כי תאבן אמתתו; הוצא למשפט או למקנה.

הוֹכֵחַ*, ז, הוֹכָחָה*, נ, ראיה, סיפת, אות מוכיח.

הוֹלָדָה, נ, לַיָרה.

הוֹלִיךְ, הוֹלַךְ, פ״י, (משרש ילך), נהוג, הובל, הדריך; *הביא, הכנס אל־.

הוֹלָכָה*, נ, הובלה, העתקת רברים וחפצים ממקום; נגור לְהָבָאה.

הוֹלָל, ת, משתגע; פורץ נדרי השיכר.

הוֹלֻלוֹת (או: הוֹלֻלוֹת), נ, שגעון; פריצת נדרי השיכר; לצון.

הוֹמָיָה, נ, רחכה גדולה, מקום אספת קהל גדול.

הוֹן, ז, קנין, רכוש, עשר; *כח, גבורה; כשרון; שכל.

— בְּלֹא הוֹן, חנם, באין כסף.

הוֹן, תה״פ, רי, רב.

הוֹנָאָה*, (הוֹנָיָה*), נ, רמאות בממכר, אונאה.

הוֹנָה, פ״י, (משרש יונה), רמה, העים.

הוֹסָפָה, נ, הגרלת רבר, תוספת על־ (שכר, עתון וכרומה).

הוֹעִיל, פ״י, (משרש יעל), הבא טיבה, הבא סרי לברכה.

הוֹפִיעַ, (משרש יפע), הסיע אור, שלוח אור; הָגָלָה.

הוֹפָעָה, (ר׳ הוֹפָעוֹת, נם הוֹפָעִיה), נ, הַתגלות זהר, אור.

הוּץ*, הוּצָא*, נ, עלה של עובי התטרים; שם שבעסיו משתמשים לנדיים.

— בַּהֲדֵי הוּצָא לָקְיָא בַרְבָּא*, עם ההוץ ילקה נם הכרוב, לאמר עם הרשע יעשה נם הצדיק שכנו.

הוֹצָאָה*, נ, סְלַת הטוציא החוצה; בכסת בסף שאיש מוצא על צרכיו וכרומה; הרפסת ספר.

— הוֹצָאַת דָּרָכִים*, נ, הוצאה לתקון הדרכים.

הוֹקָעָה*, נ, סלת התולה.

הוֹקָרָה*, נ, עלית המחיר של רבר.

הוֹר, ר״ת, הושענא רבא.

הוֹרָאָה*, הוֹרָיָה*, נ, (ר׳ הוֹרָאוֹת*, נם הוֹרָיוֹת*), לכוד; החלטה, הוצאת חק; *שיש, באור.

— הוֹרַאַת שָׁעָה*, נ, קביעת חק לזמנו לפי שעה.

— מוֹרָה הוֹרָאָה*, ת, רב, כורה הדת

הוֹרָדָה*, נ, סְלַת הטוריד; הקטנת רבר.

הוֹרָה, נ, אם; הריון.

הוֹרָה*, ז, (ר׳ הוֹרִי*), אב.

הוֹרָיוֹת*, שם מכסת בסדר נויקין.

הוֹרִים, דר, אבות, אב ואם.

הוֹרָיָה, ר׳ הוראה.

הוֹשַׁט, הוֹשִׁיט, פ״י, (משרש ישט), משוך יד להגיש.

— הוֹשִׁיט לְ־ בָּרָכָה*, נתן ל־ את כל צרכו מן המוכן מבלי שישיח בהם.

הוֹשָׁטָה*, נ, משיכת היד להגיש רבר; הנשה, סְלַת המנש.

הוֹשִׁיעַ, הוֹשַׁע, (משרש ישע), פ״י, מלט מצרה; עזר.

הוֹשַׁעְנָא*, נ, (ר' הוֹשַׁעְנוֹת*), ענף עץ ערבה שנאגדת הלולב בסכות.

— הוֹשַׁעְנוֹת*, פיוטים ותפלות מיוחדים לחג הסכות.

— הוֹשַׁעְנָא רַבָּא*, ז, היום השביעי של חג הסכות, יום חבוט הערבות.

(הות) הוֹתֶת, פ"ע, התנשל, הסתער באיבה; חשוב רעה.

הוֹתִיר, הוֹתֵר, פ"י, (משרש יתר), העדיף, השאר חלק; העלה, נשא.

— הוֹתֵר מִדָּה*, הוספה על הסרה, ערף על המדה.

הַוָּאָה*, הַוָּיָה*, נ, (ר' הַוָּאוֹת*, גם הַוָּיוֹת*), זריקה, השפה, שמיכת רבר נוזל טפות טפות על־.

הֲוָדָה*, נ, עשית רבר בפזיזד, בכונה רעה.

הִוְדַּגְּמוּת0, נ, התאחדות, חבור; ביאה, משכבי אשה.

הִוְדַּיְנוּת0, נ, חכוש בכלי זין.

הִוְדַּכְּכוּת0, נ, טהרה, פעלת מה שנעשה זך.

הִוְדַּמְּנוּת*, נ, פגישה; כשר, מקרה.

הַוָּה, ר' נוה.

הַוְהָבָה0, נ, צעוי בוהב; פעלת הטזהיב.

הַוְהָרָה0, נ, אוהרה, התראה.

הֲוָיָה*, נ, הלך נפש, רמיון, ראית רברים שאין להם שחר (כרמיון); אבונה טפלה.

הַוָּיָה*, ר' הואה.

הַוִּיק*, הַוֵּק*, פ"י, (משרש נוק), גרום רעה והפסר.

הַוְכָּרָה*, נ, בשוי שם ה"י פעלת המזכיר רבר מה; תביעת כסף מבעל חוב; זכרון הנשם בברכה בתפלת שמנה עשרה.

הַוָּלָה0, נ, פעלת המוציא נוולים.

הֲוָמָה*, נ, הכחשה, הכחשת עדים על ידי עדים אחרים האומרים: עכו הייתם.

הַוְמָנָה*, נ, קריאה לחניגה או לפעודה וכיוב; קריאה לרין; הכנה; 0בקשת איש לשלח אליו סחורה וכיוב.

הֲוָנָה*, נ, (ר' הוֹנָאוֹת*), עוף עץ ערבה שנאגדת הלולב בסכות.

— הוֹשַׁעְנוֹת*, פיוטים ותפלות מיוחדים לחג הסכות.

— הוֹשַׁעְנָא רַבָּא*, ז, היום השביעי של חג הסכות, יום חבוט הערבות.

(הות) הוֹתֶת, פ"ע, התנשל, הסתער באיבה; חשוב רעה.

הוֹתִיר, הוֹתֵר, פ"י, (משרש יתר), העדיף, השאר חלק; העלה, נשא.

— הוֹתֵר מִדָּה*, הוספה על הסרה, ערף על המדה.

הַוָּאָה*, הַוָּיָה*, נ, (ר' הַוָּאוֹת*, גם הַוָּיוֹת*), זריקה, השפה, שמיכת רבר נוזל טפות טפות על־.

הֲוָדָה*, נ, עשית רבר בפזיזד, בכונה רעה.

הִוְדַּגְּמוּת0, נ, התאחדות, חבור; ביאה, משכבי אשה.

הִוְדַּיְנוּת0, נ, חכוש בכלי זין.

הִוְדַּכְּכוּת0, נ, טהרה, פעלת מה שנעשה זך.

הִוְדַּמְּנוּת*, נ, פגישה; כשר, מקרה.

הַוָּה, ר' נוה.

הַוְהָבָה0, נ, צעוי בוהב; פעלת הטזהיב.

הַוְהָרָה0, נ, אוהרה, התראה.

הֲוָיָה*, נ, הלך נפש, רמיון, ראית רברים שאין להם שחר (כרמיון); אבונה טפלה.

הַוָּיָה*, ר' הואה.

הַוִּיק*, הַוֵּק*, פ"י, (משרש נוק), גרום רעה והפסר.

הַוְכָּרָה*, נ, בשוי שם ה"י פעלת המזכיר רבר מה; תביעת כסף מבעל חוב; זכרון הנשם בברכה בתפלת שמנה עשרה.

הַוָּלָה0, נ, פעלת המוציא נוולים.

הֲוָמָה*, נ, הכחשה, הכחשת עדים על ידי עדים אחרים האומרים: עכו הייתם.

הַוְמָנָה*, נ, קריאה לחניגה או לפעודה וכיוב; קריאה לרין; הכנה; 0בקשת איש לשלח אליו סחורה וכיוב.

הֲוָנָה*, נ, (ר' הוֹנָאוֹת*), נזק, כלכלה, הספקת מזון ואכל.

הַוְנָחָה0, נ, נטישה, עזיבה.

הַנָּק*, הָנֵק*, ז, נזק, חסרון ממון; קלקול.

הַחְבָּאָה0, נ, פעלת הטמתר וטחביא.

הַחְוָיָה0, נ, השתחויה, קידה, פעלת השתחוה (בפיוט).

הַחְזָקָה0, נ, הספקה (לצרכי טוסר וכיוב).

— הַחְזָקַת שׁוֹבָה*, נ, הכרת טובה, שמירת רגשי הורה.

הַחְזָרָה0, נ, השבה.

הַחְיָאָה0, נ, השבה לתחיה.

הַחְיָיָה0, נ, החזקת החיים בחי.

הַחְלָט*, ז, הָחְלָטָה*, נ, הסכמה נמורה באחד העניגים; גזרה, פסק; עיגב, סכסוך.

— בְּהַחְלָט*, תה"פ, בודאות; בלי הנבלה.

— דֶּרֶךְ הַחְלָטָה0, (בדקדוק), ההבעה שהפעלה נעשתה או לא נעשתה באחד הזמנים.

הַחְמָרָה0, נ, ר' חמרה.

הָטָבָה*, נ, שנוי לטוב; עשית טובה וחסד; תקון והשבחה.

— הָטַבַת נֵר*, נ, תקון הפתילה.

— הָטַבַת חֲלוֹם*, נ, הפכת חלום רע לטוב על ידי סדר תפלות ידוע.

הַטְבָּלָה*, נ, הורדת רבר יבש בנוזל; 0הבאה בבריית רת הנוצרים.

הָטָחָה*, נ, הכאה, רחיסה; רחיקה, לחיצה.

הָטָיָה*, נ, נטיה הצרה; נטית הלב ל־.

הַטְאָאָה0, נ, שיטת טלאי בבנר.

הָטָלָה*, נ, הפלה, השלכה; שיטת טסים על הקהל; ר' טול.

הַטְמָנָה*, נ, הצפנה, הסתרה; הכנת חמים ושמירתם לשבת.

הַטְעָה*, נ, נעל עשוי מקלפת עץ.

הַטְעָה0, (הַטְעָאָה0), נ, הבאה לירי טעות

הַטְעָמָה°, נאום; הטמת הקול בטקום הרגיש (בקריאה); טעימת רבר.

הַטְעָמָה°, נ, רבור, נאום, מאמר, דיוש; יציקה, שפיכה.

הַטְפָּחָה°, נ, העתקת טפח (של שטי); העתקה.

הַטְרָחָה°, ז, הַטְרָחַת°, נ, ר׳ טירחה.

הֵי, שלת קריאה לצער וקינה, או! אהה!

הַי°, ר׳ הא.

ה״י, ר״ת, השם יתברך; השם ישפרהו.

הָיָא, שלת הנוף לנסתרת; (שלה זו באה לפעטים תחת: הרבר הזה).

— הַהֵיא, כנוי רוטו לעצם רחוק בלי׳.

הַיאַךְ, ר׳ איך.

הוי׳ב, ר״ת, השם יהיה בעזרו.

הַיָּדָד, שלת קריאה לשטחה, האח! שלת קריאה לזרת.

הֲיָדוּת, נ, (=הורות), שיר תורה, תהלה, שבח.

הָיָה (הָיְתָה, יִהְיֶה גם יְהִי וכהפסק יֶהִי׳, צווי; הֲיָה, הָוֵי, הֱוֵא הֱוֵינָה׳, ס״ע, הִמצא בעולם או באיזה טקום; קרה, התרחש רבר שלא היה; בוא לטציאות או לטצב אחר; °בעבר לטני פעל אחר בבינוני, להוראת התאי או להתמדת הפעלה; =לפלוני, קרוני;=לפלוני, היה קנוי השיך לו; פלוני היה לי, נתפך לי; היה לפלוני לעשות, היתה חובה עליו לעשות. הֲוָיָה (נְהָיָתִי, הוה, גְּהָיָה), קרה, ההפך לי; השתנה לרעה, הלה, חלוש; נדוד, עבור. הֲיָה°, עשה שיהיה.

הֵיוּלִי°, ת, יפודי, בקורי.

— הַחֹמֶר הַהֵיוּלִי°, בשם הזה יקראו בפילוסופיה לראשית החטר ופקודו.

הֵיוּלָנִי°, ת׳, ראשון, קרטון.

הֲיוֹת, ר׳ היה.

— בִּהְיוֹת° הֱיוֹת ו־°, אחרי אשר.

הֵיזוּק, ר׳ הזק.

הַיּוֹבֵב, תה״ס, טוב, כראוי, ברצוי, הפך בן רע.

הַיּוֹךְ, ר׳ איך, טלת השאלה.

הַיְכָא°, תה״ס, איה, איפה, היכן.

הֵיכָל°, ז, (פ׳ הֵיכַל, ר׳ הֵיכָלוֹת, הֵיכָלִים) גם הֵיכַלּוֹת, כיר הֵיכָל, הֵיכָלוֹתָיו. בית נהדר, ארטן גדול; בית הטקדש; החלק התיכון של הטקדש שבין האולם והדביר; °ארון הקדש (הטפרים נשתטשים בשם זה להוראה זו).

הֵיכָן°, תה״ס, איה איפה; באיזו טלה או שטוק; באיזה טקום.

— מֵהֵיכָן°, מאיזה טקום.

— עַד הֵיכָן, עד היכן, אנה, לאיזה טקום.

— הַיָּכָן שֶׁ־°, בכל טקום אשר —.

הֵילָךְ, ס״ק, הנה לפנינו (לנקבה: הֵילָךְ); °תה״ס, לטקום, הנה והנה, לצד זה.

— מֵאָן וְהֵילָךְ°, טפה והלאה, טכן זה והלאה.

הֵימֶנּוּ°, ס״ה, לכן.

הֵינָלֵל, ז, נגה, יפעה, זהר.

— הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר, כוכב נגה, כוכב הבקר.

הֵיכָ, (הֵמָּתֵי אֶתֵּי), ס״ע, דבר בהתרטטות עזה.

הֵימָנוּ°, ס״ה, טכנו, (וכן: הֵימֶנָּה°, טכנה).

הֵימָנוּת°, הֵימָנוּתָא°, נ, נאטנות.

הֵימָנִית°, נ, ידידות, אהבת אנטים.

הֵין (הֵנָּתֵי, אֲהֵין), ס״ע, העז, עזוב לב, התאטץ.

הִין°, ז, שם טדת הלח, ושעורה שנים עשר לוג (ששית רבת); ר׳ קן.

הֵינוֹ°, תה״ס, הנה הוא, זה הוא; כלומר.

— דְּהֵינוּ°, לאטר, כלומר.

— הֵינוּ־°, הֵינוּ־°, זה ווה אחד הוא.

הֵינוֹמָה°, נ, צעיף הַכַּלָּה.

הֵיסַח, ר׳ הסח.

הו״ע, ר״ת, השם ירחם עלין, עליהם וכו׳.

הֵישָׁרָה°, נ, הטיה לצד ימין.

הָךְ°, ס״נ, זה.

— הַיְנוּ הָךְ*, אחת היא.

הָךְ, ר׳ נכה.

הָכָא*, תה״פ, סה, כאן; (בתלמוד בבלי) בכבל ולא באי״י; (בתלמוד ירושלמי) באי״י ולא בבבל.

— הָכָא וָהָכָא*, סה ושם.

הַכָּאָה*, נ, הכות, פעלת הסכה: דפיקה; מצה, טלחת אנרוף.

הַכְבָּשָׁה*, נ, פעלת הכובש והטכריח.

הָכָה*, ר׳ הכא.

הַבָּה, הַפּוֹת, פ״י (משרש נכה), הלום, נגוף ביד או בכלי; הרוג, המת; רפוק, ספוק.

הַכְוָהה0, נ, הכחשה.

הַכְהָדָה0, נ, כליה, אבדן, השחתה.

הָכְחַשׁ*, ז, הַכְחָשָׁה0, נ, ההגדה שאין הדבר כן; כְחוּשׁ, תכונת הָכחוּשׁ.

הָכִי*, תה״פ, כן, ככה.

— אֲפִילּוּ הָכִי*, בכל זאת; לטרות זאת.

— הָכִי נַמִּי*, כן הוא, נכון.

— הָכִי הַשְׁתָּא*, איזה דיוון (בין זה לזה)?

הַכָּיָה*, נ, ר׳ הכאה.

הָכִיל, פ״י, (משרש כול), אצור בתוכו; עצור כח לשאת.

הָכִין, פ״י, (משרש כון), ערוך, הצב; עתר, הזמן דבר; שים לב.

הַכִּיר, הַכָּר, פ״י, (משרש נכר), בחון והכרל דבר מן הדומים לו; דָּמָן, ידוע.

הַכְלָלָה0, נ, שיטת דבר בכלל יתר הדברים; דַּבר על ענינים בכללות.

הַכְמָהה0, נ, סניעה בכבוד, עלוב.

הַכְמָנָה*, נ, פעלת הטכטין וטטטין, השטנה הסתרה, הצפנה.

הכנ״א, ר״ת, הכנסת אורחים.

הכנ״כ, ר״ת, הכנסת כלה.

הָכָנָה*, נ, הזמנה; סגלה הטכשירה דבר לאיזה ענין.

הַכְנָסָה*, נ, הבאה סניטה; סכום שעסק טביא לבעליו; סכום טה שאדם טרויח.

— הַכְנָסַת אוֹרְחִים*, נ, קבלת אורחים.

— הַכְנָסַת כַּלָּה*, נ, נתינת נערה לאיש.

0כפף שבאספים להשיא נערה עניה לאיש.

הַכְנָעָה0, נ, התרפסות; ענוה, שפלות רוח.

הַכְעָסָה0, נ, פעלת הטכעיט.

הַכְפָּלָה0, נ, הגדלה, כפל, רבוי.

הכר (הָכַר, יַהֲפֹר), פ״י, (עם ל־), כרה שוחה למכשול; הראה פנים זועפות.

הָכַר*, ז, סמן להכיר בו דבר; הכה השכלי להכיר ולהבחין.

הַכָּרָה*, נ, סבר (?); חֲצפה, עזות (?); הכה להבחין ולהכיר; *הוראה; השגת ענין והבנתו.

— הַכָּרַת טוֹבָה0, הַכָּרַת תּוֹדָה0, נ, הרגשת הטוב שעשו ל־, זכירת טובה.

— הַכָּרָה פְּנֵימִית0, נ, ההרגשה הנפשית לדעת טה טוב ומה רע.

הַכָּרוּת0, הֶכָּרוּת0, נ, התודעת איש לרעהו.

הַכָּרָזָה*, נ, קריאה בקול רם בפטבי.

— מְכִירָה בְּהַכָּרָזָה0, נ, טכירת דבר בפטבי לכל הטוסיף על המחיר.

הַכָּרָחָה0, הֶכְרַח0, ז, נחיצות; אנס.

— בְּהֶכְרֵחַ0, תה״פ, באנס, בכלי ההחשב עם הרצון.

הַכְרָחָה0, נ, פעלת הטכריח לעשות דבר.

הֶכְרָחִי*, ת, נהוג טאר, שאי אפשר בלעדיו; שבא באנס, שלא ברצון.

הֶכְרָחִיוּת0, נ, טבע דבר שהוא הכרחי ונחוץ טאר שאי אפשר להיות באפן אחר.

הַכְרַע*, הֶכְרֵע*, ז, הַכְרָעָה*, נ, העידף על המשקל המדויק; נטיה מחלטה בדעה לאחד מצדדי האפשר; החלטה, פסק.

— הַכְרַע הַדַּעַת*, נטיה מחלטה בדעה לאחד מצדדי האפשר.

הַכְרָתָה*, נ, פעלת הטכרית ומאבר, השחתה, אבדן.

הַכְּשָׁה*, נ, פעלת המכיש ומכה.

הַכְּשָׁר*, הָכְשֵׁר*, ז, הכרה לכשר, לְמֻתָּר (בענייני דת); פה שמכשיר דבר; תעודת רב על דבר שהוא כשר; 0רבית למאה.

הַכְשָׁרָה0, נ, הכנה לאיזה דבר; יסודו של כשרון טבעי.

הַכְשָׁרוּת*, נ, צדק וישר.

הַכְתָּבָה0, נ, הקראה, כתיבת איש בפי אחר.

הֵל*, נ, (כִּי הֵלִי*), הר, הופעת האור (בפיוט).

הֲלֹא, תה־פ, האם לא; בוֵדַי.

הָלְאָה, תה־פ, הרחק, רחוק; הרחק בזמן (בעתיד).

— עַד־הֲלְאָה, סוף טוב! לך טוב!

— מֵהֲלְאָה לְ־, אחרי מקום.

הַלְאָאָה0, נ, עשית דבר לרכוש הלאם, לרכוש כללי של כל האמה.

הַלְבָּנָה0, (הַלְבָּנַת פָּנִים0), נ, ביוש, הכלמה, עלבון.

הַלְבָּשָׁה0, נ, שיטת בגדים על־; נתינת בגדים ל־.

— הַלְבָּשַׁת כְּסָפִים*, נ, שיטת כספים בקניות סחורות וכיוצ.

הֶלְדֶּת (הֶלֶדֶת), נ, לדה, יציאה מרחם.

— יוֹם הֶלְדֶּת, ז, יום הלדה.

הַלָּה, מלת הרמז, ההוא, האיש השני (הנזכר כמאמר לפני השם האחרון).

הָלָה0, נ, ענול בהיד סביב הירח.

הַלֶּהָבָה0, נ, חלי התחמטות חלק מהנוף (השיר, העין).

הַלְוָאָה*, נ, נתיבת כסף לאחר על מנת להשיב; הכסף שמלוים.

— הַלְוָאַת חֵן וָחֶסֶד0, נ, הלואה כלי רבית.

— הַפְקָעַת הַלְוָאָה*, פשיטת הרגל, הפסקת שלום חוב לנושה.

הַלְוַאי*, הַלְוַי*, לז, טי יהן; והיה, יתן ה׳ והיה ככה.

הַלְוָיָה*, נ, הליכה אחרי־; הליכה אחרי ארון המת לכבודו.

הַלּוּךְ*, ז, הליכה; 0(ברכור ההטן) לבישת בגדים צואים או קריעים.

— הַלּוּךְ מֵעַיִם*, ז, עשית צרכים.

— הַלּוּךְ מֵעַיִם בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ*, עשית צרכיו בלי אמצעי רפואה.

הַלּוּל0, ז, הפלה; קריאת הַלֵּל (בתפלה).

הַלּוּלָא*, נ, התונה, שמחת כלולות; שמחה וחגיגה.

— הִלּוּלָא וְחַגִּיגָה*, חג ושמחה, שמחות ורקודים.

הֲלוּלִים, זר, חגיגה, שמחה; שיר שמחה שהיו מזמרים ביסי האסיף.

הֲלוֹם, ר׳ הלם.

הַלּוֹ, מלת הרמז לזכר ולנקבה, ההוא, ההיא (הנראה מרחוק).

הַלָּזֶה, מלת הרמז לזכר, ההוא.

הַלָּזוּ*, נ, שמועה רעה, רגן, לַעַז; דבה, רכיל, גנות על איש.

הַלָּזוּ, מלת הרמז לנקבה, ההיא.

הַלְחָמָה0, נ, פעלת המלחם בתכת בברזל.

הֶלְיוֹן0, ז, מין ירק, אספרג[1]).

הֶלְיךְ, ז, שם מליצי לרגל; 0מנהג.

הֲלִיכָה*, נ, צעידת ההולך; מנהג. הנהגה, סדר; אורחה, חבר הולכי דרך; 0אגן תנועת הנוף כלכתו; צעידה לפנים בנגור להזדה.

הלין

הֲלִיכָה2) (הָלַךְ, יַהֲלֹךְ, בעתיד רק ברבור הפיוטי), ס״ע, צעור ועבור דרכו, תנועה ממקום למקום; הַמָּשָׁךְ; נשה אחרי־ (בטובן מוכרי); ־ס־, עזוב את איש, יצוא ממקום; כלה, עבור, חלוף; רי ילך. הַהֲלָכָה, הֶעֱלֵם, הָאסף; חלוף;

[1]) הלין спаржа, Spargel, aspérge asparagus

[2]) כשרש זה משתמשים בלשון בתוספת אות ל׳ וכנוי אחריה (הלך לו, וכיוצ) כבלי היות לו הוראה מיוחדת.

עכור. הַלַּךְ, ס״ע, צעור בכח; הלוך בחטידות, הלוך בהרחבה; ס״י, נדום ללכת; הולך, זהוג, הוביל; הבא אל־, הכנס אל־; הדרך; *(־אֶת הַבָּשָׂן*, ־אֶת הַמַּעֲיִם*), עורר שלשול, הרסה את המעים. הַתְהַלֵּךְ, צעור הנה והנה, הלוך בלי כַּוָּנָה מְיֻחֶדֶת להגיע לאיזה מקום; התקרב אל־, התחבר אל־; התקים; התנהג.

— הָלוּךְ וָ־, תהים המראה רבוי המַּעֲלָה והתפרטה.

— הָלוּךְ לְעָלְמוֹ*, הָלוּךְ בֵּית עוֹלָמוֹ* טות, חדל מחיות.

הַלָּךְ, ז, עובר ארח; נוילת רבר הנבר.

הֲלָךְ, ז, שם הדרך.

הֶלֶךְ נֶפֶשׁ, מחשבה, רעיון, מערכי לב.

הֲלָכָה*, הֲלָכְתָא* נ, (ס׳ הֲלָכַת*, כ׳ הֲלָכְתֵי*, ר׳ הֲלָכוֹת*) רין, חק; מסרת; מנהג קבוע; משא ומתן בעניני דין.

— כַּהֲלָכָה*, כראוי, כהוגן.

— הֲלָכוֹת*, נ, חלק התלמור העושא והנותן בהלכה (בנגור לאנרה).

— הֲלָכָה רוֹחֶשֶׁת*, נ, הלכה מקבלה ונהוגה בחיים.

— הֲלָכְתָא לְמֹשֶׁה מִסִּינַי*, כשוי לאמר; להלכה זו אין ערך מעשי עכשיו כי אם ליומי המשיח; 0בטוכן: זה ענין לומן רחוק.

הֲלָכְךָ*, מ״ח, לכך.

הַלָּכָן0, ז, יודע ללכת הרבה ובמהירות.

הֲלָכְתָא*, ר׳ הלכה

הֹלֵל, (נמצא רק במקור ובעתיד: הַל, יָהֵל) פעו״י, נגוה, הפץ אור; (יָהֵל) השתנע, התלוצץ. הַלַּל, סאר, רומם, שבח; שיר בקול רנה ושמחה. הוֹלֵל, הוליך שולל, פַּכֵּל, הכה בשנעון. הֵלֵל, היה משבח ומפאר; הושר לכבורו שירי הלולים. הוֹלַל, היה למשנע, היה לפכל. הִתְהַלֵּל, התפאר, השתבח; היה ראוי לתהלה וכבור; שמח בהלולים. הִתְהוֹלֵל, רעוש, הסר; היה לטשנע; השתנע למראית עין, העמיד פנים כטשונע.

הַלֵּל, ז, תהלה, שבח; שם לפרקי ההללים הנקראים בראש חרש ובמועדים.

— הַלֵּל הַמִּצְרִי*, הפרקים קי״ג, קי״ז בתהלים.

— גָּמוֹר אֶת הַהַלֵּל עַל־*, שבח איש בלי קץ ונכול.

הֵלֶל, ת, (נ׳ הֵלָלָה), משבח, מפאר.

הִלּוּל*, ר״ת, הוי ליה לטיטר, היה לו לאמר.

הַלּוּלִי*, מ״נ, ההם; אלה.

הַלּוּלְיָה*, נ, פרק בתהלים המתחיל במלה זו.

הלם (הָלַם, יַהֲלֹם), פ״י, מחא, הכה בכלי; שָׁבַר. טרוף רעת איש; *הֻתְאַם (בנר, תכשיט), היה נאה ל־, היה ראוי ל־; באר, פרש.

הֲהֻלֵּם*, הִפָּהֵל, הִבְּעֵת.

הֵלֵם, תה״ס, הֲנֵה; סה, כאן.

הָלֵם*, ז, תקף, חזק.

הַלֶּמָה*, נ, ציר טלוח טאר, מי טלח, שנותנים לתוכם ביצה ואינה שוקעת.

הֶלְמוֹן, ז, ר׳ חלמון.

הַלְמוּת, נ, סשיש גדול (?); הכאה בסטיש.

הַלָּמָן0, ז, בעל עץ או גוש ברזל לתקע בו יתרות או כלינאות בארץ.

הַלָּן*, לַהֲלָן, הלאה, הרחק.

הֲלָנָה*, נ, נתינת מקום ללינת לילה; רחית דבר לשחר; הלונה; התמרמרות.

הֲלָעָנָה0, נ, תרנום רבר לשפה נכריה.

הַלַּעֲטָה*, נ, האכלה, שיטת אכל בפה.

הֲלָצָה*, נ, בריחה, ליצנות; טליצה; חכמת הרבור.

הַלְקָאָה*, נ, סעלת המלקה והמכה.

הַלְקָט*, פ״י, הכריח עוף שילקט במקורו; שים אבל לתוך מקור העוף.

הֲלָקָט*, ז, תרסיל זרעונים.

הַלְקָשָׁה*, נ, אחור, רחיה בוטן.

הַלְשָׁנָה*, נ, פעלת הלשין.

הַם, כלת הנוף לנסהרים.

— הָהֵם, כנוי רוכו לרחוקים.

הֵ״ם, ר״ת, הגי טילי, הדברים האלה, בהוראת: הדברים אכורים אך—; הספר טרנה; הכרה טָרְכֶּכֶת (נרקוזן).

הָמָה, פ״ע, (עתיד אֶהֱמֶה), נהום, רעוש, נתון קול שאון (גלי ים, שופר, כלי נגן); הגה (כיונה); נַאֲנַח; רטן. הַמֵּה*, השתוקק והתאוה.

— הָמָה לְ־, (לב), השתוקק.

הַמָּה, ר׳ הם.

— הָהֵמָּה, הָהֵם.

המו״ז, ר״ת, הטופר כתב זה.

הָמוּלָה, ר׳ הֲמֻלָּה.

הָמוֹן, ז, (ס׳ הֲמוֹן, ר׳ הֲמוֹנִים, נם הֲמוֹנוֹת*), שאון, הטולה וקול צעקה; מספר עצום; שפע, עשר גדול; קבוצת אנשים רבים; האנשים הפשוטים, פחותי הטעלה.

— הֲמוֹן מַעֲיִם, הטלה, רחמים.

הֲמוֹנוּת*, נ, סגלת דבר של הטון העם.

הֲמוֹנִי0, ת, של דלת העם; נס, פשוט.

הֲמוֹנִיוּת0, נ, ר׳ המונות.

הֲמָחָאָה0, הַמָּחָיָה0, נ, הודעה בכתב להת כסף לאיש; שטר סקדת התשלום; טוכחות.

הָמָיָה, נ, שאון, קול הטולה; רעדת הלב; האוה, תשוקה.

הַמִּים*, ת, בעל טרה שחורה, עצב.

הֲמִנָּן*, ז, חנורה.

הָמִיר, (נשרש טור), פ״י, החלף דבר בדבר.

הֲמִית, ר׳ המיה.

המכ״ז, ר׳ המוכ״ז.

הֲמֻלָּה, נ, קול הטון ושאון.

הַמְלָטָה*, נ, הצלה סציה; השלת ביצים (עוף).

הַמְלָכָה*, נ, קביעת איש למלך; שאלה בעצה; חרטה.

הַמְלָצָה0, נ, צוָתא, דבור או כתיבת טובות על איש לפני אחר.

הַמְלָתָה*, נ, פרי כשנן או נכסה בקכר; כאפית בֶּכר.

המם (הַם, הָמַם, עת, הָהֵם), פ״י, הבא בסהומה ובבוכה, החרד בקול סחרים; נסץ, פוצץ; השטר, כלה. הֶהֵם, הֶבְלֵא קול שאון והמיה.

הַמְנוֹן*, ז, שיר שבח ותהלה; *שיר רשמי של עם או כשלה.

הַמְנִיק*, ז, מלנ בעל שתי שנים.

הַמְנָעוּת0, נ, אי אפשרות.

הֶמֶס, ז, ענפי עץ יבשים; הספה, הסעלה לעשות דבר לנפש.

הַמְסָכָה*, נ, הסעלה לעשות דבר לנפש.

הַמְסָכָם*, ז, אחת סקבות בעלי החיים בעלי הנרה.

הַמְעָדָה*, ז, הקעה, נקיעה.

המע״ה, ר״ת, הטוציא מחברו עליו הראיה.

הַמְעָטָה0, נ, הַקְטָנָה, הקטנת הכמות.

הַמְעָטָה*, נ, עשית עיסה כקמח ובים.

הַמְצָאָה*, נ, חדוש, דבר שלא נודע לפנים; עשית דבר יש באין; חריפות; תחבולה שאינה כחדש לחכלית מה.

הַמְרָאָה0, נ, סעלת הטטרה עם הכרו על עין הטעל בספק, דעת כי מהם הקום; סמום בהטות או עוסות; טעוך לטעלה.

הֲמָרָה*, נ, חלוף, חליפים, ור׳ טור.

— הֲמָרַת דָּת*, נ, יציאה סכלל דת אחת לאחרת.

הַמְרָכָה*, נ, סעלת הטרכך דבר, עשית דבר לנך.

הַמְרָצָה0, נ, התאמצות, כאבצים.

הַמְשָׁךְ*, הֲמְשָׁכָה*, ז, אָרכה, מֶשֶׁך; התמדה; חלק מספור ארך וכדומה הבא סרקים סרקים; חבור ושיכות דבר לדבר.

הַמְשָׁכָה0, נ, התמדה; סעלת הטטשיך דבר.

הַמְשָׁכוּת0, נ, טבע דבר שהוא נמשך; התמדה; התדבקות.

הַמְשָׁל, ז, בח הטושל, שלטון.

הֲמָתָה₀, נ, הרינה, סעלת ההורג והטבית, ר׳ טות.

הַמְתָּנָה₀, נ, חכוי, מצב האיש המחכה ומסתין לאיזה דבר; מתינות, לא מהירות.

הַמְתָּקָה₀, נ, הסיכת דבר למתוק, עשית דבר שיהיה מתוק; הקלה.

הַן, כלת הגוף לנסתירות.

— הֲהַן, כנוי רומז לדחוקות.

— הֵן הֵן, אלה הן בעצמן.

הֵן, כלת קריאה רומזת: הנה; אם, הלא אם; האם; כלת קריאה לאסת ולקים מה שנאמר: כן, נכון; כלה להורות על החיוב.

— הֵן־הֵן, בין־ובין, אין הבדל אם כן או כן.

— הֵן צְדֵקְךָ, ז, שבועה, דבור, שבועה בכבודו.

— הֵן שֶׁלְּ—הֵן, סלוני עומד בדבורו.

ה״נ, ר״ת, הכא נמי, גם כן.

הֲנָאָה*, נ, תועלת; נחת רוח, ענג; סעלת העוצר.

— טוֹבַת הֲנָאָה*, נ, הכרת טובה בעד נרם הנאה, תועלת.

הַנְדָּסָה₀, ס״י, סדר ציורים של קליעות שונות בארג.

הִנְדֵּס₀, ז, הסכון בנול האורגים, שעל ידו נעשים הציורים של קליעות שונות בארג.

הַנְדֵּס*, ס״י, חָשַׁב; כדוד.

הַנְדָּסָה₀, נ, חכמת המדידה, חכמת השעורים, גיסטריה.

הַנְדָּסִי₀, ת, השיך להנדסה; מהנדס.

הָנָה, כלת הגוף לנסתירות, הן. תה״פ, להראות אל מקום מנמת הסעולה, אל המקום הזה או ההוא; במקום הזה (לסעמים).

— כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה, סי שנים ושלשה כמו אלו.

— הֵנָּה וְהֵנָּה, לצדדים שונים, למקומות שונים.

— עַד הֵנָּה, עד סה; עד כה, עד העת הזאת.

— מִ־ הֵנָּה, יותר קרוב אל המדבר, ההפך מן: מכני והלאה.

הֲנָּה, כלת קריאה רומזת לדבר ברור וגלוי, או לדבר מחדש אתאם; כלה הבאה לסתיחה בתחלת מאמר.

— הֲנַּה־נָא, כהוראת הֲנָּה.

— וְהֲנָּה, כלה לעורר תשומת לב לדבר מתחדש.

— עם הכנוים: הֲנָּנִי, הִנֶּךָּ, הִנָּךְ וכו׳ כלה באה לתשובה לקריאה: בהוראת הִנֵּה, או על היותכון לעשות.

הִנֵּה* (הֲנָה*, יְהֵנֶּה*), וכן הֲהָנֵה*, קבל הנאה, כצוא תועלת, מצוא נחת רוח, מצוא ענג.

הִנֵּה*, הבא הנאה, דבא תועלת או נחת רוח או ענג. הֲהָנֵה*, הֲנֵה. הִתְהַנֵּה*, הֲנֵה.

הֲנָאָה*, נ, הנהלה, הובלה; הליכת איש ומנהגו; אפן עשית המעשים ובחירתם; הובלת בהמה.

הַנְהָלָה₀, נ, סֶדֶר מנהל מוסר או משרד; הובלה, דולכה.

הִנּוּחַ*, ז, ר׳ הנחה.

הִנּוֹן, ר״ת, הנזר.

הֲנָחָה*, נ, מנוחה; הרנעת רוח; הקלה מטסים וארעיות; האריכה בזמן; הסחתה מהמקח הקצוב.

הַנָּחָה*, נ, שיפת דבר במקום; שיפת מטפחת רטובה במים או דבר חם על חלק מהגוף בשעת מחלה; עזיבה מהירה (ההפך מן לקיחה); קביעות מלה להוראה ידועה בלשון; קבלת ענין ליסוד; מרעה וסברה בשאלה מן השאלות; עזיבת ירושה עפ״י צואה.

הַנִּי*, כנוי רומז, הדם.

הֲנָיָה*, ר׳ הנאה.

הָנִיחַ, (משרש נוח), פ״י, שים דבר במקום; עזוב דבר במקום; הרפה, לא עצור.

הָנִיף, (משרש נוף), פ״י, הנע, טלטל.

הנ"ל, ר"ת, הנזכר למעלה.

הֲנָעָה0, נ, הכאת רבר למצב של תנועה.

הַנָּעָלָה0, נ, שיטת נעלים על רגל; נתינת נעלים ל"; סנירה בסנעול.

הַנְעָמָה0, נ, הסתקה, הסוך רבר לנעים ומתוק.

הֲנָפָה*, נ, תנופה, טלטול, נענוע.

— יוֹם הֲנָפָה*, נ, כנוי ליום ט"ו בניסן, יום הנפת העומר בביהמ"ק.

הֲנָפָה*, נ, טלטול, תנופה, נענוע.

הֲנָפָה*, נ, אשור בית רין על שטר או העירה.

הַנֵּץ*, ז, הֲנָצָה*, נ, זריחה, והר: צמיחת הנצה או העלה.

— הַנֵּץ הַחַמָּה*, ז, זריחת השמש, תחלת הגלות השמש באפק.

הַנָּקָה*, נ, פעלת המניק ונותן למץ חלב משדים.

הַס, טלת קריאה להשתקה, שריקה שבעית להשקיט שאון.

הַס, ז, שקט, רממה.

הַסֵּב*, הָסֵב*, ז, הֲסָבָה*, נ, ישיבה, ביחוד נשען על כרים, סביב לשלחן בעת האכילה.

הֲסָבָה*, נ, העברת (נחלה) באחר לשני; העברת חוב עמ"י שטר לאחר, מסירה בכתב חוב וכרומה לאחר.

הֲסָבַר0, הֲסָבָרָה0, ז, הַסְבָּרָה0, נ, באור, ברור המוכן על נקלה.

— הֲסָבָרַת פָּנִים*, נ, מאור פנים, ירירות גלויה.

הֲסָגָה0, נ, העתקה מסקום למקום, העברה.

— הֲסָגַת גְּבוּל*, נ, ביאה בנבול נחלת אחר; לקיחת סרנסת אחר.

הַסְגֵּר*, הֶסְגֵּר*, ז, ר' הסגירה; 0מקום בדיקת הנוסעים הבאים מסקום מנוע בסחלה מתרבקת.

הַסְגָּרָה*, נ, בליאה לסשך זמן.

(הסה) הַסָּה, שתוק, החשה. הַהֲסָה, השקט, השתק.

הָסוּס*, הַסּוּס*, ז, סקסוק אם לעשות רבר או לא.

הָסוֹךְ*, ז, אחר סעצבות חליות השדרה.

הַסַּחַ*, הֶסַּח*, ז, (=הרעת), העתקת המחשבה סמנין שלא לחשב בו.

הַסַּט*, הֶסַּט*, ז, בניעה, רחיסה קלה.

הַסַּט*, ס"י, (משרש סוט*), הָנַע, הָנַד.

הַסִּית, הַסָּיוֹת, ס"י, (משרש סית), רבר על לב, פתה.

הַסָּכָה*, נ, יציקה, התכה.

הַסְכֵּם0, הֶסְכֵּם0, ז, הכעת רצון, מציאת רני לנכון ושוב ורצוי.

הַסְכָּמָה*, נ, ר' הסכם; התאמה; 0חק קבוע בעיני הנהגת הקהלות שרסכימו בני העדה עליו; תעורת אנשי שם על ספר להעיד על שטר ולהזהיר אחרים לבל ירמיסורו בלי רשות המחבר.

הֶסְכֵּמִי*, ת, רבר התלוי בהסכם בלבר.

הַסֵּס*, ס"ע, (הלב), היה מסקק, מפקפק.

הַסְמָכָה*, נ, ר' אסמכתא.

הַסַּס*, ר' הסם.

הַסְפֵּד*, הֶסְפֵּד*, ז, מספר, בכיה; רוש בשבחו של מת.

הַסְפָּקָה*, נ, מלוא צרכי האדם; צרכי האדם; 0סכום קבוע לצרכי הפרנסה.

הַסַּק*, ס"י, (משרש נסק*), הסק*), הבער אש לחמם.

הַסָּק*, הֶסֶק*, ז, הַסָּקָה*, נ, הבערת עצים או סחטים בתנור.

הַסָּרָה*, נ, לקיחת רבר מסקומו.

הַסַּת*, הֶסֶת*, ז, (שבועת־), שבועה שלא הסיתהו לבו לכפר בפה שהוא חיב.

הִסְתַּבְּכוּת0, נ, הסתעפות; שבע רבר שרוא מסבך ונכוך ואינו ברור ופשוט.

הִסְתַּדְּרוּת0, נ, פעלת המסתדר; קבוץ אנשים המתאחרים יחר לשם איזו תכלית; סרור רבר והערכתו, מפרר.

הַסְתָּה*, נ, פחזי, שסוי.

הִסְתַּכְּלוּת0, נ, התבוננות, רבטה בעיון; התעמקות

בסחשבה; לשון עניינים בעורת תמונות או נרשים טוחשים.

הִסְתַּכְּנוּת0, נ, הכנסת איש עצמו בסכנה.

הִסְתַּלְקוּת0, נ, הסרה, בטול; עזיבת תביעה; שטירה, סיתה.

הִסְתָּעֲפוּת0, נ, התחלקות לסעיפים, השתלשלות.

הִסְתָּעֲרוּת0, נ, התנפלות; התרגשות; סערה.

הִסְתַּפְּקוּת0, נ, תכונת מי שמסתפק בטועט ואינו דורש הרבה, טבע האיש הטרצה בחלקו.

הַסְתָּר*, הֶסְתֵּר*, ז, הַסְתָּרָה*, נ, העלטה, החבאה.

— בְּהַסְתָּר*, תה״פ, בסור.

הַעֲבָרָה*, נ, הסרה; העתקת רבר טמקום למקום; הרחקה; 0הסכום שהעבירו מרף לרף או מחשבון לחשבון (בהנהלת פנקסים).

— בְּהַעֲבָרָה*, בְּדֶרֶךְ הַעֲבָרָה*, תה״פ, בדרך אגב; בשטחיות, במוכן משאל.

הֲעָדָה*, נ, הגרת הערות; התראה.

הֲעָדָפָה*, נ, נדש (על הסרה); נדוש (על המשקל), העודף, היותר על הסדה או על המשקל.

הַעֲדֵר*, הֶעְדֵּר*, ז, אי המציאות, אי ההויה, לא היות.

העה״ב, ר״ת, העולם הבא.

העה״ז, ר״ת, העולם הזה.

הֶעָוֹת*, נ, עוות, חָצפה.

הַעֲלָאָה*, הֶעֱלָיָה*, נ, הרטה; עליה לטעלה; הקרבת קרבן עולה.

— הַעֲלַאת גַּר*, נ, הדלקת הנר.

הַעְלֵם*, הֶעְלֵם*, ז, הַעְלָמָה*, נ, הסתרה, הצפנה; שכחה; זמן של הסח הרעת.

— הַעְלֵם הָבָר*, ז, חסרון ידיעת האסור של איזה טעשה, שכחת האסור של איזה טעשה.

הַעֲמָדָה*, נ, הצנה, הצבה; החזקה, חזוק.

הַעֲמָקָה0, נ, השפלה; פעלת הטעטיק; יריכה לעמק של־.

הַעֲנָקָה0, נ, נתינת טתנה.

הֲעָקָה0, נ, לחיצה, לחץ.

הַעֲרָאָה*, נ, הרקה; נגיעת אבר המוליר בערות האשה.

הַעֲרֵב*, הֶעֱרֵב*, ו, (שֶׁמֶשׁ), שקיעת החמה.

הַעֲרָבָה*, נ, אחוי בערב; שיבה הביתה בערב (טן העבורה).

הֶעָרָה0, נ, עוררות להתבונן; השגה על רברי אחרים (בספרי); תוספת רברים בקצה הגליון או באחרית ספר או פרק לבורר הענין.

הערי״ה*, ר׳ הערוה.

הַעֲרָכָה*, נ, שוטח, אטר, קצבת שויו של רבר; טה שראשי עדה טעריכים את בני עדתם לפי רכושם להטיל עליהם סם להוצאת הצבור.

הַעֲרָמָה*, נ, טעשה ערטה, טרטה; התחכמות למצוא צר היתר בדבר האסור.

הַעֲרָצָה0, נ, כבור גרול.

הַעְתֵּק0, הֶעְתֵּק0, ז, הַעְתָּקָה0, נ, העברת רבר טמקום למקום; כתיבת טפס שני טצֵאֶצ אחר; תרגום; פסורת, קבלה איש מפי איש.

הַעְתָּרָה*, נ, חגינה, בקשת רחטים.

ה״פ, ר״ת, הברה פשוטה (בקרדוק); הכי פירושו.

הַפְגָּנָה0, נ, פרסום לשם איזה רבר.

הַפְגָּעָה0, נ, בקשה, תפלה, תחנה.

הֲפָזוֹת, נר, הפסק.

הַפּוּךְ*, ז, שני טצר רבר.

— הַפּוּךְ בַּקְנִיז0, או הַחָרָף0, ז, עת השנה שבה השמש רחוקה ביותר טקו המשוה.

הָפַח, פ״י, (משרש פויח), הַשֵּב ונרש בהעברת רוח.

הַפָּחָדָה0, נ, הטלת פחר.

הָפָחָה0, נ, הֲשׁבת רוח.

הַפְחָתָה*, נ, המעטה, הקטנה.

הַפְטָרָה*, גם הַפְטָרָה*, נ, סוף רבר; חתימת נאום; פרק בנביאים הנקרא בבית הכנסת אחרי פרשת השבוע או החג.

הֲפִיכָה*, נ, פעלת הטהפך ופסנה טצר אל צר.

הפך (הָפַךְ, יַהֲפֹךְ או יַהְפֹּךְ), פ"ע, סנה מצד לצד, חזור, שוב אחור;* השתנה בסראה או בטבע; (עם ב') התעסק בדבר. פ"י, סבב דבר מצד לצד או בלטטה לטעלה; שנה איזה דבר בעצם או בסראה; שנה דבר לדבר אחר; עקור, הרוס, החרר; עוה, קלקל; חרוש (שרה).

הָהֵפֵךְ, סנה, חזור; השתנה בטבע; השתנה דבר לדבר אחר; הֶהָרֵם, הֶהָרֵב. **הַפָּךְ***, בחוש, טרוף, ערבב; סבב רבר; עסוק בדבר, חזור אחרי רבר. **הֻפַּךְ***, ר' **נֶהְפַּךְ**. **הָהֻפַּךְ**, ר' **הָהֻפַּךְ**. **הִתְהַפֵּךְ**, הסתובב, התגלגל; השתנה.

— **הֲפוּךְ פָּנִים***, סור הצדה ולא התערב בדבר, עשה את עצמו כלא רואה ולא שומע.

— **עֲנִי הַמְהֻפָּךְ בְּחֶרְיָה***, ר' חרפה.

הֲפָךְ, ז, שנוי באיכות הדבר לצד מנגד; נגוד.

— **וָו הַהֲפָךְ***, (בדקדוק) ו' המחפשת את הפעל מעבר לעתיד או מעתיד לעבר.

— **שְׁנֵי הֲפָכִים***, שתי קצוות מתנגדות.

הֶפֶךְ, ז, (כ' **הֲפָכִי**), מחשבה מעקלה.

הַפָּכָה, נ, הרס, הריסה, חרבן.

הַפְכִּי, ת, מתנגד, רבר שהוא ההפך מדבר אחר.

הַפְכָּן*, **הֲפַכְפָּךְ***, ת, נפתל, מעקל, מעוה, עקלקל; קל הדעת, שאין לו דעה קבועה.

הַפְלָאָה*, נ, תכונת רבר מפליא.

הַפְלָג, ז, רחוק, הרחקה במקום או בזמן.

— **תְּשׁוּבַת הַפְלָג***, ז, תשובת רחוי, החזיר בקש.

הַפְלָגָה*, נ, התחלקות, התפלגות; יציאת האניה לדרכה ביס; ⁰נסיעה, הפרוה, רבוי.

— **הוֹר הַפְלָגָה***, ז, הדור שבנו את מגדל בבל; ⁰ חסר התאמה ברעות האנשים.

הַפְלָה⁰, נ, השלכה, זריקה; הפלטת העבר לפני הזמן.

הַפְלָיָה⁰, נ, פניה, נטיה, הטיה.

הַפְסָה*, נ, סיום, מצוי.

הַפְסֵד*, **הֶפְסֵד***, ז, **הַפְסָדָה***, נ, הדלק; עזיבה; מנוחה.

— **סַמְנֵי הַפְסָדָה**⁰, ויר, קוים ונקודות הבאים באמצע מאמר או בסוסו להורות על הפסק הענין.

הַפְעָלָה⁰, נ, התאמצות לפעל, לעשות רשם על מי שיהיה; רשם הבא על ידי אמצעי מלאכותי.

הִפְעֻלוֹת⁰, נ, ר' התפעלות.

הָפְצָה⁰, נ, הרחבת דבר בקרב רבים מהקהל; פזור.

הַפְצֵר*, **הֶפְצֵר***, ז, **הַפְצָרָה**⁰, נ, בקשה חוקה בהתמדה; רבוי.

הַפֶּקַ⁰, הוצא (סחורה וכדומה) מן הארץ.

הֲפָקָה*, נ, פעלת המסיק ומוציא.

הַפְקָעָה⁰, נ, פשוי האדם עצמו מהתחיבות; נמול; הוצאה מידי אחרים. הוצאת חומים מדבר אחר.

— **הַפְקַעַת שְׁעָרִים**⁰, נ, העלאת מחיר דבר.

— **הַפְקַעַת הַלְוָאָה***, ר' הלואה.

הַפְקֵר*, **הֶפְקֵר***, ז, דבר שאין לו בעלים; פריצה.

— **עוֹלָם שֶׁל הֶפְקֵר***, תהו וחסר סדרים ומשטה.

הַפְקָרוּת⁰, **הֶפְקֵרוּת**⁰, נ, פריצות, אי השגחה על חק ומנהג.

הַפַּר*, **הֶפֵר***, ז, בטול מחשבה שלא תצא לפעל.

הַפְרָדָה⁰, נ, בדלה, הרחקה; חלוקת דבר לחלקים; פירוד בדעות.

— **הַפְרָדָה וְהַרְכָּבָה**⁰, חכמת הכמיה.

הֲפָרָה*, נ, בטול, פעלת המבטל דבר.

הַפְרָזָה⁰, נ, הסלנה, הגזמה, הגדלת דבר בדבור פה.

הַפְרָחָה⁰, נ, נרום לבעלי כנף להתעופף.

הַפְרָטָה⁰, נ, פפור דברים לפרטיהם.

הַפְרָכִיָה*, נ, שלטון, ממשלה; בחוץ.

הַפְרֵשׁ*, **הֶפְרֵשׁ***, ז, הבדל בין דברים שונים; רין ודברים בין אנשים שונים.

הַפְרָשָׁה*, נ, הבדלת חלק רבי מכלו.

— **הַפְרָשׁוֹת***, ניר, טענות ותביעות.

הַפְשָׁטָה*, **הֶפְשֵׁט***, ז, **הַפְשָׁטָה***, נ, הסרת **הַפְשֵׁק***, **הֶפְשֵׁק***, ז, **הַפְשָׁקָה***, נ, הרלק; עזיבה; מנוחה.

העור טעל הבשר; דסרת הבגר טעל הנוף; הסרת טובן אחד מ־.

— הָפְשָׁט מַעֲיִם0, ז, שלשול נורם כאב1).

הַפְשָׁלָה*, נ, השלכת דבר למטה או לאחוריו.

הַפְשָׁר*, הָפְשָׁרִי*, ז, הַפְשָׁרָה0, נ, דסיכת טולים למצב חסים.

הַפְתָּעָה0, נ, עשיית או הנרת דבר שלא חכו לו, שבא לסתע.

הַצַּב, (משרש יצב), הַעמד, הָקם. הֲצַב, הָעמד, הוקם.

הַצְבָּחָה0, נ, העמדה, הקטר: עטירה.

הַצָּנָה0, נ, העמדה; העמדת איש לפני רעהו לאמר מי ומה הוא או לקראו בשמו.

— הַצָּנַת מַחֲזֶה0, נ, הראות כחזר בתיאטרון.

— הַצָּנַת אִישׁ לִפְנֵי אִישׁ0, נ, הנר לאיש מי ומה הוא האיש השלישי אשר אתם.

הַצְהָרָה0, נ, גלוי רעת; הודעה בפטבי ברבר איזה ענין נכבר.

הִצְטַדְּקוּת0, נ, הצרקת איש את עצטו, הוכחת איש שהוא צודק.

הִצְטַמְּקוּת0, נ, התיבשות; התקטטות.

הִצְטַנְּעוּת0, נ, התקטטות, טבע רבר שהוא מצטנע ומתענין ומהרכז.

הִצְטַנְּנוּת0, נ, התקררות.

הִצְטָרְפוּת0, נ, מה שיצרך לאיש, צרכי האיש; מה שאיש נצרך לרעהו.

הִצְטָרְפוּת0, נ, התחברות, התאחדות.

הַצִּיל, הַצֵּל (משרש נצל), הוציא מצרה, חלץ מרעה, מלט; לקוח: הַרֵל, הַפרש.

הַצָּלָה0, נ, פְּלֵטה, ישועה, תשועה מצרה.

הַצָּלָחָה*, נ, אשר, מצב האיש המצליח בכל דרכיו ומעשיו.

הַצְמָחָה*, נ, מצב הרבר הצומח.

הָצָן, ו, כלי זין לטלחמה(?); סוס מלחמה (?); *קנה הפשתן טרם שיכתשוהו.

---

1) הפשט מעים, дизентерия, disenterie

הַצְנָע*, ז, סתר; צניעות, תם דרך.

— בְּהַצְנָע*, תה־פ, בסתר, בפור.

הַצְנָעָה*, נ, סעלת הטצניע והמסתיר.

הַצַּע, (משרש יצע), רבוד, רפד למשכב; *באר, לַצֵּר; 0הנש איזה רעיון לפני אחר, הרצה על איזה ענין לפני אחר.

הַצָּעָה*, נ, רפידה, שטיחת רבר לשכב עליו; 0ערוכת רבר לשמוש; הקדטה לעין; הרצאת רברים, שיטת רברים לפני־; הנרת עצה או חווי רעת לעשות רבר; מה שמציעים למכירה (כנגר: הריטה).

הַצָּפָה*, נ, רסרה, הטמנה, סעלת המצפין.

הָצָצָה*, נ, הבטה, ראית עין.

הַצָּקָה*, נ, יציקה, סעלת היצק ומתיך.

הֲקָלָה*, נ, לחיצה, העקה, סעלת הלוחץ והמציק.

הַצַּת, (משרש יצת), הַדלק, הַבער.

הַצָּתָה*, נ, הדלקה, הבערה.

הֵ׳ק, ר״ת, הכי קאטר, כן הוא אומר.

הַקָּאָה*, נ, החזרת הרברים האכולים או השתוים מהפה אחרי שנבלעו כבר.

הקב״ה, ר״ת, הקרוש בריך הוא, האלהים.

הַקְבָּלָה*, נ, העכת רבר לעמת רבר שני.

— הַקְבָּלַת פָּנִים*, נ, הליכה לראות פני איש חשוב, קִדום פני איש.

הַקְדָּמָה*, נ, סבוא, ראש רבר, פתח רבר (לספר); כלל עקרי שצריך לרעתו קרם הרברים; עשית רבר לפני ומנו או לפני רבר אחר.

הַקְדֵּשׁ*, הָקְדֵּשׁ*, ז, סעלת המקריש רבר לה־; הרבר שהוקרש; מקרש; 0בית חולים; בית מחסה לעניים וזקנים.

הַקְדָּשָׁה*, נ, סעלת המקריש; הקרבה לקרבן, הבאת קרבן; 0חנר ספר לכבוד איש.

הַקָּוָה*, נ, הוצאת רם מן הנוף לרפואה.

הַקְטָנָה0, נ, המעשה, המכת רבר נרול לקטן.

הַקְטֵר*, הָקְטֵר*, ז, הַקְטָרָה*, נ, שרפת הקרבן או הקטרת באש.

הַקָּלָה*, נ, עורה להקל.

הֶקֵם*, ז, הֲקָמָה*, נ, הצבה, הצנה; אשור, קיום (נדר, דבור).

הַקָּנָאָה*, הַקְנָיָה*, נ, טסירה לאיש דבר חטרי או רוחני בתור קנין.

הַקְנָטָה*, נ, הכעסה, הרגזה, העלאת חֵמה.

הַקְנָיָה*, ר׳ הקנאה.

הַקָּעָה0, נ, נקיעה, יציאת סרק נוף מטקוטו.

הַקַּף*, הֶקֵף*, ז, הקו הסובב את העגול; הקו הסובב דבר ענגל.

הַקְפָּדָה*, נ, התרגזות; כעס וחמה; השנחה ודקדוק על כל דבר קטן ואי היכלת לסבלו.

הַקָּפָה*, נ, סבוב; הֲקָמָנה בסביות דבר על פנת לשלם המחיר לאחר זמן; הליכה סביב הבימה בבית הכנסת עם ספרי תורה בשטחת תורה.

— הַקָּפַת הָרֹאשׁ*, נ, הסטרת השערות סביב כל הראש.

הַקָּצָה0, נ, מצב העֲיוּת (הסך טן שַׁבָּת), תעורה מְשֻׁנֶּה.

הַקָּצָעָה0, נ, סעלת המחליק בטקצועה.

הַקָּצָפָה0, סעלת המרגיז והמקציף.

הַקְרָאָה0, נ, קריאת המורה דבר לפני תלמידיו לכתבו בלי שניאות, הכתבה; קריאה לפני אחר.

הַקְרָבָה*, נ, הבאת קרבן; התקרבות.

הַקְרָיָה*, נ, הזמנה, הכנה.

הַקַּשׁ*, הֶקֵשׁ*, ז, דמיון, שִׁוּיון של שני דברים; השואת דברים שיש בהם צד דמיון; 0משפט בנוי על פי חקי ההגיון עפ״י הקדמות ותולדה.

הרים

הַקָּשָׁאָה0, נ, סעלת הטקשה ובאטץ רבר.

הַקָּשָׁבָה0, נ, שמיעה בקול, שימת לב.

הַקָּשָׁה0, נ, ר׳ הקש; דסיקה, הכאת רבר נוטן.

הַר, ז, (כ׳ הָרִי, הַרְבֵּה, ר׳ הָרִים), טקום נמה וטהרוטם פעל סני האדמה אשר טסביב לו.

— הַר אֵשׁ, הַר גַּעַשׁ, הַר שְׂרֵפָה, ז, הר טוריק אש.

הר אש

— הַר הַבַּיִת, ז, הר המוריה בירושלים שעליו נבנה בית המקדש.

— הַר הַמֶּלֶךְ, בשם זה קראו להר אפרים.

— הַר הַמַּשְׁחָה*, בשם זה קראו להר הזיתים שעל יד ירושלים.

— הָרֵי חֹשֶׁךְ*, הרים הבסתיקים בין אסיה לאפריקה (באנדה).

— הָרֵי עוֹלָם*, כנוי לנדולי החרי.

— הָרִים הַתַּלוּיִם בְּשַׂעֲרָה*, בנין יחוסי או דמיוני הבנוי על יסוד רעוע ולא ברור.

— רֹאשָׁךְ וָהָר*, ר׳ ראש.

— עֹנֶךְ הָרִים*, ז, איש ספלסל והריף.

— אֲחוּרֵי הָרֵי חֹשֶׁךְ*, רחוק מאד.

— הַכָּנַס הָרֹאשׁ בֵּין הָרִים גְּבוֹהִים*, התערב בטחלקת שבין חכמים גדולים.

הֲרָאוֹת0, נ, התגלות, הופעה, גַּלוּי.

הָרַאי, ז, טוּבַח.

הָרַבֶּה, תה״פ, רב, לא מעט, כמות גדולה (נא

גם בהוי תאר בלתי משתנה אחרי שם).

הַרְבָּעָה*, נ, זוג (הבהמות).

הַרְבָּצָה*, נ, זריקת טיט על אדמה יבשה.

הרג (הָרַג, יָהֲרֹג), פ״י, הכה נפש, הָמַת, קטל, שחט. הֲהָרַג, הֻקְטַל, הוּמַת. הֹרֹג, הֻרְגוּ.

הֶרֶג, ז, מכת מות במלחמה; מיתה בחרב (על ידי כית דין).

הָרָג*, ז, רוצח.

הֲרָגָה (הֲרִיגָה*), נ, טבח, קטל, המתה, השמדה.

הַרְגֵּל*, הִרְגֵּל*, ז, פדה שרבקה בארם על ידי עשותו דבר פעמים רבות.

הַרְגֵּשׁ*, הִרְגֵּשׁ*, ז, הַרְגָּשָׁה*, נ, חוש, רגש, הכרת האיש את הנמצא מחוץ לו על ידי אחד מאברי חושיו.

הַרְדּוֹף*, ז, שם שיח כוציא פרחים גדולים[1], ר׳ ארדפני.

ארדפני

הַפְרָדָה*, נ, רדיפה.

הרה (הָרָתָה, תַּהֲרֶה), פ״ע, יחס, חבל, קלוט זרע ועבור (אשה), היה מעברת; הנה בלב, חשוב מחשבה. הֹרָה, (ילד) הָצֵר בטני אמו.

הָרָה, ת״נ, מעברת; ר׳ הריון; עיר מכצר השומרת על הגבול (?).

הַרְהֵן* (משרש רהן), נתן לערבון. הֲרְהַן, הִתֵּן לערבון.

הַרְהוּר*, הֲרְהוּר*, ז, מחשבה העולה על הלב (בנגוד לרכור); דמיון.

הַרְהֵר*, פ״ע, חשוב בדבר, הגה.

— הַרְהֵר אַחֲרֵי*, חשוב כי לא טוב עשה*, חשוב כי אשי טוב; התעצם, התאונן.

[1]) הרדוף, Олеандр, oleander

הָרוּג, ת, איש שנהרג והוטח.

— הָהָרוּג בֹּא בָרֶנְיָו*, משל והוכחה ברורה לדכחשת רבר.

הַרְוָחָה*, נ, רוחה; הרחבה, ריח.

הַרוֹן, ר׳ הריון.

הַרְחָבָה*, נ, הגרלת שטח רבר ברחבו; רבוי רבריס; הפצה.

הָרְחָה*, נ, פעלת הסריח כאפו.

הַרְחָצָה*, נ, רחיצה.

הַרְחֵק*, הָרְחֵק*, ז, הַרְחָקָה*, נ, הסרת רבר; גזרה על איש לבלי עשות רבר אחר למען יתרחק מעשות מעשה אחר אסור, סָיָג; התרחקות בטקום; (בהכמות העיוניות) ההלטה שאין רבר נמצא באיזה עצם.

הַרְטָבָה*, נ, השקאה מעשה; הבאת רטיבות.

הָרֵי*, פלת הורין, הנה, (בהוראת „או״ אחרי פאטר תנאי; ובתוספת שֶׁ־ אחריה בהוראת „אפי בראשית פאטר תנאי).

— הֲרֵי שֶׁלָּךְ, הֲרֵי בְּשָׂר וַהֲרֵי סַכִּין וְאֵין לָנוּ פֶּה לֶאֱכֹל*, הדבר כפרט וטפרש ובכל זה אינו ברור.

— הֲרֵינִי* = הנני.

הֲרֵי*, ז, טיבו של רבר, איכות.

הֲרִיגָה*, נ, ר׳ הרגה.

הָרָיָה (הָרִיוֹת?) ר׳ הָרָה.

הַרָיוֹן, ז, עִבּוּר אשה.

הַרִיסָה*, נ, פריצה, פתירה (בבנין); פעלת הסהרס; חֻרְבָּה; *עוות, העות פנים.

הֲרִיסוּת, נ, חרבן.

הֲרִיפוּת עַיִן*, ר׳ הרף עין.

הַרְכָּבָה*, נ, שיטת יחור עץ אחר בשני למען יהן סרי רוטה לסרי היחור המֻרכב; חבור של שני מינים שונים.

הַרְכָּנָה*, נ, הורדת הראש, נטית הראש למטה.

הָרֶם0, ז, (ר׳ הָרָטִים0), בנין בעל צלעות רחב למטה והולך וצר למעלה, ר׳ חרם.

הָרָמָה*, נ, סֵעֶלֶת הַפָּרִים רִבּוּי לִסְעֶלֶה; הַפְּרִשַׁת הַחֶלְקִים שֶׁל הַכֹּהֲנִים (בְּקִרְבָּן).

הַרְמוֹן, ז, אַרְמוֹן, רִיכּוּל; בֵּית־מִשְׁפָּט בְּאֶרְצוֹת הַקֶּדֶם.

הַרְמָן*, הַרְמָנָא*, ז, סְקוֹרֶר, מְצִיק; רְשָׁיוֹן.

הַרְמָנָה*, נ, מִין עִזְבוֹן.

הֶרֶס (הָרֵס, הָרַס, הֶרֶם, הֶחֱרִיב), פ״י, נִתּוּץ, פְּרִיץ, קִלְקוּל הַסְּדָרִים; הַסֵּל וְהַחֲרִיב; -לִי, הָעוֹ לַעֲשׂוֹת רֶבֶץ. הַהֶרֵס, הַנֶּצַח, הַחֲרִיב. הֶרֶם, הֶרֶס בְּחוֹקָה.

הַתְּנוֹנָה

הָרֶם*, ז, חֵרְבָּן, פְּרִיץ, קִלְקוּל הַסְּדָרִים.

הַרְסָנָה*, נ, דְּגִים קְטַנִּים כְּבוּשִׁים בְּחֹמֶץ.

הָרַע, פ״י, (מִשְׁרֵשׁ רעע), עֲשׂוֹת רָעָה.

הָרָעָה, נ, עֲשִׂיַּת רָעָה; שְׁנוּי לְרָעָה; הַשְׁמָעַת קוֹל תְּרוּעָה.

הַרְעָפָה*, נ, הַטָּפָה, הוֹלָה.

הַרְעָשָׁה, נ, רַעַשׁ הָאֲדָמָה, רַעַשׁ; הִתְנַגְּלוּת עַל מַכְאֹבֵי לְהַבְקִיעוֹ.

הָרָף עַיִן*, ז, זְמַן נֶעֱשָׂע הָעֲצוּמִים, רֶגַע.

הַרְפָּאָה*, נ, שִׁיטַת בְּרוּר חֹסֶם נֹאשׁ לְעֲשׂוֹתוֹ יוֹתֵר רַךְ.

הַרְפַּתְקָה*, נ, מִקְרֶה רַע, סַכָּנָה, תַּלְאָה, אֹכֶן.

הַרְצָאָה*, נ, נְאוּם בְּקָהָל, הַקְרָאַת דְּבָרִים בְּפָנִים לְבָרוֹר אִיזֶה עִנְיָן, הַצָּעָה; קַבָּלָה בְּרָצוֹן.

הַרְצָיָה, נ, קַבָּלָה בְּרָצוֹן.

הַרְקָדָה*, נ, רִקּוּדִים.

הַרְקָדָה*, נ, הַסָּפָה, סֵעֶלֶת הַבְּנִיָּה בְּנוֹסָף, הַעֲרֶכֶת קֶטַע וְכַתּוֹסֶפֶת בְּנוֹסָף.

הֶרֶקָה*, נ, סֵעֶלֶת הַסְּרִיק כְּלִי, הוֹצָאַת כָּל מַה שֶׁיֵּשׁ בִּכְלִי מִתּוֹכוֹ.

הָרָר, ז, (ר׳ הָרִים) הַר; קְבוּצַת הָרִים, רֹכֶס הָרִים.

[1]) התונה горный зяблик. Bergfink, pinson, chaffinch

הָרָרִים הַתַּלְיוֹם בְּשַׁעֲרָה*, מְשֶׁל עַל רַבִּים הַנִּרְאִים בְּגְדוֹלִים וְהַכְּבִירִים וְאֵאֶת אֵין לָהֶם יְסוֹד.

הָרָרִי, ת, יוֹשֵׁב הָהָר; שֶׁל הָר.

הַרְשָׁאָה*, הַרְשָׁיָה*, נ, נְתִינַת רְשׁוּת, נְתִינַת כֹּחַ לְאִישׁ לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּשֵׁם הַמַּרְשֶׁה.

הַרְשָׁעָה*, נ, סֵעֶלֶת הָרְשִׁיעַ.

הַרְתָּחָה*, נ, סֵעֶלֶת הַהַרְתָּחַת רֹבֶד.

הָרַת*, נ, שְׁלִיָּה, חִתּוּל הַיֶּלֶד בְּמֵעֵי אִמּוֹ.

הַשָּׁאָה*, נ, פְּתוּי, סֵעֶלֶת הַמַּסָּתָה וְהַכְּשָׁלָה.

הַשָּׁאָה*, נ, נְתִינַת רְבוּי לְאִישׁ בְּתְנַאי כִּי יְשַׁלֵּם אַחֵר וְכֵן.

— בָּרָךְ הַשְׁאָלָה, הַשְׁתַּמְּשׁוּת בְּכֵלִי לֹא בְּכַוָּנַת הָאִסְתִּי כִּי אִם בְּכַוָּנַת לְקוֹחַ מְעַנֵּן אַחֵר.

הַשְׁאָרָה*, נ, סֵעֶלֶת הַשְׁאִיר.

הַשְׁאָרוֹת (הַשַּׁאֲרַת?) הַנֶּפֶשׁ, נ, הָאֲמָה שֶׁהַנְּשָׁמָה חַיָּה חַיִּים נִצְחִיִּים גַּם אַחֲרֵי מוֹת הַגּוּף, חַיֵּי הַנֶּפֶשׁ אַחֲרֵי מוֹת הַגּוּף.

הַשָּׁב*, ז, הַשָּׁבָה*, נ, נְתִינָה בְּחֻזְרָה, ר׳ שׁוּב.

הַשְׁבוֹן*, ז, הַחְזָרַת רִבִּית; ר׳ הַשָּׁבָה.

הַשָּׁבָחָה, נ, הַטָּבָה, הַשְׁקָטָה, הִרְגָּעָה.

הַשְׁבָּעָה, נ, סֵעֶלֶת הַמַּשְׁבִּיעַ אֶת אַחֵר בְּאָלָה וּקְלָלָה.

— הַשְׁבָּעַת מַלְאָכִים אוֹ שֵׁדִים, נ, הַשְׁבָּעָתָם לַעֲשׂוֹת אוֹ לְהַמְנַע מֵלַעֲשׂוֹת רִבּוּי (אַמּוּנָה שְׁגוּיָה).

הַשָּׁבָתָה*, נ, בִּטּוּל.

הַשָּׁג יָד*, ז, מַה שֶׁאָדָם יָכוֹל לְשַׁלֵּם.

הַשָּׁגָה, נ, הַבָּנָה אֵלֶּא; כִּשָּׁרוֹן הַהֲבָנָה; שֵׁנִי לְשֵׁתִּי.

הַשָּׁגָחָה*, נ, הַנְהָגָה אֵלֶּא; כִּשָּׁרוֹן הַהֲבָנָה; שֵׁנִי לְשֵׁתִּי.

הַשְׁגָּחָה*, נ, שִׁיטַת עַיִן, שְׁמִירָה; הַנְהָגָה בְּלִתִּי אִמְצָעִית שֶׁל הָאֱלֹהִים בְּעוֹלָמוֹ וּבְיִצוּרָיו.

הַשְׁנָרָה*, ר׳ שְׁנִירָה.

הַשְׁוָאָה* (הַשְׁוָנָה*), נ, דִּמְיוֹן, שְׁוִי; (בְּמִסְפָּרִי חֶשְׁבּוֹן) חֶשְׁבּוֹן הַהַכְנָסָה וְהַהוֹצָאָה.

— הַשְׁוָאַת הַקֶּוֶן אוֹ הַחֶלְקָם, הוֹסֶן שֶׁמִּי

שוברת השבש את הקו הַמַּשָּׁוֶה, ואז היום והלילה שוים בארכם.

הַשְׁחָזָה*, נ, פעלת המשחז ושחרר סכין וכרומה.

הַשְׁחָרָה*, נ, קיטה עם אור השחר; הסיכת דבר לשחור, פעלת המשחיר.

הַשְׁחָתָה*, נ, נזק, הזק, קלקול; השטרה.

הִשְׁתַּטְּחוּת0, נ, הסתרות, התחמקות, פעלת המשתטח והתחמק.

השי, ר״ת, השם יתברך, אלהים.

השי״ת, ר״ת, השם ישמרהו ויחיהו.

הַשְׁבָּרָה*, תְּפִלַּת הַשְׁבָּרָה*, נ, תפלה לנשמת מת.

הַשְׁבָּל*, ז, בינה, הכנה, רעת.

הַשְׁבָּלָה*, נ, הַשְׁבָּל, הכנה ברכרים רוחנים; 0תַּרְגּוּם, לסוד הידישע הרדושות לארם בחיים.

הַשְׁבָּמָה*, נ, קיטה בבקר השכם.

— בְּהַשְׁבָּמָה*, בבקר השכם.

הַשְׁבָּרָה*, נ, פעלת השכיר רבר לאחר.

הַשְׁלָחָה*, נ, שליחה, שלוח.

הַשְׁלָמָה0, נ, נרום לדבר שיהיה לו השלשון.

הַשְׁלָכָה*, נ, זריקה.

הַשְׁלָמָה*, נ, סיום, נמר; 0עשית שלום; החלק הַמַּשְׁלִים את הנשיא בטאטר (כנתוח רקרוקי; הרכבת לַחַת אבעבועות (בלשון הרבור הספרדי).

הַשְׁלָשָׁה*, נ, טפירת טטן או חמץ הקטל בפעם לירי שלוש.

הַשְׁמָדָה*, נ, כלין, השחתה, אברון.

הַשְׁמָה*, ר׳ שִׁימָה.

הַשְׁמָט*, ז, הַשְׁמָטָה*, נ, מחילת חוב; אי שריעת חוב לַחֲלוה; רלוג על איזו טלים בכתב אי בפסוק; הטלים הספרות שרלגו עליהן.

הַשְׁנוֹת0, נ, ביאת רבר פעם שניה; ביאת מחלה פעם שניה לאיש.

הַשְׁמָעוֹת (אָזְנַיִם), נ, שטועה, בשורה, ירישה.

הַשְׁעָרָה0, נ, מה שנרשה לארם, מה שהוא חושב כי כן הוא.

הַשְׁעָפָה*, נ, נקיון טחכת טחלורה עי שששוף ונירוד.

הַשְׁפּוֹת, ונחשיה נ׳, י״ב, מלה מקצרת מן האשפות.

הַשְׁפָּלָה*, נ, הורדה; שפלות.

הַשְׁפָּעָ*, ז, שפעה, טרבות.

הַשְׁפָּעָה0, נ, הבאת השפע; פעלה מוסרית על מי שהוא.

הַשְׁקָאָה0, נ, העברת טים בערוגות הגן; נתינת טים לשקיה.

הַשְׁקָה*, נ, הבאה לירי נשיקה; הנעת נוזלים זה בזה.

הַשְׁקֵט*, ז, מנוחה, שלוה.

הַשְׁקָעָה0, נ, נתינת כספים באיזה עסק או ענין.

הַשְׁקָפָה*, נ, הבטה פקפת; רעת איש על אחר הענינים; שיטת עין עי.

הַשְׁרָאָה0, נ, השכנה; שליחות טטרום.

הַשָּׂרָה*, נ, נטילה, נשירה, נשילת עלים או שער וכיוצ טמקום חבורם.

הַשְׁרָשָׁה*, נ, הוצאת שרשים; הכאת שרשים כארטה.

הָשָׁתָא*, (הָא שַׁעְתָּא), עתה, בעת.

הִשְׁתָּאָה0, נ, סדור טערכת חושי השתי בארג.

הִשְׁתַּדְּלוּת*, נ, התאמצות לטובת ענין.

הִשְׁתּוֹבְבוּת0, נ, טשובה, טבע השתובב.

הִשְׁתַּוּוּת0, נ, רטיון שוֹ ן.

הִשְׁתּוֹמְמוּת0, נ, התפלאות.

הִשְׁתּוֹקְקוּת0, נ, נענועים; חפץ עז לאיזה רבר.

הִשְׁתַּחֲוָאָה*, הִשְׁתַּחֲוָיָה*, נ, קידה, פעלת השתחוה; טפגר, בית תפלה לטושלטים, הבורעים ומשתחוים כעת תפלות.

הִשְׁתַּטְּחוּת0, נ, פעלת השתטח ומתפשט.

הִשְׁתַּכְּלוּת0, נ, השתלטות.

הִשְׁתַּבְּרוּת0, נ, שכרון, שתית טשקה חריף עד לשכרה.

הִשְׁתַּלְּמוּת0, נ, רגעה לשלטות לאיזה רבר חטרי או רוחני.

הִשְׁתַּלְשְׁלוּת0, נ, יציאת רבר טרבר בסרר.

הִשְׁתַּמְּטוּת0, נ, פעלה הנשתמט ומסתתר.
הִשְׁתַּמְּשׁוּת0, נ, פעלת המשתמש בדבר לצרכו.
הַשְׁתָּן, ר׳ שתן.
הַשְׁתָּנָה0, נ, מי רגלים; השלת מי רגלים.
הִשְׁתַּנּוּת0, נ, שנוי, חלוף.
הִשְׁתַּעְבְּדוּת0, נ, הכנעה, מצב הנכנע.
הִשְׁתַּעְשְׁעוּת0, נ, שמחה, כלוי הזמן בדבר ענג.
הִשְׁתַּפְּכוּת0, נ, מצב הדבר הנשפך; מצב דבר הנובע ויוצא.
הִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ0, נ, הבעה מה שבהרהש בלב בהתעלות.
הִשְׁתַּפְּקוּת*, נ, ר׳ התפשקות.
הִשְׁתַּתְּפוּת0, נ, פעלת המשתתף ילוקח חלק בדבר; לקיחת חלק בדבר.
הַת־0, היה ל־, הַראה כ־, השוב את עצמו ל־.
הַת, ר״ת, הכי תרגמו, כן תרגמו.
הָתְאַבְּלוּת0, נ, פעלת המתאבל והביכה.
הִתְאַבְּנוּת0, נ, מצב דבר שהיה לאבן.
הִתְאַבְּקוּת0, נ, פעלת הנאבק והמץ להסיל את חברו.
הִתְאוֹנְנוּת0, נ, תלונה, צעקת הכאב, פעלת המתאונן.
הִתְאוֹרְחוּת0, נ, ההויה לאורח בארץ.
הִתְאַחֲדוּת0, נ, פעלת המתאחד ומתחבר עמ־.
הִתְאַכְּלוּת0, נ, הפיכת האכל בתוך המעים להפך מזון ומכלכל.
הִתְאָמָה0, נ, תאום, הכונת דבר שהלקיו מתאימים ומקבילים אחד לשני.
הִתְאַמְּצוּת0, נ, התחזקות, עשית כל מה שאפשר כדי להשיג דבר.
הִתְאַמְּתוּת0, נ, הבירור שהדבר שֶׁהָיָה הוא אֱמֶת.
הִתְאַפְּקוּת0, נ, תכונת איש מתאפק ומושל בעצמו וברוחו, היכלת למשל בעצמו.
הִתְבַּדְּלוּת0, נ, הבדל והפרד מאחרים, מציאת דבר נבדל.
הִתְבּוֹדְדוּת0, נ, מציאת דבר ביחידות ובדידה; ישיבת האדם לבדו, נפרד מאחרים.
הִתְבּוֹלְלוּת0, נ, טמיעה, ההערבות, מעשה המתערב באחרים ובטל בהם.
הִתְבּוֹנְנוּת0, נ, ההסתכלות, שימת לב בדבר, פעלת המתבונן ומסתכל.
הִתְבַּזּוּת0, נ, השפלת האדם כבוד עצמו.
הִתְבַּטְּלוּת0, נ, מצב האיש המכטל את עצמו; נשתל, חדלון.
הִתְגַּבְּרוּת, נ, התחזקות ההאמצות, הגדלת הכח.
הִתְגַּדְּלוּת0, נ, גאוה, הכונת איש כתגאה ומתגדל.
הִתְגַּנְּדוּת0, נ, תכונת האיש המתגדר ומתגאה.
הִתְגַּנּוּת0, נ, חלישת הצבעים, השחנת הגוונים.
הִתְגַּנְּשׁוּת0, נ, התאבקות, התעסלות, פעלת המתגושש ונאבק.
הִתְגַּלּוּת0, נ, הראות דבר שהיה נעלם; הראת האלהים.
הִתְגַּעֲשׁוּת0, נ, רעש הארסה; התרגשות עצומה.
הִתְגַּנּוּת0, נ, הראות בכעב של גַּנִּי וכעיר.
הִתְגַּשְּׁמוּת0, נ, לבישת דבר רוחני צורה חמרית.
הִתְדַּבְּקוּת0, נ, דבוק, אחוד, הנור; הכשכות בלי הפסק.
הִתְדַּמּוּת0, נ, דמיון, דמוי, שוין.
הִתְדָּרְדְּרוּת0, נ, מצב דבר שהוא בא הדיר, התסדה.
הִתְדַּרְדְּרוּת0, נ, התקשטות, מצב המתקשט ומתהדר בבגדים ותכשיטים.
הִתְהַוּוּת, נ, הויה, היות דבר נוצר, נברא.
הִתְהַלְּלוּת0, נ, התפארות, השתבחות.
הִתְהַפְּכוּת0, נ, שנוי, חלוף; אי העכידה בדבר.
— הִתְהַפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ0, רגש חוק של בחילה המביא לידי הקאה, קבס.
הִתְוַדְּעוּת0, נ, הַבָּרַת איש את רעהו.
הִתּוּךְ0, ז, הטמה, התכה.
הִתְוַכְּחוּת0, נ, וִכּוּחַ, ריב רבים, שקלא ושריא בין איש לרעהו.
הִתּוּל*, ז, לעג שחוק.
הִתּוּלִים0, ת, (נ׳ הִתּוּלִית0), של התול.
הִתּוּלִים0, ר׳ התלים.

הִתְוַעֲדוּת0, נ, אסיפת אנשים במקום אחד בשיעור קבוע.

הִתָּוֵי*, ר' נתוי.

הִתָּוֶה*, נ, כריתה בהזקה עד שהחלק הנכרת נשאר רחוק מהחלק הנשאר, הסרה.

הִתְחַבְּרוּת0, התרכזות, התרועעות.

הִתְחַדְּשׁוּת0, נ, חדוש.

הִתְחַזְּקוּת0, נ, התאמצות, התגברות.

הִתְחַטְּאוּת0, נ, התפנקות, התנהגות ברכות ועדינות, נפנוק ותענוג.

הִתְחַיְּבוּת0, נ, לקיחה איש חובה על עצמו; יציאת דבר מדבר כהכרח.

הִתְחַכְּמוּת0, נ, מעשה מי שמראה עצמו חכם; חכיל תחבולות.

הִתְחַלָּה*, נ, ראשית, פתיחה; פעלת המתחיל בעשית דבר; 0כלל עקרי בסדר.

— כָּל הַתְּחָלוֹת קָשׁוֹת*, משל עסקי ירוע לאטר: כל דבר מעשה קשה בתחלתו.

הִתְחַלְּחֲלוּת0, נ, רעדה, חרדה, פלצות.

הִתְחַלְּפוּת0, נ, חלוף, השתנות, חליפים.

הִתְחַלְּקוּת0, נ, תכונת דבר המתחלק ומתפרד.

הִתְחַמְּצוּת0, נ, היות דבר חמוץ.

הִתְחַמְּקוּת0, נ, השתמטות, הסתתרות.

הִתְחַפְּרוּת0, נ, התראות כחסיר.

הִתְחַפְּשׁוּת0, נ, צביעות, חנף; לבישת איש בגדים באופן שלא יכירוהו.

הִתְחַקּוּת0, נ, חקור; חפוש אחרי אטתות דבר.

הִתְחָרוּת0, נ, פעלת החפץ לעבר את השני באיזה דבר.

הִתְחַתְּנוּת0, נ, ביאה בברית נשואים.

הִתְיַחֲדוּת0, נ, אחור; ישיבה ביחידות עם אחר בלי אחר עמם.

הִתְיַחְסוּת0, נ, הסבות לתשפחה, חבור לתשפחה; יחס, ערך.

הִתְיַלְּדוּת0, נ, התהוות.

הִתְיַפּוּת0, נ, התקשטות, השתדלות להראות כיפה.

הִתְיַשְּׁבוּת0, נ, ישוב; התכוננות לפני עשית דבר.

הִתַּךְ, ר' נתך.

הִתְכָּהוֹת0, נ, הסבה באש.

הִתְכּוֹנְנוּת0, נ, כנון, יצירה, עשיה.

הִתְכַּוְּצוּת0, נ, תכונת דבר שמתפוץ.

הִתְכַּחֲשׁוּת0, נ, כחש; הראות איש עצמו שאינו מה שהוא או שאינו שיך לאלה שהוא שיך להם באמת.

הִתַּל או הָתַל, (בּ־), סיע, לעוג, התלוצץ, צחוק על־.

הִתְלַבְּנוּת0, נ, היות דבר ללבן; טהר בני השבים.

הִתְלַהֲבוּת0, נ, חמישות, חם; התפעלות חזקה.

הִתְלוֹנְנוּת*, נ, תלונה, צעקה חמס.

הִתְלוֹצְצוּת0, נ, לעג, לצון.

הִתְלוּת0, נ, היות דבר תלוי בדבר אחר.

הִתְלִיט, ר' לעג, התגל, לצון.

הִתְלַכְּדוּת0, נ, חבור, אחוד, קשור.

הִתְלָעוּת0, נ, רקבון; הוצאת תולעים; לקישת תולעים והסרתם ט־.

הָתָם*, ה־ס, שָׁם, במקום ההוא; (בתלמוד בבלי) בארץ ישראל; (בתלמוד ירושלמי) בבבל.

הִתַּמָּדָה0, נ, שקידה; הטשך דבר זמן רב בלי הפסק.

הִתְמַהְמְהוּת*, נ, שהות, ארכה, זמן.

הִתְמוֹטְטוּת0, נ, נפילה, הרס.

הִתְמַזְּגוּת0, נ, התערבות בטדה טבעית.

הִתְמַכְּרוּת0, נ, מסירת נפש לענין; תכונת איש הטסור ונתון לדבר בכל לבו.

הִתְמַנּוּת0, נ, פקדה, טשרה; פעלת היות איש ממנה לכשרה.

הִתְמַעֲטוּת0, נ, תכונת דבר המתקטן ומתמעט.

הִתְמַרְמְרוּת0, נ, התאונות עצומה, טבע הכרכה להתסרכר ולהתאונן.

הִתְמַשְּׁכוּת0, נ, המשכה, המשכות.

הִתְנָאוּת0, נ, התיסות, התקשטה, ההשתדלות להראות כיאה.

הִתְנַגְּדוּת, נ, נגוד, היות דבר הפך הדבר השני.

חסץ איש את ההסך מטה שחסץ רעהו, דעת איש ההסך מדעת רעהו.

הִתְנַגְּשׁוּת0, נ, פגישת שני רכבים זה בזה בדחיסה עצומה; פגישת שתי רעות מתנגדות.

הִתְנַהֲגוּת0, נ, מהלך, האפן שהאיש מתנהג בו בחייו.

הִתְנוֹדְדוּת0, נ, תניעה, תנודה.

הִתְנַוְּנוּת0, נ, קלקול התולדה (בירק לזרע), תולדה רעה השחתה.

הִתְנוֹעֲעוּת0, נ, תנודה, תנועה.

הִתְנַחֲמוּת0, נ, התחרטות; תנחומים.

הִתְנַכְּלוּת0, נ, רמאות, טרמה, חַבּוּל תחבולות.

הִתְנַכְּרוּת0, נ, התחפשות, התראות כנכרי זר.

הִתְנַעֲרוּת0, נ, פעלת מי שעושה תנועה לקום משינה; כעב מי שהיה לנער.

הִתְנַפְּחוּת0, נ, נפח, נאוה יתרה, התנאות.

הִתְנַפֵּל0, נ, פעלת המתנפל.

הִתְנַפְּנְפוּת0, נ, תנועה, תנודה; רעידת הרגל וכרוסה ברוח.

הִתְנַצְּלוּת0, נ, הצטרקות, הסרת איש אשם מעליו.

הִתְנַקְּשׁוּת0, התאמצות להסיל איש, לארב לנפשו.

הִתְנַשְּׂאוּת0, נ, נאוה, התגדלות, שבע איש מתנשא ומתנאה.

הִתְעַבּוּת0, נ, היות דבר עבה.

הִתְעוֹרְרוּת0, נ, תעורה, הקצה; חסץ ותשוקה להוצאת דבר לפועל.

הִתְעַבְּרוּת0, נ, אחוי, התסהמנות.

הִתְעַלּוּת0, נ, התרוממות.

הִתְעַלְּמוּת0, נ, פעלת המתעלם ומסתתר.

הִתְעַלְּפוּת0, נ, היות איש בכעב של אבדת ההרגשות והמחשבה.

הִתְעַמְּלוּת0, נ, תנועת אברי הגוף להתגושש, התגוששות.

הִתְעַמְּקוּת0, נ, התבוננות עמקה בענין או בדעיון.

הִתְעַנְּנוּת0, נ, סבל יסורים ועניים.

הִתְעַנְּנוּת0, נ, שימת לב לדבר והשתתפות בו בחפץ.

הִתְעַסְּקוּת0, נ, עסק, תרגיל, ענין, מעשה.

הִתְעַצְּבוּת0, נ, הרגשת עצבון, תתה.

הִתְעַצְּטוּת0, נ, התנכרות, התחוקות, השתדלות טרבה.

הִתְעַקְּמוּת0, נ, היות דבר לא ישר.

הִתְעָרְבוּת0, נ, (בְּדָבָר), התעסקות איש בדבר שבעקרו אין לו שיכות אליו.

הִתְפָּאֲרוּת0, נ, התהללות, השתבחות.

הִתְפַּחֲמוּת0, נ, התחסכות דבר לפחם.

הִתְפַּטְּרוּת0, נ, עזיבת משרה או עסק; הסרה חובה טעל עצמו.

הִתְפַּלְּאוּת0, נ, השתוממות, כעב המתפלא ומשתומם.

הִתְפַּלְּגוּת0, נ, התחלקות.

הִתְפַּלְּסְפוּת0, נ, התעסקות בעניני פלסופיה יתירה.

הִתְפַּנְּקוּת0, נ, התנהגות בפנק ותענוגים.

הִתְפָּעָלוּת0, נ, תפיסה, לכידה, אחיזה.

הִתְפַּעֲלוּת0, נ, התלהבות, הרגשה חזקה.

הִתְפָּרְטוּת0, נ, התחלקות דבר לפרטיו.

הִתְפָּרְצוּת0, נ, פרידה, קשר; כניסה לפקום בלי רשות.

הִתְפַּשְּׁטוּת0, נ, היות דבר נפוץ הרבה; הסרה פשוטה.

הִתְפַּתְּחוּת0, נ, השתלשלות אחית והדרגית, השתלשלות.

הִתְקַבְּצוּת0, נ, התאספות לפקום אחד.

הִתְקַדְּמוּת0, נ, קדמה, כעב דבר ההולך ישוב; הליכה לפניו.

הִתְקַדְּשׁוּת0, נ, טהרה, נקיון; היות קדוש.

הִתְקָה*, נ, פעלת הכתק והקורע.

הִתְקוֹמְמוּת0, נ, קשר, סרר.

הִתְקַנֵּה0, נ, תקון, תקנה.

הִתְקַפְּחוּת0, נ, התגלות חוקה, הסתעירות.

הִתְקַצְּפוּת0, נ, קצף, כעס, ביאה לכלל כעס.

הִתְקָרְבוּת0, נ, ביאה בקריב פקום לדבר, היות קרוב לדבר.

הִתְקָרְרוּת0, נ׳, הצטננות, מצב דבר שאהוּתו קרה.
הִתְקַשּׁוּת0, נ׳, היות דבר במצב קשה.
הִתְקַשְׁטוּת0, נ׳, התהדרות, מבע המתקשט.
הִתְקַשְׁרוּת0, נ׳, קשר בין שני צדדים באיזה ענין בהנאים קבועים ובהתחייבות מצד שניהם.
הַתַּר, ר׳ נתר.
הַתָּר*, (הֶתֵּר*), ז׳, רשות, רשיון; התרת דבר קשור; סדרון שאלה קשה.
הַתָּרָאָה*, נ׳, הזהרה, אזהרה.
הִתְרַבּוּת*, נ׳, תכונת דבר המתרבה ומתגדל.
הִתְרַבְרֵב0, פ״ח, התגדל, התנשא כיב וגדול.
הִתְרַבְרְבוּת0, נ׳, התגדלות, ההנשאות.
הִתְרַגְּזוּת0, נ׳, התקצפות, כעס, קצף, חרון.
הִתְרַגְּשׁוּת0, נ׳, התרגזות, התפעלות טהירה, מבע איש קל להתרגש.
הַתָּרָה*, נ׳, אזהרה על דבר כי הוא פֶּתַע; בשול; פתיחת קשר.
הִתְרוֹמְמוּת0, נ׳, התעלות למעלה.

ו

ו׳, האות הששית באיב העברי ושבה וָו; מסן המספר — ששה; עם נקדה או קו מאֻזן עליה — ששה אלפים.
וָ־, וַ־, וָ־, וֶ־, וִ־, אות הקשור להוסיף דבר לדבר, גם, גם כן, עם; או, אם; ולפני פעל היא גם מהפכת לפעמים את העבר להוראת העתיד ואת העתיד להוראת העבר.
וְאֵ״כ, ר״ת, ואהבת לרעך כמוך; ואם לא כן.
וְגוֹמֵר*, (וגו׳), מסן להמשיך את המאמר או המספר עד הסוף, אף אם אין סופו נזכר בכתב.
וַדַּאי0, פ״ע, אמור דבר בוראי, החלט בפיר.
וַדַּאוּת0, נ׳, מבע דבר שהוא וראי ואין מסך בו.
וַדַּאי, וַדַּי*, ת, (נ׳ וַדָּאִית*, ר׳ וַדָּאִים*, וַדָּאִיּוֹת*), רבר שאין מסך בו, ברור, נכון; שהיה באמת.
— בְּוַדַּאי*, בְּוַדַּי*, תה״פ, בלי מסך, לנכון.
(ודה) הִתְוַדֶּה*, ר׳ ידה.
וַדּוּי*, ז׳, הוראה על האמת, הבעת האדם בפיו, כי עבר עברה.
וַדַּי*, ר׳ וראי.
— אָשָׁם וַדַּי*, ר׳ אשם.
ודיל, ר״ת, ורי לסבין.
ודל״ב, ר״ת, ורי לחכיכא כרטיזא*, לחכם די רמז להבין.
(ודע) הִתְוַדַּע, ר׳ ידע.
וָהּ*, מלת קריאה להביע שמחה.
וָהָב, ז׳, מקוה מים בין הרים (?).

וָ, ו, יתר כסופה בקצה כאנמון; מספר, יתר; *שם האות הששית באיב העברי.

— וָוֵי הָעַמּוּדִים0, בנוי לאות ו׳ הנמצאת בראשי העמודים ברבים מספרי התורה הכתובים באופן שכזה.

וָוִית0, נ, וו קטן ובקצהו כפוף, ישימו אותו במחוזות החלונות לרכס בו את רלת החלון לבל תסגר וכרומה.

וְוֹהִ׳, ר״ת, וזה הדין.

וָזִיר0, ז, שר עליון משרי המשלה ומהיכי המרינה במחלקה אחת מענייני ההנהגה.

וִיל, ר״ת, וזה לשון.

וָיֶר, ת, כחוב ומבחש.

וָי, מלת קריאה להביע צער וינון.

וִילוֹן*, ז, (ר׳ וִילָאוֹת*), יריעה, מסך, סרגור; צעיף לכסות הפנים; שם לרקיע הראשון, ר׳ שמים.

וילאות

וְכֹא״א, ר״ת, וכן הוא אומר.

וְכוּ׳, וְכוּלָּה, ר׳ גומר.

וַכּוּחַ*, ז, ריב רבים, סעלת האנשים המחוכחים ביניהם בשעות ותשובות באיזה ענין או שאלה עיונית.

(וכח), וַכֵּחַ0, יסור, הוביח, עונש. הִתְוַכֵּחַ, ר׳ יכח.

וֶלֶד, ז, (ר׳ וְלָדוֹת*), ילד; *חי קטן, ביחוד ביתר בעלי החיים מלבד האדם, או בבני אדם עשושים או בלתי כשרים; הילד בעת הנלדו.

וַלָּדָנִי*, ת, יולד, מוליד, עלול ללדת, ההפך מן עקר.

וְלִ״ן, ר״ת, ולי נראה, אני חושב.

וֶסֶת*, (ר׳ וְסָתוֹת*), ז, הרגל, מנהג; דרך הנשים בדת האשה.

(ועד) וַעַד*, פ״ע, יעד, כוה, קבוע. הִתְוַעֵד0, התאסף, התקבץ יחד.

וַעַד*, ז, (ר׳ וְעָדִים*), אספה, קהלה; סוד המוצה, חֶבר הנבחרים לעסוק בראש איזה ענין.

— בֵּית הַוַּעַד*, ז, מקום שמתאספים בו.

וַעֲדָה0, נ, חֶבר אנשים נבחרים לענין בענין מיחד, כאחד מסעיפי עניני הועד הכללי.

וָעוּד0, ת, אסף לאספה.

וַעוּד*, ז, מקום שמתאספים בו, מקום ועד; קביעת.

וְעִידָה0, נ, אספה, קהלה להתיעץ באחד העניים; ועד זמני לאיזה דבר.

וַצְדָקָתְךָ*, כנוי לאיש המראה עצמו כצדיק וחסיד, לאיש כזה אומרים גם: נושא בצוותיו על שכמו.

— הַזָּהָב מָגֵן וַצְדָקָתְךָ*, מכסא עם לאמר: הזהר והשמר מן הצבועים.

וֶרֶד*, וֲרָדִים*, ז, מין סרח יפה בעל ריח טוב

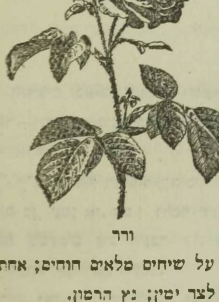

ורד

הצומח על שיחים טלאים חוחים; אחת מאמות הריאה לצד ימין; נץ הרסון.

— בָּתוּלַת הַוָּרֶד*, נ, ורד סגור שלא נפתח עליו.

וָרֹד0, (ר׳ וְרָדִים0), ת, דבר שנעט כעין הוֶרֶד, ארסדם חור.

וַרְדִינָה*, נ, שיח הוֶרד.

וַרְדִינוֹן*, ו, שם ורד.

וַרְדָּן0, ת, שגונו כעין הורד.

וָרִיד*, ז, אחד מעורקי הדם בחי, וביחוד עורק מעורקי הצואר.

וָרִיר*, ז, כתם לבן בעין.

וַשָּׁט*, ז, הקנה בגרון המקבל את האכל אל תוכו; נקב ענל בכלי להכניס בו דבר.

וָתוֹק*, ת, חולה במחלת השחפת.

וָתִּיר*, ז, טתר, טותר; עזיבת איש וכותו; בטול רצונו מצד רצון אחר; 0הנחה מהטחיר הקצוב, נרעון מהטחיר.

וָתִיק*, ת, חזק, אמיץ, (בתכונות הנפש או בטדות); חסיר, ירא אלהים; נאמן, קים; זריז ופקח.

וָתִיקָא*, ז, מאכל עשוי מקטח.

וָתִיקוּת0, נ, חזק, אמץ (בתכונות הנפש או בטדות); חסידות, יראת אלהים.

(וֹתַק) וַתַּק*, פ״, האריך את איש, אטור עליו שהוא ותיק; חַזַק, אַמַץ.

וַתָּק*, ו, מחלת הרזון, שחפת.

(וֹתַר) וַתַּר*, פ״ע, עזב איש זכותו או חלק ממנה בדבר; לא התקשה להעמיד הדבר רוקא על רעתו או לתבע את כל זכותו; היה נדיב, מתוח ידו; סלח, מחל. הִתְוַתֵּר, היה לטותר.

וַתָּרָן*, ו, שאירית, מה שנשאר; יתרון, ערף מעלה; עזיבת זכיות או אי תביעתן; סליחה, מחילה.

נַתְרָן*, ו, נדיב, איש שירו מתוחה, שאינו מרקרק כמה שמגיע לו מאחרים; איש שמשה לבו לחסץ רעהו, שאינו מתקשה לעמד רוקא על רעתו או לתבע זכותו.

נַתְרָנוּת0, נ, מבע איש נתרן.

ז

ז. האות השביעית באי״ב העברי ושמה זַיִן; מספר השבעה; עם נקודה או קו מאֶזן למעלה־שבעה אלפים.

ז״א, ר״ת, זאת אומרת; זה אומר; זכות אבות.

זְאֵב, ז, חי טורף רומה לכלב 1).

זאב

— זְאֵב הַמַּיִם0, ז, שם דג טרף ארך החי בנחלים 1).

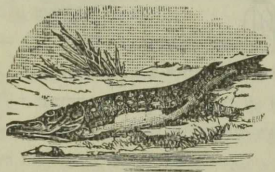

זאב המים

— חֲלֵי הַזְּאֵב0, ז, חלי רעב חזק.

זַאֲבָה*, נ, נקבת הזאב; 0חלי בגרון 2).

זאה״ל, ר״ת, זכור אותו האיש לטוב.

זא״ז, ר״ת, זה אל זה; זה את זה; זה אחר זה (וכן וו״ז).

1) זאב волк, Wolf, loup, wolf

2) זאבה angina

1) זאב הטים щука, Hecht, brochet, pike

זַאטוּטִים*, זר, בני הנעורים.

זאת, ס״נ, סלת הרטו לנקבה; סלת הרטו בהוראת: הדבר הזה.

— כָּזֹאת וְכָזֹאת, כך וכך, רמז על דבורים או מעשים שנזכרו כבר ואין צורך לשנותם.

— בְּכָל זֹאת, אף על פי כן.

זָב, ז, שפטנו נוזל דיר.

— זָבָה*, נ, אשה שרם יורד פטנה, אשה נדה.

זבד (זָבַד, יִזְבֹּד), פ״י, נתן מתנה.

זֶבֶד, ז, מתנה, מנה. הַזָּבָד*, הנתן במתנה. הַזֶּבֶד*, זבור.

— חֵית הַזֶּבֶד0, נ, בין היה יהנק ובבשנה כיס קטן סלא נוזל ניחן ריח[1].

חית הזבר

זְבָדָה0, נ, שֶׁמֶנֶת החלב שנחמץ, שבנוית עבה העולה על החלב בעמדו וזבן ידוע.

זָבָה*, ר׳ זב.

זְבוּב, ז, שרץ העוף קטן[2].

— בַּעַל זְבוּב, ז, אליל שיהסו לו השמדת הזבובים הארסיים. זבוב.

זְבוּבָה*, נ, שחישה, הרינת בהמה בכסיל, ר׳ זביחה.

זְבוּל, ז, מעון, רירה, בית; היכל; בית המקדש; שם לרקיע הרביעי, ר׳ שמים.

זָבוּל*, ז, שיכח זבל בשדה להישבון; זביחה לעבודה זרה (לשון נני בחלוף אות ח׳ בל׳).

זְבוּן*, ז, קנה, אחר הלקוחות.

זִבּוֹן*, ז, כזכירה.

זְבוּרִית*, נ, אדמת טרשים, אדמה בחושר, לא שובה; 0המין היותר רע.

זְבוּרִית*, נ, נשל, משא יתנו בסזינה להחזיקה בסעמר זקוף שלא תשה הצידה; משא שיתנו בתחתית כלי לבל יצוף על פני הנוזל.

זבח (זָבַח, יִזְבַּח), פ״י, שחוט בהמה לאכילה או לקרבן; הבא קרבן; עשה כשחטה וחג. הַזָּבַח, השֶׁחט; הוכא לקרבן. זֶבַח, זבוח.

זֶבַח, ז, (כ׳ זִבְחִי, ר׳ זְבָחִים), קרבן בהמה שחוטה; משחה ושחיטת בהמה לכבוד הקרואים; חגוג ארם רב.

— זְבָחִים*, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני קרבנות.

זְבָחָה, נ, קרבן בהמה; הבאת קרבן.

זְבִיחָה*, נ, שחישה, הרינת בהמה בסכין; הבאת קרבן; ר׳ זבח.

זָבִיל*, ז, כלי להסך בו זבל.

זְבִיל*, ז, תיק, נרתיק של ספרים.

זְבִינָא*, ז, ר׳ זִבּוֹן.

זְבִינָה*, נ, סחורה, כנעה.

זְבָל*, ז, (ר׳ זְבָלִים*), רמן, ט״סוה; החטרים שבהם טרשנים את השדה לפנן יתן פרי טוב; הפרש שבנוף; צואה, טנוף; קרנן לאליל.

— בֵּית זְבָלִים*, ז, שרה שזבלוהו.

זבל (זָבַל, יִזְבֹּל), פ״י, חיה תמיד עפר; שכון, חור. הַזָּבָל*, הבלא בובל, הרשן בובל.

זַבָּל*, תת זָבַל על: הקרב קרבן לעבודה זרה. הִזְדַּבֵּל*, ר׳ הִזָּבֵל.

זַבָּל*, ז, טוביל זבל לשדה.

זֶבֶל, ר׳ זבול.

זְבַלְגָּן*, ז, מי שעניו זולנות וזבות תמיד.

זַבְלִית0, נ, חפושית הדרה בין הובלים.

זַבֶּלֶת*, ז, מקום צבור הובלים בשדה; עירת זבל.

זבן (זָבַן, יִזְבֹּן), פ״י, קנה. זַבָּן*, סבור; הִזְדַּבֵּן*, הָפַכּר, היה סבור.

זְבֹן0, ר׳ זובן.

---

[1] זבד Vivérra zibétha

[2] זבוב myxa, Fliege, Mouche, fly

זַכָּרָה*, נ, דבורה.

זַכְרוֹן*, ז, ר׳ זכורית.

זַכָּרִית*, נ, ר׳ זְכוֹרית.

זָל, ז, קלַח העִבִּים; קלַסה; *טלה מתכוני; סעמן, מצלה עם העגבל.

דל, ר״ת, זקף נדול.

(זנג) זַנָּג0, ס״י, עשה כלי זכוכית.

זַנָּג*, ז, קובע שמשות וזכוכית בחלונות; עושה כלי זכוכית; סוכר כלי זכוכית.

זַנְדוּם*, ת, מי שאין שתי עיניו מכישות לעסת נקדה אחת, פוזל, זוֵר.

זַנוּג0, ז, צמוי זכוכית על כלי לתת לו ברק.

זַנוּגִית*, נ, ר׳ זכוכית.

זַנּוּת0, נ, מכע רבר שהוא שקוף וצח.

זַנֵּג*, ס״י, עשה רבר שקוף.

זַר, ז, רשע, סַטָּול; עז פנים, הצוף; סר מהדרך המובה.

זָרָה, נ, נדק נאבן (נכתבת השלח).

זָרוֹן, ז, (ר׳ זְרוֹתי), נפה לב, עזות, חֻצפה; רָשע, חנפן; בַּוּנה לעבר עברה.

— בְּזָרוֹן, תה״פ, בכַוונה, בידיעה, לא בשננה.

זֶה, ס״נ, כנוי רבז לנוף או לרבר נוכחי; אשר; כבר; ומלה זו נוספת נם אחרי מלות השאלה לחזוק השאלה: למה־זה? מה־זה? אי־זה? וכיו״ב.

— כָּזֶה, כמקום הזה, סה.

— מִזֶּה, ממקום הזה, מהמקום הזה.

— מֻזֶּה וּמֻזֶּה, מצר זה ומצר זה.

— זֶה אֶל זֶה, האחר אל השני.

— זֶה בְּזֶה*, האחר עם השני.

— בָּזֶה וּבַבָּא*, בעולם הזה ובעולם הבא.

— זֶה כָּל הָאָדָם*, כנוי לעוֹת.

זה, ז׳, ס״נ, ואת; אשר.

— כְּזֹה וְכָזֶה, כך וכך ור׳ זאת, בבמא: כזאת וכזאת.

זהב* (זָהַב* יְזָהֵב*), פ״ע, היה כעין הזהב, קבל צֶבַע זהב; הסיך צהב. הִזָּהֵב*, והוב; 0צפה בזהב.

זָהָב, ז, (ס׳ זַהַב, כ׳ זָהָבִי), שם למתכת יקרה שנונה צהב והיא קלה להתָּעֵך וכבדה בטשקלה 1); חתיכה זהב בטשקל קצוב שהיה טשטש למשקל; כנוי טליצי לשטן; *זהוב, טבעת זהב.

— זָהָב רָבָן0, ז, פתכת לבנה כבדה מהזהב וזוטה לו בקצת סגֻלותיה 2).

— שִׁיר זָהָב0, שיר בן ארבעה עשר חרוזים, סונים.

— יוֹצֵק זָהָב רוֹתֵחַ לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל־*, לשון קללה לטי (כיהוד בשמרכיים על נדול וכסף־סס), שאבר רבר שאינו ראוי להאמר.

זָהָב*, זָהָבִי*, ז, צרף זהב, עושה בזהב.

זָהֳבִיָּה0, נ, זָהָבָן0 ז, סין עוף סוסר 3).

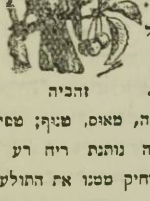

זהביה

זָהוּ*, ס״נ, זה הוא.

— אַי־זָהוּ*, מי הוא.

זָהוּב*, ז, כשבע זהב.

זְהוּב*, ז, צפוי זהב על רבר.

זָהֳלָה*, נ, נאוה, יהירות.

זְהוֹם*, ז, תעוב, בחילה, מאוס, שיוף; שפלת זבל או איזו משחה נותנת ריח רע על אילן לרפאותו או להרחיק מכנו את התולעים.

זָהוֹר0, ז, אור האצל מאור אחר.

זָהוֹרִים*, ז״ר, כנרים לבנים.

זְהוּרִית*, נ, צבע שָׁנִי, צבע הארם, תולע; משי ארמרם.

זָהוּת*, נ, נאוה, יהירות רבה, זהוה.

זָהוּת0, נ, דמיון, שויון; תכונת רבר שהיא

---

1) זהב золото, Gold, or, gold
2) זהב לבן платина, Platine
3) זהביה иволга, goldamsel, loriot

בעצמה הנה גם תבונת הדבר השני.

זה"ז, ר"ת, זמן הזה.

זָהִיר*, ת, נשמר, נזהר שלא יָפֹל בדבר; סָבהיק, מזהיר.

זָהִירָה*, נ, והרי זיו, נגה.

זָהִירוּת*, נ, טבע איש זהיר ונשמר.

(זהם*) זָהַם*, פ"י, הפוך לזרא ולתעוב, עשה לנעל נפש; נעל, שנף; טחל זבל או טשחה נותנת ריח רע על אילן להחזיקו או לרפאותו או להרחיק מטנו את התולעים. זָהוֹם*, התלכלך בדבר טָמֵן או פְּסִירה.

זָהֳמָה*, זָהֲמָה*, נ, סחי, רפש, טיט; הקצף העולה על סני התכשיל הרותח.

(זהר) הָזָהַר, השָׁמר, היה נשמר וזהיר. זָהַר0, האור, הניה באור. הִזָּהֵר, האיר, הניה באור; הער, התרה באיש שישָׁמר ויִזָּהר. הֶזְהֵר, קבל התראה; שמוע התראה והוהרה; •התכשה זהר ואור.

— הָזָהַר בְּ־*, שים לב ל־.

זָהַר, ז, (כי זָהֳרֵי), נגה, אור טבריק, ברק.

— זָהָרִים*, זיר קרני השמש.

זָהֳרוּרִים0, זיר, קוים ארמדמים הנראים ברקיע לסני צאת השמש ובואה.

זָהֳרוּרִית*, נ, סרט ארס, סחיל ארס; 0והרורים.

זָהֳרִיר0, ז, אור נאצל מדבר מבריק.

זָהֳרִית0, נ, טין נסרית פאירהד1).

זה"ש, ר"ת, זה הוא שאמר.

זַהַת0, פ"י, הוביח זהות איש או רבר.

זָו, ר' זִיו.

זו*, ר' זה.

זג, פ"נ, כנוי רומז לזכר ולנקבה, זה, זאת; בנוי פושך (כדבור המליצי): אשר.

זוב, פ"ע,נוֹל, נשוף לאט לאט. הֵזִיב, עשה שיזוב.

זוב, ז, חלי נשף הזרע (באיש); שֶׁפֶך דם הנדה (באשה).

זוֹבָה, נ, אשה, רעיה, (יכצא רק בכנויים: וזנתי וכיו"ב).

זוֹנוֹת*, זיר, שם לראשי ישראל שהיו בימי הבית השני האחד נָשִׂיא והשני אב בית דין; מספר הנחלק לשנים.

זוֹנִי0, ת, הנחלק לשנים שנים, שיש בו זונות; דבר השיך לזונ.

זוד, פ"ע, חשוב להרע, עשה בכונה רעה. הָדָד, בָּשל, הרתח; חשוב להרע, עשה בכונה רעה; העז פנים.

זָדָה*, נ, טלתחת הנוטעים לשים בה חפצים; החפצים הנלקחים לדרך; תכריכים לפת.

זָהּ*, ז, ר' זיים.

זְוּגִי*, ז, נשואים, חתנה; חבור וזנות זונות; אחר מן הזונ.

— זְוּגִי מַלְיִם0, ז, השנאות שתי מלים הנאות זו אצל זו למשקל אחד לא על פי הקי רקדוק השפה.

זוז*, פ"ע טוש טמקומו, סור, נוע; חדול פ"ר.

זָוִי*, הָנֵע, הטש, הגר.

— לֹא זוּז*, לא חדול.

זָזָן0, זָכָן0, אבר הזכרות בבהטה; העור הטכסה את אבר הזכרות בבהטה.

זוֹג*, ז, (ר' זוגות*), צמר, שני דברים כמין אחד; איש ואשתו; זכר ונקבה; מספרים; פעמים, מצלה.

— בָּן־זוֹג*, ז, אחר מן הזונ; השני משני חלקי הזונ כיחס לראשון.

— זוֹג וְנֶפֶרֶד*, זוֹג וּפָרֵט*, מספר זוגי ומספר לא־זוגי, מספר שנחלק לשנים ושאינו נחלק לשנים.

(זוג) זָגַג*, פ"י, חבר צמרים צמרים, חבר שנים שנים; שָׁדַך אשה לאיש. זָוֹג*, היה מחבר שנים שנים. הַזָּוָג*, גּוּג. הִזְדַּוֵּג*, התאחד שנים יחד; התחבר אלי; הלחם עם; בוא אל אשה.

— זוּז מְמְקוֹמוֹ*, מכשא לאמר: שנה את דעתו, את דרכו.

— לֹא זָזָה יַד־מֵיָדוֹ שֶׁלּ־, לא נפרדו זה מזה.

זוּז*, ו, משבע של כסף, רבע השקל או הסלע (חמש פעות), ר׳ סלע.

— זוּזִים זָזִים מֵזֶה וְנַתָּנִים לָזֶה*, משל עממי לאמר: כי הכסף אינו קים ותמידי ושובר מהאחד לשני.

זוֹחַ*, ס״ע, נוע, התנועע; (־בְּעֵת*), התנאה בנשוי, התנשא. הֲזִיחַ*, וזח.

(וזח) וְזָחִים*, זיר, מים שושנים לאט; 0רמשים, שרצים; מן בעלי החים הזוחלים על הארץ.

זוּט*, ו, קרקע הים; תחתית כלי; 0שפל מי הים, חסר מי הים.

זוֹטָא, זוֹטָר, ת, קטן, זעיר כאר.

זָוִית*, נ, פ״ה, קרן; הָרוּח שבין שני קירות במקום שהם נפגשים; עמור בולט.

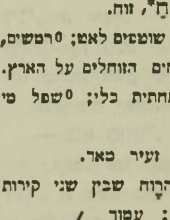

— זָוִית מַצָּרְנִיוֹת0, זָוִיוֹת צְמוּדוֹת0, שתי זויות ששוק משותפת להן ושתי השוקים האחרות הן המשך האחת לשניה.

— זָוִית נְצָבָת0, נ, זוית שצלעותיה מאונכות האחת אל השניה (בהנדסה).

— זָוִית חָדָה0, זוית צרה מזוית נצבת.

— זָוִית רְחָבָה0, נ, זוית רחבה מזוית נצבת.

זוֹל, ס״י, סוג לרב, כזבן; 0ס״ע, היה בשחיר מצער, היה זול. הַזֵּל, בזה, השפיל, הקל בערך איש או דבר; ירוד בחירו, היה זול. הוּזַל, היה זול.

זוֹל, ז, מעוט שחיר רבר, הסך: יקר.

זוֹלָל*, ת, לא יקר, שבחירו מעט וקטן.

— בְּזוֹלָל*, תה״פ, לא ביקר, בשחיר מעט.

— בְּזוֹל הַזּוֹל0, בזול מאר, בחצי הנם.

זוֹלֶלֶת, ת, רבר בזוי ונקלה; מרבה לאכל יותר מהצריך; 0שם חיה1).

זוֹלָפָה*, נ, מסעת חושים, חושים כרוכים בצורת כדור וכדומה.

זוֹלְפוּת0, נ, מדת הזולל.

זוֹלַת (זוֹלָתִי0, תה״פ, חוץ מ־, בלעדי־, בלי־, בלתי אם, כי אם; 0שם למיותים הנאמרים כשהרית אחרי ״אין אלהים זולתך״.

— הַזּוֹלַת0, ת, אחר, כל האחרים.

זוּם*, זוֹמֵן*, ו, רשב הצלי וכרומה נזול אשר ישבלו בו את האכל.

זוֹמִית*, נ, הקצף העולה ברתיחת קדרה.

זוֹמָם (עֵד־), מעיד באיש עדות שקר.

זוֹן*, פ״י, בלכל, תן אכל. (־הָעַיָנִים*), הַהָּה, קבל הנאה. הַזּוֹן*, כלכל נפשו, החיה נפשו. הָזִין*, זין.

זוֹן*, ר׳ זוֹנִים.

זוֹנָה, נ, אשה נואפת, פרוצה, פְּסִקרת; אשה מספיקה מזון לעוברי דרך (?).

זוֹנִים*, (זוֹנִים*), ז, מין צמח פרא שנרניריו שחורים והוא נמצא בין הקמה2).

זוּעַ, ר״ת, וולל וסובא.

זוֹעַ, ס״ע, נוע, נור; התעורר פתאם; רעוד, התנורר; *הוציא זעה. הָזִיעַ*, הֵנִיע, הֵנִר; התעורר, התרגש; הוציא זֵעָה, גרום להוצאת זֵעָה.

זוֹעָה, נ, חרדה, רעש, חלחלה, פלצות.

---

1) זולל — россомаха, Vielfrass, glouton, glutton

2) זונים — куколь, Lolch, ivraie darnel

— זְעָוֹת*, נ״ר, רעידת הארץ, רעש.

זוּף*, ר׳ זיף.

זוֹר, פע״ו, דחוק, טעון, רכוס; סחוט, מצה; נסוג לאחור; התכנר. הָזּוֹר, סנה הצדדה.

זוֹרַר, התעשת, הוציא אויר דרך האף ברעש על ידי התעוררות עצבי הריח. הזּוֹר, היה לזר, לנכרי.

— בֵּיצִים מְזֹרָזוֹת*, ביצים פעוכות ונשברות.

— נָשִׁים מְזֹרָזוֹת בַּלֶּבְנָה*, נשים בפשפשות בסבכה לאור הירח.

זוֹר*, ז, עגול, מעגל, הקף.

זַךְ*, ת, כי שאין שתי עיניו כביכשות לעבר נקודה אחת, סוזל, זַגְזוּם.

זַח*, ת, עצב מאד.

(זחח), הִזְחַח, פ״ע, הֵעתק מפקומו הצדדה. הָזְחַק, העתק רבר מעט הצדדה; דחה בולזול. הַזְחִיחַ*, הָזַח; זַלזל, הבט בזלזול.

— זְחוּחַ הַכַּבְ*, ת, בעל נאוה, נא, יהיר.

זְחִילָה*, נ, סְעָלת או מצב הזוחל.

זָחִיר*, ז, יציאת הצרכים בריחוק וכאב.

זחל (זָחַל, יָזְחַל), פ״ע, הלוך על הנחן, רכוש על הארץ; חרור, רעוד מפחד; נזול; 0התרפס לפני־. הָזְחַל0, זוב, נזול; הִכְשֵׁך.

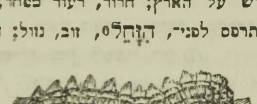

זחל

הַזְחָל*, נרום לרבר כי יזחל; שפוך נזל לחוץ; חרור, רעוד מפחד.

זְחָלָה*, ז, חרק בהיותו עוד זוחל בלי כנפים; נוש; סחר, פורא.

זַחֲלִית0, נ, שן שרץ בעל ארבע רגלים והנה ארך היכול להיות בתים ועל היבשה, לטאה.

זחלית

זַחֲתָן*, ז, נא, יהיר, בעל נאוה.

זְטּ*, טלת קריאה: לחיים! רפואה וחיים!

וט״ה, וטה״ע, ר״ת, ד׳ (שבעה) טובי העיר.

זֵיבָה*, נ, נוילת הזרע.

זֵינ0, ז, טין בגר עליון מהֶדק אל הכתפים.

זַיִן*, ת, שקוף.

(זַיְדוֹן), זַיְדוֹנִים, ת, מתנשא, הומה ורותח.

זֵיו, ז, נגה, זהר; יפי, הֶדר; חרש איר; 0יפי צבע עור הפנים.

— בּוֹא בָזִיוּוֹ*, שוב לבריאותו, קבל שוב צבע עור הפנים.

זִיזָן*, ז, הכנת כלי מלחמה, שיטת כלי זין; כלכול, האכלה; קשוט; קשוט איתיות בכתב הסרבע בקוים והנים רקים על ראשם (בכתבת ספרי תורה); 0אפשרות של סכנה בעסק או במעשה.

— בֵּית זִיזָן0, ז, בית הנשק.

זִיזָנִית*, נ, סרח האביב[1].

זִיזָף*, ז, אי נכונות, מעשה טרפה, סְעָלת המזיף ועושה כמעשה אחר.

זִיזָתָן*, ז, איש יפה מאד; איש שצבע עור פניו יפה.

זִיז, ז, השרץ השורץ על הארץ, שם הקבוץ לכל החיים הקטנים: שפע טַרְבּד; *בליטה, קרן בבנין; רד, הפסבה של השדים; תולע הנמצא בזרעונים (וביחוד בערשינו); שם עוף גדול באנרה; 0קרן המשוש לרמשים ולשרצים ולחרוקים.

זִיזָה0, נ, תנועה קלה של דבר בסבקומו.

[1]) זיזית ландыш, Maiglökchen, muguet, may flower

זְיוּמִים*, זר, אנירים, אברי הנשיטה לדגים, ר׳ דג.

זַיָן*, ג, שם האות השביעית באי״ב העברי.

ג, נשק; כלי מלחמה.

— כְּלֵי זַיִן*, ז, כלי נשק, כלי מלחמה.

זַיָן*, ת, חמוש בכלי נשק.

זַיִן*, ס״י, אזור, הכין נשק למלחמה; קשט.

זַפֵּה. הִזְדַיֵן*, התאזר בכלי מלחמה; התקשט.

זַיִן*, ז, שם משקל, חצי הסלע.

זַיָנֶת*, נ, אשה נותנת מזון.

זַיְעַ*, ג, רעדה, חרדה, סלצות.

זַיְעָה*, נ, ר׳ זֵעָה.

זַיִף*, ס״י, עשה כמעשה אחר, עשה כתבנית דבר אחר לרמות בו. זָיַף*, הִזְדַיֵף*, היה עשוי בהרמה כמעשה אחר לרמות בו.

זַיָף*, ר׳ זַיָן.

זַיִף*, ז, עֵר רקטה לשולי בגד; זיף; שער קשה; שער חזיר; ריסי העפעף.

זַיָפָן*, ז, איש מזיף ועושה דבר כתבנית דבר אחר לרמות בו; שקרן, כוזב.

זַיָפָנוּת*, נ, זיוף, מעלת הכזיף.

זַיִק, ז, זֵיקָה, נ, ניצוץ אש; חץ; כוכב השבט, כוכב שיש לו כתר וגב; ברק; נאר מקסל עשוי לנסות, ר׳ מסוה; ר׳ זקה; ◊שד.

זִיקוּקִים*, זר, כוכבי השבט, כוכבים שיש להם כתר וגב, ניקים.

זַיִר*, ז, ציץ, נזר, נצעל הזרע של הצמחים; אגדת עשבים רכים; כר גדול למים; חוט או חבל כסתל חוק מאד.

זַיָרָה◊, נ, טכנית גלילים להחליק בה הלבנים אחרי הבבוס.

זַיֶרֶת*, נ, מקום ענל בקרקע להתנוששות; שדה מלחמה.

זַיִת, ז, (ס׳ זַיִת, ר׳ זֵיתִים), עץ פרי עץ הנותן שמן טוב למאכל ולמאור; העץ הנותן את פרי הזית.

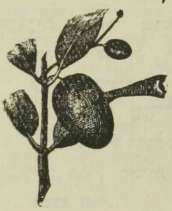

— כְּוָיַת*, תה״ס, כנרל הזית, כחצי הביצה, שעור שנתנו חכמינו התורנים ברינו אסור והתר.

— עֵץ זַיִת, ז, העץ הנותן את פרי הזית. ענף זית

— זַיְתֵי בֶּבֶשׁ◊, זר, זיתים שכובשים אותם במלח לאכילה.

— זַיְתִים מְגֻלְגָּלִים*, זיתים יְרֻקִים שלַטִים הנתנים במים ומלח.

— רְשָׁעֵי זַיְתִים*, פְּרִיצֵי זַיְתִים*, זר, זיתים רעים, שאינם ראוים לאכילה, שהם תמיד בסר ואינם בושלים.

— שֶׁמֶן זַיִת*, ז, השמן היוצא מפרי הזית.

זַיָת*, ז, עוסק בזיתים, נוטע זיתים.

זַךְ, ת, נקי, טהור, בהיר, צלול; טהור לב, נקי הלב, צדיק.

זְךְ◊, ז, נקיון, טהר, בהירות.

זַכַּאי*, ר׳ זכי.

זָכָה, זָכְכָה, יִזְכֶּה), ס״ע, היה נקי וצדיק בדין; *היה ראוי לדבר בגלל צדקו; היה כשר בלי חטא; השג, הגע עד״ר (לדבר*) היה הצלחה לאיש להגיע לדבר; (בדבר*), היות דבר לרכוש איש בכח הדין; נצח, נבור על־. ס״י, תת זכות. זַכֵּה, נקה, הצדיק, אמור על איש כי הוא צדיק בדין; *רצה; נשא פני איש כבר; עשה טובה; תת זכות; ◊זקף סנום לזכות איזה איש או חשבון (בהנהלת פנקסים). הִזְדַכֶּה*, הִזְכַּכָּה*, היה נקי, השהר; היה זכאי, יצוא צדיק וזכאי בדין.

— זְכֵה עָמִי*, סעור עמי, בוא לאכל אתי.

זְכוּי*, ז, מעלת המזכה דבר לאחר; מעלת הטוכה ומצדיק איש.

זְכוּךְ◊, ז, צרוף, נקוי, מעלת המזכך.

זְכוּכִית, נ, (ר׳ זְכוּכִיּוֹת*), חפר נהך שקוף וכהיר לשמשות החלונות ולכלים; כלים עשויים זכוכית.

— זְכוּכִית מַגְדָּלִית0, נ, זכוכית שהדברים הנשקפים דרכה נראים בגדולים, ר׳ מגדלת.

זְכוּר, ו, קבוץ הזכרים; *זכר המשמש עם זכר, משכב זכור.

— מִשְׁכַּב זָכוּר*, כיאה על זכר.

זָכוּר, ר׳ זכר.

זְכוּרִים*, ז״ר, ר׳ זכרות.

זְכוּת*, נ, (ר׳ זְכוּיוֹת*), ההסך טן חובה׳ בדין; טובה מוסרית, טעלה מוסרית; טעשה טוב; צדקה; יתרון; משפט חָקי על רבר; 0חלק ההשבון שכותבים בו טה שקבלו מצי שהוא לשובתו או שיש לו לקבל.

— בְּזְכוּת*, בגלל הטעשה הטוב.

— זְכוּיוֹת*, זְכֻיּוֹת*, ני״ר, צרקות עפ״י החק.

זְבוּת0, נ, טבע רבר שהוא זך ובהיר.

זכ״ז, ר״ת, זה כנגר זה.

זַכַּי*, זַכַּאי*, ח, טי שיצא צדיק בדין; ישר, נקי, צדיק; טי שיש לו זכות ורשות על רבר.

— יוֹם זַכַּאי*, יום מאֻשר, יום של הצלחה.

זְכָיָה*, נ, צרקה, משפט; טשפט היתיר; יתרון; זכות.

זְכִיּוֹן0, ז, שווי הזכויות.

זְכִירָה*, נ, כח הנפש לזכר רבר, כשרון הזכרון.

זכך (זָךְ, יָזֹךְ), פ״ע, היה נקי, היה צח, היה בהיר. זַכֵּךְ0, נקה טָהר׳ הֵזַךְ, זַכֵּךְ. הִזְדַּכֵּךְ0, היה זך; נקה את עצטו, הטהר.

זַכֵּךְ*, עושה זכוכית, זגג.

זכ״ל, ר״ת, ז׳ (שבעה) כוכבי לכת.

זכר (זָכַר, יִזְכֹּר), פ״ע, שטור בלב ולא לשכח; הַעלה על לב רבר שנשכח; ציר עין ברטיון או במחשבה; שים לב לרבר והתבונן בו; הריח ריח טוב והתענג בו (תהלים כ. ר׳.); פָּקַר טעשי איש בתהלה. הֶזְכִּיר, עלה על לב; עלה רבר פתאום בזכרון; הֵעלֶר זכר. זַכַּר0, חשב לטין זכר (בדקרוק). הַזְכֵּר, הַעלה על לבו או על לב אחר; העלה על הפה; גרום שישאר זכר; הלל, שבח, תת כבוד; קטר, הקטר. הָזְכַּר*, היה זכור, עלה על לב. הִזְדַּכֵּר*, הִזָּכֵר.

— זָכוּר לְטוֹב*, כטי לאליהו הנביא.

זָכָר, ז, (ר׳ זכרים), איש, נבר; החי המוליד, הסך טן נקבה; *אבר הזכר; חלק בכלי שהוא כעקץ חר.

— יָשׁוֹן זָכָר0, (בדקרוק), שם שמשתמשים בנוגע לו בלשון (בהארים, בכנויים ובסעלים) כמו שמשתמשים בנוגע לבעל חי וכר.

זֵכֶר, (זֵכֶר) ז, (כ׳ זִכְרִי), רבר או עין שטור בלב האדם; שם; ריח ערב ונעים; *רמז; ראיה; רבר או עין להזכיר; שם טוב.

— זִכְרוֹ לִבְרָכָה0, טבטא האבר אחרי הזכרת שם מת.

זִכְרוֹן, (זִכָּרוֹן), ז, (ס׳ זִכָּרוֹן, ר׳ זִכָּרוֹנִים או זִכְרוֹנוֹת), זכר, עדות שטורה בלב לרבר שעבר; אות להזכיר רבר; טבצר רם; טשה נבוהה (?); כשרון האיש לזכר, כח הנפש לזכר רבר.

— סֵפֶר זִכָּרוֹן, ז, ספר שבו כתובים הדברים שצריך לזכר.

— סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת, ז, ספר דברי היטים.

— זִכְרוֹנוֹת*, אחת מתפלות ראש השנה במוסף שבה נזכרים זכרונות עולם.

— זִכָּרוֹן עֲרוּת*, ז, כתב שרשומים בו כל פרטי רברי הערים שהגידו.

— זִכָּרוֹן דְּבָרִים0, ז, כתב שרשומים בו כל פרטי הרברים שנאטרו באסיפה.

— זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, ר׳ זכרו לברכה.

זִכָּרוֹן*, ז, נקבה, תפלה.

זִכָּרוֹת*, נ, סנגלת הזכר ושבעון; האבר המיחד לזכר; קצה מחֻדר; קלוף חוק; 0בגרות.

זְכַרְיָה0, נ, טין פרח השדה[1].

זָכָר, ת, פי שכח זכרונו חזק.

זִכָּרוֹן0, נ, הכח לזכר דבר ולא לשכחו.

זָלֵ׳, ת, זול, לא יקר; נקלה, שאין לו ערך רב.

זִ׳, ר״ת, זכרו (זכרונו) לברכה.

וַלָּנ (וָלָנ)*, סעו״י, זוב, נוזל, הוריר (העינים) שפות רמעות.

זַלָּהֲקָן*, ז, איש שוקנו רק ובו שערות מעטות; הסד: עַבְדָּקָן.

זַלּוּחַ*, ז, זריקת מים על־ בשטים על־.

זַלּוּף*, ז, שיפה, השפה, יציקת נשמים על דבר.

זָלוּת0, נ, זול, היות דבר בשער לא יקר; שפלות.

זְלוּת, נ, שפלות, נבלות, קלון.

זְלוּתָא*, ז, הקלת ערך; זול; מחיר קטן של דבר; השפלת כבוד.

זְלוּלָ׳, ז, הקלה בכבוד־, בזיון ל־, יחס של בוז ל־.

זָלַזַל*, פ״י, חשב דבר ללא חשוב; בזה, הקל בכבוד־. זָלְזוּל*, הַחשב לדבר קל ערך. הִזְדַּלְזֵל*, התבזה; היה בזול.

— זָלַזַל בָּמָעוֹת*, כזבו כסף, סור בטות לחנם.

זָלַל, ז, ענף דק (בנסן), שריג.

זלח* (זָלַח*, וְזָלַח*), פ״ע, הָטלא טים; הרעיף בָּשָׂמִים. זָלַח*, הוה, זרוק נשמי טים על הארץ להרביצה.

זָלַח*, ז, ר׳ זלוח.

זָלָחִים*, דר, מי בשמים להרביץ את הבית.

זְלִילָה*, נ, זול, מעוט מחיר דבר.

זְלִיפָה0, נ, נשיפה, יציקת נשמים על דבר או בתוכו.

(זלל) הָזַל, הזרעוע; אבול הרבה (?), ר׳ זלול.

[1] זכריה — незабудка, vergiss-meinnicht, myosotis

זַנָּעָף0, שרף, הַבער בחם חזק (בסיוט).

זְעָעָף0, השרף, הבער בחם חזק (בסיוט).

זַעֲפָה*, נ, רעדה, חלחלה; חם חזק.

זלף*, (זָלַף*, יָזַלַף*), פ״י, הטף נטפים, הזה, זרוק נשפי טים על־; זרוק טים בטשה לטעלה; העלה טים בטקום נמוך לטקום גבוה. זַלָּף*, זָלָף.

זַלָּף*, ז, ר׳ זליפה.

זַמָּה, נ, מחשבת תועבה; זנונים, סריצות; מחשבה, מזמה, עצה.

זִמּוּם*, ז, נטען, כעין סל שנותנים על פי ההי להחסמו.

זָמוּם*, ת, חי שיש לו זמים על פיו.

זְמִין*, ז, יעוד, הכנה; הזמנה; אספת שלשת אנשים לברך יחד ברכת המזון.

זְמוֹרָה*, נ, כר הענף; זלזל, ענף הנסן; כנו לאבר הזכרות; נסיחה (?).

זמיר

זְמוּזֵם0, ז, המית קול הזכוב בעפעפו; דבור בקול נמוך.

זְמֻזֵּם0, פ״ע, השמיע קול זמזום (הזכוב, היתוש).

זְמִיר, ז, שירה, זמר, רנה; שם עוף מזמר[1].

— עֵת הַזָּמִיר, הזמן שבו זמרים את הנפנים.

זְמִירָה, נ, שירה, זמרה, רנה, נגינה, *כריתת ענפי הנסן.

זְמִית*, נ, ציר טלה.

זמם (זָמַם, יָזַם), פעו״י, חשוב מחשבות לעשות

[1] זמיר — соловей, Nachtigal, rossignol, nightingale

דבר (רע); החלש, חרוץ משמש; *סנור פי בהטה בזמם; נוע ונור, התהלך הנה והנה; (־הָעַד*), העד עדות שקר. הַזֵם*, הברור כי עדות איש היא עדות שקר ע"י עדות עדים אחרים האומרים: עמנו היית. זַמַּם*, הָזַם*, הוכיח כי דברי השני שקר, הוכיח בחש. הזֹם*, הִזַּדַּמֵּם*, הָפַּשׁ בשקר.

— עֵד זוֹמֵם*, עד שהכר לעד שקר ע"י עדות עדים אחרים האומרים: עמנו היית.

זָמָם, ז, עצת רָשַׁע, מחשבת בליעל; *נפון, כעין סל שנותנים על פי החי לחסמו.

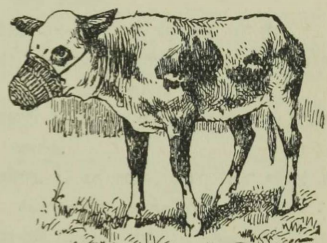

זמם.

זָמָן, זְמָן, ז, (כ׳ זְמַנִּי, ר׳ זְמַנִּים), עת, פועד קבועה; תאריך; *חג, יום טוב, ברכת שהחייט; 0(בטליצת התקופה הספרדית) גורל, מזל, מקרי איש הבאים על פי כח נעלם; זמן למוד ששה חדשים בקיץ או בחרף; מעבר האויר, מזג האויר.

— כָּל זְמָן*, עד אשר־, כל העת אשר־.

— לַזְּמָן, בהגיע העת הקבועה.

— בִּזְמַן שֶׁ־, אם, בתנאי.

זמ״ן נק״ט, ר״ת, סדר ששת סדרי המשנה: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות.

(זמן) זַמַּן*, הכן, עָתַּד; הטציא; קרוא למשתה; ברך ברכת המזון בשלשה. זְמֻן*, היה מוכן, הכן עצמו. הִזְדַּמֵּן*, הכן; עָתַד, יעד; קרוא למעודה או לדין. הִזְדַּמְּנוּת*, בוא רבר ליד איש בסקרה; הִצְטָא, הִבָּצֵא יחר עם־; היה מזומן; הכן עצמו.

זַמְנָא*, (ר׳ זַמְנִין*), תת״ם, פעם.

זַמְנִי, 0 ת, ארעי, לא תמידי, של זמן יחת. זמר עָמַר, יָמַר*), פ״י, כרות ענבי הגפן היתרים.

הָזְמַר, (הנפן), הָבְרַע העגפים היתרים.

זַמָּר, נגן, פרוש על כלי שיר; הלל ושבח בקול רנה או בכלי נגינה.

זֶמֶר, ז, מין חיה משפחת הצבאים 1)(?); חיה נבהה אירכת הצואר 2)(?); *שירה, נגינה.

— כְּלֵי זֶמֶר*, ז, כלי המנגנים, כלים שמנגנים בהם.

זַמָּר*, ת, כחל שחרחר, כחל עכם.

זַמָּר*, ז, מי שאומנתו לזמר, משורר; מי שאומנתו לזמר נפניה.

זַמַּרְגַּד*, ז, מין אבן יקרה שקופה וגונה ירוק 3).

זְמָרָה, נ, שירה, רנה, נגינה; אגף פרי הגפן והכרמים(?); פרי מיבה(?); 0חכמת השמוש בקולות בפה ובכלי זמר.

זְמֹרֶת, נ, שירה, רנה(?); כח, גבורה(?)

זַמֹּרֶת*, נ, אשה שאומנתה לזמר.

זמ״ש, ר״ת, זה כה שאמר.

זָן, ז, חלק כפרן (הכין נחלק לזנים; זן אפף הדנן (?); סנה; *דבר הנותן ריח טוב.

זַאי*, (זַנַי*), ז, רועה זהות, רודף וכנים.

(זנב) זָנַב, פ״י, נדוע הזנב, נדוע את הקצה; הרוג את קצות המחנה; *קצר וגמם קצות; העניש.

זָנָב, ז, (ר׳ זְנָבוֹת), סרח הקצוני מאחרי גוף החי; קצה דבר בולט מהסדר והערוך; *(בטליצה) הפן: ראש; החלק הבלתי חשוב; כוכב שבקצה כוכב אחר; אבר הזכר.

---

1) זמר, серна, Gemse, chamois, chamoy.

2) זמר, жираф, Giraffe, girafe

3) זמרגד, изумруд, Smaragd, émaraude, emerald

— כּוֹסֵב זָנָב0, ז, כוכב שבט, כוכב המפיץ קבוצת קוי אור, זיק.
— זָנָב הַסּוּס*, ז, חרישה נפה.

זַנְגְּבִיל*, (טלה הורית), ז, קינמון, מין צמח בשם הודי ששרשו היבש נתן בכשפים כמאכלים שונים1)

זָנָה, (זָנָה, יִזְנֶה), פ״י, ״אוף, בנוי (אשה) בבעל ללכת אחרי זרים; בנוי, בעול; סור מעל; (אחרי), המשך אחרי דבר לא טוב; עבור אלהים אחרים. זַנֶּה*, ״אוף בנוי (אשה) בבעל ללכת אחרי זרים. זָנֶה, וגה אחרי. הַזְנָהָה, וגה, נאוף; מסור לזונים; הדח, ההעה לזונים.

זְנוּנִים, ז״ר, ״אופים, סריצות (כפלוא תאות הטין).

זְנוּק*, ז, קלייה, שמח טים נוזלים.

זְנוּת, נ, זמה, נאוף, זנונים, סריצות (כפלוא תאות הטין).

זנח (זָנַח, יִזְנַח), פ״י, עזוב, נשוש; רחה הלאה, הרחק, הדח. הַזְנָחָה, זנח.

זַנַּי*, ר׳ זַנָּאי.

(זנק), זָנַק, פ״ע, דלוג, קפיץ; בוא בשמח; פ״י, ורוק בשמח.

זסשרץ0, (בקרוק), סדר חמש האותיות שמוצאן מהשנים.

זַעֲוָה, נ, טפות דקות היוצאות מנקבי העור בהתחממו; *רשיבות רומה לזעה שעל נופים אחרים לא בעלי חיים; התעוררות, התרגשות.

זע״א, ריח, זקי עם הארץ.

זַעֲוָה, נ, רבר שנבהלים ומזדעזעים לזכרו; חרדה, חיל, רעידה.

זָעוּם*, ת, מסיק כעס.

זָעוּף*, ת, רועש ונועש.

— פָּנִים זְעוּטוֹת*, פנים מביעים כעס.

זע״ז, ריח, זה על זה.

זַעֲזוּעַ0, ז, רעידה, חלחלה.

זַעֲזַע, פ״י, הרעד, הניר רבר הנח במקומו, הנע בחוקה. הִזְדַּעֲזֵעַ*, רעזר, חרור, התחלחל.

זַעֲזוּעִית*, נ, רעידה, תנועה, התרגשות, התעוררות.

זַעֲטוּט*, ז, נער, נער מטרת.

זָעִיר, תה״פ, מעט, מצער, בטרה קטנה.

זָעִיר*, ת, לא נכבר, נקלה, קטן ערך; קטן, לא נרול.

זְעִירוּת*, נ, תכונת מה שהוא זעיר.

(זעך) הָזְעֵךְ, כבה, שקוע (אש), חרול מבער.

זָעֵךְ*, כבה, השקע אור אש; 0בלה, הכרח.

זעם (זָעַם, יִזְעַם), פ״י, כעוס, קצוף; העלה כעס ורגז; קלל. הַזְעָם, כעוס, היה סר וועף. הַזְעֵם0, גרום לאיש שיכעס.

— פָּנִים זְעוּמִים, ר׳ זעום.

זַעַם, ז, בעס, חרון, חרון אף, קצף חזק.

זעף (זָעַף, יִזְעַף), פ״י, כעוס. קצוף, התרעם; היה בצער וינק. זָעֵף*, זעוף.

זָעַף, ז, בעס, חרון אף, קצף, עברה; התנשאות מי הים; מהירות רבה ונרולה.

זָעֵף, ת, מי שהוא בצער.

זַעֲפָרָן*, (טלה ערביה), ז, כרפס, מין צמח בצלי וסריחיו צהובים ונותנים ריח1).

זעק (זָעַק, יִזְעַק), פ״ע, הָרם קול; קרוא אל האלהים לעזרה; אסוף אנשים. הַזְעֵק, זעק; האסף, הקהל על ידי שמיעת קול צעקה: הַזְעֵק, הָרם קול; אסוף אנשים על ידי זעקה; צוה לאסוף ולהקהל; קרוא לאיש בקול, קרוא באזני העם והודיע.

זָעָק, ז, זָעֲקָה, נ, זעק, צעקה, הרמת קול; קול חרדה, קול יללה; נערה, הרמת קול להסיל אימה וסחרר; בקשה, תחנה.

ז״ס, ריח, זמן ססח; זמן פרעון (שטר וכרומה); ז׳ (שבע) פעמים; זרע ששתים.

זֹפֶה*, נ, ר׳ זיף.

---

1) זנגביל имбирь, Ingwer, gimgembre, ginger

1) זעפרן шафран, zafran, saffron

זָפוּת*, ת, מצפה בזפת.

זְפוּת*, נ, משיחה בזפת.

(זפף) זָפַף*, צצה בזפת, זפות. זְפוֹף*, היה מצפה בזפת.

זָפָק*, ז, מראה, כעין שק בחלק התחתון של צואר העוף, ששם יבבו הנרעינים.

זַפֶּקֶת0, נ, שם מחלה בעין פתחת או זפק על הצואר כתחת לסנטר2).

זפת* עָפַת*, יָזְפֹּת*), פ״י, צפה בזפת, משוח בזפת; סתום בזפת. זַפַּת*, זפות.

זֶפֶת, נ, טין חטר טְבַבָּק וקל לְהַשָּׁרף היוצא מטיני עצים ירועים, שרף עצים ירועים, שעל ידי רתיחה יעשוהו סמיך ועבה.

זַפְתָּ*, ז, עוסק במלאכת הזפת; עושה זפת. זצ״ל, ר״ת, זכר צדיק לברכה.

ז״ק, ר״ת, זרע קדש; זקף קטן.

זַק*, ז, נאד.

(זק) זְקִים, ז ר, נחשתים, כבלים, אזורים של ברזל; לשון אש טעופפת כחץ.

זַקָּה*, נ, קשור טוסרי בכח התורה והחק; חבור ורבוק; חיוב הטוטל על דבר; נאד.

זָקוּנִים, זְקֵנִים, ז״ר, ימי הזקנה.

— בֶּן זְקוּנִים, ילד הנולר לאיש בימי זקנתו.

— יֶלֶד זְקוּנִים, בן זקנים.

זָקוּף*, ה, גבוה, עומד ישר, לא כפוף.

זְקוּפִים0, תהים, בוקיסה, כעמידה.

זְקוּק* ז, שחור, נקי; זך אש, ניצוץ; כוכב השבט; נאד קטן.

זָקוּק*, ת, נצרך; קשור ל־; צָרוּף, מְנֻקֶּה.

ז, טין מטבע.

זְקוּקָא*, ז, סכונה לזקק ולנקות נוזלים.

זָקִיף*, ז, איש צבא העומד על המשמר.

זָקִיף*, ז, העץ שעליו תולים את התלויים, תליה; איש צבא עומד בקצה המחנה לשמר שלא יברחו מהחיל.

[1] זקית хамелеон, caméléon

[2] זפק зоб, Kropf, Struma

זְקִיפָה*, נ, הרמה, עמידה; העברה בחשבון

0נתינת חוב על המחורה הנשלחת; הכנסה

שהשולח את המחורה רושם כי יקחו מידי מקבלה.

זְקִית*, נ, טין לטאה הטשנה את נוניה1).

זקן (עָקַן, זָקַן, יָזְקַן), פ״ע, בוא בימים, היה טלא ימים. הַזְקִין, זקן; *עשה לזקן, נחום שאחר יזקן; היה לְזָקֵן, הָיָשָׁן, הִזְדַּקֵּן*, זקן, היה לזקן.

— הִזְדַּקֵּן הַדִּין*, כבר עבר על הדין הזמן הקבוע ואין לו תקף.

זָקֵן, ז, (ס׳ זָקָן, כ׳ זְקֵנִי), איש בא בימים, איש טלא ימים; ראש, נכבד; הכם; *אבי האב או האם, אב וקן, סבא.

זָקֵן, ת, בא בימים, טלא ימים.

זָקֵן, ז״ר, (ס׳ זְקַן, ר׳ זְקֵנִים), השער שבפאת הפנים התחתונה; סנטר, פאת הפנים התחתונה.

— חֲתִימַת זָקֵן*, סמן של זקן, התחלת צמיחת הזקן.

— הַזָּקֵן הַצַּחְתָּן*, הזקן שמסכים לאבר המדיר.

— זָקֵן הַתַּכְלָת0, ז, סין פרח מצוי בקטת השדה, דנניה2).

זָקֵן, ז, שבע ימים, ימי הזקנה. זקן התכלת

זְקֵנָה*, נ, אשה באה בימים, אשה טלאה ימים. 0אם האם או האב, אם זקנה, סבתה.

זְקֵנָה, זְקֵנוּת*, נ, ימי השיבה; מעמד הזקן.

זְקֵנִים, ר׳ זקנים.

זַקְנָן*, ת, שיש לו זָקֵן נחול.

[1] זקית хамелеон, caméléon

[2] זקן התכלת василек, Kornblume, bluet, corn-blower

זקף (זָקַף, יָזְקֹף), פ״י, עשה רבר זקוף, לא כפוף; העבר בזקיפה*; (כִּפֵּה), העבר מטה על עמרה; הצב, שים על־; כתוב בהשבון. פ״ע, עמוד, היה בכעב זקוף. הַזְקֵף*, העבר בכעב זקוף. הָזְדַּקֵּף*, ר׳ הִזְקִף; עמר כנגר, התיצב לכול־.

— זָקוּף בָּמְלָוָה*, חשוב כחוב; חשוב ככסף שלוה.

— זָקוּף חָטָם*, הרם אף, התנשא; העז פנים, ענה בחצפה רבה.

— זָקוּף עֲצָמוֹ כָּמַקָּל*, התרומם לעמוד בזקיפה.

זָקֵף0, ז, אחר משני צלעות של משלש ישר זויח, היוצרת את הזוית הישרה.

זָקֵף גָּדוֹל0, ז, שם אחר מטעמי הנגינה בטקרא (וצורתו ֑).

זַקָּף*, ז, בהן, אנודל.

זקק (זָקַק, יָזֹק), פ״ע, סַנן, התך רבר לבררו, נקה; *שים לחוכה, חיב; קשור, אסור; בוא אל אשה. הִזְדַּקֵּק*, היה חיב לעסק בדבר; היה קשור ל־; הצטרף לרבר; שכוב עם־. זַקֵּק, טהר, נקה. זָקוּק, נָקֶה, צרוף. הַזְקֵק*, הכרח, חיב. הֻזְקַק*, היה מכרח, הצטרך. הִזְדַּקְּקוּת*, הַזָּקָק.

זַקָּק*, ת, עושה נאדות.

זקר* (עָקַר*, יִזְקֹר*), פ״ע, בלוש, השקיף ט־; *פ״י, השלך, זרוק. הַזָּקֵר*, הִזְדַּקֵּר*, הָלַח ועכור בין־; קסור או נסול ברגלים למעלה והראש למטה.

זַר, ז, ענול לכלי, שמה מתרוממת בסביב; 0אגרת סרחים, ענול סרחים כעשרה.

זָר, ז, איש אחר, לא זה; נכרי, בן משפחה אחרת; בן עם אחר; בן ארץ אחרת; מי שאינו כהן, חילוני; רודף זנונים.

זָר, ת, טוור, נכרי; יקר המציאות, לא רגיל, נפלה; נהעב, נכאם; זורם; מהור, צלול (מים); 0לא ישר.

זָרָא, נ, שקוץ, רבר מעורר נעל נפש רבר מעורר קיא.

(זרב) זִרְזֵב, פ״ע, התחמם; השתטר; נוול; זרום.

זֶרֶב*, ז, סנרל צבר שנועלים בבית.

זָרָב*, ז, חם גרול (בסיום).

זַרְבּוּבִית*, נ, צנור רק בצר כלי כמין חרשם שדרכו נוזלים המשקים מתוך הכלי.

זרד (זָרַד*, יִזְרֹד*), פ״י, חתוך ענפים רכים מהעץ; ארוג, עשה מעשה רשת מחוטים.

זָרַד*, ורוד.

זָרֶד*, ז, (ר׳ זְרָדִים*), ענף רך ורשוב; מקום בעץ שמשם יצא ענף; מין גרגרי עץ יערי.

זרה (זָרָה, יִזְרֶה), פ״י, זור, הסיע; זרוק גרגרים לרוח לנקותם; השלך, הרחק. הֻזְרָה, התפזר.

זָרָה, זְרֶה, הסיע בין רבים. זֹרֶה, פַּזּוּר, השטח זַרְזִיר*, ז, כריתת ענפים לַחים מעל העץ.

זַרְזִיר*, ת, עוררות לעשות רבר תכף בלי התרשלות ובלי רהוי.

זְרוּעִי*, ת, ענוץ, סוור.

זְרוֹעַ, נ, (ר׳ זְרוֹעוֹת נם זְרוֹעִים), קנה היר מן הכתף עד היר; כח, עצמה; חמם, אלטות; 0רצועות נהר המונה מטהלכו הרגיל הצרה; קצות כלי או מכונה.

-- בְּזְרוֹעַ*, ביר חוקה, בעל כרחו של אחר.

— בֵּית זְרוֹעַ*, ז, חלק הבנר הכוסה את היר, שרוול.

זְרוֹעַ, ז, רבר שנורע, מה שזורעים; נרניר זרע; ירק; *זריעה, מעלת הזורע.

זָרוּת*, נ, לא כהנה, חולין; רבר שאינו תרומה רבר סלא; (בקרקוע) יוצא מן הכלל.

(זרז) זָרַז*, עורר, הער ל־, האץ ב־ לעשות רבר לא ברשלנות, החש, רַבהל. הִזְדָּרֵז*, עשה בחריצות ובשקירה, מהר, החפז.

— אֵין מְזָרְזִים אֶלָּא לְמָזֻרָּז*, משל לאמרם

כי הזהו אינו מועיל אלא לזריז אכל לא לשפל ונרפה.

זַרְזִיף, ז, השקאה; שפך מעט בחוקה.

זַרְזִיר*, מין עוף משפחת העורבים1); כתאבק בזירה; תרנגל נלחם.

— אֵין שְׁנֵי זַרְזִירִים יְשָׁנִים בְּדֶרֶךְ אֶחָד*, כמוי משל לאמר: שני אנשי ריב לא יוכלו לשכת יחד.

— זַרְזִיר טָתְנַיִם, ז, מין עוף טורף שמלכדים אותו לצורך 2); 0כלב ציידים דק הבשר.

זַרְזָף*, (־שכן וביזיב), פ״ע, עבור והשכך מנדות הכלי בהמלאו, גלוש; התז משמים.

זַרְזָר*, ז, מתאבק על הזירה.

זרח (זָרַח, יִזְרַח), פ״ע, עלה השמש על הארץ; הזהר, נוצץ; התגלע (צ״ע). הַזְרָחַ*, האיר, תת איר; פה לשורר; החל להיות אדם (פרי) כעין האדם של וריחת השמש.

זֶרַח, ז, זהר, אור נוצץ.

זַרְחוֹן0, ז, אורות, מין מחכת הספיצה אור נדול3).

זַרְחֶתֶת0, נ, תולעת מאירה בלילה.

זְרִיבָה0, נ, ספיסה, מצב הדבר הנספג; חם האש.

זָרִיד*, ז, גיד רק.

זְרִידָה0, נ, פעלת הזורד ועושה מעשה רשת.

זְרִיָּה*, נ, פעלת הזורה וזורק נרגרים לרוח לנקותם.

זָרִיז*, ת, מהיר, עושה מעשהו בסהירות ובלי רשלנות.

זְרִיזוּת*, נ, טבע איש זריז ומהיר במעשהו, מהירות, אי רשלנות.

זְרִיחָה*, נ, עליה (של השמש); תכונת דבר המזהיר והמבריק.

---

1) זרזיר, скворец, Star, étourneau, starling

2) זרזיר מתנים, сокол, Falke, faucon falcon

3) זרחן, Phosphor

זְרִים, ז, זרם מים שוטפים.

זְרִימָה*, נ, זרם, שטף המים.

זְרִיעָה*, נ, פעלת הזורע; 0כח שנורע באדמה (בלשון ההמון).

זְרִיקָה*, נ, פעלת הזורק; השטה, שפיכת נשים על.

זרם (זָרַם, יִזְרֹם), פ״ע, שטף, נזל בכח; נשוך ומחוק בכח השטף. זָרוֹם, השתפך בכח, שטוף והשתפך בסביב.

זֶרֶם, ז, שטף מים בריבוי; שטף נחל; פלג, יובל; 0תנועה חוקה (רוחנית); ערוקים ונרים שבהם זורם הדם.

זְרָמָה, נ, שטף זרע ההולדה; קלח מים, זק מים, זרם.

זַרְמַיִת0, נ, נשם שוטף בחוקה, זרים.

זַרְנוּק*, ז, רלי עור לדלות בו מים.

זַרְנִיק*, זַרְנִיקָ*, (פלה פרסית), ז, נוף מחכת שהוא סם טוב1).

זרע (זָרַע, יִזְרַע), פ״י, סור נרעיני זרע בארמה להצמיח; סור והסך; נשוא, הָזְרַע, הנתן בארמה להצמיח; היה (האשה) הרה. זֹרֵעַ, הָנָתן בארמה להַצמיח. הַזְרַע, הוליד זרע, הפרה, עשה כי יפרה.

זֶרַע, ז, נרנר המוליד פרי; חלקי הצמח המתהוים מפרחיו ובהם עצור עצור צמח כמין זה; פרי הדבר המרע, תבואה; העת שוורעים בה; מין, משפחה; זרע פרי בטן בפשכבי אשה; ילדים, צאצאים, פעלת הזריעה, זריעה; *צמחים שיש להם זרעונים.

זָרַע, ר׳ זָרַע.

זַרְעוֹן, ז, (ר׳ זַרְעוֹנִים), ירק נגוח, ירקות; נרניר זרע.

זַרְעִי0, ת, מבטא הזרע, של הזרע.

זָרְעִים*, זר, שם הפרי הראשון משמת פרי השנה.

זַרְעִית*, נ, כל הדורות הבאים אחרי הארם.

---

1) זרניק, мышьяк, arsenic.--

זַרְעִית0, נ, מין חונה הכצויה בשרה1).

זָרָא*, זָרָה*, רלקח, צרכת, מחלת חם.

זרק זָרַק, זֹרֵק, פ״י, השלך, ירה רמה; סזר, שפך; הטה, הזה. הִזְרַק, הָשְׁלַך; הָשְׁפַּך על ידי הזיה. זָרַק*, זרוק. זֹרוֹק, השפך על ידי הזיה. הָזֵה.

— זָרוֹק מָרָה בְּ־*, היה קשה, הסיל איבה.

— הַזָּרַק סַמְפִּי־*, יצוא רבר כלי כונה כפי־.

— זָרוֹק אֲבָן אֶחָרִי הַנּוֹפָלִ*, משל עכמי לאמר: עשה רע לנוסל, התעולל בנוסל ויורר, וכן נם: רחה אבן אחרי הנוסל.

זַרְקָא0, נ, אחר מטעמי נגינה של המקרא (צורתו ֒).

(זרר) זוֹרֵר פ״ע, התעשש, הוציא אויר באשר בקול על ידי נרוי עצבי הריח; ר׳ זור.

(זרת*) זָרֶת*, פ״י, מדוד בזרת.

זָרֶת, נ, רחב יד פרושה מקצה האצבע הקטנה עד קצה האנורל; *האצבע הקטנה ביר.

זש״ה, ר״ת, זה שאמר הכתוב.

זְתוּם*, ז, שֵׁבֶר, מין משקה משֻׁבָּר עשוי משעורים וכשות.

זת״ח, ר״ת, וקיי תלמידי חכמים.

ח

ח, האות השמינית בא״ב העברי ושטה חֵית; פ״פ—שפתה; עם שתי נקודות או קו מאון מלמעלה - שפתה אלפים.

ח׳, ר״ת, חלק; חדש.

ח״א, ר״ת, חלק א, חלק ראשון; חכמים אומרים; חד אמר.

חֵב, ז, (כ׳ חֵבִי, חֵק, מפתח הכנר טול החזה; *עיפי האילן עם העלים; קוץ.

ח״ב, ר״ת, חלק ב׳, חלק שני.

(חבא) הֶחְבֵּא, הסתר; הִשְׁתַּמֵּר על ידי אחרים; עשה רבר בסתר. חֲבוּא, הֶחְבֵּא. הֶחְבֵּא, הִסָּתֵר, הִשְׁתַּמֵּר, הָלַךְ לכקום סתר. הִתְחַבֵּא, הֶחְבֵּא.

— נֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים0, כנוי תאורי לאיש עניו וצנוע.

חָבָא*, ז, מחבא, מסתר.

(חבב) חָבַב*, אהוב, הטה חסר; עורר אהבה לי־; כבר, הוקיר. הִתְחַבֵּב*, היה אהוכו חביב.

חבב״ד, ר״ת, חכמה, בינה ורעה (שם מסלנה בין החסירים).

(חבה), הֶחְבֵּה, הִסָּתֵר, הִשְׁתַּמֵּר, הֶחְבֵּא.

חָבָה*, נ, אהבה, נטית חסר, יחידות, רַעְיוּת.

— קָשׁוֹר חִבָּה עִם־*, התרועע והיה ליריר עם־.

— חִבַּת הַוָּאבִי0, נ, חבת שקר, חבת הזאב לכבש כרי שיוכל לקרב אליו ולטרפו.

— חִבַּת הָעַיִן*, נ, מחסר העין, כנוי לאשה יפת תאר.

חָבוּב*, אהבה, חבה, יחידות.

חָבוּט*, ז, הכאה, מלקות.

— חָבוּט חֲרָיוֹת*, ז, הכאת עיפי הדקים בצירי המוכח ביום השביעי לסכות בזמן שביהט״ק היה קיים.

— חָבוּט עֲרָבָה*, ז, הכאת אגרת עיפי ערבה בהושענא רבה בחפלת הושענא.

— חָבוּט הַקֶּבֶר*, ז, היסורים שאחרי המות.

חָבוּי, ת, נסתר, לא נלוי.

1) זרעית луговой жаворонок
Felderche, mauviette, lark

חֲבוּל*, ז, ראשית ההריון; השחתה, קלקול.

חֲבוּלָה*, נ, קלקול מוסרי.

חֲבוֹלָה*, נ, הדבר הלקוח במשכון.

חָבוּק*, ת, דבוק, מחבר.

חִבּוּק, ז, אחיזת גוף ותפיסתו מסביב בזרועות.

— חִבּוּק יָדַיִם, שליבת ידים, עצלות, ישיבה בטל בלי עבודה.

חָבוּר, ת, קשור, דבוק.

חִבּוּר*, ז, אִחוּד, דבוק; ספר, מעשה סופר; מאמר כתוב מצד מחלטר שיתקנהו המורה; (בחשבון), אחוד המספרים, חשב הסכום מספרים שונים יחד.

— טַלַּת חִבּוּר, (בדקדוק) טלה לחבר ענינים או דברים שונים יחד.

חַבּוּרָה, חֲבוּרָה, נ, מכה שעל ידה נצבר הדם במקום אחד והעור צבעה; שרשת בעור, מצע.

חֲבִירָה*, נ, חברה, קבוץ אנשים; יום אספה.

חָבוּשׁ, ת, כלוא בבית האסורים; כלוא, שסגר במקום שלא יוכל לצאת ממנו.

— אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מֵבֵית הָאֲסוּרִים*, מכמא ירוע לאדם, כי האיש הנדכה, החולה וכרומה לא יוכל לעזר לעצמו אם אחרים לא יעזרו לו.

חָבוּשׁ*, ז, מין סרי עץ רומה לחמוח גדול אך קשה ממנו [1].

חבוש

חבט (חָבַט, יַחְבֹּט), פ״י, הכה בטקל ונשל הסרי מן העץ; הכה בטקל את שבלי התבואה להוציא מהן את הגרעינים; הכה ענפים בקרקע להשיר מעליהם את העלים; הֵכָּה, הַלָּקָה; השלך דבר בכח; *הנף בכבדה (תבואה וכרומה); סכסך וערבב; הוריד למטה; הסל והשכב. חֶבֶט, נפול בכח חזק וְהִכּוֹת על ידי זה; הֲנָקָף (עיה, תבואה). חַבָּט*, צרוך בכח, השלך; חכוש. הִתְחַבֵּט*, התנסל ארצה בהשתדלות להשיג דבר; ההאמץ בחעמות כל הנוף להַחלץ מדבר; בקש, התחנן; (״בָּרָבָר״). התאמץ בכל כח להבין דבר קשה.

— הֶחְבֵּט בְּבַרְקָעִי*, התרפס והתחנן.

חֶבֶט*, ז, קשר או מבעת בקצה רצועת הנעל.

חֶבֶט*, ז, חֲבָטָה*, נ, הקשת דבר בדבר על ידי חביטה.

חֶבֶט*, ז, קשר הנעל, רצועת הנעל.

חֲבִיב*, ת, אהוב, נעים; יקר, חשוב.

חֲבִיבוּת*, נ, היות דבר חביב על איש ורצוי לו.

חָבִיוֹן*, ז, מצמון, סרי; מכמה, כסוי.

חֲבִיוָה*, נ, חבית קמנה.

חֲבִיטָה*, נ, הכאה בדבר על דבר אחר.

חֲבִילָה*, נ, (ר׳ חֲבִילוֹת*, בסביבות גם חֲבָלִי*), אגדה, צרור; עיבת, משכון; כנסיה, חבר אנשים.

— נְתָפְרָדָה הַחֲבִילָה*, היפרה בנית האהבה בין; החבורה התפרדה והתפזרה.

חֲבִיץ*, ז, תבשיל עשוי מקמח ושמן; תבשיל כחרי קמח שנלוש בשמן.

חֲבִיצָה*, נ, תבשיל מטן עשוי מבצק בשמן.

חֲבִישָׁה*, נ, ישיבה בבית האסורים; קשירת מצע ברצועת אריג; רצועת אריג לקשירת מצע.

חֲבִית*, נ, (ר׳ חָבִיוֹת), כלי חרס גדול לשמירת יין וכיוב; כלי עץ ענול עשוי מלבדים מחברים יחד.

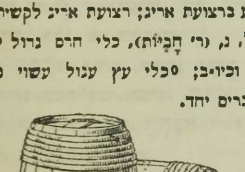

חביות.

— צְלוּלָה הָיְתָה הֶחָבִית וכו׳*, ר׳ צלול.

חֲבִיתָה, נ, לביבת בצים מרוסות מטגנת

[1] חבוש aйва, Quitte, coign, quince

כשטן או כחטאה בטחבת.

חבל (חָבַל, יַחְבֹּל), פ״י, לקיח דבר באנס לערבון, למשכון; הסב טכאב על ידי הכאה; התנהג בריך רעה; *פצוע, פחוץ. הֶחְבִּיל*, הָלקח בטשכון; *הָטָּפֵץ. חַבֵּל*, הֶשחת, קלקל; חשוב על דבר תחבולות; התעבר (אשה); *ענה בדברים קשים (בוכיח). חִבּוּל, הֶשחת, התקלקל. הִתְחַבֵּל*, חִבּוּל.

חֶבֶל* (־עלי, ט״ק, צר ליו צר טאר! טלה להגיע השתחוות בצער על איזה רבר.

חָבֵל*, ז, נוק, פצע, טום.

חֹבֶל, ר׳ חובל.

חֶבֶל, ז, (כ׳ חֲבָלִי, ר׳ חֲבָלִים, ס״ר חַבְלֵי, חֲבָלַי(?), טיתר עבה שזור ופתיל טחוטים רבים; טרת ארך קציב בטריות קרקע; חלק ארטה, נחלה, כטרת ארץ; קבוצה, קהלה, גורל, טול; טוקט, פח עשוי טחבלים קלועים וסבוכים.

— חֶבְלֵי שֶׁגֶר*, החסץ והנשיה לשנה.

— אָחוֹז (תָּפוֹשׂ) הַחֶבֶל בִּשְׁנֵי רָאשִׁים*, בקש שני דברים טחנגדים זה לזה.

— הַלָּךְ הַחֶבֶל אַחֲרֵי הַדְּלִי*, אחרי צרה אחת באה שניה, אחרי נוק אחר בא שני.

חֲבָל, ז, (כ׳ חֲבָלִי, ר׳ חֲבָלִים, ס״ר, חֲבָלַי), טבאובי הלרה; יסורים, טבאובים, צרות.

— חֲבָלֵי מָשִׁיחַ*, ז״ר, הצרות שתבאה לפני ביאת המשיח.

חֶבֶל, ז, ערבון, טשכון, עבוט.

חֹבֶל, ז, חבל עבה; בר עץ ארוך טרבק כטצב טאון לתרן, תרן טשכב.

חֲבַלְבַּל*, ז, טין צטח טשפט 1).

חֲבָלָה*, נ, הכאה, נגיפה, פציעה; פצע.

חֲבִלָּה, נ, ר׳ חבל.

חַבָּלָה*, נ, השחתה, קלקול; שַׁחַת, שאול.

— מַלְאֲכֵי חַבָּלָה*, הטלאכים המיסרים את

1) חבלבל Convolvulus

נפש החוטא כשאול תחתיה.

חַבְלָן, ת, טי שורכו להכות ולהשחית; טטית, טכלה.

חבס* (חָבַס, יַחְבֹּס), פ״י, לחוץ על ידי כבר טשא. הֻחְבַּס*, הלחץ והטעך.

חָבְסָה*, נ, כבר לחיצה.

(חבץ) חָבַץ*, פ״י, עשה חטאה טחלב על ידי טרוף החלב.

חֲבַצֶּלֶת, נ, (כ׳ חֲבַצַּלְתִּי, ר׳ חֲבַצָּלוֹת), טין צטח טורתן פרח ורתכניתו כפעטן 1); *לר״ק, שושנה קטנה קורם שהסתתחה.

חבצלת

חבק (חָבַק, יַחְבֹּק), פ״י, אחוז נוף טסביב בזרועות, עפ״י רב לאות חבה; שים יד על יד על החזה. חַבָּק, חבוק. הִתְחַבֵּק, חבוק איש את אחיו; התעטף והתכסה היטב.

— חָבוּק יָדַיִם, ישוב בטל בלי עבודה ומעשה.

חָבָק, ר׳ חבוק.

חָבָק*, ז, רצועה הטקשרת את האכף לנוף הבהטה; טכסה לבהטה לשטרה טהצטנות; 0רצועה להרק הנרבים אל השוק.

חָבָק*, ז, (כ׳ חִבְקִי*, ר׳ חֲבָקִים), טקום חבור הירך והשוק.

חָבְקָם, ז, שם צטח שריחו טוב 2).

חבר (חָבַר, יָחְבֹּר), פעי״ר, דבוק באחר, התאחר עט־; קטום, בשף; (־על־) הָעֵד כנגר־; הָעֵר והסכם על דבר. חַבָּר, אַחַד יחר, קשור יחר; 0ערוך ספר, כתוב ספר או טאטר. חָבוּר, היה רבוק וקשור יחר; 0היה כתוב (ספר, טאטר וכרוטה). הַחֻבָּר

1) חבצלת лилія, Lilie, lis, lily, 2) חבק полей, Polei, pouliot, pennyroyal

(בְּטֵלִים), צרוף וחבר טלים יחד, הרבה טלים.

הִתְחַבֵּר, חָבוּר; *הלבד בקסם וכשוף.

חָבֶר, (ר׳ חֲבֶרִים, ס״ר חַבְרֵי), קבוץ אנשים מְשֻׁתָּפִים בענין; קסם, כשוף.

— **חָבֶר עִיר***, ז, צבור מְסֻדָּר.

חָבֵר, ז, (ר׳ חֲבֵרִים, ס״ר חַבְרֵי), רֵע, עמית, ידיד; *מי שלומד יחד עם אחר כבית מסר; איש מלמד שלא קבל האר רב או חכם; איש חסיד הנזהר ומדקדק בדיני טבאה וטהרה ותרומות ומעשרות (ביטי הבית השני); דומה לו; 0לוקח חלק בחברה, אחד מבני חברה או אגדה; תאר למי שלמד תורה הרבה (באשכנז).

— **חָבֵר עִיר***, ז, אחר מגדולי בני העיר.

— **חָבֵר שֻׁלְחָן***, מי שמועד יחד עם חברו; מי שמוער על שלחן זולתו.

— **חֲבֵרוֹ***, רעהו, איש אחר, איש שני (אמור לחברו וכיוצ׳ב).

— **חִזְקָה עַל חָבֵר** וכו׳*, ר׳ מְחֻקָּן.

חַבָּר*, ז, (ר׳ חַבָּרִים*, ס״ר חַבָּרֵי*), שֶׂתף ועמית; כהן הסרסים עובדי האש; מכשף, קוסם.

חַבְרְבוּר*, ת, בעל חברכורות.

חַבְרָבָר*, ז, מין לטאה גדולה ארסית (?); מין נחש (?); 0מין צב ארסי.

חַבְרַבָּרָה, נ, שורות וכתבים בגוגים שונים בעור חיה.

חַבָּרָה, חֲבָרָת, נ, רֵעה, ידידה; אחרת, שניה; *אשת חבר, אשה המתנהגת כחבר בשני טהרה; 0הלוגרת יחד עם אחרת בבית מסר.

חֶבְרָה, נ, (ס׳ חֶבְרַת, ר׳ חֶבְרוֹת), אגדת אנשים, קבוץ אנשים מתחברים לענין אחר, להכלית אחת; הישיבה יחד עם אחרים לשוחה ולבלות הזמן.

— **הַחֶבְרָה**0, קבוץ כל בני האדם.

חֶבְרוּת*, **חַבְרוּתָא***, נ, חברה, אגדת אנשים; נשיה ואהבה להיות בחברת אנשים; זהירות ברבני טמאה וכיוצ׳ב; מנהגי חבורות וחובותיהן.

— **אוֹ חַבְרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא***, כשוי לאמרו: או חיי חברה או המות, כי היושב בחד באין חבר חייו אינם חיים.

חַבְרוּתִי0, **חֶבְרָתִי**0, ת, של החברה, של הקהל.

חַבְרוּתִיוּת0, נ, התקשרות האנשים לחברה אחת להשגת מצבם וכיוצ׳ב.

חֶבְרָת, נ, ר׳ חברה.

חֶבְרָת, ר׳ חוברת.

חבש (חָבַשׁ, יַחְבֹּשׁ, חְבֹשׁ), ס״פ, קשור ואגוד סביב, עטוף; שים כובע על הראש; קשיר ועטוף כר על מכה או פצע; (כְּהַבָּטָה), קשור אֶכף על גב בהמה; *שים בטאסר; צפוף, דחוק כאר, רחוס; עצור מעשות רבר. **הַחְבֵּשׁ***, הִנָּתן בטאסר; הלקח בשבי; האסר, היה נעצר מעשות רבר. **חַבָּשׁ**, קשור ועטוף כר על מכה או פצע; עצור ומעוכב, הניא. **חָבוּשׁ**, היה עטוף וקשור (מכה או פצע). **הִתְחַבֵּשׁ***, הַחבש.

חֲבֻשׁ0, ז, חובשת, מה שחובשים על מכה.

חב״ש, ר״ת, חרבן בית שני.

חֲבָשָׁה*, נ, קשירות אֶכף על גב בהמה.

חֻבַּת*, ר׳ חבית.

חֻבָּתָה0, ר׳ חביתה.

חֻבָּתִים*, **חֻבָּתַיִן***, זר, מעשה אסיה או מנוקבת.

חַבָּתָן*, ז, עושה חביות.

חַג, (ר׳ חַגִּים), יום טוב לכבוד האלהות; יום זכרון שמחה; קרבן שמקריבים ביום טוב וחג; *חג הסכות (בתלמוד).

ח״ג, ר״ת, חלק ג׳, חלק שלישי.

חָגָא, ז, דבר המעורר רעידה, חלחלה, רטט; *שיח קוצים; 0כט נגי לחגי דתות זרות.

חָגָב, ז, (ר׳ חֲגָבִים), מין מסיגי הארבה; ארבה קטן שרם שצמחו לו כנפים; ערות האשה(?).

חגג (חַג, יָחַג), פ״ע, רקד, פזז, חול; התנועע בכלי יכלת לעבר על הרגלים; עשה חג ויום טוב, עשה מנהגי יום טוב; הלוך אל מקום קדוש.

חַגָּג, ז, חגיגה, עשיית החג (בפיוט).

חָגָו, ז, בקיע, נקיק, נקרת צור.

חָגוֹר, ה, אזר, לבוש הגורה.

חָגוֹר, ז, חֲגוֹרָה, נ, אזור שקושרים סביב המתנים, אבנט; האזור עם הנשק התלוי עליו.

חֲגִינָה*, נ, עשית החג; קרבן שמקריב יחיד לכבוד שמחת החג; הג פרטי; שם אחת הבסכות בתלמוד.

חֲגִינִיּוּת, נ, רוח חג, מראה הג, שמחת הג.

חֲגִינָה*, נ, חסרון האיש החגר; הליכת החגר; שיטת החגורה על המתנים; בֶּלֶט, טוט או יתד לעצר את הגלגל.

חגר (חָגַר, יַחְגֹּר), פ״י, אזר, שים הגורה על המתנים; קשור הרב או נשק אחר אל המתנים; קפוץ ודהור; (־שַׁק), שים שק על המתנים (לאות אבלות או צער וכיו״ב); *בלום, עצור.

חַגַּר*, חגור. הֶחְגַּר*, התגורר (שלחן, ספסל או כסא); בלום ועצור. הִתְחַגֵּר*, היה להגר.

— אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמַפְשִׁיטָה, משל ידוע לאמר: אל תשאר בתחילת מעשיך, תתאמר כאשר הכלה.

חַגָּר, ז, ספח, נכה רגלים.

חַגָּרוּת*, נ, טוס ההגר.

חַד*, ש״מ, אחד; כל אחר ואחר.

חַד, ת, שחוז, מסוטט, שנק, דק כאר שקל לכרת בו, הפך פן כהה; לא עגלגל, הפך פן כך; דק וחזק (קול); חריף, עז, עוקץ (משקה וכדומה).

חֹד*, ז, הקצה החד של כל דבר; הקצה החד של מחט.

חֲדַגַּנְיוּת, ח, שנון אחד לו, שצבע אחר לו, שאין בו שנויים.

חֲדַגַּנְיוּת, נ, טבע דבר שרוא חדגוני.

חדד (חַד, יָחַד), פ״ע, היה חד; היה חזק ועז. חִדַּד*, עשה חד, שחוז, מרוט; שנן, סחט (השכל). הוּחַד, היה חד ושנן. הִתְחַדֵּד, העשה חד, הָשְׁחַז; התחזק השכם (בינ); היה יותר קשה (יחס בינ).

— אֵין בַּבַּיִן מִתְחַדֶּדֶת אֶלָּא בְּיֵרֵךְ שֶׁל חֲבֶרְתָּהּ*, כשל לאמר: הלמוד בחברת הברים בחדר את השכל.

חדה (חָדָה, יָחֵדָה), פ״ע, שמח, היה שמח.

חֲדָה, שמח, נרום שמחה.

חַדּוּד, ז, עקץ, להב, קצה חד.

חִדּוּד*, ז, עשית רבר חד; עקץ, קצה חד; חור, נקב; חריפות (בשכלים); הלצה, עקיצת רברים, שנינה; חד המחט.

חַדּוּדִית, נ, חרים, אצטרובל, גוף מארך ועגל ההולך וחר בקצהו האחר (בגאומטריה).

חֲדוָה, נ, שמחה, עליצות.

חֲדָוָן, ת, משמח, נורם חרוה ושמחה. חרודית

חִדּוּק*, ז, רבר שמותחים בו נקב או מי כלי.

חִדּוּשׁ*, ז, רבר חרש, חרשה, ירישה חרשה; עשיית רבר מחרש; רבר לא ירוע; רעה חרשה; דרוש חרש; רבר נשלא, שלא; מקרה מתחרש בעולם; המצאה חרשה.

— חִדּוּשׁ מָקָרָא*, ז, חק שאין לו יסור מקרם.

חֲדוּת*, נ, סגלת רבר חר.

חדל (חָדַל, יָחְדַּל, יַחְדֵּל), פע״י, שבות מהיות, כלה, לא היות עור; הפסע או הפסק מעשות רבר; בָּצַע, כָּלָה; יאוש לבו מרבר; (־מ־), הרסה מ־; הפסק, בטל. הַחְדֵּל*, שבות מהיות, כלה.

חָדֵל, ה, מסיר לבו, מָאֵן; קצר ימים, שאינו מתמיר, שאינו מתקים.

— חֲדַל אִישִׁים, נכוה, נתעב, שאינו ראוי להקרא בשם איש.

חֲדָל, ז, העולם הנספד והכלה.

חֲדָף, ז, מין עכבר קטן שחיטתו טָאבו[1].

חֲדָק, חָדָק, ז, מין קיץ[2]; *חרטם הפיל הארץ; חֲדַק באיזה רבר; ר׳ חדוק.

(חדק) חַדֵּק*, פי׳, מחוץ כשביב עץ את עור הבשר; לחוץ והבא בחוקה אל תוך; הִתְחַדֵּק, התיחץ וכוא בחוקה אל בין.

חדר (חָדַר, יָחְדֹר), פ״ע, חלוף ועבור דרך, הכנס סנימה.

חָדָר, ז, וס׳ חֲדַר גם חֶדֶר, כ׳ חַדְרִי גם חָדָרִי, ר׳ חֲדָרִים, ס״ר חֲדָרִי״), חלק פְּקָק קירות בבית; תוך, סנים; 0בית ספר.

— חֲדַר הָאֲכָלִים, ז, החדר שבו אוכלים.

— חֲדַר הַמִּטּוֹת, חֲדַר הַמִּשְׁכָּב, ז, החדר שבו ישנים.

— חַדְרֵי בֶּטֶן, לב, סניטות הבטן והלב.

— חַדְרֵי חֲדָרִים*, סקום נסתר כאר.

— חַדְרֵי תֵּימָן, הכוכבים שבשמים בצד דרום.

חדר״נ, ר״ת, חרם דרבנו גרשום.

חֲדָרָן, ת, משרת החדר.

(חדש) חַדֵּשׁ, פ׳׳י השב דבר לקדמותו; עשה דבר פעמים שונות; 0המצא רבר שלא היה עוד. חִדּוּשׁ, היה עור פעם. הִתְחַדֵּשׁ, שוב לקדמותו; התהוה דבר שלא היה עור.

חֹדֶשׁ, ז, (ר׳ חֳדָשִׁים, ס״ר חָדְשֵׁי, וזני חָדְשַׁיִם*), יום טולד הירח, מועד הראית הירח מחרש (ראש חרש); יֶרַח ימים, מספר ימי תקופת הירח.

— רֹאשׁ חֹדֶשׁ ז, ראשית הירח; חג ראשית הירח.

[1] חרף, землеройка, Spitzmaus, musaraigne, shrew-mouse

[2] חדק solonum cordatum

— חֲדַשׁ הָעִבּוּר*, ז, הרש ארי שני שמוסיפים פעם לשנים אחדות בין אדר וניסן.

חָדָשׁ, ת, שלא היה בקרם; שלא השתמש בו עוד, הפך מן ישן; תכואה הרשה; 0ש״י.

חֲדָשָׁה*, נ, חרוש, רבר הרש שלא היה מקרם.

— חֲדָשׁוֹת*, נ״ר, ירישות על רבר באורעות בענייני העולם והמדינות.

חָדָשִׁי, ת, של חרש בחרשו, של חרש אחר.

חַדְשָׁן, ז, מחרש רבר, מבציא רבר חרש.

חֲדָרַת*, חֲדָתָא*, ת, חרש.

ח״ה, ר״ת, חלק ה׳; חלול השם.

חה״ש, ר״ת, חלול השם.

חה״ם, ר״ת, חול המועד.

ח״ן, ר״ת, חלק ואו (ששי); הסר ואו; חם ושלום, וחס; חלילה חקירה ודרישה.

חוֹב*, פ״ע, היה חיב, היה על — רבר לעשותו.

חַיָּב*, חָטַל על — לעשות רבר; הכי את — כאשם וכלא צדיק וזכאי. הִתְחַיֵּב*, התחבב, קבל על עצמו לעשות רבר.

חוּב, ז, תחיבת הטחש, הסירה אחת.

חוֹב, ז, (ר׳ חובות*), מה שעל איש לשלם או להשיב לרעהו*; ר׳ חב.

— בַּעַל חוֹב*, ז, (ר׳ בַּעֲלֵי חוֹב*), מי שחיבים לו חוב; 0מי שחיב חוב לאחר.

— שְׁטַר חוֹב*, ז, (ר׳ שִׁטְרֵי חוֹב*), כתב המעיד כמה חיב אחר לשני.

חוֹבָב, ת, אוהב.

חוֹבָה, נ, המוטל על איש לתת או לעשות; האשמה, השלת אשמה על.

חוֹבָל, ת, טושך בחבלי האניה, משרת באניה

— רַב חוֹבְלִים, ז, מהנ האניה.

— בְּרוֹב חוֹבְלִים תִּטְבַּע הַסְּפִינָה*, משל עממי לאמר: אם רבים עוסקים בנרני אחר לא יראה הרבר ברכה, ויש שר משל רומה לזה: קְרָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְא

חֲטָטָא וְלָא קָבְיָא, ר׳ קריא.

חוּבָּץ׳, ז, חלב שנחמץ והיה לגושי גבינה רכה.

חוֹבֵר, ת, קוסם, מלחש.

חוֹבֶרֶת׳, נ, מקום הקשר והחבור; 0מחק, גליונות נייר מחברים יחד; ספר קטן; נסחה של קבץ היוצא לעתים קבועות.

חוֹבֵשׁ, ת, קושר ומעמיד כבות או מצעים; רופא היודע לקשר מכה או מצע.

— חוֹבֵשׁ בֵּית הַמִּדְרָשׁ׳, עוסק כל ימיו בלמודים, ביחוד בלמודים משפטים.

חוג (חָג, יָחוּג), פ״י, האר קו מסביב, עשה עגול מסביב.

חוג, ז, עגיל, קו סובב, גבול מקיף; מחוגה, כלי ציור.

חוֹגֵג, ת, רוקד, מכיר; 0ההולך לבקר מקומות קדושים; של חג ושמחה, שמח.

חוּגָה׳, נ, מין עוף מזמר 1).

חוּד (חָד, יָחוּד), פ״י, הגר חידה, רבר בשפל.

חוגה

חוּד׳, ז, ר׳ חד.

— חָחוּד׳, תה״פ, לבד.

חוּיָה, ר״ת, חלב ורבש; חוקר ובורש.

חוֹדֶשׁ, ר׳ חדש.

(חוה) חָוָה, פ״י, הגר, הודיע, גלה דעת; *הראה.

— חַוַּת דַּעַת0, נ, הודעה, רבעת דעה ומחשבה על ענין.

חָוֶה, ז, קנוע אהלים; ספר קטן, מושבה קטנה.

חוהים, ר״ת, חול המועד.

חוהמ״ם, ר״ת, חול המועד סכות.

חוהפ״ם, ר״ת, חול המועד פסח.

חוֹזֶה, ז, נביא, רואה, ר׳ הזה.

חוֹזֶר0, ז, עזר לטורח לחור עם התלמידים על השעורים; 0כתב שלוח לאנשים רבים בנסח אחד.

— מְכָתָב חוֹזֵר0, ז, כתב שלוח לאנשים רבים בנוסח אחר.

חוֹחַ, ז, (ר׳ חוֹחִים גם חֲחָחִים), קוץ, שיח מלא קוצים; חכה, אנקול שבו צרים רגים; חנו, בקיע, נקיק.

חוּט, ז, תקות פתיל דק; קו עשוי בצבע.

— חוּט הַשַּׁדָּרָה׳, ז, שורות הפיקים בגב החי; עמוד חוליות מסדרות האחת על יד השניה מהראש ועד קצה הגויה.

— חוּט הַשַּׁעֲרָה׳, ז, שערה אחת, כמוכן: שַׁעַר קטן, חלק קטן מאד.

— חוּטֵי שַׁעַר׳, זר, החוטים או הסיסים שבהם קולעות הנשים את שערותיהן.

חוֹטֵא, ז, איש שדרכו לחטא ולפשע.

חֲוִילָה׳, נ, בית יסה בעלי במקום אויר צח מחוץ לעיר.

חוּכָה׳, (חוּכָא׳), נ, צחוק, התגל; רבר צחוק.

חוֹכֶה׳, ת, מחכה, מסתין, מקוה.

חוֹכֵר׳, ז, מי שלוקח לו בחשלום קבוע הכנסת איזה דבר או הזכות להשתמש בו לזמן קבוע; השוכר ארמה על מנת לתת לבעליה חלק קבוע מהיבול.

חוֹל, חָל, (חָל, יָחִיל), פ״ע, רקוד; חרוד; מכה, יחל בכליון עינים; נפול על, בוא על; הוטל חובה על; *הסגה, בוא יחר (בנוגע לזמן). חוֹלֵל׳, רקור, יצוא בשחול; מרקיד; כיוא, יצור, עשה; מרעד, מחרד; חכר, יחל. חֻלְחַל׳, ר׳ חלחל. חוֹלָל, הורה; הכרא, מעשה; היה בחרדה, רגז. הָחֵל, הגר, הגיע; מרעד; מרעיש; רעוש, רעוש; מכר, יחל; גיום רעדה, מרקיד; הבא על. הוּחַל, רבָּא, מעשה; *הסגה, בוא יחר (בנוגע לזמן). הִתְחוֹלֵל, רעור, חרור; התעובב, התגלגל; יחל, חגר; הרגע, השקט.

[1] חוגה жаворонок, Lerche, alouette, lark

חוֹל, ז, (ר׳ חולות*), גרגרים קטנים כתמתים או לבנים הנמצאים על שפת הים ובמדבריות; עוף אנרי, השורף את עצמו בקנו ומתאפר יֶלֶד עוף אחר; ר׳ חל.

— כְּחוֹל הַיָּם, הרבה מאד עד לאין מספר.

— חוֹל הַמּוֹעֵד, ר׳ חל.

חוּ״ל, ר״ת, חוץ לארץ, בארץ אחרת.

חוֹלָבֶת*, ת, נותנת חלב (פרה וכיו״ב).

חוֹלֶה, ז, אדם שאינו בריא.

חוּלָה*, נ, רקור, מחול; שם מקום בארץ ישראל, בקעת סי טרום.

— רֹאשׁ חוּלָה*, ז, מצחה על רקדים.

חוֹלָה*, נ, חוֹלוֹת*, ניר, נבעות חול על שפת הים; מקום מבֻסה חול; גחלה, כברת אֵש.

חוּלָיָה*, ר׳ חֻלְיָה.

חוּלִין*, ר׳ חֻלִּין.

חוֹלִית*, נ, ר׳ חוֹלָה, חולות.

חוֹלָם0, ז, שם אחת התנועות בלשון העבריות(ֹ).

חוֹלָנִי*, ת, קצת חולה, חולה וחלש תדיר.

חוֹלַיִן*, ז, צבת לחלץ בה מספרים; ר׳ צבת; 0מין מספר מכוֹנן לחלץ בו המקל מבקבוק; ר׳ מחלץ.

חוּם*, ת, שחרחר, אדם שחרחר.

חוּם*, ר׳ חמם.

חוֹמָה, נ, קיר אבנים מסביב לעיר; בית אבנים.

— חוֹמוֹתַיִם, שתי חומות, חומה כפולה.

— בְּחוֹמָה*, תה״פ, בחוקה, בעשק.

חוּמְרָא*, חוּמְרָה*, נ, ר׳ חֻמְרָה.

חוּמָשׁ*, ז, אחד מחמשת ספרי התורה; חמשת הספרים יחד.

חוֹנִי, ר״ת, חכם ונבון.

חוּס (חָס, יָחוּס), פ״י, רחם, חמול, כסה על דבר להצילו; התעצב על אבדן או חסרון רבר.

חוֹסֶן, ר׳ חֹסֶן.

חוֹף, ז, (ר׳ חופים), שפת הים; מבוא לאניות בשפת הים.

חוֹף*, (חָף*, יָחוּף*), פ״י, שפשף, חכך, ר׳ חפף.

חוֹפִ״ק, ר״ת, חונה סה קהלה״.

חוּץ*, (חָץ*, יָחוּץ*), פ״י, הַבְרֵל, הַפְרֵש, חַלֵּק; לחוץ יחד, רחוק והצר.

חוּץ, ז, (ר׳ חוצות), רחוב, השטח שבין שתי שורות בנינים; שוק; מה שלא בתוך הבית או המחנה.

חוּץ, (ל־, מ־), תה״פ, לא בפנים, לא בתוך.

— חוּץ מִן־*, מלבד.

— חוּץ לָאָרֶץ*, חוּצָה לָאָרֶץ*, ארץ אחרת, פיעבר לנבול; לא בארץ ישראל.

— הַחוּצָה, לחוץ, אל מחוץ לבית.

— שָׁחוּטֵי חוּץ*, דר, בהמות שנשחטו שלא לשם קרבן; 0בהמות שנשחטו מחוץ לעיר המדברת.

— חוּץ מֵהָעִנְיָן*, שלא בידיעתי.

— חוּץ מִן הַכָּבוֹד0, חוּץ מִן הַפָּנִים0, מבטא לבקשת מחילה על נסוי סלה לא נקיה ברבור.

חוֹצֵל*, ז, עושה מחצלאות.

חוֹצֶלֶת*, נ, מחצלת, שטיח עשוי קש או קנים.

חָנָק*, ז, (ר׳ חֲנָקִים*), שלב הסֻלם.

חור (חָוַר, יָחֲוַר), פ״ע, הסיר לבן (פיעיר טינון, פסחר), היה חור. חַוָּר*, עשה חַוָּר, הַלְבֵּן, עשה לבן; ברר, באר. הִתְחַוֵּר*, היה ברור, התברר.

חַוָּר*, ת, לבן, לבנבן, לבן יותר מסה שצריך להיות; בלי דם (מראה הפנים).

חוֹר חוֹר, ר׳ חר.

חוּר, ז, ארג לבן מעשה רשת.

חוּרְבָּה, ר׳ חֻרְבָּה.

חוֹרֵג*, ת, נ, חוֹרֶגֶת*, בן אשתו של איש מבעל אחר, או בן בעלה של אשה מאשה אחרת.

— אָב חוֹרֵג*, ז, בעל האם.

— אֵם חוֹרֶגֶת*, ז, אשת האב.

— אָח חוֹרֵג*, ז, בן בעל האם, או אשת האב.

— אֲחוֹת חוֹרֶגֶת*, נ, בת בעל האם או אשת האב.

— בֵּן חוֹרֵג*, ז, בן האשה מבעל אחר או בן בעל מאשה אחרת.

— בַּת חוֹרֶגֶת*, בת האשה מבעל אחר או בת הבעל מאשה אחרת.

חֲרוּר*, חֲרוּרָה*, ז, תכלול, קרום לבן על אישון העין (מחלה).

חֲרָרָה*, נ, אֲדָמָה לבנה.

חוֹרִי, ז״ר, אנו מעשה רשת בנקבים; 0רקמה רקמה יפה לקשוט שמלות וכיו״ב.

חוֹרִים, חוֹרִין*, ר׳ חר.

חוֹרָן*, ת, חֵרֵי סעט.

חוּרְשָׁה*, ר׳ חֶרֶשׁ.

חוּשׁ (חָשׁ, חָוּשׁ), פ״ע, טַהַר, הֵחִפּז, שקוֹד; הֵרגִישׁ, רחוש בלב; דאוג, חרוד לדבר; *היה חולה. הֶחָשׁ, טהר את אַחר, זרז; טהר את הדבר.

חוּשׁ, ז, הרגשת הלב, רגש; הבֹּח הטבעי להרגיש רבר על ידי אחד מאברי הגוף; *יער עצים וקנים, יער שיחים.

— חֲמֵשֶׁת הַחוּשִׁים0, חושי הראיה, השמע, הריח, השעם והמשוש.

חָשׁ*, ז, קרן המשוש לרמשים, זח.

חוּשִׁי0, ת, של הרגש, הנרגש על ידי החוש.

חוּשִׁיוּת0, נ, הטבע להכיר רבר ולרעתו על ידי החוש והרגש.

חוּת, ר׳ חתת.

חוֹתָל*, ז, (ר׳ חוֹתָלִים*), חוֹתֶלֶת*, נ, (ר׳ חוֹתָלוֹת*), סל עשוי סחריות התמר.

חוֹתָלוֹת0, נ״ר, סחבות לעטף בהן הרגלים.

חוֹתָם, ז, (ס׳ חוֹתַם, כ׳ חוֹתְמִי, ר׳ חוֹתָמִים), טבעת עם פתוח שם נושאה; כלי שחותמים בו, את או ממן נתן לקיים רבר; *טבעת טמיכת או מחסר אחר למען; פתקה חתומה למען; קלפת נרעין; עקר הפרי; 0אות הקלון על בנרי היהודים ביתי הבינים.

חוֹתַם*, ז, מי שחותם על דבר (שטר וכרומה).

חוֹתָמָה0, נ, אות, כתבת לאות, ממת נייר עם חותם לאות שלום טם וכרומה.

חוֹתֶמֶת, נ, (ר׳ חוֹתָמוֹת), חותם; *טבעת שבנרונית ח״ן, ר״ת, חרש וה.

חזה (חָזָה, יֶחֱזֶה), פ״י, (עם״ר בדבור המליצי), ראה, הבט, השקף; התבונן, ראה בעין השכל; הנר מראשית, נבא; כהן ובחר; הַגבל.

חָזֶה, ז, (ס׳ חֲזֵה, כ׳ חָזִי, ר׳ חָזוֹת, ס״ר חֲזוֹת), חלק הפנים כנוף בין הירים מהצואר ועד הבטן.

חֹזֶה (חוֹזֶה), ז, נביא, רואה; מניר מראשית אחרית; ברית, רברי ברית; 0כתב התקשרות לאיזה ענין.

חָזוֹן, ז, (ס׳ חֲזוֹן), מראה נבואי, נבואה; התגלות רוח אלהים.

חָזוּק*, ז, הוספת חזק ועצמה לדבר; מעלת המחזק; תקון.

חָזוּת, נ, ר׳ חזון.

חָזוּת, נ, חזון, מראה נבואי, נבואה; חזוה, ברית, רברי ברית; רבר בולט וזקוף; פני הבנין, חזית; *מראה, המראה החיצוני של דבר.

— קֶרֶן חָזוּת, נ, קרן בולטת; 0קרן ראי, שפוסרת להביט דרכה.

חֶזְיוֹן0, ז, כמו פָּנִין בין השערות על שר הראש, חטשים, פארי ראשי.

חֲזָוִית*, נ, מין שחין על השר המעלה כעין קרומים על הפנים; כעין שחין על קלפת הפרי.

— לְפָפוֹ חֲזָוִית*, נרבק בו כשחין הזה שאין להחלין טמנו.

חָזָן*, ז, איש מכה שחין.

חָזֶ*, ת, מי שאוניו תלויות למטה (בע״ח); ראוי, מכשר; טוכן ושוטן.

— אִי חָזֶא לְךָ לָא אַזָּא כִּינַךְ*, אסרה אימת לאשר: אם זה טוכן כשבילך לא ילך טמך, כטוכן טה שטוכן לאיש יבוא לו.

חֲזִיָה0, נ, בגד קצר המגיע עד המתנים, בגד המכסה את החזה.

חֲזָן*, ז, (ס׳ חֲזָנֵי, ר׳ חֲזָנוֹת), ההנלות רוח אלהים; מראה, מראה נבואי; נבואה; *ראיה; 0מחזה, משא לנמת ההיאשרין.

— חֲזוֹן לַיְלָה, ז, כנוי מליצי לחלום.

— חֲזוֹנוֹת הַמַּטְבֵּעַ*, זיר, מה שמתחדש נמטבע, באויר.

חָזוּי, ז, (ר׳ חֲזוּיִים), ברק, קרן אור נוצץ באויר; קול נלגל הרעם; *עננים; העשב הרך הצץ אחרי הזריעה; מין ירק 1).

— חָזוּי וְרַעֲמָא0, מלת קריאה בעת קללה.

חֲזוֹן*, ז, העשב הרך הצץ אחרי הזריעה.

חֲזוֹנָה*, נ, גולת מקל ענלה, ראש מקל.

חָזוּר, ז, חֲזוּרָה*, נ, מין חיה ביתית שמאה2);

0מין שחין עם מורסה ביחוד תחת הלחי; כנוי של זלזול ובזוי לאיש.

חזיר

— חֲזִיר הַיַּעַר, חֲזִיר סָיַעַר, ז, חזיר סרא שוכן ביער.

— חֲזִיר סָמָר, ז, רמכן, מין חי יונק מכסה שערות קשות1).

חזיר סמר

— חֲזִירִים0, (כינוי עות), נצרים היוצאים מגזע עץ עָרֵב מתחת להרכבה.

חֲזִירָה*, נ, שיבה, חזרה; השבה, החזרה; ר׳ חזר.

חֲזִירוּת0, נ, טבע החזיר, נטית רבה ויתרה.

חֲזִירִיוֹת0, נ, מחלת השקדים 2).

חֲזִית*, נ, (ר׳ חֲזִיוֹת*), סני הבנין; גלישה על גב כתל לנוי; השורות הראשונות של צבא המלחמה.

חזל, ר״ת, חכמינו זכרם (זכרונם) לברכה.

חזם* (חָזַם*, יַחְזֹם*), פ״י, כרות והסר ניר עלי ירק של צנון וכרומה.

חֲזָמָה0, נ, מין פרח דומה בפראותו לנציץ, ר׳ צבעוני 3).

(חזן) חַזָּן*, פ״ע, היה חזן, מלא תפקיד שליח צבור בבית הכנסת.

חַזָּן, ז, (ר׳ חַזָּנִים*), משורר בבית תפלה; העובר לפני התיבה; שליח צבור; פקיד בבית הכנסת; משרת בבית המשפט.

חַזָּנוּת0, נ, מקצוע החזן; אסן שירת החזנים.

חזק (חָזַק, חָזֹק, יֶחֱזַק, יָחֲזַק), פ״ע, נבור, אזור כח; היה דבוק אל־, נאחז ב־; היה עז ותקשה; התנבר על־. חֲזַק, חֲזַק, קשור אזור מתנים; שנוב, נצר; אמץ לב, הסח רוח נבורה. הֶחֱזַק, (אֶת־, בְּ־), תפוש, אחוז באמץ; (־בְּ־) נהל, נהוג; שנב, נצר; עזר; תמוך; כשול ב־; השתמש ברבו

1) חזיר סבר — дикобраз, Stachelschweine, porc-epic, porcupine

2) חזירית — золотуха, Skröpheln, scrofule

3) חזמה — тюльпан, Tulpe, tulipe

1) חזי — лишай, Feechten, lichen

2) חזיר — свинья, Schwein, cochon, pig

והשוב אותו לקנין; הֲכנע את־; *הכיל, עצור בתוך; 0שים דגש באחת מאותיות בגיד כפ״ת או בטא אותה כאלו יש בה דגש. הֶחָזֵק, הֶחשב ל־; היה לקנין על ידי השתמשות; היה ברור ובטוח. הִתְחַזֵּק, התאמץ, התגבר; עזר, תמוך.

— הֶחָזֵק טוֹבָה*, הכיר טיבה, היה אסיר תודה, זכור טיבה.

— חֲזַק בָּשָׂן*, חזק מאד.

— חֲזָקֵנִי*, (מוחזקני*), אני בטוח.

חָזָק, ת, אמיץ, רב כח, רב אוֹן; קשה, עז; 0שים בה (באחד מאותיות בגיד כפ״ת) דגש או שבטאים אותה כאלו יש בה דגש.

— חָזָק מִן־, ר׳ דגש.

חָזָק, ת, מחנבר.

חֲזָק, ז, (כ׳ חֲזָקִי), מעוז, משגב.

חֹזֶק, ז, (כ׳ חֲזָקִי), כח, אמץ, גבורה; 0מהתלה, התיל (גרבור מורגן האשכנזי).

— בְּחֹזֶק יָד, בחוקה, שלא ברצון, בכפיה.

חֲזָק! ס״ק, ברכה שנהגים לקרא בסיום כל אחד מספרי התורה בצבור; קריאת זרוז ואמיץ לפי שעשה רבר נאה.

חֲזָקָה, נ, תקף דבר מצוה, סקודה חוקה; התנגרות.

חֶזְקָה, נ, (בא תמיד עם ב׳ לפניו; בְּחֶזְקָה), חזק, עז.

חֲזָקָה*, נ, (ס׳ חֲזָקֹת*, ר׳ חֲזָקוֹת*), אחיזת רבר בירו; הֶשְׁאֵירוּת רבר ביד איש (וזו הוכחה כי הוא קנינו); רבר מקבל, ברור; רבר ידוע לכל; מצב הרבר שהיה מקדם.

— בְּחֲזָקַת־*, במצב.

חזר* (חָזַר*, יַחֲזֹר*), פ״ע, שוב לבקום או למצב; נסוג אחור; שנה רבר פעם שניה ושלישית; חשש ובקש; סובב; התחרט, נחם, הפלך, עשה ההפך מקדם; שוב מעשה רע; 0בצבץ (שוב אחור [האור]). חֲזַר*, בקש וחפש; סובב. הֶחֱזִיר*, השב רבר; גרום לשוב; השב רבר למקומו, למצבו הקודם; שנה, בטל; הלוך וסבוב; הסב, הפנה; גרום שאחר ישנה רבר פעם שניה ושלישית.

חזר

— חָזוֹר עַל הַפְּתָחִים*, הֲחָזֵר עַל הַפְּתָחִים*, פנב על הפתחים, הלוך וקבץ נדבות סביב לביה.

— חֲזוֹר לַאֲחוֹרֶיךָ*, שים לב אל פוצאך, אל אבותיך.

חֲזַר0, ז, עטיל, סוכן נוסף, כחרן.

חֲזִיר*, ז, (ר׳ חֲזָרִים*), בטביק, מין קנה, עץ הורי נבוב.

חֲזָקָה*, נ, השבה; פעולת החוזר והשונה על רבריו או על לטורו; סבוב, הקפה.

חִזָּרוֹן*, ר׳ חֲזָר.

חַזָּרָן*, ז כי שמשתרל ומבקש וחוזר אחרי רבר לעשותו.

ענף החזרזרה

חֲזָרָה*, נ, מין סרי כעין תפיח קטן המצמיח ולו נרעינים נדוליב1).

חֲזָרָה*, נ, עץ יתן סרי חזרר.

חֲזָרֶת*, נ, (ר׳ חֲזָרִים*), חסא, מין ירק נגים שעליו נאכלים כמליח2).

חָח, ז, (כ׳ חַחֵי, חַחֶךָ, ר׳ חַחִים), קרס או טבעת ברזל ששמים באף החי לקשרו בחבל; קרס כסף או זהב המושם באף לקשוט.

חזרת

1) חזרר кизильник Mispelapfel, nêfle, medlar

2) חזרת салат, Lattich, laitue, lettuce

חחית, ר"ת, חמשה חומשי תורה.

חֵ֫ט, ר' חטא.

חֵ֫ט, ג, (ר' חֵטִים*), אחת מהשבעים החדות שבין הניבים באמצע פתחת לאף.

חטא (חָטָא, יָחֶטָא), פעוי', פשוט, פעול, סור מדרך ישרה ומוכה, עשה לא כחק; לא מצוא המטרה; הכשל, פסוק פסיעה לא כראוי. חַטָּא, נקה, טהר: וזוק דם קרבן על המזבח; טהר בכלי אזר שיצת השרה האדמה. הַחֲטָא, הָסֵת לחטא; לא מצוא המטרה (בירוה). הִתְחַטָּא, הִטהר (בדם קרבן או באפר פרה); נקה בפשוט; התרפא, בקש רפואה; *התפנק בולר על אביו כדי שימלא רצונו.

— טוֹבְיָה חָטָא וְוִינְוד מָנֶגֶד, חָם חָטָא וְכְנַעַן הִתְקַלֵּל, פסלים ידועים בפומן: האחר חטא והשני נענש; ויש עוד פשל רומה לזה: שָׁם נָסִיב וְכַבָּאי נָוִיר ר' סיב.

— חוֹטֵא נִשְׁבָּר*, מבטא לאבר בי העושה רעה יהויה עוד מפעשהו הרע.

חֲטָא*, ז, (כ' חֲטָאִי, ר' חֲטָאִים, ס"ר חֲטָאֵי), מכשול עון, פשע, מעשה בר החק.

חַטָּא*, ז, נ, חֲטָאָה, ר' חַטָּאִים, ר"נ חַטָּאוֹת), איש שרבו לחטא ולפשע. ת, חוטא ופושע, רגיל בחטאים, אשם.

חֲטָאָה, חֲטָאַת, נ, (ס' חֲטַאת, כ' חֲטָאתִי, ר' חֲטָאוֹת), חטא, עון, פשע; עשׂ החטא.

חֲטָאת, ת"ן, המסית להטא (בראשית ד' ז').

חֲטָאת, נ, קרבן הבא על השא בשגגה; ויקה של מי אפר פרה לטהור; ר' חטאה.

חטב (חָטַב, יַחְטֹב), פ"י, כרות נוט עץ בגרון וקצצו לגזרים להסקה. חֲטֵב, גזור; פסול, גלוף. חָטוּב, גָלוּף. הַחֲטֵב*, העבר קו בריו על פלה בתוכה לפני שיא צריך לקראה.

חֲטַב*, ז, אמן בפלאכת החטיב והפסול.

חֲטָבָה*, חֲטִיבָה*, נ, פעלת החוטב עצים.

(חטה) חֲטָה, השב לאיש מה שהפר או מה שאבר לו (?).

חֲטָה, נ, (ר' חֲטִים), אחר מפיני הבר שפטו עושים קמח ללחם 1); *בלישית בנרון חזי בראש בית הבליעה, קוראים להן גם בלושים או שקרים.

חֲטוּב*, ז, מלאכת החַטב, פסול.

חֲטוּבָה*, נ, ארג יקר ושוב; ארג או מכסה חפץ.

חֲטוֹטֶרֶת*, נ, (ר' חֲטוֹטְרוֹת*), רבשת הגלל; נכנון הגבן.

— בַּעַל חֲטוֹטֶרֶת*, ז, נכון, בי שיש לו חשוטרת על גבו.

חֲטוּי*, ז, נקוי, שהוגר; וריקת דם קרבן.

חֲטוּחַ0, ת, מנקר בחטף (אות).

— מִיתָה חֲטוּפָה*, ר' חטף.

חטט* (חָטַט, יַחְטֹט), חֲטַט, חֲטַחַט*, פ"י, נקוב וחפור דרך; גרר, עשה שיטת; נקר וחפש; הסר והוציא; נקוב. הִתְחַטֵּט*, השתרש, היה שריש הקיבה. הִתְחַטֵּט*, הַחפר, היה חפור.

חֲטָטִים*, ז"ר, חוט, כעין אבעבועות רקות על עור הראש בין השערות.

חֲטִיבָה*, נ, רבר יקר; ר' חשבה; 0שרית, טוכה על ידי שרוגים, חפר.

— בְּחֲטִיבָה אַחַת*, בבת אחת, בפעם אחת.

חֲטִיטָה*, נ, נקור, נגרור.

חֲטִיפָה*, חֲטִיפוּת*, נ, טהירות; לקיחה בחוקה ובמהירות.

חטם (חָטַם, יַחֲטֹם), פ"י, עצור בעם, האוך את.

חֹטֶם*, ז, (כ' חָטְמִי, ר' חֲטָמִים*), אף; נחיר האף; חח; פתחת האתון; פתחת הדד; הקצה החר של כלי או נעל.

1) חטה пшеница, Weizen, blé, wheat

— חֹטֶם נוֹטֶה*, ז, אף ארוך ביותר ונראה כאלו הוא תלוי על השפה העליונה.
— חֹטֶם סוֹלֵד*, ז, אף בולט בקצהו ומשה לצעלה.
— חֹטֶם שָׁקוּעַ*, ז, אף שטוח, הרוס.
— זָקוֹף חֹטֶם בְּ־*, העז פנים, עזה בחצפה.
— עָקוֹם אֶת הַחֹטֶם*, סתום את נחירי אפו כמשכו את שפתו העליונה למעלה.
— רֹאשׁ הַחֹטֶם*, ז, עקץ דרי האשה.
חֹטֶם*, ז, (ר׳ חֲטָטִים*), זֶמם שטעים לבהמה על פיה, ר׳ זמם.
חטף (חָטַף, יַחֲטֹף), פ״י, גזל, לקח בחזקה, בפהירות, בחטף; לקוח לו, הוציא מיד אחר; *סהר, עשה דבר בפהירות רבה. הַחֲטָפָה, קבל נקודת חֶטֶף (אות).
— סִיתָה חֲטוּפָה*, מות פתאומי.
חָטָף, ז, שוא נע (בספרי הטעמה הקדמונים); תנועה מרכבת משוא וקמץ (ונקרא גם: חטף קמץ), משוא ופתח (ונקרא גם: חטף פתח) או משוא וסגל (ונקרא גם חטף סגל).
— קָמָץ חָטָף, קמץ קטן.
חַטָּף, ת, מי שרוכו לחטף.
חֹטֶר*, ז, (כ׳ חֹטְרֵי, ר׳ חֹטְרִים), ענף, נצר, שבט; *טפל, טפה.
— חֹטֶר רָאוֹת, ז, הקו הוקוף שבצורת האות.
חֻטָּרָת*, נ, ר׳ חטוטרת.
חַטָּת, ר׳ חטאת.
חי, ר״ת, חתימת יד; חכמת יון.
חַי, ת, (פ׳ חַי, נ׳ חָיָה, ר׳ חַיִּים, נ״ר חַיּוֹת), בעל חיים, אשר נשמה באפו, ההפך מן מת; בריא, שלם, רב כח; מלא חיים, מחיר; לא מכשל ולא אפוי; דבר חי, בעליים; שָׁנָה.
— חַי ה׳, שבועה בשם ה׳.
— חַי־, שבוע בשם פלוני.
— כָּשֵׁר חַי, ז, לא מכשל ולא צלוי; בשר שעלה על גוף מחמת מכה.
— יָוֵן חַי*, ז, יין נקי שלא מזגו בו מים.
— מַיִם חַיִּים*, ז, מים קרים נוזלים.
— סִיד חַי*, ז, אבני סיד שלא שכבו עליהן מים.
— כָּעֵת חַיָּה, לָחַי, לשנה הבאה.
— הֵיטִיב לְהַכְחִישׁ אֶת הֶחָי*, אמרה במשל: אין איש מעיז להכחיש דבר שכני חבירו החי והיודע את האמת.
(חיב) חַיַּב, השל על איש לעשות דבר בתוקף; האשם, השוב לאשם; *(דָּבָר לְ־), החלט כי דבר־ישנו ב־. חִיּוּב*, הגשל חובה על. הִתְחַיֵּב*, היה אשם; סקבל על עצמו לחובה; היה מָכְרָח.
חַיָּב*, ת, (נ׳ חַיֶּבֶת*), אשם; מי שמוטל עליו רבר; מי שעליו לשלם, להשיב.
חִידָה, נ, בשל שנן שנסתר בו איזה ענין; סליצה כרמזים ומשלים; רברים המוזרים.
חַיָּדָק, ז, חי קטן מזער הנראה רק דרך זכוכית מגדלת.

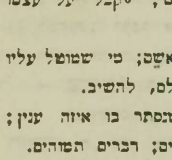
חידקים

חיה (חָיָה או חַי, יִחְיֶה), פ״ע, היה חי (ההפך מן: מות), היה בעל תנועה והרגשה; הראה. הֲבִיא, שוב לכחו ובריאותו; הֶאֱר כחים, התקים; שוב לחיים, התעורר מטות. חַיָּה, בלבל את החי, נתן אכל לבעל חיים; השב לחיים, חרש רוח בעל החיים; השאר בחיים; נתן אפשרות לבעל חיים לחיות; בָּאַ, עשה לבריאות; הקם הרוסות עיר, תקן ברקי חורבה (רה״י א, יא, ח). הַחֲיָה (הֶחֱיוּ), השב רוח חיים למת; בלבל את בעל החיים, נתן אכל לחי; השאר בחיים; בָּאַ; עורר, השב נפש.
— מְחַיֵּה חַיִּים, מָחַיֵּה מֵתִים*, כנוי לאלהים.

— עַד שֶׁיִּחְיוּ הַמֵּתִים*, ער שיבוא המשיח.

חַיָּה, נ, (ס' חַיַּת, בטליצה: חַיְתוֹ, ר' חַיּוֹת*), כח החי ההולך על היבשה ואינו כבהמות הבית; כל יצור שיש בו רוח חיים; חיים, כח התנועה והרגש (ההפך: מֵת) ; נפש, נשמה; *סגלה; יולדת; שבט, נדוד, עם; חַיָּה.

— חַיַּת יָד, בַּבלת, צרכי החי.

— חַיָּה רָעָה, חיה טורפת.

— חַיַּת שַׂדַי, נ, חיה טורפת.

חַיָּה, ת, (נ' חַיָּה, ר' חַיִּים, נ"ר חַיּוֹת), בריא, פלא חיים ובריאות; מהיר, זריז.

חֵיוּב*, ז, חובה, חוב, מה שמוטל על אדם לעשות ; הרבר אשר עליו חוב ; אשמה ; הכרח; ודאית, קיום (הפך: שלילה).

— בְּחֵיוּב*, תהים. לא בשלילה, בודי, באמירה: רן.

חִיוְבִיוֹ, ת, ענין שהוא לחובה ; שהוא בדי, שאין בו ספק של שלילה.

חִיוְנָה0, נ, פרנסה, כלכלה (בורגן האשכנזי).

חִיוְנִיוֹ0, ת, דבר של חיים, מסבת החיים.

חִיוְנִיוּת0, נ, טבע הכח החיוני.

חִיּוּת*, נ, חיים.

(חוט), חַיָּט*, ס"י, תפור.

חַיָּט, ז, (נ' חַיָּטֶת0, ר' חַיָּטִים*, נ"ר חַיָּטוֹת0), תופר בגדים או שמלות.

חַיָּטוּת0, נ, מלאכת החיט.

חַיִּים, זיר, כח התנועה והרגש (ההפך מן: בָּטוּל); צרכי החיים, פרנסה ; הזמן שאדם חי על הארץ.

— חַיֶּיךָ וְחַיֵּי רֹאשֶׁךָ*, שבועה, אני :שבע בחייך.

— חַיֵּי נֶפֶשׁ*, זיר, צרכי החיים, הצרכים של האדם.

— חַיֵּי עוֹלָם*, חַיֵּי עַד*, זיר, החיים הרוחניים שיש להם חשיבות לשלמי עד.

— חַיֵּי שָׁעָה*, זיר, החיים החמריים שהאדם אינה אלא לשעה קלה.

— עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ*, כשר של ביכה.

— בַּעַל חַיִּים*, ז, נפש חיה, להבריל מן הצומח והדומם.

— לְחַיִּים*, ברכת איש לרעהו בששותים כוס משקה.

(חיך) חָיַךְ*, ס"ע, צחוק צחוק קל.

חָיַךְ*, ת, משחק, מחַיך.

חַיִל* חֵיל, ז, (ס' חַיִל, כ' חֵיל, ר' חֲיָלִים נם חֵילוֹת, ס"ר חֲיָלֵי*), כח, עצמה, גבורה; קבוץ אנשי צבא; כח מוסדי; תחנה ומקום שנוחים בו עוברי דרך (תהלים ס"ד); עשר, הון רב; הצלחה.

— עָשָׂה חַיִל, עשה פעשי גבורים ; עשה מעשים גדולים ונכבדים; 0הצלח במעשיו.

— אִישׁ חַיִל, (אֵשֶׁת־, אַנְשֵׁי־), בַּן חַיִל, בעל כח רוחני, בעל מדות טובות; אמיץ לב.

— וַיַּשַּׂר חֵילָךְ*, קריאה של ברכה למי שעשה דבר טוב.

חַיִל, ז, ר' חל ; כתל בנית הכקרש סביב העזרה למני עזרת הנשים ; קיר נמוך למני חומה גדולה של מבצר.

חֵיל, (חָל, יָחִיל), ס"ע, רעוי, הרוד ; התפתל כמכאובים (יולדת); הצליח, עשה חיל; הכה, הכתן. חַיָּל*, אסוף צבא, מַצבא צבא; נתן כח לאיש, חזק, אמץ.

חַיָּל*, ז, (ר' חַיָּלִים0) אחד מאנשי הצבא.

חִיל* ז, חִילָה, נ, רעדה, חלחלה, ההסתלות (היולדת) מכאובים.

חֵילָת*, ז, מן סוף, אחד ממיני הקנים.

חֵין, ז, חֵן, הדר.

חֵיָם*, ז, ר' יחמו.

חֵיפָה*, ר' חֵפה.

חֵיץ, ז, (ס' חַיִץ), מחיצה, קיר מבריל.

חִיצוֹן, חִיצוֹנִי0, ת, אשר מחוץ ל', שאינו כפנים ; *כופר, אפיקורס ; כחות הטמאה (בקבלה).

— מַשְׁנָה חִיצוֹנָה*, נ, המשניות שלא נכנסו אל ששת סדרי המשנה, בריתא.
— סְפָרִים חִיצוֹנִים*, ז״ר, ספרים שלא נכנסו אל כתבי הקדש; °ספרי כוסרים, ספרי כסירה ואפיקורסות.
חֵיק*, ז, (כ׳ חֵיקִי), מקום חבוק הידים, החלל בין החזה והיד כשנשאים דבר; החלל שבין לחגורה בין הבגד והחזה, או בין שני בגדים שבו אפשר לשים הספצים; כעסק כשקע נדבר; °בים בבגד.
— חֵיק אֵם*, כנוי של חבה לארץ ישראל.
חֵירוּת*, ר׳ חֵרוּת.
חֵירֵק°, ז, שם אחת התנועות הבאה מתחת ראש (ִ).
חֵישׁ, ה״פ, מהר, קל מהירה, הסך מן: לאש.
חֵישׁ*, ר׳ חוש.
חֵישָׁה*, נ, חרש, יער עצים דקים וקנים.
ח״כ, ר״ת, חסרון כיס.
חֵית*, ז, שם האות השמינית באיב העברי.
חַךְ, ז, (כ׳ חִכִּי), כסת חלל הפה סעל ללשון; *חלל הפה שמתחת ללשון.
— חַךְ מָתוֹק*, דברים נעימים וטובים.
חכ״א, ר״ת, חכמים אומרים.
(חכה) (חָכָה, יָחְכֶּה), פ״ע (עם ל״); קוה, יחל, צפה, המתן. חַכֶּה, חִכֵּה*, *דוג דגים בחכה.
חַכָּה*, נ, אחר מכלי הדיגים, קרס שנון קשור לחוט לדוג בו דגים.
חִכּוּךְ*, ז, גרוד, שפשוף חוק; כין צרעת.
חָכוּר*, ת, חוכר; סכום ההכירה.
חַכָּחָךְ*, פ״י, זרוק לַח מפה.
חַכִּים*, ת, חכם, נבון; רופא.
— דַּי לְחַכִּימָא בְּרֶמְזָא*, די לחכם ברמז קל להבין את הדבר.
חָכִיר*, ז, חוכר איזה דבר; ר׳ חכירה.
חֲכִירָה*, חֲכִירוּת*, נ, לקיחת דבר בשכירות לזמן קבוע.

חָכָךְ*, פ״ע, התאוה, התגעגע, בקש תואוות; השתדל, התאמץ; °ש״ל פסק, חשוש.
חַכָּכָךְ*, פרוח, שחק; נירד, שרוש; °הוציא קול מהגרון בהכוך; °שחק בקול נעצר.
הִתְחַכָּכָךְ*, שפשף גופו על דבר.
חַכָּכָךְ*, ז, צירה נדולה.
חַכְלִילִי*, (בס׳ בבליצה: חַכְלִילִי), ת,ארס, ארסרם.
חַכְלִילוּת*, נ, ארס, טראה האדמדמות.
חַכְלִילִי, ר׳ חכלילי.
חכם (חָכַם, יָחְכַּם), פ״ע, קנה דעת, השג חכמה, מצוא בינה, הַשכל; *הכר וידוע.
הֶחְכִּים*, היה חכם, מצוא בינה. חַכֵּם, לַמד תבונה וידעה לאחרים; שפוט. הִתְחַכֵּם, חַכֵּם. הִתְנַכֵּר בכח שכלו, קנה דעת ורב. הִתְחַכֵּם, היה חכם; בקש לעלות על אחר בחכמה; הבל החבולות; התהדר והתנדל בחכמתו.
חָכָם, ת, (ס׳ חֲכָם. ר׳ חֲכָמִים, ס״ר חַכְמֵי, נ׳ חֲכָמָה, נ״ר חֲכָמוֹת), בעל שכל, בן דעת; בעל כשרונות טובים; ערום.
חָכָם, ז, (ר׳ חֲכָמִים), איש נכון ומשכיל, איש בעל שכל; מלמד; *תאר כבוד ליהודי מלמד בתורה; רב העדה; בקי באחד הפלאכות.
— תַּלְמִיד חָכָם*, ז, תלמיד בית המדרש; איש מלמד בתורה.
— אֵין חָכָם בָּבַעַל הַנְּפָיוֹן*, אמרה ירועה לאמר: כי הנסיון נחיים טוב מחכמה.
— חָכָם לָכָשׁ הֵירָצָה*, כשל על איש חכם שאינו מרבה לדבר ולהראות את חכמתו.
חָכְמָה, נ, (ס׳ חָכְמַת, ר׳ חָכְמוֹת), כשרון רוח האדם להבין ולהשכיל; שכל, תבונה; יריעה נדבר שכל ולמוד; כשרון המעשה כמלאכה; °אחר מסקצועות המדע.
— חָכְמַת הָאֱמֶת°, נ, חכמת הקבלה.
— סֵפֶר הַחָכְמָה*, כנוי לספר משלי שלמה (נסיום).

— חָכְמַת הַשָּׁעוּר, הנדסה, חכמת המדידה.
חָכְמָה*, נ, טַלָּרת.
חָכְמוֹת*, נ, חָכְמָה.
חָכְמָנִית*, נ, אשה חכמה ובעלת שכל.
חבר* (חָבַר, יַחְבֹּר)*, פ״י, שטר אדמה על מנת לתת לבעלה חלק מהיבול; פסוד אדמה לאחר לקבל מעובדה חלק מהיבול; לקוח איזה דבר או איזה עסק בשביעות לזמן קבוע, לקוח בשכר קבוע את הכנסת איזה דבר או זכות השמוש בו לזמן קבוע. הֶחְבֵּר*, פסוד בשביעות לזמן קבוע הכנסת דבר או זכות השמוש בו.
חַבָּרָן*, ז, חוכר.
חַג, ז, לא קדש; לא שבת ופ״ר.
— חַג הַמּוֹעֵד, ז, הימים שבין יום טוב ראשון ואחרון של פסח וסכות.
(חלא) הֶחֱלִיא, ר׳ חלה.
חֲלָאָה, נ, משקע וזהמה בכלי כשהול אחרי השמוש בו; רפש, לכלוך.
חֲלָאִים*, ר׳ חֲלִי.
חֲלָאִים, ר׳ חֲלִי.
חלב* (חָלַב*, יֶחֱלַב*, יַחֲלֹב*)*, פ״י, הוציא החלב מהדדים. הַחְלֵב*, תת להוציא החלב מהדדים. הֶחְלֵב*, (־לתוך כלי), הוציא החלב מהדדים אל כלי.
חָלָב, ז, (פ׳ חֲלֵב, כ׳ חֲלָבִים), נוזל לבן היוצא משדי הנשים או נקבות שאר בעלי החיים.
— מֵי חָלָב*, ז״ר, מי קפאון חלב, המים הנשארים אחרי הנגין.
— חֲלַב בַּיצִים*, ז, חלבון.
— מָשׁוֹךְ נִיתָּה מֵחָלָב*, הוציא חוט מחלב, משל על קלות מעשה בלי טרחה.
— עֲדִין הֶחָלָב בֵּין שָׁנָיו*, עודי ילד צעיר.
חֲלָב, ז, (כ׳ חֲלָנֵי, ר׳ חֲלָבִים, ס״ר חֲלָבֵי), חלק משופן החי המתהוה על הקרסלים ונקלף בנקל מעליהם; שמן; כעי לחלק משב הפרות.
חֲלָבוֹן*, ז, הריר הלבן שבתוך הביצה הסובב את החלטון.
חֲלָבִי0, ת, של חָלָב, מֵחָלָב.
חֲלָבִי0, ת, של חֵלֶב, מֵחֵלֶב.
חֲלַבְלוּב0, ז, מין צמח 1).
חֲלַבְלָבָן0, ז, מוכר חָלָב.
חֲלַבְנָה, נ, מין שרף עץ צופח בסוריא וכנוש, אחר מפסי הקטרת 2).
חֲלַבָּנוֹת0, נ, מכירת חלב, עסק מכירת חלב.
חַלָּבַיִן*, ז, צמח שפרחו לבן 3).
חֲלַגְלוֹגָה*, נ, צמח צופה בארצות חמות 4).
חלד* (חָלַד*, יֶחֱלַד*)*, פ״י, הפור פתחת לארמה. הַחְלַד0, הכסה בחלודה. הֶחְלַד*, התכסה בחלודה; תחוב דבר חד (סכין) תחת העור; חפור תחת האדמה.
חָלָד, ז, (כ׳ חֲלָדֵי), עולם, חבל; משך זמן החיים; חלודה.
חֹלֶד, ז, (כ׳ חֹלְדֵי, ר׳ חֲלָדִים, ס״ר חֲלָדֵי), חפרפרה, מין חיה קטנה עורת הדרה בחפיזות בתוך האדמה 5).

חלד הרים

---

1) חלבלוב молочай, Wolfmilch, aupharbe, spurge
2) חלבנה Galbanum,
3) חלבן птицемлечник, Vogel-milch, ornithogal
4) חלגלוגה Portulak
5) חלד крот, Maulwurf, taupe, mole

— חֶלֶד הָרִים0, ז, מין חיה קטנה שומרסת1).

חֶלְדָּה*, נ, חתול; מין חיה קטנה יונקה, פיה מחדד וגונה צהוב ובחרף לבנבן 2).

— חֶלְדַּת הַבָּר*0, נ, מין חיה קטנה, דומה לחתול וכח ראיתה חוק מאד 3).

— חֶלְדַּת הַמָּצְאִים0, ר' סנא.

חֶלְדָּה*, חֶלּוּדָה*, נ, חסר עפרי העולה על פני הסתכות המשומות מלחות האויר; מין צרעת.

חֶלְדָּה*, נ, תחיבת הסכין מתחת להנדיר הנשחט (בהלכות שחיטה).

חלה (חָלָה, יֶחֱלֶה) פ״ע, היה רפה כח, היה חלש, היה נערר בריאות; סבול מכאוב, היה כואב; הרגיש צער; (עם: על־) חום על־, הצטער על־. הֶחֱלָה, היה רפה כח, הכשל בכחו; חום על־, הצטער על־; היה טפֵל. חֲלָה, פ״ג, נגוע; נַחֲשָׁלָה ב־; העתר, התחנן, בקש; *הסתק; נרום מחלה וכאב לאחר. חֲלֵה, הפ״ע, היה חולה. הַחֲלָה, נרום מחלה וכאב לאחר. הָחֲלָה, חֲלֵה. הִתְחַלָּה, היה חולה, היה רפה כח; התראה כחולה וכואב.

חֲלָה, נ, עגה אורלחם; *חלק הבצק שהיו מפרישים אותו לכהן בזמן שבית המקדש היה קים ובזמנינו שורפים אותו; שם אחת הפסכות בתלמוד.

— חַלַּת דְּבַשׁ*, נ, ככר תאי השעוה והדבש שבתוכם בצורת רבועים.

חל״ה, ר״ת, חלק לעולם הבא.

חֲלָדָה*, ר׳ חלדה.

חֲלוּדִים0, ת, שעלתה עליו חלודה.

חָלוּט*, ז, קכה הנתן לתוך מים רותחים.

(חֲלוּטִים*) חֲלוּטִין*, תה״פ, לצמיתות, לנצרי; בהסכם, בהחלטה, באמת, בכל אופן.

חָלוּי0, ז, תפלה, בקשה.

חָלוּל*, ת, נקיב, דבר שיש בו חלל.

חָלוּל*, ז, נקב, חלל.

חִלּוּל* פעלת המחלל והמכזה (ההפך מן: קדוש); הפרה.

— חִלּוּל הַשֵּׁם*, ז, דבר שעל ידו מתחלל שם ה׳.

חָלוֹם, ז, (ר׳ חֲלוֹמוֹת), חזיונות ורמיונות העולים בשנה; רמיון, חזון שוא, הזיה.

— שָׁמַע כְּמַתְּוֹךְ חָלוֹם*, שמע לא ברור.

חָלוֹם*, ת, בריא, רב כח, לא חולה; בריא בשכלו, לא שוטה.

חַלּוֹן, ז, ר׳ חַלּוֹנִים, גם (חַלּוֹנוֹת), פתח בקיר כדי שיבוא דרכו האור והרוח סניפה וכדי לראות דרכו; *שקע בקיר בעין ארון להשמיש.

— חַלּוֹן מָצְרִי*, ז, חלון קטן.

— חַלּוֹן צוֹרִי*, ז, חלון גדול.

חָלוֹנִי*, ת, פשוט, של חל, לא קדוש; שאינו כהן.

חָלוֹף, ז, כליון, העדר, אבדן, שנע דבר החולף ועובר.

— בְּנֵי חָלוֹף, ז״ר, בני אדם שאין להם קיום, בני תמותה.

חִלּוּף*, ז, המרה, חליפת דבר בדבר, נתינת דבר אחר לקחת בערו דבר אחר; התנגדות; ההפך מהקדם.

— חִלּוּפִים*, ז״ר, אנשים המוכנים ועומדים לבוא תחת אחרים באיזו עבודה.

— חִלּוּף כְּתָב*, כְּתָב חִלּוּף*, ז, שטר חוב.

— חִלּוּפֵי נְסָחָאוֹת*, ז״ר, נרסות שונות, נסחאות שונות.

חִלּוּץ*, ז, הישרה, וקיפה; שליפה; הוצאה.

---

1) חלד הרים горностай, Hermelin, hermine, ermine

2) חלדה хорек, Iltis, putois, polecat

3) חלדת הבר рысь, Luchs, lynx

— חֲלוּץ עֶצְמוֹת*, ז, אמץ לב, חיל; 0התעכלות, התנוששות.

חָלוּץ*, ז, החיל ההולך לפני הכתה בצבא המלחמה; האיש ההולך בין הראשונים לעשות איזה דבר צבורי.

חָלוּץ*, ת, מי שאשת אחיו הבת קיסה בו עין החליצה (ר׳ חליצה); כעלה, חשוף, לא מכסה.

חֲלִיצָה*, נ, אשה שבת בעלה בלי בנים וחלצה נעלה של יבמה.

חָלוּק*, חֲלוּקָא*, ז, בהמה, הבשרת שלובשים על עצם הבשר; בגד ארוך שלובשים אותו על הבשר.

חֲלוּקִי, ז, אבן קטנה חלקה שכוחל.

חֻלּוֹק*, ז, פעלת המחלק דבר לחלקים; הכרל, הפרש; מין פלפול רק וחיוך (בהלכה, בדרש, וכדומה); השלאכה לחלק בספר אחד על השני (בחשבון).

— חִלּוּקֵי דֵעוֹת*, זיר, לא שוים; התנגדות הדעות.

חָלּוּק*, ת, נפרד לחלקים.

— חָלוּק לַב*, ת, שאין בו רצה קבועה, פוסח על שתי סעיפים.

חֲלוּקָה*, ר׳ חֲלָקָה.

חָלוּשׁ*, ת, חלש, לא חוק, לא בריא, הפך כח, רפה.

חֲלוּשָׁה*, נ, חלשה, רפיון.

חַלּוֹת, נ, הזמן שחלף יעבר (תהלים ע״ז, י״א).

חֶלָּזוֹן*, ז, (ס׳ חִלְזוֹן, כ׳ חִלְזֹנִי, ר׳ חִלְזוֹנִית), מיני שרצי הים הנדלים בנרתיקם ורכם משכש לצביעה; קן שכלול, צדף; עכ שבשפעת העין, שעורה שבשפעף; קשוט על כלי כרמות חלזון.

חֲלָזוֹנִי0, ת, כמו קן השכלול, בעין קינוי, מעשה לולים.

חֲלָחוּל*, ז, ארס, מרירה; חלל, נקב; חלחלה, רעדה.

חַלָּחַלִי*, ס״י, הגע, הנר; בקוע וחבוט, חדור ובוא אל תוך. חֲלָחוֹל*, התגדד, התגעש, היה לא חוק, היה לא קבוע, לא מדרך; התקלקל, השחת, הרעם. הִתְחַלְחֵל*, יעור, רגוז מפחד, הורעוץ; *התפרד; (*רַעֲשָׁנִים), שלשל.

חַלָּחֶלֶת*, נ, רעדה, חררה, רעידת האברים מפחד או מינון או מכאב.

חֲלָחָלוּחַ*, ז, תאנה קטנה.

חֲלָחֲלָת*, נ, הסיני המחבר לפי השבעת, כיכשתה.

חלט (חָלַט, יַחֲלֹט), פעיי, חקור והדוק רבי; הצב לחק; *נלוש רותחים או חמץ על קמח וכויב; 0לוש, כלול קמח בסים; הרוץ רבר, נזור אמר. חֲתַט*, חרוץ רבר, נזור אמר, נמור אמר; דקם לחק; מסור רבר לצמיתות, לחלוטין. הָחְתַט*, הוקם לחק.

חֲלִי, ז, (ר׳ חֲלָאִים נם חֲלָאוֹת*), עדי וחב, הכשיט.

חֵלִי, ז, (בהספק: חֵלִי, כ׳ חֶלְיִי, ר׳ חֶלְיִים), מחלה, נגע, מדוה.

— חֲלִי־נַפְשָׁלָה*, ר׳ נכפה.

— חֲלִי רָעָ0, ז, מין מחלה מסכנת מדבקת (מסניה: הקאה, שלשול וכאב בטן).

חֲלִיבָה0, נ, פעלת החולב בהמה.

חֲלִיָּה*, נ, חֵלִי, תכשיט.

חֲלִילָה*, נ, אחת משבעות שרשרת; ערק בשריה; ערק של כלי הנרכב מחלקים שהים; כדור קטן מנקב שחורגים אותו על חוט; כעין שבעת בולמת בעמור בידשו אי באמצעו; (כור), צנור העשר אשר מסבים לכור.

בַּעֲלֵי חֲלָיוֹת0, זיר, מיני בעלי החיים שיש בהם עצמות.

— אֵין הַבּוֹר מְתַמְּלֵא מֵחֲלָיָתוֹ*, שבשא משל על איש או קהל אנשים שאינם יכולים להתקים מעצמם בלי עזרה מסקיות אחרים.

— חֲלִיָּה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת*, נ, סיקה של גרגרת, כליטה של שחום שבראש פרק הגרון.

חֲלִיטָה*, נ, הסְלָה לנלש טים רותחים על מאכל; מאכל של קמח שנלשו עליו טים רותחים; החלמה, משמש חרוש.

חֲלִיטָר*, ז, טוכר או איסה מאסי משתקים.

חָלִיל, ז, (ס׳ חָלִיל, ר׳ חֲלִילִים), כלי נגינה עשוי סקנה נשוב ונקבים בצדו.

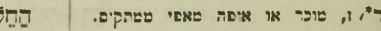

חליל

חָלִילָה, תה״פ, לא ראוי, לא יאות לעשות; ה׳ ישמר.

חֲלִילָה*, (חָלִוֹר־), תה״פ, שוב יוד סעם כאותו אסן.

חֲלִים*, ת, ר׳ חלום.

חֲלִין*, (חוּלִין*), זיר, לא קדש; שם מסכת בתלמוד.

חֲלִין*, תה״פ, לא ראוי, לא הגון.

— שִׂיחַת חֲלִין*, נ, שיחה על דברים סשוטים ורגילים ולא בדברי תורה וחכמה.

חֲלִיף*, ז, ר׳ חליפים; ר׳ חֲלָף.

חֲלִיפָה*, נ, ערך בגדים שלובשים בבת אחת; שנוי, תמורה, חלוף; סוף, אחרית.

חֲלִיפוֹת, תה״פ, בסרונין, בסדר סתחלף סעם זה וסעם זה.

חֲלִיפִים*, זיר, נצרים רקים הצוסחים במקום נוע או עוף שנעקם; הדברים הבאים במקום אחרים.

חָלִיץ*, ז, עגיבה, קשר בלי הדוק שקל לסתח אותו עי בשיכת אחר הקצוות.

חֲלִיצָה, נ, האזור שחונרים בו החלצים יחד עם הנשק הקשור בו; הבגדים שפושטים סחלילי הסלחמה; *הפשטה, הסרה; שיימת הנעל של היבם על ידי יבמתו (אם אינו רוצה ליבמה).

חֲלִיקָע, ז, ר׳ חלי, חלי״רע.

חֲלִישָׁה, נ, חֻלְשָׁה, רפיון, חסר כח.

— חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת*, נ, צער, הצטערות.

חָלָל, (חַלְלָה, חֲלָלִים), אכלל, נסכן, נדכה, רצוץ, לא מצליח.

חָלָל (חָלַל), פ״ע, היה נכוב, היה נקוב.

חָלַל, (הֶחֱלִיל), הורד מכבודו, הגיע לכלמה; היה חל ולא קדש. חוֹלֵל, דקור, נקוב; הפל חָלָל, חָלֵל, נקוב, דקור; בוה קדש, הקל בכבוד; נגן בחליל; (כְּחֻלִּים), החל לאכל פרי הבית אחרי שנות העילה; *פרה, החלף. חוּלַל, היה טָכָה ונגוע. חֻלַּל, הגיע לכלמה; היה חל ולא קדש; הפרה, הַחלף.

הָחֲלַל (יָחֵל), חָלַל, הפר; תת לכלמה, בוה קדש; (יָחֵל), התחיל, היה הראשון באיזה סעלה. הוּחַל, נעשה ראשונה.

הִתְחַלֵּל, הגיע לכלמה, הוקל, הורד מכבודו ומקדושה.

חָלָל, ת, (ס׳ חלל, ר׳ חֲלָלִים, ס״ר חַלְלֵי), מדקר, הרוג, גוף מת הרוג; משחת המדות; נאסף, נתעב, פסול לכהונה; כהן שנולד מפסולי כהונה.

חָלָל, ז, מקום ריק בבין או בנוף; משקע, שקיעורה; מחשכה, הנות לב; 0מקום פנוי, מקום חָלָל בין דברים כיוצים.

חֲלָלָה, ת, פסולה לכהן (אשה).

חֲלָלִי*, ת׳ שיש בו חלל, שהוא נקוב.

חלם (חָלַם, יַחֲלֹם), פ״ע, היה בריא וחזק, היה חוק ועצום; פ״י, חזה חזיונות והביטות בשנה; *(הִשְׁפָּתַיִם), קפוץ השפתים בחוקה.

הַחֲלַם, חֹזק, אֹמֶץ, נאת; סֵפר חלומות.

חַלְמָה*, נ, טיט עבה מתרבק שעושים מפנו כלים.

— מָקוֹם חַלָּמָה*, מקום התזירה בבנדים.

חֶלְמוֹן*, ז, החלק הצהוב שבתוך הביצה.

חַלָּמוּת*, נ, טבע דבר נדבק ונאחז.

— רִיר חַלָּמוּת, ז, הלח היוצא מגרון החי.

חַלָמִישׁ ז׳, מין אבן קשה והוקה 1).

חַלָמִית*, נ׳, ר׳ חלגלוגה.

חלע״ה, ר״ת, חלק לעולם הבא.

חלף (חָלַף, יַחֲלֹף), פ״י, עבור דרך; עבור מהר; הלוך ועבור; אבור, העלם; *(צָחָה), צמוח מחרש במקום צמח אחר. הֶחֱלִיף*, בוא במקום דבר אחר. חֲלַף, הֶחֱלִיף, הסר, העבר דבר בשביל דבר, העמד דבר בשביל דבר אחר; שַׁנה, חרס, שוב לְ־; (שְׁבָלוֹת), פשוט בגדים ולבוש אחרים במקומם; (־אֲנָשׁוֹת*), כתוב וקבל בכתבים; (־צָחָה), צמוח מחרש תחת צמח אחר, הֶחֱלִיף*, שָׁנה; קבל צורה אחרת. הִתְחַלֵּף*, שָׁנה, השתנה, קבל צורה אחרת; בוא דבר או איש במקום דבר אחר או איש אחר.

— הֶחֱלִיף בְּדַבְּרוֹ*, שנה את דבורו, לא שמר מוצא פיו.

חֲלָף, תה״פ, במקום, בשביל.

חֲלָף, חֲלָף*, ז׳, (ר׳ חֲלָפוֹת*), מכין של השוחט.

חֲלָף, ז׳, חֲלָפָה*, נ׳, נמי, זרד ארך ורך שעושים ממנו כחצלאות.

חֲלָפִית0, נ׳, מין דג שלחיו העליונה בולטת כדמות חנית 2).

חֲלָפָן0, ז׳, שלחני, מחליף כספים; מהצלת של חלפה.

חֲלָפָנוּת0, נ׳, עסק החלפן.

חֲלָפָנִי0, ז׳, חלפן, מחליף כספים.

חלץ (חָלַץ, יַחֲלֹץ), פע״י, הוציא, שלוף מהוך; פשוט, הסר; סור והתרחק; *הצל; תת חליצה ליבמתו; (חָלְצָה הַחֲפָה אֶת הָאִישׁ*), עזוב הקרחת איש. הֶחֱלִיץ, הסלע, הצל; הנור חלצים לסלחמה; נתן חליצה לאשת אחיו המת, נתן ליבמתו לקים בו ענין החלוצה.

חַלַץ, הצל, סלע, הוציא כוצרה וצוקה; עקור והוציא בחוקה. הַחֲלִיץ (הָעֲצָמוֹת), נשן, סָלא כח; *הכויא מטחה.

— חָלוּץ אֶת הַנַּעֲלַיִם מ־*, הוציא את הנעלים מרגיו, מתברים וכרומה.

חָלָץ, ר׳ חלצים.

חֲלָצָה0, נ׳, בגד עליון קצר הבגיע עד החלצים.

חֲלָצַיִם, ז׳, זוגי, משקע הכשר במקום התגורה, מתנים, המקום שבין הירך והצלעות.

חלק (חָלַק, יַחֲלֹק), פעו״י, עָלַג לחלקים; סלג חלקי דבר בין אנשים שונים; שים כל חלק בפוקנו; הָפַךְ לחלקים; היה חלק וישר; לקוח חלק; *(בין־לי־), עשה הבדל; (־על), התנגר, הביע דעה שלא כרעת איש אחר. הֶחֱלִיק, הסדר לחלקים; *(על־), חלוק על, התנגר ל־; (־דָּבָר), היה שונה ברעה, בעיני איש מרעהו; חָלַק, סלג לחלקים; תת חלק לאחר; *(־בין־לי־), עשה הבדל.

חֲלוֹק הֶחָלָק. הַחֲלָקָה, עשה חלק וישר; רבר כתגובה וכחש, רבר דברים שוגים לנגב את הלב; *עבור בכתירות על רבר חָלָק; הַסַּר, השטח בפקום חָלָק; שיר בסה או בכלי זמר בין חלקי השיר או קרם שיתחיל הטשורר. הֶחָלַק, הָשַׁר, הָשְׁכַּח, הָפַשל בפקום חָלָק. הִתְחַלֵּק, לקוח איש חלקו.

חָלָק, ת, ישר, שוה, שאין עליו כל חדד ושרטת, שרגישים ביר השוברת עליו שאין עליו שערות; משטח על נקלה מחוספו (שמן, נחש וכיו״ב); מלא הנף וכחש; *ריק ופנוי; פשוט.

— גֵּיר חָלָק*, ז׳, גיר שלא כחוב עליו רבר.

— חָלָק כְּחַלְעַת, חָלָק כְּצִפָּרֶן*, חלק מאר.

— יָצוֹא חָלָק*, יצוא ריק וחסר כל.

— הוֹצִיא אֶת־ חָלָק*, שלח ופטר את פלוני בלי תשובה.

חָלָק*, ז׳, פקום ריק ופנוי (בספר או בכתב).

1) חלמיש кремень, Kiesel, silex

2) חלפית меч-рыба, schwerdfisch, scie, sawfish, xiphias

חֵלֶק, ז, (ר׳ חֲלָקִים, ס״ר חֲלָקִי), מנה מן הנחלק, מקצת מרבר שלם, חבל; גורל הארם וכנת חלקו בחייו, מה שנזכר על הארם; הכל אירטה, נחלה; טבע רבר חָלָק.

— חֵלֶק בְּחֵלֶק, חלקים שוים.

— חֵלֶק שָׂפָתַיִם, רבות ונימוסות הרבריס.

— חָלַק חֵלֶק בָּ־, השתתף.

חֶלֶק, ז׳ אבן נחל שהטים החליקוה.

חֶלֶק*, ז, דג טליח 1).

-- חֶלֶק גְּבָלָ*, טבעא תלטורי, כנוי לגופים בלתי יהועים: סלוני ואלמוני.

חֶלְקָה, נ, (ר׳ חֲלָקוֹת גם חֲלָקוֹת, ס״ר חֲלָקוֹת), חלק, נחלה, חבל, שרה; נקיון העור משער; טבע רבר חלק.

— חֶלְקַת לָשׁוֹן, נ, חֲנָפה.

חֲלֻקָּה, נ, פעלת המחלק רבר; אסן חלוק רבר לחלקוו; חלק אחר של עם או חבירה; הגרל ברעות; 0חלוק (בחשבון); כסף הצרקה הנחלק לעניי ארץ ישראל.

חַלְקוֹק*, ז, קלע, כף קלע.

חֲלָקוֹת, נ״ר, מקום חלק שנוח לנסוע עליו; רברי חנף; 0מחמאה.

חֲלָקוֹת*, נ, סנגלת רבר חלק.

חֲלָקִי0, ת, השיך רק לחלק.

חֲלַקְלַקָּה0, נ, מקום חלק על הנליר לרוץ שם בנעלי ברזל.

חֲלַקְלַקּוֹת, נ, מקום חלק שאין בו טעמר לרגלים; רברי הנף ורוחים.

חלש (חָלַשׁ, יַחֲלֹשׁ), פעו״י, היה חלש ורפה מאין כח; הפל והשלך ארצה; הפל נורל. פ״י, (יַחֲלִישׁ), עשה חַלַשׁ, גָּבַר על; השלך אל תוך; *פ״ע חשל. חַלַשׁ*, הַחֲלַשׁ*, עשה חלש, הכשל כח. הִתְחַלַּשׁ0, חלוש; התעשף, התעשף נפשו.

[1] חלת׳ селедка, Hering, Hareng Herring.

— חָלוּשׁ דַּעַת־*, הצטער.

— חָלוּשׁ לֵב־*, הרגש רעב.

חָלָשׁ*, ז, נורל, סור.

חַלָּשׁ, ת, חסר כח, אין אוניב, רפה כח.

חֳלַשׁ0, ז, חֳלָשָׁה*, נ, טבע האיש החלש, רפיון כח, חֶסֶר כח.

חַלָּשׁוּת*, נ, התעלפות; נעל נפש, סנגל.

חֳלָּתִית*, נ צטח חריף הריח1).

חָם, ז, (כ׳ חָמֵי, חָמִיד, חָמִידָה, ר׳ חָמִים), אבי הבעל; *אבי האשה.

חַם, ת, ההפך מן: קר (האש חמה, ימי הקיץ חמים); מרי, לא יבש.

— חַמִּים*, חַמִּין*, ז״ר, טים חמים, מאכלים חמים; המאכלים הנשמנים מערב שבת לשבת; מעינות טים חמים, יַמים.

— חַמֵּי טַבֶרְיָה*, ז״ר, המעינות החמים על חף ים כנרת אצל טבריה.

— מַעְיָנוֹת חַמִּים0, זיר, מעינות שטיטהם חמים, יַמים.

חֹם, ז, טבע רבר שהוא חם ולא קר (כמו: טבע האש); 0מזג האויר כטרדנה מעל לנקורת הקפאון, שרב, ההפך מן קר.

ח״ם, ר״ת, חתום מטה, חתומי מטה; חבלי משיח; חשן משפט.

חֲמָאָה, נ, שֹׁמן המכסה את החָלָב; שמן קרוש הנעשה מחלב כשמחמיצים אותו.

חמד (חָמַד, יַחְמֹד), פ״י, חשוק (רבר טוב, יפה), אוה, חפוץ בכל לב להשיג רבר.

הַחֲמַד, היה יקר וחביב. חִמֵּד, חשוק, אוה; התענג.

חֶמֶד, ז, (ר׳ חֲמָדִים, ס״ר חֲמָדֵי), תשוקה, האוה; יפי, חמרה.

חֲמָדָה, נ, הור, הדר, יפי, תפארת; חפץ, חשק; תאוה לתענוגות בשרים.

[1] חלת׳ вонючка, Teufelsdreck assafoetida

חֲמֻדוֹת (חֲמוּדוֹת), ז״ר, נעם; יקר, תפארת.
— אִישׁ חֲמוּדוֹת, ז, אדם יקר ונחמד.
— בְּנֵי חֲמוּדוֹת, ז״ר, כנרים יסים ויקרים.
— חֶמֶד חֲמוּדוֹת, ז, מאכל נעים לחך.
— חֲמֻדוֹת הָעוֹלָם*, נ״ר, הדברים היותר טובים ויקרים שבעולם.
חַמְדָן[0], ז, איש חומד ביותר, איש שלא ידע שבעה.
חַמְדָנוּת[0], נ, מדת החמדן.
חַמָּה, נ, ששש; קרני אור השמש; חם, חרב; *מחלת הקרחת; יסי הקיץ, קיץ.
— חַמְּתוֹ חַמָּה*, ר׳ דמדום.
— יְמוֹת הַחַמָּה*, זר, יסי הקיץ, קיץ; שנה של השמש, (שס״ה) (365) יום.
— נֵץ הַחַמָּה*, הָנֵץ הַחַמָּה*, ז, התחלת זריחת השמש בבקר.
חָמָה, נ, (ס׳ חֵמָת, ר׳ חֲמוֹת), חרון, כעס עז, קצף; יין עז מרתיח הרס; ארס, ראש; רבוי סָלָם, המון; חמאה (סעם אחת בתניך, איוב כ״ט, ו׳); *שם למלאך הבלה (באגדה).
חֻמָּה*, נ, קו חוק.
חָמָה[2], ראה.
חָמוּד*, ז, דבר נחמד, דבר שהומדים אותו ומשתוקקים להשיגו; נוף(?); [0]בן (בתקופת הגאונים והספרדים).
חָמוּד*, ז, חֶסֶק, חֲשֶׁק, תַּאֲוָה, חמדה.
חָמוּם*, ז, פעלת המחמס; חם, להב, להט.
שרב; התעוררות של כעס או של צער.
חֲמוּם, ז, פעלת החומס והגוזל.
חמוץ, ר״ת, חנויה, מישאל ועוריה.
חָמוּץ, ת, גוזל, עשוק; צבוע צבע אדם מאד.
חָמוּץ*, ז, סגלת דבר הנחבץ; עכוב דבר.
חָמוּץ, ת, חומס, גוזל(?); עשוק, גוזל(?).
חָמוּץ*, חָמוּצָה[0], ת, דבר שטעמו כטעם החומץ החריף (ענבי בסר וכיוצ״ב).
חָמוּק*, ז, סבוב, היקף, עגול.
חָמוֹר, ז, (בתלמוד גם בלשון נקבה: חֲמוֹרָה*), בהמה לשאא ולרכיבה[1]; *כן העשוי להעמיד עליו דבר, משענה, בסיס; כנוי לשוטה.

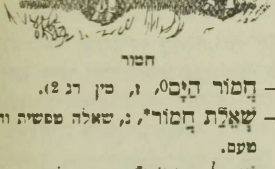

חמור

— חֲמוֹר הַיָּם[0], ז, כין רג[2].
— שְׁאֵלַת חֲמוֹר*, נ, שאלה טפשית וחסרת טעם.
— שְׁעוֹל הַחֲמוֹר*, ר׳ שעלת.
חָמוּר*, ת, כבד, לא קל (כטבון טפשט); נכבד, חשוב; קשה, נטרף.
חֲמוֹרָה*, נ, אתון, נקבה של מין החמור.
חֲמֹרָת*, נ, ערד חמורים; אריחת החמורים.
חָמוּשׁ, ת, מזין ומוכן למלחמה.
חָמוֹת, נ, אם הבעל; *אם הבעל או אם האשה.
חֲמוּת*, נ, חם, חמיטות.
חָמָט, ז, מין שרץ, לטאה, וחלית(?); וקיק(?); [0]רכיכה.
חֲמִיד*[0], נ, הפץ, חשק, חמדה.
חֲמִיטָה*, נ, שנה רקה ורכה.
חֲמִילָה*, נ, בגד עבה כצפר גסלים; טפן עבה להגן מפני הטער.
חָמִים*, ת, חם טעם.
חֲמִים*, חָמִין*, זר, ר׳ חם והטים.
חֲמִימוּת*, נ, חם, שרב, חרב.
חֲמִיצָה[2], ש״כ, חטשה עשר.

[1]) חמור ocел. esel, âne, ass
[2]) חמור הים — треска, Stackfisch morue, cod

חֲמִיעָא*, ז, רבר חטוי.

חָמִיץ, ה, חר וחריף לטאכל; שטעטו חטיץ טעט, ז, כסטוה לבחטה טערב בעשבים טלוחים.

חֲמִיצָה0, נ, פרק ירקות חטיץ.

חֲמִיצוּת0, נ, טעם הרבר החטוץ.

חֲמִירָא*, ז, חָמֵץ, בצק שטעטו חטוץ.

חֲמִישָׁי, חֲמִשִּׁי, ס״ם, שהוא אחרי הרביעי.

— חֲמִישִׁית, נ, אחר אחוז טחטשה, חלק אחר של רבר הנחלק לחטשה חלקים שוים.

חמל (חָמַל, יַחְמֹל), ס״ע, רחם, חום; פאן להוציא רבר טידו; הוקיר רבר שלא לבוזבו טפני החועלת שבו.

חֶמְלָה, נ, רחמים, הניחה, רגש הלב לטוב על אחר.

חמם (חַם, יָחֹם, יַחֲם), ס״ע, היה חם, קבל חם. הַחֵם, הֶחֱמַם*, היה חם, קבל חם; (לבו), התקצף, כעוס. חַמֵּם, הֶחֱם, הפץ חם, הרבה חם; עשה איזה רבר חם על ידי הסקה וכיוב. הוּחַם*, הִתְחַמֵּם, היה חם, קבל חם, חטם את עצמו; קבל חם ע״י חטום.

חֲמָמָה0, נ, נן החרף, נן לגרל בו צטחים ביטי הקר.

חָמָן, ז, ספל אליל החמה; כעין עמוד לעבורת האלילים.

חמס (חָמַס, יַחְמֹס), ס״י, עשה עול לאיש; גזול, לקוח בחוקה; אנוס, ענה; (תּוֹרָה), בוה, הפר; (נְפוּשָׁה), חבל בחשבות לרעה; (קֶצֶף אַפּוֹ), השיר נרגזי הבפר. הֶחֱמַס, הגלה; השרט על ידי רבר חד; נפול, נשור (פרי טהעץ). חֲמַס*, שרט, ניר.

חָמָס, ז, (ר׳ חֲמָסִים), גזל, עולה; רבר הנלקח בעולה; טעשה עול, טעשה נבלה; קלון, כלטה.

חַמְסָן*, ז, איש זרוע, איש חמסים, גזלן.

חַמְסָנוּת0, נ, טעלת החמסן.

(חמע*) חַמַּע*, החטין, היה חטץ.

חמץ (חָמַץ, יָחְמַץ), ס״ע, היה הבצק חָמֵץ על ידי שאור; היה אדם; ס״י, גזול, עשוק, לקוח בחוקה. חַמֵּץ, עשה חָמֵץ; המשך הארך, עכב, רחה לאחר זטן. חֻמַּץ*, היה חטץ. הַחְמֵץ*, חָמֵץ; היה חָמֵץ; (היין), התקלקל, הָשַׁחַת, היה רע. הִתְחַמֵּץ, (הלב), התטרטר, הָמלא תרעומות וכעס; *היה חטוץ; 0 התקלקל, הָשַׁחַת; יצא לתרבות רעה.

חָמֵץ, ז, בצק שטעטו חטוץ על ידי שיטת שאור בו; לחם העשוי טבצק כזה.

חָמֵץ, ז, (כי חָמְצִי), בשקה שטעטו חריף וטצטין כשאור, יין שהתקלקל בחם והיה טעטו חטוץ (כטעם ענבי בסר).

— חָמֵץ בֶּן יַיִן*, טשל על איש רע שהוא בן לאב טוב.

— חָמֵץ וּמָלֵחַ*, סטל לדברים היותר הכרחיים בצרכי החיים.

— חָמֵץ הַפֶּחָמִי0, ז, נוף כימי, החמצה אשר יוציאו בן הפחטים על ידי שרפתם.

חֲמָצִי*, ז, חֻמְצָה*, נ, טין קטניות ענולות, אפונים 1).

חֻמְצָה0, נ, הרכבת היסור הכועד עם החמצן.

חָמְצִי0, ח, חטיץ, שטעטו כטעם החטץ.

חַמְצָן*, ז, איש זרוע, קשה ואכזרי, חמסן; 0 יסוד החטץ.

חַמְצָן*, ז, רבר חטוץ.

חמק (חָמַק, יָחֳמֹק), ס״ע, הסוך ס״ם, העלם בטחירות. הִתְחַמֵּק, שוטט אנה ואנה; הסתתר, הטהטט.

חמר (חָמַר, יַחְמֹר), ס״ע, העלה קֶצֶף; חטוס; (יַחְמֹר), ס״י, משוח בחטר וזפת; *שרוף, צרוב; אסוף חטרים; הוסף אָסור. הֶחֱמַר, השרף. חַמַּר*, נהוג חמור, הלוך אחרי

[1] חמץ ropox, Erbse. pois, pea

חמור לזרוז בהליכה. הַחֲמַר*, החלט תוספת אסור וזהירות יתרה בסוגי התורה; היה קשה;

הָתְמַרְמַר, היה אדם; קצוף, רתוח; היה שרוף.

חַמָּר, ז, וסת שרשה 1).

חֻמָּר, חֻמָּר, ז, יין (ברבור הטליזי).

חֵמַר, ת, אדם (תהלים עה, ט ?)

חֹמֶר, ז, שיט האדמה שנותן אדם למעשה לבנים וכלי חרס; טין חטר רבקי שסנורים וחותמים בו טכתבים וכרוכה; רבר צָבוּר ומנכנך; אחת מטרות הלח והיבש ושעורו שלשים סאה (קרוב לארבע מאות ליטר);

*חֲמֵרָה, הכברה, הוספת אסור; תסיסת סיס

וָחֹמֶץ; 0רבר שבמנו יעשו עצמים שונים (הענין חטר השלחן); נשם, נגוד ל"רוח", נגור לכל רבר רוחני; הלָכה, חרוך; בשתור הכתנת והידתים שאינו תסור לבגר אלא מכניסים ומוציאים אותו לפי הצורך.

— חֹמֶר רִאשׁוֹן, חֹמֶר קַדְמוֹן, ז, (ברברי הפילוסופים), החטר שממנו נתהותה כל המציאות.

— חֹמֶר טָבְעִי, ז, חטר לא מעבר.

— כָּל וָחֹמֶר*, ז, אחת מטרות שהתורה נדרשת בהן, היך הניתי להוכיח רבר מהקל להחמור.

— כָּל וָחֹמֶר שֶׁל חֻשָּׁךְ*, קל וחטר שאין לו יסוד ושעם נכון.

חַמָּר*, ז, מיהל חמורים.

— חַמַּר־גַּמָּל*, ת, הסכסך ברעות; מי שבא בטכוכה מכלי רעת מה לעשות; כעני למי ששתי סְעֻלות מתנגדות פועלות עליו ואינו יכול לנשות לשום צר.

חַמָּרָא, ז, יין, חטר.

— חַמָּרָא לָמָרֵהּ וכו'*, ר' מיבותא.

חֻמָּרָה, (חוּמָרָא)*, נ, (ר' חֻמָּרוֹת*), הַכבּרה, הוספת אסור (בעיני דת ורץ); קשי, כבר.

חַמָּרָה, נ, (ר' חֲמָרוֹת*), טרסה רעה בעור.

חַמָּרוּת*, נ, עבורת החֲמָר.

חָמְרִי, ת, מחטר, נופני, נשמי, לא רוחני.

חֲמָרִיּוּת, נ, נשמיות, לא רוחניות, שבע רבר שהוא חמרי ולא רוחני.

חֲמַרְמָר, ר' חטר.

חַמָּרֶת*, נ, אורחת חטורים.

(חמש) חֲמֵשׁ, יַן איש לבלהמה; השל סם כרי חמשית התבואה; חֵלֶק לחמשה חלקים; עשה רבר חמש פעמים. הָתְחַמֵּשׁ*, הזרין, התאזר בכלי מלחמה.

חָמֵשׁ, ז, חֲמִשָּׁה, נ, כשבר יסודי בין ארבעה וששה (כשסבר אצבעות היר).

חֻמָּשׁ, ז, (כ' חֻמְשִׁי), החלק החמישי; כקום רביע המתנים אל הירכים; *(גם חוּמָשׁ*), אחד מחמשת ספרי התורה, חמשה חמשי התורה: בראשית, שמות, ויקרא, במרבר, רברים; אחר מחמשת חלקי התהלים.

חֲמִשָּׁה*, ר' חָמֵשׁ.

חֲמִשִּׁי, ר' חמישי.

חֲמִשִּׁים, ת, של חמשה; (בריקדוק), שרש נן חמש אותיות.

חֲמִשִּׁים, שיט, חמש עשרות, עשר פעמים השמה.

חֲמִשִּׁית, חֲמִישִׁית, נ, השש, חלק אחר מחמשה, חלק חמשי מאיזה שכסר.

חֲמִשְׁתָּן*, שיט, חמשה ביחר.

חֲמַת, נ, (ר' חֲמָתוֹת*), נאר, שק טעור למים; *כים שצרורים בו שטיות.

— חֲמַת חֲלִילִים*, נ, נבל, מין כלי זמר מרכב מנאר עם חלילים.

(חמת) מֻחֲמַת*, טיי, בשגיל, בערך; על ידי; נסיי.

חַן, ז, (כ' חָנִי, ר' חֲנוּת*), יסי ונעם המעורר רגש רצון ונחת; חמת חלילים. הוד ויקר.

[1] חטר асфальт, asphalte

— אֶבֶן־חֵן, נ, אבן יקרה.
— אֵשֶׁת־חַן, נ, אשה נעימה וחביבה.
— יוֹדְעֵי־חֵן, ר, מְקֻבָּלִים.
— מָצָא חֵן, נָשָׂא חֵן, היה אהוב וחביב ורצוי.
— נָתַן חַן ל־*, נָתַן חֵן עַל־*, רחם.
חַן, ז, אכסניא, מלון לאורחים.
חִ׳, ר״ת, חצי נוק: חכמה נסתרה.
חַן־חַן, ס״ק, הורה; (הנני כשיב לך תורה).
חִנָּא*, נ, בחול, רקיד; חג, חגיגה.
חִנָּה (חָנָה, יַחֲנֶה), ס״ע, שכון (צבא) על מקום ללכדו; (־עַל־), צור; נטה אהל, שכון; (־בַּיִם), נשה, החל לערב.
חֲנָה, נ, השיח חן וחסד.
חֲנָהּ, (חוֹנֶהָ), ת״נ, (אות־), אות נחה נראה או נסתרת.
חנ״ה, ר״ת, חנכת הבית.
חֲנוּט, ז, מת שנופו נשרח בסמטנים לעשור ימים רבים.
— חֲנוּטִים, ז״ר, חניטת גופה מתה.
חֲנוּךְ*, ז, סעלת המחנך, לְמַחֵנֵךְ; הרגל, הרגלה נדבר לאש לאשו; חנכת בית או רבר; נדול, אמון, סעלת הנדל והטלטר ילד.

חניט.

חֲנוּכִי, ת, השיך לחנוך.
חֲנִינָה*, נ, הניגה, תחנה.
חַנּוּן, ת, רחום, טוב וטיטיב, עושה חסר ורחטים.
חֲנָנִי*, חֲנָנִי*, ז, (ר׳ חֲנָנִים*), חֲנָנִית*, נ, (ר׳ חֲנָנִיּוֹת*), בעל או בעלת חנות, סוחר קטן.
חֲנָנוּת, נ, התעסקות בחנות; הטפחר הפעוט.
חֲנוּפָה*, ר׳ חנפה.
חֲנוּת, נ, רחטים, חטלה, חניה.
חָנוּת, נ, (ס׳ חֲנוּת, ר׳ חֲנוּיוֹת), אוצר, אסם, מקום שנוזנים בו כלים; *בית טסכר לסוחר סעוט, בית לטכר בו חפצים וסחורות ליחידים.
— חָנוּת מָזוֹנֶת*, כטוי טשל על איש הכם נדול הבקי בכל החכמות.
חנט (חָנַט, יַחֲנֹט), ס״י, טרוח נוף הטת ומלא אותו בסמטנים ידועים לטען יעבר ימים רבים ולא ירקב; טלא ריח טוב; (הַפְרִי או הַתְּבוּאָה), הנץ, נתן ציץ; הניע לכלל בשול. הַחֲנַט*, הניע לבשול (פרי או תבואה).
חָנָט*, ז, חֲנָטָה*, נ, הנצה, נתינת ציצים (צטחים); נטול ובשול הפרי.
חֲנָטָה*, חֲנִיטָה*, נ, טלוא נוף הטת בסמטנים לטען יאריך ימים בלי כליון.
חֲנָטִים, ז״ר, ר׳ חנטים.
חֲנִיָּה*, חֲנָיָה*, נ, טנוח, טנוחה; תחנה, טעבד.
חֲנִיטָה*, נ, ר׳ חנטה.
חָנִיךְ, ז, (ס׳ חֲנִיכִי, ר׳ חֲנִיכִים), צעיר טלמד טלחטה; אָמָן, תלמיד; *תלמיר של בעל טלאכה.
חֲנִיכָה*, נ, שם נוסף על שם העקרי, כנוי; תלמידה.
— חֲנִיכַת אָבוֹת*, שם המשפחה, שם שכו מכנים את כל בני המשפחה.
חֲנִיכַיִם, ז״ר, בשר השנים; העצטות שהשנים תחובות בהן.
חֲנִינָה, נ, רחטים; חסר.
חֲנִיפָה*, חֲנוּפוּת*, נ, ר׳ חנפה.
חֲנִיקָה*, נ, סעלת המחנק; טות על ידי לחיצה חוקה בנרון.

חֲנִית, נ, (ר' חֲנִיתוֹת) גַּם חֲנִיתוֹת, כְּלִי מִלְחָמָה מֵעֵץ רַק וְאֹרֶךְ בְּעִין קָנֶה וּבְרֹאשׁוֹ לַהַב בַּרְזֶל חַד וְשָׁנוּן.

חנך (חָנַךְ, יַחֲנֹךְ), פ״י, לְשׁוֹן, הַדְרָךְ, הַרְגֵּל, חֲנֻכָּה לְמַעֲשֶׂה; עָשָׂה חִנָּה וְשֵׁל בֵּית וְכִיו״ב); הַקְדֵּשׁ דָּבָר לְתַכְלִיתוֹ. חָנַךְ, הִרְגִּיל, נָדַל יֶלֶד.

חָנֻךְ0, ר' חִנּוּכִים.

חֲנֻכָּה, נ, הַקְדָּשַׁת דָּבָר לְתַכְלִיתוֹ; רֹאשִׁית הַשִּׁמּוּשׁ בְּדָבָר נִכְבָּר; *חַג הַחֲשְׁמוֹנָאִים (ח׳ יָמִים בִּשְׁנָה; מִיּוֹם כ״ה כִּסְלֵו) לְזִכֶּר נִצּוּחָם וְחֲנֻכַּת בֵּית ה׳ שֶׁחִנְּכוּ.

חֲנֻכִּיָּה0, נ, מְנוֹרָה לְחֲנֻכָּה בְּעֵלַת שְׁמוֹנָה קָנִים.

חנכ״ל, ר״ת, חַמָּה, נֹגַהּ, כּוֹכָב, לְבָנָה, וְכִיּוֹצֵא עִם שְׁצ״מ, ר״ת, שַׁבְתַּאי, צֶדֶק, מַאְדִּים, הַם שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי הַלֶּכֶת.

חָנָם, תה״פ, בְּלִי שָׂכָר, בְּלִי כֶּסֶף, בְּלִי תַּשְׁלוּמִים; בְּלִי הוֹעִיל, בְּלִי תּוֹעֶלֶת, בְּלִי סִבָּה; בְּלִי חִטְאָ; בְּלִי הִיּוֹת רָאוּי לְזֹאת.

חֲנַמַּל, ז, אֵבֶן בּוֹרַ; כְּסוּר, קַל חָזָק(?); מִין אַרְבֶּה(?).

חנן, (חַן, יָחֹן, חָנַן, יָחֳנַן), פ״י, הָשָׂה חֶסֶד אֶל־; חָמַל, רָחַם; נָתַן מַתָּנָה בְּרָצוֹן לְהוֹשִׁיב לְמַקְבֵּלָה. הִתְחַנֵּן, הָיָה רָאוּי לְחַנִּינָה. חוֹנֵן, אֲהוֹב, קָרַם בְּרָצוֹן; חוּס, רַחֵם, הָשָׂה חֶסֶד. הֶחֱנֵן, מְצוֹא חֵן. חַנָּן, הִתְחַנֵּן, בַּקֵּשׁ רַחֲמִים וּרְצוֹן, הֶעְתִּיר.

חֲנָנִי*, ת, טֶלֶא חֵן, מוֹצֵא חֵן.

חנף (חָנַף, יָחֳנַף), פ״ע, טָעוֹל, בָּגוֹד, בָּחַשׁ; (־ל־) חָלַל, טִמֵּא, הִשְׁחִית עַל יְדֵי מַעֲשִׂים רָעִים; דִּבֵּר חֲלָקוֹת בְּלֵב וְלֵב; *(־ל־), דִּבֵּר חֲלָקוֹת לְנַגֵּב אֶת לֵב אַחֵר.

חָנֵף, ת, (ר' חֲנֻפִּים), אִישׁ טִרְטָה וְכַחַשׁ; נוֹגֵב לֵב אַחֵר בִּדְבָרִים טוֹבִים וְחֲלָקוֹת.

חֲנָף, ז, כַּחַשׁ וְטִרְטָה; צִדְקַת שָׁוְא.

חֲנָפָה, נ, (ר' חֲנָפוֹת), דְּבָרִים רַכִּים וְשׁוֹבְבִים אוֹ דִבְרֵי הַבְלָה עַל פִּי רֹב לֹא אֲמִתִּים לְנַגֵּב אֶת הַלֵּב.

חֲנָפָן*, ז, פִּי שֶׁדִּבְרוֹ לְהַחְנִיף.

חנק (חָנַק, יַחֲנֹק), פ״י, הָמַת עַל יְדֵי לְחִיצַת גְּרוֹן; *הִכְבֵּד לַעֲשׂוֹת דָּבָר; צָעַר, גָּרַם כְּאֵב נַפְשִׁי. הֻחְנַק, הִיּוּמַת עַל יְדֵי אַחֵר אוֹ הָמַת אֶת עַצְמוֹ עַל יְדֵי לְחִיצַת חוֹקָה בִּגְרוֹן; *הֶחְרִישׁ עֲצִי חוֹק פְּצִי צַעַר; הִתְעַצֵּב וְהִתְרַגֵּז מְאֹד; הִתְחָרֵט וְהִצְטַעֵר. הִתְחַנֵּק, הָמַת עַצְמוֹ עַל יְדֵי לְחִיצַת גְּרוֹן.

חֲנָק*, ז, אַחַת מֵאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית־דִּין; חִנּוּק, הֶרֶג עַל יְדֵי לְחִיצַת בִּגְרוֹן.

חַנְקָן0, ז, אַחַר מִיסוֹדֵי הָאֲוִיר (בְּסִימָן 1).

חַנָּת, ז, בַּאשָׁה, סַרְחוֹן (אִיּוֹב, ט. י״ז?).

ח״ס, ר״ת, חָתַף סָגוֹל (בְּרַקְדוֹק).

חַס וְשָׁלוֹם*, חַס וְהַלִּילָה*, מִבְטָא קְרִיאָה: יִשְׁמְרֵנוּ ה׳ מִזֹּאת.

חַסָּא

חָסָא*, חָסָא*, ז, חֹזֶר, מִין יֶרֶק גִּנִּים שֶׁעֲלֵי הַטְּרוּרִים נֶאֱכָלִים בְּסָלוֹט 2).

(חסד) חֶסֶד, פ״י, נֶרֶף, חֲרָף; *עָשָׂה חֶסֶד לְ־. הִתְחַסֵּד, הִתְנַהֵג בְּחֶסֶד, עָשָׂה הֶסֶד; 0הִתְרָאָה כְּחָסִיד וְצַדִּיק.

חָסָד, ז, (כ' חַסְדֵּי, ר' חֲסָדִים, ס״ר חַסְדֵי), מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה לֹא מֵחוֹבָה כִּי אִם בִּנְטִיַּת אַהֲבָה וְרָצוֹן, נִרְבֵּית הַלֵּב; פְּעֻלַּת צְדָקָה לְאַחֵר; מַעֲשֶׂה טוֹב, צְדָקָה; חֵן; תּוֹעֶבָה, מַעֲשֶׂה רָע.

— בָּחַסְדֵּךְ0! בָּחַסְדֶּכֶם0! פ״ק, אִנָּא! בִּיז

— חוּט שֶׁל חֶסֶד*, חוּט שֶׁל חֵן.

חסה (חָסָה, יֶחְסֶה), פ״ע, מְצוֹא מַחְסֶה וּמִסְתּוֹר,

[1]) הנקן azot

[2]) חסא салат, Lattich, laitue, lettuce

מצוא מזון ומחסה מרעה וצרכו.

חֲסַדי, ת, (בי חֲסַדָּה*), סלא חן וחסד.

חֲסַדָּה*, נ, מקום הקרע שהוציאו ממנו דם על ידי הקוה. ת, ר׳ חסדי.

חֲסוּחַ*, ז, נקיק סלעים, נקרה.

חֲסוֹם*, ז, מתן, זמם, כעין סל הנתן על פי הבהמה והחיה למנוע מאכילה או מנשיכה.

חִפּוּם*, נ, סנירה, פעלת הסוגר והחוסם; קשוי, חזוק; יבש, חסר לחות; סלדה, חֵלֶק ברזל (מנון חודה של סכין) שנחסם (ר׳ חסם).

חָסוּם*, ת, יבש, קשה.

חֲסוֹמָה*, נ, ר׳ חסחום.

חִפּוּר*, ז, מעט, המעשה; [0](בחשבון), הפעלה לחסר בספר אחד מהספר השני.

חֲסוּת, נ, הפעלה לחפש אחרי מחסה ומסתור; מקום מחסה ומסתור; *מקום ארמת חול שיש למצא בו מים.

חַסְחוֹם*, ז, כעין עצם רכה מאד, כתנוך האזן, סחום, סחום.

חָסִיד, ז, אוהב צדקה וחסד; מתנהג בצדק וישר; רבק בדרכי ה׳; *תואר לאלהים; [0]מחזיק בשבעת החסידות.

חֲסִידָה, נ, מין עוף גדול ארך הרגלים והמקור(1); אשה רבקה בדרכי ה׳.

חֲסִידוּת*, נ, הרביקה בדרכי ה׳; אהבת צדקה וחסד; [0]שבעת המדות החסידים שמיסדה היה הבעש״ט (ר׳ ישראל בעל שם טוב). חסידה.

חֲסִידִים*, ז״ר, כנוי לכתה שקמה בישראל ביתי החשמונאים; [0]בני כתה שנוסדה לפני כמאה וחמשים שנה על ידי הבעש״ט (ר׳ ישראל בעל שם טוב).

חֲסִיל, ז, אחד מסיני הארבה.

(1) חסידה auct, Storch, cigogne, stork

חֲסִינָה*, נ, סגירה, מניעה, עצירה; חפוש (ברזל) ר׳ חסם.

חָסִין, ת, חזק, תקיף.

חֲסִינָה*, נ, סל גדול עשוי סענפי תמרים לשמר בו תבואה וכדומה.

חָסִים*, ז, קטן עשוי כמצה אפויה.

חָסִית*, נ, שם כללי למיני הבצלים.

חסך* (חָסַךְ*, יַחֲסֹךְ*), פ״י, חשוך; (־על־), חוס, חטול על־.

חֶסְכּוֹן*, ז, שמירת הון על ידי קמיץ בהוצאה; [0]ירידה בטשק הבית.

חַסְבָּן[0], ז, איש שומר הונו על ידי קמיץ ההוצאות.

חסל (חָסַל, יַחְסֹל), פ״ע, בלה, השחת עד כלה (ארבה את התבואה); *תום, כָּלה, חרול מהיות.

חֶסֶל*, ז, גמר, סיום, סוף.

חסם (חָסַם, יַחְסֹם), פ״י, שים מחסום על פי בהמה לבל תאכל מהתבואה שלפניה; מנוע, עצור, מחוס (פה); נדור וסגור, סגור היטב; *(־ברזל), לבן ברזל באש ושים אותו אחר כך בכמים קרים להקשותו; (־על), קלוע רוב עבה וחזק לשפת הסל לחזקו שלא יתפרק; הכרח, אנוס; ר׳ חסם. הַחְסֵם*, הסגר על ידי מחסום. חֹסֶם*, חָסוּם. הִתְחַסֵּם*, הסגר היטב; הָשקה (ברזל); התחזק, התאמץ.

(חסן) הַחְסֵן, באצר, הטמן. חֹסֶן[0], הַלל, שבח בפרח החסן; עצור בפני מחלה על ידי הרכבת נסיוב. הַחְסֵן*, הניח בירושה. הִתְחַסֵּן*, התחזק.

חָסֹן, ז, (כ׳ חֲסָנִי), מה שנשמר לשעת הצדך; משנב, חזק; *פשתן בלתי מנפץ.

חָסֹן, ת, (נ׳ חֲסָנָה), חזק, רב כח.

חָסֹן, ז, פשתן בלתי מנפץ (ישעיהו א. לא.).

חסף (חָסַף, יַחְסֹף), פ״י, גלה, הוריע רבר נעלם (בן־סירא).

חָסָף*, חֲסָפָא*, ז, חרש, שבר כלי יוצר; רבר חסר ערך, רבר שאינו שוה בלום.

חַסְפָּנִית*, נ, בהרת לא חלקה בעור האדם.

חַסְפֵּס, פ״י, פעל פעלות; 0עשה טחפסס, עשה לא חלק. חֻסְפַּס, העשות פעלות; *העשות לא חלק, המלא שרטות ונכנתים זעירים.

חסר (חָסַר, יֶחְסַר) פ״ע, היה פחות מהצרך; טעות, הנרע מאשר היה קרם; בלתי מציא די הצרך, בלתי השיג את הרויש: הֶעָדֵר, לא היות במקום. הֶחְסֵר, המעט, הקטן, נרוע, מגוע, חרול מתת די הצרך, נתון פחות מכפי הצרך; *אֲבַר, הפסיר, נרום נזק לאיש שיחסר לו מטה שיש לו; הקטן כספר אחד מספר שני. חִסֵּר*, שיש בו פחות מהצרך. הֻחְסַר, היה לאיש פחות מהצרך; נרוע, הפחת; *הקטן כספר אחד מספר שני.

— מְחֻסַּר־*, שאין בו־, שאין לו.

חָסֵר, ת, (פ׳ חֲסַר־, חֲסֵר־), שאין לו הרויש לו; שאין בו כפי הצרך: פחות; (*בדקדוק) מלה כתובה בלי אטחות הקריאה ר, י ולפעמים גם א.

— חֲסַר לֵב, כסיל, שוטה.

— חָסַר לָחֶם, עני שגם לחמו לנפשו אין לו.

— חְסַר חֲסָרִים*, חרש שיש לו רק עשרים ותשעה יום.

— מָדָה חֲסֵרָה*, נ, מדה קטנה שאין בה כפי הדרוש.

חֶסֶר, (כ׳ חֲסְרֵי), חֲסַר, (כ׳ חֲסַרֵי), ז, הערר רבר שיש צרך בו, ריש, עני, עניות, דלות; 0(בשחק הקלפים), החסר ער המספר העסכם עליו בין המשחקים.

חֲסֵרָה*, נ, מלה שחסרה בה אחת מאותיות אהוי (בדקדוק).

חָסְרוֹן (בדבור: חֶסְרוֹן), ז, (ר׳ חֲסְרוֹנוֹת), מגרעת, טיס; *נוק, הזק; מה שחסר וחוש לאדם לחיות, לצרכיו; 0אי־שלמות.

— חֲסְרוֹן כִּיס*, ז, נוק בכף, הפסר ממון.

חֵ״ע, ר״ת, חתימת עדים: חיי עולם.

חַף, ת, (נ׳ חָפָה), נקי, לא אשם.

חִ״פ, ר״ת, חסף פתח: חנוה פה; חג פסח.

חָפָא*, ז, (ר׳ חֲפָאִים*), שן הבשתה.

חָפָה, ז, ר׳ חוף

(חפא) חָפָא, פ״י, (־עלי), בדוא רברים על, יחס רברים בשקר לי. הֶחְפִּיא*, חָפֵא.

חָפָא*, ז, מכסה שטרישים על כלי מבוי האבק.

חפה (חָפָה, יַחְפֶּה), פ״י, כסה, הסתי. הֻחְפָּה, היה מכסה. חִפָּה*, כסה, הסתי; *צרק באטחלאות שונות; כסה על מעשה איש; חָפָּה*, הכסה, הסתי.

חֻפָּה*, נ, כעין גג עשוי מאריג טעל לבנא או למטה; ירישה נשויה לסוכך; כנא תפארת שעושים לחתן וכלה ביום חתנתם; 0נשואים, חתנה.

— יֵשׁ חָפָה שָׁאֵין לָהּ בָּנָה?*, טשל על רבר שלא יוכל להיות.

חֻפָּה*, נ, מפרק של אורגים; מין קלף ששמו עליו מלא ולא נמרו את עבורו.

חִפּוּי, ז, מכסה; חכריך לרבר; דף שבין רגלי כסא; ציור פתוחים בקשוט לכלי או לרהיטים.

חִפּוּשׂ*, חִפּוּפָא*, ז, נדר יתרות או אכזים נרולות.

חֲפוֹרָה*, נ, בור חפור בארמה; קמה יזוקה ורכה טרם שעלתה שבלים וקוצרים טמה למאכל הבהמה.

חִפּוּשׂ, ז, הוצאה לחפשי, שליחה לחפשי.

חִפּוּשׂ*, ז, השתדלות ובקשה למצוא רבר, חקירה ודרישה; 0חקירה בתורה שבכתב, (בפנקס הקראים).

חִפּוּשִׁית*, נ, מין שרץ קטן שחרחר[1]).

[1]) חפושית xyk, Käfer, scarabée, beetle

חסושית.

חֲפָאוֹת*, ת, מתאים, טָבוֹן (בנגר); משוך הצדה ומקטט קטשים רבים (טסך, סרנוד).

חפז (חָפַז, יַחְפֹּז), פ״ע, איץ, טהר, עשה דבר בטהירות רבה מפני בהלה; זרום בטהירות; *פ״י, הנד הנה והנה בטהירות; הבהל, דחוק לעשות או למלא דבר בטהירות. **חָפָז**, הבהל, פחוד וטהר לנוס; טהר, איץ.

חִפָּזוֹן, ז, טהירות הבאה מפני רגש בהלה וכדומה.

חפ״ל, ר״ת, חפרי פא יוד (בדקדוק).

חֲפָיָה*, נ, טטאטא קטן טעלי התטר.

חֲפָיָה*, נ, עלוֹג החפנים.

חֲפִיסָה*, נ, כיס, שק קטן; חבילה קשורה וארוזה, צרור.

חֲפִיָּה*, נ, כפוי, פעלת הטכסה; רחיצת הראש בחכוך ובדבר טנקה; חכיך הגוף ושפשופו בשעת רחיצה; שן בכלי או במכונה.

חֲפִירָה*, נ, פעלת החופר; בור חפור באדמה; פעלת החופר בעפרי האדמה למצא שם פטטונים או עתיקות.

חֲפִישָׂה*, נ, ר׳ חפיסה.

חפן* (חָפַן*, יַחְפֹּן*), פ״י, לקוח בחפנים. **הֶחְפֵּן***, הלקח בחפנים; הלקח ביד.

חָפְנַיִם*, זוגי, טלא יד קמוצה.

חָפַן*, ז, טשרת בבית טרחץ היחץ ומשפשף את הבאים להתרחץ.

חפ״נ, ר״ת, חפרי פא נון (בדקדוק).

חפס (חָפַס, יַחְפֹּס), פעו״י, (עם על״י), כסה, גנן; הקר; *רחוץ הראש בחכוך ומשפשף. **חַפָּס***, חוֹפֵס, חפוף. **הִתְחוֹפֵס***, התחכך.

חֲפָסִית*, נ, שחין הגורם חכוך חוק.

חפץ (חָפֵץ, יַחְפֹּץ, יֶחְפַּץ), פעו״י, (גם עם בֶּ־), רצה, בקש להשיג רבר, חשק, התאוה; נשה, השתרע; הנר הנה והנה בטהירות.

חָפֵץ, ת, רוצה, נושה, אוהב, חושק.

חֵפֶץ, ז, (כ׳ חֲפָצִי, ר׳ חֲפָצִים, ס״ר חֲפָצַי), נשוי הלב לרבר, תאוה, תשוקה, רצון; רבר, עצם; כלי חפרה, רבר יקר ערך; רבר, עניו; בצע, תועלת; מגמה.

— **נָקִיעַת חֵפֶץ***, נ, אחיזת רבר קרוש כיר בעת שבועה.

חפר (חָפַר, יַחְפֹּר), פ״י, כרה, פחוח בור בקרקע; חי׳ נגל, חפש. פ״ע, עשה לבן פנים; הכלם, התביש. **הֶחְפֵּר***, היה כיוי וחסור; התביש. **הַחְפֵּר***, חסור (פ״ע).

חֵפֶר*, ז, ר׳ חפירה.

חֲפַרְפֶּרֶת, **חֲפַרְפָּרֶת**, נ, טין עכבר החופר בקרקע.

חפש (חָפַשׂ, יַחְפֹּשׂ), פ״י, חפור ובקש; חקור ובדוק רבר לרעת טיבו. **הֶחְפֵּשׂ**, החקר, הבדק; בקש. **חִפֵּשׂ**, בקש, השתדל למציא; התבונן. **חִפּוּשׂ**, הפתי והעלם עד שיבקשוהו ויחפשוהו. **הִתְחַפֵּשׂ**, השתנה, התנכר, התראה כ־; התנכר על ידי לבישת לבוש אחר.

חֲפַשׂ, ז, בקשת הרבר הטטון, חפיש.

(חפש) **הֶחְפֵּשׂ**, השתחרר, יצוא לחפשי.

חַפְשׂוּ, ס״י, הוציא לחפשי, הוציא טעבדות לחרות, שחרר. **חָפוּשׂ**, יצוא לחפשי, השתחרר, הנקה טעבדות. **הֶחְפֵּשׂ***, חפש.

חָפֶשׂ, ז, רוחה; דרור, חרות, טצב האיש שאין לו אדון ומצוה.

חֻפְשָׂה, נ, דרור, חרות, חפש.

חָפְשִׁי, ת, משוחרר, נקי טעבדות, שאין לו אדון ומושל; טשור טמס.

— **חָפְשִׁי** או **לַחָפְשִׁי**, תה״פ, כלי עכבות, כלי אזנות עליו.

חָפְשִׁיוּת*, נ, דרור, חפש, חרות.

חָפְשִׁית, נ; בחירות, יהידות.

— בֵּית הַחָפְשִׁית, ז, בית החולים הנשלחים מחוץ לטהנה.

חפת* (חֻפַּת, חֻפַּת*), ס״י, קסל, קטט (בנר) בקטטים רבים כפולים; קסל בית היד והריפו לחשף היד; הרם שולי הבגד וכסוף אותם לשעלה לכל יחלכלכו.

חֻפָּת*, ז, (ס׳ חֻפַּת, כ׳ חֻפָּתִי*, ר׳ חֻפָּתִים*), קטט כפול; כיס בבגד.

— נָתַתִּיו (יְהַבְתַּיה*) בְּחֻפָּתִי*, שכחתיו בכיסי, לאמר: נשחתיו ונברתי עליו בתחבולות שכל.

חֵץ, ז, (כ׳ חֵצִי, ר׳ חִצִּים, ס״ר חֲצֵי), מקל או ברזל מחדר בקצהו הנתן בקשת לירות בו ולהכיות; כנוי לציצי הבשר; עץ, יד כלי (חנית וכרומה); סנץ רע הבא על האדם מאתם (בטליצה); 0קו נצב יורד מאמצע הקשת אל היתד (בהנדסה).

חֲצָאִים*, ר׳ חצי.

חצב (חָצַב, יַחְצֹב), ס״י, כרות, גזר (אבנים מתוך סלע); פסול ט״; חסור בור או קבר בסלע. הַחָצֵב, חָצוּב, היה חקוק וחרות; הפסל (אבן מסלע); הגזר (גזרה). הַחֹצֵב, הכרת, גדע, בלה.

חצב.

חֲצָב*, ז, חוצב אבנים מן ההר או מן הפסילים.

חָצָב*, ז, (ר׳ חֲצָבִים*), קנה הסכר; כרח רס גדול; ירק סטין הבצלים הגדל בפקוטות חול[1].

חַצֶבֶת0, נ, חלי אדמת[2].

חֲצֵבוּת*, נ, מלאכת החצב.

חצה (חָצָה, יַחֲצֶה), ס״י, סר״וה, בקוע, חֵלֶק לשנים או ליותר בזה; חצין; הגיע שר ההצי. הֶחֱצָה, החלק, התפרד. חֲצָה*, הַחֲצָה*, חצה.

חֲצוּבָה0, ת, נגנר (בדקדוק).

חֲצוּבָא*, חֲצוּבָה*, נ, מטח בעל שלש רגלים להעמיד עליו קדרה בשעת בשול.

חֲצוּי*, ז, פעלת החוצה והמחלק לשנים או ליותר מזה.

חֲצוּף*, ת, עז פנים.

— שָׁעָה חֲצוּפָה*, נ, שעה שקרו בה מקרים לא הנונים.

— בֵּית דִּין חֲצוּף*, ז, בית דין שבו פחות משלשה שופטים.

חֲצוֹצְרָה, נ, כלי תקיעה כעין שופר עשוי מחכת.

חֲצוּר0, ז, פעלת המחצצר בחצוצרה (בפיוס).

חֲצוֹת (– חֲצוֹת לַיְלָה, ובתלמוד בלי מלת: לילה), ת״ס, אמצע, חצי הלילה; הזמן שמחלק בו הלילה לשני חלקים שוים (ולפעמים חצי היום); ר׳ תקון חצות.

— תִּקּוּן חֲצוֹת0, תפלות ובקות על חרבן בית המקדש הנאמרות בחצות הלילה.

חֲצִי, (בהפסק: חֲצִי, ר׳ חֲצָאִים* נם חֲצָיִים*), ז, חלק אחד מדבר הנחלק לשנים.

— בַּחֲצִי, באמצע, בתוך.

חֲצִי, ר׳ חץ וחצי.

— לַחֲצִי, לשני חלקים שוים.

חֲצִיבָה*, נ, פסול, חקיקה; עבודת החוצב.

חֲצִיבוֹת0, נ, (בהנדסה), נקודה ששם שני קוים נפגשים זה בזה וחוצבים זה את זה.

חֲצִין*, חֲצִינָא*, ז, כלי החרשים כמיצר הד.

חֲצִיפוּת0, נ, ר׳ חצפה.

חֲצִיץ*, ז, חֲצִיצָה*, נ, סינ, מחיצה, רבר מפסיק ומבדיל.

---

[1] חצבה скилла, scilla

[2] חצב корь, Masern, rougeol, measles

חָצִיר, ז, עשב ירק; טחב, טין צמח רק שפרחיו אינם נראים וצומח במקום לח; עשב המתיבש וכלה מהר; שרה שבו צומח החציר; טין ירק מטין הבצלים הנאכל [1]; חצר (לפעמים בסקרא).

חֲצַל*, ז, טין ירק גנים שפריו סגלגל ועיטו כחולה או כחומה.

חֲצָלָת*, נ, ר׳ כחצלת.

חָצָן, (כ׳ חָצְנִי), חֵצֶן, (כ׳ חֲצְנִי), ז, חיק, ה־חלל שבין הבגד והגוף מעל להזורה באחר מצדי החזה.

(חצף) הַחֲצַף*, ס״ע, היה חציף. הָיוּ פנים. הִתְחַצֵּף*, החצף.

חֲצָפָה*, נ, עזות פנים, עזות מצח.

חצץ* (חָצַץ*, יָחֹץ*), ס״י, הברל, הפסק, עשה מחיצה. חֲצֵץ*, חלק, פלג; זרז והלהיב למלחמה; ירה חצים; *נקה (השנים בקיסם שכשניסים אוכלו בינתיים). חָצוּץ*, ד״ה נקבע וקצוב.

חָצִץ, ז, חץ (כנוי לברק); אבנים קטנות חלקות; 0טחלת האבן בכליות.

חֲצָץ*, ז, חֲצָצָה*, נ, מחיצה, קיר מבדיל, רבר מפסיק.

חֲצַצַ, ס״ע, תקוע, הריע בחצוצרה.

חֲצֻצְרָה, ר׳ חצוצרה.

חֲצֶצֶת0, נ, מחלת האבן.

(חצר) הַחֲצַר, ס״ע, תקוע, הריע בהצוצרה.

חָצֵר, ז״נ, (ס׳ חֲצַר, כ׳ חֲצֵרִי, ר׳ חֲצֵרִים, גם חֲצֵרוֹת, ס״ר חֲצֵרַי, גם חַצְרוֹת), מקום סגוי מקף נדר לפני בית משכן האהל או באחר מצדדיו: כפר, טושב, חוה; החלק החיצוני של הרחם.

[1] חציר, порей, Porre, poireau leek

— חֲצַר הַבָּבַד*, נ, ברל הכבר.

— חֲצַר הַכִּירָה*, נ, המקום הסגוי שבכירה לשים שם כלים.

— חֲצַר מָוֶת*, נ, בית הקברות.

חֲצַרוֹן0, חַצְרָן0, ז, אחר מאנשי חצר הטלכות.

חֲצַרָנוּת*, נ, מנהג החצרונים ומדותיהם.

חֵק, ר׳ חיק.

ח״ק, ר״ת, חסף קבץ; חיריק קטן (ברקדוק); חצי קדיש.

חֹק, (כ׳ חֻקֵּי, ר׳ חֻקִּים), קביעות רשות עליונה בפעשים ובכתבים בחיוב או בשלילה; משפט כתוב וחרוץ; מדה קצובה; זמן קצוב; נבול; ארח, משפט טבעי; נמוס ומנהג קבוע; זכות, רשות; 0סכן חקוק ומבוצע.

— לְבָלֵי חֹק, ה״פ, יותר מדי, יותר מהצדק, בלי נבול וקץ, בלי מדה.

— בְּחֹק*, (בכתוב הספרדים), בנוגע ל־.

(חקה) הַקָּה, ס״ע, חקוק, חרות, פתח פתוחים, *עשה כמעשה אחר. חָקֹק, היה מחקק. הִתְחַקָּה (על־), הלוך בעקבות־.

חֻקָּה, נ, מצות ה׳, חק; קביעת סעלות כחות הטבע.

חִקּוּי*, ז, סעלת המחקה מעשה אחר; 0ציור נפשי או שכלי.

חִקּוּק*, ז, סעלת החוקק והחורת.

חִקּוּר*, ז, סעלת החוקר והדורש.

חֲקִיקָה*, נ, סעלת המחוקק והחורת.

חֲקִירָה*, נ, בריקה, דרישה ועיון, סעלת החוקר והדורש; 0עיון בחכמה.

— חֲקִירַת עֲדִים*, נ, שאלות שונות ששואל השופט את העדים כדי להוכח אם אמת בפיהם.

חַקְלָא*, ז, שרה.

חַקְלָאוּת0, נ, תורת עבודת־האדמה; עבודת האדמה.

חַקְלָאָה*, חַקְלָאִי*, חַקְלָי*, ז, אכר עובד

אדמה; 0טלמד בתורת עבודת האדמה.

חַקְלָן, ז, מין כלי־זרע שעל ידו יכוונו רציפה מיטית לנוף החולה דרך החלחלת לנקות את הבוצים.

חקלן, (חַקְלֵן, יַחֲקְלֵן), פ״י, עשה חקן לאחר.

חקק, (חַק, חָקַק, יָחֹק), פ״י, חרות, חקה, פתח פתוחים; ציר, הר, רשום; חצוב, נקוב; קבוע חק; *עשה, יצור. הַחָקַק*, היה חרות ומחֻקק, היה נכתב ונקוב. חֹקֵק, חצוב, נקוֹר, כרה; חרות, נקוב; כתוב בחרט, קבוע חק. חָקוּק, היה חרות וחקוק; הִקבע לחק. הוּחַק, חָקוּק.

חָקָק*, ז, שרטת, מקום חקוק.

חֻקָּק, ז, (ר׳ חֻקִּים, סי׳ חֻקָּי), עצה עמֻקה; חק ומשפט.

חקר (חָקַר, יַחְקֹר), פ״י, דרוש, העמק ושאול; רגל, תיר, חפור; זלזל (?); 0חפש ועין בשאלות טרע וחכמה. הַחָקַר, הֵבין, הבדיק; הורע סתות דבר או בשתו. חֵקֶר, חקור. הִתְחַקֵּר, הבחן, הֵבין.

חֵקֶר, ז, גבול, קצה, קץ; חקירה ודרישה; החלטה, טשפט חרוץ; דבר נסתר ונעלם.

— אֵין חֵקֶר, לָאֵין חֵקֶר, בלי גבול וקצה; נשנב מהבין.

חַקַר, חֹנֵקר, ז, דורש ובורק; 0איש חשבונות.

חַקְרָן, 0ז, חוקר ודורש, טבקר; מתפלסף ביותר; חיקר קסדן.

חַקְרָנוּת, 0נ, התפלספות יתרה, טבע החקרן.

חר (חוֹר), ז, נקב ארך וצר, בקיע; חלל מקוב העינים; טערה; טשכן בעלי־חיים שונים; ר׳ חרים.

— חֹרִים, (חוֹרִין*), ז״ר, שרים, רוזנים.

— בֶּן־חוֹרִים*, בֶּן־חוֹרִין*, ז, בן נחולי־היחס; טי שאינו עבד.

— בְּנֵי חוֹרִים*, נכסים שאינם טשעבדים בשביל חוב.

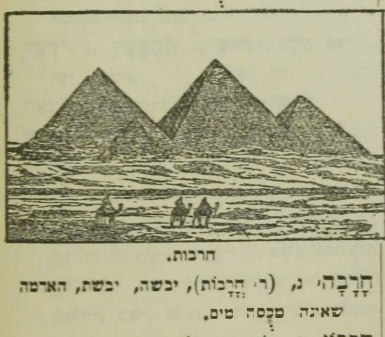

חרבות.

חָרְבָּה, נ, (ר׳ חָרְבוֹת), יבשת, הארטה שאינה מכסה טים.

חַרְבוֹן, ז, חם חוק; יבש.

חָרְבָּן*, חָרְבָּן, ז, הרס, טפלה, הריסה, טהפכה; 0חרבן בית המקדש.

חָרְאִים, ז״ר, צואה, רעי.

חרב (חָרַב, יֶחֱרַב, יַחֲרֹב), פ״ו׳, יבוש, חדול מהיות נוזל, היה שמם ונהרס; הרוס. הֻחְרַב, היה לשממה, הֻהרס; הֻלחם; ביא במהומה, חֹרֵב, יָבֵשׁ. הֶחֱרִב, נָבֵשׁ, הסך נוזל ליבשה; הרוס, הגיא חרבן על מקום. הָחֳרַב, הֻחְרַב.

חָרַב, ת, יבש, חסר כל לח; שמם וצוב.

חָרֵב, ז, יבשת, צחיחה, חסר טים; חֹרבן, הריסה; חם.

חֶרֶב, נ, (כ׳ חַרְבִּי, ר׳ חֲרָבוֹת, ס״ר חַרְבוֹת), כלי־זין ארך וחד, מאכלת להרגת אדם; נתן, סכין; מחלת חם טיטין; עץ המחרשה.

— חֶרֶב פִּיּוֹת, נ, חיב חדה משני עבריה.

— חֶרֶב לְ״, מלחטה לטען־.

חַרְבָּה*, נ, מין סכין לבצירת הפרי.

חָרְבָּה, חָרְבָּה*, נ, (ר׳ חֳרָבוֹת, חֳרָבוֹת), מקום שמם, מדבר; מקום בנינים הרוסים, מפלה.

חָרְבָּה, נ, (ר׳ חֳרָבוֹת), בנין גדול שבטיטו מרבע וכל קיר הוא משלש הזוית שיזדו לבשה וצלעותיו מחברות למעלה בחד אחד; א־מן, היכל; חרבה, מפלת.

חרג (חָרַג, יַחֲרֹג), ס״ע, דלוג, קפץ מפקומו.
— חוֹרֵג*, הוֹרֶגֶת*, אָב חוֹרֵג*, אֵם־חוֹרֶגֶת*, בֵּן חוֹרֵג*, בַּת חוֹרֶגֶת*, אָח־חוֹרֵג*, אֲחוֹת־חוֹרֶגֶת*, ר׳ חורג.

חָרְגֹל*, חַרְגָּא*, ז, (ר׳ חַרְגִּים*), חלקים רקים כאבק הנראים באויר בבוא והרורי השמש בחקום חשוך.

חַרְגֹּל, ז, (ר׳ חַרְגֻּלִּים), טין ארבה הטצוי בשדה.

חרד (חָרַד, יֶחֱרַד), ס״ע, (עם אֶל־, לְקַרְאַת־, אַחֲרֵי־), החפז, הבהל; רעד, הזדעזע התעורר טרגש; פחד, דאג לדבר; (־לְקַרְאַת־), טהר לצאת לקראת איש ברגשי כבוד. הַחֲרֵד*, הִבהל פתאם. הַחֲרֵד, הַפחד, יָרֵא, הבהל, הרגז.

חָרֵד*, ז, (ר׳ חֲרָדִים*), חלל ארך בלתי טפלש עשוי בקיר לשים בו הטצים.

חָרֵד, ת, טפחד, רואג; ירא אלהים; 0ארוך טאר בדמו.

חֲרָדָה, נ, (ס׳ חֲרָדַת, ר׳ חֲרָדוֹת), רגז, רעדה טפחד, יראה; ראגה לדבר; ר׳ חרדות.

חַרְדוֹן*, ז, לשאה גרולה.

חֲרָדוֹת, נ״ר, בגדים קרועים ובלואים לספן אבל וצער.

חַרְדָּל*, ז, (ר׳ חַרְדָּלִים*), טין צטח ירוע שנרעיניו חריטים ועריט טאד, ובהשחקם יערבום בטים והשחטשו בהם ללטת את האכל, ולפעטים יניחום על הגוף לחצטו 1).

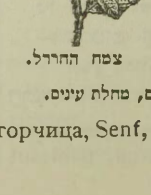
צטח החרדל.

חַרְדָּלִית*, חַרְדָּלֶת*, נ, שלג ביער; אשרה, טפל טי־נשטים נוזלים כעז טקום נבוה; סנורים, טחלת עינים.

1) חרדל горчица, Senf, moutarde, mustard

חרה (חָרָה, יֶחֱרֶה, וַיִּחַר), ס״ע, (־אַף בְּ־, אֶל־, עַל־), כעוס, קצוף; (עם לְ־ או עם פְּעֵינֵי־) הצטער. הַחֲרָה, צער, העלה אף, הכעס. חָרֶה*, הבער, הצת. הַחֲרָה, חָרֶה, זרו. הִתָּחֲרָה, התלהב טחטת קנאה; השתדל לחקות את אחר טקנאה בו; 0התערב, הַרְבָּה; השתדל להעביר את אחר בטפחר על ידי טכירה יותר בזול.

חֲרוֹב*, חָרוּב*, ז, (ר׳ חֲרוּבִים*), טין פרי עץ טהוק, ארך, טתרחל וגרעיניו קשים טאד1); העץ הנושא את הפרי הזה; טין קטניות.
— קַב חֲרוּבִים*, ז, פטל לאכילה טועשה ופשושה.

חֲרוּבִית*, נ, (ר׳ חֲרוּבִיּוֹת*), עץ החרוב.

חָרוּד*, ז, בגר תפור טפחבות שלובשים הפוחרים.

חָרוּז, ז, (ס׳ חֲרוּז, ר׳ חֲרוּזִים), טניים או חוליות נקובות טקררות על חוט אחד; *נחת בשר או רג חרוז על שפוד; שירה (שקולה בטשקל ידוע, אגדה, חבילה; 0שיוין צלצול סוף השורות בשיר.

חָרוֹז, ז, טחבר חרוזים ושירים.

חֲרוֹזָה0, נ, בתים אחדים של שיר טחברים יחד.

חַרְוִיט0, ז, (ר׳ חֲרְוִישִׁים0), גוף ענל אשר הושבתו רחבה והוא הולך חיוט והר עד ראשו, ר׳ חרוטית.

חַרְוִיט*, ז, סעלת החורט וכפתה בכלי חד על ידי סבוב.

חָרְוִיל*, ז, שקיעה בכתל להניח בה חפצים.

חָרְוִיף*, ת, שהתחרך, שהִכְהִב באש.

חָרוּל, ז, כפך של קוצים; 0טין צטח שעל עליו

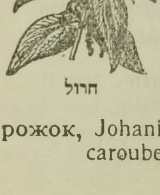
חרול

1) חרוב рожок, Johanisbrot, caroube, carob

הירקים יש בשעיות צורבות, ר׳ סיפר 1).

חֲרוּם*, ז, חפסנית החילים ואנשי הצבא ביחי מלחמה; מצב מלחמה בין שתי ארצות.

חָרוּם, ת, שחטמו שקוע לצד מצחו.

חֲרוּסָף0, ז (=חרוס־אף), איש בעל חטם שקוע.

חָרוֹן, ז, כעס, קצף; אֵשׁ חֵמָה; צמח קוצי; רשן נחלי אש (תהלים ק״ה י׳).

חָרוּף*, ז, רבדי חרסה ונאצה.

חֲרוּפָה*, (שְׁפָחָה*), שפחה יעודה לאיונה; בוויה, פשוטה וגסה.

— פָּנִים חֲרוּפוֹת*, ני, פנים זועפים.

חָרוּץ, ז, תעלה, חריץ, חפירה מסביב לעיר מבצר; שם מליצי לזהב.

— חֲרָצוֹת הַבַּרְזֶל, נ״ר, לוח עם שפרקי ברזל תחתיו לדוש בו.

חָרוּץ, ת, חר; שנון; שוקד על עבודתו, זריז, מהיר; מחלט, גמור; לא חלק, בחספס, שיש בו גבנונים ושרטות.

חָרוּק*, ת, בעל שנים והדורים; 0אית סַנְדָּקית בחריק; בעלי חיים קטנים מסוג הרוכשים בעלי שש רגלים שנופם חרוץ ונחלק בתוך2).

חֲרוּק שִׁנַּיִם0, ז, לחיצת השנים העליונות אל התחתונות מכעס.

חָרוּר*, ז, עכר מטחרר.

חֲרוּת*, נ, חפש, דרור, רוחה.

חָרוּת*, נ, (ר׳ חֲרִיּוֹת*), ענף דקל יבש שעליו היבשים מפרדים, ר׳ חריה.

חֲרוּתָה*, חֲרוּתָה*, ת, בהמה שאינה הריאה שלה צבעו והתקשו.

חרז* (חָרַז*, יַחֲרֹז*), פ״י, נקוב, רצוץ; שים סגנים או חלויות וסרים על פתיל אחד; כתוב שרים בחרוזים. חָרַז*, הֻחְרַז*, חרז.

[1] חרול крапива, Dessel, ortie, nettle

[2] חרוק насѣкомое, Insekt, insecte

חָרָז0, ז, חרוז בשיר.

חַרָזָן0, ז, משורר, כותב חרוזים שאין בהם רוח שירה.

חַרָזָנוּת0, נ, כתיבת חרוזים בלי רוח שירה.

חַרְחֲבִינָה*, נ, ירק טר נאכל בחמץ ושמן וכיו״ב 1).

חַרְחוּר*, ז, טריכה, סכסוך; רכילות, רכה.

חַרְחוּר*, נ, טעדר ברזל, כלי ברזל רחב הק לחפר בו.

חַרְחֹר, ז, שם מחלה (השתמשו בו למחלת הרזון והשחפת); *המקום שנחיך בכבר הלחם; 0רלקת, התנברות הדם בחלק או באבר מגוף האדם.

חִרְחוּר*, ז, מחלקת וריב.

חָרַחַר*, פ״י, עורר ריב ומדנים; *הסס חלת רבש להוציא סמנה את הדבש; העלה עשן לגרש את הדבורים מן הכוורת כדי להוציא ממנה דבש. הִתְחָרְחֵר, (ריב), סרגו ריב.

חרט* (חָרַט*, יַחֲרֹט*), פ״י, חקוק וסתם בעץ וכיו״ב בכלי חר; תת לגוף רמות עגול בחרט חר על ידי סבוב הגוף בסבכת נגלל. הֻחְרַט*, צֵר טערך בגין בחקיקת קוים. הָתְחָרַט*, היה חקוק בחרט. הִתְחָרַט*, שוב איש מטחשבונו, הנחם איש על מעשיו.

חֶרֶט, ז, רסום לצורות מסתכת; כלי חד לסתת בו סהומים; מַכתב לכתב בו על לוח שַׁיִשׁ; חֶרֶט0, ז, אבן עושה כלים בעגלים בחרט חר על ידי סבוב הכלי בסבכת נגלל.

חֲרֶטָה*, נ, התנחמות; ראגה וצער על מעשה.

חַרְטוֹם*, ז, סַקוֹר לא הד; הסה וחחסם של כל בהמה; ראש, קצה (נעל).

— חַרְטוֹם הַסַּכָּן*, ז, קרן סרן, קצה הסרן הבולט, ר׳ סרן.

חַרְטִית0, נ, צורה בולטת, תבליט.

[1] חרחבינה синеголовник, (eryngium), Mannstren, panicaut

חַרְטֹם, ז, (ר׳ חַרְטֻמִּים), מבין כתב הציורים, הוא כתב הירוגליפים (כתב המצרים הקדמונים); מכשף, קוסם.

— כְּתָב הַחַרְטֻמִּים, ז, כתב הצורות שהשתמשו בו המצרים הקדמונים.

חָרִי (־אָה), ז, חרון, כעס, חמה.

חָרִי, ת, נקוב בעשי רשה; מין מאפה; שם עם קדמון יושב בעורות.

חָרִי, ז, צואה, חראים, רעי.

חָרָיָה*, נ, (ר׳ חֲרָיוֹת*), עוף יבש של עץ התמר; ר׳ חָרוּת.

חָרָיוֹן, ז, צואת היונים.

חָרִיט, ז, כים קטן יפה לשים בו כסף וכיו״ב.

חֲרִיכָה*, נ, פעלת הטחרך והקולה באש.

חָרִיץ*, ז, צמח עשבי רומה בגונו לכרכום[1].

חָרִיק*, ת, חר; עז, עוקץ (טעם); חכם מאד, פקח.

— מָקָח חָרִיק*, שַׁעַר חָרִיק*, ז, מחיר גבוה מאד של דבר.

חֲרִיפוּת*, נ, טבע דבר שהוא חריף; חדוד השכל, עוזו השכל; עוזו הטעם.

חָרִיץ, ז, נתח, חתיכה; לוח רישה שקבועות בו שני ברול או אבן; *חפירה ארכה וצרה בקרקע; חתך ושרישה באחד הניסים; 0נגינה אחת שלמה, טקרצת של נגינה.

— חֲרִיץ־חָלָב, ז, חתיכת גבינה.

חֲרִיצָה*, נ, בית השחי, בין הזרוע והצלעות; אזור שקושרים על החלצים.

חֲרִיצוּת*, נ, התמרה בעבודה, טבע איש חרוץ, זריזות רבה.

חֲרִיק*, ר׳ חיריק.

חָרִיק, ז, חרוץ, סניטה, פתחת בפי דבר.

חֲרִיקָה0, נ, עשית חריק וחריץ, סניטה, פתחת בפי פכין או חרב; ר׳ חרוּק שניס.

[1] חרית дикій шафран, Saflor, carthame, sunflower

חָרִיר*, ז, חר קטן; החר בראש המחט, קוצת המחט.

חָרִישׁ, ז, עת חרישת השרה; פעלת החורש; חרישה; השרה העומר לחרישה.

חֲרִישָׁה*, נ, פעלת החורש את האדמה, חריש; שתיקה, אי־שמיעה; חורשה.

חֲרִישׁוּת*, נ, טבע דאיש שאינו שומע, תכונת החרש.

חָרִישִׁי, ת, שקט, בקול דמטה; חם, יוקד(?).

חָרִיתָה*, נ, פעלת החורת והחוקק.

חרך (חָרַךְ, יַחֲרֹךְ), חָרַךְ*, הַחֲרַךְ*, פ״י, קלה באש, הכהב להעביר שער או נוצות.

הִתְחָרַךְ*, הקלה באש, התהבהב.

חָרָךְ, ז, (ר׳ חֲרַכִּים), אחד חרי החלון וקביו; פסגרת לזכוכית החלון; חלון קטן; חר בקיר במקום חלון.

חָרְלִי, ר׳ חָרוּל.

חֲרַלַּת*, נ, קרחת עם אבעבעות ככויות של נגיעה בחרולים, פרפרת[1].

חרם* (חָרַם*, יַחֲרֹם*), פ״י, עשה רשתות.

הַחֲרֵם, הקדש, הבדל מן החל אל הקדש או מחיים למות; החלט על דבר אסור הנאה ממנו; החרב, הוכש; השטר ואבד; תת הרם על־, הכרו הרם על־, נדה.

הָחֳרַם, היה נרן להרג ואבר; האסר בהנאה; הנתן בחרם, היה בנדוי.

חֵרֶם, חָרֶם, ז, (ר׳ חֲרָמִים, חֲרָמוֹת), כליון חרוץ, חרבן, פעשה תועבה; הקדשה, הברלה מחל אל הקדש; נדוי, הברלה מתוך הערה; רשת, מצודה; ברכה שצדים בה דגים.

חָרֶם*, ז, שודד, גולן; דַּיָּג; שם לעמודים הענקים במצרים הרחבים למטה וצרים למעלה, ר׳ חרבה.

[1] חרלת крапивная лихорадка, Nesselausschlag, urticaire, nettlerash, (urticaria)

חָרְמָה0, ז, השממה, כליון.

חָרְמוֹן, ז, שם ההר הגבוה מצפון לארץ ישראל.

חַרְמַשׁ, ז, (ר׳ חֲרְמָשִׁים), מגל לקצר תבואה.

חָרֵם, ז, שמש; שחין יבש הנורם חכוך; *הרש, שֶׁבר כלי יוצר שרוף באש; עביט של טי רגלים; דבר קל ערך.

חרמש

— כְּלֵי חָרֵם*, זיר, כלים עשוים כחבר שרוף באש.

— צָלוּל בַּמַּיִם אַדִּירִים וְהָעֲדָה0 חָרֵם בְּיָדוֹ*, משל על איש העבל להוכיח איזה רבר והרבר נופא הוא קל הערך שלא כראי לעבל בו או שההוכחה בטלה וטבָטלה.

— כְּחֶרֶם הַנִּשְׁבָּר*, משל לרבר שאין לו כל ערך.

חֶרֶם*, ז, יוצר חרס, קַדָּר, עושה כלי חרס.

חַרְסִינָה0, נ, כלי חרס סיני 1).

חַרְסִית*, נ, כלים עשוים מחבר; חבר שפצנו עושים כלים; חרס כתית ושחוק לחלקים קטנים מאר.

— שַׁעַר הַחַרְסִית*, אחר משערי ירושלים ביטי הבית השני מצר מזרח.

חָרְסָת*, נ, תערבת טיני פרות כתושים ובלולים בחמץ שבה טטבילים ירקות חריפים (ביחוד בליל הסדר של פסח).

חרף (חָרַף, יָחֳרַף), פ״י, היה רפה; הפוך אחור; גזר כל יטי החרף; נדף, נאץ, שם לקלון. הֻתְחָרַף, היה מקרש, קטי לאחר. חָרָף, שם לקלון, נדף, נאץ; (־נֶפֶשׁ) שם נפשו בכפו. הִתְחָרַף*, היה לקלון; שמע חרפה; הזרקן.

חָרָף, ז, רבע השנה שאחרי הקיץ; חצי השנה שבין הקופת הקיץ והאביב (מתשרי עד ניסן).

— בֵּית הַחֹרֶף, הבית שיושבים בו ביטי החרף והקר.

— וְמֵי חֹרֶף הָאָדָם*, זיר, יטי עלומים; יטי זקנה.

חֲרָפָה, נ, (פ׳ חֲרָפָה, ר׳ חֲרָפוֹת), פ״ר חֲרָפוֹת), כליטה, קלון, בוז, בזיון; בור, חרוף; כטי לעורה.

חַרְפִּי0, ז, טין עוף קטן מזמר ונוהג ירקרק 1).

חרץ (חָרַץ, יַחֲרֹץ), פ״י, שן; (לשון); נזר, פסוק דין; קבוע רבר, החליט; הקוק וגזר בתוך״; עשה חריץ, סריטה; הזריז. הַחֲרֵץ, היה נגזר ונחתך בדין; היה חקוק ונגזר.

חָרֵץ*, ז, שרטת; פעמק; 0כליה, השמדה (בפיוט); החלטה.

חַרְצֹב, ז, (ר׳ חַרְצֻבּוֹת), מחץ, פצע; כבלי ברזל, נחשתים.

חַרְצָן, ז, (ר׳ חַרְצַנִּים), הגרעינים הקטנים שבתוך גרגיר העגבים; 0הגרעינים הקטנים שבתוך גרגיר התמר.

חרק (חָרַק, יַחֲרֹק), פ״י, (שִׁנַּיִם עלי), חכוך השנים העליונות על התחתונות מכעס וכיוצא והשמיע מכניהן קול צריד; *שרוט בתוך.

חָרָק0, ז, (ר׳ חֲרָקִים0, חֲרָקִי0), חהך דק או חריצה בגוף טן הגיטים; ר׳ חרוק.

חרר (חַר, יָחֹר), פ״ע, היה חם ויבש; יבוש כאר; 0(חָרַר, יַחֲרֹר), פ״י, נקוב, עשה חור בתוך״. הֶחֱרִר, השרף ויבש באש; היה יבש (הגרון). חוֹרֵר*, היה חבשי, יצוא לחבשי. חַרְחֵר, ר׳ חרחר.

חָרַר, ז, (ר׳ חֲרָרִים), מקום החרב ושמם מחרבני קיץ.

חָרָר*, ז, חר, נקב קטן.

חֲרָרָה*, נ, עגה דקה ענלה אפויה על נחלים;

1) חרסי Zeizig, serin, siskin, חיז

1) חרסינה Porzelan, porcelaine фарфор

דבר הדומה בצורתו לענה כוֹאת.
— עֲנִי הַמַּהֲפֵךְ בַּחֲרָרָה*, טבטא תלטודי לאחד העוסק ומסתפק בדבר טועט שיש לו.
חָרֵשׂ*, ז, סוֹד, רָז; שתיקה, דוּמיה.
— חֲרָשִׁים, בשוּף, בשפים.
— שָׂלָיַח חָרֵשׁ*, שליח שנשלח בסוד.
חָרֵשׁ, תה״פ, בלאט, בשתיקה, בסוד.
חרש (חָרַשׁ, יַחֲרשׁ), פ״י, פלח האדמה להכינה לזריעה; הרוֹת, חקוֹק, פתח פתוחים; יצר כלי טטכת; השוב רע על־. (יֶחֱרַשׁ), פ״ע, היה חֵרש, הדוֹל כהיות שוטע; שתוֹק, עבר בשתיקה על דבר. הֶחֱרִישׁ, החפר לשדה זרע. חָרֵשׁ*, גרום שאחר ישתק. הַחֲרִישׁ, חשוב רעה; שתוֹק, דוֹם, גרום שאחר ישתק; היה חרש, לא שטוע; עשה לחרש; (לֹ־), לא ענה על דברי איש, לא עיר על דברו. הִתְחָרֵשׁ, דַבר (אנשים אחדים) בלאט ביניהם: *היה לחֵרש, הדוֹל מהיות שוטע; שמוּר, ארוּב.
חָרֵשׁ, ז, (י׳ חֲרָשִׁים), יער־קטן, סבך עצים, שיח.
חָרֵשׂ, ז, (ס, חָרֵשׂ, י׳ חֲרָשִׂים גם חֲרָשִׁים, ס״ר חַרְשֵׁי גם חָרְשֵׁי), אמן בטלאכת מחשבת; מצַיֵר, עושה ציורים ותמונות; עושה טלאכה בחטרים שונים; נַסָּח, חרש בריזל; חרש עץ, נגר; מכשף.
— חָרַשׁ אֶבֶן, ז, חוצב אבנים, פתח.
— חָרַשׁ מַשָּׂחִית, ז״ר, חכטים להרע.
— חָרַשׁ־עֵץ[1], ז, שם עוף[1].
— חָרַשׁ עֲצִים, ז, נגר עושה כלים בעץ.
חֲרַשׁ, ז, אטוּם אונים, בלתי שוטע; *אלם וחרש; שוטע ואינו מדבר, אלם.
חָרָשׁ, ז, חטר שנשרף באש והתקשה; שבר מכלי עשוי בחבר זה.
— כְּלֵי חָרָשׁ[0], ז, חרס, כלי חרס.

חַרָשָׁאי[0], ז, פועל אצל אכר, הטקבל בשכרו חלק ביבול השדה ומזונותיו.
חַרָשָׁה, ר׳ חָרֵשׁ.
חֲרָשָׁה*, ר׳ חרישה.
חֲרָשׁוּת*, נ, מום החרש שאינו שוטע.
חֲרָשִׁית*, חֲרָשֶׁת*, נ, אשוטת אונים; אלטת והרשת (שאינה מדברת ואינה שוטעת).
חַרְשָׁן[0], ז, עוסק בחרשת; בעל בית חרשת.

חרשף

חַרְשָׁף, ז, טין עשב קוצי נאכל[1].
חַרְשֶׁת, נ, טלאכת חרש עץ או אבן או מתכת; [0]תעשיה, כללות המלאכה הנעשית בבתי טעשה.
— בֵּית חַרְשֶׁת[0], ז, בית טלאכה, סַדנה.
חָרֶשֶׁת*, נ, ר׳ חרשית.
חרת (חָרַת, יַחֲרֹת), פ״י, חקוק, פַּתח, רשום בעט בריזל. הַחָרַת[0], הכתב; הגזר (גזרה). הַחֲרַת*, חרות.
חָרֶת*, ז, צבע שחור של רצענים וטעבדי עורות; הרשם העטוק החרות בדבר חד.
חָרֶת[0], ז, חרשאי, פועל אצל אכר הטקבל בשכרו חלק ביבול השדה ומזונותיו.
ח״ש, ר״ת, חלול שבת; חצי שעה.
חשאי*, ר׳ חשי.
חשב, (חָשַׁב, יַחְשֹׁב, יַחֲשֹׁב), פ״י, יצור רעיונות בנפש; (־איש או דָּבָר ל־), דמה כי איש פלוני או דבר פלוני הוא כך וכך; פַּבר, תת כבוד וחשיבות; עין בדבר והתבונן איך לעשותו; *עשה חשבון; (־לַעֲשׂוֹת), רצה לעשות, החלט לעשות. הַחְשֵׁב, הראה דומה ל־, התמשל ל־; הכבר, היה נכבד; הובא בטספר, הבנה. חֶשְׁבּ, ערוך חשבון; בחון בלבו; בקש תחבולות ועצות; *הבא בחשבון. הִתְחַשֵּׁב, בוא בטספר, הטנה; עשה חשבון

[1] חרש עץ дятель, Specht, pic, Woodpeeker
[1] חרשף артишок, Artishoke, artichaut, artichoke,

מדיק, חשוב הרבה; *היה לאדם חשוב.

חָשַׁב, ז, חנורה, אסוד, אזור מקשט.

חֶשְׁבּוֹן, ז, (ר׳ חֶשְׁבּוֹנוֹת), עיון ומחשבה שכלית; עריכת מספרים ביחס ידוע זה לזה; *הכנת החשבון; °סדור מספרים של הוצאות שונות, של מחירי דברים, המניע מאיש ומחטיע לו וכיו״ב.

— **עָשָׂה חֶשְׁבּוֹן***, ברר את החשבון, סדר את החשבון, גמור את החשבון.

חֶשְׁבּוֹן, ז, (ר׳ חֶשְׁבּוֹנוֹת), מזמה, תחבולה; מכונה; מכונת מלחמה לקלע בה מרחוק אבני קלע.

חַשְׁבָּן, ז, בעל חשבונות, איש היודע לחשב חשבונות.

חשד* (חָשַׁד*, יַחְשֹׁד), פ״י, (גם עם־), חשוב עון כ־, החשוב שפלוני עשה דבר רע מבלי לדעת לכנון ומבלי הוכחות וראיות. **חָשַׁד***, החשב לפושע ועושה מעשה רע. **חַשַׁד***, חשוד.

חֶשֶׁד* (או **חָשֶׁד***), ז, מחשבת עון על־, מחשבת איש על רעהו מבלי ידיעה וראית כי עשה דבר רע.

חַשְׁדָּן, ז, איש שדרכו להשד תמיד בחבריו כי הם עושים רעות.

חַשְׁדָּנוּת°, נ, טבע החשדן.

חשה (**חָשָׁה**, יָחֹשׁ), פ״ע, שתוק, דום, המנע מהשמיע קול; היה שקט בלי תנועה, המנע מעשות דבר. **הֶחֱשָׁה**, חָשה; חַשתק, הקם דממה.

חשי״ן, ר״ת, חרש שוטה וקטן.

חָשׁוּב*, ת, נכבד, נשוא פנים; יקר, רב ערך.

— **חָשׁוּב כְּ־***, דומה ל־, כאילו היה־.

חֲשׁוּב*, ז, חשיבות; מציאות הנספר המדיק על ידי חשבון; חשבון.

חָשׁוּד*, ת, נחשד בדבר, הנחשד לפושע כ־.

חָשׁוּךְ*, ת, אפל, טלא השך.

חָשׁוּךְ*, ת, שחסר לו, שאין לו.

— **חָשׁוּךְ־בָּנִים***, ת, עקר, שאין לו בנים.

חָשְׁוָן*, **מַרְחֶשְׁוָן***, ז, שם החדש שאחרי חדש תשרי.

חָשׁוּק*, ת, אהוב, חמוד. ז, כל מה שאדם מתאוה לו.

חָשׁוּק, ז, כעין חנורה או טבעת גדולה לחבר בה ראשי עמודים או חלקי כלי וכדומה להדקם; קשיט דבר בקביעת בסף או זהב בתוכו.

חָשׁוֹק, ז, הענול העליון של האופן שבו תקועים החשורים; *ענול ברזל או עץ לחבר את הלמודים בהבית וכדומה.

חֲשׁוּקָה*, נ, אהובה, חמודה.

חָשׁוּר, ז, אחת היתדות שמחבירות את החשוק של האופן אל הגב, הוא הגלגל הקטן שבטרכזו.

חָשִׁי״, (**חֲשָׁאי״**), ז, סוד; דממה, שקט.

— **בַּחֲשִׁי״**, תה״פ, בסוד, בחרש.

חֲשִׁיבוּת*, נ, תכונת דבר שהוא חשוב ונכבד.

חָשְׁיוֹן°, ז, הרגשה, תחושה, הכרת האיש את הנמצא סחוץ לו.

חֲשִׁיךְ, ז, עדר צאן.

חֲשִׁיפָה*, נ, פעלת הטגלה, גלוי דבר; קלפת העץ.

חֲשִׁיקָה*, נ, תאוב, תשוקה, חשק.

חשך (**חָשַׁךְ**, יָחְשַׁךְ), פ״ע, היה חשך, התכסה אפלה, העדר אור; (עינים), העדר הראות; (פנים), היה שחור וקודר מצער. **הֶחְשַׁךְ***, היה חשך. **הַחְשַׁךְ***, מנוע אור, כמה באפלה; *היה חשך; אחר עד השכמה; חכה עד הלילה; בוא הלילה סתאם.

חָשֵׁךְ, ת, נקלה, לא נכבד.

— **חֲשֵׁכִים**°, ז״ר, טורדי אור, שונאי השכלה וקדמה.

חֹשֶׁךְ, (כ׳ חָשְׁכִי), אפלה, העדר אור; (במליצה),

כנוי לטעשים רעים, לצרה וליגון.

חָשָׁךְ, ת, (ר׳ חֲשָׁכִים), הולך בחשך.

חשך (חָשַׁךְ, יַחְשֹׁךְ), פ״י, מנוע, עצור, לא נתן; חַסַר, הַמעט; שמור וקבץ יחד; חוס, רחם. **הַחָשַׁךְ**, הַעצר, חדול מהיות.

חָשָׁךְ, ז, הפסק.

חֲשָׁכָה, נ, (פ׳ חֲשָׁכָה), אפלה, חסר אור; *ראשית הלילה אחרי בוא השמש; [0]סכלות; בעורת.

חשל (חָשַׁל*, יַחְשֹׁל*), פ״י, חרוש ברזל, הכה בפטיש על הטתכת לתת לה צורה; נפץ לי־סים. **הַחָשַׁל**, היה חלש וכושל, הרגש ריון ולאות; הפשל בהליכה. **חַשָּׁל***, הַי־סות, ההליש. **הַחְשָׁל**[0], הַחליש, הרפה.

חָשָׁל[0], ז, ריון כֹּה, חלשה.

חַשָּׁל*, ז, חרש ברזל, ביחוד הפועל הטכה בפטיש על הטתכת.

חֲשָׁלָא*, ז, שעורים כתותות שנטלה קלפתן, נרש שעורים.

חַשְׁמוֹ[0], ז, נתינת כח חשטל בדבר.

חַשְׁמוֹנָאי*, שם משפחת טתיהו הכהן שעמד בראש הטתקוטטים כנגד היונים ביטי הבית השני.

חַשְׁמַל, ז, (גם חַשְׁמַלָה), נגה אש, זהר אש; עין כפר יטי; [0]כח ושבע דבר אשר בדברהו יצאו טבנו זיק אש והוא טושך אליו נוטים אחרים[1].

חַשְׁמַל[0], פ״י, תת כח חשמל בדבר; עורר כח חשטל בדבר על ידי טריחה וכרוטה.

חַשְׁמַן, ז, שר, אביר; [0]אחד טראשי הכהנים הקתולים העוטדים לפני האפסיון.

חֹשֶׁן, ז, כסות טכסה החזה; אחד טבגדי הכהן הגדול שנשא על חזהו.

חשעי״ה, ר״ת, חטץ שעבר עליו הפסח.

[1]) חשטל электричество, Elektrizität, électricité, electricity

חשף (חָשַׂף, יַחְשֹׂף), פ״י, גלה דבר סתר, הסר הטכסה; הסר הקלפה, קלוף; שאוב טעל־. **הַחָשַׂף**[0], התגלה, הגלה.

חשק (חָשַׁק, יַחְשֹׁק), פעו״י, (גם עם ב־), התאוה, רצה בחזקה, חפץ בדבר, אהוב בחזקה; *חבר יחד, צטד. **חַשַּׁק**, חזק ודבק.

חֶשׁוֹק, החזק והדבק; היה השוק.

חֲשֹׁק, ז, (כ׳ חֶשְׁקִי), תאוה, תשוקה, חפץ; נטית אהבה בין זכר לנקבה.

חָשׁוּק, ר׳ חָשׁוּק.

חָשׁוּק, ר׳ חָשׁוּק.

חֲשָׁכְנוּת[0], נ, טבע איש טבקש אהבה.

חָשַׁר, ר׳ חָשׁוּר.

חשר* (חָשַׂר*, יַחְשֹׂר*), פ״י, כבור בכברה, הנף בנפה. **חַשַּׂר***, נטוף, הזל טפות.

חָשֵׂר*, ז, **חֲשָׂרָה**, נ, קבוץ, אספה.

חשש* (חָשַׁשׁ*, יַחְשֹׁשׁ*), פ״ע, (עם לְ־, בְּ־, אֶת־), דאוג, חרוד, הצטער; כאוב, הרגש כאב; (לדבר), שים לב לדבר והשגיח בו, התחשב בדבר.

— **חוֹשְׁשָׁנִי***, ירא אני פן־; טרגיש אני כאב ב־.

חָשָׁשׁ, ז, עשב יבש דק.

חָשָׁשׁ*, ז, **חֲשָׁשָׂה***, נ, יראה, פחד, דאגה, לדבר.

חַת, ז, (פ׳ חִתֵּי, חִתָּם), פחד, טורא, יראה, טגור.

חת, **חָת**, ת, (נ׳ חַתָּה, ר׳ חַתִּים, חַתּוֹת), כלי אטץ לב, ירא.

— **לְבַלִּי חָת**, תה״פ, בלי טורא ופחד.

ח״ת, ר״ת, חתן תורה.

חתה (חָתָה, יַחְתֶּה), פ״י, גרוף וחַפרד; גרוף ואסוף יחד; גרוף והשלך הלאה; ר׳ חתת.

חַתָּה*, תאב, טאס, שקין.

חַתָּה, נ, פחד, טורא.

חִתּוּי*, ז, פעלת הגרוף והטאסף יחד.

חֲתוּךְ*, ז, כריתה בסכין וכיו״ב, פעלת החותך; החלטה, גזירת אשר; °גילה, כריתות העולה.
— חֲתוּךְ הַדִּבּוּר°, ז, הפרדת הטעים בדבור להבחנות.

חָתוּךְ*, ת, גזור, כרות; מָחלט וקבוע בלי שנויים.

חַתּוּל, ז, תכריך, מטלית לתחבשת פצע; °חתיכת בד לעשׂוֹת בו ילד קטן.

חָתוּל*, ז, (ר׳ חֲתוּלִים*), חתול הזה קוראים לזכר וגם לנקבה).

חָתוּם, ז, ספר מקנה, שטר חוזה; *סיום, סוף נוסחא; מקום החתימה בכתב או בשטר.

חָתוּם°, ת, מנוי על עתון או ספר.

חֹתֶם, ז, חתימה (על שטר); סגירה בשבעת חותם; סיום, סוף.

חִתִּין*, ז, כיאה בקשר קבוע משפחה על ידי תועת אחד הקרובים; התוגה, נשואים.

חֲתָחַת, נ, (ר׳ חֲתָחִים), סבכה, דבר גידים סדר גדול; בקע באדמה.

חֲתִיָּה*, נ, הפעלה לחתות גחלים.

חֲתִיכָה*, נ, חתוך, פעלת החותך והכותת; גזר, חלק הנחתך מדבר שלם, נתח אדם מנתחי דבר גדול; °החלק היותר קטן שלא יחלק עוד (בספרות הקראים).

חֲתִימָה*, נ, כתיבת איש את שמו לאשר הכתוב לפעלה; כתיבת יד לאות הסכם על דבר; סוף, סיום, גמר; סתימה; °סגירה, התפנות על דבר.

חֲתִיפָה*, נ, פעלת החותף והלוקה בחוקה מיד אחד.

חֲתִירָה*, נ, כתחרות, הסיבה תחת דבר; סרץ בין־, תעלה.

[1] חתול кошка, katze, chat, cat

חֲתִית, נ, מורא, סחד.

חָתַךְ* (חֲתַךְ, יַחְתֹּךְ), פ״י, גזר, כרות; החלט, הרוץ, גזר דבר; °הציא פסק דן, הרוץ משפט; °פסק; תת הכנית לדבר; נטא כיוון; עשה פשרה בין; °שנוי ב־ (קו נקו או שטה בשטה—כהנדסה). חֲתַךְ, יָעֵר (דין ומשפט); *הכרת להתיכות; °כרת מ־.

חָתָךְ*, גזור לשנים או לשלשה חיתי; בַּבֵּל בין הדברות. חִתּוּךְ*, הֶחְתֵּךְ*, הגזר.
— מִסְפַּר חוֹתְכוֹת°, ז, ראית שאין בה על ספק, הוכחה נמרצה.
— שְׁנַיִם חוֹתְכוֹת°, הָשִׁם, השנים הקדמיות בפה.

חֲתָךְ*, ז, שסע, מקום הנחתך; חלק הָתוך מדבר, חתיכה.

(חתל) חָתַל°, עשׂוֹ ילד בחתולים; חבוש מכה.
חָתוּל, הָחְתַל, היה עשוי וכיוצ.

חֹתֶל*, ז, סל עשוי מעניני תמר, ר׳ חותל.

חַתָּלָה, נ, מעשׂפה, תכריך.

חתם (חָתַם, יַחְתֹּם), פ״י, סתום, סגור, נעול; כסה, הסתר; קם איש דבר בכתובת שמו או בשימת חותמו; סגור בשבעת־חותם; גמור, השלם דבר; °הטמנה על דבר. חֻתַּם, הסגר בשבעת־חותם; °הסתם. חֹתֵם, סגור, כלוא; סגור בשבעת־חותם. חָתֹם*, הסגר בשבעת חותם. הֶחְתֵּם, עצור, כלוא, סגור; *עשה שאחר יחתם ויקום דבר בכתובת שמו או בשימת חותמו.

חֹתֶם (חוֹתָם), ז, חֹתֶמֶת (חוֹתָמֶת), נ, טבעת או יתד וכדומה עם פתוח שם נושאה לאשר ולקום בה דבר; *משבע מכתבת או מחצי אחר למסגן; קלסת גרעין; °את הקלון על בגדי היהודים ביצי הבגים.

(חתן) הִתְחַתֵּן, התקשר (שתי משפחות) על ידי נשואי איש ואשתו; *היה חתן.

חָתָן, ז, (ר׳ חֲתָנִים, ס״ר, חֲתָנֵי), בעל הבת;

ילד נטול; ארוס; איש ביטי שמחת חתניו;
⁰טי שעושים לכבודו הגיגה (חֲתַן חג היובל).
— חֲתַן בְּרֵאשִׁית⁰, ז, ר׳ חתן תורה.
— חֲתַן הַתּוֹרָה, ז, מי שנקרא לעלות לקריאת התורה לסיום הפרשה האחרונה בתורה ביום שמחת תורה, ובן מי שנקרא להתהלת התורה באותו יום, ויש שקוראים לשני חֲתַן בְּרֵאשִׁית.
חֹתֶן (חוֹתֵן), ז, אבי האשה ביחס לבעלה; לפעמים גם: אחי האשה.
חֲתֻנָּה, (ס׳ חֲתֻנָּה, כ׳ חֲתֻנָּתָ), ח׳ כלולות, הנ ברית הנשואים.
חֲתֻנַּת (חוֹתֶנֶת), נ, אם האשה ביחס לבעלה.
חֲתָנוּת, נ, ר׳ חֲתֻנָּה.

חתך (חָתַךְ, יַחְתֹּךְ), פ״י, גזול, לקוח שלא כדין אחר בחזקה; חָטַף.
חֲתָךְ, ז, גול, גזלה; גולן, רוצח; טות; *התנפלות, פעלת הטתנפל, התקפה; ⁰חתיפה, פעלת החותף.
חתר (חָתַר, יַחְתֹּר), פ״י, (עם ב־, ל־), פרוץ ובקוע אל תוך; חפור טתחת ל־ כדי לפרץ אל תוך; חפור בטשוט בטי הים או הנהל לדחף את האניה או את הסירה; *נקוב וקדוח בתוך; ⁰(תחת־), עשה לאחר רעה בסתר.
חֹתֶת (חֵת, יַחַת), פ״ע, השבר; הבהל; דפוא.
חֹתֶת, השבר; פחוד, ירא. חַתַּת, שבר, נפץ; הפחד, הבהל. הָחַת, חפת.
חֵתֶת, ז, פחד, טורא, טנור; צרה, שבר.

ט.

ט. האות התשיעית באי״ב העברי, שבה תֵּית; סמן המספר תשעה, תשע.
ט״א, ר״ת, טעם אחר.
טַאוּטַ⁰, ז, כובע חדר, הסרת הסחי בטטאטא.
טָאַט*, טַאטֵא, (טַאטֵא, יְטַאטֵא), פ״י, נרוף סחי ודטן של הקרקע בטטאטא של קבוצת שבטים דקים, כבד, נקה והסר הזבל.
טָאטָא*, ז, ר׳ טטאטא.
טָבְ*, טָבָא*, ת, טוב. תה״פ, טוב, היטב.
— לְטָבְ*, לטובה.
— טָבִין וּתְקִילִין*, (טבעות), טובים ושקולים בטשקל נכון.
טָבְאוּת*, תה״פ, היטב, טוב.
טִבְחַ*, ז, שביהה, שחיטה, הריגה, פעלת השובה.
— יוֹם טִבְחַי*, ז, יום שחיטת קרבנות רשות.
טִבְחַי*, ז, שם רוח הטה השולטת בארץ ישראל בראשית יטי הקיץ.
טָבוּל, ז, מצנפת שחובשים לראש בארץ הקדם; ציצית התלויה במנבעת ליושבי ארץ הקדם.
טָבוּל*, ז, טבילה, הטבלה, פעלת הטובל; ההרסת שבה טטבלים בשר; הבאת תבואה לטצב טָבל, עשית תבואה לטָבל (ר׳ טבל).
טְבוּעַ*, ז, אבדה, דבר האבוד; פעלת הטטבע וטשקיע ב־.
טַבּוּר, ז, (הָאָרֶץ), טקום טורם; טרכז, תוך; *שרר, ככסתר שקוע בעור הבטן.
טבח (טָבַח, יִטְבַּח), פ״י, שחוט בהטה לטאכל; הרוג אנשים בטלחטה וכיו״ב; בשל טאכלים. טָבַח, טָבוּח.
טָבַח, ז, שחיטת בהטה לאכלה; שפך דם אדם לרב; בהטה טוכנה לשחיטה; בשול טאכלים לפעודה.
— טִבְחוֹ שֶׁל־ טָבְחַי*, טבטא טשל

לאכר: מזונותיו של פלוני מוכנים לו, כלו: סתו אפויה.

טַבָּח, ז, שוחט בהמות; מוכר בשר, קצב; מבשל, מכין אכל; חַלִּין מַטָּנָה לְהַרְגִּ הַרוּגִי מַלְכוּת.

טַבָּחָה, נ, מאכלים מבשלים לסעודה; טֶבַח, הרינה.

טַבָּחָה, נ, מבשלת, מכינה אכל.

טַבָּחוּת*, נ, אוטנות הטבח, עסק הטבח.

טְבִיחָה*, נ, שחיטה, הרינה; סעלת הטובה והשוחט; סעלת המבשל.

טְבִילָה, נ, טְבּוּל, רחיצה בטים, השקעת דבר או גוף בטים והוצאתו משם; מקוה טים עשוי לטבילה.

— **טְבִילַת אֶצְבַּע***, נ, השקעת האצבע ב־.

טְבִיעָה*, נ, מצב הטובע והצולל.

— **טְבִיעַת עַיִן***, נ, הכרה בטבע עין, סגלה להכיר בטבע עין חדר.

טבל (טָבַל, יִטְבֹּל), סע״, (גם עם ב־), הורד דבר יבש בטים ללחלחו; רחוץ הגוף בטים; *עשה לטֶבֶל (ר׳ טֶבֶל). הַטְבֵּל, הַשְׁקָע, הורד בנוזלים; *היה טָבֵל (ר׳ שם).

טָבֵל*, **הָטְבֵּל***, השקע והורד דבר בנוזלים; טכול דבר בנוזל לאכלו; אכול; הבא בברית הדת הנוצרית. הָטְבֵּל[0], הביא בברית הדת הנוצרית.

— **טְבוּל יוֹם***, איש ששכל משאתו ביום ועליו לחכות עד שקיעת השמש כדי להטהר.

— **טוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ***, משל על העושה תשובה ואינו מחזיר את הגולה שבידו, או על המתודה בדברים על מעשי הטא ואינו גומר בלבו לעזב את מעשיו.

טֶבֶל*, ז, תבואה לפני שהרימו ממנה תרומה ומעשרות.

טַבְלָא*, **טַבְלָה***, נ, (ר׳ טַבְלָאוֹת גם טַבְלָיוֹת*), לוח קטן; לוח מספרים או שטות; שלחן; תפ.

טַבָּלָן[0], ז, צולל בטים, אמודאה, יורד בטעמקי טים; טין עוף[1].

טבע (טָבַע, יִטְבַּע), סע״, שקוע, צלול, ירוד והעטק בתוך דבר; *צלול בטים ויורד תהומה; השקע, הורד דבר בטים; עשה מטבעות; התך והדפס צורה בטבעת; עשה לחק, קבוע לחק; קרוא בשם, כנה. **טָבֵעַ**, השקע בנוזלים. **טָבוּעַ**, השקע, צלול, ירוד תהומה. **הַמְטַבֵּעַ**[0], השקיע; שים בטבע דבר; קבוע תמונה או טלים בטבע; חרית בלב־, עשה רשם חזק ב־. **הָמְטַבֵּעַ**, הורד למעמקים; הונח ליסוד; [0]הַחרת בלב־.

— **טָבְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם***, מטאפ לאמר: הוא טירוד ועסוק מאד באלו קרדי אסון נורא.

טָבַע*, ז, (לפעמים נ׳), מטבע; תדלה, שם טוב; יסוד עקרי; חקי היצירה העושים את העצמים כמו שהם; [0]התולדה וכל אשר בה; אפי, תכונת האיש ומזגו; סגלת דבר ותכונתו; מדה.

— **מָטְבֵּעַ שֵׁנִי***, תכונה שבאה לאיש ע״י הרגל וכדומה.

— **יָצָא טְבְעוֹ בָּעוֹלָם***, (כלה), מטבעותיו קבלו, ובהשאלה: התפרסם שלשונו או שמו.

טֶבַע[0], ת, של הטבע, כמו שהוא בדטבע, מה שאינו מלאכותי; חכם בקי בחכמת הטבע.

טַבָּעִיּוּת[0], נ, מצב דבר שהוא טבעי.

טַבָּעַת, נ, (כ׳ טַבַּעְתִּי, ר׳ טַבָּעוֹת, ס״ר טַבָּעוֹת), ענול מטחכת וכיו״ב; ענול קטן מטחכת וכיו״ב לאצבע לתכשיט; *אחד הענולים שבגרון. —

טבעת

[1] טבלן Taucher, harle, гырок, goosander

— פִּי טַבְעַת*, ז, הלחלת, קצה המעים, מקום יציאת הצואה.

טַבַּת, ז, שם החדש העשירי אחרי ניסן.

ט״ג, ר״ת, טעת נוי.

טַגָּא*, טַגָּה*, נ, בנר עליון רחב שלבשו הרומאים, תגא.

טַגוֹן*, ז, סעלת המטגן; ⁰רִבה, מיני סרי טִבְשלים בסכר.

טָגַן*, פ״י, בשל דבר היטב בשמן; צער, ענה; ⁰בשל סרי בסכר. טָגוּן*, היה טָגַן.

טַגְרִים*, טַגָּרִים*, ז, נמר, חית טרף ממשפחת החתולים[1].

טגרוס.

טָדִי*, ז, קשת בנין מְחֻדדה.

טָהוֹר*, ת, נקי (מסיג, מְטָמֵא, מלכלוך), צח, ברור; הסך מן ״טמא״; מי שלא נגע בדבר טמא; מי שאינו מְלֻכלך בחטא ובכל מעשה רע.

— הַטָּהוֹר*, כנוי לאלהים.

טהר (טָהַר, יִטְהַר), פ״ע, היה נקי וברור (על ידי העברת והסה מהנוף). טָהַר, נָקה, הסר כל חלאה וסיג; הוצא מחזקת טְמֵאה, חשוב לטהור. טְהוֹר, הִנקה, היה נקי וטהור. הִטַּהֵר (־הִתְטַהֵר), נקה את עצמו.

טָהֳרָה, ז, צחות, נקיון; זהר, בהירות; מקום נקי וטהור; *שטח ה־, סני ה־.

טָהֳרָה, ר׳ טהר.

טַהֲרָה⁰, נ, סעלת המנקה והמטהר.

— טַהֲרַת הַחֶשְׁבּוֹן*, נ, נטר החשבון, סגירת החשבון.

טְהָרוּחַ⁰, ז, מכונה לנקות ולטהר האויר בחדר.

[1] טגרוס Tigris

טוב (טוֹב, טָבוֹ, טוֹבוֹ, יִיטַב), על דרך נחי ס״י משרש ״שבב״), פ״ע, (״ל־״), (היה) איש במצב נעים לו; היה ישר ושלם באיכותו ובתכונתו; (לב־ טוב עָלָיו), היה שבח וטלא רצון; (בְּעֵינֵי), מצוא דבר חן בעיני איש, היה דבר רצוי ונעים. טַיָּב*, ר׳ טַיִּב. הֵיטִיב, ר׳ שרש ״יטב״.

טוֹב, ז״ר, דבר טוב (ע׳ להלן: טוב, ת׳), איש טוב; מאכל דשן; מנוחה, שלוה; אשר, ברכה; חסד, פעלת חסד לאחר; מעשה הצדקה, מעשה חסד ונדבות.

טוֹב, ת, יפה, נעים, מועיל, רצוי שהוא כראוי להיות, שאינו רע; בריא, חזק; השוב.

טוֹב, תה״פ, רצוי, נכון, יפה.

טוֹב, ט״ק, אות הסכמה לענין רצוי.

— טוֹב לֵב, ת, בעל לב טוב; שמח ועליז.

— טוֹב מַרְאֶה, ת, יפה נעים.

— טוֹב עַיִן, ת, רוצה בטובת אחרים.

— טוֹבֵי הָעִיר*, ז״ר, מנהיגי העיר וראשיה.

— טוֹב שֵׂכֶל, ת, חכם נבון.

— יוֹם טוֹב, ז, חג, יום שמחה.

— בָּן־טוּבִים*, בַּת טוּבִים*, איש או אשה מטשפחה טובה והגונה.

— כִּי טוֹב*, כנוי לאור היום.

— לְעוֹלָם יִכָּנֵס אָדָם בְּכִי טוֹב וְיֵצֵא בְּכִי טוֹב*, כנטוא משל לאסר: על האדם לצאת לדרך ולבוא העירה לאור היום מסני סחר חיות טורפות ורוצחים בלילה.

טוּב, ז, עשר, שפע ברכה, דברים יקרים; ישר, חסד, רוח נדיבה; אשר, הצלחה; יפי, יפעה, הדר.

— טוּב לֵב, ז, שמחה.

טוּבָא, תה״פ, הרבה.

טוֹבָה, נ, נדיבת הלב, רוח נדיבה; ישר; מעשה טוב וחסד, מעלל טוב; שרות לאחר מכלי חפץ לקבל שכר; אשר, הצלחה; הרווחה, הרחבה; *הכרת תודה.

— **טוֹבַת הֲנָאָה***, נ, תועלת קטנה, תועלת צדדית.

— **בְּטוֹבָה***, בחפץ לב, בהסכמה, ברצון.

— **שֶׁלֹּא בְטוֹבָתוֹ***, לטרות הפצר, נגד רצונו, על כרחו.

— **הַחֲזָק טוֹבָה***, הבי וזכור טובה, היה אסיר תודה.

טוֹבַל⁰, ז, שם עוף מעופות הטים, טבלן, ר׳ שם.

טוה (טָוָה, יִטְוֶה), פ״י, שזר, עשה חוטים מצמר או מפשתן. **הַטָּוָה***, העשה לחוטים.

טוֹ״ה, ר״ת, טובת הנאה.

טוֹוִיג*, ז, פעדה שכל אחד משתתף בה ונותן חלקו בדברי אכל.

טוח (טָח, יָטוּחַ), פ״י; שים טיט בבדקי הקיר; צפה, כסה בטיט או בסיד את אבני הקיר; צפה בטחבת; טרוח דבר על איזה עצם. **הַטָּחַ**, הסתם בסיד או בטיט; *הדבק והלחץ אל־. **טַיָּח***, טיח. **הָטָחַ***, טיח; לחוץ ודבוק ל־; הַכָּה, הלקה; בוא אל אשה; חרף, גדף. — **הָטָחַ רֹאשׁוֹ לְכוֹתֶל*** הכה ראשו לקיר, בטונן: הצטער הרבה מאד.

טָוַח*, ז, (ר׳ טָוְחִים*), יריה, השלחת חצים.

טוֹחָה, נ, קרב איש ופתר לבו; אחת הכליות; ענן דק (איוב ל״ח).

טוֹחַן, ז, טי שעוסק בטחינה.

טוֹחָנוֹת, נ״ר, השנים הגסות שמשני צדי הפה, ר׳ שן.

טוּט*, ז, חקוי לקול השופר.

טוֹטָפֹת, נ, עדי על הטצח; *תפלין; הכשיט הראש.

טוֹטָפֶת*, נ, פעלת השוה הטים.

טוֹל (טָל, יָטוֹל ור׳ נטל), פ״י, לקוח והעבר מטקום למקום; לקוח והסר. **טַיָּל***, ר׳ שיל. **הָטִיל**, זרוק, השלך; *שים בתוך; (בים) השתן. **הוֹטַל**, הָשלח בכח; נשול.

— **טוֹל לְךָ מַה שֶּׁהַבְּאָתָ***, בטצא לאטר: אין ערך לראיה והוכחה שאטרה.

טו״מ, ר״ת, שענה וטענה; טענות וטענות.

(טוֹן) הַטִּין*, הרטב בטיט ושונא, עשה לא רשוב.

טוּם*, פ״ע, עוף, רחוק, עבור באויר בטקום לטקום, פרוש כנף. **הָטִים***, גרום לעוף. **טָוֶם***, ז, **טָוֶסֶת***, נ, עוף בעל נוצות יפות.

טוס.

טוֹעַן*, ז, תובע, שיש לו תביעה חדישה אצל הברו; ⁰עורך דין, סניגור, כליץ לפני השופטים.

טוֹף* (טָף, אָטוּף), פ״י, הטף טים על־, שטוף וכסה בזרם.

טוֹפֶס*, ז, תבנית, דטות; העתקה; דברי השטר שאינם משתנים, ר׳ טפס.

טוֹר, ז, טה שטסדר בשורה, בעיבה, שדירה; ⁰שורה של כתב; שורה של שיר.

טוּר*, **טוּרָא***, ז, הר, גבעה.

— **גָּבְהֵי טוּרָא בֵּינֵיהֶם***, קם פיד וריב ביניהם.

טוֹרָח*, ז, איש הלוקח דבר בחזקה טיד אחר (בעד חוב). ר׳ טרח.

טוֹשׁ, (טָשׁ, יָטוּשׁ), פ״ע, עוף, שם, התפרץ

בטעוף טהיר; *טשוח, טוח, הטנף, התנאל.

טַשְׁטַשׁ*, ר׳ טשטש.

טו״ת, ר״ת, טענה ותביעה; טענות ותביעות; טלית ותפילין.

טָחַב*, ז, לחות, רטיבות; טקום לח; [0]טין צטה דק שפרטיו אינם נראים לעין ועולים בטקומות לחים [1].

טָחָה, ר׳ טוחה.

טָחָה, ס״ע, ירה, השלך, זרוק.

טְחוֹל*, ז, אבר ספוגי בתוך בטן החי הטונה בשנאל הבטן [2].

טְחוֹן, ז, עבודת הטחינה ברחים; אבן הרחים; [0]טחנה.

טָחוֹר*, ח. חולה בטחלת הטחורים.

טְחוֹרִים, ז״ר, אבעבועות בפי הטבעות והגרטת טכאובים בעת עשית הצרכים.

טחח (טָח, יָטַח), ס״ע, (־טָעַן), היה (העין) טכסה בדבר הטונע מראות; *ס״ע, הקש דבר בדבר, הכה בו בנגיעה בחזקה.

טָחִין*, ז, גרגר טחון ועשוי כגריסים.

טְחִינָה*, נ, עבודת השוחן; ביאה אל אשה.

טחן (טָחַן, יִטְחַן), ס״ע, שחוק, כתות דבר לרסיסים, הדק באבני רחים הסובבות זו על זו; (־טָעֲנֵי אִישׁ), התנהג עם איש בקשי. הָטְחַן*, היה טחון. טַחֵן*, להוץ את־ כי יטחן, גרום שאיש יטחן בטחנה. הַטְחַן*, גרום שאיש יטחן בטחנה.

— טָחוֹן קֶמַח טָחוּן*, ספר דבר ידוע לכל.

— טוֹחֵן הָרֵבָה וּמוֹצִיא קְמָצָא*, משל על תלטיד חכם הלומד הרבה ושוכח רק טעט מאד.

— עוֹקֵר הָרִים וְטוֹחֲנָם זֶה בָּזֶה*, מתוכה בחריפות רבה מאד.

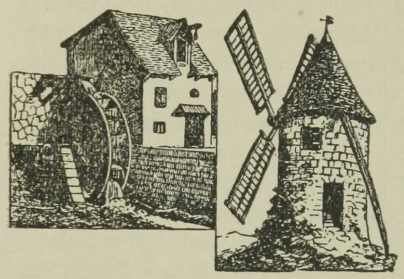

טחנת רוח.

— טַחֲנַת קִיטוֹר[0], נ, בית רחים שהאבנים מסתובבות בו על ידי כח הקטור.

— טַחֲנַת רוּחַ[0], נ, בית רחים שהאבנים מסתובבות בו על ידי כח הרוח.

טַחֲנוֹת, ר, טוחנות.

טחר*, (טָחַר, יִטְחַר*), ס״ע, הרחק בעשית הצרכים.

טחרים, ר׳ טחורים.

טְטָרָם*, ז, ר׳ דיוסי.

טִיאָטְרוֹן*, ר׳ תאטרון.

טִיב*, ז, מהות; אמי איש ומזגו; תכונת דבר וסגלתו.

(טַיֵּב) טִיֵּב*, ס״י, הישיב, עשה טוב, עשה יותר טוב; זבל שדה להטיבו. הִטְיֵב*, (=הִתְטַיֵּב) הזבל (שדה), הכסה בזבל, היה טוב יותר.

טִיבוּתָא*, ר׳ טובה; תודה בעד טובה.

— חַמְרָא לְמָרֵהּ וְטִיבוּתָא לְשָׁקְיֵהּ*, היין של בעליו והתודה למשקה, משל עמי לאמר: מכירים טובה לעושה טבלי שים לב למקורה.

---

[1] טחב, mox, Moos, mousse, moss

[2] טחול селезенка, Milz, rate, milt

טִינָן*, ז, מחבת שמטגנים בה.

טִיּוּב*, ז, השבחה, הטבה (של שדה על ידי רבוי חרישה), שיטת זבל (בשדה) להישיבו.

טִיּוּט*, ז, העב׳ת דיו על.

טִיּוּטָה*, נ, לא נקי (דבר־); [0]הכתב הראשון שממנו יעתיקו לנקי.

טִיּוּל*, ז, הליכה לשוה, לטיל, סְעֻלת הטַּיָּל.

טִיָּח, ז, סכר בקיעי קיר בסיד ושיש; טה שטחים על כתל לצפותו.

טַיָּח*, ז, איש שמלאכתו לַטֵּיח את הבנינים.

טִיָּחָה*, נ, משיחת טיט וסיד על־.

טִיט, ז, עפר מעֹרב במים; חמר יוצרים; בץ ורפש.

(טיט) טַיֵּט*, פ״י, העבר קַו בדיו או רשום נקודות בדיו על הכתוב; משוח בטיט.

(טיל) טַיֵּל*, פ״ע, הלוך הנה והנה; הלוך לשוח לתענוג, התהלך בשדה לרוח היום לשאוף רוח; פ״י, הוליך אחר לשוח לתענוג או לשאוף רוח; [0]בדח דעת. הִטַּיֵּל*, (־הִתְטַיֵּל*), עַיֵּל.

טַיָּל*, ז, הולך בטל, הולך לטיל כל היום.

טִינָא*, ז, טִיָּה*, נ, טיט; לחות, רטיבות, תולעת הרקבון; תרעֻמות, טענות; שנאה, כעס.

טִיסָה*, נ, מעוף, סְעֻלת המעוסף.

טַיָּן*, ז, איש נע ונד, סרוד.

טִיף*, ז, טפה, נטף; בסיס של כירה.

טִיף[0], ז, חקוי קול הטים המטפטפים.

טַיָּר*, ז, החכמה להניד עתידות לפי מעוף העופות.

טִירָה, נ, ישוב; כפר אהלים; חומה מקפת; בנין; *בנין נוסף על דבר; [0]היכל, בנין מפאר.

— טִירַת הַתַּנּוּר*, נ, המקום שלפני התנור מוקף בכתלים ששמים שם את הלחם ביציאתו מהתנור.

טִירוֹן*, ז, איש לא רגיל בדבר; הניד הצבא; שר, ראש.

טַיִת*, נ, שם האות התשיעית באי״ב העברי.

טכם (טָכַם, יִטְכַּם*) פעו״י, יצא בשורות; עמד שורות שורות; סדר וצין. טַכַּם*, הביא סדר, ומשטר; קשט ויפה.

— מַטְבֵּם עֲצָהּ*, בקש עצות, התיעץ.

טָכֶם*, ז, סדר, משטר.

טַכְסָה*, נ, קצבה, מקח קצוב.

טַכְסִים*, ז, סדר ומשטר, סדור ענין בתחבולות חכמה; מנהיגי הטלחמה וסדריה.

טַל, ז, (ר׳ טְלָלִים*, ס״ר, טַלְלֵי*), רסיסי לילה, הטפות העולות באויר טלחות האדמה.

טלא (טָלָא*, יִטְלָא*), הַטְלָא, פ״י, כסה קרע בגד בחתיכת אריג. טָלוּא, הכסה בחתיכת ארג או עור.

טָלָא*, טָלֵא*, טָלַי*, ז, חתיכת אריג שתיפרים על בגד קרוע או בלוי.

— הִתְטַלְטֵל טָלְאָד*, טבטא משל לאמר: נפל הטלא ונגלה הקרע, בטיבון: נגלו מערמיך ורואים את אפסותך וחסר ידיעותיך.

טָלֶה, ז, (ר׳ טָלָאִים גם טָלְיִים), כבש רך בשנים.

— מַזַּל טָלֶה*, ז, קבוצות כוכבים.

טלה* (טָלָה*, יִטְלֶה*), פ״י, ר׳ טלא.

טָלוּא, ת, מכסה בהרות וכתמים; בעל צבעים שונים; שיש עליו טָלֵי (בגד).

טָלוּל*, ת, טלא טל, שיש בו טַלְלֹרֶם.

טְלוּלִי[0], ז, הורדת טל; פריסת צל (בסיוט).

טְלוּלָא*, נ, מהתלה, לצנות.

טל״ח, ר״ת, טעות לעולם חוזרת, ר׳ טעות.

טָלְטוֹל, ז, נדידה הנה והנה; טפעות; העתקת דבר ממקום למקום; דבר תלוי ומתנדנד.

טָלְטַל, פ״י, זרוק, השלך הלאה; *העתק ממקום למקום; הנד, הנע; נשוא. הִטַּלְטַל*, (=הִתְטַלְטַל*), העתק ממקום למקום; נוד, נוע, נסוע ממקום למקום, רוד.

טַלְטֵל*, ז, דבר מטלטל ונעתק ממקום למקום, ר׳ משלטל.

טַלְטֵלָה, נ, זריקה, השלכה; הנפה.

טַלַּי*, טָלָאִי*, ז, התיכת ארוג שתופרים על בגד קרוע או בלוי.

טַלְוִי*, ז, כל כלי תשמיש השלחן בסעודה, מערכת כלי השלחן.

טַלְיָא*, ז, טַלְיָתָה*, נ, עלם צעיר, עלמה צעירה.

טַלְיוֹתָא*, נ, נער, נערות, עלומים.

טַלְיָטְמָא*, נ, קטיע, קשור לתרופה.

טַלִּית*, נ, (ר' טָלִּיתוֹת* גם טַלִּיתוֹת*), בעשה להתעטף בו; עשיטת היהודים בעת התפלה.

טַלָּלִים*, זיר, ר' טל.

(טלל) טַלַּל, פ״י, שים מכסה נג על־; שים צל על־; *הורד טל. הַטַּלָּל*, הורד טל; כסה, סכך.

טַלָּף*, ז, (ר' טַלְפִים*, זוני טַלַּפַּיִם*, פ״ר טַלָּפֵי*), סרסת הבהמה והחיה.

— טַלָּפֵי חֲדוּקִים*, בשל על איש רע הנראה עצמו ככשר ושהור על ידי איזו נדה טובה או מעשה טוב.

ט״מ, ר״ת, טומאת מת; טעמא מאי, מה הוא הטעם; מעמי מקרא.

טמא (טָמֵא, יִטְמָא), פ״ע, היה לא טהור (עפ״י דין התורה); היה מתעב (במעשים רעים או בעבודה זרה). הִטְמֵא, התגאל במעשה זמה ותועבה; *העשה מטא (עפ״י דין תורה). טַמֵּא, חלל כבוד דבר, גבל, תעב; עשה לא טהור; גזר דין טמאה על דבר. הִטְמֵא, (הִתְטַמֵּא), הִטָּמֵא, העשה טמא.

טָמֵא, ת, לא טהור (עפ״י דין תורה); מתעב, נתעב; בעל חי שאכילתו אסורה מן התורה.

— כָּל הַמְחַבֵּר לְטָמֵא טָמֵא*, משל לאמר: כל המתחבר לרשע יֵחָשֵׁב כרשע.

טָמְאָה, נ, אי־טהרה, תועבה, הלאה, חלול משפט הטהרה.

(טמה) הִטְמָה, החשב לחסר דעה.

טָמוֹן, ז, מקום שטומנין שם; ת, נסתר, נדבא; שטור וטומן.

טָמְטוּם*, ז, אדם שקרום מכסה את אברי המין שלו ולא נכר אם הוא זכר או נקבה.

טִמְטוּם*, סתימה; לישה.

— טִמְטוּם הַמּוֹחַ*, ז, חסר שכל, בערות.

טַמְטֵם*, פ״י, סתום, סנור; נבול עיסה ועשה אותה קשה, לוש. הִטְמְטֵם*, (הִתְטַמְטֵם*), הלוש היטב; היה לבער, לחסר שכל, הָפְכַּל.

טַמְיוֹן*, ז, אוצר המטמנה.

טַמִּינָה*, נ, מקום חם על התנור להטמין בו מאכלים כדי שיהיו חמים; מעלת המטמין דבר.

טַמִּיעָה*, נ, ערבוב, תערובת; התבוללות עם אחד בעם שני.

טָמִיר*, ת, נסתר, נעלם.

טְמִירָה*, נ, הסתרה, הטמנה, מעלת המטמין.

טמם* (טָמַם, יִטְמַם*), פ״י, סתום, סכור (הפיה). טַמְטֵם*, ר' טמטם.

טמן (טָמַן, יִטְמֹן), פ״י, הצפן, כסה והסתיר, טמר; *שטור המאכל שיהיה חם. הִטְמַן, הסתר, התחבא, העלם. הַטְמֵן, טמין. הִטַּמֵּן*, היה נסתר ונעלם. הִטַּמֵּן*, (=הִתְטַמֵּן), הסתר, התחבא הֶעלם.

טמסח*, ר' תמסח.

(טמע) הִטְמַע*, התערב, התבולל, הבלע בתוך דבר ואבוד.

טמר* (טָמַר, יִטְמֹר), פ״י, ר' טמן.

טָנָא, ז, (כ' טַנְאֵי, ר' טַנָּאִים), סל נצרים לפֵרות.

טַנְבוּר*, ז, אחד מטיני כלי זמר.

טַנּוּף*, ז, לכלוך, חלאה; צואה, גלל.

טַנִּי*, ז, קערה גדולה של מתכת.

טנן* (טָנַן, יָטֵן), פ״ע, היה רטוב, קבל רטיבות. טָנֵן*, היה רָטֹב, היה כלא רטיבות. הָטֵן*, הרטב.

(טנף) הִטְנַף*, התלכלך, היה לא נקי. טַנֵּף, פ״י, לכלך, עשה לא נקי. טָנוּף, העשה

לא נקי. הַטְנָף* (=הִתְטַנֵּף*), התלכלך.

טֶנֶף₀, ז, לכלוך: הטא, עון.

טִנֵּפְתּ₀, נ, לכלוך; דבר לא נקי; צואה.

טִנְרָה*, נ, טחלה, אבעבועת קשות על עור הגוף.

טַס*, ז, צלחת, קערית; סה רקוע.

ט״ס, ר״ת, טעות סופר, ר׳ שם.

טַסִּית*, נ, טס קטן דק, סה רקוע דק.

טַסָּקָה*, ילקוט, ארנק, כיס.

טעה (טָעָה, יִטְעֶה) פ״ע, שגה, תעה, נטה מדרך.

הַטְעָה, התעה, הוליך שולל, הטה מהדרך.

— **טָעָה כְּמַטְקֵל שֶׁל סוּמָא***, תעה הנה והנה מבלי דעת הדרך הנכונה; היה מסופק בדבר מבלי דעת איך הוא.

טָעוּן*, ז, טשא דבר; הדבר הגשא.

טָעוּן*, ת, צריך, חיב, טָפל עליו.

— **טָעוּן מְצִוּוֹתָיו עַל כָּתְפּוֹ***, בשוי משל על איש מתהדר ומתפאר במצוה או בדבר טוב שהוא עושה.

טַעַן₀, ז, כמות המשא הנתנת להטען על עגלה או ספינה וכיו״ב.

טָעוּת*, נ, (ר׳ טָעִיּוֹת*), שניאה, משגה; בנוי לאליל.

— **טָעוּת סוֹפֵר***, נ, שניאה בכתב יד.

— **טָעוּת הַדְּפוּס***, נ, שניאה של הדפוס.

— **יְאוּשׁ טָעוּת***, ז, הסח הדעת מדבר בטעות.

— **מַקָּח טָעוּת***, ז, קניה בשניאה, קניה שאין לה תקף.

— **טָעוּת לְעוֹלָם חוֹזֶר***, (חוֹזֶרֶת*), הק ידוע בהלכה ובחיים כי טעות בחשבון חוזרת גם אחרי זמן רב ואינה בכלל הנאה.

טָעִים₀, ת, נעים וטוב בטעמו.

טַעֲמָה₁, נ, טעשה הטועם קצת מן האכל; צביעת חלק קטן מהחמר שצריך לצבע ליראות אם הוא עשוי כהגן.

טַעֲנָה*, נ, סְעֻלַּת הטוען ועומס בשא על־; דקירה בחרב.

טעל״ם, ר״ת, טעם לפגם.

טעל״ש, ר״ת, טעם לשבח.

טעם (טָעַם, יִטְעַם), פ״י, בחון מאכל, לקוח קצת מטאכל אל הפה לדעת טעמו; לקוח טעט מאכל או משקה אל הפה; הרגיש, חוש. הַטְעָם*, תת לאחר לטעם מאכל; הסבר, באר דבריו; שים נגינה על מלה או הברה בכונה, הרם קול מלה או הברה בכונה להעיר את און השומע. הָטְעֵם₀, היה טעים, היה בהון (מאכל).

טָעֵם, ז, (כ׳ טַעֲמֵי, ר׳ טְעָמִים, ס״ר, טַעֲמֵי), איכות המאכל כפי שהוא מרגיש בפה; שכל, תבונה, חכמה; פקודה, מצוה; דעה, סברא; *יסוד, סבה שבשבילה נעשה או נאמר דבר; נגינה, החלפת קול הקריאה לפי דברי הדברים והפסקם.

— **לֹא מִן הַטַּעַם הוּא***, לא זהו השעם העקרי של־.

— **דְּבָרִים שֶׁל טַעַם***, ז״ר, דברים נאמרים לפי הדעת והשכל.

— **מַה טַּעַם***, מה הסבה והיסוד לדבר? מדוע?

— **מִלּוֹת הַטַּעַם***, (בדקדוק), הטלים הטשטשות לקשור השמות והפועלים.

— **פִּסְקֵי טְעָמִים***, ז״ר, סמני הנגינות שבמקרא.

טען (טָעַן, יִטְעַן), פעו״י, העמס משא על בהטה וכדומה; היה עטוס, נשוא; נשוא פרי; היה הרה בעלות; דקור, פסוק את החטור או את הסוס(?); *תבוע איש דבר בהגחה כי חיבים לו; עורך דבר תביעה או התנצלות; שאול שאלה; הצטרך. הָטְעַן*, היה נאשם בדבר; היה מחיב, היה חיב. **טָעוּן**, הָדָקר. הַטְעַן*, טעון, נשוא וסבול.

— **טְעָנוּ חַטִּים וְהוּדָה לוֹ בְּשְׁעוֹרִים***, מבשא טשל על איש שעונה תשובה

שלא טעין השאלה.

טַעַן*, ז, טשא, טעטמה, כבד.

טַעֲנָה*, ז, תביעה, דרישה, שאלה; טעם, נמוק לחזק תביעה; וכוח ועריכת דברים בין תובע ונתבע; תשובה, תוכחה.

טַף, ז, שם קבוץ לילדים קטנים, כל בני הבית הקטנים.

טָפָּה*, נ, (ר׳ טְפוֹת* גם טִפִּים)*, נטף, אגל, רסיס טים; כנוי לטחלת כאב בפרק.

— **מַטָּפָה לְטָפָּה מִתְמַלֵּא הַחִין***, משל עמטי לאטר: דברים קטנים מתאספים יחדו לדבר גדול.

טַפְּחַ*, ז, גדול וטפול.

טָפִיחַ*, ת, נרטב בטים, לא יבש.

טָפְיוֹ*, ז, ביצת החרקים.

טִפּוּל*, ז, שמירה על דבר, התעסקות בדבר בניעה, דאגה לדבר, טרחת גדול בנים; דבר שהוא נוסף וטחבר לדבר אחר; משיחה, טיחה.

— **טִפּוּלֵי נָשִׁים***, ז״ר, תמרוקי נשים.

טָפוֹס*, ז, טין; דפוס; ⁰תכונה טבעית; תבנית ראשונה, שלא נעשה בדמות אחרת.

טָפוּחַ*, ת, בכדה מדֻיקת, לא גדושה ולא מחוקה, ⁰עבת (כרבוי שערות).

טַפּוֹת⁰, ג, ילדות, ימי חיי האדם כשהוא נחשב בין הטף.

טֶפַח, טֹפַח, ז, טדת רחב כף היד.

— **טֶפַח עָצֹב***, ז, טפח מצטצם ולא טרוח.

— **טֶפַח שׁוֹחֵק***, ז, טפח טרוח ומרחב.

— **טוֹב טֶפַח עֲשָׂרָה טְפָחִים) וְעוֹמֵד מִמַּאָה אַמָּה וְנוֹפֵל***, משל עמטי לאטר: טוב דבר קטן ודאי ובטוח מדבר גדול שהוא בספק.

טַפָּח*, ז, אחד מטיני הקטניות.

טפח* (טָפַח*, יִטְפַּח*), פעו״י, צבה, התנפח; היה לח, רטב; הכה, הכה בכף היד; התנאה, התנשא. **הִטְפַּח***, הֵרטב. **טִפַּח***, הֵרטיב, בַּקע; נָדל, טפל בילד; מָשמש ביד; *הכה באגוז, קבץ (נוזלים ביד). **הִתְפַּח***, עשה לה״ טִפַּח, ר׳ טפוח.

טִפָּחָה*, נ, טפח, טדת רחב כף היד; דבר מדוד; אבן בולטת מהקיר בראשו לשים עליו קורות התקרה.

טִפָּחָה⁰, נ, אחד מטעטי הטקרא (י).

טִפְטוּף*, ז, ירידת טפות.

טִפְטֵט*, ס״ע, נטוף, הורד נטפים; שלוח קרני אור; הלוך ודעוך (אור).

טִפְּי*, תה״פ, יותר, עוד; הרבה.

טִפִּי*, ז, כלי שפיו צר ומוציא מהנוזל שבתוכו טפות טפות.

טִפִּיחַ*, ז, כלי לצקת בו טים על הידים להחיצה; טדה של יין; קרקע רטובה; מין טול.

טִפִּיחַ*, ת, איש שחור מאוד.

טִפִּיחָה*, נ, הכאה בפטיש וכיו״ב; מדידה בטפח.

טִפִּיט*, **טִפְטָן***, ז, מרכה, שטיה, מכסה לסוס.

טִפִּיל*, ז, היה או צמה דבוק לגוף אחר והוא נזון ממנו.

טִפְיָלָה*, נ, ר׳ טפול; כלכלה, הוצאת הכלכלה; דבר צדדי, לא עקרי.

טַפִּילִי⁰, ת, שיש בו מטבע הטפל להזון מגוף אחר.

טִפִּיפָה⁰, נ, נטיפה, פעלת המזיל נטפים, הטפת נטפים (בפיוט); הליכה בצעדים קטנים ומהירים.

טפל (טָפַל, יִטְפֹּל), פ״י, הוסף, הצמד, הדבק (דבר צדדי לעקרי); יָחם ל־; טוח, טשוח על־; תלה דבר בדבר אחר; שים מקום לדבר. **הִטָּפֵל***, התחבר, הדבק, אל־; הקשר עם־; החל לדבר ולהתוכח; (ב־), התעסק בדבר. **טַפֵּל***, עסוק שעה ב־. **הִטַּפֵּל*** (=**הִתְטַפֵּל***), הטפל.

טָפֵל*, ת, נוסף; דבר צדדי, לא עקרי; תפל,

דבר שאין לו טעם, מאכל חסר טלי.

טַפְלָא, ז, ילד קטן.

טַפְלָה*, נ, טה שמדביקים על דבר; דבר שפל לדבר אחר; טיח הדבק בתנור או בכלי לתוספת ולהשלמה; (בדקדוק), את שמושית.

טַפְלוּת^{0}, נ, טבע דבר שהוא טפל ולא עקרי.

טָפְלִי*, ת, טה שהוא טפל לדבר.

טָפֵס*, ז, הָנָסח הקבוע של שטר וכו מקום פנוי לכתיבת הפרטים המשתנים בכל מקרה (התרה); ^{0}העתקה; תכן דברים, תבנית.

טָפַס* (על), פ״ע, עלה על־, עלה על הר או על כל מקום גבוה על ידיו ועל רגליו. **הֻטְפַּס***, הועתק, עשה טפס של שטר. **הָטְפֵּס***, היה מועתק.

טִפְסָר, ז, שר, מושל; שר צבא, ראש הצבא.

טִפָּה (נמצא רק בסמוך; **טְפוֹת**), פ״ע, הלוך בצעדים קטנים וטהירים; *פ״י, טלא הטדה עד הגדות.

— **מִדָּה טְפוּפָה***, מדה מלאה עד הגדות.

טִפַּשׁ (**טָפַשׁ, יִטְפַּשׁ**), פ״ע, היה שמן, התכסה בשומן; היה חסר דעת. **טָפֵשׁ***, שפוי: דַּבֵּר דברי שטות; עשה לשוטה. **הִתְטַפֵּשׁ***, (=הִתְחַטֵּשׁ), הָכְכַל, היה לכסיל ובער.

טִפֵּשׁ*, (**טִפֵּשׁ***) להנדלה, נ, **טִפֵּשָׁה***, **טִפֵּשֶׁת***), ת, כסיל, שוטה, בער, חסר שכל.

טִפְּשׁ*, ז, מעשה שטות.

טִפְּשׁוּת*, נ, סכלות, חסר שכל, בערות, העדר דעת.

טִפְשִׁי^{0}, ת, כשבע הטפש.

טַצְרַק, ז, תחבולות, ערמות.

טֶקֶס^{0}, ז, (ר׳ טקסים), מנהג סדר, אזה עולם; קבוצת הקערות ומכשירי השלחן.

טֶקֶס*, פ״ר, סדר, ערוך.

טַקְסִים*, ז, ר׳ טכסים.

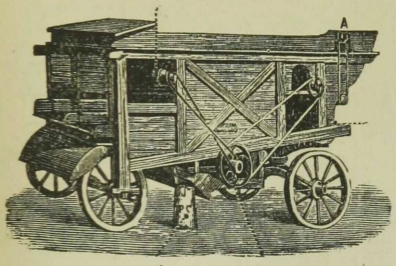

טרכל

טְרַכֶּל*, ז, מורג; ^{0}טכונת הדיש, מחכטה.

טרד (**טָרַד, יִטְרַד**), פע״י, טפטף בלי הפסק; דחה, הדוף; *הַרחק, גרש; הוריק כלי; עסק, עיין; בוא בלי הפסק. **הֻטְרַד***, היה מדחק; נגיש; התבלבל. **טָרֵד***, בלבל והציק בשאלות; גרש. **הִטָּרֵד***, גרש; העסק; בלבל.

טִרְדָּה*, נ, טרח, התעסקות; עניו; דאגה, הסר מנוחה; עסק המטשכה.

טָרְדָן*, ת, שדרכו להטריד ולהטריח אחרים.

טרח* (**טָרָה, יִטְרַח**), פ״ע, (שָׁקוֹל וְטָרֵה), נשוא ונתון, התוכח, דבר על־.

טַרְוִד*, ז, גרוש, השכחה, הסרעה.

טַרְוִד*, ת, עסוק, לא פנוי; הואג ל־; חדר אל־.

טָרוֹחַ*, ת, מטריד, הבא בעמל.

טָרוּחַ, ת, מי ששערות ריסי עיניו מעשות ודלות; עלגל, פגלגל.

טַרְוִנְיָה*, נ, חזקה, אמיצות; אבירות לב, קשי לב.

טַרְוִד*, ז, (־הַדַּעַת*), שגעון; נדנד.

טרז* (**טָרַז, יִטְרַז**), פ״י, הכין ציורים לבנד מרקם.

טַרְזָן^{0}, ז, איש מתהדר בלבושו.

טַרְזָנוּת^{0}, נ, טבע איש מתהדר בלבושו, אהבה להתהדר בלבושים.

טרח* (**טָרַח, יִטְרַח**), פ״ע, עכול, יגיע. **הֻטְרַח***, העמס, הכבד על איש לעשק בדבר, עיף, הונע, הצק; השלך אדצה (?).

— מי שֶׁטָּרַח בָּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת*, מש״ל לאמר: מי שעמל יאכל סרי עמלו.

טָרַח, ז, (ר׳ טָרָחִים), משא, נטל, מעמסה; יגיעה, עמל.

טִרְחָה*, (ר׳ טָרָחוֹת*), נ, יגיעה, עמל, טרח; הכבדה; דאגה, חסר מנוחה.

טַרְחוּת, נ, טרח, טרחה, יגיעה.

טָרַט*, ז, אדם פשוט, בן דלת העם.

טַרְטָן*, ס״ע, הלוך או רכוב במשקלת והתאמצות לבלי נטות ימין ושמאל.

טַרְטָן*, ז, קנה משקל, פלס.

טַרְטַר*, ס״ע, הכרז, התרוסם (הקול).

טָרִי, ת, לח, נוזל; [0]חדש, חי; רענן, לא יבש; לא עתיק.

טְרִי*, ז, לַחָה, מְגִלָּה.

טַרְיָא[7], נ, שיחה, מסא ומתן (שַׁקְלָא וְטַרְיָא[7]).

טְרִיבּוּט*, ז, מס, מכס.

טְרִינוֹל*, טְרִינוֹן*, ז, משלש, צורה בעלת שלש זויות.

טְרִיז[1], ז, יתד רחבה חדה בקצה האחד ועדה בקצה השני, ישתמשו בה לבקע דבר, ר׳ ספל.

טְרִימָה*, נ, מאכל עשוי מפרות כתושים ושחוקים מעט.

טְרִיז

טְרָן*, נ, כעין לוח עם מסגרת סביב להגיש עליו תקרבת לאורחים וכדומה.

טְרִית*, ענת ביצים וקטן; רג קטן מלוח[1].

טַרְכְּסִיד*, ז, סיד מערב בחול לטיח ולשים בין אבני הבנין וכדומה.

טָרֶם, תה״פ, (לפני פעל) עוד לא; לפני אשר. — בְּטֶרֶם, (לפני פעל) לפני אשר; שם לפעמים) לפני.

[1] טרית sardine сардинка, Serdelle.

טרם* (טָרַם*, יִטְרַם*), פ״י, הקדם, עשה דבר טרם דבר. טַרַם*, הַטְרִים*, טרום.

טַרְמִיטָה*, נ, ביצה שנתבשלה רק מעט.

טרס* (טָרַס*, יִטְרַס*), פ״י, רקום בחוטי זהב.

טָרְסִי*, ת, רוקם בחוטי זהב; אורג אמן; חופר מתכיות.

טַרְסָקַל*, ז, כסא או שלחן בעל שלש רגלים: סל.

טרף (טָרַף, יִטְרֹף), פ״י, (גם עם ב׳), רטוש, חנוק והמת; דרוס וריטוש והמת; *ערבב וסכסך על ידי נענוע והכאה חזקה; חבוש, הכה; פסוק וגזור שבשר בהמה איננו כשר לאכלה; לקוח דבר מאיש בחזקה (בעד חוב); החסר, הפחת. הַטָּרָף, הַדָּרוּס, רָטוּשׁ; *(־הַדַּעַת), התבלבל, בוא במבוכה, אבד דעתו; היה לא כשר לאכלה; (־הַשָּׂעָה), עבור פתאם. *טָרָף, טְרוֹף; (־אֶת לִבּוֹ), הכה על החזה לאות חרטה וצער. טְרוֹף, הָדָרֹס על ידי חיה; *(־פְּסִינָה בָּיָם), הָטְרֵד על ידי סער חזק. הַטָּרָף, תת אכל, כלכל; *פסוק וגזור שבשר איננו כשר לאכלה.

— טָרוֹף הַקְּלָפִים*, ־הַגּוֹרָלוֹת*, כסכך וערבב את הקלפים במשחק, או את האבנים או הסתקאות שמטילים לקלפי לחרץ על סיהן דבר מספק.

— בְּשֵׂר טָרוּף*, ז, בשר קצוץ וריסוק.

טָרָף, ת, קטוף מטע; רענן(?); *עלה מטע.

טָרָף, ז, (כ׳ טַרְפִּי), בשר החי הדרוס והנטרף על ידי חיה רעה; אכל, צידה, מזון; עלה מטע.

טַרְפָּה, נ, בהמה דרוסה ונטרפת על ידי חיה רעה; *לקוי בכמה שקשה לו לחיות בה עוד; מאכל שאיננו ראוי על סי הדין לאכילה; לקוי בגוף בעל חי שאפשר שימות על ידו.

טַרְפָּה*, נ, (שְׁטַר־), שטר מצד בית דין לטרף ולקחת בחזקה נכסי בעל חוב.

טַרְפוּת, נ, פגלת טה שהוא בלתי כשר לאכילה.

טַרְפָּחַת*, נ, שלהופית, אב.

טַרְפָּס*, ס״ע, הלוך אנה ואנה, שיטט.

טַרְפָּשׁ*, ז, יותרת על הכבד, דלב המכסה את הכבד.

טרק* (**טָרַק***, **יִטְרֹק***), **טָרַק***, **הִטְרִיק***, ס״פ, דפ״ק, חבוט; ערבב בשקה מטמא למעלה.

טְרַקְלִיל*, ז, קורה נתונה על עמוד תקוע בארץ לזלות על ידה מים מבאר.

טְרַקְלִין*, ז, אולם, חדר גדול.

טָרַשׁ*, ס״פ, בַּקע; הכה בפטיש להדק.

טְרָשָׁה*, נ, טבירת סחורה בהקפה על מנת לשלם אחר כך; קנית סחורה על מנת לקבל אותה אח״כ לפי הסחיר שיהיה או בשוק.

טְרָשִׁים*, ז״ר, סלעים.

יבב — **אַדְמַת טְרָשִׁים***, נ, אדמה מכסה סלעי אבנים; אדמה שאינה ראויה לזריעה.

טְשָׁטוּשׁ*, ז, מקום מחוק בכתב; מחיקה; הַפסד צורת אות או אותיות באופן שקשה לקרא.

טִשְׁטֵשׁ*, ס״י, מחוק, מחה; לכלך בכתב; נכך (אדמה) כמו טיט. **טָשְׁטֵשׁ***, הֵבהיק, הַפסד (כתב) עד בלי יכלת לקרא; התלכלך.

הִטַּשְׁטֵשׁ*, (=**הִתְטַשְׁטֵשׁ**), הבהה, הבהיק, היה (כתב) בלתי ברור.

טשש* (**טָשַׁשׁ***), ס״י, לכלך, הרשב.

טשׁ״ת, סא״ר, מע״ק, גד״ד, ר״ת, שלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים, — אלה הם י״ב המזלות, ר׳ מזל.

י׳. האות העשירית בא״ב העברי ושבה יוד; סמן המספר — עשרה.

י״א, ר״ת, יש אומרים; יש אומרים; יא אלהים; יחמתו אל.

יאב (**יָאַב**, **יֵיאַב**), ס״ע, (ל״), השתוקק, חשוק, התאוה.

יאה (**יָאָה**, **יֵיאֶה**), ס״ע, היה נאה וראוי לכבד.

הֵתְיָאֶה*, הראה את עצמו יאה ונאה.

יָאֶה*, ת, נאה, ראוי, יפה, נחמד למראה.

— **יָאֶה וְיָאֶה***, ת, נחמד מאד, יפה מאד.

יָאוֹר, ז, ר׳ יאר.

יָאוּשׁ*, ז, מצב האיש שהדל לקוות, שאבדה לו כל תקוה, אבדון התקוה; הסר דעת מ״.

יָאוּת*, תה״פ, נאה, הגון, טוב.

— **כְּיָאוּת**, תה״פ, בצדק, כמו שראוי להיות.

— **וְיָאוּת***, וכך צריך להיות, הדבר נכון.

יא״ר, ר״ת, ישוב ארץ ישראל.

(יאל) וָאַל, ס״ע, היה לבטוח ובער, עשה אֱוֶלֶת. **הוֹאִיל**, הַסכים, רצה, התרצה, השה לב לדבר; החל לעשות דבר אחרי מקצוף.

יא״ל, ר״ת, יש אם למקרא; יש אם לבסרת; יזכרם אלהים לטובה.

יְאֹר, ז, נילוס, נהר מצרים; נהר (לפעמים); אגם, מקוה מים.

(יאש) הָוָאַשׁ, פע״י, (ט״, על״), הסח דעת מדבר; חדל מקוות, אבוד תקוה. **יָאַשׁ**, הַסר בתקוה את״. **הִתְיָאֵשׁ***, הָוָאש; (=**מָאַן**) חשוב שאי אפשר להשיג עוד הדבר, חשוב שהדבר אבד מבלי לשוב; שכוח, נטוש מלב.

— **אַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הַפְּרָעָנִית***, משל לאמר: אל תבטח ביותר ואל תשכח את הענש העתיד לבוא.

יאת, ר׳ אות.

(יבב) יָבַב, ס״ע, בכה בכי מקטע, ילל, צעק.

יְבָבָה*, יַבָּבָה*, נ, קול נכאים מקשע היוצא מן השופר; בכי, בכיה.

יְבוּל, ז, פרי תבואת הארץ; מטר סוהף, (איוב כ, כח. ילין).

יְבוּם*, ז, נשיאת אשת האח שמת בלי בנים לאשה.

יְבוּשׁ⁰, ז, פעלת הטיבש, עשית דבר יבש, הסרת לחות מדבר.

יַבְחוּשׁ*, ז, מין זבוב עוקץ קטן, בקה, יתוש.

(יבל) יָבַל*, פ״י, הסיר מן האדמה את העשבים הרעים, וביחוד את היבלית (ר׳ שם); הסיר יבלות או מזיקים מן העץ; הוליד, הביא; ⁰עשות הג היובל לאחר (בלשון הלצה).

הוֹבִיל, נהוג, נהל, הוליך; הבא מנחה נפטביות. הוּבַל, היה נהוג; הובא (מנחה נפטביות).

יָבָל, ז, (ס׳ יָבַל, ר׳ יְבָלִים, ס״ר, יִבְלֵי) זרם מים, סלג, נהל, יובל.

יַבְלָהּ⁰, יַבְלִית⁰, נ, מין עשב רע הצומח בשדה [1]).

יַבֶּלֶת, נ, (ר׳ יַבָּלוֹת), ספחת קשה בעור; בהמה בעלת יבלות; *ספחת על קלפת העץ; ⁰כעין נפתר עור קשה בבשר הרגלים או הידים.

יַבַּלְתִּי*, ת, משבע היבלה.

יָבָם, ז, אחי הבעל, גיס; *הלוקח את אשת אחיו שמת בלי בנים.

— שׁוֹמֶרֶת יָבָם*, נ, אשה שמת בעלה ולה אין ילדים ומחכה ליבום או לחליצה.

(יבם) יָבַם, פ״י, נשוא את אשת האח שמת בלי בנים לאשה. הִתְיַבֵּם*, הנשא ליבם.

יְבָמָה, יְבֶמֶת, נ, אשת האח; אלמנת איש שמת בלי בנים ועליה להנשא לאחיו או לחלץ; אשת אחי הבעל.

— יְבָמוֹת*, שם המסכת התלמודית העוסקת בדיני יבום וחליצה.

יְבָמוּת*, נ, יבום, נשיאת אשת האח המת בלי בנים לאשה.

יב״ע, ר״ת, יונתן בן עחיאל.

(יבר*) הוֹבִיר*, ר׳ בור, הבר.

יַבְרוּחַ*, ז, מין שיח נותן ריח טוב ועושה פרי תסוחים קטנים, ר׳ דודאים.

יבש (יָבַשׁ, יִיבַשׁ), פ״ע, חרוב, חסר לחות לגמרי, חסר מים; (״ד) חסר כח בתנועה.

יַבָּשׁ, הַסֵּר לַח או מים, עשה ליבש.

הוֹבִישׁ, יַבֵּשׁ; הַכלם, הביא במבוכה; הֻבַּלַם; חדול מהיות. הִתְיַבֵּשׁ⁰, יבוש.

יָבֹשׁ, ת, הרב, חסר לחות.

— עֵץ יָבֵשׁ, כנוי לאיש שאינו מוליד ילדים.

— יָבֵשׁ כְּחֶרֶס, משל ודונמא ליבש נמור ומוחלט.

יְבֹשׁ⁰, ז, חסר לחות, מצב דבר יבש.

יַבָּשָׁה, נ, חלק הארץ שאינו מכסה מים; ארץ יבשה, חרבה; מקום יבש.

יַבְשׁוּת⁰, נ, יבש; חסר לחות.

יַבֶּשֶׁת, נ, ר׳ יבשה; *ספרי או ירקות מיבשים.

י״נ, ר״ת, יש גורסים (יש מנסחים); יין נסך.

יָנֵב, ז, שדה חריש, שדה זרע.

(יגב) יָגַב, ר׳ יונב.

(יגה) יָגַהּ, פ״י, העצב, הדכה, נרום תוגה; ר׳ הנה. הוֹגָה, יָגֹה.

יָגוֹן, ז, (ר׳ יְגוֹנִים⁰ גם יְגוֹנוֹת⁰), עצב, תוגה, צער, דאגה, כאב נפש המדכא את האדם.

יָגוֹר, ת, מפחד, ירא.

יָגִיעַ, (או: יְגִיעַ), ת, יגע, עיף, רפה כח. ז, עמל, מאמצי כח; פרי עמל, רכוש שבא בעמל.

— יְגִיעַ כַּפַּיִם, ז, פרי עמל, רכוש הבא בעמל ועבודת ידים.

יְגִיעָה, נ, עמל, מאמצי כח, יגיע.

יגע יָגַע, יִיגַע), פ״ע, (ב-), טרוח, עמול, אמץ

[1]) יבלה, יבלית, Knaulgras, ежа, chiendent (Dactylis glomerata)

ירים בעבודה; עבוד עד לעיפות, עד בלי השאר כח לעבד; חלש טרח עבודה. *ס״י, גרום להיות יָגֵעַ, הצק ויגע. יַגֵּעַ, גרום להיות יָגֵעַ, הכשל כח איש בעבודה; *עַנֵּה, צער, הצק. הוֹגֵעַ, יַגֵּעַ. הִתְיַגֵּעַ*, יגוֹע; הצטער, הענה.

— יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי–תַאֲמִין, יָגַעְתִּי וְלֹא מָצָאתִי–אַל תַּאֲמִן, לֹא יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי–אַל תַּאֲמִן*, כבשא ירוע לאטר: העובד יאבל פרי עבודתו ובלי עבודה לא ישיג האיש בלום.

— יָגַעְתָּ וּפָתַחְתָּ יַע וּסְתוֹם*, משל לאמר: אתה קלקלת לך ותקן.

— הַגַּע עַצְמְךָ*, (הַגְּעִי*, הַגִּיעוּ*), שים אל לבך, חשוב בעצמך.

יָגֵעַ, ת, עָיֵף, חלש מעבודה; טכיבה, עֲלֵאה.

יָגָע, ז, פרי עמל, קנין הבא על ידי יגיעה.

יְגֵעָה, נ, ר׳ יגיעה.

יגר (יָגוֹר, עי״ד שרש גור), ס״ע, (־בפני־), סחוד מפני דבר העתיד לבוא, יראה, דאוג; בלוע אל תוכו לאש לאש (כ״י).

יָגַר, ר׳ גל.

יָד נ, (זוגי יָדַיִם, ר׳ יָדוֹת), אבר הנרוע עם הכף והאצבעות; הרגל הקדמית של הולבי על ארבע; עזרה, כח, נבורה; יכלת, אפשרות לעשות דבר; נבואה, חזון; שלטון, בחשלה; מקום; מצבת זכרון; צד (שפת נהר); פעם; חלק; ציר האופן; צדי הבפא, בשעונות; *נצב; חלק בולט מהכלי שתופשים אותו בו; עקר שהפרי מחבר בו אל העץ; חלק הבגד המכסה את היד; בא כח; רשו וסבון לנדר או לשבועה או להקדשה; (־יָ־)*, מספר קבוע של גליונות ניר הטפרים ונטברים יחד.

— שְׁתֵּי יָדוֹת, שתי שלישיות; שָׁלֹשׁ יָדוֹת, שלש רביעיות; אַרְבַּע יָדוֹת, ארבע חמשיות; וכו׳.

— יָדַיִם*, שם מסכת תלמודית.

— יְדֵי־ חֲמוֹת*, חֲמוֹמוֹת*, אלוני בעמן ומהיר לנקם.

— יְדֵי־ עָפוֹת*, יְדֵי־ רָפוֹת*, אלוני מהיר וזריז באבילה, חושף ואוכל.

— יָדַיִם מוֹכִיחוֹת*, ראיות ברורות ונכוחות.

— יָד מְכֹרֶכֶת*, יָד כַּלָּה*, ג, ר׳ בצליחה, שבכל דבר שהיא נוגעת בו מצליח (באמונת ההטון).

— בּוֹא לְיָדֵי־*, הגיע לעשות איזה דבר.

— הָיָה יַד־ בְּ־, עשה רעה, נזק.

— הָרִים יָד, נָשׂוֹא יָד בְּ־, מיד, קשור, התפרץ בפני.

— הִשִּׁיג יָד, הצליח, מצוא.

— יָצוֹא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ*, לא הצליח; יצוא בסחי לבן; יצוא בכלי לקרת אתו כלום.

— יָצוֹא יְדֵי הַבְּרִיוֹת*, עשית רצון הבריות.

— יָצוֹא יְדֵי חוֹבָתוֹ*, בלא את חיבתו.

— מָטָה יָדוֹ, יד מנכסיו, היה לעני.

— מַלָּא יָד, פסור כח והרשאה; קדש, חנוך.

— מָצוֹא יָד, השג דבר.

— מָצוֹא יָדָיו, מצוא האמצעים לעשות דבר, הצליח לעשות דבר.

— מְשׁוֹךְ יָד מִ־, התרחק מדבר, לא עשה אותו.

— נְטִילַת יָדַיִם*, נ, רחיצת הידים, (ביחוד לפני האכילה ובבקר לפני התפלה).

— סָלַע הַבָּא בְּיָדַיִם*, ר׳ סלע.

— עוֹדֵךְ בְּיָדֵךְ*, בטוי לאמר: כל זמן שאתה עודך בחיים.

— שִׂים יַד לְפֶה, החרש, שתוק, דום.

— שָׁלוֹחַ יָד, פשוט יד לעשות דבר.

— שָׁלַח יָד בְּ־, לקוח במעל; הכה, נגוע.

— שָׁלַח יָד בְּנַפְשׁוֹ, הבית את עצמו.

— בְּיַד־, ברשות, בשלשון.

— בְּיַד־, בְּיָדִי־, עַל יָד־*, עַל יָדַי*, (שָׁלַח דָּבָר־), באמצעות, להראות על האיש שמוסרים לו דבר להולכה או לעשותו.
— כְּיָד, ט״י, כדי היכלת, כראוי.
— כַּלְאַחַר יָד*, תה״פ, דרך אגב, אגב ארח (אורחא); שלא כדרך עשיה.
— לְיַד־, אצל.
— לְיָדַי*, ט״י, עד, אל.
— מַיַּד*, תה״פ, תכף, בלי אחור זמן, כרגע.
— מִיַּד, או מִיָּדַי*, מן־, ט־.
— מִיַּד לְיָד, בידו הוא ולא על ידי אחר.
— עַל יַד, ט״י, אצל, קרוב ל־.
— עַל יְדֵי שֶׁ*, בגלל, בסבת.
— עַל יָד, עַל יָד*, מעט, מעש, זה אחר זה.
— יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה*, ־לְעֶלְיוֹנָה*, בידו הרשות לבחר בטוב שבשני הדברים.
— יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה*, אין בידו הרשות לבחר, כי אם השני יוכל לבחר את הטוב.
— לֹא הָיָה בָּרוֹ*, לא ידע מה לעשות, לא ידע את התשובה.
— אֵין שְׁתֵּי יָדַיִם זוֹכוֹת בְּאַחַת*, בשוי לאמר כי אין שנים יכולים לזכות בדבר אחד, או זה זוכה או זה זוכה.

יִ״ד, ר״ת, יש דורשים.

יִדד, ר׳ ידה.

יִ״ד שח״ט ד״ם, ר״ת, של שבעת הנוזלים המכשירים לקבל טמאה והם: יין, דבש, שמן, חלב, שלג, דם, טיט.

יִדה (יָדָה, יִידֶה), פ״י, השלך, זרוק, ירה.

יַדֶּה, יָדָה; נדע, הסיל, טני א־צה. הוֹדָה, בקש סליחה על חטאות; הלל, שבח, שאר; הכר אטתות דבר; הגד (בעל כרח) כי הדבר אטת; הרגש רגש הכרת תודה או הביע אותו בפה; (־ל־) הכר אטתו דעת איש; (־ב־), הכר אטת ענין. הִתְוַדָּה, השתחוה ארצה; הגד איש (כעל כרחו) כי אכן חטא איזה חטא; בקש סליחה על הטאות.

יָדוּד*, ז, ניצוץ, זיק אש; דוד, סיר גדול.

יַדּוּעַ, ז, בעל חי דומה לעכבר ארך ועבה יותר[1].

יְדוּעַ ת, שיודעים ומכירים אותו, גלוי, נודע; [0]קבוע.

— כְּיָדוּעַ*, תה״פ, ברור, כנודע וגלוי לכל.
— כְּיָדוּעַ שֶׁ־, ידוע כי.

יָדִיד, ז, (פ, יָדִיד, כ, יְדִידִי), אהוב, חביב, ראוי לחבה; רֵעַ, חבר; *כנוי לבית המקדש.

יְדִידָה, נ, אהובה, חביבה; רֵעָה, חברה.

יְדִידוּת, יְדִידוּת, נ, דבר נחמד, מהמד; רֵעוּת; אהבה.

יְדִיעָה, נ, הכרת דבר, רַע; [0]שטועה, בשורה; פרסום איזה דבר; [0]לטוד.

— יְדִיעַת הַטֶּבַע[0], נ, לטודי הטבע לפרטיו.
— ה׳ הַיְדִיעָה[0], ה׳ הכאה לפני השם והתאר הנודע מקדם או שהוא ידוע בכלל.

ידע יָדַע, יֵדַע, פ״י, הכר דבר בברור; הכר את איש; חיש, הרגש; היה מלמד בדבר; ראה מראש; חקור והתבונן, הבן והשג דבר ברוח; אהוב על ידי הברה; בוא אל אשה; שבור, הרוס; הַרָּאֵה, הַרֹּאֶה לעינים, הגלה; הגלה בשטו לוולתו; היה ידוע ומפרסם; העניש; הושם למשטרת. יַדָּע, קביעו; הראה; תת ידיעה לאחר. הוֹדִיעַ, הֶשְׁמִיעַ לאיש דבר; גרום שידע איש דבר; באר דבר; פרסם; יסר, ענוש. הוֹדַע, הָשְׁמַע, היה ידוע. הִתְוַדַּע, התגלה, היה ידוע ונכר, הגלה בשטו לזולתו; *היה מפרסם.

— יוֹדֵעַ וּמַכִּיר*, ידוע את־ פנים.

יָדָע[0], ז, ידיעה, רַע, הכרת דבר.

יַדָּעָן[0], ז, איש ידוע הרבה.

יַדָּעָנוּת[0] נ, ידיעת דברים רבים.

[1]) ידוע, тушканчик Springmaus gerbaise jerboa

יְדַעֲנִי, ז, כשף, אשף, קוסם.

יָהּ, שם האלהים (בסגנון המיוחד; להוראת החזק והגדל (ברחב־יה, רחב באד בלי קץ). *ס״ק, אלי, לו.

יְהַב, (בכתיבא בא רק הצווי; הַב, הָבָה, הָבִי, הָבוּ), נתון; *הַעֲמֵס, הַטְעֵן.

— יְהַבְתִּיו בְּחַפְתֵּי*, שבתיו בכיסי, לאמר: רמיתיו וגברתי עליו.

יְהָב, ז, משא, נטל; תקוה, תוחלת.

(יהד) יַהֲדוּ, ס״י, נַיְ, הכנס אל בנסי היהדות.

הִתְיַהֲדוּ, היה ליהודי, קבל על עצמו את היהדות.

יַהֲדוּת, ג, תורת היהודים, כנהגיהם, חייהם ונפוסיהם.

יַהוּדָה, ז, פעלת המיהד והמיניו.

יְהוּדִי, ז, משבט יהודה, מארץ יהודה; *בן ישראל, ישראלי.

יְהוּדִי*, ת, של יהודי, הנוגע ליהודים.

יְהוּדִיָּה, נ, בת ישראל.

יְהוּדִית, תה״פ, בלשון היהודים, עברית; *הסופרים האחרונים משתמשים בשם זה לשפה הזרנונית־ האשכנזית, וכן לכל השפות הזרות שהיהודים משתמשים בהן בינם לבין עצמם, יידית.

יְהוָה, שם פרטי לאלהי ישראל, אלהי העולם כלו (סלה זו נקראת: ״אֲדֹנָי״, ובהיותה נקודה ״יְהוָה״ תקרא: ״אֱלֹהִים״).

יָהִיר, ת, גבה לב, בעל גאוה.

יְהִירוּת*, ג, גאוה, גאון, רום לב.

יה״כ, ר״ת, יום הכפורים.

יהל, ר׳ אהל.

יַהֲלֹם, ז, מין אבן טובה שקופה וקשה מאד אשר אין לה כל נון[1].

יהר* יָהַר*, יֵהַר*), פ״ע, כצוא עז בלבו.

הִתְיַהֵר*, התנאה, התנשא.

יהר״ר, ר״ת, יהי רצון.

[1] יהלם алмаз, Diamant

יְהָרָה*, נ, יהירות, גאוה, רום לב.

יהר״מ, ר״ת, יהי רצון מלפניך.

יוֹבִים*, ז, שם אליל היונים.

יוֹבֵל, ז, (ר׳ יובלים), אַיִל, זכר בן הכבשים; שופר; (ר׳ יובלות*), שנת ההשמים שאחרי שבע שבתות.

— חַג הַיּוֹבֵל*, ז, הנ למלאות המשים שנה, הנ למלאות בספר שנים ירוץ.

יוּבָל, ז, סלע, תעלה; מעין, עין.

יוֹגֵב, ז, אכר, עובד אדמה, עובד בשדה.

יוֹד*, (יוד״ם, עם״י קריאת הספרדים), שם האות העשירית באב״ב העברי.

יו״ד, ר״ת, יורה דעה, ר׳ שם.

יְוִדִי*, ז, יהודי (לפעמים בספרי הרבנים).

יְוִדִית*, ר׳ יהודית.

יוֹדְעִים*, ז״ר, פלוסופים דתיים בבאה השניה והשלישית לספר הנוצרים.

יוֹדֶרָא*, ר׳ יהרה.

יוֹחָסִין*, ז״ר, תולדות המשפחות.

יו״ט, ר״ת, יום טוב, חג.

יו״כ, ר״ת, יום כפור.

יוֹכָנִי*, (יָכִי״), ז, שם עוף אנדי גדול מאד.

יו״ל, ר״ת, יוצא לאור.

יוֹלֵד, ז, אב.

— יוֹלְדִים*, ז״ר, הורים, האב והאם יחד.

יוֹלֶדֶת, נ, אשה שילדה ילד (בימים הראשונים שאחרי לידתה).

יוֹלֶדֶת, ר׳ יולדה; אֵם.

יוֹם, ז, (ר׳ יָמִים, ס״ר יָמַי, יְמוֹת, ונו׳, יוֹמָם), זמן היות אור השמש על הארץ מן הבקר עד הערב (ההפך מן לילה); כנוי לשמש; תקופת זמן של עשרים וארבע שעות; זמן קבוע לאיזה ענין; זמן; יום קבוע לבות או לענש; זמן החיים, תקופת החיים; קץ החיים (בא יומו), תקופת החיים.

— יוֹם ה׳, יום הדין, היום שבו ישפט ה׳

את הרשעים.

— יוֹם׳, (ואחריו שם מקום), יום מלחמה ידועה או מקרה חשוב שקרה במקום ההוא.

— מַה יוֹם מִיּוֹמָיִם?*, בשוי בטוכן: איזה חדוש נתחדה היום?

— בֶּן־יוֹמוֹ*, של אותו היום.

— מְיוֹם לְיוֹם*, (שָׁנָה או שָׁנִים), שנים שלמות ותמימות.

— יוֹם יוֹם, בכל יום, יום ביום.

— מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ*, בכל יום.

— יוֹם הַמַּלָּךְ, יום הגינת המלך.

— יוֹם טוֹב, הנ, טועד, יום שמחה.

— הַיּוֹם, כַּיּוֹם, היום הזה, היום שבו מדברים: בזמן הזה, עתה, תכף.

— בֵּין הַיּוֹם בֵּין מָחָר*, מכאן בטוכן: עכשיו או אחר כך.

— הַיּוֹם סַיָּע*, היום או הזמן גרם.

— בְּלֹא יוֹמוֹ, לפני זמנו.

— נָיְהִי הַיּוֹם, קרה סיעם.

— יְמוֹת הַחַמָּה, קיץ, תקופת השנה מניסן עד תשרי.

— יְמוֹת הַגְּשָׁמִים*, יְמוֹת הַחֹרֶף*, עונת הגשמים בארץ ישראל מתשרי עד ניסן.

— יָמִים, שנה.

— יָמִים קַלִּים*, ימים מועטים.

— שְׁבַע יָמִים, זמן מאר.

— לְיָמִים*, אחרי זמן.

— מִיָּמִים יָמָּה, משנה לשנה.

— מִיָּמָיו, בכל ימי חייו.

— מִיָּמִים, אחרי זמן ידוע.

— חֹדֶשׁ יָמִים, שְׁנֵי יָמִים, תקופה של־.

— יְמֵי אִישׁ, ימי חייו.

— מִימֵי*, בכל ימי חייו.

— יוֹם יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת*, כנוי ליום סופה וסערה רבה.

— יָמִים נוֹרָאִים, עשרת ימי התשובה מראש השנה עד יום הכפורים; ימי ראש השנה ויום הכפורים.

יוֹמָחָרָן*, ז, יום הטרחת, היום שיבוא אחרי־.

יוֹמִי, ת, של היום, של כל יום ויום.

יוֹמָם, תה״פ, בעת יום, בטשך היום, ביום (ההפך מן: בלילה). ז, יום.

יוֹמָן, ז, ספר זכרונות היומים; הספר שבו נרשמים המעשים בכל יום.

יונה

יוֹנָה, ז, (ס׳ יוֹנָן), רפש, טיט עבה.

יוֹן*, ז, יוֹנָה, נ, (ר׳ יוֹנִים), מין עוף ביתי ידוע[1].

— יוֹנַת אֵלָם, שם לכלי נגינה; כנוי לעם ישראל.

יָוָן, ז, שם ארץ ועם.

יְוָנָה, (נ׳ יְוָנָה), ת, מציק, הוטס.

יוֹנָה, ר׳ יוֹן.

יְוָנִי*, ז, בן עם יָוָן.

יְוָנִית*, נ, שפת היונים; תה״פ, בשפת היונים.

יוֹנָק, ז, (ר׳ יוֹנְקִים), ילד קטן בעודנו מוצץ חלב משדי אמו; (ר׳ יוֹנְקוֹת), כד דך היוצא משרש עץ ונהיה בטשך זמן לעץ שני.

יוֹנְקִים*, ז״ר, מין בעלי החיים הנולדים חיים ומבטן אמם.

יוֹנֶקֶת, ר׳ יונק.

יוֹסֵר, ת, מוכיח, מלמד להישיב.

יוֹעֵץ*, ז, שם צמח דומה לשעורת ארכות[2].

יוֹעֵץ, ז, נותן עצות, מורה תחבולות ומזמות לאחר.

יוֹפִי, ר׳ יפי.

---

[1] יון, יונה, Голубь, Taube, pigeon, dow

[2] יועץ, сухостебельник, Frauenhaar, adiante, maidenhair

יוֹצַאנִית*, נ, אשה הטרפה להתהלך בחוצות.

יוֹצֵאת חוּץ*, נ, אשה זונה.

יוֹצֵר, ז, (ר׳ יוֹצְרִים), נותן דמות וצורה לחמר; עושה כלי חרס; כנוי לאלהים; [0](ר׳ יוֹצְרוֹת), שם לפיוטים בורא, ממציא; שאומרים אחרי תפלת „יוצר אור״.

— **אֵי לִי מִיּוֹצְרִי וְאֵי לִי מִיּוֹצְרָי***, אמרה כמובן: אוי לי ככה ואוי לי ככה, איך שאעשה אוי לי, אם לא אחטא אכבל מצד יצרי הרע הכפתני ואם אחטא אוי לי כלפי יוצרי.

— **יוֹצֵר חָרָשׁ**, ז, אומן עושה כלים מחמר.

יו״ר, ר״ת, יושב ראש, ר׳ יושב, יושב ראש.

יוֹרֶדֶת*, נ, סלע מים יורד מן הר.

יוֹרֵד[0], ז, איש שירד מנכסיו והיה לעני; משקל בשיר הבנוי מהברה קצרה עם הברה ארכה והנגינה על השניה[1].

יוֹרֶה, ז, הגשם הראשון בארץ ישראל הכרוה את הארץ (בחדש חשון וכסלו); מורה, זורק חצים.

יוֹרֶה דֵעָה[0], אחד מארבעת חלקי ספר ההלכות שלחן ערוך.

יוֹרָה*, נ, קלחה, דוד גדול שכריתיהם בו מים על האש; חסירה באדמה לאסוף בה.

— **יוֹרֶה שֶׁל פּוּרְעָנוּת***, צרות ויסורים רבים.

— **שֶׁפּוֹת לְ־ יוֹרָה שֶׁל פּוּרְעָנוּת***, מבטא בכמובן: הביא על סלוני צרות ויסורים רבים.

יוֹרֵשׁ, ז, מי שנהלה עוברת אליו לאחוזה אחרי מות בעליה; מי שלו הזכות לרשת; *מי שיש לו הון רב ואינו צריך לדאוג לפרנסתו

— **יוֹרֵשׁ עֶצֶר**, ז, בן המלך היושב על הכסא אחריו.

יוֹשֵׁב, ז, נָר, אזרח.

[1] יורד ямб, Jambe

— **יוֹשֵׁב רֹאשׁ**, ז, מנהל, שליש; [0]מנהל אפסר.

יוֹשָׁן, ר׳ ישן.

יוֹתֵר, תה״פ, רב מ־; ז, נשאר, עודף, יתרון.

— **יוֹתֵר מִדַּי**, רב מהצרך, יותר מהצרך.

— **בְּיוֹתֵר**, ביחוד, רב מאד; *וכל שכן, ומה נמ.

יוֹתֶרֶת, נ, שארית, שאר; *אונה עודפת בריאה.

יָז, ר׳ יזה.

יזל (יָזַל, יָזַל), פ״ע, היה זרז ובהיר (ירמיה ב׳ ל״ו).

יום (יָמַם, יִיָּמֵם), פ״ע, החל לעשות דבר חדש; ר׳ זמם.

יָמָה[0], נ, קבלנות, קבלת איש על עצמו לעשות איזה דבר חדש.

יָמָּע, ז, זעה(?); מין הנורה או סינר(?).

יחד (יָחַד, יַחַד) פ״ע, היה יחד עם־, התחבר עם־. יַחַד, יַחְדָּו), הקדש הלב בלו לדבר אחד; קבוע דבר רק לדבר אחד ולא לאחר; *(־שְׁנֵי אֲנָשִׁים), שים שני אנשים לבדם במקום אחד; מבלי שיהיה עמהם איש אחר; פַּרסם את אחדות האלהים. הִתְיַחֵד*, (־עם־), השאר לבד עם־ בלי אחר אתם, התבודד עם־; היה בודד במקום מבלי חברה; סגה ביחוד אל־.

יַחַד, בְּיַחַד, יַחְדָּו, יַחְדָּיו*, תה״פ, זה עם זה, בחבורה אחת; הכל; גם כן; לבד, בלי עזרת אחר (עזרא ד׳ ג).

יְחִיד*, ז, חבור, אחוד; היות שנים יחד בלי אדר עמם; התבדלות; אחדות הבורא.

— **אֲמֶתַּת הַיְּחִידוּת**[0], **יְחִיד הַשֵּׁם**[0], ז, האמונה השלמה רק באל אחד בלי כל ציורים אליו.

— **בְּיָחִיד***, תה״פ, בפרט; בהבדלה מ־; בודאות; בהתבודדות.

יְחִיל*, ז, תקוה, תוחלת.

יָחוֹם*, ז, תולדות בשפחה או שבט; שיכות

לטשספחה השובה, פרטום לתהלה; °שיכות דבר אל דבר; מצב דבר אחד בנוגע לשני.

יְחוּף*, ז, ההליכה יחף בלי נעלים.

יְחוֹר*, ז, (ר׳ יְחוֹרִים*), ענף דק של עץ הצומח מן הגזע (ביחוד של תאנה).

יְחוּשׁ*, ר׳ יחוס.

יָחִיד, ת, (כ׳ יְחִידִי, ר׳ יְחִידִים, ס״ר יְחִידֵי), אחד בעין זולתו; אחד בטעלה ואין דומה לו; בודד, נלמוד; *אחד מהצבור; חבר להצבור או להברה; איש מצין מהצבור; ההפך מן: „רבים״ (במספר הנושים לדעה אחת בענין דין והלכה).

— בְּיָחִיד*, ר׳ ביחוד; בפוד.

— יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם*, כנוי לאלהים.

— לָשׁוֹן יָחִיד°, (בדקדוק), בשטדברים על נוף אחד ולא במספר רבים.

— יְחִידֵי סְגוּלָה*, יחידי עולם, מצטינים ונעלים, נבחרים, שאין רבים כמהם.

יְחִידָה*, נ, כנוי לנפש (בפנגון הפיוטי); °(בחשבון) אחד המספרים מאחת עד עשר.

יְחִידוּת*, נ, ערירות, בדידות, מצב דבר שהוא יחיד.

יְחִידִי*, (נ׳ יְחִידִית*), ת, אחד בלי אחרים עמו.

יְחִידִי*, תה״פ, לבד (עם כנוי); בלי חברה.

יָחִיל, ת, טקוה, מצפה.

(יחל) הָוָחַל, חכה לחנם, צפה לשוא; אבד תוחלת. יַחֵל, קוה, צפה, חכה; נתון תקוה בלב איש, הַבטחה; *עשה שיפול וינוח דבר על דבר. הוֹחִיל, חכה, צפה, קוה.

יחם יָחַם, יַחֵם), ס״ע, הַחם, היה להוט בתאוה לטשנל; התעבר (אשה), הרה; התחמם.

יַחֵם, היה להוט; התעבר; הקדח אש, חמם.

הִתְיַחֵם*, התחמם בתאוה.]

יַחְמוּר, ז, אחד מטיני הצבאים; (השתמשו בו גם לבקר הבר).

(יחם) יַחֵם*, ס״י, הראה את כוצא איש

יחטור.

טכשספחה או טשבט; חשוב את־ לנכבד; נתון זכות קדמה ל־. °הראות שיכות דבר אל־; הנד כי דבר נמצא באיזה עצם, או הוא פעלת העצם ההוא. הִתְיַחֵם*, החשב אל טשפחת־; °היה שיך ל־; נגוע אל־.

יַחַם*, יַחַשׁ, מוצא איש ומקור מחצבתו; מוצא איש טטשפחה חשובה; °שיכות, נגיעת דבר אל —.

— שֵׁם הַיַּחַם°, ז, (בדקדוק), כנוי לעצם על ידי שיכותו לטשפחה, לעם, או לטקום וכיו״ב (נעשה בתוספות יוד על השם שטתייחס העצם אליו; ירושלטי, מצרי וכו׳).

יַחְסִי*, ת, טטבע היחס.

יַחְסָן°, ז, בן למשפחה נכבדה, בן אצילים, אפרתים.

יָחָף, ז, הליכה בלי נעלים ברגלים.

יָחָף, ת, חשוף רגלים, בלי כסוי לרגלים; °סוחח, בן השדרה התחתונה, בן דלת הטון העם.

(יחף*) הִתְיָחֵף*, הלוך יחף, פשוט הנעלים טעל הרגלים.

יָחֵף ז, עיפות או חכוך ברגלי הבהטה טרב הליכה או רישה; °ר׳ יָחָף.

יחר, ס״ע, ר׳ אחר.

יָחַשׁ, ר׳ יחס.

(יחש) הִתְיַחֵשׂ (־אל־), החשב ליוצא טטשפחה או טשבט או טעם סלוני; הגד איש יחסו ומוצאו.

י״ט, ר״ת, יום טוב; יש טעם; יצר טוב.

יטב (טוֹב, ע״ד נחי ע״ו, יֵיטַב, פ״ע (ל־), היה איש בטצב נעים לו; (לב־טוֹב עליו), היה שמח ושלא רצון; היה ישר ושלם באיכותו ובתכונתו; (״בעיני״) מצוא דבר חן בעיני איש, היה דבר רצוי ונעים. הֵיטִיב, עשות חסד וטובה ל־; עשה דבר כראוי; תקן ונקה פתילה; תַּקֵּן, קשט; עשה הטוב והישר; (הֵיטִיב לִבּוֹ), היה שמח ומתענג.

יָ, קצור מן השם הטפרש, וגם מן יָהּ.

יוֹלִ״א, ר״ת, יתברך ויתעלה לעולם אמן.

יט״ל, ר״ת, יש טעם לדבר.

יַיִן, ז, (פ׳ יֵינִי, ר׳ יֵינוֹת* גם יֵינִים), משקה משכר עשוי מעסים ענבים, דם ענבים; שכרון שכרות.

— **יֵין חַי***, ז, יין נקי שלא מזגו בו מים.

— **יֵין מִגְתּוֹ***, תירוש, יין חדש שלא תסס.

— **יֵינוֹ שֶׁל־ מָזוּג***, מזונותיו וצרכיו של סלוני טוכנים לו, כמו: אתו אסוריה, טבחו טבוח וכדומה.

— **יֵין נָסֵךְ***, יין של עובדי אלילים, יין שהקריבו לאלילים; יין שנגע בו גוי.

— **מִשְׁתֵּה יַיִן**, סעודה.

— **יֵין שָׂרוֹף***, **יַיִן שָׂרָף***, ז, משקה חריף היוצא ממשרפות יין או הכרים אחרים תוספים.

יַיְנִי, ת, מטבע היין; שטעם יין לו.

יי״ן, ר״ת, יין נסך.

יי״ש, ר״ת, יין שרוף, יין שרף.

יָכוֹל*, תה״פ, אפשר, אפשר להשוב.

(יכח), **הוֹכִיחַ**, השפט, עמוד בטשפט עם־; הלחם איש בטלחמת דברים להראות צדקו. **הוֹכִיחַ**, יסר, ענוש; העיר איש לתקן מעשיו הרעים; מצוא ישר ומקביל אל־; הוציא משפט; הַכרע ושפוט בין טוענים; הראות את צדקו; ברר ענין מסתק בראיות; היה לראיה על דבר. **הוֹכָחָה**, היה ענוש; סבול תוכחה; התברר על ידי ראיות והוכחות. **הִתְוַכֵּחַ**, השפט עם־.

יָכַל יָכֹל, פ״ע, יוּכַל*, ס״ע, עצור כח; היה די כח לאיש לעשות דבר; היה לאיש שכלנות לסבל דבר בלתי נעים; (״ל״), התחזק על־, התגבר על־; היה בידו הרשות; *אולי, אפשר להיות; הייתי חושב כי־.

— **יְכוֹלָנִי***, יכול אני.

— **כְּבִיכוֹל***, **כְּבָיְכוֹל***, (או: **בְּבִיכוֹל***), תה״פ, כאלו היה אפשר הדבר, במו שמשתמשים בו בשטיחסים לאלהים דבר אפשרי רק באדם.

יְכֹלֶת, נ, (כ׳ יְכָלְתִּי), כח לעשות דבר, עז, עצמה; אפשרות לעשות דבר; רשות.

— **בְּעַל יְכֹלֶת***, כנוי לאלהים הכל יכול.

— **עַל הֲדַךְ יְכֹלֶת***, ר׳ כביכול.

יכ״ק, ר״ת, יום כפור קטן.

י״ל, ר״ת, יש לאמר (אפשר לאמר).

יָלַד (יָלְדָה, תֵּלֵד), פ״ו, המליט ילד, הוציא עֻבר לאור העולם; הוציא דבר לפעל; יצור, ברוא דבר שלא היה מקדם. **הָיָלַד**, יצוא מרחם אמו; *התחוה דבר חדש; (לָבָנוֹן), התחדש הירח, הראותו שנית בראשית החדש אחרי היותו נעלם משך זמן. **יַלַּד**, עזר ללדת; *עשה לילד, עשה לצעיר. **יָלוֹד**, היה נולד; הנראה. **הוֹלִיד**, גרם ללדת; יצור, ברוא; *הוציא מכרה. **הוֹלַד**, **הָלַד**. **הִתְיַלֵּד**, הַחשב על משפחת־, התיחס על־; הָוָלה.

— **נוֹלַד***, ר׳ נולד.

יֶלֶד, ז, (כ׳ יַלְדִּי, ר׳ יְלָדִים, ס״ר, יַלְדֵי), הקטן של האדם מצאתו מבטן אמו עד היותו לנער, בן קטן.

— **יֶלֶד זְקֻנִים**, ז, ילד שנולד לאיש ביטי זקנתו, בן זקנים.

— **יַלְדֵי אָדָם**, בני אדם, אנשים.

— **יַלְדֵי הַיּוֹם**, השקרים

שיקרו בעולם.

— יְלָדִים, ז״ר, בניו ובנותיו של איש; אנשים צעירים.

יַלְדָה, נ, (כ׳ יַלְדָתִי, ר׳ יַלְדוֹת, ס״ר, יַלְדוֹת), בת קטנה; אשה צעירה; *צמח רך.

יָלְדָה, יַלְדָה, יַלֶּדֶת, ר׳ יולדת.

יַלְדוּת, נ, נעורים, הזמן שהאדם עוד ילד, שפות; טולדת, ארץ טולדת; *תכונת האדם בהיותו ילד.

יָלוּד, ז, ר׳ ילד.

— יְלוּד אִשָּׁה, ז, כנוי טליצי לאדם, להורות על חלשתו.

יְלוּד, ת, נולד, יליד, בן.

יָלִיד, ז, (ס׳ יְלִיד, ר׳ יְלִידִים, ס״ר יְלִידֵי), נולד, יליד, בן.

— יְלִיד בַּיִת, ז, עבד הנולד בבית אדונו; בן העבד.

יַלְדָה*, נ, כוצב היולדת, לדה, יציאת הילד לאור העולם.

יָלַךְ, ר׳ הלך.

(יָלַל) יָלַל*, ס״ע, בכה, ספוד, זעק בקול טר.

הֵילִיל, (עתיד: יְיַלֵּל, יְיֵלֵל, יְהֵילִיל), יָלַל.

יְלָלָה, ז, בכי, קול נאקה, זעקה בקול טר.

יְלָלָה, נ, (ס׳ יְלָלַת), ר׳ יָלֵל.

יֶלֶף*, ר׳ אלף.

יַלֶּקֶת, נ, ספחת בעור; חזזית כצרית; °קלפות קטנות בעין כמים המתילדים בשרשי השער.

יָלָק, ז, אחד מבני הארבה.

יַלְקוּט, ז, אכתחה קטנה, תרמיל; °קבין, מאסף מאמרים שונים; הכיס שהתלמיד שם בו צרכי לימודו בלכתו אל בית הספר.

יָם, ז, (ר׳ יַמִּים), שטח מים רבים על פני האדמה: אגם; ברכה; כלי גדול למקוה מים; צד מערב; סטל ומשל לרחב ולגדל ולרבוי; *קרקעות הנסה (ארינ השער המלא נקבים); קרקע הנת שדורכים בה העגבים(?); אבן עגלה לסחט עליה זיתים או ענבים(?).

— הַיָּם הָאַחֲרוֹן, הַיָּם הַגָּדוֹל, שטות של הים התיכון, ר׳ תיכון.

— הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי, ים הטלה שאצל יריחו הוא ים המוח.

— יָם הַמֶּלַח, הוא הים הקדמוני.

— יַלַּד יָמִים הַמֶּלַח*, ילד לאבדון ולא יהנו מכנו.

— לְשׁוֹן יָם*, ר׳ לשון.

יַם, ז, טעינות טים הטים; יונת הבר(?); פרד(?).

יַם

י״מ, ר״ת, יש טפרשים; יציאת טצרים; יש טקיטות.

יַמָּה*, נ, יָם; זרם הים המהיר.

י״מ״ה, ר״ת, ימות השנה; יציאו טן הכלל.

י״מה״מ, ר״ת, ימות המשיח.

יַמַּי°, ת, של הים.

יַמַּיָּה°, נ, קבצת אניות טלחטה, צי המלחמה של המדינה.

יָמִים, יָמִין, ר׳ יום; שנה.

יָמִין, נ, הצד אשר לעבר הנוף שאין בו הלב,

להפך: שכאל; צד דרום; צד היד הימנית; שבועה; כח, גבורה, עצמה.

— עַל יָמִין וְעַל שְׂמֹאל, מכל הצדדים.

(ימן) יָמַן, זמן, קנן; סנה לימין. הֵימִין או הֵיָמִין, סנה לימין; השתמש ביד הימנית.

יְמָנִי, ת, אשר מצד ימין, ימיני.

(ימר) הֵימִיר, החלף דבר בדבר. הוֹמִיר, גדל, נשא. הִתְיַמֵּר, התענג בדבר; [0]התפאר, התנשא, התגדל.

ימ־ש, ר״ת, יטח שטו.

ימש, ר׳ טשש.

י״נ, ר״ת, יאיר נרו; יחיה נצה.

ינה (יָנָה, יִינֶה), פ״י, הֵחרב, כלה. הוֹנָה, גרום לחץ; חטום; רכה, התעה.

יָנוֹן, ז, שם הטשיח(?; ר׳ נון.

יָנוֹקָא*, יְנוֹקָא*, ז, ילד, תינוק.

יַנִּיק[0], ת, צעיר בשנים.

יְנִיקָה, נ, ענף רך; [0]פעלת היונק; קבלת תועלת, הנאה.

ינק (יָנַק, יִינַק), פעו״י, בצוץ בפה חלב טשדים; מצוץ (עצה מאדמה). הֵינִיק, נתון לפי חלב שדים.

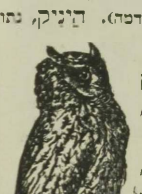

ינשוף

יָנְקוּת*, יַנְקוּתָא*, נ, הזן שהילד יונק; נערות, ילדות, פַּטוּת.

— גַּרְמָא דְיַנְקוּתָא*, מה שלמד איש ביכי הנעורים.

יַנְשׁוּף, ז, מין עוף טורף[1].

י״ס, ר״ת, יש ספרים (בספרים אחרים נמצא נסח כך וכך); יש סבורין (יש סוברים).

י״ם, ר״ת, יש ספרים נורסים.

יסד (יָסַד, יִיסַד), פ״י, עשה יסוד ובסוס במעבה האדמה, שעליהם נבנים הקירות; כונן; קבוע; *שים לחק; חבר וסדר. הַיָּסָד, היקס על מכונתו; הַאסף והתיעץ יחד. יַסַּד, יסוד; חוק; צוה, גזור. יְסוֹד, הוֹסַד, הָיָסַד. הִתְיַסֵּד*, התבסס, היה מיסד.

יָסָד, יְסוֹד, ז, הנחת יסוד; ראשית, התחלה.

— יְסוֹד הַמַּעֲלָה, בשם הזה קוראים לבני גלות יהודה שעלו מבבל; [0]שם מישבה בגליל העליון על שפת מי מרום.

יָסוֹד, ז, (ר׳ יְסוֹדִים גם יְסוֹדוֹת), בַּיִן, בסיס, תחתית; בנין, חלק הבנין אשר בארץ לחזקו; קביעת דבר; * תחלת דבר ומקורו; עקר גדול; ספר, חבור; [0]העצמים העקריים שאינם מתחלקים; אחת הספירות בקבלה.

— יְסוֹדוֹת[0], ז״ר, החטרים שמהם מרכבים הגופים.

יְסוּד*, ז, פעלת המיסד דבר; אקדח, שיטת חק.

יְסוֹדָה, נ, יסוד, בסיס, מכון.

יְסוֹדִי[0], ת, של יסוד, עקרי.

יָסוּר*, ז, ענש, גמול רשע.

יְסוּרִים*, יִסּוּרִין*, ז״ר, ענויים קשים, צער, צרות ומצוקות; ענשים.

יסמין

יסך (יָסַךְ, יִיסַךְ), פ״י, טשח, סוך.

יַסְמִין*, ז, מין צמח ריחני[1].

יסף (יָסַף, יוֹסִיף), פ״י, הטשך דבר, עשה דבר עוד פעם או פעמים שונות; (־על־) הרבה. הַגְדֵּל בכמות. הוֹסֶף*, התרבה יותר; הפסח על־. הוֹסִיף, יסוף. הִתְוַסֵּף*, התעד בדבר; היה מפסח על־.

[1] ינשוף cova, Eule, hibou, owl

[1] יסמין ясмин, Jasmine

(יסר) הַיָּסָר, הדול טהרע; היטיב איש דרכו; קבל טוסר. יַסַּר, הוכח; הַזהר; חזק; קשור היטב; הרוש אחרי הזריעה. הַיְסִיר*, הוכח; אסור. הִתְיַסֵּר* (נִתְיַסֵּר*), הוסר.

יעד (יָעַד, יִיעַד), ס״ו, מנה, קבוע; קבוע זמן או טקום להתאסף; *הבטה. הַיָּעַד, בוא למקום שנקבע; התאסף, התקבץ; התיעץ יחד. יָעַד*, יעוד; קרוא למשפט, הַזמן לדין; סנה; קבוע לאשה. הוֹעִיד, עשה שיָּעַד איש או אנשים למקום קבוע או בזמן קבוע. הוּעַד, היכן, סנה.

יַעַד, ז, הבטחה.

יעה (יָעָה, יִיעֶה), ס״ו, סנה הצדה או ההוצה, נרוף.

יָעֵה ז, (ר׳ יָעִים), כלי לנרוף בו.

יַעוּד*, ז, מנוי, קביעה; ⁰תעודה, עתיד; הבטחת נטול.

יַעוּר, ז, סעלת המיער ומכסה טקום ביער, סעלת הנוטע יערות.

(יעז) הָיָעֵז, היה עז סנים, הרהיב בנפשו.

יעט, ר׳ עטה.

יְעִידָה*, נ, ר׳ יעוד; סנישה.

(יעל) הוֹעִיל, צלוח לדבר; הצלה; הביא ברכה, נרום טובה; עזור, היה לתועלת; השג טובה.

יָעֵל, ז, (נ׳ יַעֶלֶה, ר׳ יְעֵלִים), טין חיה מטשפחת העזים המטפסת על ראשי ההרים והסלעים; ⁰(בלשון נקבה), כנוי לאשה יפה.

יעל

— יַעֲלַת חֵן, יפה מאד, כלאה חן.

יָעַן, (כּי־אֲשֶׁר, ־וּבְיַעַן), כלת הבור המורה על סבת דבר; בגלל, בעבור, מפני; למען.

יָעֵן, ז, יַעֲנָה, בַּת־יַעֲנָה, נ, (ר׳ יְעֵנִים גם יְעֵנוֹת גם בְּנוֹת יַעֲנָה), שם עוף בר גדול, נעמית.

בת־יענה

יעף (יָעַף, יִיעַף), ס״ע, עיף, הסור כח טרם עבודה או מצמא; ⁰עוף, טוס, העלה כנף.

יָעֵף, ת, עיף, רסה כח טעבודה או מצמא.

יָעֵף, ז, טעוף, טיסה.

יעץ (יָעַץ, יִיעַץ), ס״ו, (גם עם אֶל־, עַל־), נתון עצה, הורה איך להתנהג, אם טוב ונכון לעשות דבר או לא; החלט, חשוב מחשבה לעשות; הדבק ב־; (עַל־), חשוב לעשות רעה לאיש. הִתְיָעֵץ, חשוב דרכו, בקש עצה; התקק סוד, התאסף יחד לבקש עצה; נתון עצה. יָעַץ*, נתון עצה. הִתְיָעֵץ, התאסף יחד לבקש עצה.

יַעַר, ז, (ר׳ יְעָרִים גם יְעָרוֹת), טקום צומה קבוץ עצי סרק, הרש; טקום בר, טקום לא טעבד ולא זרוע; חלת דבש.

— חַיּוֹת יַעַר, נ״ר, חיות טרף השוכנות על פי רב ביער.

— עֵץ יַעַר, ז, עץ שאינו נותן סרי מאכל.

— לֹא יַעַר וְלֹא דְּבָשִׁים*, טבטא משל לאטר: לא היה ולא נברא, לא היו דברים טעולם.

(יער) יָעַר, ס״ו, כסה ביער, הצמח יער באיזה טקום.

יַעֲרָה, נ, חלת דבש.

יַעֲרִי⁰, ת, של יער.

יַעֲרָן⁰, ז, עוסק בנדול יערות, יודע את טלאכת נדול היערות.

יַעֲרָנוּת⁰, נ, יִדיעה בגִדול היערות.

יפה (יָפָה, יְיַפֶּה), פ״ע, היה הדור, נחמד לִמראה, טֹלא חן. יַפֵּה, העשה הוד והדר, קשט; *היטיב, שבח; (*יִפַּח), הוקן; נתון זכות לאיש לאיזה דבר. יְפֵה*, היה יפה ומצוא חן; (*יִפַּח), קבל זכות מאחר לאיזה דבר. הִתְיַפֵּה, עשה עצמו יפה; התקשט, עשה הוד, עדה; היה יפה.

יָפֶה, ת, (פ׳ יָפֶה, נ, יָפָה, פ״נ יָפֹת, ז״ר יָפִים, פ״ר יָפַי, נ״ר יָפוֹת, פ״ר יְפוֹת), טֹלא חן, טוב לִמראה; *טוב, נאוה; שוה, ראוי לשלם בעדו (פכום כך וכך).

— בְּעֵין יָפָה*, בעין טובה, בחפץ לב.

— הָעַת יָפָה*, נ, טבע איש שאינו בוחל ואינו חש נעל נפש.

— יְדִי־ יָפוֹת*, ר׳ יד.

— כחו יָפֶה*, לו טפפט הקדמה.

— יְפֵה עֵינַיִם, יָפֶה קוֹל, ת, פי שעיניו יפות, פי שקולו יפה.

— שִׁתְיָקַתְךָ יָפָה מִדִּבּוּרֵךְ*, ר׳ שתיקה.

יָפֶה, תה״פ, באפן טוב, נאוה, רצוי.

יָפֶה־פִּי, ת, (נ׳ יְפַה־פִיָּה), יפה מאד.

יְפִי*, ז, הוד מראה, הדרת חן, יפי; קשיט והדר; חזוק עינין.

— יְפִי־כֹחַ⁰, ז, כח והרשאה.

(יפח) הִתְיַפֵּחַ, האנח, בכה; הכה ביד על הראש (מצער).

יָפֵחַ, ת, מוציא רוח טפיון; מדבר.

יָפְיָ, יָפְיִ, ז, (כ׳ יָפְיֵי), הוד מראה, הדרת חן, חן.

יָפְיוֹת*, נ, יפי, הדר, הדרת חן.

יָפְיָח, ת, מדבר, מבטא, יפח.

יָפְיָפֶה, פ״ע, היה יפה.

יְפֵיפִי*, (או: יְפֵיפִיָּה*, נ, יְפֵיפִיָּה*), ת, יפה מאד.

יפך*, ר׳ הסך.

(יפע) הוֹפִיעַ, פע״י, הסיע אור, שלח קרני אור; הראה, הגלה; היה חשוך, אפל(?); *(פָּנִים נֶגֶד־) העז פנים כנגד־; ⁰יצוא, התפרסם בדפוס (ספר או עתון).

יָפְעָה, נ, זהר; יפי, הוד, הדר.

יפץ, ר״ת, ישמרהו צורו, ישמרם צורם.

יצא (יָצָא, יֵצֵא), פ״ע, (גם עם בן, אל־, ל־, על־), עבור מתוך מקום ההוצה; התרחק מטקום או מאיזה עצם; היה בולט ונשקף החוצה; כלה, תם (זמן); צמוח; *קים בצורה; טלא חוב; (הַשְׁפָּשֵׁט, זרוח בבקר; (הֶצֵמַח; צמוח, יצוא מהארץ; (נִמְשַׁל, רוּמַז, נִשְׁמַע), מת; (הִשְׁתַּמֵּשׁ), נפסק דין; הִבָּדֵל בן, הפר בן; (מטבע), עבור לסחר. הוֹצִיא, העבר דבר ההוצה, הרחק, גרש מהבית, הצל, טלט; נתן טכספו לאיזה דבר; *הפר, הכדל; עמד מחוב דתי; שלח את אשתו; (דָּבָה), דבר רעות על איש. הֵיצֵא*, הוציא. הוֹצֵא, הוצא החוצה.

— יוֹצֵא דֶּפֶן*, ר׳ דפן.

— יָצוֹא הָעַיִן בְּנֶגֶד־*, עין סלוגי כלתה טכעס על.

— יוֹצֵא חֲלָצַיִם, יוֹצֵא יֶרֶךְ־, יוֹצֵא מָעַיִם, יֶלֶד.

— יוֹצֵאת חוּץ*, יצאנית, אשה מתהלכת תמיד ברחובות; אשה משרכת רכיה.

— יָצָא וְאָזְנָיו מְקֻטָּפוֹת*, יצא בבשת פנים.

— יָצוֹא יָדִי־*, טלא חובה בלפי־.

— יָצוֹא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ*, ר׳ יד.

— יָצוֹא מַדָּעַת*, השתגע.

— יָצוֹא נָקִי מִנְּכָסָיו*, אבר כל הונו.

— כֵּיוֹצֵא בּוֹ*, באפן דומה לזה.

— פָּגַע בּוֹ כֵּיוֹצֵא בּוֹ*, נפגש עם דומה לו, מצא מין את מינו, טבטא על איש קשה שנפגש עם איש קשה כטוהו וכדומה.

— יָצָא דָּבָר זֶה וְזֶה*, חרץ מדבר זה.

— הוֹצָא דָבָר מִן הַכְּלָל*, לא חשוב דבר בכלל דברים אחרים.

— הוֹצָא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל*, לא היה יחד עם אחרים.

— הוֹצָא סֵפֶר או עִתּוֹן, סרסם בדפוס.

— הוֹצָא אִשָּׁה*, גרש אשה.

— הוֹצָא כֶּסֶף*, הוֹצָא הוֹצָאוֹת*, נתון כסף להשגת חפץ, לצרכי החיים וכדומה.

— הוֹצָא אֶת פְּלוֹנִי חָלָק*, לא ענה ל־ על שאלה.

— הוֹצִיא אֶת־ מַאֲזְנַי־*, השכיח את פלוני או את דבר פלוני מלב־ על כרחו.

— לֹא הוֹצִיא אֶת שְׁנָתוֹ*, לא חי שנה שלמה.

— הַמּוֹצִיא מֻחְבָּרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה*, חק ידוע בהלכה ובמנהגי החיים כי התובע מהשני איזה דבר, על התובע להביא הוכחה ועדות לתביעתו.

יְצָאָן*, (יְצָאָנִית*), ת, מי שדרכו לצאת הרבה החוצה.

(יצב) נָצוֹב, ס״ע, (נמצא רק בעבר ובבינוני), עמוד זקוף, הָכוּן על עמדו; (־על־), עמוד אצל־; עמוד להשניח על־. הַצִּיב, הַעֲמִד, הקים. הָצַב, הָעֲמִד קומטיות. הִתְיַצֵּב, עמוד הכן; עמוד והתחזק נגד־; הִשָּׁאֵר על עמדו. הֻתְצַב, התיצב.

(יצג) הַצִּיג, הַעֲמִד, הקם דבר; הַשָּׁאֵר דבר במקום; הניח דבר; [0](־מֻחְזֶה), הַרְאָה מחזה בתיאטרון. הָצַג, הָשָׁאֵר על מקומו; [0](־מֻחְזֶה), הָרְאוֹת מחזה בתיאטרון.

יצה״ט, ר״ת, יצר הטוב.

יְצָהָר, ז, שמן זך (כנוי סיושי לשמן); נחלה, תפארת.

יצה״ר, ר״ת, יצר הרע.

יָצוּל*, ז, (ר׳ יְצוּלִים*), יד הכחרשה; טוט הכחרשה; טוט העגלה, שוק העגלה.

יָצוּעַ, ז, (ר׳ יְצוּעִים), מטה, משכב; דיוטה, קומה; ר׳ יָצִיעַ.

יְצוּקָה, יְצָקָה נ, התכה; דפוס להתיך בו מתכת, מוצקת.

יְצוּקִים*, ר׳ מצוקים.

יְצוּר, ז, דבר נוצר, בריה; אבר.

יָצִיא, ת, יוצא הלציס, בן.

יְצִיאָה*, נ, סעלת היוצא; מוצא, מקום לצאת דרכו; הוצאת כסף (לצרכיו או לרכישת דבר); מסקנה; סרידה, סרישה; גלות, עזיבת מקום מושב; צואה; עשית צרכים.

יַצִּיב*, ת, נכון, אמתי.

יַצִּיב*, ז, אזרח, יליד הארץ; [0]עוף או חי היושב במקום קבוע ואינו נד ממקום למקום.

יְצִירָה[0], נ, סעלת המצין והמעמיד דבר.

יָצִיעַ, ז, מהלך רצוף בסלע הקיר; דיוטה, קומת בנין; *בנין מסל נצב ונשען על העקרי; גזוזטרה היוצאת מן הדיוטה העליונה בבנין מחוץ לחדר או סניסה; כתלי הספינה.

יְצִיקָה*, נ, סעלת היוצק ושופך; התכה.

יְצִיר*, ז, דבר נוצר, בריאה.

יְצִירָה*, נ, בריאה, סעלת היוצר; [0]מעשי ידי־, מסעלי־.

יצ״מ, ר״ת, יציאת מצרים.

(יצע) הַצִּיעַ, ס״ע, ירוד מטה; ס״י, שים מרבדים למשכב, שטוח כרים וכסתות; [0]הרצה דבר למודי־; שים למני־; נתן עצה; עיוך ענין בפני אחרים שיעינו בו ויקבלוהו; הנה, קבל דבר או רעיון כיסוד קים ואמתי. הֻצַּע, היה שטוח למשכב; (־מֻטָּה, הֻחְדָּר) היה מוצע שטוח עליו.

יצק, ר׳ צוף.

יצק (יָצַק, יָצוּק), ס״י, (גם עם ל־, אֶל־), שפוך, הוציא נוזל מכלי; התך, הסוך מתכת לנוזל. הַצִּיק, יצוק; הַעֲמִד, הציג. הֻצַּק, הוּצַק, הֻתַּך (מתכת); הֻשְׁפַּך; היה חזק.

— יָצוּק מַיִם עַל יָדַי, שרת, היה תלטיר.
— יוֹצֵק וָהֵב רוֹתֵחַ וכו׳, ר׳ זהב.

יְצָקָה, ר׳ יצוקה.

יצר יָצַר, יִיצַר או יָצַר, פ״י, ביא, עשה; הַמצא דבר חדש; נתון צורה ודמית; עשה כלי חרס מחמר. הַיָּצַר, יְצוּר, הוּצַר, הִתְיַצֵּר*, הִפָּרא, היה, העשה בדמות ובתבנית.

יֵצֶר, ז, מערכי לב, מחשבה; בריאה, מעשה ידי׳; שבע, תכונה; *תאוה, נשיה לרבר.

— יֵצֶר טוֹב*, ז, נטיה לעשות טוב.
— יֵצֶר הָרָע*, ז, נטיה לעשות רע; השטן.
— אוֹי לִי מִיּוֹצְרִי וְאוֹי לִי מִיַּצְרִי*, ר׳ יוצר.

יְצָרִים, ר׳ יצור.

יצת יָצַת, יִצַּת), פ״ע, בעור, דלוק. הַצָּתָה, הִשּׁוֹם בעור, דלוק; (־בָּאֵשׁ), הִשָּׁרף. הַצָּתִית, שרוף; (־אֵשׁ), הבער אש בדבר לשרפו.

יָקֵב, ז, (כ׳ יְקָבִי, ר׳ יְקָבִים, ס״ר יְקָבֵי), מקום שדורכים בו את הענבים לעשות מהם יין; בור שבנת לקלט אל תוכו את היין היוצא מן הענבים הנדרכים; *סל גדול, כלי להחזיק בו זיתים; מעטן, משקע באויזה דבר.

יקב יָקַב*, פ״י, נקב, חקוק, נקב; עשה יקבים.

יקד יָקַד, יָקֹד, וַיִּיקַד), פ״ע, (כ׳), בעור, דלוק. הוֹקַד, יקוד; היה בָּעבר.

יְקֹדָה, נ, שמשמת, הקשבה; וקנה; קבוץ קמטים בפנים מוקנה; *אספה, קבוץ עם.

יָקוֹד, ז, שרפה, להבת אש, אש ביערה.

יָקוֹד, ז, אח מבערת, מוקד.

יָקוּם, ז, קבוץ החי הנמצא בטבע; תבל ימלאה.

יָקוּשׁ, יָקֹשׁ, ז, ציד עופות; הָשֵׁם מוקש; מוקש.

יְקוּדָה*, נ, מוקד, מדורת אש.

יְקִיצָה, נ, ערות, הפך מכצב השנה.

יָקִיר, ת, יקר מאד, רצוי מאד, חביב מאד;

*נכבד; כבד.

יָקֶם*, ז, (ר׳ יָקְמִים*), ספל בבית הבדיקן שנושלים בו מים רותחים להחיצה.

יְקִנְהִי, ר״ת, יין, קדוש, נר, הבדלה, זמן (סדר הברכות בקדוש בהג שחל בוצאי שבת).

יְקִנְתָּה, נ, שם פרח[1].

יקע יָקַע, יָקַע), פ״ע, השמט ונטה מטקומו (אבר); סור מ־, קוץ ב־ (נפש). הוֹקַע, תָּלה, הַעלה בהבל על עץ וכדומה. הוּקַע, התלה.

יקץ (יָקַץ, יִיקַץ, הָקִיץ (ע״ד שרש קיץ), פ״ע, התעורר משנה.

יָקְקוֹן, ת, עֵר, הפך טן; ישן.

יקר יָקַר, יִיקַר, יַקֵּר), פ״ע, היה נכבד, היה חשוב; היה שוה מחיר רב; היה כבד מהבין; *היה כבד. יַקֵּר*, כבד; (־אֹשׁ) הרים ראש, התגאה; הרים את המחיר של דבר, העלה השער. הוֹקִיר, הרים ערך דבר, הביא מחיר דבר; כבד, נשא; עשה שיהיה איזה דבר לא מצוי, לא תדיר; *היה (המחיר) יקר. הוֹקַר*, היה (המחיר) יקר. הִתְיַקֵּר*, עלה מחירו, היה ביקר; התכבד; היה כבד.

יָקָר*, ת, (פ׳ יְקַר, נ׳ יְקָרָה, ס״נ יְקָרַת, ר׳ יְקָרִים, ס״ר יְקָרֵי, סר״נ יְקָרוֹת), נכבד, חשוב; רב המחיר; כבד המשקל; לא רגיל, לא נפוץ.

— יְקַר הַמְּצִיאוּת*, ת, שכבד למצא.

— יְקַר רוּחַ, ת, בעל רוח שוכה.

יָקָר, ז, שאר; כבוד, גדולה; דבר בעל ערך רב.

יֶקֶר*, ז, מחיר רב, גדול; עליית המחיר, רבוי הערך; חשיבות.

יָקָר*, ז, מין כלי לבשל בו וזה לספינות; יקר; יְקַר.

יַקְרָה, ענגה כבדה (ב״ר, ?); דבר יקר.

---

[1] יקנת hiацинт, Hyacinthe, yacintha, hyacinth

יְקָרָה⁰, נ, טשהטשים במלה זו במקום „בכתב יקר״ או „אנרת יקרה״.

יַקְרוּת*, נ, גדולה, חשיבות; ⁰יקר, עלית הטחיר.

יַקְרָן*, ז, איש המוכר סחורתו או הלוקח בער עבודתו ביקר.

יַקְרַנּוּת⁰, נ, טכירה ביקר.

יִקְרַת, נ, סגלת דבר יקר.

יקש יָקַשׁ, יִיקַשׁ, פעו״י, (ל־), פרוש רשת. שים מוקש, טמון סח ללכד. הֻיָּקַשׁ, הֻלכד ברשת, האחז בסח.

יר, ר״ת, יהי רצון.

ירא יָרֵא, יִירָא, פעו״י, (את־, בְּ־, מפני־), פחד, חוש איטה ופחד, דאוג; בבר, דאוג לכבוד־. הַיָּרֵא, היה לפחד ולאימה (שבפחדים מפניו); היה נכבד ונשגב מאד. יָרֵא, הפיל פחד, הַחרד, אים. הִתְיָרֵא*, פחוד, יראו.

יָרֵא, ת, (פ׳ יְרֵא, נ׳ יְרֵאָה, ר׳ יְרֵאִים, ס״ר יְרֵאַי, נ״ר יְרֵאוֹת), ס״ר, יְרֵאוֹת), חָרד, בְּפחד, פחדן; ⁰חסיד, ירא אלהים.

— יְרֵא חֵטְא*, יְרֵא שָׁמַיִם*, ת, ירא אלהים, חסיד.

— סִפְרֵי יְרֵאִים⁰, ז״ר, ספרים המדברים על יראת שמים וחסידות.

— אֵין יָרֵא מִבַּעַט*, בטוי לאבר: הפחדן לא יטרד ולא יתקוטט.

יִרְאָה, נ, פחד, איטה; חרדה מפני כבוד־, *(ר׳ יָרְאוֹת), כנוי לעבודה זרה, לאליל.

— יִרְאַת הַכָּבוֹד⁰, יִרְאַת הָרוֹמְמוּת⁰, נ, חרדה יתרה לכבוד־.

— יִרְאַת שָׁמַיִם*, נ, חסידות, יראת האלהים.

יָרַב, ת, רב את ריב וזולתו.

יַרְבּוּז*, ז, יַרְבּוּזָה*, נ, מין ירק שנותנים איתו לתוך קשואים כבושים, שטיר; ⁰אבטיח צהוב, ר׳ שָׁם.

יַרְבָּנִי* (יַרְבָּנִי קְטַנְטַן)[1], ז, שם עוף מזמר קטן, синица, Meise, mésange, titmouse

ירגזי

ירד יָרַד, יֵרֵד), פ״ע, (בן־, אל־), העתק מטקום גבוה למקום נמוך; הלוך או שוף למטה; הלוך אל ארץ שפלה ונמוכה; שקוע ושבוע במעמקים; נפול מלמעלה למטה; הַרְדֵּם; התהלך כה וכה; (דָּמָה) שפוך רבעות; ⁰היה שפל; החול הטחיר, קטן הטחיר. הוֹרִיד, הוביל למקום נמוך; העבר מלמעלה למטה; הסר מעל־; הטה ארצה. הוֹרֵד, השפיל, הוביא למטה.

— יָרוֹד אֲצָל־*, התאכזן אצל־.

— יָרוֹד לְאוּמָּתוֹ*, התחרה עם־, הסיג גבול.

— יָרוֹד לְחַיַּי־*, קפח את פרנסת פלוני, הסג גבולו.

— יָרוֹד לְנִכְסַי־*, לקוח נכסי פלוני בתור תשלום חוב.

— יָרוֹד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ*, לקוח שדה של אחר לישותו.

— יָרוֹד מִנְּכָסָיו*, היה לעני.

— לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד*, אחת היא, לא טביא תועלת ולא טזיק.

— לֹא יָרַד בְּנֵי עָמָם*, נטוי בטוכן: אין אני נטכים עטכם.

— עוֹלֶה וְיוֹרֵד לְקִרְבָּן)*, קרבן שטחשבים בו בטצב האיש אם הוא עשיר או רש.

יַרְדֵּן, ז, שם הנהר העובר בארץ ישראל מצפון הימה.

[1] ירגזי Meise, mésange, titmouse

— יַהַ הַיַּרְדֵּן גְּבוּלֵךְ*, בכבוא בטובו: ברח לך לקצה ארץ, למקום שלא ימצאוך.

ירה (יָרָה, יוֹרֶה), פ״י, הֹרָאָה, זרוק דבר למרחוק לפנע באיזו נוף; זרוק חצי כוח; זרוק בדורים מרוכה, בנשק אש. הוֹרָה, הופע בחצים או בכדור נשק אש. הוֹרֶה, ירה; לַמֵּד, אלף, הודיע דבר בלתי ידוע; רמזו באצבע על־; *סמוך הלבה, החליט שהדין הוא כך וכך; [1]הַרְאָה על דבר.

— יָרָה חִצִּים בָּעֲיָנָיו*, רמז לאחד על איזה ענין על ידי דברים בולטים ביותר בכוונתם.

יר״ה, ר״ת, ירום הודו (למלך).

יָרוּד*, ז, קרום העולה על העין.

יָרוּד*, ת, שפל, מי שירד מבחינתו; שרוי, בעל ערך קטן, בלי חשיבות.

יָרוֹק, ז, דבר ירק; עשב.

יְרוֹקָה*, נ, צמח ירק העולה על פני מים עומדים, אצה; מחלת העיניים.

— יְרוֹקַת הַחֲמוֹרִי (או: יַרְקַת[2]), שרי צמח בר בקשוא קטן[1].

יָרוֹר*, ז, כלב הציד.

יְרוּשָׁה, ר׳ יְרֻשָּׁה.

יָרֵחַ, ז, לבנה, סהר, הכאור הקטן למשלת הלילה.

— עַד בְּלִי יָרֵחַ, עד העת שלא יהיה עוד ירח; לעולם, בלי קץ.

יָרֵחַ, ז, חדש ימים.

— יָרֵחַ הָאֵיתָנִים, חדש תשרי.

— יָרֵחַ בּוּל, חדש חשון.

— יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ, אחד בשעני הבקרא (?).

— יָרֵחַ זִו, חדש איר.

יַרְחוֹן, ז, עתון חדשי, עתון היוצא פעם בחדש.

ירט (יָרַט, יְיָרֵט), פ״י, ירה ופשוט (?); היה (ירד) מקלקל (?).

יָרִיב, ז, מריב, מתנגד, מתקוטט.

יָרִיד*, ז, שוק, אספת סוחרים מערים שונות למקום ידוע בזמן קבוע.

יְרִידָה*, נ, פעלת היורד, בצד דבר היורד; דלדול ברוחניות; התרוששות; פחיתת המקחים.

יְרִיָּה*, נ, פעלת היורה הצים וכדורים, זריקה והשלכה.

יְרִיעָה, נ, מסך, חיץ עשוי ארג, ויליון; סדין לגג אהל ולמחיצותיו; כנוי מליצי לאהל; *גליון קלף כתוב; גליון ניר כתוב.

יָרֵךְ, נ, (ס׳ יְרֵכָה, זוגי יְרֵכַיִם, ר׳ יְרֵכוֹת, ס״ר יַרְכוֹת), סרק הרגל העליון שבין הפתנים ושוק; מקום חגירת החרב; צד; החלק התחתון בבנין או בכלי; רגל האיש.

— יוֹצֵא יָרֵךְ, ר׳ יצא.

יַרְכָה (או: יְרֵכָה), נ, (זוגי יַרְכָתַיִם, ס׳ יַרְכָתַי), קצה (של מקום), סוף הגבול; המקום היותר רחוק; טעמק (בור וכיו״ב).

יר״מ, ר״ת, יהי רצון מלפניך.

ירע (יָרַע, בעתיד לא נמצא), פ״ע, רעוד, חרוד; ר׳ רעע. הוֹרִיעַ*, הפך לרע; עשה רעה ל־.

ירק (יָרַק, יֵרֵק), פ״י, רקוק, הוציא לח מפיו. *פ״ע, היה ירק. הוֹרִיק*, היה כתם כצבע השעוה והכרכם.

— הוֹרִיק פָּנִים*, היה ירק הפנים; הבהל, שנה פנים מפחד; התעקש, הקשה עורפו; העיז פנים; הראה פנים זועפים.

ירק, ת, שנונו כעשב השדה; כתם.

יָרָק, יָרָק, ז, (ר׳ יְרָקוֹת*), עשב מאכל; פרי האדמה, צמח שזורעים אותו בכל שנה; עלה רך ירק בצמחים; *(במאכלים) נגוד לבשר.

יַרְקוֹן, ז, מחלה בתבואת־השדה שנתפסכה לעין כתם, כנון עלה נובל; מחלת האדם שעור פניו יהפך כתם.

[1] יחוסו הקטני oslinый огурец, Eselgurke, giclet, wild cucumber.

יַרְקוֹת⁰, נ, הגן הירק.

יַרְקָנָא*, ז, מין אבן יקרה[4].

יַרְקְרַק, ת, קצת ירק; קצת כתם; *(לד״ק) ירק מאד; כתם מאד.

ירש יָרַשׁ, יִירַשׁ, (בצווי: יְרַשׁ או רַשׁ), פ״י, לקוח לאחוזה, נחל רכוש שהניח איש במותו; (־אֶרֶץ או: ־נוֹי) לקוח ארץ ביד אדוניה; לקוח בחזקה; נָרַשׁ, הגלה; לקוח מקום אחר. הִנָּרֵשׁ, היה לדל, העני, חסר רכושו; *הנרש, הגלה. יָרֵשׁ, בוזז, שלול. הוֹרִישׁ, הנחיל, נתן לאחוזה; נָרַשׁ איש או עם מנחלתו, הגלה; גָּלָה, השחית; שים לרש.

יְרֻשָּׁה, יְרֻשָּׁה, נ, אחזה, נחלה שאיש מניח לזרעו ולקרוביו; רכוש העובר מאיש לאיש; *סעלת היורש דבר.

יַשׁ, ז, דבר קיום, דבר נמצא; ⁰מציאות.

יַשׁ, תה״פ, להורות על מציאות דבר, הפך: אין; *(לעשות) צריך, ראוי; (־לְ־דבר), נמצא ל־; (־שֶׁ), לפעמים יקרה; (־לְפִלְוֵנִי על פִּלְוֵנִי), סלוני חיב לפלוני.

— יֵשׁ אוֹמְרִים*, אחרים אומרים.

— יֵשׁ אֶת נַפְשִׁי, אני חפץ.

— יֵשׁ לִי־ עַל־*, יש לפלוני תביעת ושענות על אלמוני.

— יֵשׁ לְאָבִיו (לְאִמּוֹ) בֵּן*, מכתא בכוכו: אשרי יולדתו, הנה בן יקיר ונעלה.

י״ש, ר״ת, יראי שמים; יראת שמים; ימה שמו; יין שרוף.

יִשְׂא״, ר״ת, ישוב ארץ ישראל.

יֶשֶׁב (יָשַׁב, יָשֵׁב), ס״ע, השען על הכתנים, הסמך (הנוף) על הירכים בשוקים מקפלות; גור, שכון; הִשָּׁאר על מקומו; חכה, המתן; (ארץ), היה מקום ישוב, לא חרב ושמם; *היה שקט. הוֹשֵׁב, (אֶרֶץ, עיר וכיו״ב), הטלא אדם, היה למקום ישוב. יָשַׁב, הָשכן, יסד מושב; *הַרְגַּע, הָשקט; בּאר, תרץ; שים בתוך. הוֹשִׁיב, שים על מקום; הָשכן, שים מושב; עשה (מקום) למשכן אנשים; לקוח לאשה. הִתְיַשֵּׁב*, היה למשכן אנשים; הרגע, היה שקט; הסכם, התרצה; ⁰(־בָּרֶבֶר), התיעץ, ען בדבר והשוב עליו.

— יָשׁוֹב בְּחֵיקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם*, הכנס בברית, המול; טוח (?).

— יָשׁוֹב בְּתַעֲנִית*, צום, התענה.

— הוֹשִׁיב תַּרְנְגֹלוֹת*, שים תרנגלת על ביצים לדגר.

יש״ו, ר״ת, ימח שמו וזכרו.

יְשׁוּב*, ז, מקום נושב; כפר; העולם הנאור; התישבות, סעלת המישב; דעת צלולה; מצב מקום נושב; ⁰מספר מועט של יהודים הגרים בכפרים של לא יהודים.

— יְשׁוּב הַדַּעַת*, מחשבה, שיטת לב ל־.

— יְשׁוּבוֹ*, שֶׁל יְשׁוּבוֹ*, ביתי, לא מדברי, לא סרא.

— יִשּׁוּב הָעוֹלָם*, תקון העולם כראוי לצרכי בני אדם.

— יִשּׁוּב הָעוֹלָם בְּאֵילָנוֹת*,־בְּבוּרוֹת*, אמרה במובן: תקון העולם הוא ברבוי העצים והנטיעות או ברבוי בורות הטים.

— אֵין מִן הַיִּשּׁוּב*, מי שאינו בן תרבות.

יְשׁוּבוֹן*, ז, איש יושב כפר; מתישב מחדש.

יְשׁוּבִי*, ת, של יושב, לא מהמדבר.

יְשָׁרִים⁰, ז״ר, טוטות האניה שבהם מאחזים את החבלים (?); אבנים וחול שנותנים באניה להחזיק מעמדה ישר (?).

יַשְׁעַ הַבֵּן*, ז, סדיון הבן.

יְשׁוּעָה, יְשׁוּעָתָה, נ, עזרה, הצלה; ברכה, הצלחה.

יְשׁוּעִים⁰, ז״ר, בני כת נזירים קתולים.

יְשׁוּעָתָה, נ, ר׳ ישועה.

[4] ירקנא, διορίτ, Diorit, diorite green-stone.

יְשׁוּר, ז, פעלת המיצר והמטפלם; הישרה.

יֵשׁוּת, נ, היוה מציאות דבר, היפך: אינות.

יֶשֶׁת, ז, רעי, טנפת (סיכה ר', י"ד, יליז). הלי של חלשה וקלקול הגוף (כ"י).

ישט, ר' הושיט.

יְשִׁיבָה*, נ, פעלת או מצב היושב; מקום ישיבת הכמים לחקר בדברי תורה וחכמה; בית מדרש ללמוד התלמוד; בית דין.

— בַּחוּר יְשִׁיבָה, ז, צעיר הלומד בבית מדרש ללמוד התלמוד; בטלן, מי שאינו יודע את הליכות העולם ובנמוסים המקובלים בחברה.

— רֹאשׁ יְשִׁיבָה*, ז, טורה המלמד את למוד התלמוד בישיבה; מנהל ישיבה; גאון.

— יָשׁוּב בִּישִׁיבָה*, היה ראש ישיבה.

— יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה*, בסכת המלאכים והאלהים; בית דין הגדול בעולם הנשמות.

יְשִׁימָה, נ, יְשִׁימוֹן, ז, מדבר, ציה, מקום שממה.

יָשִׁישׁ, יָשִׁישׁ, ז, זקן מאד, שבע ימים; נכבד, חשוב; *חכם, מלמד; תאר לראש יועצי רומא לפנים.

— נָזַע יְשִׁישִׁים*, ז, בן מיחם, בן אבות נכבדים.

יְשִׁישָׁה, יְשִׁישׁוּת*, נ, זקנה, מעמד הישיש.

יִשֵּׁם (יָשֵׂם, יִישֵׂם או יַשֵּׂם), פ"ע, היה לחרבה ושממון. הַשִּׁים (על דרך הפרי פ"נ), החרב, עשה לשממה.

יָשַׁן (יָשֵׁן, הוה יָשָׁן, יִישָׁן), פ"ע, היה (בעל חי) במצב מנוחה נמורה בהפסק התנועה וסעלת החושים, נום, הרדם (הפר: הקיץ). הֵנָּשֵׁן, היה נמצא מונן רב; *האזן בשקום. יַשָּׁן, הבא איש לידי שנה; *העמד דבר ליטים רבים; עשה יָשָׁן, יוֹ־ לְיָשָׁן. הִתְיַשֵּׁן*, עמוד ליטים רבים; הזדקן; °הסקע בשנה, הרדם.

יָשָׁן, ת, נרדם, שוקט בתנומה; שקוע בהבלים.

— יְשָׁנֵי חָבְרוֹן*, כנוי לאבותינו הראשונים: אברהם, יצחק, ויעקב (בפיוט ובספרות האגדה).

יְשָׁנוֹת°, נ, הדבר הנמצא, דבר שהוא במציאות.

יָשָׁן, ז, דבר לא חדש; תבואות שנה שעברה.

יָשָׁן, ת, לא חדש, שאינו מזמן קריב, בעיר ימים (דבר).

יָשָׁן, ז, המצב הקדם; מה שהיה לפנים.

יַשְׁנָן°, ז, אוהב תנומה.

(ישע) הוֹשַׁע, מצוא עזרה, ישעי, הַחלץ, היצא מצרה. הוֹשִׁיעַ, מלט מצרה; הצל באויבים; עזור.

יֶשַׁע, יֵשַׁע, ז, ר' יְשָׁעִי, הצלה, עזר מצרה.

יֵשַׁע, ז, הפץ, תשוקה (בא תמיד בצירוף עם השם: "חפץ" לחזק המושג, כמו: כָּל יְשָׁעִי וְכָל חֶפְצִי הוּא").

יָשְׁפֵה, יָשְׁפֶה*, ז, מין אבן דן יקרה וגונה בעין הזכוכית[1].

ישר (יָשַׁר, יִישַׁר), פ"ע, היה שוה, היה מפלס, בלי עקמימות; הלוך בלי נשיר ימין או שמאל; הלוך בצדק, היה תם; (בפעיל), היה רצוי, חשוב דבר לטוב וגמון; מציא חן. יַשֵּׁר, שוה, פלס; הכר לצדק; השה פנית דבר לאיזה צד. הַיְשִׁיר, שוה, ערוך לנכח; הכשי ישר לפניו, כוון המבט ישר. הִתְיַשֵּׁר, בעשה ישר, לא כפוף (קומה); התחשב בישר ובנכון.

— יַשֵּׁר (או: יִישַׁר) כֹּחַ*, יַשֵּׁר (או: יִישַׁר) חֵילָךְ*, מבטא להבעת הסכמה לאיזה מעשה כי טוב ויפה הוא; הבעת תודה על עשית מעשה טוב.

יָשָׁר, ז, איש תמים, הולך בדרך הנכונה; יָשָׁר, ת, (פ' יְשָׁרִים, ר' יְשָׁרִים, פ"ר יְשָׁרֵי), שוה, לא מעקם, לא בפוף, לא נוטה לצדדים;

[1] яспис, Jaspis, jospe, jasper

נכון, כשר; תמים, נקי מעון; מתאים, מכוון, מקביל.

— סֵפֶר הַיָּשָׁר, ז, ספר שהיו בתובים בו שירי הגבורים של עם ישראל.

— מִשְׁקָל יָשָׁר*, ז, משקל נכון, לא פחות ולא יותר.

— שֵׁם יָשָׁר[0], ז, (בקדוק), צורת השם העקרית בלי נטיה.

יָשָׁר, ז, תם, צדק, אמת; נכוחה, שאין בה עקמימות.

— יָשָׁר הַכְּתִיבָה[0], ז, הכתיבה לפי חקי הלשון והכתיב הנכון.

יָשָׁר[0], ז, נטיה, מנמה, סניה.

יִשְׂרָאֵל, ז, יהודי (ההפך: גוי); *יהודי שאינו לא כהן ולא לוי.

יִשְׂרָאֵלִי[0], ת, בן ישראל.

יְשָׁרָה, נ, דבר ישר; ישר לב, צדק, תם.

יְשֻׁרוּן (יְשׁוּרוּן), כנוי מליצי לעם ישראל.

יְשָׁרוֹת*, נ, יָשָׁר, תמימות.

— מַדַּת יְשָׁרוֹת*, נ, צדק ורחמים.

יַשְׁרָן[0], ת, מי שמתנהג בישר וצדק.

יַשְׁרָנוּת[0], נ, התנהגות בישר; תכונת התמים והיָשר.

(יששׂ)* יִשַּׂשׂ*, עשה לישיש; עשה שהדבר יתקים לארך ימים.

יָשָׁשׁ, ר' ישיש.

יַת*, ט״י, את.

יִ״ת, ר״ת, יונתן (בן עוזיאל) תרגם.

יָתֵד, יְתֵדָה*, (ר' יְתֵדוֹת), נ, מסמר עץ או ברזל לחפר בו או לתקעו בקיר לתלות עליו דבר או לתקעו בארמה לחזק בו מיתרי אהל; ראש ונכבד במשפחה[0] (במשקל השיר) הברת שוא נע ותנועה אחריו; איש גדול ונכבד.

— יָתֵד הַמַּחֲרֵשָׁה*, נ, מסמר הבריזל שבקצה המחרשה הנתקע בארמה בעת החרישה.

— יְתֵדוֹת דְּרָכִים*, נ״ר, הבצות שבדרכים.

יָתוֹד*, ז, ר' יְתִיד.

יָתוֹם, ז, (נ׳ יְתוֹמָה*), מי שמת אביו או אמו; נעזב מבלי עזר.

— דּוֹר יָתוֹם*, ז, דור שאין לו מנהיג הגון.

— אֲמָן יְתוֹמָה*, עגית אבן בצד מי שלא שמע הברכה.

יְתוֹם*, ז, מצב היתום, יתמות.

יְתוֹר*, ז, מה שיותר מהנחוץ (באריג של בגד); [0]מה שהחיט לוקח לו מפותר האריג שנשאר אחר תפירת הבגד מבלי דעת בעליו.

יְתוּשׁ*, ז. יְתוּשָׁה*, נ, זבוב קטן מאד עוקץ, בקה [1].

יָתִיב[0], ז, אחד מטעמי המקרא המספיקים (׃).

יַתִּיד*, ז, מין כלי של ברזל להוציא בו את הסיר מן התנור.

יַתִּיר*, ז, מותר, נוסף; נפלא, מצין.

(יתם) יָתַם*, עשה ליתום. הִתְיַתֵּם*, היה ליתום.

יַתְמוּת*, ז, יְתוֹם, מצב היָתום.

(יתר) הִנְיַתֵּר, פ״ע, השאר, היה עודף; השאר לפלטה. יַתֵּר*, הוסיף. הוֹתִיר, השאר; השאר חלק מן־; הניח מה שהוא יותר מכדי הצרך; נתון יתרון על־, נתון יותר; פ״ע, היה יתר. הִתְיַתֵּר*, השאר, הותר.

יֶתֶר, ת, (נ׳ יִתְרָה), נכבד; גדול מזולתו באיזה ענין; *עודף על־; שיש בו דבר יותר מאשר בזולתו.

יֶתֶר ז, (כ׳ יִתְרֵי, ר׳ יְתָרִים), חבל, חוט עבה; חבל הקשת; חבל הרסן; מיתר הכנור וכיו״ב; שארית; יתרון, עדף, שאר, חוץ מזה שנזכר (בסטיסטיקה); [0]קו העובר מקצה הקשת אל הקצה השני (בהנדסה); העצבים של בעלי חיים.

---

[1] יתוש комар, Mücke, moustique, mosquito

— כָּל יֶתֶר כְּנֶטוּל דָּמַי*, כטבא משל לאטר: כל המוסיף הרי הוא גורע, כל דבר מיתר דומה לחסר.

יֶתֶר, תה״פ, יותר, רב ט״.

— יֶתֶר עַל כֵּן*, יותר מזה, נוסף על זה, טלבד זה.

יִתְרָה, יִתְרַת, נ, רכוש, חסכון; שארית, עדף; מה שנשאר בחשבון לזכות או לחובה (בפנקסאות).

יִתְרָה*, נ, טלה שיש בה אות יותר בהראוי.

יִתְרוֹן, ז, (ר׳ יִתְרוֹנוֹת גם יִתְרוֹנִים), עדף טעלה; טעלת דבר על דבר; דבר יָתֵר; תועלת, בצע; מוטר, מה שהוא יותר מהצריך באמת.

יִתְרוֹת*, נ״ר, העודפות, הכלות בבקרא הנכתבות טלא וָו או יוד.

יִתְרָן*, ר׳ יִתְרוֹן.

יַתְרָנוּת*, נ, הסגלה לבקש יתרונות.

יִתְרַת*, נ, חלק נוסף על דבר.

יִתְרֶת, נ, הקרום המכסה את הכבד; ר׳ יותרת.

ית״ש, ר״ת, יתברך שמו.

כ

כ. האות האחת עשרה באי״ב העברי ושטה כַּף; ס״ט, עשרים.

כְּ, בְּ, לְ, כַּ, בַּ, לַ, אות יחס להורות על הדטיון; להורות שהדבר המדבר קרוב בטדה או בערך או באיזו בחינה שהיא ל״; (עם תאר הפעל), בזמן, בעת אשר; (לפני מלת זמן או מקום או מדה) בערך, קרוב ל״.

כְּ״כְּ״, להורות על דטיון נמור בין שני דברים.

כְּ״כֵן״, תכף בהיות ענין אחד קרה או יקרה הענין השני.

כ׳, ר״ת, כבוד או כבודו וכיו״ב.

כָּא, תה״פ, סה, בזה.

כְּא, ר״ת, כי אם; כל אחד; כך אמר; כתוב אחד; כלל אחד.

כא״א, ר״ת, כתוב אחד אומר.

כאב (כָּאַב, יִכְאַב), ס״ע, הרגש צער נוסני טמכה או טפצע או טחלה; הרגש צער רוחני. הַכְאָב*, הרגש צער נוסני או רוחני. הַכְאֵב, הסב יסורים וצער, החלה; השחת, חבל, קלקל.

כְּאֵב, ז, טכאוב, רגש לא נעים וטצער הבא לנוף או לנפש על ידי איזו מכה או טחלה או צרה.

כָּאָה, ת, (פעם אחת במקרא: הל״כָּאִים, תהלים י״, ו), דל, מָעֻנֶּה, כואב; ר׳ הלכאים.

(כאה) הִכְאָה, היה נשבר ונ״כה. הַכָּאָה (נמצא רק במקור: הַכָּאוֹת), צַעַר, הַכְאוֹב, הסב צער.

כאו״א, ר״ת, כל אחד ואחד; כל איש ואיש.

כאו״ל, ר״ת, כל אמה ולשון.

כָּאוּר*, ז, כעיר, נגי.

כָּאוּר*, ת, טכעי, טגנה.

(כאורה) לְכָאוֹרָה*, תה״פ, בנראה, בנדטה, בטבט הראשון נראה כי״.

כאחו״ל, ר״ת, כך אטרו חכטינו זכרם לברכה.

כְּאִיבָה*, נ, טכאוב רגש הכאב.

כְּאֵיזֶה צַד*, ר׳ כיצד.

כאל״ש, ר״ת, כל אשר לך שלום.

כָּאן*, כֵּן*, בְּכָאן*, תה״פ, סה, בטקום הזה; בענין הזה.

— לָכָאן*, תה״פ, הנה, לטקום הזה.

— לְאָחַר מְכָאן*, תה״פ, אחרי כן,

אחרי זאת.

— מַכָּאן*, תה״פ, מזה, מהדבר הזה; מהדבר הזה אנו לומדים כי־.

— מַכָּאן וְאֵילַךְ*, תה״פ, מזה והלאה.

— מִכָּאן וּמִכָּאן*, תה״פ, מזה ומזה, משני הצדדים.

(כאר*) הֶבְאֵר*, עשה מכער ומגנה; היה מכער ולא יפה; ר׳ כער. הִתְבָּאֵר*, נֶעשה כאור, היה מִגֻנֶּה.

כַּאֲשֶׁר*, ר׳ אשר.

כֶּבֶא, ז, נתחי בשר קצוץ צליים באש על שפוד.

(כאף*) הֶכְאֵף*, כפוף, השח.

כַּבָּב, ס״י, צלה באש (בשר) על השפוד.

כב״ב, ר״ת, כל בני ביתו.

כְּבָבָא, ז, ר׳ בָּבָה.

כבד (כָּבֵד, יִכְבַּד), פ״ע, היה קשה (על־); היה רב המשקל; רבה, היה רב בכספי־; היה גדול ונשא; היה רב הערך והמעלה; (־לֵב) התעקש; (־עַיִן או אֹזֶן) היה קשה ל־אות או לשמע. הִכְבֵּד, עשה כבוד לעצמו, הנשא; היה יקר; היה כבד; היה רב בכמות. כַּבֵּד, חזק, הגדל יערך, הוקר, תת כבוד ויקר ל־; פָּאר, יסד; *טאטא ונקה; °קבל פני אורח בהקרבת מטעמים וכדומה; תת מנחה לאיש. כָּבוּד*, הכבד, היה חשוב. הַכְבֵּד, עשה כבד, הרבה המשא, העסם הרבה; הרבה; חזק; עשה דבר גדול; *היה כבד, היה רב המשקל; טאטא ונקה. הִתְכַּבֵּד, רבה בכספי־; התאסף בכספי רב; התגדל והתגאה; הראה עצמו כמכבד. הֻכְבַּד, הֻחשב לגדול ונשא; *הנקה בטאטא.

כָּבֵד, ז, אבר אדם בגוף החי הטריפ כתוכו טרה[1].

— רָאֹה כָּבֵד, קסום קסמים בכבד.

כָּבֵד, ת, (ס׳ כְּבַד־ גם כָּבֶד־), רב המשקל, רב

[1] כבד печень, Leber, foie, liver

המשא; שקשה להרימו או לשלטלו; שקשה לעשותו; עֲלאה ומעֻלֶּה; רב הכספי, רב הַמַּטות; רב הערך, רב המעלה; קשה וחזק.

— כָּבֵד עָוֹן, ת, טלא עוונות, חוטא, פושע.

— כָּבֵד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, ת, מדבר בכבדות, עלג.

— אִישׁ כָּבֵד°, ז, טרחן, מכביד על אחרים.

— בִּנְיָן כָּבֵד°, ז, (בדקדוק), בנין פעל שנוסף בו דגש חזק או אות על השרש.

כָּבֵד, ת, (נ׳ כְּבֵדָה), רב הערך, נכבד.

כָּבֵד, ז, יקר, הון, עשר.

כָּבֵד, ז, (כ׳ כָּבְדֵי), משא, נטל, קשי דבר; קשי התנועה; עבי דבר; עצמת הלקי דבר.

— כָּבֵד עֶלְיוֹן*, כָּבֵד תַּחְתּוֹן*, ז, גלילים בגוף האורגים, שכורכים עליהם את השתי.

— כָּבֵד רֹאשׁ*, ז, רצינות, שיטת לב לדבר; חסר רצון, אי־הסח.

כְּבֵדָה, נ, מעינה של דברים כבדים להזיעם בטקום לטקום.

כְּבֵדוּת, כֶּבֶדֶת, נ, קשי עבודה; אטיות תנועה, תכונת דבר שהוא כבד וקשה ומלאה.

כבה (כָּבָה, יִכְבֶּה), פ״ע, עטום, חדול פתאם מהאיר (עי); חדול מבער (אש). הִכְבָּה*, כבה. כַּבֶּה, השבת, השקע אור אש. הִתְכַּבֶּה, כבה, עטם.

— אֵין עֲבֵרָה מְכַבָּה תּוֹרָה*, מבשא משל לאמר: תלמיד חכם אף על פי שחטא אין תורתו נמאסת.

כַּבָּה, נ, להבה, שלהבת (בן־סירא).

כְּבוּבָה°, ז, סעלת המכבב וצולה בשר של שפוד.

כְּבוּד*, ז, נתינת כבוד ל־; נהינת כבוד ב־; נקוי חדר או חצר במטאטא.

כְּבוֹד, ז, משא; יקר, גדולה, חשיבות, נתינת ערך רב לאיש; גבורה עז; יתרון על אחר; עשר, הון רב; רבוי כמות; פאר, הדר; טרום עם הארץ, נכבדי העם; נפש האדם; בנך נאה,

טלטוש נהדר ויפה (? איוב יט, ט).

— בֵּית הַכָּבוֹד, ז, כנוי לבית הכסא, לסתראה.

— כָּבוֹד (לפני שם איש), כבוצא השיבות לפני הזכרת שם איש נכבד; (עם כנוי גוכה ונפתח), מכטא השיבות לאיש שמדברים אתו תחת לפנות אליו בכנוי הנוכה.

— בְּכָבוֹדוֹ, בעצמו.

— בְּמַחְיָלָה מְכָבוֹד, מכטא של נקשת סליחה כשטיחסים דבר לא הנון או שניאה לאיש חשוב.

— חוּץ מִכָּבוֹד, כנ"ל.

כְּבוֹדָה, נ, עשר, הון; כשא, נשל, הפצים שהאיש לוקח אתו לדרך, ר' כְּבֹדָה.

כְּבוּדָה, ת"נ, נכבדה, חשובה (אש"ז).

כָּבוּי, ת, שהדל להיות דולק או בוער.

כִּבּוּי, ז, פעלת הככבה אש או נר.

כָּבוּל, ת, הרב, יבש, לא יצלה לעבודה (ארמה); טין אדמה מערבת עם רקבובית שרשי צמחים ישתמשו בה העניים להסקת תנוריהם.

כֶּבֶל, ז, כמה של צבר שהנשים קושרות לראשן להחזיק את השער; התיכת ארוג צבר שנותנות הנשים על עצמן תחת הליי הזהב.

כָּבוֹן, ת, עשוף, עשוי.

כִּבּוּס, ז, פעלת הכובס והמכבסה בידים; הקן לטהר הטעים.

כְּבוּסָה, נ, מי הכבוס.

כִּבּוּשׁ, ז, פעלת הכובש והלוכד; הכקוטות שנכנשו; דריכה, רמיסה, פעלת הכובש והעוצר; פעלת הנוהן פרי או ירקות או בשר בתי מלח או בחמץ וכדומה לטעון יעמדו ימים רבים; טעמק, טשקע.

— כִּבּוּשִׁים, (דִּבְרֵי כִּבּוּשִׁים), דברים הזקים הפועלים על שומעיהם; דברי סוד וטסתרים.

כָּבוּשׁ, ת, נתון בתי מלח או בחמץ לטעון יתקים ולא יתקלקל; נעלם, נסתר, כמוס, לא ידוע.

— כְּבוּשִׁים, ז"ר, פרות או ירקות טשטים בתי מלח או חמץ לטעון יתקימו.

כְּבִיָּה, נ, כנוי, פעלת הככבה אש.

כְּבִיכוֹל, כְּבִיָכוֹל, כְּבָיְכוֹל, תה"פ, כאלו היה אפשר הדבר, בתוי שכשתמשים בו כשטיחסים לאלהים דבר אפשרי רק באדם.

כְּבִילָה, נ, פעלת הקושר והכובל.

כְּבִינָה, נ, פעיפה, כפוי.

כְּבִיסָה, נ, כביס, פעלת הכובס.

כַּבִּיר, ת, חזק; עצום, רב הטפעל או הכח.

כַּבִּיר, תה"פ, הרבה.

כַּבִּיר, ז, שק עור לצרכי הדרך (?); טפיט, מרבד, שטיה (?).

כַּבִּירוּת, נ, רב, רבוי בטפעל; חזק, עצמה.

כַּבִּישׁ, ז, דרך כבושה וסלולה בחצץ ועפר כבושים יחד; פרי או ירק או בשר כבוש בתי מלח או בחמץ לטעון יעמד ימים רבים.

כְּבִישָׁה, כְּבִישׁוּת, נ, התנכרות האדם על יצרו או תאוותיו.

כַּבְכָּב, ז, כסוי חרס לפל וכיו"ב.

כבל* (כָּבַל*, יִכְבֹּל*), פ"י, קשור בכבלים, קשור. הִכָּבֵל*, כָּבוֹל*, היה קשור בכבלים.

כֶּבֶל, ז, (כ' פְּבָלִי), אחת טטבעות ברזל שטטים ברגלי האסיר וטחברים אותו בשלשלת לבל יברח; רתוק, שלשלת; טבעות קשיט לרגלי הנשים טחברות בשלשלת לפטע פסיעות קטנות; חבל העונן באניה; עבות התלנרף אשר טתחת לטים.

כבן* (כָּבַן*, יִכְבֹּן*), פ"י, עשוף (צאן) בטעטפה.

כְּבָנָה, נ, ברזם, טין טכסה לעשיפת הראש.

כבס (כָּבַס, יְכַבֵּס), פ"י, נקה בעשה ארג וכלים ע"י רחיצה ושפשוף וכפכוס בטים;

נקה, טהר. כָּבוֹס, הָכְבֵּס, הִתְכַּבֵּס*, הנקה בטים.

כַּבָּס*, ז, כובס.

כֻּבָּס*, ז, ר׳ כבוס.

כַּבָּסָה*, נ, אשכול תמרים.

כְּבָסִים, ז״ר, הבגדים וכיו״ב שכבסים אותם.

כבע ר׳ כובע.

כַּבָּעָן, ז, ר׳ כובעי.

כבר* (כָּבַר*), ס״פ, הנף הטים וכיו״ב בכברה. הִכְבִּר*, הוגף בכברה.

הַכְבָּר, הרבה, הערמ; *כבור. הָכְבַּר*, הוגף בכברה.

כָּבָר, תה״פ, לפני זמן, זמן רב קדם; *בודאי, בלי ספק.

— בְּשֶׁכָּבָר הַיָּמִים, לפני זמן רב, באחד הימים הראשונים.

— מִכְּבָר*, מלפני זמן.

כְּבָרָה, נ, כלי מעשה רשת אשר הריו יותר גדולים מאלה של הנפה להניף בו ורעונים וכדומה.

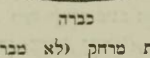

כברה

כִּבְרַת אֶרֶץ, נ, מדת מרחק (לא כברית בדיוק).

כֶּבֶשׂ, ז, קרש משפע או שפיע בעפר לעלות ולרדת בו; הדום רגל; *כבוש פָּרוֹת; פָּרוֹת כבושים במי מלח או בחטין; לוחות עץ שנותנים על הזיתים וכדומה לכבש בהם; סֻלָּם לעלות בו על האניה ולרדת בו מן האניה אל היבשה.

— מֵי כְּבָשִׁים*, ז״ר, הבים שכבשו בהם זיתים וכדומה.

כֶּבֶשׂ, ז, (כ׳ כִּבְשִׂי, ר׳ כְּבָשִׂים), זכר מאחד מטיני הצאן לפני הגיעו לכלל איל; *איל הברזל לשבר חומות.

כבש (כָּבַשׁ, יִכְבֹּשׁ), ס״י, אנוס, לחוץ, הַכְרַח, דחוק; לכוד והכנע תחת מטשלתו, שעבד; התגבר על (הֵיצר וכיו״ב); *עצור, עכוב; הסתר, הַטְמֵן; סלול וסָשַׁר (דרך); כסוף והטה; שים סרי או ירקות בטי מלח או בחטין או בשמן לטעון יעמדו ימים רבים; נקב את אבן הרחים כשהיא חלקה לעשות בה חדודים לטעון תטחן היטב. הֻכְבַּשׁ, הכנע תחת מטשלת״; שָׁעבד ל״; *הֻלחץ, הֻדחק; הנתן (סרי או בשר וכדומה) בחטין או בטי מלח; (״על) בוא אל אשה. כַּבֵּשׁ, לכוד (ארץ); הַכנע, לחוץ, דחוק, העק; *הֻכרח; סלול וישר (דרך וכיו״ב); אנוס (אשה למשכב); שים (סרי או בשר וכדומה) בחטין או בטי מלח או בשמן לטעון יעמד ימים רבים; נקר (אבני הריחים). הַכְבֵּשׁ, כבוש. הִתְכַּבֵּשׁ*, הכנעה תחת מטשלת״.

— כָּבוּשׁ פָּנִים*, כָּבוּשׁ פָּנִים בְּקַרְקַע*, הורד הראש מבושה, הַסתר פנים מבושר.

— כּוֹבֵשׁ שְׂטָרוֹת*, ת, מי שמחזיק בידו שטר פרוע.

— כּוֹבֵשׁ אֶת כַּעַסּוֹ*; ״אֶת יִצְרוֹ*, מתחזק ומתאפק מכעסו; מתחזק ומתגבר על יצרו.

כִּבְשָׁה, כַּבְשָׂה, נ, (ס׳ כִּבְשָׂתָ, ר׳ כְּבָשׂוֹת, ס״ר כִּבְשׂוֹתָ), נקבת הכבש, רחל; סמל התמימות והשקט.

כִּבְשׁוֹן*, ז, כבשן; דבר כבוש, נסתר, סודי.

כבשים

כַּבְשׁוֹשׁ*, ז, לוחות דקים ששטים על שבר באבני הנוף לחבשם עד שיתאַחדו חלק העצם השבורה.

כְּבָשִׂים*, ז״ר, ר׳ כֶּבֶשׂ.

כְּבָשָׁן, ז, (ר׳ כִּבְשָׁנוֹת*), תנור גדול עשוי למשרפות לבנים וסיד וכדומה; *הלבנים או הכלים שנשרפו בפעם אחת בכבשן.

כ״ג, ר״ת, כהן גדול; כלל גדול; כך גרסינן.

כְּגוֹן, כמו; כמו זה; הינו, זה הוא.

כג״ק, ר״ת, כבוד גְּדֻלַּת קָדְשתו.

כַּד, זז״נ, כלי חרס ענל וטתחדד לכטה לשים בו נוזלים או קטח; דלי; חבית, חבינה.

— **פָּתוּחַ כְּכַד וְכַיָּם בְּחָבִית***, נכטא משל לאטר: התחיל בענין אחר וכלה בענין אחר לנטרי.

כַּד*, ת, ענלגל, לא חד.

כַּד״, תה״פ, בעת אשר, כאשר (לפעטים באה מחברת אל הטלה שאחריה: כדכתיב־כמו שכתוב).

כ״ד, ר״ת, כדי דבור; כל דבר; כך דרשו.

כד״א, ר״ת, כמו דאת אמר, כמו שאמרת.

כְּדַאי*, ר׳ כדי.

כַּדָּר*, ז, עושה כדים.

כַּדּוּ, (ס״ר כְּדֵוֵי), ז, תע־בת דבים ללפת את הפת (?).

כִּדּוּרִית*, נ, טוט של טחכת.

כַּדּוּם* (או: **כְּדוּם***), ז, כעין זר ברזל שבו קבועות שלשלאות ובקציהן ווים להוציא בו דלי או כלי שנפל לתוך הטים.

כדור משחק

כַּדּוּר, ז, ענול, מענל; *נוף ענול מכל צדדיו; ⁰אחד מנרטי השטים.

— **כַּדּוּר מִשְׂחָק**⁰, ז, כדור של נוטי, עור או ארינ לשחק בו, לזרקו ולנלנלו.

— **כַּדּוּר הָאָרֶץ**⁰, ז, הארץ העגלה בכלול; כדור שעליו מציירים כל חלקי הארץ.

כַּדּוּרִים⁰, ת, בדמות כדור.

כַּדּוּרִיָּה*, נ, כדור; ר׳ כדוריות.

כַּדּוּרִיּוּת⁰, נ, תכונת דבר שהוא בדורי.

כַּדּוּרִית*, נ, (ר׳ כַּדּוּרִיּוֹת), כדור.

כָּדִי״, ז, דבר קטן, דבר קל הערך; לכדי, באין אחר עטו.

— **כְּדֵי״**, **בִּכְדֵי״**, תה״פ, לשיא, להנם, בלי תועלת.

— **מִכְּדֵי״**, הנה.

כְּדַי, **בִּכְדֵי***, ר׳ דַי: כטה שנצרך לדבר.

— **כְּדֵי שֶׁ־***, ט״ח, לבען.

כְּדַי*, (**כַּדַּאי***), ת, (נ׳ כַּדָּאִית*, ר׳ כַּדָּאִים*), ראוי.

כְּדִידָה*, נ, (ר׳ כְּדִידוֹת), **כַּדִּידִית***, נ, (ר׳ כַּדִּידִיוֹת*), **כַּדִּית***, נ, (ר׳ כַּדִּיוֹת*), כד קטנה; חבית קטנה.

כַּדְכֹּד, ז, טין אבן יקרה אדטה נוצצת [1].

כַּדְמָה, נ, כדום, ענן (יחזקאל כ״ז, ל״ב, לפי דעת הרי״ט פינס ז״ל).

כדן (**כָּדַן**, **יִכְדֹּן***), פ״י, קשור, רתום. **כָּדֹן***, הקשר, היה קשור.

כָּדַר*, ז, תכונת טי שנרדם ונרטס; תרדמת האבנים.

(**כדר**) **הִתְכַּדֵּר***, התגלגל; **כְּשֶׁלֶג**; ⁰**הִתְהַם**, הִתְהַפֵּם.

כַּדְרוּת⁰, **כַּדְרִיּוּת**⁰, נ, תכונת דבר שהוא כדורי.

כַּדֻּרֶת⁰, נ, כדור קטן לשעשועי הילדים.

כד״ש, ר״ת, כדרך שאמרו.

כֹּה, תה״פ, רומז על אטן הפעלה ודיבה; כן; באטן זה: להפלנה: כל כך! על טקום הפעלה: שם; פה; הֵנה.

— **כֹּה וָכֹה**, הנה והנה.

---

[1]) карбункул, Karfunkel, escarboucle, carbuncle

— כֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים וכה יוֹסִיף, נסח שבועה.

— עַד כֹּה, עַד כֹּה (בֵּין כֹּה וְכֹה)⁰, בטרם עברה השעה, בטרם הופן הזה.

— וֶה בְּכֹה וָזֶה בְּכֹה, האחד אומר ככה והשני אומר באופן אחר.

כ״ה, ר״ת, כתוב הכא, כתוב כאן.

כה״א, ר״ת, כן הוא אומר.

כה״ג, ר״ת, כהן גדול.

כהה (כָּהָה, יִכְהֶה), פ״ע, רפה, חלוש; (־כָּעַיִן), קטן וחלוש (כח הראיה); *רפה, חלוש (הגוף); הוציא לה מנרונו. כָּהֵה, הַחלש, הרפה; דהה, חלוש (הגוף); הכאה לב; דכחל, הת; נעור, נוזף. הַכָּהֶה*, עֵר; הקדר, הדשך; היות בַּהה, עטום בצבע.

כַּהָה, ת, חשוך, חסר אור, הפך: בהיר; נוגה, נעצב.

— חַלּוֹן כַּהָה*, ז, חלון שאין הרבה אור עובר בו.

כַּהָה, נ, טרפא, קלות המחלה.

כַּהוֹן*, ז, סעלת המכהן.

כְּהוּנָה, ר׳ כְּהֻנָּה.

כַּהוֹת*, (־עֵינַיִם), נ, חלשת הראיה.

כְּהִיָּה⁰, נ, כַּהָיוֹן*, ז, קדרות, אי בהירות, פראה כהה.

כה״כ, ר״ת, כפא הכבוד.

כְּהָל⁰, ז, יין שרוף.

כהמ״ג, ר״ת, כל הטוסיף גורע.

כהן (כָּהַן), פ״ע, שרת, נשוא עליו משרה; עבד ושרת בבית ה׳, ערוך עבודת הקדש ואלהים; פ״י עשה לכהן. הִתְכַּהֵן*, היה לכהן ולמשרת בבית ה׳.

כֹּהֵן, ז, (ר׳ כֹּהֲנִים, ס״ר כְּהֵנִי), עורך ומסדר עבודת הקדש לה׳; משרת אלהי העטים; עורך ומסדר; סקיר, שר, מנהל.

— הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, (כֹּהֵן הָרֹאשׁ), הגדול שבכהנים, ראש הכהנים.

— כֹּהֵן הֶדְיוֹט*, ז, כהן פשוט, שאינו כהן גדול.

— כֹּהֵן מִשְׁנֶה*, ז, סגן הכהן הגדול, ממלא מקום הכהן הגדול.

— כֹּהֵן שָׁעָבַר*, ז, שהיה כהן לפנים, שחלל לכהן.

— תּוֹרַת כֹּהֲנִים, ספר ויקרא.

כה״נ, ר״ת, כן היא נוסחת״.

כָּהֲנָא*, ז, כהן.

כְּהֻנָּה, נ, עבודת הקדש לאלהים; תלבשת הכהנים; משרת הכהן; *כללות הכהנים; ⁰משרה, מקום עבודה, פקודה.

— כְּהֻנָּה גְדוֹלָה*, נ, משרת הכהן הגדול.

כֹּהֶנֶת*, נ, בת כהן; אשת כהן.

— כֹּהֶנֶת כָּפְנָדָקִית*, משל ישתמשו בו על קל ערך שזכה לכבוד יותר מהחשוב ממנו.

כה״ק, ר״ת, כתבי הקדש.

כהר״ר, ר״ת, כבוד הרב רבי״.

כו׳, וכו׳, ר״ת, וכולה, לאמר: על הקורא לגמר כל הפסוק שהובא רק חלק ממנו.

כַּו*, ז, הלון קטן.

כוֹאַב, ת, חולה.

כוּב*, ז, קוץ, שיח קוצים.

כוּבִית*, נ, פקועת חושים, צנסת הושים.

כוּבָּם, ז, איש עוסק בכביסת בגדים או לבנים.

כּוֹבַע, כּוּבָּע, ז, (ר׳ כּוֹבָעִים), קובע, מצנפת לראש אנשי הצבא; כסוי הראש (גבוה); *תלתול בקצה הגרגרת קרובה לראש שמיאהו כעין כובע; ⁰כסין כובע קטן שנותנים על האצבע בעת שתופרים; כאב הראש.

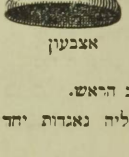
אצבעון

כּוֹבָעָה*, נ, אלומה אשר שבליה נאגדות יחד

מלטעלה ולה מראה כובע.

כּוֹבָעַי⁰, ז, עושה כובעים.

כּוֹבֶרֶת*, נ, אשה שכלאכתה לכבר בכברה.

כּוֹדַד*, ת, לא הד ושנון, ענלגל, כד.

כָּוָה*, נ, מפתח, חור; חלון קטן, צהר.

כוה (כָּוָה*, יְכַוֶּה*), פ״י, עשה כויה באש.

הַכָּוָה, השרף (עור האיש) באש. **כַּוֵּה***, **הַכְוֵה***, העבר ברזל לוהט על נכה; לבן באש.

— **הַכָּוָה מַנַּחֲלָתוֹ שֶׁל-***, הפגע מקפדנותו ובעפו של סלונו; **הֵעָנֵש יחד אתו.**

— **הַכָּוָה בְּפוֹשְׁרִים***, הבין רמז קל, וד׳ פושרים.

כו״ה⁰, ר״ת, כה והרשאה.

כָּוִן*, ז, ישור; נטיה, מגמה; כָּוְנָה; התאמת דבר למה הוא ראוי וככון.

— **כַּוִּן בַּיִת***, ז, סדור ועריכת בית, הנהלה וסדור הליכת הבית.

כַּוִּץ*, ז, כויצה; התקבצות בשטח צר.

כוז, ז, כד קטן; סך.

כַּוָּב, ת, הדל ערך; *לא נכון.

כוח*, (**כָּחַ***, **יָכוּחַ***), פ״ע, הכה, הרה לח מהגרון; הדה מין אף.

כוֹחַ״ט, ר״ת, כתיבה וחתיכה טובה.

כוחל*, ר׳ כחל.

כוֹי*, ז, היה מגין מסמק, מסק בהמה בסק היה; ⁰מנוי של בוז לאיש שאין לו דעה קבועה ומסיטת ונוטה בדעתו הנה והנה.

כָּוִיָּה, נ, צרבת בבשר הנוף על ידי נגיעה באש.

כְּוִיצָה*, נ, קטיטה, צמיקה; התכוצות הזקה של השרירים.

כּוּךְ*, ז, (ר׳ כּוּכִים*), חור אריח יצר הצב בסלע או חסור באדמה לשים בו אירן מת; חדר קטן בלי חלונות; מערה; הסירה, מעטק.

כו״כ, ר״ת, כך וכך.

כּוֹכָב*, ז, (ר׳ כּוֹכָבִים, ס״ר, כּוֹכְבֵי), אחד המאורות ברקיע השטים הניאים בלילה כנצוצי אור מזהירים; *שם אחד המזלות היותר קרוב לשמש[1]; ⁰מזל טוב; סימן בכתיבה ובדפוס בצורה כוכב (*).

— **כּוֹכַב נֹגַהּ**⁰, **כּוֹכָב וְנֹגַהּ**⁰, **כּוֹכַב שַׁבָּט***, **כּוֹכָא דְשַׁבִּיט***, ז, כוכב שנראה מאחרין כעין זנב אור.

— **כּוֹכַב הַיָּם**⁰, ז, בעל חי ימי שמרכזו גופו יוצאים מצולים אחדים (חמשה או יותר), אמתר אמתר הים.

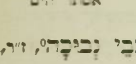

— **כּוֹכְבֵי לֶכֶת**⁰, **כּוֹכְבֵי נְבִיכָה**⁰, ז״ר, הכוכבים המהלכים את מקומם.

— **כּוֹכְבֵי שֶׁבֶת**⁰, ז״ר, הכוכבים שאינם מהלכים את מקומם ביחס זה לזה.

— **בָּעַל כּוֹכָב**⁰, בעל מזל טוב, מצליח בכל מעשיו.

— **צֵאת הַכּוֹכָבִים***, תחלת הלילה כשאור הכוכבים מתחיל להראות לעין.

כּוֹכָבִי⁰, ת, של כוכב, כשבע הכוכב.

כּוֹכֶבֶת*, נ, כוכב נגה, אילת השחר.

כּוֹכֶלֶת*, נ, טין תכשיט קטן ששמים בו בשמים.

כּוֹל (כָּלַ*, יָכִיל*), פ״י, מדד בכלי, ר׳ בלכל (?).

הָכִיל, אצור בתוכו; היה מקום בכלי להכניס בו דבר במדה ידועה; החזק (כלי) דבר שבתוכו בכלי תתו לצאת ממנו; עצור כח לשאת ולסבל. **הִתְכַּלְכֵּל***, ר׳ בלכל.

כּוֹלָב*, ז, צנה.

כּוֹלַי הָאֵי*, ת״ס, כל זה, כל כך הרבה.

— **כּוֹלַי הָאֵי וְאוֹלַי***, אחרי כל זה ועוד יש ספק.

כּוֹלֵל*, ז, (ר׳ כּוֹלְלִים*, כּוֹלְלוֹת*), קהל, צבור, חברה; קהלה, עדה; ⁰קבוצת יהודים היושבים

[1]) כוכב меркурій, Merkur, mercure, Mercury

בארץ ישראל שהם יוצאי ארץ אחרת או מחוץ לארץ אחר בחו"ל.

כּוֹלֵל, ת, טכיל וטקיף הכל יחד.

כּוֹלָף*, ז, כלי מהדד לפתח ולסתת בו אבנים.

כּוּמָז, ז, מחוך, מין חזיה שיש בה מקלות ברזל או שני התנין, תלבשנה הנשים לתת לגופן תבנית יפה (?); מין תכשיט של נשים (לא נתבררה מהותו).

כּוּמָסָה*, נ, אלמה, אשר שבליה נאגדות יחד מלמטה.

כומר*, ר' כמר.

כון (כָּן, יָכוֹן), פ"ע, עשה, תקן. **הֻכַּן**, היה ברור לאמת; היה מזמן על ידי"; היה אפשר ויאה; השען על"; היה חזק ואמיץ; התקים זמן רב; היה נאמן, עמוד בישרו; היה נמוד ושלם. **כּוֹנֵן**, יסד, הצב, הַעמד; יצור, עשה, ברוא; הקם דבר באמן שיתמיד; הקם דבר הרוס; ערוך וישר דבר למטרתו; *ברוך והקף חוט או חבל סביב דבר פעמים רבות. **כִּוֵּן**, הָיסד, הַערך; העשה מראש כל מה שצריך לעשות; היה נועד לדבר; הָעמד בכישור; הַערך אל מטרתו. **הָכִין**, העמד, הצב, סדר, ערוך דבר על מקומו, כַּוֵּן דבר ישר לעומת זולתו; קבוע, יעוד; חזק; זמן, הזמן; עשה או אסוף מראש כל הנצרך להעשות ולהאסף; השלם כל הנצרך; (ללב), הסנה לב לדבר; יכול. **הוּכַן**, היה ערוך וָמזמן מראש; הָחזק, הָעמד על מקומו. **הִכּוֹנֵן**, הָתְחַזֵּק, הָעמד על מקומו; התקים.

כון*, כַּן, פ"י, העמד והסנה דברים ישר זה מול זה; יַשר, הישר; סדר, ערוך בסדר (בית); דַּיֵּק (משקל), התוה, פַּטֵּן; ערוך ועשה אות ל־; נקש ומצוא דבר ראוי ושוב ל־; ("הָרִיחוֹת*), ידוע באיזה צד הם ד' הרוחות; ("הַשָּׁעָה*), מצוא את ראויה ל־; ("לֵב), התבונן, שים איש דעתו למה שהוא עושה; הסנה המחשבה לדבר; היה בָּנוּת איש בטעשהו לאיזו תכלית; ("הָעֲדוּת*), היה עדות עד אחד כעדות העד השני; כִּוּוּן*, היה בָּעמד ישר טול"; היה מדיק; היה ערוך ומסדר. **הִתְכַּוֵּן***, פנה לצד; הַסנה המחשבה לדבר.

כַּוָּן, ז, (ר' כַּוָּנִים), עונה עגלה בעלת קרנים כצורת הלבנה; כעך; [0]טָנָה, מנגה.

כֵּוָן*, (כָּוָן*), ת"ם, תכף, מיד אחרי"; ("שֶׁ־), בעת אשר, אחרי אשר; יען כי.

— **מִכָּוָן***, (מִכָּוָן*), מִוָּן.

כַּוָּנָה*, נ, תשוקת לב, הנגה, קשב, הקשבה; מחשבה וחפץ; מנגה, צדיה.

— **כַּוָּנַת מִלָּה***, "דָּבָר*, משמעית, הוראה.

כּוֹנָנִית*, נ, (ר' כּוֹנָנִיּוֹת*), אצטבות, מערכת דפים, מערכת אצטבות; כריכה.

כּוֹנָס*, ז, הצד הרחב של מגרף לתבואה; ת, תואר לחכם המאסף דברי הכמים.

כּוֹס, נ, (ר' כּוֹסוֹת), גביע, כלי לשתות בו; גורל, מנת החיים; מין עוף (לא התבררה מהותו [1]); *נין פרחים בצורת גביע; *הנקב הקטן בעור שהשערה תקועה בו.

— **כּוֹס תַּנְחוּמִים**, נ, כוס יין שהיו שותים בעת תנחומי אבל.

— **כּוֹס תַּרְעֵלָה, כּוֹס חֵמָה**, נ, (במליצה), גורל רע.

— **כּוֹס שְׁרִיטָה*, כּוֹס מְצִיצָה***, נ, כוס שמהדקים אל העור לרפואה על ידי הוצאת האויר ממנה באש.

— **בֵּית הַכּוֹסוֹת***, ר' בית.

כו"פ, ר"ת, כלל יפרט.

כּוּפּוּ"כ, ר"ת כלל ופרט וכלל.

כּוֹפַח*, ז, כירה קטנה שיש בה מקום רק לשפתית קדרה אחת.

---

[1] כּוֹס, יש אומרים cова, Nachteule, chouete
ויש אומרים пеликан, Pelikan, pelican

כּוֹפַל°, ז, (בחשבון), הספר שבו מכפילים את המספר השני (הנכפל).

כּוֹפֶר*, ז, מי שאינו מאמין בדבר, באלהים או בעקרי הדת.

כּוֹפֶת*, ז, (ר׳ כַּפָּתִים*), קורת עץ.

כּוּר* (כָּוַר*, יָכַר*), ס״ע, התכנס הלקי דבר בששה צד; הקטט, העשה קטטים קטטים.

כַּיִּץ*, קבץ יחד וקטוט; לחוץ. הִתְכַּיֵּץ°, הצטמצם בששה או בנפוח קטן, התכנס, הקטט.

כּוּר, ז, כלי להתיך בו כסף או זהב או מתכת אחרת באש; *בית קבול הלהל.

— כּוּר הַבַּרְזֶל, כּוּר עֱנִי, (בטליצה), מקום שעבוד קשה וצרה גדולה.

כּוֹר*, כֹּר*, דוג דגים; °דת דבש מצרית.

— בֵּית כּוֹר*, מקום שאפשר לזרע בו כור זרעונים.

כּוּר, ז, מדת היבש, שלשה סאים.

כּוֹרָה*, נ, גזע העץ; הקף העץ, ר׳ כֵּרִים.

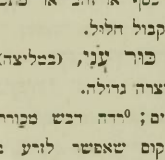

כּוּרָז*, ר׳ כרוז.

כּוּרְדִּי°, כּוּרְדִּי סָפָרִים°, אוסן מחבר דפים בתפירה לספר אחד; מצה וטרור יחד (בסדר הספה).

כּוֹרֶם, ז, בעל כרם, עובד בכרם.

כּוּרִית

כּוֹרֶךְ°, ז, איש עוסק ברדית דבש מהכוורת.

כַּוֶּרֶת*, נ, (כ׳ נַוֶּרְתִּי*, ר׳ נַוָּרוֹת*), משכן נחיל דבורים לעשות הדבש; סל של קנים לצוד בו דגים.

כּוּשׁ*, ז, כישוף, מקל

ראש כושי

לטוית חוטים; שפוד של עץ קטן לתחבו בדבר מאכל להכניסו לתוך הפה.

כּוּשִׁי, ז, (נ׳ כּוּשִׁית), בן ארץ כוש; בן אדם שחור מנוע האפריקנים; כנוי לבן אדם שחור ביותר; שחור.

— יַיִן כּוּשִׁי*, יין שחור.

— אֶתְרוֹג הַכּוּשִׁי*, אתרוג שחור.

כּוּשָׁל, ז, הלש, רפה, חסר כח.

כּוּשָׁרוּת, נ״ר, הצלחה, אשר (?; כ״ר, אבן לב (?).

כּוֹשֶׁרֶת°, נ, כבל, חבל; כשרות.

כָּוֹת°, תה״פ, כטו, דומה.

כּוֹתֵב*, ז, סופר, מי שיודע לכתב בכתב יפה; הקצה החד של העכתב שבו כותבים.

כּוֹתֶבֶת*, נ, סרי התטר בהחלו להתיבש; סיפית, יודעת לכתב בכתב יפה.

כּוֹתָח*, ז, מין רטב לתבל בו את האכל.

כּוֹתִי*, (נ׳ כּוֹתִית*), ר׳ שטרוני.

כּוֹתָל, ר׳ כתל.

כּוֹתֶרֶת, נ, ראש, זר לעמוד בראשו; °זר הפרח.

כ״ז, ר״ת, כל זה; כל זאת; כל זמן; כלי זין; כף זכות.

כּוֹב (כָּוַב, יָכוֹב), ס״ע, דבר שקר, הגד לא אמת, אטור על דבר שלא היה שהיה או להפך; היה הבל ותהו; *הדול מהיות; חריב, יבוש (טעין). הַכָּוֹב, התפש בשקר; (°תּוֹחֶלֶת), לא התקים, היה אפס ואין. כָּוֹב, כזוב. הַכָּוֹב, הוכיח, כי סלוני דבר שוא; כחוד דברי סלוני, הכחש.

— מַיִם מְכַזְּבִים*, ז״ר, מים החרבים ומתיבשים לעתים, אכזב.

כָּוָב, ז, (ר׳ כְּוָבִים), הבל, שוא; שקר, מרמה; כנוי לאלילים.

— אִישׁ כָּוָב, ז, רמאי; שקרן.

כַּוְכָּן*, ז, (נ׳ כַּוְכָּנִית*), מדבר שקר.

כַּוְכָּנוּת°, נ, הטדה לדבר שקר.

כְּזִבּ*, ז, פעלת הכזב והמשקר.

כזב* (כָּזַב*, יְכַזֵּב*), פ״ע, בוש, הכלם, הרגש מעין כלימה. כַּזַּב*, הַכלם, בַּיש.

כְּזָיִת*, ז, כגדל הזית.

כָּחַ, ז, אחד מטיני הלטאות.

כֹּחַ, ז, (כ׳ פֹּחַ, ר׳ פֹּחוֹת*), מאבצי הנוף בעבודה; גבורה, עז, עצמה, יכלת; עשר, הון, קנין, פרי עמל איש; זכות, צדקה, משפט, התאמצות לקבל יסורים וכיו״ב, ◊סבה; גורם, מסבב דבר; סגלה חטרית או רוחנית, נוסנית או נפשית.

— בָּא כֹחַ*, ר׳ בוא, בא כח.

— כֹּחַ גַּבְרָא*, כֹּחַ אֲנָשִׁים*, כח ההולדה; כנוי לקשוי אבר הטולידי.

— עָצוֹר כֹּחַ, יכול, היה ביכלת.

— כֹּחַ כחוֹ*, ז, כח הבא מטבה אחר, כח צדדי, לא עקרי.

— בְּכֹחַ◊, נגוד ל„בפעל״, דבר שהוא רק באפשרות ואינו עוד במציאות.

— יָצוֹא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל◊, היה דבר במציאות אחרי היותו לפני זה רק באפשרות.

— כֹּחוֹ רַע*, אינו די חזק.

— הֶחָזָק כחוֹ שֶׁל*, בטוי במובן: סלוני נהיה לבר סטכא.

כָּחַד◊, ז, כחש; העלמה.

(כחד), הָכְחַד, פ״ע, הסתר, הטמן, העלם; אבוד, השמד, הכרת. כָּחַד, הסתר, העלם, צפון, טמון; הכחש, הוכיח כי סלוני דבר שוא ושקר. הַכְחַד, הַסתר, העלם; הַשמד, אֲבַד, הַכרת.

(כחה) כָּחָה*, פ״ע, חכך, הדח מנרונו לח עבה, ר׳ כוח.

כָּחוֹל*, כְּחוֹל*, ר׳ כָּחֹל.

כָּחוּשׁ*, ת, רזה, דל; קטן, מזער; הלש.

כְּחוּשׁ*, ז, תכונת הכחוש והרזה.

כַּחִי◊, כָּחֲנִי◊, ת, של הכה.

כָּחֲיָלָה◊, נ, סעלת הכחל והשם צבע.

כָּחֲישָׁה◊, נ, כחוש, תכונתו הרזה; הכחשה, אמירה על דבר שהוא לא היה.

כָּחֲשׁוּת*, נ, טבע הרזה והכחוש, רזון.

כָּחַל*, (כָּחֲלָ, יְכַחֲלֵ), כָּחֲלַ*, פ״ו, שים צבע כחל־שחור על ריסי העין; צבוע בצבע כחל, בסוך.

כָּחַל*, ת, תָּכֵל, כנון השמים.

כְּחַל*, כָּחָל*, ז, צבע כחל; סוך, אבק דק כחל ששבים על ריסי העינים לרפואה או ליפוי.

כָּחָל*, ז, עשן של בהטה.

כֻּחֳלִי, ת, כחל, תָּכֵל, כנון השמים.

כָּחֲלַנִּית*, נ, כהטה בעלת עטינים גדולים.

כחש (כָּחַשׁ, יִכְחַשׁ), פ״ע, (־ב־, ־ל־), רזה, הלוך וחסר, טעוט בבטות, היה דל וכחוש. הָכְחַשׁ, השפל עצמו, הכנע; החניף. בָּחַשׁ, בגוד, שקר; שקר למצא חן; אמור על דבר שהיה כי לא היה. הַכְחַשׁ*, רזה, היה דל וכחוש; עשה רזה; היה קל ערך, היה קטן ערך; הוכיח כי סלוני דבר שקר. הָכְחֵשׁ*, התפש בשקר. הִתְכַּחֵשׁ, הכחש; *היה כחוש ורזה.

כַּחַשׁ*, (כ׳ נַחֲשִׁי, ר׳ נְחָשִׁים, פ״ר, נַחֲשֵׁי), טרמה, בנד; *רזון; טרעה, חסרון.

כָּחָשׁ, ת, (ר׳ נְחָשִׁים), בוגד, ומשקר.

כִּי, ז, כויה, סמן שעושים בבשר על ידי בוית ברזל לוהט; *אות × ביונית.

כִּי, מ״ה, כאשר, כל זמן ש־; אם; יען; שבשביל זה; למען; כי אם (אחרי סלות: לא, אין); אבן (כהתחלת מאמר); הֲנַה; האם? הא״פ, כמו; בעת.

— כִּי אִם, אך, רק; יען אשר.

— כִּי עַל כֵּן, אחרי אשר.

— הֲכִי־, (לפני תאר), היותר.

— הֲכִי? וכי? האם? הבשביל ש־?

— הֲבִי⁰, (בשירי הספרדים), כי, אכן.
— אַף כִּי, מכל שכן, על אחת כמה וכמה.
כ״י, ר״ת, כתב יד; כתבי יד.
כִּיב, ז, מכה טריה מלאה מוגלה.
כִּיד, ז, איד, טפלה.
כִּידוֹד, ז, זיק, ניצוץ, שביב אש.
כִּידוֹן, ז, רמח קצר לזרות בו.
כִּידוֹר, ז, הסתערות על אויב (?); חיל צבא העומד סביב לעיר לצורי עליה (?); ⁰כידור.
כִּיוֵ״ב, ר״ת, כיוצא בו.
כִּיוּל*, ז, מדידה, פעלת המודד.
כִּיוּן, ז, כוכב שבתאי; אליל סטורנוס, אל הזרע והקציר לעמי הקדם.
כִּיָּן, ר׳ בָּנָן.
כִּיוֹנָה⁰, נ, מכונה או כלי שמוש לדבר חכמה.
כִּיוֹר, כִּיר, ז, (ר׳ כִּיּוֹרִים גם כִּיּוֹרוֹת), אגן; כלי נחשת גדול לבשול בשר; סיר לנחלי אש; אוד שהאש אוחזת בו מהרה (?); בכמה, דיכן; כלי לטים לרחיצה.
כִּיוּר*, ז, קשוט הכתלים בעשית צורות בולטות או שוקעות בטיח המצפה אותם; הקיקת צורות באבן.
כִּיוָה* = כְּאַיָּה*, (־צַד), באיזה, באיזה אפן, כיצד.
כִּיחַ* (כָּח*, יָכִיחַ*), ס״ע, הדה לחה בהגיון.
כִּיחַ*, ז, (ר׳ כִּיחוֹת*), לחה עבה הנדחית מהגרון.
כִּי״ח, ר״ת, כל ישראל חברים (חבירה).
כִּיחָה*, נ, פעלת המוצא לַח מהגרון.
כִּיכְלִי*, ז, טין עוף [1].
כִּיל (כָּל, יָכִיל), ס״פ, מדד בכלי. כַּיָּל*, כיל; כלול, חשוב הכל יחד.
כַּיָּל*, ז, טוחד אדמה, טשאי.
כַּיָּלָה⁰, ז, מדה; מדידה בכלי.
כִּילָה*, נ, ר׳ כְּלָה.
כִּילוּי*, ת״פ, כאלו, כמו.
כִּילוֹן*, ז, בעל ראש ארוך וצר משני צדיו.
כַּיְלוֹת, ר׳ כִּילָה.
כִּילוּת⁰, נ, קטצנות, טבע הכילי והקמצן, טבע החדר לכספו.
כַּיְלַי, כַּלַי, ז, נוכל, בעל מזמות; חדר לכספו, קמצן (הפך: שוֹעַ).
כַּיָּלָת, ז, (ר׳ כַּיָּלוֹת), נרזן, קרדם גדול בעל שן ארכה וחדה להסירה ולהריסת בנין.
כִּימָה, נ, מערכת שבעת כוכבי השבעים [1].
כִּים, ז, שק קטן לשטר בו כסף, אבני משקל וכדומה; כים תפור בבגד לשים בו מטחות או נירות וכיו״ב; *אוצר הכסף, רכוש; קפה כללית של העסק; כים המבושים בגוף בעלי החיים הזוכרים.
— הַמַּלַּל בַּכִּים*, נתון כסף אל קפת עסק וכדומה.
— חֶסְרוֹן כִּים*, ז, הפסד כמון.
כִּימָן*, ז, מאפה בצק יבש בעין כיס מטלא שקדים ותבלין וכיו״ב.
כִּיָּן, ז, הוֹף, שפת הים או הנהר.
כַּיָּפָה*, נ, אבן, אבן יקרה.
— תָּלָה כַּיָּפִי ב־*, קשט ויפה אחר.
— כַּיַּפַּת הַבָּרָד*, נ, רגב ברד, אבן ברד.
כִּיצָּה*, נ, מחלת הנוסלים.
כַּיְצַד*, ט״ש, באיזה אפן? איך? איכה?
— הָא כַּיְצַד?*, דבר זה איך אפשר הוא?
(כ״ר) כַּיָּר*, ס״ע, קשט את הכתלים על ידי עשית צורות בולטות או שוקעות בטיח המצפה אותם; חקוק צורות באבן.
כִּיר*, ז, עלי לבתישת זיתים.
כִּי״ר, ר״ת, כן יהי רצון.
כִּירָה*, נ, טוקדה של בית התבשיל לבשל עליה, טין כלי לשים בו אש להסם או

[1] כימה плеяды, Plejaden, Pleiades

[1] כיכלי дрозд, Drossel, grive, fieldfare

לבשל עליו שתי קדרות.

כִּירַיִם, ז״ר, ר׳ כירה.

כִּישׁ*, ר׳ קיש.

כִּישׁוּר, ז, לוח עץ או קנה שמהדקים עליו הצמר או הפשתן לטוית חוטים.

כָּךְ*, תה״פ, כן, ככה, כה.

כָּךְ, ז, דבר זה (הנזכר לפני זה).

— כָּךְ וְכָךְ*, כזאת וכזאת.

— לָכָךְ*, לָכֵן.

— לְכָךְ*, בְּכָךְ*, לדבר זה, בדבר זה.

— לְכָךְ אֲנִי אֲמַרְתִּי*, זאת היתה כוונתי, לזאת התכוונתי.

— אַחַר כָּךְ*, אחרי כן, אחרי הדבר הזה.

— בְּשָׁנַת כָּךְ וְכָךְ*, בשנת פלונית.

— בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ*, יהיה כן או כן; בין כה וכה.

— כָּל כָּךְ*, תה״פ, כמו, כפי; בכמה גדולה כזו! לרבוי מפלג.

— מַה בְּכָךְ*, דָּבָר שֶׁל־, דבר שאין לו כל חשיבות.

כֹּ״כ, ר״ת, כל כך; כמו כן; כל כתבי־; כתוב כאן.

כַּבָּא*, ז, מלתעה, השן הטוחנת את האכל.

כַּבָּב, ר׳ כובב.

כַּבָּבוֹ*, כמה כוכבים, מלא כוכבים.

כַּבָּה, תה״פ, כן, כה, כך.

כַּבּוּבוֹ*, ת, מלא ככבים, שיש בו ככבים.

כַּבִּי*, ז, תוך העין, לב העין.

כַּבָּר, נ, (ר׳ כִּבָּרוֹת), סביבה, חבל אדמה, גליל, מחוז; (ר׳ כִּבָּרִים, כִּבָּרוֹת, זוגי כִּבָּרַיִם), אבן או מטיל של מתכת שמשקלם שלשת אלפים שקל; (־לֶחֶם), ז״נ, (ובתלמוד בלי מלת: „לחם״), לחם שלם אחד או (בל״ר) במספר יותר מאחד.

— כִּכַּר הַיַּרְדֵּן, נ, ארץ העמק אשר על יד הירדן.

— כִּכַּר שֶׁל דְּבָלָה*, נ, דבלה, עשויה בצורת ככר.

כֹּל, הַכֹּל, ז, דבר שלם בחבור חלקיו, הקף דבר מתחלתו ועד סופו; (לפני שֵׁם ברבים), קבוץ דברים בלי יוצא מהכלל; (לפני שֵׁם ביחיד), כל אחד מבני מין או סוג אחד; מי שהוא, מכלי הכדל; כלל; *הַכֹּל, כלם יחד מבלי חסר אחד מהם.

— כֻּלּוֹ*, כֻּלָּהּ*, בלי אשר יחסר שום חלק ממנו.

— בְּכָל זֹאת, למרות כל זה.

— אַיִן כֹּל, אין מאומה, חסר הכל.

— אַיִן כָּל־, אף לא אחד.

— לֹא כָּל־, לא כל אחד מאיזה מין כי אם רק חלק ממנו.

כָּל, ת, שלא חסר דבר, שלא חסר אחד.

— כָּל עוֹד, כל זמן אשר עוד.

— כָּל־כָּךְ*, ר׳ כך.

— כָּל מַה שֶׁ־, בכמה אשר־.

— כָּל מַיִם וָרֹעַ עַל כָּל־ מַיִם, השקאה רבה שמכסים את כל השדה כלו במים.

— כָּל־ה־*, כלו בשלמות.

— כָּל עִיקָּר*, כלום.

— כָּל שֶׁ־*, כל דבר אשר, כל אחד ש־.

— כָּל־שֶׁהוּא*, כָּל שֶׁהֵן* (על דבר הבא במספר רבים), איזה דבר קטן.

— הַכֹּל*, בַּכֹּל*, כל דבר, בכל דבר.

— וְכָל שֶׁכֵּן*, ומה גם, על אחת כמה וכמה.

— לֹא כָּל שֶׁכֵּן*, בודאי, בלי כל ספק (בא בסוף מאמר של קל וחמר).

— מִכָּל מָקוֹם*, בכל זאת, בכל אפן שהוא.

— בְּכָל־, בכל עת אשר, בכל פעם ש־.

— מִכֹּל וְכֹל*, תה״פ, לגמרי; כלל וכלל.

— בְּכֹל, מִכֹּל כֹּל, בְּטוּי בְּטִיבָן: הַכֹּל כִּכְלִי לְהַשְׁאִיר כְּלוּם.

כְּלָא (כָּלָא, יִכְלָא), פ״י, עָצוֹר, חָשׂוּךְ; בְּנוּעַ דֶּבֶר ט״; מְנוּעַ מִצְאַת בְּמָקוֹם; סָגוּר, עָצוּר בְּמִשְׁמָר, שִׂים בְּסֹהַר. הִכָּלֵא, הֵעָצֵר, הִסָּגֵר; חָדוֹל, הִפְסֵק. כֶּלֶא, שִׂים קֶן; עָצוֹר, מַשְׁבֵּת.

כֶּלֶא, ז, (כ׳ כְּלָאִי, ר׳ כְּלָאִים), מַעֲצוֹר, בֵּית אָסוּר, בֵּית סֹהַר, מִשְׁמָר.

— בֵּית כֶּלֶא, כֶּלֶא.

כ ל ב י ם

— כֶּלֶב מָת, מִכֹּל הַשִּׁפְלוֹת וְקִלּוֹת הָעֵרֶךְ.

— אַתָּה וְכֶלֶב שָׁוִים*, בְּטוּי שֶׁל חֶרְפָּה וְגִדּוּף.

— כֶּלֶב הַיָּם*, ז, מִין דָּג הַיָּם[1]; ר׳ סְמַלִּידָה.

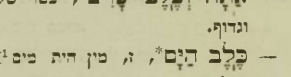

כֶּלֶב הַיָּם

— כֶּלֶב הַבָּפְרִי*, ז, מִין כֶּלֶב קַל הָרַגְלַיִם.

— כֶּלֶב הַמַּיִם*, ז, ר׳ כֶּלֶב הַיָּם.

— כֶּלֶב שׁוֹטֶה*, ז, כֶּלֶב שֶׁהִשְׁתַּגַּע שֶׁנִּשַּׁךְ גּוּרְמַת מַחֲלַת הַכַּלְבֶּת.

כַּלְבָּה*, נ, נְקֵבַת הַכֶּלֶב; צֶבַע (שֶׁל בֵּיצָה אוֹ אוֹטָן).

[1] כֶּלֶב הַיָּם акула, Haifisch, requin shark.

כַּלְבָּאָה, נ, בֵּית כֶּלֶא, כֶּלֶא, מַאסָר.

כַּלְבָּאִים, ז״ר, הַרְכָּבַת שְׁנֵי מִינִים שׁוֹנִים בְּמַעֲרֻכוֹת הַחַי וְהַצּוֹמַח; *בַּעַל חַי הַנּוֹלָד מִשְּׁנֵי מִינִים שׁוֹנִים; שֵׁם מַסֶּכֶת תַּלְמוּדִית הָעוֹסֶקֶת בְּעִנְיָן זֶה.

(כלב) כַּלָּב*, הַכְלָב*, תֹּאַר הַפְּעֻלּוֹת בְּעִנְיָנוֹת וְחֻקּוֹת זוֹ מִזּוֹ. הִתְכַּלֵּב[0], הִשְׁתַּגַּע (כֶּלֶב).

כֶּלֶב, ז, (כ׳ כַּלְבִּי, ר׳ כַּלְבִּים), מִין חַיָּה מִמִּשְׁפַּחַת הָאוֹבִים; כִּנּוּי שֶׁל זִלְזוּל לְאִישׁ; קֶדֶשׁ (דְּבָרִים כ״ג, יט).

כַּלְבּוּם*, ז, מִין צֶמַח.

כַּלְבּוּת[0], נ, סַנֶּלֶת הַכֶּלֶב וּשְׁבָעוֹ.

כַּלְבִּי[0], ת, שֶׁל כֶּלֶב, מִכֶּלֶב.

— שִׁנַּיִם כַּלְבִּיּוֹת[0], נ, הַשִּׁנַּיִם שְׁבִין הַקְּדָמִיּוֹת וְהַטְּחֹנוֹת; נִיבִים.

כַּלְבִּיָּה*, נ, כַּלְבָּה קְטַנָּה.

כַּלְבִּיוֹת[0], נ, ר׳ כַּלֶּבֶת.

כַּלְבִּית*, נ, מִין דָּג קְטַן מִלֹּא חֲדוּדִים[1].

כַּלְבַּלָּב[0], ז, כֶּלֶב קָטָן.

כַּלְבָּן[0], ז, כֶּלֶב גָּדוֹל.

כַּלֶּבֶת[0], נ, מִין מַחֲלָה, שִׁגָּעוֹן וְיִרְאַת מַיִם.

כַּלְדִּי*, ז, כַּשְׂדִּי; חוֹזֶה בְּכוֹכָבִים.

כלה (כָּלָה, יִכְלֶה), פ״ע, תַּם, בּוֹא עַד קְצוֹ, הָיָה גָּמוּר וְנִשְׁלָם; חָדוֹל מֵהֱיוֹת, אָפוּס עַל יְדֵי אִבָּדוֹן; אָפוּס הַכֹּחוֹת מִתּוֹחֶלֶת וּמִתְּשׁוּקָה לְדָבָר;

[0] колючка, Stachelfisch, épinoch.

(־נפש), הֶכְסֵף, אוה, חשוק; הַרוּה, קטון; מנוע (ר׳ כלא). כַּלָה, הַשלם, נמור, התם; עַלא דבר עד סופו; סור, הֶסְפֵּק; הכרת, אבד, השמד; הצק, לחוץ, העק. כָּלָה, בוא עד קצו, הוכן עד תֻּמו. הִתְכַּלָה*, הכרת, אבוד, השמד.

כָּלָה, ת, בטל, חדל מהיות; *כולא, מונע דבר טלבוא; 0ן, דבר שאינו קים, דבר העלול להבטל.

— בְּעֵינַיִם כָּלוֹת0, תה״פ, בקצר רוח.

— כְּלֵה עוֹרֵב*, ז, דבר העשוי למנע את העורבים מבוא לקנן בבנין.

— כְּלֵה רַעַם0, ז, דבר העשוי למנע את הרעם מלחול בבנין.

כָּלָה, נ, סוף; השחתה, השמדה; משפט חרוץ; החלטה נמורה.

כָּלָה, תה״פ, כלילי, בשלמות, מראש ועד סוף.

כַּלָּה*, כַּלָּה*, נ, מדת התבלין; מדה ליבשים ולחום.

כַּלָּה, נ, נערה ביום חתנתה; אשת הבן; אהובה; *ארוסה; תאר ליום השבת; אספת התלמידים בהמון בישיבה פעמים בשנה, באדר ובאלול, ביתי חכמי בבל; שם מסכת אחת בתלמוד.

— קְשׁוּט כַּלָּה, *קשוט מאר.

כְּלֵה*, נ, מטה עם חפה; יריעה מכסה את המטה סביבה למחסה מפני יתושים; יריעה פרושה על אהל; חפת החנה; מסוה, ציעיף.

כְּלוּא, ז, ר׳ כלא.

כְּלוּב, ז, סל מקלפת עץ או מנצרים קלועים לפרות; בית הצפור עשוי מברים דקים של עץ או ברזל.

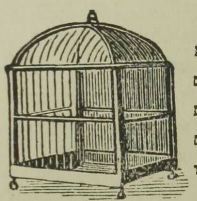

כְּלוּב*, ז, כעין מוט כלוב ברזל חזק להרס בוקיר וכדומה.

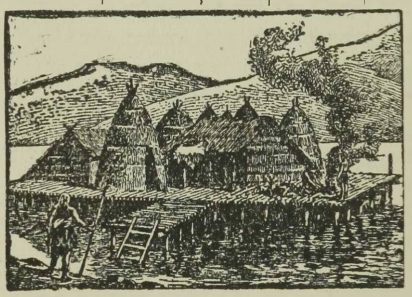

בניני כלונסאות

כְּלוּבָה0, (כְּלוּת הַלֵּב0), נ, השתוקקות.

כל״ן, ר״ת, כלי זמר, מנגנים; כלי זין.

כָּלַח, ז, זקנה נמורה; כח, גבורה (?).

כְּלַי, כֶּלִי, ז, (ר׳ כֵּלִים, ס״ר, כֵּלַי), דבר המשמש למלאכה ולצרכים שונים: לבשול, לשירה, למלחמה, להלבשה, וכיו״ב; חפץ שיש לו בית קבול לשים בו דברים, כמו כד וכיו״ב; אניה לשוט בה; *(כאברי הגוף), כל אבר שיש לו

תפקיד מיוחד הוא כלי התפקיד הזה.

— כֵּלִים, ז״ר, בגדים, מלבושים; תכשיטים, חפצים יקרים; *שם מסכת אחת בתלמוד.

— כְּלֵי זַיִן*, ז״ר, נשק, כלי מלחמה, חרבות, חניתות.

— כְּלֵי שָׁרֵת, ז, כלי שצריך לשמשו בטים כדי לטהרו בטבילה.

— כְּלֵי שָׁרֵת, ז, כלי שמשתמשים בו בקדש, במשכן או בבית המקדש; °כלי שמשתמשים בו לאויה צרך.

כֹּ״ן, ר״ת, כהן, לוי, ישראל.

כַּלַי, ר׳ כילי.

כְּלִיאָה*, נ, סעלת הכולא והסוגר.

כְּלִיב*, ז, כלי לשים בו בהמים וחושים ויתר כלי תפיסה.

כְּלִיבָה*, נ, כלוב קטן; טן בטה שמשמה לשאת בה מת.

כִּלְיָה, נ, (ר׳ כְּלָיוֹת), אבר ענל באדר בנוף החי בצדי הצלעות מתחת לכבד ולטחול; (לפנים היו מיחסים שכל והבנה לכליות).

— כְּלָיוֹת (חִטָּה), בנוי לעפים אשר בצומה.

כְּלָיָה*, נ, אבדון, אביד והשמדה.

כְּלָיוֹן, ז, אבדן, טפלה; סוף השבון; נבר דין; *ר׳ כלה.

— כְּלָיוֹן עֵינַיִם, ז, שבר רוח, עצבת; אפיסת כחות מצער של תקוה נכזבה.

כְּלָיוֹת, ר׳ כליה.

— מוֹסַר כְּלָיוֹת°, ז, נחם, דיסה, דאנה וצער על מעשה רע.

כְּלָיוֹת°, נ, מה שהוא תכונת כלי.

כָּלִיל, ז, הקף דבר מתחלתו עד סופו; עשן ואש מתלקחת בתוכו (?); *ר׳ כליל, כלילה.

כָּלִיל, ת, תמים, שלם, נמור בלו.

כָּלִיל, תה״פ, הכל בשלמות, לנמרי.

כְּלִילָה*, ז, כְּלִילָה*, נ, עטרה, נזר; זר פרחים, צרור פרחים; טם הבתי.

כְּלִינוֹם*, ז, רסן ומתג.

כְּלִים, ר׳ כלי.

כַּלָּךְ*, ז, מין מטי נם דומה לצמר.

כַּלָּךְ*, (או כַּלָּךְ*) ב״ק, (=כַּלַּה וְלַךְ); לַךְ פנה אל־.

כְּלָכוֹל*, ז, נדול השערות; נתינת אכל וד הצרך; טפיח, סניק.

כַּלְכִּית*, נ, מין דג קטן.

כַּלְכֵּל, פ״ע, אצור בתוכו. פ״י, תת לה ומ הצרך ל־; סדר ועורך; נשיא, יסבול; *נתן את השערות לנדל ולצמח. כַּלְכֵּל, הצמח, קבל די מחסורו. הִתְכַּלְכֵּל*, קבל אכל; חזון.

כַּלְכָּלָה*, נ, סל לפרי; מזיה; °הסכון; הנהנה, משק הבית.

כַּלְכָּלִי°, ת, השיך לכלכלה, לכשך ד־.

כלל (כָּלַל, יִכְלֹל), פ״י, השלם, חתם; *הקף הכל יחד; (דָּבָר בְּתוֹךְ דָּבָר*), הזכיר דבר בתוך דבר שני; חשוב בתוך; חבר, אחד; קבץ דברים בסוג וכלל אחד. הַכָּלַל*, החשב בתוך; החשב הכל יחד. בַּלַל*, חשוב הכל ביחד; עשה דבר בתכלית השלמות; שים עשית וכליל על־. הַכלַל, גַּלַל. הָכְלַל*, הָבָלַל. הִתְכַּלַּל°, שים עשרה בראשו.

כָּלָל*, ז, (ס׳ כְּלָל*, ר׳ כְּלָלִים* נם כְּלָלוֹת*), חבור דברים יחד; ענין הכולל פרטים רבים; חק קבוע כולל להתנהג על פיו באחד הענינים; עיקר ויסוד; כל הצבור, כל הקהל; דבר המתיחס לכל (בנגוד לפרט); סך הכל, סכום כללי של מספרים אחדים.

— כְּלַל נָדוֹל*, ז, חק קבוע כללי ועקרי.

— כְּלַל דָּבָר*, ז, סתם חדבר מבלי פרש פרטיו.

כְּלָל*, או: כְּלָל וְכָלָל*, או כְּלָל וְעָקָר*

(לא־, אין־), תה״פ, אף לא דבר; (בא לחזק השלילה).

— זֶה הַכְּלָל*, בא לסני מאמר קצר כולל אחרי שנזכרו פרטים שונים לפני זה.

— כְּלוֹ שֶׁל דָּבָר*, מה שכולל כל הפרטים שנזכרו לפני זה.

— בִּכְלָל*, בְּכְלָלוּת*, תה״פ, כלי שים לב אל הפרטים; סוף דבר. ט״י, בתוך, כלול בתוך.

— עַד וְעַד בִּכְלָל*, כשנתנת קצבה עד פלוני, וגם פלוני זה כלול בתוך הקצבה, וההפך מזה: „עַד וְלֹא עַד בִּכְלָל״*, לאמר שהפלוני לא כלול בתוך הקצבה.

— לְכַלַּל־*, (בוא) לְכלל דָּבָר*), לענין.

— מִכְלָל*, תה״פ, מזה לוטדים אנו, מזה יוצא.

כְּלָלוּת, נ, קבוץ, סגלת הכלל.

כְּלָלִי, ת, השיך לכלל, לכל הדברים, לכל המקומות יחד; המתיחס לכלם.

— שֵׁם עֶצֶם כְּלָלִי, ז, (בדקדוק), שם הנתן לעצם על שם צורתו, מהותו ושטושו.

כְּלָלִיוּת, נ, תכונת דבר כללי.

(כלם) הִכְלִם, (ט-, ל-), היה נעלב, בוש, התבייש, הסתר פנים מבושה; הִבדל, העצר בביתו, הֶסנר (כמדבר יב, יד, דהי״ב ל, טו). הַכְלֵם, גערו בנדוף; הובש, בַּייש, שים חרפה על־; התביש; הַזק; צער. הָכְלַם, היה נזוק; התביש, בוש.

כְּלִמָּה, כְּלִמּוּת, נ, חרפה; בושה, בשת פנים; שבע איש המתביש; נאצה, בוז.

כַּלָּנִית*, נ, מין פרח, ר׳ אסתר [1]).

כַּלָּת*, ר׳ כולף.

כַּלָּת*, ז, כתרת כתנה על הפנים מקרני השמש, קיצונות.

כְּלֵפֵי*, תה״פ, טול, לעמת, לנכח, לצד; בכונה לפלוני.

[1]) כלנית Anemone, Anémone

כ״מ, ר״ת, כל מה; כל מקום; כן מצאתי; כן משמע; כן מוכח.

כָּמַה*, ת, (אֲבָן כְּמָהָה*), אבן מסתתת בפניה כעין שפה שקועה סביב וכל צד פניה בולט (בן־יהודה, במלון הלשון העברית).

כָּמָה*, תה״פ, כמו.

כמה (כָּמָה, יְכַמֶּה), פ״ע, (ל־), חשוק, שאוף ל־.

כַּמָּה, כַּמָּה, תה״פ, מלת שאלה בנוגע לשעור דבר ומדתו ומספרו; הרבה, רב (במספר גלתי קצוב); *(בסוף מאמר), איזה שהוא. ט״ק, *באיזו מדה! אחדים (כאשר יבוא אחרי שם מספר: עשרים וכמה, שלשים וכמה).

— עַד כַּמָּה*, עד אנה, עד איתי.

— עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה*, בודי ובודי.

כַּמָּהּ, נ, כמוּת.

(כָּמֵהַּ) כְּמַהִּים*, כְּמַהִּין*, ז״ר, מין צמח הצוטה בסהירות באדמה רטובה והוא רך וחלול כלו.

כמהים

כמה״ר, ר״ת, כבוד מורנו הרב.

כְּמוֹ (כְּמוֹת*), תה״פ, להורות על הדמיון; בעת אשר, כאשר; כאלו.

— כְּמוֹ־כֵן־, להורות כי שני דברים שוים ביניהם.

— כָּמוֹנִי (כְּמוֹתִי*), דומה אלי. כָּמוֹךָ (כְּמוֹתְךָ*), דומה לך. כָּמוֹךְ (כְּמוֹתֵךְ*), דומה לָךְ. כָּמוֹהוּ (כְּמוֹתוֹ*), דומה לו. כָּמוֹהָ (כְּמוֹתָהּ*), דומה לה וכו׳.

כמוהר״ר, ר״ת, כבוד מורנו הרב רבי.

כָּמּוֹן, ז, מין צמח של נרעיני בשם שריחו חזק, משתמשים בו לטאבה תנור [1]).

[1]) כמון тмин, Kümmel, cumin, cummin

כָּמוֹס, ת, טמון, צפון, נסתר, טָמֻנָה.

כָּמוּשׁ*, ת, (עלה, פרח), קמוט ונתחיל להתיבש.

כַּמּוּת°, נ, שם מספר לשיעור דבר בהספרו, בגדרו או בהשקלו.

כָּמוֹת*, ר׳ כמו.

כַּמּוּתִי°, ת, השיך לכמות דבר ולא לאיכותו.

כְּמָיָה°, נ, חכמת ההרכבה וההפרדה.

כְּמִירָה, נ, פעלת הכותר ונותן סדי בסר באדמה למען יבשל; °חמלה, רחמים, רגש הלב לטוב על אחר.

כְּמִישָׁה°, נ, מצב הדבר הקמל והיבש.

כמ״ל, ר״ת, כל משאלות לבך.

(כמן) הַכְמָן*, הַסתר, הטמן, הצפן; שים סדי בסר באדמה למען יבשל. הָכְמַן*, היה נסתר.

כְּמָנָה*, נ, מקום להסתר בו, בטלט.

כמס° (כָּמַס°, יִכְמֹס°), ס״, הַסתר, הצפן, הטמן, הכטן. הֶכְמֵס°, הִכְתִּי. הֻכְמַס°, כמוס.

כְּמָסָה*, נ, ערמת אלמות.

כמעכ״ו, ר״ת, כמאה עדים כשרים ונאמנים.

כמר* (כָּמַר*, יִכְמַר*), ס״, הכמס, עשה הס; סרוש מכטרת בנהר לצוד דגים; (עֲנָבִים או זֵיתִים), שים סדי בסר באדמה למען יבשל. הַכְמָר, החם, קדוח; (רַחֲטִים), היס, הטיל, *התבקע, התפוצץ. כַּמֵּר*, שים סדי בסר באדמה למען יבשל. הַכְמֵר*, סרש רשתות ומכטרות; עורר רחמי איש. הִתְכַּמֵּר*, עשה את עצמו לכמר.

כָּמָר, כֻּמָּר*, כּוֹמֶר*, ז, (ר׳ כְּמָרִים, כּוֹמָרִים*, נ, כּוֹמֶרֶת*), כהן לאלילים; בהן, כשרת בקדש, כהני אטונה אחרת מאטונת ישראל.

כְּמָר*, ז, ענבים וזיתים שנטמנו בקרקע שיתכמצו ויתרככו ויתבשלו כל צרכם; הכלי שנותנים בו ענבים או זיתים כדי שיתרככו.

כְּמָרוּת*, נ, משרת הכמר; מצב הכמר.

כְּמָרְיָה°, נ, בית נזירים, בית מקלט לכמרים, מנזר.

כְּמָרִיר, ז, חם היום; חשכה, אפלה (?).

כְּמָרֶת°, נ, כמריה, בית נזירים, מנזר.

כמש* (כָּמַשׁ*, יִכְמֹשׁ*), ס״ע, נבול, קמול, יבוש. הִכְמַשׁ*, הִתְכַּמֵּשׁ*, כמוש.

כָּמַשׁ*, ת, כמוש.

כמ״ש, כמשכ, ר״ת, כמו שכתוב, כמו שנאמר.

כמש״ל, ר״ת, כמו שכתוב לעיל.

כְּמָתָה*, נ, כובע קטן לכסוי הראש.

כַּן, ז, בסיס, מסד; משרה, שקודה; *השר מחדד לשרשיו בו קוים על נייר או קלף.

כַּן, ז, בסיס, יסוד; אמת, צדק; בנה, בין שרץ קטן בעל שש רגלים עם הרטם לבצע, נמצא ביחוד בשערות לא נקיות או על גוף מזהם.

כַּן, ת, ישר, נכון, אמתי, לא רמי.

כַּן, תה״פ, מורה על דבוק דבר לדבר באיכותו או בכמותו, (לפני פלה זו באה: בָּ, בַּאֲשֶׁר); ככה, באפן כזה; *הן (להורות על החיוב, ההסך הן: לא) (סושה כ״ט); ויבוא גם עם הסעל (כֵּן אֲבָרֶךָּ וכדומה), אמנם, נכון ואמת; סה, במקום הזה.

— כֵּן וְכֵן*, כך וכך, (מספר בלתי מסים).

— כְּכֵן, בדרך זה, באופן זה.

— וְכֵן*, וגם (להוסיף על מה שנאמר לפני זה).

— לָכֵן*, לזמן זה.

— מִכֵּן, מדבר זה.

— כָּל שֶׁכֵּן*, ר׳ כל.

— אִם כֵּן, אם הדבר הוא ככה.

— אַחֲרֵי כֵן, אחרי הדבר הזה.

— אַת עַל פִּי כֵן*, בכל זאת.

— אֶלָּא אִם כֵּן*, רק אם.

— עַל כֵּן, בגלל זאת, לסבה זו; אכן.

— כִּי עַל כֵּן, יען כי, הואיל ו־, אחרי אשר.

כְּנִיָּה, ר״ת, כנסת ישראל.

כְּנִיָּמָה*, נ, תולעת קטנה שבפרי או בתבואה.

כְּנִיסָה* נ, ביאה פנימה, פעלת הנכנס והבא ל־; מקום שדרך בו נכנסים; התחלת דבר; התונה, נשואים; אספה, קבוץ, פעלת המקבץ; בית הכנסת (אצל הקראים); בשקע, ההפך מן: גלישה.

— יוֹם הַכְּנִיסָה*, ז, יום השוק (יום ב׳ ויום ה׳ בשבוע לפנים).

כְּנִיעָה, כְּנִיעוּת, נ, הכנעה.

כנ״ל, ר״ת, כנזכר לעיל; כן נראה לי.

כנל״ד, ר״ת, כן נראה לפי ענינות (לענינות דעתי.

כְּנָם, שם קבוץ, נ, שרצים, כנים.

כְּנָמִית*, נ, מן חפושית קטנה.

(כנן) כִּנֵּן*, פ״י, התול, עשוף; כרוך את נוצת השעון או המכונה למען ימלאו תפקידם; כרוך חבל וכיו״ב על דבר כריכות רבות.

כְּנָנִית*, נ, (ר׳ כְּנָנִיּוֹת), כריכה אחת של דבר מכרך.

כנס (כָּנַס, יִכְנֹס), פ״י, אסוף, צבור, קבוץ; הבא מן החוץ פנימה; *לקוח לאשה. הִכְנִיס*, בוא בחוץ פנימה; הנשא לאיש (אשה); (־לְתוֹךְ דִּבְרֵי פלוני), הפסק דברי איש באמצע על ידי דבור; (־זָמָן, ־חֹדֶשׁ), התחיל. כֵּנַס, אסוף, קבוץ, צבור. הֲכְנַס*, הבא אל תוך, אסוף אל־; הבא הכנסה או פרי. הִתְכַּנֵּס, התעטף; התאסף, הקהל; התכוין, הצטמצם; בוא אל תוך־; *הִנָּשא לאיש.

— הַכְנֵס בְּתַחוּם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ*, התענין או התעסק בדבר שאינו שיך לו.

— הַכְנֵס בִּבְרִית*, ־בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם*, מול.

— הַכְנֵס רֹאשׁ בְּקוֹלָר פָּנוּי*, ר׳ קולר.

כנ״ר, ר״ת, כנסת ישראל.

כְּנָרָה*, נ, תולעת קטנה שבפרי או בתבואה.

כְּנֵסָה* נ, ביאה פנימה, פעלת הנכנס והבא ל־; מקום שדרך בו נכנסים; התחלת דבר; התונה, נשואים; אספה, קבוץ, פעלת המקבץ; בית הכנסת (אצל הקראים); בשקע, ההפך מן: גלישה.

כִּנָּה, נ, (ר׳ כִּנִּים), שרץ קטן מאד בעל שש רגלים עם חרטם למצץ, נמצא על גוף אדם מזהם ועל גוף החי; *מין שרץ קטן נמצא בתבואה ועל עלי עצים; תולע שבמעים.

(כנה) כִּנָּה, פ״י, קרוא בשם לואי; קרוא בשם נגי או של לצנות; קרוא דבר בשבו; הגד דבר לא כמו שהוא כי אם בשנוי; כַּבֵּד, תת יקר, חנוף (איוב לג, כא); *כסה והעלם את הכונה. כִּנּוּי, הקרא. הִתְכַּנָּה*, כנה את עצמו, קרוא את עצמו.

כַּנָּה, נ, גנה; שתיל נטוע באדמה; *סרגל; גן, בסיס, יסוד.

כנה״ת, ר״ת, כנסת הגדולה.

כַּנּוּי*, ז, הניכה, שם נוסף, שם לואי, שם תאר; הגדת דבר בשנוי טבה שהוא; כל שבות האל עלינו יהוה; [0]שם כבוד; (בדקדוק), מלה הבאה במקום השם.

כַּנּוּיִם, ז״ר, האותיות המסמנות את יחס הקנין או את הפועל או הפעול (בדקדוק).

כִּנּוֹן*, ז, סיר מלא נחלים לוהטות שמחממים לאשן.

כִּנּוּס*, ז, אספה, כנסיה, קבוץ; פעלת המאסף והמקבץ.

כִּנּוּפִיָּה*, נ, אספה, עצרה, קבוץ, חברה, צבור.

כִּנּוֹר, ז, (ר׳ כִּנּוֹרוֹת נם כִּנֹּרִים), מין כלי זמר עם מיתרים לפרש עליו ביד [1]; מין כלי זמר עם מיתרים לנגן עליו בקשת [2].

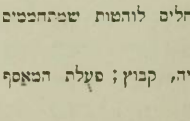

כנור עם קשת

כַּנּוּת, נ, טבע דבר שהוא נכון ואמתי.

[1] כנור цитра, Zither, cithre, cither

[2] כנור скрипка, Violine, violon violin

— מַכְנִים וּמוֹצִיא*, ככה יקראו לרשות הנתנה לאיש לעבר מביתו אל הרחוב דרך חצרו של חברו.

כְּנֻסָּה*, כִּנְסִיָּה*, כֲּנֶסֶת*, נ, (ר׳ כְּנֻסִיּוֹת*), אספה, קהלה, קבוץ, עדה, קהל; °ארץ שאין טלך שליט עליה, כי אם איש נבחר על ידי העם (נשיא); אספה גדולה של טורשי הצבור הנועדים לדון בשאלות מיוחדות.

כְּנֶסֶת*, או: בֵּית כְּנֶסֶת*, (ר׳ בָּתֵּי כְּנֶסֶת*, גם בָּתֵּי כְּנֻסִיּוֹת*), בית תפלה.

— כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל*, נ, כנוי לאמה הישראלית.

— כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה*, נ, האספה הגדולה של גדולי חכמי ישראל שהתכנסה בראשית ימי הבית השני ותקנה תקנות רבות בדת ובחיי היהודים.

— בְּנֵי כְנַסְיוֹת*, ז״ר, בני אכונתו של אדם שהוא טבלה ומנו בחברתם לעתים קרובות; רעים, חברים.

כִּנְסִיָּא*, נ, בית כנסת.

כְּנַע, הַכְנַע, הָכרע; הָשפל לפני; קבל מרות ושלטון*, בוא תחת על*. הַכְנַע, הורד נאון איש; הָבא תחת על, שעבד.

כְּנָעָה, נ, סחורה; נכסים.

כְּנַעַן, ז, סוחר; ארץ ישראל ופיניקה לפנים.

כְּנַעֲנִי, ת, סוחר; אחד טעם הכנענים.

כנף* (כָּנָף*, יִכְנַף*), פ״י, אסוף, צבור.

הַכְנַף, התכנס, הסתבר; הסב אל*.

הַכְנַף*, כסה בכנף; סרוש כנף על*.

הָכְנַף*, הכסה בכנף.

כָּנָף, נ, (פ׳ כְּנַף, כ׳ כִּנְפֵי, זוגי, כִּנְפַיִם, פ״ר כִּנְפֵי), אבר העוף שבו הוא טעופף; אגף צבא, סלונת צבא אשר מצד המחנה העקרי; מסרש האניה, גם אניה, יריעה יקשרוה אל התרן להשות את האניה ברוח; (כְּנָפוֹת, כְּנָפוֹת), קצה, פאה (בגד, ארץ); טקום חבור וטכסה; קרן השמש (מלאכי ג. כ.); *נַפַּיִם, האברים החצונים בנוף; (כְּנָפַיִם), שני טושות של על או כלי זמר וכיוצ״ב הדומים לשני טושות המנגן; (בכלי זמר), מנעננים, כלותת קטנים מתנועעים בכלי זמר הנורמים להשמעת הקול; חלק בריאת החי.

— סְתָו כְּנָפַיִם, צֵל כְּנָפַיִם, מחסה, מסתור.

— בַּעֲלַת כְּנָף, ז, עוֹף כָּנָף, ז, צִפּוֹר כָּנָף, נ, בעלי החיים שיש להם כנפים ונוצות.

— פְּרוּשׂ כְּנָף עַל*, הגן, שמר על־.

— צָרוֹר לְ־ בִּכְנָפָיו*, זכור ל־ את טעשיו לסרע טענו בבוא השעה או ההזדטנות.

כָּנָף*, ז, מנגן בכנור, מנצח על הכנור.

כִּנּוֹר*, ז, צמח קוצי שכפותיו ופריו נאכלים, עכבית, קנר, קנרס[1].

כנר

כנש*, ר׳ כנס.

כִּנְשְׁתָּא*, נ, ר׳ כנסתא.

כֶּנֶת, ז, (ר׳ כְּנָוֹת), חבר, עזר, בן סיעה אחת.

כֹּם, ר׳ כמא; נם, סלא (?).

כָּמָא, כָּמָה, ז, זמן קבוע, טיעד; ראש חדש, זמן התכסות הלבנה (?); זמן חצי החדש.

כִּסֵּא, כִּסֵּה, ז, (כ׳ כִּסְאוֹת), כלי טושב לאיש אחד עם גב להשען עליו ולו רגלים טתחת לטושב, טסגל עם גב; טכון שבת נכבד למלכים ושרים; כנוי לשלטון ומלוכה.

כסא

— כִּסֵּא הַכָּבוֹד*, ז, כנוי מליצי

[1] כנר, артишок, Artischoke, artichaut, artjchoke

לכסא האלהים.

— בֵּית הַכִּסֵּא*, ז, בית מחראות (בלשון נקיה).

כִּסְבָּר*, ז, מין קטנית.

כסה (כָּסָה, יְכַסֶּה), פ״י סכוך, פרוש דבר על פני דבר להסתירו; הסתר, הצפן. הַכָּסָה, צפה, היה חפוי, הָפַך, סָכַך; *הִסתר, הטמן. כַּסֶּה, סכוך, פרוש דבר על דבר להסתירו; הַסתר, הצפן; שים כסות על הגוף, לבוש גדר; הגן על־; סתום, סכור; סלוח, כפר. כְּסֵה, צָפה, היה חפוי, הכסה. הִכָּסֶה, הִתְכַּסֶּה, חפה עצמו; התעלם, הסתתר.

כַּסֵּה, ר׳ כְּסֵא.

כָּסֶה, ר׳ גָּפָא.

כָּסוּחַ, ת, (נ׳ כְּסוּחָה, ר׳ כְּסוּחִים), כרות, קצוץ.

— קוֹצִים כְּסוּכִים*, ז״ר, דבר קל ערך.

— אִם אֵשׁ אֲחָזָה בְּלַחִים יָנוּעוּ יְבֵשִׁים כְּסוּחִים*, משל במוכן: אם בארזים גפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר, אם לגדולים באה רעה על אחת כמה וכמה שתבוא לקטנים.

כָּסוֹחַ, ת, (נ׳ כְּסוֹחָה), כרות (־?ישעיהו ה. כה.).

כָּסוּחַ*, ז, מקום שנוי מקוצים שקצצו אותם; נגוש ועדור; סעלת המקצין וגוזם.

כְּסוֹי, ז, צפוי, מכסה.

— כְּסוּי עֵינַיִם, ז, עֵדר.

כִּסּוּי*, ז, צפוי, מכסה; סעלת המכסה; הדבר המכסה.

כְּסוּל*, ז, טי שאחת מירכותיו גבוהה.

כְּסוּף*, ז, תשוקה, חשק.

כְּסוּת, נ, בגד, מלבוש, דבר שמכסים בו.

— כְּסוּת עֵינַיִם, נ, צעיף, מכסה על הפנים; תואנה, עלילת דברים.

כסח (כָּסַח, יִכְסַח), כָּסֵחַ*, פ״י, כרות, קצץ, גטום, גזור קטה או עשבים או זמורות. הִכָּסֵחַ*, הִקצץ. הַכְסָחָה*, כרות, קצץ.

כְּסָיָה*, נ, בית יד, נעל יד.

כְּסִיחָה*, נ, סעלת הגוזר והכוסח.

כְּסִיל, ז, בער, אויל, חסר שכל, שוטה; קבוצת כוכבים[1].

כְּסִילוּת, נ, שטות, אולת, חסר שכל; נסות הלב.

כְּסִימָה*, נ, סעלת הבוסם והגוזז שערות.

כְּסִיסָה*, נ, שבירת חטים או קטניות קשות בלתי מבשלות בשנים ולעיסתן.

כְּסִית*, נ, מין פניני היס, קוראלים.

כסית

כֶּסֶל*, ז, רצועה או סתיל בנאר וכיו״ב לתלותו בם.

כִּסְכּוּם*, ז, שפשוף בגד מקצתו במקצתו להסיר מעליו טיט וכיו״ב; שפשוף בגד בעת כביסתו מקצתו במקצתו לנקותו היטב, ר׳ כסכס.

— כָּל כְּבוּס שֶׁאֵין לוֹ כִּסְכּוּם אֵינוֹ כְּבוּם*, אמרה לאמר כי שטיפה בטים בלי שפשוף ונקוי לא יקרא כבוס.

כִּסְכֵּס*, פ״י, שפשף בגד להסרת טיט מעליו; שפשף בגד בעת הכביסה מקצתו במקצתו לנקותו היטב כדרך המכבס בגדים אוחז הבגד בשתי ידיו ומשפשף; שבור דבר יבש קשה בשנים להתיכות קטנות.

כסל (כָּסַל, יִכְסַל), פ״ע, היה לכסיל, הואל.

כֶּסֶל, ז, (כ׳ כְּסָלִי), כסלות, אולת; תקוה, תוחלת; מבטח; (ר׳ כְּסָלִים), השרירים הפנימיים של הירך סמוך להכליות.

כִּסְלָה, נ, כסילות, אולת; תקוה, תוחלת, מבטח.

כִּסְלֵו, ז, שם החדש התשיעי אחרי ניסן.

כסם (כָּסַם, יִכְסֹם), פ״י, גזז (השער), הסתפר; כַּרסם.

כֻּסֶּמֶת, נ, (ר׳ כֻּסָּמִים), מין תבואה לאכל[2].

[1] כסיל polба, Opion, Orion

[2] כסמת Spelt, épeautre spelt

כסס (כָּסַס, יִכְסֹס), פ״ע, המנה על דבר, לקוח חלק בדבר; *שבור בשנים חתים או קטניות קשות בלתי מבשלות ולעוס אותן; גרוד, שפשף והסוף.

כסח (כָּסַח, יִכְסַח), פע״י, השתוקק לדבר, תאוב. הַכְסַח, כסוף. כָּסֵחַ*, ביש, גרום חרפה וקלון לאחר. הָיָה כָּסֵחַ*, היה חוב; היה לבן; התקלקל, השחת, הקטן בערכו, (הסך: השכח); היה כחוש; חָלַב; בַּיִּש; ⁰צפה בכסף.

כָּסָח*, ז, חסך, תשוקה, חשק; ביוש.

כֶּסַח, ז, (ר׳ כְּסָסִים), טין מתכת לבנה יקרה; כטון, טעות; משבע, שקל, רבע הסלע.

— **כֶּסַח חַי**⁰, ז, כספית, טין מתכת כבדה לבנה הנשפכת כמו נוזל[1].

כַּסָּח*, ז, אמן עושה טלאכה בכסף.

כִּסְפָּה*, נ, ספלת השטשטין.

כַּסְפִּי⁰, ת, של כסף, מכסף; טן כטון, של כטון.

כַּסְפִּית⁰, נ, כסף חי, ר׳ שם.

כַּסָּפִי*, ז, כַּסָּף, עושה טלאכה בכסף.

כִּסֻּפֶת*, נ, ארנז למטון.

כֶּסֶת, נ, (ר׳ כְּסָתוֹת), כעין כיס בטלא טיך או קש וכיו״ב שמָנח טראשותי האיש בשעה.

— **כֶּסֶת הַסַּכָּלִים***, נ, הכעס ששמים הסכלים על כתפם או ראשם לשען יקל להם לשאת הטשא.

כַּסָּת*, ז, אמן עושה כסותות.

כ״ע, ר״ת, כתב עתי, עתון; כוליה עלמא.

כָּעוּם*, ת, מי שהוא בכעס; נחש, אפעה.

— **פָּנִים כְּעוּסוֹת***, פנים זועפות.

כַּעוּר*, ז, תכונת דבר באוש ומגנה; מעשה מכער.

— **רַחַק מִן הַכַּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לְכַעוּר***, אמרה יהודה לאמר: התרחק טדברים מכערים ומדברים הנראים כמכערים.

כָּעוּר*, ת, באוש, לא יפה, לא נאה; לא נכבד, חסר ערך, קטן ערך.

כְּעִירוּת*, נ, ר׳ כעור.

כַּעֲדָה*, ז, (ר׳ כְּעָדִים*), ענה עגלה בגלגל; ענה יבשה.

כַּעֲכַע*, פ״ע, שעל, הוצא בחוקה ובקול ביחד אויר טן הריאה; השטיע קול כטשתעל; הוציא לחה טגרונו.

כָּעַן⁷, תה״פ, כעת עתה, עכשיו.

— **מִכָּעַן**⁷, טעתה והלאה

— **עַד כָּעַן**⁷, עד עתה, עד עכשיו.

כעס (כָּעַס, יִכְעַס), פ״ע, (על״), התקצף, חרה אף, התגעש טרגז ועצב; הצטער.

כַּעַס, הַכְעָס, צער, הַרְגָּז, הקצף, הרעם.

הִתְכַּעֵס*, החל לכעס.

כַּעַס, כְּעָשׂ, ז, (ר׳ כְּעָסִים), קצף, רגז; דאבון, צער טפני טעשה לא טוב; עוות ופצפ של נאוה (?).

כַּעֲפָן⁰, ז, טהיר ונוח לכעס, טי ששבעו לכעס.

כַּעֲפָנוּת⁰, נ, טבע הכעפן, טבע המהיר לכעס.

(כער) הָכְעֵר*, היה לא יפה. **כָּעֵר***, עשה לא יפה, השחת יפי. **כָּעוֹר**, היה לא יפה.

הַכְעָרָה⁰, היה לא יפה, היה לטכער; עשה לא יפה, השחת יפי. **הִתְכָּעֵר***, היה לא יפה.

כַּעַשׂ, ר׳ כַּעַס.

כָּף*, נ, שם האות האחת עשרה באי״ב העברי.

כַּף, נ, (זוגי: כַּפַּיִם, ר׳ כַּפּוֹת), טפח היד, ששה פני חלק היד הרחב וחששה אשר אליו מחברות האצבעות ואשר יובל להכפף ולשטש ככלי קבול; החלק הקצון של היד; ענף (תטרים); כח, יכלת; כלי יד לשאוב בו טרק או טאכל אחר טהקערה; פפת הגבל הנוגעת בארץ; *כלי הבנאים לקחת בו סיד וטלט;

[1] כסף חי, ртуть, Quecksilber, mercure, mercury

נעל יד כנגד ישיבו על אצבעות היד; תחתית הנעל; כטין קערה בטאונים, ר׳ כף מאונים; בשר תפוח טעל להערוה.

— כַּפַּיִם, ז״ז, כנוי טליצי לכפת השטים.

— כַּף זְכוּת*, כַּף חוֹבָה*, נ, צד זכות, או חובה.

— כַּף יָרֵךְ, נ, שקעורה בקצה הבטן ובראש הרגל.

— כַּף מֹאזְנַיִם*, נ, הכלי שבטאונים לשים בו את אבני המשקל או את הדבר הנשקל.

— כַּף הַסַּיִד*, נ, כלי כעין כף שלוקחים בו סיד ומלט לטוח את הכתל.

— כַּף פְּעָמִים, ר׳ כף רגל.

— כַּף קֶלַע, נ, כף שמשימים בה האבן ליורה, ר׳ קלע; °אחד מענויי הרישעים בגיהנם.

— כַּף רֶגֶל, כַּף פְּעָמִים, נ, סעם הרגל, השטח התחתון ברגל שהאיש עומד עליו.

— בּוֹא בְכַף, התפש.

— הַבֵּה כָף, מחוא לשמחה או לצער.

— וְגִיעַ כַּפַּיִם, ר׳ יגיע.

— נָתוֹן בְּכַף־, מסור־ ל־ לשלט בו.

— נְקִי כַּפַּיִם, ת, מי שאינו נוגע כלל בשל אחרים.

— נְקִיוֹן כַּפַּיִם, ז, תם וישר, תם לבב.

— נְשׂוֹא כַּפַּיִם, (הכהנים), לברך את הקהל.

— סְפוֹק כַּפַּיִם, הכה כף אל כף או כף אל ירך להשתוממות או לצער או בכעס.

— פָּרוּשׂ כַּפַּיִם, (אל ה׳, השמיטה, ויק״ם), לתפלה, להתנונים; (ל־), נתון דבר ל־.

— פְּרַשׂ כַּפַּיִם, לצער.

— רָחוֹץ כַּפַּיִם בְּנָקְיוֹן, השטר כחטא ועון.

— תָּקוֹעַ כַּף, ערוב בער־.

— שִׂים הַנֶּפֶשׁ בַּכַּף, סַכֵּן עצמו.

— שִׂים כַּף לְפֶה, שתוק, החרש.

כַּף, ז, שֵׁן פלע; פלע שיש בו נקרה, בערה; פִּפה; °אגדה קטנה של ירק; ר׳ ניף.

כ״פ, ר״ת, כך פרש, °פרשו; כל פנים.

כפא° (כָּפָא°, יִכְפָּא°), פ״י, לחוץ, דחוק, הכרח, כפה.

כפה (כָּפָה, יִכְפֶּה), פ״י, שכך והשקט; *הכרה לעשות מעשה לא ברצון, האן ב־; הפל; הפוך כלי בקרקעיתו למעלה וסיו למטה לכסות בו דבר. הַכְפָּה*, הַהסך; הַחלה בטחלת הנוספים. כָּפָה*, עשה פִּפה, הפוך כלי בקרקעיתו למעלה וסיו למטה לכסוי דבר; הַכרח לעשות.

— נִכְפֶּה*, ז, חולה נופל, חולה בכיסה.

— כָּפָה הַסַּיָח אֶת הַמְּנוֹרָה*, טשל עמטי בנוי על מעשה שהיה שאחד הנשמטים נתן לשופט מנורה ואח״כ בא השני ונתן לו סיח—וזכה השני, והכונה: מי שנתן שוחד יותר גדול יזכה בכשפטו.

כָּפָה, נ, ראש, קן, טרס־, *דבר שצורתו כחצי העליון של כדור הלול; מכסה הבית העשוי בצורה זו; פִּטה, כובע קטן לנשים; מין בשם; ענף, בד, זמורה; (°של אבנים), גל אבנים בצורת כסה; גוש כעין כדור; הדר בנוי בעמקי האדמה; חדר צר למשטר, סהר.

— מָשׁוֹל בְּכִכְפָּה*, טלוך על כל העולם, על כל הארצות אשר תחת כפת השמים.

— כִּפַּת הָרָקִיעַ*, נ, השטים הנראים לעינינו כעין כפת בנין.

כַּפָּה*, נ, מין מכסה לראש.

כִּפּוי*, ז, כסוי, מכסה.

כִּפּוי טוֹבָה, ת, לא מכיר טובה, משלם רעה תחת טובה.

כָּפוּל, ת, גדול פי שנים; ר׳ פִּפול.

— כְּפוּלִים⁰, ז״ר, (בדקדוק), הפעלים ששתי האותיות האחרונות שלהם שוות.

כְּפוּל⁰, ז, (בטלאכת החשבון), הגדלת מספר פי שנים ויותר.

כְּפוֹלָה*, נ, קפול; ⁰שם מטבע.

כָּפוֹן*, ז, רעב.

כָּפוּף*, ת, סל לצוד בו דגים. ת, מעקם ולא עומד ישר.

כְּפוֹר, כְּפֹר, ז, שכבת טל על הארץ שהיה מקי לרגבי קרח דקים מאד; מכסה, צפוי(?); כום (?).

כְּפוֹר*, ז, מחילה, סליחה.

— יוֹם כְּפוּרִים*, יוֹם כִּפּוּרִים, ז, יום הצום בעשירי לחדש תשרי.

כְּפוֹת*, ז, (ר׳ פְּסוּתִים*), חתיכת עץ וכיו״ב ששמים תחת כרעי מטה כדי שלא תגעגע בארץ ותתקלקלנה; כלי ששמים בו דברים כבושים.

כְּפַח*, ז, ענק, בעל קומה גבוהה כאד.

כְּפִי, ז, הכרח, אנס (איוב, ל. י״ח. (?

כְּפִיָּה*, נ, הפוך, השיה, הסלה; ⁰הכרח, אנס.

כְּפִילָה*, נ, קמטה; חזרה פעמים; בעשה הכוסל מספר במספר (בחשבון).

כַּפַּיִם, כנוי לכפת השמים; ר׳ גַּף.

כְּפִים, ז, קשט עץ; קורה נתונה בין אבני הבנין לחזוק הבנין; קורת התקרה המחזקת את כל הקירות; *אריח וחצי לבנה; כלי הבנאי לטיח ולסיד בו, קף הסידים.

כְּפִיפָה*, נ, סל עשוי מנצרי תמרים; פעלת הכופף.

כְּפִיר, ז, בן אריה צעיר; גבור, אביר.

כְּפִירָה*, נ, הכחשה, כחש, חסר אמונה; הכחשת מציאות האלהים; לביאה צעירה.

כְּפִישָׁה*, נ, סל עשוי מכפות תמרים וכיו״ב; ר׳ כפש.

— מָרוֹד לַ־ כְּפִישָׁה*, מדוד בטדה גסה לא מדיקה.

כְּפִיתָה*, נ, אסור, קשור.

כְּרָכָה*, ר׳ כבכב.

כפל (כָּפַל, יִכְפֹּל), פ״י, כפוף חלק פני דבר על הלקו השני לעשותו בשנה; שנה דבר פעמים; *הגדל דבר פי שנים. הִכְפִּיל, השנה פעמים רבות; היה גדול פי שנים; היה בונה חלק אחד של דבר על בשנהו; כָּפֶל*, הַכְפֵּל*, כפול; שנה ושלש דבר; ⁰(בחשבון) הרבות מספר אחד פעמים כנגד המספר השני.

כֶּפֶל*, הִכְפֵּל*, הָפֵּל.

כֶּפֶל, ז, משנה, פעור פי שנים; *קפל, מקום כפול בבגד, ביריעה וכדומה; ⁰(בחשבון) מלאכת הכפלת מספר אחד במספר שני.

— (יְרִיעָה, וכיו״ב), חלק ה־הנקפל על חלקו השני.

— בָּעֲלֵי הַכֶּפֶל*, (בדקדוק), נורת הכפולים שבה האות האחרונה באה כפולה.

— כְּפָלַיִם, ת״ש, פי שנים, שתי פעמים יותר גדול; *זוגות, כמספר הנחלק לשנים.

— כִּפְלֵי כֶפֶל⁰, הרבה פעמים יותר גדול.

כֶּפֶל, ת, דבר כפול.

כְּפֶלֶת⁰, ז, כפילת כמות מספר אחד בכמות מספר אחר.

כפן (כָּפַן, יִכְפֹּן), פ״י, הטה, כפוף; רעוב, היה רעב. הַכְפֵּן*, הרעב.

כָּפֵן, ז, רעב.

כָּפָנִית*, נ, סרי התמר בתחלת גדולו.

כפף (כָּפַף, יִכְפֹּף, יָכֹף), פ״י, הטה דבר הצדה לצד מטה בעקמיטות; השח, עשה דבר בצורת קשת; *הכרח, אלץ, כפה; (־אֹזֶן), הטה אזן לשמע, הקשב. הִכָּף, השתחוה, היה נכנע; *היה קל להתעקם בצורת קשת; חדול מהיות ישר, נטה הצדה בצורת קשת.

כֻּפָּה[ע], ז, נטיה לצד טמה, כסיסה.

כפר (כָּפַר, יִכְפַּר), פ״י, טוח, משוח ב־, כסה בטיח; *הכחש, לא האמין, חדול מהאמין; לא האמין בה׳, הכחש את הדת; הגה: לא, הכחש המציאות; קנוח, מחה.

כַּפֶּר, פלוח, מחול (חטא); גרום לסליחה ומחילה על חטא; נקה, טהר טמטאה; השקט נעם, כסה אף; מנוע מבוא; *נקה וגנב, מחה ונקה.

כְּפַר, הֶשכח עון; הֶרם, הוסר.

הֻכְפַּר*, הֻכחש, הוכיח כי סלוני דבר שקר.

הִכָּפֵר, הִתְכַּפֵּר, השכח עון.

— כָּפוּר בְּעִקָּר*, הֻכחש מציאות אלהים,

— כַּפֵּר יָדַיִם ב־*, בטוי בטובן: הטל האשמה על אחר.

כְּפָר, כָּפָר, כְּפָר, ז, (ס׳ כְּפַר, כ׳ נְפָרָ, ר׳ נְפָרִים, ס״ר, כְּפָרֵי־), חוה, עיר קטנה למושב אכרים, ישוב קטן של בני אדם על סני השדה.

כֹּפֶר, ז, (כ׳ כְּפָרָ), מחיר, סדיון נפש, כסף מחיר; ענש כסף המושם על החוטא לפיס את מי שחטא לו; שחד; וסת משרף היוצא טעין; חֻטר; (ר׳ נְפָרִים) מין סרח טוב הריח[1]; *ענף רך של חטר.

— כְּפַר הַיְהוּדִים[ע], החבר של ים המלח.

— פְּלוֹנִי כְּפַר פְּלוֹנִי*, סלוני נענש תחת שהיה איש אחר צריך להענש.

— בְּנֵי כְּפָר*, בשם זה קראו לבוני האניות על שם גטר טלאכתם שכסרו בכסר את האניות.

כְּפַר, ר׳ כסור.

כִּפֵּר, ר׳ נְסוֹר.

כַּפָּרָה*, נ, סליחה, מחילה, העברת חטא; קרבן לה׳ לכפר על עון.

— כַּפָּרוֹת*, נ״ר, התרנגל והתרנגלת (או הכסף לצדקה) שהיהודים מסבבים בהם את ראשם בליל ערב יום הכפורים לכפר על עונותם.

— הֲרֵינִי כַּפָּרַת־*, אנכי אהיה קָפָּר־, לקבל הרע שצריך לבוא עליו, (בבטא להבעת כבוד וחבה).

— הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ*, בטוי להבעת כבוד לטת.

כְּפָרִי*, כְּפָרִי[ע], כַּפְרִי[ע], ז, יושב כפר, בן כפר.

כֶּלֶב כְּפָרִי*, ר׳ כלב.

כְּפָרִים, כְּפוּרִים, ז״ר, מחילה, סליחה, כפרה, העברת חטא.

— יוֹם הַכִּפּוּרִים*, ז, יום צום העשירי בתשרי.

כַּפָּרָן*, ז, שקרן; כופר בכל דבר.

כַּפָּרְנוּת[ע], נ, טבע השקרן והכסרן; כחש, הכחשה.

כַּפֹּרֶת, נ, כסוי, כלי עשוי מתכת; בכסה לארון הקדש; [ע]מסך קצר בעל לפרכת שבבתי הכנסת.

— בֵּית הַכַּפֹּרֶת*, ז, כנוי לקדש הקדשים.

כפש, (כָּפַשׁ, יִכְפַּשׁ), פ״י, טלא והדק.

הִכְפִּשׁ*, הדמס, היה רטוס והדוק. הַכְפֵּשׁ, העק, רטוס.

כֶּפֶשׁ*, ז, סל גדול ששטים בו זיתים לפני כתישתם להתרכך.

כפת* (כָּפַת, יִכְפַּת*), פ״י, קשור, (ידים או ידים ורגלים). הִכָּפֵת*, הֻקשר, הֻאסר, היה קשור. כַּפֵּת*, הַכְפֵּת*, קשור וחזק, קשור היטב.

— אִכְפַּת*, ר׳ איכפת.

כְּפֶת*, ז, חתיכה גדולה ונפה של עץ.

כִּפָּתָה*, נ, (ר׳ כִּפָּתָאוֹת*), ענול של בצק טמלא בבשר לבשול.

כַּפְתּוֹר, כַּפְתֹּר, ז, ציץ סרי; כותרת בראש

[1] כפר, Cyperstrauch, кипер, cyperus esculentus

עמוד; מין קשוט במנורה; כעין שושנת מסטר גדולה קבועה בדלת לדפק בה ביד הוא „הקורא", ר' קורא; [0]גוף ענל ככדור או כהצי כדור או כעגול שטוח תסור לבגד לרכס בו את כנפי הבגד.

— כַּפְתּוֹר וָפָרַח*, תה"פ, יפה ונפלא, פלא פלאים (ביחוד על מאמר או ספר יפה).

כַּפְתֹּר[0], ס"ז, רכוס הבגד בכפתור, שים הכפתור בלולאה.

כ"צ, ר"ת, כהן צדק; כל צרכי.

כַּצִּוצָרָה*, נ, גוזשרה היוצאת מגוף הבנין.

כצ"ל, ר"ת, כן צריך לאמר, "להיות, "לבאר.

כ"ק, ר"ת, כלי קדש.

כקש"ת, ר"ת, כבוד קדושת שם תפארתו, תאר נכבוד.

כַּר, ז, (ר' כָּרִים, ס"ר כָּרַי), כבש שמן; שליח מדיר; איל ברזל, טוס ברזל ובראשי בעין קרנים לשבר ולנתץ חומה; ככר, הלקת ארץ רחבה; שדה מרעה; אבק, מה ששטים על גבי הבהמה לשבת עליו בשעת הריכוב; *כים מטלא נוצות או טוך המונח תחת הנוף בעת השכיבה (משתמשים בטלה זו גם בהוראת כָּסֶת); גמל מהיר המרוץ.

— שָׁמַט הַכַּר מִתַּחְתָּיו*, נכשא לאבד; ירד מגדולתו.

כַּר, ז, (ר' כָּרִים), טדת היכש, עשר איסות (393 ליטר).

כרב* (כָּרַב*, יִכְרַב*), פ"י, הרוש הרישה קלה ביטי הקוץ; סלוח אדמה.

כָּרֵב*, ז, אדמה נחרשה.

כַּרְבָּא[2], ז, כרוב (מין ירק, ר' כרוב); הלק ענף הדקל העבה במקום חבורו לגזע; קשר בתוך העץ, זרד.

— בַּהֲרֵי הוֹצֵא לָקְנָא כַּרְבָּא[2], ר' הוצא.

כַּרְבָּל*, ס"ז, כבוד, הנף בכבוד. כָּרְבֵּל*, הִתְכַּרְבֵּל* הֵעטף, התכסה.

כרבלת

כַּרְבָּלָה*, נ, אדרת; ר' כרבלת.

כַּרְבֶּלֶת*, נ, ציץ בשר אדם על ראש התרנגל.

כַּרְבָּנָא[3], כָּרָנָא[3], ז, טס לגלגלת.

כרה (כָּרָה, יִכְרֶה), פ"י, הסר, נקוב במעדה האדמה; השוב רעה על"; התנקש להרע; קנה, עשה מקח ומכר; עשה משתה; עשה כרי, עשה עיסה. הֵכְרָה, הֵסֵר, הַכְרָה*, עשה משתה, האכיל.

כָּרֶה, נ, משתה, סעודה לכבוד אורח.

כָּרוּב, ז, תבנית בעלי כנפים שהיתה במקדש; מין מלאך; *מין ירק מאכל הצומח בגבעות בחור מארב מחבי מעלים רחבים לבנים כרוכים זה על זה[1].

כרוב

כְּרוּבִית*, נ, מין כרוב אשר לפריו תבנית ארחים, תרבתי[2].

כָּרוּז*, ז, פרסום הודעה בקול רם בשבבי; פרסום, השמעת אונים.

כָּרַז*, ז, (ר' כְּרוּזוֹת*), נשה, מודיע לקהל בקול רם דבר פקודה וכיו"ב; כר קטנה.

כָּרוּךְ*, ת, (־אֲחֵרַי־), דבוק ב', נמשך אחרי־.

כְּרוּכָה*, נ, מעי, אבר אויר בבטן החי שבו יתפרד החמר המזין.

כְּרוּכִיָּה*, נ, מין עוף מטשפחת ארוכי השוקים[3].

---

[1] כרוב — капуста, Kohl, chou. cabbage

[2] כרובית — цвѣтная капуста, Blu- menkohl, chou-fleur, caulitlower

[3] כרוכיה, журавль, Kranich, grue crane

כְּרוֹכִית[0], נ, טין מאפה תנור עשוי טגליון בצק דק כריך על בליל שקדים או אגוזים וסכר ומיני בשמים.

כְּרוֹם*, ז, טין צבע אדם; טין עוף קטן מאד, דכשון[1].

כְּרוֹם הַיָּם*, ז, טין אבן יקרה כחולה־ירוקה[2].

— כְּרוֹם פָּנִים*, ז, בשת סנים.

כְּרוֹת, נ, ר׳ כָּרֵת.

כַּרְוָתָה, נ, קרש, לוח עץ.

כרז* (כָּרַז*, יַכְרֵז)*, הַכְרֵז*, ס״י, הודיע בקול רם בסמבי, פרסם. הַכְרָז[0], הַוָּדָע, הודע גלוי.

כָּרָז*, ז, דוחי, בריה החיה גם בים גם ביבשה.

(כרח) הַכְרָחַ*, ס״י, אלץ, אנס, כפה, אכוף על; הוכח בראיות ברורות; הכרע. הַכְרָחַ[0], הָאנס, אֵלץ.

כָּרְחַ[0], הכרחי, נהיצות רבה.

— עַל כָּרְחִי*, בְּעַל כָּרְחִי*, תה״פ, נגד רצוני, באנס.

כַּרְטִים*, ז, כַּרְטִיסָה*, נ, פסת נייר כתוב עליה איזה דבר; [0]מכתב גלוי.

כָּרִי, ז, חיל גדוד שומרי ראש הטלך; שלוחי טלך מהוירים.

כְּרִי*, ז, (ר׳ כְּרִים*), ערמת נרעיני תבואה.

כְּרִיבָה*, נ, ר׳ כְּרַב; חרישת האדמה להכינה לכרב.

כְּרִיָּה*, נ, חפירה, פעלת ההופר.

כַּרְיָה*, נ, בן חויר צעיר.

כָּרִיךְ*, ז, ירוקה העולה על פני מים עומדים.

כְּרִיכָה*, נ, פעלת הכורך והמהתל; אלומה קטנה, [0]חבור דפי ספר בתפירה ובחבור לוחות וגב אליו; הלוחות והגב וכיו״ב המשמשים לכריכת ספר.

כְּרִיעָה*, נ, השתחויה, קידה, פעלת הכורע על ברכיו.

כְּרֵישׁ*, ז, כרתי, טין ירק נאכל דומה קצת לבצל[3].

כְּרִיתָה*, נ, פעלת הכורת; הפרת ברית בין איש לאשתו, נתינת שטר שלוחים לאשה; עשית ברית; טין ענש בידי שמים או גרוש מתוך העם, כרת.

כְּרִיתוּת, נ, הפרת ברית בין איש לאשתו; *נתוח במקום לקוי בגוף לרפואה.

— סֵפֶר כְּרִיתוּת, ז, שטר שהבעל נותן לאשתו בגרשו אותה ומתירה להיות לאשה לאחר, גט.

כרך* (כָּרַךְ*, יִכְרֹךְ*), ס״י, פתול סביב, חתל, ענוד, גלול גוף ארך איזה פעמים מסביב לגוף אחר; קבוץ הענפים וקשרם יחד שיעלו למעלה ולא ירדו למטה; אכול את עשוהו; חבר יחד בלי הפסק (בקריאה); בָּטל; צנוף יחד; גלול; [0]חבר דפי ספר בתפירה ושים עליו לוחות וגב. הַכָּרַךְ*, הֶעטף, העשה, הקפל; הדבק והמשך אחרי־; [0]הושם (ספר) בלוחות וגב. כָּרוּךְ*, כרוך.

כֶּרֶךְ*, ז, (ר׳ כְּרָכִים*), טגלה, גליון; חלק אחד מספר הטרוך לבדו; אגדה, חבילה; כריכה.

כָּרָךְ*, כָּרַךְ*, ז, (ר׳ כְּרַכִּים*, ס״ר כְּרַכֵּי*), עיר גדולה, רבת עם; עיר בצורה מקפת חומה.

— כְּרַכֵּי הַיָּם*, ז״ר, ערי החוף, הערים היושבות על שפת הים בטרחקים.

כַּרְכֹּב, ז, טסגרת, זר; כותרת לראש עמוד או כחגורה לחלק הבניה.

כַּרְכֵּב*, ס״י, עשה חריץ בעגול מקוף מסביב; תקן צורת כלי במכונת החרט.

כֶּרְכָּד*, ז, אחד מחלקי הגול, הכלי שהאורג מכה בו על הארג.

---

[0] כרום колибри, Colibri

[1] כרום הים хризолит, Chrysolit

[2] כרישׁ порей, Lauch, poireaux, leek

כַּרְכֹּום, ז, מצור מסביב לעיר.

כַּרְכּוּר*, ז, רקידה, קפיצה; הליכה הנה והנה; עגינים חיצוניים; ענינים צדדים; עקלקלות.

כַּרְכּוּשְׁתָּא*, נ, מין חיה קטנה הנוטה מעכברים ואפרוחים[1].

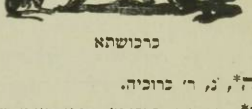

כרכושתא

כַּרְכְּיָה*, נ, ר׳ כרוכיה.

כַּרְכֹּם*, ז, (ר׳ גַּרְגְּמִין), מין צמח שלפרחיו ריח חריף וגונם כתם[2].

כָּרְכֹּם*, ס״, צבוע בכרכם, עשה כתם. כַּרְכֹּום*, היה כתם, הסוך כתם. הִתְכָּרְכֵּם*, נכרכום.

— יָצוּא וּפָנִיו מְכֹרְכָּמִים*, יצוא בבשת סנים.

כַּרְכֹּם*, ס״, (פָּנִים*), הראה סנים וזעפים.

כַּרְכַּר*, ס״ע, רקד, חול; הסתובב; *הלוך בסביב ל־, הלוך סחור סחור־; קרקר, השמע קול.

כַּרְכָּר*, ר׳ כרכד.

כַּרְכָּרָה, נ, גמל טהור המרוץ; ⁰כרכבה קלה.

כַּרְכֵּשׁ*, ס״, הגר, הגע, נדד.

כַּרְכֹּשׁ*, ז, ציצה, ציצית פתילים.

כַּרְכֻּשָׁה*, כַּרְכַּשְׁתָּה*, נ, הטעי התחתון שדרך בו יוצאת הצואה, חלחלת; ⁰נקניק, כעי מבלא בשר קצוץ.

כַּרְכֶּתָה*, נ, חלק שדה טוקף נדר.

כרם* (כָּרַם*, יִכְרֹם*), ס״, נטוב חטרים חטרים; ⁰עבוד בכרם.

כֶּרֶם, ז, (כ׳ גַּרְמֵי, ר׳ גַּרְמִים, ס״ר גַּרְמֵי), שדה נסנים.

---

[1] כרכושתא, ласка, Wiesel, beliete Weasel

[2] כרכם, шафран, Safran, safran, saffran

-- כֶּרֶם דַּל*, ז, כרם שיש בו מעט נסנים.

— כֶּרֶם זַיִת, ז, כֶּרֶם תְּאֵנָה⁰, ז, שדה עצי זית או עצי תאנה.

— כֶּרֶם בַּיְבָנָה*, ז, הישיבה שהיתה לסנים בעיר יבנה.

— כֶּרֶם רַכָּעִי*, ר׳ רכעי.

— כֶּרֶם חֶמֶד*, ז, כנוי לאלהים אדון העולם.

— כַּרְחַת כֶּרֶם*, כַּרְחַת הַכֶּרֶם*, ר׳ קרחת.

כַּרְמִיל, ז, צבע שני; אריג עשוי בצבע שני.

כַּרְמִית*, נ, ר׳ כרשת.

כַּרְמֶל, ז, (כ׳ גַּרְמְלִי), מקום שדות וכרמים סוריים; גרעיני תבואה הנטללים משבליהם בעודם לחים; מין צבע; שם רבני הרים בארץ ישראל על יד העיר חיפה; שם עיר במדבר יהודה.

כַּרְמְלִי*, ת, של צבע שני.

כַּרְמֶלִית*, נ, מקום שאינו קנין יחיד ואין בני אדם רבים מצויים בו, ולכן אינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים (בהלכות שבת).

כַּרְמַת*, נ, נסן משוכה וסבוכה על נבי הכרם.

כֶּרֶס*, כָּרֵס*, נ, (כ׳ גַּרְסִי*, ר׳ גַּרְסוֹת*), כיס, הבטן הפנימית, קרב החי; חלק בולט בכלי.

— דַּעַת הַכֶּרֶס⁰, נ, דעה שאין לה כל יסוד וראיה.

— סְכָרַת הַכֶּרֶס⁰, נ, סכרה שאין לה כל יסוד וראיה.

-- כֶּרֶסָה בֵּין שִׁנֶּיהָ*, נבטא מליצי לאשה שכלם רואים שהיא הרה.

— הַכֶּרֶס נוֹשֵׂאת אֶת הָרַגְלַיִם*, משל עמטי לאמר: הכח תלוי באכילה, ע״י האכילה יש כח בגוף.

כַּרְפָּא*, נ, כפא, כסא רחב.

כַּרְסוּם*, ז, כריתה בשנים.

כַּרְסֶם*, ז, זוב הנחירים.

כַּרְסֵם, ס״י, כרות, גזור בשנים; חסור, כרה.

כִּרְסֵם*, היה כרות וגזור בשנים.

כַּרְסְתָּן*, כַּרְסָתָן*, ז, בעל בטן עבה, בעל כרס.

כַּרְסֶתֶת*, נ, אחד מטיני הארבה.

כַּרְפְּתָן, ר׳ כרסן.

כרע (כָּרַע, יִכְרַע), ס״ע, (אל־, לפני־, לנגד־), השתחוה, הכף, עטור על הברכים, כפוף הירך על השוק; *ירוד מטה, שפול (כף המאזנים). הַכְרַע, הפל לארץ; הַכנע, שעבד, הפל תחת עֹל; שָׁבר רוח, דכה נפש; *הורד כף המאזנים, הכבד על כף המאזנים; החלט דבר, גזור אמר; (־בַּיִן־), פשר בין שני דברים מתנגדים; החלט כדעת צד אחד נגד הצד השני. הָכְרַע, היה מחלט; קבל עדף במשקל.

כֶּרַע, נ, (זוני כְּרָעַיִם), כַּרְעָא*, נ, חלק הרגל מבעל חי מן הברך עד העקב; רגל בעל חי בכלל.

— כַּרְעֵי הַמִּטָּה*, כַּרְעֵי הַשֻּׁלְחָן*, נ״ר, רגלי המטה, רגלי השלחן.

— בְּרָא כַּרְעָא דְּאַבּוּהּ*, משל המוני; הכן הוא ברך האב, לאמר: כאב כן הבן.

כַּרְפַּס, ז, כד יקר עשוי צמר גפן דק; *מין ירק הגן[1].

כֶּרֶץ*, ז, (כ׳ כְּרָצִי*, ר׳ כְּרָצִים*), תולע שבמעים.

כַּרְקוֹם*, ז, מוט חד שרוטכים בו גפן יעועה; מקום המצור.

כָּרָר*, ז, אמן עושה אבנים, עושה כרי הבהמות. כרשינה

כֶּרֶשׁ, ז, בטן, קרב החי.

כַּרְשִׁינָה*, נ, (ר׳ כַּרְשִׁינִים*), מין ירק מטשפחת הקטניות שהוא מאכל לבהמה[1].

כרת (כָּרַת, כָּרְתִי, יִכְרֹת), ס״י, גזור, חרות, נדוע דבר מטקום גדולו; חטוב, חצוב, הפיל; הרוג, הפית, השמד. הִכָּרֵת, הַנָּזר, הִגָּדע, הֻחְשַׁב; הָשְׁמַד; חדול מהיות, הִפָּסק, הֶעצר. כָּרֵת, כרות. כְּרוֹת, הִגָּזר, הִגָּדע. הַכָּרֵת, הָשְׁמַד, אָבַד; הֻחרַב; הִסר, הֻחסר, הִפָּסק; גרום מות ואבדון־. הֲכָרֵת, הִכָּלא, הִטָּנע, הוסר.

— כָּרוֹת בְּרִית, בוא בקשר לַקַּים דבר מְסֻכָּם בין שני צדדים; עשה ברית שלום.

— כָּרוֹת דָּבָר*, החלט החלטה נמורה.

כָּרֵת, נ, חפירה שעושים הרועים סביב לעדר לשמירה (צפניה ב, ו. ?).

כָּרֵת*, ז, (ר׳ גָּרֵתוֹת*), מיתה קודם זמנה בידי שמים, או גרוש מתוך העם לענש על חטא.

כָּרֵת*, לחלק האמצעי באילן, הגזע של העץ, ר׳ כורה.

כְּרָתָה*, נ, קורת עץ עבה.

כַּרְתִּי*, ז, כרוש, מין ירק ירק[2].

כְּרֵתִי, (כְּרַתִי וּפְלֵתִי), כחירי אנשי הצבא מבני ישבי אי כרתים שהיו בחיל דוד הגבורים.

כְּרֵתִית*, נ, מין שק עשוי מעור.

כ״ש, ר״ת, כבוד שם־; כבוד שנו; כל שכן; כל שעה; כבוד שבת.

כֶּשֶׂב, ז, כבש, שה, זכר מן הצאן.

כִּשְׂבָה, נ, כבשה, נקבה מן הצאן.

כש״ר, ר״ת, כללו של דבר.

כשׁה (כָּשָׁה, יִכְשֶׁה), ס״ע, שמן; המלא במטעמים; היה גס.

כְּשׁוֹהַ*, ז, פעלת המכשף והקוסם קסם.

[1] כרשינה журавлиный горох, Wicke, vesce, vetch

[2] כרתי порей, Lauch, poireau, leek

[1] כרסם сельдерей, Selleri, séleri, selery

כְּשׁוּר*, ז, קורה.

כשו״ש, ר״ת, כל שעה ושעה; כל שנה ושנה.

כְּשׁוּת*, כְּשׁוּת*, מין ירק אשר בפרחיו ישתמשו לבשול הבירה לתת לה טעם מרירי ונעים[1]; נימים דקות על עור ילד או על קלפת פרות; הש ער הדק שבשפטו של העלם.

כשות

כש״ט, ר״ת, כתר שם טוב.

כַּשַּׁ״ל, ז, כלי טפין לשכר חומה; קרדם גדול; גרזן, ברזל.

כַּשְׁבּוּשׁ*, ז, פעלת המניע הנה והנה, נדנוד.

כַּשְׁבַּשׁ*, ס״ע, (כ״), הנע (ונב) הנה והנה; נענע דבר כה וכה; לטוף, העבר יד והחלק.

כשׂ״ל (כָּשַׂל, יִכְשַׁל), ס״ע, מעוד ונטה לנפל; (״כ״), הנגף בדבר, הפגש בדבר והדהה; חלוש, רפה, עמוד מכה, התמוטט. **הִכְשִׁיל**, כשול; *שנה, טעה; הנגף; הלבר בדבר. **כֶּשֶׁל**, החלש, הרפד. **הַכְשֵׁל**, חדה בניקוש; הסל לארץ על ידי שימת מכשול על הדרך; הַתעה, הטה מן הדרך.

— **פִּיו הִכְשִׁילוֹ***, נכנא לאמר: דבריו מעידים עליו, כי נוקש באמרי סיו ועל ידם באה עליו הצרה.

כֶּשֶׂל, **כִּשָּׁלוֹן**, ז, מפלה; מדחה; חטא.

כשל״ת, ר״ת, כבוד שמו לתפארת.

(כשף) כַּשָּׁף, לחוש בקסמים, קסום, פעול פעלות לא טבעיות בעזרת כחות מיחדים; [0]לקוח לב, משוך הלב כמו בקסם.

[1] כשות = хмѣль, Hopfen, houblon, hop

כָּשָׁף, (כא תמיד ברבוי: כְּשָׁפִים), ז, כשוף. קסמים, פעלות לא טבעיות בעזרת כחות מיחדים; כה לכשף אנשים (כיסי וכו״ב).

כָּשָׁר, ז, קוסם, מכשף.

כְּשָׁרָן*, ז, (נ׳ כְּשָׁפָנִית*), כשף, קוסם, מכשף.

כשר (כָּשַׁר, יִכְשַׁר), ס״ע, הצלה, עלה יפה; (״דָּבָר בְּעֵינָיו״), היה ישר וטוב; היה ראוי והגון. **הַכְשֵׁר***, כשור. **כַּשֵּׁר***, עשה דבר כי יהיה מתר וכשר לפי הקי הדת. **הַכְשֵׁר**, עשה שיהיה ראוי והגון ושוב; *כַּשֵּׁן, עַשֵּׂר; החלט שדבר מתר וכשר לפי דק הדת. **הִתְכַּשֵּׁר***, היה ראוי והגון ושוב. **הִתְכַּשֵּׁר***, הראה את עצמו טוב וראוי; השתדל להמצא בכשר לדבר; היה הרוץ וזריז בעבודה; התנהל והתלטר במלאכה; [0]היה מוכן ומזומן.

כָּשֵׁר*, ת, טוב, ראוי, הגון; טוב וגעים; מתר, שאינו אסור לפי חקי הדת; צדיק וישר ושוב; חסיד וירא אלהים; דרוץ, זריז, מהר.

כֶּשֶׁר*, ז, הזדמנות; תכונת דבר שהוא כשר והגון ושוב; תכונת דבר שהוא מתר וכשר ולא אסור לפי חקי הדת.

— **שָׁעַת הַכֶּשֶׁר***, נ, עת ראויה, זמן נאה ל־.

כִּשָּׁרוֹן, ז, (ר׳ כִּשָּׁרונות), תועלת, טובה; חריצות, הכשר, יכלת איש לעשות״; [0]יוה הכמה לעשות דבר, יכלת טבעית.

כִּשָּׁרוּת*, נ, תכונת דבר שהוא ראוי וכשר; תכונת דבר שהוא מתר וכשר על פי הדת; כשרון, רוח חכמה.

כש״ש, ר״ת, כמו שכתבתי שם.

כש״ת, ר״ת, כבוד שמו תפארתו.

כַּת*, **כִּתָּה***, נ, (ר׳ כִּתּוֹת*, נם כָּתִּים*, ס״ר, כָּתֵּי*), סיעה, חברת אנשים בדעה אחת; שלונה, הברה, מחלקה; חבורה או חבורות (כל״ר) אנשים מתחלקים מולחם באיזה ענין או בדעה דתית או מחקרית; [0]מחלקה בבית ספר.

כ״ת, ר״ה, כתב תורה; כבוד תפארתו.

כתב (כָּתַב, יִכְתֹּב), פ״י, עשה אותות וקוים שהם סמני קולות הדבור; הבע מחשבה על ידי אותות ותוים על הגליון; רשום שטות אנשים בספר ליהפם לתולדותיהם וכדומה; רשום גבולות מקום, תוה; סָמַן; מנה, ספור; *(־נִכְתָּיו לִ־), כתוב בצואה שהנכסים יהיו שיכים אחרי המיתה ל־. הִכָּתֵב, היה רשום על לוח או גליון; הֵרשם בספר (שטות אנשים) ליהפם לתולדותיהם וכדומה. כַּתַּב, כתוב הרבה; הרבה לכתב. הִכְתִּיב*, כתוב, רשום; כתוב איש ברשיטת הצבא; °הַקְרֵא לאחר כי יכתב. הֻכְתַּב, היה רשום לעבודת הצבא.

— כָּתוּב עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר*, פרפס דבר.

— כָּתַבְתָּ בָּזֶה מְחוֹק בָּזֶה*, אתה כתבת ואתה מחוק.

כְּתָב, ז, דבר רשום על ספר; מגלה; פקודה בכתב; ספר היחס למשפחות; תכונת האיתיות.

— כְּתַב חִלּוּף*, כְּתַב חֲלִיפִים*, ז, שטר חוב; המחאה.

— כְּתַב יָד°, ז, ספר הכתוב ביד ולא נדפס; °(־פְלוֹנִי) צורת הכתב של איש.

— כְּתַב עִתִּים°, ז, עתון.

— כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ*, ז״ר, ספרי התורה והנביאים והכתובים.

— תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב*, תורת משה שנתנה בכתב.

— בִּכְתָב*, בכתיבה ולא בפה, לא בעל פה.

— יֶאֱמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתָבָם*, מבטא לאמר: יאמרו דברים ברורים ולא ברמזים ובדברים מספקים.

כָּתָב°, ז, סופר; כותב דברי הדיוטים ושנונות; כותב תדיר מכתבי חדשות בעתון.

כְּתָבָה*, נ, כתב הוזה וכדומה; כתב הנשואים שהבעל כותב לאשתו; סכום הכסף שהבעל מתחיב לתת לאשתו כשיגרשנה או להשאיר לה אחרי מותו.

— כְּתָבוֹת*, שם מסכת תלמודית בסדר נשים.

כְּתָבָה°, נ, מה שהַכָּתַב כותב בעתון.

כְּתָבוּת°, נ, הדוד, שינוי, הלצה קצרה.

כְּתָבִים*, ז״ר, דברי ספר; סקודות, גזרות; °הבור, יצירת איש בכתב; קריאה וכתיבה.

כַּתָּן*, ז, מזכיר, סופר; כותב כתיבה יפה.

כַּתֶּבֶת*, כּוֹתֶבֶת*, נ, סרי התטר; °סופרת.

כְּתֶבֶת, נ, (ר׳ פְּתָגוֹת), תו, ציור חרות בעור בדיו; דבר כתוב; °שם האיש ומקום מושבו, שכותבים על המכתב הנשלח אליו, טען; דברים כתובים וחרותים על אבן (עתיקה).

כְּתָה, ר׳ פָּת.

כתה״ק, ר״ת, כתבי הקדש.

כָּתוֹב, ז, רשיטה, ספירה.

כָּתוּב*, ז, **כְּתוּבָה***, נ, טאטר או ספוג אחד מכתבי הקדש; ר׳ כְּתָבָה.

כְּתוּבִים*, ז, החלק השלישי שבתנ״ך (תהלים, משלי, איוב, חמש המגלות: [שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר], דניאל, עזרא, נחמיה ודברי הימים).

— כְּתוּבִים אֲחֲרוֹנִים°, ז״ר, ספרי הכתובים שלא נכנסו אל תוך התנ״ך: החשמנאים, בן סירה, יהודית וכו׳.

כָּתוּם*, ת, טלא כתמים, שיש בו כתם.

כָּתוּף*, ת, עכום, טעון.

כתו״ק, ר״ת, כתובה וקדושין.

כְּתוֹת, ת, רצוץ, טרסק (האשכים).

כְּתוֹתִים*, ז״ר, חתיכות סטרטושים וטוך וקרעי בגדים.

כְּתָחָא°, ז, חלב חטוך שנקפה.

כתחו״ל, ר״ת, כתקון חכמינו זכרם לברכה.

כְּתִיב*, ז, דבר שנכתב; הגרסה הכתובה בתנ״ך ושקוראים אותה באמן אחר מטה שכתוב;

⁰אסן כתיבת טלים של הלשון על פי חקי הדקדוק.

כְּתִיבָה*, נ, סעלת הכותב.

— **כְּתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה**⁰, נסח של ברכת איש לרעהו לראש השנה.

כְּתִישָׁה*, נ, סעלת הכותש.

כָּתִית, ת, כתוש בכתשת; שמן זך היוצא מהזיתים על ידי כתישה; *מקום מצוץ בגוף האדם מרב חכוך או בגבה של בהכה מרב משאה.

— **פִּי כָּתִית***, ז, פי הכלי, פי הפצע.

— **כְּתִיתִים***, ז״ר, חתיכות פסיפסים לשים על גבי הטכה; דברים כתותים לאכילה.

כְּתִיתָה*, נ, כתישה; שבירת עצם בגוף ורציצתו.

כֹּתֶל, ז, קיר, דפן; צד.

— **כֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי**⁰, ז, כתל בי הבית המערבי שלא נחרב והוא עתה מקום תפלה ליהודים בירושלים.

— **כֹּתֶל הַחֲזִיר***, ז״ר, חתיכת בשר משוק החזיר מיבש או מעשן.

— **אָזְנַיִם לַכֹּתֶל***, ר׳ אזן.

(כתם) הַכֹּתֶם, היה רשום וצויין; הכפר בכתם. **כָּתַם**⁰, בפה בכתם, העלית בתמים על דבר. **הֻכְתַּם**⁰, נחתם.

כֶּתֶם, ז, (בדבור היוזני), זהב נוצץ, זהב נבדר; *(ר׳ פְּתָמִים) רשם לכלוך של דם או של דבר שמן וכיו״ב; מקום בגוד או באיב אשר הצבע השתנה בו.

כְּתֹם⁰, ת, (ר׳ פְּתָמִים⁰), צהוב.

כְּתֹן*, ז, פשתן; ארג פשתים.

כַּתָּן*, ז, פשתני, עוסק בנפוץ הפשתן; עוסק בפשתן: עוסק בטוית חוטים בפשתן.

כְּתָנָה⁰, נ, צבר נפן.

כְּתֹנֶת, **כָּתֹנֶת**, נ, (ר׳ כֻּתָּנוֹת, ס״ר כֻּתָּנוֹת), לבוש לעור הבשר; מין בגד קצר לבנות.

כתנה

כָּתַף, נ, (ס׳ כָּתֵף, כ׳ כְּתַפַּי, וכו׳ כְּתַפַּיִם), ראש הזרוע, קצה הישבכם מימין ומשמאל; חלק הבגד קצה המכסה את הכתף; קצה בולט בכלי; בנין; הצד הקיצוני (בארץ, ביס); חלק הכתל הקרוב לפתח; *שריג דק היוצא מאשכל וכו תלוי נרגיר ענב; (ר׳ כתפות), צד, עבר.

— **כְּתֵפוֹת**, נ״ר, רצועות עוברות מעל לכתפים לאחז איזה בגד (מכנסים, סנור).

— **הַקֵּשׁ כְּתֵפוֹ שֶׁל־לְכָתֵפוֹ שֶׁל־***, ר׳ נקש.

— **אֶבֶן כָּתֵף***, נ, אבן גדולה שצריך לשאת אותה על הכתף ולא ביד.

(כתף) כָּתַף*, ס״פ, נשוא על הכתף; צדד טענת משא על הכתף.

כָּתֵף*, ז, סבל, נושא על כתפו; אחד מנושאי מטת המת.

כֻּתֶּפֶת⁰, נ, חתיכת ארוג מנון או של חוטי כסף או זהב שנותנים מקידי הצבא וכיו״ב על הכתף מעל לבגד לסמן שררה.

כְּתָפָיָה⁰, נ, בגד עליון קצר בלי בתי־זרוע אשר ישיטוהו על הכתפים.

(כתר) כָּתַר, ס״י, עשור מסביב, הקף, סבוב; חבה, המתן, יחל; *שים כתר על ראש־. **הַכְתֵּר**, סבוב, עשור מסביב; שים כתר על ראש־; הרבות. **הֻכְתַּר***, היה בכתר על ראשו.

כֶּתֶר, נ, (כ׳ כִּתְרֵי, ר׳ כְּתָרִים), נזר מלך, עטרה, זר; צרור פרחים, זר פרחים; *תג על אות; ⁰שם למשבע בארצות אחדות.

— **קָשׁוֹר כְּתָרִים לְ־***, הכה להלל את־.

כִּתְרַת, ר׳ כותרת.

כתש (כָּתַשׁ, יִכְתֹּשׁ), פ״י, כתות לפרורים קטנים, הדק, שחוק, הכה והדק, הכה עד אשר דק; *הכה; נפץ זיתים לרככם; ריכ, התקוטט; הכה על החזה. הִכְתַּשׁ, הָשְׁחַק, הכה עד אשר דק. כַּתָּשׁ*, הדק, שחוק, הכה עד אשר דק; דחוף והאבק זה עם זה. הִתְכַּתֵּשׁ*, הֻלחם, האבק.

כָּתֶשׁ*, ז, מכתש, טרוכה; ענפי נפן וכיו״ב המשתרגים עד לנדר.

— שַׂעַר כָּתֶשׁ*, ז, ענפי עצים דקים סבוכים המשתרגים על הגדר.

כתת (כַּת, יִכַּת), פ״י, כתוש דבר לרסיסים, הדק, שחוק עד אשר דק; הכה בפטיש, נגוד, חשול; הכה והפץ, הכה ופזר. כָּתַת, הכה בפטיש לרסיסים; חשול; שבר, נפץ; הכה והחרם, הכה ואבד, השחת וכלה. כָּתוֹת, הֻכּה והחרם, הֻכה ואבוד. הַכַּת, הכה והפץ, הכה ופזר. הָכַּת, הֻכה והֻנפץ, הֻכּה והֻחרב.

— כַּתַּת רַגְלַיִם*, שבר רגלים טרב הליכה, בטובן: הלוך הרבה מאד.

ל

ל, האות השתים עשרה באלף בית העברי, שמה לָמֶד: ס״מ, שלשים.

לְ־, את יחס להורות על נשיה וסניה למקום, לזמן ולמטרה, בהוראת: אֶל: בהוראת: עד; בהוראת הקנין (יֵשׁ ל־); תבוא עם כלות הגוף: לִי, לְךָ, לָךְ, לוֹ, לָהּ, לָנוּ, לָכֶם, לָכֶן, לָהֶם, לָהֶן, בהוראת השיכות; בהוראת יחס הפעול, אֶת: להורות תכלית הפעלה ומטרתה, למען; תבוא עם שם מקור ועם הכינויים; לפעמים תבוא עם כנוי אחרי פעל להטעים את הפעל (הלך לו); *תבוא לפני הנסתר בעתיד (לקטל, הבה קטלו) להוראת זרוז וצווי; בהוראת: משל ל־.

— לְפַלּוֹנִי לַעֲשׂוֹת*, או לֹא לְפַלּוֹנִי לַעֲשׂוֹת*, ראוי או לא ראוי לו לעשות.

— לְכַשׁ־*, (לפני עתיד), כאשר.

לֹא, מלת שלילה, אין, אפס, להורות על חסרון דבר; בהוראת האזהרה לבלי עשות דבר; תבוא לפני שם או תאר בחבור אליו להורות על שלילתו (לא־אל, לא־איש, לא־הסיד).

— לֹא תַעֲשֶׂה*, טבטא בתור שם בהוראת לָאו, ר׳ עשה (מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה).

— לֹא כִי, לֹא כִי אִלָּא*, לא כן כי אם־.

— הֲלֹא, להורות שאלה ותמהון; בהוראת: הן, הנה.

— וַהֲלֹא*, להשגה על מה שנזכר לפני זה בהבאת ראיה מתגברת.

— וָלֹא, ואם לא כן.

— וְלֹא —, (לפני עתיד), לטען לא, כדי שלא.

— בְּלֹא, בלי.

— כְּלֹא, כאלו לא.

— וְלֹא עוֹד אֶלָּא*, לא רק מה שנזכר לפני זה, אלא גם יותר מזה.

— שֶׁלֹּא כְּ־*, כלעדי־.

— עַד שֶׁלֹּא*, לפני אשר־.

ל״א, ר״ת, לשון אחר, באמן אחר.

לא״א, ר״ת, לאדוני אבי; לא אמרו אלא.

לאה (לָאָה, יִלְאֶה), פ״ע, לא יכול; יעוף, יגיע. הִלְאֶה, התעלף מאין כח, לא עצור כח לעשות או לשאת. הַלְאֶה, הונע, הכשל כח.

לָאו*, מלת שלילה, לא, אין, (אחרי: וְאִם־, או בהספק בתור תשובה שלילית על הנאמר לפני זה).

לָאוּ*, ז, (ר׳ לָאוִין*, לָאוִים*), שם לטה שהתורה מזהירה לבלי עשותו; שם לשלילה (הסד: לַו).

לַאוּט, (בספרות הקראים), ז, למוד והרגל לאט לאט.

לָאוֹם, ר׳ לאם.

לַאוּת*, נ, עיסות, אֵין אֵיָל, כשל כח, חסר כח מרב עבודה.

לאט (לָאַט, יִלְאַט), פ״י, עשוף, עשה, לוט; כסה, הסתר. פ״ע, דַבר בנחת. הַלְאַט*, בַּסה, הסתר.

לָאַט, תה״פ, במתינות, ר׳ אט.

לָאם, ר׳ לָט.

לֹא״י, ר״ת, לארץ ישראל; לארך ימים.

לָאַלְתַּר*, תה״פ, תכף, מיד, כרגע, בלי אחור.

לאם, ז, (ר׳ לְאָמִים), עם, גוי, אמה, שבט.

(לאם) הַלְאָם, יחס אל הלאם כלו; עשר לרכוש של הלאם כלו. הָלְאָם, בַּעשה לרכוש של הלאם.

לְאֻמִּי, ת, של העם, של הלאם; ז, אוהב עמו, אוהב לאמו.

לְאֻמִּיוּת, נ, אהבת הלאם; שבע הלאם, תכונת העם.

לֵב, (ס׳ לֵב, כ׳ לֵבִי, ר׳ לִבות), לֵבָב, ז, (ס׳ לְבַב, כ׳ לְבָבִי, ר׳ לְבָבוֹת), אבר ידוע בקרב החי בחזהו שבו מתקבץ הדם, ומטנו הוא נשלח לכל הגוף; מקום מושב הרצון, הרגש, הידיעה, הנבורה וכיו״ב (לפי דעת הקדמונים); תוך, קרב דבר, אמצע; מקור

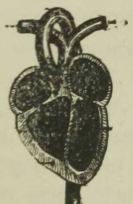

לב.

כח החיים; מחשבה, רצון; הכנה, שכלי; *בטן, הטעים שבבטן; בית החזה; שדים; ישר, תם.

— לֵב הַ־, תוך ה־, קרב ה־.

— לֵב אֶחָד, בדעה אחת.

— לֵב הַלֶּחֶם*, לֵב הַפְּרִי*, ז, החלק הרך שתחת הקרום או הקלפה.

— לֵב הַשָּׁמַיִם, אמצע השמים, נגה השמים.

— נָלָה לֵב*, הגיד סוד ל־.

— חָסַר לֵב, חסר דעה, כסיל.

— טוב לֵב, שמח, עלז.

— אֵין בְּלֵב־עַל*, אין שלוני כועס על־, שלוני מחל וסלח ל־.

— בְּכָל־לֵב, ברצון גמור.

— בְּלֵב שָׁלֵם, בכל לבו, בכל הצו, באמת ובתמים.

— בְּלֵב וָלֵב, בלב שלם, בשמחה וכחש.

— בְּלֹא לֵב וָלֵב, בלב שלם, באמת ובתמים, בלי כחש.

— שָׁבַר לֵב בְּלֵב*, מבטא על איש המפתיע את המחשבה שבלבו ואינו מגלה אותה.

— שָׁבַר לֵב בְּפֶה*, מבטא על איש המדבר בפיו את אשר עם לבו ואינו מכסה.

— אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב*, חשוב אחרת והגד אחרת.

— לִבּוֹ הוֹלֵךְ, חפץ, משתוקק.

— לִבּוֹ הָכָהוּ, מתחרט, מתנחם.

— לִבּוֹ יָצָא*, הצטער הרבה מאד.

— לִבּוֹ נוֹקְפוֹ*, לבו הכהו, מתחרט על־.

— לִבּוֹ עַל־, (בְּלִבּוֹ עַל־*), כועס על־.

— לִבּוֹ עִם־, נשא אחרי־.

— לִבּוֹ רָחָה בְשַׂעֲרָה*, לבו נמס מפחד.

— אָמוֹר אֶל לִבּוֹ זכור דבר; חשוב במחשבה.

— נָגוֹב לֵב, ר׳ גנוב.

— דַּבֵּר עַל לֵבִּי, פתה בדברים את־.
— הוֹצָא דָבָר מִלִּבִּי, הוכח לאיש שאין הדבר כמו שהוא חושב.
— הָיָה לְבּוֹ אַחֲרַי, נטה אחרי.
— הָיָה בְּלִבּוֹ (לַעֲשׂוֹת), חשוב לעשות.
— הָשֵׁב אֶל לִבּוֹ, ענה לעצמו.
— נָפוֹל לִבּוֹ, סחוד, יראּ; °נפול רוחו בקרבו.
— נָתוֹן לֵב, התבונן, שעה בדבר.
— עָלָה עַל לֵב, התחדש מחשבה.
— קְנֵה לֵב, השג חכמה ודעת.
— עָשָׂה דָבָר מִלִּבּוֹ, עשה דבר מדעת עצמו ולא על פי מצוה.
— שֵׂם (שִׁית־) לֵב לְדָבָר, חשוב על אדות דבר, התבונן בו.
— שְׁפוֹךְ לֵב, התחנן, בטא מה שמעיק על הלב.
— גְּרוּשַׁת הַלֵּב*, אשה שבעלה החליט לגרשה אבל לא נתן לה עוד את הגט.

לְבָאָ״, ז, לְבִ: דעת, מחשבה.
— אֶלְבָּא דִּ־״, בטובן: לדעת פלוני.
— אֶלְבָּא דְּרִיקָנָא״, על לב ריק (לפני שעיסת אכל בבקר).
— לְבָא לְפֻמָּא לָא נַלַּי״, הלב לא נלה לפה, לאמר: לא הוציא מהסה את אשר יחשב הלב.
— רַחֲמָנָא לְבָא בָּעֵי״, הקב״ה מבקש לב, לאמר: מחשבה טובה ורצון טוב.

לָבָא, לְבָאִים, ר׳ לביא.
לְבָאָה, ר׳ לְבִיָּה.
(לבב) הִלְבֵּב, היה בעל לב, בעל דעת; כעוס, התקצף. לַבֵּב, אמּ; עשה לביבות; מחוץ לב; לקוח לב, משוך לב; *חזק רוח, אמץ לב; חבר וקשר יחד; שים על הלב; °ענין.
לֵבָב, ר׳ לב.
— כִּלְבָבוֹ, כרצונו, כחפצו.
— אֲשֶׁר בִּלְבָבִי, מה שהוא חושב.
— אָמוֹר בִּלְבָבוֹ, חשוב.
— גָּנוֹב אֶת לְבַב־, רמה.
— הָיָה עִם לְבָבוֹ, חשוב לעשות.
— הַעֲלָה עַל לְבָבוֹ, זכור דבר.
— הָשֵׁב אֶל לְבָבוֹ, התבונן בענין.
— הִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ, התפאר בדמיונו.
— הַכְבֵּד־, כַּבֵּד אֶת לְבָבוֹ, התעקש בדבר.
— נֶהְפַּךְ לְבָבוֹ, התחרט על מה שעשה.
— נָתוֹן אֶת לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת, הֵסנה דעתו ומחשבתו לדבר.
— נָתוֹן אֶת לְבָבוֹ בְּ־, חשוב את עצמו כ־.
— שָׂם אֶל לְבָבוֹ, חשוב על דבר.
— תּוֹר אַחֲרֵי לְבָבוֹ, עשה כתאות לבו.

לְבָבָה, נ, ר׳ לביבה.
לְבַד, תה״פ, אך, רק, זולתי; יחידי, באין אחר עמו (ההפך טן: יַחַד).
— לְבַד מִ־*, חוץ טן.
— בִּלְבָד*, (בסוף המאמר), רק, אך.
— וּבִלְבַד שֶׁ־*, בתנאי כי.
— מִלְבַד, חוץ טן.

לבד* (לָבַד*, יִלְבַּד*), ס״, הבר, אחד; חזק. לַבֵּד*, לבוד, לָבַד*, היה לבדו, היה יחידי, (בפיוטים). הִתְלַבֵּד*, התחבר, התאחד.

לָבָד, ז, כביר שער; צמר כבוש בלתי ארוג; בגד עשוי טחטר כזה; הצד התחתון בארג; °טן טחלת השערות שמתדבקות יחד.
לַבָּה, נ, ר׳ לב.
לַבָּה, נ, (ס׳ לַבַּת), להבה, לשון אש, שלהבת; °החטר הנוזלי היוצא טהר שרפה.
(לבה) לַבֵּה*, ס״, נפוח באש להעלות להבה.
הִתְלַבֵּה*, התלהב, התגדל האש.

לְבוּב⁰, ז, התלהבות; הדר, חמדה, תכונת דבר המלבב ומושך את הלב (בפיוט).

לָבוּב*, ת, קשור ועטוף; מכסה כנגד הלב; איש בעל לב מבין; עזם, אטיץ לב.

לָבוּד*, ת, מחבר על ידי נגיעה חיצונית.

לְבוּט*, ז, עטל ושרח מרבה.

לְבוּי*, ז, פעלת הטלבה אש; התלהבות האש, הלהבה.

לְבוֹן*, ז, הלבנה באש, קליה באש; נקוי, פעלת המנקה והטלבן; באור, ברור דברים; שם שבעת הימים הנקיים שהאשה סופרת אחרי כלות ימי דמי נדתה.

לְבוֹנָה, נ, טין שרף טוצק ריחני [1].

לְבוֹנָאָה* (כְּתָב־), כתב השטרוגים, הכתב העברי הקדום.

לְבוּשׁ, ז, בגד, תלבשת; *קלסה, קרום, מעטה.

לְבוּבוּ*, ז, מסגרת, טלבן לתמונה.

לבט⁰ (לָבַט, יִלְבַּט⁰, פ״י, עַנה. הִלְבַּט, נסול, הכשל ונסול; התעיף. לַבַּט*, עַנה מאד. לְבַט*, עָנה. הִתְלַבַּט*, תעה הנה והנה; יגוע על ידי הליכה כה וכה.

לֶבֶט*, ז, יגיעה, תלאה, עטל; מכשול.

לְבִי, לָבִיא, ז, (ר׳ לְבָאִים), אריה (בדבור המליצי).

לְבִיאָה, לְבִיָּה, נ, נקבת האריה (בדבור המליצי).

לְבִיבָה, נ, ענת קמח; כים בצק משלש ומטלא בשמן או בנבינה או בחבלין.

לְבִישָׁה*, נ, פעלת הלובש, שימת בגד על־.

לֶבֶךְ⁰, ז, טין עץ נדול, שטה המצרית [2].

לַבְלַב*, פ״ע, החל לציץ ציץ, שנשנ, פרוח,

[1] לבונה ладан, Weihrauch, encence, incense

[2] לבך египетская акація, ägyp. Akazia, accacia d'Egypte, Egyptian aceacia

נתון ענפים ועלים; חזק לב איש על ידי צעקות וקריאות; ⁰החל לזרח (השמש).

לַבְלָב⁰, ז, שם צמח טמשם [3].

לַבְלוּב*, ז, נצה (בצמח), ציץ העולה על צמח.

לַבְלוּנִי*, ת, לבן מאד, לבן ביותר.

לַבְלָר*, ז, כתבן, סופר, מזכיר; ⁰מספר ספרי חשבונות, פנקסן.

לַבְלָרוּת⁰, נ, סדור ספרי חשבונות, פנקסאית.

לבן (לָבַן, יִלְבַּן, פ״י, עשה לבנים. לַבָּן*, עשה לָבֵן, רחוץ וכבס; שרוף לבנים; להוט (ברזל באש לחמם אותו), קלה כלי חרס או כלי מתכת באש; ברר וזכך עץ. הַלְבֵּן, היה לבן, הסוך לבן; עשה לבן* (־פָּנַי־), בַּיֵּשׁ, הובש. הִתְלַבֵּן, הֵשַׁחִר, התברר; התרחץ, התכבס; ⁰היה ברור וכפ״ט וספ״ר.

— הַלְבַּן שִׁנַּיִם לְ־, הסבר פנים ל־, הראה ל־ פנים שמחים וצוהלים.

— עַד שֶׁיַּלְבִּין רֹאשָׁהּ*, עד שתזקן ושעורותיה תהיינה לבנות.

— אִישׁ מְלֵבֵּן, ז, מנסה, בקי, משכיל.

לָבֵן⁰, ז, עושה לבנים; טָלַבֵּן בגדים.

לָבָן, ז, לבן, לבנונית; *החלק הלבן שבעין; ⁰שם משבע כפת.

לָבָן, ת, בהיר שמראה אור לו, שנונו כעין השלג, הסיד, החלב וכיו״ב; נקי, טהור.

— בִּגְדֵי לָבָן*, ז״ר, בגדי בד לבנים, בגדי פשתן לבן.

— לְבָנִים*, ז״ר, כתנות, סדינים וכדומה, בגדי בד לבן.

— שְׂדֵה לָבָן*, ז, שדה שזורעים בו תבואה, (בנגוד „שדה אילן״ או „שדה כרם״).

לָבֵן⁰, ז, חלב חמוץ.

לֶבֶן*, נון דבר לבן, צבע הלבן; זרע הנבר.

[3] לבלב вьюнок, Winde, liseron, bindweed

— לְבֶן שֶׁל בֵּיצָה*, ז, חלבון של ביצה.
— לְבֶן שֶׁבָּעַיִן*, ז, החלק הלבן שבעין; כתם לבן או קרום לבן בעין.

לְבַנְבָּן[0], ת, לבן קצת.

לְבָנָה, נ, (ר' לְבָנוֹת*), ירח, הטאור הקטן לטטשלת הלילה; [0]הלחה הלבנה שבנוף בעל ח׳.
— חֲצִי לְבָנָה[0], ז, (ר' חֲצָאֵי לְבָנָה[0]), קו כפוף ישתמשו בו בכתיבה לסגי דבור צדדי ואחריו (...).
— קִדּוּשׁ לְבָנָה*, ז, ברכה להתחדשות הלבנה, שאומרים באחד הערבים בראשית החדש.

לְבָנָה, נ, טהר, בהירות; תכונת דבר לבן.

לְבֵנָה, נ, (ר' לְבֵנִים, ס״ר לְבֵנַי), אבן בנין עשויה מחמר טיבשת בשמש או שרופה באש; מוכח עשוי מלבנים (ישעיהו ס״ה. נ״);
*שורה של כתב פיוטי שמלטעלה ומלטטה לו נשאר מקום פנוי.

לְבֵנָה, ז, טין עץ לבן; טין עץ שקלפתו לבנה[1].

לְבָנָה, נ, ר׳ לבונה.

לְבָנוֹן, ז, שם הרים גבוהים בצפון ארץ ישראל.

לַבְנוֹנִי[0], ת, קצת לבן.

לַבְנוֹנִית*, נ, לבן; צבע הלבן.

לַבְנוּת*, נ, לבן.

לְבָנִי[0], ת, קר הטבע, שאינו מתסעל מדבר.

לְבָנִיּוֹת[0], נ, לבן.

לְבָנִים[0], ז״ר, ר׳ לָבָן, לְבָנִים.

לַבְנִינוּת[0], נ, לבן.

לֶבֶם*, ז, טין תאנה נרועה; יורה גדולה.

לב״ע, ר״ת, לבריאות עולם.

לבע״ד, ר״ת, לבעל דין.

לבע״ח, ר״ת, לבעל חוב. לבעלי חיים.

לַבָּקָן*, ז, אדם לבן ביותר.

לָבַשׁ (לָבַשׁ, נם לָבֵשׁ, יִלְבַּשׁ), ס״י, שים על בשר (בגד); עטוף, עשה; חול, היה על־(רוּחַ ה׳, רוּחַ נְבוּאָה וכיו״ב); *(־צורה), קבל צורה חדשה. לָבֵשׁ, היה עטוף; [0](־מָעוֹת בְּסַחוֹרָה), קנה סחורה בהם (בטעות). הַלָּבַשׁ, שים בגד על בשר־, העשה, שים דבר על־; *כסה בדבר; [0](־מָעוֹת בְּסַחוֹרָה), קנה סחורה בעד טעות, הכנס טעות בעסק ובטסחר־. הִתְלַבֵּשׁ*, שים בגד על בשרו, התעטף, התכסה. נִתְלַבֵּשׁ[0], (־הָרוּחַ בַּנָּשָׁר) היה הרוח לבשר, הכנס בבשר.

לג, ז, טדת הלח, חלק שנים עשר טהין, טדת שש ביצים.

ל״ג, ר״ת, לא נרסינן; לשון נמרא.

לגו*, (לָגָו*, יִלְגֹּו*), ס״י, בלטל והסוך חציר או שבלים בטלגז.

לְגְיוֹן*, ז, (ר׳ לְגְיוֹנוֹת*), נדוד צבא; שר הצבא; קהל, עדה, המון אנשים.

לְגִינָה*, נ, פעלת הלוגז וטהסך שבלים בטלגז.

לְגִימָה*, נ, טלא הפה; טעיטת המשקה או המאכל; מאכל, אכל.

לָגִין*, לָגִינָא*, ז, לָגִינָה*, נ, כד, בקבוק; [0]כד לרחיצה.

לַגְלַג*, ס״ע, צחוק על־, התל, התלוצץ ב־; ולזול בדבר; בזה דבר; נמגם, דבר בלשון עלגים.

לַגְלָגָן*, ת, לץ, מתלוצץ.

לְגְלוּג*, ז, לַעג, מהתלה, קלסה; נטנום.

לֶגֶם*, ז, לגיטה, מלא הפה; שעור כנוס משקה בנטיאה אחת.
— מָלֵא לֶגְמוֹ*, נַפְשׁוֹת אכילה או שתיה שאדם לוקח לפיו בבת אחת.

לגם* (לָגַם*, יִלְגֹּם*), ס״י, בלוע, לגם בפה.

לְגֻמָּה*, נ, לגיטה; המאכל הנלקח בפה בבת אחת.

---

[1] לבנה тополь, Weisspapel, peuplier blanc, abele и אוטרים: берёза, Birke, boulean, birch-tree.

לְגַמְרָה*, לְגַמְרֵי*, ת, כלה, כליל, עד הסוף.
לְגִנָּה*, נ, (ר׳ לְגָנִים*), תלם שעושה האכר סביב חלק שדה שהוא רוצה לחרש בבת אחת; חלק השדה הנקף בתלם זה.
לְגַרְמַיְהוּ*, (ארמית בהוראת: לְבַדּוֹ), ז, שם אחד מעמי ההספק וצורתו קו נצב בין שתי נקיים.
ל״ד, ר״ת, לאו דוקא; לפי דעת: לא דבי.
לְדֹ״א, ר״ת, לדעת אחרים; לדבר אחר.
לְדֹ״ה, ר״ת, לדברי הכל.
לֵדָה, נ, עת צאת הילד מבטן אמו: צאת הילד לאור העולם.
— אֶשֶׁת לֵדָה, יולדת.
לֶדֶת, ר׳ ילד.
ל״ה, ר״ת, לטען השם.
לְהָאָה⁰, נ, לשון בשר קטנה בקצה החך ויורדת אל הגרון.
לַהַב, ז, לשון אש בוערת ולוהטת, שלהבת; ברק דבר, ננה, לַהַט; סי הרב, באגלת, החלק החד בסכין, בחרב וכיו״ב.
— פְּנֵי לְהָבִים, סנים אדמים מסחר ובהלה.
להבי (לָהַב⁰, יִלְהַב⁰), פ״ע, היה לו להב, הבריק; בעור, הָלְהַב, *הוצת; הכלא אש (דת או נקמה וכיו״ב). הַלְהַב⁰, הבעיר, הצת; הער רוח, החיה רוח; הער רגשות קנאה עוה לדבר. הִתְלַהֵב⁰, התעורר, החלף כח; התרגש, התפעל; הוצת, התלקח באש.
לְהָבָה, לַהֶבֶת, נ, ר׳ להב.
להג⁰ (לָהַג, יִלְהַג), פ״י בטא דבר בצחות לשון; דבר בלי טעם. לַהַג⁰, להוג.
לַהַג, ז, עיון וטחשבה וחקירה בדבר; ⁰רבוי דבורים בלי דעת.
לה״ד, לטה הדבר דוטה.
לה״מ, ר״ת, לא היו דברים טעולם.
להה (לָהָה, יִלְהֶה), פ״ע, כלה כחו.
הִתְלַהֲלַהּ, ר׳ להלה.
לָהוּט*, ת, נבהל ל־, טשתוקק ל־, שואף ל־; (־בְּדָבָר), עסוק בדבר בחשק ובזריזות.
— לָהוּט אַחֲרֵי גְּרוֹנוֹ*, זולל וסובא, רודף אחרי אכילה טובה.
להט (לָהַט, יִלְהַט), פ״ע, אחז (אש) בסביבו; בלוע דבר בטהירות. לַהַט, שרוף, הבער.
לְהַט*, השרף. הִתְלַהֵט⁰, התחמם; התקצף.
לַהַט, ז, (ר׳ לְהָטִים), להב, ברק הרב, החלק החד בחרב; בעשה בשפים, בשוף; ⁰ברק, ניצוץ; הם הזק.
לה״ט, ר״ת, לוה השעויות.
לְהִיטָה⁰, נ, טבע הלהוט, שאיפה עזה ל־.
(להלה) הִתְלַהֲלַהּ, השתעשע בדבר; התחפש כטהתל ומצחק.
(להם) הִתְלַהֵם, התדפק(?); היה נאמר בלחש(?).
לַהֲלָן*, הלאה, ר׳ הלן.
לָהֵן, ט״ח, לכן, בשביל זאת (רות א, יג).
לה״פ, ר״ת, לטד הפעל, האות האחרונה של שרש טלה בדקדוק; להם הפנים, ר׳ שם.
לה״ק, ר״ת, לשון הקדש (עברית).
להק⁰ (לָהַק⁰, יִלְהַק⁰), אסף, קבץ. לַהַק⁰, להוק. הִתְלַהֵק⁰, התאסף והתקבץ ללהקה.
לַהַק⁰, ז, לַהֲקָה⁰, נ, קהל, אספה, קבוץ; ⁰נדוד.
לה״ר, ר״ת, לשון הרע, ר׳ שם.
(להת*) הַלַּהַת*, ר׳ לחת, הלחת.
לוּ, לוּא, ט״ה, אם, אלו; כי יתן והיה כן.
לוּא, ר׳ לא.
לַוַּאי*, לְוַי*, ט״ח, בהוראת: לוּ, וכן: הֲלַוַּאי.
לוּג, ר׳ לג.
לוּגְמָא*, ר׳ לגמה.
לוּדִי*, לוּדָר*, ז, איש טתנושש בתיאטרון או בקרקום.
לוה (לָוָה, יִלְוֶה), פ״י, שאול כסף טאיש; לקוח דבר טאחר על טנת להשיב לו דבר השוה לו בערכו; הִתְלַוֶּה, התלוה אחרי זולתו להתחבר

אליו. הִלָּוֶה, התחבר, הִסָּפֶה, הצטד. לַוַּה*, הלוך יחד עם־, שלח; חבר, הצטד. הַלְוֶה, נתון לאחר בכסף או דבר על מנת להשיב, נתון לאחר בחוב. הִתְלַוֶּה, הלוה; היה משלח בדרך על ידי לויית אחר.

לָוֶה, ז, בעל חוב.

לְוֵה*, ז, הליכה עם אחר לשלחו בדרך.

לוז (לָז, יָלוּז), ס״ע, נטה הצדה, סור. הַלּוּז, סור מדרך ישר; התעקש. הָלֵיז, (הַלִּיז), לוז, הטה הצדה; *(־אֲחֲרֵי־), דבר סרה כ־; התלונן; הוציא לעז.

לוּז, ז, מין עץ, עץ שקדים; ⁰אגוז קטן; חלק ספוגי הספריש מיץ בנוף, שקר.

— לוּז שֶׁל שַׁדָּרָה*, השהוס שבסרקי השדרה; חליה קטנה בקצה חליות השדרה.

לְוָזָה*, נ, לעז, שטוּעה רעה.

לָזַח, ז, (ר׳ לוחות, גם לָזִים*), קרש, רקוע סה, טבלה מעץ, מאבן או מטחכת; *דף של נייר וכדומה רשומים עליו מספרים שונים בשורות מסדרות; ⁰סדר העתים ליסי השנה (בצורת ספר קטן או דף נייר).

— לוּחוֹת*, לוּחוֹת הָעֵדוּת*, לוּחוֹת הַבְּרִית, הלוחות שעליהם נחרתו עשרת הדברים.

— לוּחוֹתַיִם, ז״ר, קרשי האניה.

לָזַח*, ס״י, עשה כתבנית לוח.

לוּחֶשֶׁת*, ת, נחלת דולקת שהאש מתלבה בה מהרה.

לוּט (לָט, יָלוּט), ס״י, העטה, עטוף, כסה. הָלִיט, עטוף, שים דבר בתוך מעטפה.

לוּט, ז, מכסה, מעטה, צפוי; ר׳ לֹט.

לוּט, ת, עטוּף, מָנח בתוך דבר, בתוך מעטפה.

לָיְ*, ז, (שֵׁם־), כנוי לאיש, חניכה, שם מפל נלוה על השם העקרי; ר׳ לואי.

לוי ¹ opɬx, Haselnus, noisette, hozelnut

לַוִּי, ז, (ר׳ לְוִיִּם), אחד מבני שבט הלוי.

לְוִיָּה*, נ, אשת או בת הלוי; משמרת הלויים; מצב הלוי; שבט הלויים; ר׳ לְוָיָה.

לְוָיָה, נ, טין תכשיט על הצואר או על המצח; זר, נזר, כתר; ⁰תכשיט קטן אשר יחברוהו אל שרשרת לנוי; ⁰קריאת צער ואבל.

לְוָיָה*, לְוָיָה*, נ, הליוה, הליכה עם אחר לשלחו בדרך; *אחה; כנוי לאשה ביחס לבעלה; סדר קבורת מת והליכה ללותו.

— בֶּן לְוָיָה*, ז, בְּנֵי לְוָיָה*, ז״ר, ר׳ בן.

לוֹיָה, נ, צורה קלועה ועבותה באחרת (מלאכת הבנין).

לְוָיָתָן, ז, תנים; קריאה של צער ואבל (איוב ג. ח.); *דג גדול הסובב את כל הארץ והגנוז לצדיקים לעתיד לבא; ⁰תנין, דג גדול, ר׳ תנין.

לוּכְסָן*, ר׳ אלכסון.

לוּל, ז, טעלות מתעקלות זו מזו ועולות בגלגול, מדרגות מסתובבות; ארבה בתקרה שבין שתי דיוטות להעביר דרכה חפצים מדיוטה לדיוטה; *חלל בקרקע לשופכים או להשלכת דברים אחרים; בית התרנגולים.

לו״ל, ר״ת, לפני ולפנים.

לוּלַא, לוּלֵי, ט״ח, אם לא, טלה להודות תנאי השלילה: לו היה הדבר לא באופן זה.

לוּלָאָה, נ, עניבה, חר לתחב בו קרס לחבר על ידו שתי קצות דבר.

לולב

לוּלָב*, ז, ענף ירק ורך; ענף תמרים, כפת תמרים; אגדת כל ארבעה המינים הנלקחים בחג הסכות; ברג, בד עץ או מחכת חרוק בקו הולך ומקיף ונמשך טלטעלה לכשמה.

לוּלָבִי*, ת, בצורת לולב, בצורת כפת תמרים.

לוּלִי*, ת, כתבנית לול, כמדרגות מתעקלות זו מזו.

לוּלַי, ר׳ לוּלא.

לוּלָן*, ז, רוקד על חבלים.

לוּלְיָנִי*, ת, לוּלִי, עשוי מדרגות לוליות לוליות.

לוּן, לִין (לָן, יָלִין), ס״ע, השאר בלילה במקום, השאר במקום טרעב עד בקר לפחרתו; שכון במקום, ישוב במקום; *עבור לילה על דבר. הַלוּן, התלונן, גרה מדון, עורר ריב. הָלִין (הַלִּין), עורר מדון וריב; השאר ללילה, גרם ללון; לון, השאר במקום טרעב עד בקר. הִתְלוֹנֵן, האחז במקום, שכון במקום; °התרעם, עורר תלונות, התאונן.

לִיט (לָט, יָלוּט), סע״ע, נטוה, בלוע, שאוף אל תוכו; נטמם בלשון, פטפט; היה לא ברור, היה מסכך.

לוֹעַ, ז, בית הבליעה בגרון החי, סה; לחי.

לוֹעַז, ת, מי שאינו מדבר עברית; מדבר בשפה זרה; *ז, זר, נכרי, של ארץ אחרת, של עם אחר.

לוֹעֲזִי°, ת, נכרי, של ארץ אחרת, של עם אחר.

לוֹעֲזִית°, תה״פ, בשפה זרה, לא בעברית.

לוּף*, ז, מין עשב בעל עלים רחבים מתפשטים על הארץ[1].

— לוּף הַשׁוּמָה*, ז, לוף מדברי.

לוֹפָן*, ת, מי שנבות עיניו ונדולות; משערות ריסי עיניו מרבות והן מתקפלות לתוך העין.

לוּץ, ר׳ ליץ.

לוּצַץ, ז, קל הדעת, לץ, מי שדרכו להתלוצץ.

לוּקַח*, ז, הקונה סחורה.

לוּשׁ (לָשׁ, יָלוּשׁ), ס״ע, בלול קמח במים וגלגלם לבצק; כבוש את הבצק ביד משך זמן להכשירו לאפיה; הִלּוּשׁ*, הבלל (קמח) במים והיה לבצק, הכשׁ הבצק ביד. הוּלַשׁ*, הלוש.

[1] זמֶבֶּבka, Schlangenkraut, לוף serpentaire

לֵז, ר״ת, לשון זכר.

לָז, לָזָה, ר׳ הַלָּז.

לַזָּבוּ, ז, שפה, זר, אֵגן (לכלי בֵּרֵבע).

לַזוּ, ר׳ הַלָּזוּ.

לְזוּת (־שְׁפָתַיִם), נ, עקמיות; *לעג, דבה.

— לְזוּת פֶּה*, נ, דברים בטלים.

לוּעִי״צ, ר״ת, לזכר עולם יהיה צדיק.

לַחַ, ז, אב, רעננות, בח הנעורים; עסיס, טין; זב בשר החי, ריר.

לַח, ת, רטוב ושיבות טבעית, עדנו באבו, מלא מים (הפך: יָבֵשׁ).

— אִם אֵשׁ אֲחָזָה בְּלַחִים יִבְעֵי*, ר׳ כסוחים.

לַחָה*, נ, רשיבות, תכונת דבר לה; שבע הנגר, הנוזל; ריר, זב בשר החי; הבר נוזלי בנוף בע״ח, דם מכה שנתקלקל ונתעפש והיה לבן.

לָחוּד*, תה״פ, לבד.

לָחוּם, ז, לחות; ר׳ לחם; שרפה, יקוד אש (?).

לַחוּת°, לַחוּת, נ, רשיבות, טבע דבר לח ורטוב; ר׳ לַחָה.

לְחִי, לֶחִי, נ, (ר׳ לְחָיַיִם), עבר הפנים, צד הפנים מהעין ועד קצה הפנים לבשה; עצמות הלחיים שבהן תקועות השנים; °פה, לוח קטן; צד (בעל שׁל בהמה); יד הבחרשה; °החלק העליון של הנעלים.

— לֶחִי הַתַּחְתּוֹנָה*, נ, החלק התחתון בפנים שבו תקועות השנים התחתונות.

— עָלָה עֶשְׂבִים בַּלְּחָיָיו*, הוא קבור באדמה מזמן רב.

לְחַיִם!° קריאת ברכה לשתית יין וכיו״ב.

לְחִיכָה*, נ, סעלת הלוחך והבלקן; °סמי רסואה יבשים; אבקת סמי רסואה יבשה.

לְחִיצָה°, נ, סעלת הדוחק והלוחץ.

לְחִישָׁה*, נ, סעלת הבלחש; דבור בקול נמוך; קול בעין שריקה שבמשטיע הנחש; דבריט שלוחש החבר לרסא בנשיכת נחש וכיו״ב;

רכילות ולשון רעה; קול אושת נחלים בוערות.

— בַּלְחִישָׁה*, בקול נמוך, בלחש.

לחך (לָחַךְ, יִלְחַךְ, לַחֵךְ, פ״י, העבר לשונו על דבר יבש לטעימה; בער בלשונו; כלה והחרב (האש); אכול ובלוע; העבר הלשון על דבר לאות חבה.

— לַחַךְ עָפָר־, הכנע ל־.

— מְלַחֲךְ פִּינְכָא*, טלחך קערות (זרות), חונף.

לְחָלוּחַ*, ז, לחות, רטיבות; טין הפרי, עסיס.

לְחָלוּחִית*, נ, תכונת דבר לה ורטוב, רטיבות; גוזל, גנר; זוב בשר החי; ריר היוצא מטבח וכיו״ב; אֵב, כח הנעורים; כח של דבר.

לַחְלַח*, פ״י, הרטב, עשה לח. לָחְלַח*, הֵרטב, היה לח ורטוב. הִתְלַחְלֵחַ*, הֵרטב, היה לח ורטב.

לחם (לָחַם, יִלְחַם), פ״י, אכול לחם (כדבור הטליצי); ערוך קרב וטלחמה. הִלָּחֵם, ערוך קרב וטלחמה; *התאמץ להבין דבר חכמה.

לַחַם*, הִלָּחֵם*, חבר יחד, אחד; חבר מתכת בבדיל. הִתְלַחֵם*, הִלָּחם.

לֶחֶם, ז, קרב, טלחמה.

לֶחֶם, ז, (ר׳ לְחָמִים*), מזון הטכלכל את האדם; מזון נעשה מקמח וטים ונאפה בתנור; סעודה, משתה; צרכי מחית האדם; תבואת דגן; ככר לחם (באסן זה יבוא תמיד בלשון יחיד: שתי לחם); טלחמה, קרב.

— לֶחֶם אוֹנִים*, לֶחֶם אֲנָשִׁים*, ז, לחם שטבריכים את האבל.

— לֶחֶם אֱמֶת*, ז, נתינת אכל בכונה טובה.

— לֶחֶם בְּכוּרִים, ז, לחם שהיו טביאים לבית המקדש.

— לֶחֶם בָּזְבִים, ז, לחם הנתן לא בלב תמים.

— לֶחֶם לָחַץ, ז, הנתן רק בכמות קטנה.

— לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת*, ז, לחם הפנים שהיה מנח בבית המקדש.

— לֶחֶם עֲצָבִים, ז, לחם שנאכל בעצב.

— לֶחֶם הַפָּנִים, ז, הלחם שהיה בבית ה׳ לפניו תמיד, לחם המערכת.

— לֶחֶם שָׁמַיִם, ז, כנוי טליצי למן.

— לֶחֶם שֶׁקֶר*, ז, נתינת אכל בכונה רעה.

— אַנְשֵׁי לֶחֶם, ז״ר, אנשים אוכלים על שלחן אחד.

— עָשָׂה לֶחֶם, עשה טשתה וסעודה.

— פַּת לֶחֶם, נ, חתיכת לחם.

— פְּלוֹנִי הוּא לֶחֶם פְּלוֹנִי*, הוא נתון בידו לעשות בו כחפצו.

לְחֹם, ז, בשר, גוף (בסנגון הטליצי).

לַחְמִי*, ת, טבית לחם; טשבע הלחם.

לַחְמָנִיָּה*, לַחְמָנִית*, נ, ענה קטנה לושה בחלב, כדבש וכיו״ב; ככר לחם קטנה.

לָחֵן*, ז, נעם השיר, נגינת השירה.

לַחֲנָה*, נ, סלגש.

לחץ (לָחַץ, יִלְחַץ), פ״י, דחוק, העק, הצק, ענה, דכא; *אנוס אשה לביאה. הִלָּחֵץ, הדחק, בוא בצוקה.

— לָחוּץ אֶת פְּלוֹנִי אֶל הַקִּיר*, הכרה איש בטענות וכדומה, דסון.

לַחַץ, ז, דחיקה חזקה גופנית או רוחנית, מצוקה, צרה.

לחש* .(לָחַשׁ, יִלְחַשׁ*), פ״ע, דבר בלאט, דבר בקול דטטה; עורר תשומת לב; טסור דברים טפה לאזן בלחש; דבר בלאט לקסם קֶסֶם, או לרפא מכה וכיו״ב; השבע בקסמים. הִלָּחֵשׁ*, שטוע לחש. לַחַשׁ, לחוש; *השמע קול (נחש); דבר פרה ב־, הוציא דבה על־. הִתְלַחֵשׁ, דבר עם רעהו בלחש.

— נְחָלִים לוֹחֲשׁוֹת*, נחלים בוערות השטטיעות כעין לחישה.

לַחַשׁ, ז, (ר׳ לְחָשִׁים), דבור בקול נמוך; דברי הקוסם והמכשף בדבור או בכתב לרפואת מחלה, דברי הלוחש על הנחש שלא ישך; אחד מתכשיטי הנשים עם קביע; °כנוי לתפלה.

— בַּלַּחַשׁ*, תה״פ, בקול דמכה דקה.

לַחֲשָׁן°, ז, איש שאמנותו ללחש למשהקים על הכמה את אשר עליהם לדבר.

(לחת) הַלַּחַת*, (הכלב), הוציא לשון מ״ל לאות ועיפות; נשום תכופות בכבדות.

לָט, ז, (ר׳ לָטִים), קסמים, כשוף.

— בַּלָּט, בַּלָּאט, תה״פ, הרש, בסתר, בחשאי.

לַט, ז, מין שרף ריחני יוצא מאילן הצרי [1].

לְטָאָה, נ, מין שרץ [2].

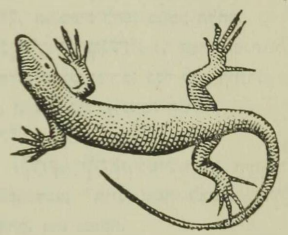

לטאה.

— כְּוֵנֵב הַלְּטָאָה*, כנוי לדבר מיעט ומוער.

לטה* (לָטָה*, יִלְטֶה*) פ״י, קלל, ארר.

לְטִיף°, ת, מתנהג באדיבות.

לְטִיפָה°, חניק באהבה; העברת יד בהבה; מטיכת חסר.

לְטִישָׁה*, נ, הרשת מתכת, פעלת החושל והלוטש; עשית ברק לדבר.

לְטִישׁוּת°, נ, פגלת דבר מלטש.

לטף (לָטַף, יִלְטֹף°), (לָטַף°, יִלְטַף°), פ״י, העבר יד על־לפנו הבה; מטוך חסד.

לַטָּר*, ז, נואם, דרשן.

לְטָרָא*, נ, כשקל ידוש.

לטש (לָטַשׁ, יִלְטֹשׁ), פ״י, הכה והדק מתכת בפטיש, חשול; חדד, השחז; עשה ברק; (לָעַן לָבָן), התבונן בדבר בכבד חד; *טפוה ביד על דבר (בצק וכיו״ב). לָטוּשׁ, היה חד ושנון; *הכה והדוק בפטיש.

לְ, טלת הנוף למדבר בעדו בורח על יחס שאליו.

ל״, ר״ת, לשון יחיד; לא ידעתי.

לְיָה, נ, טין קשוש, לויה; קשיט בבנין.

לְיוֹד*, נ, דבה, הוצאת דבה.

לי״ח, ר״ת, לצאת ידי חובה.

לַיְחָה, ר׳ לחה.

לִיכּ*, לַיִךְ*, לַיְכִי*, ט״נ, לָךְ.

לַיְלָא*, (לַיִת נָא), תה״ס, אין, לא יש; אין סה.

לַיְלָ, לַיִל (בדבור הטליזי), לַיְלָה, ז, (ס׳ לַיִל־, ר׳ לֵילוֹת, ס״ר, לֵילוֹת גם לֵילֵי־), עת הסתר השמש טעל הארץ בערב עד בקר; חשך, הסר אור; בַּעֲרוֹת, העדר שכל ודעת; סטל תקופת הצרות; °סטל השעריות השחורות (בשירי הספרדים).

— לַיְלָה, תה״ס, בלילה (הקבלה למלת: יומם).

— הַלַּיְלָה, הלילה הזה.

— בַּלַּיְלָה, תה״ס, בעת הלילה.

— גְּמָרַת הַלַּיְלָה*, נ, טין זבוב הכאיר בלילה.

— מְקֻבָּה לַיְלָה, ר׳ מקרה.

לֵילִי°, ת, של הלילה, השיך ללילה.

לִילִית, נ, שם עוף [3]; *מלכת השדים לפי האגדה; מלכת המכשפות.

לִילַךְ°, ז, מין עץ [3].

---

[1] mastic, לט

[2] לטאה ящерица, Eidechse, lézard, lizard

[3] לילית сова, Eule, hibou, owl, לילך сирень, Flieder, libos, elder

לִימוֹן, ז, טין עץ וסריו קרוב לאתרוג ומיצו חמץ[1].

לִין, ר' לון.

לֵינָא* (לַיְת אֲנָא*), לא אני, אינני.

לִינָה*, נ, טלון; סעלת הלן במקום.

לִיסְטִים*, ר' לסטים.

לִיף[0], ז, (ר' לִיסִים[0], לִיסוֹת[0]), חוטים בצומה; לימון הלקים קטנים כחוטים הנבדלים מאיזה גוף ועצם; סחילים דקים בבשר אברי בע"ח.

(לִיף), לַיֵּף*, פ"י, משור ואגוד יחד.

לִיץ (לָיִץ, לָיִיץ), לוֹצֵץ, פ"ע, בזה ולעוג.

סלוף הישרה. הָלַיִץ, הטה טן הדרך; [0]הנן והוכיח צדקת איש; דבר שובות על איש. הִתְלוֹצֵץ, (ב־), לעוג ל־, התל ב־.

לִיץ*, ז, אחת מכריכת החוטים של הסקעה.

לַיְצָן*, לַיְצָנִי*, ז, ליץ, מהתל.

לַיְצָנוּת*, נ, מהתלות, לצון, לעג, התולים, סגלת מי שהוא ליצן.

לַיִשׁ, ז, (ר' לְיָשִׁים), אריה (בדבור הבליעי); *עסה, בצק; [0]טין חיה, חהול גדול בעור טנטר[2].

לַיָּשׁ*, ז, האיש הלש ועושה עיסה.

לִישָׁה*, נ, פעלת הלש ועושה עיסה.

לַיִת, תה"פ, אין, לא יש.

— לַיִת דִּין וְלַיִת דַּיָּן, מבטא משל לאמר: אין משפט ואין שופט ואיש השוב והישר בעיניו יעשה.

לָךְ, לָךְ, טלת הנוף לנוכח ומורה על יחס שאליו.

לְ"כ, ר"ת, לא כתוב; לא כן; לסי כבודו.

לְכֹאו"א, ר"ת, לכל אחד ואחד.

לְכָאוֹרָה*, ר' כאורה.

לְכַד (לָכַד, יִלְכֹּד), פ"י, תפוש (בטובן חטרי או טוסרי), אחוז בפה או ברשת; בַּפַּשׁ (עיר) בטלחטה; בהור ותפוש בנורל. הָלְכַד, התפש; הלקח בטלחפה, הכבש; נסול ביד־; האחז בנורל; נסול בנורל. הִתְלַכֵּד, הדבק היטב, האחז יחד.

לֶכֶד, ז, (כ' לְבָדִי), מוקש, סה.

לַכָּה*, נ, טין נוזל שנותנים אותו על כלים לתת להם ברק.

לָכָה, כמו לך, טלת הנוף לנוכח.

לְכַהפ"ח, ר"ת, לכל הפחות.

לְכַ"ז, ר"ת, לכף זכות.

לְכִידָה*, נ, פעלת הלוכד והכובש.

לְכָכִים*, ז, טין דג לבן מצוי בנהרות[1].

לְכָלוּךְ*, ז, הרטבה, טשטוש, טנוף, פעלת הטלכלך והטנוף.

— כְּבֵדִי לְכָלוּךְ פָּהּ*, טעט מאד, רק די להרטיב את השפתים.

לְכָלוּכִית*, נ, לחות, לחלוחית; תאר לאשה מכוערת ובעלת טום.

לַכְלָךְ*, פ"י, טנף, נאל; הֵרטב, עשה לח.

לְכְלוּךְ*, השנף, הכער. הִתְלַכְלֵךְ*, התנאל, האלח, השנף.

לָכֵן, טלת טעם, לסבת זאת; בגלל זאת; אך, אבל; אכן, באמת.

לְכַנ"ל, ר"ת, לכן נראה לי.

לְכַ"ע, ר"ת, לכולי עלמא.

לְכַ"ש, ר"ת, לא כל שכן.

לָכֶשׁ*, ז, חוטים דקים כעין צבר, הנמצאים בארזים בין הקלפה והעץ; טין אשוח רב השרף ועלול לשרפה[2].

לָכֵת, שם הפעל טן הלוך.

[1] לכים бѣлорыбица, weisslachs, saumon blanc (salino lencichthys)

[2] לכש Pinus holepensis

[1] לימון, лимон, Citrone, citron, lemon.

[2] ליש Leopard

— לֶכֶת הַמַּעֲיִם, ר׳ הלוך מעים.

לְכַתְּחִלָּה*, תה״פ, מראש, מתחלה; לשי השקפה ראשונה; בכונה מקדמת למעשה (הסך מן: בדיעבד).

לָלְאָה, ר׳ לולאה.

ל״מ, ר״ת, לא מצאתי.

לָמֶד*, נ, שם האות השתים עשרה באי״ב העברי (ל).

— לָמֶד הַפְּעָלִים, האות האחרונה בשרש טלה (בדקדוק).

לָמַד (לָמַד, יִלְמַד), ס״ע, אלוף, קנה דעת על ידי עיון בדבר או על ידי הוראת מורים, השג ידיעה; התבונן דבר לאיש; הסכן לדבר, התרגל; *ס״פ, הורות, הרגל אחר לדבר.

הִלְמַד*, קנה דעת מאחר; הרגל בדבר.

לַמַּד, הורות, הרגל אַחַר לדבר, הכשר אחר לעניו; *הרצה והציע ענין; הוכיח, היה להוכחה, לראיה; פרש ובאר. לִמֵּד, הרגל בדבר. הִתְלַמֵּד*, הסכן, התרגל; למוד (־הַדָּבָר), למדו אותו.

— לַמַּד זְכוּת*, הצדק מעשי איש; הוכיח בראיות שפלוני זכאי.

— לַמַּד חוֹבָה*, הרשע בעשי איש; הוכיח בראיות שפלוני חיב.

— מְלַמֵּד שֶׁ־, הדבר הזה מלמדני כי־.

לֶמֶד, ז, למוד (בזיוש).

לַמְדִי, ת, לומד.

— דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ*, משפט הוצא מהכלל.

לְמַד, ר׳ למוד.

לַמְדָן, ז, מי שלמד הרבה; ידען בתלמוד, תלמודי.

לַמְדָנוּת, נ, ידיעה רבה בדבר הכתוב בתלמוד.

לָמָה, לָמָּה, ט״ש, בשביל מה; אן, למען לאי אם.

— לָמָּה זֶּה, למה.

לָמָּה*, מלת שלילה, שום דבר, לא כלום (לא־מה=לא־מאומה). ש״ו, דבר שאין לו ערך.

למ״ה, לַמְה״שׁ, ר״ת, למען השם.

למה״ד, ר״ת, למה הדבר דומה.

לָמוֹ, מלת הנוף לנסחר או לנסתרים.

לָמוּד*, ת, מְרֻגָּל.

לִמּוּד, ת, מרגל, מלמד; ז, תלמיד, חניך; *הקר דבר, חקירה; הבנה; הרגל, מדה שדבקה באדם על ידי הרגל.

— לְמוּדִים*, ז״ר, נסרים או לוחות לבסות בם בור, סי תנור וכיו״ב; לוחות עץ שעושים מהם קירות ההבית; מאסי בצק בצורת למודים.

לְמוּדִי, ת, של למוד, הנוגע ללמוד; חכם בחכמת השערים.

לְמוּדִית, חכמת השערים (בתמציקה).

לְמוּת, נ, סכת דבר ותכליתו (לקוח מכלת: למה).

לְמִידָה, נ, מעלת הלומד, למוד.

לַמְלַם*, ס״ו, התרעם, התאונן; דבר בלחש, דבר בקול דממה.

לָמָן*, ז, חוף הים, נמל.

לָמֶס, ת, מבקש, דורש (איוב ו. י״).

לְמַעַן, ט״ה, מלה להורות על תכלית ענין ומגמתו; בעבור, בזכות; (לפני פעל יבוא גם: לְמַעַן אֲשֶׁר־); יען (לפעמים, ביחוד בשירי הספרדים).

— לְמַעַן הַשֵּׁם, ט״ק, קריאה של התרגשות להזהיר לבלי עשות דבר, או לעשותו בדיוק.

לַמַּפְרֵעַ*, תה״פ, לאחור; מתחלה; לפני הזמן המיעד או הדרוש.

ל״נ, ר״ת, לשון נקבה; לי נראה.

לָנוּ, מלת הנוף ביחס שאליו לרבים ורבות.

לנ״ל, ר״ת, לכן נראה לי.

לָנָן, ר׳ לון.

לְסוּטָה*, נ, מעיל נשים קצר.

לָפָ֫ט*, ז, שודד, גזלן, לפטים.

(לַפְּט) לַפֵּט*, ס״ע, עשוק, גזול, המוס, שדוד.

לִפְטוּת*, לְפָטִיוּת*, נ, עשק, גזל, שוד.

לִפְטִי*, לְפָטִים*, לְפָטִ֫ים*, ז, שודד, גזלן, עושק.

לַפְטֵם*, לַפְטֵם*, ס״י, שדוד, עשוק, גזול.

לָפֶת*, נ, (ר׳ לְפָתוֹת*), המקום הגבוה והבולט בלחי; העצם שבה תקועות השנים (הלסת העליונה והלסת התחתונה).

לַע, ר׳ לוע.

ל״ע, ר״ת, לשון עבר; לא עלינו—עליכם.

(לַעַב), הַלָּעַב, לעוג, התלוצץ; ר׳ עלב.

הַלָּעַב*, שטוח דברי פגיעה בכבודו, הַעלב.

לָעַג (לָעַג, יִלְעַג), ס״ע, (ל־), שחוק, צחוק, התל, התלוצץ. הַלָּעַג, היה לצחוק; היה עלג בלשונו. לַעֲנִי, הַלָּעַג, (עַל־, לְ־, בְּ־), לעוג. הִתְלַעֵג, היה נלעג לשון.

לַעַג, ז, צחוק, התול של בזיון; נטנום בדבור. — לַעֲנִי מָעוֹג, צחוק חברת לצים. — לַעֲנִי שָׂפָה, שפה לא ברורה; נטנום.

לע״ד, ר״ת, לפי עניות דעתי.

לָעָה (לָעָה, יִלְעֶה), ס״י, שתה הרבה מבלי לרווה; (הַדָּבָרִים), היה מָנטנם, לא מובן.

לָעוֹג, ז, סעלת הלועג והמהתל.

לָעוּז*, ז, נכרי, זר, מדבר בשפה נכריה.

לָעוֹלָם*, תה״פ, בכל פעם; בכל אפן; באמת (לתשובה סותרת מה שנאמר לפני זה), ר׳ עולם.

לָעוֹן, ר׳ לָעִין.

לָעַז (לָעַז, יִלְעַז), ס״ע, דבר בשפה נכריה, לא עברית או לא מובנה או לא ברורה; היה כבד פה; *דבר סרה כ־. הַלָּעִיז*, (־ב־) דבר רעה ב־; דבר או תרגם בשפה נכריה.

לַעַז, ר׳ לועז.

לָעַז*, ז, שמועה רעה, דבה, דוס׳, רגין; לשון נכריה, לא עברית.

לָעַט (לָעַט*, יִלְעַט*), ס״ע, עלע, גמא, שים אל תוך הפה בתאבון. הַלָּעַט, טלא גרון אחר; *תחוב אֹכל להוך פי של בהמה או עוף, פַּשם.

לְעִיטָה*, נ, נתינת אכל לפי הבהמה או העוף, פטום, הלעטה.

לְעֵי־ל־, לְעִי־לָא־, תה״פ, לטעלה.

— מֵלְעֵי־ל־, תה״פ, מטעלה; מהשטים; [9](בקדוק) נגינה כשהיא מטעטת את ההברה שלפני האחרונה שבטעלה.

לָעִין*, ז, מין ירק גנה[1].

לְעִיסָה*, נ, סעלת הלועס בשניו; האכל שנטחן כבר בשנים.

לע״ב, ר״ת, לפני עדים כשרים.

לע״ל, ר״ת, לעתיד לבוא.

לע״ל״ד, ר״ת, לעבר לדף.

לָעַמַּת, תה״פ, נגד, מול; על יד, אצל, קרוב ל־.

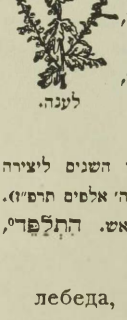

לענה.

לַעֲנָה, ז, לַעֲנָה, שם עשב מר[2]; מרירות; מחשבה רעה, מעשה עול (במליצה).

— הָגָה בַלֵּב לַעֲנָה מָרָה*, בטוי במוכן: הצטער מאד מאד.

(לעז) הַלָּעִין, שים לענה ב־, מרור את־.

לעס* (לָעַס*, יִלְעַס*), ס״י, טחון מאכל בפה, בשנים.

לע״ע, ר״ת, לעה עהה.

לפ״נ, ר״ת, לפרט נדול (מספר השנים ליצירה בהזכרת האלפים: התרס״ו—ה׳ אלפים תרס״ו).

(לפד), לַפַּד*, ס״י, הבער אש. הִתְלַפֵּד, הברק, התנוצץ.

---

[1] לעין лебеда, Gartenmelde, arroche. orache

[2] לענה полынь, Wermut, absinthe, absinth

לְפָד*, ז, מטעמים שנותנים אחרי הסעודה.

לפ״ד, ר״ת, לפי דעתי, לפי דעתי.

לְפוּת*, נ, אכילת מאכל עם הסת, פעלת הטלסת.

לְפוּם*, ר׳ לפי.

לְפוֹךְ⁰, ז, חתול ילד בחתולים.

לפ״ו, ר״ת, לפי זה.

לפו״א, ר״ת, לפי זה אמרו.

לְפִי, ט״י, כדי; בערך במספר; באמן; *(־ש־), יען אשר, על כי.

— לְפִי תֻמּוֹ*, בלי כונה מיחדת.

— לְפִי כַּךְ*, ר׳ לסיכך.

לַפִּיד, ז, (ר׳ לַפִּידִים), לבת אש, אבוקה; גזר עץ אחוז באש אחרי שטבלוהו בזפת וכיו״ב; *קונדס של עץ ובראשו כעין קערה של מתכת לתת בו שמן או עשרן ופתילות להבעיר אש להאיר; מנורה.

לְפִיכָךְ*, ט״ח, על כן, לכן, בשביל כך.

לְפִיהָ⁰, נ, כריכה בחוטים.

לְפִיתָה*, נ, מטעמים מתוקים עשוים מלפת וכדומה, נותנים אותם לקנוח סעודה אחרי האכילה.

לְפָלוֹף*, ז, לַהַה שבעין.

לפמש״ה, ר״ת, לפנים משורת הדין.

לְפָנַי, (לְפָנֶיךָ, לְפָנָיו, לְפָנֶיהָ, לְפָנֵינוּ, לִפְנֵיכֶם, לִפְנֵיהֶם), תה״פ, כנגד פני״, כויל, נגד; בעיני; טרם, קדם (במקום או בזמן).

— מִלְּפָנַי, מן; מפני; קדם.

לְפָנִי, לְפָנִים, תה״פ, בתוך, בקרב.

— לְפָנִי וְלִפְנִים*, קדש הקדשים; תוך תוכו של דבר.

לְפָנִים, תה״פ, לפני ימים רבים; בימים מקדם.

לְפָסִ*, ז, אלפס, כלי כעין מחבת עמוקה לבשל ולטגן בו.

לפ״ע, ר״ת, לפי ענינו.

לפע״ד, ר״ת, לפי עניות דעתי.

לפף *(לָפַף*, יִלְפֹּף*), לַפָּף*, פ״י, חבק; חַתל, כרוך (ילד, הוש); צַפַּל.

לְפָפָה⁰, נ, מה שכורכים בו דבר.

לפ״ק, ר״ת, לפרט קטן (בספר השנים ליצירה בלי הוכרת מספר האלפים).

לפ״ש, ר״ת, לפי שעה.

לפת *(לָפַת, יִלְפֹּת*), פ״י, אחוז מסביב.

הִלָּפֵת, נטה עקלקלות, שנה הנה והנה; ⁰התקלקל, השחת. לַפַּת*, (פַּת בָּדָד*), אכול מאכל עם הפת. לָפְתּ⁰, הִלָּפֵת.

לֶפֶת*, נ, (ר׳ לְפָתוֹת*), כיון ירק גנים[1]; כל מאכל הנאכל עם הפת.

לְפִתָּן*, ז, תבשיל של לפת; כל מאכל הנאכל עם הפת.

לְפָתָן*, ת, שראשו דומה ללפת, רחב למעלה והולך וצר וכלה בעקץ.

לַץ, ת, קל הדעת; אוהב להתלוצץ; אדם קשה; נאותן; *ז, שד.

ל״צ, ר״ת, לא צריך.

לָצוֹן, ז, לָצוּת*, נ, התול, שחוק, לעג.

לקה* *(לָקָה*, יִלְקֶה*), ס״ע, הִלָּקֶה*, קבל מכות שבט, קבל מלקות ברצועה; הֻכָּה; הֵעָנש בענש כספ; הִגִּיעַ בדבר; סבול, נשוא (מחלה); היה לבעל מום; התקלקל; ⁰הֻשַּׁח, קדור. הַלָּקָה*, הכה, יסר, הכה בשבט; עשה רזה. הֻלָּקָה*, הַלְקָה.

לַקָּוָה⁰, נ, עקום והתעוית הפה לאחד צדי הפנים.

(לָקוֹחַ*), לְקוּחוֹת*, ז״ר, קונים; בוטנים תדירים, זבונים.

לְקוּחַ*, ז, קניה, פעלת הקונה; לקיחה.

לְקוּחִים*, ז״ר, התונה, נשואים, בירת הנשואים.

לְקוּט*, ז, פעלת המלקט והמאסף, אסף.

— לְקוּטִים⁰, ז״ר, דברי חכמה, תפלות, דינים וכיו״ב; מלקטים מספרים שונים.

[1] לפת pǽna, Rübe, navet, rape

(לָקוֹט*), לְקוֹטוֹת*, ז״ר, מאספי לקט אחרי הקוצרים; כאספים, מלקטים, מקבצים; °ר׳ לְקוּטים; מקום לקוט ומקבץ או מקבל בבגד.

לָקוּי*, ת, רזה, דל, צנום, כחוש; מְקֻלְקָל; שהלקוהו, שקבל מלקות; שיש בו טום או טנרעת; שאינו בריא.

לָקִי*, ז, מכת שבט או שוט או רצועה; קלקול, השחתה; הקטנה, המעטה.

— לְקוּי חַמָּה°, ז, הקדרת השטש על ידי הירח המסתיר מעין יושבי הארץ את אור השטש.

— לְקוּי לְבָנָה°, ז, הקדרת הירח על ידי הארץ המססיקה בתקופתה בין השטש והירח.

לָקוּת°, נ, לְקוּי, סנלת דבר לָקוּי.

— לְקוּת חַמָּה°, לְקוּת הַלְּבָנָה°, ר׳ לקוי חטה, לקוי לבנה.

לקח (לָקַח, יִקַּח), פ״י, הפוש ביד; הסר דבר ממקומו ושימו ברשותו; קבל מיד הנותן, השג; קבל דבר ברצון; הביא, הוביל; הצל, סלט; הוציא דבר בערמה או בחזקה מרשות מי שהוא בידו; כבוש (ארץ); (לב) השה לב אחרים אחריו; שמוע, הָבין; השוב, הסכם בלב לעשות דבר; התכונן לסעלה; קנה בכסף; נשוא לאשה. הַלָּקַח, הַיָּוֹל; נסול בידי האויב; הסר ממקומו; *הקנה בכסף; הָנְשא לאיש. לָקוֹחַ, הַקַּחַ, הלקח, הגבא. הִתְלַקֵּחַ, תפוש איש את רעהו; התלהב, התחזק (אש).

— לָקוֹחַ אֶת שֶׁלּוֹ*, בוא על שכרו.

לֶקַח, ז, למיד, תורה, טוסר, ידיעה; *קניה; ר׳ לקיחה.

לקט (לָקַט, יִלְקֹט), פ״י, אסוף דבר מסזר, צבור, קבץ; *הפוש (כדור מידי הזורק); בָּלַב, סזר התסירה; תקן מקום קרוע בבגד, שים טלאי; תלוש עשבים וצמחים ואסוף אותם, קטוף פֵּרות ואסוף אותם; מנה באיזה מקום אחד אחר. הַלָּקַט*, הַקטף, הָאסף (פֵּרות); היה מתֻקן (מקום קרוע בבגד).

לַקָּט*, לקוט; האכל את האסרוחים (עוף).

לָקוּט, הָאסף, הקבץ הנסזר. הַלַּקַּט*, לקוט; הָאכל עופות. הִתְלַקֵּט, התאסף לאט לאט, הקבץ; האסף הנסזר.

לֶקֶט, ז, מה שלוקטים ומאספים; התבואה או הסרי שנשארו אחרי הקציר והבציר בשביל העניים; *טלאי בבגד.

לַקְטִיקָה°, נ, ענלת חרף, נררה, מזחלת.

לקטיקה

לָקְיָה°, נ, לקוי.

לָקְיָחָה*, נ, סָעלת הלוקח; קניה, סָעלת הקונה; נשואים, חתונה.

לָקִיט*, ז, משֶׁרת הרר בבית אדוניו ועומד לשרות הבית, לכבדו, לסנותו, ללקט עצים להסקה וכיו״ב; משרת לעבודת הקצירה עד האסוף.

לְקִיטָה*, נ, אסף, סָעלת המלקט.

לְקִיחָה*, נ, סָעלת המלקח בלשונו, לחיכה.

לָקִישׁ*, ת, מה שצומח או שנולד בזמן מאחר.

לַקְלַק*, פ״י, לקוק, העבר הלשון על דבר.

לַקְמָן*, תה״ס, הלאה, למטה.

לק״ס, ר״ת, לקבל סרס.

לקק (לָקַק, יָלֹק), לָקֵק, יְלַקֵּק), לַקֵּק, פ״י, נמוא בלשון דבר נוזל, העבר הלשון על דבר.

— כְּכֶלֶב הַמְלַקֵּק מַן הַיָּם*, משל לדבר גדול וענקי שאי אפשר להקטינו.

לַקְקָן*, ז, לַקְקָנִית*, נ, זוללן, זוללה.

לִקְרַאת, תה״ס, נוכ, נגד, לפני.

(לקש) לָקַשׁ, לקוט הסָּמוּר; בצור הענבים האחרונים. הַלָּקַשׁ*, בוא באחור זמן. הַלָּקַשׁ*, אחר, בושש, התמהמה (ביחוד בקציר). הָלְקַשׁ*, התאחר.

לָקָשׁ, ז, העשב המאחר לצמח; צמח שני לעשב אחרי הקצירו; מלקוש, הגשם היורד באחרית ימי הגשמים.

ל״ר, ר״ת, לשון רבים; לשון רעה.

(לרע) מְלָרֵעַ*, תה״פ, מתחת, מלמטה; (בדקדוק), נגינה כשהיא מטעמת את ההברה האחרונה של המלה.

ל״ש, ר״ת, לא שני (זה נאמר רק אם*); לא שנא (אין הבדל); לא שיך; לית שמורים.

לָשַׁד, לָשַׁד, ז, שקיי, שמנונית; הלה החיוני; מאכל שמן.

לָשַׁדִּי*, ת, שיש בו לשד.

לשה״ב, ר״ת, לשנה הבאה בירושלים.

לשה״נ, ר״ת, לשכת הנוית.

לשה״ר, ר״ת, לשון הרע.

לָשׁוֹן, זו״נ, (ר׳ לְשׁוֹנוֹת), אבר בפי החי המתנועע לרצונו והוא כלי המאכל והדבור; כשרון הדבור; תכונת הדבור; שפה״ר; עם, שבט, אמה; פלח, נתח, חתיכה; לשון (לשון אש, לשון ים וכיו״ב); *פרש, פתיל רחב, תקוה; כל דבר היוצא מעקרו ומתפשט בצורת לשון; נוסח; סגנון הדבור; הוראת מלה; אמן שפוש שם וכיו״ב בטין ובטפר (בדקדוק: לשון זכר, לשון יחיד וכיו״ב).

— הַאֲרַךְ לָשׁוֹן עַל־, לעג, התליצץ.

— הַבָּה בַלָּשׁוֹן אֶת־, הַלשין, רכי רע.

— חָרוּשׁ לָשׁוֹן, (כלב), נבוח.

— עָמוּם בְּלָשׁוֹנוֹ*, ת, ככד לשון, ככד פה.

— שַׁנַּן לָשׁוֹן, דבר הערות.

— לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם*, שפת אנשים רגילה, שפה מובנה לבני אדם, שפה שמדברים בה.

— לָשׁוֹן הָרָע*, נ, דבה, רכילות, דברים רעים שאדם מספר על הברו.

— לָשׁוֹן זָהָב, נ, חתיכת זהב בצורת לשון.

— לָשׁוֹן יָם, נ, הלק ים הנכנס אל היבשה.

— לָשׁוֹן מֹאזְנַיִם*, נ, מוט בחלל קבוע בכר המאזנים להורות על דיוק המשקל בחיותו מאזן, קוראים לו גם נסס המאזנים.

— לָשׁוֹן מְדֻבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת, דברי עתק וגאוה.

— לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן*, הכאת מלים אחדות שוות או קרובות בצלצול ושונות בהוראתן.

— לָשׁוֹן נֵקִי*, לָשׁוֹן נְקִיָּה*, נ, לשון כבוד, דבור במלים נקיות ולא נסות.

— לָשׁוֹן לָדֶשׁ*, נ, שפת עבר, עברית.

— בַּעַל לָשׁוֹן*, ז, היודע לדבר היטב; היודע לשונות שונות.

— חֲלָקַת לָשׁוֹן, נ, הגה״ח, חנף.

— רְחַץ לָשׁוֹן*, ז, מדבר דברים מגנים.

לָשׁוֹנִי*, ת, השיך ללשון, של הלשון.

לשמ״ש, ר״ת, לפני שבש ינון שמו.

לָשְׁכָה, נ, (ר׳ לְשָׁכוֹת, ס״ר לְשָׁכוֹת), חדר על יד בנין גדול עשוי לתשמיש מיוחד, תא, בית, אולם.

— לָשְׁכַּת הַגָּזִית*, נ, בקום מושב של הסנהדרין הגדולה בבית המקדש.

— לָשְׁכַּת הַמִּסְפָּר*, נ, משרה, החדר שהסופרים יושבים בו.

— לָשְׁכַּת חֲשָׁאִים*, נ, שם לשכה שהיתה במקדש לענייני צדקה.

לָשְׁלֶשֶׁת*, נ, צאת תרנגלים.

לָשָׁם, ז, טין אבן יקרה אדמדמת.

(לשן) לָשַׁן, סי״, התניא רבה על אחי. הַלְשָׁן, הכות בלשון את אחר, דבר או כתוב שנעה על אחר; הוציא רבה על אחר.

לָשְׁנָא*, ז, לָשׁוֹן.

— לְשָׁנָא בִּישָׁא*, לשון רעה.
— לְשָׁנָא מְעַלְיָא נָקְטָ*, אחז בלשון נקיה, דבר בלשון נקיה.
— כְּהַאי לְשָׁנָא*, בלשון הזה.
לש״ש, ר״ת, לשם שמים.
לית, ר״ת, לא תעשה.

לְתִיתָה*, נ, רשימת נרעיני תבואה בעים לשני שחיתם.
לָתָךְ, ז, מדת היבש, חצי החטר, ט״ו סאה.
לְתַת* (לָתַת*, יִלְתַּת*), לַתַּת*, ס״י, לַרשב נרעיני תבואה לשני השחיתה או הכתישה; עשה רך ורשוב.

מ

מ, האות השלש עשרה באל״ב העברי, ושמה ״מֵם״; ס״ם, ארבעים.
מ־, מֵ־, אות יחס: מן, מתוך.
מַ־, באי לפעמים (בדגש חזק אחריה) בטקום: מה (מָזֶּה—מַה זֶּה).
מ, ר״ת, טפסת; מחזור; משנה.
מָ*, מנ״ס, מה.
מ״א, ר״ת, מקום אחר; מקום אחד; מדרש אגדה; מלאכים א׳; מים אחרונים; מנהג אבותינו.
מא״א, ר״ת, מלתא אגב אורחא, דבר טובא דרך אגב.
מַאֲבוּם, ז, אוצר תבואה.
מַאֲבָק*, ז, כיס האבק המסרה שכראש האבקן.
מַאד, ז, כח, יכלת; התאמצות; רכוש, עשר.
מְאֹד, תה״פ, בתכלית הרבוי בעדה או בספה, בכמות או באיכות (תבוא אחרי תאר או פעל או תאר הפעל, ולפעמים היא באה כפולה: מְאֹד מְאֹד, וכן: בִּמְאֹד מְאֹד, וכן: עַד מְאֹד, עַד לִמְאֹד).
(מאד״) הֵמְאַד*, פ״י, הרבה במאד, עשה שיהיה מאד.
מְאַדִּי*, ת, רב; תדירי.
מַאֲדִים*, ז, אחד מכוכבי הלכת שאורו נראה לעינינו אדמדם [1]; *אליל המלחמה.

[1] מאדים Mapc, Mars

מְאָה, נ, (ס׳ מֵאַת־, ר״ז, מָאתַיִם, ר, מַאוֹת), שם מספר, עשר עשרות; *מאה שנה, יובלים.
— אַחַת, שְׁנַיִם, שְׁלֹשָׁה, וכו׳ לְמַאָה, אחד, שנים, שלשה וכו׳ אחדים מטאה.
— מַאָה רַבְּלִים*, ר׳ נדל.
(מאה) הַמַּאָה*, הַמָּאוֹת*, הכפל דבר מאה פעמים.
מאה״נ, ר״ת, מאור הגולה; מאור הנחל.
מַאֲוַי*, ז, (ר׳ מַאֲוִיִּים), מה שאדם מתאוה.
מָאוּם, ז, מום, חסרון, מגרעת, נרשן; ס״נ, מאומה, דבר קטן, דבר מה.
מְאוּמָה, ס״נ, דבר מה, דבר קטן יהי מה שיהיה.
— לֹא מְאוּמָה, אַיִן מְאוּמָה, לא שום דבר.
מָאוֹן*, מָאוֹן*, ז, סרוב, אי־חפץ; השבת פני־; התחרטות של נערה שלא בנרה ומחאתה אחרי שהשיאוה אחיה ואמה, על שהיא נשואה שלא ברצונה.
מָאוּם, ז, דבר שמשליכים מהבית חתיצה לפחיתות ערכו.
מָאִים*, ת, בעל ומאם.
מַאִים*, מַאוּם*, ז, תועבה, נעל נפש; מאיסה, רגש המאם בדבר.
מָאוֹר, ז, (ר׳ מְאוֹרוֹת*) גם מְאוֹרִים*), דבר הנותן ומפיץ אור; האדה, נתינת אור; זהר, בהירות;

*אור; חלון קטן לאור.

— מְאוֹר עֵינַיִם, ז, הצהלת פנים; *כח הראות; (עור, בלשון סני נהור).

— מְאוֹר הַגּוֹלָה⁰, שם כבוד לגדולי הדור בימי הבינים.

מְאוּרָה, נ, חור בעפר, נקב באדמה (מקום משכן הנחש).

מְאוּרָה⁰, נ, שם לסיוט, שקוראים ביטים קבועים בתפלה (בפסקת: יְצַר הַמְּאוֹרוֹת).

מְאוּרָע*, ר' מארע.

מְאָזְן⁰, ת, מָשׁכב ישר, הנמצא בטבע טוב המאזנים.

מַאֲזָן⁰, ז, השואת החשבונות.

מֹאזְנַיִם, ז״ז, קנה משקל עם שתי כפות לשני קצותיו.

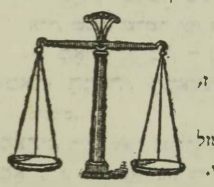

— מַזְּל מֹאזְנַיִם*, ז, קבוצת כוכבים; מזל חדש תשרי.

— מֹאזְנֵי מִרְמָה, מאזנים מֹאזְנֵי רֶשַׁע, מאזנים לא נכונים, לא ישרים.

— מֹאזְנֵי צֶדֶק, מאזנים נכונים ואמתיים.

— לְשׁוֹן מֹאזְנַיִם⁰, נֶפֶשׁ מֹאזְנַיִם*, מוט ברזל קבוע בבר המאזנים להורות על דיוק המשקל וכי כפות המאזנים ישרות אחת כלפי השניה.

מַאֲחָזָה⁰, נ, (ר' מַאֲחָזוֹת⁰), מקום שדבר נאחז בו.

מְאֻחָר*, ז, החלק האחורי של דבר; הזמן שהוא באחרונה.

— שָׂטָר חוֹב מְאֻחָר*, ז, שטר שנכתב בו זמן המלוה אחרי הזמן האמתי.

מַאי״, מ״ש, למה? מה?

מַאִים, ת, נורא, מבהיל.

מַאַיָּמָתַי*, מ״ש, מאי־כתי? באיזה זמן?

מָאֵן⁰, ת, משלל, שאין בו, שחסרה בו המציאות.

מְאֵסָה*, מַאֲסוֹת*, נ, בחילה, רגש הבאש בדבר.

מַאֵת⁰, ש״מ, מדרגת המאה (בחשבון); חלק מטאה.

(מאך*) הַמְאָךְ*, הַשפל, הבזוי.

מַאֲכָל, ז, (ר' מַאֲכָלוֹת*), אכל, מזון דת, דבר הנאכל.

— עֵץ מַאֲכָל, עץ שפריו נאכל.

— צֹאן מַאֲכָל, נ, (במליצה) הבכשים העומדים לטבח ולאכילה.

— הַמְעֵט מִמַּאֲכָלְךָ וְהוֹסֵף עַל דִּירָתֶךָ*, בטוי עממי יהודי, לאמר כי דירה טובה קודמת למאכל טוב.

מַאֲכָלָם⁰, ת, שיש בו הרבה תושבים, מרבה באכלסים.

מַאֲכֶלֶת, נ, אבילה של בליון וחשבנה; *מין כנה המצויה בנוף בעיח או בעצים; חיה דקה דבקה בנוף אחר והיא נוגעת מטמא, טפיל.

מַאֲכֶלֶת, נ, סכין, סכין גדולה לשחיטה, חרב.

מַאֲכָת⁰, ת, שיש עליו אכת, ששמי עליו אבק.

מַאֲלָךְ*, ת, טלטל, מרגל.

מַאֲמָץ, ז, (ר' מַאֲמַצִּים), התחזקות, התאבצות, התגברות.

מַאֲמָר, ז, (ס' מַאֲמַר, ר' מַאֲמָרוֹת), דבור, בטוי שפתים; מצוה, פקודה; *פלה; ארוסים (ליבמה); ⁰פרק, ענין בדברי סופר, מחקר בענין, חבור באיזה ענין בעתון או בקבץ; משפט, מחשבה המבטאה בכלים, אפי פלים המביעות ענין אחד.

— מַאֲמַרוֹ שֶׁל־הוּא מַעֲשֶׂה*, דבורו של פלוני חשוב כמעשה כי בדאי יפלא את אשר אמר.

מָאן״, מַאן״, ט״ש, מי? מ״נ, הוא.

— מַאן דְּהוּא״, מי שיהיה.

– מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ, (כי הזכיר שמו), בטוי במובן; מה שיך זה לכאן?

(מאן) מָאַן, (מַאֵן), יָמָאֵן, פ״ע, לא חפץ, סרב, אמור: לא, אמור: אינני חפץ. *פ״י, עורר אדר שיפאן, שלא יחפץ.

מָאֵן, (ר׳ מָאֲנִים), מַאֲן, (ר׳ מַאֲנִים), ת, מְסָרב; מקשה לבו לבלי חפץ לעשות דבר.

מַאֲנָה*, ת, מרמה, מתעה, מונה.

מָאנִי, ז״ר, ר׳ מנא.

מָאנָךְ, ת, כעמד ישר מלמעלה למטה במצב אנך.

מאס (מָאַס, יִמְאַס), פ״י (גם עם בָּ־), הרגיש לא רצון, הרגיש גֹּעל לדבר; תעב, בוז, שנא; גנה, עזב, נטש. הֵמְאַס, היה נתעב ובזוי; הִמְאַס*, עשה דבר מאוס.

מָאֵס*, ז, מאיסה, מאוס.

מַאֲרָה, ז, בית האסורים; אסירה, סֹעֲלת האוסר.

מַאֲפָה, ז, (ס׳ מַאֲפֶה), דבר אפוי.

מַאֲפֵיהּ, ג, בית האוסה, בית הנחתום.

מָאֲפֵל, ז, דבר באפיל ומחשיך; חשך ואפלה.

מַאֲפֵלָה, נ, אפלה איטה, מאפל גדול; צנאון, מקום אין מים בו.

מַאֲפָרָה, נ, קפסה או כוס או קערה או כלי קבול אחר ששמים על השלחן לשפך בהם את האסר מהסיגרה.

(מאר) הֵמְאַר, פ״י, נקור, דקור, פצוע; הֻדבק, התפשט.

מַאֲרָב, ז, מקום מושב האורב לארב; הגדוד היושב במארב.

מְאָרֵב, ז, אורב.

מַאֲרָה, נ, (ס׳ מַאֲרַת, ר׳ מְאֵרוֹת), קללה; הרע הבא בסבת קללה; אברון, כליון; דבר רע ומקלקל.

– לְמַאֲרָה*, לאבדון, למחתה.

מַאֲרוֹפָה*, נ, קרדם להפור בו ולתלש בו נטעים; כין כלי חסירה רחב בקצהו.

מארו״ל, ר״ת, מאמר רבותינו זכרם לברכה.

מְאָרָח*, ת, מכנים אורחים.

מַאֲרִיךְ*, ז, שם לאחת הנגינות, כמו מתג.

מַאֲרָךְ*, ת, סגלגל, שהוא בצורת ענול ביצי, מרוּט, ענלגל.

מְאֹרָם*, ת, שבא בברית האוסים.

מְאֹרָע*, ז, (ר׳ מְאֹרָעוֹת גם מְאוּרָעִים*), מקרה, מעשה שהיה.

– מַעֲיַן הַמְּאֹרָע*, מטה שקרה באותו יום, באותו זמן.

מָאשָׁכָן*, ת, שאשכיו גדולים ביותר.

מָאשָׁר, ת, מצליח, מצליח בדרכיו, שמצא אשר.

מָאשָׁשׁ*, ת, חזק, אמין.

מָאתַיִם, ש״מ, שתי מאות.

מ״ב, ר״ת, מה בכך; מתן בסתר.

מַבְאִישׁ, ת, נותן ריח רע.

מב״ד, ר״ת, משיח בן דוד; מיתת בית דין.

מַבְהִיל*, ת, מעורר פחד ובהלה.

מַבְהִיק*, ת, מזהיר, מאיר.

מְבֻהָל*, ת, שבא בבהירות יתרה; שבא בפחד ובהלה.

מְבֻהָק*, ת, ברור, שאין ספק בו; מנֻסה, מוטחה; מזהיר מאד.

מב״ו, ר״ת, מלך בשר ודם; מתנת בשר ודם.

מָבוֹא, ז, (ר׳ מְבוֹאוֹת, ס״ר מְבוֹאֵי־), מקום שדרכו באים לאיזה מקום; ביאה אל תוך־, פרוזדור, חדר שדרך בו יבואו אל האולמים; ענין; פתיחה בספר, הקדמה, ראשית דבר.

– מָבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ, ז, פאת מערב, מקום שקיעת השמש בערב.

– מָבוֹאוֹת יָם, ז״ר, מקום בא האניות אל החוף.

מָבוֹי*, ז, (ר׳ מְבוֹאוֹת*), פרוזדור, חדר לעבר בו; רחוב צדדי מקרה והוא צר וקטן ויש בו חצרות אחדות; חצר גדולה שרבים בוקעים בתוכה.

מָבוֹךְ, ז, מקום דרכים מסבכות שאדם נבוך בו ואינו יודע איך לצאת ממנו.

מְבוּכָה, נ, בלבול, אי ידיעה איך להנצל ומה לעשות, מהומה, התבלבלות השכל; ר׳ סבוך.

מַבּוּל, ז, נשם רב וחזק מאד, שטף מים רבים; השטף שהיה ביטי נח; *זרם, שטף (של דבריס, של דמעות, של כספים וכיו״ב); הרבן, הרס.

— דּוֹר הַמַּבּוּל*, אַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל*, האנשים שהיו ביטי נח.

מְבוּסָה, נ, מרמס, תבוסה; בסלה נמורה של האויב.

מַבּוּעַ, ז, מקום נביעת מעין, מקור.

מְבוּקָה, נ, ריקות, שממון; חרבן, הרס.

מְבוֹרָא*, מַבָּרָא*, ז, מנהל הוברה, בעל מעברה.

מְבוּשִׁים, ז״ר, הניד והאשכים, אברי הבושה לזכר.

מְבוּזֶה*, ת, ר׳ בזמן.

מִבְחוֹר, ז, (ס׳ מִבְחוּר), הדבר היותר טוב, מה שהאדם בוחר בו.

מִבְחָן, ז, מסה, בחינה, פעלת הבוחן; בחינת התלמיד בידיעותיו את הלמודים.

— עָמוֹד לְמִבְחָן, נמה על ידי בוחנים.

— עָמוֹד בְּמִבְחָן, יצוא בהצלחה בבחינה, הצלח בבחינה.

מִבְחָר, ז, (ס׳ מִבְחַר), הטוב מכל, הנבחר והרצוי מכל; בחירה, פעלת הבוחר.

מְבֻחָר*, ת, היותר טוב, הנבחר.

מַבְחֵשׁ, ז, כלי עץ לבחש בו את הקדירה, בחשה.

מַבָּט, ז, תקוה, תוחלת; מה שמביטים אליו בעת צרה ומקום עזרה ממנו; מראית עין, ראות העינים.

— חָכְמַת הַמַּבָּט, נ, חכמת טבע ההכשה, חכמת הראיה.

מַבְטָא, ז, (ס׳ מִבְטָא), דבר שפתים, מוצא פי איש, אמן הברת הדבור; אמן קריאת התנועות (בבטא אשכנזי ובמבטא ספרדי); דבור.

מַבְטָח, ז, (ס׳ מִבְטָח, כ׳ מִבְטָחִי, ר׳ מִבְטָחִים), בטחה, בטחון מבחר רעה; דבר שאדם בוטח בו; תקוה, תוחלת; משען, מסעד; מבצר, מצודה.

מַבִּין, ת, רב ומורה (דהי״א כ״ז—לב); *מבין היטב מהות דבר.

מְבִינוּת, נ, (בלשון ההמון), פגלת הבנין איבות ומהות דבר וידע לערכו בדיוק.

מָבָךְ (?), ז, מוצא נהר, ראשיתו.

מַבְכִּירָה, נ, יולדת בכור.

מַבְכָּר*, ת, בשור, נמול (פרי).

מִבְלָט, ז, כה שבולט מדבר.

מַבְלִיגִית, נ, מאמצי כח, התחזקות, התאמצות; התאפקות.

מִבְלָם*, ת, סתום; מבוץ וקצר.

מַבְלַעַת*, נ, החלק העליון של בית הבליעה.

מִבְנֶה, ז, בנין.

מִבְסָם*, ת, שהתקן בבשמים.

מִבְעֶה*, ז, שטבה, חרבן.

מַבְעֶה*, ז, לוקח יבול שדה אחר בעצמו או מכלה אותו על ידי בהמתו.

מַבְעִיר*, ז, משחית יבול שדה אחר על ידי בהמתו; האיש המצית אש.

מַבְעֶרֶת*, נ, זקת אש, נפרוי.

מב״צ, ר״ת, מבשר צדק, כנוי לאליהו הנביא.

מַבָּצָר, ז, (ס׳ מִבְצָר, ר׳ מִבְצָרִים נם מִבְצָרוֹת, ס״ר מִבְצָרַי), חזק, עצם; מקום נדור חומה חזקה שקשה לאויב ללכדה.

מַבְקֵעַ*, ז, כלי מסע להבקיע חומת מבצר.

מָבָקָר*, ז, מי שכותב בקרת על ספר וכדבר בשבחו או בגנותו; מהפש אחרי פיפים בדבר; מטנה מצד המכשלה לבקר הספרים שלא יבוא בהם דבר שלא לפי הדק; מטנה לבקר ולבדק דבר.

מְבַקֵּשׁ, ז, הדבר שחפצים בו, שמבקשים אותו; תכלית, מטרה.

מַבְרֵאָה, נ, בית בריאות, טיין בית חולים לרפא בו את החלשים אחרי הבראם מחולתם.

מַבְרֵג, ז, מכונה לעשות בה ברגים.

מַבְרֵזָל, ת, מצפה ברזל.

מִבְרָח, ז, (ר׳ מִבְרָחִים), קהל הבורחים מהמלחמה.

מַבְרֵחַת, נ, אשה המעבירה לפני נשואיה את נחלתה מבעלה כדי שלא יירשנה.

מַבְרִיחַ, ז, האיש העוסק בהברכת ענפים באדמה כדי שיקלטו.

מַבְרַכְתָּא, נ, אוּרחה, שיר, ארחת נוסעים על נמלים; ארחת נמלים נושאים סחורה.

מִבְרָץ, ת, בחיר, נראה; טלא ונדוש ועובר על נדוניו (נדה וכדומה); פתוח מקצה לקצה.

מִבְרָק, ז, הודעה הבאה ברחוק בכח החשמל (תלגרפה).

מִבְרֶשֶׁת, כלי שערות קשות לנקות בו בגדים וכדומה, משערת.

מָבַשׁ, ר׳ מבושים.

מְבַשֵּׁל, ז, מי שעוסק בבשול.

מְבַשְּׁלוֹת, נ״ר, מקום שנותנים את הסירות לבשל בכירה; מטבחה, החדר שבו מבשלים.

מִבְשָׂם, ת, שתקנוהו בבשמים.

מִבְשָׂר, ת, ששטע בשורה טובה.

מב״ת, ר״ת, מנשים באהל תברך.

מַג, ז, כהן, מכשף, אמנוש, מנוש.

— רַב מָג, תאר שר משרי מלכות בבל.

מ״ג, ר״ת, מחזור גדול (כ״א שנים); מסורה גדולה; מלת נוף (בדקדוק).

מג״א, ר״ת, מגלת אסתר.

מַגֵּב, ר׳ מגוב.

מַגְבָּה, נ, גביה, אספת הכסף מבעלי החוב.

— מַגְבַּת חֲכָמִים, נ, אספת כסף לתמיכת תלמידי חכמים.

מַגְבִּית, נ, גבית כסף לצדקה; גבית מסים; גבית כסף, גבית חוב.

מָגְבָּל, ת, שיש לו גבול וקצה; לא גדול, לא רב; חסר שכל.

מַגְבָּלָה, נ, מלאכת קליעת שרשרת; הגבול שבין שני שטחים הגובלים אחד לשני.

מַגְבֵּן, ז, עושה גבינה.

מַגְבָּע, ז, כובע שהוי גבוה בגליל שמשתמשים בו בחגיגות רשמיות וכיו״ב.

מָגְבָּע, ת, לבוש מגבעת.

מִגְבָּעַת, נ, כובע גבה כעין גביע מהפך.

מַגָּבֶת, נ, משפחת בד לנגב בה הידים, הפנים וכיו״ב.

מגג, (מָגַג, יָמֹגּ), ס״י, הכם, עשה רך.

מָגָג, ז, מין גומי שעושים ממנו חבלים.

מָגָד, ז, (ר׳ מְגָדִים), ברכה; פרי טוב בשעטו.

— פְּרִי מְגָדִים, פרי ברכה, פרי טוב טעם.

(מגד) הַמְגַדֵּד, המתק; ברך, נתן ברכה.

מִגְדָּל, מִגְדֹּל, ז, (ס׳ מִגְדָּל, ר׳ מִגְדָּלוֹת גם מִגְדָּלִים), בנין גבוה למחסה מאויב ושעליו מיעמידים כלי מלחמה, ולמעמים עומד עליו צופה לראות מרחוק; עיר בצורה; במה, עמוד; *ארון גבוה לאצור בו חפצים, תבה גדולה נפתחת מן הצד, ששמים בה דברים לשטרם; מטבעות מונחות האחת על השניה כעמוד; °אחד מכלי משחק האשקקי, צריח, ר׳ אשקקי.

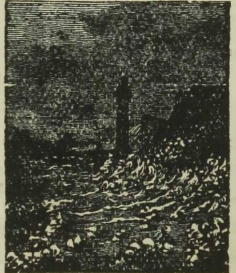

מגדלור

— מִגְדָּלוֹת מֶרְקָחִים, מקוֹמות צוֹמחים בם מיני בשם.

— מִגְדַּל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר, ז, חלום שוא, הזיה, חזיון הבל.

מִגְדָּלוֹר, ז, מגדל־אור, סנס, מגדל גבוה על שפת הים או על סלע בלב הים לתתן יראוהו הנוסעים בים ויזהרו.

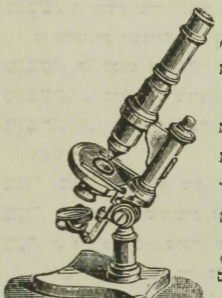

מגדלת

מִגְדֶּלֶת, נ, אוטנה, טינקת, קוליע שער לצמות.

מַגְדֵּלֶת, נ, זכוכית מגדלת, זכוכית אשר דרכה יראו כל הדברים גדולים.

מִגְדָּנוֹת, נ״ר, דברים יקרים; מתנות, מנחות (?).

מַגְדָּר*, ת, שיש לו גדר מסביב.

מָגָה*, ת, שהניחו ותקנו אותו (ספר, בתב ובדיבור).

מַגְהֵץ, ז, כלי ברזל שמחממים אותו לנתן בו בגדים ולבנים למען יהיו חלקים ובבריקים.

מָגְהָץ*, ת, שנחצו אותו במגהץ, שהחליקו אותו במגהץ; מצחצח.

מְגוֹ, מִיגוֹ, מ״ח, אחרי אשר; יען אשר; הואיל ו־.

מַגּוֹב*, ז, טין מזרה טלא שנים לזרות התבואה אחרי הדיש; טין מנפה בעלת שנים לנרף בה הקש טן התבן או לישר את האדמה החרושה וכדומה.

מָגוֹד*, ז, כלי לתלות עליו או לשטח עליו בגד.

מְגוֹן, ת, בעל צבעים וגוגים שונים.

מְגוֹסָא, ז, מאכל, תבשיל, אחד מסיני המאכלים של סעודה.

מְגוּפָה*, נ, טיט וכו״ב שנסים בו פי חבית; סכר, סתם.

מְגוּפַת הַיּוֹצֵר*, נ, גוש של טיט שמשתמש בו היוצר לעשות כלים.

מָגוֹר, ז, פחד, טורא מפני דבר העתיד לבוא או שאפשר שיבוא.

מָגוֹר, ז, (כ׳ מְגוּרִי, ר׳ מְגוּרִים), מקום מושב לגר; מעון, דיורה; ישיבה של גר בארץ; *בסיס, יסוד; שכן, שוכן עם איש בדירות קרובות זו לזו.

מָגוֹרָה, נ, (כ׳ מְגוֹרָתִי, ר׳ מְגוֹרוֹת), בעור, אחד, מורא מפני דבר העתיד לבוא או שאפשר שיבוא.

מְגוֹרָה, נ, (כ׳ מְגוּרָתִי, ר׳ מְגוּרוֹת), אסם, בית אוצר לתבואה; פחד, מורא, מגורה; *כרכה, מקוה מים; חצר שבה דירות רבות; אחד הבתים הקטנים שבתוך תבה; אחד הדפדים הקטנים שבתוך ארי (כאנושים וכיו״ב); החדרים הפנימיים שבנוף.

מְגוּשׁ, ז, אשף, קוסם, מג, אבוטיס, כהן בכשף.

מְגֻזָם*, ז, גזוזה, הפרוזה, הסלנה.

מְגֻזָם*, ת, מפריז, בסלוז, מגדיל דבר או מספר יותר הרבה מטה שהוא באמת.

מַגְזָרָה, נ, גרזן, ברזל גוזר ומולה ובוקע.

מִגְזָרָה, נ, תבנית לגזר על פיה חלקי הבנין.

מִגְזָר*, ז, חתיכה, גזר, נתח.

מִגְחָד*, ת, מעורר צחוק ובוז.

מַגִּיחָה*, נ, התקה, עשית דבר בוצק לנזול.

מַגִּיד, ז, מספר; מבשר; *יריטן בבית הכנסת, נואם; *מטיף; *מלאך המתגלה לאדם להגיד לו עתידות.

— מַגִּיד שֶׁ־*, מבטא במובן: הכתוב מלמדנו ש־.

מְגֻיָּד, ת, שיש בו גידים; שבריתו את גידיו.

מְגִידוּת, נ, דרשנות, הטפה, תורת הדרוש.

מַגִּיהַ*, ז, מתקן השבושים בספר; איש מקצוע בדפוס לתקן השבושים הטתרזים בשעת סדור האותיות.

מְגִיזָה°, נ, מַעברה.

מְגִיל*, ז, סעודה; קערה, תבשיל.

מַגָּל, ז, (ס' מַגַּל, ר' מַגָּלִים, ס"ר מַגָּלַי), מעין סכין עקומה לקצר תבואה, חרמש.

— מַגַּל־יָד*, ז, סכין בעלת שתי פיות אחד חלק ואחד סנום כמשור.

מגל

(מגל°) מַגֵּל°, עשה מַגלה.

הִתְמַגֵּל°, הֵעשה מַגלה, הֻטלא מַגלה.

מַגְלֵב*, ז, שוט, שבט; מכת השוט; מַתנ; טכה, צרה.

מַגְלָגַל°, ת, מי שנתגלגל אחרי מותו בבע"ח (לפי אמונות יהודים); שיש לו צורת גלגל, שהוא מעגל; (ע"ת), כבוש ונתון במלח.

מַגְלָגַלְתָּ*, (בֵּיצָה), ביצה שמבשלים אותה שלמה במים רותחים באפן שתשאר רכה; (עיסה), בצק שגלוש כל צרכו.

מַגְלָה, נ, קלף או ניר ארך גגלל וכדוך לכתב עליו ספר; ספר כתוב על קלף או ניר כזה; *מגלת אסתר; שם מסכת עוסקת במגלת אסתר ובענייני פורים.

— מַגֶּלֶת יוּחֲסִין*, נ, ספר היחס לבתי אבות.

— מַגֶּלֶת קִינוֹת*, נ, מגלת איכה.

— מַגֶּלֶת תַּעֲנִית*, נ, רשימת היום שאין מתענים בהם.

— חֲמֵשׁ מְגִלּוֹת*, ספרי אסתר, רות, שיר השירים, איכה וקהלת.

מַגְלָה°, נ, לחה לבנה המתהוה במכה.

מְגַלֶּה*, ת, שגלהו אותו; °שגלחו את זקנו.

מגלן משפחת ארוכי השוקים, חסידה מצרית[1].

מַגְלָן, ז, שם עוף

[1] מגלן ибис, Ibis ע

מַגְלָשׁ°, ז, כלי שמרתיחים בו מים.

מג"מ, ר"ת, מצוה גוררת מצוה.

מַגְמַג*, ס"י, ערבב תבשיל בכף בקדרה; המס, התך. הִתְמַגְמֵג*, התך, המס.

מַגְמָה*, נ, הצד שאליו מטגונים; שאיפה, חפץ, נטית הרוח; °נטיה, דרך; מטרה.

מַגְמָם°, ת, מי שנשארו נוביות בסניו אחרי מחלית האבעבועות, סנוף.

מָגְמָר*, מַגְמֵר*, ז, מיני בשמים ששמים אותם על גבי נחלים לעשן בהם את הבתים להעלות ריח טוב; גמר, אחרית.

— לְבָרֵךְ עַל הַמָּגְמָר°, לברך על גמר דבר.

מְגַמֶּרֶת*, נ, מחתה שמגמרים בה את המגמר.

(מגן) מָגֵן, ס"י, מגר, המגר ל־; עשור, צנוף, שים עטרה על־ (משלי ד. ט.); °הגן על איש.

מָגֵן, ז, (ס' מָגִנּ, כ' מָגְנִּי, ר' מָגִנִּים), שם גדול של מחבת וכיו"ב שאוחז הלוחם להחסות מאחרי חרב וחץ; מחסה, מסתר; מבטח, משען; °ברכת אבות, הברכה הראשונה בברכות שמונה עשרה (הנוסחת בבליט: מגן אברהם).

— מָגֵן דָּוִד°, ז, צורת משלש מגן על משלש הפוך (ישמאמינים כי זאת היתה צורתו של מגנו של דוד המלך).

מגן דוד

— מָגֵן הַמֶּלֶךְ, *צורת מגן שהוא כעין מגן מיוחד לבעליו.

מָגֵן°, ת"ס, חגם, בלי כסף; הבא מבלי שיהיו ראוים לו; לחגם; ללא אמת.

— עַל מָגֵן°, ת"ס, בחגם.

מְגֻנָּה, נ, צוקה, צרה; דחק, לחץ.

— מָגֵן עַל לֵב, תמהון לבב, בעתה, בהלה.

מָגֵנָה*, ת, מכער, לא נאה; מאוס, מגאל.

מַגְנוֹן*, ז, (ר' מַגְנִית*), קרב המכונה, אברי המכונה המגיטיים.

מְנוֹר, ז, מַבָּך, טעין סכנה ששמים על המנורה.

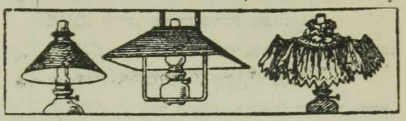

מנורים

מַנָּם, ז, קערה קטנה, צלחת; קערה קטנה תחת סוס.

מַנָּס, ז, בנין על מכסה האניה הקדמי.

מנ״ס, ר״ת, טלת נוף סתמי (בדקדוק).

מַנָּע, ז, (ר׳ מָנַע), נגיעה, פעלת הנוגע בדבר.

— **מַנָּע וּמַשָּׂא**, נגיעה ונשיאה; יחס של דין ודברים, משא ומתן, שיח ושיג.

מַנְעִיל, ת, העוסק בהנעלת כלים.

מִנְעָל, ז, נעל נשם, בחילה.

מָנָף, ז, (ר׳ מְנַפִּים), בתי שוקים של ברזל לכסוי השוקים בעת מלחמה; נעלים עם בתי שוקים של עור.

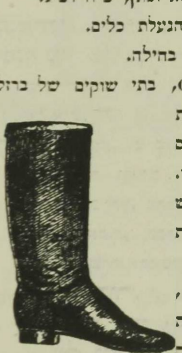

מנף

מַנָּף, (מַנִּיף), ז, איש הרעוסק בסחורת הבויות.

מַנָּפָה, נ, (ס׳ מַנָּפוֹת), נגף, הרג, מכה מלחמה; מחלה, מכת מדינה; דבר, חליים רעים; סגיע, נגע, מכה.

מְנָפָה, ת, מכשל ומקשל ומכוח; שיש לו שמה (כלי).

מְנָפָר, ת, שעשנוהו בנפרים; ששמו עליו אבק נפרית.

(מנר) מַנָּר, ס״ע, הפל והשלך, כתיב והשלך; בלה, החרב, הצמת.

מַנְרֵד, ז, משיל סלדה בעל מקצועת הרים לנרד בו ביתבת, מנרה.

מִנְרֶדֶת, נ, בין בטרק של שער קשה או של חוטי פתבת וכיו״ב לנקות בו; סנסיה, מנרת; ברזל חד לנקות בו את הנעלים מטיט.

מַנָּרָה, נ, משוט, כלי בעל שנים לכרת בו עץ וכדומה; מנרה, כלי ברזל בעל שנים קטנטנות לחדד בו את המשור וכיו״ב; סתבה נכנסת ויוצאת בארון או בשלחן או בשדה.

מַנְרוֹם, ז, רחים לטחינת שעורים לנרסים.

מַנְרוֹפִית, נ, ר׳ מַנְעוֹת, נגיעה, פעלת הנוגע בדבר.

מָנְרָם, ת, שהטו את הסכין הצדה בשעת שחיטתו (בהמה).

מנרד

מָנְרָמִים, ז״ר, בעלי החיים המכרסמים ומנרסים בשניהם.

מִנְרָעָה, מַנְרֵעָה, נ, משקע בקיר; סחסין; מה שחפר לנספר.

מַנְרֵף, ז, מַנְרֵפָה, נ, מין כלי של הבנאים שישימו בו סיט בין האבנים; מין מעדר לחפר בו את האדמה; מין יעה לאסף ולנרף בה את העפר וכיו״ב; מין כלי זבר בעל עשרה נקבים שהיה בטקדש.

מַנְרָפָה, נ, נוש עפר, רגב עפר.

מִנְרֶרֶת, נ, סנסיה, מין כלי של ברזל טלא נקבים ומסביב להם בעין שנים ומנרדים בו חזרת וכיו״ב.

מַנְרֵשׁ, ז, (ס׳ מַנְרֵשׁ, ר׳ מַנְרֵשִׁים), מקום בריעה לבהטות; מקום נשיעות סביב העיר; סמקום בינער לבנין.

מִנְרָשָׁה, נ, מקום מושב במדינת הים, תושבה (יחזקאל כו, כח).

מַנָּשׁ, ז, טס או קערה רחבה שעליהם מביאים תקרבת לאורח וכיו״ב.

מַדּ״, (לפני שם או פעל), אחרי אשר״.

מַד, ז, (כ׳ מַדִּי, ר׳ מַדִּים), בגד; בגד עליון; בגד כבוד או בגדי השרת למלכים ושרים ופקידים.

מַד, ז, (ר׳ מִדִּים גם מְדּוֹת), מדה, שעור אֹרֶך; בִּמְצַע יקר ששוה לשבת עליו.

מ״ד, ר״ת, מָאן דאמר״, (מי שאמר); מאי דכתיב (מה שכתוב בתורה); מי דמי; מה דעתך; מי דמשי.

מד״א, ר״ת, מן דאמר; משום דרבי אבוי״ן; בסכת דרך ארץ.

מדא״ן, ר״ת, בסכת דרך ארץ זוטא.

מדא״ר, ר״ת, בסכת דרך ארץ רבה.

מִדְבַּח, ז, ר׳ מזבח.

מִדְבָּד, ר׳ נדבך.

מְדַבְּלָל, ת, מְעֻבָּר, בעל יחד; לא צפוף, לא עבה.

מַדְבַּק, ת, דבר הנדבק.

מְדֻבָּק, ת, נמשך ובלתי נפסק.

מִדְבָּר, ז, (ס׳ מִדְבָּר, ר׳ מִדְבָּרִית, מִדְבָּרִיּוֹת), מקום נרעה לבהמות; מקום הסר כל אילן וזרע; ישימון, מקום שממה וציה; דבר, דבר שסתים.

— מַהֵי מִדְבָּר, ז״ר, כך קוראים לדור שיצא ממצרים ומת במדבר ולא זכה לעלות לארץ ישראל.

מְדַבֵּר, ז, החלק הקיצוני של הלשון שאינו נדבק לחך; בשם זה יקראו החכמים את האדם (דומם, צומח, חי ומדבר).

— מְדַבְּרִים, ז״ר, שם לכתה פילוסופית (דיאליקטיקים).

מְדַבֵּר, ת, שעליו דברו.

מִדְבָּרָה, נ, מנהג, התנהגות.

מַדְבָּרָה, נ, דבור, דבר שפתים (דברים לג. נ.); מלה.

מִדְבָּרִי, ת, של הישימון; פרא; הרועה במדבר (בהמה, כנגד: בֵּיתִי).

מַדְבְּרָנָא, ז, מנהיג, מנהל, עומד בראש.

מַדְנָרָה, נ, סכונה לחפם בה ביצים ולהוציא מהן אפרוחים.

מדד (מַד, יָמוֹד), פ״י, הנבלת שעור וכמות השטחים השונים של איזה נוף או שעור, כמות דבר על פי המקום שהוא תופס. הַמֵּד (או הַמָּדָד), הַעֵרְך (מדת דבר). מַדַּד, מְמַדֵּד, סדוד; מִדּוּד, הרחב. הִתְמוֹדֵד, השתרע, התפשט.

— מָדוֹד עָצְמוֹ עִם־, התחרה עם אחר בכח ובכושר.

מַדַּד, ז, הרחקה; משיכה, מתיחה.

מִדָּה, נ, שעור שטח דבר או תכונו; כלל דבר בארץ או ברחב ובדומה או במקום שהוא תופס; הכל או טוב או כלי למדד בו שעור נופים אחרים ונדלם; אֹרֶך, אריכות; בנד, שכלה; טם למכשלה מהמחוזות; תכונת נפש איש, טבעו ומזגו, מנהגים שאדם מרגל ומחזק בם על פי תכונתו; אפן פעלה, דרך, מנהג; אחד הכללים לבאור התורה והוצאת הלכות מן הכתוב.

— מִדָּה נְדוּשָׁה, נ, מדה בלאה על כל נדותיה.

— מִדַּת סְדוֹם, נ, מדה רעה ונשחתה.

— מִדַּת הַדִּין, נ, משפט קשה.

— אִישׁ מִדָּה, ז, (ר׳ אַנְשֵׁי מִדּוֹת), איש נבוה.

— מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, תשלום נמול כעין המעשה בריוק.

— מִדַּת הָרַחֲמִים, נ, נטית חסד, רחמנות בכשפט.

— בֵּית מִדּוֹת, ז, בית רחב ונדול.

— שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, (או י״ג מִדּוֹת), דרכי ה׳ שהודיע למשה (שמות ל״ד ו׳).

— הַעֲבַר עַל מִדּוֹתָיו, לא להיות קפדן, לא לעמד על דעתו בכל תקף.

— עָמוד עַל מִדּוֹתָיו, עמוד על דעתו ולא לוַתר.

— בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִים

לו*, משל לאמר: כמו שהאדם מתנהג עם אחרים ככה מתנהגים אחרים אתו.
— מִדּוֹת*, שם מסכת תלמודית.
מַדְהֲבָה*, נ, אהבת עשר, חמדת זהב (?).
מדה״ד, ר״ת, מדת הדין.
מדה״ר, ר״ת, מדת הרחמים.
מָדוּד*, ת, דבר שמדדו אותו; המקדר עפ״י המדה.
מַדָּה, ז, (ר׳ מַדּוֹת), מכאוב, באב, חלי; בגד; *זיבת דמים (באשה).
(מַדּוּחַ), מַדּוּחִים, ז, מדחה, נשוא מדרך הישר.
מָדוּךְ*, ז, עלי, מעין יתד שדכים בה במדוכה.
מְדוֹכָה, נ, מכתש, כלי לכתש בו; *בבא, בושב.

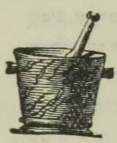

— עַל מְדוֹכָה זוֹ יָשַׁב*, על שאלה זו או בעניז זה התקשה*.
מַדּוֹן*, ת, דבר הנדון במדוכה.
מָדוֹן, ז, (ר׳ מְדוֹנִים), ריב, מדוכה וכה מדוך מריבה, קטטה; דבר הגורם ריב.
— אִישׁ מָדוֹן, ת, איש ריב; איש מדה, איש גדול.
מַדַּיְיָ, טלת שאלה או תביעה, על מה? למה, *מאיזו סבה?
מָדוֹר*, ז, (ר׳ מְדוֹרִים* גם מְדוֹרוֹת*), מעון, דיורה, משכן; מקום מושב; *דיושה, קומת בית, יציע.
מְדוֹרָה, נ, מערכת עצים לשריפה; שלהבת אש גדולה; *מדור, דיורה.
מְדוּשָׁה, מַדְשָׁה, נ, תבואה, בר הייצא בהקש בדיש.
מְדוֹת, ר׳ מַד; *שם מסכת בתלמוד הבבלית את מדות המקדש וכליו.
מִדּוֹתַי*, ת, בעל מדות טובות וישרות, בעל טוב טוב.
מִדְחָה*, ז, שגיאה, טעגה; החיה, בריחה, גרם לנפילה.

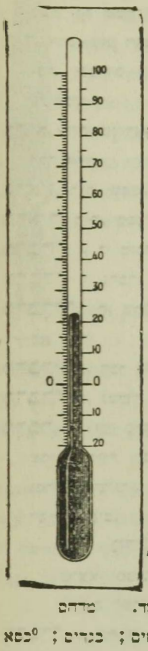

מַדְחָה*, ז, מדבר על לב אחר ומשתה אותו להטותו מהדרך.
מַדְחֹם*, ז, כלי למדד בו חם נוף או אויר וכיו״ב.
מִדְחָק*, ז, ר׳ דחיסה.
מַדְחֵפָה, נ, מדחה, דחיה, הדיסה.
מִדְחָק*, ז, ר׳ דחק.
(מדי) לָמָּדַי, תה״פ, די הצדק, מספיק לפי הצרך.
מַדַּי, ט״ש, בכל עת אשר־, כל זמן אשר־.
מַדְיָדָה*, נ, פעלת המודד.
— חָכְמַת הַמַּדְיָדָה*, נ, הנדסה, גיאומטריה, חכמת החשבון העוסקת במדידת הגופים השונים.
מַדִּיחַ*, ז, משקה, מטהר, עשה מדרך הישרה, מדהה.
מַדִּים, ז״ר, בגדי שרד, ר׳ מַד.
מְדִין, ז״ר, מדברים, משיחים; בגדים; *בבא השומטים.
מָדָן, ז, (ר׳ מַדָּנִים), מדון, ריב, מריבה.
מַדָּנָאי*, ז, איש מדיני, איש בקי בהלכות המדינות.
מַדִּינָה, נ, מלך ערים וסביבותיהן העומד תחת שלטון שר אחד; ארץ מלך אחד; עיר גדולה, כרך; *ארץ ישראל חוץ מן המקדש.
— מְדִינַת הַיָּם*, נ, ארצות רחוקות; ארצות שטעבר לים.
מָדִינִי*, ת, של המשלה; הנוגע להנהגת המדינה; חברתי, בן החברה.
מָדִינִיּוּת*, נ, סגלת הקבוץ המדיני ומנהגיו.
מָדִינָק*, ת, כמו שצריך, לא פחות ולא יותר.

מַדַּיָּק*, ת, דיקני, עושה הכל בדיוק.

מַדַּאי*, ת, מכניע, משעבד.

מַדָּאָה, ר' טדוכה.

מַדָּל*, ת, העושה שיהיה דבר סחות צפוף, סחות עבת, המשאיר רֶוח יותר גדול בין דבר לדבר.

מְדַלְדֵּל*, ת, שנחתך מעקרו ודבק בו רק בקצהו (צפורן וכדומה); לא צפוף, לא סטיך.

מַדְלֶה*, ת, איש העוסק בהרמת עגלי הנפט ובקשורם אל משענות.

מַדְלֵה*, ת, מוּרם, שהרימו אותו.

מַדְלָעָה*, נ, שדה דלועים.

מַדְמָדָם*, שכור, הלום יין.

מַדְמֶה*, ת, הנראה כמו־; הנראה רק לעין אבל באמת אינו כן; משקר, של שקר וכזב.

מַדַּמַּיִם, ז, כלי למדד בו טדת הטים.

מַדְמֵנָה, נ, טקום בצה ורפש; טיט, רפש.

מָדָן, ז, (ר' מָדָנִים), ריב, טריבה; *קשר, אגד.

מָדָנָג*, ת, טצפה בדנג.

(מדן) מַדָּן, עשה למִגמס, ליודע נטוסים ודרך ארץ.

מָדָע, מַדָּע, ז, ידיעה, הכרת דבר; הכמה ולמוד; מהשבת הלב.

— סֵפֶר הַמַּדָּע, הספר הראשון של החבור „משנה תורה" להרמב"ם שבו נאספו ההלכות התלויות בדעות.

מַדָּעִי*, ת, של למוד.

מִדָּעַת, ר' מודעת.

מַדָּף*, ז, (ר' מַדָּפִים*), כלי טלא נחלים לוחשות שעל ידי העשן העולה מכנו נדהמות הדבורים בכוורת; מין טוקש לעשות; נכוש עץ שבו מכה וחובש כנגד הצמר או הכתנה על טיתר הקשת שהוא כלי טלאכתו.

מדמ"ה, ר"ת, מבין דבר מתוך דבר.

מָדָף*, נ, (ר' מִדָּפוֹת*), נגיעה קלה, דחיפה קלה.

מָדָף*, ז, (ר' מַדָּפִים*), לוח עץ באזון או קבוע בקיר לשים עליו דברים שונים.

מַדָּפִים, ז, איש שיש לו בית דפוס להדפסת ספרים; איש עובד בבית דפוס.

מַדְפַּנָּה, נ, כלי או מכונה למדד בהם את רחב הזויות.

מְדַקְדֵּק*, ז, יודע בדקדוק השפה; ת, דיקן, עושה הכל בדיוק נמרץ.

מַדְקֵרָה, נ, נקורה, נעיצה, נקיבה, סֵלֶת הדוקר.

מְדַקְדֵּק, ז, ר' דקדן.

מָדַר*, ז, רגב אדמה, גוש עפר.

(מדר) הַמְדַר*, ס"י, עשה טסטע.

מַדְרֵגָה, נ, (ר' מַדְרֵגוֹת), מעלות בהרי סלעים שהן מקום לכרמים ולגנות; דרך עשויה מעלות מעלות; מעלה אחת בדרך כזאת; מעלה מוסרית באדם.

— בְּמַדְרֵגָה, בתור, באיכות.

מַדְרִיךְ, ז, כלי למדד בו את כֹּבד האויר ושנויו.

מַדְרוֹן*, ז, שפוע, טורד.

מַדְרִיךְ, ז, מנהל, מנהיג.

מִדְרָךְ, ז, צעד, דריכת הרגל או טקום דריכת הרגל.

מַדְרֵכָה, נ, מכונה למדד בה את ארך הדרך שעברו בו.

מִדְרָכָה, נ, מסמעה, צדי דרכים שנתיחדו בחוצות לעוברים ברגל.

מִדְרָס*, ז, (ר' מִדְרָסוֹת*), דריכה, רמיסה; לחיצה, דחיקה; טקום שדורכים עליו; דריכת הטמא או טקום טדרך הטמא; הטמאה שהטמא גורם לטקום בדריכתו בו; מין נעל.

מִדְרָשׁ, ז, (ר' מִדְרָשִׁים) גם מִדְרָשׁוֹת*), חקר דבר לפרטיו; תורת דבר וחקיתה; *החלק העיוני בתורה, למוד התורה (בנגוד: מעשה המצוות); באור, פרוש אגדי לכתבי הקדש; ספר אספת דרשות ואגדות.

— בֵּית הַמִּדְרָשׁ*, ז, (ר׳ בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת*), בית לטור לתלמיד, ישיבה.
— לֹא הַמִּדְרָשׁ עִיקָר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה*, לא הדבור הוא העיקר כי אם המעשה, לא לדרוש נאה כי אם נאה לקים, במובן: נָאִים הַדְּבָרִים נֶאֱמָרִים יֹפִי עוֹשֵׂיהֶם*.

מִדְרָשָׁה*, נ, בית מדרש ללמודים, בית ספר גבוה.

מד״ש, ר״ת, מספני דרכי שלום.

מַדְשָׁה*, נ, ר׳ מדושה.

מַדְשֵׁן*, ת, שמן, רוה משמן וכדומה.

מַה־, מָה, מָה, טנ״ס, את אשר, הדבר אשר־; כגוי לענין ודבר בלתי נקוב בשם; באומה; איזו; איך; ט״ש, איזה דבר? שאלה על דבר או סעלה שלא ידע אותו המדבר; למה? לאיזו תועלת? טלה להורות תמהון וסליאה להסלנת דבר: כמה! טלת שלילה: אין, אַל, לא.

— מַה, האם?
— וַיְהִי מָה, וַיַּעֲבֹר עָלַי מָה, יהיה מה שיהיה.
— מַה בָּצַע, איזו תועלת?
— מַה־טּוֹב, שוב מאד.
— מַה־לִּי, למה זאת לי?
— בַּמָּה? בַּמֶּה? על ידי מה? באיזה אפן? על ידי איזה דבר?
— כַּמָּה? כַּמֶּה? מה מספר? מה שדת?
— לָמָּה? ר׳ למה.
— לְמָה, לאיזה צדך.
— עַד מָה? עד מתי?
— עַל מָה? לאיזו סבה? מדוע? למה?
— מַה בְּכָךְ*, מה היעה בואת, אין כל דבר רע בזה.
— דְּבַר מָה*, דבר קטן, דבר קל הערך.
— דְּבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ*, דברים קלי ערך.

— מָה־אֵךְ־*, כמו זה כן וה.
— מַה־בֵּין*, מה רב ההבדל בין־לבין.
— מַה־נַּפְשֶׁךָ*, מה תחשב אתה על זאת?
— מִמַּה־נַּפְשֶׁךָ*, אחת משתים, זאת או זאת; בכל אפן.
— בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים*, הדבר יכל להיות אך אם־.

מ״ה, ר״ת, משום הכי, לכן, על כן; מלך העולם.

מָהֲנָן*, ת, הנון, נאה, טוב, נכבד.

מַהֲנַי*, ז, עקר, תושב ארץ אחרת, הולך מאיצו לבקש לו מקום מושב.

מה״ד, ר׳ מהדה״ר.

מַהֲדוּרָא*, ז, רוכל, איש ססובב למכור סחורות; נוסע באיצות רחוקות.

— מַהֲדוּרָא מְלֵי*, נמצא לאסר: הניסע דרכו להרבות דבורים ולספר שמועות.

מַהֲדוּרָה*, נ, מהזור, חזרה על למד; עשית דבר סעם שניה או שלישית.

— מַהֲדוּרָה רִאשׁוֹנָה, שְׁנִיָּה וכו׳, הוצאה של ספר בדפוס סעם ראשונה או שניה וכו׳.

מַהֲדַם*, ת, רוקד, קופץ, מנחת.

מַהֲדַק*, ז, ר׳ הֲדֵק.

מַהֲדַר*, ת, זהיר הרבה במצוות הדת.

מְהֻדָּר*, ת, יפה, טוב; מקשט.

(מה״ה) הַמָּהֲתָה*, היה שחוק ובלוי (ארמ׳).

מַהִי*, (נ, מַהִיא*), ט״ש, מה זאת? איך זאת? מה הוא?

מָהוּתָי*, ת, שחוק, בלוי.

מְהוֹלָל, ת, טעורב, מסוך; *נמול, שכלי אתו.

מְהוּמָה, נ, המון, שאון, סבוכה, רעש.

— רָעָב שֶׁל מְהוּמָה*, ז, רעב בשנת סהומות סלחטה.

מָהוּת*, נ, תכונת דבר ומבע; עצם הדבר (לקוח מן הפלה: סה).

מהט״, ר׳ מחט.

מְהַיְמָן*, ת, נאמן, הראוי להאמין לו.

מָהִיר, ת, זריז, חרוץ; בקי במלאכה, עשׂה מהר; נְעֻשָׂה, מטחה.

— מָהִיר חַמָּה, ת, מטהר לבעס, הכועס מהר.

— מָהִיר לַאֲבֹד*, ת, שוכח מהר מה שלמד וידע.

— מָהִיר לִשְׁמֹעַ*, ת, מבין מה שהוא לומד.

— מָהִיר עָדָק, ת, חרוץ להוציא משפט צדק.

מְהִירוּת*, נ, חפזון; טבע המהיר.

— בְּמְהִירוּת*, מהר, בלי התמהמה.

מהל (מָהַל*, יִמְהַל*), פ״י, סוּל, כרות בשר העלה; °ערבב יין במים; ערב חמר נחל בנחל אחר.

מָהַל*, ז, טפות טיף מרי הזב מצנו (בשעת בעילתו).

מַהֲלָךְ, ז, הליכה; מעבר מקום למקום; דרך, ששה או זמן של הליכה.

מַהֲלָךְ, ז, (ר׳ מַהֲלָכִים), כניסה, יציאה וביאה בין אנשים; מדריך, מנהיג (זכריה נ. ז.?).

מַהֲלָכָה°, נ, שָׂרה, שורות עצים מזה ומזה לשיל ביניהן, שדרה.

מַהֲלָל, ז, שם כבוד איש, תהלה, הדר, כבוד.

מהל״ל, ר״ת, מה הוה ליה למימר, מה היה לו לאמר.

מַהֲלָמָה, נ, מכה באגרוף או בשבט.

מה״מ, ר״ת, מנא הני מלי (מאין יודעים אנו את הדברים האלה); מלאך הטות; מלך המשיח.

(מהמה) הִתְמַהְמֵהַ, אחר, בושש, התעכב, לא מהר.

מַהֲמוֹרָה, נ, מצולה, תהום מתנשאת; עמק, נקע, מקום עמוק; *חפירה לקבורת הרוגי בית דין.

מה״נ, ר״ת, מדרש הנעלם.

מַהֲנַדְּסָם°, ז, חכם בחכמת ההנדסה; מחלל דיוקים.

מה״ע, ר״ת, מכתב העתי (עתון).

מַהֲפָכָה, נ, הריסה, אבדן, כליון; הפיכה, שנוי; מרד, קשר.

מַהֲפָכָנִי°, ת, מי שנוטה למעשה מהפכה במדינה.

מַהֲפֶכֶת, נ, סד לציור האסורים או לידיהם ורגליהם.

— בֵּית הַמַּהֲפֶכֶת, ז, בית האסורים, בית הסהר.

מה״ק, ר״ת, מלת הקריאה (הקדוק).

מהר (מָהַר, יִמְהַר), פ״י, לקוח אשה במהר ומתן; היה נחפז ונבהל לדבר. הִמָּהֵר, היה נחפז ונבהל לדבר. מַהֵר, חוש, הַחְפֵּז, לא אחר, לא התעכב; עשה בהחפזון בלי התבוננות; האץ, נרום כי אחר ימהר.

מַהַר, תה״פ, חיש, בלא אחור, בלי התמהמה.

מָהַר, ז, הכסף שהחתן היה נותן לאבי הכלה.

מָהָר*, ת, מי שהוא מטהר בדבר, מהיר.

מַהֲרָה, תה״פ, מהר, בלי אחור, בלי עכוב.

— בְּמַהֲרָה, בזמן קרוב, בלי התמהמה.

מַהֲרָת*, ת, נתוך, נסם.

מַהֲתַלָּה, נ, לעג, התל; חזון מעורר צחוק.

־מו, כנוי העצם לנוף ודבר: מִמּוֹ, מֵהֶמּוֹ, וכו׳; מִמֵּנּוּ, לְמִי־.

בְּמוֹ, באותו רגע; באמן זה.

מוֹאָל, ר׳ מוֹל(?), ור׳ שמאל(?).

מוֹבָא, ר׳ מָבוֹא.

מוֹבָאת*, תה״פ, בכוון, בדיוק, בצמצום.

מוֹבְהָק*, ר׳ מֻבְהָק.

מוֹבִיל, ז, מנהיג, מדריך; °מכונית, עגלה שנוסעים בה ע״י המכונה שבה ולא בכח סוסים וכרומה.

מוֹבִילָא°, ז, מוֹבִילְתָּא°, נ, משא, נשל

שכונילים וכעכירים ממקום למקום.

מוּבָן, ז, רעיון דבר, פשר דבר, כונת דבר, הוראת דבר.

— **מֻבָּן**, ת״פ, מובן מאליו.

מוג (**מָג**, **יָמוֹג**), פעו״י, זעזע או הזדעזע בגלי ים; הפס; רפה, חלוש; הרפה; החליש. **הֵמוֹג**, הפס, הפקר; הֵרפּה. **מוֹגָג**, זעזוע, נענוע; הרך, עשה רך. **הִתְמוֹגֵג**, הזדעזע; הפס, התרכך; חרוד, רעוד.

מוֹג*, ז, דבר נתך.

מוֹגֶבֶל, ר׳ מְגֻבָּל.

מוֹגָלָא*, ר׳ מְגֻלָּה.

מוֹגָמָר*, ר׳ מְגֻמָּר.

מוֹגֶרֶת*, נ, מחסן מכלת, אוצר דברי מאכל.

מוד (**מוֹדֵד**, **יָמוֹדֵד**), פ״י, מוט, זעזע, נדנד.

מוֹדַד*, ז, כלי שמודדים בו את האדמה; מדגדים.

מוֹדִים*, אחת מברכות שמונה עשרה האחרונות.

מוֹדִיעַ*, ז, סמן ואות לזכרון.

מוֹדָע, **מוֹדַע**, ז, קרוב קרבת משפחה; **בַּר**, **רַע**; *אוה, סמן.

מוֹדָעָה*, נ, הודעה; התראה; בשורה, השמעת אזנים.

— (**מְסִירַת**) **מוֹדָעָה***, מהאי בפני עדים כנגד דבר שעושים בכפיה ובעל כרחו, והשארת הזכות הקודמת לאחר עבור ההכרזה.

מוֹדָעַת, נ, קרבת בשר, קרבת משפחה.

מוֹהֵל*, ז, האיש הפל את הילד, אבן בטילה.

מוהר״ר, ר״ת, מורי הרב רבי.

מוֹז[ט], ז, עץ תאנה, תאנת הודו[ג].

הקלה — הפרי — מוז

[ג] מוז banan, Banane, banane. banana

מוֹזָנֵי[ט], ז, מוכר משקאות; משקה יין.

מוֹזָר*, ת, טוב, שוזר.

מוּזָר, ת, נכרי, זר; לא רגיל, לא מצוי.

— **בְּיִצִּים מוּזָרוֹת***, ביצים שבורות ומעורבות; ביצים מְקֻלְקָלוֹת שריחן רע.

מוֹחַ, ר׳ מח.

(מוח*) הֵמוֹחַ*, היה רך.

מוּחְלָט*, ר׳ מוחלט.

מוֹחַק*, ז, קצה שטוח של כלי כתיבה למחק בו; [ט]כלי קטן למחק בו את הכתוב.

מוּחָשׁ[ט], ת, שמכירים אותו בחוש.

מוט (**מָט**, **יָמוּט**), פ״ע, התנודד, נשול, מעוד; (״יד״), היה לעני. **הֵמוֹט**, הכשל, הפרס, נשל; הנוע בחזקה. **מַטְמֵט***, ר׳ משמש.

הֲמִיט, הפל על־, השלך; *הנ״ל, הנע; השה הצדה. **הִתְמוֹטֵט**, התנודד; ״יחד״ הלך לאבדון; הלוך ושפל.

מוֹט, ז, (ר׳ מוטות), מטה, בד לבשא; על; כשלון, מכשול.

— **מוֹט הַמְאֹזְנַיִם***, ז, ר׳ שלם.

— **מוֹט הָעֲגָלָה***, ז, הטוט שאליו קשורים את הסוסים בעגלה.

מוֹט, ז, (כנענית בכתב סַנְחֹנְיָתוֹן), חיבר עכשיו ניקב (הוטוס).

מוֹטָב*, ז, טוב, הדרך הטובה.

מֵיטָב*, תה״פ, טוב; יותר טוב מ־.

מֹטָה, נ, מוט קטן; מוט המאזנים; על, בד העל; לחץ, טוערה; עול, חמס; משה לשאת בו משא בכתף.

מוֹטֶה*, ת, נוטה, פונה הצדה.

מוך (**מָךְ**, **יָמוּךְ**), פ״ע, ירוד מנכסיו, הָרַשׁ, היה לעני; שפל, שחה ארצה; ע״י, שים תחת־, הציע. **הֵמוֹךְ**, השפל; ר׳ מכך. **הֲמֻכָּה**, השפל, הוריד ארצה.

— **רוּחַ נְמוּכָה***, נ, עגמה, ר׳ נמוך.

— **הֲמַכְתִּי אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל־***, הכנעתי את־.

מוּךְ*, ז, גוזות רכות, רך שבגוזה; בֶּתֶנֶה צמר גפן.

מוכ״ז, ר״ת, מוסר כתב זה; מוביל כתב זה.

מוֹכִיחַ, ז, מעיר לתקן מעשים רעים.

מוֹכָן*, ת, ערוך ומזמן.

מוֹכְנִי*, ז, מכונה להרים משאות; מכונת גלגלים; מכונה; קרב המכונה.

מוֹכָס*, מוֹכֶסֶן*, ז, פקיד על המכס, גובה המכסים.

מוֹכֵר, ז, האיש המוסר להברו איזה דבר בכסף, (הפך: קונה).

מוֹל (מָל, יָמוֹל), פ״ו, כרות בשר הערלה; כרות ערלת הלב, במובן חזור לטובה; *עשה שפה לבגד וכדומה. הֵמוֹל, הַכרת בשר הערלה. הָמֵל, הַברת, החרב.

מוּל, מוֹל, ט״י, נוכח, נגד, לְעֻמַּת, לפני; צד שכנגד.

— מוּל אֱלֹהִים, עומד לפני ה׳, מתוך בין ה׳ ובין העם.

מו״ל, ר״ת, מוציא לאור.

מוֹלֵא*, מוֹלָא*, ז, סרד.

מוֹלֵד*, ז, (ר׳ מוֹלְדִים*, מוֹלָדוֹת*), ילידה, לדה; התחדשות אור הירח.

מוֹלֶדֶת, נ, (כ׳ מוֹלַדְתִּי, ר׳ מוֹלְדוֹת), לדה; תולדה, סדי בטן; ילידי כשפחה אדת; °ארץ אבות.

— אֶרֶץ מוֹלֶדֶת, נ, ארץ מושב אבות, ארץ אבות.

מוּלוֹת, ש״ק, בריתת בשר הערלה, טילה.

מוּלִי*, ז, מנהיג סרדות.

מוּלְיָאר*, מוּלְיָר*, ז, כלי גדול להריתיה בו טיח, ר׳ טיחה.

מוֹלִיךְ, ז, מנהיג, מדריך, מוביל.

מוּם, ז, מגרעת, חסרון או קלקול טבעי באבר בע״ח; חסרון רוחני; מאומה, מאום, דבר מה.

— מוּם קָבוּעַ*, ז, טוס קים ואינו עובר.

— מוּם עוֹבֵר*, ז, טוס שאינו קים ועתיד לחדל מהיות.

— מוּם שֶׁבְּךָ אַל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ*, בטוי המוני ידוע, לאמר אל תוכיח את חברך על דבר שאתה בעצמך עושה אותו.

(מוּם*) הוּמַם*, היה לבעל מום.

מו״מ, ר״ת, משא ומתן; מקח ומכר; סנע ושא.

מוּמוּם*, ז, משעשע בתנועות ובדיחות.

מוּמְחָא*, מוּמְחָה*, ז, מגפה, בעל נסיון; נקי בדבר, אמן ביחוד לאיזה דבר.

מוּמָם°, ת, בעל טום.

מוּמָר*, ז, (ר׳ מוּמָרֶת*, מוּמָרִית*), מחלף; משמד, משנה דתו, בונד בדתו; מסיר תורה.

— מוּמָר לְהַכְעִיס*, המסיר תורה כדי להכעיס את האלהים, כדי להסר את החק.

— מוּמָר לְתַאֲבוֹן*, המסיר תורה וחק כדי למלא תאותו.

מוּמָרוּת*, נ, מעמד המומר.

מוֹנֶה°, ז, המספר העליון בשברים המראה כמה חלקים של המכנה באו במספר.

מוֹנֵחַ*, ז, שם נגינה (י); שם מקבל לאיזה דבר או מושג או סעלה.

— מוֹנֵחַ עוֹלֶה°, ז, המונה שעל האות (בספרי אמ״ת).

— מוֹנֵחַ יוֹרֵד°, ז, המונה שתחת האות (בספרי אמ״ת).

מוֹנִיטָא*, ז, (ר׳ מוֹנִיטִין*), כשבע (של מלך); תולדות, צאצאים; שבט, עם; שם, סרסום.

מוֹנִים, ז״ר, סעמים.

מוֹנָע°, ז, דבר מעכב ומסריע.

מוּם (נמצא במקרא רק בבינוני: טָם), ס״י, מנוע, חשוך, הַרחק ט״(?); לחוץ, דַּכא (?) (איוב ו, יג).

מו״ס, ר״ת, מוכר ספרים.

מוֹסָב, ז, מדרגה הולכת וסובבת בבנין כעין לול, מדרגות מסתובבות.

מוֹסָד, ז, (ר׳ טוֹסָדִים גם טוֹסָדוֹת, ס״ר מוֹסָדֵי גם מוֹסְדוֹת). מוֹסָד, ז, (ר׳ מוֹסָדִים), יסוד, תחתית הבנין; °דבר נוסד לטובת ולמטרת איזה ענין.

מוֹסָד, ז, יְסוּד.

מוֹסָיְקָה°, נ, הכטת השירה והנגון.

מוֹסָךְ, ז, (ס׳ טוֹסַךְ׳), יציע, מכסה; ר׳ מסך.

מוֹסָכָם°, ת, ר׳ מְסֻכָּם.

מוֹסָךְ*, ז, (ס׳ טוֹסַף*, ר׳ טוֹסָפִים*, ס״ר, טוֹסְפֵי*), הוספה על־; קרבן נוסף ביתי השבת והחג; התפלה הבאה אחרי תפלת שחרית בשבת, בראש חדש ובמועדים השונים במקום הקרבן הנוסף ביתם אלו; שפה של כלי.

מוֹסָר, ז, (ס׳ טוֹסַר, כ׳ טוֹסָרִי), הבל, כבל; תוכחה להיטיב המעשה; אוהרה; עונש, סְרִיעוֹת על חטא; *תורת השבת והישרת המדות וההנהגות.

מוֹסָר, ז, (ר׳ טוֹסָרִים גם טוֹסָרוֹת), הבל, כבל, קשור; טושבות הסוס או העגלה; *אסור; כלשון, מי שדרכו לטסור דברים לצלכות על זולתו.

מוֹסָרִי°, ת, השיך לטוסר; השיך לתורת המוסר; בעל מדות טובות, מתנהג על פי תורת המוסר.

מוֹסָרִיוּת°, נ, תורת המוסר, תורת השבת המדות וההנהגות של האדם.

מוֹעֵד, ז, (ר׳ מוֹעֲדִים גם מוֹעֲדוֹת), זמן ידוע וקבוע; חג, יום טוב ושבתה; קרבן החג; מקום קבוע לאספת עם; קביעת זמן ומקום לאיש להתראות אתו; אות וסכון; *חצי חג, חול המועד, הימים שבין יום טוב ראשון ואחרון של פסח וסכות.

— מוֹעֵד קָטָן°, ז, חול המועד; שם מסכת תלמודית בסדר מועד.

— בֵּית מוֹעֵד לְכָל חַי, ז, בית הקברות, שדה הקברות.

— חוֹל הַמּוֹעֵד*, ז, הימים שבין יום טוב ראשון ואחרון של פסח וסכות.

— סֵדֶר מוֹעֵד*, ז, הסדר השני בששת סדרי המשנה.

— מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה°, בינה שעבור אדם את חברו ביום חג.

מוֹעָד, ז, (ר׳ טוֹעֲדִים), מקום אספת עם.

מוּעָד, ת, (נ׳ טוֹעֶדֶת*), טי שדעידו בו והזהירוהו מעשות דבר; שור שנגח שלש פעמים והועד בבעליו; אחראי בעד מעשיו.

— אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם°, בשני עמי לאטר, כי לאדם אין תירוץ של שגגה או של חסר ידיעה.

מוּעָדָה, נ, תעודה; טקום נועד ונוכן.

מוּעָט, ת, הצוף, עז פנים (בן סירא).

מוּעָט*, ת, (נ׳ טוֹעֶטֶת*), קטן; דל, טעט הטספר.

מוּעָט*, ז, דבר קטן, דבר קל הערך או הכמות.

— תָּפַשְׂתָּ מוּעָט תָּפַשְׂתָּ*, בשל עמי לאטר: המתפתק בטועט ואינו רוחף אחרי גדולות ישיג הפצר, הפך טוב: תָּפַסְתָּ טְרֵפָה לֹא תָפַסְתָּ.

מוּעִיל*, ת, טביא תועלת, נחוץ ושוב.

מוּעָף, ת, עוף, יעף, יגע.

מוּעָקָה°, נ, קבוץ אנשים להתיעץ ביחד, אספת יועצים.

מוּעָצוֹת, נ״ר, התבוננות בדבר, התיעצות.

מוּעָקָה, נ, לחץ, צוקה, דחיקה, דחק; *כלי מעשים שנותנים על פתני הבעגה.

מוֹפֵת, ז, (כ׳ טוֹפְתִי, טוֹפֶתֶכָ, ר׳ טוֹפְתִים, ס״ר טוֹפְתֵי), סלא, דבר נפלא, דבר היוצא טגדר הטבע וההרגל; דבר נעשה לסמן לבה שיקרה בעתיד; תכנית ודטות לדגבה ולטשל; °הוכחה, ראיה.

— מוֹפֵת הֲדוֹר*, ז, האיש המצין בדוטו (תאר כבוד).

-- מוֹפֵת חוּתָךְ*, מוֹפֵת פּוֹסֵק*, ז, ראיה הוקה, הוכחה ברורה שאי אפשר לסתור אותה.

מוֹפָתִי*, ת, שהברר באותות ובמופתים; שהוא למופת ולסלא, נפלא; המוכיח ומראה בראיות והוכחות.

מוּץ, מ"ז, ז, הלקים דקים מן התבן וקלפת גרגירי התבואה; *תאנת חוה, ר' מוז.

מוּ"צ, ר"ת, טורה צדק (כנוי לרב ראשי בעיר).

מוֹצָא, ז, (ס' מוֹצָא) יציאה; טקום צאת דבר; טקום יציאה מאיזה טקום; ביאה, מזרח, קדם; *שם מקום על יד ירושלים; *כנוי לברכות.

- מוֹצָא אוֹת*, ז, כלי המבטא שמבטנו יוצאת האות בבטוי.

— מוֹצָא־דָבָר, ז, סוף דבר, אחרית דבר; נפקנא.

— מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב*, הלילה שאחרי יום טוב.

— מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית*, הזמן שאחרי סוף שנת השמטה.

— מוֹצָאֵי שַׁבָּת*, הלילה שאחרי יום השבת.

מוֹצָאָה, נ, מקור תולדות איש; בית הכסא.

מוֹצִיא*, הַמּוֹצִיא*, ברכת המוציא להם מן הארץ שמברכים באכילת לחם.

מוֹצִיא לְאוֹר*, ז, מדפיס ספרים של אחרים על חשבונו.

מוֹצָ"שׁ, ר"ת, מוצאי יום טוב.

מוֹצָק, ז, הצקה, יצירי כיבת; קפאון; טבע דבר נתך שהתקרש והתעבה.

מוּצָק, ת, עבה, קרוש, קשה, דבר נתך שיצקו אותו.

מוֹצָקָה, נ, דסוס לצקת בו מחבת; צנור לצקת בו שמן.

מוֹצָשׁ"ק, ר"ת, מוצאי שבת קדש.

(מוק) הָמִיק, בזה; הטס; שים לאל.

מוֹק*, ז, נעל לא גבוהה.

מוֹקֵד, ז, (ר' מוֹקְדִים), מדורת אש, להבה; מקום האש היוקדת, תנור אש.

— בֵּית הַמּוֹקֵד*, ז, מקום בבית המקדש שבו היתה אש יוקדת תמיד.

מוֹקְדָה, נ, מדורת אש יוקדת, להבה, מוקד.

מוּקְדָם*, ת, הבא קדם, שצריך לבוא קדם; שבא לפני הזמן הנחוץ.

— בְּמוּקְדָם*, תה"פ, בזמן היותר קרוב, היותר קדם.

מוּקְיוֹן*, ז, לץ, איש מעורר צחוק ושמחה על ידי תנועותיו וכדומה.

מוֹקָף*, ת, שיש לו מסביב, סביבו; קרוב, סמוך.

מוּקְצֶה*, מוּקְצָה*, ר' מקצה.

מוֹקֵשׁ, ז, (ר' מוֹקְשִׁים גם מוֹקְשׁוֹת), מלכדת, פח; מכשול הנורם ללכידה בפח; מעצור; סכנה, סנע.

מוּקְשֶׁה*, מוּקְשָׁה*, ר' מקשה.

מוֹר, ר' מר.

מו"ר, ר"ת, מורי ורבי.

(מור) הָמוֹר, השתנה, היה מחלף. הָמַר (בּ־), מחלף דבר בדבר; השתנה. הוּמַר*, היה מחלף ומשנה.

— הָמַר דָּת*, קבל אמונה אחרת, בגוד באמונתו וקבל אמונה אחרת.

מוֹרָא, ז, (ר' מוֹרָאִים), פחד, תמור, יראה; דבר שאדם ירא ממנו; יראת הכבוד; פלא, מופת מפליא.

— מוֹרָא שָׁמַיִם*, ז, יראה מפני ה', יראת אלהים.

מוֹרָאָה*, נ, טורא, פחד, יראה.

מוּרְבִּית*, נ, צבור של אבנים, גל אבנים.

מוֹרָג, ז, (ר' מוֹרָגִים גם מוֹרִינִים), גליל עץ עם שנים שמנלנלים על השבלים לדושן; חך הבהמה, החך העליון והתחתון של הבהמה.

מוֹרָגָל*, ר' מרגל.

מוֹרָד, ז, (ס׳ מוֹרַד, ר׳ מוֹרָדִים, ס״ר מוֹרָבֵי), מקום מטפס; שפוע ההר; סדרים, מעשה אתונים בבנין.

מוֹרָד, ז, (נ׳ מוֹרָדָה), מתפרץ מבני שהוא עליון עליו; איש שאינו עושה רצון אשתו או אשה שאינה עושה רצון בעלה.

מוֹרָדָה*, נ, ירודה, הליכה לטבח.

מוֹרָה, ז, מלמד לאחרים; מראה הדרך הנכונה; איש צבא יודע לירות בקשת; יורה, נשם מקדם.

— מוֹרָה הוֹרָאָה*, ז, רב, דַּיָּן, סופק דינים.

— מוֹרָה שָׁעוֹת0, ז, שעון, מכונה לדעת על פיה את שעת היום.

מוֹרָה, ת, נורא; מבהיל, לא שומע בקול׳.

מוֹרָה, נ, תער הגלבים; בלה, בלין; בריח ועלן; *ר׳ טורא; מלמדת לאחרים.

מוֹרוֹת0, נ, אמנות הטורה, הוראה.

מוֹרָט, ת, טהיר חבת, כעפן; *קרח.

מוֹרִיד*, ת, מוציא ריר.

מוֹרִישׁ, ז, מנחיל, נותן ירושה; עושה לרש.

מוֹרֶם*, ז, דבר הנגבל והנפרד; גבוה, נעלה.

מוֹרָסָה*, ר׳ מרסה.

מוֹרָסָן*, ר׳ מרסן.

מוֹרָשׁ, ז, (ס׳ מוֹרַשׁ, ר׳ מוֹרָשִׁים), מוֹרָשָׁה, נ, (ס׳ מוֹרַשָׁה, כ׳ מוֹרַשְׁתִּי, ר׳ מוֹרָשׁוֹת), ירשה, קנין, אחזה, נחלה.

— מוֹרְשֵׁי קֶבֶר, ז״ר, נחשבות, מזמות.

מוֹרָשָׁה0, ר׳ מרשה.

מו״ש, ר״ת, מוצאי שבת.

מוּשׁ (מָשׁ, יָמוּשׁ, יָמִישׁ), פע״ו, סור מטקומו, הָעתק מטקומו; חדול; הָנַע בטקומו, הרחק; משש, נגוע בידים; ר׳ משש.

הָמִישׁ*, הרפה בדבר.

מוֹשָׁב, ז, (ס׳ מוֹשַׁב, ר׳ מוֹשָׁבוֹת גם מוֹשָׁבִים, ס״ר, מוֹשָׁבוֹת גם מוֹשָׁבַי), ישיבה, בצב האיש היושב; בבא, בפסל, כלי לשבת עליו; מקום הישיבה על בבא; קהל יושבים במקום; מיון, מקום מושב, משכן; ישיבת עם בארץ; מקום מעמד דבר; זמן ישיבה במקום; ר׳ מושבה, ר׳ ישיבה.

מוֹשָׁבָה, נ, (ס׳ מוֹשָׁבַת, כ׳ מוֹשָׁבָתִי, ר׳ מוֹשָׁבוֹת, ס״ר מוֹשָׁבוֹת), מיושב; ס׳כפר, כפר סדוי; כפר נוסד מחדש על ידי אנשים שבאו על פי רב מארץ אחרת; תושבה, הארץ שיש לאיזו ממשלה מחוץ לאיבצה העקרית.

מוּשָׁנ0, ר׳ משנ.

מוֹשִׁיעַ, ז, עוזר, מציל, הנותן תשועה ועזרה; 0כינוי למשיח.

מוֹשָׁכוֹת, נ״ר, חבלים, ביתרים; 0חבלי הרתמה שבהם יסה המנהג את הבהמה לרצונו.

מוֹשַׁל, ז, שליט, מנהיג, ראש; במשל משלים.

מוּשָׁלָם, ר׳ משלם.

מוֹשָׁעוֹת, נ״ר, ישועה, עזרה.

מוֹשָׁק*, ז, מין היה[1]; הבשם הנמצא בהיה הזאת.

מוֹת (מָת, יָמוּת), פ״ע, נוע, האפף, חדל מהיות. מוֹתָת, הָמָה, הרוג, שים קץ להיי; הוריד שאולה, דפל הלל. הוּמַת, ההרג בידי אדם, הוסת בדיני שמים.

מוֹת, ז, נוף, נויה (תהלים ע״ג י״ד (?)).

— בָּמוֹת*, ר׳ מו, כבו.

מָוֶת, (ס׳ מוֹת, כ׳ מוֹתִי, ר׳ מִיתוֹת*), חס יסי החיים על דארץ; אסיקת החיים בידך הטבע או בהרינה; סם מות, רעל; ציה גדולה.

— אִישׁ מָוֶת, ז, איש הנדון למות, איש שצדיך להטיתו.

— בְּכוֹר מָוֶת, ז, תאר בליצי למות; 0בכור שטן, שובב מאד.

---

[1] מושק, kabapra, Moschusthier, musc, musk

— חַטָּא מָוֶת, ז, חטא שבעדו צריך להרג את החוטא.

— מַלְאַךְ הַמָּוֶת*, ז, המלאך הממונה על מות בני האדם.

— סַם הַמָּוֶת*, ז, רעל.

מוֹתָב*, ז, ר׳ מושב.

מָוָתָה, נ, ר׳ מָוֶת.

מוֹתָן*, ז, מנפה, חֵבר.

מוֹתָר, ז, (ס׳ מוֹתַר, ר׳ מוֹתָרוֹת*), ערף על הצרך: רֶוַח; יתרון, נוספת על טעלת אחר; נשאר.

מוֹתָרוֹת*, נ״ר, שיורים, הנשאר; היתר בהצרך; דברים שאין בהם צרך גמור בחיים ובאים רק להרחבת הדעת.

מַז, ז, היין הטוב (תהלים ע״ה, ט׳, ולפי״ז קרא שם: ״וְיֵיִן מָזֵּהּ״).

מַזְבֵּחַ, ז, (ס׳ מִזְבַּח, כ׳ מִזְבְּחִי, ר׳ מִזְבְּחוֹת), בנין להקריב עליו קרבנות.

— כְּמִזְבֵּחַ כְּהָנָיו*, משל לאמר: כדור כן נשיאו ומנהיגיו.

מַזְבָּלָה, נ, מקום אסף זבל ואשפות.

מָזֶג, ז, יין הרקח, יין מתקן לשתיה; *ערבוב נוזל בנוזל; יין מהול בטים; תכונת הנפש טבע האדם.

— מֶזֶג הָאֲוִיר, ז, מצב האויר בנוגע לחם, לקר, לַלַחות וכיו״ב.

מוג* (מָזַג*, יִמֹּג*), פ״י ערבב יין בטים; טפוך כוס, יצוק יין אל כוס. הַמָּזֵג*, היה (יין) מהול בטים, התערב. מֻזָּג*, ברר, צרוף; ערבב. הִתְמַזֵּג, היה (יין) מהול ומערב.

— יַיִן שֶׁל־מָזוּג*, לאמר מאכלו מוכן לו כמו: סתו אסוויה.

מָזֶה, ת, (ס׳ מָזֶה) מציץ; נחלש; שרוף, חרב ויבש.

מַזֶּה*, ט״ש, מה זה?

מַזָּה*, ז, מטיף נשפים, זורק נוזלים על־; כנוי לכהן, זורק דם הקרבן.

— מַזָּה בֶּן מַזֶּה*, ז, כהן בן כהן, איש טיהם.

מָזֶה, ת, (ס׳ מָזֵה), נחלש; מצוץ; שרוף.

מָזְהָם*, ז, מטנף, טלא והמה.

מַזּוּד*, כ״ש, מה זו?

מזו״ב, ר״ת, מזל וברכה.

מָזוֹג*, ת, המחבר זוגות זוגות.

מְזוּגָה*, נ, שק הנוספים; שק לשים בו צידה לדרך.

מָזוֹזָה, ז, (ר׳ מְזוּזִים), אסם, אוצר.

מְזוּזָה, נ, אחד מצדי הפתח לימין או לשמאל, אמת הספים; *טבלת קלף כתובות עליה פרשיות ״שמע״ ו״היה אם שמע״, שהיהודים נותנים אותה על פתחי בתיהם.

מָזוֹן, ז, אכל, מאכל המכלכל; *פעודה; (מְזוֹנוֹת*), כלכלה, פרנסה; מיני מאכל.

מְזוֹנָי, ת, השיך למזון.

מָזוֹר, ז, מכה טריה; תחבשת למכה; טלכדת, טוקש (עבדיה א׳ ז׳); *לוח עץ קטן שחובשים בו על הלבנים בעת הכביסה; שטיה, מרבד.

מְזוֹרָה*, נ, קורת הבד לסחט בה; מזורה, שק הנוספים.

מזז, ר׳ מזמז.

מַזָּח, ז, (כ׳ מְזָחִי, ר׳ מְזָחִים, ס״ר מִזְחֵי), חגורה, אזור, חזק, אמץ; משען; מסתר; [0]כעין קיר אבנים חזק יוצא אל הים למחסה ומסתר לאניות מפני גלי הים וסופותיו[1].

מַזְחִילָה*, נ, טרזב או צנור בנוי בכתל להורדת מי הגשמים.

מְזֻחָלָה, מַזְחֶלֶת, נ, עגלת חרף, לקשיקה, גרדה.

מז״ט, ר״ת, מזל טוב.

מְזִינָה*, נ, טלאכת המזוג והמטוהל יין בטים; יציקה בכוס.

[1] мол, Hafendamm, jetée, מזח, mole

מַזִּיד*, ת, (ר' מְזִידִים*), כַּוָּנָן לְהָרַע, עָשָׂה רַע בְּכַוָּנָה.

— בְּמֵזִיד*, תה"פ, בְּרָצוֹן רַע, בְּכַוָּנָה רָעָה.

מָזִיחַ, ז, (ס' מְזִיחָ), חֲנוּרָה, אַזוֹר, טוֹזָה.

מַזָּנָה*, ת, לֹא אַכְתִּי, דָּבָר שֶׁאֵינֶנּוּ בְּאַכְתִּי כְּגוֹן שֶׁהוּא נָרֵאֶה.

מַזִּיק*, ת, מַשְׁחִית, מַרַע; נוֹרֶם נֶזֶק. ז, שֵׁד, רוּחַ רָעָה, מַהֲבַל; 0חֲרִיף וְהָרוּץ וְשׁוֹנֵן מְאֹד.

מָזְכִּיר, ז, כּוֹתֵב סִפְרֵי זִכָּרוֹנוֹת שֶׁל הַבַּלָּךְ; סוֹפֵר סְתָרִים; סוֹפֵר נְאֻמָן; 0סוֹפֵר בְּטוֹפֶר אוֹ בַּחֲבָרָה.

מַזְכֶּרֶת0, נ, גִּלְיוֹן רְשׁוּמִים בּוֹ דְּבָרִים לְזִכָּרוֹן; זִכָּרוֹן, אוֹת לְהַזְכִּיר דָּבָר.

מַזָּל, ז, (ר' מַזָּלוֹת, ס"ר, מַזְּלוֹת), קְבוּצַת כּוֹכָבִים; כּוֹכָב לֶכֶת; *כּוֹכָב: גּוֹרָל הָאִישׁ וְנִכְנַת הֶלְקוֹ בְּחַיִּים; גּוֹרָל הָאִישׁ עַל פִּי הַשְׁפָּעַת הַכּוֹכָב שֶׁבְּזְמַן הוֹפַעָתוֹ גּוֹלֵד.

— מַזָּל טוֹב!0, מִבְטָא בְּרָכָה לְאִישׁ בְּשָׁעַת שִׂמְחָתוֹ.

מַזְלֵג, ז, (ר' מַזְלָגוֹת), כְּלִי בַּעַל שִׁנַּיִם לְקִחַת בָּהּ בְּשַׂר מִן הַקְּעָרָה אוֹ מִן הַסִּיר; 0כְּלִי מִכְּלֵי הַמִּטְעַנִּים.

מְזִמָּה, מְזִמְּתָה, נ, מַחֲשָׁבָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר; תְּכוּנָה, דַּעַת; תַּחְבּוּלַת רְשָׁע; שֶׁקֶר, תַּרְמִית.

מְזַמְּזוּ*, ז, סַעֲלַת הַמְּזַמְּזוֹ.

מְזַמְּזִים*, ז"ר, זְמִירוֹת שַׁבָּתָה וְתַעֲנוּגִים.

מִזְמוֹר, ז, (ר' מִזְמוֹרוֹת* גַּם מִזְמֹרִים*), שִׁיר תְּהִלָּה וְתִפְלָה לָהּ; שִׁיר, שִׁירָה; אֶחָד מִסִּפְרֵי סֵפֶר תְּהִלִּים.

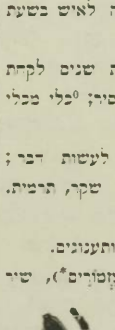

מְזַמֵּזוּ*, ס"ר, רַכֵּךְ, עָשָׂה רַךְ.

הִתְמַזְמֵזוּ*, הָיָה רַךְ, הִתְרַכֵּךְ.

מְזַמִּין*, ז, מֵכִין; נוֹתֵן מְקֻדָּה לְהָכִין לוֹ אֵיזֶה דָּבָר.

מְזַמְּנִים*, ז"ר, כֶּסֶף בְּעַיִן.

מְזַמֵּר, ז, מְשׁוֹרֵר, מְנַגֵּן.

מַזְמֵרָה, נ, (ר' מַזְמֵרוֹת), סַכִּין לְזוֹמֵר גֶּפֶן וְכַדּוֹמֶה.

מִזְמֵרָה

מְזַמֶּרֶת, נ, (ר' מְזַמְּרוֹת), צֶבֶת לְהַשְׁבַּת הַנְּרוֹת; 0מְשׁוֹרֶרֶת, מְנַגֶּנֶת.

מְזוֹנָתָה, ר' מְזוֹפָה.

מָזוֹן0, ז, אֲרוּחַ הָאֹכֶל, אֹרֶן כְּלֵי הָאֹכֶל.

מָזֹעָר, תה"פ, מְעַט, לֹא רַב.

— מֵעַט מָזֹעָר, מְעַט בְּהֶפְלֵגָה (כְּגוֹן: „מֵאָה" לְרַבּוֹי).

מַזְקֵפָה0, נ, מַנְדֵּרַת שֶׁל זֵיתִים לְזַקֵּף אֶת הַשַּׁעֲרוֹת בָּאָרִיג.

מַזָּר, ז, (ר' מַזָּרוֹת), טוֹל, קְבוּצַת כּוֹכָבִים.

מזר* (מָזַר*, יְמַזֵּר*), מַזַּר*, זוֹר, שׁוֹר.

מְזָרָה, ת, כִּסּוּר, מְסִיחַ.

מַזָּרָה, ז, (ר' מַזָּרִים), כְּלִי לִזְרוֹת בּוֹ הַתְּבוּאָה אַחֲרֵי הַדִּישׁ לְהַבְרִיד הֶבֶר מִן הַתֶּבֶן.

מְזָרוֹ*, ת, זָרִיז וּמָהִיר וְחָרִיף בְּמַלַּאכְתּוֹ, בַּעֲבוֹדָתוֹ.

— אֵין מְזָרִים אֶלָּא לְמָזְרוֹ*, מִסְתַּל עַכְמֵי לְאַמֵּר: הַזְּרִיז אֵינוֹ מַגִּיעַ אֶלָּא לִזְרִיזוּתוֹ אֵבֶל לֹא לְשֶׁפַע וְעֹשֶׁר.

מְזָרַח, (ס' מִזְרָח), מָקוֹם בּוֹצֵא הַשֶּׁמֶשׁ, אֵאת קֶדֶם; 0לוּחַ מְצַיֵּר וְכַתּוֹבִים בּוֹ סִמָּנִים שֶׁמְּשִׂימִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לִפְנֵי תֵּבַת הַחָזָן, אוֹ בְּבֵית יוֹלֶדֶת אוֹ בְּבֵית סִרְטֵי עַל הַקִּיר הַמִּזְרָחִי.

— אַרְצוֹת הַמִּזְרָח0, נ"ר, אַרְצוֹת אֵסְיָה וְהַחֵלֶק הַמִּזְרָחִי שֶׁל אֵירֹפָּה.

מִזְרָחִי*, ת, שֶׁל מִזְרָח, מִמִּזְרָח. ז, אִישׁ יוֹשֵׁב בְּאַרְצוֹת הַקֶּדֶם אוֹ בֶּן אַרְצוֹת הַקֶּדֶם.

— מִזְרָחִית צְפוֹנִית0 אוֹ מִזְרָחִית דְּרוֹמִית, הַצַּד הַנּוֹטֶה בֵּין מִזְרָח וְצָפוֹן אוֹ בֵּין מִזְרָח וְדָרוֹם.

מְזָרִים, ז"ר, הָרוּחוֹת הַמְּפִיצוֹת אֶת הָעֲנָנִים (?); כּוֹכָב בֵּיטָה (?); מַזָּרוֹת (?)

מָזָרְנוּ*, ז, מַצָּע, כַּר גָּדוֹל עַל הַמִּטָּה לִשְׁכַּב עָלָיו.

מָזֶרַע, ז, (ס' מִזְרָע), זֶרַע הַשָּׂדֶה, כָּל שׁוֹרְשִׁים בְּשָׂדֶה; מָקוֹם זְרוּעַ.

מַזְרֵעָה0, נ, מְכוֹנָה לִזְרִיעַת זְרָעִים בְּשָׂדֶה.

מַזְרֵק, ז, (ס' מִזְרַק, ר' מִזְרָקִים, ס"ר מִזְרְקֵי),

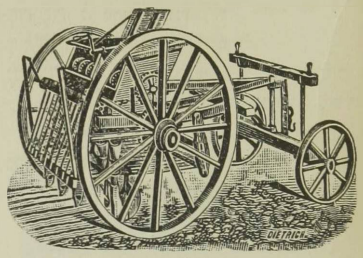

מזרעה

סל, אגן; גביע גדול עם צנור על שפתו;
*עורקי הדם בגוף החי.

מַזְרָקָה⁰, נ, מזרק מים, ברכת מים ומכונה עולים המים למעלה דרך צנור ומשתמשים למטה בתעלות שונות.

מַח, ז, (ר' מחות גם מוחין*), שקוי עצמות החי; החמר הלבן הנמצא בגלגלת הרי; סמל השכל.
— בַּעַל מַח*, ז, חכם חריף, בעל שכל טוב.
— אֵין לְ־ מַח בְּקָרְקָפְתּוֹ*, אין ל־ שכל ודעת.

מַח, ת, (ר' מָחִים), שמן, רשן.

מחא (מָחָא, יִמְחָא), פ״ע, (־בְּפָּ, ־יָד), הכה כף אל כף להשמיע קול; *בהה, טהוק; חוה דעת נגד־, התנגד ל־. מַחֲא*, הוה דעת נגד, התנגד ל־, מחה.

מַחָאָה*, נ, אסור, צווי; חות דעת נגד איזה דבר, גלוי דעת להתנגדות.

מחבטה

מְחַבֵּא*, ז, טחשש, בודק וטחפש.

מַחֲבֵא, מַחְבָּא, ז, מַחֲבוֹאָה*, מַחֲבוֹיָה*, נ, מקום להסתר בו, מסתר.

מַחֲבוֹט*, ז, מקל להכישת זיתים; ⁰כעין לוח עץ עם יד לחבט את הלבנים בכבישה, כוור.

מַחְבָּטָה⁰, נ, מכונה לחבט בה את התבואה, טרבל.

מְחַבֵּל, ת, משחית, מקלקל; *שר, רוח רעה, מזיק; ⁰שובב.

מַחְבֶּצֶת⁰, נ, כלי להבין בו חמאה.

מְחַבֵּר⁰, ז, כותב ספר.

מַחְבָּרָה, נ, חברת אנשים יושבים יחדו, חברה.

מַחְבֶּרֶת, נ, (ר' מַחְבָּרוֹת), קורה להבר שני חלקי בנין; חשוק ברזל להבר שנ, גופים; ⁰כותבת ספר.

מָחְבָּר*, ת, קשור לדבר.

מַחְבֶּרֶת, נ, (כ' מַחְבַּרְתִּי, ר' מַחְבָּרוֹת), קשור, אחוד, מחבצת אגדה; מקום חבור שני חלקי דבר; ⁰גליונות נייר קשורים ונאחזים יחד; ספר ספורים שונים; ספר קטן.

מַחֲבַת, נ, (ר' מַחֲבָתִים*), כלי ברזל לא עמוק למאפה תנור או למנין עם יד לאחז בה.

מַחְבֶּשֶׁת*, נ, ר' תחבשת.

מַחֲגָר*, ז, חבל קשור בצואר הסוס שיתוטה לו העגלה.

מַחֲגֶרֶת, נ, חגורה; אזור שקושרים סביב המתנים; ר' חגורה.

מְחֻדָּד*, ת, שהוא חד, שחדדו אותו; ⁰חד השכל, חריף.

מְחֻדָּשׁ*, ת, דבר שבא מחדש.

מְחַדֵּשׁ⁰, ז, חדשן, ממציא דבר חדש.

מחה (מָחָה, יִמְחֶה), פ״י, טרוק, שטוף והדח דבר בטים; קנח ונקה; מחוק והסר

כאב; נגוע, סגוע; *הכה, הלקה; אפר, טגוע טעשות. הַמָּחָה, הכרק או הכחק כבלי השאר זכר; *הכם. מַחֲה*, שטוף וקנח לנקות; קנה; אבר, צוה לבלי־; חוה דעת נגד", התנגד ל־; נגד כ־, ברוק ב־; שחוק; הכסה, הכחד. מָחֹה, הלחך, התלקק כלו. הַמְחָה, טחן טבלי השאר זכר; אבר והשחת; *הכסה, הכחד; נתון שטר לאדר שהוא ישלם בעדו; חשוב לכמהה יוקן. הִתְמַחֲה*, החשב כטמהה; היה טמהה ונכשה בדבר.

מָחוֹבָה[ע], נ, שטר חוב, שטר התחיבות של טוכר או חברה ובדומה עם רבית קבועה[1]. מָחוּג*, ז, תנועת הידים לאות וכמן; [ע]טרט השעון המורה את השעה.

מָחוּגָה, נ, כלי ציור, כלי בעל שתי שוקים להרט בו חוג ענול.

מחוגה

מָחוֹז, ז, (ר' מְחוֹזוֹת), גבול, תכלית; כפרים, טבוא יט; *עיר; טקום השוק; [ע]לך, חבל ארץ, עיר וסביבותיה השיכות לאזור אחד.

מְחוֹזִי*, ת, השוך לטחוז, של טחוז; עירוני ולא כפרי.

מַחְזִי, ז, פעלת המוחק והטוחק; פעלת המנקה ומכנה.

מָחְזִי*, ת, נשכח, שאין לו עוד זכר; בַּ־: סרים.

מָחוּךְ*, ז, מין חזיה שיש בה מקלות ברזל או שני התנין שלובשות הנשים על מתניהן לתת לגופן תבנית יפה; צחוק, חיוך.

מָחוֹל, ז, (ס' מָחוּל, ר' מְחוֹלוֹת), כרכור, רקידה כטעגל; *חלק כרם בלתי נטוע שבין הנפנים ובין הנהר; גדר סביב למקום; עגיל.

[1] מחובה облигація, obligation, debenture

מָחוֹלָה, נ, מחול כטעגל.

מָחוֹלֶלֶת, נ, אשה רוקדת כמחול.

מָחוֹק*, ז, כלי שמוחקים בו את המדות, מעבירים אותו על פני המדה הגרושה להסיר מהנה את העדף.

מָחוּק*, ת, (מדה), בצמצום, בלי עדף ותוספת.

מָחוֹקֵק, ז, עושה חקים, נותן חקים; כלי לפתח בו פתוחים; [ע]מדפים, עושק בהדפסת ספרים.

מָחוֹר*, ת, ברור, מובן; יותר שוב.

מַחֲוֶרֶת*, נ, ידיעת דבר בבירור; ידיעה ברורה.

מָחוּשׁ*, ז, מחלה, חלי, כאב, חֻלשה; עסק.

מָחוּשׁ*, ז, קרן המשוש לרגשים, זיז.

מַחֲוֶה, ז, (ס' מַחֲוֵה, ר' מַחֲוֹת[ע]), מראה, חזון נבואי; [ע]חזון על הבנה בתיאטרון.

מַחֲוֶה, נ, רוח, הנשקף בין שני טרים, רוח בין שתי שדרות.

מַחֲזוֹר*, ז, תקופה של השטש או היית; [ע]סדר התפלות והפיוטים להני בני ישראל; אקדח, יוכה קטן, המכיל בקרבו כדורים אחדים יחד.

— מַחֲזוֹר גָּדוֹל*, נ, סבוב השטש בכ"ח שנים; (שֶׁל מַעֲרָבָה[ע]), סבוב היית בכ"א שנים.

— מַחֲזוֹר קָטָן, נ, סבוב היית בי"ט שנים; (שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ[ע]), סבוב השטש בארבע שנים.

— מַחֲזוֹר הַמַּדָּעִים[ע], ז, ספר אוצר בקרבו ידיעת כל החכמות והמדעים השונים, כל־בו.

מַחֲזִיק*, ז, משתטש בדבר וחושב אותו לקנינו.

מַחֲזִירָה*, נ, מהורה.

מַחֲזִית*, נ, זכוכית שמבשים דרכה.

מחז"ל, ר"ת, מאטר הכמינו זכרם לברכה.

מָחָךְ*, ת, מקבל, ידוע; שהכירו אותו ל־.

מחט* (מַחַט*, יִמְחַט*), ס"י, הכר הסהם מראש סתילה; נקה את האת, הוציא את הלח

טן האף; הסל ילד טת.

מַחַט*, נ, (ר׳ מְחָטִים*), כעין בד קטן דק עשוי סלדה שקצהו האחד חד ובקצהו השני חור (קסה) לשים בו חוט להסר; דקירת המחט בתסירה; סמל לדבר קטן וקל ערך; °מצבת אבן מרבעה גבוהה ההולכת וחדה למעלה שהעמידו על הקברים, ביחוד במצרים.

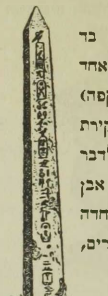

מחט

— **מַחַט שֶׁל סָקָאִים***, נ, מחט עבה של תופרי שקים.

— **מַחַט הַשָּׁעוֹן°**, נ, טהונ, כעין מקל על אבן השעות להראות את השעה.

— **מְשִׁיבַת הַמַּחַט***, מדת החוט שנותנים במחט לתסר בו.

— **חֲרִיר הַמַּחַט***, **קוֹף הַמַּחַט***, ז, החור הקטן בראשו של המחט להשחיל בו את החוט.

מַחֲטָבָה*, נ, חשיכה.

מָחִי, ז, מהלומה, מכה, קול הולם.

— **מְחִי לְכָלֵךְ**, ז, כלי מלחמה להכות בו חוטה ולהרסה.

מְחִיאָה) מְחִיאַת כַּפַּיִם°, נ, הכאה בכפים האחת אל השניה לאות הסכם והלל.

מָחִיב*, ת, חיב, שעליו החובה לעשות.

מָחַיֵּב*, ז, משיל חובה.

מַחֲיָה, נ, (ס׳ מְחָיָתִי), מאכל להחיות, מזון, כלכלה; תקומה, העמדה בחיים; ספחת בשר חי בעור האדם; *היה, יצוי (מְחָיַת היום).

— **בֵּית מִחְיָה***, ז, מקום שטוכרים בו מיני מזון.

מָחְיָה*, נ, סעלת הטוחה והטוחק; בליון, סעלת השחית והטלה.

מְחַיֶּה*, ז, נותן חיים, נותן אפשרות להיות, ר׳ חיה.

מְחִילָה*, נ, סליחה, כפרה, נשיאת עון; ותור על חוב.

— **בְּמְחִילַת כְּבוֹדוֹ°**, ט״ק, יסלח נא לי.

מְחִיצָה*, (ר׳ מְחִיצוֹת*, גם מְחִיצִין*), נ, סעלת הטוחץ יוצוץ; חלוקה, סעלת הטחלק דבר; גדר, קיר מבדיל; מקום גדור ומנבל לאיש או לדבר מיחד; קרבת מקום.

מָחֵיקָה*, נ, סעלת הטוחק והטוחה, טחיה.

מָחִיר, ז, שלום, תמורה; מה שצריך לתת או מה שנותנים או מקבלים בעד דבר; מקח, ערך הדבר ושויו; שכר.

מָחִישָׁה°, נ, הרגשה על ידי החושים.

מַחְכִּיר*, ז, הטוסר לאחר הכנסות דבר או את זכות השטוש בו לזמן קבוע בשכר קבוע.

מחל* (מָחַל*, יִמְחֹל*, צווי: מְחֹל*), פ״י, סלוח, כפר, נשוא עון; עַתַּר; וחר על חוב.

הָמְחַל*, הסלח, התכפר; היה סטור טחוב, משעבוד.

מָחָל*, ז, טיץ הפרי, ר׳ טחל.

מַחֲלָבָה°, נ, בית להכנת מעשי חלב; בית שטוכרים בו חלב ומאכלי חלב.

מַחֲלָה, נ, (ולפעטים: מַחֲלֶה, ז), חלי, רסיון הכה, טרוה, טצב האיש הבואב והדואב.

מָחֳלָה, נ, מאירה, חור, חלל באדמה; *טערה; טקום נבוב בנוף.

— **נַלְגּוֹל מָחֹלוֹת***, ז, הגלגול שהטתים יתגלגלו לארץ ישראל דרך טערות טתחת לקרקע.

מַחֲלוּי, ז, (ר׳ מַחֲלָיִם), טחלה, טכאוב, חלי.

מָחְלָט*, **מָחְלָטָה***, ת, גמור, שאין בו שום ספק.

מַחֲלוֹקֶת, ר׳ מחלקת.

מָחֳלָחֵל*, ת, שאינו טהֳדק וצפוף.

מַחֲלִיקָה°, נ, אחד מטיני הטקצוע שקצה להבה ישר והוא טחליק את העץ.

מַחֲלִיקִים°, ז״ז, נעלי ברזל להחלק בהם על

הגליד או על רצפה חלקה.

מַחֲלָן*, ז, טי שמוחל וסולח תמיד.

מַחֲלָה, ז, (ר' מַחֲלָים*), סכין גדולה לבשר, חלת, סכין השוחטים.

מַחֲלָפָה, נ, (ר' מַחֲלָסוֹת, ס"ר מַחֲלָסוֹת), מקלעת שער הראש, קוצת שער.

מַחֲלָץ*, ז, אחד מכלי הבנאים והטַּחִים לחדק בו את החטר או את הטיח.

מַחֲלָץ⁰, ז, כעין מסמר להוציא בו הפקק מהבקבוק וכיו"ב.

מחלץ

מַחֲלָצָה, נ, (ר' מַחֲלָצוֹת), בגד נקי ושוב לי ט י ח נ ובדומה.

מַחֲלָצַיִם*, ז"ז, כלי להחלקת ה ט י ח (בבנין).

מַחֲלָק⁰, ז, כלי מלאכה של הבנדלי להחליק בו את קמטי העור.

מְחַלֵּק⁰, ז, (בחשבון), המספר שעל ידו מחלקים את המספר השני (מְחֻלָּק) להלקים שוים.

מְחֻלָּק⁰, ז, (בחשבון), המספר שאותו מחלקים על ידי מספר שני (מְחַלֵּק) להלקים שוים.

מַחֲלָקָה, נ, הסרדה, הבדלה; *מחלקת, מריבה, ריב, התנגדות; חלק; ⁰יז, טין; מדינה; לשכה, כתה בבית ספר; סניף של מיסד וכדומה מיוחד לאיזה עבודה.

מַחֲלָקָת, נ, (כ' מַחֲלְקֵי, ר' מַחֲלָקוֹת*), הבדלה, סעלת הכבדיל והמחלק; סדור קבוץ לחלקיו; סלונת אנשים; *מריבה, התנגדות, סכסוך, חלק מדבר; ריב ומדנים; סרוד הדעות בעניו.

מַחֲלָת, נ, טין כלי זמר; *שם שדה.

מַחַם*, ז, כלי להמם בו מים על ידי מחמים שנותנים בצנור מיוחד אשר בתוכו.

מחם

מַחֲמָאָה, נ, משמן ההמאה; דבריט חלקים וגעימים; ⁰דברי חנוסה.

מַחֲמַאָה⁰, נ, מחבצת, כלי לחבץ בו חמאה.

מַחְמָד (ר' מַחֲמַדִּים, ס"ר מַחֲמַדֵּי). מַחְמָד, (ר' מַחֲמַדִּים, ס"ר מַחֲמַדֵּי) ז, תאוה לעינים, דבר נחמד לוקח לב.

מַחְמִיר*, ז, שדרכו להוסיף אסורים והחירות וחטרות בעשית דבר.

מַחְמָל, ז, דבר אהוב שהנפש חומלת וחסה עליו; משאת נפש, רעיון או עניו שמיאסים לו בכל נפש.

מַחֲמַצָּן*, ז, בהכה לשרות בה לבנים או בגדים לצני הכבוס.

מַחֲמֵצֶת, נ, בצק מחמיץ בשאור, חָמֵץ.

מַחְמַר*י ז, ר' חַמָּר.

מַחְמָשׁ⁰, ת, בעל חמש צלעות; שיש בו חמשה.

מַחֲמֶת*, ט"י, מסני", מטעם; על ידי".

מַחֲנָה, זו"נ, (ר' מַחֲנוֹת גם מַחֲנִים), בקום חנות שיית נוסעים או קהל הצבא או קהל רועים; מקום שכונה ודיורה; שיית נוסעים; חיל, אנשי המלחמה, אנשי הצבא; קבוץ אנשים.

— מַחֲנַיִם, שני מחנות.

— מַחֲנַיִם, מקומות מושב סרוים בלי חומה.

מַחֲנַךְ*, ז, עוסק בחנוך וגדול ילדים.

מַחֲנָק, ז, מיתת חנק, חניקה.

מַחֲבֶה, ז, מקום מסתר, מפלט; מגן, איש או דבר שהוסים בו.

מַחְסוֹם, ז, סוגר לפה, זמם.

מַחְסוֹמִית*, נ, עגירה; חסום, הדוק.

מַחְסוֹר, ז, גרעון והעדר דבר נצרך; עני, ריש, דלות, עניות; מה שדרוש לצרכי איש, צרך.

מַחְסָם⁰, ז, בלם הדרך, מחסום ומעצור לעוברים.

מַחְסָן*, ז, אסם, בית לצבור בו סחורות ודברים שונים.

מַחְסָפִים, ת, עשוי מצלות מצלות; לא חלק, בלא שרטות וגבונים.

מַחְסֹר⁰, ז, (בחשבון), המספר שאותו מחסרים ממספר שני (מַחְסָר).

מַחְסָר⁰, ז, (בחשבון), המספר שממנו מחסרים מספר שני (מַחְסֹר).

מַחְפֹּרֶת⁰, נ, כלי לשטר בו תכשיטים או הפצים יקרים.

מַחְפֶּרֶת*, נ, שדה שנעקרו עציו.

מַחְפֶּרֶת*, נ, מכרה שחופרים להוציא ממנו מתכות או טלה וכדומה; החטר המוצא מהמכרה; פרי אדמה מוצאים על ידי החפירה.

מחץ (מָחַץ, יִמְחַץ), פ״י, נקוע, שבור; רצוץ, מצוע, מגוע; תשקע. הֻמְחַץ⁰, הֻצַע, היה למצוע.

מַחַץ, ז, נקיע, מצע; *כלי חרס גדול לקבלת משקה; כלי לדלות בו.

מַחֲצֵב, מַחְצָב*, ז, (ר׳ מַחֲצָבִים), מַחֲצֵבָה⁰, נ, טלאכת חוצב בהר; מקום שהוצבים משם אבנים; מחפרת, מכרה, מקום שחופרים בו מתכות או טלה וכיו״ב.

מַחְצָב⁰, ז, מעדני הארץ, הדומים המיוצאים מן הארץ.

מַחְצָה*, ר׳ מחיצה.

מֶחֱצָה, מַחֲצִית, נ, הצי, חלק אחד מדבר הנחלק לשנים בשוה.

— מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה⁰, לחצאים, לשני חלקים דומים בשוה, הצי בדיוק.

מַחְצֵל*, ז, ר׳ בלחצים.

מַחֲצֶלֶת*, נ, (ר׳ מַחֲצָלוֹת*, מַחֲצָלָאוֹת*), שטיח עשוי קש או קנה או גמא.

מַחְצֵץ, ז, יורה בחצים.

מַחְצֵצָה⁰, נ, קסם לנקות בו את השנים.

מַחְצֵר (או: מָחֲצֵר), ז, תוקע בהצוצרה.

מחק (מָחַק, יִמְחַק), פ״י, בקוע, פצוע; *טהה, גרד והסר את הכתב; גרד שער מעור; הישר, עשה ישר והלק; הסר מה שעולה מעל שפת המדה (בתבואה) בשעת הבדידה. הֻמְחַק, הוסר והגרד והטהה.

מַחַק, גרד מן, הסר מן.

מַחָק*, ז, (ר׳ מַחֲקִים*), המקום הנכתש והנטחה בשטר ובדומה; מחיקה; מָחוֹק, כלי שמוחקים בו את המדות, מעבירים אותו על פני המדה הגדושה להסר את העודף.

מָחַקָר, ז, (ס׳ מָחֲקַר, ר׳ מָחֲקָרִים, פ״ר מָחֲקָבֵי), עמק, מעמק, תעלומת דבר; ⁰הקירה מדעית, דרישה, שאלה ודרישה לדעת דבר נעלם.

מָחָר, תה״פ, (ז), ביום השני, ביום שיבא אחרי היום הזה; ביום שיבא אחרי זמן.

— לְמָחָר, ליום השני.

— מָחָר מַשְׁלִישִׁית, ר׳ מָחֳרַתַיִם.

— מָחָר מָחָר*, ר׳ מחרתים.

מַחֲרָאָה, נ, בית הכסא.

מַחֲרֵשָׁה*, נ, (ר׳ מַחֲרֵשׁוֹת), אגדה, הבילה; דברים אחדים חרוזים יחד על חוט.

מַחֲרֶטָה⁰, נ, מכונת חרוש, מכונת גלגל להרש בה כלי עץ או ברזל ע״י סבוב הכלי.

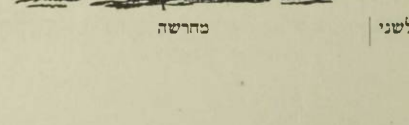

מחרשה

מַחֲרִיב, ז, מחרס, מביא החרבן על־.

מַחֲרִיד, ז, מפיל פחד ואימה.

מַחֲרֵשָׁה, נ, (כ׳ מַחֲרֶשֶׁת, ר׳ מַחֲרֵשׁוֹת), כלי האכר המולה ובוקע את האדמה; כלי למלאכת החורשים; כלי מלאכת חרש עץ ואבן; *מסרק, מגרדת.

מַחֲרֵשָׁת, נ, (כ׳ מַחֲרֶשֶׁת, ר׳ מַחֲרֵשׁוֹת), כלי ביזול המולה ובוקע את האדמה בחרישה, כלי החורש.

מַחֲרָת, תה״פ, (פ׳, ולפעמים: לְ־), ביום השני שאחרי היום שנדברו על אודותיו (בפסוד דבר).

מָחָר־תַּיִם*, תה״פ, היום שאחרי יום המחר.

מַחְשָׁבָה, נ, מחשבה (בפיוטי הספרדים).

מַחְשָׁבָה, נ, (כ׳ מַחֲשַׁבְתִּי, ר׳ מַחֲשָׁבוֹת, סי׳ מַחֲשָׁבוֹת), הגות לב, מזמה, עצת לב, כוונה, מגמה; *דאגה, הששה.

— בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת*, שקוע במחשבות הרבה, מתעמק במחשבות; בעל תחבולות, טלא מזמות.

מַחְשֶׁבֶת, נ, מזמה בחרשת מלאכה, אמנות.

מַחְשָׁךְ, ז, (ר׳ מַחֲשַׁכִּים), מקום חשך, אפל.

מַחְשֵׂף, ז, גלוי, התגלות.

מַחְתָּא, מַחֲתָה, נ, מכה, הכאת יד.

— בַּחֲדָא מַחְתָּא, בבת אחת, במוכן; בכלל אחד, בסדר אחד.

מַחְתָּא, נ, כלי לחתות בו גחלי אש; מספרים לצחט בהן את פתם הסתילה בנר; מקום לאסף את האפר בכנורה.

— מַחְתָּה פְּרוּצָה*, נ, מחתה שפושה ושטוחה שאין לה שפה מסביב.

מַחְתֶּה, נ, חרס, שבר, צרור, אסוף, שבע.

מַחְתֹּן*, ז, מַחְתֹּנֶת*, נ, אנשים שבניהם השתדכו והתקרבו זה בזו קרבת חתנים.

מַחְתֹּנוּת*, נ, קרבת האנשים שבניהם השתדכו זה בזו.

מַחְתֶּרֶת, נ, (ר׳ מַחְתְּרוֹת), פרצה המבוקשת בחתר לקיר בית; *מקום פתוח, סרוץ, בקיע.

מ״ט, ר״ת, מאי טעמא (מה הטעם, מה הסבה); מקח מעות.

מַטְאֲטָא, ז, (כ׳ מַטְאֲטָאִי, מַטְאֲטָאֲךָ, מַטְאֲטָאוֹ, ר׳ מַטְאֲטָאִים, מַטְאֲטָאֵי), אגדת שבשים לסנות קרקע, בית או רחוב, מכבר לנבר בו בית.

מַטְבֵּחַ, ז, (ר׳ מַטְבֵּחוֹת), הרג, קטל; בשר שעליה הורגים את הנדונים למיתה.

מַטְבָּח*, ז, חדר הבשול, מבשלה.

מַטְבֵּחַיִם*, (פ״ר), בית שחוטים בו את הבהמות.

מַטְבִּיעַ*, ז, שמלאכתו להשפיל ולהביא בכיות הנוצרים; בשם זה קראו לאחד מאנות הכנסיה הנוצרית.

מַטְבֵּעַ*, ז, בית דפוס.

מַטְבֵּעַ*, זו״נ, (ר׳ מַטְבְּעוֹת*), תכית מתכת בעלת צורה קבועה, שיש לה מחיר קבוע; שבע אישן; נסח, סדר שנקבע (בכריכה, בתפלה וכדומה).

— מַטְבֵּעַ פְּסוּלָה*, מַטְבֵּעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא*, מטבע שאין לו מהלכים בשוק, שאינו עובר לסוחר.

מַטָּה, נ, (ס׳ מַטַּת, ר׳ מִטּוֹת), ערש למשכב, כלי עשוי לשכב עליו; ספה, כסת מוסבו הלוח, התבה או הארון שנושאים בהם את המת; אפריון, מעין כסא לשאת בו אדם; *צאצאים, זרע.

— נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה*, ז״ר, האנשים הנושאים את המת לקבורה.

מַטֶּה, ז, (ר׳ מַטִּים גם מַטּוֹת), מקל, בד; ענף; שבט, שוט; סמל ההכאה והדיה; משען, מסעד; שבט, משפחה, צאצאי ראש בית אב אחד.

— הַמַּטֶּה מִמַּטֶּה*, בטוי בטוכן: היה דומה בלי תנועה מסחר פתאם וכדומה.

מַטָּה, תה״פ, בתחתית דבר, בשפל, (הפך;

טעלה) ; בשפל המצב ; *ארץ, תבל, חלד.

– לְמַטָּה מִ־, מִ־ וּלְמַטָּה, תחת (במקום); פחות (בזמן).

– אֵזֶן שֶׁל מַטָּה*, עֵין שֶׁל מַטָּה*, במובן אזן האדם או עין האדם, בנגוד ל„של מעלה", במובן של האלהים.

מַטֶּה, ז, הֶרֶס, כפלה ; אי סדרים, לא ישר ; עוות משפט, הטית משפט.

מָטָּה, נ, כפרש, משלה, מטתה, התפשטות ; *הקרסול שבקצה האחרון של כנף העוף.

מַטָּהָרֶת*, נ, כלי או צנור לטים צוננים להשקת בהם בטרהץ לאחר הרחיצה.

מְטוּ*, מָטוּאָ*, ז, בקשה (נמצא ביחוד בטבטא: בְּמָטוּ טִינָךְ ! בְּמָטוּאָ טִינָךְ ! – בבקשה מטך, אנא).

מַטָּוָה, ז, (ס' מַטָּוָה, כ' מַטָּוִי), מלאכת מעשה שזירה, עשית חוטים מצמר או מכתנה ; החוטים המוּוים.

מַטְוִיָּה⁰, נ, מכונה לשזית חוטים.

מְטוּאָ*, ר' מטו.

מַטְחַן*, מָטְחָן*, ז, שהנה, בית רחים ; כלי למרס בו ענבים, זיתים וכדומה.

מטט*, הִתְמַטֵּט*, ד' טוט.

מְטַטֶּלֶת*, מַטְלְטֶלֶת*, נ, אנך, משקלת אנך, התיכת ברזל או עפרת קשורה בחוט הנאחז בקצהו השני למעלה, שמשתמשים בו לבנין ישר הבנין; חתיכת מתלית מדלדלת: בד עם עלים מחבר לפרי; כר מלא מוכין ; ⁰(בשעון קיר, במכונה וכדומה), כעין מקל מתכת ובקצהו כעין לוח או כשיל מתנועע הנה והנה ומניע את הגלגלים בשעון או במכונה וכדומה.

מטטלת.

מַטְמוֹן, ז, (ר' מַטְמוֹנִים, ס"ר מַטְמוֹנִי או מַטְמֹנִי), אוצר טמון ונסתר; מתכיות טמונות באדמה ; *מקום נסתר ונעלם.

בְּמַטְמוֹנִים*, בסתר, בהשאי.

מַטְמוֹנִית*, נ, (ב־), בסתר, במחשך (הפך מן : בְּפַרְהֶסְיָא).

מַטְמוֹרָה⁰, נ, חפירה עמוקה באדמה לאצר בה את התבואה ; ידבר השטור והטמור.

מַטְמֵט*, ס"י, הַמְעֵד; הנד, הנע. הִתְמַטְמֵט*, התפרר, התנענע, היה לחלקים דקים מאד.

מַטְמֵנָת*, נ, אוצר שטור; מקום נסתר ונעלם.

מְטַמֵּעַ*, ז, מה שנטמע והתבולל בתוך דבר.

מַטָּע, ז, (ס' מַטָּע, ר' מַטָּעִים, ס"ר מַטָּעִי), שתילת עצים, נתינת נרעין או ענף עץ או שְׁתִיל בארץ כדי שיצמח ממנו עץ.

מַטָּעָה*, נ, מטע, שתילת עצים ; ⁰ככר גדולה שזורעים או שנוטעים בה.

מַטַּטְרוֹן*, ז, שם ראש מלאכי השרת באגדה ובפיוט, המלאך שר הפנים.

מָטִיל, ז, מוט, בד ברזל, בד רשת.

מַטִּיחַ⁰, ז, דרשן, נואם.

מַטְכֵּכָא*, ז, מַטְבֵּכָה*, נ, כין מטי משוט ועבה.

מַטְלָא*, ת, שיש בו מלאים (בגד או נעל).

מַטְלוֹן*, ז, מקום גלות, ששם עובדים הפושעים במלאכת הכפרות.

מְטַלְטֵל*, ת, מבלבל, לא מסדר.

מְטַלְטְלִים*, מַטָּלְטְלִים*, ז"ר, הפצים, נכסים שיכולים להעבירם ולטלטלם ממקום למקום (בנגוד למקרקע – קרקעות ובתים).

מְטַלְטֶלֶת*, ר' מטטלת.

מַטְלִיד*, מַטְלִית*, נ. (ר' מַטְלִיּוֹת*), סחבה, בלוי סחבות; התיכת אריג שתולים על נבי בגד במקום שהוא קרוע; פלה, חתיכה; חלק אדמה.

מְטַמְטֵם*, ז, תנודה, תנועה; רעידה, כשלון.

מַטְמוֹן, ז, (ר' מַטְמוֹנִים, ס"ר מַטְמוֹנִי או מַטְמֹנִי), אוצר טמון ונסתר; מתכיות טמונות באדמה ; *מקום נסתר ונעלם.

בְּמַטְמוֹנִים*, בסתר, בהשאי.

מַטְמוֹנִית*, נ, (ב־), בסתר, במחשך (הפך מן : בְּפַרְהֶסְיָא).

מַטְמוֹרָה⁰, נ, חפירה עמוקה באדמה לאצר בה את התבואה ; ידבר השטור והטמור.

מַטְמֵט*, ס"י, הַמְעֵד; הנד, הנע. הִתְמַטְמֵט*, התפרר, התנענע, היה לחלקים דקים מאד.

מַטְמֵנָת*, נ, אוצר שטור; מקום נסתר ונעלם.

מְטַמֵּעַ*, ז, מה שנטמע והתבולל בתוך דבר.

מַטָּע, ז, (ס' מַטָּע, ר' מַטָּעִים, ס"ר מַטָּעִי), שתילת עצים, נתינת נרעין או ענף עץ או שְׁתִיל בארץ כדי שיצמח ממנו עץ.

מַטָּעָה*, נ, מטע, שתילת עצים ; ⁰ככר גדולה שזורעים או שנוטעים בה.

מַטְעָם*, ת, שטעמו מטעו.

מַטְעֲמָה*, נ, מאכל נעים משיב נפש.

מַטְעַמִּים, מַטְעֲמוֹת, ז״ר, מאכלי תאוה, מאכלים ערבים לחך.

מַטְעֵמָת*, נ, דבר שאדם מועם להכיר את טעמו בלבד מבלי צונת אבילה.

מַטְעֵן*, ז, בשא שהנוסע לוקח אתו לדרך, כברה.

מַטְעֵנַת*, נ, נשיעה, איכות נשיעת המטע.

מִטְפַּחַת, נ, (ר׳ מִטְפָּחוֹת), סודר רחב ששמים על הכתפים; התיכת ארוג ששמים על הראש או על הצואר; *תכריך ספרים; יקוט לשים בו ספרים ומחברות וכדומה; מעבת, התיכת בד לנגב בה הידים והפנים.

— **מִטְפַּחַת הַסְּפָרִים***, נ, בעין סגור ששמים הספרים על המסתפרים לקבלת השערות.

מִטְפָּל*, ת, מלא עד להכביד; 0מי שכבר משפחתו רבים.

מִטְפָּסִים0, ז״ר, מין בכעלי החיים המשפסים על העצים; מיני הצמחים המשתרגים ומשפסים ועולים למעלה.

מָטָר, ז, (ס׳ טָטָר, ר׳ מָטָרוֹת, ס״ר מָטָרוֹת), נשם, יורה, נשמי הטים היורדים מן העננים אשר בשמים.

— **מָטָר סוֹחֵף**, נשם חוק.

— **כְּמָטָר בָּקָצִיר**, משל לדבר שבא לא בזמנו.

(מטר) הֻמְטַר, היה רטוב מנשם. **הַמְטִיר**, הגשים, הוריד נשם; הרטיב בנשם.

מַטָּרָה, נ, (ס׳ מַטָּרַת, ר׳ מַטָּרוֹת, ס״ר מַטָּרוֹת), משטר, בית כלא, בית אסורים; ציון מוצב לטורים בקשת או בכובה לבונן אליו הציזים או כדוריהם; 0תכלית, תעודה.

מַטְרוֹנָה*, **מַטְרוֹנִית***, נ, אשה השיבה ונכבדה, שָׂרָה (ביחוד גבירה רומית).

מַטְרוֹפּוֹלִין*, נ, עיר הבירה.

מַטָּרִיד*, ז, כדון הצידים; שפוד קטן.

מַטָּרִיָּה0, נ, בעין סככת נג שנושאים ביד להתכסות בגשם והיא מתקפלת סביב למקל התקוע ונפתחת לרצון נושאה.

מִטְרָף*, ת, שאבדה דעתו, שהשתגע, שיצא מדעתו.

מַטְרֵפָא*, ז, בשא שמגיע לאיש וביחוד נשים, (נמצא ביחוד בבבלית: פלוני שָׁקִיל לְמַטְרַפְיֵיהּ; כלומר: פלוני קבל הוכח, בא עליו הענש שהיה ראוי לו).

מַטְרֵקָא*, ז, שבט להכות בו, שבט שמשתמשים בו החַטרים.

מַטָּרַתָּה*, נ, חיל המשטר; משטרה; בית עזר נדול.

מַי, ס״נ לשאלה, כנוי להחי הבלתי נקוב בשמו בין יחיד ובין רבים; אחד; יחיד מי שיהיה; יבוא גם להקטנת ערך; יבוא גם בדוראת שלילה; *בעת, כאשר; האם? האמנם?

— **מִי הוּא? מִי הִוא וָהִ?** להפלנת השאלה והתתפלאות.

— **מִי וָמִי**, מי הוא זה?

— **מִי יִתֵּן**, הלואי.

מִי, ר׳ מים.

מִי׳ וּמִי׳, ר״ת, מעשיך יקרבך יעשיך יחיקוך.

מִינִי*, ר׳ מנו.

מַיָּד*, בלה להורות הזמן הקיוב והתכיף בלי הפסק.

מִיָּדַי*, מנ״פ, איזה דבר; האם?

— **לֹא מִיָּדַי***, שום דבר, אפס ואין.

מַיָּדָע, ז, יחיד, עבר, רע.

מִיָּהָא*, **מִיָּתָא***, מ״ח, בכל אפן, איך שיהיה.

מִיהוּ*, מ״ח, אבל; בכל זאת, עם כל זאת, לפחות.

מִיזוּן, ז, סדור העצטים למיניהם.

מִיזָן, ת, רב התאוה לנקבה (פים וכדומה).

מִיָּחָד*, ת, נועד, טוכן; נבדל ונפרד מאחרים.

— שֵׁם הַמְּיֻחָד, שם אלהים.

מְיֻחָשׁ*, ז, הרגשת טכאוב; כאב, מדוה.

מְיֻחָם*, ר׳ מחם.

מְיֻחָם*, ת, מכני מרום עם הארץ; בן אבות נכבדים; נכבד ונשוא פנים; נבדל לשוב ט״; [9]שיש לו זכויות מיוחדות.

מַיִט*, ז, נסילה, כשלון, טוש.

מַיָּטָב, ז, (ס׳ מַיְטַב), היותר טוב, המשכח, הנבחר; החלק הטוב.

מִיכָאֵל, שם מלאך המנן לעם ישראל.

מִיכָה*, נ, ירידה מכנסים, מכת.

מִיכָל, ז, נהר יורד מן ההרים; מקוה טים.

מִיל*, ז, מרחק של אלפַּיִם אמה; האבן המצבת בדרך בקצה כל טיל.

מַיְלָא[9], ט״ק, יהי כן.

— מֵמַיְלָא*, טעצמו, מאליו.

מִילֶדֶת, נ, אשה עוזרת לנשים בעת לדתן.

מִילָה*, נ, כריתת בשר הערלה; אבר הזכרות שנמול.

מַיְלָה*, נ, מין עץ סרק נדול[1]; אחד מטיני האלון הנותן את העפצים.

מַיְלָל*, ת, אכלל, מסכן, לא מצליח.

מַיְלָן*, ז, דיו.

מַיְלַת*, נ, צמר נקי; משי.

מִילַת*, ז, החלק התחתון התפוח שבתנור האון.

מַיִם, ז״ר, (ס׳ מֵי, מֶימֵי, כ׳ מַימֵי), הנוזל הידוע הנמצא בכמן האדמה, בנהרות, בנחלים, בימים ובכארות שאין לו לא צבע, לא ריח ולא טעם (והוא אחד מארבעה היסודות של העולם לפי הנחת הקדמונים) ומשמש למשקה העקרי של בעלי החיים, (הרכבה הכימית של המים היא חלק אחד המצן ושני חלקים מימן); מטר, נשם; דמעות; לחות, מיץ; *הַשתנה.

[1] מילה, Ясень, Eschenbaum, frêne, ash-tree

— מַיַּי־ אֲנִי שׁוֹתִים*, אנו לומדים תורה מפי סלוני, אנו לומדים תורת סלוני.

— מַיִם אַחֲרוֹנִים*, נ, נטילת הידים אחרי האכילה לפני ברכת המזון.

— מַי אֲפָסַיִם, מים לא עמוקים.

— מֵי אֶפֶר*, ז״ר, בי״ת, מים מערבים באפר לכפות לבנים וכדומה.

— מֵי גְּנָנִים*, ז״ר, עפים נפנים.

— מֵי גְּשָׁמִים*, ז״ר, המים שירדו מהענגים.

— מֵי דַבָּשׁ*, ז״ר, משקה עשוי מפים מבשלים עם דבש וכשות.

— מַיִם דְּלוּלִים*, ז״ר, מים לא עמוקים.

— מֵי חַטָּאת, ז״ר, מי אפר הפרה (האדמה) לטהרת המטאים.

— מַיִם חַיִּים, ז״ר, המים הנובעים מהמקור, מהמעין.

— מֵי חֶלֶב*, ז״ר, קום, נסיוב החלב.

— מַיִם מְגֻלִּים*, מים שלא כסו אותם ונחש היה יכול לשתות מהם.

— מַיִם מְהֻלָּכִים*, ז״ר, מים זורמים וישוטפים ונושאים בכח זרמם אניות וכדומה.

— מֵי מֶחְצָב[9], ז״ר, מים שיש בהם טבע המחצבים השונים.

— מַיִם מְכֻבָּדִים*, ז״ר, מים המתיבשים בעת האביב.

— מֵי מֶלַח[9], ז״ר, מים מערבים במלח רב.

— מֵי מָתְנַיִם, ז״ר, מים לא עמוקים המניעים עד המתנים.

— מֵי נְדָה, ר׳ מי המאת.

— מֵי נֹחַ, (כמליצה), כנוי למי המבול שהיו ביטי נח.

— מֵי פֵּרוֹת*, ז״ר, עפים של פרות.

— מֵי רַאשׁ, ז״ר, מים מרים; ארס.

— מַיִם רִאשׁוֹנִים*, ז״ר, נשילת הידים לפני האכילה.
— מַיְמֵי־, מַי רַגְלַיִם, ז״ר, שתן.
— מֵי שָׁחַר, ז״ר, מים שאפשר לשחות בהם.
— מַיִם שֶׁלָּנוּ*, ז״ר, מים שעמדו בכלי כל הלילה.
— מֵי שְׁפִיכוּת*, ז״ר, מים שאינם ראויים לשתיה, שופכים.
— מַיְמוֹת*, ז״ר, ר׳ מים.
— בָּאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ, כנגע משל לאמר: הצרה רבה מאד שאי אפשר עוד לסבל.
— מַשְׁרְפוֹת מַיִם, מקום שעושים שם מלח מי הים.
— הָיָה כַּלַּב לַמַּיִם, סחוד מאד.
— נְשִׁפְכוּ מַיִם עַל בְּרָכַי*, שלוני השתין טרם בהלה וסחד.
— בֵּית הַמַּיִם*, ז, חדר להשתין בו.
מַיְמָי, ת, שטבע מים לו.
מַיְמָן, ז, ההטר האדי המוליד את הגשם.
מֵימָן*, ת, אשר לצד ימין; זריז, כהיר.
מֵימָר*, מֵימְרָא*, ז, מלה, דבור; באמר טבטא.
מִין, ז, סוג, בסלנה, מחלקה מיוחדה (הבין נחלק לזנים) *כופר, בונד בדתו; אסן, דרך; בין החי (זכר ונקבה); ר׳ מן.
— בְּמִין*, ת״ס, דומה ל־.
— לְמִינוֹ, לְמִינֵהוּ, וכיו״ב, כולל המינים של עצם אחד.
— בִּרְכַּת הַמִּינִים*, הברכה הי״ב בתפלת שמונה עשרה.
— חֲמִשָּׁה מִינִים*, המשה מיני תבואה הנקראים בשם דגן: חטה, שעורה, כפסת, שיפון ושבלת שועל.
— שִׁבְעַת הַמִּינִים*, שבעם השתבחה א״י: חטה, שעורה, גפן, תאנה, רמון, זית ודבש (תמרים).
מַיָּן*, ס״י, סדר עצמים לטיניהם.
מִינוּת*, ג, כפירה, בגידה בדת.
מִינִיקוּת*, ז, פעלת המינקת את הילד בשדיה.
מֵינֶקֶת, ג, (כ׳ מֵנִיקָתִי, ר׳ מֵנִיקוֹת), האשה הנותנת את שדיה לילד לבין חלב; אומנת, מחנכת; *משאב, מטאבה, קנה חלול ששמים ראשו האחד בנקב חבית ובוצצים בפה מראשו השני והמשקים יוצאים דרכו.
מִישָׁר*, ז, ישר, ר׳ מיש.
מֵישָׁרִים, ז״ר, ישר, ארחות צדק וישר; דברי אמת וצדק; דרך ישרה; תה״פ, בישר, באמונה, בתם לב.

(1) מיש боярышник Mehlbeer-baum, alisier, hawthorn

מִית, ר׳ טוּת.

מִיתָה*, נ, (ר׳ מִיתוֹת*), מוֹת, תֹּם יְמֵי הַחַיִּים.

— **מִיתָה חֲטוּפָה***, נ, מִיתָה פִּתְאוֹמִית.

— **מִיתָה מְשֻׁנָּה***, נ, מָוֶת לֹא טִבְעִי.

— **מִיתַת עַצְמוֹ***, נ, מָוֶת טִבְעִי.

— **אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין***, אַרְבָּעָה מִינֵי הַמִּיתָה שֶׁאִפְשָׁר לְשׁוֹפְטִים לִדּוֹן בָּם אֶת הָאֲשָׁמִים (סְקִילָה, שְׂרֵפָה, הֶרֶג וְחֶנֶק).

מִיתִּיתָא⁰, נ, מִיתָה (בְּמִשְׁל: „אִי הַבְרוּתָא אִי מִיתִּיתָא״, לְאַטְרֵר: אוֹ לְחַיּוֹת בַּחֲבֵרָה אוֹ לָמוּת).

מַיְתָר, ז, (ר׳ מֵיתָרִים, ס״ר מֵיתָרֵי), חֶבֶל, כֶּבֶל, סַרְגִּיל; חַבְלֵי הָאֹהֶל שֶׁכְּסוּפִים הַיְתֵדוֹת שֶׁתּוֹקְעִים בָּאֲדָמָה; חוּט הַקֶּשֶׁת, חוּטֵי הַכִּנּוֹר וְיֶתֶר כְּלֵי זֶמֶר; *הַחֲלָקִים הַמְקַשְּׁרִים אֶת הַשְּׁרִירִים; ⁰(בְּהִנְדְּסָה) הַקָּו הַיָּשָׁר הַמְאַחֵד אֶת קְצוֹת הַקֶּשֶׁת בְּעִגּוּל.

מֵיתָר*, ת, נוֹסָף וְיוֹתֵר עַל הַצָּרֵךְ.

מֵךְ, ז, (ת׳), עֲנִי, דַּל; *נְדָכָה, שְׁפַל רוּחַ.

מ״כ, ר״ת, טַעֲלַת כְּבוֹדוֹ; טְנוּפָתוֹ כְּבוֹד.

מַכָּאוֹב, ז, (ר׳ מַכְאוֹבִים גַּם מַכְאוֹבוֹת), כְּאֵב, מַדְוֶה, חֳלִי; מַכָּה, מַהֲלוּמָה; יִסּוּרִים, צָרוֹת וְעֻנְיִים.

מַכְאִיב, ת, מַסְפִּיק יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים.

מַכְבֵּד*, ז, (ר׳ מַכְבְּדוֹת*), מַטְאטֵא, אֶגֶרֶת שֶׁבְּצִים לִנְקוֹת בַּיִת וְכַדּוֹמֶה; עֹנֶף הַתָּמָר שֶׁבּוֹ נִתּוּנִים הַפֵּרוֹחִים וְהַסְּרִי.

מִכְבָּד, ת, נִכְבָּד, שֶׁמְּכַבְּדִים אוֹתוֹ.

מכ״ד, ר״ת, טִי כֹּחַ בְּאֵלִים הֵם; *שֵׁם לִבְנֵי מִשְׁפָּחַת הַכֹּהֲנִים מִזֶּרַע מַתִּתְיָהוּ הַחַשְׁמוֹנַאִים; ⁰שֵׁם לְחֶבְרוֹת שֶׁל הַתַּעֲלוּלֵי בִּימֵינוּ.

(**מַכְבִּיר**) לְ**מַכְבִּיר**, תה״פ, לְרֹב, הַרְבֵּה מְאֹד.

מַכְבֵּנָה*, נ, (ר׳ מַכְבְּנוֹת*), טַחַב שֶׁל הַשֵּׁעָר; מִין כִּיס עָשׂוּי בְּעֵשֶׂה רֶשֶׁת לְאָסְפָּ בּוֹ שְׂעָרוֹת הָרֹאשׁ (לַנָּשִׁים).

מַכְבֵּסָה⁰, נ, (ר׳ מַכְבֵּסָתַיִם⁰), בֵּית כְּבִיסָה.

מַכְבֵּר, ז, (ר׳ מַכְבְּרִים*), מִטָּה שֶׁל טַרְפֵּזָה*; כְּבִירָה, נַפָּה.

מַכְבָּר, ז, (ר׳ מַכְבָּרִים), ר׳ מַכְבֵּר), שְׁכֵכָה, מַקְלֶעֶת מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת, סוֹרֵג.

מַכְבֵּשׁ*, ז, כְּלִי לִכְבּשׁ בּוֹ דָּבָר (עֵצִים לִיבֵּשָׁם, בְּגָדִים מְכֻבָּסִים לְנַחְצָם וְכַדּוֹמֶה); טוֹעֲקָה.

מַכְבֵּשָׁה*, נ, בַּיִת שֶׁבּוֹ כּוֹבְשִׁים פְּרִי אוֹ יְרָקוֹת אוֹ בָּשָׂר וְכַדּוֹמֶה.

מַכְדֵּי*, תה״פ, הֲלוֹא; אַחֲרֵי אֲשֶׁר.

מַכָּה, נ, מַחַץ, מַהֲלוּמָה, פְּעֻלַּת הַמַּכָּה; נֶגַע; פְּצַע, חֲבוּרָה; כָּל מִין סוֹרְעָנִיּוֹת; מַפֶּלֶת בְּטִלְחָמָה; *צָרָה, יָגוֹן.

— **מַכַּת בְּכוֹרוֹת***, הַמַּכָּה הָאַחֲרוֹנָה בְּעֶשֶׂר הַמַּכּוֹת שֶׁבָּאוּ עַל הַמִּצְרִים לִפְנֵי צֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם.

— **מַכָּה מְהַלֶּכֶת***, **מַכַּת מְדִינָה***, נ, מַכָּה כְּלָלִית, מַכַּת שֶׁל רַבִּים.

— **מַכַּת מַרְדּוּת***, נ, מַכַּת עֹנֶשׁ עַל מֶרֶד.

— **מַכּוֹת***, שֵׁם מַסֶּכֶת בְּתַלְמוּד בְּסֵדֶר נְזִיקִין, הָעוֹסֶקֶת בְּדִינֵי הַמַּלְקוֹת לְעוֹבְרֵי עֲבֵרוֹת.

מָכוָה, נ, מָקוֹם כְּוִיָּה בְּעוֹר, צָרֶבֶת אֵשׁ.

מָכוֹךְ*, ז, סִירַת הָאֹרֶג, בָּדְיָן.

מָכוֹן*, ז, (ר׳ מְכוֹנִים) מָקוֹם (בְּדִבּוּר הַמְלִיצִי); מַעֲמָד, בָּסִיס, מָקוֹם מוּסָד; *שֵׁם הַרְקִיעַ הַשִּׁשִּׁי, ר׳ שְׁמִים.

מְכֻוָּן*, ת, מְדֻיָּק, שֶׁאֵין בּוֹ לֹא יוֹתֵר וְלֹא פָּחוֹת; עוֹמֵד בְּטוּל״; שִׁישׁ בּוֹ כַּוָּנָה.

מְכוֹנָה, נ, מַסָּד, כֵּן, בָּסִיס; *סוֹגֵר, כְּלוּב; ⁰טִין כְּלֵי מְלָאכָה מְרֻכָּב מְאֻבָּרִים עַל יְדֵי בְּרָגִים אוֹ גְּלִגְלִים וְשִׁשְׁחִים שׁוֹנִים בְּאֹפֶן שִׁיּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכוֹת שׁוֹנוֹת.

מְכוֹנִית⁰, נ, (ר׳ מְכוֹנִיּוֹת⁰), עֲגָלָה עַם מְכוֹנָה בְּקִרְבָּהּ לְהַסִּיעַ אוֹתָהּ עַל יְדֵי כְּלֵי כּוֹסְסִים וְכַדּוֹמֶה.

מְכוֹנָן*, ת, שְׁכוֹנוֹ אוֹתוֹ.

מְכוֹנַן⁰, ז, אִישׁ עוֹסֵק בִּמְכוֹנוֹת, אִישׁ יוֹדֵעַ לְתַקֵּן מְכוֹנוֹת.

מכוער, ר׳ מכֹעָר.

מָכוֹרָה, מְכוֹרָה, נ, ארץ מולדת; מקום דבר, מוצא דבר.

מַכּוּשׁ*, ז, כלי האכרים לעקר בו את העשבים הרעים; סעם שרופקים בו בגדלת; מכה, מחי; הכאת המכוש; זוג הסעמון, גיל; כלי להכות בו על דבר; כלי יד שהכובס מכה בו על הלבנים, מזור, מדף.

מַכּוּשִׁית[0], נ, ספנתר, מין כלי זמר יהוע עם מנענעים [1].

מכולת, ר׳ מכלת.

מָכוּת*, נ, ענוית, דלות; עניה.

מַכְחָל*, מַכְחוֹל*, ז, כדיר ששמים בו אבק כחל ומרק לכחל את העינים; [0]ציצית שער לצבע בה.

מַכְחִשׁ*, ז, שקרן, כזבן.

מַכִּיר, ת, מודע, מכיר, מידע; יודע; מַכָּר לשון.

— **מַכִּיר טוֹבָה***, ז, זוכר את הטוב שעשו לו, (ההפך: פְּסִי טוֹבָה).

מְכִירָה*, נ, פעלת המוכר, מסירת דבר לאחר בכסף.

מכך יְמָכֵךְ, פ״ע, נוע, הפק, רפס. הִמּוֹךְ, התמוטט, נפול. מַכְמֵךְ*, ר׳ מכמך.

הֻמַּךְ, הֻשלך לארץ.

מַכְמָר[0], ת, מכסה כוכבים; שיש בו כוכבים.

מַכָּל*, ז, נכל, רמיה; זיוף; מנוסת, לכלוך.

מִכְלָאָה, מִכְלָה, נ, גדרת צאן, רפת לצאן.

— **מִכְלוֹל זָהָב**, זהב סגור, זהב טהור כלו.

מַכְלַכְּ[0], ז, איש התופר תפירות נפות ורחוקות זו מזו כדי לשים צורה לבגד.

מִכְלָה*, ת, שבא עד קצו, עד תבו.

מַכְלוֹל, מַכְלוּל, ז, בגד פאר, בגד תפארת.

מִכְלָל, ז, שלמות, תכלית השלמות.

מִכְלָל*, ת, הנחשב בתוך־; [0]משכלל, שהוא בתכלית השלמות.

[1] מכושית Фортопіано, Fortopiano

מכמך, ר׳ מכמכך.

מַכְמֶרֶת, מִכְמֶרֶת, נ, (כ׳ מַכְמְרֹתַי, ר׳ מִכְמֶרוֹת, ס״ר מִכְמֵרוֹת), רשת, רשת קטנה של דגים.

מַכְנָה[0], ז, (בחשבון), המספר שמתחת לקו בשברים, המספר המבנה את חלק השבר, (לעליון קוראים „מונה״).

מַכְנִים (־אוֹרְחִים*), מקבל אורחים אל ביתו בספר פנים יפות.

מַכְנִיס ומוֹצִיא*, ר׳ כנס.

מַכְנָס*, ז, מה שאדם אוצר לכחית ביתו וכיוצ״ב.

— **בֵּית מַכְנָס***, ז, החלק התחתון של המדרגה שבו מכניסים את יד המדרגה.

מַכְנָף*, ת, מקבץ ונאסף יחד, לא שזור (הפך: מְשֻׁזָּר).

מַכְנָקָה*, נ, הכנסה; כניסה.

מַכְנָסַיִם, ז״ז, בגד תחתון מכסה את השוקים והירכים.

מַכָּס, ז, (ר׳ מַכָּסִים גם מַכָּסוֹת*), בית, תיבה בשעור קצוב; סם, מה שמשלמים למשלה חלק יהוע מערך דבר.

— **בֵּית הַמַּכָּס***, ז, בית ששם נותנים את המכס.

מַכְסָה, נ, שעור קצוב, מספר יהוע; תרומה לפי ערך דבר; חשבון.

מַכְסֶה, ז, (ר׳ מַכְסָאוֹת*), צפוי; יריעה לכסות בה.

מַכְסֵה, ז, ספון האניה; בגד, שכלה; החלב המכסה את הקרבים.

מַכְסָח*, ז, מקום חיות רעות; מקום מסבן מאד.
מַכְסָן*, ז, מקוד על המכס, נוכח המכס.
מכ״ע, ר״ת, מכתב עתי, (עתון).
מַכְעָר* ת, לא יפה, לא יאה, מאיס.
מַכְפֵּה* ז, ר׳ מקפה.
מַכְפִּיל[ס] ז, (בחשבון), המספר שבו מכפילים מספר שני (נכפל).
מַכְפֵּלָה[ס], נ, (בחשבון), המספר היוצא מכפל מספר אחד על השני.
— מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה, נ, מקום קברות האבות ונשיהם על יד חברון.
מַכְפְּתָר[ס] ת, רכוס בכפתור.
מכר (מָכַר יִמְכֹּר), פ״י, הטר דבר בכסף או בדבר השוה בערכו; מסור דבר לאיש וקבל מחירו כסף; מסוֹר, סנוֹר. הַמָּכַר, הנתן במחיר דבר או כסף; המסר לידי זר; מכור עצמו. הִתְמַכֵּר, מכור את עצמו; התמסר כלב וברוח לדבר.
מָכָר, ז, (כ׳ מְכָרִי), מחיר, דמי דבר הנמכר; סחורה עומדת להמכר; מחיר; *מכירה, פעלת המוכר; קניה, פעלת הקונה.
מַכָּר, ז, מודע, קרוב, ידיד; זבין, איש שרגילים למכר לו או לעסק אתו.
— וְכִי יֵשׁ מַכָּר לְעָנִי*, בטוי ירושלמי בטובן: גם „לרעהו ישנא רש״, לאמר: מן העני מתרחקים כלם.
מִכְרָה, ז, (ר׳ מִכְרוֹת[ס]), המירה, בור; [ס]המירה בעמקי האדמה להוציא משם מחצית וכיו״ב.
מַכְרָה, מַכְרָה, נ, קרבה, קרבת משפחה; התחברות; התבולת רעיה.
מַכְרִיז*, ז, בַּרוז, מודיע לקהל בקול רם דבר מקודה וכדומה.
מַכְרִיעַ[ס], ז, האיש המחליט בדעת צד אחד נגד הצד השני; הדבר הגורם להחלטה בדעה לאחד מהצדדים; [ס]משקל בשיר (–⌣–).
מַכָּשׁ*, ר׳ מכוש.
מכ״ש, ר״ת, מכל שכן.
מָכְשׁוֹל, ז, מוקש, נגף, דבר המונה בדרך והעוברים נכשלים בו.
— מָכְשׁוֹל לַב ז, נחם, חרטה, התחרטות.
מַכְשִׁירִים*, ז״ר, כלי מלאכה; אמצעים להכנת דבר; מה שנצרך להשגת דבר.
— מַכְשִׁירִין*, שם מספכת בספר טהרות.
מַכְשֵׁלָה, נ, מכשול, כשלון, נגף, מוקש.
מְכַשֵּׁף, ז, (ר׳ מְכַשְּׁפִים, נ, מְכַשֵּׁפָה, ר׳ מְכַשְּׁפוֹת), קוסם, קסם, אשף, עושה בלהטים.
מְכַשֵּׁפוּת*, נ, עסק המכשף, כשוף.
מכת, ר״ת, מעלת כבוד תורתו, ר׳ מעלה.
מִכְתָּב, ז, (ס׳ מִכְתָּבִי, כ׳ מִכְתָּבַי, ר׳ מִכְתָּבִים, ס״ר, מִכְתָּבֵי), ספר, אגרת; כתיבה, פעלת הכותב.
— מִכְתָּב חוֹזֵר[ס], ז, מכתב עובר מאיש לאיש, מכתב שמפרסמים בנסחאות רבות ושולחים לאנשים בני חברה אחת וכיו״ב.
— מִכְתָּב עִתִּי[ס], ז, עתון, גליון או מחברת היוצאים לעתים קבועות.
מַכְתֵּב*, מַכְתֵּב*, ז, חרט אבן לכתב בו על לוח; עט מתכת שבראשו האחד „הנוֹתֵב״ כותבים ובראשו השני „הַמּוֹחֵק״ מוחקים את הכתוב.
מַכְתֵּבָה[ס], נ, הספסל ושלחן הכתיבה של תלמידי בית הספר; שלחן העשוי לכתחלה לכתיבה.
מַכְתָּה, נ, (ס׳ מַכְתָּתִי, כ׳ מַכְתָּתַי), שבירה, הריסה; שברי כלי חרס, רסיסי כלי שבור; מקום ששם נותנים שברי כלי חרס לאבק חטר לכנין.
מַכְתִּיר*, ז, תאר לנשיא הסוטך את החכמים.
מִכְתָּם, ז, שיר כתוב לזכרון איזה מקרה; [ס]שיר קצר בנשל חכמה; משל חכמה.
מַכְתֵּף*, ז, ר׳ כַּתֵּף.
מַכְתֵּשׁ, ז, (כ׳ מַכְתְּשִׁי), כלי שבותשים בו,

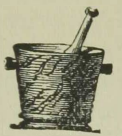
מכתש

מדוכה; משקע באדמה, נקעה קטנה; *כלי ענוי.

מַכְתֶּשֶׁת*, נ, מכתש.

מ״ל, ר״ת, מנא לך? מאין לנו?

מלא (מָלֵא, יִמְלָא), פע״י, הכיל בתוכו ככלו עד אפס מקום; כנוס אל כל תוכו של דבר; (זְמַן), שלום, תם, הגמר הזמן הקבוע; השלם זמן; טעון, פרוס. הַמָּלֵא, אצור בכל הוכו; שלום; תם (זמן); שבע, היה שבע; היה כבד בנכסים; הטעך והפרך. מַלֵּא, תת דבר בתוך דבר שני עד אפס מקום בו; הַרוה, השבע; השלם (זמן); שים בתוך, שַׁבֵּץ; אסוף קהל נדול; קים הבטחה; שאוב מים, דלה; דקור. מְלֵא שְׁפוֹץ. הִתְמַלֵּא, התאסף, התקבץ; הִסלא.

— מָלוֹא לַב, הרהיב עז.

— מַלֵּא יַד, הַקדש וחנך לאיזה עבודה; *נתון יפוי כה, נתון כח והרשאה.

— מַלֵּא יָד בְּקֶשֶׁת, טתוח את ביתר הקשת.

— מַלֵּא אַחֲרַי־, היה בטור ל־; עשה רצון המצוה.

— מַלֵּא מָקוֹם*, היה בטקום־.

מָלֵא, ת, רב בכטותו; כנוס בכל הלל טקום ריק, טכיל כלו מבלי חסר נם טעט (הסך: ריק); נשרף, נפרך; *(חדש) שיש בו שלשים יום.

— כֶּסֶף מָלֵא, כסף בשלטות בלי החסיר אף טעט.

— מְלֵא יָמִים, זקן, ישיש.

— מִקְרָא מָלֵא*, ז, טקרא כפ״ש, טקרא כתוב כפ״ש.

— בְּפֶה מָלֵא*, בפרוש, בלי השאר כל טקפוק.

מָלֵא, ז, קהל, המון (ירטיה י״ב ו׳).

מָלֵא, ת״ס, הכל, בלי הסר דבר.

מְלֵא, ר׳ טלוא.

מַלְאָה, נ, ר׳ טלואה.

מַלָּאָה, נ, כלל תבואת השדה והכרם; בנוי טליצי לין; *התפתחות שלטה, שלטית.

מְלַאָה, ת״נ, טכילה בתוכה כלה; הרה, מעוברת; השופע ביקב (יין); בשלה (תבואה).

מַלְאָה*, ת, טיעף, טיגע.

מָלְאִי*, מָלְיִי*, ז, סחורה שבחנות; כעין קדימה לקנית סחורה; ראש השכלת המלא זרעונים.

מְלֵאִים, ר׳ טלואים.

מַלְאָךְ, ז, (ס׳ מַלְאָךְ, כ׳ מַלְאָכִי), טי שתפקידו ללכת בשליחות אדוניו; שליח, ציר; עצם רוחני שליח ה׳.

— מַלְאַךְ הַמָּוֶת*, ז, עצם רוחני הכטנה על המות, המלאך המטית.

— מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת*, ז״ר, בשרתי עליון, משרתי שמים.

— מַלְאֲכֵי חַבָּלָה*, מַלְאֲכֵי שָׁחֵן*, ז״ר, המלאכים, המסרים את נפש החוטא בשאול תחתיה אחרי המות.

— אֶתְמוֹל מַלְאָךְ וְהַיּוֹם שִׁיטָה*, מבשא במובן: הלוך וירוד.

מְלָאכָה, נ, (ס׳ מְלֶאכֶת, כ׳ מַלַאכְתִּי ר׳ מַלַאכוֹת, ס״ר מַלְאֲכוֹת), סעל כפים, עבודת הידים; עשית כלים ועצטים שונים טחטרים שונים; אכנות; ענין, עסק; עבודה; רכוש, קנין; טקנה; צאן ובקר, עדרים; טטלטלים, נכסים שיכולים להעביר טטקום לטקום; חכמה, ידיעה (טלאכת ההגיון, הרפואה וכדומה).

— אַב מְלָאכָה*, ר׳ אב.

— בַּעַל מְלָאכָה*, ז, אומן; טופר עבודה לפועלים.

— מְלֶאכֶת מַחֲשֶׁבֶת, נ, טלאכת חרש הכסף, אכנות, עבודה בהנות לב.

— מְלֶאֶכֶת עֲבוֹדָה, נ, עבודה קשה וכבדה, הטאריכה זמן רב.

— הַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה*, משל עמני לאבר: חיי האדם קצרים לעמת המעשים שעליו לעשות.

מַלְאָכוּת, נ, (ס׳ מַלָּאכוּת־), שליחות, משלח; חבר צוירים, קהל מלאכים; טבע, איכות ודמות מלאך; °כתנת ציר טמלכה בעיר הבירה של טמלכה אחרת.

מַלְאָכוּתִי°, ת, הנעשה בידים ולא טבעי.

מַלְאָכוּתִיּוּת°, נ, טבע דבר שהוא עשוי מלאכותי ולא טבעי אמיתי.

מַלְאָפוּם°, ז, שם הנקודה ו או ו.

מַלָּאת, נ, המקום הקבוע לכשכצת אבן חן, טפנרת.

מַלְבָּדָה°, נ, בית מעשה לבד.

מַלְבּוּשׁ, ז, בגד; ערך בגדים, חליפת בגדים.

מַלְבֵּן, ז, (ר׳ מַלְבְּנוֹת), דפוס ללבן לבנים; נכשן, תנור לשרפת לבנים; *בסיס, כן; תלם, ערוגה טרבעה; כלי עם בית קבול לכתש בו נרעינים; טבלא טרבעת; טפנרת.

— מַלְבֵּן שֶׁל כַּסָּא*, ז, המושב שבכסא.

— מַלְבֵּן הַמַּטָּה*, ז, הרבוע ששמים עליו המזרן או המסרנ.

— מַלְבֵּן הַפֶּתַח*, ז, המשקוף, המפתן ושתי המזוזות.

— מַלְבֵּן הַשֻּׁלְחָן*, ז, ארבעת הדפנים של השלחן בלי הדף שעליו.

מַלְבֵּר*, תה״פ, טחין; שאינו בא בהשבון (לטשל: שליש טלבר כאיזה טפסר, הוא הצי המפסר שמדברים על אודותיו, אשר בהצטרפו אתו יחד יעלה לשליש טהכלו).

מַלְבָּשָׁה°, נ, חדר לשמירת בגדים; חדר להתלבש בו.

מַלָּג°, ז, טים רותחים.

מלג* (מָלַג*, יִמְלֹג*), פ״י, הפר בטים רותחים את שעוריהן של הבהטות או את הנוצות של העופות.

מִלְגָּו*, מִלְגַּו*, תה״פ, טבפנים, טתוך; הבא בחשבון (לטשל: שליש טלגו, הוא החלק השלישי טטפסר שמדברים על אדותיו).

מַלְגָּז*, ז, קלטון, טולג גדול להציר וכדומה.

מַלָּה, נ, (ס׳ מַלַּת, ר׳ מַלִּים, מִלִּין, גם מִלּוֹת°), דבר שפתים, הגה (בדבור המליצי); תבה; מאטר.

— מִלָּה בְּמִלָּה*, בדיוק, בלי כל שנוי.

— נָתוֹן מִלָּה*, הבטה בדבור פה.

מלה״ד, ר״ת, טשל לטה הדבר דומה.

מלה״ש, ר״ת, טלאכי השרת.

מָלוֹ, מָלוֹא, מָלֹא, ז, שפע, המון, רב; כטות הדבר המטלא; כל אשר ב־; הדבר המטלא את המקום; כטות טדת ארך (מָלוֹא חֻבָּל).

— תְּבַל וּמְלוֹאָהּ, התבל וכל אשר בה.

— מָלוֹא לָגְמוֹ*, ר׳ לגם.

— מָלוֹא נִימָא*, כשערה אחת.

— מָלוֹא קוֹמָתוֹ, כל ארכו.

מָלוֹא, ז, תל גדול למצודה עשוי מאבנים ועפר.

מִלּוֹא*, ז, פעלת המטלא; המקום, החלל שאיזה דבר תופש; תכן הדבר המטלא איזה דבר שני (במאכלים וכיו״ב).

מִלּוֹאָה, נ, משבצת, טלאת; °תבשיל מטלא (בשר, דגים וכיו״ב).

מִלּוּאִים, ז״ר, משבצת; הקדשה, הנוך כהנים בטשטרת קדרתם; נתינת כח ל־.

— אַבְנֵי מִלּוּאִים, נ״ר, אבנים טשבצות ב־.

מלוג*, ז, (נְכְסֵי מֶלוֹג*), נכסי האשה שבעלה רק אוכל את פרותיהם אבל אינם שלו.

מָלוֹג*, ז, ילקוט עור (של שטרות וכיו״ב).

מָלוֹג*, ת, שהוסר השער טאליו (עור).

מִלּוּגְמָה*, נ, תחבשת לחה על המכה לרככה.

מַלְוֶה, ז, איש המלוה כסף לאיש, נושה.

— מַלְוֶה בְּרִבִּית*, ז, נותן כסף בנשך.

מַלְוָה*, ז, מַלְוֶה*, ג, בַּעַל, מִי שֶׁאָחַד מַלְוֶה לְשֵׁנִי, מִי שֶׁאָחַד לִוֶּה מֵהַשֵּׁנִי; הוֹפֵךְ, מִי שֶׁאָחַד חַיָּב לְשֵׁנִי.

מַלְוֹחַ*, ת, שֶׁטַּעְמוֹ כְּטַעַם הַמֶּלַח, טָלֵא מֶלַח.

מַלּוּחַ, ז, מִין עֵשֶׂב הַטּוֹן שֶׁאוֹכְלִים אוֹתוֹ בְּנֵי דַּלַּת הָעָם[1].

מְלוּחִית[0], נ, יְרָקוֹת קְצוּצִים מְתֻבָּלִים בְּשֶׁמֶן וּמֶלַח.

מִלּוּט*, ז, סִלּוּק, הַצָּלָה; [0]הַטָּלַת בְּצִים (עוֹף).

מַלּוּי*, ז, ר׳ מִלּוּי.

מַלָּי*, ז, סַחוֹרָה הַטְּעוּנָה בְּחִנּוּת לְהַכְבִּיד וּמְטַלְטֶלֶת אֶת הַחִנּוּת, טַלְאִי.

מְלוּכָה, נ, (ס׳ מְלוּכָת, כ׳ מְלוּכָתִי), מִמְשֶׁלֶת מֶלֶךְ; עִנְיַן מֶלֶךְ וּמֶמְשַׁלְתּוֹ.

— זֶרַע הַמְּלוּכָה, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, צֶאֱצָאֵי הַמֶּלֶךְ.

— כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, כִּסֵּא שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עָלָיו.

— עִיר הַמְּלוּכָה, עִיר שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בָּהּ.

— עָשָׂה מְלוּכָה, הִשִּׂיג כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, מָצָא מִמְשֶׁלֶת מֶלֶךְ; נָהַג מִמְשֶׁלֶת מֶלֶךְ.

מְלוּל*, ז, דְּבוּר, ר׳ מָלֵל.

מָלוֹן, ז, (כ׳ מְלוֹן־, ר׳ מְלוֹנוֹת[0]), מָקוֹם לָלוּן לְעוֹבְרֵי דֶּרֶךְ; מָקוֹם לְאוֹרְחִים, בֵּית אוֹרְחִים.

מִלּוֹן[0], ז, סֵפֶר טְלָיִם, אַגְרוֹן.

מִלּוֹנָה, נ, סְכָה קְטַנָּה שֶׁל הַשּׁוֹמֵר בַּשָּׂדֶה.

מָלוּשׁ*, ז, הַכְּלִי שֶׁלְּשִׁים בּוֹ אֶת הָעִסָּה: לִישָׁה, פְּעֻלַּת הַלֵּשׁ עִסָּה; עִנּוּל.

מֶלַח, ז, (כ׳ מִלְחִי), מִין חֹמֶר הַסּוֹר מֵאַדְמַת וְטַעְמוֹ חָרִיף וְהוּא נִמְצָא בַּיָּמִים, יִשְׂתַּמְּשׁוּ בּוֹ לְהַטְעִים אֶת הַמַּאֲכָל וּלְקַיֵּם דְּבַר לְבַל יִרְקַב.

— בְּרִית מֶלַח, בְּרִית עוֹלָם.

— זָרַע מֶלַח, הֶחֱרִיב וְהִשְׁמִם בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִצְמַח דָּבָר.

— יַם הַמֶּלַח, ז, הַיָּם שֶׁבְּדְרוֹם־מִזְרָח בְּאֶ״י.

[1] мальва, Malve, mauve, מלוה mallow

— יֶלֶךְ לַיָּם הַמֶּלַח*, בְּטוּי לְאָבֵד: אָסוּר בְּהֲנָאָה וְיֵלֵךְ לְאַבְדּוֹן.

— מֶלַח מָמוֹן חָסֵר*, מַכָּשׁוֹא לְאָבֵד: לְטָמוֹן וְלַעֲשִׁירוּת אֵין מֶלַח לְקַיֵּם וְלִשְׁמִרִים וְהֵם עוֹבְרִים בְּאִישׁ לְאִישׁ.

מלח (מָלַח, יִמְלַח), פ״י, אֲזַר בְּמֶלַח עַל־; תת מלח ב׳: *תת מֶלַח עַל־ כִּי יִתְּקֵם יָמִים רַבִּים; נְהוּג אָנִיָּה, חִתּוּר בְּמִשּׁוּט לְהַטִּיעַ אָנִיָּה. הָמְלָחָה, הוֹשֶׁם מֶלַח עָלָיו; הַשְׁקָה, הַדָּגָה. מָלוֹחַ, הַתְּבָלָה, הַתְּעָרֵב; *הָיָה חָרִיף הַשֹּׂכֶל. הָמְלַח, הֶחֱרִיף בְּמֶלַח אוֹ בְּמֵי מֶלַח; *הִכְסִיף מֶלַח.

מַלָּח, ז, (ר׳ מַלָּחִים), תּוֹפֵשׂ בְּמִשּׁוּט וּמְנַהֵג בְּמַיִם לְהַטִּיעַ אָנִיָּה אוֹ סִירָה; *סַיָּר בְּמֶלַח.

מָלָּח, ז, (ר׳ מַלָּחִים), הַתִּיכַת בְּנֵי טְחוֹקָה וּבְלוּיָה.

מַלָּחָה, נ, מָקוֹם קַפְּאוֹן מֵי הַיָּם לְמֶלַח; מִכְרַת מֶלַח; כְּנוּי לְאַדְמָה שֶׁלֹּא יִצְמַח בָּהּ כָּל צֶמַח.

מַלְחוֹת[0], ז, אַבְנוֹת הַמֶּלַח.

מַלְחִין[0], ז, מְחַבֵּר לְחָנִים אוֹ מַנְגִּינוֹת.

מַלְחָמָה, נ, (ס׳ מִלְחַמְתָּ־, ר׳ מִלְחָמוֹת, ס״ר מִלְחֲמוֹתַי), רִיב עִם אוֹיֵב בְּחֵיל צָבָא, בְּדֶרְכוֹת וּבְלִי נֶשֶׁק; מְרִיבָה, רִיב.

— אֲסוֹר מַלְחָמָה, עָרוֹךְ מַלְחָמָה, סֵדֶר עִנְיְנֵי מִלְחָמָה.

— אִישׁ מִלְחָמָה, אִישׁ צָבָא; אִישׁ הַנּוֹטֶה יְשׁוּאָה תָּמִיד לְהִלָּחֵם.

— מַלְחֶמֶת חוֹבָה, מִלְחֶמֶת מִצְוָה*, נ, מִלְחָמָה שֶׁצִּוָּה ה׳ לְקַיְּמָהּ; מִלְחָמָה לְסִבּוֹת הַתְּיוֹת.

— מִלְחֶמֶת הַחַיִּים*, הַהִתְאַבְּקוּת שֶׁל הָאָדָם וְחַיָּיו לְשֵׁטֶר עַל קִיּוּמָם.

— מִלְחֶמֶת מָגֵן*, נ, מִלְחָמָה לְהָגֵן עַל עַצְמוֹ מִפְּנֵי הָאוֹיֵב הַמִּתְנַפֵּל.

— מִלְחֶמֶת רְשׁוּת*, נ, מִלְחָמָה הַבָּאָה רַק עַל פִּי הַסֵּדֶר הָאָרֶם.

— מִלְחֶמֶת תַּגְרָה[0], נ, מִלְחָמָה שֶׁל

התנפלות על האויב.

— מִלְחֶמֶת תְּנוּפָה, נ״ר, משחקי מלחמה, חניכת הצבא למלחמה.

מַלְחֵמָה[0], נ, כלי להַלחם בו מחכת בבדיל.

מַלְחָצַיִם[0], ז״ז, כלי אמנות של נפח ללחץ הברזל הישב.

מלחצים

מַלְחָץ*, ז, כלי המיחים להחליק בו את המיח.

מַלַּחַשׁ, ז, קוסם, מכשף; [0]ר׳ לחשן.

מַלָּחַת*, נ, מחצב מלח.

מַלַּחַת*, מַלְחַחַת*, נ, מלח נתר, מין נוף כימי [1].

מַלָּט, ז, מיח, סיד בבנין לדבק בו אבנים ולבנים; *נדבך עץ בראש הקיר לשים עליו ראשי קורות התקרה; אבקת חטר מרכב מאבני סיד מחונות [2].

(מלט) הִמְלַט, חטוק ועבור מטקום מסֻכן וכיו״ב בסחר; הֶנָּצל, הֵחלץ; הֶלקח בחזקה מידי חוטף. מַלַּט, הצל, חלץ מצרה, הוציא מצער; הטל ביצים (עוף). הַמְלַט, הַצל, חַלץ מצרה; ילוד. הִתְמַלֵּט, הנצל; ברוח; יצוא בכח והתפזר במהירות (ניצוצות).

מָלִי*, ר׳ מלאי.

מַלְיָא״, ז, עוף או בהמה דקה שנצלו מפלאים בשר או דבר אחר.

מִלְיָאָה*, נ, שדה שלם, ערוגה שלמה; תכונת דבר שהוא מלא.

מִלְיָאִים[0], ז״ר, עלי ירק מפלאים בשר או ארז וכדומה.

מִלְיָנָה[0], נ, שפיכת טים רותחים להסיר את השער או את הנוצות.

---

[1] מלחת селитра, Salpeter, salpêtre, salpetre

[2] מלט цемент, Cement, ciment, cement

מָלְיַח*, ז, דג מלוח.

מְלִיחַ*, ת, מלוח, שיש בו מלח, שנתנו עליו מלח (מאכל, דג, ירקות וכיו״ב).

מָלִיחָה[0], נ, שיטת מלח על־ או ב־.

מְלִיחוּת[0], נ, מעט דבר שהוא מלוח.

מָלִיטָה[0], נ, יציאה העבר מבטן אמו.

מְלִילָה, נ, נרנר שבלת שבשלה וקרובה להתיבש; [0]שבשוף ברגלים.

מַלִּין, ז, (ר׳ מְלִינִים), איש הבינים בין שני אנשים שאינם מבינים איש את שפת רעהו והוא מתרגם להם מפשה לשפה; מוכיח צדקת איש בנאום נמרץ, סניגור; [0]מדבר יפה; כותב בסגנון יפה ונעלה.

מְלִיצָה, נ, אמרי בינה; דברי משל; משל התולים ושנינה; [0]אמרי שפר; סגנון נעלה, שירי, פיוטי; (בדרך התול) דברים ריקים.

מְלִיצִי[0], ת, בדרך משל; מלא מישלים; (סגנון) שירי, פיוטי, נעלה ומופתי.

מָלִיקָה*, נ, קציצת ראש עוף בצפרן מפול ערפו.

— בֵּית מָלִיקָה*, ז, המקום בערף ששם מולקים את העוף.

מלי״ר*, ר׳ מוליאר.

מְלִישָׁה*, נ, המקום בראש או בזנב שנשרו משם השערות.

מַלְיָתָה*, ר׳ מַלָּיָה.

מלך (מָלַךְ, יִמְלֹךְ), היה מלך, היה למושיל ומנהיג וראש עם; היה נגיד ורועה עם; *ישוב על כסא רבנות או נאונות. הִמָּלֵךְ, משול ברוחו; ערב לבו ל־; *התיעץ; בקש רשות; התחרט, שוב מדעתו או מדבורו. הַמְלֵךְ, בחור למלך, עשה, הקם למלך; *התיעץ. הָמְלֵךְ, הוקם למלך. הִתְמַלֵּךְ*, התיעץ, שאול בעצה־.

מֶלֶךְ, ז, (כ׳ מַלְכֵי, ר׳ מְלָכִים, מַלְכֵי), נגיד עם, מושל, שליט, ראש, מנהיג, ששלטונו עובר בירושה לזרעו או לבני משפחתו.

— מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים*, כינוי לאלהים.
— מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם*, ז, טלך מבני אדם (בנגוד לאלהים).
— אֶבֶן הַמֶּלֶךְ, נ, המשקל אשר קבע המלך או הממשלה.
— בַּת מֶלֶךְ*, ר׳ בת.
— כִּיר הַמֶּלֶךְ, בשפע רב, ברחב יד, בסדה שרק מלך יכול לתת.
— מַדַּת הַמֶּלֶךְ, מָנַת הַמֶּלֶךְ, הסם שטעלים למלך או לממשלה.

מֶלֶךְ, ז, אליל בני עמון, אליל האש.
מַלְכָּה*, ז, (עה״ג מַלְכָּה, בכתבאה: דְּבָרִים שֶׁל מַלְכָּה*), דבר שאין לו ערך.
מַלְבֶּרֶת, נ, (כ׳ מַלְבָּדְתִּי ר׳ מַלְבָּדוּת), טיקט, סח, חבל לצוד וללכד בו.
מַלְבָּה, נ, (ס׳ מַלְבַּה, גם מַלְבָּה, כ׳ מַלְבָּתִי, ר׳ מַלְכוֹת, ס״ר מַלְכוֹת״), גברת המלוכה, מושלת; אשת המלך.
— מַלְכַּת הַשָּׁמַיִם, הלבנה או כוכב יהוע בתור אלילה.

מַלְכוּת, נ, (ר׳ מַלְכֻיּוֹת*), שלטון מלך, כמשלת מלך; ארץ מממשלת מלך; *מלך; נתינת תאר מלך לאלהים; המלים „מלך העולם״ בברכות; (בקבלה) שם הספירה האחרונה שבעשר הספירות (ר׳ ספירה).
— מַלְכֻיּוֹת*, אחד מחלקי התפלת שמונה עשרה בממוסף לראש השנה שבו נזכר בכל ספוק ענין מלוכת ה׳ בעילמו.
— מַלְכוּת אֲדוֹם*, כינוי לממלכת רומא.
— מַלְכוּת שָׁמַיִם, שלטון האלהים.
— כָּל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ מַלְכוּת אֵינָהּ בְּרָכָה*, לאמר ברכה שאין בה „מלך העולם״ אינה ברכה.

מַלְכֶּם, מַלְכָּם, ז, ר׳ מֶלֶךְ.
מַלְכָּת, ר׳ מלכה.
מַלָּל*, ז, מה שהתוסר כוסל מוראיו בממקום שהוא תוסר; חוטים יתרים של השתי היוצאים בשני קצות האריג.
מְלָלָל*, ז, קול הנחלים הבוערות, להיבה; [0]דבור, מלה, מלול (בפיוט).
מלל (מָלַל, יָמַל או יִמְלֹל*), פ״ע, שפשף ברגלים, רקוע ברגלים; *הדק, סרך (שבלים להוציא הנרעינים); הַכְלֵב, תפור תפירות גסות; הוציא חוטים יתרים בקצה האריג; שים פרורי נרגרי שבלים בקדרה לבשול; השתטש בדבר והֶהנה מבנו על ידי שבושו ובדופה. הִמֵּל, הִשְׁבֵּר והדק. הֻמָּלַל*, הודק. מֻלָּל, (בפנגון המליצי) דָּבר, אמור; *הוציא לעז. מוּלָל, הברה, הגוי; יבוש, נבול; הפרק. הֻמְלַל*, הדק, סרך. הִתְמוֹלֵל, התפזר, התהרס.
מַלָּמַד, ז, (ס׳ מַלַּמְדִי), מקל שבראשו דיבן להשות ולהישיר מהלך הבהמה החורשת ולזרוה.
מְלַמֵּד, ז, מזרה, איש מלמד לאחר.
— מְלַמֵּד שֶׁ־*, ר׳ למד.
מְלֻמָּד, ז, איש שלמד דעת וחכמה; *ת, רגיל, מנסה.
— מְלֻמָּד בְּנִסִּים*, רגיל בנסים, שנעשו לו נסים פעמים רבות.
— מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, מצוה שעישים אותה רק עפ״י פקודה או על ידי חקוי בלי שים לב להבינה.
מַלַּמְדוּת[0], נ, מלאכת המלמד; שבע המלמד; חסר ידיעה בחקי החיים ונטוסיהם.
מִלְמוּל[0], ז, פטפוטי דברים; להש; לשון עלגים.
מְלֻמּוּלִים*, ז״ר, פרורים הנעשים בידים מלכלוכות כשמשפשפים אותן זו בזו.
מַלְמַל*, דבר, אמור, הגה; פטפט, דבר דברים שאין להם טעם; מלל, הוציא לעז.
מַלְמָלָה*, נ, אריג דק מאד[1].

[1] מלמלה муслин, Mousslin, muslin

מַלְעִיל״, (בדקדוק), טלה שהנגינה באה בה בהברה שלפני האחרונה.

מַלְעִים*, ז״ר, מַלְעָן*, ז, סרקי הקש, חלקי הקש בין הטיצות; שערות ראש השבלת.

מַלְפָּא״, מַלְפָּנָא״, ז, טורה.

מַלְפֹּון*, מַלְפַּפּוֹן*, ז, דלעת; קשוא[1].

(מלץ) הָמְלַץ, היה טרוק להך; [0](סנגון), יפה, טלא בליצות. הַמְלַץ*, דבר טוב על־, הצדק את־.

מלפפון

מָלָץ, ז, שר טרחני היין; [0]כשרת בבית משתה או בסעודה.

מלק (מָלַק, יִמְלֹק), ס״, כרות ראש עוף טרפו, ערוף; צבוט, טרוט. הַמְלַק*, הטרט והקרע.

מַלָּקָה*, ר׳ טלקות.

מַלְקוֹחַ, ז, שבי נפש חיה באדם או בבהמה.

מַלְקוֹחַיִם, נ״ז, החך העליון והתחתון.

מַלְקוֹט*, ז, שק המחבר לבהמה הדשה מאחוריה לאסף בו הגללים; ר׳ מקלוש; ר׳ טלקט.

מַלְקוֹשׁ, ז, מטר היורד באחרית ימי הגשמים.

מַלְקוּת*, נ, (ר׳ מַלְקִיּוֹת*), טכת שוט; ענש של ארבעים (או חסר אחת) טכות שוט.

מַלְקָחָה*, נ, מָלְקָחַיִם, ז״ז, כדיד טהכת בסוף באמצעו ושני קצותיו מכוגים האחד טול השני לתפש בו דבר שאינו נשל בידים.

מַלְקָט*, ז, מַלְקֶטֶת*, נ, צבת ללקט בה את השערות ולתלש אותן.

מָלְרַע״, (בדקדוק), טלה שהנגינה באה בה בהברה האחרונה.

מַמְאִיר, ת, (נ׳ מַמְאֶרֶת), דוקר, עוקץ; מַדְבִּיק (חלי).

מַמְגֵּרָה, נ, אסם לתבואת השדה; [0]ארון העשוי מגורות טגורות.

מַמַּד, ז, (ר׳ מַמַּדִּים), טדה, קנה המדה.

מְמַדָּן[0], ת, מגמם, בן תרבות ודרך ארץ.

ממ״ה, ר״ת, טלך טלבי המלכים.

מָמוֹן*, ז, (ר׳ מָמוֹנוֹת*), כסף; רכוש, הון, אליל הכסף.

— דִּינֵי מָמוֹנוֹת*, ז״ר, דיגים הנוגעים לעניני כספים (בנגוד לדיני נפשות).

מְמוּשׁ[0], ז, הוצאת דבר לפועל, עשית דבר לישות ולמציאות.

מָמוֹת, ז, (ר׳ מָטוֹתִים), כן טות, נתן להרג; מָוֶת.

מַמּוּתָה[0], נ, שם הסיל הענקי הקדמון[1].

[1] טמות mamont, Mamut, mammouth, mamoth

[1] טלפסון orypeц, Guike, concombre, cucumber

מַמְזֵר, ז, (נ׳ מַמְזֶרֶת, ר׳ מַמְזֵרִים), בן זנונים, בן תעיובות; ילד שנולד מנשואים שלא על סי החק; נכרי, זר.

מַמְזֵרוּת*, נ, ענין ומצב ממזר.

מַמְזֵרִי*, יוצא מזרע ממזר, יוצא חלצי ממזר.

מַמְחָה*, ת, מנמה, בעל נסיון; בקי בדבר, אמן ביחוד במלאכה או בחכמה; דַּיָּן או רופא מֻבהק.

מַמְחָה, ת, שמן, דשן, טלא חלב ומ״ח.

מַמְחָטָה⁰, נ, מטפחת לנחט את האף.

מַמְטֶרֶת⁰, נ, בנד שהנשם אינו עובר דרכו.

מִמְלָא*, תה״פ, מעצמו.

מַמְלָא, ז, (ס׳ מְמַלְּאִי, כ׳ מְמַלְּאֵי), סעלת המוכר, מכירה; סחורה, דבר הנמכר.

— מַמְלָא וּמִמְכָּר*, קניה ומכירה, ענין סחרנות.

מִמְכֶּרֶת, נ, מכירה, סעלת המוכר, מכר.

מַמָּל*, ז, אבן שבה כובשים או בוחשים את הזיתים; טחנת זיתים.

מַמָּלָח*, ז, דף למליחת הבשר.

מִמְלָחָה*, ת, חריף השכל, מפלפל.

מַמְלָחָה⁰, נ, כלי קטן שנותנים בו מלח לשים על השלחן.

מַמְלָכָה, מַמְלֶכֶת, נ, (ס׳ מַמְלַכְתִּי, כ׳ מַמְלַכְתֵּי, ר׳ מַמְלָכוֹת״), ממשלת מלך, מלוכה; נמול ממשלת מלך, ארצי ועמי; מדינה.

מַמְלָכוּת, נ, מלוכה, ממשלה.

מַמְלָכֶת, ר׳ מטלכה.

ממ״נ, ר״ת, מטה נפשך.

מַמָּן⁰, נתון הכסף הנחוץ לאיזה ענין.

מִמְעָד, ת, מסקד ל׳; *מקוד ביחוד בבית המקדש; ⁰ראשי הכוללים בירושלים.

מִמְעָם*, ז, לץ, טוקין.

מִמְסָךְ, ז, בליל יין עם מרקחת בשמים, יין מבוש.

מִמְעָר*, ז, דבר הנמסר; שטר או הכחאה או נייר ערך שנמסרו לנוביגא.

מְמֻעָט*, ת, מוטע, פחות; הפחות.

מַמְצִיא⁰, ז, מחדש דבר, מוצא דבר חדש, יוצר דבר חדש.

מְמֻצָּע*, ת, עומד בתוך; בינוני.

מְמֻקָּק*, ז, רקב, מאכלת רמה; דבר שאכלתו רמה.

מָמָר*, ז, גורם צער וטרידות, מָמָרָה, גורם מרות נפש.

מַמְרָא*, מַמְרָה*, ת, טורד, פושע, שאינו שומע.

מַמְרוּ*, ז, מין צמח מר שהשתמשו בו ליסואה (ביחוד לכאב שנים).

מַמְרֵט⁰, ז, כלי מכלי הרצענות למרט בו את העור.

מַמְרִים, ז״ר, דברים ועניגים המצריים את החיים.

מַמָּשׁ*, מָמָשׁ*, ז, הַוָיה, יַשוּת, מציאות; עצמיות; דבר כמו שהוא.

— אֵין בּוֹ מַמָּשׁ*, אין בו כל דבר.

מַמָּשׁ⁰, ס״ו, הוציא דבר לפעל, עשה דבר לישות ומציאות.

מָמָשׁ*, מָמָשׁ*, תה״פ, באמת, נכון.

מַמָּשׁוּת⁰, נ, הַוָיה, יַשוּת, מציאות, מבע דבר שיש בו ממש.

מִמְשָׁח, ז, משיחה, נסיכה בשמן.

מִמְשִׁי⁰, מַמְשִׁי⁰, ת, שיש בו ממש.

מִמְשָׁךְ⁰, ז, דבר תאוה נתון במקום ללכד בו חיה וכדומה; המחאה, שטר פקדת תשלום.

מִמְשָׁךְ, ת, נמשך, מאריך עד הניעי ל״ ; נגזר, גבה הקומה; ⁰מתדבק.

מִמְשָׁל, ז, (ס׳ מִמְשָׁלִי, ר׳ מִמְשָׁלַיִם, ס״ר מִמְשָׁלַי), שלטון, ממשלה; מישל, ראש בית אב*; (ר׳ מִמְשָׁלוֹת), מָשָׁל.

מַמְשָׁלָה, נ, (ס׳ מַמְשַׁלְתִּי, כ׳ מַמְשַׁלְתֵּי, ר׳ מַמְשָׁלוֹת, ס״ר מַמְשָׁלוֹתַי), שלטון, ממשל, כח, יכלת; קבוץ שרי הצבא, מקודי המלכה; ממלכה; שלטון המלכה.

מִמְשָׁלָה*, נ, מֶמְשָׁל.

מַמְשְׁמָשָׁן*, ת, המַמשש הכל.

מִמְשָׁק, ז, (ס׳ מִמְשַׁק, ר׳ מִמְשָׁקִים, ס״ר מִמְשָׁקִי), אֲחֻזָּה, מורשה, נחלה; °הנהגה, מטשלה, משק.

מֻמְתָּנִי°, ת, ששטו בסיו סתג, שיש לו סתג.

מַמְתַּקִּים, ז״ר, דברי מאכל או משקה נעימים להך ומתוקים; °סכריות.

מָן, ז, המזון שלקטו בני ישראל בכדבר בצאתם ממצרים; טין שרף הנוטף מעצים ידועים בכדבר סיני שטשתמשים בו ללפת את הפת.

— אוֹכְלֵי מָן*, בנוי לאנשים שצרכיהם מוכנים לפניהם בלי טרח ועמל.

מָן״, מַן״, (מאן״), טנ״ס, טי? טה?

— מַנּוּ״? טי הוא?

— מַנִּי״? טי היא?

מַן, ז, חלק, טנה.

מִן, מִנִּי, מִנַּי, מִ־, מֵ־, (בכנויים: מִנִּי, מִנָּי, מִמֶּנִּי, מִמֶּךָ, מִמֶּנּוּ, מִמֶּנָּה, מִמֶּנָּהּ, מִמֶּנּוּ, מֵהֶם, מֵהֶן, מֵהֵמָּה, מֵהֵנָּה), ט״י, טלה להורות על הרחקת והתהלקות ויציאת דבר מדבר שני או טקום; באה לפני שם החטר שטקנו נעשה איזה עצם; באה לפני שם הטקום או המשפחה וכיו״ב שמטנו טוצא איש או דבר; באה בהוראת: מפני, על ידי, בגלל; באה בהוראת האות ב; בהוראת שלילה (אחרי הפעלים: הסר, שבת וכיו״ב); בהוראת: חלק מן״, בהוראת נקודת ההתחלה בזמן (בבואה לפני טלה הטורה על זמן); וכן תבוא לפני הרבה טלות יחס או תארי הפעל המורים על המקום (טעל, מִסָּבִיב וכיו״ב); בהוראת: יותר, הרבה יותר.

— מִן (או: לְמִן) -עַד-, להורות על הכללות.

— לְמִן, מן הזמן, מן.

— לֹא כָל הַיְמָנוּ*, אין לו כל יכלת.

מ״נ, ר״ת, טה נפשך.

מָנָא״, ט״ש, מַאיִן? מאיזה טקום? מאיזה דבר.

— מָנָא לָךְ״? מָנָלָן״? (מַאַיִן לנו?) מאין יודעים או לומדים זאת?

מָנָא״, ז, (ר׳ מָנֵי״), כלי טלאכה או כלי נגינה וכדומה; יד המחרשה; בגדים, טלבושים.

מָנָאוֹת ר׳ מנת.

מָנָאָךְ, ז, שוכב עם אשה משכבי זכר.

מְנַגְּנוֹן״, ר׳ מנגנון.

מְנָאֲפִים°, ז, נאוף, הרישה, השטת דברים בפני קהל.

מְנָאֵף, ת, נואף, ר׳ נאף.

מְנַגִּינָה, נ, שיר, נגון, לַחַן.

מְנַגְּנוֹן״, ז, מנגון, קרב המבוגה, אברי המכונה הפנימיים; מבוגה; נפלאות.

מְנַגֵּן, ז, יודע לנגן בכלי זמר.

מְנַגֵּעַ*, ת, מצרע, מֻכֶּה נגע.

מַנְדָּה״, נ, טם האדמה.

מַנְדָּה*, ת, מָחֳרָם, נבדל מהקהל.

מַנְדְּרוֹן*, ר׳ מדרון.

מנה (מָנָה, יִמְנֶה), פ״י, פסוֹר, בחון בספר; יעוד איזה דבר; נתן מנה. הַמָּנָה, הספר, בוא בחספר; הֶחְשֵׁב כמו־;* (־עַל־), התחבר עם אחרים לקחת חלק בדבר; חרוץ דבר בספר דעות רב הנאספים. מַנֶּה, יעוד; קצוב; הסקד, עשה לסקיד; הכין. הַמְנָה*, השוב בחספר אל־; הוסיף אל חספר. הָמְנָה*, הָנְחַ על חספר. הִתְמַנָּה*, הסקד, היה לסקיד; (־כָּךְ לְפִלּוֹנִי) הודמן בדרך טקרה; הסכיר, קבל תאר „רבי״ או „זקן״; קבל חלק ב־.

— נָמְנוּ וְגָמְרוּ*, עמדו לסנין והחליטו, מנו את הדעות ובאו לידי החלטה ברב דעות.

מָנֶה, ז, (ר׳ מָנִים), שם של מטבע ומשקל שהיו לבני ישראל ביטים קדמונים (מאה זוזים שהם חמשים שקל קדש).

— מָנָה בֶּן־מָנָה*, ז, איש חשוב בן איש חשוב.

— מָנָה בֶּן־פָּרָס*, ז, איש חשוב בן איש פשוט.

מָנָה, ג, (ס׳ מָנוֹת), חלק; חלק מסאכל הצתחלק לפי כספר אוכליו.

— מַשְׂאַת מָנוֹת*, שליחת מיני מעדנים ומתתקים מאיש לרעהו בפורים.

מְנֶה, ז, (ר׳ מְנִים), פעם.

מְנָה°, ר׳ מונה.

מְנַהֵג, ז, (ס׳ מְנַהֵג, ר׳ מְנַהֲגִים* גם מְנָהֳגִים*, ס״ר מִנְהֲגֵי*), דרך, אֹפן; הנהגת הסוסים; *הרגל בדבר לעשות באפן יחוד; דרך חקות החיים שנוהגים בהן בני האדם; דבר שנהגו בו בני ישראל אף כי אינו חוב על פי ההלכה.

— הַכֹּל כְּמִנְהָג הַמְּדִינָה*, מְנַהֵג מְבַטֵּל אֶת הֲלָכָה*, בשעים במובן: דרך חקות החיים שנוהגים בה יותר חזקה מהדין והחק.

— עוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ נוֹהֵג (יְהוֹלֵךְ)*, בשני ידוע במובן: אין כל חדש תחת השמש.

מַנְהִיג*, ז, נוהג, מנהל; ראש, פקיד, מצוה; פשוט שמנחינים בו את הפסוקה; ראש האניה, ראש המלחים.

מַנְהַל, ז, נוהג, מנהיג, מורה דרך; °ראש, פקיד ראשי; עומד בראש פוסר.

מַנְהֲלוּת°, נ, משרת מנהל; עבודת הנהלת הפוסר.

מנה״מ, ר״ת, מנא הני מילי (באין יודעים אנו את הדברים הללו?).

מַנְהָרָה, נ, חריץ, מחלת עפר; *אילת השחר, אור הבקר; °מעשה עשויה בידי אדם.

מַנּוֹ, ש״ש, (מַן־הוּא), מי הוא? לפי דעת מי?

מָנוֹד, ז, (ס׳ מְנוֹד), ניעה, פעלת הכניע והטניד; *רשת, זיע, חרדה, רעדה.

— מָנוֹר רֹאשׁ, נענוע בראש להשתוממות או להשתתפות בצער.

מָנוֹחַ, ז, (ר׳ מְנוּחִים, ס״ר מְנוּחַי, כ׳ מְנוּחָי), מציאות דבר על מקומו בלי תנועה; שלוה, השקט, מנוחה; מקום מעבד, מקום מנוחה; °כפר, מת.

מְנוּחָה, נ, שקט, שלוה, שלום; מקום מנוח, מקום מעמד; (מְנוּחוֹת*), כינוי לחיים אחרי המיתה.

— מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד°, דבור של כבוד לזכרון מת נכבד.

מָנוֹי*, ת, נמנה, ספור, שבא בכפר (°עַל׳), לוקח חלק בו (ביחוד על ספר לפני הדפסתו או על עתון לפשך זמן לפני הופיעו), שהודיע מקדם כי ימנוהו בין הלוקחים חלק ב׳; מחלט.

מָנוֹי, ז, סמיכה, נתינת תאר ״רבי״ או ״זקן״; הפקדת איש לְמִשְׁמֶרֶת.

מָנוֹל*, ת, טכעי, לא יסה; משחת הבדות, יע מעללים; תאר לשמן ויצר הרע.

מָנוֹל*, ז, משפחת הראש לאשה.

מָנוֹן, ז, הולך בשל ומבקש מנה משלחן זרים(?); מושל, מצוה(?); חצוף, עז פנים(?); קל וגבוה(?).

מָנוֹן°, ת, שהוא התנונה, שהלך הל.

מָנוֹס, ז, ניסה, בריחה, מפלט מפחד; מקום מקלט, מקום לנוס שמה להנצל.

מְנוּסָה, נ, ניסה, בריחה, מפלט, מנוס.

מָנוֹעַ*, ת, עצור.

מָנוֹעַ אֲנִי מִ־*, בשוי נדר להיות נזיר ס׳.

מָנוֹף°, ז, מוט להרים בו משא.

מָנוֹר, ז, (ס׳ מְנוֹר), עץ הארז שהושי השתי כרוכים עליו.

מְנוֹרָה, נ, כלי למאור בשמן שבו מחברים נרות אחדים; נבריאת: פמוט.

— כָּפָה הַמַּסָּךְ אֶת הַמְּנוֹרָה*, ר׳ כפה.

מְנָזָר, ז, נושא נזר, נזיך, שר עליון; [0]בית נזירים, בית מקלט לנזירים.

מנורה.

מְנָחַ[0], ר׳ טונה.

מְנָחָה, נ, (ר׳ מָנָחוֹת), מתנה, מנה מֻגשת לאיש לאות כבוד או אהבה; טס, מכס ל[ל]משלחת; קרבן; קרבן לה׳ מסלת; *תפלת שׁגרה אחרי הצהרים; העת שׁמתפללים מנחה.

— מְנָחָה גְּדוֹלָה*, נ, תפלת המנחה שׁמתפללים אותה שׁש שׁעות ומחצה אחרי זריחת השׁמשׁ עד תשע ומחצה.

— מְנָחָה קְטַנָּה*, נ, תפלת מנחה שׁמתפללים אותה כתשע ומחצה אחרי זריחת השׁמשׁ עד הערב.

— מָנָחוֹת*, שׁם מסכת בתלמוד העוסקת בדיני הקרבנות.

מְנָחָה, ר׳ מנוחה.

מְנַחֵם*, ז, כנוי למלך המשׁיח.

מְנַחֵשׁ, ז, קוסם, מכשׁף.

מְנַטֵּף*, ת, נוזל, שׁנטפים יורדים ממנו.

מְנִי, ר׳ מן.

מְנִי, ז, אליל המזל (ישׁעיהו ס״ה, י״א).

מַנִּי[?], ס״ש, מי היא?; לפי דעת מי?

מַנְיָה וּבְנְיָה[?], תה״פ, מתנו בעצמו, באותו דבר גופו; «בזרנוק» כרגע, בהרף עין.

מְנֵיָה, נ, (ר׳ מְנָיוֹת), מנה; [0]החלק שׁהאיש משׁתתף ולוקח בדבר מסחר וכדומה; ר׳ שטר מניה.

— שְׁטַר מְנֵיָה[0], ז, שטר להוכיח כי לבעליו יש חלק ידוע בדבר או בעסק.

מְנִיאָה[0], נ, סעלת המונה וסופר, ספירה.

מִנִּים, ר׳ מינים.

מִנִּים, ז״ר, מין כלי זמר עם מנענעים, מפוחית.

מַנְיָן*, **מִנְיָן***, (מִן־אָיִן), מ״ש, מאין? מן־איה? איך? כאיזה מקום אנו לומדים ויודעים שׁהדבר כך.

מִנְיָן, ז, מספר; מספר השׁנים; *עמידה לפני להחליט על פי רב דעות; עשׂרה אנשׁים הצריכים לתפלה בצבור.

— אֵינוֹ מִן הַמִּנְיָן*, לא נחשׁב לכלום.

מַנִּיעַ[0], ז, הדבר הגורם לתנועה, הדבר המעורר תנועה.

מְנִיעָה[0], **מְנִיעוּת**[0], נ, מעצור, עכוב; סבה לעכוב; מאין, השׁבת סני׳.

מַנִּיף*, ז, **מְנִיפָה***, **מְנָפָה***, נ, חפץ עשׂוי להניפו בידי להפיח בו רוח על פני האדם, והנשׁים משׁתמשׁות בו ביחוד לקשׁוט.

מניף

מְנִיק*, ז, רביד הזהב שׁעל הצואר.

מְנֻכָּר*, ת, נכר, ידוע, נראה וגלוי.

מנ״ל, ר״ת, מנא לן, מאין לנו? מבה לומדים או יודעים אנו זאת.

מֻנָּל(?), **מְנֻלָּה**(?), נ, ראש העץ(?); צל(?); רכוש וחיל(?) (איוב ט״ו, כ״ש).

מנ״מ, ר״ת, מאי נקא מנה? מה יוצא מזה.

מְנֻלָּן*, ר׳ מנא.

מְנֻמָּס[0], ת, היודע נמוסים ודרך ארץ; בן תרבות ודרך ארץ.

מְנֻסָּה, ר׳ מנוסה.

מְנֻמָּר*, ת, בעל נונים שׁונים.

מְנֻסֶּה[0], ת, בעל נסיון; שׁנסה כבר דברים שׁונים בחייו; שׁעמד בנסיון.

מִנְסָרָה[0], נ, טֶשׁ, מטיל זכוכית מִשׁלש הפנים; גוף מארך בעל שׁלש צלעות ישׁרות.

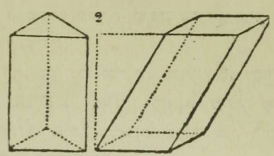

מנסרה

מנע (מָנַע, יִמְנַע), פ״י, עכב, עצר, שים מעצור; חשוך דבר מ־.; חשוך בעשית דבר; כאן, השב פנים; (־מ־) לא נתן ל־; כחד. **הַמְנַע**, הַעצר, הכלא; חדול להיות; חדול לעשות. **הַמְנַע***, הַבדל, הַפרש; עכב, עצור, חשוך מ־. **הִתְמַנְּעַ***, התנע.

— **מָנוּעַ אֲנִי מִ־***, ר׳ מניע.

מַנְעוּל, ז, מסגר לדלת שעל ידי בעתה שתוחבים בו נועלים ופותחים אותה.

מִנְעָל, מַנְעָל*, **מִנְעוֹל***, ז, (־ מִנְעָלִים נם **מִנְעָלוֹת***), נעל, כסות הרגל בעור; מסגר, מנעול.

מִנְעָל[0], ת, ששמו עליו נעל, נעול נעל.

מַנְעֲמִים, ז״ר, מטעמים, דברי אכל ערבים ומתוקים.

מְנַעְנְעִים, ז״ר, צלצול שבע, כלי שיר עם לוחות נחשת קטנים אשר בהנוע אותם ישמיע קול צלצול; [0]אברי הספנתר שהמנגן נוגע בהם להשמיע קול.

מְנַפָּה*, נ, ר׳ מניף.

מַנְפּוֹל*, ז, סודר גדול קונה סחורות בכדה גדולה כדי שיטכרן הוא לברו.

מְנַפֵּחַ*, ז, כלי שמנפחים בו להקר; כלי לפחית בו באש.

מְנַצֵּחַ, ז, מפקד ומפקח על מלאכה או על מקהלת משוררים או מנגנים; [0]מי שנכר במלחמה על אויבו והכריע אותו.

מַנְצֶפֶּ*, ז״ר, חכש האותיות הסופיות שאין מראיתן ככנות הברתן הבאות באמצע המלות או בראשיתן (ך, ם, ן, ף, ץ),

מָנַקְבּ[0], ת, טלא נקבים, טחלחל.

מַנַּקְדָה, מַנַּקִּית, נ, (־ מַנַּקִּיּת), חצי קנה נסדק לארכו ששמו על שלחן הסנים שבמשכן טחת לחלות (לחם הסנים) לטען תכנם בה הרוה ולא תתעפשנה.

מָנַקֵּר*, ז, איש העוסק בעקור הנידים האסורים טן הבשר.

מַנְקָת, ר׳ מינקת.

מְנַשֶּׁרֶת[0], נ, בית לנשר בו קורות עץ לקרשים.

מָנָת, נ, חלק, מנה, נורל.

— **עַל מָנַת***, **בְּמָנַת***, **עַל מְנָת בֵּן***, בתנאי; כדי; בתנאי זה; בסבים לזה בכל אפן.

מְנָתָה*, נ, שם עצה שריחו נעים ומשתמשים בו לסיאות, הנדנה [1].

מָנָתַר*, ז, קופץ, דולג, טהדם.

מָס, ז, מונע, עוצר(?); נדבא, סיבל יסורים(? (איוב ו׳ י״ד).

מַס, ז, (ר׳ מִסִּים), עבודה בנוף או בתיות טכס לצרכי המשלה; טכס, דורן שעל הנכרי לשלם לאדוניו.

— **מַס עֲבֹד**, עבודה בנוף לטובת האדון.

— **הָיָה לָמַס**, היה נכרי תחת שלטון אדון.

מ״ס, ר״ת, טובר ספרים; מר סבר; מצית סבה; מנהג ספרד; מדת סדום.

מְסַאֲבָ*, ת, מלכלך, טמא, לא נקי.

מְסָאָנָא[0], ז, נעל, לבוש הרגל, ר׳ סאון.

— **עַרְקְתָא דְמָסָאנָא**[0], נ, רצועת הנעל; כנוי גם לדבר קטן ערך.

מְסָאסָא*, ז, טלמד הבקר, טסס.

מַסַּב, ז, (ר׳ מְסִבִּים, מְסִבּוֹת), מקום שמסבים לטקום אחר: זר מקוף בבנין; הושיבה מסבית לשלחן.

מְסַבָּאָה[0], נ, בית משתה יין ושכר.

[1] מנתא, minze, menthe. מנתא mint

מְסַבֵּב₀, ז, גלגל בעל שנים המניע בהסתובבו גלגלים אחרים; גורם דבר.

מְסַבֵּב₀, ז, תוצאה, תוצאת דבר.

מְסִבָּה, נ, הסיד, תנועה הצדה, סביבה; *קבוץ אנשים מסבים לאכילה או להתרועעות; הנין מקוף; מדרגות עשויות כדרך לולית; ₀חברה; ענין.

מְסֻבֶּה*, ת, יושב אל השלחן לאכל; אורח.

— **מְסֻבִּים***, **מְסֻבִּין***, ז״ר, היושבים אל השלחן לאכל.

מְסֻבָּה*, ת״פ, נשען על צדו.

מְסִבָּה*, ז, קנה עבות מענפים ובדים דקים.

מְסֻבָּךְ₀, ז, מוצאת דבר; תולדות הסבה.

מְסֻבָּכוּת₀, נ, אותיות אחדות מאחדות וסבכות יחד זו בזו בציור אחד.

מַסְבֵּכָה₀, נ, בית בשול הסבון.

מַסְבְּרָא₇, נ, מדרגות לולניות, מדרגות מסתובבות.

מס״נ, ר״ת, טפורה גדולה.

מַסְגֵּד₀, ז, בית תפלה למשלמים.

מַסְגֵּל*, ת, מוכן ל־; ₀מכשר, ראוי.

מַסְגֵּר, ז, (ר׳ מַסְגְּרִים גם מַסְגֵּרוֹת), כלא, בית אסורים; עושה מלאכת נחשת וברזל; עושה מנעולים; מלבד (בהוראה משלת); ₀מנעול; ביבר, בית אסף חיות הבר.

(מסגר) מַאֲמַר הַמַּסְגֵּר₀, ז, מאמר הטוען בתוך הדבור בין מאמרים אחרים שאין לו קשר ישר אליהם.

מַסְגֵּרוּת₀, נ, אמנות המסגר.

מַסְגֶּרֶת, נ, (ר׳ מִסְגְּרוֹת), טירה בצורה, ארמון נשגב; אזור מקיף דבר מסביב, בד בעין שפה סביב שלחן בין רגליו וכיו״ב; ₀מלבן להטונה.

מַסָּד, מַסַּד, ז, יסוד, מכון, תחתית קיר.

מְסָדֵּר₀, ז, מעיכת דבר, דבר מסדר במשטר.

מְסַדֵּר₀, איש המסדר בבית דפוס יהד את האותיות הבודדות להדפיס בהן.

מַסְדֵּר₀, ז, מכונה או מכשיר להביא סדר באיזה דבר.

מַסְדְּרוֹן, ז, (ר׳ מַסְדְּרוֹנוֹת), שדרת עמודים בצלע בנין; סידור, החדר שדרך בו נכנסים אל האולמים.

(מסה) הַמָּסָה, ס״ו, הסוד לנוזל, התך; הבא טיך בלב אחר, הַמְחֵה.

מַסָּה, נ, מבחן, בחינה, נסיון; אות, מופת; תְּמִיהָה.

מְסָה, נ, קצבה, ערך, טם, מכס.

— **מַסַּת־**, לפי ערך.

מְסוּ*, (מְסוּי*), ז, ההלב הנקפה הנמצא בקבת הכבשים שבו מקסיאים חלב לנגינה.

מְסוּבָב₀, ז, תוצאת דבר; תולדות הסבה.

מַסּוֹרָה, ז, (פ׳ מַסָּוֹרָה, ר׳ מַסָּרִים, ס״ר מַסָּרֵי), צעיף לכסות הפנים; מכסה; אֶפֶר שנותנים על הפנים לשנותם.

מַסּוּי*, ז, משא, נשל, מעטפה.

מְסוּכָה, מְשׂוּכָה, נ, סיג קוצים ששמים מעל לגדר אבנים.

מַסּוֹעָה*, נ, משואה, מדורת אש לסמן ואות.

מָסוֹר, ז, (ר׳ מְסוֹרוֹת*), מלשון, מביא דבה, כותב שטנה; מוסר מטון ישראל לעכו״ם.

מָסוּר*, ת, נָתוּן, נִתָּן.

מַסּוֹרָה*, **מָסוֹרָה***, **מָסֹרֶת***, נ, קבלה איש מפי איש, מורשת דברים מדור לדור; כתיבת התנ״ך באופן שנמצר לנו מבלי שנוי באותיות; רשיטות הקרי והכתיב והמלא והחסר וכיו״ב בתנ״ך; סמנים לזכר איזה דבר.

— **מַסּוֹרֶת אֲגָדָה***, נ, אגדה שנמסרה מאיש לאיש ומדור לדור.

— **אֵם לְמַסּוֹרֶת***, יסוד ותקף לאמן הכתוב בספרי המקרא.

מָסוֹתָא₇, נ, בית מרחץ.

מַסָּח, תה״פ, חליפות, בסדר התחלפות(?) בהסח הדעת(?).

מַסְחָב₀, ז, סרח העדף של שטלה.

מַסְחָט*, ז, יד כלי; עץ מסעד לדלת.

מַסְחִיט*, ז, סוחט וטוציא טיץ מפרי וכדומה.

מַסָּחָר, ז, (ס' מַסְחַר, ר' מַסְחָרִים), רכולה, מקח וממכר, משא ומתן.

מַסְטוֹרִי*, **מַסְטָר***, ז, מכת לחי.

מַסְטוֹרִין*, ז"ר, סודות, דברי סתר.

מַסְטֵךְ*, ת, שהתפקעה קלפתו (פרי).

מַסְטֵר*, ר' מסטור.

מַסִּיחַ*, ת, הבא בסוף ה' (ביחוד על פרי הנטל בסוף הקיץ).

מַסִּיסָה⁰, ג, מצב דבר הנמס.

מַסִּיפָם*, ז, מחצה עראית; מהיצה עשויה מקלות עץ שאינם מחוברים יחד ויש חללים ביניהם, סורג.

מַסִּיק*, ז, מַצִּיק; גובה המסים, מוכס; מוציא מסקנה; ⁰מבעיר אש בתנורים.

מְסִיק*, ז, **מְסִיקָה***, ג, לקישת הזיתים (ע"ד) מעל העצים; זמן לקושת הזיתים.

מַסִּירָה*, נ, פעלת המוסר והנותן לשני; ⁰מלשינות, פעלת המלשין.

— **מַסִּירַת נֶפֶשׁ**⁰, מסגנה רבה, השלכת נפשו בנגד, שימת נפשו בכפו בעד דבר.

מְסִירוּת*, נ, מלשינות, פעלת המוסר והמלשין.

— **מְסִירוּת נֶפֶשׁ**⁰, ר' מסירת נפש.

מַסִּית*, ז, מעורר, מדיח; בפתח, פוסל אבנים; ⁰מעורר לקבל דת אחרת.

מסך (**מָסַךְ** יִמְסֹךְ), פ"י, מזוג, ערב (נוזל בנוזל); שפוך, יצוק.

מָסָךְ, ז, יין הרקח, יין בלול בטרקחה.

מַסָּךְ, ז, ר' מוסך; ⁰ מעין מכסה ששמים על המנורה, מַגנור.

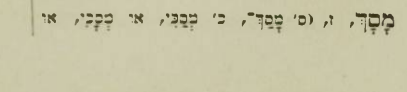

מסך

מָסָךְ, ז, (ס' מָסָךְ, כ' מְסָכָא, או מְסָכָּא, או מְסָכְיָא, ר' מְסָכִים, או מָסָכִים, או מָסָכַיִם, ס"ר מַסְכֵּי או מִסְכֵּי), יריעה, הסוי, מכסה; וילון; ⁰קרום בנוף בע"ח המבדיל בין החלל העליון והכרס.

מַסְכָּה, נ, מכסה, צפוי; סכ"ה, חפת צל.

מַסֵּכָה, נ, מכסה, מסך שמיכה להתכסות בה; צעיף לכסות הפנים; יציקה, התכה; אליל יצוק; אריגה; מזמה, מחשבת לב; קשר וברית (ישעיה ל. א).

— **אֱלֹהֵי מַסֵּכָה**, אלהי הנסך על בית או שבט; פסל מוצק מתכה.

מַסְכָּם⁰, ת, דבר שכלם הסכימו עליו; שתנאי התנה בו בתחלה.

מַסְכָּן, ז, דואג לעתיד, שומר הונו, קמצן (ישעיהו ט' כ'); *חולה מאד; חולה הקיוב לטות; שיש בו סכנה.

מַסְכֵּן, ז, עני, דל, אביון, איש מחסור.

מַסְכֵּן*, פ"י, עשה לדל, לעני, ריושש.

הִתְמַסְכֵּן*, היה לעני, הורש; הראה עצמו עני.

מַסְכְּנוּת, נ, עני, דלות; דאגה ליום מחר.

מַסְכְּנוּת, נ"ר, אפסים, אוצרות לתבואה.

מַסְכֵּסֶךְ*, ת, לא חלק, מעכב את האצבע כשטעבירים אותו עליו (סכין, מגל, מגרה).

מַסֶּכֶת, נ, (ר' מַסֶּכְתוֹת⁰), מסרק האורגים המחדק את החוטים של הערב בשתי; חוטי השתי הכרוכים ביתד הארג(?); *ארג; (גם מַסֶּכְתָּא*, ר' מַסֶּכְתָּאוֹת*) ספר אחד בתלמוד.

— **נֶפֶשׁ הַמַּסֶּכֶת***, נ, חוטי הערב.

מַסְלָה, נ, דרך סלולה ומתקנת לעוברי דרכים; מעקה בצלע מדרגות; טנהג, משפט.

— **מִסְלַת בַּרְזֶל**⁰, נ, דרך מתקנת לרכבות

עם טסילי ברזל למעבר הגלגלים.

מַסְלוּל, ז, דרך סלולה, טכלה.

— **־הַשֶּׁמֶשׁ, הַיַּרְחַ**⁰, ז, קו מהלך גרמי השמים.

מַסְלֻלַת*, **מַסְלֻלָּת וּמַשְׁמָן**⁰, ת, נבחר, טוב.

מַסְמָה*, (**מַסְמָא***), ת״ז, (**אֲנָן**־), אבן העשויה לבמוי סי הלל(?); אבן חזקה וקשה שנקבי חלליה סתומים(?); אבן בלתי מטתתת.

מַסְמוֹס*, ז, כעוך, טרוף.

מַסְמָךְ⁰, ז, דבר שאדם סומך עליו; כתב מאשר ומוכיח דבר.

מַסְמֵךְ*, ת, שסמכו אותו ונתנו לו רשות לכהן באיזה משרה או להקרא בשם כבוד.

מַסְמֵס*, פ״י, השקט, הרגיע; רכוש, טעוך, עסה; התך; מזמז; חזק, צמיג; טרוף מאכל בגוולים; פ״ע, היה טלכלך. **הִתְמַסְמֵס***, התמזמז; הרקב, היה נשחת.

מַסְמָסָה*, נ, רקבון; התרככות הסח ורקבונו.

מִסְמָר, מַסְמֵר, מַשְׁמֵר, ז, (כ׳ **מַסְמְרֵי**, **מַסְמָרֵי**, ר׳ **מַסְמֵרִים** גם **מַסְמָרוֹת, מַסְמָרִים, מַסְמְרוֹת, מַשְׁמְרוֹת**), יתד ברזל דקה שנונה בקצה וראשה שטוח וטשתטשים בה לחזק ולדבק חלקי חסין או תוקעים אותה בקיר לתלות עליה דבר; *הבצק הבולט טן הככר; יבלת קשה כעין כפתיר בבשר הרגלים או באצבעות הרגלים.

— **מַסְמֵר הַנָּעַץ***, ז, סכין שנונה של הטקיו דם.

— **קְבוּעַ מַסְמְרוֹת (בַּהֲלָכָה)***, קבוע דברים בההלטה נטורה.

— **שׁוֹשַׁנַּת הַמַּסְמֵר***, ז, ראש המסמר.

מַסְמֵר*, ת, דבוק במסמרים; בעל מסמרים; (שערות) קשות ומסבכות.

מַסְמֶנֶת*, נ, כלי מלא נקבים לסנן בו דבר נוזל.

(מסס) הָמַס, פ״ע, התוך והיה לנוזל; הקרע לחתיכות; הפק; התקלקל, השחת; (**־לֵב־**), התיאש; אחוד, ירוא, חלוש מפחד. **מַמָּס***, ר׳ מפמס. **הָמֵס**, (**אֶת לְבַב־**), הפחד, החלש בפחד.

— **תָּמֵס עֵינוֹ שֶׁל־***, קללה לבעל עין רעה.

מָסָס, ז, פק, רקבון; ⁰חלי הרזון, שחפת.

מָסָס*, ז, טיט, כרכשת; טלמד הבקר.

מַסָּע, מַסָּע, ז, (ר׳ **מַסָּעִים**, ס״ר **מַסָּעַי** גם **מַסָּעוֹת***), מהלך, תנועה מבקום למקום; העתקת דבר מבקום למקום; כף הקלע לירות בה אבנים; *טוט לתמוך בו נסנים.

מַסָּעָד, ז, משען שבנין סומך עליו; מעקה לבשען בצלע קיר; *עזר, עוסק בדבר; ⁰נכ הכסא שנשענים עליו.

מַסְעָדָה⁰, נ, בית אכל, בית שבועדים בו.

מַסָּעָה*, נ, אוד, בקיע עץ אחוז אש.

מַסָּעָה⁰, ז, סעיף, ענף הצומה ט־.

מַסָּעָר*, ז, סער, סערה, סופה; הסתערות.

מַסְפֵּג⁰, ז, כלי שבו ניר סופג לספג בו את הכתב.

מַסְפֵּד, ז, (כ׳ **מַסְפֵּד**), קינה, יללה, בכי; בכיה אחר מת.

מַסְפּוֹא, ז, מאכל הבהמה.

מַסְפַּחַת, נ, צרעת מתפשטת בעור הבשר, נגע; מין כאוי הראש של נביאות השקר שנמצאות בו קטיעות.

מַסְפִּיק*, ת, שיש בו די הצרך; ⁰המטציא את הצרכים ל־.

מַסְפֵּק*, ז, ספק; דבר שאין מוצא מטנו; ענין קשה ומסבך.

מַסְפֵּק⁰, שאינו ברור, שהוא בספק; שאינו יודע בבירור, המטיל ספק בדבר.

— **מַסְפֵּקָנִי**⁰, מספק אני.

— **מַסְפֵּקָנוּ**⁰, מספקים אנו.

מִסְפָּר, ז, (כ׳ **מִסְפָּרַי**, ר׳ **מִסְפָּרִים**, ס״ר **מִסְפָּרַי**), מנין, סכום; כמות קטנה שאפשר לספרה

בנקל; קצב, נבול; ספור, פרשת מקרה.

— יָמִים מִסְפָּר, שְׁנוֹת מִסְפָּר, ימים מעטים, זמן לא רב.

— מָתֵי מִסְפָּר, אֲנָשֵׁי מִסְפָּר, אנשים מעטים.

— מִסְפָּר יְסוֹדִי°, ז, (בדקדוק), מלה המוראה את המספר בשם: אחד, שנים, שלשה, ארבעה וכו׳.

— מִסְפָּר סְדוּרִי°, ז, (בדקדוק), מלה המראה על מקומו של איזה דבר בתוך סדר קבוע: ראשון, שני, שלישי וכו׳.

מִסְפָּרַיִם*, ז״ז, זין כלי מתכת משני לחצים להתך ולנזז בהם בקרבם האחד אל השני.

מַסְפֵּרֶת*, נ, כלי נזוזה גדול; כלי בעין בספרים ועשוי מפרק אחד בסוף; מזמרה.

מסק (מָסַק, יָמְסֹק), פ״י, לקוט את הזיתים ביד מהעץ.

מס״ק, ר״ת, מסירת קולטוס (כשאיש אינו יודע לתתום שמו והוא מוסר העט ליד הבני לתתום שמו בשבילו); מסורה קטנה.

מַסְקָנָא*, מַסְקָנָה*, נ, תוצאה, אחרית דבר, מוצא דבר; מדרגה; החלטה שבאה אחרי עיון והבנת הדבר.

מסר (מָסַר, יִמְסֹר), פ״י, נתן ליד אחר; הַסגר, מַגן; *גלה דעת; נתון דברים לאחר; סַפר דברים לאחר; לקוח מאחר ונתון לשני; הַלשין, הוציא דבה; °כתוב כללי הבסורה. הִתְמַסֵּר (־לְדָבָר)°, הִגתן איש בשלבות לאיזה ענין, שים את כל נפשו באיזה ענין.

— מָסוֹר נָפֶשׁ עַל־*, שים נפשו בכפו על־.

מַסָּר*, ז, מַשׂוֹר.

מַסְרָנִי°, ז, מצע של סרינת חוטי ברזל.

מְסֹרָנִי*, (נְתָב״), הכתוב בסרונים ולא בסדר.

מִסְרְנָל*, ת, שעשו עליו קוים בסרגל, שסרגלוהו.

מַסְרֵךְ*, ז, חגורה לחזק בה מרדעת החמור.

מַסְרֵם*, ת, שאינו בסדר הראוי.

מַסְרֵק, ז, קרוב קרבת משפחה; טיח עצמות מתים(?); חוגט מתים בסמטני שרף(?); מקשיר קשרת אחרי מת(?).

מַסְרֵק*, ז, (־ י מַסְרֵקוֹת*), כלי מקרן או מעץ עיל או מחטר קשה אחד עם שנים דקות לסרק ולנקות בו את שער הראש; כלי עם שני חוטי ברזל לנקות בו את שער הבהמה; ראש נביע פרח הרמון העשוי שנים, מעין עטרה שבראש הרמון ושבתוכה נצים כמו שערות.

מסרקות

מְסָרָק°, ת, סרוק, שסרקו אותו.

מַסֶּרֶת (־מַאֲסֶרֶת), נ, קשור, כריתת ברית, הבור.

מַסֶּרֶת*, ר׳ מסורה.

מַסֶּרֶת*, נ, מין מחבת לאפית ביצה בצק.

מַסַּת*, ז, מסחת אבנים.

מסת*, ר׳ נסה.

מַסְתּוֹר, נ, סתר, מחבא, מקום סתר, מבלט; *סוד, דבר סתר.

מִסְתָּבֵן*, ת, מי שמעמיד עצמו בסכנה.

מִסְתָּמָה°, תה״פ, (־מן המסתם), כנראה; בודאי, אל נכון.

מִסְתָּמָה°, נ, מקק, ספר לבקבוק.

מִסְתָּר, ז, (ר׳ מִסְתָּרִים, ס״ר מִסְתָּרַי), מקום סתר, מחבא; סוד, דבר סתר.

מִסְתָּרֶת°, נ, בעין גליל שנותנים עליו את החומש לסתר את הכריכה.

מְסַתֵּת, ז, סוסל אבנים.

מַע, ר׳ מעים.

מ״ע, ר״ת, מצות עשה; מנוחתו (ה) עדן; מכתב יעדי (עתון); מראית עין; מצות עיבור.

מַעֲבָד, ז, מעשה, סעל.

מַעֲבָדָה, נ, בית מלאכה לעבוד דברים ביטים.

מַעֲבֶה, ז, עבי; עפר דבר.

מְעֻבֶּה, ת, עבה, סטיך, אוץ ודחום; צפוף, שיש בו אנשים רבים.

— אֲסֵפָה מְעֻבָּה, נ, אספה רבת עם מאד.

מַעֲבָט, ז, נינית לדריכת ענבים.

מַעֲבִיָּה, נ, (ר׳ מַעֲבִיּוֹת), עבי היער, תוך היער שיש עצים עבים רבים.

מַעְבָּר, ז, (ס׳ מַעְבַּר, ר׳ מַעְבָּרִים, ס״ר מַעְבָּרֵי), סעלת העובר; מקום לעבר בו נהר או הר; סירה לעבר בה; נהל לדהבו; העברה, השאלה.

מַעְבָּר, ז, מלנה, כעין בולט גדול לקחת בו אלטות, להבר בו את הבר מן הקש וכדומה.

מַעְבָּרָה, נ, (ס׳ מַעְבָּרַת, ר׳ מַעְבָּרוֹת, ס״ר מַעְבָּרוֹת), מקום לעבר בו נהר או הר, מַעְבָּר; סירה קטנה או כעין גשר שש על שני הטים לעבר בו נהר לרחבו.

מַעְבֶּרֶת, נ, כעין גשר שש על שני הטים לעבר בו נהר לרחבו, רשמה, דוברה; חלק התפלין שהרצועה עוברת בו.

מַעְבֶּרֶת, ת, הרה.

— שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת, נ, שנה שיש בה חדש עבור (אדר שני, ואדר).

מַעֲנִיָּלָה, נ, גליל, שעיור להחלקת שיט בנהר; כבכש להישרת עצים.

מַעְגָּל, ז, (ר׳ מַעְגָּלִים גם מַעְגָּלוֹת), דרך, מסלה (בדבור המליצי); דרך החיים; מחנה צבא המסתדר בשורה עגלה; סביב.

מעד (מָעַד, יָמַעַד), פ״ע, התמוטט, כשול, טוט. הֶמְעֵד, מעד. הַמְעֵד, הכט, הכשל, טושט.

מַעֲדָן, ז, קשר, קשור.

מַעֲדָף, ז, עפר מוצק, מחצב, אחד מיני הדיטם.

מַעֲדָנִים, ז״ר, מטעמים, מאכלים ערבים מתוקים; תענוג רוחני.

מַעֲדָנוּת, ז״ר, קשורים. תה״ס, קשור, אסור (שמואל א. טו. לב).

מַעְדֵּר, ז, (כ׳ מַעְדֵּרִי, ר׳ מַעְדֵּרִים, ס״ר מַעְדֵּרֵי), כלי בעל שנים או חד לחפור בו הארמה; חלק מהמחרשה.

מָעָה, נ, (ר׳ מָעוֹת גם מָעִים), נרגר חול (ישעיהו מח. יט); *גרעין (של אבטיח, קישות וכיו״ב); מטבע קטנה (חלק עשרים וארבעה של הסלע); אבן משקל קטן; ר׳ טעית.

מַעֲהּ, ר׳ מֵעִים.

מע״ה, מעה״כ, ר״ת, מעלה עליו הכתוב, עליו נאמר בכתוב.

מָעוֹג, ז, עוגה, עגיל להם; העויה, קריצת שפתים.

מָעוֹדָד, ת, טלא סרי (שק).

מָעוֹז, ז, (כ׳ מָעוּזִי, ר׳ מָעוּזִים, ס״ר מָעוּזֵי), מחסה, מגן, מקלט; כובע על הראש (?).

מָעוּט, ת, מחות, דל בכמות.

מִעוּט, ז, הקטנה, המעטה; החלק הקטן מ־; החלק היותר קטן שמצמנו אין לנו; הוצאה מן הכלל (בדרשת הפסוקים).

— מְעוּטֵי תּוֹרָה, ז״ר, עמי הארץ, בורים.

— לְמַעוּטֵי, להחסיר, להוציא מן הכלל.

מָעוֹךְ, ז, כין הזיה לנשים מהמתנים ועד אצילי הירדים.

מָעוּךְ, ת, מי שנמעכו אשכיו (ביצי הזכר); תחוב, נעוץ.

מְעוֹלָל, ת, עושה מעשים רעים, עושה מעללים רעים.

מָעוֹן, ז, מְעוֹנָה, נ, דירה, בית מושב, משכן, מדור (בסגנון המליצי); מסלע, מחסה; עורה, סער, מסגן, מחזק; *בית המקדש; שם הרקיע החמשי, ר׳ שחים.

— הַמָּעוֹן הַזֶּה!*, שבועה בה׳.

מְעוֹנָן, ז, מכשף, קוסם, נחשׁ.

מַעוּף, ז, חשכה, עלטה; לאות (ע); °עוף, סעלת המעוסף.

מְעוֹפֵף°, ז, מי שיודע לעוף; המעופפים באוירונים.

מָעוֹר, ז, (ר׳ מְעוֹרִים), קלון, ערוה; מצב האיש שהוא ערם, עירם, ערער.

מָעוֹת*, נ״ר, כסף (במובן: הון מזמן); מטבעות קטנות.

— מָעוֹת זָפוֹת*, נ״ר, מטבעות שיש להן מהלכים בשוק.

— מָעוֹת כּוֹזָבִיוֹת*, נ״ר, מטבעות בתקופת טרד בר כוכבא.

— מָעוֹת פּוֹרִים*, נ״ר, הכסף שנותנים לעניים בפורים.

— מָעוֹת רָעוֹת*, נ״ר, מטבעות שאין להן מהלכים בשוק.

מְעוֹת*, ז, קלקול, עון, חטא.

מָעוֹז, (ר׳ מְעוֹזִים), מבצר חזק, משכנ.

מַעֲזֵי°, ז, צמר עזים, שער העזים.

מַעֲזֵיבָה*, נ, סלע טוח על גבי גג שטוח.

מַעֲזֵרָה°, נ, מעזי, שער עזים.

מָעָזָן, ז, (ר׳ מְעָזְנִים), טעה, מבצר חזק, משכנ.

מַעֲטָ, ת, (נ, מַעֲטָה), חד, מחדד, מטרש.

מעט (מָעַט, יִמְעַט), ס״ע, היה מצער, היה לא הרבה; הלוך וקטן בכספר; °חדד, עשה חד. מַעַט, היה מצער, היה לא הרבה; *הַקטן, עשה שיהיה קטן; גיוע; הוציא מן הכלל; לקוח מעט מ״. הַמְעַט, הַקטן, הַסר הכספר, נרוע. הִתְמַעֵט*, (נִתְמַעֵט*), היה מצער אחרי היותו הרבה, היה לא הרבה.

מְעַט, ת, לא הרבה, לא כביר (ההפך: הרבה). תה״פ, בכספר קטן מאד, בכמות קטנה; בזמן מצער.

— מָעַט מִזְעָר, מעט מאד (ההפך: הרבה מאד).

— כִּמְעַט, דבר קטן, שעור בכספר קטן; זמן מעט; תיכף, אך—והנה, עוד מעט ו׳.

— הַמְעַט? האם לא די ש״.

— עַל הַמְעַט*, לעתים רחוקות ולא תדיר.

מע״ט, ר״ת, מעשים טובים.

מָעֵט*, ר׳ מועט.

מַעֲטָה, ז, (ר׳ מַעֲטִים, ס״ר מַעֲטֵי), מעשה, כסות.

מַעֲטָן*, ז, כלי גדול שכובשים או מרכבים בו הזיתים; צביר זיתים.

מַעֲטָפָה, (ס׳ מַעֲטָפָת, כ׳ מַעֲטַפְתִּי, ר׳ מַעֲטָפוֹת, ס״ר מַעֲטָפוֹת), מַעֲטֶפֶת, נ, מין אדרת להתעטף בה; °הגליונות שכורכים בהם ספרים; כיס נייר ששמים בו המכתב.

מָעֲטָר*, ת, שיש לו עשרה, שקשטו אותו בעשרות וזרי פרחים.

מַעַי, ז, גל, תל שטחה; ר׳ מֵעִים.

מַעְיָל, ז, בגד עליון של הכהנים, המלבים ובנות המלך; בגד עליון קצר; °בגד עליון עד הברכים לנגרי.

מַעֲיָלָה*, נ, סעלת המועל, הכיסוי, מַעַל, העלבה; בגידה, פשע; קרבן שמביאים על המעילה; שם של מסכת תלמודית העוסקת בדיני מעילה בקדשים.

— אֲשָׁם מְעִילוֹת*, קָרְבַּן מְעִילָה*, ז, הקרבן שמביאים על המעילה.

מֵעִים, (או מַעִים גם מַעוֹת), ז״ז, קרבי הבי, אברי העכול וקני הדחת, מסלת המאכלים החוצה; *תוך הפרי, הנרעינים עם הרשב (של אבטיח וכיו״ב).

— מְעֵי הָאֵם, מקום יצירת הילד בבטן.

— הָמוֹ מֵעַי, נכמרו רחמי, הפתי, רחמתי.

— בְּנֵי מֵעַיִם*, הטעים הדקים.

מַעְיָן, ז, (ס׳ מַעְיְנִי, כ׳ מַעְיָנִי, ר׳ מַעְיָנִים גם

עֲנוֹת, ס״ר עֲנִי גם עֲנוֹת), מקור, בור נובע מים; שיטת עין, מחשבה, מבט; *סניטיות, קרב.

— מַעְיַן מְתַנַּבֵּעַ*, ז, מעין הנובע מים רבים מאד; כנוי לתלמיד חכם שתורתו רבה מאד ואין קץ ונבול לה.

— מַעְיַן נוֹבֵעַ*, ז, כנוי לכחלת השלשול.

— הִלּוּךְ מַעַיִם*, ז, עשית צרכים.

מָעְיָן*, ת, בעל גוגים רבים; שם צמח בעל גוגים שונים[1]; מקור, שקול, ששני צדדיו שוים במשקלם.

מַעֲנָה*, נ, מחלת כאב בטן.

מְעִיסָה*, נ, שיטת קמח לתוך מים רותחים; מאכל של קמח שנתנו לתוך מים רותחים.

(מעך) מָעַךְ*, פ״י, דחוק על ידי משטוש ביד, עשה; השפל קול. מֹעֵךְ, המק בלחץ ומשטוש ידים, היה משוש ודחוק ולחוץ בידים. הִתְמַעֵךְ*, (נִתְמַעֵךְ*), הֻדחק, הֻכבש על ידי דחק; טוח מתוך דחק ולחיצה.

מע״כ, ר״ת, טעלת כבודו, ר׳ טעלה.

מְעֻכָּב*, ת, מתאחר, מתעכב; שעכבוהו.

מַעֲכוֹן*, ז, לוחץ, דוחק, נוגש.

מְעָכָּל*, ת, נחר באש; °נאכל ונהפך בטעים לחטרים מכלכלים.

מע״ת, ר״ת, טעלת כבוד תורתו, ר׳ טעלה.

מעל (מָעַל, יִמְעַל), פ״ע, כגוד, פשוע; רכה, שקר; *בוגו בכסף קדשים, לקוח מכסף קדשים.

מַעַל, ז, (כ׳ בְּעַלִי), בגידה, פשע, רמאות; שקר, כוב; גזבון בכסף קדשים.

(מעל) מֵמַעַל, ת״ס, טַעַל (הסך: מתחת), מנני דבר ומעלה; נבוה מ־.

מַעַל, ז, הרמה, הגבהה, טעלת הטרים.

מַעֲלָה, נ, (ס׳ מַעֲלַת, ר׳ מַעֲלוֹת), מקום עלות, מקום שעולים בו; מקום נבוה בבנין; מקום נשא ונבוה, נבעה.

— מַעֲלַת־עָשָׁן*, ז, שם צמח שהיה משמש בטקדש להעלות את עשן הקטרת למעלה.

מַעֲלָה, נ, (ס׳ מַעֲלַת, ר׳ מַעֲלוֹת), עליה, פעלת העולה; יציאה; עליה, בנין על הגג; מדרגה; מדרגת מצב האדם וערכו; יתרון הכשר, יתרון חכמה, יתרון ערך; *אלהים.

— מַעֲלַת כְּבוֹדוֹ*, מַעֲלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ*, מבטא של כנוי כבוד לאיש בעין „אדוני״ וביו״ב.

— מֵעָלָה, מַעְלָה, תה״פ, אל על; נבוה טנב דבר; הלאה, הרחק בזמן.

— לְמַעְלָה, תה״פ, אל על, במקום היותר נבוה; הרבה מאד.

— מִלְמַעְלָה, תה״פ, מהצד העליון.

מָעֻלֶּה*, ת, היותר טוב, הנכבר, הנעלה.

מַעֲלִי*, מַעֲלִיָא*, ת, טוב, נכבר, נעלה.

— לְשָׁנָא מַעֲלִיָא נָקֵט*, אחז בלשון נקיה, דבר בלשון נקיה.

מַעֲלִית*, נ, כבונה להעלות ולהוריד בה אנשים או משא מדיוטה לדיוטה.

מַעֲלָל, ז, (ס׳ מַעֲלַל, ר׳ מַעֲלָלִים), מעשה, פעל, מפעל; מעשה רע.

מַעֲלָן*, ז, המוכא לארץ מחו״ל (סחורה וכדומה).

מעל״ע, ר״ת, טעת לעת (יום שלם).

מַעֲמָד, ז, (ס׳ מַעֲמַד, ר׳ מַעֲמָדוֹת*), מצב איש על משמרתו, על כהנתו; משמרת כהנה, כשרה; מקום לעמד בו; *מצב האיש החטרי או הרוחני; (*מוֹשָׁב*), מקום שעומדים בו בחזרה מהלויות המת להספד או לנחום האבלים; סגנון, מבון עץ על יד בנין שהבנאים עומדים עליו.

— בְּמַעֲמַד־, תה״פ, בנוכחות, בפני.

מַעֲמָד*, ז, מקום לעמד בו.

מְעָמָד*, תה״פ, בעמידה.

[1] златоцвѣт, Goldblume, מעין chrysanthème chrysanthemum

מַעֲמָדוֹת*, ז״ר, צבור כהנים ולויים וישראלים שנכחו ביטי הבית השני לעבד על הקרבת הקרבנות בשם כלל ישראל; [0]לקוטים מבקרא וסדרוש שנוהגים לאמר אחרי תפלת הבקר.

מַעֲמִיד*, ז, סיל, תחתית הנעל: בסיס, בן, משען.

מַעֲמָם*, ת, טעון טשא, עמום.

מַעֲמָעָם*, ת, מבלבל, לא ברור.

מַעֲמָסָה, נ, משא, כבד, נטל.

מַעֲמָק, ז, (ס׳ מֵעֵמֶק, ר׳ מֵעֲמָקִים, ס״ר מַעֲמַקֵּי), מקום עמק, מצולה.

מַעַן, ר׳ לְמַעַן.

מָעַן*, ז, כתבת האיש, שמו ומקום שכתו.

(מען) הִתְמַעֵן*, קוץ בנפש, הרגש נעל נפש.

מִעֲנֶה, ר׳ מענן.

מַעֲנֶה, ז, תשובה, דברים שהנשאל עונה לשואל; הצעת דבריט בסדר נכון.

מַעֲנֶה, מַעֲנִית, נ, חריץ הנעשה בארמה על ידי החרישה.

מַעֲנָן*, ת, מלא ענין, מושך את הלב, לוקח לב.

מַעֲנִית, ר׳ מענה.

מַעְנָן*, ת, מכסה ענן.

מַעֲסֶה, ת, מעלה עפר.

מַעְפֶּר*, ת, נדוש לעפר.

מַעֲפֶרֶת*, נ, (ר׳ מַעֲפָרוֹת* גם מַעֲפָרִיּוֹת*), אדרת שמתכסים בה להנצל מעפר ואבק על הדרכים; כסוי שהמֵתים מכסים בו את המסחסרים שלא תפלנה השערות הנזוזות על בגדיהם; אדרת מיוחדה שלבשו שרי העם.

מַעֲצֵבָה, נ, נָטוּן, צער.

מַעֲצָד, ז, (ר׳ מַעֲצָדִים ס״ר מַעֲצַדֵּי), טין גרזן, מקצועה, רהישני; *טין כלי של נגרים העשוי בד עץ ולהב ברזל חד נתון בתוכו להחליק בו הקרשים [1].

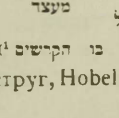
מעצד

מַעֲצָה, ר׳ מעצר.

מַעֲצֵרָה*, נ, מַעֲצָרָה, נ, יקב, בית דרך לשטיות היין; מכבש לעצירת וסרישת זיתים, שסטטין, ענבים וכיו״ב; בית עצירת הזיתים.

מַעֲקֹב*, ת, רָבוּע מכל ששה צדדיו, שנבדו וארבעת צדדיו שוים.

מַעֲקֶה, ז, (ס׳ מַעֲקֵהוּ, ר׳ מַעֲקִים, ס״ר מַעֲקֵי), כעין גדר סביב גג או לצדי מדרגות; גדרת גזוזטרת יוצאת מן הדיוטות העליונות בבנין.

מַעֲקָל*, ת, לא ישר, עקום.

מַעֲקַשִּׁים, ז״ר, עקלקלות, דרך עקבר, לא ישרה.

מַעַר, ז, (ס׳ מְעָרִי), ערוה, מעים, בצבר האיש העידום; רוח סניו, ששח נלוי.

מַעֲרָב*, ת, מהול, בלול, שיש בו דברים שונים בלולים יחד.

— מַעֲרָב עִם הַבְּרִיּוֹת*, איש רעים, אוהב להתרועע עם אנשים.

— מַעֲרָב שֶׁמֶשׁ*, בי שבדר בעת שקיעת החמה.

מַעֲרָב, ז, (ס׳ מַעֲרָבוֹ), צד השת היום לערב, יריעת השמש; הארצות אשר בערבי לים התיכון; סחורת המובאה בארץ אל ארץ.

— אַרְצוֹת הַמַּעֲרָב, ארצות אירפה.

— מַעֲרָבָה, צד מערב לאיזה מקום.

מַעֲרָבָא*, ז, מערב; בשם הזה קראו הבבלי בבל לארץ ישראל שממערב לבבל.

— בַּר מַעֲרָבָא*, בן ארץ ישראל.

מַעֲרָבִי, ת, של מערב, מטערב.

— רוּחַ מַעֲרָבִית*, נ, הרוח העושבת מצד מערב.

מַעֲרָבִית*, נ, פיוטים לתפלת ערבית בחגים.

[1] מעצד cɪpyr, Hobel, rabot, plane

מַעַרְבְּלָא", ז, שבלת טיט, גלגל טיט, טקום בים שהטיט מסתובבים במקום אחד.

מַעֲרָה, ז, מקום סגוי וגלוי סביב לעיר.

מְעָרָה, נ, (ס' מְעָרַת, ר' מְעָרוֹת), חלל עפר, מקום נבוב בבטן האדמה.

— מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, נ, המערה שבה קבורים אבותינו הראשונים בחברון.

— מְעָרַת פָּרִיצִים, נ, מערה לשודדים, טעון שודדים.

מַעֲרוֹד*, ז, גלגל עץ, בד עץ ארך ענל לגלילת העבה להדק אותה.

מַעֲרִיב", (חַפַּלַת־), ז, תפלת הערב.

מַעֲרִיד*, ז, האיש הקובע מחיר דבר לפי שויו או בסים על התושבים לפי ערך רכושם.

מַעֲרִיץ, ז, נותן סחדו על־; נותן כבוד אלהים ל־.

מַעֲרָךְ, ז, (ר' מַעֲרָכִים, ס"ר מַעַרְכֵי), סדור ענין, מחשבות הלב ומעבו; *תכנית בנין וכיו"ב; סדר החיים ומעשם.

מַעֲרָכָה, מַעֲרֶכֶת, נ, (ר' מַעֲרָכוֹת, ס"ר מַעַרְכוֹת), שורה, שדרה, סדור דברים בשורה; שורות אנשי הצבא טוכנים לקרב; שדה הטלחטה; טלחטה; דור עצים שעל גבי הטובה; טקום שערכים בו עתון יומי, שבועי או חדשי; חלק של חזיון.

— לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת, שֻׁלְחָן הַמַּעֲרֶכֶת, לחם הפנים ושלחנו שבמקדש.

— מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה", ז, קצה המזבח ששם נתנו את מערכת העצים.

— מַעֲרֶכֶת", מַעֲרֶכֶת הַמַּזָּלוֹת", מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם", המזל; היות מקרי האדם תלוים במזל ובהשפעת סדור הכוכבים באותה שעה.

מַעֲרָמִים, ז"ר, חסרון כסות לעור הבשר; המקומות הערטים בגוף שרגילים תמיד לכסותם.

מְעָרְעָר", ז, מי שטעריע על דבר, מי שמגיש ערעור על כשפט או ההלטה וכדומה.

מַעֲרָצָה, נ, כח הזקן(?); גרזן, קרדם.

מַעֲשׂ", ז, ר' מעשה.

מַעֲשַׂבָּה", נ, אסף עשבים, קבסה לאסף בה עשבים שונים.

מַעֲשֶׂה, ז, (ס' מַעֲשַׂה, ר' מַעֲשִׂים, ס"ר מַעֲשֵׂי), טפעל, עבודה, עבודת ידים; עסק, עסוק; הדבר העשוי; סרי, יבול העבודה; עלילת אדם ומנהגו; בדמות, כצורת־, דומה לעשית־ (מַעֲשֵׂה־יָשֶׁת); המקרים הבתהוים בעולם; *מקרה, מאורע; ספור פרטי מקרה; נסיון, הרגל בעבודה; מעורר אחר לעשות דבר.

— מַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית*, נ, סדר ותורת יצירת העולם; סודות השתלשלות הבריאה.

— מַעֲשֶׂה לְסֹתֵר*, המעשה שהובא סותר ומבטל מה שנאמר מקדם.

— מַעֲשֵׂי ה', מַעֲשֵׂי יְדֵי ה', ז"ר, הבריאה.

— אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה*, ז"ר, אנשים שבזכותם נעשים נפלאות.

מעש"ט, ר"ת, מעשים טובים.

מְעַשֵּׂה*, ז, איש המעורר אחר לעשות דבר.

— נָרוֹל הַמַּעֲשֶׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה*, אמרה ירועה לאמר: הגורם לעשות דבר יותר נכבד מעושה הדבר.

מַעֲשָׂה, ת, הכרחי, שבא מאנס ולא מרצון טוב; עשוי, מלאכותי, לא אמתי ולא שבעי.

מַעֲשִׂי, ת, נסיוני, שקנה או שנקנה בנסיון.

מַעֲשִׂיָּה", נ, ספור קטן.

מְעֻשָּׂן*, ת, שעשנו אותו, שתקן על ידי עשון.

מַעֲשַׂנָּה", נ, ארבת עשן, צנור יוצא מתנור וכדומה להוציא דרכו את העשן.

מַעֲשַׂקָּה, נ, עשק, גזל, חמס, שוד.

מַעֲשָׂר, ז, (ס' מַעֲשַׂר גם מַעֲשַׂר, ר' מַעֲשָׂרוֹת), עשרון, אחוז אחד מעשרה; עשירית הטפסר או המדה; החלק העשירי מפרי האדמה באי' הנתן לבני שבט הלוי.

— תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר*, ז, מעשר מן המעשר שנתנו הלויים לכהנים.

— מַעֲשַׂר שֵׁנִי*, ז, המעשר שהיו בעלי השדות מביאים לירושלים לאכלו שם: שם אחת מסכתות התלמוד.

— מַעֲשַׂר עָנִי*, ז, המעשר שהיו מפרישים בני ישראל בארץ ישראל בכל שלש שנים להלקו לעניים.

— מַעֲשְׂרוֹת*, שם אחת מסכתות התלמוד.

מָעָתָד*, ת, מוכן ומזומן.

מַעֲתִיק*, ז, כותב מכתב על הניר; °מרגם משפה לשפה מכתב; כותב נסחה חדשה לדבר שנכתב כבר.

מַעֲתָק°, ז, מכשיר להעתיק בו מכתבים מניר אל ניר.

מַעֲתָר°, ז, חנינה (בפיוט).

מַפְגִּיעַ*, ז, מין יתוש קטן.

— בְּמַפְגִּיעַ*, תה״פ, בכל תקף, בחזקה.

מַפְגָּע*, ז, מכשול, אבן נגף, שטן, סנגר.

מַפָּה*, נ, מטפחת קטנה; מטפחת פרושה על השלחן; מטפחת שכורכים בה ספר תורה; מנחת לקנוה הידים; יריעה הנגלל; רשימת המאכלים שינישו אל השלחן; °גליון של כתיבת הארץ שרשומה עליו תבנית ארץ או מדינה ובדומה.

כפיה

מַפּוּחַ, ז, כלי לפחת בו באש; בית המלאכה של הנפח.

— בֵּית מַפּוּחַ*, ז, חדר שהרוח מפיחה בו לקרר; בית המלאכה של הנפח(?).

מַפּוּחִית°, נ, מין כלי זמר עם מנענעים ועם קירות מתקפלים.

מַפּוֹלֶת, ר׳ מפלת.

מַפּוֹמָק°, ת, לבוש סמוק, ששמו עליו סומק.

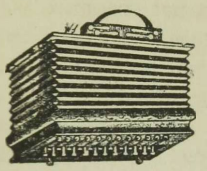
מפוחית

מַפָּזָר, ת, נפוץ ומפורד, (הפך: מכונס); °מבולבל וגבוך במחשבותיו.

מַפָּח, ז, (מַפַּח־נֶפֶשׁ), נשיכה; נשיבת הרוח; °יאוש, העדר תקוה; צער; דאגה.

מַפָּחַ, ר׳ מפוח.

מַפָּחָה°, נ, בית המלאכה של הנפח, בית חרש הברזל.

מַפְחָם*, ת, שהשחירו אותו בפחם; שנעשה לפחם.

מַפְטִיר*, ז, מפטיר קריאת התורה בפרק אחד מהנביאים; שכש הכשיגה על פרטי ביהכנ״ס או הישיבות.

מַפְטֵם*, ת, שמפטמו אותו להשביגו, שהאכילוהו להשביגו, פטום.

מַפִּים*, ז, בטיל גורל; פוסק, מחליט דבר.

מַפִּיץ, ז, מטיש לפוצץ בו קירות חומה או לנפץ בו אבנים.

מַפִּיק°, ז, (בדקדוק), אחד מהאותיות ה, ו, י, הנמתרות בהיותה נמשאה בסוף המלה; מסמן (נקדה בתוך האות) למשא את האות ה בסוף המלה־ה; מכנים לארץ (מחורה ובדיחה).

מַפִּית°, נ, נפה קטנה ישימו על שלחן האכילה לפני כל אחד המסבים לקנח בו הידים והפה.

מַפָּל, ז, (מַפָּל, ר׳ מַפָּלַיִם, ס״ר מַפָּלַי), דבר שמניחים למפל באין ערך לו; קטע הכשר השמן המתקפל ונוסל למטה.

מָפְלָא*, ז, הנפחר, הראש; דבר פרום ולא מובן; נפלא, מצין.

— מָפְלָא שֶׁל בֵּית־דִּין*, ז, איש מיוחד

שאליו סוגים בשאלות קשות בדינים.

מִפְלָאָה, נ, (ר' מִפְלָאוֹת, ס"ר מִפְלָאוֹת), סלא, דבר נשגב מבינת אדם.

מִפְלָנִי*, ז, נבדל מחבריו, נעלה על חבריו; מְמחה לדבר; מָנוֹס, נפרז, שהגדילוהו על ערכו האמתי; (ל' רחוק כ' (בזוטן).

מַפְלֵגָה, נ, (ר' מִפְלָגוֹת), חלק, מחלקה; °כתה השואפת לרעיון אחד, סלנג העם.

מַפֶּלָה, **מַפָּלָה**, נ, (ס' מַפֶּלָה, כ' מַפָּלָתִי), הרבות בנינים, תל שכטה; ר' מַפֶּלֶת; *אבדון, כנפה, הרג; נפילה.

מִפְלָט, ז, (ס' מִפְלַט, כ' מִפְלָטִי), מנוס, סתר מסחר רעה.

מִפְלָךְ*, ת, לה, רשוב; (דנ), דג רשוב מיד אחרי שדגו אותו; °לא מעבר, גלוס.

מִפְלָס°, ז, אבר במכונה לפלסה ולישר הליכתה.

מִפְלָסָה*, ת, ששמו בו פלפלים; חריף מאד נשכלו; בעל פלפול.

מִפְלֶצֶת, נ, (כ' מִפְלַצְתִּי; ר' מִפְלָצוֹת, ס"ר מִפְלָצוֹת), אליל מבהיל ומפחיד; דחליל, כמל דמות אדם או חי להפחיד בו.

מִפְלָשׁ, ז, (ר' מִפְלָשִׁים, ס"ר מִפְלָשֵׁי), רקוע, משטח דבר לארכו ולרחבו, השתטחות.

מִפְלָשׁ*, סתום טכל עבריו; שעוביים בו.

מַפֶּלֶת, נ, (כ' מַפַּלְתִּי; ר' מַפָּלוֹת), נפילה, הרס; ירידה במצב; גבלה, סנר; חרבה, חרבות בנינים, תל שכטה.

מַפֶּלֶת*, נ, קיר הרוס נופל; נפילה, הרס; חרבה, תל שכטה; °ענפי עץ שנשברו ברוח ונפלו ארצה.

מָפֻנֶּה*, ת, ריק, פנוי, לא תפוש; כיתר.

— **גְּוָרָה שָׁוָה מָפֻנֶּה***, ר' גזרה.

מִפְנֶה°, ז, ר' סניה.

מִפְנֵי, ס"י, (ר' סנים), רחוק מן"; מלפני; בפני; כ"ח, כנגד, יען כי.

מְפַנֵּק*, ת, שפנקו אותו, שרגלו אותו, רך וענוג.

מְפַנְּקָם°, ת, שהעבר בפנקס, שכתבו אותו בפנקס.

מַפָּס*, ז, (ר' מַפָּה, ר' מַפָּה), כמעך ומרכך להוציא הלחה.

מִפְעָד°, ז, ר' הפסר.

מַפְעֵסִיק°, ת, משכית, עוצר, נוסר וחודל, כבדיל וכפ"ר.

— **נְנִינָה מַפְעֶכֶת**°, ר' הפעקה.

— **עֲבוֹדָה מַפְעֶכֶת***, נ, השיטה האחרונה לפני צוט.

מַפְעֶלֶת*, **מִפְעָלֶת***, נ, כלי ברזל להקק בו, מחוקק, כלי הטפחה; טעצד.

מִפְעָמָה°, נ, בדרכה, צדי הרחוב או הדרך הנועדים להולכי רגל.

מִפְעָל, ז, (ס' מִפְעַל, ר' מִפְעָלִים, ס"ר מִפְעָלֵי).

מִפְעָלָה, נ, (ר' מִפְעָלִים, ס"ר מִפְעָלוֹת), מעשה, עלילה.

מַפְעֶפַע*, ת, חודר אל כל הלקי הנוף ומתפשט בם.

מַפָּץ, ז, (ס' מַפַּץ, ר' מַפָּצִים, ס"ר מַפָּצֵי), הריסה, נפץ, שבירה; *טחצלת של קני כוף רכים או עשבים לשכב עליה; °שטיח עב קטן לפני השכב שעוטדים עליו לפעמים ברגלים יחפות.

מַפֵּץ, ז, (כ' מַפָּצִי; ר' מַפָּצִים, ס"ר מַפָּצֵי), כלי לשבר ולהרס בו, פטיש לפוצץ בו.

מַפָּצָל°, ז, כלי לפצל בו את הקלפה טעל העץ לצרך הרכבה.

מְפֻצָּל*, ת, נחלק, שהוא מתחלק ומסתעף.

מִפְצָלָת°, נ, אחד מיתני המקצועה, שקצה להבה החד נכנוני והוא מפצל את הלוח שמהקצים בו ולא מחליק.

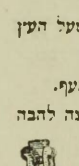

מפצע

מַפָּקָד, ז, פקנה על אנשי החיל ומצוה עליהם.

מַפְקִיד*, ז, איש הנותן פקדון לאחר.
מַפְקֵן, ז, המוציא לחוץ לארץ (סחורה וכדומה).
מַפְקִפֵּק*, ת, לא בטוח; לא טהלט; חלש.
מִפְרְנָס, ת, שיש לו פרסה שפיעה ומחלקת; *כנוי לחזיר.
מַפְרֵד*, ת, שהוכח כי אינו נכון, סרבניו הושבו לאל.
מַפְרֶכֶת*, נ, אבן בית הבד המשברת וכפרכת את הזיתים.
מַפְרְסָם*, ת, ידוע לכל; נודע לשם.
— מַפְרְסָמוֹת, ז"ר, דברים ידועים ונודעים לכל.
(מַפְרֵעַ), לְמַפְרֵעַ*, תה"פ, באפן לא בסדר; מתהלה, מראש, מקדם; בסדר מדסד.
מַפְרֵעַ*, ת, גלוי וגכר.
מַפְרֵעָה, נ, דמי קדימה, הלואה מקדמת על החשבון העתיד.
מַפָּרָץ, ז, (ס' מִפְרָץ, ר' מִפְרָצִים, ס"ר מִפְרָצַי), פרץ טים בחוף, מבוא אניות; *יציאה של טים החוררת מהים אל היבשה.
מַפָּרָק*, ז, ר' פרק.
מַפָּרֶכֶת, נ, פרקי הגב; שדרת העוף המרכבת מחליות ופרקים.
מַפָּרֶשׂ, ז, (ר' מִפְרָשִׂים, ס"ר מִפְרָשַׂי), יריעת גם האניה; מששח דבר לארכו ולרחבו, השתטחות דבר.

אנית מפרשים

— עָשָׂה מִפְרָשׂ, נסוע באניה.

מַפָּרֶשׂ*, ז, נסיעה בים.
מְפָרֵשׂ*, ת, היוצא לנסיעה בים; *מכאר דברי התורה וכדומה.
מְפָרָשׂ*, תה"פ, בברור, בלי הבלעה או העלמה.
— הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ*, שם ה' כהקריאו ככתבו; שם ה' הידוע רק ליחידי סגלה.
מָפָרָשׂ*, ת, נפלא, מצין עד להפליא.
מַפְשָׁטָה, (שֵׁם־), ר' שם.
מַפְשָׁעָה, נ, מקום הפרד רגל האדם מגויתו, התחלת פרק הירך.
מַפְתֵּחַ, ז, (ס' מַפְתֵּחַ, כ' מַפְתֵּחַ, ר' מַפְתֵּחוֹת, ס"ר מַפְתְּחוֹת), כלי פותח הנעזל; *ישיטת עיני פרקי ספר.

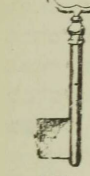
מפתח

מַפְתֵּחַ, ז, (ס' מַפְתֵּחַ, ר' מַפְתֵּחִים, ס"ר מַפְתְּחֵי), פתחון, פתיחה; החלק הפתוח (בכתנת וכיו"ב).
מְפֻתָּח*, ז, עושה פתוחים, מחוקק, מגלף.
מַפְתָּן, ז, (ס' מִפְתַּן, ר' מִפְתָּנִים, ס"ר מִפְתְּנֵי גם מַפְתָּנוֹת*), סף הדלת, אסקפה, הקורה המונחה על הארץ בפתח.
מַץ, ר' טוץ.
מִצְבָּ, ר"ת, מורה צדק (כנוי לרבנים); משיח צדק.
מַץ, ז, לוחץ, מעיק, צורר.
מצא (מָצָא, יִמְצָא), פ"י, גלה דבר שנעלם מקומו או שאבד; גלה דבר אבוד אחרי החפוש; השג; קרה; פגוש דבר על דרכו מבלי אשר חשב עליו; היה ר'. הַמָּצָא, היה; הִקָּרה, הֻשַׂג בטקרה; היה למדי, היה כדי צרכו; *היה נחשב. הַמְצֵא, הגש, הושיט, נתן ל־; מסור, סנור; *יצור, כרוא דבר חדש.
— מָצוֹא יָד*, מצוא מקרה והזדמנות.
— מָצוֹא יַד־ לְ־, היה היכלת ביד איש לעשות או להשיג דבר.

— מָצוֹא אֶת לִבּוֹ לְ־, מָצוֹא אֶת יָדוֹ לְ־*, העז לעשות, התחזק לעשות דבר.
— אִם תִּמָּצֵא לוֹ*, אם תחפץ להניד.
— נִמְצָא*, ז, הֲוָיָה, מה שיש.
— לֹא מָצוֹא יָדָיו וְרַגְלָיו*, התבלבל.

מַצָּב, ז, (ס׳ מַצָּב, ר׳ מַצָּבִים, ס״ר מַצָּבַי), בעמד, מקום עמידה; מקום משמר בטערכת המלחמה; מעמד איש על כהנתו; צבא, מחנה; °מדרגה בחיים, גורל, מנת איש; יחס האיש אל הסובבים אותו ויחסם אליו.

מְצָב, ז, מערכת צבא לצור על עיר.

מַצְבָּא°, ז, אף אנשים לצבא, אסיפת הצבא.

מַצָּבָה, מַצֵּבָה, נ, גדוד חיל משמר, גדוד אנשי צבא (?, וכריה, ט׳ ח׳); *אספה כללית.

מַצֵּבָה, נ, (ס׳ מַצֵּבָה, גם מַצֶּבֶת, כ׳ מַצַּבְתִּי, ר׳ מַצֵּבוֹת, ס״ר מַצֵּבוֹת), עמוד או אבן גדולה מצבים לאות וזכרון; אבן מוקמה לעבודת אלילים; גוש העץ; *אבן או לוח עץ או בנין שמקימים על קבר המת לזכרון.

מַצְבֻּעַ°, ז, מכחול, ציצית שער לצבע.

מַצְבִּיא°, ז, שר צבא, ראש הצבא, מקיד עליון של צבא.

מַצֶּבֶת, נ, גוש עץ; ר׳ מַצֵּבָה.

מְצָדָה, ז, מצודה, מבצר, מקום סגור בחומה בצורה.

מצובה

מָצוֹר, ז, מבצר, מצור; רשת, סה יוקשים; שלל, בזה.

מְצוּדָה, מְצוֹדָה, נ, מנדל, מבצר; מפלט, מנוס; רשת, סה יוקשים לצוד בו; שלל, בזה, גזל.

מְצָוָה, נ, (ס׳ מִצְוָה, ר׳ מִצְוֹת), מקודה, צווי, דבר איש אל הנכנע לו לעשות איזה דבר; חק, אמורת ה׳; כלל מקודות ה׳; מעשה המצוה והחק; *דבר טוב, מעשה טוב וישר; צדקה, מתת יד לעני.

— בַּר מְצָוָה°, ז, נער מבן י״ג שנים

מַצָּה, נ, (ס׳ מַצָּת), עגת לחם שלא חמץ בצקה; מריבה, קטטה, ריב נאבקים ומכים איש את אחיו; *עור שמכינים לכתיבה לפני שמלחוהו וטחו עליו קמח.

— מַצָּה עֲשִׁירָה°, נ, מצה שלישו אותה עם ביצים.

מָצָה*, ר׳ מיצה.

מָצְהָב*, ת, מבריק (מחכת); ז, מין נחשת (ברונזה?).

מִצְהָלָה, נ, (ס׳ מִצְהֲלָה, ר׳ מִצְהֲלוֹת, ס״ר מִצְהֲלוֹת), קול שאון עליזים, קול צהלה ושמחה.

מְצוּבָה*, נ, בסיס בעל שלש רגלים, הצובה; חֲבָבָה, בנין גדול שבסיסו מרובע וכל קיר הוא משלש הזויות שיסודו למטה וצלעותיו מתכנסות למעלה בחד אחד.

ומעלה, שמאז הוא מחיב בכל מצוות התורה.

— **מִצְוַת עֲשֵׂה***, נ, המעשה שעל האדם לעשות על פי חקי התורה.

— **מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה***, נ, המעשה שעל האדם לא לעשות על פי חקי התורה.

— **מִצְוֹת גּוֹלְמוֹת***, נ"ר, מצוות לא מסרשות ולא מברורות.

— **מֵת מִצְוָה***, ר' מת.

— **שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּנֵי נֹחַ***, דינים, עבודה זרה, ברכת השם, גלוי עריות, שפיכות דמים, גזל ואבר מן החי.

מְצוּי*, ת, נמצא תדיר, רגיל, דבר שנקל למצאו; °ז, עצם נמצא.

— **מָצוּי רִאשׁוֹן**°, בנוי לזה (בספרי המחקר).

— **הַשָּׂדֶה מְצוּי לְהִתְבָּרֵךְ***, כשל עכמי לאמר: הברכה מצויה בעבודת האדמה.

מְצוּי*, ז, פעלת המוצה והסוחט; נמיה, נמר.

— **מָצוּי הַמְּדוֹת***, ז, מה שנשאר בכלי המדה.

מְצוּלָה, מְצוֹלָה, נ, מעמקי מים בנהר או בים; שפעת מי הים; *ניא, עמק; מץ, קלסת גרגרי התבואה.

מְצוּעַ*, ז, (ס' מְצוּעָ*), פשרה, בציע, בישוב שלום בין בעלי דין; אמצע, מקום שמתחלק בו דבר לשנים.

מָצוֹק°, ז, חתיכת עץ קל קשור אל הבל העגן לדעת מקומו בתחתית המים; חתיכת עץ קל קשור אל חוט החכה לדעת על ידה את נגיעת הדג בחכה.

מְצוֹפִית*, נ, שפופרת לטרד בה מרחקים[1]; טכסה, צפור.

מְצוּצָא*, ז, חי יונק, אחד היונקים.

מָצוֹק, ז, (ר' מְצוּקִים), ראש צורים, שן סלע.

[1] מצופית телескоп, Telescope

מָצוֹק ת, עומד נצב.

— **מְצוּקִים***, ז"ר, שם סיומי לבני האדם (בהקבלה אל המלאכים ה"אראלים").

מָצוֹק, ז, **מְצוּקָה**, נ, צרה, לחץ, דחק; הסר, מחסור.

מָצוֹר, ז, (ס' מְצוּר, כ' מְצוֹרִי, ר' מצורות מן מצורה). מגדל, מבצר; בנין לצור על עיר לסנרה; לחץ, צרה, מצוקה; בדגה צבא הצר על עיר ללכדה.

מְצוּרָה, נ, מגדל, מבצר לבצור עיר, הוכח להגן על עיר; מגדל לצור בו על עיר.

מָצוּת, נ, ריב נאבקים בסכות אגרוף, מצה.

מַצָּח, ז, (כ' מִצְחִי, ר' מְצָחוֹת, ס"ר מִצְחוֹת), חלק הפנים מעל העינים עד מקום השער.

— **אִישׁ חָזָק הַמַּצָּח**, עז פנים, תצוף; *איש בעל דעה תקיפה.

— **בָּעַל מַצָּח נְחוּשָׁה**°, איש שלא ידע בשת.

מַצָּחָה, נ, רקוע פח לפני הברך כדמות מצח כפנן בטלחטה; °חלק קשה מהכובע הבולט מעל למצח.

מָצְחָצָח*, ת, שנחצחו ונקו אותו, מנקה.

מַצְטָרֵךְ*, ת, שיוכל להתחבר ולהתאחד.

מַצִּיאָה*, נ, דבר שמצאו; דבר יקר שקנוהו בזול.

מְצִיאוּת°, נ, הויה, ישות, נמצא, מה שיש.

מְצִיָּה*, נ, סחיטה, עצירה, מצוי.

מַצִּיוֹנָא*, ז, איש ריב ומדון, מתרחר ריב.

מָצָיָן*, ת, נפלה ונבדל לטובה מאחרים.

מַצִּיעַ*, ז, משטח מרבדים לשכב עליהם; °כי אדם שנותנים אותו במטה מתחת לנוף השוכב בה.

מְצִיעַ*, ז, אמצע דבר, התוך.

מְצִיעָא*, ת, אמצעי, תיכון.

— **בָּבָא מְצִיעָא***, שם אחת המסכתות בתלמוד בסדר נזיקין.

מְצִיץ*, ת, שיש בו ציצית.

מְצִיצָה*, נ, סעלת המוצץ בשפתיו (ביחוד כשוצצת הדם בשעת ברית מילה).

מַצִּיק, ת, לוחץ, דוחק, צורר; *מצטער.

מַצָּל, ת, סורש צל.

מְצַלָּה, נ, סעטון קטן.

מְצֻלָּח*, מַצְלִיחַ*, ת, איש מאשר, איש מצליח בכל דרכיו.

מַצְלִיחַ*, ז, מכה ברצועה.

מְצַלְּע*, ת, בעל צלעות רבות (ששה).

מַצְלֵעָה*, נ, שוט להכות בו.

מְצַלְצָלִים*, ז״ר, זוג כלי זמר קטנים ששמים על האצבעות לצלצל בהם; כנוי לכפף מזומן (בדבור ההמון).

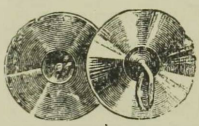

מצלתים.

מְצַלְצָלַיִם, ז״ר, זוג כלי זמר משני קצועי סחים לצלצל בהם.

מַצְמֵץ*, ס״ע, ינוק, מצוץ; קרוץ בעינים, הכט בעינים סנורות למחצה.

מְצֻמְצָם*, ת, שהוא בדיוק, לא יתר.

מְצֻמָּק*, ת, מקפט בצטוק.

מְצֻמָּת*, ת, עשוי צמות; מחבר ל׳; ענו, צנוע.

מְצֻנָּן*, ת, שהתקרר, שפג חמו; בעל טוב קר.

מְצֻנָּע*, ת, מכסה, שהסתירו והצניעו אותו.

מְצֻנָּפָה, נ, (כ׳ מְצֻנְפָתִי), מעשה כרובה לראש; *כסוי ראש בכלל.

מצע* (מָצַע, יָמְצַע*), ס״ע, היה באמצע, היה בתוך. מַצָּע*, שים דבר בתוך; נתון ללכת באמצע; חלק לשנים; עשה דבר במדה בינונית; מדוד בדיוק; חשב בדיוק. מְצוֹעַ*, היה בין שני דברים. הַמְצַע*, שים דבר בתוך; חלק לשנים. הִתְמַצַּע*, החלק באמן שיהיה מקום בין ההלקים לנוף אחר.

מַצָּע, ז, (ס׳ מַצָּע, ר׳ מַצָּעוֹת), יצ״ע, דבר ששוטחים תחת הנוף לשכב עליו.

— מַצָּעוֹת*, ז״ר, סדינים שפרשים על היציע; כל הפצי המטה וכליה.

מַצְעָד, ז, (ר׳ מַצְעָדִים, ס״ר מַצְעָדֵי), צעד, טדרך כף רגל.

מַצְעִיר*, ת, צעיר, קטן, זעיר.

מַצָּעָר, ז, מספר מעט, דבר קטן ורל הכמות.

-- לַמַּצָּעָר*, לכל הפחות; לו רק.

מִצְפֶּה, ז, מַצְפָּה, נ, מגדל גבוה להביט מתנו למרחוק.

מָצְפֶּה*, ת, מכסה.

מַצְפּוֹן, ז, מספר, מטמון, אוצר שמון; *ישר לב, טוסר לב.

— חֻכְמַת הַמַּצְפּוֹן, נ, תורת חובת הלבבות.

מַצְפִּיר*, ת, שיש לו צפרנים, בעל צפרנים.

מַצְפִּית*, נ, סי כלי זמר המושם בפה ומצפצפה בחמר מיחד.

מַצְפֵּן*, ז, מחט המגנט, מכונה להראות את ארבע הרוחות.

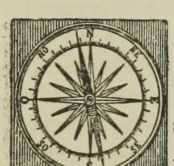

מצפן

מצץ (מָצַץ, יָמֹץ), ס״ע, ינוק אל תוכו, ספוג, משוך אל תוכו נוזל בשפתיו מטקום שהוא עצור בו; *משוך אליו.

מַצָּץ*, ר׳ מצמץ.

מַצַּר, ז, (ר׳ מְצָרִים), צרה, לחץ, מועקה; מקום צר ודחוק; *שביל צר בין שדות המגביל אותם; נשר קטן אר מעבירה על נהר; *לשון ים המאחדת שנ

מצר

ימים ומספקת בין שני חלקי יבשה; לשון יבשת המאוחדת שתי יבשות ומספקת בין שני ימים.

— בַּר מַצָּר*, בַּר מְצָרָא*, ז, שכן על גבול נחלת חברו ולו זכות קדימה בקנית נחלתו.

מַצָּר*, ת, מצטער; קל ערך, שפל.

מצר* (מָצַר*, יִמְצַר*), פ״י, עשה מצר וגבול בין; עשה גבול מסביב.

מִצְרִי*, ת, יושב ארץ מצרים; מארץ מצרים; העשוי מקליעת נצרים ובדי אילן דקים (חבל, כסיסה, וכיו״ב).

מַצָּרָן*, ת, היושב על הגבול, שכן, שאך המצר מספיק בינו ובין; ר׳ בר מצר.

מִצָּרוֹת*, נ, (הֲלָכוֹת*), דיני זכיות בר־מצרא.

מִצְרַיִם, ז, איש מכה צרעת.

מַצָּרָה, ז, כלי לצרף מתכיות להסיר מהן סיגים.

מַק, מָק, ז, רקבון, דבר שנרקב; אבק עץ רקוב, רקבובית.

מ״ק, ר״ת, מחזור קטן; מועד קטן (שם מסכת תלמודית); מלת קריאה (בדקדוק).

מַקֵּב*, ז, סמיש שקצהו חד לעשות בו נקבים.

מַקֵּבָה*, נ, מכונה לנקיבת הוריס.

מקבי״, ר׳ מכבי.

מַקְבִּיל*, ת, העומד או המונח מול, מנגד, בסורה ישרה מול־.

מַקְבָּן*, ת, איש שראשו חד ודומה למקבת.

מִקְבָּרָה*, נ, בית הקבורות, שדה קבורה.

מַקֶּבֶת, נ, סמיש שראשו אחד חד לנקב בו; חלל בור הסור בכסן האדמה.

מַקָּדָה*, נ, קעירית; קערה; חרס, שבר כלי יוצר שיוף באש.

מַקְדֵּחַ*, ז, כלי הנגרים לנקב בו נקבים, יתד בתול עשויה בברג שקצותיו חדות לנקב בו.

מָקְדָּם*, ת, הבא קדם; דבר שבא לפני הזמן או המקום הנצרך.

— בָּמָקְדָּם*, תה״פ, בזמן הראוי קרוב, היותר קדם.

מַקְדָּשׁ, מִקְדָּשׁ, ז, (ס׳ מִקְדָּשׁ, כ׳ מַקְדָּשִׁי, ר׳ מִקְדָּשִׁים, ס״ר מִקְדָּשַׁיִּי), מקום קדוש, דבר קדוש; בית ה׳ הקדוש, דביר, היכל ה׳; קדש, קדשה; החלק המקודש לה׳.

— בֵּית הַמִּקְדָּשׁ*, ז, בקדש ה׳ שבירושלים.

— מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן*, ז, בית המקדש שבנו ביסי שלמה המלך.

— מִקְדָּשׁ שֵׁנִי*, ז, בית המקדש שבנו עולי בבל ביסי זרובבל.

מַקְדֵּלָה*, נ, (ר׳ מַקְדֵּלִים גם מַקְדֵּלוֹת), חבית שרים ונוגנים.

מָקְוֶה, ז, (ס׳ מִקְוֵה), מקום אספה; מקום מקוץ מים; קבוץ אנשים; תקוה, תוחלת; *חלק רקבון הצפים על גבי יין.

מִקְוֶה, נ, (ר׳ מִקְוֹת גם מִקְוָאוֹת*), מקום הקוית המים; אסף מים להטהר בם בטבילה.

— מִקְוָאוֹת*, שם מסכת תלמודית בסדר טהרות.

מָקוֹלִין*, ז, בית מטבחים; הנות שמוכרים בה בשר.

מָקוֹם, ז, (ס׳ מְקוֹם, ר׳ מְקוֹמוֹת), מצד ומרחב שבו נמצא דבר; מרחק, רוח; מכון, משכן; מושב; עיר, מדינה; מעמד, מצב.

— הַמָּקוֹם*, האלהים.

— בְּמָקוֹם, תה״פ, תחת, חלף.

— מִכָּל מָקוֹם*, בכל זאת, עם כל זאת; בכל אפן.

— הַמָּקוֹם יְהֵא בְּעֶזְרִי*, מבטא הנאמר אחרי הזכרת שם טת, כמו: וכרי לברכה.

— מִמָּקוֹם שֶׁבָּאתָ*, מבטא לאמר: מדבריך אפשר למצא מתירה ותנחומין להם.

מַקּוֹף*, ז, החלק השטוח בגרון; החלק השנין

בטעדר; נקב (בנרוז) שככניסים בו בית יד.

מָכוֹר, (ס׳ מָכוֹר, ר׳ מְכוֹרִים גם מְכוֹרוֹת), מוצא מים מן האדמה; מעין, מבוע מים; ערות הנקבה; מוצא דבר; °(בדקדוק) שרש פעל, המלה המורה על הפעלה מבלי תוספת מֻשג הזמן והפועל.

מַכּוֹר*, ז, פטיש מדרד לנקב בו את אבני הרחים; °חרטום חד בעוף; שם אחד מאברי הרובה המכה על זיק הכדור.

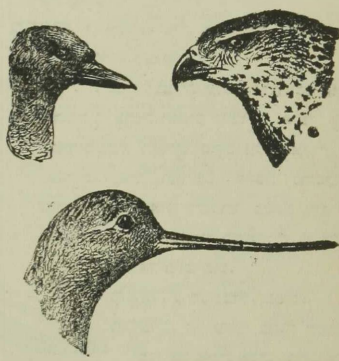

מכורים

מָכוֹרִי*, ת, לא רגיל, מוזר; שיש בו תכונות מיוחדות רק לו; שאינו הולך בדרך אחרים.

מְכוֹרִיוּת*, נ, מבע דבר או איש שהוא מכורי ואינו הולך בדרך אחרים.

מַכּוּשׁ*, ז, כלי עשוי כפה מתכת שמקישים עליו להשמיע קול ולאסף את העם; כעין יד מתכת בדלת לדפק בה; הדוסק בדלתות (פקיד בית הכנסת המאסף את העם לתפלה).

מַכָּח, מַכָּח*, ז, לקיחה, פעלת הלוקח והמקבל כיד זולתו; *קניה, פעלת הקונה; הדבר הקנוי.

— **מַכָּח שָׁחַד**, ז, לקיחת שחד, קבלת שחד ומתן להטות משפט וכדומה.

— **מַכָּח וּמַמָּכָר***, ז, מסחר, סחר, קניה ומכירה.

— **מַכָּח טָעוּת***, ז, קניה בטעות ובשגיאה, קניה שאין לה תוקף.

— **בַּעַל מַכָּח***, ז, המוכר.

מַכָּח*, ז, מחיר דבר.

— **עָמוֹד עַל הַמַּכָּח***, נשוא ונתון על מחיר דבר בשעת קניתו.

מַכָּחָה, נ, סחורה, רכלה העוברת כיד ליד (נחמיה, י׳ ל״ב).

מִכְחָר, ז, (ס׳ מִכְחָר, ר׳ מִכְחָרִים, ס״ר מִכְחָרַי), מקום להקטיר עליו; הקטרה, פעלת המקטיר.

מַכְחֲרַנִי*, ז, מאשים, קשינור, מלמד חובה על.

מַכְחָרָה, נ, כמה להקטיר עליה(?); כלי להקטיר.

מַכְחָרָן*, ז, מעיל בלי כתי ידים ויש לו בית ראש, כתפיה.

מִכְחֶרֶת, נ, (כ׳ מִכְחַרְתִּי, ר׳ מִכְחָרוֹת), מדחה לקטר עליה; °מין כלי שמקטירים בו שבק.

מקטרות

מִכְיוֹן, ר׳ מיקיון.

מַכִּיךְ*, ז, הלוקח סחורה מחנות בהקפה, בלי שלם כסף מיומן.

מַכֵּל, ז, (ר׳ מַכָּלוֹת), כמה למשען בשעת ההליכה; חטר בד עץ; כמה קסמים.

— **מַכֵּל יָד**, ז, כלי נשק.

— **מַכֵּל תַּחְפָּאנֵס**, ז, שבט מושלים.

— **הַעֲבֵר מַכֵּל***, מבטא במובן: שרחה קלה.

מַכֵּל*, ת, שדרכו למעט באסורים ואינו מחסיר.

מִכְלָה*, ז, שרפה, הבערה; כירים; °כלי שקולים בו את גרעיני הקפה.

— **אֵפֶר מִכְלָה***, ז, אפר לקוח מכירים

בעודנו הם; אסר של חמרי עץ.

מַקְלוֹט*, ז, כלי עור לקביל נלולי הבקר בשעת הדישה, טלקוט.

מַקְלוֹת*, ז, קלסה; קלסה שהיא בעין כיס לנגרי הפרי.

מִקְלַחַת^{0}, נ, צנור ביס שבקצהו בעין בברה וכשפותחים אותו משתפכים הביס בטנה כרביבי נשם.

מִקְלָט, ז, (ס' מְקְלָט), מסלט, מקום לברח שמה, מקום מחסה לנרדף.

מְקַלְקֵל*, ה, מהלל, מושחת.

— **גְּדֵי מְקַלְקֵל***, נ־י צלוי על קרבו.

מְקַלַּעַ^{0}, ז, אחד מאנשי הצבא המורים בטקלעה.

מַקְלָעָה*, נ, קוצת שער קלועה; ^{0}סוכך נדול, כלי תותח.

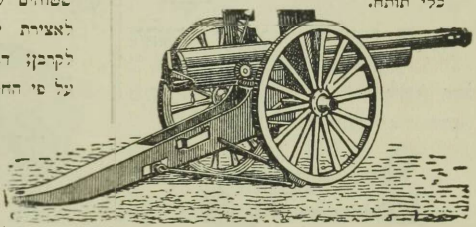

מקלעה

מִקְלֶעֶת, נ, קליעה, מלאכת הקולע והאורג; חליסות; פתוח ציורים.

מְקַלְקֵל*, ז, משחית, מפסיד.

מְקַלְקֵל*, ת, פשחית, נספד.

(מִקְמָק) הִתְמַקְמֵק*, פ״ע, ברקב, הפסד.

מַקְמֵר*, ת, עשוי כעין קשת.

מִקְנֶה, ז, (ס' מִקְנֶה), קניה, סעלת הקונה; עדרי צאן ובקר; רכוש, הון; קנין.

— **אַנְשֵׁי מִקְנֶה**, מנדלי עדרים, רועי צאן ובקר.

מִקְנֶה, נ, (ס' מִקְנַת), קנין, דבר קניי; מחיר, כסף הקנין; שלום.

— **סֵפֶר הַמִּקְנֶה**, ו, שטר הקנין.

מָקָם*, ז, מכנסים רחבות.

מִקְמָם, ז, (ס' מִקְמָם), חזון מכשפים, כשוף, סעלת המכשף והקוסם קסם.

מַקָּן^{0}, ז, (בדקדוק), קו מחבר בין שתי בלים (־).

מָקָן*, ת, דבר שהוא קרוב מאד לשני; יושב בעיר שיש לו חומה מסביב.

מַקָּפָה*, ז, תכשיל גרש עבה, בלול גרש או ריסות.

מַקָּפִיד*, ת, מתיגו; מדקדק עם זולתו גם בדבר קל ערך.

מַקָּצָב^{0}, ז, משקל שיר, בית שיר נעשה עפ״י מספר יתדות ותנועות.

מָקָצָה*, ז, סבין לבצירת ענבים ולחתיכת תאנים וכדומה; ערמת תאנים יבשות; אוצר פרות שטוחים על הארץ; מקום נדוד מאחרי בית לאצירת עצים וכיו״ב; בחסה שהבדילוה לקרבן; דבר שאינו לשטוש בשבת ויום טוב על פי החק, דבר שאסור להשתמש בו בשבת או ביום טוב.

מָקְצָה*, ת, נברל, נפרד.

מִקְצוֹעַ, ז, צלע בנין; מנבלה; סני צד אחד; סנה, זוית; ^{0}ענף, בעוף, חלק אחד הנסתעף מדבר שלם; ענף אחד לבדו מיחד; הנבול שבין שני שטחים.

מַקְצֵעַ*, ז, סבין לא חדה לקוץ בה דבלי תאנים; מקום נדור ליבש בו תאנים.

מַקְצֵעָה, נ, כלי הנגרים להחליק את העץ, מעצד, רהיטני, כלי עשוי בד עץ ולהב ביזל חד נתון בתוכו להחליק בו את הקרשים; *בחצלת לכריכת תאנים.

מִקְצֵעָה, נ, זוית בנין, צלע, מנבלה, סנת צד אחד.

מַקָּצָעָה^{0}, נ, מכונת הקצעה.

מַקְצֶרֶת^{0}, נ, מכונה לקצר בה הקטה או חציר שדה.

מִקְצָת, נ, קצה, סוף; אחרית וזמן; איזה דבר

ט״; הלק מטפסר, חלק טכל״; *טעט, טוער, לא רב.

(מקק) הֻמַּק, ס״ע, הטמ, התפרד לחלקיו; הֻרַקַּב, נגוב, התנונה. הֻמַּק, הֻמַּק; הרס, הֻפרד לחלקיו. הֻמַּק, הֻמַּק. הֻתְמַקְמַק*, ר׳ טקטק.

מַקָּק*, ז, דבר בלוי, רקבובית, טק.

מַקָּק*, ז, שרץ קטן מטין החפושיות הנמצא ביחד במקומות לחים; עָשׂ הטכלה ספרים.

מַקַּר*, ת, מקרי, מצנן; מקרי עצמו.

מִקְרָא, ז, (ר׳ מִקְרָאִים, נם מִקְרָאוֹת ונם מִקְרָיוֹת*), קריאה בספר; קריאת התורה או פרשה מטנה; אסף הקריאה בתנ״ך כפי שנפטרה לנו; קריאת קהל עם, אספת הקהל; מקום לאספת עם; הכרזה להודעה; קריאה, פעלת הקורא והטודיע לאחר שיבוא; *כתבי הקדש; כתוב, פסוק אחד מכתבי הקדש; לטוד התורה.

— מִקְרָא מֻלָּא*, ז, פסוק מפרש.

— אֵם לַמִּקְרָא*, יסוד ותקף לאסף הקריאה במקרא.

— בְּנֵי מִקְרָא◊, ז״ר, בני כת הקראים המאטינים רק בתורה שבכתב.

— בַּעֲלֵי מִקְרָא*, ז״ר, אנשים היודעים היטב את המקרא.

מִקְרָאָה◊, נ, בית קריאה, בית שבתאספים בו לקרא בספרים.

מַקְרֶבֶת◊, נ, טין כלי זכוכית לשושה באסף כזה שהמביט בה רואה את הנוסים הרחוקים כקרובים אליו.

מַקְרֵדָה*, נ, טין מספרק של האורנים להעלות בו שער על הארג.

מִקְרֶה, ז, (פ׳ מִקְרֵה, ר׳ מִקְרִים, ס״ר מִקְרֵי), דבר בא מבלי כַּוָּנה והכנה, מאֹרע; גורל החיים, מנת האיש בחיים.

— מִקְרֵה־לַיְלָה*, ז, ראית קרי, יציאת זרע מאבר הטוליד.

— שָׁם מְקֹרֶהוּ◊, ר׳ שָׁם.

מְקֹרָה, ז, ספון בית, קורת הבית, טקרה.

מְקֹרָה, נ, קרוּר; ◊טכונה לקרר את הדברים הנתנים אל תוכה, טקרר, מנדל או תבה ששמים בהם קרח לשטר את המאכלים או את המשקים שיהיו קרים.

מְקֹרָן*, ת, מֻעָנל: קשה.

מִקְרִיעוֹת◊, נ, טבע דבר הבא בטקרה בלי בַּונה והכנה.

מַקְרִין, מַקְרֹן, ת, בעל קרנים.

מִקְרֶצֶת*, נ, חתיכת בצק שבוצעים מן העסה לעשות מטנה ככר או חלה.

מְקַרְקַע*, ז, נכסי קרקעות, נכסי דלא ניידי.

מְקֹרָר◊, ז, תבה עשויה לקרר בו דברי אכל וכדומה, מקרה.

מִקְשָׁאָה*, מִקְשָׁה, נ, (ר׳ מִקְשָׁאוֹת*) שדה קשואים, שדה אבטיחים; חרשת מתכת בהכאת פטיש בלי אש.

מִקְשָׁה*, ז, (ר׳ מִקְשָׁאוֹת*), ערונת קשואים.

◊ת, דבר בלתי טובן היטב, דבר קשה.

מִקְשֶׁה, ז, עשית הרך לקשה.

— מַעֲשֵׂה מִקְשֶׁה, תלתול השער, תסרקת השער.

מִקְשָׁה, נ, ר׳ מקשאה; *שׂערה הקשה של הזיר.

מַקְשֶׁה*, מַקְשָׁן*, ז, מי שדרכו לשאל קושיות, שאוהב להקשות.

מַקְשִׁיב, ת, שומע בקול; שם לב לשמע.

מַר, ז, טפה, אנל.

מָר*, ז, *אדון, קריאת כבוד לאיש (ביחד לחכמי בבל בימי האטוראים); סלוני, איש אחד, אחד (איש); ר׳ טרא; אָבֵי (בתלמוד ירושלמי).

מַר, ת, רע בטעמו (היפך: מתוק); טלא ינון ושבר רוח; אכזרי.

— מַר נֶפֶשׁ, ת, מי שנפשו נרגזת מצרותיה הרבות.

מַר, מָרָה, תה״פ, בטירוּת.

סַר, מוֹר, ז, מין בשם הנוטף מעץ בשמים ומתיבש[1].

— מַר־דְּרוֹר, ז, סוּג נקי שאין בו זיוף ותערבת.

מַר, ז, נוחל, יורש (משלי ג. ל״ה.?).

(מרא) הַמְרָא, הגבה לעוף, עוף לבעלה; *סטם בהטות.

מָרָא*, ת, אדון, שליט.

מָרָא*, ז, מָרָה*, נ, מעדר.

מַרְאָה, ז, (ר׳ מַרְאוֹת), ראות עינים, ראיה; תמונה; תמונת דבר הנראה; כהוה, חזון; תבנית, דְּגמה; גון, צבע.

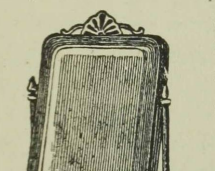

מראה

— מַרְאֶה מְקוֹם, מראה איסה נמצא איזה פסוק או מאמר המובא.

מַרְאָה, נ, (ר׳ מַרְאוֹת), חזון, מחזה, נבואה; ראי, כלי חלק שהמביט בו רואה את פניו.

מִרְאָה, נ, זפק בולט בצואר העוף.

מַרְאִית־עַיִן*, נ, מבט, ראית העין; דבר שרבים רואים אותו; עין הרעה.

מָרְאֶשֶׁת, נ״ר, (־ָאשׁ), מקום ראש האיש על משכבו; כסת שתחת הראש; *(־מַצָּה*), חלק המטה אשר שם שם האיש ראשו בשכבו.

מְרַאֲשׁוֹת*, תה״פ, תחת הראש, לצד הראש.

מָרְבָּב*, ת, משוח בדבר מתבשל.

מַרְבָּד*, ז, נדבך, שורת אבנים בקיר.

מַרְבָּד, ז, (ס׳ מַרְבַּדִּים, ר׳ מַרְבַּדֵּי), טרפד, מצע משכב; שטיח צמר יפה.

מַרְבָּה, נ, רב, מספר עצום; רב מאד.

מַרְבֶּה, ז, מספר רב ועצום; רבוי, הגדלה.

— לְמַרְבֶּה[0], (בזרעון), תה״פ, לכל היותר.

— מַרְבֶּה־רַגְלַיִם[0], ז, ר׳ נדל.

מָרְבָּה*, ת, גדול, רב המספר. תה״פ, יותר, גדול יותר, רב יותר; הרבה (היפך: מיעט).

— מָרְבָּה בָּנִים*, ז, כנוי לכהן הגדול ביומי בית שני שלא נמשח בשמן המשחה והצטין רק בזה שהיו לו ארבעה בנים יותר מאשר לכהן הדיוט.

מָרְבָּה*, ז, דבר גדול, דבר רב הערך.

— תָּפַשְׂתָּ מָרְבֶּה לֹא תָפַשְׂתָּ*, נסל עמטי לאטר: הרודף אחרי גדולות לא ישיג כלום; הסך טוה: תָּפַשְׂתָּ מִעַט תָּפַשְׂתָּ, ר׳ טועט.

מַרְבִּית*, נ, רב, חלק גדול מן״; נשד, רבית; הוספה להון; שכבה.

מָרְבִּית*, נ, (ר׳ מָרְבִּיוֹת*), עץ או ענף רך; זבן ההשקאה בשדה או בגן; שכבת אבן; גל אבנים.

מַרְבֵּךְ*, ת, חלוש בגוף רותחים (קמח).

מַרְבֵּךְ*, ז, שורה, מרבן, נדבך.

מָרְבַּע, ת, בעל ארבעה צדדים שוים. [0]ז, גוף בעל ארבע פנות; גוף שכל ארבעת צדדיו שוים ביניהם.

מַרְבָּעָה*, נ, תקופה מראשית נשם אחד עד חדלו, רביעה.

מִרְבָּעִים[0], ז״ר, (בדקדוק), פעלים בעלי ארבע אותיות שרשיות.

מַרְבֵּץ, מִרְבָּץ, ז, מקום רבץ להיה או לבהמה.

מַרְבָּק, ז, מקום שאוספים שם את הבהמה לפשוטה; כלי שנותנים בו אכל לבהמה, אבוס.

מרני* (מָרַנְ, יִמְרַנְ*), פ״י, תלוש, עקר והוציא בחוזקה.

מַרְנֵעַ, ז, מנוחה, שקט, חסר רגז; העדר עבודה.

[1] מר = myrrh, Myrrhe, мирра

מַרְנִיעַ*, ת, זוחל, מתנועע מטקום למקום (ילד קטן).

מַרְנָל*, ת, דבר רגיל; מי שהסכין ל־.

מַרְנֵל, ז, איש הולך לתור ולחסר ארץ ולראות את עיותה.

מַרְנֵלָא*, ז, הרגל, רְגִילות.

— מַרְנֵלָא בְּפוּמַיְהּ דְּ־*, רגיל היה סלוני לאמר כך וכך.

מַרְנָלוּת, נ״ר, (־הָאִישׁ), מקום רגלי האיש על משכבו;*(־הַמִּטָּה) חלק המטה אשר שם שם האיש רגליו בשכבו.

מַרְנָלִית*, נ, (ר׳ מַרְנָלִיּוֹת*), אבן יקרה, סגינת היס, גוף קטן ענל וקשה הנמצא בצדפי היס, שמשתמשים בו לקשוט.

— מַרְנָלִית טוֹבָה הָיְתָה בְיָדְךָ וּבְקַשְׁתָּ לְאַבְּדָהּ מֵמֶּנִּי*, אמרה על איש שלא רצה לטפור איזה חדוש בתורה או ידיעה טובה וכדומה.

מַרְנֶמָה, נ, גל אבנים; כף הקלע לזריקת אבנים(?).

מָרָן*, ז, צריף, דירת קש וקנים.

מַרְנָנִית*, נ, מרגלית; כנוי לענין טוסרי או רוחני יקר; כנוי לשדי האשה; מין סרח[1].

מַרְנֵעָה, נ, מרגוע, מנוחה.

מַרְנֵשׁ*, ז, (ר׳ מַרְנֵשׁוֹת*), רעש, בהוסה; התרגשות רבה.

מרס (מָרַס, יִמְרַס), ס״ע, (בְּ־), ששוע, התפרץ כפני־, פרוץ על מלכות; ס״י, הַכעס לב, טרה והעצב רוח; *ס״ע, היה חולה; חוב, דַּוָּל (לחה טעין או טמכה). הַמְרַס*, הֵרעש, קוטם כנגד.

מָרָס, ז, קשר, בגד, בחשבת בוגדים; התפרצות.

מְרָסָה*, ת, שטוח, רקיע.

מַרְסָא[2], ז, שם עוף[2].

---

[1] מרגנית margaritka, Margaret-henblume, marguerite, daisy

[2] מרדא Weihe, голубятник, milan, kite

מַרְסָדָה*, ז, כלי האופה שעליו הוא נותן כברות הלחם להכניסן אל התנור ולהוציאן משם; בד עץ להסיע בו אניה או סירה.

מַרְסָדָה*, נ, חטר טרב עם נללי בקר.

מַרְסוּת, נ, מחשבת בגד ומעל; *ענש, תוכחה.

— מַכַּת מַרְסוּת*, נ, טכת ענש על טרד או על חטא ופשע.

מָרְסָיָה*, נ, משוט להסיע בו סירה.

מַרְסִין*, ז, ענש טות.

מַרְסָע*, ז, (ר׳ מַרְסָעִים* גם מַרְסָעוֹת*), דרבן, מַלמד הבקר, טקל להטות את הבהטה בחרישה.

מַרְסָעַת*, נ, אֶכף, כר החטור לרכיבה; אֶכף של טטא.

מרע (מָרָה, יִמְרֶה), ס״ע, ששוע, לא שמוע, סרב לעשות רצון המצוה; טרר. הַמְרָה, מרה; טרר; העז; *התערב בכסף או בדבר אחר; פטם (בעלי החיים).

מָרָה, מַרַת רוּחַ, נ, דאבון נפש, כעס.

מָרָה, נ, צער, דאבון נפש; *כעס; ארס; טעם מרירות; מרירה, נוזל טר שנונו ירק כתם ונמצא בשלחופית בגוף החי ועזר לעכול המאכלים; טעדר, טרא; טרד, התפרצות.

— זָרוֹק מָרָה*, הטל איטה.

— מָרָה שְׁחוֹרָה*, נ, טחלת שגעון העצבת.

מָרוּד*, ת, טורד, מתפרץ; מָרוּד, חמור סרא.

מָרוּד, ת, שבור לב; הולך תועה; צעיר בשנים.

— מַטְבֵּעַ מָרוּד*, ז, מטבע שעשו המורדים בטלכות.

מְרוּדִים, ז״ר, ענוית, שפלות.

מַרְוָה*, נ, מין צמח שריחו חריף[1].

מָרוֹחַ, ת, (ס׳ מְרוֹחַ), מעוך, כתות(?); טלא רוח(?).

---

[1] מרוה шалфей, salbei, sauge, sage

מָרִוַח*, ז, טשיחת דבר רך מטעך על איזה נוף.
מָרְוָח*, ת, רחב ידים, שיש בו די רוח; שהכניסו אל תוכו אויר נקי (חדר); ששמוהו ברוח לנקותו (בגד).
מָרוּט*, ז, מי שנשרו שערותיו, קרח.
מָרוֹם, ז, (ס' מְרוֹם, ר' מְרוֹמִים), רום, שיא, גבה; מקום גבוה; שמים.
— מְרוֹמִים, שמים.
— מְרוֹם עַם הָאָרֶץ, כנוי לשרים ולראשי העם.
מָרוֹן*, ז, צאן, עדר צאן.
מַרוּץ, ז, ריצה, הליכה בחפזון; לחץ, סעל חמס, עֹשק.
מָרוּק*, ז, חמר שמשחמשים בו לברק ולהחליק כלים.
מַרוּק*, ז, שפיכה (של זרע).
מְרוּקִים, ז"ר, טריחת שמני בשמים על עור הבשר.
מָרוֹר*, ז, עשב מר.
מְרוֹרָה*, נ, דבר מר; ארס, רעל.
מְרוֹרוֹת*, נ"ר, צרות, רעות.
מְרוֹרִים, ז"ר, מיני ירק חריפים ומרים; מרירות.
מָרוּת*, נ, שרירה, אדנות, שלטון; משמעת.
מַרְזֵב*, ז, צינור בקצה מעין או בקצה גג לקלוח המים; קסול קצות בגד בצורת מרזב; °כיס גיר בצורת קרן שהחנוני עושה לשים בו מה שהוא מוכר.
מַרְזוֹבָא°, נ, סטיש (לענויים).
מַרְזֵחַ, ז, קול שאון, הטולה (של שבורים); משתה גדול; *סעודת אבלים (בלשון: סני נהור).
— בֵּית מַרְזֵחַ, ז, מסבאה, בית משקים.
מָרְזֵחַ*, ת, עצוב, עגום.
מַרְזֶפֶת*, נ, סטיש קטן, בן סטיש.
מרח (מָרַח, יִמְרַח), פ"י, משוח, טוח; טעך דבר רך על איזה נוף בלחץ ובחזקה;

הַחֲלַק, השוה, (סני ערכת תבואה). הֻמְרַח, הֻטשה, הטוח. מָרְחָ, טרוח; זרה ביחת. הִתְמָרַח*, העשה חלק (סני ערכת תבואה).
מָרְחָב, ז, (ס' מָרְחַב, ר' מָרְחָבִים, ס"ר מָרְחָבֵי), רוח, שטח רחב; רוחה, הצלה, מכשר מנוף ומצוקה.
מֶרְחָץ*, ז, (ר' מֶרְחֲצָאוֹת*), מקום רחצה; בית ליחץ בו.
מֶרְחָק, ז, (ס' מֶרְחַק ר' מֶרְחֲקִים, ס"ר מֶרְחֲקֵי), מקום רחוק; רוח בין".
— שְׁלֹשָׁה מֶרְחֲקִים°, (שֶׁל נוֹף), האיך, הרחב והגבה.
מַרְחֶשְׁוָן*, שם החדש השביעי בניסן, חשון.
מַרְחֶשֶׁת, נ, כלי עמק מכסה בכסוי לשמן בו.
מרט (מָרַט, יִמְרֹט), פ"י, לטוש, צחצח כלי מתכת, עשה חלק; חדד, שנן; תלוש שער או נוצות בחזקה; עשה קרחה. הֻמְרַט, הקרח. מָרַט*, טרוט. מוֹרוֹט, הוחד, לָטוּשׁ, היה חד. הִתְמָרַט*, התלש (שער, נוצות).
מָרָטָה*, ת, טרוט, קרח.
מַרְטֵשׁוּט*, ז, התיכת בנד בלוי, סמרטוט.
מַרְטָט*, פ"י, עקור עם השרש, שרש.
מְרִי, מֶרִי, ז, מֶרֶד; קשיות ערף; מרירות.
מְרִיא, ז, בהמה שמנה ומפטמת; מין מיחד בשוריים מצין בגדלו ובחזקו[1].
— מְרִיאִים*, ז"ר, שדים.
מְרִיבָה, נ, ריב, מדון, קטטה.
מְרִירָה*, נ, קשר, טרד.
מָרִירָה*, ת, מעז לעשות דבר, מי שלבו לא חת מעשות דבר.
מְרִירָה°, נ, סעלת המורח על־.
מְרִישָׁה°, נ, סעלת המורט; ת, קרח, איש שנשרו שערותיו.

[1] טריא буйвол, buffel, buffle, buffalo

מְרִימָה*, נ, בטה, טוּבח בטקום רם.

מָרִיס*, ז, ציר דגים כבושים בחלה.

מָרִיעַ, ת, חולה.

מְרִיעָה*, נ, השקאה אחת בנן או בשדה.

מְרִיצָה*, נ, אחד טכלי ההפיכה באדמה; טקבת לשבירת אבנים שקצה אחד רחב וחד כצפורן.

מְרִיקָה*, נ, פְּעֻלת המורק והמחליק דבר.

מָרִיר*, ת, שֶׁטַּעמו טר טעט.

— מָרִיר כַּחֲמָה*, טשל יהוע על דבר טריר.

מְרִירָה*, נ, טריהות, הטעם הטר.

מְרִירוּת, נ, דאבון נפש, יגון; *הטעם הטר.

מְרִירִי, ת, טר; טשחית, ארסי. *ז, שד.

מָרִישׁ*, ז, (ר׳ מַרִישׁוֹת*), קורת עץ חזקה ועבה בבנין.

(מרך) הֲמְרַךְ*, עשה רך. הִתְמָרַךְ*, היה רך, התרכך.

מַרְךְ, ז, רפיון טפחד; רכות, טבע דבר רך.

מַרְכָּא, אחד טטעמי המקרא (׳).

— מַרְכָּאוֹת, נ״ר, סמן של קוים קצנים („־״) לסני דברי איש ואחריהם בטאמר או בספור.

מַרְכָּב, ז, רכב, קבוץ טרכבות; אֶכֶף, טקום טושב הרוכב.

מַרְכָּב*, מֶרְכָּב*, ת, רכוב על גב־; טחֻבר טחלקים או טדברים או טחברים שונים.

מַרְכָּבָה, נ, ענלה שרוכבים בה שרים; *חכמת האלהות.

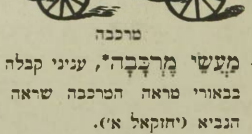

טרכבה

— מַעֲשֵׂי מֶרְכָּבָה*, ענייני קבלה נסתרים בכאורי טראה הטרכבה שראה יחזקאל הנביא (יחזקאל א׳).

מַרְכוֹב*, ז, יתד שטכוננים עליה קצה הטיתרים העליון בכנור.

מַרְכוֹל*, ז, סקיד; סקיר בבית הטקדש.

מַרְכוֹף*, ז, סוס עץ לטשחק; יד טזטרה; טעין טשענת עץ עוטדת תחת הטיתרים בכנור.

מָרְכָּז, ז, (ס׳ טָרְגֵּז), הנקודה התיכונה בעגול; דבר עקרי באיזה ענין.

מַרְכֶּלֶת*, ז, ר׳ אטרכל.

מַרְכֹּלֶת, נ, (כ׳ טָרְבָּלְתָּא), טסחר; טיק.

מַרְמָה, נ, רטאות, ערטה; שקר וחנף; פֶּגֶד; עָוֶל.

מָרְמֶה*, ת, (דין־*), דין שיש בו טקום לרַיינים לשער כי התובע טרטה בדבריו.

מַרְמוֹטָה*, מַרְמִיטָה*, נ, טין חיה הישנה כל החרף (׳).

מַרְמָם, ז, דבר נרטס ברגלים; רטיסה, סְעֻלת הרוטס ברגליו.

מַרְמָר*, ס״ע, רשון, נהום; צָרר. הִתְמַרְמֵר*, כעוס, התקצף בטרירות; היה טר.

מַרְמָרָה*, נ, אבן שיש.

מָרָן, מָרָנָא, ז, אדון.

(מרן) מָרַן, ס״ו, הרגל בר־רגילי צבא, בהתעכלות וכיו״ב.

מָרָנִים, ז״ר, יהודים או צורים בספרד וסורשנל שהיו אנוסים לקבל עליהם את הדת השולטת ונשארו נאטנים לדתם בסתר, אנוסים.

(מרס) מָרַס*, ס״ו, בחוש ודחוק; ערבב; שפוך טים על עפר וערבב; סחוט, לחוץ והוציא נוזל ט־.

מוּרְסָא, ז, בועה שיש בה לחה; טכה טלאה לחה ורם.

מָרְסָן*, ז, סֶבִין נסים.

מַרְסָן, ת, ששטו עליו רסן, שיש לו רסן.

מַרְסָס*, ת, שבור לרסיסים, כתות.

מַרָּע, ז, רע לב, רשעה.

(׳) מרטשה cypoк, Marmeltier, marmotte, marmot

מָרָע*, ז, מחלה.
— שְׁכִיב מָרָע*, חול־ מאד, נוטה למות.
מַרָע, ז, (ר׳ מַרָעִים), חבר, ידיד, רע.
מַרַע, ז, (ר׳ מָרַעִים), עושה רע.
מַרְעֶה, ז, (ס׳ מַרְעֵה, ר׳ מַרְעִים), מקום לרעות עדרים, מקום רשא טוב: הרשא שהוא מאכל לבהמות הרועות.
מַרְעוּת*, נ, ידידות, טבע איש להתרועע עם אנשים; אספת רעים.
מַרְעִית, נ, מקום מרעה; שם קבוץ לעדרים הרועים בשדה; *שביעת רצון.
מַרְפֵּא, מַרְפֵּה, ז, רפואה, הסרת מחלה; הצלה, עזרה מצרה; נחת, שקט מאף ומרגז.
— מַרְפֵּא !*, קריאת ברכה לכי שבתעטש.
מַרְפֵּא*, ז, רופא.
מַרְפֶּה, ר׳ מַרְפֵּא.
מַרְפּוּד*, ז, מקום מנוחה.
מָרְפָּט*, ת, מְשֻׁרְבָּב, מתרוסף ותולה בשר.
מַרְפֵּס*, ר׳ מרפס.
מִרְפֶּסֶת*, נ, יציע לפני בית בדיוטה עליונה שמטנה יורדים במדרגות אל החצר של הדיוטה התחתונה.
מַרְפֵּק*, ז, מקום בליטת העצם בין הזרוע והקנה ביד.
מָרְפָּשׁ, ז, דלוח וסכסוך טים.
(מרץ) הָמְרַץ, ס״ע, היה חזק, אמוץ. הַמְרֵץ, חזק, אמץ לב; עורר לב.
מָרָץ*, ז, (כ׳ מַרְצִי*), אמץ לב, חזק רוח; מהירות, מרוץ, מרוצה, הליכה בהסוון חזק.
מִרְצָה*, נ, ר׳ מריצה.
מִרְצָה*, ת, רצוי; שָׂטח כ־.
מִרְצוּף*, ז, שק גדול לשים בו סחורות; מלתחת עור.
מְרֻצָּע*, ת, מלא רצועות וקוים.
מַרְצֵעַ, ז, מחט לנקב בה שיר, מחט עם נצב עץ.

מַרְצֵפָת, נ, רצפה, רפידה בבנין, רפידה על הארץ טעצים או מאבנים.
מרק (מָרַק, יָמֹרֹק), פ״י, שפשף והחלק לצחצח, מרוט, נקה; *נטור, כלה. הֵמַרַק*, הנקה. מָרָק*, מרוק; נטור מלאכה; (־נוף אָדָם), בָּלָה; (עָוֹן*), התם, בָּלָה. מֹרוֹק, הטרט והוכה; הָמְרַק, נר־ ונקה (משלי כ׳, ל. ?). הָמְרַק*, הבחה, הבחק בכלי השאר זכר.
מָרָק, ז, רשב תבשיל שנתבשל בו בשר.
מַרָקָה*, נ, משחת חמר, טיח.
מַרְקוֹלִים*, ז, שם צלם אלהי הטפחר והבטע ליונים ולרומאים (מֶרְקוּר).
מַרְקֻעַ*, ז, חתיכה מכלויי בגדים לטלא בה בגד; רקיע, ענה דקה.
מָרָקָח, ז, (ר׳ מְרָקְחִים, ס״ר מִרְקַחַי), ערבוב סמטני בשם יחד לטשיחה ולהרחה.
מִרְקָחָה, מַרְקַחַת, נ, תבשיל מעין; תערבת סמטנים מעשה רוקח; קלחת שמבשלים בה; רעל; ⁰עֲבוֹת מְתָנִים בְּסָכִר.
— בֵּית מַרְקַחְתָּ⁰, ז, בית רפואות.
מרר (מָרַר, יָמֹר), ס״ע, היה מר (הפך: מתוק); סבול צער ויגון. מָרַר, עשה מר; דַּעְצַב וַהֲכאב נפש; (־בְּכִי), בכה מרה. מְרֻמָּר*, ר׳ מרמר. הָמַר, הכאב נפש ועלא יגון; בכה מרה. הִתְמָרֵר*, היה מר. הִתְמַרְמֵר*, ר׳ מרמר.
מָרֵר*, ז, מרירות; צרות.
— בְּמָרֵר*, תה״ס, במרירות.
מְרֵרָה, נ, מרה, מיץ מר נוזל נמצא בקרב בעלי החיים (ר׳ מרה).
מָרְשָׁה⁰, ז, (ס׳ מָרְשֵׁה⁰), בא בה, מ׳ שיש לו כח והרשאה מאחר לעשות דבר במקומו; ציר נבחר לבית מועד של המדינה.
— בֵּית הַמָּרְשִׁים⁰, ז, מקום אספת ראשי המדינה.

מַרְשׁוּתָה*, נ, בית שנושרים בו קורות עץ.

מַרְשִׁים*, ז, עושה טרשטים, עושה תאורי תבניות דבר, עושה רשיטות.

מַרְשָׁל*, ז, נרפה, לא מהיר; לא נקי.

— בְּנָךְ מַרְשָׁל*, בנך הנגרר על הארץ.

מַרְשָׁם⁰, ז, רשימה קלה, תאור תבנית דבר עשוי לא מדיק.

מַרְשָׁע, ת, (רָשָׁע׳), רשע בתכלית הרשעות.

מַרְשַׁעַת, ת״נ, עושה רשעה.

מַרַת⁰, נ, גברת, אדונה.

— נַפְשָׁךְ מָרָתֵךְ*, מבטא לאבר: תאותך מושלת בך, אתה עבד לתאותך.

מַרְתֵּחָה*, נ, סיר להרתיח בו.

מַרְתֵּךְ*, ז, בנין מתחת לקרקע הבתים לאצר בו דברים (יין וכיו״ב); ⁰מקום עשית היין, יקב; בית משקה, מטבאה.

מַרְתֵּק*, ז, מכת אגרוף.

מ״ש, ר״ת, מאי שנא (מה ההבדל); מי שברך; מה שכתוב.

מַשָּׂא, ז, (ס׳ מַשָּׂא, ר׳ מַשָּׂאוֹת), פעלת הנושא דבר בידו על שכמו; נשל, כבד, סבל, בעמסה; מכס המוטל לשלמו; דבור, נאום, מאמר; נבואה, הזון; הרמת קול שיר במקהלת משוררים; ⁰המטר שמטמנו עושים נופים שונים.

— מַשָּׂא נָפֶשׁ, ז, בחבד נפש, הדבר שהאיש חומד; מנמה, משרה.

— מַשָּׂא וּמַתָּן*, ז, עסק, משחר, מכירה וקניה; דבורים, שיח ושיג; ההעסקות בדבר, התענינות בדבר.

— מַשָּׂא פָּנִים, ר׳ משוא פנים.

מַשָּׂא, ז, (ס׳ מַשָּׂא), כלוה, מה שאחד מלוה לשני.

מַשְׂאָב, ז, (ר׳ מַשְׂאֲבִים), באר לשתות מים מטנה.

מַשְׂאֶבֶת⁰, נ, מכונה להעלות על ידה מים מבאר, צנור שעל ידי לחיצת האויר עולים בו המים למעלה.

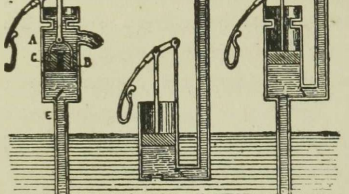

משאבות

מַשָּׂאָה, נ, עמוד עשן עולה, נאות עשן; ר׳ משא.

מַשָּׂאָה, נ, ר׳ מַשָּׂא.

מַשָּׂאוֹן, ז, חלקת לשון, מחמאה; מרמה, ערמה.

מַשָּׂאוֹת, נ, עקירה, נטישה.

מַשָּׂאִי⁰, ז, אחד מכתת הסלוסים ההולכת אחרי דעת אריסטו.

משא״כ, ר״ת, מה שאין כן (אם היה כך וכך).

מְשָׁאָל⁰, מָשָׁאל⁰, (שם׳), שם של דבר לא במובנו האמתי כי אם במובן לקוח כעין אחר.

מַשְׂאֵלָה, נ, שאלה, בקשה; חפץ לב.

מַשְׂאֵר*, ז, שאר, שארית.

מַשְׂאֶרֶת, נ, כלי להחטין בו בצק, עריבה; בצק נחמין; משאר, שארית.

מַשָּׂאת, נ, (ס׳ מַשָּׂאַת), הגבהה, ⁰העליה, הרמה; עמוד עשן, נאות עשן; מתן, מתנה, מנחה; מנה, חלק; מכס.

משב

— מַשָּׂאַת נָפֶשׁ, נ, רעיון או ענין ששואפים לו בכל נפש.

מַשָּׂב*, ז, מסיח, כלי לפחות בו באש.

מְשָׁבָּח*, ת, מהלל, כפאר; נבחר, נעלה.

מַשְׁבִּיחַ*, ז, שקט על הים.

משביח

מִשְׁבָּע*, ת, שהשביעו אותו, שנשבע.

מִשְׁבָּע*, ת, שיש בו שבעה.

מִשְׁבָּצָת, נ, טקלעת, רקמה, ציור; טפנרת.

מַשְׁבֵּר, ז, (ס' מִשְׁבָּר), מטרץ, התרצות; *כמא שמושיבים עליו את היולדת; °חליסה עצומה בבצע (בטחלה, בדרך החיים הכלכלים או הרוחניים וכיו"ב).

מִשְׁבָּר, ז, (ס' מִשְׁבַּר, ר' מִשְׁבָּרִים, ס"ר מַשְׁבְּרֵי), גל; נפץ הגלים; °מַשְׁבֵּר, חליסת המצב ושנויו (בטחלה, בדרך החיים הכלכלים או הרוחנים וכדומה).

מִשְׁבָּשׁ*, ת, שיש בו שבושים ושגיאות.

מִשְׁבָּשְׁתָּה*, נ, שגיאה, שבוש, שבשתה.

מִשְׁבָּת, נ, (ר' מִשְׁבָּתִים), הרס, הריסת הסדרים.

מָשָׁנִי°, ז, טובן, הוראה, ריעון.

מַשָּׁנִי°, ז, דבר שאפשר להשינו.

— **מַשַּׁנְיָד***, ז, ר' השנ יד.

מִשְׁנָב, ז, (ס' מִשְׁנַב, ר' מִשְׁנַבִּים), ביצון, מחסה.

מִשְׁנָה, ז, שנגה, שבוש, שגיאה, טעות המחשבה מחסרון ידיעה.

מִשְׁנֶה, ז, שנגה, שבוש, שגיאה, טעות המחשבה מחסרון ידיעה.

מַשְׁנִיחַ°, ז, טפקה, נוטר, שוטר על הסדרים.

מַשְׁנַלַּ°, ז, בעילה, ביאה אל אשה.

מִשְׁנָע, ת, שנטרפה דעתו, שבאה בו רוח רעה.

מַשְׁדֵּדָה°, נ, כלי בעלי שנים גדולות שהאכר משתמש בו לשדד האדמה הנחרשה ולשבר הרגבים.

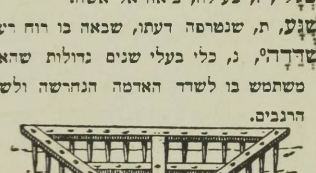

משדדה.

משה (מָשָׁה, יִמְשֶׁה), ס"י, משוך והעלה (מצור, מטים). הַמְשָׁה, משה.

מָשָׁה, ש"ם, משה רבנו, משה בן עמרם; *כנוי לנדול הדור; שבועה בשם משה.

מש"ה, ר"ת, משום הכי, לכן, על כן.

מַשָּׂה, ז, הלואה, סעלת המלוה לשני.

מַשֶּׂהוּ*, **מַשֶּׂהוּ***, ז, (ר' מַשֶּׂהוּנִים*), מה שהוא, דבר קל ערך, חלק קטן.

— **שָׁעָה וּמַשֶּׂהוּ***, שעה וחלק קטן משעה.

מִשְׁהָם°, ת, שיש בו אבני שהם.

מַשּׁוֹא*, ז, נשל, מטאו; חיוב.

— **מַשּׁוֹא פָּנִים***, ז, נשיאת פנים, לא ענוש איש מפני רגש הכבוד או החבה לו.

מַשּׂוֹאָה*, נ, מדורת אש למטן ואות.

מִשּׂוֹאָה, נ, הרבן; מקום חרב; זנעה.

מַשּׂוֹאוֹת, נ"ר, חרבות, מקומות שוממים; הליכה, ביהוד לקראת אויב (תהלים עג. ב.?).

מִשּׂוּבָה, נ, סעלת השובב, מעשה הסר מדרך צדק; שובבות; ת, שובבה.

מָשׁוּנָה, נ, שננה, מטנה, טעות המחשבה.

מַשָּׁוֹר° (קו הַ"ר), ר' קו.

מָשׁוּחַ, ת, דבר שמשחו אותו בשמן או בצבע.

— **מָשׁוּחַ מִלְחָמָה***, ז, הכהן הנמנה לצאת בראש העם למלחמה.

— **מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה***, כנוי לכהן הנדול.

מַשּׁוּחַ*, ז, (ר' מַשּׁוּחוֹת*), טודד אדמה.

— **יְתַדּוֹת הַמַּשּׁוּחוֹת***, נ"ר, מקלות שמשתמשים בהם המודדים בעבודתם להדק בהם את החבל או השרשרת.

— **שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל מַשּׁוּחוֹת***, נ, השרשרת שהמודדים משתמשים בה בעבודתם.

מָשׁוֹט, משוט, ז, (ר' מְשׁוֹטִים), בד עץ להסיע בו אניה או סירה על המים; °עור דק בין אצבעות כפות העופות השוחים במים, הם האברנים.

משוט

— סִירַת מְשׁוֹטִים, ר׳ סירה.

מַשּׁוּי*, ז, משא, נטל, ככר.

מָשׁוּךְ*, ת, נמשך בארך (טעין, פלג וכדומה); שבשר עילתו נמשך ונראה כאלו לא נטול; (ט—) מְרֻחָק, נפרד, לא סמוך.

מְשׁוּבָה, נ, קוצים ששטים טעל לנדר אבנים.

מָשׁוּל*, ת, נדמה, דומה.

מְשׁוּם*, ר׳ שום.

מְשׁוּנִית*, נ, מערת סלעים; כצר הרים.

מַשּׁוֹעַ*, ז, סיסון, מנרה, כלי ברזל טלא שנים קטנטנות לחדד בו משור וכדומה.

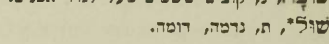

טשוע

מַשּׁוֹר, ז, מנרה, מַנוֹרה בעלת שנים, כלי הנגר לנסר בו עצים, (חלקי המשור הם: הלהב, המנסים, הידות, החוט, האמה והמשיחה).

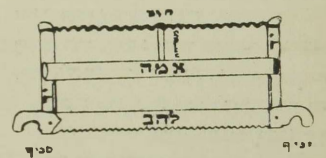

משור

מְשׁוֹרָה, נ, כלי מדת הלח (אחד משמה ושלשים בלוג).

מַשּׁוֹרִי*, ת, טלא שנים כמשור.

מְשׁוֹרָר, ז, נושא קולו בשיר; מחבר שירים, סיון; (כזרנון) עוזר להזן בשירו במקהלה.

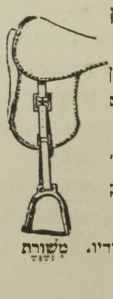

מִשְׁוָרֶת*, נ, ארכוף, רִכְבָּה, כעין מבעית תלויה בצד האֹכף לשים בו כף הרגל בשעת הרכיבה.

מְשׁוּשׁ, ז, (ס׳ מָשׁוּשׁ, כ׳ מְשׁוּשִׁי), שטחה, ששון; דבר הגורם לשטחה.

מְשׁוּשׁ, ז, סעלת המטשש ונוגע בידיו. מִשְׁוָרֶת

— חוּשׁ הַמְּשׁוּשׁ*, ז, הרגש שהאיש בטשטוש טרגיש דבר בנגעו בו.

מְשׁוּשָׁה, זו, קרן הטשוש וההרגשה לחרקים ידועים.

מְשׁוּשׁוֹת*, ז״ר, ר׳ נטושיות.

משח (מָשַׁח, יִמְשַׁח, פ״, בְּ־, לְ־, עַל־), סוך בצבע או בשמן, שים שמן על־ (לקדוש דבר או לחנוך איש בסנוי שררה קדושה או חשובה); הַעבר על דבר שמן או צבע; *מדוד. הַמָּשָׁח, הסוך בשמן.

מַשְׁחָד, מָשְׁחָה, נ, סיכה בשמן לחנוך בטשמרת קדש; סעלת הטושח; ההמר שבו מושחים; טעלת משרה; חלק, מנה (ויקרא ז׳ ל״ח); *מדה.

— שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, ז, שמן מערב בתעיבת מיני בשמים למשיחת כלי המשכן והכהנים.

— הַר הַמִּשְׁחָה*, ז, הר הזיתים שבירושלים.

מַשְׁחָוֹת*, נ, אבן לשחז ולחדד בה סכינים וכדומה.

מַשְׁחִית, ז, מזיק, משמיד, מאבד; כליון, אבדן; הנדוד הנכון לסכת הרג באויב.

— הַר הַמַּשְׁחִית, ז, הר הזיתים שבירושלים; הר שרפה, הר נעש, הר לוהט אש.

מַשְׁחָן*, ז, תורנותא, מין עץ יער שמשתמשים בעצו ללסידים [1]).

מַשְׁחָק*, ת, שהוסרו מטנו (בגד) חלקים דקים על ידי שמוש ובדומה.

מִשְׁחָק, ז, (ס׳ מַשְׁחַק, ר׳ מִשְׂחָקִים, ס״ר מִשְׂחֲקֵי), צחוק, לעג; דבר לשחק ולהשתעשע בו; דבר לא חשוב.

— בֵּית מִשְׂחָקִי, ז, תיאטרון, בית שמציגים בו חזיונות.

[1]) משחן cocha, Fichte, pin, pine

מִשְׁחָק⁰, ז, אחד מהעולים על הבמה בתיאטרון ולוקח חלק בהצגה.

מִשְׁחָר, ז, עת עלות השחר, בקר; שַׁחֲרוּת, נעורים, ימי הנעורים.

מִשְׁחָרָר*, ת, שהוצא לחפשי (עבד או איש צבא וכדומה).

מַשְׁחֵת, ת, מקלקל, נשחת.

מַשְׁחָת, ז, מום, חסרון, מגרעה.

מִשְׁחָתָה*, ת, (־בְּ־), מהתל ב־, מצחק ב־דברי שטות.

מִשְׁטוֹחַ, מִשְׁטָח, ז, מקום לשטוח ולפרוש בו; השתטחות, פעלת המשתטח.

מַשְׁטֵחַ*, ז, שכבה; שורה שטוחה; מקום לשטוח בו ענבים או תאנים ליבשם.

מַשְׁטֵמָה, נ, שנאה, איבה.

מִשְׁטָר, ז, (פ׳ טָשַׁשׁ), שלטון, מושל; סדר, עריכת דבר ודבר על מקומו ובומנו.

מִשְׁטָר*, ז, מכת להי, סטירה.

מִשְׁטָרָה⁰, נ, בית פקודת השוטרים; משטרת פקודת השוטרים.

מָשִׁי, ז, ארג מקורי תולעת ידועה[1].

מָשִׁיחַ, ת, משוח בשמן; משוח לכהנת קדש או למלוכה; *ז, הגואל אשר יבוא לגאל את ישראל מגלותם.

— כֹּהֵן מָשִׁיחַ*, ז, הכהן הגדול.

— מְשִׁיחַ ה׳, תאר למלך שבחר בו ה׳.

— מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד*, מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ*, הגואל אשר יבוא לגאל את ישראל מגלותם.

מְשִׁיחָה*, נ, פעלת המושה; הבל המדידה; פתיל, חוט; אחד מחלקי המשור, ר׳ שם; מדידה, פעלת המודד.

מִשִׁיחוּת⁰, נ, כהנת המשיח; תקופת המשיח; אמונה במשיח.

מְשִׁיחִי*, ז, (ר׳ מְשִׁיחִים), המאמין בישוע הנוצרי כי הוא המשיח, נוצרי.

מָשִׁיחִי⁰, ת, של המשיח, הנוגע והמתיחס למשיח.

מְשִׁיחִיוּת⁰, נ, ר׳ משיחות.

מַשִׁיט*, ז, יד כלי.

מְשִׁיכָה*, נ, פעלת המושך; ההחזק בדבר קטן לקנים בזה את הקניה ושיכותי לקונה; ⁰המחאה, פקדת תשלום.

מַשִׁיכָה, נ, מטו, שימה.

מְשִׁיכָה*, נ, מַשְׁחָה, דהן למשח ולשפשף בו מכה וכדומה.

משך (מָשַׁךְ, יִמְשֹׁךְ), פ״י, (בְּ־, אֶל־, עַל־), סהוב, לקוח דבר ביד וסחוב אותו ועבר ממקום למקום; הַעתק ממקום למקום; (״אִישׁ דָּבָר או אִישׁ עֲלִיָּה), הקרב ודבק אליו, הַטה אחריו; הַארִיך בזמן; הַבר, אֶחד יחד; (נהר) שטף, זרם, נזול בכח. הַמָּשֵׁךְ, ארוך הזמן; היה לקוח ונסחב. מָשׁוֹךְ, הָאָרֵץ, היה ארוך; ארוך הזמן. הַמְמַשֵּׁךְ*, משוך. הָמְשַׁךְ*, הָמְשֵׁךְ.

— מָשׁוֹךְ בְּקֶשֶׁת, משוך את החץ הנתן על היתר בכח גדול לטען יָרָק בחזקה.

— מָשׁוֹךְ חֶסֶד, עשה חסד.

— מָשׁוֹךְ יָד מ־*, הטנע מעשות דבר.

— מָשׁוֹךְ עֲצָמוֹ וְאַחַר עָמוֹ*, יאמרו על מלה העומדת במקום שתים כאלו נכתבה פעמים.

מָשָׁךְ, ז, משיכה, פעלת המושך; שכר, הגל בדבר; שק הזרע; משא; ⁰המשכנת דבר והארכתו; התמדת הזמן; מועד, זמן קבוע.

— מֶשֶׁךְ דִּירוֹת⁰, ז, הזמן הקבוע להחלפת הדירות הקבועות.

— בְּמָשָׁךְ⁰, תה״פ, בארך זמן.

משכ, ר״ת, מה שכתוב כאן.

מִשְׁכָּב, (פ׳ טָשַׁבַּב, ר׳ מִשְׁכָּבִים גם מִשְׁכָּבוֹת, פ״ר מִשְׁכָּבַי גם מִשְׁכָּבוֹת), שכיבה, מצב

[1] משי шелк, Seide, soie, silk

השוכב: שכיבת חולה על מטתו; כלי לשכב עליו; מקום לשכב בו; קבר; ביאה, בעילה (באשה).

— חֶדֶר הַמִּשְׁכָּב, ז, חדר המטות.

מִשְׁכָּה, נ, משוכה, קוצים מושטים על גבי גדר.

מִשְׁכָּה*, נ, עור.

מַשְׁבִּית*, נ, תיש ההולך בראש העדר(?); דבר המושך אחריו כל העדר (סעטון וכיו"ב); °מַשְׁכֵּה, דבר המושך אחריו דבר אחר.

מַשְׁכּוֹן*, ז, (ר' מַשְׁכּוֹנוֹת*), עבוט, ערבון, דבר או כלי שנתן לבטחון הלואה.

מַשְׁכִּיָּה°, לוֹיָה, צעצוע לתכשיט.

מַשְׂכִּיל, ז, חכם, נבון, סבין, בוחן בשכלו; מצליח; הגיון לב, חוזן; °איש מלבד ומסתה.

מַשְׂכִּית, נ, תמונה, ציור, מראה; מחזה, חזון לב; קפסה, תבה קטנה; מערכי לב, הסערה; רצפה משבצת אבנים קטנות, פסיפס.

— חֶדֶר מַשְׂכִּית, בית אסף תמונות.

מַשְׂכָּל°, ת, בעל שכל, חכם; ז, דבר, יצור שמשינים אותו בשכל.

— מַשְׂכָּל רִאשׁוֹן°, ז, אבת יהועה שאין צרך לה בהוכחות.

מַשְׂכֵּלָה*, נ, קערה להתרחץ בה.

מְשֻׂכְלָל*, ת, משלם, מתקן בכל המעלות.

מַשְׂכֵּלָה, נ, שכול, גרם לאבוד נפשות; אשה המפילה את ילדה.

מִשְׁכָּן, ז, (ס' מִשְׁכַּן, ר' מִשְׁכָּנִים גם מִשְׁכָּנוֹת, ס"ר מִשְׁכָּנַי גם מִשְׁכָּנוֹת), ישיבה במקום; בית, מעון, דירה; אהל מועד שעשו בני ישראל לה' בצאתם ממצרים.

מַשְׁכֵּן*, ס"י, עבוט, תת בערבון; לקוח ערבון.

מְשֻׁכּוֹן*, היה בערבון. הִתְמַשְׁכֵּן*, הָלַקח בערבון.

מַשְׁכְּנָתָא*, נ, משכון, דבר שנתן לבטחון הלואה.

מִשְׁכָּרִים*, ז"ר, משקים חריפים.

מַשְׂכֹּרֶת, נ, (ר' מַשְׂכָּרוֹת), שכר, נטול עבודה; טהיר עבודה.

מָשַׁל (מָשָׁל, יִמְשֹׁל), פ"ע, (עם"י רב עם בֵּ־), שלוט, רדה, נהוג; (עם"י רב עם עַל־, אֶל־, ל־), דמה דבר לדבר; דַּבֵּר בְּמְשָׁלִים. הִמָּשֵׁל, היה דומה לאיזה דבר. מָשַׁל, דבר בדיונות ומשלים. הֻמְשַׁל, נתון שלטון לאחד על השני; דמה דבר לדבר. הִתְמַשֵּׁל* הִטְּשֵׁל.

מָשָׁל, ז, (ס' מְשַׁל, ר' מְשָׁלִים, ס"ר מְשָׁלַי), דמיון דבר לדבר; חזון; מאמר מליצי נשגב; מאמר קצר למודי ומוסרי לקוח מבחינות החיים; אות וחונטה; *ספור על החי או על הצומח והבנוה בו על האדם; בופת, מעשה עומד לבוחת; דבר בדוי, דבר שלא היה.

— לְמָשָׁל, לבוחת.

— מָשָׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְ־*, או: מָשָׁל לְ־*, מבטא בא לפני דמוי דבר לדבר.

מֶשֶׁל, ז, שלטון, שררה, מטשלה; דמיון, משל.

מְשֻׁלָּב*, ת, מחבר יחד על ידי שלבים.

מְשֻׁלָּהָב*, ת, שהבער באש.

מַשְׁלוֹחַ, ז, סעלת השולח, שליחות; °מחיר השליחה מטקום לטקום.

מִשְׁלָח, ז, משלוח, שליחות: מקום אשר לשם משלחים.

— מִשְׁלַח יָד, ז, עסק, מה שאדם עוסק בו.

מִשְׁלָחָה*, ז, שליח, ציר; איש הנשלח מאיזה מוסד שבצדקה ובדומה לאסף כספים לטובת הטוסד.

מִשְׁלַחַת, נ, שליחות, סעלת השולח; *שטירים; שלוח לחפשי (חיות הבר); °טלאכות, שליחת צירים להסיע איזה דת או רעיון.

מִשְׁלַחַת*, ת, אשה נרושה מבעלה.

מַשְׁלִית*, נ, כלי שבו עגנים קטנים להעלות דלי שנפל לבור וכדומה.

מְשֻׁלָּל, ת, חסר, שאין בו.
מְשֻׁלָּם*, ת, שלם, שלא חסר בו דבר; מי שלמד הרבה; יורע כל.
מְשֻׁלָּם, ת, נכון, אמתי; ◦ת, משעבד, מכור מסכרת עבד.
מְשֻׁלָּם*, ת, נבר, נסירה; הכל, כלו; השלמת זמן.
מְשֻׁלָּשׁ◦, ת, מכפל שלש פעמים; של שלש שנים.
— מְשֻׁלָּשִׁים◦, ז״ר, (בדקדוק), פעלים בעלי שלש אותיות יסודיות.
מְשֻׁלָּשָׁל*, ת, מקפל ומחבר; עשוי כשלשלת.
מַשְׁמְאִילִים, ז״ר, אשרי יד ימין; מתנגדים.
מְשַׁמֵּר*, ת, בונה, סושע; מוסר, איש שהמיר את דתו.
מְשַׁמֶּרֶת*, נ, משיעה בדת, הטרת הדת.
מְשַׁמָּה, נ, שממון, תמהון.
מְשַׁמּוּט*, ז, נונב מהכיסים.
מְשַׁמּוּשׁ*, ז, משיש, פעלת המושש בידיו.
— שְׁטַר מְשַׁמּוּשׁ*, כְּתַב מְשַׁמּוּשׁ*, ז, רשימת כל הנמצא בבית, או בחנות, או באיזה עסק וכיו״ב.
מִשְׁמָט*, ז, זוית נכתרה.
מִשְׁמָן, ז, (כ׳ מִשְׁמַן, ר׳ מִשְׁמַנִּים, ס״ר מִשְׁמַנַּי״), עבי החי או הצומח מדשן ושמן; איש שמן.
מַשְׁמֵן, ז, (ר׳ מַשְׁמְנִים), מאכל שמן וביריא.
מִשְׁמָן◦, מַמְלַת וּמִשְׁמָן◦, ת, נבחר, טוב.
מִשְׁמָע, ז, שמע אוזן; *הכנעה, משיעה בקול.
מַשְׁמַע ז, מַשְׁמָעוּת*, נ, הוראת דבר, פתרון דבר; המובן הפשוט של מלה; הוצאת או הוכחת דבר לפודי מדרשת פסוק מהתורה.
— בְּמַשְׁמָע*, בתוך הנאמר.
— קָא מַשְׁמַע לָן*, הוא משמיענו, הוא מלמדנו.
מִשְׁמַעַת, נ, (כ׳ מַשְׁמַעְתָּא), משיעה בקול, הקשבה; ◦שמירת פי המצוה למלאות פקודותיו בדיוק; הכנעה לסדר קבוע (בחינה צבא, נביו״ס וכיו״ב).
מַשְׁמָר, ז, ר׳ מסמר.
מִשְׁמָר*, ת, מסגן; ◦שומר מנהגים ונמוסים עתיקים (הפך: מתקדם).
מִשְׁמָר, ת, (ס׳ מִשְׁמַר, ר׳ מִשְׁמָרוֹת), בית אסורים, בית כלא; חיל שומרים; דבר הנשמר בגלל יקר ערכו; עמידה בשמירה (ביחוד של כהנים בעבודתם); *ר׳ משמרה.
מִשְׁמָרָה*, נ, חלק מהלילה, אשמורה.
מִשְׁמָרוֹת◦, תכונת וטבע איש משמר.
מִשְׁמֶרֶת, נ, (כ׳ מִשְׁמַרְתָּא, ר׳ מִשְׁמָרוֹת, ס״ר מִשְׁמָרַיָּא), שמירת דבר; פקודה, ציוי; חיל שומרים; משמרה, פקודה, כהנה; *נזרה או אסור הכתוב (מדרבנן) לשמירה בעבירה על דברי התורה.
מַשְׁמֶרֶת*, נ, מסננת, כלי מלא חורים לסנן בו דבר.
מַשְׁמֵשׁ*, ס״י, משש; חפש ובדוק; עשעש בנעשים. מְשַׁמֵּשׁ*, היה משוש ביד. היה בדוק ונתפש.
— מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא*, הולך וקרב.
מַשְׁמָשׁ*, ז, עצם, מטשוש.
מִשְׁמַשׁ◦, נ, אחד מטיני האפרסקים.
מַשְׁמַשָּׁן*, ז, (נ׳ מַשְׁמַשְׁנִית*), מי שידו במשמשת בכל.
מִשְׁמֶשֶׁת*, ת, מנדה, מחרם, שהטל חרם עליו.
מִשְׁנָה, ז, (ס׳ מִשְׁנַה), בפל הכפפר, שתי פעמים יותר; המדרגה השניה בכהנה; העתק דבר; ◦הקול השני במקהלת השרים.
— מִשְׁנַה תּוֹרָה, הספר החמשי בספרי התורה, ספר דברים.
מִשְׁנָה*, נ, (ס׳ מִשְׁנַת), למוד; פפקה אחת מהלכות המשניות; (ר׳ מַשְׁנָיוֹת), קבץ ההלכות שפדרו תנאים שונים וביחוד זה של רבי יהודה הנשיא.

— **מִשְׁנָיוֹת***, נ״ר, ההלכות אשר אסף רבי יהודה הנשיא בששה סדרים; זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים וטהרות.

— **מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה***, ההלכות שהורו התנאים האחרונים.

— **מִשְׁנָה חִיצוֹנִית***, נ, ההלכות שלא אספן רבי יהודה הנשיא אל המשנה אשר חבר הוא בששה סדרים.

— **מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה***, ההלכות שהורו חכמי המשנה הראשונים.

מַשָּׂאָה*, ז, מורה, מלמד משניות.

מִשְׁנִית*, נ, סלע, צור.

מִשְׁסָה, נ, בז, שלל.

מִשְׁעָבָד*, ה, נכנע, סר למשמעת; נתון במשכון, עביט.

מִשְׁעָל, ז, דרך צר, שביל.

מִשְׁעִי, ז, חלקת דבר; נקיון, טהר.

מִשְׁעָן, מַשְׁעֵן, ז,

משענות

מַשְׁעֶנֶת נ, דבר, שרטומים בו, מסעד, דבר שנסמכים עליו.

מִשְׁעֶנֶת, נ, (כ׳ מִשְׁעַנְתְּ׳, ר׳ מִשְׁעֲנוֹת, ס״ר מִשְׁעֲנוֹתַי), מטה להסמך עליו; מסעד, סָמָך.

מִשְׁעָר*, ז, מִטָּה על השער (בחיר הסחורות) שבשוק.

מִשְׁעֶרֶת*, נ, כלי שערות קשות לנקות בגדים וכדומה, מברשה.

מִשְׁפָּה*, ת, עשוי חלק כמקצוע או כשיפון.

מִשְׁפָּח, ז, ספחת, צרעת; (כמליצה) העדר משפט, חסר חקים ישרים.

מִשְׁפָּחָה, נ, (ס׳ מִשְׁפַּחַת, כ׳ מִשְׁפַּחְתִּי, ר׳ מִשְׁפָּחוֹת, ס״ר מִשְׁפְּחוֹת), צאצאי בית אב אחד; שבט, גוי; מין, זן, סוג.

מִשְׁפָּט, ז, (ס׳ מִשְׁפַּט, כ׳ מִשְׁפָּטִי, ר׳ מִשְׁפָּטִים, ס״ר מִשְׁפָּטַי), סעלת השופט, שקול הדין לרוח החקים; דין צדק ומישרים; חק, סדר, דרך, מנהג קבוע; *ענש; °מאסר (בניתוח דקדוקי).

מַשְׁפֵּד*, ז, (ר׳ מַשְׁפְּדִים*), כלי רחב מצד אחד וצר מצד שני, שמשתמשים בו לשפך על יד נוזלים לבקבוק וכדומה; תאר לאיש שֶׁכחן, דומה לזה: „קרן נקובה״.

מַשְׁפֵּךְ*, ז, מקום שפיכה; מקום שנשפך זרם מים מלטעלה בחזקה, אשה.

מִשְׁפָּךְ*, ת, משמע ונוטה למטה בעקלתון ולא במצב מאוזן.

מַשְׁפֵּלֶת*, נ, סל, קֻפָּה; תבת האשפות והזבל; קֻפָּה שמוציאים בה זבלים.

מִשְׁפָּע*, ת, הנוטה למטה בעקלתון ולא במצב מאוזן.

מִשְׁפָּשׁ*, ת, עקלקל, לא ישר (דרך); ז, פתח צדדי קטן (?).

מִשְׁפְּתַיִם, ז״ז, מקום נדרות צאן ובקר (?).

מֶשֶׁק, ז, הנהגה, הליכת בית.

— **בֶּן מֶשֶׁק בַּיִת***, מנהיג את בית״.

מַשָּׂק, ז, (ס׳ מַשַּׂק, כ׳ מַשָּׂקִי, ר׳ מַשָּׂקִים, ס״ר מַשְׂקֵי), סעלת השופט, שקול הדין לרוח החקים; דין צדק ומישרים; חק, סדר, דרך, מנהג קבוע; *ענש; °מאסר (בניתוח דקדוקי).

מַשָּׂקָאוֹת*, ז״ר, מיני משקה.

מַשָּׂקָה, ז, (ס׳ מַשַּׂקַת, ר׳ מַשָּׂקִים), שקוי, הנוזל המרוה נפש שותיו; מתנה על המשקים; מקום רָוֶה מים.

— **מַשְׁקִין***, שם נוסף לאחת המסכתות בתלמוד הנקראת בשם „מועד קטן״.

מַשְׁקוֹל, ז, שקילה, סעלת השוקל דבר במאזנים.

מַשְׁקוֹף, ז, הקורה או האבן הארכה העליונה מעל לפתח.

— אַל תְּהִי כְּמַשְׁקוֹף הָעֶלְיוֹן, (שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לְנַעֵץ בּוֹ)*, משל לאמר: אַל התנאה, אַל תחשב את עצמך לגדול מהבריך.

מַשְׁקִיף*, ת, המביט ושם עין על־.

מִשְׁקָל, ז, (ס׳ מִשְׁקָל, ר׳ מִשְׁקָלִים גם מִשְׁקָלוֹת), סעלת השוקל; תכן המשא על המאזנים; °(בשיר) מדת השיר על סי הברותיו.

— מִשְׁקָלוֹת*, ז״ר אבני המאזנים.

מִשְׁקָל*, שהוא בעל שווי המשקל.

מַשְׁקֶלֶת, מִשְׁקֹלֶת, נ, אנ, אבן בשקל בקצה תקנה שהבונה טרים על ההוטה לבחן את ישרה.

משקלת

— מִשְׁקֹלֶת°, (בזרנון), שווי המשקל; הנקודה במאזנים שמטנה היא נושה לצד זה או לצד השני; ההתאמצות לעמד בנקודה הנזכרת מבלי נשות לאחד הצדדים.

מִשְׁקַע, ז, (ס׳ מִשְׁקָע), ירידת דבר למטה; מה שנאסף מנוזלים בתחתית הכלי; עמק.

מִשְׁקָע*, ת, שקוע, שקעורי, ההפך מן: בולט.

מִשְׁקָפַיִם°, ז״ז, כלי ראיה בשתי זכוכיות מחברות בקשת קטנה של מתכת או חכר אחר שנותנים על העינים לראות בהן היטב.

מַשְׁקֵפָת°, נ, כלי להביט דרכו למרחוק.

מִשְׁקָר*, ז, קן של חלזון ושל רכיכות אחרות.

מִשָּׁר*, ז, שורה, ערוגה בשדה; מישור, מקום ישר.

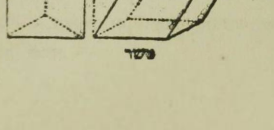

משר

מִשָּׁרִי, ז, נוף מזכוכית בעל שלש צלעות שוות, (ר׳ מנסרה).

מִשְׁרָד, ז, בית מקדיה.

מַשָּׂרָה, נ, עסים שרי נמס; *ברכת בים שבר שורים את הארונים שהפצים לכבס; °הטבלה, טבילה בנוזלים.

מִשְׂרָה, נ, ממשלה, שלטון; כהנה, פקדה.

מַשְׂרוֹקִית*, נ, כלי זמר נמוב, חליל נוגנים.

מַשָּׂרִית°, נ, כלי למשרת הבשר לפני מליחה.

מִשְׂרָפָה, נ, בעירה, שריפת אש; מקום שנשרפים בו.

— מִשְׂרְפוֹת מַיִם, מקום שעשים שם מלח מי הים.

מְשָׁרָשׁ*, ת, קשור בשרשיאות.

מַשָּׂרָת, נ, מחבת לצקת עליה בצק לבאמר הגור.

מְשָׁרֵת, ז, משמש, עובד, פועל אצל אדר.

מַשָּׂרֵת*, נ, סם להשיר את השערות.

משש (מָשַׁשׁ, יָמֵשׁ), פ״י, נשש, דעבר האצבעות על איזה גוף לדעת על ידי כח ההרגשה את טהותו. מַשַּׁשׁ, תפש ובחוק; בשמש, ר׳ בשמש. הָמַשׁ, נתן לבשמש; הכיח לבשמש.

מָשָׁשָׁא*, ז, דבר שיש בו מטש, מטשות.

מְשָׁשָׁה*, ת, הנכסל בששה, שיש בו ששה, (צדדים ובדומה).

מַשְׁתָּאָה*, ת, שואל עצה בתרפים וביוצ; קוסם מכשף.

מַשְׁתֶּה, ז, (ר׳ מִשְׁתָּאוֹת* גם מַשְׁתָּיוֹת*), שתיה, סעלת השותה; דבר ששותים אותו; סעודה לקרואים.

— בֵּית מַשְׁתֶּה, נ, בית שמוכרים בו יין ושכר.

מַשְׁתּוֹקָא*, ז, שתיקה, דממה.

— מִלָּה בְּמַלָּע וּמַשְׁתּוֹקָא בְּשַׁנַּיִם*, מכמא עמטי לאמר: טוב לשתק, כי גרע דברים לא יחדל אשע, דומה

לזה: כְּנֶגֶד לַהֲבָתָהּ שְׁתָקָהּ.

מַשְׁתִּית*, נ, יסוד, בסיס.

מַשְׁתַּלְּהּ*, נ, ככר אדמה ששותלים בה זריעות לעצים וצמחים לקחתם אחר כך ולנטע אותם במקום אחר.

מִשְׁתָּף*, ת, מחבר יחד; כללי, שהוא שיך לאחדים.

— **שֵׁם מִשְׁתָּף***, שם שיש לו הוראות שונות (בדקדוק).

מַת, ז, איש שחייו תמו, שיצאה נפשו, שאין בו רוח חיים; *כנוי לאלילים.

— **מַת מָצְוָה***, ז, מת שאין לו קרובים שיטפלו בקבורתו והחובה מֻטלת על כל איש לעסק בזה.

מ״ת, ר״ת, מתן תורה; משנה תורה.

מָתָא, נ, עיר, קריה.

מַתְאִים*, ז, העלה העליון בענף התמר (הלולב) המרכב משני עלים מחברים ודבוקים.

— **מַתְאִימוֹת***, נ״ר, טלתעות בעל חי שכל אחת מהן נראית כמחברת משתים.

מַתְאִים*, ת, הוסה ל־ כתאוטים: נאה, יאה ל־.

מַתְבֵּן, ז, אגדת תבן וקש, אוצר תבן.

מַתְבֵּקַע*, ת, שהוא עלול להבקע, שדרכו להבקע.

(מתג) מַתָּג*, ס״י, שים מתג בסי בהטה; שים מתג תחת אות (בדקדוק).

מָתָג, ז, (כי מַתְנִי), רתוק ברזל בסי בהטה ולשני קצותיו קשורות חטושכות שהרוכב מחזיק בהן לעצר הליכת הבהטה ולהטותה לצד שהוא חפץ; °קו קטן תחת האות להמשיך קצת הברתה (בדקדוק); °חידק, חי קטן מזער הנראה רק דרך זכוכית מגדלת.

מִתְגּוֹשֵׁשׁ, ז, לוחם, איש נסתולים; מתעטל שסק בהתעטלות.

מָתָּחַ*, ת, משוך, פרוש, רקוע; משוך בחוקה, בכל כח, כמה שאפשר (חוש, הכל וכיו״ב).

מָתוּחַ*, ז, סעלת המטתח, רקוע; עץ האורגים שמהדקים בו את הארג.

מָתוֹךְ שֶׁ־*, מאחר ש־, כיון ש־.

מָתוֹן*, ת, לא מהיר, לא נחפז, מיושב, עושה דבריו בנחת, בחשבון, בטועצות ודעת ולא בהסוון ופזיזות; נמשך לאט, נוזל לאט לאט.

— **מָתוֹן מָתוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזִים שָׁוֶה***, משל הטוני ידוע לאמר: לסתינות ולזהירות יש ערך רב.

מָתוֹק*, ת, שטעמו טוב לחך (הסך: טר); ערב, נעים; *ז, אדמה לחה.

מתח (מָתַח, יִמְתַּח), פ״י, משוך, רקוע עד כמה שאפשר, פשוט, פרוש לארך ולרחב.

הִמְתָּחַ*, המשך והרקע. **מַתָּח***, מתוח.

הִמְתַּחַ*, מתוח. **הִתְמַתְּחַ***, התפשט, התרקע.

מָתַי? מ״ש, באיזה זמן?

— **עַד מָתַי**? עד איזה זמן.

מָתִיבְתָּא*, **מְתִבְתָּא***, נ, ישיבה, בית מדרש לתלמוד; למוד היום בישיבה; טענה, תשובה.

מָתָנִי*, ת, שיש עליו תג או תגים.

מְתִיחָה*, נ, מתוח, פשוט, רקוע.

מְתִים, ז״ר, אנשים; כל החברים הנמצאים במקום אחד.

— **מָתַי מִסְפָּר**, אנשים מעטים.

מְתִינָה*, **מְתִינוּת***, נ, טבע המתון, ישוב הדעת, זהירות, (הסך: חסוון, סזיזות).

— **בְּמְתִינוּת***, תה״פ, לאט לאט.

מָתִיק*, ת, שטעמו מתוק מעט.

מְתִיקָה*, **מְתִיקוּת***, נ, טבע דבר שהוא מתוק; נעימות, ערבות.

— **מֵינֵי מְתִיקָה***, ז״ר, מאכלים מתוקים.

מַתִּיר*, ז, אומר על דבר שהוא אָסר (ואינו אסור על פי הדין).

מַתָּךְ*, ז, יציקה, יציקת מתכת; תבנית יציקה.

מַתָּכוֹת*, ר׳ מתכת.

מַתְכֹּנֶת נ׳, שעור בספר או מדה הראוי לדבר; [0]יחס שוה בקבוצות של בספרים שונים בין איש לרעהו.

מַתְכֹּת*, מַתָּכוֹת*, נ׳, חטר המוצא מן האדמה והוא קל להתך אותו; כסף, זהב, נחשת, ברזל, בדיל, עופרת וכיו״ב.

מת״ל, ר״ת, מה תלמוד לומר, מה הבונה בזה.

מַתְלָאָה, ז׳, כשל.

מַתְלָאָה, נ׳, צרה, צוקה.

מְתַלַּהֲבָ[0], ת׳, שהאש אוחזת בו על נקלה, שהוא קל לבער באש; [0]קל לכעס, מתקצף על נקלה.

מְתַלַּחֵם*, ת׳, טראה עצמו כבעל אהדה לדבר, מחניף בצביעות.

מְתֻלָּע, ת׳, אדם כתולע (?); לבוש תולע, ר׳ תולע (? נחום ב. ה.); [0]נאכל ע״י תולעים.

מְתַלְּעָה, נ׳, שן השוחנת את המאכל, טלתעה.

מָתָם, ז׳, מקום שלם ותמים; אנשים, בני אדם, תמים.

מַתְמִיד*, ת׳, הרוץ ושוקד על עבודתו או לכודיו.

מַתְמִיהַ*, ת׳, מעורר השתוממות; [0]המשך לעורר השתוממות בזרותו ובטבעיו.

מִתְמַצְּעָ[0], נ׳, (בחשבון), הכפפר היוצא לנו מחבור מספרים שונים והלוקת הסכום אחד כך לטנין המספרים האלה.

מָתָן, ז׳, ר׳ מתנים; [0]המקום בגוף האדם ובין אנן הירכים והצלעות.

מתן* (מָתַן*, יָמְתַּן*), התרכך, הוה לה ורשב (פרוש), ר׳ מתון. הַמְתַּן*, (ל״ל), חכה; שהה משך זמן, האריך זמן.

מַתָּן, ז׳, (ס׳ מַתָּן), נתינה; מנחה, תשורה, ר׳ מתנה.

— מַתַּן דָּמִים*, ז׳, זריקת דם הקרבן על המזבח.

— מַתַּן תּוֹרָה*, ז׳, נתינת התורה בהר סיני.

— מַשָּׂא וּמַתָּן*, ז׳, עסק, מסחר, מכירה וקניה; דבורים, שיח ושיג; התעסקות בדבר, התענינות בדבר.

מְתֻנָּדַ[0], ז׳, טי שהוא נגד איזו דעה או השקפה; טי שהוא כנגד השקפת כתת החסידים.

מַתָּנָה, נ׳, (ס׳ מַתָּנָא), נתינה, מסירה; מנחה, תשורה, דבר הנתן לאות כבוד וחבה; קרבן שנודרים לכבוד החגים; *זריקת דם הקרב על גבי המזבח.

— מַתָּנָה עַל מָנָת לְהַחֲזִיר מַתָּנָה שָׁמָה*, משל עכמי ידוע ומכון.

— מַתָּנוֹת*, נ׳, תרומות, קרבנות.

— מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה*, נ״ר, החלק הנתן לכהנים.

מַתְנִיתָא, מַתָּנִיתָה, נ׳, משנה.

מְתַנַּנָּה*, ת׳, הולך וכלה, מְדַלְדֵל והולך.

מָתְנַנְיָה[0], נ׳, בגד קצר עד הטתנים.

מָתְנַיִם, ז״ר, חלצים, חלק נוית האדם מהחנורה עד הירכים, מקום חגירת האזור או כלי הנשק.

מַתָּנָת[0], נ׳, שם מחלה כמותנים[1].

מַתְעֶה, ת׳, טוליך שולל, מטה מדרך הישר.

— יְמַתַּק לָךְ*, קריאה של ברכה לפי שיושב לאכול, יבסם לך.

מתק (מָתַק, יָמְתַק), ס״ע, היה מתוק בטעמו, היה נעים וערב לחך; *מצוץ, מצה, ינוק ומשוך אל תוכו בשפתיו (ועין אויב כ״ד כ׳?). מַתֵּק*, עשה מתוק. הַמְתֵּק, היה ערב; (*סוד), התיעץ, בקש עצות; *פתק, עשה יותר קל (דין, עשן). הִתְמַתֵּק*, היה מתוק.

— פְּלוֹנִי יוֹדֵעַ לְמַתֵּק אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל*, בטוי חכם נחל מאד ויודע להתיר את האסור בשלשלו.

מְתַקְבֵּל[0], ת׳, שאפשר לקבלו, שראוי לקבלו.

מָתָק, ז׳, מאכל ערב.

[1] מתנות, Lumbago

מְתַק, מָתַק, ז, (ס׳ מָתַק, מְתַק), נעם, טוב טעם לחך, מתיקות.

מְתַקְדֵּם[0], ת, הולך קדימה, הולך לפנים לפי דרישת הזמן.

מְתָקִית[0], נ, מין חטר טלאכותי מתוק[1].

מְתָקָן*, ז, מישיב דבר, משנה דבר לשוב; [0]מחדש שנוים בדת או בחקים.

מְתָקָן*, ת, מוכן, שתקנו אותו כל צרכו, מסדר היטב; ששנו אותו.

— חָנָקָה עַל חָבֵר שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְתָקָן*, משל עממי ידוע לאמר: איש חכם ודאי נזהר לבלי הוציא מתחת ידו דבר שאינו מסדר ואינו מתקן כל צרכו.

מַתְקָן[0], ז, מכונה, מוכני.

מְתָקֵן[0], ז, (ס׳ מְתַקֵּן), מי שיש לו רשות עפ״י התורה ל־; שהתירו אותו, דבר שיש רשות עפ״י התורה לאכלו או לעשותו, דבר שאינו אסור על פי החקים.

מְתָרְבֶּתְ[0], ת, שתרבתו אותו, אלוף, לבוד עם בני אדם (חיה); בן תרבות, משכיל.

מְתַרְגֵּם[0], ז, איש מעתיק משפה לשפה, מלין.

מְתַרְגְּמָן*, ז, מתרגם, איש מעתיק משפה לשפה; מתרגם דברי הקורא, הדורש בתורה בבית הכנסת, לאדטית או ליונית לפנים (בבבל ובארץ ישראל).

מְתַרְמֵל[0], ת, שיש לו תרטלים בעין כיסים אדמים (צמחים).

מְתַשָּׁעַ[0], ת, הנכסל בתשעה, שיש בו תשעה.

מַתָּת, נ, (ס׳ מַתַּת, כ׳ מַתַּתִי), מתנה, טנחה, תשורה.

נ

נ, האות הארבע עשרה באב״ע העברי ושמה — נון; ט״ס, המשים.

נ׳, ר״ת, נקבה (בדקדוק); נפטר, מת.

נָא, מ״ק, מלה להורות בקשה, להשות להפצו את וולתו, או להוראת בקשת רשות לעשות דבר, או להוראת ההזדמנות (בהוראת: הָבָה); בצווי בשלילה (באוהרה) הבוא בין טלת ״אַל״ ובין הפעל בעתיד: אַל נָא תַּעֲשֶׂה; וכן תבוא אחרי הטלים: אִם, הַבָּה, הָבָה, אַיֵּה, אוי, וכיו״ב בהוראות הנ״ל; *אָנָא, אני (בירושלמי).

נָא, ת, שאינו צלוי ואפוי כל צרכו (בשר); *שלא נשרף בכבשן כל צרכו (כלי חרס).

נ״א, ר״ת, נסחא אחרינא (נוסח אחר); נביאים אחרונים.

[1] מתקית глицерин, Glycerine

נאד, ז, (ר׳ נאדות), חמת, שק טעור לשים בו נוזלים (טים, יין, שבן, חלב וכיוצ״ב).

(נָאָה, נָאוֹת) נָאוֹת־, מקום כריעה; טעון, משכן.

— נְאוֹת מִדְבָּר, ז, מקומות מושב וטרעה במדבר, גרועה, מקום צמחים וטים במדבר.

(נאה) נָאָה*, ס״ו, יפה, קשט. הִתְנָאָה*, התיפה, התקשט, התהדר; הראה, קבל הנאה, מצוא תועלת, מצוא ענג.

נָאֶה, ת, יפה, נוה, נעים, נחמד; ראוי, הגון.

— נָאֶה כְּמַרְגָּלִית*, נאה מאד.

— נָאִים דְּבָרִים כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים מִפִּי עוֹשֵׂיהֶם*, נָאֶה דוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם*, מבטאים לאמר: על האיש לעשות ולהתנהג כמו שהוא מדבר ודורש מאחרים ולא לדבר ולדרש אחרת ולעשות אחרת.

נָאָה*, תה״פ, באֹזן יפה.

נאוה (נָאָה, יִנְאֶה), פ״ע, היה רצוי ונאה ונחמד.

נָאוָה, ת, (נ׳ נְאוָה), נעים, יפה, נחמד, נאה; ראוי והגון.

נְאוּם (בפסקרא: נְאֻם), ז, דבור, אֹמר; דבר׳ (בדבור הכליצי); [0]דרשה, הטפת דברים בפני קהל.

— נְאֻם פְּלוֹנִי־[0], טלה באה בשטרות וכיו״ב לפני שם החותם בעצם ידו.

נְאוּף, ז, נְאוּפִים, ז״ר, משכבי זמה, וגיות.

נָאוּץ*, ז, נדיפה, בוז, שיטת קלון וחרפה על־נדיפה, נאצה.

נָאוֹר*, ת, טלא אור, עושה אור, נותן אור; [0]חכם, משכיל.

נָאוּת[0], ת, יאה, נאה, יפה, נחמד.

נָאוֹת*, נ״ר, יפי, הדר.

נא״כ, ר״ת, נאמר כאן.

נאם (נָאַם, יִנְאַם), פ״ע, דבר, הגד, הגה, אמר; הטף דברים בקהל.

נְאֻם, ר׳ נאום.

נָאֶמָן, ת, נכון, אמתי; שאינו בוגד; שאינו משקר; *שראוי להאמין בו; בא כה״נ; מענה על הכספים.

נֶאֱמָנוּת[0], נ, אמון, אמונים; תכונת דבר או איש שראוי להאמין בו.

נאף (נָאַף, יִנְאַף), פ״ע, שכוב עם אשה משכבי זמה; בגידה בברית; סור מאחרי ה׳ (בהשאלה). נָאַף, נָאוּף. הַנָּאַף*, הַדָּח, הַתעה לנאוף.

נַאֲפוּף, ז, ר׳ נאוף.

נאץ (נָאַץ, יִנְאַץ), פ״י, בזה, מאס בכעס, חלל; קצוף, כעוס. נָאַץ, חלל, בזה, חרף. הִנָּאֵץ, היה לחרפה ולנדוסה. הֻתְנָאַץ*, היה לחרפה ולנדוסה.

נְאָצָה, נָאָצָה, נ, גדופה, חלול הכבוד.

נאק (נָאַק, יִנְאַק), פ״י, האנח, האנק.

נָאָקָה, נ, (ס׳ נַאֲקַת), זעקה, צעקה, זעקה, מַשבר רוח.

נָאָקָה*, נ, נקה, נטל נקבה.

(נאר) נָאַר, פ״י, חלל, הקל כבוד״; גַּוֵּד קֹדֶשׁ; הרוס; בטל.

נָאתָן*, ת, נאה, יפה, נחמד, נעים.

נ״ב, ר״ת, נוח בית (רעיה, אשה); נכתב בצדו או בסופו (ר״ת שטשתטשים בו בסוף טכתב אחרי החתימה כשנזכרים להוסיף דבר אחרי שהחתמו כבר על המכתב [1]).

(נבא) הִנָּבֵא, הטף לקח, דבר דברי חזון; הגד עתידות בהשפעת רוח ה׳; קבל השפעת הדבור מאת ה׳; חבר שירי קדש בהתעלות רוח השיר. נָבַא, הַשְׁפַּע להיות נביא. הִתְנַבֵּא, הִנָּבֵא, דבר דברי חזון, הטף לקח; הבע דברי שיר בנגש קדש; השתגע, הטף טלים ברוח שגעון.

נָבָא*, נָבָה*, נ, ביצת כנים.

נָבַב*, ר׳ נבע.

נָבַג*, ז, נצר, טטע; כוס, נביע.

(נהה) נָבָה* (אֵשׁ), פ״י לַבָּה, העלה להבה עי׳ נסיחה באש.

נָבָה, ר׳ נבא.

נב״ה, ר״ת, נפשו בצרור החיים.

נְבוּאָה, נְבִיאוּת*, נ, השפעת הכח האלהי; דבר חזון, משא; *הנחת עתידות בהשפעת רוח ה׳.

— הִתְנַבְּאוּת (הִתְנַבְּיוּת) הַנְּבוּאָה*, נאי הדברים שנבא ואמר מראש.

נְבוּאִי[0], ת, הנוגע לנבואה, של נבואה.

נָבוּב, ת, ריק, חלול בתוכו; ריק מכל מדע וחכמה.

נָבוּךְ, ת, מבלבל, שאינו יודע מה לעשות.

נְבוּל*, ז, חרפה, קלון, נוול.

[1]) הקוי לשפות זרות N. B. nota bene או Neben Bemerkung

— נְבוּל פֶּה*, ז, דברי נבלה, דברי זמה.

נְבוֹן, ת, מכלכל דבריו בשכל, בתבונה ודעת, שיש בו בינה.

נֹב זְבָח*, ג, מתנה, דברים מיתרים, טותות.

(נבח) נָבַח, יִנְבַּח, פ״ע, השמע קול (כלב);
*(ב״), פ״י, השמע קול והתנפל על־ (כלב).
הַנָּבַח*, הלוש ורפה (קול).

נַבְחַז, נִבְחָן, ז, שם אליל.

נַבָּחָן*, ת, נובח תמיד (כלב).

נָבְחָר, ת, היותר טוב; °עיר שלוח מקהל אל בית קריאי העם.

נָבָט*, ז, ציץ, נצה, ראשית הצמח.

נבט (נָבַט, יִבְּט*), פ״ע, החל לצמח, הַנָּבָט, הַרְאֵה, הַשְׁקֵף. נַבָּט*, ראה חזון. הַבָּט, הסנה העינים לאחד העצמים או לאיזה צד, שים עין על־, שים לב ל־; התבונן בדבר, הסתכל; ראה; הַסנה העינים בתקוה ותוחלת.

נָבִיא, ז, (ס׳ נְבִיא, ר׳ נְבִיאִים, ס״ר נְבִיאֵי), משוח; איש שנחה עליו רוח ה׳; *אחד מספרי הנביאים שבתנ״ך.

— נְבִיאִים*, ז״ר, החלק בתנ״ך הכולל ספרי יהושע, שופטים, שמואל ומלכים (נביאים ראשונים) וספרי ישעיה, ירמיה, יחזקאל ותרי עשר (נביאים אחרונים).

— בְּנֵי הַנְּבִיאִים, חֶבֶל נְבִיאִים, לַהֲקַת נְבִיאִים, צעירים מבחירי העם שהבר נביא אליו ותעודתם היתה להפיץ ידיעת ה׳ בעם.

— הַפְטָרָה בְּנָבִיא*, קרוא את ההפטרה אחרי קריאת התורה בספר הנביאים.

— חָכָם עָדִיף מִנָּבִיא*, משל יחוץ לאמר, כי החכם נחול בעיבו ויודע עתידות יותר מהנביא.

נְבִיאָה, נ, אשה שנחה עליה רוח ה׳; אשה הנביא.

נְבִיאוּת*, ר׳ נבואה.

— דִּבְרֵי נְבִיאוּת*, ז״ר, דברים שאין להם הוכחות בצדם.

נְבִיָּה*, נ, עלי העץ או הצמח יחד; פרחי העץ.

נְבִיחָה*, נ, צעקת הכלב.

נְבִיטָה*, נ, התחלת הצמיחה של נטיעה או של צמח.

נֵבֶךְ, ז, (ר׳ נְבָכִים, ס״ר נִבְכֵי), טקור טי תהום; עמק, מעמק(?).

נבל (נָבַל, יִבֹּל), פ״ע, בלה, הצטמק, כמוש, יבוש (צמח); לאה, חלוש; ירוד מכבוד, שפוך; התפרד והטוט. נָבָל*, שים קלון על־, נַוֵּל; *הטרף (בהמה) על ידי שחיטה; הַשׁר פרות (עץ). הִתְנַבֵּל*, היה לנבלה; הִטְרַף (בהמה) ע״י שחיטה; °שים קלון על עצמו. היה להרפה ולשמצה.

— נָבַל פֶּה*, דבר דברי נבלה וזמה.

נָבָל, ז, (נ׳ נְבָלָה), איש בליעל, איש לא ישר, משחת במעשיו ובמדותיו.

נַבָּל, נֶבֶל, ז, נאד, שק עור למשקים; כלי שיר מכלי נבוב עם נבל עור; כד חרס; *שלחופית השתן.

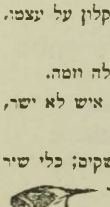

נְבָלָה, נ, תועבה, זמה; נבלות.

נְבֵלָה, נ, (ס׳ נִבְלַת), סנ־ גיית בעל חי שמת מיתה טבעית, או איש שמת לא במיתה טבעית; *נויית בהמה שנטרפה על ידי שחיטה; כנוי לאיש נרפה ושפל ידים; כנוי לאיש משחת במדותיו.

— בַּעַל הַנְּבָלָה מְטַפֵּל בְּנִבְלָתוֹ*, משל יחוץ לאמר, כי מי שהצרה שלו מקיב לשאת אותה בלה; דומה לזה: בַּעַל דַּקָּרָה מְעַיֵּן בְּעֲקִיבָהּ, ר׳ עקי.

נְבָלוּת, נ, בשת, ערוה, תרפה.

נִבְלָת, ר׳ נובלת.

(נבע) הַבָּעָ, הקר טים טמקור; דבר, גלה מחשבות לב; דלוח, עכור (קהלת י׳, א׳).

נִבְצַ״ה, ר״ח, נשמתו בציור החיים.

נָבָר, ת, נקי טָעָן, טהור, צדיק, ישר, תם.

נִבַּר* (נָבַר*, וְנִבַּר*), פ״ע, הפוך, כיה וחפש (הזיר בחרשופו וכדופה).

נִבְרָכָת*, נ, אגם, ברכת מים.

נַבְרֶשֶׁת*, נ, מנורה תלויה בספון.

נגב* (נָגַב*, וְנִגַּב*),

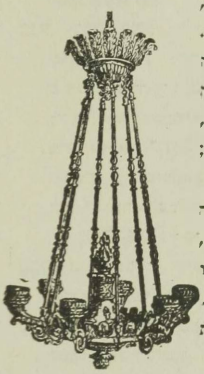

נברשת

פ״ע, יבוש, חרוב.

נֶגֶב*, ט ח ה רשיבות, יבש לחה היצוניית מבנד, נאדמה, מכלי; קנח ונקה. הַנֶּגֶב* נֶגֶב; הדרום, פנה לדרום. הִתְנַגֵּב*, נגב ויבש את עצמו מלחות; התיבש מלחות היצונית (ארץ).

נֶגֶב, ז, פאת דרום; יבשת, חרב; אדמה יבשה והרבה.

(נגד) הִגֵּד, הודיע דבר הדש; בשר בשורה; ספר; אטור; הִגֵּד, הָגַד, התבשר.

— מַגִּיד, ז, מַפֵּר; מבשר; *הרשן בבית הכנסת, נואם; [0]טלאך השתלה לאדם להגיד לו עתידות או לגלות לו נסתרות.

— מַגִּיד שֶׁ״, מבשא בטבון: הכתוב סלמדנו ש״.

— כְּיוָן שֶׁהַגִּיד אֵינו חוֹזֵר וּמַגִּיד*, אין לעד רשות להתחרט מדבורו, מבשא משל על כל איש שאחרי שהוציא מפיו דבור אינו יכול לשוב ממנו.

נגד* (נָגַד*, וְנָגַד*), פ״ע, נהוג, הולך; הלקות, הכה; נזול, הלוך ונגור, זוב. נֶגֶד*, הכה, חשול ברזל; הלקות, הכה בשוט; חשוב ההסך שחושב השני; עשה דבר כנגד דעת השני. הִתְנַגֵּד*, עמוד לנגד׳, קום לקראת׳.

— טוֹבְיָה הָמָא וְזִינְגּוּד מֻנְגָּד*, בשוו במובן: האחד חמא והשני נענש במקומו; ודומה לזה: שכם נסב ומנבאי נור, וגם: הם חמא וכנען התקלל, ר׳ חמא ור׳ נסב.

נֶגֶד, מ״י, טול, לעומת, מצד השני ל׳; בדמיון ל׳, בערך ל׳; בנגוד ל׳; לפני׳, לעיני׳.

— בְּנֶגֶד, טול, לעמת, בהקבלה ל׳.

— מִנֶּגֶד. מרחוק.

נֶגֶד*, ז, מושך ספינה בחבל במים לא עמוקים שזרמם אינו יכול להניע את הספינה; שיט, גוסס בשוט.

נַגְדָּא*, ז, התיש ההולך בראש העדר.

נֶגְדִּי*, ת, שהוא מתנגד לדבר אחר.

נגה (נָגַהּ, יָגַהּ), פ״ע, (יבוא גם עם: עַל׳), האיר, הפיץ אור. הַגִּיהַּ, האיר, העשה אור; *תקן שגיאות בספר תורה; *תקן והסיר את שגיאות הדפוס. הָגַהַּ*, היה מֻגָּה שגיאות (ספר).

— מַגִּיהַּ*, ר׳ מגיה.

— מַגִּיהֵי סְפָרִים*, איש מומנה לברק את ספרי התורה אם אין בהם שבושים.

נֹגַהּ, ז, אור, אור לא נדול ביותר, זהר קרן אור; בצבוע אור, אור חוזר מדבר נאור; *שם כוכב מזהירי באד; אילת השחר [1].

נגה״ד, ר״ת, נגער הדין.

נָגוּב*, ת, מיבש מלחותו החיצוניות.

נְגוּב*, ז, פעלת השנגב והטיבש.

נָגוּד*, ז, התנגדות, היות דבר הסך הדבר השני, דעת איש ההסך מדעת רעהו.

נָגוּד*, ת, טנחל, מולך, מוביל.

[1] נגה Venus

נְגוֹהָה, נ, (ר׳ נְגוֹהוֹת), אור, נגה, זהר אור.

נְגוּן*, ז, (ר׳ נְגוּנִים), שיר, נעים השיר, לחן; שירה, זמרה.

— חָכְמַת הַנְּגוּן*, נ, מוסיקה.

נַגָּן*, ת, איש שנגוּ מפיו דבר.

נגח (נָגַח, יִגַּח), פ״י, דחף והכות בקרנים.

נֶגַח, נגיח; *(בתורה) התנכח בריב דברים.

הַנָּגַח*, עזר לנגח, נזוּם שאחר נגח.

הִתְנַגַּח, הלחם, האבק.

נַגָּח, נַגָּחָן*, נַגָּחָן*, ת, נוגח תמיד בקרניו, שדרכו לנגח.

נָגִיד, ז, (פ׳ נְגִיד, ר׳ נְגִידִים, פ״ר נְגִידֵי), מושל; קצין עם, מנהל, ראש, פקיד; שם לבהמה הוולכת בראש העדר; °מנוי לנשיא היהודים בימי הביזנים; עשיר, אביר, בעל הון רב.

נָגִיד*, ת, נגיע, נוסף, נושה למות.

נְגִידוּת°, נ, שלטון; כח, מטשלה; עשר, עשירות.

נְגִידִים, ז״ר, דברים נכבדים.

נְגִינָה*, נ, פעלת הנוגה בקרנים.

נְגִינָה, נ, פרט על כלי שיר, פעלת המנגן; שירה של שמחה ושחוק, זמרה; °מוסיקה, מערכת השיר; טעם בטלה; מקום ההטעמה והפסקה בטלה.

נְגִינָה, נ, כלי זמר.

נְגִיעָה*, נ, נָגַע, פעלת הנוגע.

נְגִיפָה*, נ, נקישה, הכאה, התנקשות.

נְגִישָׁה*, נ, לחץ, לחיצה, פעלת הנוגש.

נְגִישָׁה*, נ, קריב, קרבה, פעלת הנָגַשׁ והמתקרב אל־.

(נגן) נָגַן, פ״ע, פרוט באצבעות על מיתרי כלי שיר; זמר.

נגס (נָגַס, יִגֹּס), פ״י, נשוך חלק מאכל בשניים כדי מעיטה; לעוס.

נגע (נָגַע, יִגַּע), פעו״י, (עם: ב־), קרב עצם אל עצם; שים יד על עצם מכלי תפוס אותו; פגוע בדבר לריעתו; (עם: אל־) בוא עד־, בוא אל־. הִנָּגַע, הכה, הנגף בטלחטה.

נְגַע, הכה; נגף; הבא נגע צרעת. נָגוּעַ, הנגוע. הַנּוֹגֵעַ, פ״י, הקרב דבר לדבר; נרוֹם לנגע; (־ל־*), היה שיך ל־; פ״ע, ירוד או עלה עד־, בוא אל־; בוא (זמן); (־ל־) חול מקרה; בוא דבר על־; (־יַד) השג דבר.

הִתְנַגֵּעַ*, היה מנגע.

— נוֹגֵעַ בְּדָבָר*, נוֹגֵעַ בְּ־*, ת, מי שיש לו נגיעה ושיכות לדבר, שיש לו יחס לדבר ולא יוכל לישפט עליו משפט בלתי משחד.

— הַנַּע עַצְמְךָ*, חַאר לעצמך; למשל, נמוך.

— הִנִּיעוּ יָלַיִם אֶת־*, באו על־ צרות רבות מאד.

— אַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ*, כשבא למקומו של ידוע לאמר: אל תאשים את האחר על מעשהו בטרם שהיית במצבו.

נָגָע, ז, (ר׳ נְגָעִים, פ״ר נְגָעַי), צרה, אסון, מגע, מקרה רע; תוכחת אלהים; צרעת.

— נְגָעִים*, שם מסכת בתלמוד.

נְגָעָה*, ר׳ נָגע.

נגף (נָגַף, יִגֹּף), פ״י, (יבוא גם עם: ב־, על־, לפני־), הקש בדבר; הכה וסצוע; הכה, הכת; להוון, הצק, ענה; הכה בקר; הכה והרוג בטלחטה. הִנָּגַף, הֻכָּה בטלחטה. הַגָּף*, מגור, פתום. הִתְנַגֵּף, הִכָּשל, הֻכָּה, הנקש בדבר.

נֶגֶף, ז, מכשול; מכשול; נכשה, טבת דבר.

(נגר) הָנַגָּר, נזול, המשך (טים); השתפך, התפרץ מטקומו; *הגרר, הסחב. נַגָּר*, עשה מלאכת הנגר, נשור בטשור. הַנָּר, סחוב וגרור טטה; שפוך; שפוך הוכח; שפוך דם בחרב. הָנַגָּר, הֻשפך, נזול.

נַגָּר*, ז, חרש עץ, עושה כלי בית מעץ; חרש, אטן; חכם ובעל תחבולות.

— מַה נֶּגֶר הוּא*, עד כמה הוא אבן חרון ויודע היטב איך ל־.

נֶגֶר*, ת, נחל, משחסך, שטבעו להשתסך (סיס, חלב, יין, וכיו״ב).

נֶגֶר*, ז, צנור המוביל את הסיס, תעלת הסיס; בריח; טוס סונר.

נַגָּרוּת*, נ, טלאכת הרש העץ; אֲמָנוּת, כשרון טלאכת מחשבת.

נַגָּרָ״, ת, נמשך ומַדְבֵּק; נמשך אחרי־, ר׳ נרי־.

נגש (נָגַשׁ, יִגַּשׁ), פ״ע, לחוץ, דחוק; תבוע בחוקה, דרוש בחוקה לשלם חוב. הַנָּגַשׁ, האנס, הלחץ, הדחק.

נגש (נָגַשׁ, יִגַּשׁ), פ״ע, (לְ־, אֶל־, עַל־, עַד־, הַגָּה, הָלוֹם), קרוב עד נגיעה, בוא אל־, הלוך אל־; (־בְּ־), דבוק ב־. הֻנַּגַּשׁ, נָגוּשׁ; הֻפְנַשׁ, הֻקְרַב יחד. הַנָּגַשׁ, הבא אל־, הקרב; הבא קרבן; סדר והחש טעשה. הֻנַּגַּשׁ, הובא. הִתְנַגַּשׁ, התקרב, התחבר, °הִקָּקֵל אחד בשני, התנגף אחד בשני.

נֶגֶשׁ, ר׳ נוגש.

נַגָּשָׁן*, ת, נַגָּד, נגחן (שור וכיו״ב).

נָד, ז, תל מרומס; עמדר טים; נאד.

נָדָ°, ת, שוא נע, ר׳ שוא.

נדב (נָדַב, יִדֹּב), פ״ע, (־בְּ־, °הֵרִיחַ), עורר, העד למעשה טוב או להרטת תרומה לה׳; תת נדבה. הִתְנַדֵּב, התעורר בחפצו למעשה טוב; תת נדבה.

נָדָב*, ת, נתן בנדבה.

נְדָבָה, נ, (ס׳ נִדְבַת, ר׳ נְדָבוֹת, ס״ר נְדָבוֹת), קרבן מתנה; תרומה, מתת ברצון טוב; חסך לב.

— נֶפֶשׁ נְדָבוֹת, ז, נפש ברכה.

— מִנְחַת נְדָבָה*, נ, מנחה שמקריבים על המזבח בתור נדבה ולא בכפיה על חטא.

נְדָבָךְ*, ז, (ר׳ נְדָבָכִים*, נְדָבָכוֹת*), שורת אבנים או לבנים בקיר, טור אבנים או עצים.

נְדָבָן*, ז, נדיב, בעל לב טוב.

נְדָבָנוּת*, נ, טבע הנדבן, נדיבות, נטיה לתת נדבות.

נְדָבָקָ״, ת, (לְ־), מחלה המדבקת באיש לאיש.

נדד (נָדַד, יָדֹד, יָדַד), פעו״י, נוע ונוד ממקום לְמקום; ברוח, נוס; הֶעתק ממקומו; נתור וקפוץ לאחור טפחד או טרגש אחה; לא עמד קבוע במקומו; התנועע כה וכה; הנע, הנף; (־שָׁנָה), לא יכול לישן. נָדַד* (שָׁנָה), הרחק שנה. הֲנָדָה, ההדק ממקומו. הֻתְנוֹדַד, התנועע הנה והנה; קפוץ אחור. הִתְנַדֵּד*, זוע ממקום למקום; התרחק מ־.

— שֶׁן נוֹדֶדֶת*, נ, שן שהיא מתנועעת בפיה.

— נָדְדוּ הַשָּׁמַיִם כָּסְאוֹ*, האלהים הניד אותו ממשלתו.

— הַר שֶׁכָּכֶם צִפּוֹר נָדְדָתִי*, ממשא משל לאמר: הגדול שבכם הניו פחדן ומוג לב ובורח מצפור פורחת או מקול עלה נדף.

נְדָדִים, ז״ר, ר׳ נדודים.

(נדה) נָדַד, הרחק, הדוף; *תת חרם ונדוי על־. הִתְנַדָּה*, היה בחרם ונדוי.

נָדָה, ז, מתן דורים, שכר אהבים; °מהר יתן נדוניה.

נִדָּה, נ, מצב של טמאה; תועבה; כוחדות; דם איח הנשים; הויה, זריקה; °שם אחת מטסכתות התלמוד בסדר טהרות.

נָדָה*, ת, אשה ביטי טמאתה.

נָדוּד*, ת, מתנועע כה וכה (שן).

נְדוּדִים, ז״ר, חסר שנה, אי האפשרות לישן; התהפכות מצד אל צד; מצב הנע והנד.

נִדּוּי*, ז, השלת הרם מבדיל מתוך העדה; הרם שבתה.

נְדוּנְיָה*, נ׳, מתן נכסים ומלבושים מצד האב לבתו בנשואיה, נדה; ר׳ נכסים, נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל.

נָדוּד*, ת, שאינו שכיח, שאינו רגיל.

נדח (נָדַח, יַדַּח), פ״י, הנף בכח, דחוף ותקוע ב׳. הִנָּדַח, הִדַּחַף הלאה, הִדַּחַף והִדַּרַף; סור מדרך הישרה; הִנָּרַשׁ והִגָּלה; היה נסוג ומסוג; תעה בדרך. נָדוּחַ, התלכד והתעבה(?). הַדָּחָה, הַתָּעָה מן הדרך, הוליך תועה; הֶרְחֵק והברה; השלך והטל על׳. הַדָּחַף, הֶרְדֵּף והדחף.

נָדַח, ת, תועה מן הדרך; גָּלוּי מטקומו.

— עִיר הַנִּדַּחַת, נ, עיר שרֻבָּתָּה יושביה לעבד עבודה זרה.

נָדִיב, ז, שר, נסיך, בן טרום עם הארץ.

נָדִיב, ת, (נִדִיבָה), אוהב צדקה וחסד, עושה טוב וחסד, איש נכבד.

נְדִיבָה, נְדִיבוּת, נ, רוח חסד, עשית טוב, אהבת צדקה וחסד.

נְדִירָה*, נ, סירה קטנה.

נַדְנָן, ז, ברכה שכוכסים בה בגדים; בין ארבה.

נֶדֶן*, ז, בין זית טוב ומלא מיץ.

נָדִיר*, ת, שאינו תדיר, שבא לעתים רחוקות.

נַדְלָ*, ז, בין שרץ מרבה רגלים החי במקומות חשוכים ולחים בארצות החמות [1].

נִדְמָה*, ת, ולד בהמה או חיה שאינו דומה לאבותיו.

נָדָן, ז, ר׳ נַדָּה; תער החרב; תיק.

— נָדָן הַנְּשָׁמָה*, ז, כנוי לגוף. גדל

נַדְנַד*, ס״י, הנד, הנע כה וכה; הנף, טלטל.

הִתְנַדְנַד*, התנועע, התנודד.

נדנדות

נַדְנְדָה*, נ, ערש מתנועע, לוח תלוי קשור משני קצותיו בקצה שני חבלים משולשים להתנודד עליו; לוח נתון באמצעותו על מסעד, ועל שני קצותיו יושבים שנים ומתנודדים ויכושוכ עולה זה יורד.

נַדְנוּד*, ז, התנועעות כה וכה; חסץ, תשוקה; קרבה לדבר, *רסיון לדבר.

נדף (נָדַף, יִדֹּף), גם (נָדַף), פ״י, זרה וחסין; הורק דבר קל ממקומו בנשיפת רוח; *תת ריח. הִנָּדַף, הוזר והסר אל כל רוח. הִתְנַדֵּף*, עלה מהר וכלה.

נדר (נָדַר, יִדֹּר), פ״י, (גם עם לָ׳), קבל והתחיב (עפ״י רב בעת צרה) להביא קרבן או לתת צדקה או לעשות מעשה טוב או לעשות מעשה רע; *(-בָּן), אסור על עצמו הנאה מאיזה דבר. הִנָּדַר*, היה מָשְׁבָּע ומחֻיָּב ועומד להמלא. הַדָּר*, חַיֵּב את חולתו בנדר; שים נדר על אחר. הֶדֵּר*, הנדר; היה אסור בהנאה מאיזה דבר.

נֶדֶר, נֵדֶר, ז, קבלת חיוב על עצמו להביא קרבן או לעשות מעשה טוב; הדבר שנדרו להביאו לקרבן.

— הַתֵּר נֵדֶר, בטל נדר, בַּרְשׁוּת לא לָקִים את הנדר.

— נְדָרִים*, שם אחת ממסכתות התלמוד בסדר קדשים.

נָדָר*, נַדָּרָן*, ת, (נ׳ נַדָּרִית*, נַדָּנִית*), הרגיל לנדר נדר על נקלה.

נָהַ, ז, בכי, מספד, נהי.

נ״ה, ר״ת, נטי הכי; נר הבדלה.

נָהָג*, ז, הרגל, דרך, מנהג; דרך חָקוּת החיים

[1] נדל сороконожка, Tausend-fuss, mille-pieds, milleped (myriapoda).

שנוהגים בהם בני האדם.

— בְּנֹהֲגוֹ (בְּנוֹהֲגוֹ) שֶׁבָּעוֹלָם*, המנהג המקובל והרגיל הוא כי־.

נהג (נָהַג, יִנְהַג), ס״י (יבוא גם עם בָּ־), נחה הבהטת לפרעה; משוך עגלה: הוליך, הוביל, הדרך; *היה רגיל באיזה מעשה. נָהַג, הסע הלאה, נחה, נהל; נתון קול: נאקה, המה (נחום ב, ח׳). הִנְהִג*, הוביל והבא; נהל, נחה; שים להק ולכנהג. הָנְהַג*, היה להק ולכנהג. הִתְנַהֵג*, הלוך בדרך, התהלך כ־; עשה לו למנהג.

— נָהוּג כָּבוֹד בְּ־*, הראה סגני כבוד לאיש.

נָהֲגוֹ, ז, מיבול ומוליך, ביחוד קבל השם לטיבול שכונית.

נהה (נָהָה, יִנְהֶה), ס״ע, נשוא קינה; האנח; שאוף ל־, התאנין ל־. הֲנָהוֹת, התאונן, דאוג ל־; המשך אחרי־(?).

נַהוּג*, ז, פעלת הנוהג, הובלה, הולכה.

נָהוֹר*, נְהוֹרָא*, ז, אור, זהר.

— סָנֵי נְהוֹר*, ז, עור, שאינו רואה.

— בִּלְשׁוֹן סָנֵי נְהוֹר*, תה״פ, במובן מהפך.

נָהִי, ז, יללה, אנחה, בכי.

— נְהִי נָהְיָה, קינת מספד, שירת קינה(?).

נְהָיָה, נ, נהי, יללה, אנחה.

נָהִיל*, ת, כפוי, שהניסו אותו בכברה.

נְהִימָה*, נ, המיה (יונה); קול הנוהם; שאנה, נהמה.

נְהִיקָה*, נ, קול צעקת החטור, נעירה.

נָהִיר*, ת, נאור, בעל שכל; (ל־) יודע בבירור.

נהל (נָהַל), ס״י, (יבוא גם עם בָּ־, לָ־), נחה, נהג, הוליך; עזר, תמך; כלכל, נתן אֹכל; עמוד בראש עניו והנהג אותו; *כבוש, הניף בכברה. הִתְנַהֵל, הלוך ונסוע בנחת הלאה.

נַהֲלָל, ז, מנרש, מקום טרעה(?); בין קוץ(?).

נהם (נָהַם, יִנְהַם), ס״ע, (גם עם בָּ־, לָ־, עַל־), המה בקול היוצא מהגרון; התאונן והשמיע קול המיה; שאוג, נתון קול כאדם (אריה); השמיע קול שאון ורעש (ים).

נַהַם*, ר׳ נחום.

— נָהוּם כְּיוֹנָה*, בכה, האנח והתאבל.

— אֵין אֲרִי נוֹהֵם מִתּוֹךְ קָפָה שֶׁל בָּשָׂר*, משל לאמר כי על פי רב הושאים מרב טובה ולא ממחסור, מעין זה: וישמן־ויבעט.

נַהַם, ז, נַהֲמָה, נ, קול שאון; *שאנה; *אנחה.

נַהֲמָא*, ז, לחם, פת.

נַהֲמָה, ר׳ נחם.

נהק (נָהַק, יִנְהַק), ס״ע, שאוג, זעק בקול הגרון; *קרוא בקול (הטור).

— אֵין הַחֲמוֹר נוֹהֵק אֶלָּא מִתּוֹךְ בְּפִיפָה שֶׁל חֲרוּבִים*, משל לאמר כי על פי רב הושאים מרב טובה ולא מכחסור, מעין זה: וישמן־ויבעט.

נהר (נָהַר, יִנְהַר), ס״ע, (יבוא גם עם לָ־, אֶל־, עַל־), שאוף והמשך ל־; שטוף והמשך; נסוע והלוך; היה מלא אורה; הצהל שנים; זכור, שטור בלב. הִנְהַר*, הָאִ־, הַשְׁכֵּל.

הָנְהַר*, היה מקסה אור.

נָהָר, ז, (ס׳ נְהַר, ר׳ נְהָרִים גם נְהָרוֹת), נַהֲרָא*, ז, שטף מים רבים; נחל נדול; דרך מים רבים השוטפים אל הים.

— נַהֲרַיִם, שני הנהרות סרת וחדקל.

— נָהָר דִּי נוּר*, ז, נהר אש; *נהר אש בניהנום של מעלה היורד על־אשי הרשעים אחרי המות לזקקם (לפי דעת המקבלים); שביל החלב, הרצועה הלבנה הנראית בשמים בליל כוכבים בחיר.

— נַהֲרָא נַהֲרָא וּפַשָּׁטֵיהּ*, (לכל נהר

זרטי, משל הטוני, שכונתו: בכל מקום הולכים אחרי מנהגי המקום וחקותיו ודרכי היוי.

נַהֲרָה, נ, אורה, אור היום.

נוֹא*, ז, נוי, יפי.

(נוא) הֲנָא, (נם עם ל־, מ־), מנוע מעשות, הפר, בטל.

נוֹאָם, ז, מישיב לדבר, דברן, טליין, איש שפתים.

נוֹב (נָבַב, נָנוֹב), ס״ע, (נם בָּ־), צמוח, עלה ושגה; הביע, הרצות דברים. נוֹבַב, יַוה, דשן; הַפרה.

נוֹבֶלֶת, נ, סרי לא בשול שנפל מן העץ (כיהוד תאנה וחמר); *דבר דומה מעט לדבר שני אבל באמת אינו כמהו.

נוֹבַע, ת, נַקר טים.

נוֹבַר*, ת, נחפש על ידי הפיך והסירה.

נוּגָה, ת, נעצב, אבל.

נוֹגָה, ר׳ נגה.

נוֹגֵשׂ, ת, מַטָּה לרדות מְשָׁעבדים לעשות מלאכתם; לוחץ, מעיק; נוהג ומריץ בחבות (איוב לט, ז).

נוד (נָד, נָנוּד), ס״ע, (נם עם בָּ־, לָ־, בָּ־), התנועע הנה והנה, התנודד, התטושט; הטלטל ממקום למקום, לא היה קביע במקום; פסוח על שתי הסעיפים, לא עמוד על דעתו; נוס הנה והנה; אבוד וכלה; הגע הראש והצטער על־. נָדַד*, ר׳ נדנד. הָנַד, טלטל, הנע; הגע הראש והצטער על־; הַבריח והַנדה; °נשא כשוא נע. הִתְנוֹדֵד, הסתער, חרוד ודאוג ורגוז.

נוֹד, ז, שלשול, נדידה; ר׳ נאר.

נָדָד*, ז, נע ונד, מתנודד ממקום למקום.

נוה (נמקרא נמצא רק בעתיד: יָנָוֶה), ס״ע, נוח, מצוא מנוחה, הרגע. הָנְוָה*, התיפה.

נָוֶה*, יָפה ונקשט. הַנְוָה, נָוֶה, יָפה, פאר;

הלל, יפי דבר. הִתְנַוֶּה*, הָנְוָה, התיפה, התהדר.

נָוֶה, ז, (בדבור המליצי), מושכן, מעון; מקום משכן ה׳; מקום מושכן רועים ועדריהם.

— נְוֵה קָדֶשׁ, ז, בית לשושב ביבי הקין, קיצונית.

נָוֶה, ת, יפה, נאה.

נָוָה, נ, משכן רועים ועדריהם; פְּנֵנָה (איוב ח׳ ו); *דירה, מעון.

— נְוֵת בַּיִת, נ, בעלת הבית; °אשת האיש.

נוֹהֵג, בְּנוֹהֵג שֶׁבָּעוֹלָם*, ר׳ נהג.

נוּוֵל*, ז, בעיר; קלון.

נוּז*, ת, שוור, כשור.

נוֹזָל°, ת, שהוא נגר, מושתך ולא קרוש, רופף.

נוח (נָח, נָנוּחַ), ס״ע, (נם עם עַל־, בְּ־, לְ־, אֶל־), הרגע מעבודה או מרוץ, שקוט; מעם מנוחה; עמוד מתנועה; שכון במקום; חנה במקום (צבא); שכוב; (״יַד״) הכבד יד על; (רוּחַ), היה רוח נבואה על איש; *(נֶפֶשׁ), מות, גוע. הָנִיחַ, הרגע, תת מנוחה, השקט; שים רבר במקום; (״רוּחַ״) שכך בעם. הַנִּיחַ, שים רבר במקום, השאר; עזוב; השלך בבח; עזוב בלי השגחה; הרפה מ־, נתן ל־ לעשות; *קבל רבר או רעיון כיסוד קים ואמתי; °נמא כשוא נח. הֲנָחָה, הושם במקום. הוֹנַחַ*, רָאה מנוחה, קבל מנוחה, היה במנוחה.

— נוֹחַ לְ־ שָׁ־, מוטב, יותר טוב.

— נָח נַפְשִׁיה דְּ־*, מת, גוע פלוני.

נוֹחַ, ז, שקט ומנוחה; מקום מנוחה, משכן מנוחה.

— נוֹחַ־נֶפֶשׁ*, ז, נפטר, מת, נעזב; עליו השלום.

נוֹחַ*, ת, נעים, טוב; רצוי; שפל רוח, עָנו, מתנהג בנחת; קל, מהיר, שיכול להיות על נקלה.

— רוּחַ־ נוֹחָה מִ־*, סלוני שבע רצון מ־.

— נוֹחַ לְכָעוֹס*, כועס מהר, מהיר חמה.
— נוֹחַ לְרָצוֹת*, מתרצה ומתפייס מהר, אינו שומר כעסו ושוכחו על נקלה.
נוֹחַ*, תה״פ, יותר טוב; קל, על נקלה.
נוֹחָה*, נ, מקום למישב או למשכב, מקום מנוחה.
נוֹחַשׁ*, ז, מנחש, קוסם, מכשף.
נוֹט (נָטָה, נָטוּי), פ״ע, התנודד, התמוטט.
נָטָה*, ת, (ר׳ נְטָיִים*), תופס החנה בספינה; משוט.
נוֹטָה*, ת, לא ישר, סוגה הצדה.
— נַעַל נוֹטָה*, נ, נעל שהתעקמה על ידי הליכה ונוטה הצדה.
— רַעַת נוֹטָה*, נ, דעה קרוב מאד לאמת; דעה שאפשר לקבלה כדבר אמת.
— בֵּית דִּין נוֹטֶה*, ז, בית דין מטפסר לא ווני בנוגע לחבריו שאי אפשר שיהיה מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.
נוֹטָר*, נוֹטָרוֹן*, נוֹטָרִיוֹן*, ז, סופר הקהל, הנאמן בערכאות.
נוֹטְרִיקוֹן*, ז, כתיבה בקצורים וראשי תבות (״מכבי״ נוטריקון: מי כמוכה באלים ה׳).
נוֹי*, ז, (ר׳ נוֹיִים*), יפי, קשוטים ליפות ולפאר.
— בַּעֲלַת נוֹי*, נ״ר, אשה יפה מאד.
נוֹכַח*, ת, מי שנמצא במעמד (הפך הנסתר).
נוֹכָחוּת*, נ, המציאות במעמד״, העבדה להיות נמצא במעמד.
נוֹכְחִיוּת*, נ, נוכחות, המציאות במעמד״, העבדה להיות נמצא במעמד.
נוֹלָל, ז, רמאי, זומם להרע; עושה זיופים.
(נוֹל*) נָוַל״, פ״ע, ארוג; השחר ולכלך; הַשחת וקלקל פני״; פָּעַל: הִתְנַוֵּל*, השחת והתקלקל והתלכלך.
נוֹל״, נָוַל״, ז, כסא האורגים.
נַוָּל״, ז, אורג.
נוֹלָד*, ז, דבר שנולד; אחרית, מוצא דבר; עתידות; מה שיבא; מה שנולד בחם שוב ושאסור לאכלו כו ביום.
נום (נָם, יָנוּם), פ״ע, ישון שֵׁנה קלה, ההל בשֵׁנה; *אסור, הנר. נַמְנֵם*, ר׳ נמנם.
— כָּשָׁנָם וְשָׁכַב אָמַר־*, סלהי אבי את הדבר בלי עיון ובלי תשומת לב.
נוּמָה, נ, שנה קלה, נטיה לשנה, תנומה.
(נון) הַנּוּן, היה נדול ורב; האריך ימים.
נוּן, שם האות הארבע עשרה באל״ף עברי; דג (בארמית).
נו״נ, ר״ת, נע ונד; נעשה ונשמע.
(נונה)* הִתְנוֹנְנָה*, הֵרוּה, הלוך ודל, הלוך וכחוש עד למיתה.
נוּם (נָם, יָנוּם), פ״ע, (נם עם ל״, אל״, לְפָנַי״, מֵפָנַי״). ברוח, רוץ והסלט, הסלט בכרוצה; הרם נס(?). הָנִים, הדות נרדם לנוס ולבדח; הַצל, סלט, פַּלֵּט.
נוֹסָח*, נוּסְחָא*, ז, ר׳ נסה ונסחה.
נוּעַ (נָע, יָנוּעַ), פ״ע, (נם עם בְּ־, אֶל־, מִ־, עַד־, אֶל״), נשה לצדדים; תעה ופנה הנה והנה; הלוך ממקומו הלאה; נוד, התמשש. הִנּוֹעַ, הוסף והשלטל. נָעְנַע*, הנר, שלשל, הנף הנה והנה. הָנִיעַ, שלשל והנף הנה והנה; החרך דבר מטנוחתו; סבב, נימם; נשא כשוא נע. הִתְנוֹעֵעַ, הִתְנַעְנַע*, נוע.
נוּף (נָף, יָנוּף), פ״י, (נם עם לְפָנַי״, עַל־), זלף, הזה והטף. נוֹפֵף, הנע והנר הנה והנה. נָפְנַף*, נוסף והתנועע הנה והנה. הָנִיף, הנע הנה והנה; זלף, ולה; כבוד בכבדה. הֻנַּף, הונע אל כל עבר ועבר. הִתְנוֹפֵף*, התרומם, הנשא. הִתְנַפְנֵף*, התנוסף, התנועע.
נוֹף, ז, מקום רם, נבעה; מחוז קטן; ענף, קבוץ הענפים; ראש הר.
נוֹפֶךְ, ר׳ נפך.

נוֹפֶל, ת, נפה, ענף (איוב יד, יח).
נוֹפֶת, ר׳ נפת.
(נ״ץ) ר׳ נצץ.
נוֹצָה, נ, קנה דק נעוץ בעור העוף ועליו נימים (בבקום השער בנוף בע״ח אחדים); קבוץ הנוצות יחד: צמר, שער; °עש לכתב בו.
נוֹצְרִי*, ז, המאמין בתורת הברית החדשה.
— יֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי*, מיסד הדת הנוצרית.
נוק, הנוק, ר׳ ינק.
נוֹקֵד, ז, מגדל צאן, בעל עדרי צאן.
נוֹקְדָן, נוֹקְדָן°, ר׳ נקדן; ר׳ נקרן.
נוֹקְשָׁה*, ז, דבר מקלקל, דבר נשחת.
נוּר°, ז, נוּרָא°, נ, אש; אור.
— דְּצָרִיךְ לְיוּרָא יַפְיַח בֵּהּ°, הצריך לאש ינפח בה, משל עמטי לאטר: מי שצריך לאיזה דבר יעסק בו הוא בעצמו.
— גַּהַר דִּי נוּר°, ר׳ גהר.
נוֹרָא, ת, שהוא לפחד ואימה; נפלא מאד; תה״פ, נפלא מאד.
נוש (נָשׁ, יָנוּשׁ), פ״ע, חלה חלי אנוש (תהלים פ״ח, כ״א).
נוֹשָׁא°, ז, הנוף שעליו ידבר במאמר או בספור, נושא המאמר, נושא הדרוש או החבור; נוף, עצם, דבר.
נוֹשָׁבֶת*, נ, העולם, התבל ויושביה.
נוֹשְׁכוֹת*, ז״ר, אשכלות ענבים מחברים וסבוכים יחד.
נוֹתָר, ז, מה שנשאר (עפ״י רכ: הכשר שנשאר מן הקרבן).
נוֹתָר, ת, הנשאר.
נזה (נָזָה, יָזֶה), פ״ע, (יש אֶל־, עַל־, ב־), נטוף והזרק הצדה; *השטיע קול, נעה (שור).
הַזָּה, השף, זרוק נטפים; השלך, זרוק. הָזֵה, פסה בנטפים.
נָזוּף*, ת, מי שנערו בו, כי שאין מרצים בו.
נזז* (נָזַז*, יִנְזוּ*), פ״ע, התנאה, היה לבעל נאוה.
נזח (נָזַח, יָזַח), פ״ע, (פ״ב), העתק מטקומו, ר׳ זוח.
נָזִיד, ז, (ס׳ נְזִיד), תבשיל, תֶּתח.
נָזִיחַ*, שם כנוי לנזיר.
נָזַיְלָה°, נ, שטף, זרם; מחלת נזילת זב מהאף, ר׳ נזלת.
נְזִיפָה*, נָזִיפוּת*, נ, נערה, תוכחה; מין נדוי וחרם.
נָזִיק*, שם כנוי לנזיר, נזיח.
נְזִיקִים*, (נְזִיקִין*), ז״ר, נזק, חסר, הזק; שם הסדר הרביעי מששת סדרי המשנה שבו דנים ביחוד בעניני נזק בין איש לרעהו ובעניני בתי הדין בכלל.
נָזִיר, ז, איש מקדש להי; נבדל מתענונים; נשטר מטמאה; מתבודד; נסן שלא נזטרו זטורותיה; נסיך, נגיד, נושא נזר שלטון על ראשו; *שם אחת מטסכתות התלמוד בסדר נשים; °טי שקבל עליו נבדר לא לקחת לו אשה; חבר מחברות הנוזרים הנוצריות השונות.
נְזִירָה°, נ, אשה שקבלה עליה בנדר לא להנשא לאיש; ר׳ נזירות; אחת מחברות הנזירות הנוצריות השונות.
נְזִירוּת*, נ, נדר להיות נזיר; התבודדות, התאפקות; °מצב הנזיר; חברת הנזירים.
נזל (נָזַל, יָזַל), פ״ע, (יבוא גם עם עַל־, מִן־), הלוך וזוב, נגור; הסס, הוצק; השף. הַזֵּל, שפוך, הוציא זרם נוזלים.
נַזֶלֶת°, נ, מחלת זוב האף.
נָזֶם, ז, (ר׳ נְזָמִים, ס״ר נִזְמֵי), טבעת לעדי האזן או האף.
— נָזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר, משל על דבר טוב ונאה הנמצא בידי איש נבזה.
נזף* (נָזַף*, יִזַּף*), פ״ע, (ב־), נעור ב־, הוכח את־, נתון בקול על־.
נָזָק, נֶזֶק, ז, (כ׳ נְזָקִים, ר׳ נְזָקִים), הפסד, חסרון,

הזק; *רפי ההספד והתזק.

(נזק) הַנָּזָק*, נשוא חסרון, נשיא הספד; הַהבל. הַזַּק*, גרום הספד וצערת. הָזֵק*, הַתְנַזֵּק*, הנזק.

נָזָק*, ת, בי שהוזיקוהו (הסד: מזק).

נָזָר*, ז, (כ׳ נְזָרִי, ר׳ נְזָרִים), עטרה, כתר, זר על הראש; שער ראש הנזיר; השער המקוף את הצמצה; הקדשה; נדר לחיות נזיר.

נזר (נָזַר, יִנְזַר), פ״ע, קבל על עצמו להיות נזיר. הַנָּזַר, היה מפריש ונבדל מדבר, התרחק מדבר אסור; *היה לנזיר על ידי אחרים. הַנְזֵר, הרחק מדבר אסור; התרחק מדבר אסור; הקדש עצמו להי; עשה איש לנזיר.

נ״ח, ר״ת, נר חנכה; נם הנכה; נשאר היב; נקשת חסין (אבן של שבועה).

נח[0], (שוא נח), ר׳ שוא.

נחה (נָחָה, יִנְחֶה), פ״י, נהוג, נהל בהשגחה, הולך. הַנְחֵה, נחה, הושם במקום; תת מנוחה.

נְחוּמִים, ז״ר, דברי סיום ורצוי; דברי נחמה; רגשי רחמים.

נָחוּץ, ת, נמהר, [0]שיש בו צרך רב, שאי אפשר בלעדיו, שהוא הכרחי; שאי אפשר לרחות אותו לאחר זמן.

נָחוּשׁ, ת, של נחשת, מנחשת.

נְחוּשׁ*, ז, סעלת המנחש והקוסם.

נְחוּשָׁה, נ, נחשת, מין מתכת אדמה יקרה[1]; תחתית הכלי.

נְחוּתָה*, נ, כלי ששוה לשים עליו כלים, מגש.

נְחִילִ*, ז, עדת דבורים שבצורת אחת.

– נְחִיל שֶׁל דָּגִים*, ז, דגים שצדים בפעם אחת.

נְחִילָה, נ, מין כלי זמר, מין חליל; *ירושה, נחלת ירושה.

נְחִיצָה*, נ, להיוצה, דחיקה.

נְחִיצוּת*, נ, תכונת דבר שיש בו צרך והכרח רב.

נָחִיר*, ת, בעל חי שנחרו אותו, שהוכה בדקירה.

נְחִיר*, ז, ח׳ קטן.

– נְחִירַיִם, ״ז, נקבי האף.

נְחִירָה*, נ, הרינה בדקירה; ששיפת דם.

– דַּם נְחִירָה*, ז, הדם שיצא בכחמה שנהרגה בדקירה.

נחל (נָחַל, יִנְחַל), פ״י, (בְּ־, אֶת־, לְ־), תפוס ומצוא אחזה, קבל חלק ונחלה, ירש; קנה לקנין. נָחַל, הַנְחֵל, נתן לאחזה ולמורשה; נתן בהתנה. הִנָּחֵל, קבל, הפך נחלה, נחול. הִתְנַחֵל, הישב ולקוח לו לאחזה; הורש, הנחל.

נָחָל, ז, (ר׳ נְחָלִים, ס״ר נַחֲלֵי), עמק, בקעה בין רכסי הרים; זרם מים שוטף בעמק שבין הרים; שבלת מי מעין או מי נשמים; נהר קטן.

נַחֲלָה, נ, (ס׳ נַחֲלַת, ר׳ נְחָלוֹת, ס״ר נַחֲלוֹת), אחוה, קנין; מורשה, ירושה; חלק.

נַחֲלָה, נ, נחל, נהר קטן.

נַחֲלַת, נ, ר׳ נחלה.

(נחם) הִנָּחֵם, (מִן־, בְּ־, עַל־), שקוט בצער ובינון וכרגז; שקוט בכעס ומחרון; חוס, הטיל רחם; התחרט, המלך, שוב מהרשעה רעה; הצטער על מעשה רע; הֵנַחַם, הנה חבה בנקמה. נַחַם, הֵרגיע נפש איש בדברי פצרי, וביחוד בשעת אבל על מת; רחם; תת מנוחה. נָחוֹם, הונה לאיש מצרה ומינון; מצוא נחמה. הִתְנַחֵם, הִנָּחֵם, הנחם; שאף להנקם.

– תַּתְנַחֵם לְרַגְלֵי מָכַשֵּׁר*, הבעת תודה על תנחומים.

נָחָם, ז, חרטה, סעלת השב מהחשבתו; [0]מוסר לב האיש על מעשהו, חרטה; נחמה.

---

[1]) נחושה mĕдь, Kupfer, cuivre, copper

נָחָם*, ה, בתחרט, שב מטחשבתו.

נֶחָמָה, נ, (ס׳ נֶחָמַת, ר׳ נֶחָמוֹת), הנחה לנפש, רגש נעים מהעבר או מהעתיד המשקיט את הצער והיגון; *השוב אשר יישיב ה׳ לעם ישראל אחר סבלותו; כנוי לברכת „בונה ירושלים״.

— יוֹם הַנֶּחָמָה*, ז, יום תחית המתים.

— אֶרְאֶה בְנֶחָמָה אַפּ״*, שבועה בהוראה: לא אראה בנחמה אפ״; (יש אופנים: שבועה בהוראה: תבוא עלי צרה שאצטרך לנחמה אפ״).

— בַּעַל נֶחָמוֹת*, כנוי לאלהים.

נֶחָמִים, ר׳ נחומים.

נֶחְנוּ, ט״נ, אנחנו, אנו, בלה לנוף הראשון ברכים.

(נחץ) נָחַץ*, פ״ו, מהר, עשה דבר במהירות גדולה.

נחר* (נָחַר*, יִנְחַר*), פ״ו, הרוג בחטה על ידי נעיצת סכין באף או בגרון; השמע קול נשימה מהאף; השמע קול (נמל); תת לדם לזרם מאחד נקבי הגוף; הוציא מיץ מהאף. נָחַר*, השמע קול נהרה מהאף; הרוג בחטה בדקירה.

נָחָר, ז, נְחָרָה, נ, קול היוצא מנשימת האף בחזקה.

(נחש) נָחַשׁ, פ״ו, קסם, הגד וגלה נסתרות על ידי לחשים.

נָחָשׁ, ז, קסם בלחשים, מקסם; *אות וסמן שעל ידו חושב האדם לדעת מראש מה שיבוא.

נח״ש, ר״ת, נדון, חרם, שמתא.

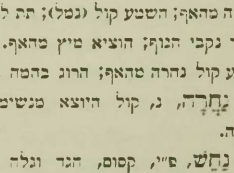

נחש

נָחָשׁ, ז, (ס׳ נַחַשׁ, ר׳ נְחָשִׁים), הי זוחל על הארץ ומכית בארס סיו[1]; *מין חלי עינים על ידי קרום מארך ומתפתל כנחש המכסה את בבת העין; הנבעול שבאמצע הבצל הנשטר לזריעה; °כנוי לאיש רע ומשחית העושה רעה לאחרים גם אם אין לו מזה טובת הנאה.

— נָחָשׁ בָּרִיחַ, ז, נחש ישר בקנה; שם מזל.

— נָחָשׁ עָקֹלָתוֹן, ז, נחש מתפתל הנה והנה.

— נָחָשׁ שָׂרָף, ז, מין נחש מזיק בנשיכתו.

— הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹן*, כנוי לנחש הערום שביטי אדם וחוה (בספור התורה).

— מִי שֶׁנָּשַׁכוֹ נָחָשׁ יָרָא מִפְּנֵי הַחֲבָל*, משל לאמר: טי שקרה לו אסון ירא מדבר הדומה לזה שגרם לו האסון או הפגע.

— אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בְּכְפִיפָה*, משל לאמר: אין איש יוכל לחיות יחד עם אשה רעה.

נַחְשׁוֹל*, רעש גלי טים; סופה בים.

נַחֲשֶׁת, נ, (כ׳ נְחָשְׁתִּי או נְחָשְׁתִּי), מתכת אדמה ירוקה שעושים ממנה כלים שונים גם מטבעות פשוטות[2]; כללי נחשת; סיר נחשת; תחתית הכלי; אבר המין לאשה; מצע המטה, יציע.

נְחָשְׁתַּיִם, ז״ז, כללי נחשת או ברזל.

נְחָשְׁתָּן, ז, שם נחש הנחשת שעשה משה במדבר; °חלודת הנחשת.

נחת (נָחַת, יִנְחַת גם יַחַת), פ״ע, ירוד; ירוד על־, נוח על־; פעול והשפיע על־.

הַנָּחַת, השלך והורד לטמה, הורד ובוא

---

[1] נחש змѣй, Schlange, serpent, snake

[2] נחשת мѣдь, Kupfer, cuivre, copper

לתוך; הכסף. נַחַת, הפל, הוריד. הַנָּחַת, הורדה לארץ, הכרע והפל.

— נְחִית דַּרְנָא נְסִיב אִתָּא, סַק דַּרְנָא בְּחַר שׁוֹשְׁבִינָא*, משל עכמי לאמר: שא אשה שהותה בערך מעך ובחר לך חבר גדול בערך מעך.

נָחַת, ת, (ר' נָחֲתִים), חונה, עובר וחונה.

נַחַת, נ, הורדה, הפלה; דבר הטורד; מנוחה, שלוה; *בסים, כן, דבר עשוי לשים עליו דבר אחר: ענג, תענוג, שבע שמחות.

— נַחַת רוּחַ*, נ, ענג, תענוג, דברים נעימים; השקטת הרוח.

— בְּנַחַת*, תה״פ, בטנוחה, בשלוה; לאט, בסתינות; בלי כעס; בנעימות, בסיום.

נַחְתּוֹם*, ז, אופה, אופה לחם.

נַחְתּוֹמָר*, ז, בית מאפה.

נטה (נְטָה, אָטָה, אֵט, אֵטִי, תְּטֵה, תֵּט, תִּטִי, יְטֵה, יַט, יְטִי, נְטֵה, נַט, נְטִי), פעו״י, פנה הצדה, סור אל־; הפוף, היה כפוף; הסוע, רצה; (״אֲחֲרֵי״), היה עם־, היה לצד; (״טָן״) סור מן־; פרוש, פתוח, ערוך היריעות; הַפנה, כוון אל מטרה; °הנד או כתוב כל מלות הפעל או השם עם הכנויים זו אחר זו (בדקדוק). הַנָּטָה, השתרע, התפשט. הַטֵּה, הַפנה הצדה; הרחק הלאה, הסר מן־; פשוט, שלוח (יד); פתוח וערוך (אהל); פתה, הדה; פנה אל־; כפוף, עקם. הֻטֶּה, היה נוטה; ישוב בהסכה.

— נְטֵה אָהֳלָ, פתוח יריעות האהל; קבוע אהל במקום.

— נְטֵה יָד, הושט, פשוט.

— נְטֵה קַו, פתוח קו הטדה לעריכת בנין.

— נוֹטָה לָמוּת*, קרוב למות, הולך למות.

— הַטֵּה אָזֶן, הקשב ושמוע.

— הַטֵּה מִשְׁפָּט, עות ועקם משפט, שפוט לא בצדק.

— דַּעַת נוֹטָה*, ר׳ נוטה.

— נַעַל נוֹטָה*, ר׳ נוטה.

— בֵּית דִּין נוֹטֶה*, ר׳ נוטי.

נָטוּי, ת, פרוש, פשוט, כושט, שלוח (יד, זרוע וכיו״ב).

נָטוּף*, ז, מה שיעובר על שפתי הכלי בהמלאו נוזלים.

נְטוּפָה*, נ, דבר שמטנו יוהדות שפות.

נָטוּר*, ז, שומר, נוטר.

נְטוּרָה°, נ, כעין נקודה בולטת בקצה קנה הובה, שעל ידה מכוונים את הרובה אל המטרה.

נָטוּשׁ*, ת, העוזב מקום מושבו, מדבר.

— נְכָסִי נְטוּשִׁים*, ז״ר, נכסים שבעליהם עזבו את הארץ או את העיר.

נט״י, ר״ת, נטילת ידים.

נְטָיָה*, נ, תכנית דבר הפונה אל־; עריכה, סדור; פרישה (אהל); °שמת סני״.

— נְטַת הַשָּׁמוֹת°, נְטַת הַפָּעָלִים°, נ, אפן שנוי השמות או הפעלים לפי הבין, הכפפר והנופים וכו׳.

— יְמֵי הַנְּטָיָה°, ז״ר, ימי הוקנה, היפים הבאים אחרי יפי העמידה בחיי האדם.

נְטִיל, ת, עמוס, טלא.

— נְטִילֵי כָּסָּא, ז״ר, עשירים: עכוסי כסף; סוחרים.

נְטִילָה, נ, לקיחה, פעלת הלוקח; לקיחה בגזלה.

— נְטִילַת יָדַיִם*, נ, רחיצת ידים.

— נְטִילַת לוּלָב*, לקיחת הלולב עם האתרוג וכו׳ ביפי חג הפכות.

— נְטִילַת נְשָׁמָה*, נ, הריגה, המתה.

— נְטִילַת צִפָּרְנַיִם*, נ, כריתת צפרני האצבעות.

— נְטִילַת רְשׁוּת*, נ, בקשת רשות והשתתה.

נָטַע, ז, שתיל, צמח נטוע.

נְטִיעָה*, נ, פעלת הנטע והשותל; שתיל, צמח; עין צעיר (עד חמש שנים); בן או תלמיד.

— נְטִיעוֹת בְּטַלוֹת*, נ״ר, נטיעות בקלקלות שלא כדאי ליעבדן.

— קַצֵּץ בִּנְטִיעוֹת*, מכתא מליצי במוכן: למד תורה.

נְטִיפָה*, נ, טין תכשיט של נשים, חרוזי מרגליות לעדי; פעלת המוזל נטפים, הטפת נטפים.

נְטִירָה*, נ, שמירת איבה ושנאה מבלי נקם ומבלי שלם נמול הרעה.

נְטִירוּת*, נ, שמירה.

נְטִישָׁה*, נ, ענף נטוע בארץ; זמרה ארכה; *פעלת הנוטש והעוזב; שריד דבר, שארית, מ״ר שנשאר.

נטל (נָטַל, יִטֹּל, צווי: טוֹל*), פ״י, הרם, הנף והשלך, נשוא; שים דבר כבד על־; *לקוח; קבל; רחוץ (ידים); שאול (עצה); הסר, כרות, קציץ (צפרנים). הִנָּטֵל*, הלקח; חסור, העדר; הפרש, התרם (תרומה וכיוצ״ב). נֶטֶל, נשוא; הרם. הַטֵּל*, תשלך, זרוק והשלך; (־ל־) שים אל תוך; התכסה. הֻטַּל, הָשְׁלַךְ, הזרק; היה מָנוּחַ.

— הַטֵּל בֵּיצִים, המלט ביצים.

— הַטֵּל גְּלָלִים*, הוציא צאה מתוכה (בהמה).

— הַטֵּל מַיִם*, השתן.

— הַטֵּל עַל־*, שים חובה על־.

— הַטֵּל שָׁלוֹם*, עשה שלום, השלם.

— לֹא כָל הָרוֹצֶה לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל*, מכתא כשל לאמר: לא כל אדם יכול לחשב את עצמו לנדול ולנכבד.

נֶטֶל, ז, כבד, משא.

נְטָלָה*, נ, כלי להרים הידים.

נסע (נָטַע, יִטַּע, פ״י, שתול, חקוע צמח או זרע צמח בארץ; הושב על האדמה; הושב עם בארץ; הושב (ארץ); העמיד (אהל); *שים, עשה, נתון. הִנָּטַע, הָשְׁתַּל, התקע בארץ.

נָטַע, ז, (פ׳ נֶטַע, ר׳ נְטָעִים), שתיל, צמח נשוע; נטיעה.

— נֶטַע רְבָעִי*, ז, פרי האילן בשנה הרביעית להנטעו שצריך להביאם לירושלים או לפדותם.

נְטָעָן*, ת, שלאחר יש טענות אליו.

נטף (נָטַף, יִטֹּף), פ״י, נזול טפות טפות; הבע דבר; *ירוד למטה, היה ארוך ונמשך למטה. נַטָּף*, הוריד טפות. הַטֵּף, הַנְטֵף*, שפוך טפות, הרעף; דבר, הבע.

— חָטָם נוֹטֵף*, ז, אף ארוך ביותר ונראה כאלו הוא תלוי על השפה העליונה.

— הִתְחִיל הַנָּשֶׁם מְנַטֵּף*, התחיל הגשם לרדת.

נֶטֶף, ז, (ר׳ נְטָפִים, ס״ר נְטָפַי), טפה, רסיס, אגל נוזלים.

נָטָף, ז, שרף ידוע הנוטף מעצי בשמים; *ענב שהוא בקצה האשכול ומדלדל למטה.

נטר (נָטַר, יִטֹּר), פעו״י, שמור, נצור; הקף דבר לשמרו; שמור עברה ואיבה בלבו; זכור איבה לאיש מבלי לנקם ממנו ומבלי שלם לו נמול הרעה.

נֹטֵר, ר׳ נוטר.

נַטְרוֹן*, ז, מין חמר כימי, ר׳ נתר.

נטריקון, ר׳ נוטריקון.

נטש (נָטַשׁ, יִטֹּשׁ), פ״י, עזוב, הסר דעת מדבר; השלך; הרשה, נתון רשות; התפשט, השתרע; פשוט, חלוץ, הסר, שלוף (ישעיהו כא. טו). הִנָּטֵשׁ, התפשט; היה משלך ועזוב. נָטוּשׁ, העזב, השלך.

נ״ג, ז, נהר, נכר.

נ״י, ר״ת, נרו יאיר; נר ישראל.

נִיא, ר׳ נוא.

נִיאָ*, ז, תנועה הנה והנה (ענפי ע״ן).

נִיאוֹב*, ז, כלי ששואבים בו מים.

נִיב, ז, פרי, תנובה; דבור, טלה; *שן חותכת, השן שבין השִׁנַּיִם הקדמות והטלתעות; עורק, גיד; שכבה של תבן; תבן טעבה.

— נִיב שְׂפָתַיִם, ז, מוצא הפה, דבור; *הטפה העליונה בבע״ת.

נִיד, ז, תנועה, תנודה.

נֵידָה, נ, מכה ראש; גלות; שלטול.

נֵיהוּ*, ט״נ, הוא.

נֵיהִי*, ט״נ, היא.

נֵיוָה*, ז, נוה, משכן, טשן.

נֵיוֹם*, ת, אוהב לישון, אוהב תנומה; מתנמנם.

נֵיוֹת, נ״ר, בית מדרש.

נֵיחָא*, ת״ס, נעים, טוב לשלוני.

— הָנֵיחָא*, (=הָא־נֵיחָא*), זה נכון.

נֵיחָה*, ר׳ ניח.

נֵיחָה*, נ, מצב הנח והנמצא במקום.

נֵיחוֹחַ, (רֵיחַ־), ז, ריח נעים משיב נפש.

— נִיחוֹחִים, ז״ר, קרבנות.

נִיחוּחָה*, נ, מנוחה, מנוח; ענוה; רוח חבלה ורחטים.

נֵיטַל*, ז, ליל הולדת ישו הנוצרי.

נִילוּס*, ז, שם יאור מצרים.

נִים*, ת, ישן.

— נִים וְלֹא נִים תִּיר וְלֹא תִּיר*, ישן ולא ישן, ער ולא ער, לאמר: מתנמנם בכעב של תרדמה לא שלטה ואם קוראים אותו הוא עונה אבל בלי דעה ברורה.

נִימָה*, נ, (ר׳ נִימִין*), חוש, תמונה; שעיה*; מיתר; עלוקה.

נִימוּם, ז, ר׳ נטוס.

נִימוּק*, ז, ר׳ נטוק.

נִימָפָה*, נ, כלה, ארוסה; חצי אלילה.

נִין, ר׳ נון; פרי בטן, נכד; בן אח או אחות.

נִינְוֵה*, ט״נ, הם, הן.

נִיסָה*, נ, מנוס, בריחה.

נִיסָן, ז, שם החדש הראשון לחדשי השנה (בראשית תקופת האבים).

נִיסָנִי*, ת, של חדש ניסן, שנולד בניסן.

נִיעַ*, נָיַע*, ז, ליחה היוצאת מהחטם ע״י עשוש או מהגרון ע״י שעול וכיו״ב.

נִיעָה, נ, תנועה, תנודה.

נִיפּוֹל*, ז, גוהל (של יונה).

נִיצוֹץ*, ז, (ר׳ נִיצוֹצִים* גם נִיצוֹצוֹת*), זיק אש; קרן אור; שפת בים.

נִיר, ר׳ נר.

נִיר*, ז, (ר׳ נִירוֹת*), גליונות דקים עשויים מפחבות, מקש ומחטרים אחרים לכתב עליהם או לעטף בהם דבר.

נִיר (נָר, נָיר), פ״י, בעור עצי השדה באש או עקור קוצי השדה לעשותו ראוי למרע; עבוד ורחוש שדה לזרע.

נִר, נִיר, ז, קרקע בתולה, שדה שתקנידו מחדש לזריעה; חלק ונחלה, אחוה; שורת רוחות; אחיות ותקוה טובה למשפחה או לשבט; נֵר, דבר עשוי לאור; *עבודת שדה להכינו לזרוע; מנור, סליל חוטים; הטכון של הקנים להעלאת חוטי השתי ולהורדתם, הוטי האורג; על של פר או סרה חרשים.

נִ״כ, ר״ת, נביאים, כתובים; נשיאת כפים; נאצר כאן.

(נבא) הִנָּבֵא, נרוש, הדחף.

נָבָא, ת, (כ׳ נְבָאָה, ר׳ נְבָאִים), מְבָה, מְדֻבָּא, שבור ונגוע מיגון ושבר רוח.

נְבָאִים, ז״ר, עצבת, יגון, שבר רוח.

נִבְאַת, נִבְהַ, נ, טין בשם, שרף נוסף מעצים; מסמנים כתושים דק.

— בֵּית נִבְאַת, ז, בית מטכי דברים מתוקים; *בית מסחר רפואות ומסמנים; בית אסף דברים עתיקים.

נִכְבָּד, ז, (ר׳ נִכְבָּדִים גם נִכְבַּדִּים), נשא ורם בערכו, שאחרים מכבדים אותו; עטוּם ומסֻבָּל.

נָכֶד, ז, (ר׳ נְכָדִים), בן דור אחרון, זרע, צאצא; ⁰בן הבן או הבת; בן האח או האחות.

נֶכְדָּה, נ, בת הבן או הבת; בת האח או האחות.

(נכה) הָנְכָּה, היה נָגוּף, הֻכּה. **נָכָה***, הַכֵּה, גרוע, הסר מחשבון. **נָכֶה**, הַכֵּה. **הָכָּה**, הלום, הַלְקה, נגוף ביד או בכלי; הרוג, המת; השחת, קלקל; הרוס (עיר); הפל והוריד; (*שָׁרֵשׁ), השריש שרש בארץ; *(קוץ), דקור. **הֻכֵּה**, היה הלום; הֻכָּה בהלומות; התקלקל, השחת.

— **הַכּוֹת בַּלָּשׁוֹן**, הלשין, דבר שטנה על אחר; הוציא לעז על־, הוציא דבה על־.

— **הַכּוֹת גַּלִּים**, הכסה בגלים; זעוף, נעוּש, רעיש (ים).

— **הַכָּה כָּף**, מחוא כף אל כף משטחה.

— **מַכֵּה שְׁחִין***, מצ״ע.

— **מַיִם מַכִּים***, ז״ר, מים באושים ונשחתים.

נָכֶה, ת, (ס׳ נֶכֶה, ר׳ נְכִים), בעל מום, מֻכֶּה.

נָכֶה, ז, (ר׳ נְכָיִם), מחבל, רגיל להכות.

נְכוּי*, ז, ר׳ נכיון.

נָכוֹן, ת, ישר, אמתי; טוכן ומזומן; חזק.

— **אֶל נָכוֹן**, (לָנָכוֹן⁰), תה״פ, באמת, באמונה.

נְכוֹנָה, נ, אמת, צדק וישר.

נְכוֹנוּת⁰, נ, טבע דבר או איש שהוא נכון ואמתי.

נְכוּשׁ*, ז, הסרת העשבים הרעים מבין הצמחים בגן או בשדה.

נָכַח, (כ׳ נָכְחִי), תה״פ, (אֶל־, עַד־, לְ־), מול, נגד, ישר מול פניו; ⁰(בדקדוק) הגוף שאליו מדברים.

נָכְחָה, ת, (ר׳ נְכֹחִים), ישר נגד, ישר מכוון; טָבָון במישרים.

נְכֹחָה, נ, **נְכוּחוֹת**, נ״ר, צדק וישר, ארח ישר.

נָכִי*, ז, נכוי, מה שמסירים מהשבון או מדבר.

נָכִי⁰, ז, מחלת השתוק, מיתת האברים.

נָכְיָה⁰, נ, **נְכָיוֹן**⁰, ז, גרעון, מגרעה, המעטה.

נָכִיל*, ת, רמאי.

נְכִית*, נ, גרעון מחשבון או מחוב.

נכל (נכצא רק בהוה: **נוֹכֵל**), **נָכַל**, פ״ע, זמם מרמה. **הִתְנַכֵּל**, זמם רעה, התיעץ לדבר בליעל.

נָכָל, ז, (ר׳ נְכָלִים, נְכָלִי), מרמה, עצת בליעל; *חטר שבו מצֻיים הכרים אחרים ע״י הערמות וכדומה.

(נכם) נְכָמִים, ז״ר, מקנה, צאן ובקר; הון, עשר, קרקעות, בתים.

— **יָצוֹא נָקִי מִנְּכָמָיו***, אבר כל הונו.

— **יָרוֹד לְנָכָמִים***, קבל אדרבתא מבית דין על נכסי איש בעד חוב וכיו״ב.

— **יָרוֹד מְנָכָסִים***, היה לעני, הורש.

— **נְכָסִי רַגְלַיִם***, **נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אֲחֲרָיוּת***, ז״ר, מטלטלים, חפצים שיכולים להעביר ממקום למקום.

— **נְכָסֵי דָלָא נַיְדֵי***, **נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֲחֲרָיוּת***, מקרקע, נכסי קרקעות, נכסים שאי אפשר לטלטלם ולהעביר ממקום למקום.

— **נְכָסֵי מֶלוֹג***, ז, נכסים שהאשה מכניסה לבעלה והם נשארים ש׳׳ם לה והבעל אוכל פֵּרותיהם.

— **נְכָסֵי צֹאן בָּרְזֶל***, ז, נכסים שהאשה מכניסה לבעלה ועוברים לרשותו והוא חיב לשלם לה מחירם בנרשו אותה או בטותו.

נִכְפָּה*, ז, (נ׳ **נִכְפִּית***), חולה נופל, חולה בחלת הנופלים, חולה בכיסה, ר׳ נפילה, חלי הנפילה.

נִכְפָּל⁰, ז, (בחשבון), הכפר שאותו מכפילים בהכפר שני (כופל).

(נבר) הַנָּבָר, הָדוּעַ לְעַיִן; הִבְדֵּל כ״; הִתְחַפֵּשׂ כאחר; *הוֹדִיעַ וְהִגְלוּת. נָבָר, כהד, כחש; חשוּב לזר; לֹא לִדְעַת; טפוֹר לרשות אחרים; חָבֵר, יִדּוּעַ מַהוּת עצם אחרי היותה בלתי יִדּוּעָה; יִדּוּעַ מַהוּת עצם; הבדל בין עצם לעצם; יִדּוּעַ, הבן; הוֹתֵר אִישׁ לטוֹב עַל אַחֵרִים; *נרוֹם שׁאחרים יכוּוּן; הסכם. הוֹדֵה. הֻכַּר*, הוֹדֵעַ. הִתְנַכֵּר, הִנָּכֵר.

— הַכֵּר לְטוֹבָה, עשׂוּת טוֹב ל־.

— הַכֵּר מְקוֹמוֹ*, יִדּוּעַ אֶת עִכּוּבוֹ.

— הַכֵּר פָּנִים, חרוּץ מִשׁפּט לֹא בצדק וישׁר כי אם לפי כבדוּ או בזוֹתוֹ את הָעוֹמֵד לִמִשׁפּט.

נָבָר, נֶכֶר, ז, (כ׳ נְכָרִי), אסוֹן, סִגוּף, צִיר (איוב לא. ג. עובדיה יב.).

נָבָר, ז, ארץ עם זר; דבר זר, ענין זר; בְּשֵׂדֶה בן הַרְגִּיל.

— בֶּן נָבָר, ז, בן ארץ אחרת, בן עם אחר.

— בַּת נֵכָר, נ, בת עם אחר, בת ארץ אחרת.

נָבָר*, ת, יִדּוּעַ וּטוּבָן, שׁאפשר לְהַכִּיר בּוֹ.

— נְבָרִים דִּבְרֵי אֱמֶת*, מִשׁל יִדּוּעַ לאמר: דברי אמת אפשׁר תמיד לְהַכִּיר עַל נקלה כי הם נכוֹנים ואמתים, ויש שׁהכוונה: נְכָרִים הַדְּבָרִים האמוּרים כי הם אמתים ונכוֹנים.

נָבָר, ת, (כ׳ נְבָרָה), אחר, איש זוּלתי הַמְדֻבָּר; בן עם זר; לֹא רגיל, בּוֹזֵר; *לֹא יְהוּדִי.

נָבְרִיָּה, נָבְרִית*, ת״נ, בת עם זר; בּוֹזֵרֶת, לֹא רגילה. נ, סוֹרֶרֶת, זוֹנָה; °לֹא יְהוּדִיָּה.

(נכש) נָכַשׁ*, פ״ו, בער קוֹצים מִגָּן, הוֹצִיא עשׂבים רעים עם שׁרשׁיהם מִבֵּין הַצְּמָחִים.

הַכָּשׁ*, הכה; נשׂוך; נרוֹם לנשׁך.

נֶכֶת, ר׳ נכאת.

נ״ל, ר״ת, נראה לי; נוֹכַל לאמר; נוֹכַר לִמְעָלָה; נִיחָא לִיבָּא.

נל״ד, ר״ת, ר׳ נלע״ד.

נל״ה, ר״ת, נחי לפד הא, (הקדוק).

(נלה) גָּלָה, ת, דבר עקם, לא ישׁר.

נלו״ז, ת, דבר עקם, לא ישׁר.

נלע״ד, ר״ת, נראה לפי ענוּת דעתי.

נ״מ, ר״ת, נִפְקָא מִינָה (ההבדל הוא כ׳).

נְמָבָה, ת, טאוֹם, נבוּה.

נָמוּךְ*, ת, לֹא גבוּה, שׁפל; תִּתָּנוֹן (בנגוד לעליון).

— נְמוּכֵי רוּחַ*, ז״ר, עֲנָוִים, שׁפלי רוּח, לֹא גאים.

— רוּחַ נְמוּכָה*, נ, עֲנָוָה, שׁפל רוּח.

נְמוּס*, ז, חק, מִנְהָג; °הִנְהָגָה בִּכְבֹד פָּנִים יסוֹת וּבְנְעִימוּת, אדיבוּת.

— בָּעַל נְמוּס°, ז, אדיב, מִתְנַהֵג בְּנְעִימוּת וּבְכִבֹד פָּנִים יסוֹת.

— בְּנִמּוּס°, תה״פ, בְּנִהוּג עפ״י הַחֹק.

נָמִיס*, חי חסר קרנים (בע״ח בִּבְנֵי בעלי הקרנים).

נְמוּסוֹת*, ז״ר, ספר הַחֻקִּים; שׁטוּיוֹת בְּתוֹכִים עפ״י הַחֹק.

נְמִיכִי°, ת, שׁעל פי הַחֹק וְהַמִּנְהָג; אדיב; מִתְהַלֵּךְ בִּנְעִימוּת וּבְנְעָצִים.

נְמוֹךְ*, ז, סבה נבוּנה, סבה עִקָּרִית הַמְעוֹרֶרֶת וּגוֹרֶמֶת אֵיזוֹ פְּעֻלָּה; טַעַם, סִבָּרָא.

נָמוֹר*, ת, דבר שׁיש בּוֹ נְקוּדִים, דבר נְקוּד.

נָמַת*, ת, חיל צבא העוֹבר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.

נְמוּשׁוֹת*, ז״ר, הבאים לְאַחֲרוֹנָה (הָעִנְיָנִים הַנִּלְקָטִים אֶת הַשִּׁכְחָה וְהַפְּאָה).

נָמִי*, נַמִּי*, ז, מכה בבשׂר.

נָמֵי*, ב״ח, גם כן, עוֹד.

— הָכִי נָמֵי*, כן הוּא; הִלְאָה.

נְמִינָה*, נ, ר׳ נמסה.

נְמִיָּה*, נ, בין חיה יונקת טוֹרֶפֶת קְטַנָּה [1]).

[1]) נמיה kуница, Marder, martre, marten

נמיה

נְמִיסָה*, נ, ר׳ נמסה.

(נמך*) הֵנְמִיךְ*, השפל, כפוף למטה.

נמל (נָמַל, יִמַּל), פ״י, כרות, גזור, טול.

נָמָל*, ז, חוף האניות (=לָקָן בסרום האותיות).

נְמָלָה, נ, (ר׳ נְמָלִים), נ, מין שרץ קטן שחור חרוץ מאד, וע״י חריצותו היה למשל[1].

נמלה

נְמָם*, פ״ע, נוס, עמוד להֵרדם.

הִתְנַמְנֵם*, היה קרוב להֵרדם; הֵרדם.

נִמְנָע, ז, נִמְנַעַת, נ, דבר שלא יוכל היות, דבר בלתי אפשרי.

— מִן הַנִּמְנָעוֹת, תה״פ, אי אפשר, לא יוכל היות.

(נמס) נָמַס, פ״י, השכל ולמד נמוסים.

נִמְסָה*, נ, טבע דבר הנמס.

נִמְפִּי*, ר׳ נימפה.

(נמק*) נְמַקִּים*, ז״ר, מקומות בנוף שהולכים ונרקבים.

(נמר*) נָמֵר*, פ״י, עשה כמראה עור הנמר, שלוא ונקוד, עשה מנָקד ושלוא.

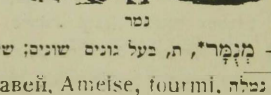

נמר

— מְנֻמָּר*, ת, בעל גונים שונים; שיש בו נקודות וכתמים של גון אחר.

נָמֵר, ז, (ר׳ נְמֵרִים), חי טורף נקד ושלוא, טגריס[1].

— נְמַר הַנְּמָלִים, ז, זמר, מין חי אוכל עשב בעל צואר ארך[2].

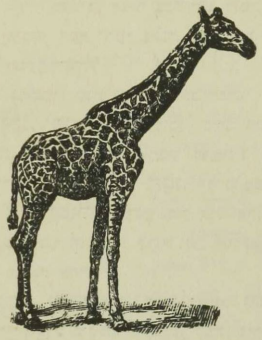

נמר הנמל

— הַרְרֵי נְמָרִים, כנוי להרי הלבנון.

נְמֵרָה, נ, נקבת הנמר.

נִמְרָשֶׁת, (נִיצָה), ת״נ, לא קשה, מָשלה רק למחצה.

נָמֵשׁ*, ז, (ר׳ נְמָשִׁים*), כתמים על הפנים מאור השמש, כתמי קיץ.

נ״נ, ר״ת, נה נסתר (בדקדוק); נה נראה (בדקדוק); נה נפש; נת.

נַנָּס*, ז, (נ׳ נַנֶּסֶת*), קצר קומה מאד, נמד. ת, קצר, קטן, לא גבוה; קטן ערך, נקלה.

(ננס) הִתְנַנֵּס*, היה לננס.

נַס, ז, (ר׳ נְסִים), מוט גבוה מוצב לאות; מוט עם דגל בראשו (באניה); משל, מוסת; *דבר סלא יוצא מדרך השבע; סלע ניס.

נסב* (נָסַב*, יָסֹב*), פ״י, לקוח, תפוש; נשוא

---

[1] тигр, Tiger, tigre, tiger נמר

[2] жираф, Giraffe, girafe, giraffe נמר הנמל

[3] муравей, Ameise, fourmi, ant נמלה

אשה. הִתְנַסֵּב*, הִנשא, הִלקח לאשה.
— שִׁכְּם נָסִיב וּמַכְנֵי נָזִיר*, שכם נושא אשה ובכני (האבר הפשוט) חותך (את בשר ערלתו), משל עמני בטוכן: האחד הטא והשני נענש (המשל נוסד על ספור שכם בן חמור שכתורה), דומה לזה: טוביה הטא וזיגוד מנגד, וגם: הם הטא וכנען התקלל.

נְסִבָּה, נ, סבה, ענין גורם ומסובב דבר.

נסג (נָסַג, יִסֹּג), פ״ע, שוב, סור, התרחק.
הַסֵּג, הרחק מטקומו, הסע הלאה; העתק אחורנית (נדר, גבול). הֶסֵּג, הָרחק מטקומו.
— הַסֵּג גְּבוּל*, העתק גבול אחר אחורנית; בוא בנחלת אחר, לקוח של אחר; לקוח פרנסת אחר.

נסה (נָסָה, יִסֶּה), פ״ע, הרס, נשוא. הִנָּסֶה, הִבחן וְהוּדע ביכלתו לעשות, הִבחן בידיעתו.
נַסֶּה, בחן, בחוק לדעת את ידיעתו ויכלתו; בחון אמונתו ודעתו; התרגל בדבר, לסוד דבר על ידי נסיון. הִתְנַסֶּה*, הִבחן.

נְסוּחָה, נ, סדור דברים בכתב באפן מדיק ומתאים לפי הצרך.

נָסוּךְ*, ז, פעלת הנוסך והשופך; יציקה, שפיכה; הקרבת יין על המזבח עם המנחה.
— נְסוּךְ הַמַּיִם*, שאיבת ויציקת המים בשבעת ימי חג הסכות בזמן שבית המקדש היה קַים.

נְסוֹרֶת, ר׳ נסֹרת.

נסח (נָסַח, יִסַּח), פ״ו, עקור, תלוש, נתוש. הִנָּסֵחַ, הֵעקר. נַסֵּחַ, עקר נסחה, עיוך תכן דבר. הִסַּחַ* (הֵעָה), חדול מחשב על.

נָסַח*, ז, נְסָחָה*, נ, טפס שטר וכיו״ב; אפן הקריאה; אפן כתיבת טלה או מאטר.

נְסָחָה, נ, העתקה אחת; ספר אחד מספרים רבים דומים.

נָסִי, ת, נסלא, שהוא לגם ומופת.

נָסִיוֹנָה, נ, תשובה לאחור, הליכה לאחור, עזיבת מקומו ללכת אחורנית.

נְסִיוּב הֶחָלָב*, ז, מי קפאון חלב, המיון.

נְסִיוּבָה, נ, מין חמר מלאכותי לרפואה לדברים שונים ע״י זריקה בתוך הגוף.

נָסִיךְ*, ז, (ר׳ נְסִיכִים*), בחינה, מבחן; הרגל, ידיעה הבאה מהרגל; בחינה לדעת ידיעתו וכשרונו.
— עָמוֹד בְּנִסָּיוֹן, הִבחן והצלח בבחינה, עמוד היטב את הבחינה; סבול דבר הבא כדי להוכח כח סבלות איש.
— עָמוֹד לְנִסָּיוֹן, הִבחן, הלוך להִבחן.
— בַּעַל נִסָּיוֹן*, ת, איש שהיו לו נסיונות רבים בחייו.
— אֵין חָכָם כְּבַעַל־נִסָּיוֹן*, משל עממי ידוע לאמר: הנסיון מלמד את האדם יותר מחכמה.
— לְעוֹלָם אַל יָבִיא אָדָם עַצְמוֹ לִידֵי נִסָּיוֹן*, אמרה ידועה לאמר: אל יכנס האדם את עצמו אם יוכל לעמוד בנסיון פן לא יעלה בידו ונמצא נכשל.

נָסִיךְ, ז, (ס׳ נְסִיכָה), נגיד עם, שר; דבר שיוצקים אותו לשם קרבן; מסכה, יציקה; שפיכה, יציקה.

נְסִיכָה*, נ, שפיכה, יציקה; אשת נגיד עם, שרה.

נְסִיכוּת, נ, מצב הנסיך; ארץ ממשלת נסיך.

נְסִיעָה*, נ, פעלת הנוסע; מסע, הליכה בדרך, מהלך.
— נְסִיעָה מִ־*, יציאה ממקום.

נְסִירָה*, נ, פעלת המנסר עצים במשור.

נסך (נָסַךְ, יִסֹּךְ), פ״ו, יצוק, שפוך; יצוק יין בהאבת קרבן; משוח (מלך); יצוק תמונה ממתכת; רקום מחשבות; קלוע, ארוג. הִנָּסֵךְ, הֻמשח למושל; הֻשפך. נַסֵּךְ, יצוק נוזלים לכבוד אלהים; *יצוק יין לאלילים.

הַסֵּךְ, יצוק יין לכבוד אלהים; *הרם את הספכת (כארג). הֶסֵךְ, השפך לכבוד אלהים; היה מכסה (?). הִתְנַסֵּךְ*, הִשָּׁפֵךְ; היה ליין נסך, (ר' יין נסך).

נָסֵךְ, ז, יצוק נוזלים לכבוד אלהים; מסכה, תכניה אליל יצוק מכתכת; כסוי (?).

— יַיִן נָסֵךְ*, ז, יין שהיו נוסכים לאלילים; יין של לא יהודי או שנגע בו לא־יהודי.

נַסָּךְ*, ת, מי שהוא בעל רשות לַכַּהֵן באיזה כשרה או להקרא בשם כבוד יחוד; ⁰(בדקדוק), שם נסמך על שם אחר (כמו: בֵּית־אלהים, ארץ־ישראל וכדומה).

נַסָּמָן, ת, מצין ומנכל.

(נסס) נוֹסֵס, פ״י, הרס, הנף, עורר. נִסַּס⁰, עשה נס ופלא. הִתְנוֹסֵס, התנשף; הנשא והתרומם; התנוצץ, הופיע; התהדר, עטה הוד והדר.

נסע (נָסַע, יִסַּע) פע״י, הלוך ממקומו; מוש, יצוא ממקומו; שים לדרך פעמיו; עקור, הַעתק דבר ממקומו. הֶנְסֵעַ, העקר ממקומו. הַסִּיעַ, עקור ממקומו, הַעתק הלאה; *(־הַעַת), הסח דעת, חדול מחשוב על־; (־טַלְפוֹן), השכח מלבו. הֻסַּע*, היה נָרחק מדבר; הדח ממשרה.

נסק (נָסַק, יִסַּק), פ״ע, עלה, התנשא, הרום. הֻנְסַק*, הוחם באש. הַסִּיק* (־תַּנּוּר), הבער אש בתנור, העלה להב בתנור; בוא לידי מסקנה והחלטה; כנה בשם, קרוא בשם. הֻסַּק*, (־תַּנּוּר), היה (תנור) מחֻמם באש.

נסר* (נָסַר*, יִסַּר*), פ״י, התוך עצים במשור. הִנְסַר*, היה חתוך ונזור במשור. נַסָּר*, נסור.

נָסָר*, ז, (ר' נְסָרִים*), לוח, קרש.

נִסְרַת*, נ, (ר' נִסְרוֹת*), סבל המשור, השכבים הנוסלים מתחת המשור.

נִסְתָּר*, ת, מלא סודות; מכֻסה בסודות; ⁰חכמת הסוד (בקבלה); הנוף השלישי שעליו מדברים (בדקדוק).

— נָח נִסְתָּר⁰, אוֹת נִסְתֶּרֶת⁰ (בדקדוק), אות שנכתבת ואין מבטאים אותה.

נִסְתָּרוֹת, נ״ר, דברים נשגבים מבינת איש.

נָע, ר' נוע.

— שָׁוְא נָע⁰, (בדקדוק), שוא שקוראים את האות שהוא נמצא בה ברחישה עם האות שאחריה.

נ״ע, ר״ת, נשמתו עדן; נוחו עדן.

נַעֲוֶה, ת, מעקם, מקלקל, לא ישר.

— נַעֲוֵה לֵב, הפכפך, איש תהפוכות; עקש לב.

נָעוֹר, ת, ריק, שאין בו דבר.

נָעוֹר*, ז, סעלת הטנער והמטלטל.

נָעוֹר*, ת, ער, שאינו ישן.

נְעוּרוֹת, נ״ר, נְעוּרִים, ז״ר, ימי הילדות והשחרות.

— בְּנֵי הַנְּעוּרִים, ז״ר, ילדים ונערים טלאים כח וחיל.

נְעוּרִת, ר' נערת.

נְעִילָה*, נ, סנירה, סעלת הנועל והסוגר; שימת נעלים ברגל; ⁰התפלה האחרונה ביום כפור; סנירת אספה מטֻשכה.

נָעִים, ת, ערב, נחמד, טוב טעם; ז, ר' נעימות.

— נְעִים זְמִירוֹת, מושיב נגן.

— נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל⁰, כנוי לדוד המלך בתור מחבר מזמורי תהלים.

נְעִימָה*, נ, נגון, לַחן, טעם השירה; נעימות, תכונת הדבר הנעים; טעם, שכל, תבונה.

נְעִימוֹת, נ״ר, נְעִימִים, ז״ר, נעימות, ענג, משוש נפש.

נְעִימוּת*, נ, טעם; דעה; תכונת דבר הנעים והערב.

נְעִמִים, ז״ר, ר' נעימות.

נָעִיץ*, ז, בור; חֹר, חפירה; חֹר בקרקע שנעשה

על ידי שעקרו במקומו עץ או עשב.

נְעִיצָה*, פ"ע, הנעץ והתוחב לתוך.

נַעֲרָה*, נ, נהיקה, קול צעקת החטור.

נַעֲרָה, נ, נטרעת, קלקול.

נעל (נָעַל, יִנְעַל), פ"י, (אַחֲרֵי, בְּעַד, בְּפָנֵי), סגר דלת בסתה. (נָעַל, יִנְעַל) הלבש נעל, שים נעל ברגל. **הִנָּעֵל***, (בעבר: נִנְעַל), הִסגר בסתה. **הַנְעֵל**, שים נעל ברגל, הלבש נעל.

— **נָעוּל דֶּלֶת בְּפָנַי***, הַרחק ומנוע את־מעשות או מהשיג דבר.

— **דֶּלֶת הַנִּנְעֶלֶת לֹא נִמְהָרָה תִּפָּתַח***, משל לאמר: אם ההצלחה סנתה מאיש לא תשוב אליו מהר, ואם באה צרה עליו לא במהרה תעזוב אותו.

נַעַל, נ, (ר' נְעָלִים, נְעָלוֹת, גם נַעֲלַיִם), טלכוש הרגל, בית עור לרגל; ר' מנעול.

נעל

— **נַעַל נוֹטָה***, נ, נעל שהתעקמה הצדה.

נַעֲלָם, ת, מי שאבדה לו ידיעתו; מי שאינו מרגיש בשום דבר (נחום ג' י"א).

נעם (נָעַם, יִנְעַם), פ"ע, היה טוב ויערב ונחמד; [ס]הרגש נעימות. **הִנָּעֵם**[ס], נעים. **הַנְעִים***, עשה ערב ונחמד; שיר על פי לחן ידוע. **הִתְנַעֵם**[ס], היה נעים וערב ונחמד.

— **יִנְעַם לָךְ!*** קריאה שקוראים לאיש שמוצאים אותו בשעת אכילה.

נֹעַם, ז, ערבות, חמדה, תכונת דבר שהוא נעים; רצון, חסד.

נַעֲמָה*, **נַעֲמִית***, נ, (ר' נַעֲמִיּוֹת*), בת היענה, שם עוף גדול).

נַעֲמָן, ת, נעים, נחמד, יקר.

נַעֲנָה, ת, סובל ענויים.

נַעֲנוּעַ*, ז, טלטול, נדידה הנה והנה, נדנוד.

נַעֲנֵעַ, ר' נוע.

נַעֲנֵעַ*, ז, עשב הדנדנה, ר' דנדנה.

נעץ* (נָעַץ*, יִנְעַץ), פ"י, תקוע ב־, תחוב, טעוך ל־תוך־. נעמה **הָנָעַץ***, (בעבר: נִנְעַץ*), הִתקע והטעך לתוך־.

נַעֲצוּץ, ז, קוץ דוקר.

נַעֲצָר[ס], ת, מי שסובל מעצירות בעים.

נער (נָעַר, יִנְעַר), פ"י, הנד, נענע דבר או בגד להסיר ממנו אבק או פרורים וכו"ב; הרעד; נתין קול חזק, שאוג; *נתין קול (חמור). **הִנָּעֵר**, (בעבר: נִנְעַר), היה מְנֻעָד ומְטֻלטל; (בעבר: נֶעוֹר או נֶנְעַר*), התעורר, הקיץ משֵנה; קום מטחלה; **הֻנַּד** (עצי פשתים) להסיר את הנערת. **נַעֵר**, נענע בגד להסיר ממנו אבק; טלטל והשלך; *סכסך, בחוש קדרה, בלול; טלטל והובל ממקום למקום (צאן); הכה עצי פשתים להסיר את הנערת; הוציא; עורר. **הִתְנַעֵר**, הסר אבק או עפר מעליו ע"י העברת היד פעמים אחדות; נענע בגדו להשליך מעליו עפר או אבק; *התעודד והתעורר.

נַעַר, ז, (ר' נְעָרִים, ס"ר נַעֲרֵי), איש רך בשנים, צעיר לימים; עלם צעיר; בן עגן ומפגן; משרת.

נָעָר, ז, ימי הנעורים, עלומים; *נדנוד ושלטול.

נַעֲרָה, נ, עלמה צעירה לימים; אשה צעירה; בשרתת.

נְעָרוֹת*, נ, נער, ימי הנעורים, עלומים; תכונת הנערה; ילדות, תכונת הילדים.

— **מַעֲשֵׂה נְעָרוֹת***, ז, מעשים בלי שכל

נעמה c[1] ostrich

crpayc, Straus, autriche,

והבנה כמעשי ילד.

נַעֲרָת, נ, חוטי קש היוצא מהשיבולים, עושים מהם הבלים וכדומה.

נ״פ, ר״ת, נכתב פה.

(נפה) נַפָּה*, ס״י, הנף קמה בנפה לנקותו מן הפסולת, כברו; ברור ביד. **נְפָה***, הֵנִף בנפה.

נָפָה, נ, כברה בנקבים קטנים מאד לנפות בה; נוף, מחזו קטן; מקום רם.

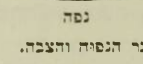

נפה

נַפּוּחַ*, ז, מעֻשֶּׂה המנפח אש; תכונת דבר הנפוח והצבה.

נָפוּחַ, ת, רוחה, מעלה אד; [0]צבה, מלא רוח.

— **נְפוּחַ רָעָב***, כי שפניו צבו כרעב.

נִפִּיל*, ז, בן יונה, גוזל קטן שאינו יודע עוד לעוף; מין ארבה; דבר מקלקל; לחם שלא נאפה היטב.

נָפוֹס*, ז, מין ירק הגן[1]; צנון סורי (?).

נַפּוּץ*, ז, שבירה לרסיסים; רסוק ונקוי צמר.

נְפוּצוֹת, נ״ר, כלי הנפוצים והמזרים.

נפוס

נפח (נָפַח, יָפַח), ס״י, (בּ־ עלי), נשוב, הוציא רוח; הלהב אש על ידי רוח; *טלא דבר ברוח. **הִנָּפֵחַ***, היה צבה וטלא רוח. **נָפֵחַ***, נפוח; הצבה, פתח דבר בטלאותו רוח; הרחק דבר על ידי נשיבה. **נְפוּחַ**, התלקח טרוח הנושב (אש). **הַפָּחָה**, השב רוח להרחיק דבר. **הִתְנַפֵּחַ***, נפוח; היה מלא רוח; [0]התנאה והתגדר.

— **נָפוּחַ נָפֶשׁ**, טוח, הוציא הנפש בנפיחה.

— **תְּפַח רוּחוֹ***, **תְּפַח נַפְשׁוֹ***, יטות, תצא נשמתו.

[1]) נפוס брюква, Steckrübe, turneps, swedish turnip

נָפַח*, (נָפְחָא[2]), ז, חרש ברזל.

נֶפַח*, ז, התפשטות טרת דבר; [0]טרת דבר לארכו ולרחבו ולגבהו, טרת גדל הדבר ונפיחתו.

(נפט) נֶפֶט*, ס״י, נפין נקשת צמר נפן או צמר בכשים וכדומה.

נַפְטָא*, ז, מין שמן מאור היוצא מן האדמה, שמן אדמה.

נְפִיחָה*, נ, מעלת הנופח והנושב; נשיטה; [0]נפיחת רוח מהנוף שריחו רע.

נָפִיל, ת, ענק; ענק שנפל, לפי האגדה, כשמים ארצה; *שר.

נְפִילָה*, נ, מעלת הנופל ומצבו; זרעים, גרגיר זרע.

— **חֲלִי הַנְּפִילָה**[0], ז, כחלת הנכפה, מין חלי[1].

נְפִיצָה*, נ, שבירה, מעלת הכשבר והכנפץ; מעלת המפזר והמפריד.

נְפִישָׁה[0], נ, כנוחה, מנוח.

נָפָךְ, ז, מין אבן יקרה[3]; *הוספה, תוספת.

נפל (נָפַל, יִפֹּל), ס״ע, (בּ־, לְ־, עַל־, מִן־, בְּעַד־, לְפָנֵי־, תַּחַת־), הוטל במעלה למטה; הטל עצמו ברצונו; ירוד; טות בטלחטה או בטנפה; היה סחות במעלה מ־; שפול בטצב; התנפל על־; עבור אֶל־; חנה, דור במקום, עמוד במנוחה; הָהרס (קיר, חומה); *קרה מקרה; בוא על־; [0]חלום, התאם, היה נאה (בגד). **נָפְלוֹל**, נפול לרב. **הַפָּלָה**, השלך ארצה; ירה; הרוג; ילוד לא בזמנו, ילוד ילד טת; עוזב, נשוש. **הִתְנַפֵּל**, נפול והשתטח ארצה; הסל עצמו על אחר להעיק עליו ולהכריעו; בוא על אחד בריב ותלונות.

[1]) חלי הנפילה, Epilepsie, épilepsie, epilepsy

[2]) נפך изумруд, Smaragd, emeraude, emerald

— נָפוּל אַרְצָה מ״, חסור, אבוד.
— נָפוּל גּוֹרָל, יצוא הגורל על־.
— הַפָּל גּוֹרָל, הטל גורל להחליט דבר על סיו.
— הַפָּל דָּבָר, ההסר; בטל.
— נָפוּל בְּיָד־, הטמר ביד מי שחזק ממנו.
— נָפוּל לְמִשְׁכָּב, חלה.
— נָפוּל עַל פָּנָיו, נפול ארצה והשתחוה.
— נָפְלוּ פָּנָיו, הֵרוּה, היה דל ורזה.
— נָפוּל רוּחַ, בוא נבואה.
— הַפָּל שֵׁן, עקור שן על ידי הכאה.
— לָשׁוֹן נוֹפֶל עַל לָשׁוֹן, שתי בלים דומות או קרובות במבטא ושונות בהוראה.

נֶפֶל, נֵפֶל, ז, (ר׳ נְפָלִים*), ילד נולד לפני זמנו שאינו חי; טחלת הנכפה (ר׳ נפילה).

נְפָלָאוֹת, ר׳ פלא.

נַפְלָה*, נ, מה שנפל; זרעים, גרגיר זרע.

נַפְלָן*, ת, שדרכו לנפל תחתיו (שור או הבור).

נַפְנַף*, ר׳ נוף.

(נפס) נֶפֶס*, ס״, נער ונפץ צמר או צמר גפן ביד או בכלי.

נֶפֶס, ז, איש שטלאכתו לנער ולנפץ צמר או צמר גפן או משתים, נפץ.

נַפְסָד*, ת, משחה, מקלקל ולא טוב.

נפע* (נָפַע*, יִפַּע*), פ״י, נסוח.

(נפף*) נַפֵּף*, פ״י, שנשנ צמה, נרום לצמח לרום בגרונו.

נפץ (נָפַץ, יִפֹּץ), סעי״, (ב־, אל־), התפוצ, התפרד; התפשט בטקוטות שונים; הסרד וסזר דבר; שבר לשברים; *שסוך (דבר יבש); הוציא זוב האף ברעש, מהוט; הכה עצי משתים להסיר את הנערת. נֶפֶץ, שבר לרסיסים; סרוק ופרוד; *נער בגד באבק; רסק ונקה צמר. נְפוּץ, הֻשְׁבַּר. הִתְנַפֵּץ, הִשְׁבַּר.

נֶפֶץ, ז, רוח סערה חזקה; טצליל דבר נשבר ומתנפץ.

נָפָץ*, ז, סנור עור שקושר עליו בעל הבלאכה בשעת עבודתו.

נַפָּץ*, ז, נפס, איש שטלאכתו לנער ולנפץ צמר או צמר גפן או משתים.

נַפָּק (נַפְקָא״), ז, הוצאה.

נָפַק*, ת, היוצא מ־.

— לְמַאי נָפְקָא מִינָהּ״, מה יוצא מזה? מה הוא ההבדל אם היה כך או כך?

נַפְקָד*, ת, שהפקידו אצלו פקדון.

נַפָּקָה״, ז, זונה, אשה סוררת, יצאנית; יציאה, רעי; בעין מסנרת בולטת.

נַפַּרְוָ*, ז, צבוע, בין חי שוחף[1]).

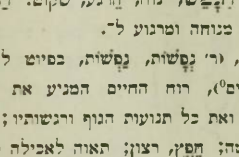

נפרז

נַפְרָךְ*, ת, המשתבר לרסיסים, הבתשורי.

(נפש) הַנָּפַשׁ, נוח, הֶרְגַע, שקוט. הַנָּפַשׁ*, נתון בנוחה ומרגוע ל־.

נֶפֶשׁ, נ, (ר׳ נְפָשׁוֹת, נְפָשׁוֹת, בסיוט לפעמים: נְפָשִׁים[0]), רוח החיים המניע את תקיעות הדם ואת כל תנועות הגוף ורגשותיו; חיים; נשימה; חֵפֶץ, רצון; תאוה לאכילה (ישעיהו נו, י״א); קבוץ נפשות; איש אחד; גוף בת; *בצבת זכרון על קבר; תוך, פנים; דעה; בשתמשים בשם זה גם במקום שם הגוף בהוראת: עצמי, עצמך, או את עצמי וכו׳.

— נֶפֶשׁ חַיָּה, בעל חי.
— נֶפֶשׁ מְאוֹנַיִם*, נ, לשון המאזנים המראה כי כפות המאזנים ישרות הן אחת כלפי השניה.
— נֶפֶשׁ הַמַּסֶּכֶת*, נ, סליל החוטים (בארינה); חוטי הערב.

[1]) נפרז, riena, Hyäne, hiene, hyena

— בָּתֵּי הַנֶּפֶשׁ, ז״ר, קטיעות (או צלוחיות בשם) שנשאו הנשים על הצואר.

— הַשְׁאֶרֶת (הַשְּׁאֵרוּת) הַנֶּפֶשׁ⁰, נ, חיי הנפש אחרי מות הגוף.

— טְמֵא נֶפֶשׁ, טי שנגע בטת.

— דִּינֵי נְפָשׁוֹת*, ז״ר, דינים השיכים לענש הגוף או לטיית בית דין.

— נֶפֶשׁ יָפָה*, נ, (בַּעַל־*), אסטניס, בעל הרגשה דקה מאד; טי שאינו אסטניס, לא אניו, שדעתו חזקה (בלשון סני נהיר).

— נֶפֶשׁ רְחָבָה, נ, טי שדוש הרבה ואינו מסתפק במועט.

— נֶפֶשׁ רָעָה*, נ, איש רע עין.

— הַכֵּה נֶפֶשׁ, הרוג, רצוח.

— יָצוֹא נֶפֶשׁ, נְפִיחַ נֶפֶשׁ, טוה.

— עַו נֶפֶשׁ, ת, חצוף.

— קְצוֹר נֶפֶשׁ, לא יכול לסבל.

— בְּנַפְשׁוֹ, בטהיר נפשו; *בעצמו ולא אחר.

— כְּנֶפֶשׁ, כחפץ.

— בְּעַל נֶפֶשׁ, ז, איש הרוח, איש שנפש רחבה לו; *איש שדעתו חזקה וקבועה.

— חָרַף נַפְשׁוֹ, הַעֲרָה נַפְשׁוֹ, שִׂים נַפְשׁוֹ בַּכַּף, הַשְׁלַךְ נַפְשׁוֹ מֻנֶּגֶד, הטל עצמו בסכנה.

— מַה נַּפְשֶׁךָ*, מִמַּה־נַּפְשָׁךְ*, באיזה אפן שתרצה; בכל אפן.

— אִם נַפְשֶׁךָ לֵאמֹר*, אם רצונך לאמר.

נֶפֶשׁ*, ז, מנוחה, מרגוע.

נְפָשִׁי⁰, ת, הנוגע לנפש.

נֹפֶת, ז, דבש נוטף ונוזל טפות טפות מֵחלת הדבש.

פֶּת, נ, מקום נשא, גבעה; נוף, גפה.

נְפָתוּלִים, ז״ר, התאבקות, קרב, ריב.

נֵץ, ז, (ר׳ נְצִים), סרח היוצא מכפתר הפרח; טין עוף טורף[1]; שערות בראש הרמון סביב לפטמה.

נץ

— נֵץ חָלָב*, ז, טין עשב[2]).

— נֵץ הָרִמּוֹן*, ז, השערות בראש הרמון סביב לפטמה.

— בֶּן־נֵץ*, ז, טלאך.

נ״צ, ר״ת, נחמת ציון.

נצא (נָצָא, יָצָא), ס״י, עוף, עופף.

נצב, ר׳ יצב.

נָצָב, ז, יד חרב, עץ החנית; שר, בקיר עומד על משמרתו, נציב.

נָצָב⁰, ת, (קו—⁰), ישר, עומד הכן, עומד מאֻך.

נָצַב, תה״פ, חזק, בחזקה.

נְצָבָה*, נ, תכונת דבר העומד וקים; תכונת דבר שיכול לעמד כנגד הטקרים החלים עליו; חזק, תכונת דבר חזק; ⁰עמידה על דעתו.

נצה (נָצָה, יָצָה), פ״ע, נדוד; היה הרס ונהרס. הַנָּצָה, ריב, הַאבק; היה הרב. הַצָּה, עורר ריב ומדנים; הלחם. הִתְנַצֵּה*, הלחם, האבק.

נצה

נְצָה, נ, סרח היוצא מכפתר הפרח.

נָצוּחַ*, ז, איש מזהיר בגדלותו ובנצחונותיו.

נְצוּחַ⁰, ז, וכוח, ריב דברים, דין ודברים; התנגדות על אחר והכנעתו; הלל ושבח.

נָצוּי*, ז, ריב, קטטה.

---

[1] נץ, ястреб, Habicht, vautour volture

[2] נץ-חלב, молочай, Wolfsmilch, enphorbe, spurge

נָצוּל⁰, ז, כזכו; הֲרָקָה; הוצאה מדבר מה שאשר להוציא ממנו; השתמשות באיש יותר מהראוי בלי צדק או לא לשלם לו מה שמגיע לו עפ״י הישר.

נְצוּלָה*, נ, ר׳ נצלת.

נְצוּק*, נָצוּק*, ז, קלוח של נוזלים.

נָצוּר, ז, סכה, אהל, מלונה(?); הרבה(?); *בכה טריה וכה לח; קול דק מאד.

נָצוּר, ת, מוכא במצור; גולה, אסור בגלות.

— נְצוּרוֹת, נ״ר, דברים נסתרים.

נצח* (נָצַח*, יְנָצֵח*), פ״י, נָצוּר כמלחמה; עלה וצטוח; טהר, חיש, החפז. הִנָּצַח*, היה מכוצה מצד מתנגדו, הכנע לפני האויב. נָצַח, (עַל־), משול ב־, היה לנגיד וכוצה; הַסִּנָּה ופקח על פלאכה או על זמרה; *הִלְחֵם, נצור במלחמה; התוכה והלחם מלחמה דברים; ⁰עשה שדבר יתקים עד עולם, עד נצח. נָצְחוֹ⁰, הכנע לפני מתנגד או אויב; היה עד עולם, עד נצח.

נֶצַח, ז, תקף, חזק; דם החי; אריכות ימים, משך זמן בלי קץ; זהר, אור (הכוקב א. ד.); נצחון.

— עַד נֶצַח, תה״פ, עד עולם, לעד.

— לָנֶצַח נְצָחִים, תה״פ, לארך ימים, לעולם, לעד, תמיד.

נֶצַח, ת, (נ׳ נְצָחָה), ארך, נמשך, מתמיד; תקיף, חזק.

— תְּשׁוּבָה נֶצַחַת*, תשובה מוכיחה ומוסתית.

נְצָחוֹן*, ז, (ר׳ נְצָחוֹנוֹת*), כח, גבורה, התגברות על מתנגד; (תְּרוּעַת־), שמחת תרועה; הלל ושבח.

נֶצַחִי⁰, ת, שהוא קים לעולם, עולמי.

נְצָחִיּוּת⁰, נ, תכונת דבר שהוא קים לארך ימים, לעד.

נַצָּחָן*, ת, תקיף, אלם; איש מנצח תמיד, מתגבר תמיד על אויביו; ⁰מתעקש לרעתו על דעתו גם נגד האמת.

נַצָּחָנוּת*, נ, טבע הנצחן; ⁰עקשנות לרעתו על דעתו גם נגד האמת.

נְצִיב, ז, עמוד נצב; סגיד ומצוה; שר בפקח ומשגיח על מדינה; חיל, מחנה, צבא השומר על הארץ; ⁰תושב, יציב.

— נְצִיבוּת⁰, נ, מצב הנציב; משרת הנציב; הכל ארץ שנציב מושל בה.

נָצִיוֹן*, ז, מריבה, מצה, קטטה.

נָצִין*, ז, איש ריב ומדון, מחדרי ריב.

(נצל) הִנָּצֵל, הִטַּלֵט, יָצוּא ב־; הֻחלץ מצרה; *התקלקל. נָצַל, טָלַט, חלץ, הוציא מצרה; הרס; לקוח רכוש איש; ⁰השתמש בכלשת איש להעבידו או לקחת ממנו יותר מהראוי; הוציא מעין או מדבר כל מה שאפשר להוציא מִמֶּנּוּ. הַצֵּל, חלץ מיד אויב או מצרה, טָלַט; שמור דבר מקלקול; לקוח ב־ בעל כרחו; הָאצל, הָפרִיש חלק מדבר לאיזה צרך. הֻצַּל, הוצא מיתר. הִתְנַצֵּל, התפשט, הסר מעליו; ⁰הצדיק; נקה עצמו מטעשה רע בנתינת טעם למעשה.

נֶצֶל*, ז, בשר מת שנעשה לחה סרוחה.

נִצְלַת*, נ, חלק גרוע מדבר שמשליכים אותו.

נֵצֶן, ז, פרח, נצה, ציץ.

נִצְנֵץ, ר׳ נצץ.

נְצָעָק*, ת, מי שצועקים עליו; מי שקובלים כנגדו, נתבע, שלאחר יש תביעה ודרישה ממנו.

נְצָפָה*, נ, מין צמח [1].

נצץ (נָצַץ, יִנֹּץ), פ״ע, זרח, ברק, נגה; *פרח, הוציא ציץ. נִצְנֵץ*, זרח, נגה; הופיע פתאם; החל להתגלות. הָנֵץ, הפרח, הצמח ציצים; *(־הֶחֱמָה), החל לזרח.

[1] נצפה, Kapern, câprier, caperbush (capparis spinosa)

נצר (נָצַר, יִצֹּר), פ״י, שטר בדבר רע; נטור; רַשגח על דבר; כסה, הסתר; צפון, שטור בלב; קים מצוה. נָצַר*, הביא בברית דת הנוצרים. הִתְנַצֵּר*, בוא בברית דת הנוצרים.

נֵצֶר, ז, (ר׳ נְצָרִים), שתיל; ענף רך; ענף ערבה; ענף או גזע הצומח משרש עץ; *צרצר.

— סַל נְצָרִים*, כְּלֵי נְצָרִים*, ז, סל או כלי עשוים מבדי עצים יבשים.

נְצָרָה*, נ, מחסום; בריח קטן.

נַצָּרוּת*, נ, דת הנוצרים, דת הברית החדשה.

נקב (נָקַב, יִנְקֹב, יִקֹּב), פ״י, דקור ועשה חר בצד אל צד, רצוע; מחוק; כלל, חרף, נדף; קבוע; מנה. הִנָּקֵב, הקרא בשם; *הֵרצע, היה נקב בדבר. נָקַב*, דקור ועשה חר.

— יִקֹּב הַדִּין אֶת הָהָר*, גזר דין כלי המלה ויחבים ובכלי משוא פנים.

נָקָב, ז, (ר׳ נְקָבִים, ס״ר נְקָבַי), חר קטן; חליל שיש בו חרים.

— נְקָבִים*, ז״ר, נקבי הגוף שבהם נפרשים השתן והצואה; צרכים טבעיים, השתנה או השלת רעי.

— נְקָבִים נְדוֹלִים*, ז״ר, השלת רעי.

— נְקָבִים קְטַנִּים*, ז״ר, השתנה.

נְקֵבָה, נ, אשה, הטין השני בבעלי חיים שאינו זכר.

— לְשׁוֹן נְקֵבָה*, (בדקדוק), שם שמשתמשים בנוגע לו בלשון (בתארים, בכנוים ובפעלים) כמו שמשתמשים בנוגע לבעל חי נקבה.

נְקֻבָּה, נ, (בכתבת השלוח טימי חזקיהו מלך יהודה), תעלה או מנהרה חצובה בהר לעבר בו מקצהו האחד אל קצהו השני; *חור, נקב, חלל פתוח בדבר.

נְקֻבָּבִי*, ת, מלא נקבים.

נְקֻבּוּבִית*, נ, נקב קטן, חר קטן בחטרים.

נְקֻבוֹת*, (או: נְקֵבִית*, או: נְקֵבִית*), נ, תכונת הנקבה; אבי הטין לאשה.

— צַד נְקֻבוֹת*, (או: נְקֵבִית), ז, הצד הרחב שבכלי (קופיץ או קרדם וכיו״ב) לא השנון.

נקד (נָקַד*, יִנְקֹד*), פ״י, שים נקודות; פ״ע, זרות, הזהר. הִנָּקֵד*, הכתם בנקודות וכתמים; זרות, נצוץ(?). נָקֹד*, נקוט, טהר; שים נקודות. נְקֻדָּה*, הכתם בנקודות, קבל נקודות. הַנָּקִיד*, נקה, טהר.

נָקֹד, ת, (ר׳ נְקֻדָּה, ר׳ נְקֻדִּים), מכתם נקודות וכתמים.

נִקֹּד, ר׳ נוקד.

נְקֻדָּה*, ר׳ נקודה.

נַקְדוּד*, ז, ראש הרועים; רועה קטן (?); בעל מחנה.

נְקֻדִּים, ז״ר, פתותי לחם ישן ויבש המעלה נקודות מעפושו(?); לחם שנאפה באפן שיהיה יבש מאד וקשה(?).

נַקְדָן*, ז, אחד מן ההכמים שתקנו את הנקודות בתנ״ך; מתעסק בנקוד ספרי התנ״ך.

נָקְדָן*, נַקְדָן*, ת, קפדן המקפיד על ענינים קלי ערך; מדקדק בכל דבר יותר מדי; מטבר כל דבר לרעה; בוחר ומדקדק במאכלים לאכילתו.

(נקה) הָנְקָה, היה נקי ושהור; היה ריק, הורק; היה חף מעון ומענש. נָקָה, עשה נקי ושהור; הַצדק, הוציא חפשי ונקי מעון ומענש; הנקם; הרק, עשה ריק; גָּלה. נָקָה*, היה נקי מעון. הִתְנַקָּה*, היה נקי ושהור.

נָקָה*, נ, נאקה, נקבת הגמל.

נָקוֹב, ת, שיש בו נקב בקצהו אל קצהו.

נָקוּב*, ז, התכונה להיות נקוב.

— נְקוּבִים*, ז״ר, נקבי הגוף להפרשת הטותרות.

נְקוּבָה*, נ, נקב.

— בַּיִת נְקוּבָה*, סי הטבעת.

נָקוּד*, ת, שיש בו נקודות; ר׳ נקדים.

נְקוּד*, ז, שיטת הנקודות (בטלים).

נְקוּדָה*, נְקֻדָּה*, נ, הו דק שאין לו כמעט לא אֹרך ולא רֹחב; כתם קטן; *נקודה שעל אות בתובה לאיזה סבן; 0התנים תחת האותיות או עליהן לקבע את אֹפן קריאתן.

— נְקוּדַת הַמַּגָּע*־הַמּוֹצָא*, הטקום המדֻיק ששם נוגע אחד כשני או שמשם יוצא איזה דבר.

נְקוּטִים* (נְקוּטָאִים*), ז״ר, אנשים מתלקטים במקומות שונים לגור יחד במקום חדש.

נָקוּי*, ז, פעלת הטנקה והטטהרה.

נָקוּי*, ת, ראוי, שיב ומטגל.

נָקוּךְ*, ז, הכאה; חבטה; חבטת והפלת הזיתים מהעץ לאספם.

נָקוּר*, ת, (ר׳ נְקוּרוֹת*), מנקר אבני הרחים שלא תהיינה חלקות.

נָקוּר*, ת, שנעשה בו נקב (נרגר תבואה או פרי) על ידי נקור.

נְקוּר*, ת, פעלת הטנקר והעושה חֹר; פעלת העושה הריצים באבני הרחים; הפרת הנידים האסורים מהבשר העומד לאכילה; דבר שנקרו בו עופות וכיו״ב.

(נקו) הַנְקוֹ* (דָּם), פ״י, הוציא דם מתוך עֹפֶק לרפואה ע״י עשית נקב באיזמל.

נק״ח, ר״ת, נקיטת חפץ, ר׳ נקיטה.

נקט (נָקַט, יִקְטֹ), פעו״י, תעב, טאוס; ׳אחוז, תפוש ביד. נָקַט*, הגש, הפסק ל־.

נָקִי, (פעמים בטקרא: נָקְיָא), ת, הפ בפשש; שהור; חפשי; פטור מחובה או מהתחיבות.

— נְקִי הַדַּעַת*, ת, עדין, אדיב.

— נְקִי כַּפַּיִם, ת, טי שידיו נקיות על ידי זה שלא הטא; 0שונא בצע, שאינו לוקח שוחד.

— יָצוּא נָקִי מִנָּכָם*, אבד כל הונו.

— לָשׁוֹן נְקִיָּה*, נ, דבור שנזהרים בו מכבטא לא יפה, לא של נטוס.

— פֶּת נְקִיָּה*, נ, לחם בטלת נקיה (ההפך: פַּת קִבֶּר).

נְקִיוֹן, ז, (פ׳ נְקִיּוֹן), שהרה, בר; טהרת הנפש; ההסטרות מעון או מעגש.

— נְקִיוֹן כַּפַּיִם, ז, כלי עון, טהרה מאשטה.

— נְקִיוֹן שִׁנַּיִם, ז, ריקות שִׁנַּיִם מכל אֹכל, רעב, חסר לחם.

נְקִיּוּת*, נ, תכונת דבר שהוא נקי וטהור; ישר, צדק; 0עשית צרכים.

נָקִיט*, ת, קָט, בוחל בדבר.

נְקִיטָה*, נ, נקמה, פעלת הנוקם.

נְקִיטָה*, נ, אחיזה, לקיחה ביד.

— נְקִיטַת חֵפֶץ*, נ, אחיזת דבר קדוש ביד בעת שבועה.

נְקִיָּה0, נ, סרוק אבר מטקוטו, שטיטת אבר בסרקו.

נָקִיק, ז, (פ׳ נְקִיק, ר׳ נְקִיקִים), בקיע, נקרת צור, חגו.

נְקִירָה*, נ, פעלת הנוקר; פעלת הנושך.

(נקל) בָּנָקָל0, תה״פ, בקלות, באפן קל; בלי התאמצות.

נְקַלָּה*, ת, לא נכבד, קל, נבזה.

נַקָּלָה*, נ, בית זרוע; טכנסים הבניעים עד הברכים.

נָקֵל, נ, דבר קל.

— עַל נָקֵלָה, תה״פ, בַּקלות, באפן קל, בנקל.

נַקְלִיט*, ז, אחד טטוטות הטשה שבשני עבריה שפים טוט ארֹך לטעלה טזה ומזה לסרש עליו בָּלָה.

נקם (נָקַם, יִקֹם), פ״י, (פ־, בָּ־, לָ־), השב לאיש כרעתו, שלם רעה תחת רעה; שקד

עין בהמה; הפרע ט־, תבוע עלבון ט־.
הֲנָקַם, הנקה מחובת נטול לאחר; השב לאיש כרשעו. נָקָם, נקום. הֲקָם, העניש בעד מעשה רע. הִתְנַקֵּם, הִנָּקֵם.

נֶקֶם, ז, נְקָמָה, נ, (ר׳ נָקַט), נטול מעשה רע; התפעלות שמחה ונחת רוח בהשבת נטול לאויב; תביעת עלבון או דם; שלום; רשעה; איבה, שנאה.

נַקְמָן*, ז, שדרכו לנקם, רודף נקמה.

נַקְמָנוּת⁰, נ, טבע הנקמן.

נַקְנִיק*, ז, מיני מטלא בשר.

נקע (נָקַע, יִקַּע), פ״ע, סור, התרחק בנעל נפש.

נָקָע*, ז, נקיק, בקיע באדמה.

נַקְעָה⁰, נ, רגש שנאה או בוז ל־.

נקף (נָקַף, יִקֹּף, יִנְקֹף), פ״ע, סבוב בתקופה; *הבות, פצוע. הֵנָקַף*, היה נזוז שער מסביב לראש. נָקַף, גדוע, חצוב, ברות; הכה והסל, חבוט והסל (זיתים מהעץ). הַקַּף, סבוב, עמוד או הלוך סביב; עמוד מסביב; גרום ללכת מסביב; הדבק, שים דבר סמוך לדבר; נזוז שער מסביב לראש; נתון בחוב; *נתון בלי כסף על סנת שישלם הלוקח אחר זמן; השוה, דמה דבר לדבר; ⁰בלול בידיעה דברים שונים. הַנָּקַף*, הבות, פצוע. הֻקַּף*, היה מקף מסביב, היה סבוב.

— נָקוּף אֶצְבַּע*, הכה מכה קלה; ⁰שרוח טרחה קטנה.

— לְבוֹ נוֹקְפוֹ*, לבו מעורר חשש ופחד, לבו נוקרו.

נָקֵף, ז, חבוט (זיתים) להסיל.

נָקָף*, ז, מקום הנקוף; מכה.

נִקְפָּה, נ, שרטת בעור, פצע; סמן במקום הכאה בנוף.

נַקְפָּן*, ת, אוהב לקחת בהקפה בלי כסף על סנת לשלם אחר כך.

נקר (נָקַר, יִקֹּר, יִנְקֹר), פ״ע, דקור ועשה נקב; דקור והוציא דבר מעקומו (עין). נָקַר, נקור; *לקט במקור (עוף); עשה חריצים באבני הריחים להכשירן לשחיקה; עשה נבוב; נקה, ברר הפסלת והאבנים וכדומה מהתבואה; עקור והוציא ניצי החלב האסורים מן הכשר העומד לאכילה. נָקוֹר, חסר מתוך־. הַנָּקִיר*, הסר הלאה ואשפה.

— לְבוֹ נוֹקְרוֹ*, לבו נוקפו, לבו עורר בו פחד ויראה.

נֶקֶר*, ז, נקור, נקירה.

נַקָּרָה, נ, מקום נבוב, סדק; *שברי עץ או סתת או גרגרי אבן המתהוים על ידי נקור בדבר.

נַקְרִיָּה⁰, נ, מין עוף המנקר במקורו בקליפת העץ להוציא משם את הרמשים [1].

נַקְרִים*, ז, תבנית.

נַקְרָן*, נָקְרָן*, ת, דיקן ביותר; בכקר קשה לרעה, נקדן.

נַקְרָנוּת⁰, נ, טבע הנקרן.

(נקש) הֲנָקַשׁ, האחז במצודה; הכשל בדבר.

נָקַשׁ, לכוד; העמד מוקש. הַקַּשׁ*, דפוק, הכה; נגן בכלי זמר; דמה דבר לדבר.

הֻקַּשׁ*, הדמה. הִתְנַקֵּשׁ, התנכל ללכד; *הסגש והכה זה את זה.

— הַקַּשׁ עַל־ כָּוּוֹג*, דבר וצעוק באזני־ בלי הרף.

— הַקַּשׁ בְּתֻפּוֹ לְכֹתֲפוֹ שֶׁל־, השוה עצמו עם־ ולא להתנאות עליו.

נַקָּשָׁה, ת, קשה יום, סובל צרות.

נָקְשָׁה*, ת, דבר יבש, דבר מקלקל, דבר נפסד.

נַר, ז, (ר׳ נָרוֹת), אור, דבר עשוי למאור; סתילה מוקפת שעוה או חלב להאיר; בזיך שהאש דולקת בו, מנורה; *בנוי לתורה; כנוי לנפש האדם.

[1] נקריה dятель, Specht, pic, wood-pecker

— נֵר יִשְׂרָאֵל*, גדול הדור המאיר את עיני הדור.
— כְּלִי נֵר וּבְלִי מֶרְחָץ*, מבטא לתאור חיים טרים וקשים בדחק ובמחסור.
— נֵר לְאֶחָד נֵר לְמֵאָה*, אמרה בטוטן: השמוש באור נר וכדומה ע״י רבים אינו מכביד ואינו מטריח יותר מהשמוש ע״י אחד.

נָר*, ת, טוכן לזריעה, שחרשו אותו (שדה).

נ״ר, ר״ת, נביאים ראשונים; נקבה רבות.

נַרְגָּן*, ת, מתרגש, עצבני; מלא רגז.

נַרְגִּיל*, ז, אגוז הדי.

נַרְגָּל*, ז, מי שרגיל לבוא לאיזה מקום.

נַרְגָּן, ז, הולך רכיל, מוציא דבה, מעורר מדנים.

נַרְגָּנוּת*, נ, טבע הנרגן.

נַרְדְּ, ז, (נֶרְדִּים), מין צמח ריחני [1].

נַרְדִּינוֹן*, ז, שמן עשוי מנרד.

נַרְדָּק, ת, מי שרודפים אותו.

— שֵׁם נַרְדָּק*, ז, (לְשֵׁם אַחֵר), שם הדומה בהוראתו לשם אחר.
— שְׁמוֹת הַנַּרְדָּקִים*, ז״ר, הבלים (שמות או חלקי דבור אחרים) שהוראה אחת להן עם בלים אחרות.

נַרְדְּשִׁיר*, ז, משחק האשקקי, ר׳ אשקקי.

חיל, צריח (מגדל), פרש, רץ (זקן), מלכה, מלך נרדשיר

נָרָה*, נ, מין רטונים.

נָרָוְ*, ז, מטה שנושאים בה את המת.

נָרוֹק*, ת, (שיט׳), מיט רך מאד, שיט בו בים רבים והוא לא סביר.

נַרְמָק*, ז, מוך המגיע רק עד לבעלה בהקדסול.

נַרְפָּה, ת, שפל ידים, מתעצל.

נַרְפָּשׁ, ת, דלוח, עכור.

נָרָק*, ר׳ נרוק.

נַרְקִים*, ז, מין פרח [1].

נַרְתִּיקָל*, נַרְתֵּק*, ז, (ר׳ נַרְתִּיקוֹת*), תיק, תער; קפסה, תבה קטנה.

נַרְתֵּק*, פ״י, שים נרתיק על.

נרקים

נָשׁ*, איש (בא בשמוש: בֶּן-נָשׁ = בן אדם; בְּנֵי=נָשׁ או בְּנֵי־נָשָׁא = בני אדם).

נ״ש, ר״ת, נזק שלם.

נשא (נָשָׂא, יִשָּׂא), פ״י, הרם, הנבה, העלה; הרם והעבר מטקום למקום; העתק דבר כבד מטקום למקום; נשול; סבול; שעון על אחר, הטל בשא על אחר; (קול) הרם קול; הבע, הנה, אמור; עקור או הסע דבר מטקומו ולקוח אותו למקום אחר; הסר, לקוח מעל־; לקוי, נשול; (־עֵין פָּנִי או עָנָף), הצמח; נָדל; הבא; שרוף, העלה באש; סבול עניש; סלוח, מחול; הבא מנחה ושתנה; הכיל; לקוח אשה. הִנָּשֵׂא, הֵעָטֵם על גבי אחר; חלקח, הֵעָקר מטקומו על ידי אחרים; הֵרוֹם; התנדל; *הלקח לאיש (אשה). נַשֵּׂא, הרם, רוכם, הֲנבה; טלטל, עקור דבר מטקומו למקום אחר; כלכל, הספק צרך; עזור, תמוך. הַשָּׂא, נרום להרם ולשאת, שעון, שים על־; *העתק דבר מטקומו; הוציא; הרם משואות אש; נתון לאיש (אשה); הֲסנה דעת איש לאיזה ענין; הבעי אש, העלה להבה; שוף, הכוך ישפשף כלי בכלי כדי לנקותו או לחדדו וכדומה. הִתְנַשֵּׂא, הִנָּשֵׂא, התעלה, התרומם; התגדר,

[1] נרד nard, Narde, spikenard

[1] נרקים narcisse, Narcisse, narcis-e, narcissus

התגדל; התאמץ להשיג מעלה.

— נָשׂוֹא בְּשָׂרוֹ בְּשָׂנָיו, התאפק, נשוך השפתים לבלי דבר דבר; חרוף נפשו, העמיד עצמו בכבכנה.

— נָשׂוֹא חֵן, מצוא חן.

— נָשׂוֹא יָד, טרוד, התקשר בנגד; הרם יד להשבע.

— נָשׂוֹא הַלֵּב אוֹתוֹ, התעורר לנדיבות; התנאה, התנשא.

— נָשׂוֹא מָשָׁל, הגד משל; דבר דברי לימצה ושיר.

— נָשׂוֹא נֶפֶשׁ, יהל, קוה בכל נפש.

— נָשׂוֹא עָוֹן, סלוח, כחול.

— נָשׂוֹא אֶת עַצְמוֹ, משל על דבר המתקים מעצמו בלי עזרה או תמיכה של אחרים.

— נָשׂוֹא פָּנִים, הכר לטובה, כבד; סלוח.

— נָשׂוֹא פָּנִים אֶל־, סנה לשובה, השגח לטובה.

— נָשׂוֹא וְנָתוֹן*, סחור, קנה ומכור; בוא בדברים על אדות־; התוכח על ענין.

— נָשׂוֹא רֹאשׁ, העז, התחצף; התנאה; ספור מספר נפשות; העלית זכר איש על לב לטובה.

— נָשׂוֹא רֹאשׁ מַעַל־, הרוג, כרות ראש.

— נָשׂוֹא שָׁם (ה׳), הזכר שם שנשבעים בו בשבועה.

— נוֹשְׂאֵי הַמַּטָּה*, ז״ר, הקברנים הנושאים את גשת המת.

— הַשָּׂא לְדָבָר אַחֵר*, הסנה דעת איש לענין אחר, הסלימו בדברים.

נָשָׂא, ת, מרומם, נבוה.

נשא (נָשָׂא, יִשָּׂא, ס״י, דחה, העתק דבר מטקומו (?); התעה (?); הלוה. ר׳ נשה. הִנָּשֵׂא, תעה, הנשה מדרך הישרה. הַשָּׂא, הדח, הַתְעֵה; עורר־על־, הסת ב־.

נָשְׂאוֹת, נ, מנה, חלק, מתנה.

נשב (נָשַׁב, יִשֹּׁב), ס״ע, נפוח, נשוף, הוציא רוח על־. נָשַׁב*, נשוב; נרום לנשיבה. הַשֵּׁב, הפח, גרום לנשיבה, הנע רוח; נ״ש, הַבְרח.

נָשָׁב*, ז, (ר׳ נְשָׁבִים*), כלי לצוד בו עופות, כעין רשת נתונה על חשוק עץ; [0]נשיבה.

נְשֻׁבַת*, נִשְׁבָּת*, נ, הדבר הנשב על ידי הרוח; כ״ן, קלסת גרגרי התבואה.

(נשג) הַשִּׂיג, ס״י, הדבק עצם הרחוק או המתרחק ט־, הגיע עד העצם הרחוק או המתרחק; בוא מקרה על איש; הגיע, גרום לנגיעה; (ד), עלה ביד לקנות או לקחת ספיק המחסור; [0]תפוש בשכל, ידוע; קרה, הפל על־; ענה על דברי־, העיר על דברי־. הֻשַּׂג, הֻרדף ונפול ביד־.

— הַשֵּׂג גְּבוּל, העתק גבול אחר אחורנית; בוא בנחלת אחר; [0]לקוח מרשות אחר.

נִשְׂגָּב, ת, נעלה, מרומם; חזק, איתן.

נִשְׂדּוֹר*, ז, מין מלח או שרף [1]).

ישה (נָשָׂה, יִשֶּׂה), ס״י, הרחק, הדה הלאה; שכוח; הלוה; גבה חוב, תבוע חוב. הִנָּשֶׂה, הִשָּׁכַח. נָשֶׂה, הַשְׁכַּח. הַשֵּׂה, נָשֶׂה; תבוע חוב; הַמְסֵר.

נָשֶׂה (נִיד הַ־), ז, גיד המוליך אל העורק היוצא מחוש השדרה אל כף הירך וויורד עד כף הרגל.

נָשִׂיא, ת, מי שנושאים אותו; שאינו יכול בעצמו לבוש מטקומו, ומזה כנוי לאלילים (ישעיהו מו. א.); *(נְשׂוּי*), בעל אשה; עטום.

— נְשׂוֹא פָּנִים, ת, מי שמכירים אותו לשובה מסני מעלתו וחשיבותו.

— נְשׂוֹא עָוֹן, ת, מי שסלחו לו עוונותיו.

— נְשׂוֹא הַמַּאֲמָר, ז, מה שמדבר על

[1]) נשדור AMMONIAK, Ammoniak, ammoniac

איזה דבר, על נושא הכצבר.

נָשׂוּאָה, ר׳ נשיא; *אשה שיש לה בעל.

נְשׂוּאִים*, נְשׂוּאִין*, ז״ר, נשיאת אשה, חתונה, כלילות; טשרה, משפרת.

נשובת, ר׳ נשבת.

נְשׂוּבָה, נ, פְּעֻלת הנושם והשואף רוח.

נָשׂוּי*, ת, בעל אשה; עסוס.

נָשׂוּךְ*, ת, יבש, חרב.

נְשׂוּקָה*, נ, נשיקה, פְּעֻלת המנשק.

נָשׂוֹת, נ״ר, ר׳ נשים.

נַשְׂחָה, ת, מְקֻלְקָל, נפסד.

נָשָׂי, נ, חוב, טלוה; *כנוי ליבשת (בפיוט).

נָשִׂיא, ז, (פ׳ נְשִׂיאָה, ר׳ נְשִׂיאִים, ס״ר נְשִׂיאֵי), נגיד, ראש, שר ושופט; ראש שבט; *ראש הסנהדרין בזמן הבית השני, ואח״כ גם ראש הישיבה או ראש בית דין הגדול.

— נְשִׂיאִים, נְשִׂיאִים, ז״ר, עננים, עבים.

— נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אָיִן, משל לדבר או לאדם שעשה רעש גדול ואחריתו לא כלום.

נְשִׂיאָה*, נ, אשת הנשיא; הרמה, פְּעֻלת הכרים והנושא, עמיסה, שימת משא על דבר.

— נְשִׂיאַת כַּפַּיִם*, נ, ברכת הכהנים בבית הכנסת (בהרימם ידיהם).

— נְשִׂיאַת רֹאשׁ*, מניה, פקודי עם.

נְשִׂיאוּת*, נ, משרת הנשיא; הרמה, פְּעֻלת הכרים והנושא.

נְשִׂיבָה[0], נ, פְּעֻלת הנושב רוח.

נְשִׂיָּה, נ, שכחה.

— אֶרֶץ נְשִׂיָּה, שאול, אבדון.

נְשִׂיכָה, נ, פְּעֻלת הנושך בשניו; [0]מין צרעת מגרדת, חכיך.

נְשִׂילָה, נ, נפילה, נשירה (אבר מן הגוף או פרי מן העץ).

נְשִׂים, נ״ר, (עם הכנוים לפעמים: נְשׂוֹתֵיהֶם וכיו״ב), רבוי השם אִשָּׁה; *שם של הסדר השלישי בש״ס.

נְשִׂימָה*, נ, פְּעֻלת הנושם; רוח האף.

— בְּנְשִׂימָה אַחַת*, בפעם אחת בלי הפסק.

— אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׂימָה*, אותיות א. ו. י.

נְשִׂיפָה*, נ, פְּעֻלת הנושף ומוציא רוח מפיו.

נְשִׂיקָה, נ, הנעה או הדבקה של השפתים בנוף לאות אהבה וחבה; *נגיעה, מגע.

— מִיתַת נְשִׂיקָה*, נ, מיתה קלה ובכבוד.

נְשִׂיקוּת*, נ, דבקות, חבה.

נְשִׂירָה*, נ, נפילה, נשולת עלים או שער וכיו״ב ממקום הגדום.

נְשִׂית[0], נ, כאב בגיד הנשה, שם מחלה[1].

נשך (נָשַׁךְ, יִשֹּׁךְ), ס״ו, אחז בשנים בחזק עד להכאיב; דקר, עקץ; הטל ארס (נחש); עגה, הציק; לקוה רבית; *חזק בשנים הלק מדבר (לחם וכיו״ב); התרבר והתדבק (עיסה). נָשַׁךְ, נשוך. הַנָּשַׁךְ, לקוח רבית, הלוה ברבית; *גדום לנשך; הַשֹּׁלֵחַ לְנָשׁוֹךְ; הַדָּבֵק דבר לדבר.

— יוֹם שֶׁהַקַּיִץ נוֹשֵׁךְ אֶת הַחֹרֶף*, יום האביב שבין סוף החרף וראשית הקיץ.

— הַשָּׁעָה שֶׁהַיּוֹם נוֹשֵׁךְ אֶת הַלַּיְלָה*, שעת הבקר שבין סוף הלילה וראשית היום.

נָשֶׁךְ, ז, תרבית, רבית, שכר הלואה; *רחש בנוף הבעוּר להכוך וגרוד.

נִשְׁבָּה, נ, לשכה, חדר קטן בבנין.

נִשְׁבָּן*, ת, (נ׳ נִשְׁבָּנִית*), שדרכו לנשך את הקרוב אליו.

נִשְׁבָּר*, ת, מרוּוח.

נשל (נָשַׁל, יִשֹּׁל), ס״ו, השלך לברחוק,

---

[1] נשית боль (ломота) в бедрѣ, Hüftweh, ischias, gouttes ciatique, hip-gout

הסל; גרש; שלוף נעל. הִנָּשֵׁל*, נסול (אבר מן הגוף); הָשֵׁלַךְ טעל־; הִכשל, הָטָעֵר. נָשַׁל, גרש, הדה. הִשַּׁל*, השלך, הסיל, זרוק, הטיל.

נָשֶׁל*, ז, נסילה (סרי טעץ).

נשם (נָשַׁם, יִשַׁם), ס״ע, הוציא רוח מהחזה דרך האף או הפה. נִשַּׁם*, נשום.

נָשֶׁם*, נָשָׁם*, ז, סם הגורם נשירת השער; [0]נשיכה; נשמה.

נְשָׁמָה, נ, (ס׳ נְשָׁמוֹת, ר׳ נְשָׁמוֹת, ס״ר נְשָׁמוֹת), נשיפת הרוח דרך האף והפה; רוח החי הנותנת את הנוף; נפש, רוחה; נפש כל חי; איש; *חיים.

— שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ (אֲבָר)*, שבלעדו לא יוכל החי לחיות.

— שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ (אֲבָר)*, שגם בלעדו יוכל החי לחיות.

נִשְׁמַע לְ־, ת, ר׳ שמע.

נשף (נָשַׁף, יִשַׁף), ס״ע, הוציא רוח מהפה; נפוח. נִשַּׁף*, תקוע אל תוך־.

נָשֶׁף, ז, (ר׳ נְשָׁפִים, ס״ר נִשְׁפֵי), ערב, ראשית הלילה; עת נטות צללי ערב; ראשית הבקר; חשכה, אפלה; משתה, משתה שפחה.

— נָשֶׁף חֶשֶׁק, ז, נשף תענוגים.

— הָרֵי נָשֶׁף, ז״ר, הרים מכסים ענן וערפל ועשוסים באפלה.

נִשְׁפָּה, ת, רם, נשא, נבוה; חָלָק.

נִשְׁפַּת*, נ, ר׳ נשבת; האבק הנופל מתחת השוסין.

(נשק) הִנָּשֵׁק, התלקח והתלהט (אש). הַשֵּׁק, הסק, הבער אש, העלה להב.

נשק (נָשַׁק, יִשַּׁק), סע״י, (ל־, אֶת־), הגע או דבק השפתים בהדוק לנוף מתוך רגש חבה או ערצה; התלכד זה בזה, התקרב זה לזה; האזר בנשק; התגדג, הסתדר.

נֶשֶׁק, הגע או דבק השפתים בהדוק לנוף אחר מתוך רגש חבה או ערצה. נָשׁוֹק*, קבל נשיקה מאחר. הַשֵּׁק, נגוע והתלכד ב־; *קרב דבר לדבר.

— הַיּוֹם שָׁהַקָּיוֹן נוֹשֵׁק אֶת־הַחָרָף*, יום האביב שבין סוף החורף ובין ראשית הקיץ.

— הַשָּׁעָה שֶׁהַיּוֹם נוֹשֵׁק אֶת־הַלַּיְלָה*, שעת הבקר שבין סוף הלילה ובין ראשית היום.

נָשֶׁק, נֶשֶׁק, ז, מלחמה, מערכה; כלי קרב, כלי מלחמה; אוצר כלי מלחמה.

נְשָׁקִים*, ז״ר, סמנים בבשר החי עשויים על ידי אש או ברזל מלבן.

נִשְׁקָף, ת, מביט; נראה.

נָשָׁר, ז, ציר מבשר, מכריז (הושע ח. א.).

נשר* (נָשַׁר*, יִשַּׁר*), ס״ע, נסול (עלה או שער) בהנתקו ממקום חבורו לרסיון קשורו. נַשַּׁר*, הִנָּשֵׁר*, (הִנָּשֵׂר*), הפל, השלך מעליו.

נשר

נָשֶׁר, ז, (ר׳ נְשָׁרִים, ס״ר נִשְׁרֵי), עוף טורף גדול [1]; *הפרות או העלים הנופלים מן העץ; כנוי למלכות רומא; בדברי חז״ל ידוע הנשר במלך העופות.

נשת (נָשַׁת, יִשַּׁת), ס״ע, הרוב, יבוש; הָרוּזה.

הִנָּשֵׁת, חרוב, יבוש.

נִשְׁתָּוָן, ז, ספר, אגרת, מכתב; כתב פקדת מלך.

נִתְבָּע*, ת, שלאחר יש תביעה ודרישה אליו, שתובעים ממנו.

נָתוּחַ*, ז, כריתה לחלקים, לאבי־ם; [0]חקר דבר לפרטיו.

— חָכְמַת הַנְּתוּחַ[0], נ, חכמת נתוח גוף האדם.

נָתוּק, ת, בעל חי שנתלשו אשכיו ממקום חבורם.

[1]) נשר орел, Adler, aigle, eagle

«נתז» הֲנָתָז*, הזרק (שפות); נתר בטקוטו (נוזל או ניצוץ); סוג לאהוב. נָתָז*, נתר מטקוטו. הַתָּז*, כרות, גדוע, קצץ דבר בכח עד שיקפץ החלק הנכרת מטקוטו לטרחוק; הזה, זרוק טפות; הדגש את האות „ז"; ר׳ תזז; הֻתָּז*, הכרת, הגדע.

«נתח» נָתַח, פ״י, כרות וגזור דבר לאברין, סלוח וסלג; נתק חלק מדבר; °חקור ובדוק דבר לחלקיו.

נָתָח, ז, (ר׳ נְתָחִים), אבר מנתח; חתיכה, גזר, סלח.

נָתִיב, ז, נְתִיבָה, נ, (בדבור המליצי), דרך, ארח, שביל; חריץ ארך וכתוח; *דרך עולם, מנהג עולם.

נָתִין, ז, משרת מקדש לעבודת ההיכל; מבני הנבעונים שנזר עליהם יהושע להיות משרתים במקדש ה׳; °שיך לאחת המשלות על פי מולדתו או ישיבתו בארצה.

נְתִינָה*, נ, פעלת הנותן; שימת דבר ב־; מסירה; מתנה; ר׳ נתין.

נְתִינוּת°, ז, מצב הנתין וזכיותיו וחובותיו; שיכות איש לאחת המשלות עפ״י מולדתו או עפ״י ישיבתו בארצה.

נְתִיצָה*, נ, פעלת הנתץ והחורס דבר בנוי.

נְתִיקָה*, פעלת הנותק והעוקר; פתיחת דלת נעולה בחזקה.

נְתִישָׁה*, נ, פעלת הנותש והעוקר והתולש.

נתך נָתַךְ, יִתַּךְ, פ״ע, השפך מלטעלה למטה, הוצק. הֻתַּךְ, נתוך; הטפה; התפרק; הצרף. הַתֵּךְ, יצוק; הצק וצרוף מתכת. הֻתַּךְ, הוצק והצרף (מתכת); התפרק והתפורר.

נתן נָתַן, יִתֵּן, פ״י, מסור ליד אחר; מסור במתנה; שים ב־; עשה; גרום; שלם גמול; הרשה לעשות, לא מנע מעשות; הוסף ל־; שים ל־, מנה ל־; חשוב כ־. הֻנַּתָּן, הֻמְסַר ועבור טיר ליד; הושם, הֻעשה; החשב. יִתַּן, (עתיד), יהיה נתון.

— נָתוֹן דָּם*, יצוק דם על המזבח, הזה דם.

— נָתוֹן חֵן... בְּעֵינֵי־, גרום לבציאת חן.

— נָתוֹן חֹק, קבוע חק ומשפט.

— נָתוֹן יָד לְ־, הסכם לעשות דבר.

— נָתוֹן לֵב לְ־, הסגה דעת לעשות דבר; התבונן.

— נָתוֹן מַלָּה*, הכטה בדבור פה.

— נָתוֹן נַפְשׁוֹ עַל־, נָתוֹן אֶת נַפְשׁוֹ עַל־*, מסור נפשו לשאת ולסבול בעד־.

— נָתוֹן עֲנָנִים בְּ־*, כעוס על־, הבט בכעס על־; השתוקק ל־; השוב בחבה על אודות־.

— נָתוֹן עֵין לַעֲשׂוֹת דָּבָר*, השוב לעשות דבר.

— נָתוֹן עֵינַיִם לְדָבָר*, הוכיח צדקת הדבר.

— נָתוֹן פָּנִים בְּ־, סנה לרעה אל־.

— נָתוֹן פֶּרִי, (עץ), הצמח.

— נָתוֹן קוֹל, הרם קול.

— נָתוֹן רֵיחַ, הסן ריח טוב

— נָתוֹן לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל־*, כלכל ושלא את כל צרכיו של־; נתון איזה דבר ל־ לפתם את פיו.

— נָתוֹן מִשְׂמֹאלוֹ לִימִינוֹ*, אברה בטוכן: לקוח לעצמו, נתון מכיסו האחד לכיסו השני.

— מִשֶּׁלְךָ נָתַנּוּ לָךְ*, מבטא לאבי: מדריך הוכיחו נגדך.

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְּנֵהוּ לִ־*, הקב״ה ישמרהו ויברכהו.

— הַדִּין נוֹתֵן*, על פי הדין או על פי הסברה יוצא כי־.

— הֵיא הַנּוֹתֶנֶת*, זה בעצמו היא הדבר

הגורם לחשב כבה.
— מי יתך, הלואי כי־.

נתם (נָתַם, יִתֹּם), פ״י, שים קוצים בדרך (איוב ל׳ ״ג, יֶלִין); ויש כבארים: נתוץ, הרוס.

נֶתֶם₀, ז, טין קוץ שמשתמשים בו להסקה במשרשות סיד ביחוד.

(נתע) הִנָּתֵעַ, הִנתע; הֵעקר.

נִתְעָב, ת, מאוס, בזוי.

נתץ (נָתַץ, יִתֹּץ), פ״י, הרוס, שבור, עקור. הִנָּתֵץ, השבר, הֵהרס. נָתֵץ, הרוס, שבור, ונפץ. נָתַץ, יִתַּץ, (עבר ועתיד), היה נתץ, שבור, נהרס.

נתצ״ה, ר״ת, נפשו תהי צרורה בצרור החיים.

נתק נָתַק, יִתֹּק), פ״י נתוש, עקור; העתק מטקומו; הנר, הזל, סלט (טיץ); *הוציא מסטר. הִנָּתֵק, הִנתש, הֵעקר, החלש; הוסר; הֵעתק מטקומו; הָקרע לשנים על ידי משיכה לשני הצדדים (חבל, חוט); *עבור ט־ ל־; היה קרח ובעל נֶתֶק. נֶתֶק, קרוע ותלוש; קרוע (חבל, חוט) לשנים על ידי משיכה כשני הקצוות. הִתַּתֵּק, הֵעתק מטקומו. הִתְנַתֵּק*, הִנתק.

נָתָק, ז, שחין העור במקום השער שעל ידו מתהוה קרחה.

נתר (נָתַר, יִתַּר), פ״ע, קפוץ, דלוג, הסתער מטקומו. הִנָּתֵר*, קפוץ, דלוג; הסרד והעתק מטקומו; היה נָתֵר, לא אסור וקשור. נָתַר, קפוץ, דלוג. הִתַּתֵּר, ההרד מטקומו; הוציא למרחב; פתח קשר; *תת רשות; אמר כי הדבר נָתֵר, כי אפשר לעשותו על פי הדין; הרוס, סתור. הִתְנַתֵּר*, הִפתח מקשר; קבל רשות, היה ברשות, היה נָתֵר.
— הִתַּר נָדָר*, בטל נדר, הַרשות שלא למלא את הנדר.

נָתָר, ז, טין טלח שנותנים אותו בכביסה[1]; קרשון לכתב בו.

נתש (נָתַשׁ, יִתֹּשׁ), פ״י, עקור, תלוש; נרש, השמד. הִנָּתֵשׁ, העקר, הֵהרס; הֵעוב. הִתַּתֵּשׁ*, החלש; עקור, העבר ונלה. הִתְנַתֵּשׁ, הֻשלך, הושל ארצה.

ס.

ס, האות החמש עשרה באי״ב העברי ושמה סָמֶךְ; פ״ט, ששים.

ס׳, ר״ת, ספר; סדר; סמן; סעיף.

ס״א, ר״ת, ספרים אחרים; סטרא אחרא (בקבלה: הצד האחר, צד הטמאה); סברא אחרינא, סברה אחרת.

(סאב) סָאַב*, פ״י, טנף, נאל, טמא. סָאֵב*, הִנָּאֵל, הִטנף. הִסְתָּאֵב*, היה לבעל טום; היה לטמא.
— יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב*, יחכו עד שיכוא בו טום; [0]משל הביני במוכן: הנה לו עד שימאס בעיני הבריות וכדומה.

סַאַב*, ז, טָמאה.

סָאָה, נ, (ס׳ סָאָה, ר׳ סָאִים*, לסעמים סָאוֹת*, זוגי סָאתַיִם), מדת התבואה, שלישית האיפה (שכילה 13 ליטר בערך); מדת הלח והיבש; מדה בדרך כלל.
— בֵּית סָאָה*, בֵּית סָאתַיִם, שדה שיכולים לזרע בו סאה או סאתים תבואה.

סָאוֹב*, ז, טָמאה, לכלוך. ת׳, טמא, מלכלך.

סָאוֹן, ז, נעל, סנדל מסמר; [0]סהוטת המלחמה.

[1] נתר, natr, Natron

סָאוֹר*, סָאוֹר*, ז, שאור; טיט תופס של צְרוּת; היצר הרע, התאוה לחטא.

סַאן, ת, נועל סנדל; איש צבא לבוש סנדל מלחמה.

סַאסָא*, ז, ראש השבלת; זקן השבלת.

סַאסָאָה, נ, טדה גדולה ונדושה (?); טלטול, תנודה הזקה(?)

סַאר*, ז, ר' סָיָר.

ס״ב, ר״ת, סמן ברכה.

סָב*, סָבָּא*, ת, זקן, בא בימים; אבי האב או האם; חכם, מלמד.

— יַעֲלֹב סָבָא*, יִשְׂרָאֵל סָבָא*, כנוי ליעקב אבינו.

— סָבָה*, סַבְתָּא*, נ, זקנה, אשה באה בימים; אם האב או האם.

— סָבֵי דִּ־*, ז״ר, הזקנים של־, גם בטוען חכמי־.

סבא (סָבָא, יִסְבָּא), פ״י, שתה משקים משכרים לשכרה, שתה הרבה יין או שכר וכדומה.

סבא, ת, (ר' סָבָאִים), שכור, ששתה משקים משכרים.

סָבָא*, ז, בעל בית מרזח, טוזג, טוכר משקאות.

סָבָא, ז, (כ' סָבָאִי, סָבָאֵךְ, סָבָאֵהּ), יין, משקים משכרים.

סבב (סָבַב, סַב, יָסֹב), פעו״י, הקף דבר מכל צדדיו, הלוך סביב; הלוך לכל עבר; סור הצדה; עבור מאחד לשני; ישוב אל השלחן לאכל; גרום דבר, היה סבה לדבר; הטה הנה והנה; הקף טסביב. הִסֵּב, פנה הצדה; פנה לא לצד הנכון; עבור מאחד לאחר; חזור מטקום למקום; הקף דבר מכל עבריו. סוֹבֵב, הלוך הנה והנה; הקף מסביב; חזור אחרי איש (בקש). סַבָּב, שנה סני הדבר; *הקף מסביב; °גרום דבר. הָסַב, הָסַבּ, הסב, הסבה דבר לדבר; הסבה לצד אחר מן הצד הנכון; הקף מסביב; הָסֵר מ־; *ישוב אל השלחן לאכל; ישוב והשען על הצד; העבר (חוב וכדומה) לאחר על ידי כתיבה וחתימה. הוֹסֵב, היה סוקף מסביב; גָּלגל.

— סוֹבֵב*, ר' סובב.

— סַבָּב עַל הַפְּתָחִים*, הזור על הפתחים, הלוך מבית לבית וקבץ נדבות.

— הָסֵב נַחֲלָה מ־*, העבר ונתון נחלת ירושה לאחר ולא ליורש.

— הָסֵב שָׁם, שנה שם, קרוא איש או דבר בשם אחר.

— הוֹסֵב שָׁם, קבל שם אחר.

סַבָּה, נ, הטיה, הסניה, סניה; °עלילה נוכחת איזה דבר, נסבה; אסון, צרה, סגע.

— סַבַּת כָּל הַסִּבּוֹת°, הַסִּבָּה הָרִאשׁוֹנָה°, תאר לאלהים הנותם וייצר הכל.

סָבוֹא*, ז, טוכר יין, טוזג.

סָבוֹא*, ת, טלחלה, רשוב, רוח־לַחַ וישיבות.

סָבוּב°, ז, תנועה להקף; סְעֻלת הטסבב.

— סְבוּב הָרֹאשׁ°, ז, סחרחרת, תמהון (מחלה).

סְבִיבִי°, ת, מתנועע בסביב.

סְבִיבָה*, ז, סְעֻלת הסובב והעושה מעשה עבות.

סָבוֹן°, סַבּוֹן°, ז, בְּרִית, מין חמר הנעשה משמן או טהֻלב מֻהָתך באש עם נתר וכיוצ״ב.

סְבִיבָן°, ז, עשית הסבון, בשול הסבון; מריחת סבון על דבר לנקותו.

סָבוּר*, ת, חושב, סובר, נוטה בדעה.

— סְבוּרָנִי*, סובר אני.

— כְּסָבוּר*, ר' סבור.

סָבוּר*, ז, תקוה, תוחלת.

סָבוּרָא, סָבוּרָאִי, ז, בעל סברא; חכם הריף.

— סְבוּרָאִים, ז״ר, חכמי בבל בין התקופה שאחרי האמוראים, שסדרו והסכימו את

ההלכות, ועד תקופת הגאונים.

סַבְּטְיוֹן*, ר' סמבטיון.

סָבִיב, ת, (ר' סְבִיבִים גם סְבִיבוֹת), הוג, הקף דבר.

— **סְבִיבִים**, ז״ר, השכנים מסביב.

— **סְבִיבוֹת**, נ״ר, מסבי ע״, מגרשים; השכנים מסביב; תקופות.

סָבִיב, **סְבִיבוֹת**, ת״ס, מכל עבר, מכל צד.

סְבִיבָה[ס], נ, מגרש, מסבי עיר; חוג; סביבה, תנועה בהקף; חברת האנשים ש־איש נמצא בתוכה וחי בה.

סְבִיבוֹן[ס], **סְבִיבָן**[ס], ז, צעצוע עשוי מתכת או עץ שהילדים משחקים בהֶגְבֵּה.

סָבִיל[ס], ת, המקבל את הפעלה, הפך: פָּעִיל, העושה את הפעלה.

סְבִילָה[ס], נ, נשיאת משא; עבודה קשה מיגעת.

סַבִּילָה[ס], נ, נבואה עברית־יונית ביטי הבית השני.

סְבִיס*, **סְבִין**, ז״ר, סיני הקטה, פַּסִּל קטה חלקי קלסת גרגירי התבואה הנשחנים; סמל לדבר קל ערך הנמצא בין דברים נכבדים.

סְבִיכָה[ס], נ, מריחה סבון על גוף או על בגד לנקותם, כִּבּוּס.

סבך (**סָבַךְ**, **יִסְבַּךְ**), פ״י, אחוז ורתק יחד; *מלא איזה חלל. **הִסְבִּיךְ***, **הֶאֱחִז וְהֻרְתַּק** יחד; היה מסְבָּך. **סִבֵּךְ***, **הֶאֱחִז וְרֻתַּק יחד.** [ס]שלוב ענינים בערבובית באפן שקשה להחליץ מהם. **סְבוֹךְ**, **הֶאֱחִז וְהֻרְתַּק יחד**; היה בערבובית ו־אי מסדר. **הִסְתַּבֵּךְ***, **הִסְתַּבְּכוּת***, הסְבַּךְ; הֶאֱחִז בקוצים (כגד או צמר צאן); השתלב בדבר באפן שקשה להחליץ ממנו.

— **הִסְתַּבְּכוּת בְּצָרוֹת***, המצא בתוך צרות רבות.

סְבָךְ, **סְבַךְ**, ז, (ר' סְבָכִים), שיח עץ; עצים דקים; יער עבה, קבוץ עצים אחוזים ומשרגים יחד; מקום המסתבך יחד ענפי העצים; *שכבה; כפוי הראש של נשים עשוי ברשת; רשת.

סֹבֶךְ, ז, ר' סָבְכֵי*; *חלק הבשר העבה באחורי השוק על יד הארכובה.

סַבָּךְ*, ז, עושה שבכות, עושה מעשה קליעה; עושה רשתות.

סְבָכָה*, ג, כפוי הראש של נשים עשוי ברשת; ארג דק, חורי; רשת; ענפים סבוכים יחד.

סבל (**סָבַל**, **יִסְבַּל**), פ״י, נשוא משא כבד; נטול ונשוא צרות ויסורים. **סַבֵּל***, שלוח דורונות (החתן לכלה). **סָבוּל**, היה טעון משא; היה טעון בשר (הגוף). **הִסְתַּבֵּל**, היה למשא ולטרח.

— **אֵין הַדַּעַת סוֹבֶלֶת אוֹתוֹ***, אין השכל הטוב של הבריות יכול לשאת ולכבד אותו.

סַבָּל, ז, נַשָּׂל, נושא משא; משא כבד.

— **לַח הַסַּבָּל**, ז, סבלנות, עצר רוח.

סַבָּל, **סַבְּלָן**, ז, (כ׳ סַבָּלִי, סַבְּלָן), משא, מעמסה.

— **סַבָּל הַיְרוּשָׁה**[ס], ז, מנהגי הקראים באמני עשית הבצועות על פי מסרת חכמיהם.

סַבָּלָה, ג, עבודה קשה; עבודת הגוף, מכ עבודה; *משא, נטל, מעמסה.

סַבְּלוֹן*, ז״ר, מתנות הנתן לכלתו.

— **סַבְּלוֹנוֹת***, ז״ר, מתנות הנתן לכלתו.

סַבְּלָן[ס], ת, ארך אפים, עוצר ברוחו; שאינו קנאי לדעותיו, הסובל גם דעות של אחרים.

סַבְּלָנוּת[ס], נ, שבע הסבלן, כח הסבל.

סַבְּלָנִי[ס], ת, המקבל השפעה בָּשפע מאחרים.

סַבְּלָת, נ, ר׳ שבלת; *השתתפות בפעודה כללית; חלק שאחד נותן בענין שבו משתתפים רבים.

(**סבן**) **סַבָּן**[ס], פ״י, שפשף, ונקה בסבון; נַשַּׁל סבון, עשה סבון.

סַבָּנָה*, ג, סדין שמתעטפים בו ביציאה מבית המרחץ.

סָבָךְ*, ז, גר של חלב.

סבר* (סָבַר*, יִסְבֹּר*), ס״ע, חשוב, דמה; הבין. הַסְבָּרָה*, באר, פרש. הִסְתַּבֵּר*, היה ברור וטובן.

— סַבֵּר אֶת הָאָזֶן*, הסביר דבר בדי להבינו היטב; ר׳ שׂבר.

— הַסְבֵּר פָּנִים*, הראה הבעת פנים טובים, קבל בפנים יפים את אחר.

סֵבֶר*, ז, תקוה, תוחלת.

— סֵבֶר פָּנִים*, ז, הבעת רצון, חסד; הבעת תוי פני האיש.

— סֵבֶר פָּנִים יָפוֹת*, ז, מראה פנים נעים.

סַבָּר*, ז, בעל סברה, חכם חריף.

סְבָרָא*, סְבָרָה*, נ, דעה, שקול הדעת; משפט השכל; טעם השוב, טעם, נמוק.

— סְבָרַת הַכָּרָס*, נ, דעה בלי כל יסוד נכון.

— נְמָרָא גְּמִירְנָא סְבָרָא לָא יַדְעִנָא*, למדתי וידעתי את החק הזה אבל את טעמו ונמוקו אין אני יודע.

סַבְּרָג*, ז, כלי לסובב ברגים להכניסם או להוציאם.

סִבְרוֹן*, סְבָרוֹן*, ז, תקוה, תוחלת.

סְבָרֵי מָרָנָן*, ברשות האדונים (משתמשים בנוסחא זה לפני ברכה על היין, קדוש או הבדלה, או ברכה על האכל, שאחד מברך ומוציא את כל הסבים האחרים).

סַבְרָךְ*, ז, בגד עליון.

סַבְתָּא*, ר׳ סבה.

ס״ג, ר״ת, סנהדרין גדולה.

סגד (סָגַד, יִסְגֹּד), ס״ע, השתחוה, כרוע ברך לתפלה או לכבוד.

סַגְדָּא*, ז, פסל, צלם אליל.

סָגוֹל*, ז, שם נקודה בדקדוק (ֵ); שם אחת הנגינות (֯).

סָגוֹל*, ז, אשכול.

סָגוֹל*, ת, סגֻלה בפָּגוֹל (אות).

סְגוּלָה*, ר׳ סגלה.

סְגוֹלִי*, ת, (בדקדוק), שם שבסופו סגול או תנועה אחרת בטקוסו והטעמתו מלעיל.

סָגוֹם*, ז, ארוג, ארוג בד עבה; כעיל עבה; מזרן לישן עליו.

סָגוּף*, ת, טעֻנה, סובל יסורים.

סַגּוּף*, ז, ענויים, תלאה; הכאת עצבי, צער עצמו.

סָגוֹר, ז, צביר לסגי כלי; זהב מצוק; בין חרב (תהלים ל״ה, ג׳); אשיטה, סתימה.

סָגוֹר, ת, סתום, נעול; מוצק ומדֻקדק עד שאין נקבוביות בו.

סַגִּי*, (סַגִּיא*), ת׳ ותה״פ, הרבה; די, עד בלי די.

— סַגִּי נְהוֹר*, ז, עור, אין עינים (סגֻלת האור, כדרך הַשְׁאָלָה בהוראה הפוכה).

— בִּלְשׁוֹן סַגִּי נְהוֹר*, באצירת הדבר כמה שחושבים להגיד.

סַגִּירָה*, נ, השתחויה, כריעת ברך.

סַגְיָה*, נ, ר׳ סוגיא.

סַגִּים, ר׳ סיג.

סַגֵּירָה*, נ, פעלת הסוגר והנועל.

(סגל*) סָגַל*, השג, רכוש; קנה לו (דרך טוב או רע); חשוך, אצור ליטים הבאים; סַכְשֵׁר, עשה ראוי וכשר ל־, סָגֻל*, היה ראוי וכשר ל־. הַסְגֵּל*, הַכְשֵׁר, עשה ראוי וכשר. הִסְתַּגֵּל*, היה ראוי וכשר ל־; הַכְשֵׁר עצמו ל־, התנהל ל־.

סָגֻל*, (סְגֻלָּא*), ז, מין סרח שריחו טוב וגוונו כחל [1]; סְגֻלָּה, דבר יקר (סיוט).

סָגֹל*, ת, שעינו כחל כעין סרח הסגל.

סַגְלַגַּל*, סַגְלְגַל*, ת, עגל.

[1] φιалка, Veilchen, violette, סגל violet

סגל

סְגֻלָּה, סְגוּלָה, נ, דבר יקר, דבר נחמד; רכוש, קנין, נחלה; אוצר, מטמון; דבר שהקרן קימת בו; ⁰תרופה, רפואה; אמצעי תרופה שיסודו בדמיון ובאמונה טפלה; תכונה סרטית; תכונה טבעית.

סָגָן, סָגָן, סָגָן, ז, (ר' סְגָנִים), שר מדיני; מנהל, פקיד; *משנה ל־, מטלא מקום־.

— סְגַן הַכֹּהֲנִים*, ז, ראש הכהנים, משנה לַכֹּהן הגדול.

סַגְנוֹן*, סָגְנוֹס*, ז, דגל, נס; סמן, אות; רעיון; ⁰אפן הדבור, אפן הבעת הברים בכתב.

סַגְנוֹר*, ז, נושא הדגל.

סַגַנִיָה*, נ, מחצלת לכסוי פרות קלויה מנצרים או עלים.

סַגְנִית*, נ, סמן מיחד; נס, דגל.

(סגף*) סָגַף*, עָנָה, הצר, צער. הִסְתַּגֵּף*, ענה את עצמו, חשוך מנפשו מה שדרוש לו; הצטער, סבול עגויים.

סָגְפָן*, ז, מענה את עצמו.

סַגְפָנוּת⁰, נ, טבע הסגפן, דרך הסגפן.

סגר (סָגַר, יִסְגֹּר), פ״ו, הנף דלת לתוך חלל הפתח לסתמו; נעול; סתום, סכור; (בְּעַד או אַחֲרֵי), סגור איש דלת מבפנים כדי שלא לתת לאחר להכנס אליו; (־בְּעַד או ־עַל) סגור דלת מבחוץ כדי שלא לתת למי שהוא בפנים לצאת. הָסָגַר, היה נעול, לא פתוח (שער, דלת); היה סגור מבלי יכלת לצאת החוצה (איש); סגור את עצמו. סַגֵּר, מסר בידי־.

סָגוֹר, הָסָגֵר. הַסָּגֵר, סגור; שים איש או דבר במקום סגור; מסור בידי־. הָסָגֵר, היה סגור. הִסְתַּגֵּר*, הָסָגֵר.

— זָהָב סָגוּר, ז, זהב מוצק ועצום מאד.

— מַאֲמָר מֻסְגָּר⁰, ז, ר' מסגר.

סָגָר*, סֻגָּר*, ז, מנעול, מסגר לדלת ובדומה שעל ידי מספח שתוחבים בו פותחים ונועלים אותו.

סָגַרְגַּר*, פ״ע, היה לבעל גרגירים או גרעינים.

סַגְרוֹן*, ז, נושא כלי מלחמה.

סַגְרִיר*, ז, גשם זורם וסוחף; גשם ורוחות סוערות.

— אֲשָׁה רָעָה כָּגֶשֶׁם בְּיוֹם סַגְרִיר*, משל המוני ידוע.

סַד, ז, נוש עץ שסוגרים בו רגלי האסיר.

ס״ד, ר״ת, סוף דבר; סלקא דעתך (העולה דבר זה על דעתך ?).

סד״א, ר״ת, סלקא דעתך אבינא (עולה על דעתך שנאמר).

סָדָה*, נ, מערכת עצים; רפסודה, דוברה, קורות עצים קשורות יחד להוביל על פני המים.

סדה

סד״ה, ר״ת, סדר היום.

סְדוֹם, שם עיר בארץ ישראל שנהפכה ביחי אברהם אבינו מפני מעשי יושביה הרעים.

— מִדַּת סְדוֹם*, מדה רעה שנהגו בה אנשי סדום שלא לעשות לאחר טובה גם אם זה נהנה וזה לא חסר; הכתינו קראו „מדת סדום״ גם לִמְדַּה: „שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלְּךָ״.

— יַמָּה שֶׁל סְדוֹם*, הוא ים המלח שסדום־מוחה בארץ ישראל.

סְדוֹמִי°, ת, מסדום, נוהג מנהג סדום, כגוי של בוז; רע, בליעל, איש רע ומשחת.

סָדוּק*, ת, נבקע, שיש בו בקעים וסדקים (כגון בצק שמתחיל להחמיץ).

סִדּוּר*, ז, סַעֲלַת המסדר; דבר שיש בו סדר; עסה שבסניה סדרים על ידי החכוך.

סִדּוּר*, ז, סֵדֶר; סעלת המסדר: דבר מסֻדָּר; חלק שנקצב ל־; חלק ידוע של אברי מכונה השיכים אחד לשני; רשת בטחנת קטח; ספר סדר התפלות; °אספת האותיות בדפוס והעמדתן בסדר לפי הטלים שהפצים להדפיס.

— מִסְפַּר סִדּוּרִי°, (בדקדוק), התאים: ראשון, שני, שלישי ושאהריהם.

סָדִין, ז, (כ׳ סְדִינִים, ר׳ סְדִינִים), טרבד עשתן דק, יריעה דקה שמכסים בה את פצע המטה ושוכבים עליה; מלבוש של עשתן דק; כעטה נדול להתעטף בו.

— עֲטוּפֵי סְדִינִים*, ז״ר, כנוי לתלמידי חכמים; כנוי לצבועים שאין תוכם כברם.

סַדָּן*, סַדָּנָא*, ז, הנגר העושה את הסד; גוש עץ עבה; גוש גזע עץ קשה וחזק; גוש ברזל עבה לחלש עליו בפטיש את הברזל לרדדו; יד הענלה לשים עליה האופן; גוש עץ המשמש בסבוכה בגלול סובב או ביד שעליה סובב נלגל; גוש עץ חלול; °ציר הארץ.

סדן

— בֵּין הַפַּטִּישׁ וְהַסַּדָּן*, בין שתי צרות, מכמא לאמר: אוי לו מצד זה ואוי לו מצד זה.

— חַרְטוֹם הַסַּדָּן*, ז, קצה הסדן הבולט, קרן הסדן.

— סַדָּנָא דְאַרְעָא חַד הוּא°, דאין בלה אחת היא בכל מקום.

סַדָּנָה*, נ, בית מלאכה, בית עבודה.

סָדָם*, ז, נגר או מטפחת של שש כנפות.

סדק* (סָדַק*, יִסְדֹּק°), פ״י, שסע, בקע ופלח (עפ״ר לארך הדבר). הִסָּדְקוּ*, הבקע; הפסל (משבע). סַדֵּק*, סדק.

סָדָק*, ז, בדק, שסע, בקע; התיכה, חלל מדכי.

סַדְקִי*, ז, סוחר קטן בתבואה; מי שקונה תבואה מסוחר כדי למכרה במדה קטנה; שוק תבואות.

סַדְקִית*, נ, מלאכת הטרסים, מלאכת הדוקם בהוטי זהב או כסף; סרנה, סדוק; שוק תבואות; אשה סוחרת בתבואה.

— מַחַט סַדְקִית*, נ, מחט לצני בד.

סדר* (סָדַר*, יִסְדֹּר°), פ״י, ערוך בסדר, שים סדר ומשטר ב־. הִסָּדֵר*, היה ערוך בסדר. סֵדֶר*, סדור; שום, הַעֲרֵךְ; °אסוף אותיות בדפוס והעמידן בסדר לפי הטלים שהפצים להדפיס; ערוך את מנהגי הסדר בלילה הראשון (בא״י), או בשני הלילות הראשונים (בחו״ל), של פסח, ר׳ סֵדֶר. הַסַּדָּר*, סדור; הרצה דבר בסדר. הִסְתַּדֵּר*, סדר את עצמו; העמיד את עצמו בסדר; התכונן בתור אנדה מסדרת.

— מְסַדֵּר°, ז, האיש המאסף ומחבר אותיות בדפוס לטלים.

סֵדֶר, ז, (ר׳ סְדָרִים), מערכת דברים בששתם האחד אחרי השני; שורה; *חלק מן חמש מחמשי התורה או אחד ששת חלקי המשנה; פרשת השבוע בתורה, ר׳ סדרה; כנוי לבית המדרש, לישיבה; °מנהגי הלילה

הראשון (באי״ו), או שני הלילות הראשונים (בחו״ל), של פסח.

— רֹאשׁ הַסֵּדֶר*, רֵישׁ סִדְרָא°, ראש הישיבה, מנהל הישיבה.

— סֵדֶר הַיּוֹם°, תכן הענינים שדנים עליהם באספה.

— לֹא סְדָרִים, ז״ר, חסר סדר, תהו ובהו, ערבוביה.

— סִדְרֵי בְרֵאשִׁית*, ז״ר, חקות הטבע הקיומים.

— סִדְרֵי חָכְמָה*, ז״ר, הקי החכמה ומשפטיה.

— סִדְרֵי יְשִׁיאוּת*, תקנות משרת הנשיא.

— כְּסֵדֶר*, עַל הַסֵּדֶר*, תה״פ, שהוא ערוך כמשפט; בשורה קבועה; בעתו, כמשפט.

סָדָר*, ז, ר׳ סדרן; מסלסל השערות; מסדר השערות.

סִדְרָה*, נ, בית ספר; פרשת השבוע, חלק בתורה שקוראים אותו בשבת אחת.

סִדְרָן*, סָדְרָן*, ז, מביא סדרים בדבר; אוהב סדרים; משגיח על הסדר; מי שלמדו מסדר בפיו; מי שבקי בסדרי המשנה והתוספתא וכו׳.

סִדְרָנוּת°, נ, מדת איש אוהב או מכניס סדרים, שבע הסדרן.

ס״ה, ר״ת, סך הכל.

(סהד״) סָהֲדֵי״, ס״י, העמד עדים לדבר; העד עדות. הַסְהֲדֵי״, סהד.

סה״ד, ר״ת, כדר הדורות.

סַהֲדָא״, סָהֲדָה״, ז, עד.

סָהֲדוּתָה״, נ, עדות, דברי העד.

סה״כ, ר״ת, ר׳ ס״ה.

סה״ק, ר״ת, ספרי הקדש.

סָהַר, ז, יָרֵחַ, לבנה; ענול, הקף דבר; טעין נוצב תמיד(?); *מנרש כִּגְלַה עֻקַּף חוטה עִגְלַה; גדרה לבהמות בשדה.

סַהַר, (בֵּית הַסֹּהַר), ז, בית האסורים, בית כלא.

סַהֲרָא״, ז, סהר, ירח; דבר ענול; זהר, אור.

סַהֲרוֹן*, ז, טין תכשיט סגלגל בעין ירח (ר׳ שהרון); סרט צבוע אדם.

סַהֲרוּרִי°, ז, איש מִכָּה יָרֵחַ, איש מתהלך, מדבר ועושה מעשים מתוך שֵׁנָה [1].

סוֹאֵן, ת, רועש, הומה.

סוֹאָר (סָוָאר), ר׳ סָעַר.

סוֹבֵב*, ז, ענול, הקף דבר; כרכר הטובח בבית המקדש הבולט באמצע גבה המזבח מסביב לו ובו מקום ללכת עליו; ענול ברזל המקיף את האוסן; °חצי רחב הענול.

סוֹבִים*, סוֹבִין*, ר׳ סבים.

סוֹבִין*, ז, רסח קטן בעל שני הדים; ז״ר זיזים בטיח לקשוט הבנין במגדל.

סוֹבָר*, ת, לוטד בסברה ועיון.

סוֹג (סָג, יָסוֹג), פ״ע, הבדל, הנזר, התרחק; היה לסוג; *פ״י, חלק, הבדל; הגבל, עשה גדר בסביב; אסור דבר המתר כדי שישמר אסור הדבר האסור הקרוב לו בענין. הסוֹג, הבדל והתרחק; הלוך לאחור. סָיֵג*, ר׳ סיג.

הַסִּיג, הָסֵג, ר׳ נסג.

סוֹג, ת, טָגֵר, עָקֵשׁ גדר.

— סוֹג לַב, ז, מי שלבו נסוג מהדרך הישרה.

— נָסוֹג אָחוֹר°, שם לכניעה העוברת אל ההברה שלפני זו שהיתה צריכה לבוא בה (בדקדוק); כנוי לאיש משמר שאינו מתקדם בהשקפותיו או בדרכי חייו.

סוֹג*, ז, סל גדול קלוע מעלים או מנצרים ובו מנורות שונות לטיני צידה שונים; °דבר הבולל ומקוף טינים אחדים (הסוג נחלק

[1] סהרורי, лунатик, Mondsüchtige, somnambule, somnambulist

למינים והטין נחלק לזנים).

סוּגָה*, נ, נדר (עפ״ר עשוי צמחים); שם עוף קטן המצוי בין הגדרים, נדרון[1].

סוגה

סוּגְיָא*, נ, מהלך, הלוך; מהלך הכשא והטרטן בהלכה; [0]ענין הלכה בתלמוד עם כל השקלא ושריא בנוגע לו.

— **סוּגְיָא דְעַלְמָא***, כנהג ומשפט העולם.

סוֹגֵר, ז, כלא; כלוב של חיות; כבלי ברזל לצוארי; *ענק על צואר כלב או חיה אחרת; מחסום לפי כלב או חיה אחרת.

סוֹגֵר*, ז, החצי השני של בית בשיר (בשירי הספרדים שנחלקו לבתים, וכל בית, לאבר שורה משורות השיר, נחלק לשני הצאים, החצי הראשון נקרא ״דלת״ והשני ״סוגר״).

סוּד* (סָד*, יָסוּד*), פ״י, ר׳ יסד.

סוּד*, ת, משוח בסיד.

— **בור סוּד***, **בור סוּד שֶׁאֵינוֹ מֵאֲבֵד טָפָּה***, תאר לאיש, ביחוד לת״ח, שכח זכרונו חזק ביותר ושאינו שוכח דבר בלמודו.

סוֹד, ז, (ר׳ סודות*), טושב רעים; אספה; עצת נועצים; דבר שהסצים להסתירו; *דבר סתר; ענינים נפלאים בבריאה ובחכמת התורה; יסוד, בסיס.

— **סוֹד הָעִבּוּר***, ז, (לפעמים: סוד הַלֵּדָה*), סוד ידיעת סדור וקביעת לוח החדשים, השנים והמועדות.

— **נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹדוֹ***, אמרה ידועה לאמר: השותה יין מגלה סוד (בנוי על הנסיון שיין מגלה סוד (בנוי על

[1] крапивник, Zaunkönig, roitelet, wren

סוּדָן*, ז, שֶׁבֶר שעורים.

סוֹדָנִי*, ז, עושה שכר שעורים וכיו״ב.

סוֹדָר*, ז, צעיף, מטפחת לצואר ולכסוי הזרועות; אדרת; בגד עליון; גם, דגל.

סוּחַ (סָחַ*, יָסוּחַ*), פ״ע, שיח, דבר, אמר; ספר. **הָסִיחַ***, סוח.

— **מַסִּיחַ לְפִי תֻּמּוֹ***, כמספר דבר כלי בונה מיוחדה.

— **אֵין מַסִּיחִין בִּסְעוּדָה***, לא ציוך לדבר בשעת אכילה.

סָוֹחַ*, ז, יודע לשוט, שוחה, שחיין.

סוֹחָה*, נ, רפש וטיט הוצות, אשפה, צבור זבל; ר׳ כסוח.

סוֹחֵק*, ת, שוחק, מרוח, מרחב (מד״ב).

סוֹחֵר, ז, (כ׳ סוֹחֶרֶת, ר׳ סוֹחֲרִים), רוכל העוסק בקניה ומכירה, מי שעוסק בקניה ובמכירה.

— **סוֹחֵר בְּהֵמָה***, ז, סוחר בהמות, בוכר בקר וצאן.

— **סוֹחֵר יָד***, ז, סוחר קטן.

— **סוֹחֵר כְּמוּת***, ז, סוחר בגדים, בוכר בגדים.

סוֹחֲרָה, כלי מגן המקיף את הגוף.

סוֹחֶרֶת, נ, אשה עוסקת בקניה ובמכירה; בי אבן שיש אדמה; דר, אבן המרגלית, צדף.

(סוּט) הָסִיט*, הוכא בנענוע. **הָסִיט***, נענע; הניד והרחק.

סוֹטָה*, נ, אשה שחשדו בה כי בגדה באישה; אשה בוגדת בבעלה; שם של מסכת תלמודית בסדר נשים העוסקת בהלכות אשה סוטה.

סוֹי*, ז, (ר׳ סוֹאִים*), סל גדול.

סוֹךְ (סָךְ, יָסוּךְ), פ״י, יצוק שמן על הגוף למשיחה; משוה, מרוח; משוח ומרוח לרכך העור. **הִסּוֹךְ**, היה משוח. **סַכְסֵךְ***, ר׳ כסכס. **הָסִיךְ**, סוך.

— הָמַךְ אֶת רַגְלָיו, עשה צרכים גדולים.

סוֹךְ*, ז, **סוֹכָה***, נ, ענף, בד; שיח.

סוּךְ, ת, דבר שסכו אותו בשמן.

סוֹכָה*, נ, ר׳ סוֹךְ.

סוּכָה, ר׳ סֻכָּה.

סוֹכֵךְ, ז, בנדל הסוכך ומגן על העיר; [0]שמשיה, מטריה, ר׳ שם.

סוֹכֵן, ז, פקיד; מנהל צרכי הבית; [0]בא כח בית מכחר וכיו״ב; גזבר הגובה ומשלם הכספים בבית מסחר או אצל אנדה או מוסד.

סוֹכְנוּת[0], נ, עבודת הסוכן; משרת הסוכן; בית פקודת הסוכן.

סוֹכֶנֶת, נ, מנהלת צרכי הבית.

סוֹל*, ז, עץ שמן; קוץ, חוח, עוקץ; ענף דק רך.

סוֹלְיָה*, נ, גלדה, העור שתחת כף הרגל בנעל; סנדל בעל עקב.

סוֹלָד, ת, קוסס לאחור; קץ מפני דבר.

— **חֹטֶם סוֹלֵד***, ז, חטם שקצהו מורם למעלה.

סוֹלְיָה*, ר׳ סול.

סוֹלָלָה, נ, תל עפר שמתנבים על עיר בצורה לצור עליה וללכדה.

סוֹלָם, ר׳ סלם.

סוֹלְמָאי*, ז, עושה סלמות.

סוֹלֶת, ר׳ סלת.

(סום*) הָסוֹם*, ס״ע, היה עור, התעור. **סָמִים***, **הִסְתַּמִּים***, ר׳ סים.

סוּמָא[0], (נ׳ סוּמָה*), ת, עור, אין עינים.

— **כְּסוּמָא בְּאֶרְבָּה**[0], בלי בונה, בטרקה.

— **הַמְשַׁךְ אַחֲרֵי כְּסוּמָא**[0], הלוך אחרי עצת סלוני בלי כל בקרת והשלת ספק בסומא הזה ההולך אחרי טוליכו.

— **טָעָה כְּמַקָּל שֶׁל סוּמָא**[0], תעה הנה והנה בבלי דעת הדרך הנכונה; היה מפסק בדבר מבלי דעת איך הוא.

סוּמָק*, ז, טבעת בעל שבה תחוב קצה טוט המחרשה; [0](בדקדוק), השם שאליו סובבים שם אחר שלפניו; עין דק וחוק שקושרים אליו נטיעה רכה שלא תשבר מפני הרוח.

סוּמְפוֹנְיָה, נ, מין חליל כפול מחבר אל נבל עור; [0]תאום וחבור הקולות.

סוּמָק[0], **סוּמָקָה**[0], ת, אדם בהה.

סוּמָקָנוּת[0], נ, אדמיות.

סוֹנִית*, נ, הרגל, דרך, מנהג; בעיר, תכונת דבר מאוס.

סוּם, ז, (ר׳ סוּסִים), מין חי ביתי ידוע למשא ולמרכב [1]; שם עוף, סנונית [2]; הסוס ורוכבו; [0]מין צמח מתוק שעושים ממנו משקה לימי הריון [3].

סוּס

— **סוּס הַיְאוֹר**[0], ז, מין חי יונק הולך על ארבע החי בסים, בַּהמוֹת [4].

— **סוּס הַיָּם**[0], ז, מין חי יונק שבים הצפוני [5].

---

[1]) סום, חי ביתי, лошадь, Pferd, cheval, horse

[2]) סום, עוף, ласточка, Schwalbe, hirondelle. swallow

[3]) סום, צמח, лакрица, Süssholz. reglisse, liquorice

[4]) סום היאור, hippopotamus amphibius

[5]) סום הים, морж, Walross. morse, waltron

סוס היאור

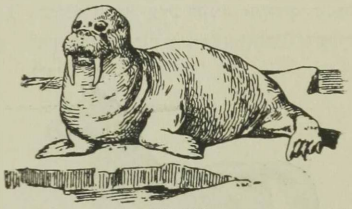

סוס הים

— רוּץ בַּסּוּס*, רוץ מהר מאד.

סו״ם, ר״ת, סוף סוף.

סוּכָה, **סוּכָּה***, נ, (ר׳ סוּכּוֹת*), נקבת הסוס.

סוֹעָה, ת, (רוח) סוער, חזק (תהלים נה. ט.).

סוּף, ז, עשב הצומח בקרקע הים על שפתו; קנה הצומח על שפת ים או נהר.

— יַם סוּף, ז, הוא לשון הים הכבדיל בין ארץ ערב ובין ארץ מצרים ונוביה וכוש, הוא הים האדם.

סוּף (קָה, יָסוּף), ס״ע, חדול להיות, כלה; בוא עד קצו; כלה ואבוד, הֶעלם. סַיָּף*, ר׳ סַיָּף. הָסֵף, השמד, כלה, הַכרת.

סוֹף, ז, קצה, קץ, אחרית דבר; *מוצא דבר.

— אֵין סוֹף*, כנוי לאלהים.

— אֵין לַדָּבָר סוֹף*, בלי קץ ותכלית.

— לֹא סוֹף דָּבָר*, לאו דוקא, לא רק.

— לֹא סוֹף דָּבָר שֶׁ־ אֶלָּא־*, לא רק כי־ אלא־.

— סוֹף סוֹף*, בכל זאת; אחרי הכל.

— סוֹפִים*, סוֹפֵי תֵאַנִים*, או־ עֲנָבִים*, הפרות הנגמלים בסוף הקיץ (הפר: בכורים).

— סוֹפוֹ טוֹב כֻּלּוֹ טוֹב*, משל עכבי ידוע; טעין זה: אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמַפְתֵּחַ, ר׳ חגר.

סוֹף*, ת, אחרון.

סוֹפָה (בבליצה: סִיפָתָה), נ, כעס, כעיר, רוח חזקה.

סוֹפָה*, נ, ר׳ סוף.

סוֹפִין*, ז, חֶרב, סיף.

סוֹפֵר, ז, (נ׳ סוֹפֶרֶת*), המתעסק בכלאכת הכתיבה; עורך ספרי השבונות; סקיד בקנה בחצר המלך לכתיבה; כותב ספרי תורה, תפלין ומזוזות; סקיד בבית דין המטנה על הכתיבה; אחד מחכמי ישראל (בתורה) בימי עזרא ועד התנאים; חכם, לא בור; בלעז תיסופ׳ר; כותב דברי ספרות, מחבר ספר.

— סוֹפְרִים*, מַסֶּכֶת סוֹפְרִים*, שם מסכת תלמודית.

— סֵפֶר תּוֹרָה*, כותב ספרי תורה, תפלין ומזוזות.

— דִּבְרֵי סוֹפְרִים*, ז״ר, תקנות שתקנו אנשי כנסת הגדולה שאינן מדברי תורה.

— מִקְרָא סוֹפְרִים*, ז, אמן קריאת המלים כרשעוריהן על פי מה שנמסר מצד הסופרים של ימי בית השני.

— עִטּוּר סוֹפְרִים*, ז, הפרדה בין מלים ע״י השמטת ו׳ החבור שנעשתה ע״י הסופרים של ימי בית השני שהיו לפני התנאים.

— תִּקּוּן סוֹפְרִים*, ז, תקון בתורה שנעשה על ידי הסופרים של ימי הבית השני כדי למנע מטבטאים הנדמים ללא יפים.

סוֹפָת*, נ, סוף הזמן של קטיפת איזה פרי.

סור (סָר, יָסוּר), פ״ע, (פ׳, פָּעַל׳, פַּאֲתַרִי׳), סגה הצדה מן הדרך המכוונת; התרחק מן׳; התרחק מדבר מאין חפץ בו; (׳אֶל׳) סגה אל׳; בוא אל׳; חדול והפסק; התקלקל, הָסֵר; *בדק; חקור ובדק; בקר, ור׳ סַיר.

סוֹרֵר, הטה מדרך ישר; (״דֶּרֶךְ״), שים קוצים וסירים בדרך, (איכה ג. יא). הָסֵר, הַרחק דבר; השה; כרות, גזור; הַשבת, בטל; (׳אֶל׳), הבא אל׳; (״פֶּנֶה״), פשוט. הוּסַר, היה יָרחק; הִלקח למקום אחר; בטל.

סוּר, ז, ענף, זמורה הצומח מהרכב מתחת למקום ההרכבה (ירמיהו ב. כא.); *הרגל, נהנג, דרך; הרגל רע; מה שמשיחים הבריות על איש בנוגע למנהגו.

סוּר, ת, נושה ונוסג מן׳.

סָוָר*, ז, טרבּ, ערמה של חטרי בנין מסדרות שכבות שכבות; טערכת עציס סדורים זה על גבי זה.

סָוָר*, פ״ע, ערם ערמה של שכבות שכבות.

סוֹרֵג*, ז, גדר נטוכה טעמודים; שבכה מברזל בקיר או בחלון.

סוֹרְסִי*, ת, של סוריה.

— לְשׁוֹן סוֹרְסִי*, נ, הלשון הארמית הסורית.

סוֹרֵר, ת, נושה מהדרך הישרה, הולך בשריות לבו; משחית; לא מקשיב.

(סות*), הִסּוֹת*, פ״ע, הָמשך לדברי׳, שמוע לקול׳, הפתה. הָסֵת, פתה, השיא, משוך את׳ בדברים טובים; פתה לעשות רעה; (״בְּ״), השלח ב״; (מן׳) הוציא מ״, חלץ מן׳. הוּסַת*, הפתה.

סוּת, נ, (ר׳ סיתות*), בגד, לבוש; הסתה, פתוי.

סָח*, ז, מדבר, אומר.

סחב (סָחַב, יִסְחַב), פ״, משוך וגרור. הִסְתַּחֵב*, הִסְתַּחֵב*, המשך והגרר.

סְחָבָה*, נ, בגד קרוע ובלוי, סמרטוט.

(סחה) סָחַה, פ״ע, גרוף והר׳ק.

סָחוּי*, ז, שְׁחִיָה, פעלת השוחה.

סָחוּם*, סָחוּם*, סָחוּם*, ז, חלק העצם הרך שבנוף האדם וחחי (באוזן, באף וכיו״ב).

סָחוּף*, ת, נגרר, סחוב מטקום למקום.

סָחוֹר*, תה״פ, ●ביב, מסביב.

סָחוֹרָה, נ, מס״ר, קניה ומכירה, בקה ומסבר; ●הדבר הנקנה והנמכר, כנעה.

סחט (סָחַט*, יִסְחַט*), פ״, עצור והוציא נוזל מ״, עסה, שחוט. הִסָּחֵט*, הכבש, הוצא (נוזל) מ״.

סָחִי, ז, דבר מאוס שמשליכים החוצה; אשפה.

סַחְיָא״, ז, ר׳ שחין.

סְחִיבָה*, נ, פעלת הסוחב והגורר.

סְחִיטָה*, נ, פעלת הסוחט והמוציא נוזל מ״.

סַחְיָן*, ז, ר׳ שחין.

סְחִיפָה*, נ, פעלת הטושך והסוחף.

סָחִישׁ, ז, הצמח הצומח בשדה בפעם שניה מבלי שיזרעו, מן הגרגרים שנפלו לארץ מן התבואה בעת הקציר, פסיה מן הפסיה.

סחף (סָחַף, יִסְחַף), פ״, משוך וסחוב וגרור הלאה. הִסָּחֵף, הסחב והגרר בכח. הִסְתַּחֵף*, (עָדָה), בוא על שדה מטר הסוחף את חלקי העפר; (במובן משאל) הורע טולו, אבד את שלו.

סחק*, ר׳ שחק.

סחר (סָחַר, יִסְחַר), פ״, כבוב, התהלך בארץ; קנה ומכור.

סָחַר, ז, (פ׳ סָחַר), רוח סרי המסחר; משא ומתן, מסחר; נדר מקיסה.

סַחַר, ר׳ סוחר.

סְחָרָה, ר׳ סחורה.

סַחֲרָה, ר׳ סוחרה.

סְחַרְחַר, ת, מתנודד כה וכה.

סְחַרְחֶרֶת◊, נ, סבוב ראש, תמהון.

סַחְרָן*, ז, רוכל המחזר מבית לבית למכר

מחורתו; איש סוכב בארץ למצוא קונים לסחורה.

סַחֲרָנוּת*, נ, עסק הסוחר.

סַחֶרֶת, ר׳ סוחרת.

סַחְתָּן[1], ז, עיר מעבר ומאדם[1].

ס״ט, ר״ת, סטן טוב; סימן שובר, ספרדי טהור (אחרי תיכת הספרדים).

ס״ט ומו״ט, ר״ת, סבון טוב ומזל טוב.

סַט*, ז, בית יד של כלי או של כלי בלאכה.

סָטָרוֹן*, ר׳ אצטרין.

סטה (סָטָה, יָסֹטֶה), פ״ע, ר׳ שטה.

סָטָו*, ז, חדר לפני הכיתה; בנין משדרות עמודים.

סָטוּם*, ת, מי שנשארות בפניו נוטות אחרי מחלת האבעבועות.

סְטִיוֹן*, ז, זיז לקשוט בגדל.

סְטִים, ר׳ שט.

סְטִים*, ז, צבע כחל שמשתמשים בו לצביעת בגדים, (ר׳ אפטים).

סָטִיחַ*, ת, מי שיש לו בקעים בעור פנים; ר׳ משוף; פרי שהתבקעה קלפתו; שומן דם (?).

סְטִירָה[0], נ, מכת לחי בכף יד שטוחה.

סְטָן*, הַסְּטָן*, ר׳ שטן.

(סטף) הָסְטַף*, התבקע, התפקע (קלפת פרי מרב בשול).

סטר* (סָטַר*, יִסְטֹר*), סַטַּר*, פ״י, הכה על הלחי בכף יד שטוחה; סַפֵּנ.

סַטְרָא*, ז, צד; שפה, נדה.

— סִטְרָא אָחֳרָא*, (בקבלה), הצד האחר, הכח הרע, צד הטמאה ומחנה השטן (בנגד צד הקדשה).

סְטַרְטְיוֹט*, ז, איש צבא, חול, שכיר.

סַטַרְנְרָא*, ז, שם חג אצל הרומאים.

ס״י, ר״ת, ספר ישן; ספרים ישנים; סימן יפה.

[1] סחתין = сафьян, Saffian, maroquin, morocoleather

סִיאָה*, נ, מין ירק[1]; חבורת אנשים, כנופיה, סיעה.

סִיב*, ז, לוף, קרום דק מתחת לקלפת העץ, ביחוד בדקל, שהוא מתפצל לחוטים ועשוים מכנו חבלים; שער דק הנגדל על הפרי בחוטים דקים (ביחוד בשרש הצנון).

סָיג, ז, (ר׳ סְיָגִים גם סָגִים), אפלת של מתכת; חלקי העפרורית הנמצאים בפניני המתכות השונות ונבדלים על ידי הציוף; העפרורית מתכת טובה בתתכת אפשוטה; *האבק הפזרה של הפרח; עפרוריות שעל גבי צמחים או שרשי הירקות.

סָיָג*, ז, נדר; תוספת איסור והוראות יתרה.

— סָיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה*, אמנם יש לאמר: השתיקה שומרת על החכמה כי „בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע״, (רומה לזה: מִלָּה בְּסֶלַע וְשְׁתִיקָה בְּשְׁנַיִם).

ס״ג, ר׳ סוג.

סָגִי*, ס״י גדור והקף בסבכים; הוספת איסור והוראות יתרה; [0]חלק ועדר עצמים לסוגים.

— סָגִי הַמְּסָגֵי וּפָרִיץ הַפָּרִיץ*, בשל בסובן: עבור עבודת הנס, כמו: שחון קמח טחון.

סִיוּג*, ז, נדור והקפה בסבכים; פעלת המסיג; [0]סדור העצמים לסוגיהם.

סִיד*, ז, שיד, אבן אבני גיר שריפות באש; מין כחל לבן; חמר להסיר בו השער.

— סִיד חַי*, ז, סיד שרוף ולא כבוי.

(סיד) סָיַד*, פ״י, טשוש בסיד, לבן בסיד.

סַיָּד*, ז, איש שמלאכתו לסיד בסיד.

— הַסַּיָּד לְסַיְּדוֹ, הַיּוֹצֵר לְיוֹצְרוֹ וְהַנַּפָּח לְפַחֲמוֹ*, בשל עכמי לאמר: כל אחד למלאכתו, בסובן: כל איש יעסק בעסקו הוא.

[1] סיאה = перечная мята, Pfefferkraut, menthe poivrée, pephermint

סִיּוּד*, ז, טלאכת הסִיד; טיחת הקיר בסיד במברשה.

סִיוּט*, ז, טועקה בלב מחזיון לילה; סלצות.

סִיוּם*, ז, גמר; ⁰חגיגה כשנוטרים ספר וכיו״ב.

סִיוָן*, ז, החדש השלישי לניסן.

סִיּוּעַ*, ז, עזרה, תמיכה; ⁰הסכמה, קיום ואשור דבר.

סִיוּף*, (סִיּוּפָא*), ז, גמר; חסֹר. ת, סרי נשאר בעצו לאחרונה; סרי מאֲחר בגדולו, טסיף.

סִיּוּר*, ז, בקור איש את רעהו.

סִיחַ, ר׳ סוח.

סִיָּח*, סָיִח*, ז, (נ׳ סִיָּחָה*), בן סוס או בן חמור.

— הַרְבֵּה סָיְחִים מָרְתּוּ וְנַעֲשׂוּ עוֹרְתֵיהֶם שְׁטִיחִים עַל גַּבֵּי אִמּוֹתֵיהֶם*, משל עסטי ידוע לאמר: יש שצעירים לימים מתים לפני הזקנים מהם.

— כָּפָה הַסָּיָח אֶת הַמְּנוֹרָה*, ר׳ כפה.

סִיָּחִי⁰, ז, שם פרח[1].

סִיָּחָה*, נ, שיחה.

סִיט*, ז, מדת הארך של חצי זרת או מדת טפח עם האגודל(?); מדת הארך כמרחק שבין קצה האגודל עד קצה האצבע כשכף היד שטוחה ופרושה (?).

סִיטוֹן*, ז, (ר׳ סִיטוֹנוֹת*), סוחר תבואה; סוחר הקונה והמוכר הרבה יחד ולא לאחרים; עמוד.

סִיטָן*, ז, כח; כֹּה נוסני.

סִיטָן*, ז, נקדן, מדקדק בכל דבר יותר מדי; מי שמוצא מנרעת בכל.

סִיד*, ז, סִידָה*, נ, עלה עצי הטחטים (התורניתה, הברוש, הארז וכיו״ב); ⁰טחט עם גלה בראשה.

סִיכָה*, נ, סְעֻלת המושח, משיחה ומריקה.

[1] סיח вероника, Ehrenpreis, véronique, speedwell

סִילוֹן*, ז, תעלה, צנור; קרן, קו; זרם; ⁰צנור עשוי כד או עור או גוטי שנקל לשלשלו בטקום לטקום.

סַיָּם*, ס״, גמור, כלה; סמן, צַיָּן, שים אות; נעוֹל נעל. סַיָּם*, הַרשם בסמן וציון. הַסַּתַּיָּם*, הגמר, בוא עד קצהו; היה מסמן ונכר; הוצא מסקנה.

— פֶּתַח בְּכַר וְסַיֵּם בְּחַכִּית*, טכטא משל למי שגוטר דבריו בעגין אחר ולא במה שפתח.

— מִינַּאי וּמִינָּךְ תִּכְתַּיֵּם שְׁמַעְתָּתָא*, טמני וטמך, לאמר: משנינו יחד, תבורר ההלכה.

סִימָה*, נ, אוצר, מטמון, סגֻלה.

סִימָן*, ר׳ סמן.

סִין*, ז, יתד תקועה בקרשים כדי לחברם זה אל זה; ⁰קצה המפתח.

סִינָה*, נ, בֶּטַח אשר בקצֵהּ לצד המצח מצחה מגנה עליו מפני השמש.

סִינַי, ז, ההר הידוע שנתנה עליו התורה. *ת, חכם בקי בתורה והלכה.

— שְׁמִיטָה וְהַר סִינַי?*, מכטא משל לאמר: איזה שיכות וקרבה יש בין זה לזה?

סִינָר*, ז, (ר׳ סִינָרוֹת*), סרגוד, אסוד.

סִיס*, ז, חוטי הכשר; ליף, חוטי הצמחים; גדיל, ארג, ציצית.

סַיָּס*, ז, שוטר סוסים, מנהל סוסים.

סִיסָא*, ז, המוך הארוך הבולט מן הארג.

סִיסְמָא*, ז, סמן שעושים להם שני אנשים ביניהם; ⁰אמרה הכוללת שטה קבועה וידועה.

(סיע) סַיָּע*, ס״, עזור, תמוך; עזר לדעת איש, היה לראיה על נכונות הדעה של איש.

הִסְתַּיַּע*, הצליח; ⁰השען על־, הסמך ב־.

סַיָּעָה*, ז, עֵדֶר, עורה.

סַיָּעָה*, נ, אספת אנשים; קבוצה, המון; קבוצת אנשים הנוסעים יחד; כתה, חברת אנשים בני דעה אחת.

סַיָּעָן, ז, עוזר, תומך.

סַיַּעְתָּא, נ, עזרה, עזר.

— **סַיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא**, **סִיְּעָתָא מִן שְׁמַיָּא**, עזרת האלהים.

סַיָּף*, ז, (ר׳ סְיָפוֹת*), סרי הטאַטר בגדולו.

סַיָּף*, ז, חרב, מאכלת; הרינה בחרב; [0]טין צמחי[1].

סַיָּף*, ס״ו, אבר ובלה, השמד והכרת עד הסוף; *התרנל בשטוש כלי זין וביחוד בחרב.

הִסְתַּיֵּף*, הנטר, כלה (פרות מן העצים).

סַיָּף*, **סַיָּפָא**, ז, בעל חרב, איש מלחמה.

— **אִי סַפְרָא לָא סַיָּפָא, אִי סַיָּפָא לָא סַפְרָא**, אם הוא איש מלחמה איננו סופר ואם הוא סופר איננו איש מלחמה, לאמר: אין אדם יכול לעסוק כאחד בתורה ומלחמה ובדומה בשני דברים מתנגדים או רחוקים האחד מהשני.

סַיְפָא, ז, סוף, קצה, אחרית דבר; החלק האחרון של פסוק שבמקרא או של משנה; ת, אחרון; מאחר.

סַיְפוֹן[0], ז, בין סרח[2].

סִיפּוּק*, ר׳ פסוק.

סַיָּפִי*, ז, נושא חרב, איש מלחמה; ת, סַיָּף, סַיְפָא.

סָיָפוֹת*, ר׳ סַיָּף.

סִיקוֹם*, ז, משקל, טדה; גבול; סכר; בליטה על גבי צמחים, קשר הצמח.

סִיקוֹר*, ז, סכר, קנה הסכר.

סַיָּקָר*, (ר׳ סַיָּקָרִין*), ריק ושוחו; שודד הרוצח את כל מי שמוצא במעשיו; אחד מהכורות השודדים והרוצחים שהיו בארץ ישראל בימי מלכות הרומאים.

[1]) סיף iриь, Schwertlilie, iris

[2]) סיפון мечеобразная лилiя Siegwurz (gladiolus communis)

סָיַר*, זו״נ, (ר׳ סָיְרִים, גם סִירוֹת), דוד, יורה, כלי לבשל בו; כלי לנרף אליו דשן וכיו״ב; קוץ, חוח; ענפי שיחים יבשים.

— **סִיר חַחִים**, סיר שרוחצים בו, כנוי של בוז והקלת ערך.

סַיָּר*, ס״ו, בקר את רעהו; אקוד איש נכסיו; חקור ובדוק.

סַיָּר*, ר׳ סַיָּה.

סִירָה*, נ, (ר׳ סִירוֹת גם סִירָאוֹת*), אניה קטנה; *הקלפה הנמצאת בין ארבעת חלקי האנוז; קוץ, סבך קוצים; ענול העין שבסבים לקבה; מקום פקק וסנור; בית כלא, בית סהר, בית אסורים.

— **סִירַת מְפָרְשִׁים**[0], **סִירַת רוּחַ**[0], נ, סירה ההולכת על פני המים בכח הרוח הדוחף את המפרש או המפרשים הקשורים אל התרן.

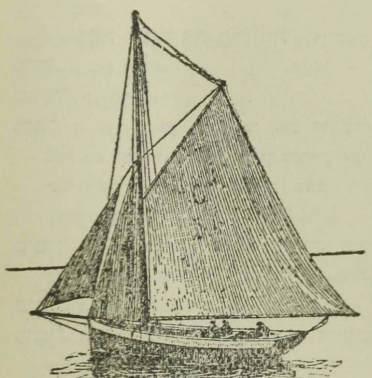

סירת מפרשים.

— **סִירַת מָשׁוֹטִים**[0], נ, סירה ההולכת על פני המים בכח המשוטים שיתארו בהם.

— סֵרַת קִיטוֹר°, נ, סירה ההולכת על פני המים בכח הקיטור המניעה.

סִירוֹז*, סִירוּגִין*, ר׳ סרוג, סרוגין.

סִירוּנִית*, (נ, סִירוּנִיּוֹת*), בתולת הים (באגדה) הצדה בשירתה את הנוסע בים והורגתו.

סִירִיקוֹן*, ז, משי.

סִירִיקִי*, נ, טוית המשי.

סָךְ, ז, המון עם, קהל; חֵפֶץ כבוד (?); *בספר, סכום.

— סַךְ הַכֹּל°, סַךְ הַכּוֹלֵל°, ז, תכן בספר כל ה״; מוצא דבר; מסקנה.

— סַךְ חֶשְׁבּוֹן°, ז, בספר לא מדיק אך קרוב לספר הנכון ומשתמשים בו בשני היותו בספר בולל יותר (ב,שבעים נפש״ תחת תשע ושמים).

סַךְ, ז, (כ׳ סָנִי), בעבה היער; סֻכָּה, אהל; כנוי לבית המקדש.

סכה* סָכָה*, יָסְכָּה*, פ״ע, רָאה, הבט.

סָכָה, נ, (ס׳ סַכַּת, כ׳ סָכָּתִי, ר׳ סָכּוֹת), אהל זמורות או קרשים; מדור מלכי בעגלי עצים שיושבים בו בחג האסיף; בעבה היער; מקום סתר; *שם של מסכת תלמודית בסדר מועד העוסקת בהלכות הסכה והג הסכות.

סכות

— סֻכּוֹת, נ״ר, הג האסיף.

סַכָּה*, נ, סיר, מחט עם גלה בראשה.

סָכוּי*, ז, שכוי, תרנגל.

סָכוּי*, ת, ברור; שקוף; שקדני אור עוברות דרכו; יבש.

סְכוּי*, ז, תקוה, תוחלת; הדבר שמחכים לו; *טבט למרחוק, תקוה לעתיד רחוק.

סְכוּךְ*, ז, גג הסכה, מכסה; גדיר, סיג; סְבוּךְ; גדול צמח משפס בהשתרגו בצמח אחר; פעלת הסוכך והעושה גג על־.

סכוי

סְכוּכִית*, נ, זכוכית, חטר נתך שקוף ובזיר לשמשות החלונות ולכלים; דבר סוכך, צל, מחסה, מסתר.

סְכוּם*, סְכוּם*, ז, מספר הכלל; מספר קבוע.

סְכוּן*, ז, סכנה; העמדת דבר בסכנה.

סָכוּף*, ת, סובל צער וענויים.

סָכוּף*, ז, צער וענויים, סגוף.

סָכִי*, ת, (״שָׂמַח), מי שאינו יכול להביט בשמש; מי שרואה שני דברים יחד, פוזל.

סַכְיוֹן, ז, מי שמתנענעים לראותו; סכוי, הדבר שמחכים לו.

סַכְיוֹן ז, סקרנות, התשוקה לדעת כל הנעשה, תיגנות.

סְכִיִּים*, ז״ר, בני אדם שוכני טעירות, חורים.

סַכִּין*, נ, שכין, מאכלת, כלי לחתך בו.

— סַכִּינוֹ שֶׁלּ־ חָרִיף*, פלוני חריף השכל ושנון מאד.

— הֲרֵי שְׁלֹחָן וַהֲרֵי בִּישֶׁר וַהֲרֵי סַכִּין וְאֵין לָנוּ לֶאֱכֹל*, משל במוכן: כנראה הכל מוכן ומוטן ובכל זאת אין אנו יכולים להשתמש בזה.

סכך (סָכַתִּי, סָךְ, יָסֹךְ), פ״י, נסה, חפה, שים כסכה על־; הגן. סָכַךְ*, כסה, שים גג על־. סְכַךְ*, הכסה בגג. סָכַךְ, ר׳ סכוך. הָסֵךְ, סכוך; *ארוג. הָסַךְ, הכסה.

הִסְתּוֹכֵךְ*, היה מכסה בצל.

— הָכַךְ אֶת רַגְלָיו* עשה צרכיו.

סֹכֵךְ, ז, ר׳ סוכך.

סָכָךְ*, ז, גג הסָכָה; כסוי, מכסה.

סַכָּךְ*, ז, איש עוסק בעשית גגות.

סככה

סֻכָּה*, נ, מקום מכסה בגג הנשען אל קיר או על עמודים; סככי ענפים המצלים כמו סֻכָּה על׳; סכך.

סכל (סָכַל⁰, יִסְכַּל⁰), הִסְכַּל, עשה כסילות; הוֹאִיל. סַכָּל, השחת, קלקל, אבד; ⁰עשה לכסיל, החסר דעת. הִסְכִּיל, הָכְסִיל.

הִסְתַּכֵּל*, (בּ״ר) התבונן היטב בדבר, רבט; השוב על׳; התבונן בתמהון.

סָכָל, ז, (ר׳ סְכָלִים), פְּסִיל, חסר דעת, חסר לב (הפך: חכם).

סָכְלוּת, נ, חֹסר לב, אִוֶּלֶת, חסר דעת (הפך: חכמה).

סכם* (סָכַם*, יִסְכֹּם*), פ״ע, גבול, סגיר אל גבול; ערוך סך הכל מאיזה ענין או דבר; חבר יחד. סֵכֶם*, ערוך סך הכל מאיזה ענין או דבר; חבור יחד. הִסְכֵּם*, היה בדעה אחת עם׳; הֵרצה ל־, אבה ל־. הָסְכֵּם*, היה מקבל; קבל הסכמה.

סכן (סָכַן, יִסְכֹּן), פ״י, הועיל, היה לתועלת ל־. הִסְכִּן, היה בסכנה. סַכָּן*, נתון את מי שהוא בסכנה, העמד אחד בחזקת סכנה; הפסק (מנות לעניים). סִכּוֹן, היה נוהר בהונו. הִסְתַּכֵּן, קבוע; היה רגיל ל־; הזהר בדבר. הִסְתַּכֵּן*, הָסְכֵּן, היה בסכנה; התבלבל, טעה.

סַכָּנָה*, נ, האפשרות הקרובה כי תבוא צרה או אסון.

— סַכָּנַת נְפָשׁוֹת*, נ, סכנת החיים, חשש סיתה.

— שָׁעַת הַסַּכָּנָה*, נ, עת של סכנה לדבר; עת נזרות ורדיפות על שומרי הדת.

סַכְסוּךְ*, ז, מריבה, ריב; טענות ותביעות בין הנדונים.

סָכַר, פ״י, עורר, גרה את־ ב־; הֵשלח; *הבהב, אחוז אש בדבר; הָסִגּוּ והֻדחף ב־; ⁰ערב אחד בשני. סָכְסוֹךְ*, היה זנוח, לא חלק. הִסְתַּכְסֵךְ⁰, הֵעֵרב, התערב, תעה, בוא במבוכה.

סַכָּר*, פ״י, צַעַר, עָנה. הַסְכִּיךְ*, הרים ידי איש, הָבא לידי התיאשות.

סכר* (סָכַר*, יִסְכֹּר*), פ״י, סתום, אטום, סגור וכלא; הסום בעד מי נהר בזרמם; הקוץ דם; שכור, לקוח אנשים או בע״ח, או איזה דבר שהוא לתשמיש בשכר. הָסְכַּר, הִסְתַּם, הִכָּלֵא. סֶכֶר, טסור, סגור ל־, הסגר. הִסְתַּכֵּר*, היה כלוא; היה סתום.

סֻכָּר⁰, סֻכָּרָא⁰, ז, שער נהרות, מחסום לבני נהר לדוג דגים וכיו״ב; פקק, מַסתמה; כחור קטן בסבונה הסותם פי נקב.

סַכָּר*, ז, עושה סֶכֶר לנהרים; איש שבלאכתו לעשות סכרי נהרים; דַּיָּג הדג דגים בסֶכֶר.

סֻכָּר⁰, ת, מין חטר מתוק עושים אותו מהצב, הם הקנים המתוקים, או מסלקה.

סכת (סָכַת⁰, יִסְכֹּת⁰), הִסְכַּת*, הִסְכַּת, פ״ע, שטוח והאון, שים לב לשטח ולהבין; שתוק, החרש.

סַכָּת⁰, נ, שמיעה והאזנה (בפיוט).

סַכְתָּה*, נ, סיך, סכה, מחט לא נקובה עם גלה בראשה.

סַל, ז, כלי עשוי מענפים או מקלפת עץ לשאת בו איזה דבר, מנא; ⁰כלי עשוי מחתכת נדמות סל מענפים.

— אֵינוֹ דוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ

לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ*, מטאא משל לאמר: מי שיש לו הדבר אינו משתוקק אליו כמי שחסר לו.

ס״ל, ר״ת, סביוה ליה, היה סניר לו, חשב; סח לי, ספר לי.

(סלא) סָלוֹא, השקל בטשקל, כוא בטשקל. הַסַּלָּא*, הַרע המשקל.

סלד• (סָלַד*, יִסְלַד*), פ״ע, קפוץ לאחור, סוג לאחור; הָבָה ברותחים; ⁰חקה לתנועות זולתו. סָלָד, קפוץ לאחור; *השתטח והתחכך כעין מעשה אונן של נשים; הטם; ⁰רומם, הלל.

— חֹטֶם סוֹלֵד*, אַף סוֹלֵד*, חטם שקצהו טורם למעלה.

סָלָה, ט״ק, טלה באה בספר תהלים בסוף כל בית בפרקים המחלקים לבתים, ואולי הוא סמן הזמרה להראות על ההבאה בתף; סמן להספקה; *תה״פ, לעולם ועד.

סָלָה, סָלַה, פ״י, הַכרע, הַשפל; תעב; רמום.

סְלָה, הָכרע בטשקל.

סָלָו*, ר׳ שָׁלָו.

סְלוּד⁰, ז, שבה, הלול, תהלה (בפיוט).

סָלוּל*, ת, כבוש (דרך, אדמה); צליל.

סְלוּל⁰, ז, עשית דרכים, סְעֻלת הסולל מסלה.

סְלוּלָה*, נ, סל קטן.

סַלּוֹן, ז, (ר׳ סַלּוֹנִים), סְלוֹן, ז, (ר׳ סְלוֹנוֹת), חוח; *צנור; קנה הצנור; תעלה; קלוח מי רגלים; זרם אור; ⁰צנור עשוי מנומי וגוח להשלשל.

סְלוֹנָה*, נ, קנה, צנור.

סְלוּף*, ר׳ סֶלֶף.

סְלוֹק*, ז, הליכה; הסרה, הרחקה; (־טַן הָעוֹלָם), מיתה; ⁰סוף פסוק; חשבון, גמר חשבון; תשלום חוב; הסיוט לשתי הברכות הראשונות של הסלת שמונה עשרה; שם לנגינה בספסת (בדקדוק).

— סְלוּק דַּעַת*, ז, אבדת כח הידיעה.

— דְּבָרִים שֶׁל סְלוּקִים*, ז״ר, דברים קשים, דברים לגרש איש.

סלח (סָלַח, יִסְלַח), פ״ע, כפר, עבור על עון, נשוא עון. הִסָּלֵח, התכפר.

סַלָּח, סָלְחָן, ז, טרבה לסלח, סולח תמיד, נושא עון.

סְלִידָה⁰, נ, רגש נרוי צרבת בקבה ובבית הבליעה הבא מקלקול החמצה בקבה.

סְלִיחָה, נ, העברה על פשע, כפרה, נשיאת עון וחטא.

— סְלִיחוֹת*, נ״ר, הפיוטים שאומרים אותם בימי צום ולפני היסוד הנוראים.

סְלִיל*, ז, גליל עץ שעליו כרוכים חוטים; צנור דק; ⁰ברג, מסמר עשוי לוולאות; אם או בית הברג.

סְלִילָה*, נ, סל קטן; ר׳ סְלוּל.

סְלִיס*, ז, טין נעל שיש לו רק הסוליה ואין לו סנתה והוא נקשר אל הרגל בשרוך.

סְלִיק⁰, ז, סוף, קץ (בסוף ספר או מסכת תלמודית).

סלל (סַל, סָלַל, יָסֹל), פ״י, דרוך, רמום; העק תחתיו, דוש; עשה דרך; הכה בתף (עשוי כעין סל); רומם, הלל; *כרוך חוט על גליל עץ, כרוך חוט על הסליל. סוֹלֵל*, השתטח והתחכך כעין מעשה אונן של נשים. סַלְסַל, ר׳ סלסל. הִסְתַּלֵּל*, סלול. הִתְגּוֹלֵל, לחוץ, כבוש; התגדל על־.

סְלָלָה, ר׳ סוללה.

סָלָם, ז, (ס׳ סְלָמִים, ר׳ סְלָמוֹת*), כלי לעלות בו עשוי בשני מוטות ושלבים ביניהם לעליה; *מעלה, מדרגות; חלק משטלת אשה.

— סֻלַּם הַקּוֹלוֹת⁰, ז, (בשירה), מדרגת הקול.

— סְלָמָה שֶׁל צוֹר*, ז, הסלעים הבולטים שעל חוף הים קרוב לעיר צור.

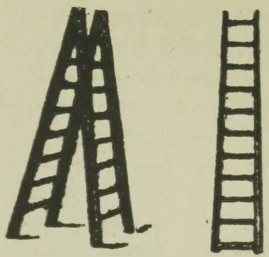

סלמות

— סֻלָּם מִצְרִי*, סֻלָּם קָטָן.

— סֻלָּם צוֹרִי*, סֻלָּם גָּדוֹל.

— סֻלָּמוֹת*, ז״ר, תַּפְזוֹרֶת בְּכַנַּד הַחוּקוֹת זוֹ מִזּוֹ לְחִבּוּרוֹ לְפִי שִׁעוּר; כְּפֶר יְהוּדִים, מֹנֶלֶת יוּחְסִין שֶׁל מִשְׁפָּחָה.

סַלְמַנְדְּרָא*, נ׳, מִין לְטָאָה שֶׁהָאֻמּוֹת הַקַּדְמוֹנִיּוֹת שָׁאֲלוּ הַקַּדְמוֹנִים שֶׁאֵין הָאֵשׁ שׁוֹלֶטֶת בָּהּ.

סַלְסוֹל*, ז, הִתְנַשְּׂאוּת, יְשִׁיבוּת; נָאוֹן; עֲשִׂית תְּלָתְלִים (בְּשִׂעְרוֹת); °הַעֲדִית הַקּוֹל הַמְשֻׁתָּף הַלְּיָסוֹת עֲלֵה וְיָרוֹד (כּוֹפְרָה).

סַלְסַל, פ״י, הֵרִים, הוֹקִיר עֶרֶךְ דָּבָר; *עָשָׂה קְוֻצּוֹת תְּלָתְלִים; הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּעֲדִית הַקּוֹלוֹת הַמִּתְחַלְּפִים עֲלֵה וְיָרוֹד (כּוֹפְרָה); דָּשָׁא, חָבַשׁ וְהֵחֵלִיק בַּהֲבָה. סֻלְסוֹל*, בָּעָשָׂה בְּקוּצוֹת תְּלָתְלִים; הָיָה נִכְבָּר וּמְרוֹמָם.

סַלְסָלָה, נ׳, סַל קָטָן; זָלוּל, שֶׁיֵּשׁ בֵּין דַּק שֶׁהוּא כְּתַלְתֵּל.

סַלְסָלָה*, נ׳, מִין אֹרֶז דַּק וְסַלְסָלִי, מַלְסָלָה[1].

סֶלַע, ז, (כ׳ סְלָעִי, ר׳ סְלָעִים), צוּר, חֹפֶר הָאֶבֶן הַמַּחֲבָר לְקַרְקַע; חֹזֶק, תֹּקֶף, מָעוֹז, מַחְסֶה (בְּדִבּוּר הַטְּלִיצִי); *מִין מִשְׁבֶּצֶת כְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שֶׁבְּטַבְּרִיָּא; מִשְׁבֶּצֶת סָתוּם; אֶבֶן בְּמִשְׁקָל; מִשְׁקָל יְדוּעַ לְסָנִים; אַחַת הַחֲבִיבוּרוֹת הָעֲנָלוֹת שֶׁעַל גַּב הַנַּחַשׁ בְּקִשְׁקְשֵׁי הַדָּג; נִיב עֵסֶר קְשָׁה; נוֹשׂ עֵסֶר קְשָׁה הַמַּחֲבִי לְשָׁרְשֵׁי עֵץ שֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִן הָאָרֶץ.

-- סְלָעִים*, ז״ר, אֲבָנִים.

— סֶלַע הַבָּא בְּיָדַיִם*, סֶלַע דָּק הַמִּתְכַּתֵּשׁ וּמִסְפָּר כַּאֲלָיו; סֶלַע שֶׁאֶפְשָׁר לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַקַּרְקַע בְּיָד עַל נְקֻדָּה.

סֶלַעַם, ז, מִין אַרְבֶּה.

(סלף) סָלַף, עָקַם, עִקֵּל, עִוָּה; קִלְקֵל, נָשָׂה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר.

סֶלֶף, ז, עִוָּוּת, עִקְּלְקְלוּת.

סַלְפִּיד*, ז, כְּלִי זֶמֶר, חֲצוֹצְרָה.

סלק* (סָלַק, יִסְלַק*), פ״ע, עָלָה. סֶלֶק*, בָּרְחַק, הַסֵּר הַצְּדָדָה; שִׁשִּׁי, חֹלִין, הַסֵּר; הַסֵּר הַכּוֹבֵעַ מֵעַל הָרֹאשׁ; הַסֵּר יְרֵאִים (שִׁיחָה בִּבְנָיָן); עָצָה בְּתְשׁוּבָה טוֹבָה וּמְסֻגָּר עַל יְדֵי דַּעַת אַחֵר; הֵרִים קָצָה בְּנֵי הַנְּגָרִי; דָּגָת; °שָׁלֵם חוֹב, גְּמוּר חִשְׁבּוֹן. סָלוּק*, הֵיךְ מֻרְחָק. הִסְתַּלֵּק, הוֹסִיף, הִכְבִּיל; סוּר הַצְּדָה הִתְרַחֵק; טוֹת.

— סָלַק מֵעַל הַשֻּׁלְחָן*, הַסֵּר כָּל כְּלֵי הָאֹכֶל וְכִיּוֹצֵא מֵעַל הַשֻּׁלְחָן אַחֲרֵי הָאֲכִילָה.

— קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ*, הֵיעָלָה עַל דַּעְתְּךָ? הַאֻמְנָם תַּחְשֹׁב?

— יָדָיו מְסֻלָּקוֹת מִ־*, אֵינָנוּ מִתְעָנֵב וּמִתְעַסֵּק בְּעִנְיָן זֶה.

סלק

סֶלֶק*, ז, מִין יֶרֶק שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּעָלָיו הָרְעֻיִּים לְחַמִּיצָה וּשְׁרָשָׁיו נֶאֱכָלִים מְבֻשָּׁלִים אוֹ שְׁלוּקִים[1].

סֻלָּקָנִית*, נ, מֶרֶק עָשׂוּי מִסֶּלֶק.

סַלָּרִין*, ז, מִשְׁכֶּרֶת, שָׂכָר, נְמוּל עֲבוֹדָה.

סֹלֶת, נ, (כ׳ סָלְתִּי, ר׳ סָלְתוֹת*), חֵלֶק הַקֶּמַח הַטּוֹב; *מַאֲכָל אִי מֵאֵסֶה עֲשׂוּי מִסֹּלֶת.

[1] סלסלה, muslin, Mousslin, муслин

[1] סלק, beet, Mangold, bettrave, свекла

— נָקִי כְּסֹלֶת*, משל על דבר נקי ביותר.

סֹלֶת*, ס״ז, הנף קמח בכברה להוציא הסלת; בקוע עצים לקסמים דקים.

— מְסֹלֶת*, נבחר, טוב.

סָלַת*, ז, עושה סלת.

‹סלת*› סַלְּתִים*, ז״ר, קסמי עץ דקים מוכנים בכונה להבעיר בהם אש.

סַלְתָנִית*, נ, מין דג קטן רך הבשר הנאכל כבושׁ[1].

סַם, ז, (ר׳ סַמִּים), אבקת צמח בשם; מין אבק או מרקחת לרפואה; מין אבקה לצביעה; °אבקה שהכפוה בנוזלים; רפואה; ארס, רעל.

— סַם חַיִּים*, ז, סם הנרפא והמחלים.

— סַם הַמָּוֶת*, ז, רעל המבית.

סמא, ר׳ סמה.

סַמְאֵל*, ז, שם שר השדים; השטן, היצר הרע ומלאך המוות.

סַמְבּוּק*, ז, מין עץ, ר׳ לילך[2].

סַמְבַּטְיוֹן*, ז, שם נהר אגדי הזורק מתוכו כל יתי השבוע אבנים וכשבת הוא נח.

סָמָדָר*, ז, נר של חלב.

סָמַדַּר*, ס״ע, היה לסמדר.

סָמָדַר, ז, התחלת התהוות הפרי (בנפן) אחרי נפילת הנצה.

‹סמה*› הִסְמָה*, הָסְמָא*, היה עור.

סַמֵּה*, סַמָּא*, עור, עשה לעור. הִסְתַּמֵּה*, הִסְתַּמֵּא*, היה לעור; עשה עצמו כעור.

— סַמֵּה עֵינַיִם*, ריבה, הראה לעיני אחרים כטוב וכחכם, התהדר בשוא; עשה דבר לעיני איש להכעיסו ולקנטרו; עשה דבר לעיני איש להשקיט את ועמו.

סָמוּי*, ת, עור, סמה בסנורים; נעלם, נסתר.

סַמְוִי*, ז, עשיה לעור, עור.

[1] сардинка, Sardine סלתנית
[2] сирень, Flieder, lilas, סמבוק elder

סָמוּךְ, ת, עומד חזק וקים; בטוח, נשען על־; *קרוב (במקום או בזמן) ל־.

— סְמוּכוֹת*, נ״ר, עמודים; משענות הכסא או הספה וכיו״ב; התיכות עור ששמים בקב הקטע תחת שוקו; משענות לעצים רכים או לצמחים כשפכים.

— סָמוּךְ*, ז״ר, באור איזה קטע בספר על ידי הקטע הסמוך לו.

— סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָן*, סָמוּךְ אֲצֶל־*, אוכל אצל־, יושב אצל־ וכל צרכיו עליו.

סָמוּךְ*, ז, אדמיטת; בשר ארס.

סָמוּר*, ז, תקיעת בספר.

סַמְטָה*, נ, (ר׳ סִמְטָיוֹת*), רחוב קטן; דרך צרה, משעול; דוכן לסבכר סחורה במקום השוק תחת שדרת עמודים; בכה קטנה טלאה לח, שחין פיח.

סָמִיד*, סְמִידָא*, ז, סלת, קמח נקי ומשבח; האבק העסיסי של הפרחים.

סָמְיוֹן*, ז, סנן, אות.

סַמְיוּת*, נ, עורון.

— סַמְיוּת הַלֵּב*, נ, טפשות, אכלות.

— סַמְיוּת עֵינַיִם*, נ, אחיזת עינים, רמאות.

סָמִיךְ*, ת, עבה, קרוש, טוצק.

סְמִיכָה*, סְמִיכוּת*, נ, פעלת הסומך על־; קרבה; דבקות דבר לדבר; השענות על הצד בישיבה, הסבה; אשר איש למשרה או לשם כבוד (רבני); הקדשה על ידי שימת היד על הראש; שימת היד על הקרבן שהיו מקריבים על המזבח בזמן שבית המקדש היה קים.

— סְמִיכוּת*, (בדקדוק), דבקות שם לשם שאצלו.

סָמִיר*, ת, בולט; סָמֵר.

סמך (סָמַךְ, יִסְמֹךְ), פ״י, תמך, סעד; בטח על־; אשר איש לכהונה או למשרה בשימת יד עליו; שים יד על ראש הקרבן לפני

שחיטתו; קרוב אל־; *הדק, כבוש (עפר תהום); השען על־; אכול על שלחן־; עשה סמוך וקרוב. הֶסְמֵךְ, השען, התמך; בטוח; היה קרוב, היה סמוך; קבל רשות לבהן באיזה טשרה או רשיון להקריא בשם כבוד. סָמֵךְ, סעוד, תמוך; *הַטחה אצל־; סָמוּךְ*, הֶסמך. הָסְמִיךְ*, הדק, כבוש (עפר תחום). הִסְתַּמֵּךְ*, הסמך, התמך; השען.

— סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָן־*, סָמוּךְ אֲצֶל־*, ר' סמוך.

סָמֶךְ*, סָמֶךְ*, ז, טשען, טסעד; סמוך בן התורה שסוטכים עליו באיזה דרש.

— בֶּן־סָמֶךְ⁰, (בֶּר סַמְכָא״), כי שיכולים לסמך עליו, לבטח בו.

סָמֶךְ*, ז, עבי נוף.

סָמֶךְ, ג, האות החטש עשרה של האלפא ביתא העברי (ס).

סַמְכוּת*, ג, סעלת הסוטך, טשען, טסעד.

סַמָּל, סֶמֶל, ז, צלם. דטות של דבר, תבנית דבר לטשל ולטוטת; תבנית טביעה איזה רעיון רוחני או טפשט.

סָמֶל*, ז, (ר' סְמָלִים*), סטרטוט, בלוי בגד; בגדים ישנים.

סַמְלוֹן*, ז, עץ כפוף דטושם בצואר הבהטה, ובנקבים שבראשו בשני קצותיו עוברים שני קצות העל, והוא כלו כרוך בסטרטוטים ובחליפלטנעסצעים מצואר הבהטה; על הסוסעשויטעור ואליו כחברים את טוטות הענלה או הקטרובים. סמלך

סַמְלָךְ*, טין צטח ריחני, יסטין.[1]

סַמַּם⁰, ס״, הטת בסם טוב.

סְמָמִית*, נ, עכביש, שטטית; טין לטאה.

סַמָּמָן*, סַמָּן*, ז, סם; אבקת צבע; סם רפואה; טין אבקת בשם.

(סמן) הָסְמַן, היה מצין וטָנבל. סַמַּן*, שים סטן ואות לצין דבר. סְמַן, היה כצין וטָנבל.

סָמָן*, ז, אות, ציון, תו לצין דבר; ציון להבדיל בין דבר לדבר; ציון שעל ידו טכירים זכות הדבר (במציאות אבדה); התיטה; (בשחיטה), הגרגרת ובית הבליעה; גם ודגל הטליטה; חלק או פסקה טפרק.

— סָמָן טוֹב*, סַמָּן יָפֶה*, סַמָּן רָע*, סַמָּן בָּרְבָה*, סַמָּן קְלָלָה*, ז, אות וטופת למה שיבוא בעתיד.

— סְמָנֵי בְהֵמָה וכיו״ב*, ז״ר, סטנים להכיר בם את הבהטה הכשירה.

— סְמָנֵי נְעָרוּת או בְּגֵרוּת*, ז״ר, טטנים בנוף להכיר בם טתי נעשה הילד לנער והנער לבוגר.

— וְסָמָנָא*, וְסָמָנָךְ*, טלה לרוטז כי הטלים הבאות אחריה הם טטנים בלאכתיים לזכר על ידם איזה דבר.

סַמָּן*, ר' סטטן.

סַמָּנִית*, נ״ר, (ביחיד סַמָּנִית*), טטנים שבתורה, לשני פסקה ולאחריה כעין נון הפוכה וכיו״ב; [0]סטן לשני התחלת דבור איש טובא בתוך הרצאת דברים ולאחריו („—״).

סַמְפוֹן*, ז, (ר' סַמְפוֹנוֹת*), קנה הלול בראה להחזקת האויר; אחד צנורות הדם הטתפשטים בראת החי; אחד גידי הדם; חליל בפול; (בשטרות) תוספת בסוף שטר; חוזה, שטר חוזה; שטר שבו נזכרים תנאים אחדים טהשטר העקרי; תנאי שבגללו אפשר לבטל חוזה.

[1] סטלך ясмин, Jasmine

סִמְפוֹנְיָה*, נ, ר׳ סוטפוניה.

סִמֶּק*) סַמָּק*, אַדֶּם, עשה אדם.

סָמְקָן*, ז, אדם, אבן טובה שנונה אדם [1].

סמר (סָמַר, יִסְמַר), פ״ע, היה קשה וקפוא; *חבר בטפטרים. סַמֵּר, הצב כמו טפטרים; *תקוע טפטרים ב־; חבר בטפטרים. סָמוּר*, הדבק בטפטר; המלא בטפטרים.

סָמָר, ת, בעל שער קשה, ששערותיו עוטדות כטפטרות.

סַמַרְטוּט*, ז, סחבה, חתיכה של בגד קרוע וכלוי.

סַמַרְטְוָטָר*, ז, סוחר בסמרטוטים; כאסף סמרטוטים.

סָמַרְמֹרֶת*, נ, רעד הגוף, חלחלה, רטט, צמרמרת.

סַמָּתַר״, פ״י, חבוש תחבשת לעצר הדם.

סַמָּתָר״, ז, טין תחבשת לעצר הדם.

ס״נ, ר״ת, סכנת נפשות.

סַן*, ז, שן, עקץ שנון.

סְנָאִי[0], ז, טין חיה קטנה מטשפחת היונקים הנרה בין ענפי העצים [2].

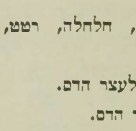

סנאי

סְנַבּוּט*, ז, כסוי ראש של נשים, כעין תכשיט שקשוריי יורדים עד הלחיים.

סִנְבּוֹל*, ז, השתתפות אנשים בסעודה שכל אחד טביא חלקו, ר׳ סכלת.

סַנַּבְּטִיוֹן*, ר׳ סמבטיון.

סַנַּגֹּר[0], המלץ־על־, היה סניגור ל־.

סַנְדָּל*, ז, (ר׳ סַנְדָּלִים*), נעל, כסוי הרגל; (־שֶׁל בְּהֵמָה), נעל על פרסת הרגל של בהמה; כן, בסיס שיש בו חלל; טין דג הים דק ורחב; טין נפל שנתטעך בבטן אטו ונעשה שטוח כדג; [0]נעל הטרכב טסוי ורצועת סַנתה צרה הטכסה רק את הצד הקדטי של הרגל.

— סַנְדָּלִי עֶרֶבִי[0], ז״ר, סנדלים של ברזל שמחליקים בהם על הקרה.

— סַנְדָּל שֶׁל סָנִידִים*, ז, כלי של הסידים, לוח עץ שפים אותו על כף היד להעבירו על הסיד של השיוח להחליקו.

סַנְדָּל[0], שים נעל של בתכת על פרסת הרגל של בהמה.

— מְסַנְדֵּל[0], ת, שיש עליו סנדל, ששמו עליו סנדל.

סַנְדַּלְפוֹן*, שם טלאך.

סַנְדָּלָר*, ז, עושה סנדלים; תופר נעלים.

סַנְדָּקָן[0], ז, האיש האוהז את הילד על ברכיו בשעת המילה.

סַנְדָּר*, ז, טין עץ שקלפתו לבנה.

סַנָּה, ז, (ר׳ סְנָאִים*), סבך קוצים.

— סְנֵה מַעֲרָבִי[0], ז, טין שיח ופריו אדם ושוב הריח [1].

— חֲלֻקַּת הַסְּנָאִים*, ר׳ סנאי.

סַנְהֶדְרִי*, סַנְהֶדְרִין*, נ, (ר׳ סַנְהֶדְרִיּוֹת* גם סַנְהֶדְרָאוֹת*), בית דין הגדול בישראל בימי הבית השני; אספת זקני העם וראשיו.

— סַנְהֶדְרִין*, שם בטכת תלטודית בסדר נזיקין.

— סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה*, נ, בית דין של אחד ושבעים חברים.

— סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה*, נ, בית דין של שלשה ועשרים חברים.

סְנוּנִית*, נ, טין עוף קטן, דרור [2].

סָנוֹק*, ז, עיסות.

סְנוֹקֶרֶת*, נ, הכאה באגרוף.

---

[1] סנה טערבי — малина, Himbeerstrauch, framboisier, raspberrybush

[2] סנונית — ласточка, Schwalbe, hirondelle, swalow

[1] סמקן — рубин, Rubin, rubis, roobin

[2] סנאי — бѣлка, Eichhörenchen, écureuil, squirrel

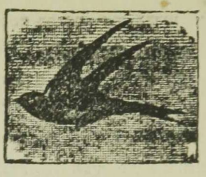

סנונית

סְנַוֵּר*, פ״י, עַוֵּר, עשה לעוּר.

סַנְוֵרִים, ז״ר, עוורון; חלי של שבטון, רואה יאינו יודע מה רואה.

סנט* (**סָנַט***, **יִסְנַט***, פ״ע, (בֵּ״), הַבעה, הרגו, הַרעם; כוח וַהבעם.

סַנְטֵר*, ז, קצה הפנים, חלק הפנים הבולט שתחת השפה העליונה.

סַנְטֵר*, ז, שופר; משניות, מפקד על הגבולים של כל נחלה ונחלה.

סַנְיְנוֹר*, ז, (ג׳ **סַנְיְנוֹרָה***), סליץ שוב, מלמד זכות בשטעז (הפר: קַטֵּיגוֹר).

סַנְיְנוֹרִיָּה*, **סַנְיְנוֹרֶת***, נ, פעלת הסליץ שוב, הסלצה, בקשה להצדיק את־.

סָנִיף*, ז, חבור של דבר קטן לגדול ממנו; הוספה, תוספת; עמוד למשענת; חלק מ־דבר; פרק ב־; אחד מחלקי המשור (ר׳ משור); *חלק של בית מסחר או של אגדה או של מוסד המסתעף מהם שלא במקום מרכזם.

(סנן*) סָנַן*, זקוק נוזל על ידי כלי שבתחתיתו נקבים דקים מאד או דרך אריג; זקוק וצרוף מתכת. **סָנוּן***, היה זקוק וצרוף. **הִסְתַּנֵּן***, היה זקוק וצרוף.

סַנְסָן, ז, (ר׳ **סַנְסָנִים**), לולב התמר, כפת התמר; *חושים דקים תלויים מענפי התמר.

סנף* (**סָנַף***, **יִסְנַף***), פ״י, עשה בעין סניף; חבר ושפל דבר קטן לגדול או לדברים טרפים להַסָּנות אתם.

סַנְפוֹן*, ז, דבר מחבר לַשני ביוצירתו; רשת עורקי הדם בראי־.

סַנְפִיר, ז, כנף המשוט לדג, ר׳ דג.

סנק* (**סָנַק***, **יִסְנַק***), פ״י, **סַנָּק***, פ״י, **סָלַק**, השה הצדה, העבר ממקום למקום; צבור או סָלא בדחיקה וכבישה.

סַנָּר*, ז, אפוד, מרגוד של אשה.

סָס, ז, תולעת קטנה המכלה את הצמר[1].

ס״ס, ר״ת, סוף סוף; בסק שפיקא.

סָסָא*, ר׳ סאסא.

סַסְגוֹנִית*, נ, מין מחלת הם שהגוף מתכסה בה בכתמים אדמים.

סַסְמָה*, נ, אמרה לאות; ר׳ סיסמא.

ס״ע, ר״ת, סדר עולם; סדר עבודה.

סעד (**סָעַד**, **יִסְעַד**), פ״י, תמוך וחזק; עזר; אכול: כלכל, זון, הַשְׂביע; *בוא אל אשה.

הִסְעַד*, **הִסְמִך**, **הִשְׁעִן**. **סָעַד***, עזר. **הִתְסָעֵד***, כלכל, זון.

— **סָעוּד לֵב**, חזק הלב במאכל, אכול.

סָעָד*, ז, **סַעֲדָה***, נ, עזרה, תמיכה.

סַעֲדָה*, נ, ר׳ סעודה.

סעה, ר׳ סוער.

סָעוּד*, ז, סעודה, משתה.

סְעוּדָה*, נ, משתה (ביחוד בישובת קרואים); מה שאוכלים בסעם אחת; הנמול הצפון בעולם הבא.

— **סְעוּדַת הַבְּרָאָה***, הסעודה שמאכילים את האבל אחרי קבורת המת.

— **סְעוּדָה מַפְסֶקֶת***, נ, הסעודה האחרונה שלפני צום.

— **סְעוּדַת מִצְוָה***, נ, סעודה שנעשית לשם איזו מצוה, כמו לבית מלה, לפדיון הבן וכדומה.

— **סְעוּדַת שְׁלֹמֹה***, **סְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשֻׁשַׁתּוֹ***, כשל לסעודה גדולה ועשירה מאד.

סָעִיף, ז, (ר׳ סְעִיף, ר׳ סְעִיפִים), ענף המתפצל

[1] моль, Motte, teigne, moth

לפצילים דקים; נקיק בסלע, בקיע; *חלק או
אסקה מְפֻרָק, מְסֻפָּן.

— סָעִיף קָטָן*, ז, חלק קטן מיחד בסעיף,
בפסקה של פרק.

סַעַל*, ז, נשירת השיעיות (?) ; תרופה (?).

(סעק) סָעַק, כרות ושבור (ענפים). הִסְתָּעֵק*,
התהלך לענפים ; השתלשל, התפצל דברים
וקשרים שונים מדבר ומשנה אחר.

סָעָף, ת, המסעף, שאינו חוק כדעתו.

סָעָף, ז, (ר׳ סְעָפִים), ענף, בד; מחלקה, סלנה;
כתה ; סף (?).

— פִּתְחֵי עַל שְׁתֵּי הַסְּעָפִים, נשה
בדעתו הגה והנה, בעוף הזה הפוסע מסעף
לסעף, ולא לעמד חוק בדעתו.

סָעָפָה, נ, ענף, בד.

סער (סָעַר, יִסְעַר), פ״י, רעש נעוש, המה
בסבת רוח חזקה; רגוז; *בקר חולה. הִסְתָּעֵר,
התרגש. סַעַר, הפץ וסוד ; נדוף
הלאה. סְעוֹר, היה סוער, הֻנַּף, הֻדַּף
הלאה. הַסְתָּעֵר*, סָעַר.

סַעַר ז, סְעָרָה, נ, רוח חזקה, סופה ; *חוש
שער אחד; הסתעפות ענפי העץ, שער.

סַעֲרָן*, ת, סָעִיר, בעל שיער רב.

ס״פ, ר״ת, סוף פסוק.

סַף, ז, (כ׳ סְפֵּי, ר׳ סְפִּים, גם סְפוֹת), אגן,
כוס, בזך; בסתן הפתח; חלל הפתח.

סַף, ז, (ר׳ סְפִּים*), אבן רצוף, אבן גזית.

ספג* (סָפַג*, יִסְפֹּג*), פ״י, ינוק ובלוע אל
תוכו (נוזל) ; יבש, נגב בספוג ; קבל טבות,
לקח ; קבל נזיפה ונערה. סָפֵג*, בלוע אל
תוכו ויבש ונגב. הֻסְפַּג*, טרוח ויבש על
ידי ספוג. הִסְתַּפֵּג*, טרוח את בשרו
בשפחת להתיבש ; התבזין בספוג הכבוש ;
הבלע אל תוך (נוזל).

— סָפוֹג בָּשָׂר*, שפשף בשר בפלה
למלחו.

— גֶּיר סוֹפֵג*, ז, גיר הבולע אל תוכו את
הדיו מגיר אחר ומיבשו.

סָפָג*, ז, סַעֲלַת הטָּפֵג והמיבש.

סַפָּג*, ז, משרת בבית הבדדן המנגב את נוף
הרוחץ בסַפָּגת.

סְפוֹגִין*, ז, מין ענה ספונית בלאה נקבים.

ספד (סָפַד, יִסְפֹּד), פעו״י, (ל, עַל־), בכה,
קונן על (כיחוד על מת). הֻסְפַּד, היה
נספד, הערך קינה על (כיחוד על מת).
הִסְתַּפֵּד*, דרוש דרשת אבל על מת, ספד
כשבח המת.

סְפֵד*, ז, בכיה, קינה על מת, הספד.

סַפְּדָן, סַפְּדָנָא*, ז, יודע להספיד, שדרכו
להספיד.

ספה (סָפָה, יִסְפֶּה), פעו״י, כלה, אכור,
בלה, אבד, השחת ; נרוף ונלק ; הוסיף,
הרבה ; *תת חלק בסעודה ; השתתף באכילת
סעודה. הֻסְפָּה, כלה בבקרה ביחד עם
אחרים העומדים לכלות; נאסף, הובא, התפש
והאחז. הַסְפָּה, אסוף וקבץ יחד, הוסיף.

סַפָּה, נ, מטה לשבת עליה.

סְפוֹג*, ז, מין צמחי הנמצא בים, ישבש
להתחזק בו ;
סבושט; ר׳ ספוג;
כנוי לת״ח או
לאיש הסופג
ומקבל את הכל
מכלי הבחין בין
טוב לרע.

ספוג

— סְפוֹג צֶמֶר*, ז, פקעת או התיכת צמר
סופגת.

סְפוֹג*, ז, שאיבת לחות ע״י נגיבה בספוג,
פעלת הסופג.

סְפוֹגִי*, ת, שתבנית ספוג לו, שתכונת ספוג לו.

סְפוֹגִיוּת*, נ, תכונת הספוג.

סְפוֹנְגִי*, ת, רך ותפוח כספוג.

סָפוֹן, ת, טמון, צפון; קבור; שיש לו תקרה; *חשוב, נכבד.

סַפּוֹן*, ז, סכין, בורית.

סִפּוּן, ז, צפוי בית, תקרה; [0]טכסה האניה.

סִפּוּף*, ז, סל, סַנא; פֵּרות מאחרים; עוללות.

סִפּוּק*, ז, מה שמטשטש בספק; אפשרות, די יכלת; המצאת מה שדרוש; כח כספיק; חבור; קְנין טערבים עם קמח; סְעֻדת הסופק כפיו; הסתכלות הענפים; חֵלֶק, פקדון המוכן לעתיד; שפע, רבוי.

סִפּוּר*, ז, סְעֻדת המְסַפֵּר; מְסַפֵּר מעשה שהיה; ידיעת מעשה שהיה; מעשיה; חבור על מעשה שהיה או דומה למעשה שהיה; עריכת דבר מקרה לפרטיו; גזית השערות.

סְפוֹרָה, נ, (ר׳ סְפוֹרוֹת), מְסַפֵּר; גבול, קצב.

סִפּוּרִי[0], ת, בדרך ספור.

סְפוֹת*, נ, תנור שיוצקים בו כלי זכוכית.

סָפַח (סָפָה, יִסְפַּח), פ״י, חבר, טפל אל עקר, הוסיף על. הִסְפִּיחַ, התחבר אל־, היה נטפל ל־. סִפֵּחַ, הוסיף, הצמיד; *השתסך, שטוף ועבור (נהר). סְפִיחַ, התחבר והתאסף. הִסְתַּפֵּחַ, התחבר, התאחד, התדבק.

סָפַח*, סָפָח*, ז, (ר׳ סְפָחִים*), ספיח.

סַפַּחַת, נ, נגע בעור הבשר; דלדול, חתיכת בשר בולטת מהגוף.

ספ״י, ר״ת, סכר סנים יסות.

סְפִינָה*, נ, ר׳ ספוג.

סְפִינָה, נ, צמח שרה העולה וצוטח באליו בלי זריעה וחרישה מהנרעינים שנשלו בעת הקציר; יֵי טטר סוחף; [0]השנוית מחלה עם שניה.

סְפִינָה, נ, אניה; טכסה האניה.

— סְפִינַת מִפְרָשִׂים[0], סְפִינַת קִיטוֹר[0], ר׳ אנית מפרשים, ר׳ אנית קישור.

— סְפִינַת הַמִּדְבָּר[0], כנוי לגָמָל.

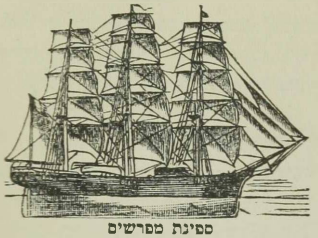

ספינת מפרשים

— סְפִינָה רוֹקֶדֶת*, נ, אניה מתנועעת.

סַפִּיָּקָה*, ר׳ ספקה.

סַפָּיְקָה*, נ, יכלת, אפשרות, די כח.

סַפִּיר, ז, מין אבן טובה[1].

סַפִּיר*, ז, מין צמח מטשטש הסולים, שקוראים לו היום בא״י בשמו הערבי נחיט[2]; השער הכסתר מצואר הסוס ומזנבו.

סַפָּיָרָה*, נ, מספר, סעלת המונה והסופר; ספור, ספור דברים; ענגל; כדור משחק; הספרת גזיות השער.

— (יְמֵי) סַפִּירַת הָעֹמֶר*, נ, היומים שבין פסח לשבועות.

— עֲשֶׂר סְפִירוֹת[0], (בקבלה) עשר אצילות נאצלות מ,,אין־סוף״, (האלהים), בהשתלשלות זו מוז, והן: כתר, חכמה, בינה, גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות.

סְפִירוּת*, נ, כתיבה, רשיטת דברים בכתב.

סַפָּל, ז, קערה, אגן, כלי לשאת בו גולים וכיו״ב; כלי שטוח לשאת עליו בלים; *כסכל.

סַפְלוּל[0], ז, מין סרח[3].

סִפֵּן (סָפַן, יִסְפֹּן), פ״י, כסה (תקרה), סכוך, צפה; הסתר, טמן; *כבד וחשוב, הוקיר.

[1] סאפיר, сапфир, Saphir, saphire
[2] סיגר, Kichererbse, стручечник, poischiche, chick-pea (cicer-arietinum)
[3] סאלול, Osterluzei, кирказан, aristoloche, aristolochia

סְפָן, ר׳ ספון.

סַפָּן*, ז, נוהג אניה; איש רגיל ללכת בספינה תדיר.

— עֶשֶׂר הַסַּפָּנִים*, ז, קשר החבל שבקצה הספינה שאינם טהורים אותו והוא קים תמיד, ומזה כנוי לקשר קים.

סְפִכוּךְ*, ז, תאנה הטבוברת בסוף הקיץ; פרות אפילים; [0]פריטה בקצה האצבעות.

-- וָאֶה סְפִכוּךְ שֶׁאָכְלָנוּ בִּילְדוּתֵנוּ מֵאֲפַרְסְקִים שֶׁאָכַלְנוּ בְּזִקְנוּתֵנוּ*, משל עמטי יהוע על יתרון הנער והילדות.

סַפְסָל*, ז, מושב כעין כסא ארך לישיבת אנשים אחדים.

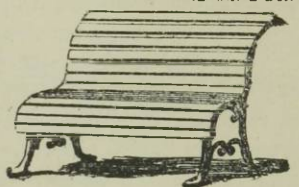

ספסל

סַפְסַף*, פ״י, טרוט קצה השערות באצבעות; כרות קצה דבר; הרוך, הכהב; [0]טרוט בקצה האצבעות.

סַפְסָר*, ז, איש הבינים, סרסור; מטחה בעסקים; [0]איש עוסק בעסקים מסֻפָּקים.

סַפְסָר[0], פ״ע, עסוק בעסקים מסֻפָּקים.

סַפְסָרוּת[0], נ, עֲסֻלַּת איש הבינים; התעסקות בעסקים מסֻפָּקים.

(ספף) הִסְתּוֹפֵף, עטוד על הסף, ישוב במבוא הפתח.

ספק (סָפַק, יִסְפֹּק), פ״י, הלום, הכה; מחוא כפים; התהרמט; הַמְצא הצדך; *פ״ע, היה כספיק, היה די. סַפָּק*, הגש, הַמְצא מה שדרוש; חרוז (סנינים וכדומה) על־; קשור; הרכב עין; עורר ספק בלב־; הטל ספק, לא ידוע על ברור; הכה כף, מחוא; הכה בידיו על שוקיו. סָפוֹק*, היה בספק. הַסְפָּק*, הצלח; השכל בדרכיו; היה די, הַמְצא למדי; הַמְצא ל־; היה נכח לעשות דבר; היה די זמן לעשות דבר; תת יכלת ואפשרות; תת די זמן; תת מקום; הכין; הזמין; שטוף ועבור. הִסְתַּפֵּק*, טעם, קבל הנאה מדבר; שמח בחלקו ולא לדרש יותר; היה בספק, לא ידוע בברור.

— לֹא הִסְפִּיק ל־, עַד שֶׁ־*, עוד טרם־ והנה־.

סַפֵּק*, ז, (כ׳ סִפְקִי*), צדק, מה שדרוש ל־; אפשרות.

סָפֵק*, סֻפָּק*, ז, (ר׳ סְפֵקוֹת*), שפק, לא אמון, דבר שאינו ברור ותלוי באפשרות, אפשר הן ואפשר לאו, מצב הרוח בעת שיש לו לאיש יסוד לחשב כי איזה דבר אינו נכוי ואינו ברור.

סְפֵקָה*, פְּסֵק; אפשרות, די כה; דבר שיש איזה ספק בנוגע לו.

— סְפֵק סְפֵקָה*, ספק רחוק מאד.

סְפֵקוּת[0], נ, ספק, מצב הטשל ספק בדבר (הפך: וַדָּאוּת).

סְפַקְלַרְיָה*, נ, טראה, ראי; שטשת החלון.

סַפְקָן[0], ז, מטיל ספק בדברים ידועים.

סַפְקָנוּת[0], נ, הטלת ספק בדברים ידועים, מצב הספקן.

ספר (סָפַר, יִסְפֹּר), פ״י, מנה, הגבל חשבון; כתוב; הרות אותיות. הַסְפֵּר, המנה, בוא במספר. סַפֵּר, מנה, הגבל חשבון; הצע דברים, ערוך דבר מקרה לסדריו ופרטיו; פרסם; *דבר סרה, דבר רעה, הוציא שם רע; גזוז, גלח; כרות וגזם עלי יוק; שטש המטה; [0]עשה צח כספיר; סַפּוֹר, הֶערך דברי מקרה. הִסְתַּפֵּר*, גלה, גזוז שערותיו.

סַפָּר, ר׳ סופר.

סֵפֶר, ז, (כ׳ סִפְרֵי, ר׳ סְפָרִים, כ״ר, סִפְרֵי), מגלה

כתובה; מכתב, אגרת; שטר; גליונות כתובים או נדפסים מחֻבּרים יחד; טֹלאכת הכתב וקריאתו; *ספר התורה; הנ״ך.

— סֵפֶר הַגָּלוּי, שטר הסכנה הנתן לקונה.

— סֵפֶר זִכָּרוֹן, ז, ספר שבו כותבים הדברים שצריך לזכֹּר.

— סִפְרֵי חִיצוֹנִים*, ז״ר, ספרים שלא נכנסו אל כתבי הקדש; °ספרי כופרים, ספרי כפירה ואפיקורסות.

— סֵפֶר הַחָתוּם, ז, שטר המקנה השטור בבית המשפט.

— סֵפֶר הַיָּחַשׂ, ז, ספר דברי ימי משפחות לתולדותיהן.

— סֵפֶר יְצִירָה°, ספר קבלה עתיק, מיוחס לאדם הראשון.

— סֵפֶר הַיָּשָׁר, ז, ספר שהיו כתובים בו שירי הגבורים של עם ישראל.

— סֵפֶר כְּרִיתוּת, ז, גט, שטר שלוחים לאשה.

— סֵפֶר מִלִּים°, ז, מלון, אנרון.

— סֵפֶר הַמִּקְנֶה, ז, שטר טבורה או שטר קניה.

— סֵפֶר הַסְּפָרִים, כנוי לספרי התנ״ך.

— סֵפֶר הַתּוֹרָה, חמשה חמשי התורה.

— יוֹרֵעַ סֵפֶר, מלמד.

— עַם הַסֵּפֶר°, כנוי לעם ישראל.

סָפָר, ז, מנין העם, פקודי העם; *גבול; עיר עומדת על הגבול; חוף הים.

סַפָּר*, ז, מגלה וגוזז שערות אנשים; מלמד מקרא לתינוקות.

— זוֹג שֶׁל סַפָּרִים*, ז, מספריים.

סַפְּרָא*, ז, סופר, כותב.

— אִי סַפְּרָא לָא סַיְּפָא*, ר׳ סיפא.

סִפְרָא*, (סִפְרָא דְּבֵי רַב°), ז, תורת כהנים, ספר מדרש הלכה לספר ויקרא.

סַפְרָנוֹס*, ז, חתמת, טבעת או יתד וכדומה עם סתום שם גושאה.

סַפָּרָה, נ, ספר, דברי ספר; °אות הכתב בספר ידוע.

סַפָּרוּת, ר׳ ספורה.

סַפְּרוּתָא°, נ, דברי ספר; ידיעת ספר; קבוצת הספרים בכלל; קבוצת ספרי מקצוע אחד.

סַפְּרוּתָה*, נ, מטרת ההוראה.

סִפְרוּתִי°, ת, דבר שיש בו טעם ספרות; דבר הנוגע והשיך לספרות.

סִפְרִי*, ז״ר, שם של שני הספרים של בדרשי ההלכות לבמדבר ודברים.

סִפְרִיָּה°, נ, אוצר ספרים, ביבליאותיקה.

סַפְרָן*, ז, סופר, בזכיר; °כותב ספורים; מנהל ספריה, ראש בית ספרים.

סַפְרָנוּת°, נ, כתיבת ספורים.

ספת* (סָפַת*), יִסְפֹּת*), פ״י, טבול; כבוש בטלה; משוח וטרוח; האכל, שמם; כרות ולקוח חלקים חלקים; שפות, שים על הכירים (קדרה).

ס״ק, ר״ת, סעיף קטן, ר׳ סעיף, סעיף קטן.

סַק*, ז, מין בגד בלי שרוולים הדומה לשק; איני עבה וגס שעושים ממנו שקים.

סַקַּאי*, ר׳ סָקִי.

(סקב°) הִסְתַּקֵּב°, פ״ע, גרוד ושפשף עד כדי להעלות חבורה.

סַקָּבָא°, ת, מצוין, מכה שהין.

סַקָּבָה°, נ, צרעת, שחין.

סקד* (סָקַד*, יִסְקֹד*), פ״י, יסד, עגוש; לבד, אלוף.

סְקוּם*, ז, כרכה, קשר בתוך העין, זרד, מקום בעץ שמשם יצא הענף.

סְקוּפָה*, נ, בסתן, אסקופה.

סָקִי*, (סַקַּאי*), ז, תופר שקים.

— מַחַט שֶׁל סַקָּאִים*, נ, מחט גסה שתופרים בה שקים.

סְקִילָה*, נ, רגימה, הכאה באבנים עד שלכות,

השלכת אבנים על־להבית; אחת מארבע מיתות בית דין (סקילה, שרפה, הרג וחנק).

— בֵּית הַסְּקִילָה*, ז, המקום שמנו היו משליכים את־הנסקלים למטה ומוקלים אותם.

סְקֹרָה*, נ, מבט, שיטת עין; מספר, מנין.

סקל (סָקַל, יִסְקֹל), פ״י, רגום באבנים, זרוק אבנים להמית. הֻסְקַל, הֻרגם באבנים למות.

סַקַּל, סקול; הסר אבנים ממקום לנקות מהן. סְקוּל, הסקל.

סְקַלְדָה*, נ, סֻלָּם; ס״הדר של דבר על פי מדרגות קבועות.

סְקַלִּידָה*, נ, דג גדול שוחה בים, כלב הים[1].

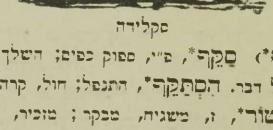

סקלידה

(סקק*) סָקַק*, פ״י, ספוק כפים; השלך דבר על דבר. הִסְתַּקֵּק*, התנפל; חול, קרה.

סַקְקְפְּטוֹר*, ז, משגיח, מבקר; מזכיר, סופר סרטיכל; כותב ספר זכרונות.

סקר* (סָקַר, יִסְקֹר*), פ״י, צבוע, משוח; הטח, התבונן, שים עין אל־. הִסְתַּקֵּר*, הֻבחן במבט עין. סֵקֶר*, קרוץ בעינים, רמוז; צבוע בסקרא.

סַקְרָא*, סַקְרָה*, נ, צבע אדם; בחול אדם לעינים; מין עפר אדם שצובעים בו.

סַקָּרָא*, ר׳ סיקר.

סַקְרָנוּת*, נ, תיאבות, התשוקה לדעת כל מה שנעשה.

סַקְרָנִי*, סַקְרָנִי*, ת, (נ׳ סַקְרָנִית*), המביט ומתבונן לכל צד; תיאב, שחפץ לדעת הכל.

סַר, סָר, ת, טלא רגז וכעס; מתיאש, מדכא;

[1] סקלידה akyla, Haifish, requin, shark

הדל, נפסק; הסר; משחת.

— רוּחַ סָרָה, רוח כהה, רוח נעצבה.

סָר*, ז, שר, אדון.

(סרב*) סָרַב*, ס״ע, השב פנים; מאן, לא חפץ; (״ב״), העתר, הצטר, בקש.

— מְסָרְבִים לְקָטָן וְאֵין מְסָרְבִים לְגָדוֹל*, אטרה יהועה לאמר: אפשר להשיב פני איש נקלה יאין משיבים את פני איש גדול ונכבד.

סָרָב, ז, קוץ דוקר ומכאיב.

סָרָבָ, ז, סרוב, מאון, קשיות ערף (בפיוט).

(סרבל*) סַרְבָּל*, לבוש סָרָבָל*, ס״ע, היה בעל בשר עבה ושמן.

סַרְבָּל*, ז, מכנסים רחבים.

סַרְגָּן*, ז, עקשן, מי שמעמיד על דעתו ואינו נוה לעשות רצון אחרים; טרחן, מסציר ומאיץ.

סַרְגָּנוּת*, נ, סרוב, שבע הסרבן, קשיות ערף.

(סרג) סָרַג*, קלוע, עשה מעשה עבות; פסוה על־; עשה דבר לא כסדרו כי אם בסרוגים; גרוע; שים אֶבֶן על־. סָרוּג*, היה לא כסדר כי אם בסרוגים. הִסְתָּרֵג*, היה מסרג.

סָרָג, ז, אֶבֶן הסוס.

סָרָג*, ז, עושה אֲבָנים לסוסים; עושה בקלעות, סותל, קולע.

סַרְגִּי*, ז, חַיִּן מעשה שבכה.

סַרְגִּיל*, ז, עשית קוים בכרגל; קנה לעשות בעזרתו קוים ישרים, גֵּן.

סַרְגִּיד*, ז, קצה המפתח שבו השניים, טין.

סַרְגַּל*, ס״י, עשה קוים ישרים בעפרון או בדיו וכדומה על גליון, שרטט.

סַרְגָּל*, ז, קנה לעשות בעזרתו קוים ישרים.

סרד* (סָרַד*, יִסְרֹד*), ס״י, עשה מעשה רשת בצנרה, צנר.

סָרָד*, ז, עושה רשתות; קולע סרדות.

סְרָדָה*, נ, כלי עשוי מעשה רשת.

סַרְדִיוֹט*, ז, (ר׳ סַרְדִיוֹטוֹת*, סַרְדִיוֹטִין*), שר

צבא, ראש הצבא.

סָרָה, נ, נטיה, נסיגה; שוא, שקר.

סַרְהַב*, ס״ו, האץ ב־, הַסער, סרב; עשה דבר בהחירות מחסר סבלנות לגמר אותו.

סַרְהָבָן*, ז, סרבן.

סַרוּב*, ז, מאון, קשיות ערף; שלילה, אטירה: לא; לא הסכם, לא הַאות.

סְרוּג*, ז, קליעה, עשיה טעשה עבות; דלוג, ספיחה על־; השמטת דברים ב־.

— **סַרוּגִין***, **בְּסַרוּגִין***, חליפות, בספיחה על־, לא כסדר.

סָרוּד*, ז, ר׳ סַרְדָה.

סָרוּחַ, ת, טשתרע; *טָלוּל לטטה; סריס; טבאיש, טעלה סרחון.

סַרְחָה*, ז, דבר טסריח ונותן ריח רע; ריח רע.

סַרוּם*, ז, כריתת האשך לזכר; הסיכת הסדר והריסותו.

סָרוּק*, ז, שרטה.

סָרוֹק*, ז, סורק פשתן, עוסק בסריקת פשתן; טוכר פשתן סרוק.

סָרוּק, ת, ריק; בטלן; דבר שסרקו אותו (פשתן, צמר).

סרח (סָרַח, יִסְרַח), פ״ע, השתרע בהעדפה יתרה, התפשט; התטודד; הגזר; הַדלדל לטטה; *העלה באש, באוש; (־על־), הטאו, פשוע; קלקל, השחית; שרוט. **הִסְרִיחַ**, הִפסד, היה טְקלקל, היה נשחת; *החל להעלות ריח רע. **הַסְרָחָה***, תת ריח רע ל־; העלה באש, באוש; התקלקל, הִשחת.

סָרַח, ז, קצה מֻיתר התלוי ויורד; [0]שׂכל, קצה שמלה הנגרר בארץ; עון, חטא.

סִרְחוֹן*, **סָרְחָן***, ז, באש, ריח רע, צחנה; חטא, עון.

סַרְחָן*, ז, חוטא; מסריח, טבאיש.

סרט* (סָרַט*, יִסְרֹט*), פ״י, שרוט; חרות. **הִסְרִט***, הִפצע בשריטה. **סָרֵט***, שׂרוט, חרות; הרות; עשה כתבת קעקע. **הִסְתָּרֵט***, הִסרט.

סָרָט*, ז, חבל קצר, יתר, תקוה; רצועת אדים צר וארוך לעשות בו קשורים.

סִרְטוּט*, ז, סרגול, עשית קוים ושרטוטים על הגליון וכיו״ב

סִרְטָן*, ר׳ שרטן.

סַרְטָנִיָּה*, נ, רחוב.

סַרְטָן*, ז, טין חי קטן הגר בטים[1]; אחד המזלות בכוכבי השמים; [0]שם מחלה של טבה המתפשטת בגוף[2]).

סרטן

סָרִי*, ז, סרחון, ריח רע, צחנה, באש; הטא, עון.

סָרִי*, ת, מסריח, טבאיש.

סָרִיג*, ז, **סְרִיגָה***, **סְרִיגוֹת***, נ, סבכה, מעשה רשת; סֹרג, סבכה מברזל לחלל חלון וכיו״ב.

סָרִיד*, ז, **סְרִידָה***, נ, כלי עבל ששיה עשוי מקלעת קש למוכרי ירקות ופרי או לאוטים להניח עליו את הירקות או את הלחם.

סְרִיָּה*, נ, סרי, סרחון, באש, ריח רע.

סְרִיוֹן, ז, (ר׳ סְרִיוֹנוֹת), מגן, שריון, מדטה לחגן מחרב וחצים.

סְרִיטָה*, נ, שריטה, שרטה, גירוד, תוך בבשר.

סְרִיכָה*, ר׳ סְרִכָה.

סָרִיס, ז, (ס׳ סָרִיס, ר׳ סָרִיסִים, ס״ר סְרִיסֵי גם סְרִיסַי), זכר שעקרו את אשכיו; שר, נאמן

[1] סרטן pak, Krebs, èrevise, crab

[2] pak, krebs, cancer

כבית המלך; פקיד על בית נשי המלכים והשרים.

סָרִיס*, ת, עָקר, שאינו מוליד (חי או צמח).

סָרִיק*, ז, טין מאפה תנור בשטן ובסָכר; טין טשי בינוני בערכו.

סָרִיק*, ת, ריק, פוחז.

סָרִיקָה*, נ, פעלת הסורק והנורד בסרק.

סרך״ (סָרַךְ״, יִסְרַךְ״), פ״ע, הִדבק ב־, האחז ב־.

סָרְךְ*, סָרֵךְ*, ז, הרגל, טנהג; חקוי.

סָרְכָא״, סַרְכָן״, ז, טושל, שר גדול.

סַרְכָה*, נ, דבוק; דבוק אונות הראה האחת לשניה; סמן טחלה בראה; הרגל.

סַרְכָן*, ר׳ סרכא.

סָרָן, ז, (ר׳ סָרָנִים), שר, פקיד, נגיד (בארץ פלשתים לפנים).

סֶרֶן, ז, יד האופן, ציר האופן, טוט שהאופן סובב עליו.

(סרס) סָרַס*, פ״י, עקר טמקומו; עקר את האשכים לזכר; עשה בסרוגין; החלף ושנה את הסדר. סַרּוֹס*, היה בסרוגין, היה לא בסדר. הִסְתָּרֵס*, הֵעקר טזכרות; הֵהרס, הֵעקר.

— מְקֹרָא מְסֹרָס*, פסוק שסדורו טהֻפָּך, שאינו כתוב בסדר.

סָרֹם*, ז, שם צמח טמין העולשים.

סַרְסוּר*, ז, איש הבינים בין טוכר וקונה או בין טשכיר ושוכר; שדכן.

סַרְסָרִי*, פ״ע, היה לאיש הבינים, היה לסרסור.

סַרְסָרוּת*, נ, עסק הסרסור; שכר הסרסור.

סַרְעַפָּה, נ, ענף, בד.

סַרְעֶפֶת*, נ, שם פרח [1]).

(סרף) סָרַף, פ״י, שרף, בער, תת לטאכל אש; *הדבק בשרף.

[1]) סרעפת אנוטינ׳ גלאזקי, Stiefmutterchen, pensée, pansy

סרעפת

סָרָף*, ז, שרף, טין יוצא טעץ וכיו״ב.

סָרְפָּד, ז, טין צמח שהקוצים הדקים על עליו צורבים את הנוגע בהם [1]; *כנוי לאיש שפגיעתו רעה.

סרפד

סַרְפָּדָת*, נ, חרלת, קדחת עם אבעבועות כקוויות של נגיעה בחרולים [2]).

סרק* (סָרַק*, יִסְרֹק*), פ״י, גרד בטסרק (משתן וכיו״ב); ישר וסדר שעיות בטסרק. סָרָק*, צבוע בצבע אדם.

סָרָק*, ז, ריקות, ביחוד עץ שאינו עושה פרי טאכל; איש ריק ופוחז.

— אִילָן סָרָק*, ז, עץ שאינו עושה פרי טאכל.

— אִילָנֵי סָרָק קוֹלָם הוֹלֵךְ*, טבטא טשל לאטר: דבר ריק או איש ריק נרעיש עולטות.

סָרָק*, ז, צבע אדם.

סרר (סָרַר, יָסֹר), פ״י, טרה; הכבד לב, הקשה עֹרף; פוך טהדרך הטובה; ר׳ סור.

— סוֹרֵר, ר׳ סורר.

סְרָרוּת*, ר׳ שרירות.

[1]) סרפד крапива, Brennwessel, ortie, nettle

[2]) סרפדת крапивная лихорадка, Nesselausschlag, urticaire, nettlerash, (urticario)

ס״ת, ר״ת, ספר תורה; סתרי תורה; סופי תבות.

סְתָו, סְתָיו, ז, חרף; החלק השני של תקופה החרף; °זמן האסיף.

סְתָוִי*, ת, (ני סְתָוִנִית*), של החרף (נן, כרם); °של האסיף.

סָתוּם*, ת, לא ברור, לא ידוע, לא מפרש; אשם, סגור ומלא.

— סְתִימָה*, (פָּרָשָׁה), פרשה הנתחילה באמצע השורה (הפך: פתוחה).

— מַם סְתוּמָה*, ג, האות מם שבסוף המלה.

סְתוּם*, ז, סתימה, אטימה, פעלת הסותם.

סָתוֹר*, ז, סותר, הורס.

סְתִית*, ז, פעלת המסתת אבנים; צרורות אבן הנפרדים מהאבן על ידי הסתות.

סְתָיו, ר׳ סְתָו.

סְתִימָה*, ג, סגירה, אטימה, פעלת הסותם והאוטם.

סְתִירָה*, ג, הרס, הריסה, השחתה; פעלת המסתיר והמסתרים; פעלת המסתתר והמתחבא; דבר מתנגד ומכשל את הדבר השני.

סתם (סָתַם, יִסְתֹּם), פ״י, אשם, סגור, סכור; מלא חלל; אשם עַיִן בעפר לעצר ניסיו; העלם דבר; החבא, המנן; *הנך דבר בכלי הזכיר שם אומרו; לא באר, לא ברר ולא פרש. הִסְתִּים, הִסְכִּר, הִכְסָה. סָתַם, סתום. הִסְתַּתֵּם*, הִסְתַּם; הֵעָלֵם; תם, הדול בחוות.

סת״ם, סת״ם, ר״ת, ספר (תורה), תפלין, מזוזות.

סָתָם*, סָתְמָא*, ז, דבר לא ברור, לא מפרש; בלי שם אומרו (משנה, הלכה וכדומה). תה״פ, בכלל, בדרך כלל, שלא מפרש.

— סְתַם מִשְׁנָה*, ז, וכי״ב, משנה וכי״ב שלא רשום עליהם שם אומרם.

— סְתַם יֵינָם*, ז, יין של נכרים שלא נודע אם נָסַך לע״ז או לא.

— מִן הַסָּתָם*, מִסְתָמָא*, תה״פ, בנ״ל, אל נכון (גם מבלי הות הדבר מבלר מאליו).

סָתְמַי*, ת, לא ברור, שאינו כרור ומפרש; שאין בו ברור הגון (מאמר).

— מַיִן סָתָמִי*, ז, לא זכר ולא נקבה (בדקדוק).

סְתָמִיוּת*, ג, טבע דבר או ענין שאינו ברור ומפרש.

סתר (סָתַר*, יִסְתֹּר*), פ״י, הרוס, השחת, כלה; הסר, בטל; פרוע קליעת השער; פריק חושים סבוכים; התנגד בדברים. הִסְתַּתֵּר, התרחק; העלם, היה בלתי ידוע; הַחְבָּא; פריק (שכח); הַהרס, השחת; היה שטוי, מצוא מקן ומחסה. סֵתֶר, כסה, החבא. סָתוֹר, העלם, התחבא. הַסְתָּרָה, הרחק דבר והעבירו; הַמנה לצד אחר (פניט); הַחבא, הַטמן, כסה; שטוי על דבר, שים מחסה עלי. הִכְתַּתֵּר, התרחק, העלם, התחבא; *חדול מהיות אחיו וקשור יחד, התפרד.

— הַסְתַּר פָּנִים, הסר ההשגחה מעל דבר, עזב דבר ניד המקרה מבלי לשים לב לו.

— מַעֲשֶׂה לְסָתוֹר*, מבטא במשנן: שטוי המעשה המובא מתנגד לדבר שקדם לו וסותר אותו.

— תרתי דסתרי (אהדדי)*, ר׳ תרתי.

סֵתֶר ז, (ר׳ סְתָרִים), פנית פנים הצדה; מקום נסתר, מחבוא, מצפון; מסך מסתיר; מסך מגן; מחסה; *תוך, פניטות של דבר.

— בַּסֵּתֶר, תה״פ, בלי פרסום, בחשאי.

— דְּבַר סֵתֶר, ז, סוד, דבר מכסה מאחרים.

— לֶחֶם סְתָרִים, ז, לחם גנוב; תמא נסתר מעין.

— לְשׁוֹן סֵתֶר, ג, דבה, לשון הרע.

— סִתְרֵי תוֹרָה*, ז״ר, הדברים הסודיים שבתורה, הנעלמים מידיעת רבים.

— בֵּית הַסְּתָרִים*, ז, אחרי הכשת.

— סִתְרוֹ כְּנַלְוִיו*, רוֹמֵז כְּבָרוֹ, תּוֹכוֹ כְּחִיצוֹנִיּוֹתוֹ.

סִתָּרָה, נ, מַחְסֶה, מָגֵן; דְּבַר סוֹד, סֵתֶר.

(סתת) סַתָּת*, ס״י, אִסְפּוֹל אֲבָנִים לְהַחֲלִיקָן וּלְהַכְשִׁירָן לִבְנִין; הַצּוֹבֵעַ אֲבָנִים בְּסֶלַע.

סַתָּת*, ז, פּוֹסֵל אֲבָנִים.

ע.

ע, הָאוֹת הַשְּׁשִׁית עֶשְׂרֵה בְּא״ב הָעִבְרִי; שְׁכֻבָּה: עַיִן; ס״מ, שִׁבְעִים.

ע׳, ר״ת. עַיִן, רְאֵה (בְּתוֹר כֵּן לְעַיִן בְּאֵיזֶה סֵפֶר, בְּסֵרֶק אוֹ בְּדֶרֶךְ יְדוּעָ); עַמּוּד ... (צֵד בְּמִסְפָּר יְדוּעַ בְּסֵפֶר); עַיִן; עֵרֶךְ.

ע״א, ר״ת, עַל אֲדוּת; עַיִן אַחֵר; עֲבוֹדַת אֱלִילִים; עַמּוּד א׳ (בְּדַף שֶׁל סֵפֶר, בִּיחוּד בְּמַסֶּכְתּוֹת הַתַּלְמוּד).

עַאכו״כ, ר״ת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

עֵב, ז, (ר׳ עָבִים), אֵדֶן שֶׁעָלָיו מְעַמִּידִים אֶת הָעַמּוּדִים; *קוֹרָה, בְּרִישׁ; מְזוּדָה, כְּעֵין תֵּבָה לִבְגָדִים לְדֶרֶךְ; מַסְגֵּן; יָר בִּבְנִין.

עָב, זו״נ, (ר׳ עָבִים גַּם עָבוֹת), עָנָן כָּבֵד; קְבוּץ הָעֲנָנִים; חֹרֶשׁ עָבְתָה, יַעַר עֲבֹת; קוֹרָה, בְּרִישׁ לִקְרוּי בִּבְנִין; אֵדֶן שֶׁעָלָיו מְעַמִּידִים אֶת הָעַמּוּדִים; *אֹרֶג עֲבֹה לִכְסוֹת בּוֹ אִישׁ דֶּבֶר; בֶּגֶד עָבֶה.

⁰ת, קָשֶׁה וְקַפְּוִי (הֶסֵּךְ: רַךְ, קַלּוּשׁ); תּוֹפֵשׂ מָקוֹם רַב; עָבֶה.

— עַב עָנָן, ז, עָנָן מְעֻבֶּה, עָנָן כָּבֵד.

— עַב הַדַּעַת⁰, גַּס, לֹא מְנֻמָּס.

— הֶרְתֵּקְשֵׁר עָבִים*, הֶתְאֵסֵף עֲנָנִים בִּשְׁמַיִם, הִתְכַּסֶּה שְׁמַיִם בְּעֲנָנִים רַבִּים.

ע״ב, ר״ת, עַמּוּד ב׳ (בְּדַף שֶׁל סֵפֶר, בִּיחוּד בְּמַסֶּכְתּוֹת הַתַּלְמוּד).

(עבב) עָבַב*, ס״י, עָשָׂה עֲבָבָה, הִקְרִישׁ; עָנַן, כִּסָּה (הַשְּׁמַיִם) בְּעָבִים. הֶעֱבִיב*, כִּסָּה (הַשְּׁמַיִם) בְּעָבִים.

עֲבָבִית*, נ, צְמִרְטֶרֶת שֶׁל קְדֵרוֹת; דַּלֶּקֶת.

עבד (עָבַד, יַעֲבֹד), ס״י, שָׂרַת אֶת־, עָשָׂה עֲבוֹדָה וְטַלְאכָה לְאַחֵר; עָשָׂה טַלְאכָה; הִתְעַסֵּק בַּעֲבוֹדַת הָאֲדָמָה לְתִקּוּנָהּ וְלְהַכְשִׁירָהּ; הִכְנִיעַ לְפָנֵי אָדוֹן, סוּר לְמִשְׁמֶעֶת מֶלֶךְ־ ; (־אֶת ה׳), שָׁמוֹר מִצְוֹת הָאֱלֹהִים ; הִכְרִיחַ לַעֲבוֹדָה, הִטֵּל עֲבוֹדָה עַל־ ; שִׂים לְמַס עֹבֵד, הַכְנִיעַ וְשַׁעְבֵּד אֶת־. הֶעֱבִיד, הוֹכִין בַּעֲבוֹדָה ; *הָיָה בְּמַצָּב שֶׁעוֹבְדִים אוֹתוֹ וְסָרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ; הִתְעַשֵּׂב כֵּאלֹהִים שֶׁעוֹבְדִים אוֹתוֹ וּמִתְפַּלְּלִים אֵלָיו (־עוֹר), הָיָה מְתֻקָּן וּמְכֻשָּׁר בַּעֲבוֹדָה. עֻבַּד*, הֻכְשַׁר דֶּבֶר (עוּרוֹת וְכִיו״ב) בַּעֲבוֹדָה כִּי יִהְיֶה רָאוּי לְטַלְאכָה. הִתְעַבֵּד, הֻכְרַח לְטַלְאכָה ; הֻכְבַּד מֹרַח עַל־, הֻשַּׂם ; שִׂים לְמַס עֹבֵד, הֻכְנַע וְשֻׁעְבַּד תַּחַת־. שֻׁעְבַּד*, ר׳ שֶׁעְבֵּד. הִתְעַבֵּד*, הָיָה מְתֻקָּן וּמְכֻשָּׁר.

— בְּרִיעֲבַד״, אִם כְּבָר נַעֲשָׂה, אוֹ־ (הֶסֵּךְ: לְהַתְחָלָה).

— כָּל הָעֹבֵד רַחֲמָנָא לִיטַב עָבֵד״, כָּל מַה שֶׁעוֹשֶׂה הָאֱלֹהִים לְטוֹב עוֹשֶׂה, טְעָן הָאֲמֹרָה: גַּם זוֹ לְטוֹבָה.

— מַה (סְלוֹנִי) עָבִיד״, מַה שְׁלוֹם סְלוֹנִי?

עָבָד, ז, (כ׳ עַבְדִּי, ר׳ עֲבָדִים, ס״ר, עַבְדֵי), אִישׁ נִכְנָע לְרָצוֹן אֲדוֹנָיו לְכָל טַלְאכָה, אִישׁ שֶׁנּוֹסֵד קְנוּי לַעֲבוֹדָה עוֹלְמִית; סַר לְמִשְׁמַעַת מֶלֶךְ וְשָׂרִים ; סַר לְמִשְׁמַעַת אֲחֵרִים ; (־ה׳), סַר לְמִשְׁמַעַת ה׳, עוֹשֶׂה מִצְוֹת ה׳ ; כְּנוּי לְמַלְאַךְ ה׳, לִנְבִיא וְלַצַּדִּיק.

— עֶבֶד כְּנַעֲנִי*, עֶבֶד טִבְעִי הַכְּנַעֲנִים אוֹ

העתים האחרים: [0]עובד עבודה קשה מאד.

עֲבַד, ז, מעשה, פעולה, עלילה.

עַבְדָּה ר' עבודה.

עֶבְדָּה*, **עוֹבְדָא***, נ, מעשה, עלילה; מקרה; מעשה שהיה ושצריך להתחשב אתו.

— **בְּדִידִי הֲוָה עוֹבְדָא***, לי לעצמי קרה המקרה הזה או כמקרה הזה.

עֲבָדָה, נ, קבוץ עבדים ושפחות; *חלק אדמה נעבדה הדרוש לצמיחת צמח באפן טוב.

עֲבָדוּת, נ, מצב העבד; עבודת עבד, הכנעת העבד, שעבוד.

עַבְדָן*, ז, מעבד עורות, בַּרסקי; [0]בעל בית חרשת.

עַבְדָנָן*, ת, בעל זקן עבה.

עַבְדָּת, ר' עַבְדוּת.

עבה (**עָבָה**, **יַעֲבֶה**), פ"ע, היה גס בחברו ובעל שפה גדול מסמיכות הלקוי; היה לא דק; היה שמן; היה מסרבל בשכר. **הַעֲבָה***, צבה, היה לעבה. **עַבֵּה***, עשה עבה או סתיר (לא קלוש); עבב, עשה לא דק; עשה צפוף ולחוץ אחד לשני. **הֶעֱבֵה***, **הֶתְעַבֵּה**[0], היה עבה, היה סתיר (לא קלוש).

עָבֵה, ת, גס בחברו וגדול בנפחו, תופס מקום רב (הפך: דק); קשה וקפוי.

— **טַפּוֹת עֲבוֹת***, טפות גדולות.

עָבוּד*, ת, מתקן, מעבד.

עִבּוּד*, ז, פעלת המעבד דבר ומכשיריו; עבודת הברסקי בתקון עורות.

עֲבוֹדָה, **עֲבָדָה**, נ, מלאכה בכח הגוף, עָמָל; מעשה, עלילה; שרות, משרה; מעשה לזכרון קדש, מנהגי עשית מצוה דתית; שכר, פרי עבודה, תוצאת העבודה (ישעיה לב. יז.); *שרות בבית ה'; שכר הקרבת הקרבן (הכשר שהכהן לוקח מהקרבן); שם לתפלת "רצה" בשמנה עשרה; חלק אדמה הנצרך לעבודת הגנה; [0]שם לפיוטים המתאימים את עבודת יום הכפורים בבית המקדש (בתפלת מוסף של יו"כ).

— **הָעֲבוֹדָה***, לשון שבועה.

— **עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב***, כנוי לתפלה.

— **מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה**, נ, מעשה הכר בתנועת האברים ביד או בכלי.

— **עֲבוֹדָה זָרָה***, **עֲבוֹדַת אֱלִילִים***, **עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת***, נ, העבדת האלילים או נרמי השמים.

— **עֲבוֹדָה זָרָה***, אליל; שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין העוסקת בדיני אסור עבודת האלילים.

— **עֲבוֹדַת עֶבֶד**, נ, עבודה של גנאי והשפלת כבוד.

— **עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ***, נ, עבודה קשה מאד.

— **עֲבוֹדָה תַּמָּה***, נ, עבודה שלמה ומסורה ומדקדקת בלי כל הפרון ומגרעת.

עֲבוֹדָה*, נ, ר' עבדה.

עֲבוּי*, ז, כיס הבגדים לזכר.

עֲבוֹט, ז, משכון, דבר נתן לערבון.

— **עֲבוֹטוֹת***, ז"ר, הפצים.

עֲבוּי*, ת, עבה, עָנֵף בעלים רבים.

עָבוּר, **עֲבוּר**, ז, יבול, תבואה, מוצא האדמה.

— **בַּעֲבוּר**, מ"י, בשביל, למען, בגלל; בטחיר; יען כי; כדי ש", בעוד אשר".

— **לְבַעֲבוּר**, מ"י, למען.

עִבּוּר*, ז, ההחלטה או ההכרזה כי החדש או השנה הם מעברים (כי יש בהם יותר ימים או חדש); דין, תבואה; מעבר, פעלת העובר; בצק האשה ההרה, היריון; ("ציורה"), בָּטוּל; פָּסוּל; ("עיר") הבניינים שנוספו על עיר בזמן מאחר.

— **עִבּוּר דִּין***, דון דין קשה.

— **חֹדֶשׁ הָעִבּוּר***, ז, חדש אדר השני.

— **סֵדֶר הָעִבּוּר***, **סוֹד הָעִבּוּר***, ז, ששת חשוב השנים והחדשים.

— פָּרָשַׁת הָעִבּוּר*, עי׳ משבר.

עֲבוֹת, זו״נ, (ר׳ עֲבוֹתִים גם עֲבוֹתוֹת), חבל, פתיל עבה משוזר וקלוע; קשר, קשור, אגדה; ענף עבה; *שם עץ ההדס; רבוי העלים שבהדס; הבל לקשר ולחזק בו את העל אל המחרשה (?); עץ ארך של מחרשה הנכנס לתוך העלן(?); טושכה, רצועת הריתמה שהרוכב מחזיק בידו.

— מַעֲשֵׂה עֲבוֹת, מעשה מקלעת, עבודת הקליעה.

עֲבוֹת*, ז, עץ עבה שמכניסים בעל.

עבט עָבַט, יַעְבֹּט, פ״י, ת׳ משכון, ת׳ ערבון; לקוח במשכון, חַלוה במשכון. עֵבֶט, עקם, עקל, סבך. הֶעֱבֵט, חַלוה לאחר בערבות משכון. הִתְעַבֵּט*, היה למשכון, הִלקח למשכון.

עָבָט*, ז, ר׳ עביט.

עַבְטִיט*, ז, משא כבד; התחיבות גדולה.

עֵבִי, (בהפסק עָבְיִ, ס׳ עָבְיִי, כ׳ עָבְיֵי), שעור גסות חפר דבר; *מקום עבה; המקום היותר עבה בכלי או באבר ובדומה; בצע דבר סמיך; שק לנוסעים, מזודה, בעין תבה עשויה עור וכיו״ב לשים בה הפצים לדרך.

— הָבָנַם בָּעֲבִי הַקּוֹרָה*, התערב והתעסק הרבה באיזה ענין, שים לב לאיזה ענין.

— בַּעַל הַקּוֹרָה יָבִנַם בְּעֲבִיָה שֶׁל קוֹרָה*, בְּעַל הַקּוֹרָה טָעֵן בְּעֲבִיָה*, כשמעבירים קורה ממקום למקום בעל הקורה בעצמו נושא בחלקה העב והכבד, אמרה במובן: האיש שהדבר שַׂיך לו נושא את עיקר כָּבדו ושורה בו יותר מאחרים.

עֵבִי״, ר״ת, עורי בשם יי׳.

עֲבִיט*, ז, אֲכָף, כר הנטל; זוג הכלים הנתונים משני עברי גב הנטל למושך הרוכבים; כלי קבול גדול לעגבים; גרף לשוסבים (לשתן).

עֲבִיץ*, ז, מאפה קטן ודבוק וישנן.

עֲבִירָה*, נ, פעלת העובר במקום.

עֲבֵירָה*, ר׳ עבירה.

עֲבִית*, נ, (ר׳ עֲבִיוֹת*), מכונה לזריקת אבני בליסטראות בחבלים.

עבץ, ר׳ אבץ.

עבר (עָבַר, יַעֲבֹר), פעו״י, (־בָּ־), חלוף במקום, הלוך; התהלך במקום; הלוך מקצה מקום ועד מַעבר לקצהו השני; הלוך בראש, הלוך לפני־; היה בראש, היה לפני־; הלוך הלאה; (־אֶת־), השׂ איש והלוך לפניו; פרוץ על גדותיו (נהר וכיו״ב); פרוץ וזרום, פרוץ ויצוא מעבר לגבול; (אֶל־), נטה (קו או גבול) לאיזה צד; הזל, פגוע; הלוף (הזמן); הִבטל, היה לאַל; (־עַל דִּבְרֵי־), לא שים לב לבצוע; עשה מעשה חטא; (־עַל־), מחול, סלוח; בער, שרף; קצוף; עשה. הֶעֱבִר*, היה לדרך לעבר בו; *הכטל, הוסר; העשה עברה ב־. עַבֵּר*, רתק, קשור, חבר; נתן הריון לנקבה; *הוסיף חדש בשנה או יום בחדש; (־בָּקָם*), דוסיף הלקי מקום על המקום עצמו במדידת תחומים להבליעם בתוך מדת התחום ולחשבם על המקום עצמו; עבור על זמן ידוע, מצנו והלאה; (־עַל־), עשה מעשה חטא ופשע. עָבוּר*, היה הרה, הרה; התחלף, השתנה; הוסף בחדש או ביום. הֶעֱבִר*, העתק ממקום למקום; העתק מקצה מקום אחר לקצהו השני; גרום לדבר לעבר לפני־; מסור, נתון (נחלה) לאחר; שלוח דבר; הסר; הטה הצדה, הפנה; (־בְּאַחַר), הטיר, החליף; סלק, בטל; סלוח, מחול, כפ־, נשוא עון; עבור על דבר מבלי שים לב אליו; אחר, דחה הזמן. הִתְעַבֵּר, עבור; קצוף, כעוס, התאנף; *הרה, היה הרה; היה מעֻבר (חדש או שנה); הוסף (מקום) בחדרת תחומים להבליע בתוך המדה.

— עָבוֹר עַל־ אֶת הַדֶּרֶךְ*, אמרה בטופן; הַסֵּב גבול של־.

— עָבוֹר עֲבֵרָה*, חטוא, פשוע.

— עוֹבֵר לַסּוֹחֵר, מטבע שהסוחרים מקבלים אותה בלי פקפוק.

— שָׁעֲבַר*, שהיה והדל מהויות.

— לְשֶׁעָבַר*, בזמן שהיה, שחלף.

— עָבוֹר לִפְנֵי הַתֵּבָה*, קרב אל העמוד להתפלל כשליח צבור.

— הָעֲבַר קוֹל, הכריז, פרסם בפומבי.

— הָעֲבַר עַל דַּעְתּוֹ – מַדּוּתָיו*, הטה הסד, סלוח, לא נשור איבה; יתר, עשה לפנים כשורת הדין.

— הָעֲבַר הַמּוֹעֵד, תת לזמן הדרוש לעבר לפני ההתחלה באיזה ענין.

— הָעֲבַר קוֹלְמוּס*, (על כתב מחוק), כתוב שנית על אותיות שנמחקו.

עֶבֶר, ז, הזמן שחלף והלך, הזמן שלפני הרגע הנוכחי; כה שהיה ואינו; (בדקדוק) נטיות הפעל בזמן שעבר.

— שָׁבוּעַ שֶׁעָבַר, השבוע שחלף ועבר.

— לְשֶׁעָבַר, מה שחלף והלך.

עֵבֶר, ז, (ר׳ עֲבָרִים, ס״ע עֲבָרַי), צד (שמאיזה נוף והלאה).

— בְּעֵבֶר, תה״פ, בצד השני.

— עֵבֶר הַ־, מֵעֵבֶר לְ־, הצד השני של־.

— עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, (עפ״ר), הצד המזרחי של הירדן, גחלת ראובן, גד וחצי המנשה.

— מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר, דרך נוף בלו מצדו האחד אל השני.

עֲבָר*, ז, הילד בעודנו בבטן אמו; (ר׳ עֲבָרִים*), הביצים הרבות הקטנות שבקרב הדגים.

— מַה טִּיבוֹ שֶׁל עֵבֶר זֶה*, מה טיבו של איש זה? (עפ״ר בטובן לעג והקלת ערך האיש המדבר).

עֶבְרָה, נ, מעבר, מקום לעבר בו; בנין של עץ עשוי לעבר בו בנהר, רפסדה, דוברה; גבול; *פעלת העובר והולך ממקום למקום, עבירה; נסיעה, פעלת החדל מדבר.

עֲבָרָה*, עֲבִירָה*, נ, חטא, פשע, עון (חסד: מצוה); נאוף, זנות.

עֲבָרָה, נ, בעס, קצף, חרון; נאוה, גדל לב.

עֲבָרָה*, נ, אשה הרה.

עִבָּרוֹן⁰, ז, ענין עבור השנים.

— סֵדֶר עִבָּרוֹנוֹת⁰, ז, לוח השנה, ר׳ לוח.

עִבְרִי ז, עִבְרִיָּה, עִבְרִית*, נ, (ר׳ עִבְרִים, עִבְרִיּוֹת*), אחד מבני עבר מבני בניו של שם; אחד מבני ישראל, אחד מבני שבט העברים.

עִבְרִי, ת, של עבר (השפה, הכתב).

עֲבָרִים, ז״ר, שם לרכסי ההרים הרוממה להרי הגלעד בעבר הירדן מזרחה.

עַבְרָן*, ז, חוטא, פושע, עובר עבירות; עובר על איזו פקודה.

עִבְרִית*, נ, שפת עבר, לשון הקדש; כתב עברי; תה״פ, בשפת עבר.

עֶבְרָת*, נ, מעברת, אשה הרה.

עבש (עָבַשׁ, עָבֵשׁ), פ״ע, הכסה בירקון, היה נרקב.

עֹבֶשׁ*, ז, (ר׳ עֹבָשִׁים*), עץ החבוש ופריו; ⁰בגין טחב לבן העולה על הגופים הנרקבים.

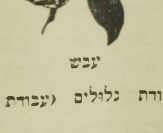

(עבת) עֲבֹת, פ״י, כסכס, בלבל.

עָבֹת, ת, (נ׳ עֲבֹתָה), קלוע, מסבך; סבוך; מרבה בענפים.

עבש

עֲבֹת, ר׳ עבות.

ע״נ, ר״ת, על נב; עבודת גלולים (עבודת אלילים).

ענב (עָנַב, יַעְנֹב), ס״ע, (־עַל־, אֶל־, בְּ־), חשוק, אהוב בתאוה, בקש אהבה.

עֵנָב, ז, חליל קטן לזמר בו בנפיחת הפה; ⁰כלי זמר גדול עם חלילים רבים ומנגנים בו בעזרת מפוח.

עֲנָבָה, נ, תאות וזמה, תאות נאופים.

עַנְבוּת*, נ״ר, שֵׁת, תחתית מתני איש שעליה הוא יושב; עבי הירכים לבעלה באחורי הגוף; אברי הבשת לזכר ולנקבה.

עֲנָבִים, ז״ר, דברי אהבה; מ״ו נאופים; שירי זמה.

עַנְבָנוּת⁰, נ, בקשת אהבה; התעסקות כדי למצוא חן בעיני־.

עַנְבָנִית⁰, נ, מבקשת אהבה, מתיסה כדי למצא אוהבים.

עַנְבָנִית⁰, נ, פרי ירקות בתפוח[1].

צמח העגבנית

עַנְבַּת⁰, נ, שם למחלת הזמה [2].

עָנָה, נ, רקיק, עגיל לחם; *ר׳ עוגה, עוגיה.

— **עֲנַת רַצָּפִים**, נ, ענה דקה אפויה על אבנים קלויות באש.

[1] עגבנית помадор, Goldapfel, tomate, tomato

[2] עגבת сифилис, Syphilis

עֲנָהּ*, עשה ענוג, חונ.

עֲנָה*, נ, שפה שפושה, שפת ההבטן.

עֲנוּגִי*, ז, טענל, קו סובב שכל נקודה מנקודותיו רחוקות מרחק שוה ממרכזו; צורה כדורית שטוחה; דבר עשוי כתבנית בענל; ככר לחם; כדור; גלילי, מקל ענל.

— **עֲנוּל דַּבָּלָה***, **עֲנוּל שֶׁל דְּבֵלָה***, ז, דבלים נכבשות בצורת ענול.

— **עֲנוּל הַנַּת***, ז, אבן עלה באבן רחים שמשתמשים בה בנת.

— **עֲנוּלֵי שָׁלָּה***, ז״ר, כדורי שלנ.

עָנוּל, ר׳ עָנָל.

עָנוּם*, ת, נעצב, נדכה; מדבר בעלנות.

עָנוּן*, ת, עוב לאחרונה; עזוב יחידי.

עִנּוּן*, ז, קשור והבור יחד; ענן; ⁰עויבת אשה עגונה.

עֲנוּנָה*, נ, אשה שבעלה עזבה בלי גט ולא נודע בברור אם הוא חי או מת; מאֻחֶרֶת, אחרונה.

עָנוּר, ז, כרוכיה, כין עוף ארך הרגלים ונדול הכנפים [1].

עָנִיל, ז, (ר׳ עֲנִילִים), מין תכשיט על הנתון באון לתכשיט, נזם האון; *ענול, טענל.

עָנִין*, ז, ר׳ עָנָן.

עָנָל, ת, כדורי, גלילי, ההולך (נוף או קו) בהקף בלי פנות וזויות, שכל קצות סניו (של הנוף או הקו) רחוקים מהמרכז במדה אחת באופן.

— **מְכַפֶּר עָנָל**⁰, ז, מספר מרכב מטאות או מאלפים מבלי היות בו או מבלי הבא בו בחשבון יחידות או עשרות.

עָנַל* (עָנַל*, יַעֲנַל*), ס״, עשה ענול; עשה ענל. **הַעֲנַל***, היה ענל וכדורי. **עֲנַל***, סבב, גלגל; דחוף המעגילה להחלקת הטיט על

[1] עגור журавль, Kranich, grue, crane

הגג (בארצות הקדם ששם הגגות שטוחים); דהוף ועגלל דבר ענל (בחזה אומרים: משוך); עשה ענל. הֶעְגִּיל*, עָגַל. הִתְעַגֵּל*, היה ענל; התגלגל.

— עֲגָל מַכְפֵּר⁰, הסר או לא הבא בחשבון באיזה מספר את היחידות או את העשרות שבו (ארבעים תחת תשעה ושלשים או תחת ארבעים ואחד וכיו"ב).

עֵגֶל, ז, (כ' עֶגְלֵי, ר' עֲגָלִים), בן בקר רך בשנים.

— עֵגֶל מֻרְבָּק*, ז, ענל בריא ושמן שהלעיטוהו על האבוס.

עֶגֶל*, ז, כלי גדול ענול לטים.

(עֲגָלָא) בַּעֲגָלָא⁰, תה"פ, בזמן קרוב, מהר; פתע, פתאום.

עֲגַלְגַּל*, עֲגַלְגֶּל*, ת, סגלגל, ענל־מארך, ענל כביצה.

עֲגַלְגָּלָה⁰, נ, ענלה קטנה לילה.

עֲגָלָה, נ, (ס' עֲגָלַת, ר' עֲגָלוֹת, ס"ר עֲגָלֹתַי), סרה רכה בשנים.

עֲגָלָה, נ, (ס' עֲגָלַת, ר' עֲגָלוֹת, ס"ר עֲגָלֹתַי), מרכבה בעלת אופנים כתגלילים; כלי בעל אפנים להוביל בו משא או לרכב בו או לדוש בו; *קבוץ כוכבים הנמצא בצפון (ונקרא גם בשם „הדב הגדול").

עגלה

— עֲגָלָה שֶׁל קָטָן⁰, נ, בעין ענלה שמלטדים על ידה את הקטנים ללכת.

— עֲגָלָה שֶׁתַּחַת הָאֲלָיָה*, בעין ענלה ששמים מתחת לזנבות הכבשים השמנים לבל יסחב הזנב לארץ.

עֲגָלוֹן⁰, עֲגָלוֹן⁰, ז, רכב, נוהג בעגלה.

עֲגָלָן*, ז, עושה עגלות.

עגם (עָגַם, יַעְגֹּם), פ"ע, התעצב על דבר; *דבר בלשון עלגים, דבר בכבדות. הֶעָגֵם⁰, התעצב על דבר.

עֶגֶם⁰, ז, (עגמה*) עַגְמַת נֶפֶשׁ*, נ, עצב, דאגה, יגון, צער.

(עגן) הֶעָגַן, הֶכלא, האסר; חשאר (אשה) עגונה. עָגַן*, חשאר את אשתו עגונה; *השליך הענן לעצור האניה בעקומה.

הִתְעַגֵּן⁰, חִשָּׁאר (אשה) עגונה.

עֹגֶן*, ז, כעין עקרב ברזל קשור בכבל, שבשליטים אותו אל תוך מי הנהר או הים לעצר את האניה בעקומה.

ענן.

— עֹגֶן הַהַצָּלָה⁰, כנוי לדבר שהולים בו תקוות שהוא יציל ויתקן את המצב וכדומה.

עֶגְנָם*, ז, מין פרי עץ, אגס.

עַגְעַג, פ"ע, התגלגל.

עַד, ז, נצח, משך הזמן בלי קץ; שלל, בזה.

-- לָעַד, לַעֲדֵי עַד, עֲדֵי עַד, לעולם, לנצח.

— עַד עוֹלְמֵי עַד, לעולם, לנצח.

עַד, עֲדֵי, מ"י, מלה להכניל נכול מקום או זמן או מספר או ענין שמבנו וחלאה אין לעבר; בעוד, בעת, טרם בלות"; בעקום; לפני אשר"; גם.

— מ־ וְעַד־, גם־ גם־.
— עֲדֵי אוֹבַד, עד היותו אובד; לנצח, לעולם (?).
— עַד אַיָּמָתַי*, עד איזה זמן?
— עַד אֲשֶׁר לֹא, לפני אשר־.
— עַד אָן? עד איזה זמן; ר׳ עָדָן.
— עַד בַּלְתִּי קָרַחַ, לעולם, לנצח.
— עַד בִּלְתִּי שָׁמַיִם, לעולם, לנצח.
— עַד הֵיכָן*, עד איזה מקום? עד איזה זמן?
— עַד הַגָּה, עד היום, עד עתה.
— עַד כַּאן*, עד כה.
— עַד כֹּה, עַד כֵּן, עד עתה.
— עַד כֹּה, וְעַד כֹּה, בין כה, במשך הזמן המדבר.
— עַד לֹא*, לפני אשר־.
— עַד מְאֹד, עַד לְמָאֹד, הרבה מאד.
— עַד מֵהָרָה, מהר מאד.
— בְּעַד, בַּעַד, ר׳ בעד.
— עַד שֶׁ־*, בזמן ש־, בשעה ש־; במקום אשר־, תחת אשר־.
— עַד שֶׁלֹּא־*, עוד לפני אשר־ והנה־.
— עַד כְּדֵי שֶׁלֹּא־, כל זמן שעוד לא־.
— עַד וְעַד בְּכָלָל*, עַד וְלֹא עַד בְּכָלָל*, במקום שכתובה בו מלת „עד״ לפעמים נחשב הזמן או המקום או המספר הכתובים אחרי מלה זו בכלל מה שכתוב לפני מלה זו, ולפעמים אינם נחשבים.

עָד, (רק במבטא: עוֹלָם וָעֶד, לְעוֹלָם וָעֶד), ז, נצח, עד משך הזמן בלי קץ ואחרית.

עֵד, ז, (כ׳ עֲדֵי, נ׳ עֵדָה*, ר׳ עֵדִים), מי שהיה נוכח בשעת איזה מעשה; שניד מה שראה או ששמע כדי לתת תקף לדברי אחר ולאמת אותם; ראיה, הוכחה; מזהיר ומלמד; סמן, אות; עדות; (ר׳ עֵדִים), נדת האשה; סטרטוט שהאשה מקנחת בו בשעת נדתה.

— עֵד וּמֵעִיד*, ז, עד המכחיש דברי עד אחר.
— עֵד רֹאֶה*, ז, עד שראה בעיניו את הדבר.

ע״ד, ר״ה, על דבר; על דרך; על דעת־; ענינות דעתו.

עֵדָה, נ, קהל עם, אספת עם, קבוץ אנשים; קהלה, אנשים הנחשבים לקבוץ אחד באחדות חייהם; צבור אנשים המתפללים יחד; בית דין, קבוץ השופטים; עֵדוּת; בצורה חק, משפט; *טי שהיתה נוכחת בשעת איזה מעשה; עדות, דברי העד.

עדה (עָדָה, יַעֲדֶה), פעו״י, עבור, צעוד והלוך; (־עַל), חיל, קרי; עשה לבגיש להתהדר; שים תכשיט להתקשט. הַעֲדָה, יַסֵּד, הָלְבַּשׁ הפאדה, קשט; הסר; *לקוח בהזקה. הָעֲדָה*, הָלְקַח בהזקה; הוּסַר.

עד״ה, ר״ת, על דרך האמת, — האמור.

עֲדוּי*, ז, הריון, עבור.

עֲדוֹן*, ז, התפנקות יתרה, סעלת המעדן ומפנק; תענוג; רעננות (של הגוף); אדה נשים.

עֲדוּר*, ז, סְעֻלַּת המעדר; [9]טיהה, מקרה טוב.

עֲדוּת, עֵדוּת, נ, (ר׳ עֲדוֹת, עֵדוֹת), תורה, חק, משפט, תעודה; לוחות הברית אשר נתן ה׳ למשה; עֵדִי, תכשיט; שם לנגון; (ר׳ עֲדִיּוֹת*) *דברי העד, סְעֻלַּת העד; סמני בתולים.

עד״ז, ר״ת, על דרך זה.

עֲדַי, ז, (כהפסק: עֲדִי, כ׳ עֲדֵי, ר׳ עֲדָיִם) תכשיט, כלי יקר לקשוט; נעורים, דוד עלומים; כסוי הנוף בשבן או בשיר רב; הליכה, צעידה; אֶה; לחי הרסן (?); מרוצה (תהלים ל״ב, ט׳ — יְלִין).

(עֲדֵי) מַבְּלַעֲדֵי, חוץ מ־.

עֲדָיוֹת*, ר׳ עדות; שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין, כוללת מה שהעידו חכמים שונים בנוגע להלכות שונות המסורות בידיהם מפי חכמים שקדמו להם.

עָדִין, ת, מְפֻנָּק, עָנֹג, רגיל בתענוגות החיים.

עֶדְיָן*, תה״פ, עוד, עד עתה, עד כה, עד הנה; עוד עתה.

עֶדְיָנָה*, נ, כסוי בור.

עֲדִינוֹת, נ, שבט העדין.

עָדִיף*, ת, בשפע רב; גדול מ־; טוב מ־; נכבד מ־; יותר חשוב.

עֲדִירָה*, נ, עֲדוּר, סְעֻלַּת המעדר; [0]העדר, אי מציאות דבר.

עֲדִית, נ, טָכְחָר, מיטב; אדמה טובה (הסך: זבורית).

עָדָל*, ז, מין עשב טר[1].

עַד״מ, ר״ת, על דרך כשל; על דבר מה.

(עדן) עָדַן*, פ״י, עשה רך ועָנֹג, פִּנֵּק; רכך, עשה רך; (־עַצְמוֹ), התכוסף, התעקם והתעגל (תולעת). עָדוֹן*, היה רך ועָנֹג, היה מְפֻנָּק. הִתְעַדֵּן, התענג, פנק את בשרו; הירה רך וחלק.

עֵדֶן, ז, (ר׳ עֲדָנִים), דשן; תענוגים, נעימות החיים; מתיקות, מתק; לבוש יפה; ארץ שבנה ומברכת; ר׳ גן עדן.

— גַּן עֵדֶן, ז, המקום הנחמד שישב בו אדם הראשון בראשית ימיו; כנוי למקום סגֻלה נהדר ונעים; *המקום המוכן לצדיקים בעולם הבא.

עֲדַן, עֲדָנָה, תה״פ, עד עתה; עד כה; עד הנה.

עִדָּן, עִדְנָא, ז, זמן, מועד; וסת; נדת האשה.

— עִדָּן וְעִדָּנִים*, זמן רב, ימים רבים.

עֲדָנָה, נ, מנעמי אהבה; עדון ופנוק, נעם; צחצוח בשר; ארח נשים.

עֲדָנָה, ר׳ עֵדֶן.

עדף (עָדַף, יַעְדֹף), פ״ע, היה יותר מדי; השתרע, היה סרוח. הֶעְדֵּף, מצוא יותר מדי; *(־עַל־), עשה יותר מדי; תת יותר מדי; הוסיף על־; [0]היה לו מעלה יתירה.

עֹדֶף*, ז, טותר, יתרון; [0](בחשבון), הכסכר הנשאר בחסור אחרי נכוי הכסכר הקטן מהגדול (המחסר מהמחסר).

עֲדָק*, ז, שם, כלי שפיו צר ומוציא בהנזל שבתוכו טפות טפות; כסת (כר) קטנה מדמר רך (צמר, צמר גפן וכיו״ב).

עדר (עָדַר, יַעְדֹר), פ״י, סדר במערכת מלחמה, הסדר לסדנות; *חפור קרקע לרכבה, שדה, נכש. הַעֲדֵר, החלק לתלמים, הַחְסֵר; היה חסר מן המנין, חִסְּר; *היה לעדר; הסדר לעדרים עדרים; [0]פוח. עֲדָר, חֲסַר, גרוע, חֲטעש; *חפור, נָכש, שדה. הַעֲדֵר, שלול, החסר.

עֲדָר, ז, (ב׳ עֲדָרֵי, ר׳ עֲדָרוֹת גם עֲדָרִים, ס״ר עֲדָרֵי), קבוץ צאן ובקר הרועים יחד או חיים יחד; מקום גדור בשבכי עץ לאסף שם צאן ובקר, היר, נדרה; *קהל, קבוץ, כת.

עֲדָר*, ז, צמר גפן מְפֻסָּק, כתנה.

עַד״ר, ר״ת, על דרך רמז.

עַדְרִיָּה*, נ, הפירה בקרקע לנקותה או לרכבה.

עד״ש, ר״ת, ערב, דבר, שחין.

עֲדָשָׁה, נ, (ר׳ בתור שם המין: עֲדָשִׁים, גרגירים ספורים: עֲדָשׁוֹת*), מין קטנית קטנה סגלגלת[1]; *כלי מכלי הנת כבדור מארך; אבן עגלה בבית הבד; כלי נבוב ששוח בעגול מארך לשים בו מים חמים לשופו על הבטן לצרך רפואה; כף מאזנים; [0]זכוכית עגלה קמורה או קעורה מגדלת או מקטינה; כעין עדשה זכה ושקופה שבגלגל העין מאחרי עור הקשת והאישון.

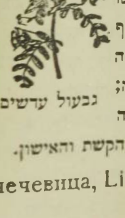
גבעול עדשים

[1] עדשה lentil

[1] עדל kpec, Pfefferkraut, cresson, pepper-wort

ע״ה, ר״ת, עם הארץ; עכד ה׳; עליו השלום; עשרת הדברים.

עה״ב, ר״ת, עולם הבא.

עה״ו, ר״ת, עולם הזה.

עה״ח, ר״ת, על החתום.

עה״נ, ר״ת, על הנסים.

עה״ר, ר״ת, עין הרע; על הרב.

עה״ש, ר״ת, עליו השלום.

עו״א, ר״ת, עובדי אלילים.

(עוב) הָעִיב, כסה בעבים, הקדיר, החשיך.

עוֹבֵד (*אֱלִילִים*), מעריץ ומחשב את האלילים לאלהים.

עוֹבָדָא*, ר׳ עבדה.

עוֹבֵר, ז, נוסע העובר בדרכו איזה מקום; *פושט, חושא; *ת׳, דבר שאינו קַים ואינו תמידי, ארעי.

— **עוֹבֵר לִ־**, קדם, לפני.

— **עוֹבְרִים וְשָׁבִים***, ז״ר, עוברי דרכים, נוסעים.

— **מוּם עוֹבֵר***, ז, מום שאינו קַים ועתיד לחדל מהיות.

עוֹבֵר*, ר׳ עֻבַּר.

עוֹבֵשׁ*, ז, ר׳ עבש.

עוּג (עָג, יָעוּג), ס״פ, עשה עֻגה; עשה עגול, חוג.

עוֹגֵב, ז, אוהב, מבקש אהבה.

עוּגָב, ר׳ עֻגַב.

עוּגָה*, ר׳ עֻגָה.

עוּגָה*, **עוּגָיָה***, נ, (ר׳ עוּגִיּוֹת*, עוּגָיוֹת*), הפירה, בור, תעלה מסביב לעץ; העלת טיט; כחונה.

עוּגִין*, ז, ר׳ עֻגִין.

עוּגָל*, ז, אגן עגל גדול, מקוה לטיט.

(עוד) עָוַד, ס״פ, אסור, קשור (*תהלים קיט. סא.*). **עוֹדָד**, חָזק, אַמִּץ; עזור. **הָעִיד**, הגד עדות, הגיד (איש) כי היה נוכח בשעת עשית איזה מעשה, בקדות איזה דבר; קים דבר בדברי פיו או בעדות אחרים; קיוה והזמן להיות עד או להיות נוכח בשעת איזה מעשה; הַשִּׁיר, אמור כי יש עוד דבר בזה (איכה ב, ״ג, עַיִן); התרה, הזהר מקדם; *שים עד, עלֵ־. **הֵעִיד**, קבל הזהרה והתראה; היה טוכח. **הֶעְוַדָה**, התרומם, התחזק, התאבץ.

— **מוּעָד***, ת, (נ׳ מוּעֶדֶת*), שהוכח כנגח ומזיק; שהעידו בו והזהירוהו בעשות דבר; אחראי בעד מעשיו.

— **אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם***, בטוי עממי לאמר: לאדם אין תרוץ של שגגה או חסר ידיעה.

עוֹד, תה״פ, לזמן רב בעתיד; טלה להורות על המשכת הזמן יותר מטה שדמו; להורות על הוספת דבר על הדבר או על הענין הקודם; להורות על השנות הפעלה הקדמת; להורות שהדבר לא חדל.

— **אֵין עוֹד**, מבטא טורה על אי מציאות דבר מבלעדי הנזכר.

— **לֹא עוֹד**, מבטא טורה על הפסק מציאות דבר.

— **וְלֹא עוֹד אֶלָּא־***, לא רק זאת, כי אם גם־.

— **עוֹד־ וְ־**, לפני בלות ענין אחד החל ענין שני.

— **וָעוֹד**, ויותר (מטה שנאמר קדם).

— **עוֹדִי, עוֹדֶנִּי, עוֹדֵךְ**, וכו׳, עוד אני, עוד אתה וכו׳.

— **עוֹדֵךְ בְּיָדֵךְ***, עודך בחיים, הנך עוד חי.

עוֹד, משך זמן היות דבר; מציאות; חזק, כח.

— **בְּעוֹד**, אחרי, אחרי עבר; בתוך משך זמן היות.

— **בְּעוֹדִי**, כל זמן חיי, כל זמן היותי.

— מַעֲוֵי, טעת שאני חי וקים.

— מִבְּעוֹד יוֹם*, בשעה שעוד יום, לפני הלילה.

עִדָּה*, נ, חבילה קשורה אל־.

עִדָּד, ז, טוֹתֵר, מה שהוא יותר מהדרוש.

עוּה (עָוָה, יַעֲוֶה), פ״ע, (יבוא גם עם על־), הטוא, עשה עון, סור מטוב. הֶעָוֶה, התכוסף והתסתל בכאב; השחת, היה לרע.

עַוֶּה, עקם, קלקל. הֶעֱוָה, עוה.

עַוָּה, נ, דבר טעות; מהפכה; שטות.

עוה״ב, ר״ת, עולם הבא.

עוה״ז, ר״ת, עולם הזה.

עַוִּין, ר׳ עָוִן.

עַוּוֹת*, נ, עקמיות; השחתה, קלקול; פעלת המעוה והמעקם.

עָוֹז, ז, בהמה, משכב, נפלט; כח, גבורה; בצורה; חזק, תקף; אמץ לב; קשי ערף; כבוד; הוד.

עוז (עָזַז, יָעוּז), פ״ע, בקש מחסה ומפלט, בקש מבטח. הֶעְיוּז, עוז, הַמלט; אסוף, הבא למקום מבטח; ר׳ עוז.

עוֹז* (או עַזּוֹ*), ז, עזיה (?; או (?).

עוֹזָרָד*, ר׳ עזרד.

עוט (עָטָה, יַעֲטֶה), פ״ע, (־בְּ־), נעור, נזוף; (־אֶל־), התפרץ בכח ובטהירות, חוש אל־.

עָוִי*, ז, עֲוָיָה*, נ, חטא, פשע, עון, חשאה; 0העוית הפנים, תנועות הפנים.

עָוִיל, ז, עושה עָוֶל; ילד, צעיר.

עוֹלָן, ז, טבוט בעין רעה ובאיבה.

עֲוִירָה*, נ, עורון, חסרון ראית העינים.

עֲוִית*, נ, רעדה, חלחלה; התכוצות הגוף והתסתלותו (עין מחלה).

(עול) עָוַל, פ״ע, חטוא, חבל, פרץ גדר.

עוֹל״, פ״ע, הכנס.

— שַׁבְּשָׁתָא כַּיְון דְּעָל״, טעות או שגיאה אחר שנכנסה נכנסה, לאבר: קשה אח״כ להוציאה ולתקנה.

עָוֶל, ז, (פ׳ עָוְלָה), פֶּשַׁע עון ורשע; סלף; לא ישר, לא נכוחה.

עַוָּל, ת, מעות דרכיו, חוטא, רָשָׁע.

עוֹלֵל, ז, ילד, נער, צעיר.

עוֹל, ז, עול, ר׳ על.

עוֹלַב*, ת, מחלל כבוד, פוגע בכבוד.

עוֹלָה, ר׳ עלה.

עוֹלָה*, נ, ילדה צעירה.

עוֹלָה, נ, קרבן העולה כליל על המזבח לשרפה; קרבן בכלל; מדרגה לעלות בה; עליה, פעלת העולה; עֹלה.

— עוֹלַת תָּמִיד, נ, העולה שהיה מקריב כל איש מישראל העולה לירושלים בגיל בזמן שבית המקדש היה קים.

— עוֹלַת תָּמִיד, נ, העולה שהיו מקריבים במקדש פעמים בכל יום בבקר ובערב.

עֲיָלָה, עֲוָלָתָה, עוֹלָתָה, נ, עָוַל, חטא, פעלת רשע ועון.

— בֶּן עֲוָלָה, ז, עול, פושע, פורע מוסר.

עוֹלָל, עוֹלָל, ז, (נ׳ עוֹלָלָה*, ר׳ עוֹלָלִים, עוֹלָלִים), ילד רך.

עוֹלָלָה, עוֹלָלוֹת, נ, ענב, או גרגירי ענבים שנשארו על הגפן אחרי הבציר; גרגרי ענבים בודדים על פָּתָח.

עוֹלָם, ז, (ר׳ עוֹלָמִים, עוֹלָמוֹת*), נצח, עד; כשך כל הזמן שעבר ושעתיד לבוא; ימי קדם, דורות ראשונים; דור אחרון, הזמן שעתיד לבוא; תמידות ימי חיי האדם; ימים רבים; כשתשים בשם זה גם להוראת הפלגת הרבוי (חסד עולם וכיו״ב); *הבציאות, הארץ ויושביה; טובת העולם הבא; תקופה בחיי האדם; 0האנשים, קבוץ האנשים; (הַשְׁקָפַת־) השקפה ודעה על החיים.

— בֵּית עוֹלָם, ז, בית נצחי; 0שדה הקברות, בית עלמין.

— בֵּית עוֹלָמִים, ז, בית הטקדש.
— חֵי הָעוֹלָם, חֵי הָעוֹלָמִים*, כנוי לאלהים.
— בָּעוֹלָם, כלל וכלל.
— לְעוֹלָם, לתמיד, לעדי עד; תמיד, בכל עת; *בכל אפן; בכל זאת.
— עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְחַיֶּיךָ*, בטוי של ברכה.
— לְעוֹלָם וָעֶד, לתמיד, לעד.
— מֵעוֹלָם, טאו, מראשית היות תבל.
— לֹא הָיוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם*, מבטא להכחיש איזה דבר מֵעִקרו.
— מֵעוֹלָם לֹא*, אף לא פעם אחת (בכל הימים או בכל ימי חיי).
— עַד עוֹלָם, לתמיד, לעד; *בלי קץ, בלי מספר.
— הָעוֹלָם הַזֶּה*, ז, הָעוֹלָם הַבָּא*, ז, עולם החיים והעולם שאחרי הטות.
— עוֹלָם הָאֱמֶת*, ז, העולם שאחרי הטות.
— הָעוֹלָם הָאֲרֻךְ*, ז, כנוי לעולם הבא.
— עֵילַם הָאֲצִילוּת* (בקבלה), ז, ר׳ אצילות.
— עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, הרבה טאד.
— עוֹלָם קָטָן*, ז, כנוי לאדם.
— הָעוֹלָם הַשָּׁפָל, עוֹלַם הַשֶּׁקֶר, ז, העולם הזה.
— עוֹלַם הַתֹּהוּ, ז, העולם שבו נוהדת נשמת טת חושא, לפי אטונת ההטון, עד אשר תתקן.
— שְׁנֵי עוֹלָמוֹת*, העולם הזה והעולם הבא.
— אֻמּוֹת הָעוֹלָם*, נ״ר, הגויים, לא היהודים.
— בְּנוֹהֵג שֶׁבָּעוֹלָם*, לפי הטנהג הקבוע.
— דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לָעוֹלָם*, דבר שעוד טרם נמצא.

עוֹלָמִים, תה״פ, לעולם, לעד.

עוֹלָמִית*, תה״פ, לעולם, לנצח; בכל אפן.
עוֹלָשׁ, ר׳ עלש.
עַוָּלָתָה, ר, עוֹלה.
עוֹמֵד*, ז, קנה העולה מצמחים ידועים כשטזקונים שבראשו תרטיל ובו זרע הצמח (ר׳ עבוד).
ת, שנשאר על טעמדו ולא נהרס ולא נשבר ולא נפרץ.
— עוֹמְדוֹת*, עוֹמְדִים*, תה״פ, בעמידה, טעמד.
— פַּעַל עוֹמֵד, ז, (בדקדוק), פעל שפעלתו נשארת בנוף הפועל ואינה עוברת לנוף אחר (דגד: פעל יוצא).
עוֹמָד*, ז, השערה, אמדנה; השערת רופא.
עוֹמֵם*, ת, (נחלה), הולך וכבה, חלל טבער.
עוֹמֵס*, ר׳ עמס.
עוֹמֵק, ר׳ עמק.
עוֹמֵר, ר׳ עטר.
(עוֹן) עוֹנָן, ס״י, השביע בתים, העלה בתים בטחזה; כשף, קסום, ראה בעננים; חשב זמנים איזה טובים ואיזה רעים.
עָוֹן, ז, (ר׳ עֲוֹנוֹת, ועם הכנויים לפעמים ע״ט עֲוֹנִים: עֲוֹנֶיךָ, עֲוֹנֵנוּ וכו׳), חטא, פשע, טעשה רע; ענש, גמול החטא, שלים הפשע; צרה, אסון.
— בֵּעֵוֹן, בגלל עון, בתור ענש על עון.
— עֲוֹנוֹת חָרֵב*, עונות שענשם טשפט טות.
— בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים*, בגלל עונותינו.
עָוֹן גִּלְיוֹן*, כנוי לספר הברית החדשה של הנצרות. (חקוי לטלת אבנגליון).
עוֹנֵג, ר׳ ענג.
עוֹנָה, ג, זמן, עת, טועד קבוע וטסגל לאיזה ענין; עת פקודת הבעל את אשתו; *אחת טארבע ועשרים בשעה; שתים עשרה שעות טהצהרים ועד הצות הלילה וטחצות הלילה עד הצהרים; חבל, יתר, חוט; כאב העין;

יסורים; זמן זוב דמי האשה; השקאה אחת בגן או בסדים; תקופה ידועה של דבר.

— עִוָּנָה שֶׁל בְּלִים*, זמן קצר מאד.

עִוָּן, ז, בכשה, קוסם.

עִוָּנָה, נ, כשוף, מעשה קסמים.

— בְּנֵי עִוָּנָה, ז״ר, מכשפים, קוסמים.

עוֹנֵשׁ, ר׳ עונש.

עֲוָעִי*, ס״ר, בלבל וערבב.

עֲוָעִים, ז״ר, תסיסות, בלבול.

עוֹף (עָף, יָעוּף), ס״ע, פרוש בנפיו והעתק ממקום למקום באויר; הנשא ברוח; עבור במהירות; חלוף ועבור; התלקח והתלהב; קפל ועשוף. עוֹפֵף, הנשא למעלה והעתק ממקום למקום; עוף כה וכה; הנף כה וכה (חרב וכיו״ב); [0]פלק והעבר. הָעֵף, העבר כה וכה במהירות. הוֹעֵף, הנשא בכנפיו אל־, ביא בטעוף אל־, הירד חשר. הִתְעוֹפֵף, הנשא הלאה בטעוף, הנשא ודעלם.

עוֹף, ז, פעלת הטעוסף.

עוֹף, ז, (ר׳ עופות*), בעל כנף טעוסף, סוג בעלי החיים הטעוספים.

— בֶּן־עוֹף*, ז, עוף קטן.

— שֶׁרֶץ הָעוֹף, ז, זבובים ושרצים טעוספים.

— כָּל עוֹף לְמִינוֹ יֵשְׁבוּן וּבְנֵי־אָדָם לְדִיָּמָה לוֹ*, משל עמטי יהוי, דומה לזה; לא לְחִנָּם הָלַךְ הַצְּרִיר אֵצֶל הָעֹרֵב אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא טִינוֹ, וכן: כָּל הַמִּתְבָּר לְטָמֵא טָמֵא.

— שָׁמוּעַ מַעוֹף פּוֹרֵחַ*, שמוע שמועה קלושה מן האויר מבלי דעת מקוריה ואמתותה.

עוֹפֵר, ר׳ עפר.

עוֹפֶרֶת, נ, אבר, טין מתכת רכה וכבדה (נוגה עפר)[1]; ויש אומרים: נחשת (איוב יט. כד.?).

[1] עופרת свинец, Blei, plomb, lead

— אֶבֶן עוֹפֶרֶת, נ, אבן משקל.

עוץ (עָץ, יָעוּץ), ס״י, תת עצה, הוסיף תבונה ומזמה, יעוץ.

עוֹצֵר*, ז, מושל, שליט.

(עוק) הָעֵיק, לחוץ, דחוק.

עָנָק*, ז, (ר׳ עֲנָקִים*), מדרגה, בעלי־, שלב בסלם.

עוּקָה*, נ, שקעורית שבאבן בית הבד לאסף השמן; בור, חפירה בחצר לבני השופכים; בית הבליעה, גרון, לוע.

— עוֹקַת נֶפֶשׁ*, נ, צרה.

עוֹקֵץ*, ר׳ עקץ.

עוֹקֵץ*, ת, דוקר בחדּ דק, חד וחריף.

— עוֹקְצִין* (או: עוּקְצִים*), שם מכתת תלמודית העוסקת בדיני טבאה ושהרה של עקצי פרות, הם הפרדים שעליהם תלויים הפרות בעץ, וכיו״ב.

עוּר (עָר, יָעוֹר), פעו״י, הקץ, קום משנתו; פקוח עינו משנתו; הֵרנן, החרד בשנותה; הודרו, טהר לעשות; היה ער. הֶעִיר, הָעִיר, קום משנתו; הודרו; היה ערוך (חרב). עוֹרֵר, הבא לבצע תנועה והתרגשות; החרד נשיות הנפש; נרה ושפה; הרוס, שלטל בטכוסו; *הפסד מת, קרוא קונית על מת; ערעור, חדש טענות ותביעות. עֵר, ר׳ עֵרִי. עֲרַעַר, ר׳ ערער. הָעִיר, הקיץ, קום משנתו; החרד איש משנתו; החרד נשות איש; זהז לפעלה; הרוס; טלטל; השניה ושבור; הכר ואהה, שים לב; (־עַל) נרה, שפה־, שָׁלַח ב־; *ערער, חדש טענות ותביעות; [0]חוה דעה בהוספה על דברי אחר או בשנוי. הֵעֲרִיר, הֵעִקר, הֶחרם. הִתְעוֹרֵר, התאזין, התחזק, התרגש; *קום משנתו; ריב בטענות ותביעות, ערער. הִתְעַרְעֵר*, ר׳ ערער.

עֵר, ס״י, נקר העינים, עשה לעור; סגר עינים

שלא תראינה נכוחה. הִתְעַוֵּר*, היה לעור, הָכֵה בעִוָּרון.

עִוֵּר, ז, אין עינים, איש שאינו רואה, סומא, (הסך: פִּקֵּחַ).

— עִוֵּר בְּדָבָר*, שאינו יודע אותו דבר.

עוֹר, ז, (ר' עוֹרוֹת), נלד הכסה את גוף האדם ויתר בעלי החיים; חטר הנלד הזה של בעה"ח שבו עושים נעלים וכיו"ב.

— עוֹר הַקָּרְקָר⁰, ז, הקרום השקוף המכסה את הבבה בעין.

— עוֹר הַכֶּשֶׁת⁰, ז, הקרום המגן שבין עור הקרן ובין העדשה שבעין.

עוֹר*, ז, טוץ, קלסת גרגרי התבואה.

עוֹרֵב, ז, (נ' עוֹרֶבֶת*), עוף טורף שנוצותיו שחורות[1].

עורב

— עוֹרֵב לָבָן*, משל לדבר שלא יוכל להיות.

— כְּעוֹרֵב הַמַּבִּיא אֵשׁ עַל קִנּוֹ*, משל על איש המביא בידיו את הצרה על עצמו.

— לֹא לְחִנָּם הָלַךְ הַנָּרְזִיר אֶצֶל הָעוֹרֵב אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ*, משל עמטי ידוע לאמר: כל איש מתחבר עם האנשים הדומים לו, דומה לזה: כָּל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁכֹּן וְכֵן אָדָם לְדוֹמֶה לוֹ, וכן: כָּל הַמְחַבֵּר לְטָמֵא טָמֵא.

— עוֹרֵב פֶּרַח*, עורב התעופף! (בטעא

[1]) עורב ворон, Rabe, corbeau, raven

משמש להסיע את המדבר לענין אחר, כלומר: דבר זה כעוף שהתעופף ועבר ואיננו; דבר זה לא היה ולא נברא).

עֲרוֹן, ז, חסרון ראות העינים.

עוֹרַךְ דִּין*, ז, ר' ערך.

עוֹרֵךְ, ר' ערך.

עוֹרֵק, ז, גיד דם בגוף החי.

עוֹרֵר, ז, תובע, דורש זכותו.

עוֹרָרָה*, נ, טין שעון של טים שבו השתמשו לפנים; שעון מעורר.

עוֹרְרוּת⁰, נ, זרוז לעשות דבר.

עֲוָרָת, נ, ר' עֲוָרוֹן.

עוּשׁ עָשׁ, עָשׁוּשׁ, ס"ע, טהר, החם; האסף.

עו"ש, ר"ת, עובר ושב.

עוֹשֶׁה, ז, מכונן דבר; יוצר, בורא; עם שם אר נכוי ביהם הפעול אחריו (עושה שחר, עושני, עושך) כנוי להי.

עושר, ר' עשר.

(עות) עַוָּת, עַוֵּה, עקם, עקל; עשה לא בישר; קלקל, השחית; *בלבל וערבב. עָוּת, התעקם, העקש. הִתְעַוֵּת, התכוסף; השחית, התקלקל. עוּת, שה"פ, עוור, תמוך (ישעיהו נ. ד.).

עַוָּתָה, נ, (כ' עַוָּתָתִי), עוית הדין; טעשה עול, עולה.

עַו, ת, (נ' עָוָה, ר' עַוִּים), חזק, רב כח, אמיץ; קשה, אכזרי; *חריף (בטעם); הזק בעון ובמראה.

— עַז פָּנִים, ת, הציף.

עז

— עַזּוּת, ר׳ עזות.

עַז, ז, כח, גבורה, עז.

עַז, ג, (ר׳ עִזִּים, ז, עֲזִּים, חי יונק מכשפחת הצאן, מקרון ומפריס פרסה [1]; צמר העזים, שיער העזים; *פסל לחיה בזויה וקלת ערך.

— גְּדִי עִזִּים, שְׂעִיר עִזִּים, צְפִיר עִזִּים, ז, ר׳ וצעיר שבעזים.

— עֵז הַיָּם[0], ג, מין דג בעל קרן [2].

עַז, ז, (כ׳ עָזֵי) כח, גבורה; חזק, תקף, אַמִּיץ לב; קשי ערף; כבוד, הוד; (ולפעמים:) משנב, מחסה, מצודה.

— עֹז פָּנִים, ז, זדון, עזות, נאוה.

ע״ז, ר״ת, עבודה זרה; על זה; עם זה; עד זומכו: עכר וזמנו.

עַזָּא*, עַזָּאֵל*, שם אחד המלאכים.

עֲזָאזֵל*, ז, שם מקום ששלחו לשם את האחד משני השעירים שלקחו לקרבן ביום הכפורים; *מלך השדים; [0]מקום תפתה, בור שחה, מקום משכן השדים.

עֲזָאֵל*, ז, ר׳ עזא.

עזב (עָזַב, יַעֲזֹב), פ״י, נטוש, זנוח, הרפה מדבר ולא שים לב לו; שלוח לנפשו; דָּפַר מדבר; מנוע; עזור, חלץ מצרה; עזר להסיר משא מעל־; חזק בנין, בצר; השאר, הניח דבר; הַשְׁאֵר לאחרים; פטר משלם חוב; הוציא דבר מרשות־; ענה (איוב ב׳, י״ח, ילין); נתן רשות לעשות דבר. הֶעָזֵב, היה נטוש ועזוב, השאר. עָזוּב, הֶעָזֵב; השאר לפליטה. הֶעֱזִיב*, שלח אשה מבעלה. הִתְעַזֵּב*, הֵעוז.

עֲזָבוֹן, ז, (ר׳ עֲזָבוֹנוֹת), סחורה היוצאת מהארץ למכר בארץ אחרת; מסחר; סחורה הנקנית והנמכרת; [0]הון שנשאר אחרי מות איש.

עִזָּה*, נ, עֵז.

עזוב, ת, נשאר לבדו; חפשי, ר׳ עזיר.

עֲזוּבָה, נ, שמטה מאין יושב; הפר סדר.

עִזּוּז, ת, גבור, רב כח; ז, צבא מלחמה.

עֲזוּז, ז, כח, גבורה, איל.

עַזּוּת*, (־פָּנִים*, ־מֵצַח*), נ, חֲצפה, עז פנים: דברים קשים נאמרים בחֲצפה.

עזז (עָזַז, עַז, יָעֹז), פעו״י, היה חזק, גבור, התחזק, היה עז פנים; חַזַּק, אַמֵּץ. הֶעָזוּ[0], היה חזק, היה עז ואמיץ. הָעֵז (־פָּנִים), עַנה בעזות וְחֲצפה; (־לֵב) אמץ לב; *(עֲצַב), היה כהיר. הִתְעַזָּז*, התחזק, התאמץ בלבב.

עָזִיב, ת, נמאס, נבוה.

עֲזִיבָה*, נ, נטישה, פְּעֻלַּת העזוב; דבר שאין לו ערך; פריצות.

עָזֹם[0], ת, אביר לב, אמיץ לב.

(עזם) הִתְעַזֵּם[0], התאזר עז, אמץ לבו.

עָזְמָה[0], נ, אמיצות לב גדולה.

עָזִין[0], ת, עזוז, גבור, רב כח.

עֲזִיזוּת*, נ, קשי, אמץ.

עֲזִיקָה*, נ, שדה מְעֻבֶּד.

עֲזִיקָה, נ, שם עיר טורף, נשר היום [1].

עזק* (עָזַק*, יַעֲזֹק*), פ״י, החזק דבר בחוקה; חפור מסביב לעץ. עֲזַק, חפור מסביב; עשה גדר מסביב.

עָזָק* ז, עֲזָקָה*, נ, שדה מְקֻשֶּׁה חפירה.

עֲזָקָה*, נ, טבעת שיש בה חותם.

עזר (עָזַר, יַעְזֹר), פ״י, (יבוא עם ־בְּ, אֵצֶל־), פ״ע, עשה מלאכה עם אחר יחד להקל עליו העבודה; היה יחד עם־, עמוד ליסין; הצל, סדה מצרה. הֶעָזֵר, חישב, קבל עזרה; (־לְ), התגבר. הֶעָזֵר, עזור.

— כָּךְ יַעְזְרוּ לִי׳, לְ־עָלַי*, נוסח של שבועה לאמר: ככה יעזרו לי בן השבים.

[1] עזניה морской орел, Meeradler, aigle de mer, sea eagle

[1] עז коза, Ziege, chèvre, she-goat
[2] עז הים рогонос, Balistes

עֵזֶר, ז, עֶזְרָה, עֶזְרַת, עֶזְרָתָה, נ, בשינ, משנב בצרה, תמיכה, עֵזר, סיוע; הצלה.

עֵזְרָד*, ז, קנה יבש.

עֵזְרָד, מין פרי עץ [1].

עֶזְרָה, נ, (ס' עֶזֶרת), חצר המקדש; מקום מקף.

— עֶזְרַת יִשְׂרָאֵל*, נ, חלק החצר בבית המקדש שהיה מיעד לבני ישראל שאינם כהנים.

עזרד

— עֶזְרַת כֹּהֲנִים*, חלק ההצר בבית המקדש שהיה מיעד רק לכהנים.

— עֶזְרַת נָשִׁים*, נ, חדר לנשים בבית הכנסת.

— סֵפֶר הָעֶזְרָה*, ז, ספר התורה שהיו משתמשים בו לפנים בבית ה'.

עֶזְרָה, עֶזְרַת, עֶזְרָתָה, ר' עֵזר.

עֶזְרָר*, ר' עזרד.

עח"מ, ר"ת, עדים חתומים מטה.

עַט, ז, (ר' עטים), קולמוס, קנה נוצת עוף או חרט לכתב בו בדיו, קנה סופרים; [0]צפרן ברזל קטן לכתב בו.

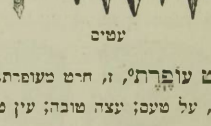
עטים

— עַט עוֹפֶרֶת[0], ז, חרט מעופרת, עפרון.

ע"ט, ר"ת, על טעם; עצה טובה; עין טובה.

עטה (עָטָה, יַעֲטֶה), פע"י, עטף, לבוש בגד רחב הכסכה כל הגוף; התעטף, התכסה; כרוך וקפל בגד. הֶעֱטָה, כסה, עטף.

עָטוֹן*, ת, מכֻסה בטלית; גוזן; חלש, תש כח; הנולד בזמן מאחר בשנה (צאן).

עָטוּף*, ז, פעלת העושה והעוטף.

עָטוּר*, ז, קשוט; שיטת עטרה על־; ההקפה ב־, הפרדה.

— עָטוּר סוֹפְרִים*, ז, בתיבת טעמים מפסיקים בפסוקים(?); הסרת הסופרים ווים (אותיות וו) מיתרות בראשי טלים בתפ"ך (?).

עָטוּר*, ת, מקשט ב־; שיש לו עטרה.

עָטוּשׁ*, ז, עטישה, פעלת הזורר, התפרצות רוח מנחירים פתאם; נפיחה.

עָטִי*, ז, סבה, גרם(?); חטא(?); פתוי, הסתה(?); עצה.

עָטִין, ז, שדי, חזה, דד של בהמה (?); כלי החלב, הכלי שאליו הולבים את החלב של הבהמה (?); *ויתים מבנסים תחת קורות בית הבד או במעטן.

עָטִיף*, ז, (ר' עֲטִיפִים*), כיסוי, בגד עליון להתעטף בו.

עֲטִיפָה*, נ, פעלת העוטף והעושה; מעטה, בגד עליון להתעטף; התעלפות הנפש.

עֲטִישָׁה, נ, פעלת הזורר, התפרצות רוח מהנחירים פתאם.

עַטַלֵּז*, ז, שוק, מקוד הסוחרים; ר' אטליז.

עֲטַלֵּף, ז, מין שרץ, עכבר טעוף בעור שבין אצבעות רגליו והוא דר בחורים ויוצא ומעופף בלילות[1]; [0]בעני לאיש חשוך ושונא דעת וחכמה.

עטלף

[1] עטלף летучая мышь, Fleder-maus, chauve-souris, flitter-mouse

[1] עזרד азероль (боярышник), Azerole, azerole, azarole.

עטן* (עָטַן*, יַעְטֹן*), ס״פ, שים זיתים בצנצנות או תחת מכבש לרכבם לפני העצירה.

עטר (עָטָר, יַעְטֹר), פיע״ו, התכסה בסבכים, עטה; התעלף מחלשה או מצער, התלש.

הֶעְטָר, התעלף מצרה, התק מצרה וינון.

הֻעְטָר, היה רזה, הצטמק; הוליד (צאן) בזמן מאחר בשנה (בתשרי). **הִתְעַטָּר**, הֶעטף; *התכסה, הלט נופו.

עטר (עָטָר, יַעְטֹר), ס״י, הקף סביב, סבב; *שים עטרה על־. **עִטַּר**, הקף סביב, סבב; שים עטרה וגזר על־; יסה, קשט, פאר.

עֲטוֹר*, הָקשט בעטרה וגזר. **הֶעְטַר**, היה בעל עטרה; שים עטרה או גזר על־. **הִתְעַטֵּר***, שים עטרה על ראשו; התכבד; התיפה והתקשט; הגצל מצרה.

עֲטָרָה, נ, (ס׳ עֲטָרֹת, כ׳ עֲטָרוֹת, ר׳ עֲטָרוֹת), כתר מלכות, גזר, לויט הן על הראש לאות שררה וכבוד; כבוד, יקר, בעלה; *ער סרחים או ענפים; שורת עצים נטועים בחצי ענול; שפה, מסגרת; שפה בולטת מקיפה איזה דבר; כינן קשת אבנים בבנין מעל לפתח או לחלון; דד השדים לאשה; ראש אבר הזכרות; מגן, מחפה; [0]קשוט חוטי כסף וכיו״ב בראש טלית בהלק המכסה את הראש.

עִטָּרָה, נ, חלוקה; שטר חלוקה.

עַטָּרָן*, ז, ספלת הוסת, שרץ עץ הכשרון שריחו רע ומשתמשים בו למאור; שטן דגים.

עטש* (עָטַשׁ*, יַעְטֹשׁ*), **עַטָּשׁ***, **הִתְעַטֵּשׁ***, זורר, היציא רוח מהנחירים בהתפרצות פתאם; הפח נפיחה.

עי, ז, (ר׳ עִיִּים), תל שממה, חרבה, בפלת.

ע״י, ר״ת, על ידי; עין יעקב (ספר).

עִיד*, ז, יום מועד, יום חג של עובדי אלילים.

עִידִית*, ר׳ עדית.

ע״א, ר״ת, על ידי אחרים.

עי״ה״ק, ר״ת, עיר הקודש.

עי״ט, ר״ת, ערב יום טוב.

עי״ב, ר״ת, ערב יום כפור.

עַיִן*, ז, התעקות הבחשבה, פעלת הבעין ומתעבק להשב; התבוננות יתרה; [0]לכוד תורה; התעמקות בדברים פסשטים.

עַיִן תַּפָּלָה*, ז, השוב בראש את התוצאות השובות של התפלה; התעמקות בתפלה.

עִיוֹק*, ז, עָמֹק.

עי״ז, ר״ת, על ידי זה.

עַיִט, ז, (ר׳ עַיָּטִים), שם לעוף טורף[1]; נשר(?); *נדיל בקצה אריג.

עי״כ, ר״ת, על ידי כך.

עי״ל, ר״ת, עין לעיל.

(עי״ל), לְעֵיל*, מִלְּעֵיל*, לבעלה, קדם מזה; ר׳ בלעיל.

— לְעֵילָא וּלְעֵילָא*, הלוך ונבוה, הלוך ועלה לבעלה; נבוה ונשא מאד.

עֵילוֹם, ז, עולם, נצח.

עֵיָב, ז, עצם, חזק.

עִיטָה*, נ, כישור, לוח עץ או מקל שבדוקים עליו את הצמר או את הפשתן לטווה.

עַיִן, נ, (ס׳ עַיִן, ר׳ עֵינַיִם, ס״ר עֵינֵי), אבר הראות בנוף החי[2]; סני דבר הנראה לעין, מראה; עצם דבר; מבע עין; נוף, צבע; תקוה, תוחלת; טבעת בכלי לקשר אליה דבר; (ר׳ עֲנוֹת, עֵינוֹת), מעין, מקור, כוצא מים;

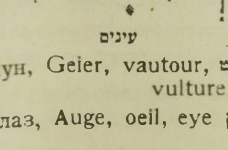

עינים

[1] עיט kоршун, Geier, vautour, vulture

[2] עין глаз, Auge, oeil, eye

ז, משניה (זכריה ג, ט.); *חלון ענול; נקב באמצע אבן הריחים; מעשנת התנור.

— עַיִן בְּעַיִן, כל׳ אמצ׳; בפנים, טול פנים; *כף אחת של המאזנים בדיוק כנגד חברתה בשעת השקילה (בלי הכרעה).

— בְּעַיִן*, מדיק, לא פחות ולא יותר; בעצם, בצורה הטבעית.

— בָּעֲנַיִם, על אם הדרך.

— מֵעַיִן*, בְּעַיִן*, רובה ביצה; מתוך התלם, מעצם; תכלית.

— לְעֵינֵי־, בפני, גלוי.

— עֵינַיִם גְּבוֹהוֹת*, נ״ר, בעל תאוה; עינים של בעל תאוה.

— עַיִן טוֹבָה, נ, עין של איש לא טקנא.

— עַיִן יָפָה*, נ, (נָתוֹן בְּ־), נתון בטוב לב, בהרחבה.

— עֵין שֶׁל מַעְלָה*, השגחה פרטית של האלהים.

— עֵין עֶלְיוֹנָה*, עין האלהים.

— עֵין צָרָה*, עֵין רָעָה*, נ, עין של איש טקנא; הכח הרע הנתון בעין להזיק (לפי אמונת ההטון).

— הַכְנִיס עַיִן צָרָה בְּ־*, הזק על ידי הכח הרע הנתון בעין (לפי אמונת ההטון).

— עֵין הָרָע*, נ, מבט מזיק (לפי אמונת ההטון).

— בְּלִי עֵין הָרָע?, מבטא משתמשים בו כשמהללים יפיו או הכמתו וכיו״ב של מישהו וחפצים כי לא יצא לו נזק מזה.

— מִפְּנֵי הָעַיִן*, מפני עין רעה, מפני מבט מזיק (לפי אמונת ההטון).

— עֵין הַתַּנּוּר*, נ, החור שהעשן יוצא בו.

— עֵינַיִם עוֹשְׁנוֹת*, נ״ר, עינים מבישות בזעף וכעס.

— טוֹב עַיִן, ת, לא מקנא, שמח לטובה הבאה על אחרים.

— צַר עַיִן, ת, מקנא, שאינו יכול לראות בטובת אחרים.

— גְּבַהּ עֵינַיִם, ת, מתנאה.

— עֵינַיִם, כנוי לטורה דרך (במדבר י, לא. איוב כט, טו.)

— שַׂח עֵינַיִם, ת, עָנָו.

— עֵין הַשָּׁמֶשׁ?, נ, מין צמח שפריו נוטה אל עבר סני השמש[1].

— עַיִן־ אֶל־, סלוני מצפה ומקוה ל־.

— עַיִן ה׳ אֶל־, ה׳ משגיח על־, ה׳ שומר את־.

— נָּלָה עֵינַיִם, הָאֵר עֵינַיִם, פָּקַח עֵינַיִם, עורר להתבונן בדבר.

— לָטוּשׁ עַיִן, הבט בסבט חודר.

— מָכוֹר עַיִן בְּעַיִן*, מכור במשקל מדויק בלי הכרעה.

— נָשׂוּא עַיִן אֶל־, צפה, קוה ל־.

— נָתוֹן עֵינַיִם בְּ־*, שים לב אל־, חשוב על אדות־; הבט בכעס אל־; השגח על־, שמור את־.

— נָתוֹן עֵינַיִם לְ־*, מצוא צד היתר ב־; הוכיח צדקת דבר.

— הַעְלִים עַיִן, הסר השגחה ט־.

— רָאָה לָעֵינַיִם, הבט אל חיצוניות דבר ולא לתוכו.

— הִשְׁבִּיעַ עַיִן*, הראה לעין כי יש רב.

— תָּלָה עַיִן*, הרם עין, נשוא עין.

— שִׂים עַיִן, השגיח לשובה.

— חוּם עַיִן־, חמול, רחם.

— רוּם עַיִן־, התנאה.

— שָׂאוֹל עַיִן־, התאוה.

— מָצָא חֵן בְּעֵינֵי־, היה טוב ויפה בדעת־.

— הַדָּבָר טוֹב (או: יָפֶה) בְּעֵינֵי־,

[1] עין השמש подсолнечник Sonnenblume, tournesol, sunflower

סלוני חושב כי הדבר הוא טוב, יפה, נכון.

— הַדָּבָר רַע בְּעֵינָיו, סלוני חושב כי הדבר הוא רע ולא נכון.

— הָיָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, חשוב על עצמו כי הוא״.

עַיִן*, נ, שם האות השש עשרה בא״ב העברי.

עַיָּא בִּישָׁא*, עין הרע.

(עין) עַיֵּן*, העבק בטחשבתו, חשוב הרבה בדבר; הבט במבט חודר; קרוא; הבט ב״, התבונן ב״; דקדק ב״; חשוה בפות המשקל; שקול בדיוק. עַיּוּן*, החזק שווי המשקל.

עַיָּח*, נ, כאב עין.

עַיְטִית*, נ, אוגה קטנה שבאה.

עַיָּטָן*, עַיָּטָן*, ת, בעל עינים גדולות.

עִיָּיה*, ר׳ עסה.

ע״ע, ר״ת, על ידי עדים.

ע״עכו״ם, ר״ת, על ידי עדים כשרים ונאמנים.

עִיף עָיֵף, עָיְפָה, נֶעְפֶה, ס״ע, יגוע, חלוש, רפה מרב עבודה.

עָיֵף, ת, חלש ורפה מרב עבודה; צמא, משתוקק לשתות.

עֲיָפָה, עֲיָפָתָה, נ, חשכה, אור כהה, קדרות.

עֲיָפוּת*, נ, חֻלשה מרב עבודה, התעלפות, יגיעת כשר.

(עיץ) עֵיץ*, ת, יעץ, נתן עצה.

עִיצִּים*, ר׳ עצום.

עי״ק, ר״ת, עיר קדשנו.

עיקת״ו, ר״ת, עיר קדשנו תבנה ותכונן.

עיקר,* ר׳ עקר.

עִיר, נ, (ר׳ עָרִים, לסעמים: עֲרֵים, עָרוֹת*), קבוץ בתי מושב רבים יחד ברחובות ולסעמים גם בחומה ובשערים; אויב, שונא; המלאך השומר והמבין.

— הָעִיר, עִיר אֱלֹהִים, עִיר הַקֹּדֶשׁ, כנוי לירושלים.

— עִיר וָאֵם, עִיר הַבִּירָה, עִיר הַמְלוּכָה, עִיר מַמְלָכָה, נ, עיר מושב המלך או השלוט.

— עִיר חוֹמָה, נ, עיר בצורה בחומה סביב.

— עִיר מִבְצָר, עיר שיש לה חומה בצורה מסביב.

— עִיר מִקְלָט, נ, עיר שאליה היה בורח לסנים הרוצה בשגגה לשבת בה בבטחה עד מות הכהן הגדול.

— עָרֵי הַשָּׂדֶה, נ״ר, הערים שאינן ערי בירה, הערים שבהן אין המלך או השליט יושב, כפרים.

— עִיר שֶׁל זָהָב*, נ, תכשיט של נשים שירושלים היתה מצירת עליו.

עַיִר, ז, (ר׳ עֲיָרִים), הטור צעיר לימים, ס״ה, בן הטור; הטור טהור וזריז.

עֵיר*, ר׳ עיר.

עֲיָרָה*, נ, עיר קטנה.

עֲיָרָה*, נ, החוטים שבתוך הפֶּנֶה שבמשטח עֲיָרָה*, נם האוב לחלק הערב שבאריגה; גליל; אניץ צבר.

עֵירֵב, ר׳ ערוב.

עֵירוּם, ז, בין סרח מסוג החבצלות[1].

עֵירוֹנִי*, ת, יושב עירה, בן עיר קטנה; יושב עיר.

עִירִית* (או עֵירִית*), נ, מין צמח לכסמיא.

עֵירֹם, עָרֹם, ז, חסר לבוש, העדר מלבושים.

ת, בלא לבוש, באין בגד על בשרו.

עֵירָנִי*, ר׳ עירוני; ת, חָיָה, עֵר.

עֵירָנִית*, נ, כלי מחצר לבן.

עַיִש, עָשׁ, נ, קבוצת כוכבים בין כוכבי הכוסה והכסיל הנקראת גם בשם השור(?); קבוצת כוכבי הדב הגדול(?).

— בְּנֵי עַיִשׁ, ז״ר, שלשת הכוכבים הקטנים

[1] עירון złatocvětník, Aspho- del, asphodèle, daffodil

הנמצאים בזנב של קבוצת כוכבי הדב הגדול.

ע״כ, ר״ת, עד כאן; על כן; על כרחו; עבודת כוכבים; עכד כעניני; עד כמה.

עכאו״א, ר״ת, על כל אחד ואחד; עם כל איש ואיש.

(עכב׳) **עָכַב***, פ״י, עצור, טנוע; אָחַר; המתין, חכה; עצור עניו על ידי חסרון אחד מתנאיו; הָמְנַע. **הִתְעַכֵּב***, הֵעצר, מנוע את עצמו; התאחר, התמהמה: המתין, חכה.

עַכָּבָה*, נ, עכיב, טעצר, טניעה; ר׳ עכָּבַת; שְׁהִיָּה בטקום.

עַכָּבִישׁ, ז, (ר׳ עַכָּבִישִׁים), שרץ קטן האורג רשת קורים, שמטית[1].

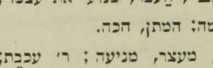

עכביש

— **קוּרֵי עַכָּבִישׁ**, ז״ר, דהושים שהעכביש טוציא כתוכו ואורג בהם רשת; סטל סתר; [0]סטל לדבר שאין לו קיום וחזק.

עַכָּבוֹנִית*, **עַכָּבִית***, נ, טין צמח קוצי שמשתמשים בו לטאכל, טין כנר פרא, טין כנר השדה[2].

עַכְבָּר, ז, (ר׳ עַכְבָּרִים), שרץ יונק קטן המכרסם בשניו, טצוא בבית ובשדה[3]; [0]שריר בשר.

עכבר

עַכְבָּרָא*, ר׳ עכבר.

— **עַכְבָּרָא דְשָׁבִיב אֲדִינָךְ***, עכבר השוכב על דינרי זהב (טשל לעשיר קמצן שהוא בעצטו אינו נהנה בעשרו ואינו נותן גם לאחרים להנות טטנו).

עַכָּה, ז, (ר׳ עַכָּסִים), שרשרת, שלשלת, כבל ברזל; תכשיט של נשים בשרשרת על הרגלים; טין נחש ארסי, אפעה.

עַכָּבַת*, נ, טעט טנוזל הנשאר בשולי הכלי אחרי שהורק.

עכ״ד, ר״ת, עד כאן דבריו, ר׳ עכ״ל.

עַכּוּב*, ז, טעצר, טניעה; התאחרות, אחור, התטהטהות; [0]תנאי הכרחי שטבלעדיו לא יעשה הדבר.

— **בְּלִי עַכּוּב**, תו״ס, טהר, תכף, הקף ובית טיד.

עַכּוּז*, ז, עכבות, אחורים, שת.

עָכוּל*, ז, דבר שנשתרף באש; [0]אכילה, הסיבת הטאכל בקרב החי לחטרי המזון.

עכו״ם, ר״ת, עבודת כוכבים ומזלות; עובד, או עובדת, או עובדי כוכבים, ומזלות; אליל, פסל.

עָכוּר*, ת, דלוח, לא צלול (נוזל); עצוב, טלא עצב וצער, טלא דאגה.

— **עֲכוּרָה הָיְתָה הָחָבִית וְצַלָּנִי אוֹתָהּ***, בטוי בטוכן: הסירנו את החביטה טעל.

עָכוּר, ז, שבע דבר שהוא עכור ולא צח.

עכ״ז, ר״ת, עם כל זאת.

עָכִיר*, ז, אבן גדולה ועגלה המשמשת לכבישת זיתים בבית הבד.

עֲכִירָה*, **עֲכִירוּת**, נ, דלוח, עכור.

(עכל׳) **עָכַל***, פ״י, שרוף, בער באש; *התך האכל הבא אל הטעים לחטרי המזון; **הִתְעַכֵּל***, השרף, הבער באש; [0]התהסך (האכל) לחטרי המזון.

עכ״ל, ר״ת, עד כאן לשונו (בכתא שבתטים בו כשטביאים בספר דברי איש או ספר, בסוף הדברים האלה).

(עבן׳) **עָכָן***, פ״י, סבב, גרום.

עָכָן, **עַכְנָא***, **עֲכִינָא***, ז, **עַכְנָה***, נ, נרש בעל טבעות.

עָכָס, ז, (ר׳ עָכָסִים), שרשרת, שלשלת, כבל ברזל; תכשיט של נשים בשרשרת על הרגלים; טין נחש ארסי, אפעה.

[1] паук, Spinne, araignée, עכביש spider

[2] кардон, cardon עכבונית (guudelia)

[3] мышь. Maus, souris, עכבר mouse

(עכו) עַכּוֹ, ס״ע, צלצל (אשה) והשמע קול בְּעָכְסִים שעל הרגלים.

עכ״פ, ר״ת, על כל פנים.

עבר (עָבַר, יַעֲבֹר), פ״ו, הבא בטבוּרה, הטבּ; הדאב; הבא בצרה, הבא ברעה; *דלוח, נער וכסכך נוזל לבל יהיה צלול; עורר פצע או טכה. הָעָבַר, ההרס מטנוחתו; *היה עכור ודלוח ולא צלול. הָעֲבַר[ס], עכור, דלוח, נער וכסכך נוזל לבל יהיה צלול.

— צְלוּלָה הָיְתָה הֶחָבִית וַעֲבַרְתֶּם אוֹתָהּ*, טבשא לאמר: הכל היה טוב ונכון ואתם הבאתם צרה פתאם.

עַכְשׁוּב, ז, טין עכביש ארמי(?); טין נחש ארמי (?).

עַכְשָׁו״, עַכְשָׁיו״, (עַד כְּשֶׁהוּא), תה״פ, עתה, בזמן הזה, בעת הזאת.

— מֵעַכְשָׁיו״, מהיום והלאה, מהיום ובעלה.

עָל, ת, כנוי לבהמות צעירות.

— עָלוֹת, צעירות הצאן.

עַל, עָל, ז, רוֹם, גבה. ת, רם, גבוה.

— מֵעָל, מטרום, מגבוה.

עַל, עָל, תה״פ, למעלה.

עַל, (בטליזה: עֲלֵי, בכנוים: עָלַי, עָלֶיךָ וכו׳), למעלה מדבר; בשטח החיצוני של דבר; מסביב לדבר (כנון: בגד על גוף); לפני דבר, לפני גב הדבר (הסך: תחת); אצל, קרוב ל־; יחד עם־; בנלל, לסבת, בשביל; לפי; אף כי; אף על פי כן; בנוגע ל־; יותר מ־, נוסף על־.

— מֵעַל, להוראת תנועה מלמעלה למטה, או גם סלוק מלמטה למעלה, או הסתלקות מקרבת מקום; מטעל.

— עַל אוֹדוֹת*, בנלל.

— עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה*, מכל שכן, נקל וחמר.

— עַל אַף־, למרות חפץ־.

— עַל אֲשֶׁר, בנלל.

— עַל אָתַר*, על המקום, בשעת מעשה, באותו מעמד, באותו זמן.

— עַל גַּבֵּי, עַל גַּבֵּי*, על, על יד, אצל; מעל ל־; על ידי, באמצעות.

— עַל דָּבָר, בנלל.

— עַל יַד־, אצל, קרוב ל־; עם, יחד עם.

— עַל יַד עַל יָד*, מעט מעט, אחד אחד.

— עַל יְדֵי, דרך, בעד, באמצעות; על פי, כפי; *בשביל.

— עַל כֵּן, ימן כי.

— עַל כֵּן, לכן, בנלל זה.

— עַל כָּרְחִי, עַל כָּרְחִי*, בְּעַל כָּרְחִי*), נגד רצוני, בחכית, לכרות הפצו.

— עַל מָנַת*, עַל מְנָת שֶׁ־*, בתנאי.

— עַל פֶּה־, בְּעַל פֶּה*, לא בן הכתב.

— עַל פִּי, מִפִּי ל־; בהתאם ל־; על ידי.

— אַף עַל פִּי שֶׁ־*, אם כי, גם.

— עַל פְּנֵי, על השטח החיצוני, העליון של דבר; בפני;*(־אִישׁ) בעוד האיש בחיים.

— עַל כָּל פָּנִים*, בכל אפן; לבצעי.

— עַל שׁוּם שֶׁ־*, ימן כי.

— עַל שֵׁם־*, בנלל, לכבת; *בני שבתים, שנאמר.

— עַל־ לַעֲשׂוֹת*, סלוני חוב לעשות, חובה עליו לעשות.

— עָלַי וְעַל צְאֹרַי*, אנכי אחראי, אנכי אערב.

על

על, ז, (כי עָלִי), טוט מסביב לצואר הבהמה

וכו׳ מוסרות או טוט למשיכה בעגלה או במחרשה; משא; שעבוד; *חובה, חיוב, דבר חובה המוטל על איש; דבר חובה כבד ביותר.

עַ״ל, ר״ת, עין לעיל.

עַלָּא, עִלָּאָה, עִלָּאִי, עִלָּא, עִילָּא, עִילָּאָה, עִילָּאִי, ר׳ עִלָּאִי, עִילָּאִי, ת, עליון.

עלב׳ (עָלַב׳, יַעֲלֹב׳), פ״ו, פגוע בכבוד, הלבן פני חברו בדברים, הלל בכבוד חברו.

הֶעְלֵב׳, השוב לפגיעה בכבודו; שמוע דברי פגיעה בכבודו. הֶעְלֵב׳, עלוב.

— נֶעְלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים׳, כנוי לאנשים ישרים ותמימים ועניים שאינם פוגעים בכבוד אחרים גם אם אחרים פוגעים בכבודם.

עֶלְבּוֹן׳, עֶלְבּוֹן׳, ז, פגיעה בכבוד, חלול כבוד; גמול פגיעה בכבוד; עוון, צער.

— תָּבוֹץ עֶלְבּוֹן׳, בַּקָּשׁ עֶלְבּוֹן׳, דריש נקמת עלבון.

עַלַּג, ת, כבד פה, מדבר בכבדות.

עלה (עָלָה, יַעֲלֶה), פ״ע, התרומם; הלוך למקום גבוה; הלוך לעיר או למדינה הנמצאות במקום יותר גבוה ממקום מושב האיש; יצוא ממעמק; הלוך אל מקום השוב; הלוך ויצוא; בוא להלחם; בוא בהתפרצות; הובא אל המובח לקרבן; פרוץ (נהר) על גדותיו; צמוח, שנה; פרוץ וגבור; הנשא, הֻעֲלָא ט״; (״עָנָךְ עַל אִישׁ) לבוש; התרומם (קול); (״עָעַל״) התיחק, הסתלק; *בוא בהשבון; (ל״ ב״), שלם מהיר דבר בכך וכך; (״בָּ״) התבטל בתוך״. הֶעֱלָה, התרחק, סור, הסתלק. עֲלֵה׳, הרם, נשא; הלל, שבח, גדל. הַעֲלָה, הוציא; הרם למעלה; הבא דבר למקום גבוה; הוליך לעיר או למדינה יותר גבוהה ממקום שנמצא בו האיש; נשוא הלאה, בער מן הארץ; הביא קרבן על המזבח; הבין לבלחש״; הבא (באכל) אל השלחן; שלח על״; שים עם על״; *הבא בהשבון; חשוב ל״; בטל (רבי הנמצא בתוך דבר); (״בָּעֲפָה״) שלם מהיר יותר; הֲבָנָה (סהורה וכדומה) לארץ. הָעֲלָה, הורם, הושם על״; הובא בספר, הובא כ״. הֻתְעֲלָה, התנאה, התנשא; *התרומם, הורם; נדול בערך ובכהיר.

— עֲלֵה לְפָלָנִי׳, הצליח פלוני לעשות״; היה נחשב לו; (״בָּבְךָ וְבָךְ״), פלוני שלם בעדו פכום כך וכך.

— עֲלֵה בְיַד־ (פְּלוֹנִי׳), הצליח פלוני לעשות.

— עֲלֵה יָפֶה׳, יצוא באמן טוב, היה התוצאה באמן טוב.

— עֲלֵה הַנּוֹרָל, נפול הגורל.

— עֲלֵה חֲמָה, בעוס, קצוף.

— עֲלֵה עַל לֵב, ־עַל רוּחַ, ־עַל הַדַּעַת׳, חשוב, בוא בהחשבה.

— עֲלֵה לְרֶגֶל׳, הלוך לירושלים לשלשת החגים: פסח, שבועות וסכות.

— עֲלֵה מִן הַיָּם׳, שוב מהנסיעה בים.

— עֲלוּ עֲשָׂבִים בְּלַחְיָיו׳, הוא קבור באדמה מזמן רב.

— עוֹלֶה, ת, ההולך למקום גבוה; *יורד מנכסיו, (מלשון סני נהור, ירושלמי פאה ה.)

— עוֹלֶה וְיוֹרֵד׳, ז, קרבן שמחשבים בו עם מת רבושו של המקריב והוא משתנה לפי מדה זו; פגיעה בפכין; °(בשעתי פפרי אמ״ת), מרכא עם מהפך מלעלה בעלה שלפניה; (משקל השיר), מדרגה בתורת השיר(־ ־ ־).

— הָעוֹלָה מְזֻהָה׳, התוצאה, היוצא מזה הוא כי״.

— הַעֲלֵה אַף, הַעֲלֵה חֲמָר, גרים לכעס, לקצף.

— הַעֲלָה (נר), הדלק, הבער.
— הַעֲלָה עַל־*, חשוב ל־ באלו־.
— הַעֲלָה לַהֲלָכָה⁰, קבוע להלכה.
— לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד*, אין לו כל ערך וחשיבות; אחת היא, אינו מביא לא תועלת ולא נזק.
— ה' יַתְעֲלֶה⁰, טבטא שמשתמשים בו בהזכרת שם ה' להודות על רוממותו.

עֲלָה, ר' עוֹלה.

עֲלָה, ז, (כ' עֲלַה, ר' עֲלִים, ס"ר, עֲלֵי־), קבוץ טרפי העצים העולים בענפים; טרפי צבחי האדמה; טֶרֶף אחד; ⁰דף בספר או בטחבת; עתון; גליון עתון.

עֲלָה, ג, טטה (?)

עַלָּה*, נ, תואנה, ענין לתלות עליו דבר מעשה; עִלָּה, עוֹלה; ⁰סבה, סבה ראשונה.
— הָעִלָּה הָרִאשׁוֹנָה⁰, עַלַּת כָּל הָעִלּוֹת⁰, ג, תאר לה' מסבב הכל.

עֲלוּב*, ת, מסכן, אמלל; מלא בלטה; שפל רוח, ענו.

עֲלָיָה, ר' עוֹלה.

עֲלוּי*, ז, רומטות; התעלות; הסתלקות מטקום; עליה, סְעֻלַת העולה מטקום; יתרון מדוי; שלום מחיר יותר טטה שנותן אחד (בטכירה בהברזה); שיטת דבר; ⁰גאון; בעל שכל נעלה ומצין; שם לאחד הטעבים הטשרתים (מָנָח י).

עֲלוּל*, ת, טכשר, ראוי, מסֻגל; ⁰ז, מסֻבב, תוצאה מסבה; חלוש, רעוע.
— פֹּעַל עָלוּל⁰, ז, (בספרי הדקדוק הספרדים), שרש סעל שיש בו אות נחה.
— עָלוּל הַפֹּעַל⁰, ־הַעַיִן⁰, ־הַלָּמֶד⁰, השרש שסא הסעל שלו אי העין או הלבד אות נחה.

עָלוּם*, ת, נעלם, נסתר.

עֲלוּם*, עֲלוּם⁰, ז, כסוי, הסתרה, העלבה, תעלומה.

עֲלוּמִים, ז"ר, יצי הנעורים, שחרות; כח יצי הנעורים.

עָלוֹן⁰, ז, כאטר או כפור או דבר ספרותי בכלל הבא בחלק התרתון של דפי העתון; החלק הטשעשע בעתון.

עֲלוֹף*, ז, התעלסות.

עֲלוֹקָה, נ, טין שלוף הנאחז בטרפי ובציץ דמו [1]; (ר' ערפר); *תולעת טים המוצצת דם [2].

עֲלוֹת, ר' עָל, עיל.

עַלּוֹ (עֲלַי, יַעֲלוֹ), ס"ע, שמוה, שוש, עלוץ; חגוג.

עֲלַז, ת, שמח, מלא גיל, מלא ששון ושמחה; הומה טוב לב. עלוקה

עֲלָזָה*, נ, שמחה, ששון.

(עלט*) הַעֲלִיט*, החשיך, האפיל.

עֲלָטָה, נ, חשך, אפלה.

עֲלִי, ז, גליל ברזל או עץ לכתש בו דבר בכתש; *נוש עץ שעליו בותשים; ⁰חלק בספר בעבוד קטן.

עַלִּי, ת, (כ' עֶלְיִת), עליון.

עֲלִיָּה, נ, בעלה, בדרגה; סְעֻלַת העולה; דיוטה עליונה בבנין; *התנשאות, התרוממות בדרגה; עלות לרגל; שיטת קרבן על המובח; התבטלות דבר בתוך דבר אחר; בני לחלק העליון מרחם האשה; אספה, קבוץ עם; עדית, היותר טוב; ⁰קריאה לתורה בבית הכנסת; גאות הטים.
— עֲלִיוֹת*, נ"ר, דיוטות.
— עֲלִית רָגָלִים*, נ, הליכת היהודים בימי הבית לירושלים בשלשת החגים; ⁰סת, שבועות וסכות.

[1] עלוקה, вампир, Vampyr, vampire

[2] עלוקה, піявка, Blutegel, sangsue, leech

— בְּנֵי עֲלָיָה*, ז״ר, האנשים הטצינים והטובים, נכבדים ורמי המעלה.
— רָאִיתִי בְּנֵי עֲלָיָה וְהֵם מוּעָטִים*, אמרה תלמודית יהודה לאמר: מעשים הם האנשים הטצינים והטובים באמת.

עֶלְיוֹן, ת, נמצא במקום גבוה למעלה מטה שתחתיו; נעלה במקום; רם בדרגה ובערך; היותר גבוה; אלהים; *הנזכר למעלה; שבשמים, שמיטי (בנגוד להתחתון בטוכן ארצי).
— יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה*, יָדוֹ לָעֶלְיוֹנָה*, הוא זכה; בידו הרשות לבחר בטוב שבשני דברים.

עֶלְיוֹנוּת⁰, נ, נבהות, גבה.

עַלִּין, ר׳ עלי.

עֶלְיזוּת⁰, נ, שמחה, צהלה, משוש.

עֲלִיל, ת, מקום עבודה וטלאכה; כור.
— בָּעֲלִיל*, תה״פ, ברור, גלוי, נראה לעינים; ח, מפרסם, ידוע.

עֲלִילָה, נ, מפעל, מעלל, מעשה חשוב; פעל נמרץ; מעשה ה׳ בהנהגת עולמו; מעשה רע; תואנה, נכלים; ⁰האשמה על ידי בדית דברי שקר על איש; חלק בחזיון, מערכה בחזיון.
— נוֹרָא עֲלִילָה, נורא במעשיו.
— שִׁיר עֲלִילִי⁰, ז, שיר המתאר איזה מקרה או פפור מעשה.
— עֲלִילוֹת דְּבָרִים, תואנות ונכלים, דברים שאינם מיסדים על מעשים כי אם תואנות.
— עֲלִילַת דָּם⁰, נ, עלילת השקר שבדו על ישראל כי הם נצרכים לדם נוצרים לחג הפסח ללוש בו את המצות.

עֲלִילוּת*, נ, פעל, מעשה.
— בַּעֲלִילוּת*, בפעל ממש, במציאות (לא בדמיון).

עֲלִילָיָה, נ, מעשה, פעלה, מפעל.

עֲלִימוּת*, נ, כח עלומים, חזק.

עֲלֵיסָה*, עֲלִיצָה*, עֲלִיצוּת*, נ, שמחה, ששון, גיל, חדוה.

עֲלִית⁰, נ, עלית, דיוטה עליונה בבנין.

עֲלִית*, נ, קיסם עץ ובדומה להבעיר בו אש.

עלל* (עָלַל, יַעֲלֹל*), פ״י, עבוד, עשה; הלוך. עוֹלַל, עשה, פעול פעלה נברצה; להוץ, הציק; גלגל; אסוף הענבים האחרונים טעל הגפן אחרי הבציר העקרי. עוֹלָל, העשה לרעה. הַעֲלַל*, בקש תואנות ועלילות דברים; הלשין, הבה בלשון. הִתְעַלֵּל, הִתְעוֹלֵל, שקוד לעשית רעה; עשה רע, התהולל בזדון וירשע.

עַלָּלָה, ר׳ עוללה.

(עלם) הֶעֱלִים, היה לא ידוע; הסתר, הכסה.
עֶלֶם*, קשור, אסור; (״עֵין), לא ראה; ⁰הסתר. הֶעֱלֵם, הסתר, ככה; שים חשך על־, כסה באפלה; (״עֵין) לא ראה; (״אֹזֶן) לא שמוע. הֶעָלֵם*, העלה. הִתְעַלֵּם, התראה כלא ידע או בלא רואה; התעלם, התנכר; היה לועלם, לארך ימים (איוב י׳ טו?). חדול להיות נראה; היה לא נראה.

עֶלֶם*, (עֶלֶם*) ז, (ר׳ עֲלָמוֹת*), העלם, שכהה; סוד, דבר סתר.

עֶלֶם, ז, (ר׳ עֲלָמִים), צעיר לימים, נער; נער משרת.

עלם, ר׳ עולם.

עַלְמָא⁰, עַלְמָא⁰, ז, (ר׳ עָלְמִין⁰), תבל, עולם; נצח.
— עַד עָלְמָא⁰, עַד עָלַם עָלְמַיָּא⁰, לעולם ועד, לנצח.
— בֵּית עָלְמִין⁰, ז, שדה הקברות, בית הקברות.
— בְּעָלְמָא⁰, תה״פ, פשוט, בלי כונות מיחדות.
— כָּלֵי עָלְמָא*, כל האנשים; כל איש.

— מִלֵּי דָּעָלְמָא*, דברי העולם, ענינו חול (דסד: דברי תורה).

עַלְמָה, נ, (ר׳ עֲלָמוֹת), נערה בתולה; צעירה ליבים, אשה ביטי נעוריה; נערה משרתת.

— עַלְמוּת, נ״ר, מין קול זמרה; הקול הדק והרם (?); חליל כפול.

עַל־מוּת, ת״פ, לעולם (?).

עַלְמוּת*, נ, יתי הנערים והעלובים: נצח, עולמים.

עלם (עָלַם, יַעְלֹם), פ״ע, שמה; חנוג; לעום. הֶעְלֵם, התרונן בשמחה וגיל. הִתְעַלֵּם, התענג, הישיב לבו.

עֶלֶם[0], ז, שמחה, ששון (בפיוט).

(עלע) עָלַע, נמוא, שתה ובלוע; *התכסה (עוף) בנוצות.

עַלְעוֹל*, עָלְעוֹל*, ז, רוח סערה חזקה, רוח סובבת וסרימה גלי אבק.

עַלְעוּלִי[0], ז, הסבת דסי ספר (ברפיוש דבר בחם).

עַלְעַל*, פ״י, נשוב (רוח סערה); דסק והשלך עלים בסערה; עלע, נמוא; התכסה בנוצות; [0]הסוך עלים בספר.

(עלף) עָלוֹף, בסה, צפה; עשוי לכ, עשוי נפש בחלש; קדור לארץ. הֶתְעַלֵּף, התכסה, התעשף; חלוש, עיף; היה בכעב של אי ידיעה ואי הרגשה מאפיסת הכחות.

(עלפה) הִתְעַלְּפָה*, התעלף והיה בכעב של אי ידיעה ואי הרגשה מאפיסת הכחות.

עֲלָפָה, ז, נון וצער (?), ר׳ עלף.

עלץ עָלַץ, יַעֲלֹץ, פ״ע, (־ב־), שוש, שבח, התרונן.

עֶלֶץ[0], ז, עֲלָצָה*, נ, עֲלָצוֹן[0], ז, שמחה, ששון, גיל.

עֶלֶשׁ*, ז, מין צמח שמשרשיו הקלויים באש וטחונים יעשו מין חמר לשתיה

עלש

בטים רתוחים[1]).

עֶלֶת*, נ, דיוס, שפופרת להעלות על ידה נוזלים מחבית או ככר, משרם.

עלה

עֲלָתָה, ר׳ עֲוָלָה.

עָם, ז, (ס׳ עַם, כ׳ עַמִּי, ר׳ עַמִּים, עֲמָמִים, פ״ר עַמַּי), גוי, אֻמה, לאם, קבוץ אנשים בני גזע אחד, שבט, משפחה; קהל אנשים; קבוץ בעלי חיים.

— בֶּת עַמִּי, עַמִּי, לאמי (בטליצה).

— עַם הָאָרֶץ, ז, (שם קבוץ), יושבי הארץ, בני המדינה; *המון העם, העם השפוט; (ר׳ עַמֵּי הָאָרֶץ), איש בור, איש שאינו יודע את התורה.

— עַם הָאָרְצוֹת[0], נ, בורות, אי ידיעת התורה או המדע.

— עַם הַבָּצְבָּא, עַם הַמִּלְחָמָה, ז, אנשי הצבא, שכירים.

— עַמִּים, (לפעמים), קרובי האשה (יקרא כ״א, א׳ ד׳, ילין).

עִם, מ״י, (עִמִּי, עִמָּךְ), טלה להורות על השתתפות במעשה הזולת; יחד אכ״, את־; בהוראת: ל־, אצל־, בנוגע ל־, קרוב ל־; בתוך מקום; בהוראת: ו׳ החבור גם־ גם־; בהוראת: כמו; אם כי; בעת; בעוד; כל עוד ש־; למרות.

— הָיָה יַד־ עִם־, היה עם־, עזר ל־.

— מֵעִם, מן, מתוך; מאצל; מבית; מבין; מלפני; מעל.

— עִם־, יש ל־.

— עִם חֲשֵׁכָה*, בבוא חשכת הערב.

[1]) עלש Cichorie, цикорій, chicorée, chicory

— עִם שֶׁמֶשׁ, עִם הַשֶּׁמֶשׁ*, כל זמן שהשמש מאירה על הארץ.
— עִם לֵב־, בלב, במחשבה; בחפץ.
— עִם יְהוָה, עִם כָּל יְהוָה, בכל זאת; לברות זאת; אף עם.

ע״מ, ר״ת, על מנת; על משקל; על כהצה; על כה; עשר טכות; עשרה מאמרות.

עמד (עָמַד, יַעֲמֹד), פ״ע, היה נצב, היה במצב ישר על הרגליו; קום מישיבה או משכיבה; הדוֹל מלכת, השאר במעמד אחד; התמך, התעכב במקום; התקים במעמד, התחזק, עצור כח; (־עַל־), היה במנוחה מבלי שים לב ל־; השען, בטוח; התחדש דבר; התקים, יצוא לפֹעל; (ל־) עזור; (־בְּ־), חדול, הפסק; *היה טוכן, היה ראוי; צמֹד, שום, הערך מחיר דבר; קום טחלי, התרפא; (־עַל דָּבָר), הכן, השג בשכל; (־בְּ־), עלה או ירוד המחיר או השער של־; לא התקדם (בלמוד).

הָעֲמָד, הצב, הצג; מלא ידי איש, מנה, הפקד; כונן; אֲשֶׁר וקים דבר; עורר, הקם; עצור, מנוע; הַשאר בחיים; עזוב, נשוש; הַמעיד (יחזקאל כט. ז.); (פָּנִים), התחזק והֵראה עָלם ושלו; הקם (כנים, תלמידים); ברוא, יצור, חַדש; *הקצא נזול; הכין, הפסיק והזטין.

הֶעָמֵד, הֻצב, הֻצג; הָפקד, הֻמנה.

— עָמוֹד אַחֲרֵי־*, כוא כמקום־.
— הַעֲמֵד אֶת־ דְּבָרִים*, שאול את־ שאלות קשות שלא ימצא להן תשובות.
— עָמוֹד בְּ־*, עמוד כנגד סתום, לא התפתה.
— עָמוֹד בְּבְחִינָה, הִבחן לפני בוחנים והצליח להוכיח להם את ידיעתו באיזה ענין.
— עָמוֹד לִבְחִינָה, הִבחן לפני בוחנים שישאלוהו שאלות שונות למען הכר את ידיעותיו באיזה ענין.
— עָמוֹד בְּרִבּוּר*, שכור ומלא את דבריו.
— עָמוֹד בְּרִין*, עורר משפט על איש.
— עָמוֹד בְּנִסָּיוֹן, הצליח בנסיון שנתנסים את איש לראות אם יובל לסבל דבר או למלא דבר קשה וכדומה.
— עוֹמֵד אַחֲרֵי (הָאָוֶן)*, סבל ומשל לדבר קרוב שֶׁכָּל לעשותו או להשינו.
— עָמוֹד בַּפָּנַי־, קום כנגד־ וגכור עליו.
— עָמוֹד לְפָנַי־, שָׁמש, שרת, עמוד לפני אדון; נצה במלחמה, נכור על־.
— עָמוֹד לְ־*, הועיל, הגן על־; היה טוכן ל־; היה נועד ל־.
— עָמוֹד עַל*, עמוד לפני מי שיושב; *השגח על־; הגן והציל; בטח על; ירד ופחת עד־ (דבר שהיה בקדם בכמות ידועה והלך ופחת עד־).
— עָמוֹד לְעַצְמוֹ*, היה בישות עצמו, היה טוכן ומסֻגל לראש לעצמו, היה לאיש בשכלו.
— עָמוֹד עַל־ כְּ־*, הדבי שוה בעיני דבר. סלוני כ־.
— עָמוֹד עַל הַעֲתוֹ*, היה לאיש בשכלו; לא שנה את דעתו.
— יָכוֹל לַעֲמֹד בְּדָבָר*, סלוני יכול לקים
— הַעֲמֵד פָּנִים*, הראה את עצמו.
— הַעֲמֵד פָּנִים בְּ־*, התקומם כנגד־.
— הַעֲמֵד מָתָנִים, המעד מתנים.
— הַעֲמֵד עַל־, הַסתת עד־.
— הַעֲמֵד עָלָיו*, קבל על עצמו.
— הַעֲמֵד (עַל) עַצְמוֹ*, התאמץ מעשות צריכין; התאמץ מעשות איזה דבר.
— הַעֲמֵד דָּבָר עַל חָזְקָתוֹ*, חשוב כי דבר נשאר במצבו הרגיל.
— הַעֲמֵד חָלָב*, הקצא חלב לגבינה.
— הַעֲמֵד עַל מְדוֹתָיו*, שטור ונשור איבה; לא וַתֵּר, העמד על דעותיו; (הסֵר: העבר על מדותיו).

עָמָד*, ז, עביט כי רגלים.

עָמָד, ז, כינוי, מקום עבידה; *אֲבד, עריכה.

— מְעֻמָּד*, תה״פ, בעבידה.

עֲמָדָה, נ, מקום לעמד, מעמד; מקום בושב קבוע; *בעשה טוב; עבידה; ⁰משרה, פקודה; נשיה גלויה לצד זה או זה.

עֲמָדָה*, נ, פעלת המעמיד; פעלת העומד.

עַמָּדִי, עמי.

(עָמָה) לָעֲמַת, ר׳ לעמת.

— כָּל עֻמַּת שֶׁ־, באשר, ככל אשר.

עמה* (עָמָה*, יַעֲמֶה*), פ״ע, היה חלש, היה רפה. הֶעֱמָה*, החלש.

עָמוּד, ז, (ר׳ עמודים), גליל עבה בעץ או באבן או מברזל וכדומה שמעמידים בבנין; בשען, כפעד בבנין; בטה, ביסה; דבר דמה לעבוד של בנין (עמוד עָנָן, עמוד אֵשׁ); קרן אורה; *גליל העץ שכורכים עליו את הקלף (מגלה או ספר תורה); השלחן שלפניו עומד החזן להתפלל; זרם השתן; רע, הצואה שבגוף; קנה העולה מתוך צמחים ירוקים (בצלים וכיו״ב) כשמזקינים ובראשו תרמיל ובו זרע הצמח (ר׳ עמד); ⁰שלחן הכתיבה, מכתבה; עבר אחד של דף בכתוב או בדפוס; צד אחד בכתוב בספר התורה.

— עַמּוּד הַשַּׁחַר*, ז, אור הבקר.

— עַמּוּד הַיְמִינִי*, תאר ככוד למי שהוא העקר ושהכל נשענים עליו.

— וָיו הָעֲמוּדִים⁰, ז״ר, כינוי לאות ו׳ הנכתבת ברבים מספרי התורה שהסופרים סדרו כתיבתם באפן כי ראש כל עמוד (חוץ מאחדים יוצאים מהכלל) תמצא בלה המתחילה באות ו.

עֲמוּדָה⁰, נ, טור או חלק מעמוד של דף בכתוב או בדפוס המחלק באורכו לטורים.

עָמוּם*, ת, מכסה באפר להקטין אשו (גחלת); לא ברור, בהה (קול).

עֲמוּם*, ר׳ עמעום.

עָמוּם, ת, בלא, מעון; נשיאה; *(־בלשונו), ככד פה ולשון.

עָמוּק, ר׳ עמק.

עֲמוּר*, ז, קשירת התבואה הנקצרה בעבדים: העבדה, השתטשות והוצאת תועלת באיש בעבודה.

עֲמִידָה*, נ, כצב העומד, עמדה; תקומה, בעמד חזק; תקף, חוק; ר׳ עָמָד; ⁰תפלת שמונה עשרה.

— אֵין עֲמִידָה לְרֶגֶל*, בשני בשיכון: אין תקוה לעולם.

עָמִיל*, עמה עשויה מעטילף; סוכן של בסחר; סוכן נוסע מצד בית מסחר לבבירת סחורות.

עֲמִילָה*, נ, עֲמִילָן*, ז, אבקה מיצאה מניזני חטים או מחשוחי אדמה ובבלילה בבים ישתמשו בה לְדֶבֶק ולנהוג לבגים; בצק שהטבחים מכסים בה את הקדירה לשאב את הַוהמה.

עֲמִילָה*, נ, פעלת העומם והטוען.

עֲמִיק⁰, ת, עמק, שפל יותר מכמה שבסביב לו; נסתר, נעלם; לא ברור, לא מובן.

עֲמִיר, ז, צרור שבלים, אלמת שבלים; *חציר לבהמה; קש תלתן.

עֲמִית, ז, (כ׳ עֲמִיתִי; רעית, ידידות; בע, חבר; ⁰חבר בחברה מדעית וכדומה.

עמל (עָמַל, יַעֲמֹל), פ״ע, (־ב־), יגיע, עבוד עבודה מיגעת. עָמַל, יגע, הוגע; ⁰הוזה התעמלות, הרגל בתרגילי התעמלות. הִתְעַמֵּל*. עבוד עד להתעיפות; יגוע, עיף; האבק, התנושש, התחנך בתנועות הגוף.

עָמֵל, ז, עובד עד לעיפה; איש צר ובציק; איש עוף ויגע מרב עבודה בבלי להשיג מבקשו.

עָמָל, ז, (ס׳ עֲמָלִי), עבודה כבדה, יגיע בשם; מה שנרכש בעבודה; פרי, שכר, גמול עבודה;

צרה, בצוקה; שקר, כזב; עֲוֹלָה.

עִמְלַ״פ, ר״ת, על מנת לקבל פרס.

עִמָּם (עָמַם, יָעִם), פ״י, הכהה, הקדר, שים חשך על־; הַכְבֵּד, הקשה; החר מאש, קדוה מאש; *פ״ע, כהה, קדור, התכסה חשך; (קול), ה״וי. לא ברור; (הֶהָלִים־) הדול מבעי, קרוב לכפות. עַמָּם*, פ״ע, כהה, קדור, התכסה חשך; פ״י, שים משא על־, הַכְהָה, הַקְדֵּר. הֶעָם, חשוך, קדור, עשה חשך.

עָמָם*, ז, (ר׳ עֲמָמִים), בן נכר, לא יהודי.

עַמְמִי*, ז, בן נכר, לא יהודי; °אוהב את עמו; איש שיש בו סגלות העם; ת, של העם; של הבון העם.

עֲמָמִים, ר׳ עָם.

עִמֵּם (עָמַם, יַעְמֵם), פ״י, נשוא משא, טען; הענק, הת ל־. עִמֵּם*, שים משא על־, הכבד. עָמוּם*, היה טעון ב־. הֶעְמֵם, טען, שים משא על־.

עֹמֶס*, ז, משא שאדם יכול לעמס על עצמו או שיכול לתפס בשתי ידיו.

עִמְעוּם*, ז, הקדרה, קדרות; נטיה נדרך שובה.

— הֲלָכוֹת שֶׁל עִמְעוּם*, הלכות מסקנות שיש לדון עליהן כדי להחליט; הלכות שאין להן טעם ברור (?).

עַמְעַם*, פ״ע, הַכְהָה; העלם עין, עשה עצמו כלא רואה; התעורר; התאסף ודון בדבר; הַסְכֵּם וְהַחְלֵט.

עִמֵּץ* (עָמַץ, יַעְמֹץ*), עַמֵּץ*, פ״י, עצום, סגור עינים בדחיקה; אטץ. הִתְעַמֵּץ*, הסגר (העינים) בדחיקה.

עמק (עָמַק, יַעֲמֹק), פ״ע, היה שפל ומורד יותר ממה שמסביב; היה נעלם וקשה להשיגו; *פ״י, השפיל דבר, העמק. הֶעְמֵק, יהוד משה, הרחק לרדת למטה; הַסְתֵּר, הצפן; השפיל והוריד דבר למטה. הִתְעַמֵּק°, שקוע במחשבות, הרבה להשוב.

— הַעֲמֵק עֲצָה*, הרבה עצות ותחבולות.

עָמֹק, ת, (נ׳ עֲמֻקָּה, ר׳ עֲמֻקִּים), שפל יותר ממה שמסביב לו; שקוע; נסתר, נעלם; (בצבעים), חשוך, כהה.

— מַיִם עֲמֻקִּים, ז״ר, מים שנבצאים בעמקי האדמה, מי בצולה, מים רבים מאד בנבה.

— קוֹל עָמֹק°, ז, קול חזק ועבה.

עָמֵק, ת, (עִבְרִי שָׁפָה), לא ברור, לא מובן.

עֵמֶק, ז, (ר׳ עֲמָקִים), ס״ר עִמְקִי, השקיעה למטה משאה סני דבר; מדת השקיעה למטה.

עֵמֶק, ז, (ר׳ עֲמָקִים, ס״ר עִמְקֵי), בקעה, בקום שפל, שפלה (הפך: הר); כבר גדולה בבישור; *עיקר הדבר ויסודו.

עַמְקוּת°, נ, תבונת דבר שהוא עמק.

עֶמְקִי*, עֲמֻקִי*, עֲמֻקִּי*, ת, יושב העמק.

— סַנְדָּל עֲמֻקִּי*, ז, מין סנדל רחב שיושבי העמק שמים על רגליהם בשני הטיט והבץ.

עַמְקָן°, ז, איש טרחה לחשב, איש משקיע את עצמו במחשבות.

עֶמְקָן*, ז, ר׳ עקבן.

עמר (עָמַר, יַעֲמֹר*), פ״י, אסוף הטרים, ערום, צבור. עֲמַר, קשור אלמות ועטרים, קבץ שבלים לאלמות; ערום, צבור. הִתְעַמֵּר, (־בְּ־), התנשא על־; בבוש, שעבד; עשה סחורה ב־.

עֲמָר, ז, (ר׳ עֲמָרִים), צרור שבלים, אגדה, צבת, אלמה; מדת תבואה, עשירית האיפה.

— סְפִירַת הָעֹמֶר, נ, הספירה שסופרים בתפלה את הימים היום מראשית חג הפסח, מיום הקרבת העמר של התבואה החדשה בבית ה׳, עד חג השבועות.

עמ״ש, ר״ת, עין מה שכתב, מה שכתבתי; עד מאה השנים.

עִמֵּת*) הֶעֱמַת*, חבר; עשה לחבר ורע.

ע״נ, ר״ת, ענמת נפש; עורת נשים.

עָנָא*, ז, צאן, עדר צאן.

עַנָּאָה, ר׳ לְעֻפָּה.

עִנָּב (עֲנָבִי*, יַעֲנֹב*), ס״י, רבוס, קשור על ידי לולאה בלי הדוק באמן שיהיה קל לפתח.

הָעֲנָבִי*, ענוב.

עֲנָב, (נמצא רק פעם אחת במקרא ביחיד, דברים לב, יד), ז, (ר׳ ענבים, ס״ר עִנְּבֵי), פרי הגפן; אשכול עֲנָבִים; גרגר פרי הגפן; *גרגר פרי השיח; תפוח העור בעין גרגר שעורה שעולה על עפעף העין.

אשכול ענבים

— **בַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר**, נמשל לדבר יקר הנצאות שלא קוו למצא באותו מקום.

— **רִשְׁעֵי עֲנָבִים***, **פְּרִיצֵי עֲנָבִים***, ענבים רעים שאינם בשלים והם תמיד בסר.

עֲנָבָה*, נ, גרגר ענב או של פרי שיח או של תבואה; יבול.

עִנְבוֹל*, **עֲנָבֶל***, ז, קנה של מתכת וראשו ענל ועבה כענב שעשוי לקשקש בווג, לשון הסעטון.

עַנְבָּר, ז, טין חמר שרף נותן ריח טוב בהשחקו או כשישיטוהו על האש[1].

(ענג) עָנַג*, ס״י, הרגל בתפנוקים ובנעיטות החיים; (־הַשַּׁעֲר), החליק, רכך. **עֹנֶג**, התרגל בתפנוקים ובנעימי החיים; **הִתְעַנֵּג**, התעדן בשלוה ובנעיטות החיים; **הִתְעַנֵּג** כילד על אביו לבלא הפצו; היה מְפֻנָּק; רכוך בשיחה.

עֲנָגָה, נ, התכוגה להשב את עצמו לשפל בבעלה כנגד בעלת אחרים (הפך: נאוה);

עָנֵג, ת, (נ׳ עֲנֻגָּה), מְפֻנָּק, רגיל בנעימות החיים ובתפנוקים; מתחטא.

עֶנֶג, ז, נעימות החיים, עדנה, הנאה ותענוג.

— **הֵיכָלֵי עֶנֶג**, ז״ר, היכלות מלאים בנעימי החיים.

ענד (**עָנַד**, **יַעֲנֹד**), ס״י, קשור חשב (תכשיט), קשור וחזק בסביב.

ענה (**עָנָה**, **יַעֲנֶה**), ס״י, השב דבר על שאלה; השב דבר למדבר; דבר נגד דברי אחר; מלא חפץ השואל; הרם קול בדבור או בשיר; קריא קריאת שפחה; (בּ־) העיד; הוה דעתו על אחר; החל לדבר; התחנה, שנוק, חדל מדבר; היה נדכה ושחוח! התענין כ־; עמל, יגוע. **הַעֲנָה**, מצוא תשובה, קבל מענה; מצוא המשבה וקבלת בקשה או תפלה; היה נדכה ושחוח; *קברע, הכנע; ענד בדעת תוין לדבר. **הֶעֱנִי***, היה לעני. **עֲנֵה**, לחץ, הצר; צער, סנף; תת לצום ולהתענות; אנס (אשה למשכבי זמה); שיח, זמר בבקהלה; *עקם, עקש; קונן קינה על מת בבקהלה. **עֲנָה**, היה כצרה וצוקה; סבול יסורים יצער. **הַעֲנָה**, יסר, הצק, הצר; היה שבה; הכסב (קהלת ה. יט.) עשה לעני ודל. **הַעֲנִי***, עשה לעני ודל. **הִתְעַנֵּה**, הכנע, נשוא ציר ומצוקה; *צום.

— **עֲנֵה דִין***, דחה דין לאחר זמן.

— **נָעֲיתִי לָךְ***, בטוי לאמי: השאתי בדברי והנני מבקש סליחתך; סליחה!

עָנִי, ת, (ר׳ עֲנִיִּים), שפל רוח, שוא נאוה; נוח, סבלן; מעביר על מדותיו; נדכה, שחוח; ישר, תמים.

עָנוּב*, ת, קשור בלי הדוק באפן שקל לפתח.

עָנוּג*, ז, תענוג; ענג, תפנוק; פלפול בקריאת; רכוך בשיחה.

עֲנָוָה, נ, התכוגה להשב את עצמו לשפל בבעלה כנגד בעלת אחרים (הפך: נאוה);

[1] ענבר amбра, Ambra, ambre, amber

רוח חבלה ורחמים.

עֲנָוָה, נ, ענין, דבר (תהלים ט״ה, ה׳, ילין).

עַנְוִי*, ז, הצקה, סנוף; מניעת צרכי הגוף; עזרות קינה בתקהלה על מת.

— עַנְוֵי הַדִּין, ז, הכשכת ספק הדין, אחור ספק הדין.

עָנִין*, ז, הכתה בענגים לקסם על פיהם.

עִנְיָן*, עֶנְיָן*, עֲנָן*, ר׳ ענותן.

עָנוּשׁ, ז, מי שענשו אותו, מי שקנסו אותו.

עֲנוּת, נ, לחץ, צרה, מצוקה.

עַנְוְתָן*, עֲנוּתָן*, עִנּוּתָן*, עַנְוָן*, עֶנְוָן*, עָנָן*, ז, שפל רוח, ענו באר, שונא נאוה, נוה וטוב המזג, סבלן, מוחר על שלו; (הסך: קפ״ן).

עַנְוָתָנוּת*, נ, שפלות הרוח; סבלנות; שבע הענותן.

ענט״ר, ר״ת, על נשילת ירים.

עָנִי, ת, נ׳ עָנִיָּה, ר׳ עֲנִיִּים, עֲנִיּוֹת), דל, רש, חסר כל; בסכן, אמלל, נדכה, איש צר ומצוק; ישר, תמים; עָנִי, שפל רוח.

— עֲנִי חָשׁוּב כְּמֵת*, מבטא עמני ידוע לאבר: עני דומה למת.

— אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת*, כשל עמני לאבר: הכסיל הוא האמלל והעני ביותר.

— מַעֲשֵׂר עָנִי*, ז, המעשר שהיו מפרישים בני ישראל בארץ ישראל פעם בשלש שנים להלקו לעניים.

עָנִי, ז, (בהפסק: עָנִי, כ׳ עָנְיִי), צרה, מצוקה, לחץ; ⁰עניות, דלות, חסר-כל.

— לֶחֶם עֹנִי, לחם עניים, כנוי למצות שאוכלים בני ישראל בפסח.

עֲנִיָּא״, ת, עני, דל, רש.

— בָּתַר עֲנִיָּא אָזְלָא עֲנִיוּתָא*, (הָעֲנִי הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הֶעָנִי), מבטא כשל לאבר: במקום צרה אחת נוספת ונספחת עוד צרה שניה.

עֲנִיבָה*, נ, קשור בלי הדוק שקל לפתח אותו; מין תכשיט עשוי בסרטים בדמות עניבה או כענק על הצואר.

עֲנִיָּה*, עֲנִיָּה*, נ, תשובה, סעלת העונה.

עֲנָיָו, ר׳ עָנָו.

עֲנִיוּת*, עֲנִיוּתָא״, נ, דלות, ריש, חסר־כל; כילות, קמצנות.

— אֵין עֲנִיוּת בְּמָקוֹם עֲשִׁירוּת*, מבטא לאבר: אין מקבצים בעניים ובעסקים נדולים שהשקיעו בהם הרבה כסף

— לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי⁰, לפי דעתי קלת הערך (בלשון ענוה).

עֲנָיָן, ז, (ר׳ עֲנָיָנִים⁰, עֲנָיָנוֹת*), עמל נפש, דאנה; דבר, חפץ, עסק; דבר סבוך; *טעם; עצם הדבר ותכנו; הוראה; ⁰דבר לוקח את הלב.

— שֶׁבְּעֲנָיָן, הנוגע לדבר המדבר בו.

— מַעֲנָיָן לְעֲנָיָן בְּאוֹתוֹ עֲנָיָן*, עבור מענין אחד, שמדברים על אודותיו, לענין שני שאין לו שיכות לענין הראשון.

— דָּבָר הַלָּמֵד מֵעֲנָיָנוֹ*, דבר שאפשר להוציא על פי התכן של הדברים (אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן).

— אִם אֵינוֹ עֲנָיָן לָבָאן תָּבוֹא עֲנָיָן לְמָקוֹם אַחֵר*, אם על פי קשור הדברים אין מקום לאיזה מבטא שבתורה באותו ענין המדבר עליו באותו פסוק, צריך לאמר שהוא שיך למקום או לענין אחר (אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן).

עֲנָיָן⁰, ס״, עורר את העניין אצל־, גרום להשוטת לב אל־. הִתְעַנְיָן⁰, מבוא הפץ ועניין בדבר לשעות בו.

עָנִיץ*, ר׳ אניץ.

עֲנִישָׁה⁰, נ, סעלת העונש והמוסר.

(ענן), עָנַן, פ״י, כסה בעננים. עוֹנֵן, כשף,

קסום בענגים. הַעֲגָן*, כמה בענגים, העיב.

עֲגָן, ז, (ס׳ עֲגָנִי, ר׳ עֲגָנִים), עב, קבוץ אדם הנראים ברקיע השמים או המכסים אותו; אַד, טפות מים דקות וזעירות מאד העולות מן הבים.

— אוֹר הָעֲגָן, ז, (כמליצה), ברק.

— עֲגָן שֶׁל צְפָרִים*, ז, להקה צפרים גדולה, קבוץ גדול של צפרים.

עַגָּה, ר׳ עוגה.

עֲגָנָה, נ, קבוץ ענגים.

עֲגָנִי, ת, (ר׳ עֲגָנִים), קרא, הנוטה אחרי ששת ענן בן דוד ביסד כת הקראים.

עָגָף, ז, (ס׳ עָגְפִּי, ר׳ עֲגָפִים, ס״ר עַגְפֵי), בד העץ היוצא מהגזע והוא מכסה בעלים, זמורה, דליה; *גדול מַדְלֵדל; חלק מדבר, סניף.

עֲגָף, ז, קבוץ ענפי העץ יחד.

עָגָף, ת, מלא ענפים, בעל ענפים רבים.

ענק (עָנַק, יַעֲנֹק), פ״י, הַכּת־ סביב, הקף כענק על הצואר; *התחופס למעלה באויה דבר. הַעֲנֵק, (י״ל), ת׳ מתנה; *ענוק.

עָנָק, ז, (ר׳ עֲנָקִים, ס״ר, עֲנְקֵי), גבור כח, בעל קומה גבוהה מאד; מחרוזת אבנים שובות לתכשיט על הצואר; (ר׳ עֲנָקוֹת), תכשיטים לצוארי הנמלים; *על עשוי עור שנותנים על צואר הסוס או הפרד לקשר בו עגלה.

עֲנָק*, ז, מתנה שנותן האדון לעבדו בצאתו לחפשי מכנו, הענקה.

עֲנָקִי*, ת, גדול מאד.

עֲנַקוּקָלָה*, נ, נגיר ענק קטן לפני התפתחו; נגיר ענק שנפצד ויבש לפני התפתחו.

עֲנָקֻל*, ז, ר׳ אנקל.

עֲנָקְמוֹן*, ז, גדול אנשים נבהי קומה.

ענש (עָנַשׁ, יַעֲנֹשׁ), פ״י, יַסּ; השל קנס; השל פרעונות על החוטא. הֶעֱנַשׁ, הכרח לשלם קנס; *קבל פרעונות על מעשה רע.

עָנֶשׁ, ז, נטול רשע, נטול מעשה רע; גם; *חטא, מעשה רע הראוי לעונש.

— אַיִן עוֹנְשִׁים אֶלָּא אִם כֵּן מַזְהִירִים*, אמרת חק יהודה לאמר: אין עונשים אדם על שעבר עברה אם לא הזהירוהו מקדם שלא יעשה.

ע״ם, ר״ת, עד סוף; עשר ספירות (בקבלה); על סמך.

(עסה*) עָסָה*, פ״י, החוק, להוץ, סחוט והוציא מ״ז; הַכרח על ידי להץ; שים קצה בפיו וותדים.

עֶסָּה*, נ, קצה נלוש בפים; בל הבצק העלוי בפעם אחת; הבצק המוכן לאפות; עסלת העבבים או פרי אחר או ירקות שנפרט המשקה שלהם (רש״י בשם משה מרומאט קדושין ע״א ע״א); כנוי למשפחה שאין לה ספר יחס ויש בה נשואי תערבות אסורים.

עִסּוּי*, ז, סחיטה, לחיצה להוציא מ״ז.

עָסוּק*, ת, טרוד, עמוס בענין ועסק.

עִסּוּק*, ז, טרדה, התעסקות ב״.

עָסִיב, ז, (ס׳ עָסִיבִי), עיין פרי, גוזל היוצא מפרי בסחיטה; כנוי מליצי ליין; יין שלא תסס.

עֲסִיסִית*, נ, (ר׳ עֲסִיסִיוֹת*), ר׳ עסיסית.

עָסִיק*, ז, שרשור, תלונה, תביעה, הריבה.

עסס (עַס, יָעֹס), פ״י, להוץ, דחוק, עַסה. (טלאבי ג. כא).

עֲסָסִית*, נ״ר, התוכית בצק קטנות ששמים בסרק; נגיעי הטה בתושים בעט למאכל.

עסק (עָסַק, יַעֲסֹק), פ״ע, שעה ב״, מלא ידיו בעבודת; הטרד בענין או בעשית רב״; סחור בספר. הַעֲסָק, בשוך תשומת לב, טשוך עין; גרום להיות עסוק בדבר; פ״י הפץ וענין, עַנין; נתון עבודה ועסק לאחרים. הִתְעַסֵּק*, עסוק, היה טרוד בענין או

בעשית דבר; שים לבו אל־, עמול ב־; עסוק בדבר סתם בלי בונה לאיזו תכלית מעשית; סחור מסחר; התעכה.

עֶסֶק*, ז, (ר׳ עֲסָקִים*), משא ומתן, מסחר וקנין; ענין; טרדה בדבר; עיעור, מעונת ותביעות; רעש חוגנים.

עָסַק*, ת, מתעסק, עוסק בדבר.

עַסְקָה°, (עִסְקָא°), נ, מסחר; סחורה; מסחר בשתפות בין שתפים שהאחד נותן הכסף הדרוש והשני עוסק בו; °בית על כסף שטלוים בהתר עסקה, ר׳ התר עסקה.

-- הֶהָתֵר עִסְקָה°, ז, דרך לקנת רבית על כסף שטלוים בלי אסור בהחשב הכסף הנתן בתור חלק העסקה, והרבית בתוך הדמים.

— שְׁטָר עִסְקָה°, ז, שטר הנתן על הלואה כזו הנזכרת לעיל ב„התר עסקה״.

עַסְקָן*, ז, איש מעשה, איש מתעסק בדבר וענין בשקידה והתמדה; עושה נסיונות; מתבונן בעניני הטבע.

— עַסְקָן בְּדָבָרִים*, ת, חוקר ומתבונן בעניני הטבע.

עַסְקָנוּת°, נ, טבע איש מעשה, טבע העסקן.

עַסְקָנִי°, ת, מתעסק, עושה כ־; שדרכו לעבד.

עֶסֶר״, עשרה.

ע״ע, ר״ת, עבד עברי; עובר עברה; עד עולם; עד עתה.

עע״א, ר״ת, עובדי עבודת אלילים.

עע״ז, ר״ת, עובדי עבודה זרה.

עער, ר׳ ערר.

עָף, ז, בעופף; כפול, טָפֵל (זכריה ה. א.).

*ת, מתלקח ומתלהב; מתאדה.

ע״פ, ר״ת, על פה; על פי; ערב פסח.

עפב״ד, ר״ת, על פי בית דין.

עפ״ד, ר״ת, על פי דרך; על פי דין.

עַפּוּי*, ז, בחפה וסחרה על־; עיפות(?).

עִפּוּל*, ז, דהיקה והתאמצות להוציא רעי.

עֲפוּשׁ*, ז, מעין טחב לבן העולה על הנוזל במקום הרקב או הלחלוחית; °מנפה, דבי־.

עפ״ז, ר״ת, על פי זה.

עֵפָץ*, ז, (ר׳ עֲפָצִים*), מין דג קטן.

עֲפָר°, ת, עף, מתאדה, עולה באד, מתהפך לאד ונעלם.

עָפִיץ*, ת, דבר ששטו בו ביץ העפין; °ששעטו מריר ומבוין.

עפ״ר, ר״ת, על פי רב.

(עפל) עָפַל°, פ״י, חזק, הקשה. עָפוּל, התגדל, התגאה. הֶעְפֵּל, הזן, טלא את לבו לעשות; העז, החצף.

עָפָל, ז, תל; מגדל גבוה; מבצר חזק; חלק מהעיר ירושלים (דרומית מזרחית).

עֲפָלִים (או: עָפָלִים), ז״ר, טחורים.

עפ״ם, ר״ת, על פי סוד; על פי סדר.

עַפְעַף°, פ״י, הניע העפעפים במהירות.

(עפעף) עַפְעַפִּים, ז״ר, כפויי העין שבקציהם הריסים; כנוי לעין בכלל.

— עַפְעַפֵּי שַׁחַר, ז״ר, קרני אור השחר.

עָפְעֵף*, ז, (ר׳ עֲפָצִים*), כעין אגוז קטן עולה בעין האלה ששמים אותו בדיו ומעברים בו עורות [1]).

עפק (עָפַק*, יַעְפֹּק*), פ״י, הבק, נפף,

(עפר) עָפַר, פ״י, השלך נושי עפר וארכה; השלך אבק עפר על דבר. הִרְעַפֵּר*, התגלגל בעפר, התכסה בעפר, התפלש בעפר.

עָפָר, ז, (פ׳ עֲפָר, פ״ר עֲפָרוֹת), כלל גרגיר חמר הארטה; אבק; אבקה; אדר; מעפר

[1]) עפץ чернильный орех Gallapfel, noix de galle, gallnut

האדמה; כנוי לשפלות וקטנות הערך.

— מִי יַגֵּלָה עָפָר מֵעֵינֶיךָ!*, (לבת), מי יתן והיית חי וראית דבר זה.

— עָפָר לָבָן*, ז, שדה שאין בו עץ.

— עָפָר אֲנִי תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלָיו*, מבטא של הכנעה גמורה.

עָפִי[ם], ת, שֶׁעָנוּ כעין העפר.

עָפָר, ז, (ר׳ עֲפָרִים), צבי רך, בן אַיָּל; *בחור, איש צעיר וחזק; צעיר ויפה.

עפ״ר, ר״ת, על פי רב.

עַפְרָא[ר], ז, עפר.

— עַפְרָא לְפוּמֵהּ*, עפר לפיו! ראוי לסתם את פי המדבר בעפר (לשון קללה לכי שמדבר רע, ביחוד על אלהים או על התורה וכדומה.

— כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא*, כעפר הארץ, כעין וכאפס.

עֲפָרָה[ע], נ, צביה צעירה; עלמה צעירה יפה.

עַפְרוֹן[ע], ז, (ר׳ עֲפָרוֹנִים[ע]), עט עופרת, כעין בקל עץ דק ובתוכו טוש דק כבלילת אבקת בתכת לכתב בו.

עֲפָרוֹנִי[ע], ז, בין עוף, חונה [1].

עפרוני

עַפְרוּרִית*, נ, אבק עפר ונרגרי הול הנופל מן התבואה בהַבָּרָה.

עַפְרֶן*, ז, בין אבן טובה [2].

עַפְרַת, ר׳ עופרת.

(עפש*) עָפַשׁ*, ס״ע, התכסה בעפוש, התכסה בטחב הרקבון. הִתְעַפֵּשׁ*, עפש.

עָפָתָה, ר׳ עיפה.

[1] עפרוני жаворонок, Lerche, alouette, lark

[2] עפרן корунд, Korund, corindon, corundum

עַץ, ז, (ר׳ עֵצִים), אילן, צמח בעל גזע חזק וענפים רבים והוא מתקים שנים רבות; קבוץ העצים; חמר העץ לכלים ולבנינים; קורת עץ לתליה; *גזע צמחי, עצה.

עץ

— עֲצִים, ז״ר, עצי שרפה.

— עֵץ הַדַּעַת[ע], ז, (אָבוֹל עֵ[ע]), כנוי ללמוד חכמה.

— עֵץ חַיִּים, ז, יד החנית, נצב החנית.

— עֵץ יַעַר, ז, אילן פרק שאינו נותן פרי.

— עֵץ מַאֲכָל, ז, עץ פרי, עץ שפריו הוא למאכל.

— עֵץ מָוֶת*, ז, עץ יבש, עץ שאין בו להות.

— עֵץ פָּרוּר*, ז, כף גדולה לבדוק הקדירה ולהריק בה מטנה.

— עֵץ פְּרִי, ז, עץ מאכל, עץ שפריו הוא למאכל.

— עֵץ שֶׁמֶן, ז, זית היער; עץ נותן שרף.

ע״צ, ר״ת, על צד.

עצב (עָצַב, יַעְצֹב), ס״ו, הכאב לב, דאבה. הֶעְצִב, הצטער, הֻטלא יגון; הֻנגע, הבחק. עָצֵב, יצור, עשה; תת צורה לדבר; הפוך ישנה דמות דבר; הכאב לב, עורר יגון; הכעס; *בתוה והישר את אבני הנוף; חבש תחבשת. הֶעָצֵב, הכאב לב, הכעס; ציר, עשה תמונה ודמות. הִתְעַצֵּב, כעוס, התקצף, חרה אף; *היה טלא עצב.

עֲצֵב, ז, (ר׳ עֲצֵבִים), כאב, מכאוב, מצוקה; רגז; עמל, טרח; דאגה; דבר הבא בעמל ושרש; *גיד, ערק ההרגשה.

עֶצֶב, ז, כאב, רגש החולה הדואב; צער, יגון; ספל, אליל.

(עֶצֶב) עֲצַבִּים, ז״ר, ספל, אליל.

עֵצֶב, ז, (ר׳ עֲצַבִּים), עֵטֶל, עובד אדמה; עני וגבה רוח (ישעיהו נח, ג).

עָצֵב*, ת, מלא יגון וצער, מצטער, נוגה; כבוש, דחוק; מצטמצם, לא מרחב.

עֶצְבָּה*, נ, מכסה עור לאכף או לסוס; טפח שלחן מעור (?).

עַצְבָּה*, נ, עבודה הכרחית; עבודה יוצאת מן הכלל או מן הרגיל.

עָצְבוֹן, ז, (ס׳ עַצְבוֹנִי), כ׳ עַצְבוֹנִי), צער, דאגה; עפל, טרח.

עַצְבּוֹן*, ז, (ר׳ עַצְבּוֹנוֹת*), מין קוץ.

עֲצֻבוֹת*, נ, צער, יגון.

עַצְבוּת^{0}, נ, טרה שחורה (מחלה).

עָצְבִּי^{0}, ת, טהיר לכעס; איש שעצביו מתרגזים מהר ועל נקלה; מתרגש ביותר.

עַצְבָּן^{0}, ז, בעל טרה שחורה, איש חולה בטחלת העצבות.

עַצֶּבֶת, נ, (ס׳ עַצַּבַת, ר׳ עַצְבוֹת), כאב לב, צער; יגון, תוגה.

עצה יָעֲצָה, פ״י, סנור, עצום (עינים).

עָצָה, ז, החליה התחתונה שבשדרה; חוט השדרה.

עֲצָה, ש״ק, קבוץ עצים; (ירמיהו ו, ט); *קצה נוץ השבלים הנשאר מחבר לאדמה אחרי הקציר; התבן של מיני הקטניות, נבעולי הקטניות.

עַצָּה, נ, (ס׳ עֲצַת, ר׳ עֲצוֹת), פ״ר עֲצוֹת), מזמה, תחבולה; בינה, תבונה; מחשבה, רעיון; הבעת דעת איש באיזה ענין לחברו למען ידע איך להתנהג בענין ומה עליו לעשות או לא לעשות.

— **גְּדוֹל הָעֲצָה**, יועץ חכם.

עִצְרִי^{0}, ר״ת, על צד היותר טוב.

עָצוּב, ת, נעצב, מלא עצב וצער, נוגה.

עָצוּם, ת, חזק, רב כח; רב, רב המספר; סמוך ודבוק אחד לשני; בעל ריב, בעל דין (משלי יח, יח); ר׳ עֲצָמָה.

— **עֲצוּמִים**, ז״ר, כח, יכלת.

עָצוּם*, ז, תקף, חזק, כח; עצם ה״, גופו של־; הכשחה חוקה לתשלומים כשיתבלא תנאי שהתנה.

עֲצוּמָה, ר׳ עָצְמָה.

עָצוּר*, ז, עוצר הענבים, או הזיתים וכיו״ב.

עָצוּר, ת, כלוא; *שאסור לעבד בו (זבן).

— **עָצוּר וְעָזוּב**, הכלוא בבית והמשלח לנפשו (?); עבד ובן חרים (?); בן אותו שבט שיש לו זכות מחפה והנכרי שאין לו זכות זו (?).

עָצוּר*, ז, ר׳ עצירות; סחיטת היין מן הענבים; אשכול העומד להסחט.

עֲצִירָה*, **עֲצִירוּת***, נ, עצבות, עצב.

עֲצִירָה^{0}, נ, (ר׳ עֲצִירוֹת עֵינַיִם^{0}), סנירת עינים.

עָצִיץ*, ז, כלי חרס לנטיעת פרחים; כוס, נביע; גרף.

— **עָצִיץ נָקוּב***, ז, כלי חרס לנטיעת פרחים שיש נקב בהחתיתו.

— **עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב***, עציץ שאין נקב בתחתיתו.

— **שָׁתָה בְּעֲצִיצוֹ***, שתה מכלי מאום שכחר בו (משל על האונס נערה שהוא מחיב לשאתה לאשה על כרחו).

עֲצִירָה*, נ, מעצר, מסריע, מהסם; מחלת אשיטת בני המעים; סחיטה, הוצאת נוזל מדבר על ידי לחיצה.

— **עֲצִירַת גְּשָׁמִים***, בצ״ר, חסר גשמים, העדר גשמים.

עֲצִירוּת^{0}, נ, (מחלה), אשיטת בני המעים מעשית צרכים (הפך: שלשול).

(עצל) הָעֲצַל, התמהמה, התרפה במלאכתו.

הִתְעַצֵּל*, הֵעצל.

עָצֵל ת, (נ׳ עֲצֵלָה), מתרפה בטלאכתו, אינו חפץ לעבד.

עָצֵל[1] ז, מין חיה מטשפחת היונקים הולכת ומטפסת אט׳).

עצל

עַצְלָה, עַצְלוּת, נ, טבע העצל, חפיק ידים, מבלי עבודה.

— לֶחֶם עַצְלוּת, לחם חנם, לחם בלי עמל כפים; לחם לחץ מרפיון ידים.

עַצְלָן*, עֲצַלְתָּן*, ת, (נ׳ עַצְלָנִית*), עצל, חובק ידים, הולך בטל.

עֲצַלְתַּיִם, זוגי נ, עצלות, עצלה, הבוק ידים, ישיבה בטל בלי עבודה ומעשה.

עצם (עָצַם, יַעְצֹם), סעו׳י, היה חזק, היה טוצק ועצום; היה הרבה, רבה לאין מספר; סגור בדחיקה (עינים). עָצַם, סגור עיני אחר בחוקה; שבר עצמות, סצח עצמות. הָעֲצֵם, הרבה, הכבד הטספר; *סגור, דבק היטב; החזק, אטץ. הִתְעַצֵּם*, ריב והתקושט בעקשנות; התנכח בטענות; התערב, בירר, התחרה עם איש בענין שאם יצא הדבר לפי מה שחושב האחר ישלם לו השני קנס קבוע; הסכיר, הרבק היטב; התקשר עם׳; היה לעצם, היה קשה כעצם.

עֶצֶם, נ, (ר׳ עֲצָמִים, נס עֲצָמוֹת, ס״ר עַצְמוֹת), חלק האברים הקשה בגוף האדם והחי; עקר הדבר ויסודו; גוף; *חזק.

— עֶצֶם הַיּוֹם, עקר היום.

— עֲצָמִים, עֲצָמוֹת, כל אברי הגוף.

— עַצְמִי*, אותי; עַצְמְךָ*, אותך; עַצְמוֹ*, אותו, וכן הלאה.

— בְּעַצְמִי*, (בְּעַצְמִי), אני ולא אחר. בְּעַצְמְךָ*, (בְּעַצְמָךְ), אתה ולא אחר וכו׳.

— בְּעֶצֶם*, בעקר הדבר, באמת, אכן.

— כְּשֶׁהוּא לְעַצְמוֹ, אם מבישים על דבר זה רק בנוגע לו.

— מֵעֶצְמוֹ, מבלי עוררות או עזרת אחרים.

— מֵעַצְמִי*, מֵעַצְמִי אֲנִי*, רק מבני ולא מאחר.

— בְּפָנַי עַצְמְךָ*, בְּפָנַי עַצְמוֹ*, בפניך אתה, בפניו הוא.

— עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ כְּ־*, התחפש כ־.

— בְּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ*, הוא ולא אחר.

— כָּל עַצְמוֹ*, עקרו של דבר.

— שָׁם עֶצֶם, ז, (בדקדוק), שם לעצם לגוף נמצא (בנגוד לשם מקרה· או שם משפש לדבר הנתפס רק בהחשבה ואינו במציאות).

— שֵׁם עֶצֶם כְּלָלִי, (בדקדוק), שם הנתן לגוף על שם מהותו, צוריתו ושמושו.

— שֵׁם עֶצֶם פְּרָטִי, (בדקדוק), שם מיחד הנתן לגוף נופף על שם הכללי ליחדו ולהבדילו ולהפרידו מכל הנופים שהם מינו.

עֶצֶם, ז, כח, עז; הויה, ישות, מציאות.

עַצְמָאוּת, נ, טבע דבר שהוא עצמי ועקרי; עטידה ברשות עצמו, מעמד של עם, של איש וכדומה שאינו תלוי ברשות או בשלטון אחר.

עָצְמָה, נ, כח, עז, אמץ; אמץ לב ורוח; רבוי, רב הטספר.

עֲצֻמָה, עֲצוּמָה, נ, טענה לחוק דבר, הוכחה ומופת.

עַצְמוֹנִי*, ז, מין צמח קוצי שעליו דומים לעלי ההדס.

[1] עצל тихоход, Faultier, paresseux, sloth

עַצְמוּת, עַצְמִית, נ, תכונת דבר וישותו, הויה, מהות העצם.

עַצְמִי, ת, דבר עקרי.

עצר (עָצַר, יַעְצֹר), פ״י, (יבוא גם עם בְּ־), סגור; אטום; כלוא, חבוש; עכב, מנוע מלכת; משול, שלוט; החזק, הכיל בתוכו; *סחוט טין, זוד; בטל מעבודה. הֶעָצַר, הסגר, הכלא; התעכב במקום, עמוד מלכת הלאה; התאסף, הקבץ; *הסתם הטעים. עָצַר*, מנוע מלכת, עכב; אסף לאספת חג.

— עָצוּר כָּחַ לְ־, יכול.

עָצָר, ז, מטשלה, שלטון.

— יוֹרֵשׁ עָצָר, ז, יורש כסא המלכות.

עָצָר, ז, מטשלה, שלטון; אלטית, שלטון קשה; אשיפה, סגירה.

עֲצָרָה, נ, (עֲצָרֹת), אספת עם בכית ה׳; אספה; חג, יום טוב ושמחה.

עֲצֶרֶת, נ, יום חג ושמחה; היום השביעי של פסח והשמיני של סכות; אספת עם לחג; *חג השבועות.

— שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, ז, יום השמיני לסכות.

— אֲיִיר יָפֶה כְּמַן פֶּסַח עַד עֲצֶרֶת*, סמל למזג אויר נעים ורך כאויר א״י בראשית הקיץ מפסח עד שבועות, היא תקופת הקציר.

ע״ק, ר״ת, ערב קבלן, ר׳ שם.

עָקָא, נ, צרה ומצוקה.

— דָּא עָקָא, זאת היא הצרה, במובן: מזה באה הצרה, זה הוא עקר מקור הצרה והרעה.

— בַּר נַשׁ דְּעָקִין, איש עני ונדכא, איש שצרותיו רבו עליו; איש רע ובליעל המציק לאחרים.

עקב (עָקַב, יַעְקֹב), פ״י, רמה, הונה; אחז בעקב; (־אַחֲרֵי־), הלוך בעקבות זולתו; ארוב ל־; עכור והלוך מסביב; הערם; בטל דבר. עָקַב, עצור, עכב, שים מכשול על דרך; עָקַם, עקש, השה הצדה. עָקוֹב, ר׳ מְעָקֵב.

— הַלָּכָה עֲקֻבֶת (עֲקֻפַת) מִקְרָא*, המסורה מבטלת את חקי התורה.

עָקֵב, ז, (ס׳ עֲקַבִּים, ס״ר עֲקֵבַי־, נם עֲקֵבוֹת, ס״ר עֲקֵבוֹת), אחור, כף הרגל; צעד, מדרך כף הרגל; הרשם הנשאר בקרקע מדריכת הרגל; החיל המאסף למחנה; *חלק הנעל שתחת העקב שהרגל נשענת עליו; אחוריים; מה שנשאר נאחז בשולי הכלי אחרי שמריקים אותו (שמן וכיו״ב); סמן; שאירית; סוף, אחרית.

עָקֵב, ז, הדרך ההולכת בהרים בעקלתון הנה והנה.

עָקֵב, ת, (נ׳ עֲקֻבָּה), כפוף, עקם, עקלקל; עירום, נפחל, נלוז; עקלקל, ההולך וחוזר בהדורים רבים.

עָקֵב, ז, אחור, כף הרגל; אחרית דבר, סוף, תכלית מעשה; נמול, שכר, פרי.

עָקֵב, ט״י, יען.

עֵקֶב, תה״פ, עד הסוף, עד חָטו.

עֲקֵבָה, נ, מרמה, כחש, סלף.

עֲקֻבַּת*, נ, מה שנשאר נאחז בשולי כלי מנולים שהיו בו אחרי שהורק; ר׳ עכבת.

עקד (עָקַד, יַעְקֹד), פ״י, קשור, אסור בהבלים סביב; קשור יד ורגל יחד; *(־מִבַּחַ), עריך, הקם מזבח. הֶעָקֵד*, האסר והקשר בהבלים.

עֵקֶד*, הֶעֱקֵד*, עקור.

עָקֹד, ת, (נ׳ עֲקֻדָּה), שלוא ומנטר, מלא הברברות; (בהמה) שנון קרסוליה משנה מנון כל גופה.

עֵקֶד, ז, אספה, קבוץ.

— בֵּית עֵקֶד בֵּית סָפְרִים, ז, בית אספת ספרים, ספריה, בבליותיקה.

עֲקֵדָה*, נ, קשור; הקרבת קרבן; סמסור העקדה

שעקד אברהם את יצחק בנו להעלותו לעולה (בראשית כ״ב, א׳—י״ט); הסיוט הטעסר כעשה העקדה הזאת.

עָקָה, נ, טוערה, לחץ; *צרה.

— עֶקֶת נָפֶשׁ*, נ, אַבל.

— בְּשַׁעַת עָקְתָא נְדָרָא, בְּשַׁעַת רַוְחָא שְׁטָפָא*, בְּשַׁעַת עָקָה נָדָר, בְּשַׁעַת רָוְחָה שְׁטָפֵהּ*, משל עכטי לאכר: דרך האדם לנדר בשעת צרתו ואח״כ בשירוה לו ישכח את נדרו.

עכ״ה, ר״ת, על קדוש השם.

עָכוּב*, ז, טקום דריסת הרגל.

עָכוּב*, ז, עצם אגדי ספוגי בגן טצוי זרעי הנשם; ⁰טעיל עליון שאין הנשם חודר דרכו.

עָכוּד*, ת, קשור היד והרגל.

עָכוֹל*, ז, טעקש, עקלקלה; בספרי צר על שפת ים; ⁰עצירת רכוש הנתבע הנטצא בידי אחר על ידי בית דין; קו הנוטה בשפת כפיפה ענלנלה.

עָכוּם*, ז, סְעֶלֶת הטעקם, עקיטה.

עָכוּר*, ת, דבר שהוצא טשרשו; עָקַר; טְשֻׁלָּל כ־.

עִכּוּר*, ז, סְעֶלֶת העוקר והנותש; עקירה; כריתת רגלי בהמה טהארכובה ולטטה.

— עִכּוּרֵי קְטָנִיּוֹת*, עֲקוּרוֹת קְטָנִיּוֹת*, עקירת קטניות טהאדטה.

עָכוּשׁ*, ז, ר׳ עקוֹם.

עָכִיב⁰, ת, הולך או עושה טעשיו על פי שטה קבועה טבלי נטות כה וכה.

עֲכִיבוּת⁰, נ, תכונת איש עקיב, הליכה בסדר ובשטר; טערכת ענינים בסדר ישר ועל פי שטה קבועה.

עֲכָדָה*, ר׳ עקדה.

עֲכִימָה*, נ, סְעֶלֶת הטעקם וטעקש.

— עֲכִימַת פֶּה*, עֲכִימַת שְׂפָתַיִם*, נ, דבור, הוצאת קול בהטה.

עֲכִיפוּת*, נ, טרטה, ערטה, סלף.

עֲכִיפִים*, עֲכִיפַיִן*, ז״ר, טקום ענל שהיו בחזירים סביבו את ההוטאים לאות קלון.

— בַּעֲכִיפַיִן*, בתחבולה, בטענות טרטה.

עֲכִיצָה*, נ, נשיכה; דקירה; קטיטת פי בעקצו.

עָכִיק*, ז, מין אבן טובה[1].

עֲכִירָה*, נ, סְעֶלֶת העוקר והנותש; השחתה, כליה; סרוס; הוצאה טטקום לטקום; הסרת דבר טטקומו.

(עכל) הֶעְכֵּל⁰, העקם, היה עקש. עָכֵל*, עקם, עוה; גדור, עשה נדר סביבו; עצור כף על חוב. עָכוֹל, סלף, העקש. הִתְעַכֵּל⁰, התעקם, התעקש, הכף.

עָכֵל*, ז, טקום לשים בו טשא להכביד את האניה; טקוה טים בתחתית האניה; כל קלוץ שבו שטים את הזיתים העופדים לעצירה בשעת השניה; קליעת נצרים לנדור בית הבד(?).

— הֲלַב יוֹדֵעַ אִם לָעֵכֶל אִם לַעֲקַלְקָלוּת*, אטרה על איש העושה איזה דבר ואחרים אינם יודעים לאיזו כוונה הוא עושה לטובה או לרעה.

עֵכֶל*, עֵקֶל*, עֵקֶלֶן*, ת, טי שרגליו עקטות וכפופות.

עֲקַלְקַל, ת, טעקל, נעקש, לא ישר.

עֲקַלְקַלוּת*, נ״ר, עקשות, עקטיטה.

עֲקַלְתוֹן*, ת, נסתל, סחלתל, לא ישר; עיוט.

— דֶּרֶךְ עֲקַלְתוֹן*, בערטה, בעקיפין.

עקם* (עָקַם*, יַעֲקֹם*), ס״פ, עקש, עוה, עקל, נהג לא ישר; כפוף, עשה בצורת קשת; הטה הצדה; הלוך סהור סהור לא בדרך הישרה. עָקוֹם*, היה לא ישר, הַעקש. הִתְעַקֵּם*, התעקש, הלוך לא ישר; הִנצל בתחבולות.

— עָקוֹם אֶת הַדֶּרֶךְ עַל־, *סור טהדרך ללכת אל־.

---

[1] עקיק carneol, Karneol, cornelian

— עָקוֹם אֶת הַחֹטֶם*, הסב את הפנים מטקום טָנוּף.

עָקֹם*, ת, (נ׳ עֲקֻמָּה*), מעקל, לא ישר, נעוה.

עַקְמוּמִיּוּת*, עַקְמוּמִית*, נ, תכונת דבר עקם ולא ישר; טרטה, תחבולות עריכה.

עַקְמוֹן*, ז, עקטוטית; ר׳ עָקטוֹ.

עַקְמָן*, עָקְמָן*, ת, איש שדרכו ללכת בעקטוטית, נוכל, רמאי.

— עַקְמָן וּפַתְלְתֹּל*, נוכל ורמאי, הפכפך ולא ישר.

עָקְמָן*, ז, בנין רחב ידים שבו דרכים עקטות ומסתלות שקשה למצוא בו דרך לצאת ממנו; עקטוטיות.

עַקְמָנוּת*, עקטיטיות, ערטה.

עקף* עָקַף*, יַעֲקֹף*), פ״י, הלוך סביב; השג דבר בעקיפין; הערם, עקב.

— הֲלָכָה עוֹקֶפֶת אֶת הַמִּקְרָא*, ר׳ עקב, הלכה עוקפת את המקרא.

עקץ* עָקַץ*, יַעֲקֹץ*), פ״י, תלוש, קטוף; קצוץ סרי או אשכול מצד העקץ; נשוך; דקור בדברים. הַעֲקִץ*, הרגש דקירה, הדקר.

— עָקְצוֹ וְלֹא יַעֲקֹץ*, משל עכטי על איש שלא הבין, ולא הרגיש את העקיצה שעקצו אותו בדבור.

עָקֹץ*, ז, אבר העוקץ והדוקר (לבעלי חיים); קוץ; חֵדה של טחט; הקצה החד בכלי; בר קטן שעליו תלוי הסרי בעץ; עָצה, החליה התחתונה בשדרת החי; פִּנה, קרן זויח; דד השדים, הבלישה שבקצה השד; זנב; חִדוּד, הלצה חריפה העוקצת את מי שהוא.

— לֹא מַעֲקִצְךָ וְלֹא מַדְבִּשֶׁךָ*, אינני חפץ לא בשוחך שתשיבני אתי ולא בי׳עתך שתרע לי (משל לקוח מטעשי הדבורים).

עָקְצִין*, שם אחת מטסכתות התלמוד.

עקר (עָקַר, יַעֲקֹר), פ״י, נטוש, תלוש דבר משרשו, משוך והוציא דבר בחזקה מתוך*, שָׁרַשׁ; *השחת, כלה; עשה לְעֻקָּר; בטל; שנה; (*אֶת נְגָלָיו*), הבין עצמו ללכת; (*הִיכָּהּ*), העתק דירתו למקום אחר; (*אֶת הַשֻּׁלְחָן*), העתק את השלחן מטקומו; סלק כלי האכל טעל השלחן. הַעֲקַר, הנתש מטקומו, הוצא מ־; הָשְׁחת וכלה. עֲקַר, (בהטה), השחת ואבד; כרות פרסות בהטה מן הארכובה ולמטה; הוציא עם השרש. הַעֲקַר*, פרס, עשה לפרים, לְעֻקָּר. הִתְעַקֵּר*, היה לְעֻקָּר, לא הוליד בנים.

— עוֹקֵר דָּרִים*, ת, חריף ומפלפל באד, (ההסך: סיני, תאר לאיש בקי מאד).

עָקָר, ז, הסר כח הלדה (אדם או בהטה); *דבר שאינו מביא פרי או תוצאה.

עקר*, עִקָּרָא*, ז, שרש, יסוד, בסיס; תוך הדבר; ראשית דבר (הסך: תולדה); עצם הדבר (הסך: תוספת); היותר חשוב שבדבר (הסך: טפל); נזע העץ.

— זְרוֹק חוּטְרָא לַאֲוִירָא אַעִקְרֵיהּ קָאֵי*, זרוק מטה לאויר לעקרו נופל*, מבמא טשל לאטר: כל דבר נטשך לשרשו ולמוצאו.

— עִקָּרִים*, ז״ר, שרשי עשבים; °יסודות הדת.

— כּוֹפֵר בָּעִקָּר*, כופר באלהים.

— כּוֹס עִקָּרִים*, נ, טשקה שרשי צמחים לרפואה (כנגד כח ההולדה או ההריון).

— לֹא כָּל עִקָּר*, לא כלל, לנמרי לא.

— מַעֲקָרָא*, תה״פ, מתחלה, מראשית, קדם.

— מַעֲקָרָא בָּתוּב קדם כתוב.

— מַעֲקָרָא סָבוּר*, מתחלה חשב.

עָקָר, ז, תושב שנעקר מטקומו הקודם.

עַקָּרָב, ז, (ר׳ עַקָּרַבִּים), טין שרץ שבונבו

עקץ ובו סם ממאיר וטכאיב [1]; מין קוץ ממאיר וטכאיב; *עקץ בטתג הבהמה לעצרה מלכת; מין כלי ברזל ולו קרסים רבים מסביב לתלות עליהם כלים וכדומה; ברזל בולט בקורת בית הבד; שם לקבוץ כוכבים בתמונת עקרב שונכו נעוץ בשביל ההלב (נהר דינור).

עקרב

עַקְרָבָן*, ז, מין עשב טלא קוצים.

עֲקָרָה, נ, ר׳ עָקָר.

עַקְרִי⁰, ת, ראשי, היותר חשוב.

עקש (**עָקַשׁ**, **יַעְקֹשׁ**), פ״י, עקם, עוה, סלף; סבוב הנה והנה. **הֶעָקֵשׁ**, היה עקש. **עַקֵּשׁ**, עקוש. **הִתְעַקֵּשׁ**⁰, הקשה ערפו.

עַקַשׁ, ת, נפתל, מעות בדרך הטוסרי; ⁰עקשן.

— **עִקְּשֵׁי שְׁפָתַיִם**, מדבר תהפוכות, עיוש.

עָקֹשׁ*, ת, נ׳ **עֲקֹשָׁה***, כפוף לצדדים.

עַקְשׁוּת, נ, עקטיטות, עוות, עקול.

עַקְשָׁן*, ת, כפוף הידים לצדדים; ⁰קשה ערף, קשה לב; מתעקש בדעתו ומחזיק בה.

עַקַשְׁנוּת⁰, נ, טבע העקשן, קשי הערף.

עַקַשָּׁנִי⁰, ת, עקשן, מתעקש בדעתו ומחזיק בה.

עָר, ז, שונא, אויב, מעיק, מציק; *דסנה, ארדסנה; אחד מעיני הנשרים.

עַר, ת, לא ישן; מקשיב; שעיניו פקוחות; *טהיר לענות, עונה לקול״.

— **עַר וְעוֹנֶה**, נכרי ובן השבט (?); רב ותלמיד (?); שואל ומשיב (?); חזן וקהל (?).

[1] עקרב ἀκρόπιον, skorpion, scorpion

עֵרֶב, ת, נעים, טוב, מתוק; *מבשם, מקטר במשמים (שמן וכיו״ב).

— **לֹא יֵהֵא אָדָם עֵר בֵּין הַיְשָׁנִים***, מכתא משל לאמר: על האדם להתנהג כמו שמתנהגים האנשים שמסביב לו ולא ישנה מנהגם.

עָרֵאי*, ת, מקרי; קל ערך; לא קבוע.

— **אֲכִילַת עֲרַאי***, נ, סעודה קטנה, אכילה לא רבה בכת שתים או שלש ביצים.

— **שַׁנַּת עֲרַאי***, שנה מעשה, שנה קצרה.

עֲרַאי*, תה״פ, באמן זכני, לא בתכידות, באמן לא קבוע.

ערב (**עָרַב**, **יַעֲרֹב**), פ״י, סחור, הלף חמץ בחמץ או בדמים; קבל על עצמו אחריות בעד אחרים; הכנס את עצמו בענין זולתי לעמד תחתיו; נתון במשכון, עבוט. (**עָרַב**, **יַעֲרֹב**), פ״ע, היה נעים; היה חשך, היה ערב, יחוד השמש. **הֶעֱרִב***, היה ערב ונעים. **עָרַב**, כסכך ובלול; נתון ערוב במקום; נרים ערבות וגעיבות; (״אותיות״), הבלע אות אחת שבסוף כלה עם אחרת דומה לה בראש הכלה שאחריה. **עָרַב**, ר׳ ערכב. **עֵרֵב**, היה מסכסך ובלול. **הֶעֱרֵב**, עשה דבר לעת ערב; ⁰עשה ערב; עשה נעים וטוב. **הִתְעָרֵב** (ב־, ל־, עם־), התבולל עם־; התחבר והתקרב להתבולל ב־; התחרה עם איש בענין שאם יצא הדבר לפי מה שחושב האחד מהם או ישלם לו השני קנס קבוע; העבט נפשו לאחר לקום דבר; קבל על עצמו אחריות דבר.

— **עָרוּב לָב**, העמד עצמו בסכנה, קבל על עצמו אחריות דבר.

— **יָעֵרַב לָךְ***, ברכה שמברכים את המסבים לאכילה.

— **אֵין מְעָרְבִים שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה***, אמרה בטוכן: אין מחברים יחד שני דברים נבדלים ומיוחדים.

עֵרֶב, ת, נעים, טוב, מתוק; *מבשם, מקטר במשמים (שמן וכיו״ב).

ערבות

עָרֵב*, ז, (ר׳ עֲרֵבִים*), אחראי, הלוקח עליו אחריות בעד תשלום חוב זולתו.

— עָרֵב קַבְלָן*, ז, כי שמקבל עליו ערבות באפן שהמלוה יוכל לדרש ממנו החוב גם כשהלוה יכול בעצמו לשלם אותו.

עֶרֶב, ז, המכה הרביעית של מצרים, ערבוב מיני חיות רעות; (יש אומרים: מיני יתושים וזבובי טוח).

עֵרֶב, ר׳ עורב.

עֶרֶב, ז, בלילי עתים שונים; הערבת בני עם אחר; (באירופה), חוט הרחב העובר ונקלע בסירונין בין הוטי הארג, הם חוטי השתי.

— שְׁתִי וָעֵרֶב*, ז, ארג ורחב; לארג ולרחב; °צלב.

עֲרֶב, (כ׳ עַרְבִּי, ר׳ עֲרָבִים*, ס״ר עַרְבֵי*), ראשית הלילה, זמן שקיעת ההכה; אחרית היום; בליל אור עם חשך; עֲרָבָה, מדבר; ארץ עֲרָב; יום שלפני׳ (שבת, ראש חדש, הג); שנה שלפני׳ (שנת השמטה); חשך, צרה, אסון.

— בָּעֶרֶב בָּעֲרָב, מדי ערב, בכל ערב.

— בָּא עֶרֶב שֶׁל׳*, ערב יומו, ערבה הצלחתו של פלוני.

— עֲרָבִים, בֵּין הָעַרְבַּיִם, ר׳ עַרְבַּיִם.

עֲרַב, ר׳ עֲרָבָה.

עֲרָבָא*, ר׳ עורב.

— עֲרָבָא פְּרָחָ*, ר׳ עורב.

עַרְבַּב*, פ״י, בלול, מטוך יהד; (שְׁמָהָ), בלבל, הרוס, הפריע.

עֲרָבָה, נ, (ר׳ עֲרָבוֹת), מדבר, ארץ בלי עצי יער; ישימון, מקום שכמה; מרחק לאין חקר; כגר הירדן מים כנרת עד ים המלח והעמק הנמשך משם דרומה עד ים סוף; ארץ מישור.

עֲרָבָה, נ, (ר׳ עֲרָבִים, עֲרָבוֹת*), מין עץ הגדל לרב על יבלי מים [1].

— יוֹם עֲרָבָה*, יום שביעי של עֲרָבָה*,

[1] ערבה пва, Weide, saule, willow

ז, יום הושענא רבה שחובטים בו הערבות בתפלה.

עֲרָבָה*, נ, סירה קטנה; רחב, בעין שקת; כלי שלשים בו בצק.

— עֲרָבַת הַיַּרְדֵּן*, נ, סירה קטנה ששטים בה על פני הירדן.

— עֲרָבַת הָרַנְּלַיִם*, נ, כלי לרחץ בו את הרגלים.

עֲרָבָה, נ, אחריות, הבטחת קיום דבר; משא, כבדה; סחורה, פְּנִינה.

עַרְבּוּב*, ז, תערובת; בלילה, מסיכת דברים שונים יחד.

עַרְבּוּבְיָה*, נ, בלילה, תערובה, מסיכת דברים שונים יחד בלי סדר; מהומה; חסר סדר ועריכה בשורות.

— בְּעַרְבּוּבְיָה*, לא בסדר, לא נחלק למינים ובדומה.

עַרְבּוֹן, ז, (ר׳ עַרְבּוֹנוֹת*), משכון, עבוט, חפץ שלוקחים מהלוה להבטיח שלום חובו; כסף ערבון, דמי קדימה, תחלת פרעון לקנם דבר.

— בֶּסֶף עַרְבּוֹן*, ז, תחלת פרעון לקנם דבר.

— בְּעַרְבּוֹן מוּנָּל*, (חברה או מוסד), שהחברים או השותפים אחראים רק בסכום מוגבל וקבוע ולא בכל סכומי העסק.

עַרְבּוֹן*, ז, מין דג קטן [1]

עַרְבוּת, שמים; *שם הרקיע השביעי לפי דברי

[1] עַרְבּוֹן килька, Sprotte, sprat

האגדה; ר׳ שמים.

עַרְבוֹת*, נ, ערבון, עֵרבה, הבטחת קיום דבר; תכונת דבר הנעים והערב.

עַרְבָּז*, ז, מין צמח [1].

עַרְבִי, עָרְבִי, ז, ר׳ עַרְבִים, עַרְבִיאִים, עַרְבִיִּים*), עם שוכן בארץ ערב (באסיה); עם שוכן בערבה; ת, עַרָבִי, של ערב.

עַרְבִים, זוגי, (יבוא תמיד עם: בֵּין הָ״ן), הזמן שבין התהלת ירידת השמש והלילה; אחרי הצהרים.

עַרְבִּית*, נ, ערב, ראשית הלילה; תפלת הערב.

עַרְבִית*, תה״ס, בערב.

— **עַרְבִּיוֹת***, ערבי שבתות ויומים טובים.

עָרְבִית*, תה״ס, (קְרוֹא״) כדרך העורב, כמו העורב.

עַרְבָּל*, הנף בכברה, כבור בערבָּל.

עַרְבָּל*, ז, כברה לתבואות.

עֶרֶבְתָּא*, נ, יום הששי בשבוע, ערב שבת.

ערג (עָרַג, יַעֲרֹג), ס״ע, (יבוא עם: אֶל־, לְ־), חשוק, התאוה, חמוד; הרם קול; צעוק (צבי), ס״י, עשה ערוגות בגן.

עָרְגָן; עָרְגוֹן, ז, תשוקה, תאוה לדבר (בפיוט).

עַרְגָּל*, ס״י, גלגל, שלטל דבר במקום למקום על ידי גלילה.

ערד (עָרַד*, יַעֲרֹד*), ס״י, הַכרה, עקור, כלה, גרש.

עַרְדָּל* ז, (ר״ז, עַרְדְּלִים*), נעל עליונה שעל נכי הנעלים; מין נרד רחבה.

ערה (עָרָה, יַעֲרֶה), ס״ע, התגלה, התפשט.

הֵעָרָה, הגלה, הֵראה; השפך (רוח ה׳).

עָרָה, גלה, פשוט, חשוף; הרוס, עקור; הרק, הרק כלי; *שפוך, יצוק; העביר; קשור אל־; חבר וקרב אברי הטין. **עֵדָה**, השאר

[1] ערבז золотысочник, Tausend-güldenkraut, centaurée, centaury

נדבק בנוף בחלק מטמנו אחרי הקרעו בְּרֵבו מעליו. **הֲעָרָה**, גלה, חשוף, פשוט; ערבב; שפוך, יצוק; *(־בֵּ־), שכוב כשכבי אשה; התחבר. **הֶעָרָה***, הסבך, התפס (בקוצים וכיו״ב). **הִתְעָרָה**, התגלה, היה ערום; השתרש, הכה שרשים; *(בִּ־), שכוב כשכבי אשה.

— **הֲעָרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ**, שים נפשו בכפו, סָכַן עצמו, הלוך לקראת המות.

עָרָה, נ, שדה גלוי וחשוף שאין בו זרע ועשב.

ער״ה, ר״ת, ערב ראש השנה.

עֲרוֹב*, ז, ערבוב, בלילה; חלוף מקום; התקון שתקנו חכמים שיהא אפשר על ידו להוציא מרשות לרשות בשבת בהשתתפות כל התושבים בדבר אכל ששתים באחד הכתים, ועל ידי זה נחשבים כלם לרשות אחת (ערוב חצירות), או להכין אכל מיום טוב לשבת שחל אחריו על ידי הכנת תבשיל בערב יום טוב והשארתו עד סוף השבת, ועל ידי זה נחשבים כל התבשילים שהוא מבשל ביום טוב כהמשך בשול התבשיל ההוא לצרך השבת (ערוב תבשילים), או לצאת בחוץ לתחום של אלפים אמה בשבת ויום טוב על ידי שיטת מאכל לפני השבת או הנ׳ על התחום, כדי שישאר שם עד אחר השבת או החג, ועל ידי זה יחשב המקום ההוא במקום דירתו ומשם תחל מדידת אלפים האמה שמתר לו ללכת בהן בשבת או בחג (ערוב תחומים); המאכל שבו עושים את הערובים הנזכרים.

— **עֲרוֹב חֲצֵרוֹת***, **עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת***, **עֲרוֹב** (או **עֲרוּבִי**) **תַּבְשִׁילִים***, **עֲרוֹב** (או **עֲרוּבֵי**) **תְּחוּמִים***, ר׳ ערוב.

— **עֲרוֹב פָּרָשִׁיוֹת***, **־פָּרָשִׁיוֹת***, פרשיות או פסוקים או חלקי פסוקים כתורה שבאו שלא במקומם.

— **עֲרוּבֵי*** שם מסכת תלמודית העוסקת

בדיני ערוב חצרות ותחומים.

עֲרוּגָה, נ, תלם, אחד מהטָרָבעים שבגנת ירק או פרחים שמכיבו כעין טלבן עפר; *חלק מהצד האחורי של שני חצאי הראה הנראים כמרבעים.

עֲרוּגִית*, נ, (ר' עֲרוּגִיּוֹת*), ערוגה קטנה.

עָרוֹד*, ז, (ר' עֲרוֹדוֹת*), חטור טדבר, פרא.

עָרוֹד*, ז, טין נחש (?); טין לשאה (?).

עָרוָה, נ, (ר' עֲרָיוֹת*), מחשוף, טערם, גלוי; דבר מגנה; אברי הבשת לזכר ולנקבה; נאופים, זמה; קרובה שאסור על פי הדין לקחתה לאשה.

— עֶרְוַת הָאָרֶץ, נ, המקומות הפתוחים בארץ אשר מהם קל לכבשה.

— עֲרָיוֹת*, נ"ר, זמה, נאופים.

— גִּלּוּי עֲרָיוֹת*, ז, נאוף, זנות.

עַרְוִי*, ז, שפיכה, הרקה מכלי אל כלי.

עָרוֹם, ר' ערם.

עָרוֹם, ת, (נ' עֲרוֹטָה, ר' עֲרוֹמִים), בעל תחבולות, חד השכל; חכם להרע, נוכל; חכם, בעל שכל, נבון.

עָרוֹעֵר, ז, טין עץ (ר' ערער); שטות ערים בטקומות שונים בארץ ישראל.

עָרוּף, ת, טי ששברו את ערפו; טי שהטיתוהו בשבירת ערפו.

— עֶגְלָה עֲרוּפָה*, נ, העגלה שהיו ערפים לפנים בהטצא חלל בשדה ולא נודע טי הרגו; טקרה אסון שלא נודע טאין בא.

עָרוּץ, ז, (ס' עֲרִיץ), טפרץ נחל, חריץ בעפר כזרם טים.

עַרוּר*, ז, סעלת הטעורר קינה; ערעור.

ער"ח, ר"ת, ערב ראש חדש.

עַרְטִילַאי*, ת, ערם, לא לָבוש.

— נָבְרָא עַרְטִילַאי (דְּלַיִת לַיה וְלָא כְלוּם)*, איש עני ואביון חסר כל.

— נְשָׁמוֹת עַרְטִילָאוֹת*, נ"ר, נשטות חוטאות שלא תָקנו והן כשושטות בעולם (עם"י הקבלה).

— שְׂלֵחַ עַרְטִילַאי וְקַיֵּם מְאַנִי*, טושטש ערום ונועל נעלים, משל על לובש בגדים קרועים ושם עליו תכשיטים.

עַרְטַל*, פ"י, גלה, אשוף; הרק (סָתער).

הִתְעַרְטֵל*, היה מְשלל ט־.

עָרִי*, ז, יתד על יד המחרשה העשויה לשדד ולפרר את נושי האדמה שהמחרשה בריטה.

עֲרִיגָה*, נ, תשוקה חזקה לדבר.

עֲרִיבָה*, ר' ערבה.

עֲרִיָּה, תה"פ, ערם, בלי לבוש; ר' ערוה.

— עֲרִיָּה בָּשֶׁת, חרפה גלויה.

עֲרָיָה*, נ, חבור אברי המין; קרובה שאסור על פי הדין לקחתה לאשה.

עֲרִיכָה*, נ, הבאת דבר בסדר; הכנת דבר ותקונו; גלגול עסה לעשות רקיקים וכיו"ב; ערטת עצים, גל עצים; סעלת העורך ומסדר עתון וכדומה.

(עֲרִיכוֹת*) עֲרִיכוֹת שְׂפָתַיִם*, נ, סדור הדבור; תפלה.

— חֵן נָתַן בַּעֲרִיכוֹת שְׂפָתַיִם*, מבטא עכטי לאטר: על ידי דבורים מסדרים ונאים מוצאים חן.

עֲרִים*, ז, שורת עצים שעגיהם מדלים על גדר (נסנים וכיו"ב); סכת נסנים; ר' אריס.

עֲרִיכָה, נ, עסה, כל הבצק הנלוש בפעם אחת; תערבת קמח וטים; כלי שלשים בו הבצק, ערבה; ערש של ילד, טטת ילד; ערבה; סטטת הטת.

עֲרִיסוּת*, ר' אריסות.

(עֲרִיף) עֲרִיפִים, ז"ר, ענגים, עבים (?); שמים (?).

עֲרִיפָה*, נ, כריתת הערף, שבירת הערף.

עָרִיץ, ז, (ר' עָרִיצִים), איש זרוע, תקיף; חזק, רב כח.

עֲרִיצוּת°, נ, טבע איש עריץ ואכזר, אכזריות, רשעות, קשי לב.

עֲרִירוּת°, נ, מצב איש עירירי, מצב העקר.

עֲרִירִי, ת, גלמוד, בודד; חסר בנים, עקר, שכול.

ערך עָרַךְ, יַעֲרֹךְ), פ״י, הכין ושים בסדר זה על גב זה או בצד זה; הכין; הלחם, סדר צבאות למלחמה; סדר כלי מלחמה; ריב, עשה מריבה; סדר טענות בוכוח; סדר תפלה; קבה ל־, שוה ל־; היה שוה במחיר ל־; *גלגל עסה לעשית רקיקים וכדומה; נבל בְּלִילָה; °סדר עתון או ספר. הַעֲרֵךְ*, השקל, הכנה או הדמה לדבר אחר כדי לקבע ערכו ושויו, בוא באמד. הֶעָרֵךְ, שים, אמוד, קצוב מחיר דבר לפי שויו, הַשׂם עם על תושבים לפי ערך רכושם.

— עֲרוּךְ שֻׁלְחָן*, סדר המאכלים וכליהם על השלחן לאכילה.

— עוֹרֵךְ דִּין*, ו, סניגור, יודע דת ודין, ערוך הטענות של אחד הנשפטים לפני השופטים בהשתדלות שיזכה זה בדין.

עֵרֶךְ, עֶרֶךְ, ז, (ר׳ עֲרָכִים*), סדר, סדור; שורה, מערכה; שופא, אֶמדנה; שעור שויו של דבר, שעור מחיר דבר; °חס, דטיון הדבר ל־.

— עֵרֶךְ בָּנָיִם, ז, קנוץ חלקי תלבשת איש לפי הדרוש לו.

— שִׁשָּׁה עֶרְכֵי מִשְׁנָה*, ששה סדרי המשנה.

— עֶרְכֵי הַמִּלְחָמָה*, ז״ר, סדור עניני הטלחמה שטכריזים עליהם לפני התחלתה.

— בְּעֶרְכּ°, תה״ס, כמעט, קרוב ל־.

— לְפִי עֶרְכּ°, תה״ס, ביחס ל־.

— עֶרֶךְ הַדְּמִיּוֹן°, ז, (בדקדוק), סמן להראות דמיון דבר לדבר.

— עֶרֶךְ הַהַפְלָגָה°, ז, (בדקדוק), סמן להראות כי דבר אחד יחיד במינו באיזו תכונה או באיזה האר.

— עֶרֶךְ הַיְתְרוֹן°, ז, (בדקדוק), סמן להראות את יתרון דבר אחד על השני.

— עֶרֶךְ הַמִּשְׁלָשׁ°, ז, (בחשבון), בעשה בחשבון שעל פי יחס שלשת מספרים מוצאים מספר רביעי.

— עֲרָכִין*, ז״ר, שם מסכת תלמודית העוסקת בנדרים והקדשות לאלהים.

עַרְבִי*, ז, עֲרַבְאָה*, נ, עֲרַבָּאוֹת*, נ״ר, מקום המשפט, בית הדין; בית דין לקיום שטרות וכדומה; משרד זכרונות לשטרי יחס, לשטרי מכר וכיו״ב; בית הדין של גיום (לא מבני ישראל).

עֵרְבָּה, ז, אמר דבר בקריב לשוי.

(ערכל*) הִתְעַרְכֵּל*, הסבך, התלבד, התלבש (הרגלים).

ערל (עָרַל, יַעֲרֹל) פ״י, אטר על דבר כי הוא עָרֵל; לא זמר, לא כרת (?); *כסה, חפה, רעל. הֶעָרֵל, הֵעֵרָה, היה ערל; היה בגלה ערוה (?); הֵעֵרִיל, מת ברעל (?).

עָרֵל, ת, (פ׳ עֲרֵל, עֲרֵלָה, ג, עֲרֵלָה), נעזב, סרא, שלא נזכר (ערן); שלא כרתו ערלתו, שלא נטול (אדם); ז, נכרי, לא יהודי; רשע; אטום לב; °נוצרי, (בגנוד ל,גוי שהוא בגוי לְמַשְׁלְטֵי, בדבור יהודי המזרח).

— עָרֵל לֵב, ת, כסיל, חסר שכל.

— עָרֵל שְׂפָתַיִם, ת, כבד פה, עלג.

— אֹזֶן עֲרֵלָה, נ, אזן הרשה, שאינה שומעת היטב.

עֲרֵלָה, נ, (ר׳ עֲרָלוֹת) המחסה את ראש אבר הזכרות; פרות שלש השנים הראשונות לצמיחת עץ שאסור עפ״י התורה לאכלם; אטיבת לב; *שם של מסכת תלמודית העוסקת בענין ערלות הפרות.

עֲרָלוֹת*, נ, ההויה בטבע ערל.

ערם (במקרא נמצא רק המקור), ר׳ הֶעֱרִים.

(עָרַם*, יַעֲרֹם*), עשה ערמות, אסוף ערמות. הֻעְרַם, התנכב, התנשא כערמות. הִתְעָרֵם, התנהג ועשה בערמה, חבל תחבולות; השכל; *הודיע, התרה; השתמש בתערמה ותחבולה לעבר על דין באפן שיראה כאלו לא עברו עליו. הִתְעָרֵם°, היה לערמה, התקבץ לערמה, התנכב יחד.

עָרֹם, ת, (נ׳ עָרָמָה, ר׳ עֲרֻמִּים), בי שהוא בלי לבוש, בלי כסות; גלוי. לא מְכֻסֶּה; תה״פ, בלי לבוש.

עֶרֶם, ז, עָרְמָה, נ, ערמה, מזמת רשע; שקדנות, חכמה, דעת ותבונה.

— לְפִי מַה שֶּׁהָיְתָה עָרְמָתוֹ שֶׁל נָחָשׁ כֵּךְ הָיְתָה מַכָּתוֹ*, כמכתא מסל לאטר: לפי הרשע כך התשלום.

עֲרָמָה, נ, (עֲרָמִים, עֲרָמוֹת), נדיש של עכרים; גל עפר.

— עֲרֻמַּת הָעָפָר, תל שכטה, חרבה; גל עפר.

עַרְמוֹמִית*, נ, שקדנית, התבונה למצא תחבולות; מחשבת רמיה וטומה.

עַרְמוֹן, ז, בין עץ [1].

ערמון

עַרְמִית*, עַרְמִית*, נ, ערמה.

עָרֵן*, ת, (נ׳ עֲרָנִית), ער, לא ישן; בעל שכל חריף ומהיר; טרניש, בעל רגש חזק.

עַרְנוּרִי°, נ, טבע האיש הערני והער ברוחו.

עָרָנִי°, ת, ער ברוחו, זריז, חַיָּה.

(עָרַס) עָרַס*, פ״י, בלול קטח או נריסים בכים וערבבם; לוש סרורי לחם לעסה; פרוג, סבוך; עשה סכה; חַדְלָה שריגים על עץ; ר׳ ארס. הִתְעָרֵס*, התערבב היטב (בלילת קטח וטים), היה לעסה.

עֶרֶס*, ז, (ר׳ עֲרָסוֹת*), שורת בתים שבצד רחוב; מטה; מטת הטת.

(עַרְסֵל) הִתְעָרְסֵל*, הסכך, התפס מבלי יכלת להחלץ, התנדנד באויר, התנדנד בערסל.

עַרְסֶל*, עַרְסוֹל*, ז, כעין מטה תלויה באויר ונקשרת בענפי עצים וכיו״ב, ארזלה.

ערסל

עַרְסָן*, ז, אכל כנריסין או כסרורי לחם.

עֶרֶע, ר׳ ערער.

עַרְעוּר*, ז, טענה על איזה ענין לבטלו.

עָרַעַר*, פעו״י, הרוס, עקור, נתוץ; הסניע ב־; עורר רגש; התאונן, התלונן; הסבר, בכה, קונן; נעור ב־; טען כנגד מעשה או פסק דין לבטלו; שטוף הנרגית, נרגן; שסוף; התנודד (שן). הִתְעָרְעֵר*, היה הרוס ונעזב; היה מְטֻלָּל ב־.

עַרְעָר, ז, טין עץ [1]; *סטיס של הפת לשבר בו את האבן; ערעור; טענה על איזה ענין לבטלו.

עַרְעָר, ת, בודד, גלמוד, עירי; ערם, לא לָבוּשׁ; חָפֵר־.

עַרְעָר*, ז, ר׳ ערעור.

ערף (עָרַף, יַעֲרֹף), פ״ע, נשוף, נזול, נבוע, התפרץ ונזול החוצה; שבר הערף, שבר הנכך

[1] тамариск, Tamariske, tamarisc, tamarisk ערעור

[1] платан. Platone, plane-tree. אך עפ״י רב משתמשים בשם הזה לעץ הנקרא каштановое дерево Kastanienbaum, chataignier, chestnut-tree ולפרי העץ הזה.

הרוס ונתוץ; *הכסף לטטה; בוא מאחור, הָפְצֵא מאחור; ס״י, הבא עגלה ערופה; פרוש, החלף משבעות גדולות בקטנות. הַעֲרַף*, הִתְעָרֵף*, השבר (הָעֹרֶף).

עֹרֶף, ז, (כ׳ עָרְפִּי), אחורי הצואר בחי; הצד השני של הנוף שלא מצד הפנים, אחור.

— הָפוּךְ עֹרֶף, פָּנָה עֹרֶף, הַפָּנָה עֹרֶף, כרוח ונוס מסחה.

— קְשֵׁי עֹרֶף, עקשנות, הטרת סי׳, טבע העקשן.

— תֵּת עֹרֶף, פָּנָה עֹרֶף, סור מאחרי איש או דבר מאין הפץ בו.

— תֵּת אֶת־עֹרֶף אֶל־, הכרח את־ כסני־.

עֲרָפֶד ז, מין עשלף מוצץ דם [1].

עֲרָפֵל, ז, (ר׳ עֲרָפְלִים, ס״ר עֲרָפְלֵי), עב ענן סחשיך; אד, מַחֲשָׁךְ; *נשם דק; שם הרקיע התחתון (בקבלה).

עַרְפַּלְיָי, ת, בתבנית ערסל, אדי.

ערץ (עָרַץ, יַעֲרֹץ), סעו״י, החרד, הפחד, הפץ אימה; שבר; סחוד, ירוא כסני נבורת הזולת, חרוד. הָעָרַץ, היה נורא. הַעֲרֵץ, הַפחד, הרעד; רשוב על אחר שהוא נערץ; הלל בטדה נפרזה; עבוד טיראה.

הָעָרַץ, הֵעֵרץ.

עָרֵץ, ז, כח וגבורה נדולה; כנוי לשטים (כפיוש).

עַרְצוּבָה*, נ, מין ארבה.

ערק (עָרַק, יַעֲרֹק), ס״ע, שרוך דרכו, שוטט אנה ואנה; עוף, כרוח, נוס; הוק, הדק (חנורה).

עֶרֶק, ז, ר׳ ערוק.

עָרָק*, ז, סל מעשה קליעה עשוי כסוף; כברה, נפה, כלי מעשה רשת להניף בו זרעונים וכדומה; תחבשת; מין עץ קשה [2].

[1] ערפד вампир, Vampyr, vampire

[2] ערק бук, Buxbaum, hêtre, beech-tree

עֲרָקָה*, נ, עלוקה.

עַרְקוֹב*, ז, ארכובה, הזוית ההיצונית של ברך הרגל שבין הירך והשוק בכעל חי.

עַרְקַל*, ר׳ עקל.

עַרְקָטָא*, נ, רצועה, שרוך.

— עַרְקָטָא דִּמְאָנָא*, שרוך נעל; כנוי לדבר קל ערך.

(ערר*) עָרַר*, ס״ע, ערער, צעוק הכם על־; ר׳ עור, עורר.

עֲרָר*, תביעה, ערעור.

עָרֵשׁ, ג, (ר׳ עֲרָשׁוֹת), מטה כבדה; מצע, כסה לשכב עליה; מטה לכשכב החים; *ארון המת.

עָשׁ, ז, מין תולעת הנכנסת באריג ובריקיבתו ומטמטמתו; קבוצת כוכבים, עיש (הנקראת בשם הדב הנדול או העגלה); קן צפור (איוב כ״ז, י״ח).

ע״ש, ר״ת, ערב שבת; על שם; עַיִן שם (=ראה באיזה ספר במקום הנזכר); עד שקר; על שלחן.

עש״א, ר״ת, עד שיבוא אליהו.

עֶשֶׂב, ז, (כ׳ עִשְׂבֵי, ר׳ עֲשָׂבוֹת, עִשְׂבוֹת, נם עֲשָׂבִים*, עֲשָׂבִין*), דשא רך ורק, הצמחים הרקים והרכים הצומחים מן האדמה; צמח הנרעה; סמל החלשה ומהירות היבשת.

— עָלוּ עֲשָׂבִים בְּלֶחָיָיו*, הוא קבור באדמה טומן רב.

— יַעֲלוּ עֲשָׂבִים בְּלֶחָיַי*, יעבור זמן רב אחרי מותו של־ עד שיבוא הדבר הנזכר.

(עשב) עֲשַׂב, ס״י, כסה בעשב, הַצמח עשב במקום.

עֲשַׂבוֹנִית, נ, מין עוף [1].

עֲשַׂבְיָה, נ, קבוצת מיני עשבים מיכשים לציד ידיעת הצמחים.

[1] עשבונית малиновка, Grosmüke fauvette des roseaux

עשה (עָשָׂה, יַעֲשֶׂה), פ״י, עסוק בדבר; פעול והכן דבר; הכן עצם מחבר או מחברים שונים; יצור, ברוא; הצמח; הוליד; קים והעבד דבר; מצוא רכוש, השג רכוש; הַמצא, הַקנה; הכן, ערוך וסדר; תקן; חבר ובתוב (ספר); טלא, קים דבר; הַקרב קרבן; עָנה, הסקר; קבוע ל־; שָׂנה כצב; סחוט, לחוץ, זור; משפט ומעוך; עקוץ; *חשוב, אמור, ערוך; התעכב, שהה במקום.

הָעֲשָׂה, הֲעָשׂוֹת, היה עשוי; היה טוכן; הוכן; הִברא; בוא בדבר שנוי וחלוף מכצב לכצב; התקים, הכלא: (ב), הַחשב כאלו־; הַערך.

— **עֲשָׂה**, סחוט, משט, תפוש ומעוך; *עורר לעבודה; כפה, הַכרח. **עֻשָּׂה**, היה עשוי, הוכן; הִגבל. **הֵעָשֶׂה***, גרום שאחר יעשה; עורר למעשה.

— **עָשָׂה חֶפֶץ**, עשה מקנה ומסחר.

— **עָשָׂה מְלָאכָה**, התעסק במלאכה.

— **עָשָׂה צְרָכָיו***, הסך רגליו, הטל גללים.

— **עָשָׂה בְּ־***, הבא עגש על־.

— **עָשָׂה עַל־***, חשוב ל־ כאלו־.

— **עָשָׂה אֶת הַכֶּסֶף דִּינָרִים** (או לחסף)*, החליף את מטבעות הכסף למטבעות זהב או להפך.

— **עָשָׂה חֶשְׁבּוֹן***, סדר את החשבון.

— **עָשָׂה עַצְמוֹ כְּ־***, התראה כ־.

— **מְצַוַּת עֲשֵׂה***, נ, הנצוה שציוה האדם לעשותה על פי חקי התורה.

— **מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה***, נ, הדבר שאסור על האדם לעשותו על פי חקי התורה.

— **קוּם וַעֲשֵׂה***, מבטא להביע בו מעשה בחיוב, בפעל.

— **שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה***, מבטא להביע בו שלילת מעשה.

— **נֶעֱשָׂה כְּ־***, נחשב כמו, כאלו.

עשה (עֵשָׂו), ת, נעשה, טוכן; רגיל, מצוין; *(לַעֲשׂוֹת*), רגיל; מוכן ל־.

— **מַה שֶּׁעָשָׂה עֲשׂוּי***, מהלט, אין לשנות עוד.

— **מַה הוּא עָשׂוּי***, מה שלומו? מה מצבו? (שאלה על מצב אחד מאברי האדם שחלה בו).

— **נָדוֹל הַמַּעֲשֶׂה מִן הָעוֹשֶׂה***, פתגם עכטי לאמר: המעורר לאיזה מעשה גדול מן עושה המעשה גופו.

עֲשׂוּי*, ז, הכרה, כפיה.

עֲשׂוֹל[1], ז, מין צמח [1].

עֲשׂוֹן*, ז, פעלת המעשן והמקטר; קטר קטרת.

עֲשׂוֹנִית*, נ, קרקע קשה וישרה.

עָשׂוֹק, ת, עושק, חומס, פעול.

עָשׂוֹר, ז, קבוץ עשרה יחד; שליש חדש; כלי זמר בעל עשרה מיתרים.

עָשׂוֹר, ת, העשירי.

עִשָּׂרוֹן*, ז, לקיחת אחד מעשרה; אחד אחוז מעשרה, עשירית.

עֲשָׂרוֹן*, ת, (כְּסָפִים), מספר המכדר על פי השטה של עשרה בבדרנות, באמן שכל יחידה שבכל מדרגה היא עשר פעמים יותר מזו שבמדרגה שלפניה.

עֲשׂוּת, ת, עבה, חזק.

עֲשִׂיָּה*, נ, פעלת העושה, הכנה, פעלה, מעשה; תקון וגמר מלאכה.

עָשִׁיר, ת, בעל רכוש רב, בעל הון; שר נכבד, קצין; רשע, מעול; *שיש לו הרבה.

— **עָשִׁיר בְּשׁוּרוֹ, עָנִי בְּשָׁנָיו, יָתוֹם בְּבִיצָרְוֹ וְאַלְמָנָה בְּתַרְנְגֹלְתָּהּ***, בשוי לאמר: כל אחד לפי יכלתו ואפשרותו.

[1] עשול, лебянка, Eiskraut, ficide, fig-marigold

— עֲשִׁירִים מְקַמְּצִים*, כשל עמטי יהוע לאמר: דרך העשירים לקמץ ולנצר הונם.

— מַצָּה עֲשִׁירָה⁰, נ, מצה שלשו אותה עם ביצים.

— אַיֵּהוּ עָשִׁיר הַשָּׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ*, כשל עמטי יהוע לאמר: האיש השמח ומסתפק במה שיש לו הוא היותר עשיר.

עֲשִׁירוּת*, נ, עשר, הון, רכוש.

עָשִׁיר, ש״ט סדורי טן עשרה, הבא אחרי התשיעי; החדש העשירי, טבת.

עֲשִׁירִיָּה, עֲשִׁירִית, נ, אחד אחוז בעשרה, חלק מהנחלק לעשרה.

עש״מ, ר״ת, על שם מה; על שום מה.

עשן (עָשַׁן, יֶעְשַׁן), ס״ע, העלה קישור, העלה עשן; היה טלא עשן; בעור, דלוק; קצוף וכעוס. עַשָּׁן*, הַקטר בעשן; עֲלֵא עשן; קטר והעלה עשן; שים עשן מתחת עץ להמית את השרצים שבו; ⁰עֲלֵה והשחת בעשן. עָשׁוֹן*, חלה בטחלת טרה שחורה. הִתְעַשֵּׁן*, הטלא עשן, הטלא ריח עשן; ⁰חלה טאדי עשן.

עָשָׁן, ת, טעלה קישור ועשן.

עָשָׁן ז, (ס׳ עֲשָׁן, עֲשָׁנָן, ר׳ עֲשָׁנִים*), קישור עולה מדבר בוער באש; קישור בשטיט; הבל היוצא מאף בעל חי; חטיטות ההרון; סבל לבליון טהיר.

עֲשָׁן, ז, העלאת עשן (?).

עַשְׁנָן⁰, ז, טן עשב[1].

עֶשֶׂק*, ז, הצד השנון בקרדום (כנגד: מַגֵּירָה, שהוא הצד הרחב); הצד השנון באויה כלי שיש לו צד רחב וצד שנון; קרדום.

עשק (עָשַׁק, יַעֲשֹׂק), ס״י, לא לתת לאחד טה שהייבים לתת לו; גזול, הטום; רטה; צער, ענה; תפוש ונשוא הלאה*; העלה הטחיר של דבר, טכור דבר ביוקר. הַעֲשָׁקָה*, היה נזול, היה עשוק. עָשׁוּק, היה עשוק; היה חלול, היה אנוס (ישעיהו כ״ג י״ב).

— עָשְׁקוּ וַיִּתֵּים שַׁמָּנָם*, הדלו הויתים כתת שטנם.

עֶשֶׂק, ז, אי נתינה לאחד טה שבניע לו; שלילת שכר; גזל, חטס; רכוש נרכש בחטס; גלוז, עקשות, עקטומיה.

עש״ק, ר״ת, ערב שבת קדש.

(עשק) הִתְעַשֵּׂק, בוא בריב ובדון על ידי עריצים.

עֲשָׂק, ז, טריבה, ערעור.

עֲשָׂקָה, נ, צרה, טצוקה, לחץ.

עשר (עָשַׂר, יַעְשֹׂר), ס״ע, היה עשיר, היה בעל הון רב; רכוש לו הון רב. עַשָּׂר*, עשה אחד לעשיר, הרבות הון של־. הַעֲשַׂר, היה עשיר; הרבות הון; עשה לעשיר. הִתְעַשֵּׂר, הֵראה כעשיר, התחדר כעשיר;* היה לעשיר.

עָשָׂר, ז, (כ׳ עֶשְׂרֵי), הון רב, רכוש גדול, רבוי קנינים (הסך: עֹנֶי).

עשר (עָשַׂר, יַעֲשֵׂר), ס״י, לקוח הלק אחד טעשרה. הַעֲשַׂר*, הָנַתן כַּעשר ב־. עַשֵּׂר, לקוח או נתון הלק אחד בעשרה; נתון בעשר מתבואת שדה או טבהטות; עשה דבר עשר פעטים. הַעֲשֵׂר, עַשֵּׂר; השנית על הפרשת העשר. הִתְעַשֵּׂר*, הנתן בעשר ב־.

עֶשֶׂר, (לפני הנספר, וברשימת עצטים שונים — בהיות הנספר נושא והוא נשוא — אחריו), עֲשָׂרָה (בנספרים שבין עשר ועשרים בהבאת היחידה לפניו) ש״נ, תשעה ואחד, בנספר בנספר אצבעות שתי ידי האיש.

עֲשָׂרָה, (לפי הנספר, וברשימת עצטים שונים — בהיות הנספר נושא והוא נשוא — אחריו),

[1] עשנן дымянка, Erdrauch, fumeterre, fumiter

עֲשָׂרָה (רק לפני הנספר), עֶשֶׂר (בנספרים שבין עשרה ועשרים בהבאת היחידה לפניו), שם־ז, תשעה ואחד, נספר כנספר אצבעות שתי ידי האיש.

עֶשְׂרוֹן, ז, (ר׳ עֶשְׂרוֹנִים), עשירית האיפה.

עֲשִׂרוֹנִי°, ת, (שֶׁבֶר־), המחלק עפ״י השטה העשורית (לעשיריות, מֵאיות, אלפיות וכו׳).

עֶשְׂרִים, ש״ט וז״נ, שתי פעמים עשרה; ש״ט סדורי, הָעשרים, הבא בסדור אחרי התשעה עשר שלפניו.

עֲשָׂרָה, נ, (ר׳ עֲשָׂרוֹת), נספר כולל עשרה יחד.

— עֲשָׂרוֹת, קבוצות של עשרה עשרה.

— עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת*, עשרת הדברים שדבר אלהים לבני ישראל בהר סיני (שמות כ, ב—י״ז, דברים ה, ו—יח).

עשׁשׁ (עָשַׁשׁ, הוה ועתיד אין במקרא); ס״ע, רקוב, הנפ (?); חשוך, קדור (?); הִתְעַשֵּׁשׁ*, התנושש, התעפל.

עֲשָׁשִׁית* (ר׳ עֲשָׁשׁוֹת*), סגנורת לילה ששמים בה שמן על גבי טיח לדלק; זכוכית בהיחה; חתיכה עבה של בריול; לוח ברזל.

עשׁת (עָשַׁת, יַעֲשֹׁת), ס״ע, היה שמן ועבה.

הִתְעַשֵּׁת, השוב מחשבה, הטלה, הועץ.

עֶשֶׁת, נ, (ר׳ עֲשָׁתוֹת*), התיכה עבה, רגב, גוש; התיכת ברזל נפה וכוצקה.

עֲשָׁתוֹנוֹת, ז״ר, מחשבות לב, רעיונות; תחבולות.

עַשְׁתּוֹת, עַשְׁתּוּת, נ, מחשבה וכוונה, רעיון לב.

עַשְׁתֵּי עָשָׂר, ז, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה, נ, ש״ט, אחד עשר, אחת עשרה; ש״ט סדורי, האחד עשר.

(עַשְׁתֶּרֶת) עַשְׁתָּרוֹת, נ״ר, רבוי (צאן).

עַשְׁתֶּרֶת, נ, שם אלילת היחס.

עַת, נ, ולפעמים ז׳ (ס׳ גם עֵת, ר׳ עִתִּים, גם עִתּוֹת, בסמיכות גם עִתֵּי*), זמן, טוער, עונה; עת הטות הטבעי; גורל חיי האדם, מקרי הזמן; דברי הימים; *אחד מכ״ד לעונה שהיא אחד מכ״ד שעה.

— בָּעֵת, בְּעִתּוֹ, בזמן המכשר; בזמן הקבוע.

— בָּעֵת, עתה, בזמן הזה, קרוב לעת־.

— בְּכָל עֵת, תמיד.

— מֵעֵת לָעֵת*, זמן של עשרים וארבע שעות, יום תמים.

— בְּלֹא עֵת, לֹא עֵת, לפני הזמן הקבוע (עפ״ר למיתה).

— לָעֵרֶת עַתָּה°, בעת הזאת (=ואחרי כן תהיה אחרת), לפי שעה.

— עִתִּים*, תה״פ, לפעמים, יש אשר.

— עִתִּים־וְעִתִּים*, יש ככה ויש ככה.

— עִתּוֹתַי עָרֵב*, לפנות ערב.

— לֹא כָל הָעִתִּים שָׁוֹת*, נטוי לאבר: לא תמיד חל הזמן המדבר באותה שעה.

ע״ת, ר״ת, על תנאי; ערוב תחומים.

עת״ב, ערב תשעה באב.

(עתד) עָתַד, פ״י, הכין, הזמין; קבוע, קצוב.

הֻתְעַתַּד, היה נכון, התבונן; היה מוכן ומזומן.

עַתָּה, תה״פ, בזמן ההוה (בנגוד לעבר ולעתיד); בעת הזאת; בעוד זמן קצר; כבר; הלוא; בכל זאת, אף על פי כן (לפעמים); בהוראת החלטה ואמיתת הדבר; בטובן מלת הזיוה.

— עַתָּה וָהֵ*, ברגע זה.

— מֵעַתָּה, מהיום והלאה, מהיום ומעלה; *ובכן אימוא.

— אֶלָּא מֵעַתָּה*, אֱמֹר מֵעַתָּה*, הנד אימוא.

עָתָה*, נ, זמן, עת; °שיעור זמן קטן מאד, הרף עין, רגע.

עָתוּד, ז, (ר׳ עֲתוּדִים), תיש, הזכר בעזים; מנהיג, ראש.

עֲתוּדוֹת, עֲתִידוֹת, נ״ר, ערים בצורות וחזקות; אוצרות ומטמונים ליטים הבאים; ר׳ עתידות.

עִתּוֹן°, ז, מכתב עתי, ספר או גליון יוצא בעתים קבועות.

עִתּוֹנַאי°, ז, איש כותב בעתון, איש שמלאכתו היא הכתיבה בעתונים.

עִתּוֹנוּת°, נ, כלל כתבי העתים.

עִתּוּר*, ז, עשירות, עשר.

עִתִּי, ת, נועד לזמנו, מוכן למועדו.

עָתִיד, ת, נכון, מוכן; *ז, הזמן שיבוא.

— עָתִיד־לַעֲשׂוֹת*, עָתִיד־שֶׁיַּעֲשֶׂה*, צורה בסגנון התלמודי במקום צורת העתיד בעברית להורות כי הפעלה תעשה בזמן רחוק.

— לֶעָתִיד לָבוֹא*, הזמן הבא; הזמן המקוה באחרית הימים, הזמן המקוה בבוא הטשיח.

— הֶעָתִידוֹ, (בדקדוק), צורת הפעל בהוראתו העקרית כי הפעלה תעשה אחרי הזמן ההוה.

עֲתִידוֹת, נ״ר, הדברים הנועדים ליהיות הבאים; (—או: עֲתִידוֹת), אוצרות ומשמונים ליהיות הבאים (?); ערים בצורות (?).

עִתִּים*, נ״ר, דברי היהים.

עָתִיק, ת, נעלה, נבחר, טורם; חזק, עז.

עַתִּיק, ת, ישן, נושן, רחוק, בזמן שעבר; מרחק, מוסר ממקומו, נעתק; *(מחלה וכדומה), שהשתרש כ־מכבר ואינו חדל.

— עַתִּיק יוֹמִין*, עַתִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם*, תאר לאלהים.

— שׁוֹתֶה עַתִּיק*, לאמר: סלוני נקי בדבר מרב נסיון בו.

— הַדְּבָרִים עַתִּיקִים*, נהיו במוכן: כן היה וכן הוה.

עַתִּיקוּת°, נ, טבע דבר שהוא עתיק וישן.

עַתִּיר*, ת, עשיר; מְרֻבֶּה ב־.

עֲתִירָה*, נ, בקשה, תחנה; רחת שבהסכים בה את התבואה.

(עִתָּם) הֶעָתֵם, הכסה בעשן, השוך.

עתק (עָתַק, יָעְתֹּק), פ״ע, הכתק מבקומו למקום אחר; היה חוק; הצלה, עלה מעלה.

הֶעְתֵּק*, הכתב מספר אחד אל השני; תרגום משפה אחת לשניה. הֶעְתֵּק, העבר ממקום למקום; עבור במקום למקום; כתוב מספר אל ספר; שנה; הֶהסֵר, ג״ז; °תרגם משפה אחת לשפה שניה; העבר דברים כתובים מניר אל ניר אחר על ידי מכשׁ או מכונה. הֶעְתֵּק*, הכתק במקום והנתן במקום אחר; תרגום משפר לשפה; הכתב מספר אל ספר. הִתְעַתֵּק*, נעתק, הוסר.

עָתָק, ז, גאוה, גאון, רום לב (?); ברד; לא נכון (?).

עָתָק, עָתֵק, ת, גאה, גא, רם לב (?); חזק, מתקים.

עתר (עָתַר, יַעְתֹּר), פ״ע, (־ל־, ־אל־), בקש, התחנן, פנוע, הרבה דברים ובקש; *היה לעשיר, התעשר. הֶעְתִּיר, שבע התנוני איש ומלא חפצו; היה רב מהכיל. הֶעְתֵּר, הרבה, הכבר; בקש, התחנן, פנוע, עתר; *העשר, היה לעשיר.

עָתָר, ז, (ס׳ עֲתָרִי), עבי, רבוי, מרבית.

עָתָר*, עֲתָר*, ז, מלנו בעל שתי שנים לקש וכדומה; °עתרת, רבוי.

עֲתָרֶת, נ, מרבית, שפע, רבוי בפלנ.

פ.

פ, האות השבע עשרה באל״ב העברי ושוה פֵּא; ש״ט, שטונים.

פ׳, ר״ת, פרק; פסוק; פרשה; פֵּרוּש; פעם.

פֵּא*, נ, שם האות השבע עשרה באל״ב העברי — פ.

פֵּא, ר׳ פה.

פ״א, ר״ת, פעם אחת; פה אחד; פֵּרוּש אחר; פרק א׳ (וכן: פ״ב, פרק ב׳; פ״ג, פרק ג׳ וכו׳); פרוטה אחרונה.

(**פאה**) **הַפֵּאָה**, פ״י, הכרת, כלה, השחת (?). הפץ, זרה (?); חלק לשבטים קטנים (?); **הִתְפָּאֲה**⁰, התרחק הצדה.

פֵּאָה, נ, (פ׳ פְּאַת, ר׳ פְּאוֹת, פ״ר פֵּאָתַיִם), קצה; קוף, טקום כלות דבר; צד, עבר, אחד מארבע רוחות העולם (פְּאַת קַדְמָה וכיו״ב); שר, קצין (בטדבר כ״ד, י״ו, ירטיהו טח. מה.); קרן זוית; שבט, טטה (?); ציצת שער, תלתל; *קליעת ענפים ועלים לַיֵּר בבנין קורה לקורה; התבואה בקצה שדה קציר שעזובים לעניים; שם טסכת בתלטוד בסדר זרעים העוסקת בדיני סאה בשדה קציר.

— **פְּאַת רֹאשׁ**, (וכן: **פֵּאָה**⁰), נ, תלתל שער היורד בין הצדע והאזן.

— **פֵּאָה נָכְרִית***, נ, שערות זרים ששטים על הראש, קפלט.

— **מִפְּאַת**⁰, ט״י, בגלל, טפני.

פֹּאפ, ר״ת, פה אל פה; פנים אל פנים; פעם אחר פעם.

(**פאר**) **פָּאַר**, פ״י, יַפֵּה⁰ קשט, העטה הוד ויפי; לקוט הפרי הנשאר על העץ אחרי הנדנוד טבין הפארות (?); קצין הפארות (?); קצור הקש (?). **הַפְאֵר***, פאר. **הִתְפָּאֵר**, התהלל, התנאה, התגדל; התיפה, התקשט; התפשט והתרבה (?).

פְּאֵר, ז, (פ״ר, **פְּאֵרִים**) צניף חבוש לראש; ⁰יפוי; כעין כפתר בראש טנבעת; תהלה ותפארת.

פְּאֵרָה, נ, (ר׳ פְּאֵרוֹת), ענף עץ; *טיתר, ניטה לכנור וכיו״ב.

פְּאֵרִי*, ז״ר, **סְבִים**.

— **פְּאֵרֵי רֹאשׁ**, כטו סבון בין שערות הראש.

פְּאֵרָה, נ, כפת העץ, קבוץ ענפי העץ.

פָּאֵרוּר, ז, זהר, הוד; אדם, חכלילות; רעננות הפנים; חריצים וקטטים (?).

פב״פ, ר״ת, פלוני בן פלוני.

פַּג, ז, (ר׳ פַּגִּים), סרי שלא בשל עוד (ביחוד: תאנה ותטר); נטע רך; תאנה הטתחילה לצמח בסתו וטתפתחת באביב; *רסן החטור; כנוי לצעירה שלא נכונו עוד שדיה; שדים של צעירה טרם שנכונו.

פַּגָּא*, **פַּגָּה***, נ, סג, סרי בסר; האנה שאינה טתבשלת די צרכה; ילדה קטנה, תינוקת.

— **פְּלוֹנִי בַּלַּע פַּגָּה וּפְלוֹנִי בָּלַע בְּשׁוּלָה***, טשל על שנים הטתנוגים בדבריהם לדבר אחד אלא שהאחד טבטא את דבריו באסן גם והשני באסן טָנטס ויסה.

פַּגּוֹל*, ז, (ר׳ פַּגּוֹלִים), דבר נטאס, טתעב ושטא; בשר קרבן שנשאר יותר טהזטן הטיעד על פי חקי התורה.

פְּגוֹם*, ז, טעטד, טכון עץ על יד בנין שהבנאים

עוכרים עליו; בלישה בבנין; בין שבר של יוגים; מוקש ליוגים.

פָּגוֹם*, ז, מבנל קטן בעין חצי ענול.

פָּגוּם*, ת, נשחת, מָקלקל; מי שיש בו פגם ופחיתות כבוד; מי שאינו בְּיחס; מי שאינו כשר בצד לדתו; חרוק, שיש בו פגיעות.

פָּגִיעַ*, ת, מִשָּׁגע, מטרף הדעת.

פַּגְנוֹר*, ז, הרס, נסילת חובה.

פַּגּוֹשָׁה*, נ, אבן קלע.

פַּגְזוֹ*, ז, (ר׳ פַּגְזוֹת*), כלי יריה.

פַּגְיוֹן*, ז, הנית קצרה בעלת שני פיות.

פְּגִימָה*, נ, קלקול, השחתה; מִשקע באויר הבר; נוסה קטנה בחדה של סכין המעבבת את הצמרן כשמעבירים אותה עליו; הצד השקוע בקשה וכיו״ב; החלק ההשיך שבלבנה.

פְּגִיעָה*, נ, נגיעה, פגישה; בקשה, תהנה, תפלה.

— **פְּגִיעָתוֹ רָעָה***, מבטא לאמר: רע לבי שפגש ופוגע בו.

פְּגִירָה⁰, נ, מיתה, מות (בלשון בנו).

פְּגִישָׁה*, נ, פגיעה, נגיעה, מצב שני דברים הנפגשים יחד.

(פגל) פָּגַל*, פ״י, עשה לפגול, קלקל, השחית; (קָרְבָּן), עשה קרבן לפגול ע״י מחשבה בשעת שחיטתו או הקטרת אמוריו לאכלו אחרי הזמן הקבוע בתורה; עוֹבר קרבן יותר מהזמן המיעד לו עפ״י חקי התורה; ⁰הפרש הפסלת מתוך הטוב; העב. **הִתְפַּגֵּל***, היה לפגול, השחת.

פַּגְלָה*, **פּוּגְלָה***, נ, מין צנון קטן ורך.

פַּגְלוּגְלָה*, נ, צנון קטן ענלגל.

פגם (פָּגַם*, יִפְגֹּם*), פ״י, השחת, קלקל, פסול; הוֹזק איש בגופו; הַקטן, הַטעה; הַפחת כבוד וטעלה; עשה פגימות, שים חריצים ב־; לקוח חלק (כחוב או מכתובה וכדומה); לקוח מקדשים; **הִתְפַּגֵּם***, **הֻתְפַּגַּם***, הֵחכל היה נשחת ונקלקל; היה בלא פגימות והריקות.

פָּגֹם*, ז, מבנל קטן בעין חצי ענול.

פָּגוּם*, ת, נשחת, מָקלקל; מי שיש בו פגם ופחיתות כבוד; מי שאינו בְּיחס; מי שאינו כשר בצד לדתו; חרוק, שיש בו פגיעות.

פָּגִיעַ*, ת, מִשָּׁגע, מטרף הדעת.

פַּגְנוֹר*, ז, הרס, נסילת חובה.

פַּגּוֹשָׁה*, נ, אבן קלע.

פַּגְזוֹ*, ז, (ר׳ פַּגְזוֹת*), כלי יריה.

פַּגְיוֹן*, ז, הנית קצרה בעלת שני פיות.

פְּגִימָה*, נ, קלקול, השחתה; מִשקע באויר הבר; נוסה קטנה בחדה של סכין המעבבת את הצמרן כשמעבירים אותה עליו; הצד השקוע בקשה וכיו״ב; החלק ההשיך שבלבנה.

פְּגִיעָה*, נ, נגיעה, פגישה; בקשה, תהנה, תפלה.

— **פְּגִיעָתוֹ רָעָה***, מבטא לאמר: רע לבי שפגש ופוגע בו.

פְּגִירָה⁰, נ, מיתה, מות (בלשון בנו).

פְּגִישָׁה*, נ, פגיעה, נגיעה, מצב שני דברים הנפגשים יחד.

(פגל) פָּגַל*, פ״י, עשה לפגול, קלקל, השחית; (קָרְבָּן), עשה קרבן לפגול ע״י מחשבה בשעת שחיטתו או הקטרת אמוריו לאכלו אחרי הזמן הקבוע בתורה; עוֹבר קרבן יותר מהזמן המיעד לו עפ״י חקי התורה; ⁰הפרש הפסלת מתוך הטוב; העב. **הִתְפַּגֵּל***, היה לפגול, הֻשחת.

פַּגְלָה*, **פּוּגְלָה***, נ, מין צנון קטן ורך.

פַּגְלוּגְלָה*, נ, צנון קטן ענלגל.

פגם (פָּגַם*, יִפְגֹּם*), פ״י, השחת, קלקל, פסול; הוֹזק איש בגופו; הַקטן, הַטעה; הַפחת כבוד וטעלה; עשה פגימות, שים חריצים ב־; לקוח חלק (כחוב או מכתובה וכדומה); לקוח מקדשים; **הִתְפַּגֵּם***, **הֻתְפַּגַּם***, הֵחכל היה נשחת ונקלקל; היה בלא פגימות והריקות.

פָּגוֹם*, ז, מבנל קטן בעין חצי ענול.

פָּגוּם*, ת, נשחת, מָקלקל; מי שיש בו פגם ופחיתות כבוד; מי שאינו בְּיחס; מי שאינו כשר בצד לדתו; חרוק, שיש בו פגיעות.

פָּגִיעַ*, ת, מִשָּׁגע, מטרף הדעת.

פַּגְנוֹר*, ז, הרס, נסילת חובה.

פַּגּוֹשָׁה*, נ, אבן קלע.

פַּגְזוֹ*, ז, (ר׳ פַּגְזוֹת*), כלי יריה.

פַּגְיוֹן*, ז, הנית קצרה בעלת שני פיות.

פְּגִימָה*, נ, קלקול, השחתה; מִשקע באויר הבר; נוסה קטנה בחדה של סכין המעבבת את הצמרן כשמעבירים אותה עליו; הצד השקוע בקשה וכיו״ב; החלק ההשיך שבלבנה.

פְּגִיעָה*, נ, נגיעה, פגישה; בקשה, תהנה, תפלה.

— **פְּגִיעָתוֹ רָעָה***, מבטא לאמר: רע לבי שפגש ופוגע בו.

פְּגִירָה⁰, נ, מיתה, מות (בלשון בנו).

פְּגִישָׁה*, נ, פגיעה, נגיעה, מצב שני דברים הנפגשים יחד.

(פגל) פָּגַל*, פ״י, עשה לפגול, קלקל, השחית; (קָרְבָּן), עשה קרבן לפגול ע״י מחשבה בשעת שחיטתו או הקטרת אמוריו לאכלו אחרי הזמן הקבוע בתורה; עוֹבר קרבן יותר מהזמן המיעד לו עפ״י חקי התורה; ⁰הפרש הפסלת מתוך הטוב; העב. **הִתְפַּגֵּל***, היה לפגול, הֻשחת.

פַּגְלָה*, **פּוּגְלָה***, נ, מין צנון קטן ורך.

פַּגְלוּגְלָה*, נ, צנון קטן ענלגל.

פגם (פָּגַם*, יִפְגֹּם*), פ״י, השחת, קלקל, פסול; הוֹזק איש בגופו; הַקטן, הַטעה; הַפחת כבוד וטעלה; עשה פגימות, שים חריצים ב־; לקוח חלק (כחוב או מכתובה וכדומה); לקוח מקדשים; **הִתְפַּגֵּם***, **הֻתְפַּגַּם***, הֵחכל היה נשחת ונקלקל; היה בלא פגימות והריקות.

פָּגוֹם*, ז, מבנל קטן בעין חצי ענול.

פָּגוּם*, ת, נשחת, מָקלקל; מי שיש בו פגם ופחיתות כבוד; מי שאינו בְּיחס; מי שאינו כשר בצד לדתו; חרוק, שיש בו פגיעות.

פָּגִיעַ*, ת, מִשָּׁגע, מטרף הדעת.

פַּגְנוֹר*, ז, הרס, נסילת חובה.

פַּגּוֹשָׁה*, נ, אבן קלע.

פַּגְזוֹ*, ז, (ר׳ פַּגְזוֹת*), כלי יריה.

פַּגְיוֹן*, ז, הנית קצרה בעלת שני פיות.

פְּגִימָה*, נ, קלקול, השחתה; מִשקע באויר הבר; נוסה קטנה בחדה של סכין המעבבת את הצמרן כשמעבירים אותה עליו; הצד השקוע בקשה וכיו״ב; החלק ההשיך שבלבנה.

פְּגִיעָה*, נ, נגיעה, פגישה; בקשה, תהנה, תפלה.

— **פְּגִיעָתוֹ רָעָה***, מבטא לאמר: רע לבי שפגש ופוגע בו.

פְּגִירָה⁰, נ, מיתה, מות (בלשון בנו).

פְּגִישָׁה*, נ, פגיעה, נגיעה, מצב שני דברים הנפגשים יחד.

(פגל) פָּגַל*, פ״י, עשה לפגול, קלקל, השחית; (קָרְבָּן), עשה קרבן לפגול ע״י מחשבה בשעת שחיטתו או הקטרת אמוריו לאכלו אחרי הזמן הקבוע בתורה; עוֹבר קרבן יותר מהזמן המיעד לו עפ״י חקי התורה; ⁰הפרש הפסלת מתוך הטוב; העב. **הִתְפַּגֵּל***, היה לפגול, הֻשחת.

פַּגְלָה*, **פּוּגְלָה***, נ, מין צנון קטן ורך.

פַּגְלוּגְלָה*, נ, צנון קטן ענלגל.

פגם (פָּגַם*, יִפְגֹּם*), פ״י, השחת, קלקל, פסול; הוֹזק איש בגופו; הַקטן, הַטעה; הַפחת כבוד וטעלה; עשה פגימות, שים חריצים ב־; לקוח חלק (כחוב או מכתובה וכדומה); לקוח מקדשים; **הִתְפַּגֵּם***, **הֻתְפַּגַּם***, הֵחכל היה נשחת ונקלקל; היה בלא פגימות והריקות.

פָּגוֹם*, ז, מבנל קטן בעין חצי ענול.

פָּגוּם*, ת, נשחת, מָקלקל; מי שיש בו פגם ופחיתות כבוד; מי שאינו בְּיחס; מי שאינו כשר בצד לדתו; חרוק, שיש בו פגיעות.

פָּגִיעַ*, ת, מִשָּׁגע, מטרף הדעת.

פַּגְנוֹר*, ז, הרס, נסילת חובה.

פַּגּוֹשָׁה*, נ, אבן קלע.

פַּגְזוֹ*, ז, (ר׳ פַּגְזוֹת*), כלי יריה.

פַּגְיוֹן*, ז, הנית קצרה בעלת שני פיות.

פְּגִימָה*, נ, קלקול, השחתה; מִשקע באויר הבר; נוסה קטנה בחדה של סכין המעבבת את הצמרן כשמעבירים אותה עליו; הצד השקוע בקשה וכיו״ב; החלק ההשיך שבלבנה.

פְּגִיעָה*, נ, נגיעה, פגישה; בקשה, תהנה, תפלה.

— **פְּגִיעָתוֹ רָעָה***, מבטא לאמר: רע לבי שפגש ופוגע בו.

פְּגִירָה⁰, נ, מיתה, מות (בלשון בנו).

פְּגִישָׁה*, נ, פגיעה, נגיעה, מצב שני דברים הנפגשים יחד.

(פגל) פָּגַל*, פ״י, עשה לפגול, קלקל, השחית; (קָרְבָּן), עשה קרבן לפגול ע״י מחשבה בשעת שחיטתו או הקטרת אמוריו לאכלו אחרי הזמן הקבוע בתורה; עוֹבר קרבן יותר מהזמן המיעד לו עפ״י חקי התורה; ⁰הפרש הפסלת מתוך הטוב; העב. **הִתְפַּגֵּל***, היה לפגול, הֻשחת.

פַּגְלָה*, **פּוּגְלָה***, נ, מין צנון קטן ורך.

פַּגְלוּגְלָה*, נ, צנון קטן ענלגל.

פֶּגַע, ז, (ר׳ פְּגָעִים), פגיעה; מקרה, מאורע; מקרה רע, אסון; *שטן, שד מזיק.

— **שִׁיר שֶׁל פְּגָעִים***, ז, הפסוקים א–ט, בתהלים פרק צ״א שאומרים אותם להנצל ע״ז טן השדים.

פְּגָע*, ז, (ר׳ פְּגָעִים*), שוק, בין סרי עץ שבהוכו גלעין כארך שטוח וקשה [1].

(פגר) פָּגַר, פ״ע, היה עיף ויגע; אחר, התמהמה; *שבות, בטול מעבודה; טות (בלשון בוז); פ״י, החרב, הרוס. **הִתְפַּגֵּר***, החרב, ההרס; היה לעצל ורפה ידים.

פֶּגֶר, ז, גוף הרוג או מת; גבלת החי; [0]גבלת האדם (בלשון בוז); בנוי לעצל ונרפה (בלשון ההטון).

פַּגָּר*, ז, טוש דק של ברזל בקצה הטתנ שבתוך הפסה, עקרב.

פַּגֶּרֶת* (**פַּגֶּרֶא***), נ, בשול מטלאכה; חפש; סגאי; (יסי׳) יסי הפשט טלטודים בכתי הספר; הזק, נזק.

פגש (פָּגַשׁ, יִפְגֹּשׁ), פ״י, פגוע, מצוא בדרכו איש או דבר; מצוא את זולתו באחד המקומות; התנפל בחמה על. **הִפְגִּישׁ**, הקרה איש עם משנהו; הנגש דבר בדבר; *(״עם״), התקל אחד בשני. **פַּגַּשׁ**, פגוע, התנגף ב־. **הִתְפַּגֵּשׁ***, (״עם״), התקל אחד בשני.

פָּגָשׁ*, ז, אבן קלע גדולה.

פ״ד, ר״ת, ספק דין.

פֵּדָא*, ז, יד של כלי, אזן של כלי, אנד.

פַּדְגוֹג*, **פְּדָגוֹג***, ז, מחנך, יודע תורת החנוך, עוסק בתורת החנוך.

פַּדְגוֹגְיָה*, נ, תורת החנוך.

פדגרה*, ר׳ סודנרה.

פדה (פָּדָה, יִפְדֶּה), פ״י, גאול, הצל, שחרר משעבוד, הלץ מצרה; גאול בכסף או בטחיר; [0]קבל כסף בטחיר סחורה וכיו״ב. **הִפְדֶּה**, החלץ מצרה; הגאל בטחיר; הוצא לחפש. **הַפְדָּה**, נתן להגאל. **הָפְדֶּה**, הרשה להגאל בטחיר.

פד״ה, פדה״ב, ר״ת, סדיון הבן.

(פְּדוּי), **פִּדְיוֹם**, ז״ר כסף הפדיון.

פְּדוּת*, נ, נאלה, שחרור; הצלה; חלוק, הפרש, הבדל.

פַּדַּחַת*, נ, מצח; חלק הגלגלת הקדמי.

פַּדְיָאָה*, **פַּדְיָה***, נ, הוצאה לחפש, הצלה, שחרור, פדיון.

פִּדְיוֹם, פִּדְיוֹן, ז, (ר׳ פִּדְיוֹנוֹת[0]), גאולה, שחרור, הצלה; טחיר, כפר נפש; [0](בטפחר) כסף המטכר, מה שמקבלים כנגד מטכר בכשך זמן ידוע; ר׳ פדיון הבן.

— **פִּדְיוֹן הַבֵּן***, ז, סדית הבן הבכור בחמשה שקלים הנתונים לכהן; ההנגה שעושים אז.

— **פִּדְיוֹן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי***, ז, מחיר מעשר שני שמסרוהו כדי להעלות מחירו זה אל המקום אשר שם בית המקדש.

-- **פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים***, ז, סדה בכסף אנשים שבויים בידי אויב.

פָּדָן*, ז, על; מחרשה; צבר בקר; חלקת שדה שצבר בקר יכול לחרשה ביום אחד.

פרע (פָּדַע, יִפְדַּע), פ״י, סדה, הצל; *הכה, פצע, נגוף.

פָּדַע*, ז, פצע, חבורה.

פָּדָר*, ז, (ר׳ פְּדָרִים), חלב, שמן; החלב הדק הטכסה את הקרבים; *צואה טבשה בשכש.

(פדר*) הִתְפַּדֵּר*, הכסה בסדר.

פדר״א*, ר״ת, פרקי דרבי אלעזר (ספר).

פַּדְרָנִית*, ר׳ סדדרית.

פְּדֻת, ר׳ סדות.

פֶּה, ז, (ס׳ פִּי, ר׳ פִּיוֹת, גם פִּיפִיּוֹת), החלל שבטין השפתים והלאה בתוך פני בעלי החיים לאכילה, לשיחה, לנשימה, להוצאת

[1] סגע слива, Pflaume, prune, plum

קול ולדבור; יכלת הדבור; חרטום, מקור (לעוף); טלית, מדבר בעד אחר; פתחה, פתחון; קצה, שפה; טבוא; פתח, חלל; חד (החרב, הסכין, העלה וכיו"ב); *שם האות ס'; דבור; (*שֶׁל פֶּשָׁה), רחם; תולעת התאנה.

— פֶּה אֶחָד, בדעה אחת.

— פֶּה אֶל פֶּה, על פה, בדבור פה.

— פִּי שְׁנַיִם, פִּי שְׁלֹשָׁה, פִּי אַרְבָּעָה וכו', שתים, שלש או ארבע וכו' פעמים משער דבר; שנים, שלשה, ארבעה וכו' חלקים.

— פֶּה מְפִיק מַרְגָּלִיות*, מדבר דברים יפים ומחכמים.

— פֶּה רַךְ*, דברים רכים, טלים טובות.

— פִּיו וְלִבּו שָׁוִים*, מגיד בפיו את אשר הוא חושב, בלא לב ולב, בלי כחש, מדבר אמת.

— פִּיו הִכְשִׁילוֹ*, נכשל בדבריו, פתח פה לשטן, ע"י זה שהוצא פסיו בא עליו הדבר.

— אַחַת בַּפֶּה וְאַחַת בַּלֵּב*, כמרמה, כשני פנים, בלב ולב.

— הִגְדִּיל פֶּה, הֵרְחִיב פֶּה עַל־, דבר עזות, העז.

— הָיָה לְפֶה לְ־, דבר במקום פלוני מה שהוא חסץ להגיד.

— יָד לְפֶה, החרש, שתוק, דום.

— כְּבַר פֶּה, מנמנם, עלג.

— עָבוֹר אֶת פִּי־, המרה, עשה דבר מתנגד לחסץ־.

— מָלֵא מִפֶּה אֶל פֶּה, מָלֵא פֶּה לְפֶה*, מלא עד אפס מקום.

— בְּכָל פֶּה, בתאבון גדול, בתאוה.

— עַל פִּי־, בפקדת־, לפי חסץ־, לפי דברי־; לפי ערך.

— פָּתוֹחַ פֶּה לְאִלֵּם, ר' פתח, פתוח פה לאלם.

— פָּתוֹחַ פֶּה לַשָּׂטָן*, ר' פתח, פתוח פה לשטן.

— פַּתְחוֹן פֶּה, ר' פתחון, פתחון פה.

— לֹא מִפִּי־אֱנוֹשׁ חַיִּים*, בבטא לאבר: אין אנו מחיים לשמע לדברי־.

— אַף עַל פִּי*, תה"פ, אף כי.

— כְּפִי־, לְפִי*, ט"י, כאשר; בערך, בהשואה ל־.

— לְפִי זֶה*, היוצא מזה הוא כי־.

— לְפִיכָךְ*, על כן.

— לְפִי שֶׁ־, אחרי אשר־, מכיון ש־.

— לְפִי חֶרֶב, (חֶרֶוֹג־), הרוג בחרב.

— לְפִי תֻמּוֹ*, בלי כונה מיחדה; בלי כונה רעה.

— עַל פֶּה*, בדבור פה, לא מתוך הספר, על ידי הזכרון.

— תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה*, ג, דברי חכמי ישראל שאינם בכתבי הקדש; התלמוד.

— פִּי הַטַּבַּעַת*, ז, הנקב שבנוף להוצאת הרעי.

— פִּי כוּשׁ*, ז, כעין כדור על ראש הצלך.

— פִּי הַכֶּרֶס*, ז, טבור, שרי.

— פִּי תְקֹרָה*, החלק העב בקצה הקרש.

— נָתוֹן לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל*, סתום את פיו, פַּיִם את־ ע"י מתנה וכדומה; כלכל את פלוני.

פֹּה (לפעמים פּוֹ, פֹּא), תה"פ, בזה, במקום הזה; הַנה, אל המקום הזה.

— מִפֹּה, מהמקום הזה, מצד זה, מבאן.

— עַד פֹּה, עד המקום הזה, עד הַנה.

פֹּהוּק*, ז, פתיחת הפה בכל כח בלי חסץ ונשום בקול נמוך, ביחוד בעת שהאיש חסץ לישן.

פֹּהַי*, ז, הליכה הנה והנה; עצלות; ר' שה"י פה"י.

(פהק) פָּהַק*, פ"ע, פתוח הפה בכל כח בלי רצון ונשום בקול נמוך, ביחוד בעת שהאיש חסץ לישן.

פַּהֲקָן*, ת, טי שדרכו לפהק תמיד.

פּוּ״א, ר״ת, סנים ואהוב.

פּוּאָה*, נ, טין צמח שעושים משרשיו צבע אדם).

פּוּג (פָּג, יָפוּג, נם יָפִיג), פ״ע, היה דומם כאבן; שבות, בטול, חדול; התנדף, התבטל לאט לאט (רוח, קל וכיו״ב). הֵפוּג, הֵדם, היה לאבן; היה בלי כח, היה בלי כח החיים.

הָפֵג*, הוציא, העבר, הסר (שֵׁנָה); בטל, החלש (טעם, ריח, שכרות); התקרר מחמימות; שכך כעס.

— הָפֵג אֶת הַחַמָּה*, הסיר את הכעס מלב.

— הָפֵג אֶת הַיַּיִן*, הסיר את׳ השכרון.

פּוּגָה, נ, הדלון, הספקה.

פּוּגָלָה*, נ, ר׳ פגלה.

פּוּדַגְרָה*, נ, טין מחלה בפרקי הרגל[2].

פּוּדַגְרִים*, ז, חולה מחלת הפודגרה.

פּוּזַל*, ת, טי שמכיט בשתי עיניו לא למקום אחד.

פּוּזְמָק*, ר׳ פזמק.

פּוּחַ (פָּח, יָפוּחַ), פ״ע, השב רוח, נפוח; עבור לאט כמו בנשיכה להרהקה; *פ״י, צער את־, הַעצב, הכעס. פַּיַּח*, ר׳ פוח. הָפַח, נרום לנשיכה, להפצת ריח טוב ונעים; העבר רוח על־; עורר מדנים, עורר ריב; דבר; שים בפח, ר׳ פחח; *הוציא אדי הבטן בנסיחה.

— אַל תָּפִיחוּ אֶת־הַיַּיִן*, טבטא לאמר: אל תרגיזו את הטתים ואל תדברו בהם רעה.

פּוֹחַז, ת, נמהר, עושה מעשים בקלות דעת.

פּוֹחֵחַ*, ז, איש לבוש בגדים קרועים שהבשר נראה מבעדם.

[1] פּוּל, ז, ש״ק, מין קטניות מִתְרַסְּלוֹת[1]; *חקירה ודרישה.

— בַּעַל הַפּוּל*, אחד מפקידי בית המקדש (כנראה מטניח על הסדרים וחוקר ודורש לדעת מי הסריע אותם כדי לענשו).

פּוּלְחָן*, ר׳ פלח.

פּוּלְחָן* ר׳ פלחני.

פּוּלִיטוֹן* ז, שמן נרד נותן ריח טוב.

פּוּלִיפּוּס*, ז, מין מחלת החטם שמסחת בשר עולה בו.

פּוּלְמוֹס*, ז, ר׳ (פּוֹלְמוֹסִיוֹת*), ריב, מחלקת; מלחמה; עת מלחמות.

— פּוּלְמוֹס שֶׁל דְּבָרִים*, -שֶׁל סוֹפְרִים*, ז, ריב דברים, וכוחים חריפים בכתב על איזה ענין.

— הַפּוּלְמוֹס הָאַחֲרוֹן*, ז, ימי מלחמת בר־כוכבא ברומאים.

פּוּלָּא*, ר׳ פלפא.

פּוּם*, ז, פה.

— לְפוּם*, לפי; בערך.

— לְפוּם נַמְלָא שְׁחָנָא*, לפי הנטל — הטשא, טבטא טשל לאמר: לפי כח האיש ויכלתו — עבודתו.

— לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא*, לפי הצער־השכר, טבטא טשל לאמר; לפי ערך העבודה

[1] פול боб, Bohne, fève, beon

[1] פואה Krapp, garance, madder

[2] פודגרה Podagra

וטרחתה ישלטו שכרה.

— לְפוּם תּוּרְא טָבְחָא*, לפי השור—הטבח.

— מַה פּוּם סָכוּר מְמַלֵּל*, מה יוכל פה סגור לדבר, במובן: נסתתמו טענותיו ואין לו מה להשיב.

— לְפוּם דְּ־*, לפי ש־.

— לְפוּם כֵּן־*, לכן, לפיכך.

— לְפוּם זוּוֵי רְקוֹד לְ־*, לפי הכסף רקוד, משל עפני לאשר: לפי התשלום—העבודה, לפי הטחיר—הסחורה.

פּוּמְבִי*, פּוּמְפִי*, ר׳ סמבי, סמפי.

— בְּפוּמְבִי, ר׳ בסמבי.

פּוּן (פָּן, יָפוּן), פ״ע, התנודד הנה והנה; היה מפסק.

פּוּנְדָּה*, ר׳ פנדה.

פּוּנְדָּק*, פּוּנְדָּקָן*, ר׳ פנדק, פנדקי.

פּוֹנָה*, נ, פניה, נטיה.

פּוֹס*, ר׳ פוס.

פּוֹסָה*, נ, כור, מעמק הסור בארץ.

פּוֹסָה, ת, מחשטט, מהרהב.

פּוֹסֵק, ז, בר סמכא בהלכות וחקים, חכם מורה הלכה למעשה.

(פּוּעַ*) הָפִיעַ*, פ״י, הפיח רוח חיים בי׳; החיה.

פּוֹעֵל*, ז, עובד, איש שמרויח את לחמו על ידי עבודתו אצל אחרים; משפיע על אחר שיעשה כחפצו.

פּוּץ (פָּץ, יָפוּץ), פ״ע, התפזר לכל עבר; היה מרחק ומנוש: התפשט והתרחב; עבור על גדותיו. הֲפוּץ, פוץ. פּוּצָץ, רצוץ לחלקים קטנים. פַּצְפֵּץ*, ר׳ מצמץ. הָפֵץ, סור לכל עבר; מחוח; שבר לרסיסים; שפוך (עברה וכעס); גרש; התפזר. הִתְפּוֹצֵץ, השבר לרסיסים.

פּוּצָם*, ז, מחצב, מקום מסול האבנים, מקום שחוצבים משם אבנים.

פּוּק (פָּק, יָפִיק), פ״ע, התנדנד, נוד; טעה; "יצוא, עבור מתוך מקום החוצה. פַּקְפֵּק*, ר׳ מקמק. הָפֵק, הוציא לפעל; רבצא; השיג; *הוציא (כן הפה).

פּוּק*, (צווי) צא.

— פּוּק חֲזִי מַאי עָמָא דְּבַר־*, צא וראה איך העם נוהג, מבטא לאמר: ראה איך אחרים מתנהגים והתנהג ככה גם אתה.

פּוּקָה, נ, נקיפת לב על מעשה שנעשה; מכשול; * דבר שמוטעים בו.

פּוֹקֵר*, ז, איש שהסיר מעליו על הנסיון הדתי.

פִּיקָרִין*, ז, צער לתהבשת פצע; מסמר מיקה היוצאת למויה ועשויה בעין ציפר של צפר.

פִּיר, (בקל נמצא במקרא רק בבקור: פֹּ־), פ״ע, רעוד, הודעזע. פּוֹרֵר, שבר, בקוע לרסיסים; שסע. הָפַר, בטל, השבית; הפר, סלק; השחת, כלה. הוּפַר, בטול, היה לאפס. הִתְפּוֹרֵר, התבקע, השסע והשבר לרסיסים.

פִּיר, ז, גורל, אחת מהאבנים הקטנות או אחת המתקאות שמשילים לקלפי להרץ על פיה דבר מסקנ; *טול, גורל ומנת ה־.

פִּי״ר, ר״ת, סריה ורביה.

פִּירָה, נ, נת, בור שכותשים וזורכים בו את העבים; שם מדה ליין.

פִּירָה, (נ, פּוֹרְיָה), ת, מצמיח בשפע; נותן פרי רב.

פּוֹרְיָה*, ר׳ פריה.

פּוּרְיוֹן*, ר׳ פריון.

פּוּרִים, ז, החג שבארבעה עשר או בחמשה עשר באדר זכר לנס שקרה ליהודים בימי מרדכי ואסתר.

— שׁוּשַׁן פּוּרִים, ז, (בדבור הזרמני), החג הנוסף על יום הפורים בחמשה עשר באדר במקומות שחגים אותו בי״ד באדר.

פּוֹרָנִית*, נ, פרנסה; הלחם הדרוש להספקת המחיה.

פּוּרְעָנוּת*, ר' פרעונות.

פּוּרְפָּרָא*, **פּוּרְפִּירָה***, ר' פרפורה, פרפירה.

פּוּרְקָן*, ר' פרקן.

פּוּרְתָּא*, **פִּוּרְתָּא***, נ, חלק טרבר, טעט ט־, כמות קטנה ט־.

— **פּוּרְתָּא פּוּרְתָּא***, טעט טעט, לאט לאט.

פּוּשׁ (פָּשׁ, יָפוּשׁ), פ״ע, רבה ועצום, פרוץ והתרבה; שטן, היה שטן; נוה; השב רוח; *השאר. **הָפּוּשׁ**, התפזר, הפוץ, היה טפזר.

פּוּשָׁע*, ז, חוטא, בונד בעטו, טוטר.

פּוּשְׁרִים*, (טים), ת, שאינם רותחים ואינם קרים; רמז קל.

— **כְּמַדָּמֶה אֲנִי שֶׁאַתָּה נִכְוֶה בְּפוּשְׁרִים, אִי אַתָּה נִכְוֶה אֶפִילּוּ בְּרוֹתְחִים***, טבטא משל לאטר: חשבתי שאתה תבין רמז קל ודק ואתה אינך טרגיש גם דברים ברורים וקשים.

פּוּת*, נ, טנרדת.

פּוֹתָה, נ, חד שציר הדלת נתון בו; בף המנעול לפתח בה את הדלת.

פּוֹתֵחַ*, ז, חלל, טקום ריק פתוח.

פּוֹתַחַת*, נ, טפתח שיכולים לפתוח בו כל סיני מנעולים.

פָּז, ז, זהב טארץ אופז; זהב טזקק וטוב.

פָּזוּל, ז, טוס ידוע בעינים שאין שתיהן טכיטות למקום אחד.

פָּזוּר, ת, נפוץ לכל עבר, שאינו יחד, (הפך: טפזר, טכנס).

פִּזּוּר*, ז, פעלת הטפזר והטפזין.

— **פִּזּוּר עֲבֵרִים***, ז, התפזרות העבים והתפרדותם והעלטם טעל פני השטים (הפך: קשור עבים).

— **פִּזּוּר לְרִשָּׁעִים, הֲנָאָה לָהֶם וְהַנָּאָה לָעוֹלָם***, אטרה בטובן: אם הרשעים יתחברו יביאו רעה לעולם כלו וכושב שיהיו טפזרים.

— **פִּזּוּר הַנָּפֶשׁ***, ז, טבוכת הנשטה, טבע איש טבלבל ונבוך בטחשבותיו.

פּוּז (פָּז, פָּוַז, יָפוּז), פ״ע, התנועע בטהירות וקלות; *השטע קול כשהוא טתנועע (טם דק של זהב). **פָּוַז**, רקוד בטהירות בטחול. **הוּפַז**, היה טזקק ונקי טכינים (זהב).

פָּוִיז*, ת, נטהר, טכהל, נכהל ל־; טוהם; טצפה זכוכית.

פַּוִּיזוּת*, נ, נטהרות יתרה, טבע הפזיז.

פָּוְיָח*, שם כנוי לנזיר.

פַּוִּילָה, נ, ר' **פַּוּזְלָה**.

פַּוִּירָה*, נ, סוזר, פעלת הכפזר והטפזין.

פּוֹל* (**פָּזַל***, **יָפֹזֶל***), פ״ע, הכט בעיניו הצדה, הכט בשתי עיניו לא לטקום אחד. **הָפֹזֶל***, הלקה בפזול, בטום של אי הראיה ישר.

פּוֹם* (**פָּזַם***, **יָפֹזֶם***), פ״ע, דבר או זמר עפ״י התור; לוה אחר בזטרה.

פַּזְמוֹן*, ז, (ר' **פִּזְמוֹנוֹת***), השיר החוזר בסוף כל בית גדול בשיר; בין פיוט טזטורות הקדש ששרים אותן בשעת התפלה או בשעת הטעדה וכיו״ב.

פַּזְמָק*, ז, (ר' **פִּזְמָקוֹת***), לבוש הרגל; גרב, טכסה הרגל טפריע הושים שעליו נועלים את הנעל.

(פזר) הָפַזַר, היה נפוץ לכל עבר. **פַּזַר**, הפץ דברים קטני הכטות; הפץ לכל עבר; זרה; הוציא טהונו לרב, בזבז. **הִתְפַּזֵּר***, הפוץ, הסזר, התפרד, התחלק.

— **פַּזַר רַגְלֶיךָ***, שא את רגליך וצא טהר טטקוטך.

פָּזַר, ז, אחד טשעטי הנגינות שבטפלסלים ביותר (י).

פַּזְרָן, ז, בזבזן, טרבה לסזר טהונו, (הפך: טמצן).

פּוֹרְנוּת°, נ, הכונת הסוֹרן, כוכוו.

פַּח, ז, (ר׳ פַּחִים), מלכדת, טוקש לצוד צפרים וחיה; לוח דק, לוח מתכת רקוע דק.

— פַּח כִּיס*, ז, בשוי הטוני במובן: חסרון כיס, הפסד טמון.

— בְּפַחֲי נָפֶשׁ*, תה״פ, בהכוונת הקוה, בסכנת נפש.

פ״ח, ר״ת, פעל חוור; פתח הרטה; פנים חדשות.

פחד (פָּחַד, יָפְחַד), פ״ע, ירוא, יגור; חרוד מדאגת רעה קרוכה לבוא; הבהל משכוענת פתאם או משמחת פתאם; (־אֶל־), פנה אל־ ברעדה לבקש מהסה מטנו; רעוד משמחה.

הַפְחֵד*, הַרגש רגש פחד; הבָּהל. פַּחַד, ירוא, היה נבהל; היה דואג ומצר. הַפְחַד, הָרעד, הִרגיז, הֵבא טוראּ ופחד על־. הִתְפַּחֵד*, פחוד.

— פָּחוֹד אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, הבט איש בפני חברו בפחד ותמהון.

פַּחַד, ז, (ר׳ פְּחָדִים), טוראּ, חרדה, אימה; דבר שיראים מפניו; טראה מפחיד; הרגשת הדרת כבוד.

פַּחְדָה, פַּחְדוּת*, נ, יראה, פחד, טוראּ.

פַּחְדָן*, ת, יא, מפחד, חרד תמיד מדאגת רעה קרוכה לבוא.

(פַּחַד) פַּחֲרִים, זוגי ז׳, אחורים; אשכים (?).

פָּחָה, (גם: פֶּחָם), ז, (כ׳ פַּחַת, ר׳ פַּחוֹת גם פָּחָוֹת), נציב, שר של מדינה קטנה (בארצות ארם, אשור, בבל ופרס); °שר מחוז בתרכיה, פַּשָׁה.

פְּחָוָה, נ, מדינה או מחוז העומדים תחת סמכות פחה.

פָּחוֹז*, ת, קל התנועה והתכוספות הנוף להתהפך באפנים שונים.

פָּחוּס*, ת, שטוח, רקוע; ישר וחשל.

פָּחוֹת*, (או: פַּחוּת*), ת, גרוע, הסר ערך; קטן ט״, (הסך: יותר ט״).

פָּחוֹת*, תה״פ, מעט ט״, קטן כ״.

— לְפָחוֹת*, לְכָל הַפָּחוֹת*, לכצער, באפן היותר קטן.

פחז, (פָּחַז*, יִפְחַז*), פ״ע, התנכר (תאוה) בכח על־; עשה מעשה בקלות דעת, התהולל.

— פָּחַז עַל־ יְצִרוֹ*, התחוקה תאותו של־.

פַּחַז, ז, פָּחֲזוּת, נ, העלאת קצף (כים); קלות הדעת, דרך נמהר לב.

פַּחְזָן*, ז, איש קל הדעת.

פַּחְזָנוּת°, נ, פחז, קלות הדעת, טבע הפחזן, דרך נמהר לב.

(פחח) הָפַח, לכור בפח.

פָּחָח°, ז, רוקע פחים, עושה כלים בפחי ביזל.

פח״ת, ר״ת, פי חכם הן.

פַּחְיָה*, נ, קול תרנגלת רובצת על ביציה; תרנגלת רובצת על ביציה.

פַּחִיכָה*, נ, טעיכה על ידי לחיצה ודחיקה.

פַּחִיתָה*, נ, הקטנה, המעטה; נקור מתוך.

חריתה ט״.

— פַּחִיתַת נֶר*, נ, עשית חור בנוש חפר רך כדי להעמיד שם נר.

פַּחִיתוּת°, נ, השפלה, זלזול; חסרון, בגרעת.

— פַּחִיתוּת הַכָּבוֹד°, נ, עלבון, פגיעה בכבוד.

— פַּחִיתוּת הָעֶרֶךְ°, נ, קלות הערך, חסר ערך.

פַּחְלִין*, פַּחְלָץ*, ז, שק הגמל לבשא פלוע מחבלים; כר גמל מטלא קש (?).

(פחם) הָפְחַם*, היה שחור כפחם. פַּחַם*, השחר, עשה שחור; צבוע בפחמים; עשה והכין פחמים מעצים. פֶּחָם*, הִתְפַּחֵם*, היה לפחם, התפסך לפחם; היה שחור כפחם, הפוך שחור.

פֶּחָם, ז, (ר׳ פְּחָמִים*), חתיכות עצים שרופים שמשתמשים בהן להסקה ולהדלקת אש,

נחלת שאינה בוערת; פחה; נציב, שר של מדינה קטנה; *פיח שחור העולה על נר הכלים כשמכשלים בהם; הפיח העולה על הפתילה כשמכבים את אשה.

— עֲשֵׂה פֶּחָמִים*, הבער עצים להפכם לפחמים.

פַּחַם*, ז, בית הפֶּחמי, בית חרשת ברזל, בית העושה פחמים.

פַּחֲמִי*, פֶּחָמַי*, ז, חרש ברזל, נפח; עושה פחמים, מבעיר עצים להפכם לפחמים.

פַּחֲמָן[0], ז, היסוד הפחמי (כימיה[1]).

פַּחֲמָת[0], נ, טין מחלה שהבשר מסביב נשחר ונשרף, נחלת.

פחס* (פָּחַס*, יִפְחַס*), ס״, טעך בלחיצה ודחיקה; דחוק וחבר יחד.

פָּחָר*, ז, יוצר כלי חרס.

פַּחַר*, ז, כלי חרס, קדרה עשויה חרס.

פָּחַת, זו״נ, (ר׳ פָּחָתִים) סה, מלכדת, בור לצוד היה; שיחה, בור.

פחת* (פָּחַת*, יִפְחַת*), סעו״י, טעוט, היה לטעת; הַטעת, הקטן; נקר מתוך־, חרות מ־; תקוע ונעוץ לתוך־. הַפְחַת*, השכר, הגוזל; טָעוּת, קטון; היה טעט בטספר או בעבדה או בערך מ־; היה קל הערך. פַּחַת*, ס״ות. הַפְחַת*, הַטעת, הקטן; כלה, השחת טעט מ־; הַסחת ערך כלי ט״י השטוש בו; השָׁחת, התקלקל.

— אָדָם שֵׁשׁ בּוֹ נְטוּת רוּחַ לְסוֹד נְפָחַת*, אמרה עטטית לאטר: גם הרוח נבזה ונקלה בעיני האנשים.

פֶּחָת*, ז, הקטנה, הטעשה; חסרון, טגרעת (בטשקל); נקור, חריתה מ־.

פַּחֲתַת, נ, טגרעת, חסרון; משקע בדבר.

פָּטְדָה, נ, שם אבן יקרה יָרָקה[1].

פְּטוֹטֶרֶת*, נ, עקץ סרי העץ (ביחוד התאנה).

פְּטוּם, ז, הכנה, סדור והערכת סטכנים; רקוח; שיטת אֹכל רב בסי בעל חי, הלעשה.

— פְּטוּמֵי מִלִּים*, ז״ר, סטכוט סטשוטי דברים, דברים שאין להם טעם ותכן.

פָּטוּם*, ת, (בעל חי) שהלעיטוהו, ששטו בסיו אֹכל הרבה.

פְּטוּמָה*, נ, עוף טפטם.

פָּטוּר, ז, ראשית ההסתחות הציץ.

פָּטוּר*, ת, שאינו חיב, שאין עליו חובת־, (הפך: חַיָּב).

פְּטוֹר*, פְּטוּר*, ז, שחרור, הוצאה מחובה; סעלת הטפטר ט־; חבל מחבלי הספינה.

— פְּטוּרִים*, ז״ר, שלוחים אהרי נטר דבר (לטוד וכיו״ב).

— נֶטֶל פְּטוּרִים*, נֶטֶל פְּטוּרִין*, ז, טסר כריתות מאיש לאשתו.

פְּטוֹרָה*, נ, טקום שכר המים; קרקע של תעלה.

פטט* (פָּטַט*, יִפְטַט*), ס״, טפטט.

פַּטָּט*, פַּטִּיט*, ז, טרבה לדבר דברים ריקים בלי טעם ותכן; מצטצף (עוף).

פַּטָּה*, נ, שורה, שדרה.

פָּטִיט*, ת, קטן, מצער, לא גדול.

פַּטִּים*, ת, שטן, טפטם, שפטטו אותו, בריא (בע״ח).

פִּטְמָה[0], נ, טרקחת, בליל סטים שהרוקח (פטם) טכין.

פְּטִירָה*, נ, טיתה, טות, יציאה טן העולם; יציאה ט־.

פַּטִּישׁ, ז, טקבת, כלי הלטות לחרש ברזל וכיו״ב.

— פַּטִּישׁ הֶחָזָק*, תאר כבוד לטפלסל היודע לסוצץ ולסתר דברי איש ריבו בכח דבורו.

---

[0] פחמן, углерод, Kohlenstoff, carbone, carbon

[1] פטדה topaz, Topas, topaze

— בֶּן־פַּטִּישׁ*, ז, פטיש קטן.

פְּטָלָיָה*, נ, סל קלוע שנושאים בו תאנים או תמרים.

(פטם) הָפְטַם*, האכס, היה מפטם ואכוס.

פַּטָּם*, האכל והטרא בעל חי להשמינו, האכס, נתון ריח טוב בדבר; תבל, הכין וערך דבר אכל בתבלים, ערב טיני בשמים במאכל או בשמן או ביין לתת לו ריח טוב; רקח, הכין סממנים; הכין סממנים או שכן כדונמה הקטרת שעל המזבח או דוגמת שכן המשחה. הִתְפַּטֵּם*, פטם את עצמו.

— הִתְפַּטֵּם בְּכוּם*, פטם את עצמו ואכול יותר מדי.

פֶּטֶם*, ז, מין מטיני הבשמים שממסמסים בדם.

פֹּטֶם*, ז, איש עוסק בפטום בהמות או עופות; שור פטום; רוקח, בשם; ממסמס שבהם ממסמס את האבן.

פֶּטֶם*, ז, פִּטְמָה*, נ, העקץ שבראש הפרי במקום שנשרה הנצה; הטבעת המוכבת את עקץ דדי האשה, פטמת; שופן, החלק השמן שהתהוה בגוף החי המפטם.

פִּטְמַת*, נ, (ר' פִּטְמוֹת*) הטבעת המוכבת את עקץ דדי האשה; החלק העליון (קצה הפרה) של הבצל.

פֶּטֶם*, ז, חבית עגלה וגדולה ביותר ליין, עשויה מחטר.

פְּטִפּוֹט*, ז, בסיס קטן לכלי; בליטה בעיגים לשים עליה את הקדרה; יתד; בסיס, רגל אחת מחצובה של שלש רגלים; להג, פטפוטים, דברי להג, דברים שאין להם טעם ותכן.

פִּטְפֵּט*, פ״ע, דבר הרבה, דבר דברים שאין להם טעם ותכן; (ב־) התרים כנגד, הלהם והאבק עם־.

פַּטְפָּטָן*, ז, (נ׳ פַּטְפָּטָנִית*), טרכה לדבר דברים בטלים.

פַּטְפָּטָנוּת*, נ, מצע הפטפטן; פטפוט.

פְּטָקָה*, נ, ר׳ פָּקָק.

פטר (פָּטַר, יִפְטַר), פ״י, פתוח, פתוח והוציא, פתוח פה בטקום צר להוציא מה שעצור בתוכו; שלוח, שלוח להפשיו; הלוך; השתמט מן־; *התר, הרשה; הסר הוכח בעל־; הנד שאין חובה או אין ענש על־; התר חוב שעל־; שלוח את האשה, גרש, נתון נט. הָפְטַר*, הלוך ט־, עזוב את־ והלוך ממנו; היה משתחרר מחיוב; היה משתחרר מאיש מַטְרִיד; קבל רשות להליכה; דפדר; מת, הדול מהיות. פַּטַּר*, שלח; גרש, שלח (במשרה וביו״ב); שלח את האשה, נתן נט עשורים לאשתו. הַפְטָר, הנע, הניר; פתוח (השפתים לצחק); *נטור, כלה, קים; קיים קריאת התורה בביהכ״ס בפרק מנביאים; שלח; נתון רשות ללכת; (־עַל־), הסבד. הִתְפַּטֵּר*, הסתר; [0]באן לקבל הכר; השתחרר מדבר.

— הַפְטָר מִן הָעוֹלָם*, הַפְטָר לָגֶן עֵדֶן*, מתת, חדול מהיות.

פֶּטֶר, ז, פִּטְרָה, נ, פתיחה; בקוע; (־רֶחֶם) בנוי לבכור האדם והבהמה או לידת הבכור.

פִּטְרָה*, נ, סלע.

פִּטְרָה*, פִּטְרִיָּה*, נ, צֶמַח, מין צמח הצובח בחמיות באדמה רטובה והוא רך וחלול כלו[1]. פַּטְרָן*, ז, ולד בעל חי שנולד לפני זמנו; שלה קטן ורך.

פטריה

פַּטְרָן*, ז, (ר׳ פַּטְרוֹנִים*, נ׳ פַּטְרוֹנָה*, נ״ר פַּטְרוֹנוֹת*), מנן על־; שוטר ומנן על־; אדון. פַּטְרוֹף*, ז, אפטרופוס, משגיח על נכסי יתומים.

[1] פטריה Pilz, Schwamm, champignon, mushroom.

פַּטָּרָיָה*, ר׳ פטרה.

פַּטְרִיקוֹן*, ז, ירושה ונחלת אבות.

פַּטְרִיסוֹלִין*, ז, כרפס שבגנהרות.

פִּ״י, ר״ת, פעל יוצא ; פושעי ישראל.

פטרסולין

פַּטָּרֶת[0], נ, מין מחלה הבאה ע״י פטריות טפילות על גוף האדם והחי.

פֵּ׳, שם האות פ.

פִּ׳, ר׳ פה.

פִּיאָה*, פִּיגִי*, נ, מעין, עין מים.

פִּיגוּל*, ר׳ פגול.

פִּיגָם* (כס: פִּיגָן*), ז, צמח בעל עלים קטנים ריחניים[1].

פִּיד*, ז, אוד, פגע, אסון; שבר; נקוד התרנגלת כעקורה.

פִּידָג[0], ז, מין פרה[2].

פִּידָה, נ, חָדו של דבר, ר׳ פה.

פִּיהוּ, ר׳ פהי.

פִּיוּט*, ז, שירה; שירי הפיוטנים, שירי קדש שאומרים בשעת התפלה; [0]שירי עבודת ה׳.

פִּיוּטִית*, ר׳ פעושות.

פִּיוֹם*, ז, (פִּיּוּמִים*), פצוי, רצוי; בקשת מחילה וסליחה; הטלת גורל.

פִּיוֹת, ר׳ פֶּה.

פִּיחָ, ז, אבק אפר, האפר השחור הדק הנשאר מן העשון.

(פִּיחַ) פִּיָּחַ*, פ״י, ציר בפיח; צִיר בצבעים.

פִּיחָה*, נ, קל שבא מנפיחת הרוח; מנוחה, מנוחת נפש; נפיחה, פעלת הנפח; הכעשה, מנרעת; השלכת הכיחה והלחה מהפה.

פִּיחוֹן*, ז, דיו סיני, חמר שחור יבש הנעשה בעיקר מפיח ומשתמשים בו לציורים ולשרטוטים[1].

פַּיָּט*, פ״י, כתוב שירים, סדר שירים ופיוטים.

פַּיְטָן*, ז, דברן; משורר, מהבר שירים וזמירות; מהבר פיוטים לעבודת ה׳.

פִּיטָם*, ז, הבית, כד גדול.

פַּיָּל*, פ״י, בקוע.

פִּיל*, ז, מין חי גדול מכל חית הארץ, הולך על ארבע, עבי העור, בעל הרטום אף וגשיש ושתי שנים ארֻכות; עצם שן הפיל; בקעים ופדקים; בשנים, סמטנים, הבלים; ר׳ פילון.

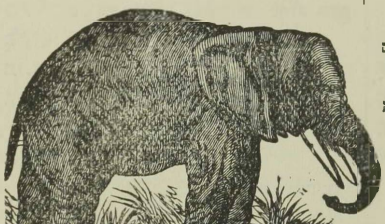

פיל

— שֶׁן הַפִּיל*, ז, חמר שני הפיל הנמבר ביקר.

— מָעַיִל פִּילָא בְקוּפָא דְמַחָטָא*, (מכנים פיל בחור המחט), מבטא בשל לאמר: אומר דברים שלא יתכנו בשום אפן במציאות, מנזים ומפריז בלי קץ.

פִּילָא*, ז, מין קערה גדולה, אגן.

פִּילֶגֶשׁ, פִּלֶגֶשׁ, פִּלֶגֶשׁ, נ, (ר׳ פִּלַגְשִׁים) אמה, אשת חיק; אשה המיעדה למשכב דודים בלי כתובה ובלי קדושים; זכרים אנשי זמה (יחזקאל כ״ג ב׳).

פִּילוֹן*, ז, מבוא, שער הכבוד, הפתח העקרי;

[0] פינס pyta, Raute, rue

[1] פיחון тушь, tusche, encre de Chine, China ink

[2] פידג львиноуст, Löwenmaul, guele de lup (antirrhinum)

⁰מין כשם; עלה טריח ריח טוב.

פִּילוֹסוֹף*, **פִּילוֹסוֹפוֹס***, ז, חכם מלמד, ביחוד בחכמות האלהות והטבע ובחכמות הסבות והיסודות.

פִּילוֹסוֹפְיָה⁰, נ, תורת הסבות, הנפלאות הנפשיים והטופר, תורת החכמות הכפשטות וביחוד חכמת האלהות.

פִּילוּסוֹן*, ר' סלוסין.

פִּילֵי*, (ר' פִּילָאוֹת*), ר' פילון.

פִּילְיוֹן*, ז, כובע של לבד.

פִּילָקָה*, נ, בית אסורים, בית סהר, בית משטר.

פִּים, ז, מין טבעת בימי קדם (ש. ראשי).

פִּימָה, נ, שְׁטָן, חֵלֶב; כפל הבשר בחלב ודשן.

פִּין*, ז, לשון הספתח; כעין לשון בבנעול.

פִּינָה*, נ, קצה, שפה; סניה, נשיה.

פִּינוֹן*, ז, ספלת צמר, לבד.

— **מַעֲלוֹת הַפִּינוֹן***, ע"ר, נעלי לבד.

פִּינָךְ*, **פִּינָקָא***, ז, קערה, צלחת.

— **מְלַכֵּךְ פִּינָקָא***, ת, מלוכלך קעירות זרים, הונף.

פִּינָם*, ז', טעיל מסע, טעיל דרך.

פִּינְקָס*, ר' סנקס.

(פִּים) פַּיִם*, ס"ו, שכך רגז, הפצר ובקש ושכך רגז, פַּצה, רַצה; בקש סליחה. **פִּים***, קבל סיום, התרצה. **הָפִּים***, הרחק, הסיר כ-; שחרר מחובה (*גָּלָה), הרחק ליחות מטבה; הֵרחק והבדל; החלט, פסק (דין); השל גורל; (דעת) הרגיע רוח, **הֻתְפַּיַּם***, קבל סיום; התרצה סלוח; המלך, זכור פתאם והתחרט.

פַּיִם*, ז, (ר' פָּיְסוֹת*), גורל, פור; רגב אדמה, גוש עפר.

פִּיסִים*, ז"ר, אחד מהמסים השונים שהטילו הרומאים על היהודים.

פִּיף*, ז, ציצה, קוצת הוטים עשויה כציצה; אטרה, שפה (לארג); הוט הערב בארג.

פִּיפְיוֹר*, ר' ספיר.

פִּיפְיוֹת נ"ר, שני עברים חדים (של להב חרב) *סיות; בקיעים.

פִּיפְקִין*, ז, ארג עם אטרה טכסיב.

פִּיק, ז, שבר, טכשול; נקיעת אבר החי טכקוטו; נדנוד (ברכים).

פִּיקָה*, נ, סקק, סכר, כנוסה; פרקי הצוטה; הרצובה; בליטה עגלה צופדת בנוף; ראש הכישור; נדנוד סיק; תנועה תכידית עלה ויורד (כשער של סחורה או כסף של מדינה וכדומה).

— **פִּיקָה שֶׁל נַרְנָרֶת***, נ, הבליטה של שחוס שביאש פרק הנרון.

— **הַכְנָס פִּיקָה בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל (מְדִינָה)***, הגיע והגיד את שער הכסף של מדינה.

פִּיקוּם*, ז, התהוות סיקות בנוף.

פִּיקָן*, ז, נגוע בסיקות בנופו.

פִּיקָס*, ז, צבע הארגמן; שערות דקות על פרי.

פִּיר*, ז, (=**חֲפִירָה**) בור, שוחה, שחת; טחפרת, טכרה של טחכת לטיני טהצבים.

— **אֵין הַשּׁוֹעֵל מֵת בַּעֲפַר פִּירוֹ***, השועל אינו נצוד בטאורתו, טבטא כשל לאטר: האדם אינו נכשל בדבר שהוא רגיל בו וטכיר אותו.

פִּירָט*, ז, שודד הים, גזלן הכשושט בים.

פִּירָכָא*, ז, קשיא הבאה לסתור דברי האומר.

פִּירְתּוֹם*, ז, טכשף הטדבר טבטנו או בשדיו; דורש אל הטתים.

פִּיתָקָא*, ר' סתק.

פֵּךְ, ז, (ר' פַּכִּים), כלי קבול קטן לשמן וכיו"ב בעל צואר וסה צרים.

(פכה) פָּכָה, ס"ו, נבוע, נזול, סרוק החוצה (נוזל).

פכח* (פָּכַח*, יָפְכַּח*), ס"ע, סוג, סיר (יין, שכרון); **פַּכַּח***, הסב סעלת היין, הסר שכרון; הסר, גרש כ-. **הִתְפַּכֵּחַ***, הקיץ מיינו, טשכרון.

פַּכָּח*, ת, לא שכור; מי שדעתו צלולה עליו.

פַּכְּחוֹן, ז, לא-שכרון, דהל שכרון.

פַּכְפַּךְ*, פ״ע, נבוע טעט טעט, סכה טעט טעט; נבוע ועלה לטעלה.

פַּכְפֶּכֶת*, ז, לחם או עגות מיבשים ע״י אפיה שניה, צניתים.

פכר* (פָּכַר*, יִפְכַּר*), פ״י, הפל, השלך.

פַּכֵּר*, הפוך, הפל (הרוח את העץ); הבק ידיו באצבעותיו (הנח אצבעות יד אחת בין אצבעות היד השניה לאות עיר ובדומה).

(פלא) הִפְלָא, היה נבדל וטפרש מאחרים; היה נעלם מהבינו; היה כבד מעשות; היה רחוק מהשינו; היה חזק, נשגב. פָּלֵא, הפרש, הרים (נדר); שלם (נדר). הַפְלָא, הגדל עד מאד; עשה דבר בדרך יוצאת מנדר הרגיל; נדום להתפלא ולהשתומם; (־נֶדֶר), נשא נדר בפ״ש. הִתְפַּלֵּא, התגדל בגבורתו; השתומם והשתאה לראות דבר פלא.

— הַפְלָא וָפְלָא, נפלא מאד, נשגב מאד.

— נִפְלָא, ת, מעורר תמהון והשתוממות על ידי זרותו, גדלותו וכיו״ב.

— נִפְלָאוֹת, נ״ר, נסים, מופתים, דברים יוצאים מנדר הטבע והרגיל.

פֶּלֶא, (ר׳ פְּלָאִים, פְּלָאוֹת*) מעשה מוזר, מעשה שאינו בגדר הרגיל; מופת, נס.

— פְּלָאִים, תה״פ, לא רגיל, יקר המציאות.

— פְּלַאי פְּלָאִים*, ז״ר, נסים נרולים ומעשים נפלאים שלא קרו כמותם.

פְּלָאָה, נ, (ר׳ פְּלָאוֹת), ר׳ פלא.

— קֶרֶן הַפְּלָאוֹת, ז, קן החיונות הנפלאים; כיאת הנואל.

פָּלֵאי, ר׳ פלי.

פלג* (פָּלַג*, יִפְלַג*), פ״י, חלק, חצה; לא הסכים, התנגד לדעת. הִפָּלֵג, נחלק, היה נחלק לחלקים; הָפוּר והבדל. פֶּלֶג, חלק, בקע; הפרי; נתון לכל אחד ואחד חלק; הגר, הול; *בלבל, סכסך; הביא בחלקת ופרוד.

הַפְלָגָה*, התרחק; נסוע באניה, יצוא בן החוף (אניה); סנה הצדה; הסח דעת מדבר; לא שים לב לדבר; הרבה; הנום, הפרז; (־מְלָאכָה), הפסק בעבודה כדי לנוח טעט; (־לְדָבָר), חשוב כי הדבר רחוק מן המציאות; (־נְדָרִים), הסח דעת מדבר על ידי דבור בענינים אחדים; הראה על דבר רחוק. הָפְלַג*, התרחק; היה נבדל ומצוי. הִתְפַּלֵּג*, התחלק, התפרד.

— הַפְלַג דַּעְהּ מִ־*, לא שים לב ל־, זנוח ועזוב את.

— הַפְלַג עַל הַמַּדָּה*, –מִדּוֹתָיו*, הפריז והנדיל והרחיב יותר מדי.

— אַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר*, אמרת חכמים לאמר: אל תחשב שהדבר הוא רחוק מאד ולא יבוא, שאין דבר שאין לו מקום ושעה.

פֶּלֶג, ז, טבוע טים, נחל שוטף; אפיק נחלים, נהר; חלק מי נהר השוטף הצדה; *חלק, מנה מן הנחלק.

— פֶּלֶג מַיִם, ז״ר, זרמי טים או תעלות טים המטפלגים ומסתעפים מנהר או מטעין וכדומה.

פְּלָג*, ז, חצי; ⁰נכי, שתוק אבר או הנוף כלו.

— פַּלַּג הַמִּנְחָה*, ז, חצי הזמן שבין התחלת שעת תפלת המנחה ועד שקיעת החמה (שעה ורבע).

פַּלָּג⁰, פַּלָּגָא⁰, ז, האיש המחלק והמנהיג את האכל למסבים בסעודה.

פַּלָּגָאָה*, ז, איש שדעתו מתנגדת תמיד לדעת חבריו, איש חולק על דברי אחרים.

פְּלָגָה*, נ, התחלקות, התפרדות (לשונות).

פַּלָּגָה, נ, מחלקה; חלק משפחה או שבט; חלק הצבא; סלנ, נחל, יובל; שטיפה, נזילה; טפלנה, סיעה, כתה.

פְּלֻגָּה, נ, טחלקת; חלק משפחה או שבט.

— פְּלֻגַּת דְּבָרִים*, נ, טחלקה, דברי וכוח.

פְּלֻגוּת*, נ, חצי, טחצה; התחלקות לחלקים.

פְּלֻגָם*, ז, נער הנכנס לכלל בחרות; בע״ח המתהיל לגדל; כבש בן י״ג חדש שיצא מכלל כבש ולא בא לכלל איל; ארג עבה.

פְּלֻגָּשׁ ר׳ פילגש.

פְּלֻגַת*, טחלקת; חלקה.

פְּלֻגָתָה*, ר׳ פלוגתא.

פְּלָדָה*, ז, טין מתכת קשה, ברזל מהסם ברזל־עשות[1]; אש, להבת־אש.

פְּלָדָה, נ, אש, להבת אש, לשון אש(?); פלה, ברזל מהסם, ברזל עשות, טין ברזל קשה[1].

פְּלַדֶּם*, ז, טעיל מסע.

פלה (פָּלָה*, יִפְלֶה*) פ״י, בדוק בנדים בסני הכנים. הַפְלָה, הבדל, הפרד; הבדל לטובה ולעלוי; השתומם והתפלא. פְּלֵה*, בדוק ובער את הכנים טבגדים; פֶּרֶד, הביא פדיום; (״ב), התל, לעוג. הַפְלָה, הבדל לטובה או לרעה; בחור, הבדל לטובה; הפליא; *הבדל והבחן בין דבר לדבר; התל, לעוג.

פְּלַהֲרִין*, ז, ר׳ פרהדרין.

פלו׳, קצור טלת ,,פלוני״, ר׳ פלוני.

פְּלוּגִי*, ז, חלוק, חלוקה, התחלקות; סעלת המחלק לחלקים; חלק; החלטה, פסק.

— פְּלוּג הַדִּין*, ז, פסק הדין.

פְּלוּגְתָּא*, נ, טחלקה, חלק של דבר; טריבה, מחלקת, ריב, וכוח דברים; שנוי דעות, חלוקי דעות; הבדל.

— בַּר פְּלוּגְתָּא*, ז, מתנגד, איש ריב.

פְּלוּל*, ז, בקשה, תפלה, תחנה, סעלת המתפלל.

פְּלוֹם*, ת, לא מעבד, גלום; לח ורטיב; טכסה בץ ושיט.

[1] פלד, סלדה, сталь, Stahl, acier, steel

פְּלוֹם*, ז, שדה הטר ושיט.

פְּלוֹמָה*, נ, כסת נוצות ששמים תחת הראש; נוצה קטנה מאד רכה שמשתמשים בה לסליא כסתות וכרים.

פְּלוֹנִי*, ז, (נ, פְּלוֹנִית*), כנוי לבני שמזכירים אותו בלי הזכרת שמו, בחיותו ירוע לשומע, או כשרוצים להעלים שמו מבני איזו בונה, או מבני שאין שמו ירוע, או כשמדברים על דבר סתמי יהיה מי או מה שיהיה; *כנוי לישוב הנוצרי.

פְּלוֹם*, ז, סעלת הסולם והשוקל; שקיל דעת.

פְּלוֹסוֹף*, ר׳ פילוסוף.

פְּלוּסִין*, ז, טין ארוג מבשי שעיר.

פְּלוּשׁ*, ז, סתם כדי להעביר את הרוח; הכנסה לבית הכנסת.

פלח (פָּלַח יִפְלַח), פ״י, פְּלֵג, בקוע; חריש אדמה; *עבוד ושרת; שטור מצות אחר.

פְּלַח, גזור לגזרים; חתוך לחלקים קטנים, סורר; פרוץ ועבור (חץ את הגוף); ילוד, הוציא מרחם.

פֶּלַח, ז, התיכת פרי, חלק פרי; אחת מאבני הרחים; *פלח הטויה; חתיכת לחם; חלק שטח העגול שבין המיתר והקשת (בהנדסה).

— פֶּלַח רָכָב, ז, האבן העליונה ברחים הסובבת על התחתונה.

— פֶּלַח תַּחְתִּית, פֶּלַח שָׁכָב*, ז, האבן התחתונה ברחים הקבועה במקובה.

פַּלָּח*, ז, אבר, עובד אדמה, יוגב.

פַּלְחָן*, פֻּלְחָן*, ז, עבודת האלהים, עבודת הקדש; עבודת אלילים; *העיצה רבה עד כדי עבודת הקדש.

פלט (פָּלַט, יְפַלֵּט), פ״ע, חלק, הנצל, הטלט, השמט מטקום מסכון; *פ״י, הצל, חלץ מצרה; ירוק, רוקן; הוציא מתוכו. הִפְלַט*, הטלט, הנצל, החלץ. פַּלַט, הצל, חלץ מצרה; ילוד, הוציא מרחם (בהמה); *נדוד

טן־. הַפְלָטַת, הצל, חלץ מצרה; הוציא מתוכו, מתוך פיו. הִתְפַּלֵּט*, פלוט, הטלט.
— וְשָׁאָר לֹא פָּלְטוּ*, טכטא לאטר: נם האחרים לא נצלו.
— כְּבוֹלָעוֹ כֵּךְ פּוֹלְטוֹ*, טכטא לאטר: כמ שבלע וספג אל תוכו, את זה הוא מוציא מתוכו ולא ישאר בו כלום, או באותו אפן שבלע אל תוכו את הדבר — יוציא ויטלט אותו מתוכו.

פַּלָּט, ז, הצלה, תשועה.

פָּלַט, ז, (ר׳ פְּלָטִים), ר׳ פְּלֵיט.

פְּלֵטָה, פְּלֵיטָה, נ, שריד, שארית; הצלת חלק אחד מן הכלל (על ידי בריחה); החלק הנצל; [0]פשיטת הרגל לנושים.

פְּלָטָיָה*, נ, (ר׳ פְּלָטָיוֹת*), שטח בנוי באמצע העיר, ככר, רחוב, רחבה.

פְּלָטִין*, פַּלְטִין*, נ, היכל שרים ומלכים, ארטון נדול.

פְּלָטִינִי*, ת, משרת או סקיד בפלטין.

פְּלָטָנוּם[0], ז, שם עץ נבוה[1].

פְּלָטָר*, פַּלְטָר*, ז, טוכר לחם ומעשי אופה; חנות של לחם.

פַּלְטָרִין*, ר׳ פלטין.

פְּלֵי, פָּלַי, פָּלְאִי, ז, דבר נפלא.

פְּלִיאָה, נ, דבר נפלא, דבר פלא; אות, טופת; *דבר נסתר.
— מְדָרֵשׁ פְּלִיאָה*, טדרש לא טובן.

פְּלִיג*, ז, ר׳ פְּלֵג חולק, לא טסכים, טתנגד.
— לֵית מַאן דְּפָלִיג*, אין טי שיטתנגד, לאטר: כלם טסכימים.

פְּלִינָה*, נ, ריב דכרים, טחלקת; [0]נליון של דפוס.

פְּלִיוֹן*, ז, כובע של לבד.

פְּלִין*, ז, מין טתכת צהובה עשויה טתערבת נחשת ועופרת, ר׳ אבר[2].

[1]) פלטנוס Platanus

פְּלִיט, ז, (ר׳ פְּלִיטִים), נפלט, נם, בורח טפחד אויב וכיו״ב.

פְּלֵיטָה, ר׳ פלטה.

פְּלֵיטוֹן*, ז, שטן טוב טעלי ורד.

פָּלִיל, ז, (ר׳ פְּלִילִים), שופט, דין; ר׳ פלילי.

פְּלִילָה, נ, דין, טשפט; חקירה; פסק דין; נערה, תוכחה; חסד נפלה, חסד ונדיבות, צדק וישר (?ישעיהו טז. נ.).

פְּלִילוּת*, נ, טענות ווכוחים.

פְּלִילִי, ת, ראוי להיות נדון על סי שופטים דין קשה; של דיני נפשות וקנסות חמורים.

פְּלִילִיָּה, נ, חריצת טשפט; טשפט צדק.

פְּלִילִיוּת[0], נ, תכונת דבר שהוא פלילי.

פָּלָךְ, ז, (כ׳ פְּלָכִים, ר׳ פְּלָכִים), חבל, גליל, מחוז, חלק מדינה עוכד תחת סקודת שר אחד; כלי הטטוה, בד עץ למלאכת הטויה שבקצהו כעין חצי כדור; בד עץ שראשו ענל למשען לנכה רגלים; *כלאכה; טויה; [0]גלגל, ענגל (כשער בדטין) שעליו סובב אחד טנרטי השטים.

פלך* (פָּלַךְ*, יִפְלַךְ*), פ״י, טוה, עשה חוטים מצמר או מפשתים וכדומה.

(פלל) הִתְפַּלֵּל (?), הוטל לארץ, הָשלך לארץ.

פַּלַּל, חרוץ טשפט, נזור ועשה טשפט; חשוב, דמה, סכור; *התחנן לפני ה׳, בקש.

פִּלְפֵּל*, ר׳ פלפל. הִתְפַּלֵּל, עשה עצמו לשופט; התחנן לפני ה׳, בקש, התנפל לארץ בהשתחויה לבקש מאת ה׳; ערוך תפלה לפני ה׳.

פֶּלֶל[0], ז, תפלה, תחנה.

פַּלְגְּלוֹנָלָה*, נ, מין מטשפחת הבצל.

פִּלְּם*, מִפְלֶם*, ר׳ מפלם.

פַּלְמוּד*, ז, מין דג כשר נאכל מלוח[3].

[2]) סליז, желтая мѣдь, Messing, cuivre, jaune, brass

[3]) פלמוד, Scomber thynnus

פַּלְמוֹנִי (– פַּלּוֹנִי אַלְמוֹנִי) ז, הידוע, שאין להזכיר את שמו.

פַּלְמוּם*, ז, טלהטה גדולה; תקופת מרד; קבוץ אנשי הטלהטה, צבא.

פַּלְמָטָר*, ז, טדינאי, איש בקי בהליכות הטדינה.

פַּלָּנִי*, **פְּלֹנִי**, ר׳ פלוני.

פְּלָנְיָה*, ז, מין טכנסים עליונים קצרים הטניעים עד הברכים.

(פלס) פֶּלֶס, כבוש, סלול דרך; יֹשר; העבר; שקול בדעתו, עשה דבר בישוב הדעת; קרוע, בקוע.

פֶּלֶס, ז, טוט המאזנים שבו תקועה הלשון; כלי המשקל, קנה המשקל.

פַּלֶּס*, ז, טהנדס; ארדכל.

פַּלְסָא*, ז, (ר׳ **פַּלְסֵי***), טכה, כהלוטה; בטבע כוזסת.

פַּלַסְטוֹן*, ר׳ פלסטרון.

פַּלַסְטֶר*, ר׳ פלסתר.

פַּלַסְטוֹן*, **פַּלַסְטְרוֹן***, ז, דבר בווי; דבר מזיק.

פַּלְסַף*, **הִתְפַּלְסֵף***, התעסק והתעמק בשאלות פילוסופיות.

פַּלָּסָף⁰, ז, ר׳ פילוסוף.

פִּלָּסָפָה⁰, נ, ר׳ פילוסופיה.

פִּלַסְתִּינָה*, ר׳ פלשתינה.

פַּלַסְתָּר*, ז, שקר, בדיה.

— **כָּתַב פַּלַסְתָּר***, ז, טלשינות, כתב ששנה; ⁰כתב דבה על איש בהעלמת שם הכותב.

— **כּוֹתֲבֵי פַּלַסְתָּר***, ז״ר, מזיסים; כותבי ששנה, טלשינים.

פַּלְפוּל*, ז, וכוח חריף בטענות טסבכות ביותר; ריב דברים; שקלא וטריא לחדוד השכל.

– **פַּלְפוּל (פִּלְפוּלָא) בְּעָלְמָא***, רק לשם חדוד השכל.

— **בָּעַל פַּלְפּוּל***, ז, אוהב להתוכח בטענות טסבכות ומחדדות ביותר.

פִּלְפֵּל*, ע״ע, התוכח בחריפות, ריב בטענות טסבכות ומחדדות; חפש; חפש בעפר לשם חפוש; עסוק ושרוח בדבר; ריב והתקוטט; שים פלפלים במאכל. **הִתְפַּלְפֵּל***, עסוק בפלפול.

פִּלְפֵּל*, ז, (ר׳ **פִּלְפְּלִין***), מין זרי קטן מר וחריף הריח והטעם[1].

פלפל

פִּלְפְּלָן*, **פַּלְפָּלָן***, ז, בעל פלפול, אוהב להתוכח בטענות חריפות ומחדדות.

פִּלְפְּלָנוּת*, נ, אהבה לפלפול, תכונת הפלפלן.

פִּלְפֶּלֶת*, נ, צמח ירוק אדם שפריו הנכוב והטתרמל מר וחריף כפלפל.

(פלץ) פֶּלֶץ*, **הֶפֵחַ**. **פֶּלֶץ***, פחוד; נפחד. **הִתְפַּלֵּץ**, רגוז, רעוד; **הִשְׁבִּיר** מרעידה.

פֶּלֶץ⁰, ז, פלצות, חיל, רעדה (בפיוט).

פַּלְצוּר*, **פַּלָּצוּר***, ז, פלבדת עשויה בחבל ארך ובקצהו כעין לולאה לתפש את הגלבד בצוארו (הציור בדף 465).

פַּלָּצוּת, נ, רעדה, חיל, פחד, התת.

(פלש) פָּלַשׁ*, **פָּלַשׁ***, פ״י, פתוח; חדור

[1] פלפל Перец, Pfeffer, poivre, pepper

סלצור

ועבור דרך; גלה; (־אַחֲרֵי־), חפש ובדוק; שים לב לדבר להבינו. פִּלּוּשׁ*, היה פתוח; היה מתוח ושטוח. הִתְפַּלֵּשׁ, השתטח והתגלל.

— מְבוּי מְפֻלָּשׁ*, ז, רחוב צדדי והוא צר וקטן ועוברים דרכו מרחוב לרחוב.

פְּלֶשֶׁת, נ, ארץ עם הפלשתים, שם ארץ בשפלה על חוף יַם התיכון, ומזה יוצא השם פלשתינה או פלסתינה לארץ ישראל.

פְּלִשְׁתִּי, ז, בן עם או ארץ פלשת.

פְּלֶשְׁתִּינָה*, נ, שם ארץ ישראל בשפות הזרות.

פְּלַתַּי, ת, בחורי אנשי הצבא (מבני הפלשתים?) שהיו בחיל דָּוִד הגבורים.

פ״מ, ר״ת, פסח מצרים.

פְּמְבוֹן, ז, פְּמְבִיוֹת, נ, פרסום נדול; תהלוכה בהטון.

פִּמְבִי* (או: פְּמְבִי*), נ, פרהסיה, פרסום נדול; תהלוכה בהטון.

— בְּפִמְבִי*, תה״ס, בנלוי, בפרהסיה.

פִּמְבִיוֹת, ר׳ פמבון.

פִּמּוּט*, ז, (ר׳ פִּמּוּטוֹת*), כלי כעין עמוד ובראשו בית קבול להעמיד בו נר.

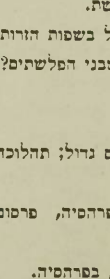

פמוט

פַּמַּלְיָא*, פַּמַּלְיָה*, נ, קבוץ המשרתים; קבוץ החצרנים; כשפחה.

— פַּמַּלְיָה שֶׁל מַעְלָה*, נ, כלאכי השרת.

פַּמְפִי*, ר׳ פמבי.

פַּמְפֵּיָה*, נ, מנורה, כלי מלא חרים וטפטיף להם כשנים חדות בולטות לנרר בו חזרת וכיו״ב.

פֶּן, ט״י, מלה באה בין שני מאמרים בהוראת „כדי שלא, לטען לא״; ואחרי הפעלים „ירוא, השמר, השבע״ — בהוראת „כי לא״; לפעמים תבוא בראש מאמר לאזהרה בחסרון פעל „השמר״, או בהוראת „אולי״ לפני פעלה בלתי רצויה למדבר, ולפעמים הבעת חשש דאגה בהוראת „מי יתן ולא — ״; ויש אשר תבוא במקום „לא״.

פ״נ, ר״ת, פה נשטן, פה נקבר; פקוח נפש.

פָּנַאי*, ר׳ פני.

פָּנָג, ז, מעדנים, עדנים(?); צרי (?); שם מקום (?).

פָּנָד*, ז, יד של כלי, אזן של כלי, פדא.

פְּנָדָה*, נ, חגורה ששמים בה מעות.

פַּנְדּוּר*, ת, משלש בעל צלע אחת ארכה ושתים קצרות.

פַּנְדּוּרָה*, נ, שם כלי זמר בעל מיתרים כמנור נדול וקולו עבה.

פָּנְדָּק, ז, (ר׳ פָּנְדָּקִים*, פְּנְדָּקוֹת*), מלון, בית מלון, אכסניה; אנוז קטן, לוז[1].

פָּנְדָּקִי*, ת, (נ׳ פָּנְדָּקִית*), בעל מלון, בעל בית מלון, בעל אכסניה.

פנדר*, ר׳ סנטר.

פנה (פָּנָה, יִפְנֶה), ס״ע, (אל־), נטה לאחד הצדדים, נטה או הלוך לצד אחר מן המקום שעומדים שם; הֵעלם, הִבטל, עבור והלוך; הטה לב; (־אֶל־), קוה, יחל; הטה המחשבה להתבונן בדבר; עבור וחלוף; ברוח, נוס, הִטלט (עס״ר עם: עָרָף); (־מ־) סור טעם,

[1] פנדק Opfax, Haselnuss, noisette, hazel-nut

הלוך ט״; סור ד׳צדה לעשות צרכים; היה חפשי מעבודה ושׂרדות. הֻפְנָה*, פנה; היה חפשי מעבודה ושׂרדות; עשה צרכיו; הוסר, הסתלק; (טֶן הָעוֹלָם), מת. פֻּנָּה, הסר, הרחק; נקה מקום מדברים הנמצאים בו, הכין מקום; *הריק, הערה; שחרר, הוציא לחפש; (שֻׁלְחָן), הסר וסלק מעל השלחן כל מה שעליו אחרי גמר חסעודה. הֻפְנָה, חֻסַּך, חסה: *(עֲצָמוֹת) השתחרר מעבודה ומטרדות. הֻפְנָה, הוסב, היה מוסכ: *היה לו פְּנַי, היה חפשי מעבודה; היה רֵיק, פנוי, בלי אשה. הִתְפַּנָּה*, הורק; השתחרר.

— פָּנָה וְיָוֵן, פָּנָה הוֹדוֹ, פָּנָה הֲדָרוֹ שֶׁלּ־*, סר יפיו וגעלם הודו שלּ־.

פָּנָה[0], ז, ששת אחד של גוף טֶרֶכּה השׁשׁחים והפנים.

פִּנָּה, נ, קרן, זוית; חֹד הזוית הבולט וגראה; מקום פנות דבר לצד השני; בלישה; מנדל בפנת החומה למצפה; מנדל שמסביב לו פנות; (אֶבֶן), אבן יסודית שמניחים בזוית הבנין; נשיה, פניה לאיזה צד; פנוי לראש העם וקציני.

— אֶבֶן פִּנָּה*, ג, אבן שיש לה שני פיות, לאשר שהיא פתוחה משתי רוחותיה הנובלות אחת לשניה.

פָּנוּי*, ת, ריק; שאינו תפוש; חפשי מעבודה; שיש לו זמן; רֵיק, שאין לו אשה.

— פְּנִינָה*, ת״נ, עלמה שלא היתה עדיין לאיש או אשה שאין לה איש (חפך: נְשׂוּאָה).

פַּנּוּי*, ז, נקוי, פעלת הטפנה והטפיר מתוך־.

פִּנּוּק*, ז, תפנוק, ענג, תענוג, נחת רוח לנוף; פעלת הטפַנֵּק.

פִּנְטִיגוֹן*, ז, צורה בעלת חמש צלעות.

פִּנְטֵר*, ז, ברדלס, מין חי טורף מטשפחת החתולים וכן שמו בלע״ה.[1]

פנטר

פְּנִי*, פְּנַאי*, ז, ריקנות; זמן פנוי מעסקים; חזות בנין.

— לְפָנִי וְלִפְנִים*, ר׳ פנים.

פְּנִיָּא*, ז, בין העריבים, ראשית הערב.

פְּנִינָה*, נ, בית הכסא שנפנים שם לעשות צרכיו.

פְּנִינָה*, נ, פעלת הפונה ונוטה ל־; נשיה לצד אחר מהצד שהאיש פונה אליו; בְּנָיָה, צדיה, זמם.

פְּנִינִית*, נ, דומן שהאדם פנוי בו.

פָּנִים, ז״ר, נ״ר*, (ס׳ פָּנִי, כ׳ פָּנַי, פָּנֶיךָ; פָּנָיו וכו׳) פרצוף; חלק הראש בבעלי חיים שבו העינים, החשם והפה; כעס, חרון אף, חמה; עצב; צד נשוא דבר; השטח החצון של כל גוף; החלק העליון של דבר; צד הגוף שהוא כנגד עיני הרואה, (חפך: אָחוֹר); (לְפָנִים), זמן קדם, ימי קדם; עצם הגוף; *אפן, דרך; מראה, דמות; מיכן, תכן; גוף הכתב, הטוסח העקרי; האנשים הנכבדים שבעיר או בארץ.

— לֶחֶם הַפָּנִים, ז, הלחם שהיה בבית ה׳ לפניו תמיד.

— שֻׁלְחַן הַפָּנִים, ז, השלחן שעליו היה טונח לחם הפנים בבית ה׳.

— פָּנִים אֶל פָּנִים, פָּנִים בְּפָנִים, באפן מטשיו, לא בדטיון; האחד אל השני.

— עַז פָּנִים, קָשֵׁה פָּנִים, ת, חצוף.

— הָאֵר פָּנִים, התיחס והתנהג בחסד ורחטים.

---

[1] בערב Panther. Felis pardus

— חַלַּה פָּנִים, נקש.
— נָשׂוֹא פָּנִים, עַיִן לאיש בגלל השיכותו.
— הַסְתֵּר פָּנִים מִ־, לא השניה על־.
— קַדֵּם פָּנִים, יצוא לקראת ; קבל פנים ; בוא לפני־ ; פנוש לרעה.
— הִתְרָאֵה פָּנִים, הלחם עם מתנגד.
— רָעוֹם פָּנִים, כעוס, הראה זעם וקצף.
— חָשַׁב פָּנִים, מאן למלא בקשת מבקש.
— שִׂים פָּנִים בְּ־, נָתוֹן פָּנִים בְּ־, הפנות דעתו אל־ להרע לו.
בְּפָנֵי, נגד, בנוכחות; בזמן ה־, ביטי ה־.
— פְּנֵי הָאָרֶץ*, פְּנֵי הָעִיר*, ז, הנכבדים שבארץ או בעיר.
— שֶׁלֹּא בְּפָנָיו*, לא בנוכחותו, שאינו נוכח.
— לְפָנִים, ביטי קדם, בזמן קדום; *לטראה עין.
— אֵין דּוֹרְשִׁי רוֹאֶה אֶלָּא לְפָנִים*, מבשא לאמר : האנשים רואים אלא לטראית עין ולא אל תוך הדבר.
— לְפָנֵי, קדם, בטרם, נגד, נכח, לעיני ; בראשונה, בראש.
— אֶל פָּנֵי־, לו בעצמו.
— מִלְּפָנִים, מחוך, מ־; בזמן הקדום.
— מִלְּפָנֵי, מן המקום שהיה שם לנכח זולתו.
— לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין*, שלא על פי מדת הדין כי אם ברחמים ובחסד.
— עַל כָּל פָּנִים*, בכל אפן.
— בִּפְנֵי עַצְמוֹ*, לבדו; נפרד מאחרים.
— עַל פְּנֵי, לעיני, בנוכחות ; מטעל ל־ ; לצד ; על הגוף ; על השטה החיצון.
פָּנִים שֶׁל מַטָּה*, (או: פָּנִים, סתם), כנוי למקום העזוה.
— פָּנִים וְאֻפּוֹת*, פָּנִים וְקִיפּוֹת*, פָּנִים חֲשׁוּבוֹת*, פָּנִים חֲשִׁיכוֹת*, פָּנִים יָפוֹת*, פָּנִים יְקָרוֹת פָּנִים יָפוֹת*, פָּנִים כְּעוּסוֹת*, פָּנִים מְאִירוֹת*, פָּנִים מַסְבִּירוֹת*, פָּנִים מַצְהִילוֹת*, פָּנִים נְמוּכוֹת*, פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת*, נ״ר, אורות הכעם או החצון או השטחה או הצער או הנאוה או הענוה שבפני האדם.
— פָּנִים חֲדָשׁוֹת*, צורה אחרת חדשה מאותו החמר; אורח חדש במטשה של שטחה או באבלות.
— נַהֲלַת פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה*, באר ופרש דברי תורה לא כמו שצריך.
— גִּלּוּי פָּנִים*, ז, עזות, חצפה.
— מִפָּנֵי (=מִן פָּנֵי, רחוק מאת פני־ ; *בסבה, בגלל.
— מִפָּנֵי מָה*, למה? בגלל איזו סבה?
— מִפָּנֵי, מטני.
— עַל פָּנֵי, לקראת, מול, נכח ; לצד ; על יד ; אצל, קרוב ל־ ; מטעל ל־ ; בעודנו קים; להכעים, למורת רוח.
פָּנִים, ז, מקום תוך הדבר (הפ׳ : חוץ) ; [0]גוף הספר בלי הבאורים הסובבים אותו.
— פְּנִימָה, תה״פ, בתוך, בקרב.
— לְפָנִים, בתוך, בקרב ה־.
— לִפְנֵי וְלִפְנִים*, בתוך הדבי בפנימיותו הקיצונה ; קדש הקדשים בבית המקדש.
פְּנִימִי, ת, (נ׳ פְּנִימִית), מה שהוא בתוך (הפך : חיצון).
פְּנִימִיּוּת[0], נ, תוכיות של דבר, תוך, קרב.
פְּנִינִים, זיר, קורלים, אלמוגים, כסות.
(פְּנָיִם*) מְעָרַת פְּנָיִם*, אחד מטקורי הירדן.
פְּנָךְ*, ז, פִּנָּכָה*, נ, ר׳ סינבא.
פְּנָם*, ר׳ (פְּנָסִים*), כלי מסבב דפנות של זכוכית וגותנים בו נר להאיר.
— פְּנַם קָמֵם[0], ז, מכונה שטראים על ידה תמונות שונות על ידי האור והצל.

(פנק) פָּנַק, פ״י, עדן, עשה ענג ורך; התנהג (עם עבר וכיו״ב) כעם בן החרן; °קלקל איש על ידי התנהגות נוחה יותר מדי אתו.

פָּנוּק*, היה רך ועדין. הִתְפַּנֵּק°, התנהג בעדינות, רכות וענוג.

פִּנְקָס, ז, (לפעמים נ׳), (ר׳ פִּנְקָסוֹת*), ספר לרשם בו דברים, מחברת; לוח מצפה בשעוה שהיו משתמשים בו לפנים לכתב עליו על ידי חריתה בהרט.

— הִתְבַּקֵּר פִּנְקָסוֹ שֶׁל־*, דברי־התאמתו והתבררו; נזכרו חטאיו ומעשיו של־.

פִּנְקֵס°, פ״י, כתוב בספר, רשום בפנקס.

פִּנְקָסָן°, ז, איש שמלאכתו לכתב ולסדר ספר החשבונות.

פִּנְקָסָאוּת°, נ, סדור ספרי חשבון, העבודה לסדר חשבון.

פֶּנֶת*, פִּנָּתָה*, נ, העור העליון של הגעל, העור שעל כף הרגל בנעל.

פַּנָּתָר*, ר׳ סנטר.

פַּס, ז, רצועה של ארוג; *כף היד או הרגל, הסרק ביד או ברגל שבו קבועות האצבעות; לוח, קרש; מהיצה, חֵיץ, קיר דק מבדיל; עמוד כעין זוית ישרה, דיומד; התיכת לחם, לניטה.

— פַּסֵּי הָעִיר*, ז״ר, המסים המֻטלים בנוגע לשמירת העיר.

— כְּתֹנֶת פַּסִּים*, נ, כתנת שבתי יד שלה מגיעים עד אצבעות היד והיא ארוכה ומגיעה עד הסרק האחרון שברגל.

— שְׁטַר פַּסִּים*, שטר שנותנו אינו חיב עליו כסף והוא נותן לרעהו שהוא באמין בו כדי שיראה עשיר ובעל חובות.

פָּס*, ז, מעדר, קרדם שחוסרים בו.

פַּס*, ז, כף היד.

פסג* (פָּסַג*, יִפְסַג*), פ״י, בקוע, התוך, חלק.

פֶּסֶג, הרחב, הגבה: צלוח ועבור; *קטוע, קטוף, סטוך אילן רענן ביותר או עצים פרי׳ הרבה על סבוכות. הַפְסֵג*, דרוך, רביט, הלוך.

פְּסָגָה, נ, הר גבהל ובולט מתוך רכסי הרים; *ענף או זמורה עם אשכול; °יום, גבי.

פסד* (פָּסַד*, יִפְסַד*), פ״ע, הִתְקַלְקֵל, הִתְפַּסֵּד*, היה מקלקל, היה משחית; אבוד מטון, סבול נזק והפסד. הַפְסֵד*, אבד, קלקל, השחת; הבא נזק וחסרון; אבוד מטון, סבול נזק.

פס״ד, ר״ת, פסק דין.

פְּסַד, ת, מתקלקל, נשחת.

פַּסָּדָא*, פְּסָדָה*, נ, הספד, נזק, היזק.

פַּסָּדִיָּה*, נ, כסת ששטים תחת הראש בשעת השנה.

פסה*, ר׳ פשה.

פָּסָה, נ, מרבית, רבוי, התפשטות, התרבות; °התיכה קטנה.

— פֶּסֶת יָד* פֶּסֶת רֶגֶל*, נ, כף היד או הרגל.

פַּסּוּל*, ז, כריתת הענפים המיותרים או היבשים מן העץ; עקירת עשבים מקלקלים; פגלת דבר שלא יצלח; פגלת דבר שאינו כשר ונכון או שאינו מתר על פי החק; מלאכת הפסל והחשב.

פָּסוּל*, ת, שאינו ראוי ל־, שאינו כשר; ממזר, מי שהורתו ולדתו לא בכשרות.

— פְּסוּלֵי כְהֻנָּה*, כהנים שאינם כשרים להקריב קרבנות ולשרת לפני ה׳.

— פְּסוּל מֻקְדָּשִׁים*, טום של לא־כשרות בתשמיש.

— הַפָּסוּל פּוֹסְלוֹ*, הַפָּסוּל בְּמוּמוֹ פּוֹסְלוֹ*, (נ״א: הַפּוֹסֵל בְּמוּמוֹ פּוֹסְלוֹ*), משל לאמר: מי שהוא פוסל את אחרים ביחוס משפחה או בפסול אחר בודאי הוא עצמו פסול משפחה או שיש בו אותו הפסול.

פָּסוּל*, ז, חסרון, מגרעת, טוס, תכונת דבר שעושה את בעליו לְפָסוּל.

פְּסוֹלֶת*, ר׳ פסלת.

פָּסוּק*, ז, חלק קטן מאחד פרקי המקרא שיש בו אחות או יותר ענין שלם; חרוז בשיר; מאמר, משפט (מחשבה המבטאה בטלים); ⁰המקרא כלו וביחוד ספרי הנביאים והכתובים.

— **בַּעַל פָּסוּק***, ת, איש הבקי במקרא.

— **סוֹף פָּסוּק**⁰, שם נגינה בספקת הבאה בסוף פסוק או מאמר, וסמנה (׃)

— **פְּסוּקֵי דְזִמְרָא**ˇ, ז״ר, פסוקים ומזמורים שאומרים לפני ברכת יוצר אור.

פָּסוּק*, ת, נכרת ונחלק להלקים.

פְּסוּק⁰, ז, **פְּסוּקָה***, נ, הספקה, עצירה; הוצאת פסק דין; חלוקה, הפרדה.

— **פְּסוּק טְעָמִים***, ז, הלוק מלות של פְּסוּק על ידי סמנים המורים על הספקה או חבור לפי הענין.

פסח (**פָּסַח**, **יִפְסַח**), פ״ע, (על־), צעוד ועבור; עבור ממקום למקום בדלוג על המקום האמצעי; עבור על דבר מבלי לנגע בו לרעה; *הנוג חג הפסח. **הִפְסַח**, היה נכה רגלים, היה פסוח, צלוע. **פִּסַּח**, קפץ, דלג (בהתול).

— **פִּסַּח עַל שְׁתֵּי סְעִפִּים**, תעה הנה והנה מבלי דעת בטה לבחר בקביעות.

פֶּסַח, ז, הג המצות; שם הזבח שנצטוו בני ישראל להקריב בזמן שבית המקדש היה קים בארבעה עשר לניסן; פסיחה, דלוג על דבר מבלי לנגע בו.

— **פְּסָחִים***, ז״ר, קרבן הפסח; חג הפסח; שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני חג הפסח וקרבן הפסח.

— **פֶּסַח לְדוֹרוֹת***, **פֶּסַח דּוֹרוֹת***, ז, הפסח שעושים בני ישראל בכל שנה.

— **פֶּסַח מִצְרַיִם***, ז, קרבן הפסח שעשו בני ישראל במצרים.

— **פֶּסַח רִאשׁוֹן***, ז, הפסח הנקרב בי״ד ניסן.

— **פֶּסַח שֵׁנִי***, **פֶּסַח וְעִיָּרָא***, הפסח הנקרב ביום ארבעה עשר לחדש אִיָּר (ע״י אלה שהיו טמאים או שהיו בדרך רחוקה בטוער הפסח הראשון).

— **פִּסְחָא בְּזַיְתָא וְהַלֵּלָא מְתַבַּר אַגָּרָא***, קרבן הפסח כזית והַלֵּל משבר את הגג, משל לאמר: בשביל דבר קטן־רעש גדול.

פִּסֵּחַ, ז, (**פִּסְחִים**), נכה רגל, איש שבור רגל, צולע על רגלו.

פַּסְטוֹן*, ז, צבא הולך ברגל, חיל רגלי.

פְּסִינ⁰, ז, חלק מחלקי הַנְּרעין או הפרי כפי שהם נחלקים טיצירתם; חלק מחלקי הצמחים כפי שהם נחלקים מיצירתם.

פְּסִינָה*, נ, (שֶׁל אֶשְׁפּוֹל), חלק אשכול ענבים שבו גרגרים אחדים והוא בסתעף מן השרביש האמצעי שבאשכול.

פְּסִיעָה*, ז, התפשטות, התרחבות; הוספה, תוספת.

פְּסִיעָה*, שם עוף [1]).

פסיון

פְּסִיחָה*, נ, סעלת הפוסח ודולג על דבר.

פְּסִיל, ר׳ פסילים.

פְּסִילָה*, נ, סעלת הפוסל וההוצב; מקום ההציבה, מהצב; מחסית, מכירה.

[1]) פסיון
фазан, Fasan ,faisan pheasant

פְּסִילִים, ז״ר, תבונת אלילים הצובים; בהצבה, מקום מחצב אבנים.

פַּסִּים*, **פַּסִּים***, ר׳ פס ור׳ שטר פסים.

פְּסִיתָה*, נ, לוח קטן, קרש דק; גדר לוחות דקים.

פְּסִיעָה*, נ, **פֶּשַׁע**, צעד, טהרך רגל; צעידה.

— **פְּסִיעָה נַפְשָׁה***, נ, צעד נדול.

פְּסִיפוֹן*, **פְּסִיפָס***, ז, אבן קטנה מאבני לוח המשחק; שמת אבן בבניו, ער אבן; אבן שיש לה ארבעה פיות, אבן חלקה משש רוחותיה; אבן קטנה במשבצת אבנים של רצוף; רצפת משבצת אבנים קטנות; אבן קטנה להטיל לקלפי בשעת עמידה למנין.

פְּסִיקָ, ז, קו אלכסוני קטן לאות הפסק בין הטלות (/).

— **פְּסִיק רֵישָׁא וְלָא זָמִית***, כינוי את ראשו ולא ימות, משל ידוע לדבר שאי אפשר להיות.

פְּסִיקָה*, נ, חתוך, קריעה, פעלת הפוסק והמבדיל; תעלת מים; סדור ישיבה לקבוץ נדבות; פסוק צרכי איש.

פְּסִיקְתָא, ר׳ אפסקתא.

פְּסַכְתֵּר*, נ, סיר, יורה נדולה באד.

פסל (פָּסַל, יִפְסֹל), פ״י, הצוב אבנים במחצב; חצוב דמות ותבנית באבן או בעץ; *השלך דבר הלאה; בטל וסתור; הכר דבר שאינו טוב וראוי לשמוש (מטבע וכיו״ב); הַכֵּר דבר שאינו ראוי וכשר ל-; הכר אחד ללא מיחם, ללא כשר (במשפחה). **הָפְסַל***, היה לא ראוי ל־, היה לא כשר ל-; היה חצוב בתבנית; הָבְטל (מטבע); **פֶּסֶל***, פסול; חצוב אבן לתקן כלי וכיו״ב; קצוץ ענפים יבשים מן האילן. **הַפְסֵל***, הכר דבר שאינו ראוי וכשר ל־.

— **הַפְסוֹל בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל***, **הַפְסוֹל פּוֹסֵל***, ר׳ פסול.

פֶּסֶל, ז, נוף נחצב מאבן; אליל עשוי אבן; לוח, קרש.

פַּסָּל*, ז, חוצב באבן; מגלף, עושה פתוחים בעין יתר רחבה מצד אחד והדה מצד שני לתקע ב־, או לבקע בה עצים וכיו״ב, טריז; קצות הגג, חלק הגג הבולט מן הקיר החוצה; קורה.

פסל

פַּסָּלוֹן*, ז, אבן בלתי מסתתת.

פַּסְלוּת*, נ, פסול, חסרון, טום, מגרעת, תכונת דבר שהוא פסול ולא ראוי ל־.

פַּסַלְיָה*, נ, מין קטנית מטשחת הפול, ר׳ שעועית.

פַּסַלְיוֹן*, ז, קשור העינים לבלי ראות, כסות עינים.

פְּסֶלֶת*, נ, החלקים הנופלים מאזה דבר בשעת פסול; דבר לא טוב; החלק הנרוע שבדבר, החלק הנשאר אחרי הברור; אנשים נקלים, אנשים לא נכבדים; אנשים לא שלמים בטובן המוסרי; [0]חסרון, טום, מגרעת, פְּסוּל.

פַּסַנְתֵּר[0], **פְּסַנְתְּרִין***, ז, מין כלי זמר; [0]מכושית [1]).

פַּסָּנְתָן[0], ז איש היודע לנגן על הפסנתר, איש שאמנתו לנגן על הפסנתר.

פסס (פָּסַס, יָפֹס), פ״ע, אסף, כלה; חלוף, עבור; ***(פָּסַס***, יָפֹסֵס***), הַבְדל, הַפְרד (נרמזי תבואה בהמץ והקש על ידי הישה). **הִפָּסֵס***, הבדל, הפרד.

פסע (פָּסַע*, יִפְסַע***)**, פ״ע, (יבוא עם: עַל־), דרוך, צעוד, רמוס; עמוד בינלו עַל־.

פַּסֵּעַ, **הַפְסֵעַ***, פסוע; בַּלֵּב, הַכֵּלֵב, תסור תסירות נסות ורחוקות זו מזו.

— **פַּסֵּעַ עַל רֵאשַׁי עַם קָדִישׁ***, **הַפְסֵעַ עַל רֵאשַׁי עַם קָדִישׁ***,

[1]) ספנתר fortoniano, klavier, piano

התהלך בין שורות התלכידים היושבים על הארץ לפני רבם; [0]נהג שררה וגדלות יתרה על הנכנעים לפניו.

פַּסְפּוּס*, ז, רצפה משבצת אבנים קטנות.

פַּסְפֵּס*, פ״י, פרד ופזר, פרד וחישר והחלק; פיפר לרסיסים; נזור פסים פסים; הבהב, הרוך.

פַּסְפָּס*, ז, ר׳ פשפש.

פסק* (**פָּסַק***, **יִפְסֹק***), פע״ו, חדול ט־, שבות ט־; החלט, גזר דין, חרוץ כשפט; החלט לתת כסף; קצוב בנוגע לנתינת איזה דבר; קבוע מחיר; כרות וגזור; חָלַק, הֵבדל, פלג לחלקים; בָּלָה, נטר; בָּלָה, תום, חדול בהיות; הנד איזה פסוק מהמקרא. **הֶפְסֵק***, הֶחלק, הפיר להלקים; חדול באמצע לפני הגמר; הקרע או הנתק באמצע. **פֶּסֶק***, הַשבת, חדול ט־ באמצע; קצץ, גזר לגזרים. **הַפְסֵק***, חדול ט־ באמצע, הַשבת; עצור, מנוע ט־, עֵכב; עשה שֶׁכר לטים; חדול מעשות דבר על מנת לשוב לעשותו אחר כך; (־כְּתָפְלָה*), חדול באמצע התפלה להתפלל והתעסק בענין אחר. **הִתְפַּסֵּק***, היה קרוב לטות; קרוץ בעינים; התפרד.

— **סְעֻדָּה מַפְסֶקֶת**[0], הסעודה האחרונה שלפני צום.

— **פְּסִיק רֵישָׁא וְלָא יָמוּת***, ר׳ פסיק.

פֶּסֶק*, ז, דבר נחתך וגזור; (־דִּין*), גזר דין להלכה.

פֶּסֶק*, ז, חלוק, פעלת המחלק; חלק, מנה; [0]גזינת הפסק; ר׳ פָּסֶק.

— **פִּסְקֵי טַעֲמִים***, ז״ר, חלוקת טלים בתוך מאמר בפסוקי חבור והפסקה לפי הענין; חלוקת מאמרים כפסוקי הפסק לפי תכן ענינם.

פֶּסֶק*, ז, קו מאנך בין שתי כלים בתור אחד בפסוקי השעבים והפסקה.

פָּסָק*, ז, הפסקה.

פְּסָקָה*, נ, פרשה; פסוק, חלק בפסוק; חלק קטן ט־.

פְּסָקָנִי*, נ, כריכת ארוג מסביב לרגל; הגורת קשור לשדי האשה.

פְּסָקָן*, ז, כרַכת דגים.

פַּסְקִית*, תה״פ, לחתב הנוף.

פַּסְקָתָא* (**פְּסַקְתָּא***), נ, פסקה; פסוק, הפסקה; שם ספר מדרש על פרשות התורה; נדוניה, הסכום שפוסק אבי הכלה לתת להתן.

פִּסְתַּקָּה*, נ, בשנה, טין פרי קטן מארך בעש [1]).

פ״ע, ר״ת, פעל עומד.

פעה (**פָּעָה**, **יִפְעֶה**), פ״ע, צעק מכאוב; קרוא בקול; נשוב בחזקה; הוציא רוח מהפה בקול שריקה; *לחש, דבר לאט; דבר.

הַפְעָה*, צעוק, קרוא בקול (צאן).

פעה״ק, ר״ת, פה עיר הקדש.

פָּעוֹט*, ת, קטן; קל ערך.

פְּעוּטוֹת*, ז״ר, טף, ילדים קטנים (בני שש או שבע שנים).

פעו״י, ר״ת, פעל עומד ויוצא.

פְּעוֹלָה, ר׳ פְּעֻלָּה.

פְּעוֹר*, ז, עשית צרכים; גלוי בית הסתרים.

פְּעָיָה*, נ, צעקה; קול דברים.

פָּעִיל[0], ת, זריז, חרוץ, שדרכו לפעל ולעבד תמיד; הפועל, העושה ולא המקבל את הפעלה.

פְּעִילוּת[0], נ, זריזות, הריצות, טבע הפעיל.

פְּעִירָה*, נ, פתיחת הפה; פתיחת הסה לפהוק או לנחוק; פְּעוֹר, עשית הצרכים.

פעל (**פָּעַל**, **יִפְעַל** גם **יִפְעֹל**), פ״י, עשה (כדבור המליצי), ברוא, יצור; עבוד; הביא תועלת בעבודה; הוציא דבר לפעל; *השפע, עורר רוח איש לאיזה דבר; [0]היה לדבר

[1]) פסתקה, фисташка, Pistaciennuss, pistache, pistachio nut

השפעה על־. הִפְעִיל*, העשה, הברא. הִתְפָּעֵל⁰, הפעל, העשה, הברא; קבל השפעה; התרגש; התלהב.

פֹּעַל, ז, עבודה, עטל כסים; טעשה, התעסקות בדבר; השגת קנין; שכר העבודה; *טבשות, הויה.

— **בְּפֹעַל**⁰, תה״פ, באטת, אטנם; בטעשה.

— **יָצוֹא לִפְעֹל**⁰, **יָצוֹא אֶל הַפֹּעַל**⁰, **יָצוֹא מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל**⁰, העשות בטעשה; הָיָה דבר בטציאות אחרי היותו לפני זה רק באשרות.

— **הוֹצִיא לִפְעֹל**⁰, **הוֹצִיא אֶל הַפֹּעַל**⁰, עשה דבר בטעשה, הביא דבר אל הטציאות.

פְּעַל*, ז, ר׳ סועל.

פָּעָל⁰, ז, טלה המורה על פֹּעַל (סעל יוצא, סעל עומד, סעל חוזר).

— **פָּא הַפָּעָל**⁰, **עַיִן הַפָּעָל**⁰, **לָמֶד הַפָּעָל**⁰, האות הראשונה, השניה או השלישית בהשרש.

פַּעַל⁰, **פָּעַל**⁰, (**בִּנְיַן־**), שתים טהצורות השונות שהפעל טתבטא בהן.

פְּעֻלָּה, נ, טפעל; טעשה; התעסקות; עבודה; שכר עבודה, גטול; ⁰השפעה, עוררות הרוח ב־, רשם.

פעם (**פַּעַם**, **יִפְעַם**), ס״י, הער רוח איש; טחוא, הלום, הכה. **הִפְעַם**, היה הלום סחר, הבהל, היה נפער; היה טרוד ולא נרגע בטחשבתו. **פַּעַם***, פעום; עורר. **הִתְפָּעֵם**, הפעם, הבהל; היה נפער.

פַּעַם, נ, (ר׳ פְּעָמִים גם פַּעֲמוֹת, זוגי פַּעֲמַיִם), טלה להורות את כטות טספר השנות הפעלה; צעד, טדרך כף רגל (כדבור הטליצי); סדן להלטות בי־זל וטחכת עליו; טקבת, קורנוס שהולטים בו את הברזל.

— **פַּעַם בְּפַעַם**, תדיר, תמיד.

— **כְּפַעַם בְּפַעַם**, תה״פ, כטו תדיר.

— **הַפַּעַם**, בפעם הזאת.

— **לְפַעֲמִים***, טזכן לזטן; ⁰באיזו פעם ולעתים רחוקות.

— **פַּעַם אַחַת**⁰, לפעטים, בזטן בן הזטנים.

— **לָךְ פְּעָמִים**, כף הרגל, פעם הרגל, השטה התחתון ברגל שהאיש עטד עליו.

— **פַּעַם בְּשָׁבוּעַ***, **פַּעֲמַיִם בְּשָׁבוּעַ***, טבטא לאטר: תדיר טאד.

פְּעָמָה*, נ, קרן זוית.

פַּעֲמוֹן, ז, כצלה, כלי להשטיע בו קול על ידי ענכל שבתוכו.

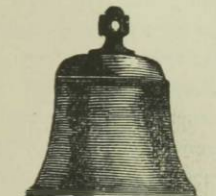

פעמון

פַּעֲמוֹנִית⁰, נ, שם צטח שלפרחי צורת פעמונים[1].

פַּעֲמוֹנָר⁰, ז, איש טצלצל בפעמוני בית התפלה לנוצרים.

פַּעֲנֵחַ, ר׳ צפנת; ⁰ס״י, גלה דברים נסתרים.

פַּעְפּוּעַ*, ז, חדירה והתפשטות בכל הגוף; בין ירק עשב[2].

פַּעְפַּע*, פעו״, הדור והתפשט בכל הגוף; הדור ועבור דרך; העלה אבעבועות; בקע ושבר לרסיסים; הטפ, התך.

פער (**פָּעַר**, **יִפְעַר**), ס״י, (־ָה), פתוח הפה בטלוא רחבו, הרחב סה; *(־ַעצ׳) גלה

---

[1] פעמונית, колокольчик, Glockenblume, campanula

[2] פעפוע, kardomon

בית הסתרים; עשה צרכיו. פָּעַר*, סעור עצמו; עשה צרכיו.

פ״פ, ר״ת, פתחון פה, ר׳ פתחון.

(פפה) פָּפָה*, ס״ו עשה תנועות בידים בשעת הדבור.

פַּפְיוֹן*, ז, אהל כבוד; טכך, יריעה.

פַּפִּיר* ז, מין קנה הגדל במצרים שמקלפתו עשו כלים שונים וגם ניר לכתיבה[1].

פצה (פָּצָה, יִפְצֶה), ס״ו, פתוח (פה), הרחב, סעור; חלץ מצרה, הצל, הוציא לטרחב.

פַּצֵהס, רצה, הסיס דעת בעל תבוּעה.

— **פְּצֵה פֶּה, פָּצוּ שְׂפָתַיִם***, פתוח פה לבטא דברים בכלי שיח לב.

— **פְּצֵה פֶּה כְּנָמָל***, מבטא לאמר: פתוח פה רחב מאד.

פְּצוּי*, ז, תשלום בעד נזק, השבה; מלוא רצון, עשית הפץ.

פְּצוּל*, ז, הסרת הקלפה מעל״ קלוף.

פְּצוּלָה*, נ, ר׳ פְּצָעיל.

פְּצוּם ז, תקון בדקי בנין.

פְּצוּעַ, ת, נפקע; *עֻוַּת״, נבקע על ידי כתישה.

— **פְּצוּעַ דַּכָּה***, מי שנפצעו ונמעכו אשכיו.

פְּצוּר*, ת, לא חלק, מלא חריקות ושנים.

פצח (פָּצַח, יִפְצַח), ס״ו, פתוח פה, פצה פה בצהלה ורנה. פַּצָּחַ, שבר, נפץ.

פָּצָח*, ז, פְּצָחָה*, נ, קול רנה, צהלה.

פְּצִיחָהס, נ, פתיחה, פעלת הפותח.

פְּצִיל*, ז, כחלפת שערות מאחדות ומסבכות יחד.

פְּצִים*, ז, עמוד; מזוזה; קורה; עמוד, צד אחד של דף בספר.

פְּצִיעָה*, נ, מכה, פצע; עשית הפצע; בקיעה, פעלת הבוקע.

פְּצִירָה פִּים, נ, שופין, כלי מלא שנים דקות לחדד בו כלי אחר או להחליק בו כלי אחר; (לדעת ש. רפאלי: פְּצִירָה, חדוד, פִּים, שם מטבע בזמן קדום ששלמו אותה בעד הסצירה, לאמר בעד החדוד).

(פצל) הִפְצַל*, התחלק, הסתעף. פָּצַל, קלף (עץ), הסיר הקלפה; *בקוע הלק והסרד כה וכה. פִּצּוֹל*, התחלק, הסתעף, התסרר לענפים הנה והנה. הִפְצַל*, היה נבקע; הסתעף כה וכה. הִתְפַּצֵּל*, הפצל, התחלק; הסתעף.

פְּצָלָה*, נ, מחשוף, מקום (בענף) שפצלו והסיר את הקלפה מעליו; פצול, הסרת הקלפה מעל״.

פצם (פָּצַם, יִפְצֹם), ס״ו בקע, חצה, רשש; שבור, נפוץ.

פצע (פָּצַע, יִפְצַע), ס״ו עשה התוך בכשר החי ע״י הכאה; שרוט בכשר החי; *בקוע, פצה, שבר; (*זַיתים) בקוע נרנרי הזית לטלהם ולכבשם: שבר ופתוח (תאנה); פתוח כשבירת הקלפה הקשה (אגוזים וכיו״ב); פרק, התר חוטים בארג, פרום. הִפְצַע*, היה טָכה ופצוע, השרט. פַּצֵּעַ*, בקוע נרניר זיתים; פתוח בשבירת הקלפה הקשה (אגוזים וכיו״ב). פָּצוּעַ*, הסתעף, התסרד בענפים לאן ולכאן; התפשט כה וכה. הַפְצַע*, בקוע; חלק; התחלק, הסתעף כה וכה. הִתְפַּצֵּעַ*, התבקע, השבר.

פֶּצַע, ז, טחן טכה; חתוך של הכאה בכשר; מכה.

פְּצָעָה*, נ, פצע, טחן טכה; בקיע, פרק.

פְּצָעִיל*, ז, פרי תמר בלתי בשל; פרי תמרים שפוצעים ומניחים אותם על הגג כדי שיבשלו.

פַּצְפָּץ*, ס״ו, שבר לרסיסים, נפץ, פוצץ.

פצץ, ר׳ פוץ.

פְּצָצָהס, נ, מחתרת תחת בנין וכדומה להבקיעו על ידי חטר מפוצץ; נוש החטר המפוצץ.

פצר (פָּצַר, יִפְצַר), ס״ע, בקש בהעתרת

[1] ספיר papyrus

דברים, אוץ כ׳. הַפָּצַר, הכבד לב, עבוד על דעתו; [0]שצור.

פַּצָרָה פִּים, ר׳ שציר פים.

פ״ק, ר״ת, פורים קטן; פרק קמא (פרק ראשון); פרט קטן (בטפסר שנות היצירה).

פקד (פָּקַד, יִפְקֹד), פסור, טנה פרטים לצרפם לכללים נדולים לדעת כמותם; הקור, בדוק, שים עין ב׳; התבונן לראות מי נעדר; דרוש בשלום; שאול על איש; בַּקֵּר, פַּקֵּד, שהר פני איש; שים דבר במקום שיהיה שמור בו; טנה לפקודה, שים על, השלט; סדר מערכות הצבא למחלקותיהן; חפש, בקש; זכור, העלה על לב; עשה שפטים על עון; צוה, נתון פקדה, גזור; חסור, היות משלל מדבר; (״אֶת אִשְׁתּוֹ״), בוא אל אשה; *צוה לביתו לפני מותו; הַפְקֵד, הסר, הַעֲדֵר; בַּקֵּש מבלי המצא; הדרש למשפט על הטא; הַעֲנֵש, הוסר; היה מנוי ומיעד למשרה; הזכר, עלה על לב; קבל פקדה; *קבל רב׳ למשמרת. פַּקֵּד, בקר, כהון; סדי (צבא, מקהלה וכיו״ב). פָּקוּד, היה פסור; הבחן בשים עין; חסור, העדר. הַפְקֵד, נתון לשמרת; הנח למשמרת; הָבֵא בחשבון, פסור; טנה לשרות, השלט, שים על׳; *ת פקדה. הָפְקֵד, הנתן לשמור; היה למשמרת; הטנה לפקדה. הִתְפַּקֵּד, הִתְפַּקֵּד, הטנה וסדור לצבא; הפסר; היה בציוה.

פְּקֻדָּה, נ, סדור חיל הצבא; מנוי להשגחה; משמרת; השגחה; גורל האיש, מה שמיעד לבוא על איש; קנוט פקידים; נבול פשע, ענש; עסק, משרה; קנינים שבני אדם מכינים לעיתיד; ציוי, מצוה, גזרה.

— **בֵּית פְּקֻדוֹת**, ז, בית משפר, כלא, בית סהר.

פְּקֻדּוֹן, ז, (ר׳ פְּקֻדּוֹנוֹת*), דבר נתון למשמרת ביד איש נאמן; דבר מונח במקום בטוח.

— **בְּעַל פְּקֻדּוֹנוֹת***, ת, איש נאמן שמפקדים אצלו פקדונות לשמרם.

— **בֵּרַח מִן הַפְּקֻדּוֹנוֹת***, אמרת הכמים לאמר: השמר מקבל פקדונות.

פְּקֵהָ*, ר׳ פיקה.

פָּקוּד*, ת, הסר; שמור.

פְּקוּד, ז, מצוה, פקדה.

פְּקוּדִים, ז״ר, כללות הדברים הנספרים; הספירה.

— **חֲמֵשׁ הַפְּקוּדִים***, הספר הרביעי בחמשה חמשי התורה, הוא ספר ״במדבר״ המתחיל בספירת השבטים.

— **פְּקוּדֵי הַחַיִל**, השרים הפקודים על הצבא.

פְּקוּחָה, ת, פתוה.

— **עֵין פְּקוּחָה**[0], נ, עין בשנדת ובתבונה.

פְּקִיחָה, ז, השנחה, שיכת עין; פתיחה; השתדלות ודאנה בשוב זולתו.

— **פְּקוּחַ נֶפֶשׁ***, ת, הצלת נפשות.

— **פְּקוּחַ נֶפֶשׁ חוֹלָה שָׁבָת***, **אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי פְּקוּחַ נֶפֶשׁ***, אמרה לאמר: בשביל פקוח נפש עוברים גם על מצות שבתורה.

פְּקִיעִין*, ז, משתה פרוקה ומנוקה עשויה בעין צרור שער.

פְּקִיעַ*, ז, (״הַשַּׁעַר״), פריקת השער, עשית השער וסדורו כה וכה.

פְּקוּעָה, נ, טין צמח טר מדברי [1]).

פְּקוּעָה*, נ, דבר כרוך ומקפל בצורת כדור; בקיע, סדק באדמה.

— **בֶּן פְּקוּעָה***, ז, הולד הנמצא בבהמה אחרי שחיטתה.

פְּקוּק*, ת, סתום בסקק.

פְּקוּקַלְתּ*, נ, דבר הנסתעף ונתפצל (נידים שבנוף וכיו״ב).

[1] סקועה колокинт .Koloquinte, coloquinte, bittapple.

פקח (פָּקַח, יִפְקַח), פ״י, פתוח (עינים ואוזנים); השגיח, שים עין על דבר. הַפְקֵחַ (עֵינַיִם), הפתר עינים להבין דבר. פַּקֵּחַ*, הסר ופנה (גל של טפלת) למצא מה שתחתיו; השגיח, שים עין על״; דאוג לטלא הדרוש או החסר; פתוח והסר הדבר הסותם והסוגר. הִתְפַּקֵּחַ*, היה לפקח; (החרש) היה שומע.

פַּקֵּחַ, ת, (נ׳ פְּקֵחָה), גלוי עינים, בעל עינים רואות (הפך: עִוֵּר); בעל שכל חריף להבין דבר ולמצא תחבולות; השומע באזניו (הפך: חֵרֵשׁ).

-- הֵיֵי פַּקֵּחַ וּשְׁתוֹק*, מבטא עממי: החרש ואל תדבר, טען זה בבשלי: ״גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ חָכָם יֵחָשֵׁב״.

פִּקֵּחַ־קוֹחַ, ז, פתיחת מאסר.

פַּקָּט*, ז, משקע השמרים, דרדים.

פָּקִיד, ז, מִמֶּנָּה להשגיח על דבר; נגיד, שר; משגיח, מנהל; [ס]מי שיש לו משרה בבית מסחר, במוסד, במשרד וכיו״ב.

פְּקִידָה*, נ, בדיקה, חקירה, פסיחה, מניה; זמן בדיקת האשה עצמה בנוגע לנדתה; ביאה.

פְּקִידוּת, נ, משמרת אנשי חיל; משמר, בלא (?); *הנהגה, הנהלה; בית הפקידים.

פָּקִיעַ*, ת, טפרסם, ידוע; נקי.

פְּקִיעַ, ו, פתילה כרוכה מחוטים; כריכת חוטים מוצאים מארג, כתיתים; רצועת טלקות; (״עָמִיר״), כריכה, אגדת קש השבלים.

פְּקִיעָה*, נ, עשית פתילות בשזירת חוטים.

פְּקִיקָה*, נ, סְגֻלַּת הסוקק וסותם חור או נקב ובדומה.

(**פקל**) **פַּקַּל***, פ״י, פצל, קלוף, הסר הקלפה.

פְּקָלָא*, ז, תיכול הנרעינים בפשתים וביתר הצמחים הדומים לפשתים; צרור, הכילה קשורה יחד.

פקם* (פָּקַם*, יִפְקַם*), פ״י, פתוח, סגור; עצור או השה הגה והגה בפתח ורסן.

פקם* (פָּקַם*, יִפְקֹם*), פ״י, פרוק שערות הראש וסדרן כה וכה; שים צבע אדם בלחיים; פתוח (פה) לרוחה, פעור; (צָיָר) פתוח, פשוט; פ״ע, הכסה שערות (פרי). פֻּקַּם*, הפל, השר הפרה (צמח) בתחלת התפתחות הפרי; הפל השערות (פרי); התבקע.

פָּקָמָה*, נ, מערכת הגלילים המעלים והמורידים את הנירים (במלאכת האריגה).

פקע* (פָּקַע*, יִפְקַע*), פעו״י, קפוץ אחורנית; קפוץ הלאה, הנתז הלאה; הוציא, פשוך והוציא; התבקע בכח (זכוכית וכיו״ב); חדול; (אוץ), שמע דבר שלא יאמן, שאי אפשר להנות. פַּקָּע*, בקוע. הַפְקָע*, נקע; הוציא מכלל (חובר או קדשה); הוציא מיד, מרשות; הוציא חוטים מארג; התר חבל או חוט להוטיו הדקים; (-שַׁעַר), הרים מחיר דבר, הוקיר; (־נהר), חצה נהר בחליכה.

פָּקַע (נמצא רק ברבים: פְּקָעִים*), ז, צורה בולטת; נצת הפרה לפני הפתחה; *בקיע, סדק; החלק שנפרד על ידי התבקעות; רעש מהתפוצצות וכדומה; קפיצה הלאה.

פְּקָעִית*, פְּקָעָת*, פְּקוּעָה*, נ, רבר כדוך וסקפל בצורת כדור; גוש, רגב גדול; (־חוּטִים), חוטים כרוכים כעין כדור.

פְּקַפּוּק*, ז, ספק, הטלת ספק בדבר; גזיפה, תוכחה, נערה; הסיג, שקיל בדעה אם לעשות דבר או לא.

פַּקְפֵּק*, פעו״י, הסם בדבר אם לעשותו או לא; הַטְעָה דבר בהחלט; הטל ספק, לא האמין בבטחון גמור; נדנד, נענע; זוז, הבדל; סרק (קשר), עשה לא מהדק, חלחל. פֻּקְפַּק*, היה חלש, היה רפה, היה הסר הזק. הִתְפַּקְפֵּק*, התפשט, התמתח, התסרק; התפרד; התבוסס, התנדנד, היה לא מבסס, היה רפה ולא איתן, ר׳ התפקק.

פַּקְפְּקָן*, ז, איש מטיל ספק בכל דבר,

סוסה על שתי הסעיפים, איש שאין לו דעה קבועה.

פַּקְפָּקָנוּת^{0}, נ, טבע הפקפקן ותכונתו.

פקק* (פָּקַק*, יִפְקֹק*), ס״פ, סתום חז, סתום נקב, סתום פתחה כלי וכיו״ב, שים פסתמה בתוך חר. **הִתְפַּקֵּק***, התנדנד, זוז פטקוטו; התחלחל, התפרד, התפרק; היה סתום; היה בלתי נראה; (עגונות), הטחל, הפלח.

פֶּקֶק*, פְּקָקִי*, ז, סתירה, פעלת הסותר והטפקפק; סכר, טנופה, דבר שפותפים בו; כעין קשר בצמחים בין פרקיהם; כקום חבור בד אל הגזע; עצם העקב.

פְּקֻקֶלֶת*, ר׳ פקוקלת.

פקר* (פָּקַר*, יִפְקֹר*), ס״ע, הסיר בעליו עול הנטוסים הדתיים; פסור; באור דברי התורה בדרך כפירה; הטפר לזנות. **הַפְקָר***, בטל רשות הקנין, פרסום בטול רשות הקנין, הצהר על דבר שאין עוד זכות קנין עליו; טפור לזנות. **הֶפְקֵר***, היה להפקר. **הִתְפַּקֵּר***, פקור.

פְּקֻרוֹס*, ז, טוכר פרי, סוחר פרי.

פְּקָרִין*, ז״ר, חבילת צמר גזוז, אניץ צמר.

— **כָּרוּךְ פְּקָרִין עַל צַוָּארוֹ שֶׁל-***, חנוק והטת את-.

פְּקָרִים*, ז, כתנת, בגד.

פְּקָרִית*, נ, תחבושת לפצע.

פָּר, ז, בן בקר, שור צעיר; כנוי לאיש חזק.

— **שׁוֹר פָּר**, ז, שור צעיר.

— **פַּר בֶּן־בָּקָר**, ז, פר.

(פרא) הָפְרָא, ס״י, הרוס הפרים, עשה פעשי פרא; שוא פרי(?).

פֶּרֶא, ז״נ, חטור הבר, עורד; בהטה טדברית בכלל; איש שוכן טדבר; ^{0}ת, לא טָעַט, לא טן הישוב.

— **פֶּרֶא אָדָם**, ז, איש שובב.

פר״א, ר״ת, פרקי רבי אליעזר.

פַּרְאוּת^{0}, נ, טבע הפֶּרא, חסר נשום, בהמיות.

פַּרְבִּי*, ז, ר׳ פַּרְטִיה.

פַּרְבָּר, פָּרְוָר*, ז, שם חצר אחת צדדית בבית המקדש; מגרש לפני עיר; רבע עיר, חלק עיר בקצה.

(פרג) הַפַּרְגָ*, ס״ע, הצמח הצמח באפן שהוא בשל יותר מדי ומקלקל, ואינו ראוי עוד לאכל, בהזריעו כבר זרעו בקלחים.

סרג

פָּרָג*, ז, מין צמח נותן פרחים אדמים ופרי כנרגירים קטנים בתוך כיס פתום[1]; פרי הצמח הזה; (לדעת אחרים הוא דחן), ר׳ שם).

— **פֶּרֶג הַשָּׂדֶה***, מין צמח השדה שפרחיו כפרחי הפ־נ.

פַּרְגֹד*, **פַּרְגוֹד***, ז, וילון, יריעה, בסך לפתח; בגד עליון; וילון דמיוני שכשער השמים; השוער שלפני הוילון הזה.

סרג השדה

— **שָׁמוּעַ מֵאֲחוֹרֵי הַפַּרְגוֹד***, שמוע בשמים מאחרי הוילון הדמיוני; ^{0}שמוע לא באפן רשמי וברור ולא טעקור בטוח ביותר.

פַּרְגוֹל*, ז, שוט, רצועה להכות בה.

פַּרְגִית*, נ, (ר׳ **פַּרְנִיוֹת***), אפרח של תרנגלת.

פַּרְגִית^{0}, נ, רקיק סרג טעגן ב־בש.

פַּרְגָל*, ז, טחוגה.

פַּרְגַל*, ס״י, הכות בשוט.

[1]) סרג: мак, Mohn, pavot, poppy

פַּרְגָּל*, ז, ר׳ סרגול.

פַּרְגָּרָה*, נ, אחד הכצלים הקטנים המתצצלים מסביב לזרע הכצלים.

פַּרְגַמָטָה*, ר׳ פרקמטיה.

פרד* (פָּרַד*), פ״י, חָבַל, חָלַק, הָרַשׁ; (רשׁוּנים), פרט רשׁוּנים לגרגרים.

הִפְרִד, הפלג, החלק לחלקים, הפוץ הנה והנה; התרוצץ, יצוא ורוץ; התרחק אחד מהשני; היה חלוק בדעה, היה נבדל בדעה; היה כפרד, היה שטוף זמה (משלי יח. א.). פָּרַד, (״עם״), התבודד עם״; שוטט כה וכה (?); עשה מעשה פרד, רדוף זמה (הושע ה. יד.); *חָלַק, הבדיל; הניח גרגרי פרי (תאנים וכיו״ב) נזרדים האחד על יד השני ולא מגבבים; (רשׁוּנים), פרט רשׁוּנים לגרגרים. פֶּרֶד, הָפוּר, החלק. הַפְרֵד, הפרש דבר לבדו; הרחק, הפץ למקומות שונים; חלק דבר לחלקי חלקים; חלק דבר לחלקים היותר קטנים. הִתְפָּרֵד, הבדל איש מעל אחיו, הפוּר, הפוץ.

פָּרֶד׳, ז, חלק קטן של דבר (אשׁוּם).

פֶּרֶד, ז, (נ, פְּרָדָה), בן חמור וסוסה [1]; *קבוץ גרגירי רשׁוּנים מיבשׁים.

פרד

[1] פרד мул, Maulesel, mulet, mule.

— פְּרָדָה*, כנוי לעקר או עקרה.

פְּרֵדָה, נ, גרגיר של תבואה יחיד; חביות של יין (?); שק שטעטיסים בצד האחד של כהמת המשא (ילין); °חלק קטן של דבר, סֶרֶד (אשׁוּם).

פַּרְדְּוָכְסוֹס*, ז, דבר טוב ונפלא מאד.

פַּרְדְּלָס*, ז, ר׳ ברדלס.

פַּרְדְּלָס*, ר׳ ברדלס.

פַּרְדָּנִית*, ת, נ, יצאנית, אשה החושקת לצאת מחוץ לביתה.

פַּרְדֵּס, ז, (ר׳ פַּרְדֵּסִים, פַּרְדֵּסוֹת*), גן נטוע כפרי יפה, כרם חמד; *גן העדן; כנוי מליצי לגן השטים, לאשר לחכמה האלהית; °גן עצי פרי השקאה (תסוחי זהב וכיו״ב).

פרד״ם, ר״ת, ששט, רמז, דרוש, סוד (ארבעה אמני באור המקרא).

פַּרְדֶּסָן°, ז, בעל פרדס; איש שיודע את עבודת הפרדס.

פַּרְדֶּסָנוּת°, נ, עבודת הפרדס וההתעסקות בו.

פַּרְדְּסָקָה*, נ, משקע בהיר, בשקע כמו ארון בקיר.

פַּרְדַּשָׁנָה*, נ, מתנה, דורן.

פרה (פָּרָה, יִפְרֶה), פע״י, צמח, שנוא, גדול; רבה, התרבה; הוֹלד לרב; הוֹליד, הצמה, עשה פרי, הַפְרֶה, הרבה פרי, הרבה צאצאים; *נתון תוספת על שכירות או חבירה. הִתְפָּרָה°, התרבה על ידי צמיחה וכדומה.

— הַפְרָה וְהַלְוֹאָה*, התרבה והתגדל בכמות רבה.

— פָּרָה וְרָבָה*, הוליד הרבה.

— פָּרָה וְרָבָה כְּתַרְנְגֹלִים*, משל לרבוי והולדה.

פָּרָה, נ, נקבה טעון הבקר; כנוי מליצי לאשה שמנה כיותר; *הפרה האדמה; שם מסכת בתלמוד העוסקת בהלכות פרה אדמה.

פָּרָה, ר׳ פרא.

פַּרְהֶדְרִין*, ז"ר, מוּעצה, חבר יועצים.
— **לִשְׁכַּת פַּרְהֶדְרִין***, נ, שם לשכה בביהמ"ק שהיתה מיוחדת לכהן הגדול.
פַּרְהֶסְיָא*, נ, פרסום, פומבי.
— **בְּפַרְהֶסְיָא***, ת"ס, גלוי לכל, בפרסום, בפומבי (הפך: בצנעה).
פַּרְהָר*, ז, צמר נקי.
פָּרוּד*, ת, פרוש, מחוה; *שנרגיריו (זיתים) וכיו"ב) מֻנחים נפרדים האחד אצל השני ולא מֻעֻבּים מהרות ס"ט, מ"ט, ילין); טפרק לא אגוד.
פְּרוּד*, ז, פרידה, פרישה, ריב, מחלקת.
פַּרְוָה*, נ, אדמת שער, כגד עשוי מעורות שעירים.
פָּרוּז*, ת, פרזי, יושב בעיר פרזות, לא מֻבצרה.
פַּרְוִיז*, **פַּרְוַנְז***, ז, מין אבן יקרה כחולה[1].
פַּרְוָזְבוּט*, ז, ציר שלוח.
פַּרְוָזְבוּל, ר' פְּרוֹזְבוּל.
פְּרוּזְדָאוֹת*, ז"ר, חיל משמר על הדרכים.
פְּרוּזְדוֹר*, ז, הדר שלפני ההדרים העקרים בבית; כנוי לשפת הרחם.
פְּרוּטָה*, נ, מטבע קטנה של נחשת (שמינית האסר, אחד מטאה תשעים ושנים בדינר של כסף); מעט, מעות, כסף; שפה דיוצאת מתוך פי.
— **פֶּשֶׁר פְּרוּטָתְךָ***, ר' פשר.
— **פרוטות קְטַנּוֹת מְצַטְרְפוֹת לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל***, דברים קטנים רבים מתאחדים יחד לדבר גדול.
פְּרוּטוֹמָה*, נ, אנדרטת החוה, תבנית איש עד מצה החזה חצובה מאבן.
פְּרוֹטָט*, נ, מטבע של נחשת שאין עליה צורה.
פְּרוּטָנָה*, נ, סרדה שלא ידוע באיזה מין אביה (סוס או חמור).

[1] פירוז turquoise, Türkis, бирюза

פְּרוֹטָרוֹט*, ז, צרוף מטבעות קטנות; חשבון מט"ט; המספר החלקי שאינו קבוע הבא אחרי מספר גדול קבוע (כמו: אֶלֶף יִפְרָטְרוֹט).
— **בְּפְרוֹטָרוֹט***, ת"ס, בכל הפרטים; כל אחד ואחד לבדו.
פְּרוֹי*, ז, גישואת פרות רבים, רבוי.
פָּרוּךְ*, ת, שבור.
— **זָהָב, כֶּסֶף פָּרוּךְ***, שברי כלי זהב או כסף, גרושאות של זהב או כסף.
פָּרוֹן*, ר' פֶּרֶן.
פַּרְוָנְקָא*, שליח, ציר, נושא מכתבים, פלגי.
— **פַּרְוָנְקָא דְּאוֹרְחָא** אי"ז **לַיְוָנֵי***, **פַּרְוָנְקָא***, קריא האגרת יחוד השלוח, מכתא נשל לאמור: האומר את הדבר יעשהו, או מי שמציע דבר יוציא אותו בעצמו לפעל.
פְּרוֹס*, ז, זמן של שבועים, חצי חדש; חצי ה'.
פְּרוֹסְדָאוֹת*, ר' פרוזדאות.
פְּרוּסָה*, נ, פת לחם, חתיכת לחם שנחתכה מככר; חתיכה.
פָּרוּץ, ת, מקלקל, מַשחית.
— **אֶבֶן פְּרוּעָה***, ר' אבן.
— **שֶׁטֶר פָּרוּעַ***, ז, שטר ששלמו בעליו את החוב הרשום בו.
פֶּרֶץ*, ז, גלוין; גלוי בית הסתרים; פעלת הכלה; גדול השער בכבוד מבני לעלה.
פָּרוּק*, ת, רכוש, מדבר בפרפה.
פְּרוּק*, ת, פריון, פורן גדי הדקן; שבוי, הרוס; שטוח, שאין לו קומה או שפה (כלי).
פְּרִיצָה*, ת, פורעת חק הטוב (הפך: צנועה).
פְּרִיק*, ז, תשובה, תירוץ; הכרת הכר בעל־; פעלת הפורק משא בעל־; דמי־ת הכרים מחברים לפרקיהם; [0]נגירת עסק או־ הכרת על ידי תשלומים או מכירה וכיוצא בכלי שישאר את"כ בקיומו.

פָּרָר, ר׳ פרכר.

פָּרוּר, ז, סיר, קדרה.

פְּרוּר*, ת, מפרר, קצוץ, מטורף.

— עֵץ פָּרוּר*, ז, כף גדולה שמפרדים בה המאכל.

פְּרוּר*, ז, פעלת העושה דבר לפרורים; את לחם קטנה מאד כגרגיר קטן.

פְּרוּרָא*, ז, דבק עשוי מבצק.

פְּרוּרִים*, ז״ר, פתי הלחם, פתי המאכלים; [0]דברים קטנים ספרותיים.

פָּרוּשׁ*, באור, פתרון דבר.

— בְּפָרוּשׁ*, תה״פ, בכרור, באמן מבאר, גלוי.

פָּרוּשׁ*, ת, פורש עצמו בטהרתו מאחרים; הנפרש ונזהר מכל דבר טמאה; המתמסק בצרכי חייו במעט; אחד מבני הכת ביתי הבית השני שנהגו לכבד לשמירת התורה שבעל פה; יודע תורה ושומרה, חבר; איש הנבדל מאשתו; נוסע בדרך רחוקה בים; [0]מתנגד לכתת החסידים שביטינו אלה.

פָּרוֹת*, נ, פרה, רבוי.

(פרז) הָפְרַז*, פ״ע, פרוץ גבול; הגדל, הרבה על הסדה; הגזם, הפלג, הגדל דבר או בספר יותר הרבה ממה שהוא באמת.

פָּרָז*, ז, שופט עריץ (?); פרש (?); חיל (?).

פַּרְזְבוֹל*, ז, שער הכתוב לפי תקנות הלל הזקן נגד השמיטה לשובת הפלוים לבל תאבד הלוה, בשפר הלוה מודיעה בכתב בפני בית דין לפני בוא שנת השמיטה כי יגבה זה חובותיו בכל זמן שירצה, והדיינים או העדים חותמים על מודעה זו.

פַּרְזֶה, פַּרְזָה, נ, מקום פרוץ בלתי בקף חומה; כפר, חוץ, מקום חצרים.

פַּרְזוֹל[0], ז, שיטת פרסות ברזל על רגלי בהמה.

פַּרְזֶן (?), ז, מושב עיר כאין חומה (?); מושל, שליט (?); מפשלה, שלטון (?).

פָּרָח, ז, ציץ גומל, נצת צמח פתוחה; ראש עשיר בציצית פרח; נציע הפנורה, מקום קבול פָּרָן, ז, יושב הצריס, יושב פרזי.

פַּרְנֶל[0], ז, כי בהזל.

פַּרְנַל[0], פ״י, שים סנדלי ברזל על רגלי בהמה, סנדל.

פרח (פָּרַח, יִפְרַח), פ״ע, הנץ, נתון פרחים; הלוך ורבה; הצלה במעשה; פרוץ והתיחב (מכה, צרעת); פרוש כנפים, עוף, רחוף; התעופף למרחוק. הַפְרָחָה, פרוח, פתה הנצה, גרום לפרח; *היה מכשר לעוף; גרום לעוף; העיף; גרום להתעופף למרחוק; הרחק דבר ע״י נשיבה ונדיפה; גרש, בטל דברי״; הוצא דבר מרוץ לגבולו.

עגף עם פרחים

— פֶּרַח!* כית לו, גש הלאה.

— גֶּמֶל פּוֹרֵחַ*, ז, כרכרה, גמל בחור מאד ברוצו.

— מִגְדָּל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר[0], חלום שוא, חזיון הבל, הזיה.

— קָטָן פּוֹרֵחַ*, בנוי לילד בטרם ביותר הגיאה גדול משנותיו.

— אַפְרוֹחַ מַפְרִיחַ*, אפרוח הכתחיל לעוף.

— פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ*, יצאה נשפתו, מת.

— פּוֹרְחוֹת*, ז״ר, כנוי לענגים קלים השטים בשמים.

הנר במנורה או בפמוט; *צעיר ליטים, אפרוח.
— פִּרְחֵי כְהֻנָּה*, ז״ר, הכהנים הצעירים.
פִּרְחָח*, ז, קבוץ נערים בילדותם קדם היותם לאנשים.
פִּרְחֵי*, ר׳ ארחים ופרחים.
פרט (פָּרַט, יִפְרֹט), פ״ע, הקיש באצבעות על טיתרי כלי שיר; *חלק דבר לחלקים; הוציא הגרגירים מהרטון; באר דבר לפרטיו; צין כל דבר בפני עצמו; באר ענין אחד מן הכלל ביחוד; באר ענין בפרוש; החלף מטבעות גדולות בקטנות (הפך: צָבַר).
הִתְפָּרֵט*, התפרד לחלקים קטנים או לגרגירים נפרדים (אשכול); הָגַד הדברים כלם אחד אחד.
פֶּרֶט, ז, גרגיר יחיד או גרגירים אחדים הנופרים מן העץ; נפילת דברים הנה והנה אחד אחד; גרגירי הענבים הנופלים בשעת הבציר, שהם אחת מטתנות העניים; ⁰בספר לא זוכי (אחד, שלשה, חמשה וכו׳).
פְּרָט*, ז, חלק אחד הנפרד מן הכלל הכולל פרטים רבים.
— פְּרָט לְ־*, חוץ מ־.
— בִּפְרָט*, תה״פ, ביחוד.
— לִפְרָט גָּדוֹל⁰, (שֶׁנֶת — לְפֶרֶט גָּדוֹל), לספירת השנים מבריאת העולם בהזכרת מספר האלפים.
— לִפְרָט קָטָן⁰, (שֶׁנֶת — לְפֶרֶט קָטָן), לספירת השנים מבריאת העולם בהשמטת האלפים.
פִּרְטָה*, נ, רשימת כל ההסצים וכיו״ב הנמצאים באיזה מקום; תעודה מפורטת.
פִּרְטוֹם*, ז, כברת ארץ קטנה, נוף קטן.
פִּרְטוֹת, (ב־)⁰, תה״פ, ביחוד; בכל הפרטים.
פִּרְטִי*, ת, נפרד, נבדל, מיוחד (הפך: כללי); דבר השיך ליחיד ולא לכלל.
— שֵׁם עֶצֶם פִּרְטִי⁰, ז, שם המיוחד לאדם אחד או מקום אחד וכיו״ב.
פִּרְטִיּוּת⁰, נ, תכונת דבר שהוא פרטי, נבדל ומיחד מאחרים שכמותו.
פָּרִי, (בהפסק: פֶּרִי), ז, (ר׳ פֵּרוֹת*), הביאת העץ ושיח השדה; זרע, צאצאי כל חי; תוצאה, תולדה, מעשה, שכר; (פֵּרוֹת*) יָיִן, רבית של הקרן.
— פְּרִי בֶטֶן, כנוי טלישי לבנים.
— פְּרִי הַבְּהֵמָה, ז, ולדות הבהמה.
— פְּרִי מְגָדִים, ז״ר, פרי ביכה, פרי טוב טעם.
— אָבוֹל פִּרְיוֹ*, קבל את הֶיזֵק שלו.
— פָּרוֹתָיו מְעִירִים עָלָיו*, כנוי מוכיחים את צדקתו.
— עָשָׂה פֶּרִי, נָשׂוֹא פֶּרִי, הצלה בפעשים, ראה ברכה בעבודה.
פְּרִיָּה*, נ, אחד מזוג יונים; גרגיר אחד של רטון או של ענב וכיו״ב; החלק היותר קטן של איזה עצם; אבן יקרה שנמצאה יחידה בעולם ואין כמוה; טוב העגלה, אחד משני מושות העגלה.
פְּרִיָּה*, נ, עשית פרי.
פְּרִיָּה*, נ, (־וְרִבְיָה), רבוי, הולדת ילדים.
פָּרִיָּה*, נ, ערש, מטה של בלה.
פְּרִיוֹם*, פָּרִיוֹן*, ז, אפריון, מטה או כסא לשאת בם בני אדם בחוץ.
פְּרִיחָה*, נ, צמיחה; נתינת הפרחים; התפשטות גגע; טעוף, התעופפות.
פְּרִיכָה*, נ, ענוי, לחץ; שבירה, רציצה.
פְּרִימָה*, נ, התרת התפר בבגד.
פְּרִיעָה*, נ, סתירה, הריסה; גלוי, חשוף (הראש); שלום, תשלום חוב; גדול השער בלי סדר; קריעת עור הערלה אחרי המילה.
פְּרִיפָה*, נ, סְפִיה, מחט בעלת ראש עגל; סעלת הסורף, הקושר ומחבר יחד.
פְּרִיץ, ז, עריץ, איש חמסים ומעשקים; איש

סוּרִיץ נדר החק והבוטר;[0] שר, נגיד; כיבש.

— **פְּרִיצִים***, ז״ר, אחת הכתות של היהודים ביבי הבית השני שהתקרבו אל היונים ונקראו גם כן מחללי ברית וטתעַנִים.

פְּרִיצֵי זֵיתִים*, **פְּרִיצֵי עֲנָבִים***, זיתים או ענבים רעים, שאנם ראוים לאכילה, שהם תמיד בֹּסֶר ואינם בשלים.

פְּרִיצוּת[0], נ, שובבות, שהיתת הטדות; עזות, הֲצפה.

פְּרִיקָה*, נ, קשיטת הסרי או העלים והסרתם טעל העצים; הסרת טשא טעל״ ; סרוק דבר טחבר טחליות שונות לחלקיו.

פָּרִישׁ*, ז, בין סרי עץ, ״בוש״[1]; [0] דקרן בולט ברגל התרנגלת לטעלה טאצבעות הרגלים.

פריש

פְּרִישָׁה*, נ, סְיֵלת הסרוש והשוטה.

פְּרִישָׁה*, נ, הבדלת דבר; התרחקות טדבר, עזיבת דבר; התרחקות בתעוני העולם הזה; [0] פרוש, באור, שתרון דבר (בסיוע).

פְּרִישׁוּת*, נ, פרישה; סרידה בשעת נסיעה.

פרך* (**פָּרַךְ***, **יִפְרַךְ***), פ״י, שבר, רצוץ; שתוח, סרר, שבר לרסיסים קטנים; הוציא קטניות טתוך הרסיליהן. **הִפְרִיךְ***, השבר, התסורי על נקלה לסרורים. **פָּרֵךְ***, שבר קליפת סרי והוציא את הגרעין שבתוכה; טרוח, שחוק; ששפש את גוף האדם בטרחץ להוציא את הזוהמא טעל עורו; שאול שאלה קשה; שאול שאלה לשתר. **הַפְרֵךְ***, שבר קליפה, והוציא הגרעין שבתוכה. **הִתְפָּרֵךְ***, השבר קליפה על נקלה; השתבר לרסיסים.

פֶּרֶךְ*, ז, עריצות, ענוי הגוף בעבודה קשה; *טבע דבר שהוא נפרך ונשבר על נקלה.

— **אֲנוֹנֵי פֶּרֶךְ***, **שַׁכַּדֵּי פֶּרֶךְ***, ז, אנוזים או שקדים שקליפתם רכה ונוחה להשבר.

פָּרֶךְ*, ז, טוט הברזל בסרים לצלות עליו צלי.

פַּרְכוּם*, ז, סרסור, נדנוד, נעגוע (של החן); שיטת צבע אדם (בפנים); צביעת השער; הצבע הנתן בפנים, סרק; קליעת השער, סקום.

פַּרְכִיל*, ז, זמורת נפן כרותה עם הענבים שעליה.

פָּרְכַּם*, פ״י, סרסר בידיו ורגליו, התחלחל, רעוד; שים צבע אדם בפנים; קלוע השערות, סקום.

פָּרֶכֶת, (ר׳ **פָּרֻכוֹת***, **פָּרָכִיּוֹת***), מסך מבדיל במשכן ובמקדש בין הקדש ובין קדש הקדשים; [0] יריעה לסוכך את ארון הקדש בבתי התפלה.

— **מַבִּית לַפָּרֶכֶת**, כנוי לקדש הקדשים.

פרם (**פָּרַם**, **יִפְרֹם**), פ״י, התר התפר, נתק חוטי התפר בכנדים; *גזור עלי ירק דקים או בשר בסכין לחתיכות קטנות מאד. **הָפְרֵם***, הנתק החוטים בתפר. הגזר (עלי וכדומה) לחתיכות קטנות מאד.

פֶּרֶם*, ז, **פִּרְמָה***, נ, גזרי עלי ירק שנחתכו לחלקים קטנים; חתיכות בשר שנחתך לחלקים קטנים.

פִּרְמְבִיָּה*, נ, רסן, חבל או רצועה קשורים בלחי הבהמה לקשרה או להטותה בטהלכה.

פָּרָן*, ז, מגדל טאיר על שפת הים, מגדלור; בנין בעל שני שערים מקבילים כשני עבריו ודרכו עוברים טרחוב לרחוב.

(**פרן***) **הַפָּרָן***, קצוב; נתון בתר.

פַּרְנָדָא*, ז, ציצית, גדילים, סתילים.

-- **שִׁירָא פַּרְנָדָא***, ז, גדילי משי.

פַּרְנָה*, נ, תנור לאפות בו; תור הטנעול; ר׳ סורנית.

[1] פריש, айва, Quitte, coin, quince

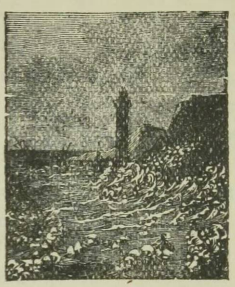

סרן

פַּרְנוֹס*, ז, כלכול, משוח; מקום לינה עם כל יצועי המשכב.

פַּרְנוּק*, ז, פניקי תענוג.

פָּרְעִי*, ז, קפיץ שבמנעול (?); החר שבמנעול שבו נכנס המפתח.

פַּרְנֵס*, ס״י, וון, כלכל, נתן מזון; הכין הצרכים הדרושים; שמח ותקן והישיב דבר; סיר דבר לכל צרכיו; נהג, נחל; התעסק ב־.

הִתְפַּרְנֵס*, הזון, התכלכל, מצוא כל צרכי החיים.

— **פַּרְנֵס עֶרֶה***, עבד ותקן שדה.

פַּרְנָס*, ז, זן ומכלכל; מנהיג צרכי הצבור; ראש העדה.

פַּרְנָסָה*, נ, כלכלה, הנה; צרכי החיים; הכנסה, שכר, רוח; משכרת; תקנה; נדוניה, מתן ונכסים מצד האב לבתו בנשואיה.

— **עָשָׂה פַּרְנָסָה ל־***, נתן צרכי החיים ל־.

— **מִי שֶׁבָּרָא יוֹם בָּרָא פַּרְנָסָתוֹ***, בשל עצמי לאמר, כי ה׳ נתן צרכי החיים לכולנו.

פַּרְנָסוּת*, נ, משרד הנהגת העדה.

פַּרְנָק*, ס״י סנק, עדן. **הִתְפַּרְנֵק***, התענג.

פרס (**פָּרַס**, **יִפְרֹס**), ס״י, שבר, חתך לחם; *חתך לחם וברך עליו; פריש, פשוט; פריש, חלק והבדל. **הִתְפָּרֵס***, **הִשְׁתַּבֵּר**, **הִתְהַר**. **פָּרֵס***, (= אִשָּׁה נִדָּה), היה לאשה דרך נשים. **הַפָּרֵס**, היה בעל טלפים, היה בעל פרסות הלוקות לשתים; *צעוד, דרך; עמיד על פרסותיו (בע״ח), נתון פרס וגמול. **הִתְפָּרֵס***, התפשרו להתיכות.

— **פָּרוֹס עַל שְׁמַע***, קריא הברכות שלפני קריאת שמע שבתפלה.

פָּרָס, ז, מין עוף טורף, נשר הים[1]; *פרסה.

פָּרָס*, ז, מהצית דבר; חצי מנה; התיכה, נתח; פרוסה; חצי כבר לחם; תשלום, גמול; מתנה בעד עבודה; [0]הוספת מתנה.

— **בֵּית הַפָּרָס***, ז, מקום סגני לפני קברי.

פָּרָס*, ז, וילון פרוש בעין הפתח; רשת, סבכית.

פַּרְסַבּוֹל*, ר׳ פרסמל.

פַּרְסָה, נ, (ר׳ פָּרְסוֹת), טלף בעל חי שסועה, בן רגל קשה נקרן להולכי על ארבע; כנוי מליצי לבהמה בעלת פרסה; *העמה שעשה הבהמה בפסיעות פרסותיה; מלא רחב בפסיעת האדם; (ר׳ פַּרְסָאוֹת*), מדתק של ארבעה מילים.

פַּרְסָה, ר׳ פרסה.

פַּרְסִים*, ז, גלוי, הודעת דבר בגלוי בקהל.

פַּרְסוּפָה*, נ, צורה בולטת, תבריט, ר׳ פרצוף.

פַּרְסִי, ת, מארץ פרס; בן עם יושב ארץ פרס.

פַּרְסֵם*, ס״י, הודיע גלוי; גלה דבר; (בקלון) מסור לזנות. **הִתְפָּרְסֵם***, היה גלוי ויודע.

— **מְפָרְסְמִים אֶת הַחֲנִפִים***, אמרה לאמר: את מעשי אנשים רעים ציין לגלות לבל יובלו להזיק ייתר.

פרסן* **פַּרְסָנִית***, ת, יצאנית, מתהלכת ומשוטטת ברחובות.

פַּרְסָק*, ז, עץ האזדרכ ופריו.

פַּרְסָתָן, ת, שפרסותיו גדולות.

פרע (**פָּרַע**, **יִפְרַע**), ס״י הרוס, הפר התכריס;

[1] פרס, морской орел, Seeadler, orfraí, osprey

קרוע, נתק; גלה, חשוף; גלה שער הראש; סתר את קוצות שער הראש; (דֶּרֶךְ), לא עבור בדרך (משלי ד, טו); *שלם, בטל חוב, פלג; (עם ל״), שלם גמול טוב; (עם: ט״), שלם גמול רע, נקום; קרוע עור הערלה אחרי המילה; פרס. עקר את הזכרות; גלה גיזו לעשות צרכיו. הָפְרַע, היה מְקֻלְקָל; היה שובב וטשלח; *הגלה, החשף; עשה צרכיו; נבה הוב, קבל חוב; (״טן״), שלם לאיש במעשיו. פָּרֵעַ*, שלם, השב הוב; גלה הגוף לעשות צרכיו; קרוע עור הערלה אחרי המילה. הַפְרַע, הכא הרס בסדרים; גרום קלקול והריסה; בטל, הַשבת מעבודה; *(״עצבו״), גלה עצמו לעשות צרכיו.

— מי שֶׁפָּרַע*, מנח הקי, מסירת המשפט לשטים על מי שאינו עומד בדבורו שעל פי הדין אינם יכולים להכריחו.

— פָּרוּעַ ראש*, הסר הכובע לאות כבוד.

פֶּרַע, ז, (ר׳ פְּרָעוֹת), קוצות שער הראש; שער אריך ומסכך של הראש; *צבוצ עבה של שיחים.

פְּרָעָה, נ, קלקול הנמוס הטריני; *דבר הכולט מן הקיר החוצה; אבן גדולה בולטת מגדר.

פִּרְעוֹן*, ז, שלום חוב, גמול, תשלומים.

פְּרָעוֹת*, נ, (ר׳ פְּרָעִיוֹת*), ענש, גמול מעשה רע; יסורים וסגיעים רעים; צרות וכאובות.

— מַדַּת פְּרָעָיוֹת*, אמריות, בענש או בכשפים, (הפך: מדת הרחמים, מדה טובה).

— כָּל מִינֵי פְּרָעָיוֹת*, צרות רבות ושונות.

פַּרְעֹשׁ, ז, (ר׳ פַּרְעֹשִׁים), מין רחש העוקץ ומנתר [1]; [0]טפל לנכנע ונקלה מאד.

פרק (פָּרַק*, יִפְרֹק*) פ״י, כריך וקשור, רָאוּי בקרס, רכוס; [0]שים בשתור קצה מרגיש (מַגֵּדל) הבנוי בתוך הקצה השני לרבים יחד.

פַּרְקָה*, נ, מבעת ומסבר בתוכה לאחז בה שני קצות רצועה או חגורה.

פַּרְפַּר*, ז, פרכוס, גסיסה; נימור הגוף בצער וכאב.

פַּרְפֻרָה*, פַּרְפָּרָה*, נ, פַּרְפִּרְיוֹן*, ז, כנר ארגמן.

פַּרְפָּר*, ז, שרץ העוף [1]).

פַּרְפַּר*, פ״י, רכוס דבר מאכל לפרורים; פ״ע, פרכס פרכוסי מיתה; התגלגל על הארץ.

— יוֹתֵר מִשֶּׁהַתִּינוֹק אוֹכֵל–מְפַרְפֵּר*, אמרה עממית יהודית.

פַּרְפָּרָה*, נ, קְבִיָּה מתגלגלת סביב מיכוה כמעשה הילדים ליטי הנכה.

פַּרְפָּרִין*, ז, מאכל מסרוגי להם וירקות.

פַּרְפָּרֶת*, נ, מיני מטעמים לקנוח סעודה; דבר תפל, לא עקרי.

פרץ (פָּרַץ, יִפְרֹץ), פעו״פ, (בא גם עם: ב״), הרוס והפל, שבור וכתוש; בקוע ועבור; הרוס ובקוע; הַכרע לארץ, הַכנע, דכא; הסר והרוס המעצור העומד על הדרך; פצוע, עתר, הרבה לבקש; הַכרח, אלץ; התיכה, התפשט, התרחב, עבור הגבול (נוזל) מרב שפע; *עבור על החקים. הִתְפָּרֵץ, התרחב, התפשט; *ישבר, הבקע; דפתה. פָּרוּץ, הבקע, הרוס. הַפְרַץ*, שבר, עשה פרצים; התחצף, העז; הרבה; הפצר, בקש בהעתרת דברים. הִתְפָּרֵץ, נתק מעליו על, סרוק על; *היה לא צנוע.

— פָּרוּץ גָּדֵר*, אמרה בכוכן: עבור על גזרת חכמים שנזרו בדי להרחיק בעבירה.

[1]) סרעש блоха, Floh, puce, flea

[1]) סרפר мотылек, Schmetterling papillon, butterfly

— כְּבָר נָדַרְתָּ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לְפָרוֹץ*, משל לאמור: אתה כבר הרימות והגדלת את פלוני ואינך יכול להורידו ולהקטין אותו, כעין זה: "כְּבָר בָּנִיתָ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לְסַתֵּר".

פֶּרֶץ, ז, (ר' פְּרָצִים, גם פְּרָצוֹת), שבר, בקוע (בקיר, בחומה); פריצת מים בשטף; אסון, פגע, צרה פתאומית.

— פֶּרֶץ מַיִם, זרם מים השוטף וחורם וכולה כל מה שפוגש בדרכו.

— עָמַד בַּפֶּרֶץ, עמד ליטרן", ריב ריב", הלחם בלהט.

פַּרְצָה*, נ, שבר, בקיע בקיר; התפשטות, התרחבות; אסון, פגע; פריצת; כיעה נפרדת מהכלל.

— פַּרְצָה קוֹרְאָה לַנֶּגֶב*, משל עמני לאמור: במקום פתיח או בעסק לא שגור היטב מתרבות הנגמות והמעולות, כעין זה: אֵין נוֹתְנִים פִּרְצָה לְפָנֵי הַכֶּשֶׂר בְּיָמֵי הַסְּגִי הַנֶּגֶב*.

— כָּל פַּרְצָה שֶׁאֵינָהּ מִן הַגְּדוֹלִים אֵינָהּ פַּרְצָה*, כל סריצת נדר שאינה באה מנדולי העם אינה סרצה, כי הכל מן הגדולים וראשי העם.

פַּרְצוּף*, ז, (ר' פַּרְצוּפִים*, גם פַּרְצוּפוֹת*), כלל צורת אברי הפנים; פנים; צורה בולטת; תבונה.

— חָכְמַת הַפַּרְצוּף*, נ, החכמה להכיר את טיב האדם ותכונתו על פי צורת פניו.

פרק (פָּרַק, יִפְרֹק), פ״י, שבר, רצוץ, פצוץ; קרוע; הסר, הפשט; הצל, חלץ; שחרר משעבוד, פדה; *הסר מטא מעיו; הסר והסרד דבר מחבר מחליות; הסר הקליפה החיצונה מעל האגוז; תרץ קושיא; השב תשובה נכונה על שאלה קשה; הבדל והרחק.

הִפְרִיק*, הסרד לחלקין; בקע; השבט ונטה מקומו (אבר). **פָּרַק**, שבר, נפץ; קרוע בעל־, הסר בעל־; *הסרד דבר לחלקין; הסר אגוזים מתוך קלפתם; הסר מטא טעון; באר דבר קשה, תרץ, השב תשובה על שאלה קשה; הסר הסרי או העלים בעל עץ. **פָּרוֹק***, השבר, הסרד לאבריו וחלקיו; הוצר המשא בעל־. **הִתְפָּרֵק**, הישבר; הָסר בעל עצמו, התפשט; *יצוא ונעלם; הסרד לחלקין (דבר מחבר מפרקים); סוג (יין).

— **פָּרוֹק עַל (שָׁמַיִם)***, התפטר מבלא חוב ומצוה.

פָּרָק, ר' מרק.

פֶּרֶק, ז, (ר' פְּרָקִים), גוזל, חכם; מחתית

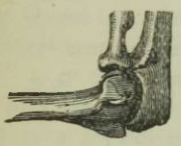

פרק

לרטלט דרכו באויב הצר על עיר; פרשת דרכים; *מקום הבור אבר לאבר; אבר אחד בקשרי האברים; יד מקצה האצבעות ועד המרסק; כל אחד מחלקי הכלי או הגוף; חֶלְיָה; משא; שעור בלבודים; דרישה בצבור לפני ההטון; תקופת זמן ידועה; עונה; טוער הטיתה; חלק בפסכת תלמוד; פסקה בתנ״ך או בתפלה; חלק בספר; זמן הבנורות; התנהגות.

— כְּלֵי שֶׁל פְּרָקִים*, ז, כלי המרכב מחלקים שונים שאפשר לפרקם האחד מהשני.

— רֹאשׁ פֶּרֶק*, ז, השם או הכלה בראש ספר או עמוד או רשימה.

— רָאשֵׁי פְּרָקִים*, ז״ר, עקרי הדברים, תכנית הדברים.

— לִפְרָקִים*, לפעמים, לזמנים ידועים לא קרובים.

(פרקד), **הִתְפָּרְקֵד***, נפול על גבו; נשה לאחור; התרפק.

פַּרְקֻדָּל*, ז, הכאה על העורף.

פַּרְקֹדָן*, ז, איש שוכב על גבו.

פַּרְקוֹן*, ז, הצלה, ישועה, סדיון.

פַּרְקִים*, ז, שיטת צבע אדם בפנים.

פַּרְקְלִיט*, ז, מליץ, סניגור, פַּנָּן על־.

פַּרְקְלִיטִים*, ז, בגד שקושרים על הסדהת להנן עליה.

פַּרְקֶלִין*, ז, כף, נעל של יד.

פַּרְקְמַטְיָה*, **פַּרְגְּמַטְיָה***, נ, סחורה, כנעה, טרכלת; טסחר, טשא וטתן.

פָּרָקָן*, ז, תשועה, גאולה, הצלה, סדות.

פַּרְקָס*, ס״, סרכס, שים צבע אדם בפנים.

פַּרְקַס*, ז, בגד שמתחת לבגדים אחרים.

(פרר) פָּרַר*, רסק דבר טאכל לפרורים, פתות פתים; (־תְּפוּחִים), פרש רטונים לנרגריהם.

הָפַר, הרוס, השבת, שים לאל. **הוּפַר**, ר׳ סוי.

הֻפַּר, היה לאל. **פּוֹרֵר, הִתְפּוֹרֵר**, ר׳ סוי.

פרש (פָּרַשׁ, יִפְרֹשׁ), ס״, כתוה; פשוט, הושט (יד); שבור, פרום, פתות לפתים; *אטור הכרכות שלפני ואחרי ״שבע״.

הִפְרִישׁ, התפרד, הפזר. **פָּרֵשׁ**, שטוח; פשוט; סוי, הפץ ונרה לכל רוח.

פרש (פָּרַשׁ, יִפְרֹשׁ), פעו״, באר וכרר ענין; בטא ביוור; פתור, פשור; *התרחק והכדל; הסליג בים לנסיעה. **הָפְרַשׁ**, הפוץ, הדה.

פָּרַשׁ*, פרוש, הגד באמן ברור; באר כונת מאמר; נטה הצדה; התרחק; נסוע בים, הסלג; הכדל, חלק. **פְּרוּשׁ**, התבאר לפרטיו, התברר היטב. **הֻפְרַשׁ**, נשוך, עקוץ (נחש); *הסרד, הבדל; הרס תרומה וכיוצ״ב; הנכל, יעוד; גזור, סקוד, צוה; נסוע בים. **הָפְרַשׁ***, היה נסלא וטוור, היה נסלה וטכדל. **הִתְפָּרֵשׁ***, התבאר, היה ביור ומבאר; האמר בפרוש.

— **פָּרַשׁ הַשֵּׁם***, קרוא את השם ״יהוה״ ככתבו.

— **מָפְרַשׁ יָם***, ז, נוסע בים.

— **שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ***, אלהים באותיות: ״יהוה״.

פָּרָשׁ, ז, ציאת הבהמה הנטצאת בשעים.

פָּרָשׁ, ז, רוכב הסוס למלחמה; סוס הטיכן למלחמה; *הרכן לקוית הבהמה להריצה; שן שבמורג; °אביר, אציל ביטי הבינים.

פַּרְשֶׁגֶן, ז, העתקה.

פַּרְשֶׁדֶן, ז, המעי התחתון בחי המוציא את הפרש (?).

פָּרְשָׁה, פַּרָשָׁה, נ, (ר׳ פָּרָשׁוֹת, פַּרָשִׁיּוֹת), באור ענין לפרטיו; דבר קבוע ומקום; *נסיעה בים; סדרה, חלק באחד מפרי התורה; חלק מספר התורה שקוראים באחת השבתות; פסוק; הפתעות, המקום שמשם מתפצע ומתפצל דבר לצדדים.

— **פָּרְשַׁת דְּרָכִים***, נ, המקום שמשם יוצאים וזוגים דרכים שונים לבאן ולבאן.

— **פָּרָשַׁת הָעִבּוּר***, נ, עת משבי.

— **פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ***, נ, הפרק הנקרא בתורה באותה שבת בצבור.

— **אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת°**, ארבע פרשיות התורה שמוסיפים בקריאת התורה בארבע שבתות ידועות על פרשת השבוע: פרשת שָׁקָלִים, בשבת שלפני הדש אדר; פרשת זָכוֹר, בשבת הסמוכה לפורים; פרשת פָּרָה, לפני ״שבת פרשת החדש״ ופרשת הַחֹדֶשׁ, בשבת הסמוכה לניסן.

— **עֵרוּב פָּרָשִׁיּוֹת***, פרשיות או פסוקים או חלקי פסוקים בתורה שבאו שלא במקומם הנכון.

פָּרָשִׁיּוֹת°, נ, אבירות, כעמד הפרשים האבירים ביטי הבינים.

פַּרְשָׁן, ס״, פרוש, שטוה.

פַּרְשָׁן*, ז, מפרש ומבאר.

(פרת*) פָּרַת*, ס״, הַמְעָט; סוי, בוכו.

פַּרְתָּא, ר׳ סורתא.

פַּרְתֻּם, ז, אחד מגדולי השרים, אחד מבני עם הארץ (בפרס).

פַּשׁ, ז, גדל, עצם(?).

פַּ״שׁ, ר״ת, פסח שני; פרשת שקלים; פדיון שבויים.

פשה (פָּשָׁה, יִפְשֶׁה), פ״י, פוש, התרחב בכל עבריו (נגע); *התפשט והתמתח.

פָּשׁוּט*, ת, מצוי, רגיל, שבוה; לא יקר; דבר מכין לפי ענינו מבלי סברות רחוקות; דבר שאינו מרכב מדברים שונים; ישר, לא עקום; שטוח; מתוח, לא כפוף; לא מקפל; (כלי) שאין לו בית קבול; (יורש) שאין לו זכות בכור ביחושה.

— **שָׁנָה פְּשׁוּטָה***, נ, שנה לא מעברת, שנה שאין מוסיפים בה חדש אדר ב׳.

— **כ׳ פְּשׁוּטָה נ׳ פְּשׁוּטָה***, (וכן ס׳, צ׳), צורת אותיות אלו בכתב בסוף הכלה ברגל מתוחה למטה.

— **בְּפָשׁוּט (מִקְרָא)***, כהוראת הפשוטה של הכתוב בלי דרשות ובלי סברות רחוקות וסלסולים.

— **פְּשׁוּטֵי כֵּלִים***, ז״ר, כלים שטוחים.

פְּשׁוּט*, ז, השתטחות, סלֹת השושה ופושט; מיחה.

פְּשׁוּטָה*, נ, קול מטֻשך של קרן השופר בלי רעידה והפסקות, תקיעה.

פשח (פָּשַׁח, יִפְשַׁח), פ״י, שסף, פצה, רשש; *בקוע (עץ); זמר ענפי הדקל. **הָפְשַׁח***, הבקע (עץ). **פָּשַׁח**, שסף, רשש.

פשט (פָּשַׁט, יִפְשַׁט), פע״י, (יבוא גם עם ב׳, אֶל׳, עַל׳), הפשׁ, סוג, הסוג הגה והגה: שטוח על הכתוב לעניין מלחמה ולקוחה שלל; חלוץ בגד, הסר מעל׳; *הושט, שלוח (יד); הושט ומתוח אבר לכל מדת ארכו; היה גלוי וידוע ומפרסם; התרחב והתרבה; ברר דברי תורה או הלכה; הוציא דבר מתוך דבר בענייני התורה. **הִפְשִׁיט***, הבהמה, היה לא מקטע (עור וביו״ב); הוסר מעל׳. **פָּשַׁט**, גזל מעל׳, הסר מעל׳, חלוץ בגד מעל׳; *הושט, שלוח (יד). **הַפְשֵׁט**, גרום להסיר בגדים, הסר בגדים מעל׳; הסר עור מבשר הבהמה; [0]הסר ציורי הכרובים מן הקצע. **הָפְשַׁט***, (עור), הוסר העור. **הִתְפַּשֵּׁט***, הסר מעל עצמו, חלוץ בגדיו; *התמתח והתרחב: התישר (קמטים); התפרסם, התגלה.

— **פָּשׁוּט יָדַיִם*, הַפְשֵׁט יָדַיִם וְרַגְלַיִם***, החל לעבד ולעסק, התעורר לעבודה.

— **פָּשַׁט רֶגֶל***, חדול מלשלם חובות לנושים, עשה שבר.

פַּשְׁטָא*, ז, אמן הנטת המקדה בדרך ישרה ויפשוטה לפי הוראת הטלים והמשך העניים.

פַּשְׁטָא*, ז, שם גניבה מפסקת (–̣).

פַּשְׁטוּת*, **פְּשִׁיטוּת***, נ, תכונת דבר שהוא פשוט וישר; תמימות.

פַּשְׁטָיְדָה*, נ, מאכל מקמח ושמן מבשל או אפוי.

פַּשְׁטָן*, ז, אוהב הפשט בכאורי המקרא (ולא דרוש או סוד או רמז).

פַּשְׁיוֹן*, ז, התרחבות, התפשטות.

פַּשְׁיחָה*, נ, המקום שכוו העץ נבקע.

פְּשִׁיטָא*, ז, מטבע קטנה; שם התרנגול הכורי לספרי תנ״ך; תה״ס: בודאי, מיבן מאליו, ברור.

— **פְּשִׁיטָא?!***, הן דבר ברור הוא.

פְּשִׁיטָה*, נ, סלֹת הפשט (בגד או עור); פשוט, סלֹת הפושט והטושיט יד או רגל.

— **פְּשִׁיטַת הָרֶגֶל**, הפסקת שלום חובות לנושים, שבר.

פְּשִׁיטוּת*, נ, ר׳ פשטות; אמן ישר; זכות היורש השטוחה (לא כזכות הבכור).

— **בְּפַשִׁיטוּת**[0], תה״פ, בלי סבוך, בלי סבירות מלאכותית.

פְּשִׁיעָה*, ר׳ פסיעה.

פְּשִׁיעָה*, נ, התרשלות בשמירה או בזהירות; גרם נזק בשוגג.

— **פְּשִׁיעָה בְּבַעֲלִים***, התרשלות בשמירה בפני בעל הדבר הנשמר.

— **בְּפְשִׁיעָה***, תה״פ, בשוגר, בשוגג.

פשל* (**פָּשַׁל***, **יִפְשַׁל***), פ״י, השלך לאחוריו.

הַפְשֵׁל*, השלך דבר לאחוריו ונשוא אותו; [0]הרס חלק הבנד (כנף הבגד או השרוולים) למעלה להחזיר אותו באופן שלא יהיה הדק וקשור; פתול פתילה.

— **הַפְשֵׁל הַדְּבָרִים לַאֲחוֹרָיו***, לא שים לב לדברים שאמרו לו.

פשע (**פָּשַׁע**, **יִפְשַׁע**), פ״ע, צעד, דרך, פסוע.

פֶּשַׁע, ז, צעד, מצעד, פסיעה.

פשע (**פָּשַׁע**, **יִפְשַׁע**), פ״י, (עם: בְּ־), בגוד, חטא, העוה במזיד; *גרם נזק מתוך בידים. **הִפְשִׁיעַ***, הפרד; הגרש. **הַפְשֵׁעַ***, גרם לחשא, עורר לבגד; חשוב לפושע, לרשע.

פָּשַׁע, ז, מעשה רע הנעשה בשוגג, גרם נזק מתוך בשוגג; חטא, טעל, רשע; צלם עבודה זרה; עוֹן עון.

פְּשִׁפוּשׁ*, ז, חפוש, השתדלות לבקש ולמצא דבר; המקום שבודקים אותו.

פְּשִׁפָּשׁ*, ז, שפה, מסגרת בבגדים; ר׳ פסיפס, פסיפס.

פְּשִׁפָּשׁ*, ז, מין רמש קטן נמצא במטות לא נקיות[1]; פתח קטן בשער.

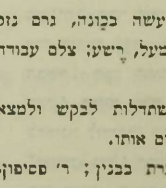

פשפש (מגדל)

פַּשְׁפֵּשׁ*, פ״י, חפש, בקש וחקור; בדוק פעמים אחדות, משמש ובדוק וחקור הושב.

— **יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו***, יבדוק את מעשיו והעברות שבידו ויחזור בתשובה.

פשק (**פָּשַׁק**, **יִפְשַׁק**), פ״י, פתח לרווחה (שפתים, רגלים). **פָּשַׁק**, פשוק.

פשר* (**פָּשַׁר***, **יִפְשַׁר***), פעו״י, היה לא חם ולא קר (נוזל); חמם נוזלים עד סוף צמתם; הטמ, הטוג; עשה פשרה בין. **הָפְשַׁר***, היה לא חם ולא קר; המס, הטוג; **הִפְתַּר**, היה ברור ומבאר. **פֶּשֶׁר***, דתר וישר דבר מקבל; השתק, הרגיע; עשה פשרה; פתור חלום. **הַפְשֵׁר***, חמם נוזלים להסיר צמתם; עשה לא חם ולא קר; התפיס; גמור ענין תביעה בדרך פשרה; הסר קוצים שהסתבכו בבגד. **הִתְפַּשֵּׁר**, פיס, רצה; גמור ענין תביעה או מכסוך בדרך פשרה.

— **פֶּשֶׁר פְּרוֹטָתָךְ***, מכמא לאמר: פתח כיס כספך.

פֶּשֶׁר*, ז, פתרון, באור דבר.

פֶּשֶׁר*, ז, **פְּשָׁרָה***, נ, משפט שלום בין בעלי דינים; התוית מכסוך מענות בדיני ממונות בין מריבים על ידי דרך מקצץ והשואה שכל אחד מותר מעט מזכיותיו.

פְּשָׁרָה*, נ, קביעת המחלה ע״י הרופא.

פְּשָׁרָן[0], ז, שדרכו לעשות פשרות ולא לעמד על הטר הדין.

פֶּשֶׁת (נמצא רק בכנוי: **פִּשְׁתִּי**), **פִּשְׁתָּה**.

פִּשְׁתָּן*, ז, (ר׳ פִּשְׁתִּים), צמח שמכבעולין המנסצים שורקים וטוים חוטים[2]; בד, ארג[3]; פתילה למנורה.

— **פִּשְׁתַּן אֲרָמָה***, **פִּשְׁתַּן הָרִים***, מין אבן ירוקה המתחלקת לניצי ארג דקים, אסבסטון.

---

[1] משמש клоп Wanze, punaise, bed-bug

[2] משתים лен, Flachs, lin, flax,

[3] משתים полотно, Leinwand, toile, linen

פִּשְׁתָּנִי*, **פִּשְׁתָּנִי***, ת, עוסק בפשתן; טווה חוטי פשתים; סוחר בפשתים.

פַּת, נ, (ר׳ פִּתִּים), פירוסת לחם, חתיכת לחם; לחם; *פחיה, כלכלה.

— **פַּת בָּג**, ז, מאכל טוב, מאכל מלך.

— **פַּת שַׁחֲרִית***, נ, אכילת הבקר.

— **פִּתִּים**, פרורים.

— **פִּתּוֹ שֶׁל־אֲפוּיָה***, כיוצאותיו של־טוכנים לו.

— **פַּת בְּסַלּוֹ***, כנסא לאמר: צריכו טוכנים ונכוצאים אצלו.

— **אֵינוֹ דוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ***, כנסא משל לאמר: התשוקה גדולה יותר לדבר שאין לו לאדם.

פְּתָאִים, ר׳ פתי.

פְּתָאֹם, תה״פ, פתע, כבלי ידיעה מראש; כרגע, כהרף עין.

פִּתְאֹמִי⁰, תה״פ, שבא פתאם.

פִּתְאֹמִיּוּת⁰, נ, תכונת דבר שבא פתאם.

פִּתְגָם, ז, פקדה, דבר מלך; דבור, דבר; *כלה; ענין; משל קצר.

פֹּת (?), **פֻּתָּה** (?), ז, רחם; מצח; (ר׳ פוּתוֹת), חר שציר הדלת נתון בו.

פתה (פָּתָה, יְפַתֶּה), פ״ע, נטה אחרי ראות עיניו ומשטע אזניו; פרוץ נדר ללכת אחרי טוב טעמה; *פ״י, השה לב איש. **הִפְתָּה**, פתה; קבל דברי מעמה. **פִּתָּה**, השה לב איש, הסר לב איש; הסת, הדיח; רמה; פיס, רצה בדברים. **פִּתֶּה**, הרצה לדברי אחר, שים לב לדברי אחר ולשטוע לו; הדח ע״י דברי פתוי. **הַפְתָּה**, הרחב, נתון רוחה. **הִתְפַּתֶּה***, קבל דברי מעמה.

פְּתוּחַ*, ת, דבר שאינו כגור או סתום או טבסה; דבר ברור, לא סתום; אית מנקדת בפתח; מי שרואה בעיניו; כנוי לאותיות מנצפ״ך בהיותן באמצע התבה.

פְּתוּחָה, ז, ציור חרות בעץ או באבן, בעציצים חרותים לנוי; עבודת המפתח.

פְּתוּחָל*, ז, מפתח, המסום המתוה בכלי.

פְּתוּי*, ת, בעל ראש רחב.

פִּתּוּי*, ז, פעלת המפתה והמסית; פיוס ויצוי; זכות הנערה המפתה כי המפתה ישאנה לאשה.

פְּתִיגָל*, ת, מעיב בצבעים שונים; בעים בשני מינים.

פְּתוּל*, ז, פעלת הפותל והשוזר חשים לפתילים.

— **פְּתוּלִים***, ז״ר, התסוכות הבקים הבאים על איש.

פְּתוּתִים, ז״ר, פירורים.

פתח (פָּתַח, יִפְתַּח), פ״י, הפך: סגר; הסר הדבר המסתם והסוגר; (—שַׁק וכיו״ב) הסר הקשר; (—חֶרֶב), שלוף חרב מתעיה; (—פֶּה), דבר; (—ציר), בקוע; החל, התחיל; *הקדם הקדמה לדרשה באחד הפסוקים; תת יכלת ואפשרות ל־; המצא דרך להחלץ ב־. **הִפְתִּח**, הוסר הסוגר, היה פתוח, הדול מהיות סגור או סתום או קשור; הדל לראות בעינים; ⁰הֵתר קשר (האזור); ⁰(—אוֹת) קבל אות תנועת פתח. **פִּתַּח**, הסר הסוגר, הסר הקשר; הסר הסתום; התר הגורה; חלק, הצל; חרוש שלה האדמה בפעם הראשונה להכינה לזריעה; חקוק, חרות ציורים וכתובים; *שגשג, גדל; הרחב הדעת והשכל. **פִּתֵּחַ**, היה חקוק, החרת. **הִתְפַּתֵּחַ**, התר עצמו; *חדול מהיות עור, החל לראות בעינים; גדול, שגוא; ⁰התרחב הדעת והשכל; הרחבת הכחות הנפשיים והשכליים.

— **פָּתַח בְּבַד וְסָתַם בְּחָכְמִית***, כנסא משל על אחד הגוסר בדבר אחד ולא בטה שהתחיל.

— **פָּתוּחַ פֶּה לְאִלֵּם***, נתון מתחון פה

לזה שאינו יודע מה להגיד, עורר את האיש להגיד מה שצריך.

— **פְּתַח פֶּה לְשָׁטָן***, נתון לשטן פתחון פה ואמתלה למעשה רע ע"י הדברים שהוציא האיש מפיו ושכחם הוא כמו מנבא לעתיד רע, ועל זה יאמרו: „אַל יְפַתֶּה אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן".

פֶּתַח, ז (ר' פְּתָחִים. פִּתְחֵי־), חלל למבוא בבנין או במערה; מפתח בכלי; הר, חלל; דלת; *מענה, סכה, תואנה; כנוי לרֶחֶם; התחלת זמן ראות האשה דם נדה.

— **פֶּתַח חֲרָטָה***, ז, סכה או אמתלה להתחרט על דבר.

— **פֶּתַח עֵינַיִם**, ז, מקום גלוי לכל.

— **פִּתְחֵי הַפֶּה***, כנוי מליצי לשפתים.

— **מָצָא פֶּתַח***, מצוא סכה או אמן להתיר או לפטר.

— **כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם***, משל לפתח נדול ורחב מאד.

— **חָוַר־, סָבַב עַל הַפְּתָחִים***, קבץ נדבות מבית לבית.

פְּתָח*, ז, עושה פתוחים.

פְּתָח, ז, התחלה, ראש דבר (תהלים קיט, קל).

פְּתָחָ*, ת, טי שעיניו פקוחות, רואה.

פַּתָּחִ, ז, שם לתנועה הבאה בצורת קו מאון קטן תחת האות להורות כי היא נקראת בפתחון הפה.

פִּתֵּחַ, ר' פתח.

פִּתָּחוֹן*, ז, (ס' פְּתָחוֹן), פתח פתיחה, פעלת הפותח.

— **פִּתְחוֹן פֶּה**, ז, אמץ לב לדבר; סכה ואמתלה למעשה רע; התנצלות על עשית מעשה רע; תביעה, ערעור, טענה.

פֶּתִי ז, (ר' פְּתָאִים), קלות הדעת, הסרון ישוב הדעת; ת, (ר' פְּתָיִים, פְּתָאִים), נוח להאמין; נוח להתפתות; חסר לטוד ונסיון בחיים; צעיר ליטים.

פְּתִי*, ז, רחב.

פְּתַיְאֵל, ז, לבוש רחב (?); חגורה יפה (?).

פַּתְיוּת, נ, קלות הדעת, בערות.

פְּתָיָה*, ז, החרישה הראשונה בשדה; חי הרואה בעיניו ואינו עֹוֵר.

פְּתִיחָה, נ, חנית (?); חרב שלופה (?); *פעלת הפותח; ראשית דבר, מבוא, הקדמה; תואנה (לחרטה); °חרם שהיו בי"ד שמים על איש מסרב לבוא להשפט לפניהם.

— **פְּתִיחַת נֶדֶר***, נ, התרת נדר.

פְּתִיל, ז, תקות חוט שזור, חבל דק.

פְּתִיל, ת, כרוך, קשור בפתיל.

פְּתִילָה*, נ, פשתה, חוט כפול לתת בשמן או בחלב להדליק בו; חוט מתכת לוהט; פעלת הפותל חוטים.

פְּתִין*, ז, קורה נתונה בראש עמוד שבין שני בנינים ושני קצוותיה הן למסעד לשני הבנינים.

פְּתִיעָה°, נ, ר' הסתעה.

פְּתִית*, ג, פת לחם, חתיכת לחם קטנה.

פְּתִיתָה*, נ, שבירת לחם לפרורים; פֵּרור.

פתך* (פָּתַךְ*, יִפְתַּךְ*), פ"י, ערבב, בלול; ערבב צבעים שונים.

פתל (פָּתַל*, יִפְתֹּל*), פ"י, קפול, שזור; קלוע חושים לסתילה או לחבל. **הִפְתַּל**, הלוך עקלקלות, עשת הישרה; עקש דעתו; האבק, הלהם בחבוק ידים. **פַּתֵּל***, עקם ועות. **הִתְפַּתֵּל**, התעקש, הלוך עקלקלות, התאבק.

פַּתָּלָן*, ת, מעקם, מעקש.

פתן

פְּתַלְתֹּל, ת, מְעֻקָּל, מְעֻקָּשׁ, הַפּוֹכֵךְ, לֹא יָשָׁר.

פֶּתֶן, ז, מִין נָחָשׁ אַרְסִי[1].

פַּתָּן*, ז, צוֹרֵף זָהָב.

פֶּתַע, פֶּתַאם, תה״פ, כְּהֶרֶף עַיִן, כְּרֶגַע, מִבְּלִי שֶׁקִּוּוּ לוֹ; בְּלִי צְפִיָּה נְכוֹנָה.

(פִּתְעֹם), הַפְתָּעָה*, פ״י, הַפְלָיָא, הִתְרִיד; גָּרַם שִׂמְחָה וְעֹנֶג עַל יְדֵי דָּבָר שֶׁבָּא פִּתְאֹם מִבְּלִי שֶׁחִכּוּ לוֹ.

פַּתְאוּת*, ז, עֲרָבוֹב, שֶׁרֶשׁ

— **פַּתְאוּתֵי בִיצִים***, כִּנּוּי הַתּוֹלִי לְעֵרְבּוּב דְּבָרִים.

פַּתֵּאת*, פ״י, רִסֵּק לֶחֶם לְפֵרוֹרִים, פִּתּוֹת; שֶׁרֶשׁ בְּיוֹצֵא. **הִתְפַּתֵּאת***, הִשְׁרָה (בְּיוֹצֵא); הֵרְסִיק.

פִּתֵּק* (**פִּתֵּק***, **יְפַתֵּק***) פ״י, פִּתּוּחַ (כְּיִדּוּד שֶׁכָּר מַיִם); הֲשָׁלָה, זְרוֹק, **הֲפָתֵּק***, הַסְּתָּה. **פֶּתֶק***, פִּתּוּק.

פְּתַקְתַּק*, ז, חֲנוּת שֶׁל מִינֵי מַאֲכָל.

פַּתָּק*, **פְּתָק***, ז, **פַּתְקָה***, נ, מִכְתָּב קָטָן, אִגֶּרֶת; רְשִׁימַת סֵפֶר הַיִּחוּס.

פתר (פָּתַר, יִפְתֹּר), פ״י בְּאֹר סִתְרֵי דְּבָרִים בְּרֹב עִנְיָן סְתוּם; **פֶּתֶר קְשׁוּי. הִפְתִּיר***, (חוֹשֵׁב), הָיָה חוֹשֵׁב נִפְרָד וְחָלוּק, לֹא נִפְתַּל; **הַפְתָּרַת (קְשׁוּיִם)**.

פִּתְרוֹן, ז, (ר׳ פִּתְרוֹנִים), אֹפֶן דִּבּוּר, בֵּאוּר עִנְיָן סְתוּם; *הַחְלָטָה, הַסְכָּבָה נְמוּכָה בְּאֶחָד הָעִנְיָנִים; טִבְלָה שֶׁל חֶלְקֵי שָׁבָר מְסֻדָּרִים לְפִי מִינֵי מִשְׁבָּעוֹת.

פַּתְתָּן*, ת, רַכָּה, חֶלְשׁ; רָזֶה.

פַּתָּרָנוּת*, נ, חֻלְשָׁה, רִסּוּן; כְּתִישָׁה.

פַּתְשֶׁגֶן, פַּתְשֶׁגֶר*, ז, ר׳ פַּרְשֶׁגֶן.

פת (פָּתַת, יָפֵת), פְּרוּר, סֹלֶת לְחֵלְקֵי קְטָנִים (לֶחֶם)*; ר׳ סְתָּה.

צ

צ, הָאוֹת הַשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בָּא״ב הָעִבְרִי וְשִׁמְּהּ צָדֵי (כְּדִבּוּר הַהֶטְעוֹ: צַדִּיק); שִׁ״מ, תְּשִׁעִים.

צא ז, **צָאָה**, נ, כִּנּוּי לִיצְיֵי הָאָדָם הַיּוֹצֵא מִבְּנֵי הַמְּעַיִם.

צֹאָה, ר׳ צוֹאָה.

(צאה ?) צָאֳהּ*, פ״י, רִשּׁוּב לְצוֹאָה וְלִטְנוֹף.

צָאוּי*, ת, מְלֻכְלָךְ, לֹא רָחוּץ (צְבוּר).

צא״ל, ר״ת, צְרִיךְ אַתָּה לָדַעַת.

צֳאָלִים, ז״ר, מִין עֵץ בְּשֵׁם בַּלָּא שְׂכִים[2]; צַל (?).

צאן, נ״ר, (כְּלִי סְתָם הַרְבֵּה), קְבוּץ שֶׁל כְּשָׁשִׁים וְעוֹד, קְבוּץ הַבְהָמָה הַדַּקָּה; כִּנּוּי בְּלִיצוּת לִכְלוּלוֹת אָבָה; (לְסַעֲמִים בְּהוֹרָאַת שֶׂה, גְּבִי עִם מְלוֹת מְסַפֵּר).

— **צֹאן בָּרָזֶל***, הַקְנְיָנִים הַמְּתֻקְּעִים אֶצֶל בְּעָלֵיהֶם וְאֵינָם הוֹלְכִים לְאַבֵּד; עֹסֶק שֶׁל שׁוֹתְפוּת לְמַחְצִית שָׂכָר לְנוֹתֵן הַכֶּסֶף וְלַמְקַבֵּל, וְכָל הָאַחֲרָיוּת שֶׁל הַסֵּפֶד עַל הַמְקַבֵּל.

— **נִכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל***, ז״ר, נְכָסִים שֶׁהָאִשָּׁה מֵבִיאָה לִבְעָלָה וְהוּא עֹרֶךְ בְּעֵדָם כִּי יֵשֵׁב מַחִיר אֵלֶּה אִם יִגָּרְעוּ אוֹ אִם יִמָּתוּ.

— **עֲבָדֵי צֹאן בָּרָזֶל***, הָעֲבָדִים שֶׁהָאִשָּׁה מֵבִיאָה לִבְעָלָה בְּתוֹר נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל.

צֳאָצָאִים, ז״ר, מַה יּוֹצֵא מִן הָאֲדָמָה, יְבוּל הָאֲדָמָה; בָּנִים, זֶרַע.

צאת, ר׳ יצא.

צָב, ז, (ס׳ צָבִי), מִין שֶׁרֶץ הָאֲדָמָה[1]; מִין לְטָאָה; עֲגָלָה, מְרֻכָּבָה מְקֹרָה.

[1] צב жаба, Kröte, crapaud, toad

[1] סוג aспид, Otter, vipére, otter

[2] צאלים Zizyphas lotus

צב

— **צַב הַשְׁרִיוֹן**, ז, גל, מין שרץ האדמה שיש עליו שריון קשה בעין כפה על גבו ומסגיר לנופו[1].

צב השריון

צַב, ז, (ר׳ צִבִּים*), שבב, קסם עץ.

צבא (**צָבָא**, **יִצְבָּא**), סע״י, עמד לשרת; התאסף ועלה לצבא־בב על־; התאסף, **הַצְבָּא**, קרוא אנשים לצבא, אנשי צבא; סדר אנשי צבא.

צָבָא, ז, (ז׳ **צְבָא**, ר׳ **צְבָאִים***, **צְבָאוֹת**), קהל אנשי מלחמה; קהל העובדים עבודת הקדש; עבודת אנשי־מלחמה; מלחמה; נצחון; עבודה ושרות; זמן קבוע ומגבל (ביחוד לעבודה קשה); זמן קבוע בחיי האדם; מצור; צלם אליל צאוס (ניאל ח, יג); *כח, יכלת, עצמה.

— **שַׂר צָבָא**, ז, מנהיג ומפקד אנשי החיל, העומד בראש הצבא.

— **צְבָא הַשָּׁמַיִם**, ז, כל בריאי השמים, ביחוד: הכוכבים.

צְבָאִים, **צְבָאוֹת**, ר׳ צבי.

צְבָאוֹת (יְ״, יְיָ אֱלֹהִים״, יְיָ אֱלֹהֵי״), כנוי לאלהים אדון כל היקום.

צבה (**צָבָה**, **יִצְבֶּה**), פ״ע, התנפח, התרחב, תפוח (כשר בעל ה״ז; *הפע, רצה. **הַצְבָּה***, צבה. **צָבֶה***, נפח, **מָלֵא רוּחַ**. **הַצְבֵּה**, נפח, כאלו הדבר מטלא רוח.

צבוע, ז, (ר׳ **צְבוּעִים***), שבב, קסם עץ.

צבוע

צָבוּר*, ת, נגיב.

צבור, ז, קבוץ, אסף; גל עיבה; *קהל, המון עם, אסף אנשים; עדה, קהלה; אספת יהודים לא פחות מעשרה, מנין.

— **צָרְבֵי צִבּוּר***, ז״ר, הצרכים של כל העדה.

— **שְׁלִיחַ צִבּוּר***, ז, הזן העובר לפני התבה.

— **תַּעֲנִית צִבּוּר***, נ, תענית של הכלל ולא של יחיד.

— **תְּפִלָּה בְּצִבּוּר***, נ, תפלה במנין של עשרה אנשים.

— **אֵין צִבּוּר מֵת***, (**מֵתִים***), מצוה לאסר: על קהל ועדה אי אפשר להניד כי יסות ויכלה כלו.

צִבּוּרִי*, ת, השיך לצבור ולא לפרט.

צִבּוּרִיּוּת[0], נ״ר, ענייני הצבור והקהל.

צב״ח, ר״ת, צער בעלי חיים.

צִבְחַר*, **צְבַחַר***, ת, בעט, פוצי.

[1] צב השריון черепаха, Schild-kröte, tortue, tortoise

[0] צבוע, riena, Hyäne, hiene hyena

צבט (צָבַט, יִצְבֹּט), פ״י, קשור יחד, אגוד(?); הגיש, נתן, הושיט(?) *תפוס ביד.

צְבִי, ז, (נ׳ צְבִיָּה, ר׳ צְבָיִים, צְבָאוֹת), שם חיה יפת תאר קלת הכרוך בעלת קרנים עגמות; הדר, יפי, הוד, תפארת.

צבי

— אֶרֶץ הַצְּבִי, נ, כנוי כבוד לארץ ישראל.

— עַל קֶרֶן הַצְּבִי*, (הִנִּיחַ כָּעוֹת׳), שים כסף במקום או בענין שלא ישיב עוד.

צְבִיָּה, נ, ר׳ צבי; 0יסתפיה, יפה מאד.

צְבִיוֹן*, ז, חפץ, רצון; חשק, תאוה; אֹפי, תכונת האדם; יפי, הדר, הוד ותפארה.

צְבִיטָה*, נ, אחיזה, תפיסה; כעין אף בולט מהכלי שדרך בו שופכים את אשר בתוכו.

— בֵּית צְבִיטָה*, ר׳ בית צביטה.

צְבִיעָה*, נ, סעלת הצובע; אחיזה באצבעות, תפיסה.

— בֵּית צְבִיעָה* (בכלי), ז, חלק בכלי העשוי לשים בו האצבעות ולתפס בו הכלי.

צְבִיעוּת0, נ, טבע הצבוע וההנה, התחסדות שוא ושקר.

צְבִירָה*, נ, סעלת המאסף והצובר; קליטה סביב כלי, צפירה.

צְבִיתָה*, נ, ר׳ צבטה.

צבע (צָבַע*, יִצְבַּע*), פ״י, שים צבע על דבר, משוח דבר בצבע; טבול דבר בנחל בעל צבע מיוחד לצבעו; טבול בנוזל; תפוש דבר באצבעות. צַבָּע*, שים צבע על דבר. הַצְבָּע*, הרם את האצבע לפנן. הִצְטַבַּע*, שים צבע על עצמו.

צֶבַע, ז, (כ׳ צִבְעִי, ר׳ צְבָעִים, ס״ר צִבְעֵי), חמר לתת בו גון מיוחד לדבר; ארג או בגד צבוע; גון.

צַבָּע*, ז, איש שאמנתו לצבע בגדים.

צִבְעוֹנִי0, ז, מין סרח דומה בראהו לנביע, ר׳ חֲזוֹזָה[1].

צבעוני

צְבָעוֹנִים*, ז״ר, צבעים שונים; דברים צבועים.

— בְּגְדֵי צְבָעוֹנִים*, ז״ר, בגדים צבועים.

צַבָּעוּת0, נ, מלאכת הצובע.

צבר (צָבַר, יִצְבֹּר), פ״י, אסף חטרים, נכוב.

הִצָּבְּרוּת*, האסף, הכנס. הֶצְבֵּר*, הצבר.

צֶבֶר*, ז, צנור, נכוב, חטר, ערמה, גל.

צָבָר*, ז, מין צמח שענפיו הרחבים, העכים

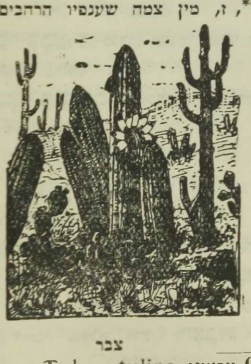

צבר

[1] צבעוני, тюльпан, Tulpe, tulipe, tulip

והשטוחים מכסים קוצים דוקרים; סרי הצמה הזה[1].

צֶבֶר*, ז, צבור, גל, ערמה.

צבת* (**צָבַת***, **יִצְבֹּת***), פ״ע, התלכד עם־, התחבר עם־; הכין, יעוד.

צֶבֶת, (או: **צָבֶת**, **צָבֶת**), ז, (ר׳ צְבָתַיִם), אגדת שבלים קטנה, אלמה; *זוג.

— **פֶּרֶט או צֶבֶת**⁰, **צֶבֶת או פֶּרֶט**⁰, מין משחק: זוג או לא זוג.

צֶבֶת*, **צְבָתָה***, **צְבָתַיִם***, ז, (בנתוח דקדוק), משפט טפל ולא עקרי שבא על יד המאמר העקרי.

צדה (**צָדָה**, **יִצְדֶּה**), פיע״י, ארוב, שבור וארוב; חשוב מהשבית להרע; *זוג דגים; היה חרב ושמם. **הִצְדָּה**, נטה לנפל; **הַחֲרֵב** (צפניה ג, ו). **הֻצְדָּה***, העקר ממקום.

צָדָה, ר׳ צידה.

צָדוֹק* (־**הַיָּין**), ז, נתינת צדק לאל השופט; הכר כי צדק האל במשפטו גם אם הוא קשה; ⁰תפלה שאומר האבל באבלותו להצדיק דין ה׳.

צַדּוּקִי*, ז, (נ׳ **צְדוּקָה***, **צְדוּקִית***), אחד מבני כתת הצדוקים.

צְדוּקִים*, ז״ר, שם כת ידועה באחרית ימי הבית השני שהתנגדו לפרושים ולתורה שבעל פה.

צָדַי*, נ, שם האות השמונה עשרה באל״ב העברית — צ.

צְדִיָּה, נ, מזמה רעה, כונה רעה; רעה מכונת.

— **בְּצִדְיָה**, בכונה מראש להרע, בזדון.

צַדִּיק, ת, (נ, **צַדֶּקֶת***), ישר ונאמן רוח, נשמר מעשות רע, הולך תמים; חסיד; שומר חקי הדת; זכאי בדין; כי שהצדק אתו; אמתי; מנצח, גבור; *כנוי לאלהים; ⁰רבם של החסידים; שם האות התשע עשרה — צ.

— **מִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים**, ז״ר, משפטים סלוני והוכיח כי הוא היב בכל אפן.

— **בּוֹא עַל־ מִשְׁנֵי צְדָדִים***, הַתקף איש

— **כֵּיצַד***, (כְּאֵי זֶה צַ־), באיזה אפן? איך?

(צדד) צָדַד*, פ״י, הכט הצדה; הַפנה הצדה או לאחד מן הצדדים; שים דבר הצדה; שים אבן בצדך; ⁰עמוד ליטין, היה על צד־; השתדל לטצא אפנים להטות סברה לאחד מן הצדדים. **צִדּוּד***, היה מפנה הצדה.

צְדָדִי⁰, ת, לא עקרי.

— **מִשְׁפָּט צְדָדִי**⁰, ז, (בנתוח דקדוק),

צדה (**צָדָה**, **יִצְדֶּה**), פיע״י, ארוב, שבור וארוב; חשוב מהשבית להרע; *זוג דגים; היה חרב ושמם. **הִצְדָּה**, נטה לנפל; **הַחֲרֵב** (צפניה ג, ו). **הֻצְדָּה***, העקר ממקום.

צָדָה, ר׳ צידה.

צְדוֹקִי*, ז, (נ׳ **צְדוֹקִית***), אחד מבני כתת הצדוקים.

צְדוּקִים*, ז״ר, שם כת ידועה באחרית ימי הבית השני שהתנגדו לפרושים ולתורה שבעל פה.

צָדַי*, נ, שם האות השמונה עשרה באל״ב העברית — צ.

צְדִיָּה, נ, מזמה רעה, כונה רעה; רעה מכונת.

— **בְּצִדְיָה**, בכונה מראש להרע, בזדון.

צַדִּיק, ת, (נ, **צַדֶּקֶת***), ישר ונאמן רוח, נשמר מעשות רע, הולך תמים; חסיד; שומר חקי הדת; זכאי בדין; כי שהצדק אתו; אמתי; מנצח, גבור; *כנוי לאלהים; ⁰רבם של החסידים; שם האות התשע עשרה — צ.

— **מִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים**, ז״ר, משפטים

— **כַּמָּה עַל־ מִשְׁנֵי צְדָדִים***, הַתקף איש

— **כֵּיצַד***, (כְּאֵי זֶה צַ־), באיזה אפן? איך?

(צדד) צָדַד*, פ״י, הכט הצדה; הַפנה הצדה או לאחד מן הצדדים; שים דבר הצדה; שים אבן בצדך; ⁰עמוד ליטין, היה על צד־; השתדל לטצא אפנים להטות סברה לאחד מן הצדדים. **צִדּוּד***, היה מפנה הצדה.

צְדָדִי⁰, ת, לא עקרי.

— **מִשְׁפָּט צְדָדִי**⁰, ז, (בנתוח דקדוק), משפט טפל ולא עקרי שבא על יד המאמר העקרי.

צדה (**צָדָה**, **יִצְדֶּה**), פיע״י, ארוב, שבור וארוב; חשוב מהשבית להרע; *זוג דגים; היה חרב ושמם. **הִצְדָּה**, נטה לנפל; **הַחֲרֵב** (צפניה ג, ו). **הֻצְדָּה***, העקר ממקום.

צָדָה, ר׳ צידה.

צְדוֹקִי*, ז, (נ׳ **צְדוֹקִית***), אחד מבני כתת הצדוקים.

צְדוּקִים*, ז״ר, שם כת ידועה באחרית ימי הבית השני שהתנגדו לפרושים ולתורה שבעל פה.

צָדַי*, נ, שם האות השמונה עשרה באל״ב העברית — צ.

צְדִיָּה, נ, מזמה רעה, כונה רעה; רעה מכונת.

— **בְּצִדְיָה**, בכונה מראש להרע, בזדון.

צַדִּיק, ת, (נ, **צַדֶּקֶת***), ישר ונאמן רוח, נשמר מעשות רע, הולך תמים; חסיד; שומר חקי הדת; זכאי בדין; כי שהצדק אתו; אמתי; מנצח, גבור; *כנוי לאלהים; ⁰רבם של החסידים; שם האות התשע עשרה — צ.

— **מִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים**, ז״ר, משפטים

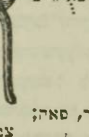

צבת

— **בְּנֵה מִן הַצַּד***, בנין ארעי, בנין לא קבוע.

— **הַצַּד הַשָּׁוֶה***, האפן השוה שיש בשני דברים שונים.

— **עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב**⁰, באפן היותר טוב.

— **הַצַּדָּה**, ת״ם, אל הצד ולא ישר כנגד.

— **הַצַּד שֶׁכְּנֶגֶד***, איש אי חבר אנשים שיש להם התנגדות אל־.

[1] צבר, κακτυς, Kaktus, cactus

הטביעים את רעיון הצדק והישר.

— צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם*, צַדִּיק עוֹלָמִים*, כנוי להי.

צֶדֶק*, ז, (ר׳ וונ׳: צְדָעִים*), צְדָעָה*, נ, בקה, צד הטצח הקרוב לאזן; חלק השעיות שבין האזן והעין.

צֶדֶק[0], ז, קני השבלולים, רך.

צַדְפֵי[0], שם בעלי החיים בטשפחות הרכיכות שיש להם קנים קשים.

צַדָּפַת[0], נ, כלי חרס (קעדית וכיו״ב) בצפה קליפה טבריקה.

צדק (צָדַק, יְצַדֵּק), פ״ע, היה נקי בטשפט ועול; הלוך בדרך ישרה; היה זכאי יצדיק; דבר אטת; היה הצדק אתו; הוכיח האדם ישרו בפני השופט; היה ישר ונכון (דעה, טחשבה). הִתְצַדֵּק, הִטְהַר, הוכה. צֶדֶק, זכה, נקה טעון; חשוב או אטור כי הצדק אתו; *התנהג כריטים עכ״ו: היה לצדיק; הכר לזכאי, רישתדל שיצא לזכאי; עשה את פלוני לצדיק וישר, עזר את פלוני כי יעשה טוב וצדק. הִצְדִּיק, חָכַר לזכאי; נקה טעול ומחטא; הכר שהוא נכון; רשתדל כי יכר לזכאי. הָצְטַדֵּק, דבר לזכאי. הִצְטַדֵּק, נקה נפשו והוכיח צדקתו.

— צֶדֶק (או: הַצְּדָקָה) עַל עַצְמוֹ אֶת הַדִּין*, קבל את הרעה הבאה עליו כאת ה׳ בידיעה ובהכרה כי באה עליו בצדק.

צֶדֶק, ז, ישר, נכונה; נקיון טעול; נכונה (במאונים); זכות, וכאות; אטת; ישע, ישועה; חסד, רחטים; *שם לאחד טכוכבי הלכת[1]).

צְדָקָה, נ, ישר, נקיון טעול, צדק; ישרת איש; תם לב; אטתות; שפיטת טשפט אטת וצדק; טעשה טוב, סְגֻלַּת חסד; זכות על פי הטעשה הטוב; ברכה והצלחה; ישע; ישועה; *נדבה, טתת יד לעני.

[1]) צדק, юпитер, Jupiter

הַצְּדָקָה מַצֶּלֶת מִמָּוֶת*, אטרה תלטודית יהודית, הטדגית בשבח צדקה לעניים כי היא יותר חשובה טקרבנות לגבוה.

— וצדקתך, ר׳ וצדקתך.

צְדָקָן*, ת, (כיהוד לני צַדָּקָנִית*, צְדָקָנִית*), ר׳ צַדָּקָנִיוֹת*), ישר, צדיק, הכיה; נדיב, נותן צדקה.

צַדָּקַת*, ר׳ צדיק.

צְדָרָה*, נ, אריג פשתן גס.

צהב* (צָהַב*, יְצַהֵב*), פ״ע, זהר, הופיע; צעוק, קרוא בקול; רבעס, קנטר, הקנט. הַצְהֵב*, הזהר, הבהק, נוצץ; היה בעל טראה טעין כראה הזהב; הצטיע; צעק; התקושט; לחוץ והצוק. הָצְהַב*, הופיע כזהב, הזהר כזהב.

— צָהֳבוּ פָּנָיו שֶׁל־*, אירו פני פלוני טשנהה; [0]ברכטו פניו בכישה.

צָהֹב, ת, שטראה זהב לו.

צַהֲבַהֲבִי[0], ת, ששערותיו צהובות.

צְהוֹב*, ז, קבלת צון הזהב; צבע הצהב.

צְהֻבָּה*, נ, כעס, קצף, חרון אף; צעקת שבר.

צהל, (צָהַל, יְצַהֵל), פ״ע, נתון קול תרועת שטחה; השטע קול (סוס). צַהֲלֶ, (־קול), גרום כי הקול יריע תרועה. הַצְהֵל, שָׂטַח, הרנן; הבריק, האיר.

— פָּנִים מַצְהִילוֹת*, פנים שטחים, פנים טבריקים בשטחה.

צַהֲלָה[0], נ, קול תרועת שטחה; קול צעקת הסוס.

— צַהֲלַת סוּסִים יְצְחָצַיִם חֲרָבוֹת*, סטל של רעש טלחטה.

(צהר) הַצְהָר, הדוך זיתים להוציא טהם שטן חרוב טיבש (?); עשה דבר בצהרים (איוב כד, יא?); הבריק, האיר; גלה דעת.

צָהַר, נ, חלון, טבוא לאור השטש (?); גג טחדד

בראשו ושופע לשני צ״ו.

צָהֳרַיִם, ז, זמן חצות היום; **בַּצָּהֳרַיִם** תה״פ, בחצי היום כשהשמש בגבה השמים ואורה שופע לצדדים.

— **קַו הַצָּהֳרַיִם**⁰, ז, הקו הטבעי העובר דרך כדור הארץ מן הקטב האחד אל השני, בריה.

צַו, ז, מצוה, פקודה; צואה, טנוף (כנוי לאליל? הושע ה, יא).

צוֹאָה, נ, כנוי לרעי האדם היוצא מבני הטעים; טנוף.

צַוָּאָה* נ, ציוי, פקודה; הפקודה שהאיש מצוה לפני מותו איך להלק ירושתו אחרי מותו או איך יתנהגו אחרי מותו הנשכבים לו וכיו״ב.

צוֹאִי*, ת, טָלְכְלָךְ, מְטֻנָּף.

צַוָּאר, (עם בתנ״ך: צַוָּר), ז, חלק בגוף החי המחבר את הראש אל הגויה, ביחוד החלק של צד הפנים; כנוי טליצי לראש בנין; *בקעה, עמק.

— **עַד צַוָּאר**, עד נפש.

— **נָפוֹל עַל צַוָּארֵי—**, נפול על שני צדי הצואר מיטין ומשמאל ונשוק על הכתף כמנהג הערבים בהתראותם עם קרובים וידידים שלא ראום זמן רב (ילין).

— **עָלַי וְעַל צַוָּארִי***, על אחריותי, אני אחראי.

— **תָּלוּי בְּצַוָּארוֹ***, תלוי בו, כמוכן; האחריות עליו.

צַוָּארֹן⁰, ר׳ צורון.

צוּבָּה*, נ, הצובה, מכון בעל שלש רגלים משלש.

צוֹבֵעַ*, ז, צַבָּע, איש שאומנתו לצבע בגדים.

— **צוֹבְעִים***, ז״ר, חטרי צביעה (צמחים וכיו״ב).

צוד (צָד, יָצוּד), פ״י, רדוף אחרי החי לתפשו; לקוח וטשוך לב; דוג. **הִצּוּד*** התפש בכמצדה (דניס). **צוֹדֵד**, לוקח לב בטיפה. **הִצְטַוָּדוּת**, רדוף וחפוש את החי; הכין צדה לדרך.

צוֹדֶקֶת⁰, ת, מי שהצדק אתו; אמת.

צוה (צָוָה, יְצַוֶּה), פ״י, (עם אֶת־, עם אֶת־, ולפעמים עם לְ־, אֶל־, עַל־), גזר על איש לעשות או לחדל מעשות; פקוד על־; יעוד, קבוע דבר; הפקד על־; הנד לפני הטות איך לעשות אחרי מותו בהונו או איך להתנהג וכיו״ב; הכין, הזמן; הפקד לפקיד; (־אֶת־ עַל־), פקיד על־, להיטיב או להשגיח על־. **צָוּה**, הושל על איש לעשות דבר. **הַצְוָאָה***, ציוה, היה מצוה, קבל פקדה וצו.

— **צָוָה לְבֵיתוֹ**, הנד לפני הטות איך לעשות אחרי מותו בהונו או איך להתנהג אחרי מותו וכיו״ב.

צְוִוי*, ז, מצוה, פקדה; פעלת המצוה ומבטאך; ⁰(בדקדוק) המלים המורות בנטית הפעל על הציוי לעשות דבר.

צוח (צָוַח, יְצַוַּח), פ״ע, צעוק משמחה או מינון, השמע קול; *קרוא, כנה, נתון שם.

צְוִיחַ*, צעוק, הַשְׁמַע קול; גרוד פצע או טכה, מחוץ. **הַצְוָחָה***, גרום לאחד שיצעק, שירים קול.

צְוָחָה, נ, זעקה, צעקה, קול צעקת שבר.

צוֹל*, ז, **צוּלָה**, נ, תהום, מעמקי טים, עמקי טים.

צוֹלָע, ת, חגר, פסח.

צום (צָם, יָצוּם), פ״ע, התענה, מנוע את עצמו מאכל ומשתה, היה שתוק ברעב.

צוֹם, ז, (ר׳ צוֹמוֹת, גם צוֹמִים*), תענית, התאספות זמן ידוע מאכילה ושתיה; אספת עם (יואל א, יד).

צִיצָחַ⁰, ז, סוג הנמצאים בסבע המיוחדים בכח הצמיחה (כנגד: החי והדומם); ר׳ צֶמַח.

צוֹמֵם*, ר׳ צָמֵם.

צוֹמֵעַ*, ר׳ צָמַע.

צוֹמֵת*, ר׳ צֹמֶת; הסר אונים, שאין לו אונים (בע״ח טמין בעלי אונים).

צוֹנֵם*, ז, חלטיש; קיר סלע.

צוֹנֵן*, ת, קר; טים קרים.

צוֹעָה*, נ, יציע, יצע; מכסה, שטיחה.

צוֹעֵן*, ז, נע ונד, מי שאין לו מולדת ומקום קבוע.

צוֹעֲנִים*, ז״ר, טבעי השבט השחרחר הסובב ונודד תמיד בכל הארצות ועוסק עפ״י רב בחרשת ברזל.

צוֹעֵק, ר׳ צעק.

צוֹעֵר, ז, קטן, דל; *נער בשרת; עזר הרועה.

צוּף (צָף, יָצוּף), פ״ע, השפך, זוב; זרם ושטף; *שחה על פני מים; עלה ושחה על־(נוזל על נוזל אחר); עלה והיה על גב־(נוצץ על מוצק). הָצִיף, שפך בשטף; השחה על פני מים; עלה ושחה על פני מים.

צוּף, ז, חלת הדבש בכוורת; קנה הדבש, הצב.

צוֹפָה, ז, משקיף, רואה; נביא, חוזה; עומד במקום גבוה לראות מה שבתרחוק (בכתבנה אויב וכיו״ב); *הר גבוה.

צוּץ, ר׳ ציץ.

(צוּק*) צָוַיִן*, צפצף, צִיץ.

צוֹצָה*, ז, מין תור (יונה) קטן.

צוּצָרָה*, נ, מצוצרה.

צוק (צָק, יָצוּק), פ״י, הזל, הגר; שפוך, יצוק. הֵצִיק, לחץ, העק, הצר. הוּצַק, הֻלחץ, היה במועקה, בצרה.

— כָּל הַמַּצִּיק לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה רֹאשׁ*, כָּל הַמַּצִּיק לְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ עָנָיו*, אמרות ידועות ושנויות מאד בפי הכבינו.

צוּק, ז, ראש הר גבוה; ראש סלע שנון.

צוֹק, ז, צוֹקָה, נ, להץ, צרה, עקה, מיעקה, אסון.

צור (צָר, יָצוּר), פ״י, הקף בסביב; קשור, אגוד; כרוך וקשור; עשה צרור; הקף יסבב עיר ללכדה; שנוא, איוב; יצור; צַיָּר צורה, תאר צורה. הָצוּר, היה צָפוּד וכרוך בכצור.

צַיָּר*, ר׳ ציר. הָצַר, ר׳ ציר.

— לָצוּר עַל פִּי צְלוּחִית*, כטוי בטבון: אינני ראוי (שטר או כתב וכדומה) אלא לסתם בו את פי הצלוחית.

צוּר, ז, סלע חזק, שן סלע; הר גדול; בכצר; אבן קשה, חלטיש; כנוי לאלהים; כנוי מליצי לאב הראשון אשר ממנו חָצבה האמה.

צַוָּר, ר׳ צַוָּאר.

צוֹרֵב*, צוֹרָבָא*, ת, איש מלמד וחריף (תאר להכם צעיר).

— צוֹרָבָא מֵרַבָּנָן*, תלמיד חכם.

צוֹרָה, נ, תכנית דבר וצורתה, דמות; *יצור נוצר; המבון הפשוט של דבר; מראה, תמונה; מראה חיצוני של דבר המבדיל אותו מיתר הדברים בני מינו ושלהם מראה אחד; אליל; ◊יעיון.

— אָדָם שֶׁל צוּרָה*, (ר׳ אֲנָשִׁים שֶׁל צוּרָה*), איש נכבד.

— תַּרְגֵּם דָּבָר כְּצוּרָתוֹ*, תרגם דבר עפ״י צורתו החיצונה בלה בבלה, בבלי שים לב אל הבונה הפנימית.

— פּוֹשֵׁט צוּרָה וְלוֹבֵשׁ צוּרָה*, מבטא ציורי לדבר שאין לו צורה קבועה ומתמדה ושצורתו משתנה ומתחלפת.

צַוָּרוֹן (או צָוְרוֹן), ז, עדי על הצואר; הלק הכתנת או הבגד המקיף את הצואר.

צוֹרֵךְ, ר׳ צרך.

צוֹרֵךְ, ז, אבן עשה בכסף ובזהב; עוסק בתכנת תכנות לעשות מהן כלים.

(צוּת) צָיַת*, הקשב ל־; עשה מה שכציוים; הארח להברה. הָצִית, הדלק, שריף; *צַיֵּת, הקשב. צוֹתֶת*, העבר קול, השמע, הודיע.

צוֹתָא*, צַוָּתָא*, נ, חברה, קהל אנשים;

(טְבָחָב־), מכשיר טליצה, מכתב מדבר טוב על־.

צַח*, ז, זהר, יפעה.

צַח, ת, זך, מבהיק, בהיר; לבן מאד; חם, לוהט; (בְּצַח־), דבור ברור, לא לשון עלגים.

צָחֶה, ת, יבש, חרב.

צָחוֹן⁰, ת, מבאיש, מסריח.

צְחוֹק, ז, התהלה, התול; קול צהלה היוצא מהפה, וסבר הפנים מראה באותו זמן על שמחה; *משחק שעוסקים בו לבלוי הזמן (קלפים וכיו״ב).

צָחוֹר, ת, לבן מאד, בהיר.

צַחוּת⁰, נ, דבור טליצי; טהר הסנגון.

צְחוֹת, (צַחְצַח־), דבר ברור, לא בשפת עלגים.

צחח (צָחַח, יָצַחַח), פ״ע, היה בהיר וזך.

צָחִי*, צְחִיוֹן⁰, ז, חרב, יבש, צחיה.

צָחִיחַ, ז, חרב מחם השמש; יבש, חרבון; מקום שאין בו טיט.

צְחִיחָה, נ, מקום ציה יבש וחרב משרב.

צַחֲנָן⁰, ז, באשה, ריח רע; כנוי מליצי לעון.

צַחֲנָה, נ, ריח רע, באשה; *מאכל עשוי מדגים קטנים כבושים; דגים מיבשים בחמה; ⁰חטא, עון, פשע.

צַחְצָפָה⁰, נ, מקום מיחד כבמה עשוי לעמד עליו, מקום טורם ישר לעמידה (נמצאת בכתבת כנענית עתיקה).

צַחְצוּחַ*, ז, זהר, ברק; קול קשקוש חרב; טפה נושפת מאיזה נוש.

— **צַחְצוּחַ חָרְבוֹת***, ז, סכל של רעש טלחטה.

— **צַחְצוּחֵי חָלָב***, ז״ר, טפות החלב הנשארות בתוך הנבינה.

— **צַחְצוּחֵי שָׁמֶן***, ז״ר, טפות שמן.

צַחְצוּחִית*, נ, גוזל; טפה.

צַחֲצָחַ*, פ״י, מרוק, נקה, טהר (כלי, נשק וכדומה); שטוף בטים לנקוי; דבר צחות, דבר דברים ברורים.

צַחֲצָחוֹת, נ, בהירות הרוח והנפש (?); שמחה וענג (?); מקום יבש וחרבון.

צחק (צָחַק, יִצְחַק), פ״ע, (עם לְ־), צהול משמחה; צהול והתל ב־. צָחַק, השתעשע במהתלות, התל ב־, עשה דברים מעוררי שחוק; עשה דברים לתענוג.

צְחֹק, ר׳ צחוק.

צַחְקָן*, ז, איש מצחיק תמיד, מרבה לצחק.

צַחֲרַר, ת, בהיר, מבהיק, לבן.

צַחֲרַר*, הַצַחֲרַר*, עשה לבן.

צִי, ז, (ר׳ צִיִּם, צִיִּים), ספינה, אניה; אסף אניות רבות; ר׳ ציי.

צִיב*, ז, אחד מחוטי הצמח הדקים, ליף, סיב; ר׳ צב.

צִיבִּים*, ז״ר, חציות ארכות דקות וקטנות של צמחי בשם ששמים בטים רותחים כדי להכשירם למשתה.

צַיָּד, ז, (ס׳ צַיָּד־), תפישת חיה או עוף; החיה או העוף התפושים; מזון, טרף, אכל; המזון הלקוח לדרך.

צַיָּד, ז, איש שאומנתו לצוד ציד; *דיג.

צַיָּדָה, צֵדָה, נ, סעלת הצד; חיה ועוף תפושים; מזון, אכל, טרף; המזון הלקוח לדרך.

צַיָּדָנִי*, ת, רמאי הצד נפשות בערמתו.

צִיָּה, (נ, ר׳ צִיּוֹת), חרב, חרבון, ארץ שממה חרבה ויבשה שאין בה טים.

צִיּוּם⁰, ז, סעלת הצם והמתענה.

צִיּוֹן, ז, ארץ חרבה בלי טים, ערבה.

צִיּוֹן, ש״פ, מצודת היבוסי שלכד דוד מלך ישראל ויקרא לה בשם עיר דוד; ירושלים וכל ממלכת יהודה (בדור המליצי); כנוי לכל ארץ ישראל (בזמן האחרון); (בַּת־) כנוי לעם ישראל.

צִיּוּן, ז, מצבה על קבר; סמן למקום קבר; עמוד נצב לאות להולכי דרכים וכיו״ב; *סמן; סעלת המצַיֵּן.

— **צִיּוֹנֵי הַמִּקְרָא**⁰, ז״ר, הודעה על איזה ספור באיזה ספר ושרק הוא נמצא בתנ״ך.

צִיּוֹנִי⁰, ז, אוהב ציון, הובב ציון, הנוטה אחרי הציונות.

צִיּוֹנִיּוּת⁰, נ, שטת הציונים השואפים להושיב יהודים בארץ ישראל, לכונן לעם ישראל מקלט בטוח בארץ ישראל.

צִיּוּר*, ז, תמונה, תראה; ⁰שעור והשכלת דבר בשכל; תאור, פרשה, מערכת חזיון; ספור קטן מן החיים.

צִיִּי, ת, (ר׳ צִיִּים), שוכן ציה וערבה; חית מדבר וערבה; נוסע בים באניה, יורד הים.

צִיָּלִי*, ת, (נ׳ צִיָּלִית*), מרבה להתפלל, מתפלל תמיד.

צַיְמָן*, ת, (נ׳ צַיְמָנִית*), מרבה לצום, מתענה וצם תמיד.

צִין*, ז, טין חמר שכפותיו קשות וקצר.

צַיָּן*, פ״ע, שים אות וסמן, סָמַן; שים ציון על קבר. הֻכדל והֻפלה לשובה מאחרים. **צִיֵּן***, **הִצְטַיֵּן***, היה נבדל ונסמן ונפלה לשובה מאחרים.

— **מְצֻיָּן***, שוב ונכחר מאחרים; נבדל ונפלה מאחרים באיזה דבר היצוני.

צִינָה*, נ, ר׳ צנה.

צִינוֹק, ז, על שעל צואר האסיר; בית האסורים; *אֶגרת ירק קטנה מהֻדקה.

צִינִית*, ר׳ ציכה.

צִיף*, ז, **צִיפָּה***, נ, אניץ או שקעת צבר מגֻסץ או טוי; כעין גג עשוי מהצלה או יריעה לישבת תחתיו.

צִיפָּה*, נ, סְעֻלת או מצב הצף.

צִיץ (צָץ, יָצִיץ), פ״ע, פתח (הפרח), הבקיע הפרח מן הכוס. **צִיץ***, השטע קול כצפור או כאפרוח; שים ציצית בבגד. **צִיֵּץ***, הושם בתוכו ציצית (בגד). **הָצִיץ**, הבט, השקף (במקום צר); *העמק להתבונן בדבר. **הוֹצִיץ***, הוצא לפעל.

צִיץ, ז, פרח, נֵצֶת צמח; אחד מהכשישי הכהן הגדול על מצחו; נזר; *סיב, חוט דק; ניטין דקות התלויות מאיזה דבר; ברקת, שם אבן טובה ירוקה[1].

צִיצָה, נ, פרח, ציץ; קוצת שער שעל הבצה; *ציצית.

צִיצִית, נ, (ר׳ צִיצִיּוֹת*), גדיל, קוצת חוטים קשורים יחד בכנף הבגד; הגדילים שצריך לשים על פי התורה בארבע כנפות הבגד; קוצת שער שעל הבצה; דבר שבציצים ובכישים בו.

צִיקִים*, (**צִיקֵי קְדָרָה***), ז״ר, מאכל העשוי מחתיכות בשר קצוצות ותבלין ויין.

צִיקָן*, ז, צַלִי, רע עין.

צִיקָנוּת*, נ, צרות עין, שבע הצלי.

צִיר, ז, יתד ברזל שבדלת לטעלה או לטצה והדלת סובבת עליה; כאובי הדלת, הכלים; צעקת היולדת, ר׳ צירים; תמונה, צורה; (כדבור המליצי): שליח, מלאך; *קשב, הקו המדמה שעליו סובב כדור הארץ; ביץ בשר או דגים או פרות; טוהל היוצא מרכבים כבושים ומלחים.

— **הַצִּיר הַצָּפוֹנִי**, ז, **הַצִּיר הַדִּמְיוֹנִי**⁰, ז, קטב האדמה שבקצוי הצפון או הדמיון.

— **צִירִים**, ז״ר, כאובי; הכלי לַדה; צעקת היולדת.

צַיָּר*, פ״ע, תאר; משוח בצבעים; עשה ציור; ⁰תאר באטר ודברים; דמה לנפשו בשכלו איזו תמונה או איזה ענין. **צִיּוּר**⁰, הדמה בשכל. **הִצְטַיֵּר**, התחטש כציר שלוח; השתנה, התחטש; הוצר ציורה בשכל.

— **לֹא יְצִיר**⁰, אי אפשר לציר בשכל שיהיה כדבר הזה.

---

[1] ציץ, изумруд, Smaragd, émeraude, emerald

צִיר*, ז, אבן עושה צורות בצבעים; עושה ציורים; אורג צורות; סַפָּל.

צִירָה*, ז, שם תנועה ידועה בדקדוק (ֵ).

צִירָן*, ת, מי שעיניו זולפות תמיד.

צִית*, ר׳ צות.

צִיתָן*, ת, (נ, צִיתָנִית*) מי שדרכו לְצַיֵּת, לשמוע ולהקשיב; אוהב לשמוע מאחורי דלת וכדומה.

צַל, ז, (כ׳ צְלִי או צְלָלִי, ר׳ צְלָלִים, ס״ר, צְלָלַי־), תמונת דבר שאינו שקוף ומואר באור קרני השמש; הכהות שאחורי דבר הנצב באור; מקום שקרני השמש אינם מגיעים אליו; כנוי מליצי לדבר חולף ועובר מהר ולדבר חלש ורפה; כנוי מליצי לשחפת וטבן מַרְעָה.

— צַל הַמַּעֲלוֹת, ז, טעין שעין של חמד, שבאמצעותו מתרומם עמוד דק ועל פי נשית צלו יודעים את שעת היום.

— רָאָה צַל הֲרָרִים בָּאֲנָשִׁים, משל על ההפרזה והגזמה; משל על סחדנות יתרה.

צ״ל, ר״ת, צריך לומר; צריך להיות.

צלב* (צָלַב*, יִצְלַב*), ס״י, תלה, הוקיע; עשות צלב. הִצְלִב*, הִצְטַלֵּב*, התלה, הוקע; עשות תבנית צלב; עשה בידי סמני הצלב בסחד רעה או להודות לה׳ (כנהג הנוצרים).

צֶלֶב*, צָלָב*, ז, שתי וערב; עץ תליה בצורת שתי וערב; חתיכת עץ או עדי מתכת עשוי שתי וערב שנושאים אותו הנוצרים עליהם.

— נוֹסְעֵי הַצָּלָב*, נוֹשְׂאֵי הַצָּלָב*, צלבנים, תועים, האבירים הנוצרים שנסעו בימי הביניים לארץ ישראל להוציא את קבר משיחם מידי המושלמים.

צַלְבָּח*, ר׳ צלוחה.

צַלְבָּן*, ז, נוסע בסמל הצלב.

צַלְבָּנוּת*, נ, סמל הצלב.

צלה (צָלָה, יִצְלֶה), ס״י, שים דבר מאכל (ביחוד בשר) על אש להכשירו לאכילה.

הִצְלָה*, הושם על אש לצליה.

צְלָה*, נ, צל.

צָלָהוֹב*, הזהר, חֲנִיה באור.

צָלוּב*, ז, תליה, עץ התליה, צלב.

צָלוּב*, ת, תלוי על עץ; כנוי לישו הנוצרי.

צְלוּחִית, נ, בקבוק, צנצנת.

צָלוּל*, ת, בהיר, זך, צח, לא עכור.

— צָלוּל מִן*, טָנֵקה מאויה דבר.

— דֵּעָה צְלוּלָה*, דעה ישרה וכנונה וברורה ולא מטרפה או מְבֻלְבֶּלֶת.

— צְלוּלָה הָיְתָה הַחֲבִית וַעֲכָרוֹ אוֹתָהּ*, מבטא לאמר: הכל היה שוב ונכון ובאו אנשים וקלקלו והביאו צרה.

צְלוֹפָח*, ז, טין דג ארך ודק קרוב במראהו לנחש[1].

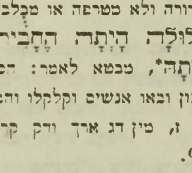

צלופח

צַלּוֹתָא, נ, תפלה, תחנה.

— צַלּוֹתָא דַּאֲבְרָהָם*, כנוי לתפלת המנחה.

צלח (צָלַח, יִצְלַח), פעו״י, בקוע ועבור; כבוש דרך לעבור; פרוץ ב׳; השכל, מציא חפצו; הגיע לתכלית, עלה ביד איש לעשות דבר; היה מכשר וראוי. צָלֵחַ*, בקוע, חלוק לשנים. הַצְלַח, מצוא חפצו, השכל; עלה יפה; הביא אל מחוז חפצו; נזדמן כי יעלה ביד איש לעשות מבקשו; (הֶצְרֵחַ), כבוש דרך לעבור, להשיג חפצו.

— צָלוּחַ (רוּחַ) עַל אִישׁ, חול רוח ידועה על איש (גבורה וכיו״ב).

— עָלָה וְהַצְלַח*, הצלה בכל הדרכים

[1] צלופח yropь, Aal, anguille, eel

ובכל המעשים.

צַלַּחַת, נ, סיר, דוד; קערית, קשרה ששותה; כיס בבגד (משלי יט. כה?); *כאב בצד אחד של הראש[1]).

צְלִי, צָלִי, צְלִי אֵשׁ, ז, בשר צלוי, בשר נתון על אש להכשירו לאכילה.

— צְלִי קָדֵר*, צְלִי קְדֵרָה*, ז״ר, בשר שמבשלים אותו בקדרה בלי תוספת מים לטרק.

— צְלִי שָׁפוּד*, ז, התיכות בשר תאוות בשפוד על האש.

צְלִיבָה*, נ, תליה על צלב, סעֶלת הצולב; עץ התליה.

צְלִיָּה*, נ, סעֶלת הצולה בשר באש.

צְלִיל, ז, עֶנֶה, חרחה; קול רעש, צלצול.

צְלִילָה*, נ, קול צלצול.

צְלָיָן*, ז, תטר טִיבּוּי בַּחֲטה.

צַלָּיָן*, ת, (נ׳ צַלָּנִית*), צַיָּן, טרבה להתפלל, מתפלל תמיד.

צלל (צָלַל, יָצַל), סעו״י, נתון צל; צלצל, השמיע קול; שקוע ויורד לטבה; חרוד, רעוד; *היה (נזול) צח וך; עשה (נזול) לברור וצח וך בהורדת השטרים והעפרורית שבו לטבה. הִצּוֹל, צלצל, השמיע קול. הָצַלָּל*, היה ברור וך. הָצַל, כסה בצל; צלצל, רעוד. הַצְטַלָּם, השקיע, טָבַע, השלך אל מצולה. הִצְטַלֵּל*, ירוד ושקוע.

— צָלוֹל בְּמַיִם אֲדִירִים וְהַעֲלָה בַּיָּד חֶרֶס*, מבטא משל על איש העסל להוכיח איזה דבר והדבר בעצמו הוא קל הערך שלא כראי כלל לעסל בו או שההוכחה בטלה וטבטלה ואין לה כל ערך, ובכלל מבטא משל על טרחה רבה בשביל דבר קל ערך.

[1]) צלחת мигрень, Migrane, migraine

צָלָל*, ז, מצלצל בסעטונים בבית התפלה לנוצרים.

צֶלֶם, ז, (כ׳ צַלְמֵי, ר׳ צַלְמִים, ס״ר, צַלְמֵי׳). תבנית דבר, דמות; אליל; חשך (תהלים ל״ט, ז); [0]שתי וערב, צלב (בפי ההמון בשפה הזרגונית).

צַלָּם[0], ז, עושה תמונות אור.

(צלם[0]) צַלֵּם[0], ס״י, עשה תמונות אור. הִצְטַלֵּם[0], עשה את תמונתו בתמונת אור.

צַלְמוֹן, ז, חשך; [0]תמונת מקום יפה, תמונת כפר יפה; תמונה שחורה לנברי הדומה לצל העצם.

צַלְמוֹנִית*, נ, יחידות.

— בְּצַלְמוֹנִיתוֹ*, בנסו; לברי.

צַלְמָוֶת, (טֶן צַל־מָוֶת) ז, חשכה, אפלה גדולה; ניהנום.

צַלְמָן[0], ז, תמונה עשויה בעזרת קוי האור והצל.

צַלְמָנִיָּה[0], נ, בית שעושים בו תמונת אור; מכונת תמונות האור.

צלע (צָלַע, יְצַלַּע), סע״י, היה ספה, היה נשה בהלוכו מצד אחד למטה ולמעלה. הָצְטַלַּע*, היה ספה, צולע. הַצְלַע*, עשה צלע.

צֶלַע, ז, (כ׳ צַלְעִי), שבר, כשלון, מפלה, בעידת הרגל; כנוי מליצי לאשה שלקחה מצלע האדם (איוב י״ח י״ב).

צֵלָע, נ, (ס׳ צַלְע, ר׳ צְלָעוֹת), אחת מעצמות בית החזה, העצמות היוצאות מחוט השדרה ומוגים למעים; צד, עבר; הדר קטן צדדי; בד עץ, טוט עץ; אחת משתי דלתות המתח; [0](בהנדסה), אחד צדי המוג.

צַלְעָה*, נ, צלע; כנוי לאשה.

צַלְעִית[0], נ, צלע בשר מטֻגנה.

(צלף) הִצְטַלֵּף*, הלקה, הכה ברצועה או בשוט.

צָלָף*, ז, נצמה, טין צמה שלעליו הבנית לב ואת ציציו יכבשו בהמץ וישתכשו בם

לפרפראות לאכילה [1].

צַלַפָּח*, ר׳ צלופח.

צַלְצוּל*, ז, שאון סעטונים; קול הנשטע טנניעה באיזה נוף; קול צליל; טין כלי זמר; חנורה טעשה רשת טתחת לשדים; סרט לתחבשת.

צַלְצַל, ז, צל, צללים; כידון שנועצים דדיגים בראש הדגים הנדולים לדונם; *כלי זמר שטקישים בו להשטיע מול גדול [2].

צַלְצַל, ז, טין ארבה טשטיע קול צלצול; *צרצור; טכסה צֶצל.

צִלְצַל*, ס״י, השטע קול שאון סעטון, או נחשתים וכדומה: השטע קול צלצול.

צלצל

צֶלְצָלִים, ז״ר, טין כלי זמר השטיע קול צלצול; שני טסים נדולים שטחזיקים בשתי הידים ומקישים באחד על השני, או שתי חתיכות טתכת קשנורת הנתנות על שתי אצבעות ומקישים זו בזו.

צלק*, (**צָלַק***, **יִצְלַק***), ס״י, בקוע, סלוח.

צַלֶּקֶת*, נ, רשם שרטת בעור שנשארה טהחץ טכה או טנשיכת כלב וכדומה.

צמא (**צָמָא**, **יִצְמָא**), ס״ע, (־ל־), התאוה לשתות, הרגש צרך בשתיה; שאוף, התאוה ל־. **הַצְמָא***, החסיר טים ט־; נרום לצָמָא.

צָמָא, ת, טתאוה לשתיה; טשתוקק לדבר.

צָמָא, ז, **צִמְאָה**, נ, תשוקה לשתיה; °תשוקה ושאיפה ל־. תשוקה ושאיפה ל־.

צָמָאוֹן, ז, טקום חסר טים; תשוקה לשתיה.

צִמְּוֹ, ת, **מְדֻבָּק**, הנמשך ומתדבק.

צמד (**צָמַד***, **יִצְמַד***), ס״י, **חַבַּק**, חבר; דחוק, כבוש. **הִצְמַד**, **הֻדְבַּק**, **הִקְשַׁר הֻשְׁכַּב**, אחרי־. **צָמוֹד**, היה דבוק וקשור היטב. **הַצְמַד**, חבר, דבק, קשור. **הִתְצַמֵּד***, **הָצַר**.

צֶמֶד, ז, זוג; שתי בהטות רתוטות יחד לעבודה; שעור עבודת זוג בהטות ביום; טרת אדטה; *על הבָּקָר.

— **צֶמֶד שָׂדֶה**, טרת אדטה שזוג בקר יוכל לחרוש ביום אחד.

צִמְּדָה°, נ, שירת שנים יחד; זמרת שנים יחד.

צַמָּה, נ, טקלעת שער; צניף.

צַמָּה, ס״י, קלוע השערות לצטה, צטת.

צמה

צִמּוּד*, ת, **דְּבוּק**, דבוק.

צִמּוּד°, ז, שויון שתי טלים שהות או יותר בצורתן בשעה שהן שונות בהוראתן, לשון נופל על לשון.

צִמּוּחַ*, ז, צמיחה, סעלת הצומח (צֶמַח, שער וכיו״ב).

צָמוּק*, ת, יָבֵש, טקוץ.

צָמוּק, ז, (כתי״ך נמצא רק ברבים: צִמּוּקִים), ענב יבש; *התכוצות והתקטטות.

צְמוּת*, ת, שֵׁיָך לצמיתות, נשאר לעולמים.

צמח (**צָמַח**, **יִצְמַח**), ס״ע, סרה, נדול; יצוא מן־ (צֶמַח, שֵׂעָר, שן וכיו״ב); **הִגְדִּיל** מן־; התהוה, **הִתְחַדֵּשׁ** (סעלה); *זרוח, האיר. **הִצְמַח***, צמוח, יצוא מהארטה; **הִתְחַדֵּשׁ** דבר. **צֶמַח**, צמוח שנית (שֵׂעָר); *צמוח. **הַצְמָחָה**, **הַסָּרָה**, הוליד זרע (הארטה); נרום לצמַח; (כטליצה) חַדֵּשׁ (דבר מָפֻשָּׁט).

צֶמַח, ז, (כי צִמְחֵי), דבר הצומח ונדל מן הארטה; כנוי טליצי לטשיח; *רשא, עשב; אבעבועה טלאה טְגֻלָּה; יבלת.

צַמַּחַ*, ת, טי שאין לו אזנים או שאזניו קטנות טאד.

צַמְחוֹן*, ז, נצה, ציץ הצטה.

---

[1] צלף כаперс, Kapern, câprier, capérleush

[2] צלצל, цымбалы Cymbel, Cymbal

צַמְחוֹנִי*, ת, האוכל רק מטעמי הצומח ולא מטעמי החי.

צַמְחִי*, ז, צומח חי הנמצא בים[1].

צָמִיד*, ז, אצעדה לעדי הזרוע; מכסה כלי מחרס; *ת, מחבר, קשור ודבוק.

צָמִיחַ*, ז, עֵבר, ראשית הזרע, ראשית צמיחת החי והצומח.

צְמִיחָה*, נ, פעלת וטבע הצומח.

צַמִּים, ז״ר, מלכדה, סח(?); שודדים, לכטים(?); טכעות ברשת המתהדקות כשמושכים את החוט העובר בהן (איוב י״ה, ט׳, יל״ן).

צַמִּיקָה*, נ, מצב דבר הנרתיב ומתכנן ומתקמט.

צְמִירָה*, נ, אבן הנמצאת בהשתן ועוצרת בעדו.

צָמִית*, ת, נמכר לצמיתות.

צְמִיתוּת, נ, אחרית היטים; *החלט.

— לְצְמִיתוּת*, ת״ס, להלוטין, באפן בהלט שלא יכולים לחזר בם.

צָמֵל*, ז, תאנה בשולה; בנורת.

צְמֵלָה*, ת״נ, בוגרת, אשה שעברו עליה יפי נעוריה.

צמם*, ר׳ צמצם.

צָמֵם*, ת, מי שאוזניו עבות וכסוניות.

צָמֵעַ*, ת, מי שאין לו אזנים או שאוזניו קטנות.

צַמְצוּם*, ז, דיקנות, מצב דבר שהוא מדוק ונכון; קצור; חסכון, טבע הקמצן.

— בְּצַמְצוּם*, תס״ם, בדיקנות, מדוק; לא פחות ולא יותר; בקמצנות, בלי בזבזנות.

צִמְצֵם*, פ״ע, דַּיֵּק; היה דיקן; עשה מעט בדיוק כמו שצריך ולא יותר; דחוק, כבוש; קמץ, היה קמצן; כסה הסנים, התעשף.

הִצְטַמְצֵם*, דחוק וכבוש עצמו; היה מנכל.

— צִמְצֵם אֶת־ בְּדְבָרִים*, הצק ל־ בדברים, דחוק ולחוץ את־ בדברים.

צמק (צָמַק, יִצְמַק), פ״ע, יבוש; התיבש ונתכווץ, הקמט. צָמַק*, נ״פ, צָמֵק, יָבֵשׁ, הִצְטַמֵּק*, התיבש, התכווץ.

— בְּיוֹצִים מְצֻמָּקוֹת*, ני״ר, ביוצים שכשלון ומן רב על האש עד שיכשו והתצמו החלבון והחלמון.

צָמֶק*, ז, פרות מיבשים ומצמקים (תאנים ותמרים).

צָמֶר, ז, (כ׳ צַמְרִי), שער כבשים דק; גוד צמר; *שער בעלי חיים (כביא שם החיה אחרי הבלה „צמר״); מחלת האבן העוצרת את השתן.

— צֶמֶר גֶּפֶן*, גֶּפֶן הַצֶּמֶר*, ז, כתנה, מין צמח בארצות החמות שפריו מלא כיבי צמר רכים.

— צֶמֶר חַי[1], ז, צמר שגזזו אותו מכבשים חיים.

— צֶמֶר נִשְׁחָט[1], צמר שחכיזו אותו מעורות כבשים מתים.

צַמָּר*, ז, מוכר צמר; עוסק בעבוד צמר.

צַמְרִירִין[1], ז, שם פרח הסנונה תמיד לצד השמש[1].

צַמְרַמֶּרֶת*, ת, מתחלחל, רועד.

צַמַּרְמֶרֶת*, נ, חלחלה, רעד (במידה קדמ״ב).

צַמֶּרֶת, נ, ראש העץ; גוף האילן, כפת ענפי העץ; עלים שרמות מחשים להם.

צמת (צָמַת, יִצְמֹת), פעו״י, דחוק, לחוץ, נתון במצוה; התכווץ, הצטמצם; יבש (אבר); התחבר; בַּיִן (ע״י גוול מבוץ כבו הבין וכיו״ב); החלט דבר שהוא שיך לפלוני לצמיתות.

הַצָּמַת, הלחץ, הדחק; התבץ; הכרת; *המכר לצמיתות. צָמַת, לחוץ, נתון במצוק; *קמץ, חשון; עשה מצמם; קלוץ השער. צְמוֹת*, חבור, הלוי. הַצָּמַת, נרש, הדף, הרחק; בלה, הברת.

צָמֶת*, נ, מקום חבור ואגוד דברים שונים (נידים וכיו״ב).

[1] צמחי zoофит, Zoophit

[1] צמרין геліотроп, Heliotrope

צַן, ז, (ר׳ צִנִּים), חוּד, קוֹץ.

צַנָּא, ז, כל, טֶנֶא.

— צַנָּא דְּמַלֵּי סְפָרֵי, ז, כל מלא ספרים, כנוי לאיש בקי בהלכות אבל בפני שלא שמש תלמידי חכמים אינו יודע את טעמי ההלכות ואינו יודע להסיר את הספיקות שביניהן, כגון הזה שמלאוהו ספרים ואינו מבין מה בתוכם; [0]בקי בפשטות ההלכה או מדע ופרוטה.

צְנָה, נ, מין מגן גדול המכסה את כל הגוף; סלע, צור; סל, טנא; קֹל, קֶרֶן; סירה כתבנית סל (?); חכה של דַּיָּגִים(?); *מין עץ תמר קשה; מחלה הבאה מקרה.

צְנֵה, ר׳ צאן.

צְנוֹבָר*, ז, סרי עצי הסחט שדמות אצטונה לו.

צָנוּם, ת, יבש; כחוש, רזה.

צְנוֹן*, ז, מין ירק ששעם שרשו הנאכל חריף[1].

צְנוּעַ*, ת, עָנו, לא נאה; שומר מצוה; ישר דרך; פרוש בענייני אשות, רחוק מזמה; נסתר, כמוס.

צְנוֹר, ז, (ר׳ צִנּוֹרִים,צִנּוֹרוֹת), סילון, תעלת מים, קנה נגוב שדרך בו נוזלים מים; זרם נחל שוטף, אשר מים; *קלוח הרוח מהפה; החלל במפתן שבו קבוע ציר הדלת; מקום הדם באשה; ר׳ צנורה.

צְנוֹרָה*, נ, מעין מחט לא נקובה ובקצה כשן בולטת לצנר ולעשות בה מעשה רשת; אנקול ברזל המתעקם בראשו להפש בו דבר ולאחזו; כעין מזלג גדול לנרף בו את הגחלים.

צנח (צָנַח, יִצְנַח), פ״ע, שמוט ונפול במקומו, נטה מטה והחלק; הֶנעץ, התחב.

צְנִים*, ז״ר, מים קרים; מכמנים, נקדים.

צְנִימִים*, ז״ר, מאפה הנזר קשים מאד האפוים מעטים; מכמנים, נקדים.

[1] צנון, pĕdъka, Rettig, radis, radish

צָנִין, ז, (ר׳ צִנִּינִים), קוץ דוקר ומכאיב.

צְנִינִים*, ז״ר, צנים, מים קרים.

צְנִיעוּת*, נ, תם דרך, ישר; הסתרה; נקיות; פרישות, טהרת המדות בענייני אשות, נקיון מזמה (הפך: פריצות); שמירת סוד; סוד, דבר כמוס ונסתר.

צָנִיף, ז, סודר דק שכורכים בעמים אחדות על הראש או על כפוי הראש והוא כלבוש בבוד לנדולים.

צְנִיפָה, נ, ר׳ צניף;* צפצוף, צעקת העוף.

צְנִית*, נ, מין מחלת הרגלים, פַּדָּנָה, מחלת פרקי הרגלים; בליטה מתיבשת וקשה בכף הרגל; תמר קשה.

צֶנֶם, ז, צור, סלע, צור חלבייש.

צנן (צָנַן*,יְצַן*), פ״ע, היה קר, חדול להיות חם.

הִצְטַנֵּן*, השאר במצב קרירות; התקרר.

צִנֵּן*, קרר, הקר, הסר החם. צָנוּן*, התקרר, חלה מהתקררות. הָצֵנַן*, קרר, הקר. הוּצַן*, התקרר, היה קר. הִצְטַנֵּן*, התקרר, חדול מהיות חם; חלה מהתקררות.

— הִצְטַנֵּן דָּמוֹ שֶׁל־*, מבטא לאבור: סחר מאד, מרב סחר התקרר דמו.

(צנע) הַצְנַע, התנהג בענוה ושפל רוח; עשה מעשה טוב לא בפרסום; * הַטְמֵן, הַסְתֵּר, הסתתר, התחבא.

(צנעה) בְּצִנְעָה*, תה״פ, בסתר, בסוד, בלחש (הפך: בפרהסיה).

צנף (צָנַף, יִצְנַף), פ״י, עשוי סביב, כרוך סעמים אחדות; *צהול (פום). הַצְנֵף*, עשוי סביב, כרוך סעמים רבות.

צְנָפָה, נ, גליל חושים, סקעת.

צִנְצֶנֶת, נ, צלוחית (?), סל, טנא (?).

צנר[0] (צָנַר, יְצַנֵּר[0]), פ״י, עשה מעשה רשת; רתק.

צִנְתָר, ז, (ר׳ צִנְתָרוֹת), צנור; מוצקת להריק מכנה נוזלים.

— צַנְתָּרָא דְּרַהֲבָא*, ז, צנתר זהב, כנוי לאיש חשוב ונכבד.

צ״ע, ר״ת, צריך עיון.

צעב״ח, ר״ת, צער בעלי חיים.

צעג, ר״ת, צריך עיון גדול.

צעד, (צָעַד, יִצְעַד), פ״ע, דרוך, פסוע בנחת; העמד רגל ללכת; פסוע בכח גדול; עלה.

צַעַד*, צעוד; טפס ועלה. הַצְעָד, הדרך, העבר, גרום לצעוד.

צַעַד, ז, מדרך כף רגל, פסיעה, העמדת רגל ללכת; כנוי טליצי לדרך החיים.

— הָצַר צַעַד, הלוך בפחד.

— הָרְחַב צַעַד, הלוך בלי פחד, בבטחה; הלוך בצעדים גדולים.

צַעֲדָה, נ, צעד, מדרך כף רגל; אצעדה, שרשרת לעדי רגלי הנשים; אושה, רעש קל של צעדים.

צעה (צָעָה, יִצְעֶה), פעו״י, הלוך וצעוד בצואר נטוי הצדה בנאוה; הפלט(?); שכוב, השתרע; היה בסוף; השה כלי להריקו; דרך כלי.

צָעָה, השה כלי להריקו עד תמו; שכפך ונדנד.

צְעִידָה*, נ, פעלת הצועד והדורך, הליכה, פסיעה; צעד.

צָעִיף, ז, מעטפה, כסוי הפנים לנשים.

צָעִיר, ת, רך בשנים, קטן בשנותיו; הֲקָטֵן ט-; קטן בערכו, נקלה; *מְצָעֵר, מציק.

צְעִירָה, נ, מעמד הצעיר בשנותיו, מעוט שנים; ת, רכה בשנים; הקטנה ט-.

צען (צָעַן, יִצְעַן), פ״ע, נסוע, עבור ממקום למקום, הַעתק מקומו.

צָעָן*, ר׳ צוען.

(צעף*) הָצְעֵף*, הכסה בצעיף.

צַעֲצוּעַ, ז, תכנית ילד קטן; בֶּבה; °כלי (ביחוד לילד קטן) לצחק ולהשתעשע בו.

צעק (צָעַק, יִצְעַק), פ״ע, נתון קול וקרוא לעזרה; השטע קול גדול מסוכזת נפש; התאונן, התלונן; *התחלל. הַצְעָק, התאסף לקול קורא; *הדרש למשפט על ידי תלונת אחר.

צָעָק, הרם קול צעקה מצער וינון. הַצְעָק, אסוף והקהל אנשים רבים בקול קריאה.

— צוֹעֵק*, ז, תובע, שיש לו תביעה ודרישה מאחר.

— נִצְעָק*, ז, נתבע, שלהבירו יש תביעה ודרישה אצלו.

— צָעוֹק מֵתוֹךְ צַפְרֵנַי רַגְלָיו*, צעוק מכאב חזק ומפחד רב מאד.

צְעָקָה, נ, (ס׳ צַעֲקַת, ר׳ צְעָקוֹת), קול הבא מצער; קול תלונה; תלונה, התאוננות; קריאה לעזרה; *תפלה.

צַעֲקָן*, ת, שדרכו לצעק, בי שצועק תמיד.

צער (צָעַר, יִצְעַר), פ״ע, קטן, מעוט, היה קטן וקל. צָעַר*, גרום כאב ויסורים; גרום כאב נפשי; הָטֵר, מרר חיים, הַעצב. הַצְעַר*, הקטן, המעט. הַצְעַר*, קטן, היה מצער וקטן, מעוט, היה לא הרבה. הֻצְעַר*, דאוג, העצב לדבר; סבול כאב ויסורים.

צַעַר*, ז, כאב, יסורים; דחק; דאגה, כאב נפשי; מכאב לב ורוח; כסף ענושים בשביל צער.

— צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים*, ז, ענוי בעל חי ע״י הכאה וכיו״ב.

— חֶבְרַת צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים°, נ, חברה המשתדלת להמעיט את ענויי בעלי החיים.

— אֵין אָדָם נִתְפָּשׂ בְּשָׁעַת צַעֲרוֹ*, אמרה במוכן: אין דנים את האדם על אשר אמר או עשה דבר שלא כהוגן בעת צערו וכאבו.

צָף*, ז, קלפת הגלעין של התמר; בשר הפרות; ת, שטוח, רקוע ישר.

צפד (צָפַד, יִצְפֹּד), פ״ע, התכנן, הצטנף; *חבר ואחד; צטוה ע״י נוול מבוץ (חומץ

וכיו"ב). צִפֹּד*, פטור טקס וכאב.
— צִפֹּר עוֹרוֹ עַל עַצְמוֹ*, עורו הצטמק והתכוץ על עצמותיו מרזון, פטל לחזון.
צִפְדִּין*, צִפְדִּינָא*, ז, מכה טריה, מכה מוציאה לח; מחלת בשר השנים שהדם נוזל מטנו.
צפה (צָפָה, יִצְפֶּה), פ״י, כסה; הבט, השקף; התבונן; ארוב; הַשגח על־; חזה, נבא: ראה מראש. צָפָה, כסה, שטוח על־; רקוע בהדוק טפי מתכת או לוחות עץ על השטח החיצוני של כלי או בנין לכסותו ליפוי או לחזוק; שים עין, הבט, השקף; יחל, קוה, חכה, שים מבטחו ב־. צָפָה, כָּסה, פָּסה על ידי צפוי.
— צָפָה לְשָׁלְחַן אֲחֵרִים*, היה תלוי בכלכלתו באחרים.
צְפָה*, נ, תכריך הבר; לוח דק לצפות בו איזה כלי וכדומה.
צְפֵה, ר׳ צופה.
צָפָה, נ, שטח טיט רבים שיכולים לשחות בהם; שחיה, סְעָלת השוחה על פני טיט.
צָפוּי, ת, עתיד ל־; *נראה מראש, נראה.
צְפוּי, ז, סְעָלת המצפה; רקיע מכסה פני דבר.
צָפוֹן, ז, הצד השמאלי מארבע כנפות הארץ בפנות האיש מזרחה; רוח הבאה מצפון; ארצות אשור ובבל אשר מהן היו באים לפנים לארץ ישראל מצד צפון.
צְפוֹן, ז, אוצר, הון; דבר שמחביאים אותו ליקרתו; *צָפוּן.
צְפוּנָה*, נ, הטמנה, החבאה.
צְפוֹנִי, ת, של צפון, מצפון; כנוי לארבה הבא מצפון (יואל ב, כ).
צָפוֹף*, ת, דחוק ולחוץ אחד לשני, דחוס.
צִפּוֹר, צִפֹּר, נ, (ר׳ צִפֳּרִים), עוף; מין העופות הקטנים; מין עוף קטן מצוי שגונו אפור [1]; *אבעבועה העולה בבים ע״י נסיחה בהם בקנה חלול או ע״י זריקת אבן וכדומה; קרום הטה.
— צִפּוֹר נֶפֶשׁ*, נ, חלק החוה שטול הלב; הלב.
— אֲפִילוּ צִפּוֹר מְנַעֲרָתוֹ מְשַׁנָּתוֹ*, מבטא משל על איש ששנתו קלה ביותר.
צִפּוּר*, ז, קלסת הדקל, סיבי הדקל.
צִפּוֹרֶן, ר׳ צפרן.
צִפְחָה[2], נ, מין אבן שחורה המתבקעת על נקלה ללוחות דקים ששוחים?).
צַפַּחַת, נ, כד; סך שטוח; *צפיחית.
צְפִיָּה, נ, תקוה, תוחלת.
צְפִיחִית, נ, עֻגה שטוחה עשויה מעלי בצק דקים סָחוּם אחד על גבי השני וטבתקים ביניהם.
צָפִין, ר׳ צפון.
צָפִיעַ, ז, גללי צאת בהטה.
צְפִיעָה, נ, בת קשנה (בלשון ולזול).
צְפִיפוּת*, נ, טבע דבר שהוא צפוף ודחוס.
צָפִיר, ז, תיש, זכר בעזים.
צְפִירָה, נ, שחר, אור בקר; עשרה, נזר חזרת הגלגל, תקופה; *שוטר ראש אחד הנדולים בלכתו; צביה, כריכה אחת מכריכות קליעת קש לסרידה עגלה; שער (עזים) נזוז; קול שריקה, צפצוף; קליפת הדקלים; [0]חליל קטן של מתכת שמשמיעים בו קול שריקה חזק.
צְפִירָת, נ, צפוי השלחן, טפה(?); מצפה(?); מנורה(?).
צפן (צָפַן, יִצְפֹּן), פ״י, החבא, הסתר, ספון; שטור דבר שלא יאבד; הניח לטשמרת; שטור דבר בלב או בזכרון; ארוב ל־;

[1] צפור, воробей, Spatz, moineau, sparrow
[2] צפחה, аспид, Schiefer, ardoise, slate

טמון רשת ומוקש ל־. הִצְפִּין, הִסְתִּיר, הטמין, החבא; היה טמון, שמור ומוכן. הַצָּפַן, הַסְתָּר, הַחְבָּא; *פנה לצד צפון; מרוח בכבכון, צַפְנִי.

— הָרְוֹצֶה שֶׁיַּעֲשִׂיר יַצְפִּין, בטוי חדש בנוי על בטוי תלמודי ידוע בטוכן: קובץ על יד יבכה, לאמר: המניח למשטרת מכספו יעשיר.

צָפְנַת פַּעְנֵחַ, שם כבוד שנתן פרעה ליוסף; 0טעלה רזים וסודות.

צָפַע, צִפְעוֹנִי, ז, מין נחש טויק[1].

צִפְצוּף*, ז, קול הצפור, קול כקול הצפור, קול דק.

צִפְצֵף, פ״י, שרוק, השמע קול הצפור; דבר בקול לחש; *הֶחֱרִק, הצטמצם; היה בעט, היה בכפר כְּצִמְצֵם; 0צוף על פניו; עלה למעלה. הִצְטַפְצֵף*, הדהק, היה בכעב דהוק.

צִפְצָפָה, נ, שם עץ גבוה וישר[2].

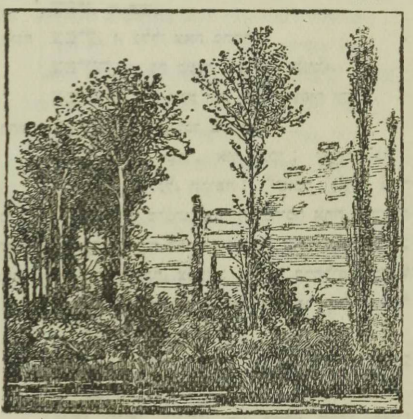

צפצפה

צִפָּרֶן, ז, עצם קרני חד ומזהיר בראשי האצבעות; קנה חד לחרות בו על הלוח; *יתד חדה לחסר בה; טקבת לשבירת אבנים שקצה אחד רחב וחד כצפרן, כיוצה; סכל לדבר קטן ומזער; סרסת הברזמה; טין בשם, שחלת[3]; 0חלק העט בסלדה שכותבים בו.

— נָטוֹל צִפָּרְנַיִם*, כינוי את הצפרנים.

— צָעוֹק מִתּוֹךְ צִפָּרְנֵי רַגְלָיו*, ר׳ צעק.

— חָלָק כְּצִפָּרֶן*, חלק מאד.

צִפֹּרֶת*, ר׳ צפור.

— צִפֹּרֶת כַּרְמִים*, נ, שרץ העוף, אחד

צפרדע

מן שרץ הטים והארץ המקפץ על ארבע, טין דוחי[1].

צִפְרִיר[0], ז, רוח הבקר.

[1] צפרדע лягушка, Frosch, grenouille, frog

[2] צפצפה тополь, Pappelweide, peuplier, abele

[1] צפע василиск, Basilisk, basilic, basilisk

[2] צפצפה коготь дьявола, Teufelskau

כמיני הארבה המצוי בכרמים.

צִפְּרָתָה*, נ, עוף קטן מאד[1].

צֶפֶת, נ, כותרת לעמוד.

צִפְתָּה*, נ, ספה, מטת כושבי; מחצלת.

צָקוּן, ז, שפיכה, סֹעֶלת היוצק.

צְקְלוֹן, ז, ילקוט נתון על השכם לעוברי דרך.

צַר, ז, אויב הפץ להרע; מתחרה עם השני בבואו לעמד במעמד אחד אתו; צרה, מצוקה, לחץ; צור, סלע, שן סלע; רעידת הארץ; סער, סערה; זהר, אור; (ל־) צַעַר; *(־דָּקָל) ענף תמר.

צַר, ת, לא רחב, קטן הרחב; דחוק, מהֻדק בצמצום גדול.

— צַר עַיִן, ת, כַּלִּי, כי שצר לו לראות בטובת חברו.

— צַר הַמִּחַ*, ת, קטן הבה, חסר שכל, לא חכם.

— לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, מכטא לתאר מעוט וחסר אכילה ושתיה.

צר, ז, אבן קשה, חלמיש; סכין, מאכלת; חוד.

(צרב) הֶצְרֵב, האחז באש, השרף, הבוה.

צָרֵב*, ת, בוער, שורף.

— צָרְבָא דְרַבָּנָן, צָרְבָּא מַרַבָּנָן*, ר׳ צורבא.

צָרְבָה*, נ, צלקת; דבוק.

צָרֶבֶת, נ, צלקת; צלקת העור הבאה מכהלה.

צַרְדָּה*, נ, האצבע האמצעית.

צַרְדָּה*, צְרָדַת*, נ, מחלת הירקון, מחלה הבאה מסתימת צנורי המרה ומערבוב המרה בדם ומכנה יֶשנה מראה עור גוף האדם והיה כתם; שם צפור[0] נחרת הנרון.

צָרָה (כדבור המליצי לפעמים: צָרָתָה), נ, לחץ, דחק; רעה, מצוקה; צער, יסורים, חבלי לדה; אויבת, מקנאה; האשה האחרת שישנה לבעלה של אשה; פוסה, כערה, סער (ישעיהו ח, כב).

— צָרַת פְּלוֹנִי צָרָה*, בשוי במובן: צרת פלוני היא באמת צרה גדולה באמד.

— אַל תַּצַר צָרַת מָחָר*, מכטא לאמר: אַל תדאג לעתיד.

— דַּיָּהּ לָצָרָה בְשַׁעָתָהּ*, אל תדאג לעתיד, די אם תדאג בבוא הצרה.

— צָרוֹת אַחֲרונות מְשַׁכְּחות אֶת הָרִאשונות*, מכטא לאמר: בבוא צרה חדשה על איש שוכח הוא את הצרות הקודמות.

— צָרָה שֶׁהִיא שֶׁל רַבִּים – אֵינָהּ צָרָה*, צָרַת רַבִּים חֲצִי נֶחָמָה*, מכטאים עממים ידועים במובן: צרה הבאה על רבים יחד יותר קל לסבל אותה.

צָרוּב*, ז, צורף כסף וזהב.

צָרוּד*, ת, נחר, לא ברור (קול).

צָרוּי[0], ת, מקֻדד בצירה (בדקדוק).

צָרוּךְ*, ז, צֹרֶך, נחיצות, חסך, תועלת.

צָרוּעַ, ת, מכה בצרעת, מצרע.

צָרוּף, ת, בר, נקי, ברור.

צָרוּף*, ז, חבור, אחוד; נקוי; סֹעֶלת הצורף והמנקה; חפוס כלי מתכת בכים אחרי העשותו באש; הלוף מטבעות כסף.

— צָרוּפֵי שֶׁמּוֹת[0], ז״ר, סדוד אותיות הטלים בתנ״ך באמן מיֻחד לבמות מהן שמות ה׳ (בקבלה).

צָרוֹר, ת, סבוך; שמור.

צְרוֹר, צְרֹר, ז, (ר׳ צרורות), אגדה קטנה; כים שצוברים בו כסף; התיכה, נתח, סלע קטן; *שכב, בקע עץ; התיכת אבן קטנה.

צְרוֹר*, ז, רדיפה, מצוקת אויב.

צרח (צָרַח, יִצְרַח), פ״ע, צעק, השמיע קול.

הַצְרָחָה, הריע, הרעם; [0]הַחלף מקום הכלך והצריח (כמשחק השך).

[1] צפרתה колибри, Kolibri, colibri, humming bird

צַרְחָה*, נ, טחלת דסיקת הלב.

צָרִי, צְרִי, ז, (בהספק: צְרִי), שרף מרפא הנוטף מעצים ירוענים[1].

צָרִיד*, ת, יבש, קשה.

צָרִיחַ, ז, מגדל גבוה (?); מערת קבר (?); [0]מגדל, שם אחד מאבני משחק השד.

צָרִיחָה*, נ, צעקה, זעקה.

צָרִיךְ*, ת, (–לְצָלוֹנִי או לְרָבָּר), כוצא הפץ באיש או בדבר; דרוש, נחוץ לו; (–לַעֲשׂוֹת דָּבָר מְלוֹנִי), חייב או נחוץ לעשות.

צָרִיכוּת*, נ, צֹרֶךְ, נחיצות, חפץ; ריש, עני, מחסור.

צָרִיף*, ז, כור קטן קלוע מקנים וערבה; סכה סכה רחבה למטה והולכת וצרה למעלה; סכת נוצרים עשויה שני דפנות שראשיהם מתחברים למעלה יחד; מעשה מקלעת מענפים; [0]מעון ארעי עשוי קרשי עץ וכדומה.

צָרִיף*, ז, טין טלח חור שמגלתו לצוף[1].

צָרִיפָה*, נ, התכה; מרוק עון ע״י יסורים; גם שתכנית צריף לו; ההכשרה של החוטים לקבל צבע.

צָרַף (צָרָף*, יִצְרֹף*), סעו״י, מצוא חפץ, דבוק אחרי דבר; הַבְרַח, חַיב, לעשות דבר. הִצְרִיף*, מצוא חפץ, היה טָכְרַח. הַצְרַף*, הָבְרַח. הָצְרַף*, הָדְרַש; היה טָכְרַח. הִצְטָרֵף*, היה טכרח לבקש עזרת־; היה עזרת־ נחוצה לו מאד.

— הָצְרַף*, הִצְטָרֵף לַעֲנָקָיו*, הצרך לפנות את עצמו.

— הִצְטָרֵף לַבְּרִיוֹת*, היה תלוי בפרנסתו באחרים.

צָרָךְ, ז, (כ׳ צָרְכִּי, ר׳ צְרָכִים*), חפץ, נחיצות, תועלת; *דבר נחוץ.

— צָרְכֵי*, הדברים הנחוצים ל־.

— עָשָׂה צָרְכָיו*, השתין או הטיח; שָׁשַׁט הטפה, בוא אל אשה.

— כָּל צָרְכּוֹ*, תה״ם, כלו, עד כמה שצריך.

— צָרְכֵי צִבּוּר*, ז״ר, ענייני הכלל.

— צָרְכֵי גָּבוֹהַּ*, ז״ר, הדברים הנקרבים לאלוה, כנון: קרבנות, עבר, נסוכים וכדומה.

צַרְכָּן[0], ז, נצרך לאיזה דבר, קונה, לקוח.

צרם* (צָרַם*, יִצְרַם*), ס״ו, כרות, חתוך שרוש (ביחוד באון); חַשְׁחַת, קלקל, עשה טום.

צרע (צָרַע*, יִצְרַע*), ס״ו, נגע בצרעת, עשה למצורע. הִצְטָרַע*, היה מֻכֶּה בצרעת, היה למצורע.

צָרָעָה, נ, (ר׳ צְרָעִים*, צְרָעוֹת*, צִרְעָיוֹת*), טין דבורה עוקצת[2]; *קצף, אבעבועות הרתיחה שטעלה היין.

צָרַעַת, נ, (ס״ר: נֶגַע), נגע בעור הבשר, כל סיני חליי העור המתפשטים ועוברים מנוף לנוף; סמני רקבון בבגדים או רשיטת בבנין; *אסון, פרעניות.

צרף (צָרַף, יִצְרֹף), ס״ו, זכך; התך מתכת באש לזקקה; נקה; [0]נקה טָעון ע״י יסורים; *שים כלי באש לנסר טלאכתו; חבר ואחד יחד עם־. הָצְרַף, נָקוּן והטהר; *הַחבר והאחד יחד עם־; (כלי מתכת) הושם כלי מתכת בטים אחר העשותו באש לחסנו. צָרַף, צרוף; *חבר ואחד יחד עם־ להיות דבר אחד; חסום כלי מתכת בטים אחרי העשותו באש לחזקו; החלף משבעות קטנות בגדולות (הפך: פרוש). הַצְרַף*, החלף משבעות קטנות בגדולות (הפך: פרוש).

[1] צרי бальзам, Balsam
[2] צרעה шершень, Hornisse, frelon, horny-wasp.
[3] צריף квасцы, Alaun, alun, alum,

הִצְטָרֵף*, התחבר, התאחד והתאגד עם־; התחבר עם עוד דבר להיות לדבר אחד.

צָרְפִית*, ר, סדן של הצורף.

צָרְפַת[0], נ, ארץ פרנציה (בדברי הספרים טיטי הבינים והלאה).

צַרְצוּר*, ז, שרץ קטן המשמיע קול שריקה חזק[1]; בקבוק; כלי חרס רחב טלטלה וצר למעלה; כד של חרס סָנָקב ובלתי מָזֹגג להחזקת טים ביטי הקיץ בארצות הקדם החמות.

צַרְצַר*, ס״ע, השמע קול כצרצור.

צרר (צָרַר, יִצֹּר), סעו״י, כרוך וקשור דבר בתוך דבר אחר; לחוץ, העק, דחוק; היה לחוץ ודחוק; (צַר, יַצֵּר לְ־), היה מצב רע ל־; דאוג, הצטער; היה הדבר קטן ודחוק מהכיל השעור הנדרש. הִצָּרֵר*, היה חבור יחד, האסף יחד. הָצַר, לחוץ, העק, עָנה, הצק; *היה צר, היה לא רחב (בנד).

— צָרוֹר לְ־ בִּבְנָיָו*, זכור לפלוני את מעשיו לפרוע מטנו בבוא השעה.

— אֲלֹ תַּצַר צָרַת מָחָר*, ר׳ צרה.

צְרָרָה[0], נ, שם צמח[1].

צְרֵר, ר׳ צרור.

צְתָתָה[0], צְתִיתִי[0], נ, נפרור, בר עץ וכראשו טעט נפרית להדליק אש.

צָתַת*, ס״י, הבער, הַדלק; הסב והשתדל למצוא. הָצַת, ר׳ צות.

ק

ק, האות התשע עשרה בא״ב העברית ושמה קוף; סמן המספר — מאה.

קָא־, קָן־*, יבוא בתלטוד לפני הבינוני הארמי להורות על זמן ההוה (קָאַמַר = אומר, קָתָנֵי = קא תָנֵי, שונה).

קֹ, ר״ת, קדוש; קטא (ראשון); קטן: קהל.

קַא, ז, (כ׳ קָאִי), מאכל נהדף חזרה מגרון בולע, מר־ שנפלט מר־ גרון בר־ברח אחרי הבליעה.

קאת

קֹא, ר״ת, קונטרס אחרון.

קֹאה, ר׳ קיא.

קָאַת, קָאָת, נ, מין עוף טים גדול

[1] צרצור, сверчок, Grille, grillon cricket

שיש לו כעין כיס מתחת להרטבו וגרונו[2].

קַב, ז, (ר׳ קַבִּים, זוגי־קַבַּיִם*), שם כלי קבול; שם טרת היבש, ששית האפה; *רגל הקטַע, מסעד עשוי טעץ וכדומה בצורת רגל והקטע שם בו שוקו ונשען עליו; מטל לטדה קטנה, למיטת בכמות; [0]עץ ולו ראש רחב שקוע טעט טלטלה שהחגר שם תחת אציל ידו להשען עליו בלכתו.

— קַב וְנָקִי*, טדת קב אחד אבל נקי, בטובן: טעט אבל טוב, טבטא טשל על איש שאינו בקי בחכמות רבות אבל מה שהוא יודע — יודע הוא היטב על בוריו.

— בַּעֲלֵי קַבִּים*, אנשים פסחים ההולכים נשענים על מטעדים עשוים בצורת רגל.

קִבֵּב (קַב, יְקֹב), ס״י, ארור, נדף. קַבַּב*

[1] צרור, повилица, Seifenkraut cùsenta eúropáea

[2] קאת пеликан, Pelikan, pelican

(־אֶת הַשּׁוֹק), שׁים קֶבֶ בשׂוֹק לַהֲרֵאוֹת כּחנר.

(קבה) קַבָּה*, פ״י, ר׳ קַבֵּב.

קַבָּה*, נ, אצטמכה, כּעין כּיס בּבטן האישׁ והחי ששׁם נאסף המאכל ושׁם הוּא מתעכּל; פּסי של הקבה, החלב הנקרא בּקבת הכּבשׂים שׁבּו מקפּיאים את החלב לגבּינה.

קבה

לְקַבָּה, לְקֻבָּה, נ, רחם הנקבה, בּית הרחם.

קֻבָּה, נ, אֹהל וכעין כּפה עגלה בּראשׁו; חדר טמוּת; *חדר זוּגוֹת; חדר גדוֹל עם תּקרת כִּפָּה; כִּפָּה.

קב״ה, ר״ת, קדוֹשׁא בּריך הוּא (האר לאלהים).

קְבוּב*, ז, קטוֹר, עשׂית או חֲוִית דּבר כּעין כּפּה.

קָבוּט*, ז, כּלי שׁבּו כּוֹבשׁים פּרוֹת וכיוֹצ׳בּ.

קְבוּל*, ז, פּעלת המקבּל.

— בֵּית קְבוּל*, ז, מקוֹם לקבּל בּוֹ דבר.

— כְּלֵי קְבוּל*, ז, כּלי לקבּל בּוֹ דבר.

קָבוּעַ*, ה״פ, תמיד, לעוֹלם; ת, תּכיפי, לא ארעי.

— קָבוּעַ כְּמַסְמֵר*, קבוּע היטב, קבוּע לתמיד ולא רק לזמן.

— אֶבֶן קְבוּעָה*, נ, אבן גדוֹלה המחברת השׁבר לקרקע.

— מוֹם קָבוּעַ*, ז, בּוֹם קים ואינוֹ עוֹבר.

— מְחִיר קָבוּעַ*, ז, מחיר קצוּב ושׁמד ואין לחנר ולעמד על המחיר.

קְבוּץ, ז, (ר׳ קְבוּצִים), פּעלת המקבּל והבּאסף; אספּה, קהל, חבר עם.

— קְבוּץ גָּלֻיוֹת*, ז״ר, קבוּץ כּל בּני יש־אל הגוֹלים לארץ ישׂראל.

— שֵׁם הַקְּבוּץ*, ז, (כדקדוק), השׁם המוּנח בלשׁון יחיד על קבוּץ פרטים בּמין אחד.

קְבוּץ* (או: קִבּוּץ שִׁפָּתַיִם*), שׁם תנוּעה (ֻ).

קְבוּצָה, נ, אסף, קבוּץ; שׁוּרה, שׁדרה, מערכת דבר.

קְבוּר*, ז, פּקעת חוּשׁים.

קְבוּרָה, נ, קבר, מקוֹם השׁכּן המת בּבּשׂן האדמה: פּעלת המקבר מת.

— שְׂדֵה הַקְּבוּרָה, ז, בּית הקבוּרוֹת, בּית הקברים, בּית עלמין.

קְבוּרָה*, נ, אשׁכּוֹל פּרחי התּמר.

קְבוֹת*, ז, (ר׳ קְבוֹתִים*), חבית, כּד גדוֹל.

קַבָּה*, נ, סיר מתכת עגל.

קֻבָּה*, נ, גוף מרבּע שׁרחבּי, ארכּי וגבהּ שׁוים בּמדתּם האחד לשׁני; מִשׂחק בּעצמוֹת קטנוֹת, קְבִיוֹת, שׁעל כּל אחד מצלעוֹתיהן יש מספּרים או נקוּדוֹת שׁונים (כאחד עד ששׁה).

— מְשַׂחֵק בְּקֻבִּיה*, אישׁ הקוֹבע לוֹ פּרנסה במשׂחק הקבִיוֹת וכדוֹמה.

קְבוּסְטוֹם*, ז, משׂחק בּקביה, אישׁ הקוֹבע לוֹ פּרנסה במשׂחק הקבִיוֹת; שׁוּרה.

קְבִיעָה*, נ, פּעלת הקוֹבע והמיעד, יעוּד.

קְבִיעוּת*, קְבִיעוּתָא*, נ, תמידוּת, התמדה בּלי הפּסקה; הקצָבָה, קביעה; יעוּד, קיוּם.

— קְבִיעוּת הַחֹדֶשׁ*, נ, ההלטה באיזה יוֹם ראשׁ החדשׁ.

קְבִיעָה*, נ, פּעלת הקוֹבע והבּאסף, קבוּץ.

קבל* (קְבַל*, יִקְבַּל*), פ״י (עם: עַל־), התאוּנן על־, צעוק חנם על־; בּכה. קַבֵּל, לקוֹח מה שׁאחר שׁולח או נוֹתן; לקוֹח אליו ברצוֹן; לקוֹח אל לב; (־עַל עַצְמוֹ), התחיב בדבר;* לקוֹח; הָבִיל. קְבַל*, הלקח, הושׁג והלקח; הסכם. הִתְקַבֵּל, היה נצב סוֹל־, היה ערוּך נגד־;* התאוּנן עַל־; (־פָּנִים) הלוך לקדם פּני איש. הָקְבַּל*, הפּגש ע״י אחר שׁבּא לקבל פּניו. הִתְקַבֵּל*, קַבֵּל; קְבוּל.

— מְקַבְּלֵי בְּרִית*, שקבלו עליהם דת ישראל.

— קַבָּל עַדּוּת*, שכוח דברי פי העדים.

— קַבָּל פָּנִים*, סנוש, הלוך לקראת איש לקדם פני איש.

-- קַבָּל עָלָיו אֶת הַדָּבָר*, האמן בדבר; התחייב בדבר.

— מְקַבָּל עַל הַבְּרִיּוֹת*, נכבד ונשוא פנים.

— קַבָּל קַיָּן*, ברות ברית ואשר אותה על ידי זה שאחד משני הצדדים אוחז בידו כנף בגד או משפחת של הצד השני.

קָבֵל*, ט״י, טול, נגד, לפני-; ר׳ טחי.

קַבָּל*, ת, חשוך, אפל.

קִבְלָה*, נ, אמצעי כנגד איזה דבר לפעל פעלה הפוכה מפעלתו; אמצעי כנגד פעל.

קִבְלָה*, נ, צעקת תלונה.

קַבָּלָה*, נ, פעלת המקבל; מסורה, ספור או הלכה העוברים מאיש לאיש; כנוי לתורה שבעל פה—התלמוד, או למצות שאפשר ללמדן מדברי הנביאים; כנוי לכתבי הקדש הוץ מהתורה; °שם חכמה ידועה, חכמת המסתרים, הנאצלות והספירות; רשיון נתון מרב או משותף לאיש אחד לשחוט; שטר קבלה, שובר.

— קַבָּלַת פָּנִים*, נ, הליכה לקראת איש לקדם פניו.

— קַבָּלַת שַׁבָּת*, נ, הפלות וזמרות שאומרים ביום הששי בערב.

— קַבָּלַת קַיָּן*, נ, ר׳ קין.

— לְמַדִּים מִן הַקַּבָּלָה*, לומדים את פרשת המצוה מדברי הנביאים.

קַבָּלוּת*, ר׳ קבלנות.

קַבְּלָן*, ז, הסכמל עליו לעשות העבודה כלה; מי שמקבל איזה דבר באחריות; מי שמקבל עליו לשכר רבר באחריותו; קונה ומקבל גדבות; °בקן בקבלה, טובר דברי תורה שבעל פה לאחרים.

— עֲרַב קַבְּלָן*, ר׳ ערב.

קַבְּלָן*, קָבְּלָן*, ז, צוחה ובכיה.

קְבַלָּנָה*, נ, תלונה, צעקת חמס.

קַבְּלָנוּת, נ, קבלת עבודה באחריות; קבלת עבדות ואחריות באיזה ענין ומעשה; התחיבות לשלם חוב במקום המחיב אף אם המחיב יכול לשלמו.

קִבְלָת*, נ, קבלת עשית כל העבודה בעד שכר ידוע (לא בשכירות יום), קבלנות.

(קבם) קֶבֶם*, עורר געל נפש וגעש של הקאה.

קָבְּם°, ז, געל נפש, רגש מעורר להקיא.

קִבְּסָת*, נ, טרפה, טעל (?); עצירה, בכוש (נבואה).

קַבְּסָתָן*, ז, מעורר געל נפש.

קבע (קָבַע, יִקְבַּע), פ״י, מחוץ, מרוח; עשוק, גזול, חטוס; החוב, תקוע ב־; *קצוב; חוק באמן קים; שים ב־; שבץ, טלא, שים בתוך (אבן חן במלאה); יעד, יחד; העמד לחק; עכב.

הָקְבַּע*, התחב באמן קים; היה מקבל ומסכם בתור חק לעולם; היה טיעד, הסנה ל־: קָבַע*, חוק, אמץ; קים; קבוע דבר במקום בחזקה. קְבוּעַ*, (כ־), מלוא, הושם בתוכו, שבוץ.

— מוּם קָבוּעַ*, ר׳ קבוע.

קָבַע*, הה״פ, באמן תמידי, קים, בלתי משתנה (הזך: ארע׳); ז, דבר מקבל ומסכם; זמן קצוב וקבוע.

קִבְעָן*, ז, שודד, גזלן, איש חמס.

קְבַעַת, נ, שכרים היודעים לשולי הכים (?): נביע, כום גדולה; כד, קנקן.

קבץ (קָבַץ, יִקְבֹּץ), פ״י, אסוף, הבא פרטים רבים אל מקום אחד; צבור; נכוב.

הִתְקַבֵּץ*, האסף יחד, הקהל; התאסף.

קַבָּץ, כנוס, אסוף ; צבור. קִבּוּץ, הַאסף, הקהל. הִתְקַבֵּץ, התאסף, הקהל.

— קְבוּץ עַל יָד, אסוף טעט טעט.

— קַבָּץ פָּאַרוּר, (הפנים), אסוף (הפנים) את אדמיטותם ופארם, חוֹר.

קֻבָּץ*, ז, ספר מכיל בתוכו פרקים מתוך ספרים שונים או מענינים שונים.

קֻבָּץ*, ז, פרק בין אברי הדי, ר׳ קפץ.

קְבָּצָה, נ, תערכת דברים שונים רבים.

קַבְּצָן, ז, עני המחזר על הפתחים לקבץ נדבות.

קבר קָבַר, יִקְבֹּר, פ״י, חפר חפירה בעפר ושטון בה מת, עפוק בהנחת המת בארץ ; *תחוב, תקוע כ״. הִקְבִּר, הִטמן בעפר (מת). קָבֹר, קבור אנשים רבים. קִבּוּר, הקבר, הטמן בעפר.

קָבֶר, ז, (כ׳ קִבְרֵי, ר, קְבָרִים, קְבָרוֹת), בור שטומנים בו המת ; שדה הקברות ; *המם האשה.

— קֶבֶר הַתְּהוֹם*, ר׳ תהום.

— בֵּית הַקְּבָרוֹת*, ז, (ר׳ בָּתֵּי הַקְּבָרוֹת*), מקום קבורה למתים רבים, בית עלמין.

קַבָּר*, קַבְּרָן*, ז, מקבר מתים.

קִבֵּר*, ז, פְּבִים ; קטה עבה שאינו כְּנֵסה כל צרכו ; פשוט, לא טוב, נרוע.

— פִּתּ קְבָרִי*, נ, פת אפויה בקטה קבר (הפך : פת נקיה).

קִבְרִין*, ז, שם עוף המחליף נוצותיו תדיר.

קַבְרָן*, ר׳ קבר.

קִבְרָנִט*, ז, בית קברות בטערה.

קַבְרָנִיט*, ז, מנהיג האניה ; כנוי למנהיג הדור, פרנס הדור.

— אוֹי לוֹ לְדוֹר שֶׁאַבָּד מַנְהִינוּ וְאוֹי לָהּ לִסְפִינָה שֶׁאָבַד קַבְרְנִיטָהּ*, משל עמטי ידוע.

קִבְרַת*, נ, הבשר העבה שבראש הזרוע מתחת לבית השחי.

קַבָּץ, ק״נ, ר״ת, קנין נמור ; קהלה גדולה.

קַנַּאי״ם, ר״ת, קנין נמור אנב פרדר.

קרד קָרַד, יָקֹד, פ״ע, (בא תמיד עם פעל השתחוה), כפוף, הוריד ראשו לארץ לאות הכנעה, או תודה לפני השתחויה ; *קצוץ, נזור חתיכה מתוך דבר. הִקָּרֵד*, הגזר חתיכה מתוך דבר. קַרְדֹּם*, נקוב ונקר מצד אל צד (הר וכדומה), ר׳ קדר ; בקוע (שדה, כרם) ועבור דרכו. הַקַּרְדֹּם*, קַרְדֹּם.

קרה* קָרָה, יִקְרֶה*, פ״ע, כפוף ראשו.

קָרָה, נ, קציעה, שם עץ בשם [1] ; קלפת העץ הזה [2].

קר״ה, ר״ת, קדוש השם.

קָרוּד*, ת, שנחתכה מתוכו חתיכה כנקב.

קָרוּחַ*, ז, איש שכלאכתו לקרח בקרח ולנקב מרגליות.

קָרוּם*, ת, עתיק, מזמן קדמון.

— מִשְׁפָּט קָרוּם*, ז, משפט על דבר שנשרש בלב איש בלי יסוד ובלי בהינה.

קִדּוּם*, ז, שעה מקדמת בבקר.

קְרוֹמִים, ז״ר, ימים מקדם, ימות עולם, ימים ראשונים; התקפה בכלחמה(?).

קָרוּר*, ת, נקוב, מנקב.

קְרוּרַנִית, תה״פ, בעצבות, ברוח כהה.

קָרוֹשׁ, ת, נקי מלכלוך ; נעלה ונקי מכל טמאה וחל; מתנהג בכוונות ה׳ הטחיקות מכל מנוף נפשי וגופני ; דבק בה׳ ; מלאך; כנוי לה׳ ; *קדשה שבתפלה ; [3]נענה, מענה על דתו.

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא*, כנוי לאלהים.

— עַם קָדוֹשׁ*, כנוי לתלמידים הלומדים בישיבה.

---

[1] קדה kaccia, Kassia, casse, cassia

[2] קדה корица, Zimmet, canelie, cinnamon

-- הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמַחֲלִיק מָזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה*, מבטא עמטי ידוע ושנוי גם בפי הכפינו.

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים הָרְטִיָּה (הָרְפוּאָה) וְאַחַר כָּךְ הוּא מַכֶּה*, מבטא עמטי ידוע ושנוי גם בפי הכפינו.

קְדוּשׁ*, ז, הקדשה, פעלת הטקדש; עשיה לקדוש; קבלת קדשת השבת והמועדים בברכה על היין קדם האכילה; הברכה הנאמרת על היין בקבלת קדשת השבת והמועדים; יין לקדוש; רחיצת ידי הכהנים ורגליהם לפני עבודתם בקדש; הכאת מי אפר הפרה האדמה על נוף לטהרו; ארוסי אשה.

— קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ*, ז, קביעת יום ראש חדש; התפלה שמתפללים בהתחדש הלבנה.

— קִדּוּשׁ לְבָנָה*, ז, ברכה להתחדשות הלבנה שאומרים באחד הערבים בראשית החדש.

— קִדּוּשׁ הַשֵּׁם0, ז, מעשה של מסירות נפש שמתקדש שם ה' על ידו.

— קִדּוּשִׁין*, (לפעמים: קִדּוּשִׁים*), ז״ר, ארוסי אשה; טשתה ארוסים; החפץ שבו מקדשים אשה; שם טכסת תלמודית העוסקת בעניני נשואים.

קְדוּשָׁה, ר׳ קדשה.

קדח (קָדַח, יִקְדַּח), פעו״י, בעור באש; התלקח, להוט (אש); בעור; לַהַט; *נָקַב, נקר חר בטקדח; שים יד או כלי לתוך כלי להעלות מכנו דבר; (־בָּעַיִן) התלהב; ־צטוח; 0היה חולה בקדחת. הַקָּדַחַת* (תבשיל), החרך תבשיל באש. הַקְּדָחַי*, הרוך באש, להוט; קלקל, השחית; הרבה טלה בתבשיל; נקוב חר.

— הַקַּדַּחַת תַּבְשִׁילוֹ*, הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁילוֹ בָּרַבִּים*, הספד, השחת, התקלקל (באפן טוסרי).

קָדַח*, ז, אבעבועה הבאה טתוך כויה.

קִדָּחָה*, נ, התלהבות העין.

קַדַּחַת, נ, דלקת בדם החי; בחלת חם בנוף.

קְדִירָה*, נ, התוך (טתוך דבר); טקום חתוך.

קְדִירִים, ז, טורה, קדם, צד הפניט; רוח טזרחית עזה טשהיתה יבול האדטה.

-- קְדִימָה*, תה״פ, לצד הפניט, לפנים (בטקום); ז, קדים.

קְדִימָה*, נ, יתרון, טעלה, יתר שאת; העברה, פעלת הטקדים לעשות דבר או לבוא.

— דִּין קְדִימָה*, ז, זכות היתרון.

— דְּמֵי קְדִימָה0, ז״ר, ע־בון, כסף ערבה, כסף ערבון, כסף שטשלטים על חשבון טחיר הדבר הנקנה תכף בשעה הקניה לפני קבלת הדבר הקנוי.

קְדִירָה*, נ, פעלת הקודר והנוקב.

קַדִּישׁ*, ת, קדוש; ז, תפלה בארטית שאומר החזן לפני התפלה ואחריה ובתחלת בטלות: יתגדל ויתקדש, (בתקופה שאחרי התלטוד הנהיגו שיאטרו היתומים קדיש בתפלה לזכרון נשטות אבותיהם וקוראים לו „קדיש יתום״).

— קַדִּישׁ דְּרַבָּנָן*, ז, הקדיש שאומרים אחרי התלטוד או אחרי קריאת פסקה טדברי התלטוד בתפלה.

קָדָל*, ז, זרוע, שמן הערף; ר׳ קתל.

— הָפוּךְ קָדָל*, הסוך ערה, פנה ערף, אטרה בטובן: סור טאחרי איש או דבר טאין חפץ בו.

קדם* (קָדַם, יִקְדַּם*), פעו״י, היה דבר לפני דבר אחר; בוא לפני אחר; טהר לעשות דבר; עלה על־, היה נכבד ט־; היה יתר ט־. קַדֵּם, בוא לפני־; הלוך ונסוע לפניו; יצוא לקראת־ לסבת חבה או כבוד; פנוש; העבר, עבור לפני־; טהר

לעשות דבר לפני זמנו. הַקְדֵּם, פתח להביא דבר; ניתר לעשות דבר; בוא לפני; קבל פני איש כיצון וחסר. הָקְדֵּם*, בוא קדם, בוא לפני־. הִתְקַדֵּם⁰, הלוך קדימה, הלוך לפניו; עשה חיל בלמודים או בחשבון בכלל.

— הַקְדֵּם רָגְשָׁיו לְיֵשׁוּעָה*, הכנס את האבל או השתיה אל אבר הנשיטה שבגיון הרי ולא אל הושט.

— הַקְדֵּם שָׁלוֹם*, פתח לאמור שלום להכירו שפנש בו ולא לחכות עד שהוא ישאל לשלום.

— אֵין מְקַדֵּם וּמְאוּחָר בַּתּוֹרָה*, פתגם ידוע בדברי הכטינו.

קֶדֶם, ז, פני דבר (הפך: אָחוֹר); צד מזרח; יפי עולם, ימים שעברו; מאז ומעולם: ת״ס, ביטים הקדמים, לפנים; ט״י, לפני.

קֹדֶם*, ט״י, לפני, לפני אשר.

— קֹדֶם לָכֵן*, לפני זה.

— קֹדֶם לַכֹּל⁰, לפני כל דבר.

קַדְמָא⁰, ז, אחת הנגינות בשעטי הטקרא (ֽ).

קַדְמָה*, נ, מצב דבר לפני זמן ההוה; ט״י, לפני.

קַדְמָה, ת״ס, אל קֶדֶם, מזרחה, לצד מזרח.

קַדְמָה, נ, פני הבר; מזרח, קדם; ⁰הליכה לפנים: התקדמות, מצב דבר ההולך ושוב.

— מִקַּדְמַת דְּנָא⁰, מֵלְקַדְמֵת דְּנָא⁰, מלפנים, משכבר הימים.

קַדְמוֹן, קַדְמוֹנִי, ת, מזרחי, שבמזרח; עתיק, ישן, שהיה מקדם; שהיה מאז ומעולם.

— הָאָדָם הַקַּדְמוֹנִי⁰, ז, אדם הראשון; האדם בראשית יצי היצירה.

— הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי, ז, ים הבלה.

— הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי⁰, ז, הנחש שביטי אדם וחוה בטפר בתורה.

— קַדְמוֹן⁰, כנוי לאלהים (בכתבי הפלוסופים) שאיננו מקדש.

קַדְמוֹנִיוֹת*, נ״ר, דברים עתיקים, דברים שהיו ביטים מקדם.

— הוֹלֵךְ קַדְמוֹנִיּוֹת⁰, ז, עיסק בהקורת עתיקות.

קַדְמוּת*, נ, מה שהיה לפנים, המצב הקדם של דבר; הפעם הראשונה; ⁰טבע דבר שהוא קדום ולא מחדש; עתיקות.

קַדְמִי⁰, ת, של צד הפנים (הפך: אחורי).

קָדְקֹד, ז, החלק העליון של ראש האדם לצד פניו; ראש האדם בכלל; *בקום נכוד; קצוניותו של מקום.

קדר (קָדַר, יִקְדַּר), ס״ע, התכסה חשך, עטה אפלה; היה עכור (פים); היה עכור מדאגות ועצב; *נקוב ונקר מצד אל צד (דר וכיוצא); ר׳ קדד. הָקְדַּר*, ר׳ הקד.

קַדַּר*, קרצף, נקה עור בדבר בכלי בעל שנים דקות; עשה קדרות; שער, אנוד; נקוב ונקר מצד אל צד (דר וכיוצא). הַקְדַּר, העשה חשך, ככה באפלה; *(־ָיִם), היה קודר וחשוך. הִתְקַדַּר התכסה בחשך.

קֵדָר, (בְּנֵי־) ז״ר, אחד משבטי ערב; ⁰בני לכל העמים השטרים.

קָדָר*, ז, יוצר חרס, עושה קדרות; מוכר קדרות.

קְדָרָה*, נ, סיר, כלי חרס שמבשלים בו; גלגלת; חלק הגלגלת המכיל את המח.

— מַעֲשֵׂה קְדָרָה*, ז, מאכל העשוי בקדירה.

— קְדָרָה דְּבֵי שַׁתְּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קְרֵירָא⁰, קדרה של שיתופים לא חמה ולא קרה, משל עמני ירוץ.

— צִנְּרֵי קְדָרָה*, ר׳ צינור.

— כַּקְדָרָה שֶׁבִּשֵּׁל־בָּהּ הִתְבַּשֵּׁל*, משל עמני בטובן: בור כרה לאחרים ונפל בעצמו בו.

— אִשָּׁה מְנַלָּה אֶת הַקְּדָרָה לַיֵּרַע מָה חֲבָרְתָּהּ מְבַשֶּׁלֶת*, משל עמי לאמר: האשה מתאוה לדעת הכל מה שנעשה בבית חבירתה.

— אַל תְּבַשֵּׁל בַּקְּדָרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ חֲבֵרְךָ*, מכוא משל לאמר: אל תקח לך אשה נרושה או אלמנה.

קַדְרוּת, נ, חשן, אפלה, עלטה.

— קַדְרוּת הַנֶּשֶׁמֶשׁ, או: —הַיַּרְכָתַיִם, נ, ר' לקוי הטה, או לקוי לָבָנה.

קַדְרוּת*, נ, עשית הקדרות, מלאכת היוצר.

קַדְרָנִית, ר' קדורנית.

קדש (קָדַשׁ, יִקְדַּשׁ), פ"ע, היה קדוש, הורם לשם ה'; היה אסור באכילה או בהנאה. הִקְדִּישׁ, הִשְׁכִּיב, התרומם; היה קדוש; קבל קדשה; הִנְקָה, היה נקי. קִדֵּשׁ, טהר, עשה לקדוש; הכין ויעד לדבר גדל הערך, לצרך גבוה; רומם, כבד; נקה, טהר משמאה; הודיע על איזה דבר כי הוא קדוש; קבוע לקדוש; הראות בשמעי כי הדבר הוא קדוש; *לקוח לאשה; הבא (אשה) בברית הנשואים; רחוץ ידים ורגלים (הכהנים לפני עבודתם במקדש); ברך את החדש; סרסם את יום ראש החדש; אמור ברכת הקדוש על היין בשבתות ובמועדים; אסור דבר (תבואה לסכת כלאים). קָדוֹשׁ, היה טוהר וקדוש; היה נועד ומוכן; *היה אשה לאיש. הַקְדֵּשׁ, הראות כי הדבר קדוש; רומם, כבד, יעד לדבר קדוש; הפרש דבר לקרבן לה'. הָקְדֵּשׁ*, היה מֻפרש לה'. הִתְקַדֵּשׁ, הָעֲבֵר טְמְאָה, התרחץ בטמאה: התרומם, התנשא; הִקְבַּע לְקִדּוּשׁ: *היה (אשה) מקדשת לאיש; היה אסור (תבואה לסכת כלאים).

— קָדַשׁ הַיּוֹם עַל*, הגיעה השכת בשעה שפלוני היה עסוק בעבודה.

— קִדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ אוֹ הַשָּׁנָה*, קבוע את זמן ראשית החדש או את זמן ראש השנה.

— קִדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם*, קִדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם*, עשה מעשה של מסירות נפש שעל ידו מתקדש שם ה'.

— כָּזֶה רָאָה וְקַדֵּשׁ*, מכוא משל לאמר: ראה ועשה כזה בלי שנוים ובלי שאלות.

קָדֹשׁ, ז, (כ' קָדְשִׁי, ר' קְדֹשִׁים), קְדֻשָּׁה (דפ: חלו, טהור מכל טמאה; רוממות רוחנית; דבר קדוש; מתנות הכהנה; בשר הקדשים או הנסכים; מקום קדוש; בית ה'.

— אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, נ, כנוי לארץ ישראל.

— עִיר הַקֹּדֶשׁ, נ, כנוי לירושלים.

— קְדֹשׁ הַקָּדָשִׁים, ז, כנוי למקום שכבית לפרכת בפשכן ואחר כך במקדש; קרבן נעלה מיתר הקרבנות; *קְדֻשָּׁה יתירה.

— אִישׁ קֹדֶשׁ הַקְּדֹשִׁים*, איש קדוש מאד, שאין גבול לקדושתו.

— כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ*, ז"ר, כנוי לספרי התורה, הנביאים, והכתובים.

— מִקְרָא קֹדֶשׁ, מוֹעֵד קֹדֶשׁ, ז, יום חג, יום טוב.

— דִּבְרֵי קֹדֶשׁ*, ז"ר, דברי חלק הכתובים שבתנ"ך.

— קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ*, קָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ*, ז"ר, מה שראוי להקריב מהקרבן על המזבח.

— קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת*, ההקדש שתצורתו נתנת לתקון בדקי ביהמ"ק.

— קָדְשֵׁי הַגַּבּוֹל*, הקדשים שהכהנים והלוים רשאים לאכלם בכל גבולות א"י.

— קָדָשִׁים קַלִּים*, קרבן שלמים.

קָדֵשׁ, ז, (ר' קְדֵשָׁה), טובן למשכב זכר, לעבודה זרה.

קְדֵשָׁא*, ז, קדושה, קדש.

— קְדֵשָׁא בְּרִיךְ הוּא*, כנוי לאלהים.

קְדֵשָׁה, נ, ר' קדש.

קְדָשָׁה*, נ, קדש, תכונת דבר קדוש; קדוש על היין בשבת ובמועד; פסוקי קדוש ה' הנאמרים לפני ברכת „אתה קדוש" בברכות שבעה עשרה (פסוקי: קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות וכו', ברוך כבוד ה' ממקומו, ימלך ה' לעולם ועד).

— קְדָשָׁה דְסִדְרָא*, נ. פסוקי קדוש ה' הנאמרים בתוך תפלת „ובא לציון גואל".

— דִּבְרֵי קְדָשָׁה*, ז"ר, דברי הלק הכתובים שבתנ"ך.

— קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם*, נ, ר' קדוש השם.

קָדָשִׁים*, ז"ר, קרבנות; נפסים השיכים לדבר קדוש; החלק החמשי משית סדרי המשנה.

— קָדְשֵׁי קָדָשִׁים*, החשובים שבקרבנות.

קהה (קָהָה, יִקְהֶה), פ"ע, השחת חדו של דבר; חלוש (השנים) באכילת דבר המזון; *חלוש ורפה (אבר בגוף); הרגש קבס ובלילה.

הִקְהָה*, היה לא חד; היה חלש. קָהֵה*, קהה; כרב לקבל איזה דבר. הַקְהֵה*, עשה לא חד. הִתְקַהֵה*, קהה.

— עֲנָבִים קֵהוֹת*, ענבים שלא בשלו ומקהים את שני האוכל אותם.

— הַקְהָה שִׁנַּיִם*, הבזה, שים הרפה; בהוראת: בטל טענות המתנגד.

קַהֲוָה*, ת, חמוץ, המקהה את השנים; לא בשול (פרי); לא ברור, שיש בו פסק; המריניש קבס.

קַהֲוִיוּת* (־שִׁנַּיִם*), נ, חלשת השנים.

קהל (קָהַל, יִקְהַל*), פ"י, קרוא לאספה, הַקהל, אסוף אספת עם. הָקְהַל, האסף, הזעק; הקרא; (־עַל־), התאסף כנגד־; *הַחשב בקהל, הכנס אל הקהל. קָהַל*, אסוף, הַקְהֵל, קרוא לאספה, קרוא להאסף אל מקום. הַזעק. הִתְקַהֵל*, הקהל; (־עַל־), התאסף כנגד; °התעסק בענייני הצבור והקהל.

קָהָל, ז, קבוץ אנשים, עצרה, המון אנשים קרואים; הברה; עדה, צבור.

— בֵּקָהָל, תה"פ, גלוי, לעיני רבים.

— רֹאשׁ הַקָּהָל°, ז, ראש העדה, מנהיג הצבור.

קְהִלָּה, נ, קול נערה, (נחביה ה' ז'); עֵדָה, צבור, קהל; אספת עם.

קְהִלַּת, ז, מדבר בקהל; כנוי למלך שלמה ולאחד מספרי הכתובים המיחס לו.

קה"מ, ר"ת, קריאת המגלה.

קה"ק, ר"ת, קדש הקדשים; קרן הקיסר.

קה"ת, ר"ת, קריאת התורה.

קַו, ז, (ס' קָו, כ' קַנֵּי, ר' קָנִים), פתיל, חוט, תקת חוט; שורה, שיטה; הבל הכדה; גבול בין שני שטחים; מיתר הכנור; כ"ה־הוק; °קרן אור, קרן.

— קַו־הַשָּׁוֶה°, קַו־הַמְּשָׁוֶה°, ז, הקו המדמה הסובב את כדור הארץ רחוק משני הקטבים מרחק שוה.

— קַו אֲנָכִי°, ז, קו עומד נצב אל קו שוכב.

— קַו הַמְּנָהָרִים°, ז, ברית, הקו המדמה העובר דרך כדור הארץ בקשב אל קטב.

ק"ו, ר"ת, קל וחמר.

קוֹא, ר' קיא.

קָוָאי*, ז, אורג, קולע.

קוּבָּה*, ר' קֻבָּה.

קוֹבְיָא, ר' קֻבְיָה.

קוֹבַע, ז, כובע; כובע נחשת על ראש איש צבא.

קוֹד*, ז, קערה של עץ.

קוֹדֶם*, ת, מי שהוא לפני חברו בזמן או במעלה; תה"ס, ר' קדם.

קוֹדֶשׁ, ר' קדש.

(קוה) הָקְוָה, נהור אל־, המשך אל־; *השתמש באפף מים בתור מקוה לטהרה, שכול בטים להטהר. קָוָה, יחל, חכה, צפה לקבל טובה; שים מבטחו ב־; המתן לדבר; אויב ל־; שמור. הַקְוָה*, אסוף יחד, הקהל, קבץ;

השתטש באסף טים בתור טקוה לטהרה, טבול טטים לטהרה.

קַוֶּה, ז, טקוה ל־, טצפה לקבל טובה.

קָוִוי*, ת, נאסף, טקבץ.

קִוּוִי*, ז, אספה, סעלת המאסף; תקוה, מצב הטקוה והטיחל; הדבר המקוה.

קָוּוִץ*, ת, טקוץ; שיש לו תכונה או תבנית קוץ; נוץ, קצר קוטה.

קִוּוִצָה*, ר' קוֹצָה.

קִוּוִצוֹת*, ר' קוֹצָה.

(קוז) קָזָז, (קָם), פ״ע, פתוח ערוך להוציא ממנו דם לרפואה.

קְזָזָה*, נ, רגב עפר, גוש.

קְזָזִים*, ז, (ר' קְזָזִים*), תכשיט, עדי.

קִי״ח, ר״ת, קל וחומר.

קַח, ר' פקח־קוח.

קִיט (קָט, קָוַט), פ״ע, קוץ, בחול, נעול, כאוש, תעב; ריב, הלון. הַקּוֹט, היה לנעל, היה למאוס. הִתְקוֹטֵט, נעול, טאוס; *ריב, עורר מדנים.

קוֹטֵב, ר' קטב.

קִיטִית, נ, טשורה, טדת לח קטנה.

קִיטָן*, ז, טין עדשים.

קִינָה*, נ, תוחלת, חכוי; הפין.

קוֹל, ז, (ר' קוֹלוֹת) שאון הנשטע לאזן מפי המדבר, השואג, הצועק, או מכלי יוצא ועשה והומה או מכלי זמר; רעש, המולה; רעם; סְקָדָה, מצוה; שטועה, שטע; ט״ק, בהוראת: שמע! הקשב! *ר' קולן.

— קוֹל אֶחָד, פה אחד, בדעה אחת, בהסכם כלם יחד.

— קוֹל קוֹרֵא°, ז, קריאה, מכתב קריאה לעורר את קוראיו לאיזה דבר.

— קוֹל רָם, קול גדול וחזק.

— בַּת קוֹל*, נ, הד הקול; קול אלהים במדרגה נטוכה טן הנבואה.

— קוֹלֵי קוֹלוֹת*, קול רעש גדול.

— הָרַם קוֹל, נָשָׂא קוֹל, נָתַן קוֹל, הגביה קול רם וחזק.

— שָׁמַע בְּקוֹל, שָׁמַע לְקוֹל, שָׁמַע אֶל קוֹל, קבל בקשה, עשה בעצה ובקדה.

קוֹלָא°, ז, (קוֹלִים°), קוֹלָה*, נ, (ר' קוֹלִית*), הקלת דבר; סעלת המקל (־סך: הָקֵרה).

קוֹלֵב, ר' קלב.

קוֹלוֹם*, ז, ר' קָלָם.

קוֹלָח*, ז, צנור למים; °צנור למים עשוי גומי או ארג עבה שאפשר לטלטלו טטקום למקום.

קוֹלִית*, נ, כדור; אגל נוזל; כד טים; עצם הטבילה מח בתוכה; עצם הירך.

קוֹלְמוֹס, ר' קָלָמוּס.

קוֹלָן*, ז, דבק עשוי טקטה; °בלי קטן בעין טולג בעל שתי שנים טשביע קול במדרגה ידועה, כשהבשים בו השוררים והמנגנים לפלס הקול.

קוֹלָנִי*, ז, המדבר בקול צעקה; איש ריב ומדנים.

קוֹלָס*, ז, כוסע מתכת; גבעול הכרוב שתכניתו כעין כוסע.

קוֹלָקָם*, ר' קלקם.

קוֹלָר*, ז, שלשלת שעל צואר האסיר החזיק ביתה; שלשלת שעל צואר השבוי; שלשלת (שורת) בני אדם; תליה.

— הַקּוֹלָר תָּלוּי בְּצַוָּאר פְּלוֹנִי*, נכנא טשל לאטר: אדריות איזה טעשה היא על פלוני.

— הַבֵּנַס הָרֹאשׁ בְּקוֹלָר פְּנִי*, נכנא טשל בטובן: הכנס בצרה לתכנס, ללא צרך.

קום (קָם, יָקוּם), פ״ע, (יבוא גם עם: עַל־, בְּ־, לְ־), עטוד טקוטו (טישיבה או טשכיבה), הנשא; התחזק, התאזץ; התחסך והיה כמצב אחר; היה, הגלה; בוא; התחדש דבר נכבר; התקים ויצא לפעל;

השאר ותמיד במצב אחד ; (־ב־), התקומם כנגד ; התקומם להעיד כנגד ; (־עַל־), התקומם כנגד ; (־עָשָׂה), הקים, התעורר ; (־עָלָה), היה לגבוֹה, עלה על כסא המלוכה ; (־עָנִים), עמוד מראות, היה לעזר. קוֹמָם, -עמד דבר על מכונו ; בנה הרבות ; עורר כנגד. קָיַם, ר׳ קָם. הָקֵם, גרום לקום ; גרום להקים משׂנה ; העמד על מכונו, הצב ; הרים, הגבה ; קבוע לאיזה דבר ; חזק והאמן דבר, תת הקף לדבר ; סדר זה על גב זה ; דַּשׁ ; הַתְמֵד ; מָלֵא דבר. הוֹקֵם, הָעמד על מכונו ; הורם, הנשא ; האמן ; המלא המצוה. הִתְקוֹמֵם, התיצב לשטן ואויב. הִתְקוֹמֵם*, ר׳ קָם.

— קוּם וַעֲשֵׂה*, עשית דבר בחיוב (השד: שַׁכ וְאַל תַּעֲשֶׂה).

קוֹם, ז, מצב העמידה, קיבה ; *חלב הטוין, מי גבינה ; שמנה, שמנונית עבה הצפה על סני החלב.

קוֹמָה, נ, גבה דבר מתחתיו ועד ראשו ; מצב הגוף כשהוא זקוף; גוף זקוף; *מדת גבה איש; היושה, שורת חדרים בגבה אחד לרחב בנין.

— בְּקוֹמָה זְקוּפָה*, בגאוה, בגדל לב.

קוֹמוֹם*, ז, כפר יוצא מעץ שמשתמשים בו לדבק ; דיו עשויה בשרף זה.

קוֹמְט*, ר׳ קמט.

קוֹמִי*, ז, מצב האדם בהיותו בבלי קומתו ; שער הראש.

— סֶפֶר קוֹמִי*, גזוז שער הראש בדרך שהגוים גוזזים (ביטי התלמוד).

קוֹמִים*, ז, נסיך, מושל.

קוֹמְמִיוּת, תה״פ, בגדל לב, בקומה זקופה ; בלי פוּרא וסחר.

קומנית*, ר׳ קמנית.

קומץ, ר׳ קמץ.

(קוֹן) קוֹנֵן, פ״ע, נשוא קול בכי ויללה, הכאב.

קוֹנָאָה*, נ, גוף עגל ההולך ומתהדד עד ראשו.

קוֹנָה, ז, לוקח דבר מאחר בשלבו לו מחירו ; *קנוי לה׳ אדון הכל ; אדון, בעל.

קוֹנְדִיטוֹן, ר׳ קונדיטון.

קוֹנָת*, ר׳ קוֹנֶם.

קוֹנְיָה*, נ, אבק עֵיד לזנב בו כלי חרס.

— כְּלֵי קוֹנְיָה*, ז״ר, כלי חרס מְזֻגָּעִים (מצפים בצפוי חלק ומבריק כזכוכית).

קוֹנְכִית*, נ, קן השבלול ; פסל, אגן ; כלי קבול לדבר.

קוֹנֶם, קוֹנָם*, טלת קריאה בהוראת : אסור! דבר זה יהיה אסור עלי.

קוֹס*, ז, כוס מחדדת בשוליה, שהולכת ורחה עד מושבתה.

קוֹסְרָה*, קוֹסְטָרָה*, נ, גובה בכי המבשלה.

קוֹסָם, ז, מכשף, אונן.

קוֹסֶם*, ת, יין המתחיל להחמיץ.

קוֹץ, ז, שליט (?) ; שם מדינה (?).

קוֹף, ז, (ר׳ קוּפִים, קוֹסוֹת*), בין חי חובה הרבה לאדם) ; *שם האות התשע עשרה באי״ב העברי (ק) ; (־הַצָּדִי) החור בראש המחט להשחיל בו החוט.

קוף

— הַכְנֵס פִּיל לְקוֹף הַמַּחַט*, נשוי על הנשמה יתרה.

ס קוף, обезьяна, Affe, singe, ape

— בְּקוּף בִּפְנֵי בְּנֵי אָדָם*, מבטא משל לאמר: דבריון רחוק מאד, האחד הוא הרבה יותר נמוך וירוד מהאחר.

קוֹפָד*, ר׳ קפוד.

קוֹפָה*, נ, חלק מבשר מטתח לנתחים ומבשל במרק ותבלין, רשב היורד לקרקעית כלי הבשול; בין בשר מטגן או עשוי צלי קדרה; ר׳ קְפָה בכל המשמעות.

קוֹפִין*, ז, ראש הגרזן אשר בו ההלל להכניס את יד הגרזן.

קוֹפִּים*, קוֹפִּיץ*, ז, סכין גדול לקצב בו בשר בהכאה.

קוֹפֵץ*, ה, להוט אחרי דבר, הסץ בכל תקף להשיג דבר או לקנותו.

קוּץ (קָץ, יָקוּץ), פ״ע, (־בָּ־), מאוס ב־, נעול נפש איש ב־; (מְתֻקָּנִי׳), סחוד, ירוא; שכון ביבי הקוץ, העבר את הקוץ; *הוסף קיבנות של עֵרוֹת על המזבח; כרות, קצוץ; (חַלה) הפרש חַלה מן העיסה; אסוף אנשים במקום אחד ליבשו; סחוד. קָנַץ*, הסיר הקוצים מדרך או משדה. הָקִיץ, עור, העיר משנתו; העור משכיון; התעורר לחיים; כרות, קצוץ; כלה, הכרית; *עורר משנה; הַסחיד, הבעת. הִתְקַנֵּץ*, הנקה מקוצים; הטלא קוצים. הִתְקַנֵּץ*, התקבץ והתיבש, היה צמוק ויבש.

קוֹץ, ז, (ר׳ קוֹצִים, קוֹצוֹת*), צמח סרק שיש לו עקצים דוקרים, חוח;* איש שפל ורע; עִקַּץ, חֻדו של דבר; קֵץ, סופו של דבר; קצה חוש; תג, העקץ שבראש אות.

— קוֹצוֹ שֶׁל יוֹד*, התג הקטן שעל האות הקטנה שבאותיות; כנוי לדבר קטן מאד.

— אֲלָיָה וְקוֹץ בָּהּ*, בטוי משל על דבר טוב שיש בו מבעת והסרון.

— הַטַּל קוֹצִים בְּעֵינַי־*, שִׂים קוֹצִים בְּעֵינַי־*, סגוע בכבוד איש דרך אנב ברטוים ברורים.

קָנַץ*, ז, טיבש סרי הקיץ ועושה בהם דבלות; טלקט ואוסף קוצים: בעל קוצות, בעל תלתלים.

קַנַּץ*, ה, בעל שערות מתלתלות, בער שער מסכסך.

קוֹצָה*, נ, מין צמח שצובעים בו צבע אדם, פואה; תג של אות.

קָוָצָה, נ, פאת שער הראש, ציצה שיער, מחלפה.

קוּק*, ז, שם עוף, קאת[1].

קַנָּקִי*, ז, קרקור, קול הצפרדע.

קוּקִי*, ז, קוּקִיָּה*, נ, מין עוף[2].

קוּקְלָה*, ר׳ ככלה.

קוּקָן*, ז, תולע אדמ נמצא בבני מעים והוא עשוי פרקים פרקים[3].

קוּר (קָר, יָקוֹר), פ״ע, נקוב, הפוך בור ונצא מים; *ר׳ קיר. הֲקֵר, הוציא, הבוע מים מבטן האדמה.

(קוּר) קוּרִים, ז״ר, חוטי העכביש לאריגת רשתו.

— קוּרֵי עַכָּבִישׁ, החוטים שהעכביש מוציא מתוכו ואורג בהם רשת; סמל לטלטלת סתר; *סמל לדבר רוסף שאין בו חזק וקיום.

קוֹר*, ז, חפר לבן, מתוק ונעים לחך שבראש התמר שאוכלים אותו לסני התקשותו לעץ; ר׳ קֹר.

קורא

קוֹרָא ז, מין עוף [4]; *ענבל שבדלה לדסק בו; הקורא בתורה בסני הקהל בבית הכנסת.

קוֹרָה, נ, גוש עץ כרות עבה שמשתטשים

[1] קוק пеликан, Pelikan, pelican
[2] קוקי кукушка, kuckuck, coucou, cuckoo
[3] קוקן глиста, Bandwurm, ver solitaire, tap-worm
[4] קורא куропатка. Rebhuhn perdrix, partridge.

בו לבנין; כלל העצים המקרים את הבית; הקורה שבאמצע האהל המחזיקה בראשה את כל יריעות האהל הקשורות אליה; (ב״ר: קורות), מקרים, דברים אשר קרו או יקרו; *גזע העץ; תיק החצים, אשפה.

— קוֹרַת רוּחַ*, קוֹרַת גָּפֶשׁ*, נ, נחת רוח, ענג, הרגעת הרוח.

— תְּהִיֶה לְךָ קוֹרַת רוּחַ בְּעוֹלָם*, נוסח של ברכה בעד טעשה טוב.

— יָשׁוֹב בְּצַל קוֹרַת—(או: בּוֹא׳), שכון בבית״, מצוא מחסה בבית״.

קוּרְטוּב*, ר׳ קרטוב.

קוֹרְטוֹב*, ר׳ קרטוב.

קוֹרָן*, ז, קורת בית הבר.

קוֹרַלִּים*, ז״ר, מין צְמָחִי הצומח בים בדמות עץ עם ענפים מחפצלים (הקורלים הם חיים דקים וקטנים באד המתאחדים יחד בכמספר רב ויעצום מאד ועושים להם קנים או קלפות מאבנים והיו לאבנים בעצם גם לאיים שלמים ביטים).

קורלים

קוֹרְנוֹס״, ר׳ קרנוס.

קוֹרָנִית*, שם צמח בעל ריח חריף (שוב[1]).

קוֹרֵץ*, ז, חרק או תולע מחבל.

קוֹרָק*, ר׳ קרק, קרקה.

קוּשׁ (קָשׁ, יָקוּשׁ), פ״י, העמד מוקש ופלכדת.

קוּשְׁטָ*, ר׳ קשט.

קוּשְׁיָ*, ר׳ קשי.

קוּשְׁיָא*, קוּשְׁיָה*, נ, ר׳ קשיא.

קָזָה״, נ, גרעין צצר הנפן.

[1] קורנית тимьян, Thymian,thym, thyme.

קָזָן״, פ״י, שבר, פרד לשבעים דבר שלם; החסיר ודלוג על״.

קָזוָה*, נ, פרור לחם יבש; קרום הלחם.

קָזָח, קָזַח, ר׳ לקח.

קחב״ר, ר״ת, קדם החבן בית ראשון.

קחב״ש, ר״ת, קדם חרבן בית שני.

קָחָזָן״, ז, מין סרח יפוני[1].

קָט, תה״פ, טלה באה אחרי טלת ״טעט״ להפלגת הבעוט כטלת פאד להפלגת הרבוי.

קדרן

קָטָב, קָטַב, ז, בליון, קרץ; דֶּבֶר, מנפה; ת, שוטף ועובר (ישעיהו כח, ב. ?); *שם שד טשחית.

קָטָב, ז, ר׳ קטב; *גליל עץ גדול ששמים עליו אבן בכדה ומעבירים אותו על הזיתים לעצרם; [0]הציר שעליו סובב הגלגל; ציר הארץ; תוכן מרכז הענין שעליו יָסֹבּ.

קָטָבָלְיָה*, נ, עור למצע.

קָטָגוֹר*, ז, שטן, מאשים, מרשיע, העומד ללמד חובה (הסך: סנגור); ר׳ קטרג.

קָטָגוֹרְיָה*, נ, שטנה, האשמה.

קָטָה*, נ, גומה, הפירה; יריעה; בגד העשוי מחתיכות אריג שונות; שטיח, מרבד.

קטה* (קָטָה*, יָקְטֶה*), פ״י, קשר, קצץ (יד).

קְטָה*, נ, סרק, בקע, שבע, בדק.

קָטוּם*, ת, מקצה באמר (כיהה).

קָטוֹן*, ר׳ קשון.

קָטוּעַ*, ז, חתוך; פָּרוּט.

קָטוֹעָה*, נ, השחתה ע״י שבירה; קלקול.

— בֶּן־קָטוֹעָה*, ז, משחית, מרבל.

קָטוּף*, ז, כריתת פרי טעץ; פעלת הבקטף; זמן כריתת הפרי מהעץ.

קָטוּף*, ת, נכרת; טלה האטרת בהשמטת סופה.

קָטוֹר, ת, קשור; לא מקרה (בנין הקשור רק באיבעת קיוחיו).

[1] קחוי камелія, Camelia

קְטוֹר*, ז, הקטרת קטרת; בשׂים.
קְטוֹר*, ר׳ קיטור.
קְטוֹרָה, נ, ריח עשן סבי בשטים; ריח העולה מן הקרבנות.
קַטָּט*, ס״ע, הקטן, החלש. הִתְקַטֵּט*, ריב, עורר מדנים, התקוטט.
קְטָטָה*, נ, ריב, מריבה, מדנים.
קַטִּים*, ת, אפר, שמראה אפר לו.
קָטִין*, קְטִינָא*, ת, דק וקטן; קצר וקטן.
קְטִיעָה*, נ, כריתה, סעֲלת הכורת והקוטע.
קְטִיפָה*, נ, סעֲלת הקושף סרי; ענב אחד שנקטף מהאשכול; מין בגד עליון כמעשה קטיפה[0] מין אריג משי בשערות רכות חלקות ומכריזות למעלה[1].
קְטִיקְטוֹן*, ת, קטן מאד; קצר מאד.
קַטִּיר*, ז, קשר, קנוניה; השנת משרה ובדומה ע״י קנוניה.
קטל (קָטַל, יִקְטֹל), ס״י, הרוג, הכת; *כרות, קצוב, קשוט. הִתְקַטֵּל*, הֵהרג, הוכּה.
— גֶּבֶר קְטִילָא*, אדם הרוג, מכתא משל על איש הנחשב ככת או כהרוג; [0]משל על איש שירד מטצבו או שאבד ערכו החברותי.
— קַטְלֵי קַנֵּי (בְּאַגְמָא)*, חושבי עצים, בטוכן: הדיוטים וכורים שאינם יודעים את התורה.
קָטָל, ז, הֶרג, הריגה; *ענש מוֹת.
קַטָּלָה*, נ, (ר׳ קַטָּלוֹת*), שרשרת לתכשיט על הצואר עשויה חליות חרוזות על חוט.
קְטָלִית*, נ, כף הירך הסמוכה אל השתנים.
קַטְלָנִית*, נ, הורגת, כנוי לאשה שהתאלמנה בשם השלישית (לדעת אחרים: בשם השניה).
קטם* (קָטַם, יִקְטֹם*), ס״ע, כרות, קצוב, קשוט, קצוץ (את ראשי בדי עץ או את ראשי נוצות כנף העוף); נתק מ־; כסה (כירה, נחלים) באפר לבל תתלהב האש; היה לאפר. הִקְטַם*, הִקצין. קַטֶּם*, כסה באפר.
קְטַמָּה*, קְטַמִּית*, נ, ר׳ אפר.
קטן (קָטַן, יִקְטַן), ס״ע, היה קטן, היה כעט וקל בערכו או במספרו. הַקְטַן, הֵמעט, עשה קטן ומעט; היה קטן. הִתְקַטֵּן, היה לקטן ולמעט.
קָטֹן, קָטָן, ת, (נ׳ קְטַנָּה), צעיר בשנותיו; מעט בכמה (הפך: גדול); קל ערך, נקלה; (״א כי קָטֹן בְּאוּרִי הַיִּתֵר קָטָן).
— קְטַנֵּי אֻמָּנָה*, ז״ר, מאכלים קטנים, שאוכלים קטנה ומעטה, ביחוד קוראים בשם זה לאנשים שיש להם את בסלם ואוטרים מה נאכל לטחר.
— נְקֵבִים קְטַנִּים*, קְטַנַּיִם*, השתנה, מי רגליו.
— קְטַנִּים[0], ז״ר, מכאבות קטנות, סרוטות.
קָטָן*, ז, ילד, נער (זכר עד בלאת לו י״ג שנה ונקבה — י״ב שנה), ילד הנולד; צנור השתן.
קְטֹן, ז, (כ׳ קָטָנִי), האצבע הקטנה בכף האיש; *ימי הילדות; קטנות; [0]היותר קטן.
קַטָּנוּת*, נ, תכונת דבר קטן; שפלות, תכונת דבר שפל ונקלה; ענוה; זמן הילדות והנערות.
קְטַנְטַן[0], ת, קטן מאד.
קְטָנִית*, קִטְנִית*, נ, (ר׳ קְטָנִיּוֹת*), סרי קטן של ירקות מְתֻרְבְּלוֹת; חִטְצה, מין ירק עכל שסריו נמצא בתרטיל [1].
קטע* (קָטַע, יִקְטַע*), ס״י, כרות, קצוץ (יד, רגל וכיו״ב); חסר, מעט. קָטֵעַ*, קטוע; קסין, דלוג. קִטּוּעַ*, הִקצין, הִכרית. הַקְטָעָה*, נקוב ועבור מעבר אל עבר. הִתְקַטַּע*, הִכרת, הִקצין.

[1] קטניה ropox, Erbse, pois, pea

[1] קטיפה βαρχαι,Sammet, velours velvet

— קְטוּעַ צָוָאר*, כנוי לאיש חסר שכל, ר׳ קצע, קצוע צואר.

— חֹדֶשׁ מְקֻטָּע*, שָׁנָה מְקֻטָּעָה*, חדש או שנה לא שלמים.

קֶטַע*, ז, (נ׳ קְטֵעָת*), נכה רגל; מי שרגלו או ידו כרותה.

קֶטַע*, ז, חלק נשבר משלם; 0(בהנדסה), חלק הענול הנגבל בין שני סובבים והקשת המאחדה אותם.

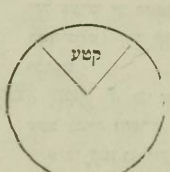

קָטַע*, קָטְעָא*, ז, חושב עצים.

קטה יִקְטֶה, יִקְטַה, פ״י, תלוש, נתק, כרות (ביחוד פרי מעץ או ראש שבלת מנבעל או חתיכת בצק מעשה לעשות לחם). הֻקְטַה, התלש; הכרת. קָטָף*, הרשב, הבא בימים; תלוש, נתק (ביחוד פרי מעץ, שבלת מנבעול או חתיכת בצק מעשה); האזו מסבים (אש). הִתְקַטֵּף*, הכרת.

— יִקְטְפוּ יָמָיו (שְׁנוֹתָיו)*, יקצרו ימיו, לא יאריך ימים.

— יָצָא וְאֵינָיו מְקֻטָּפוֹת*, יצא בבשת פנים, יצא נכלם.

קְטָף*, ז, כפר, שרף עבה הנוטף מן העץ; עץ הצרי; בשם הצרי.

קָטָפָה*, ג, בציר הענבים.

קָטַפְרַס*, ז, מקום מטפס ויורד למטה.

קַטְקֵט*, פ״י, עשה דק, הכה על דבר לעשותו דק ושטוח, הכה על דבר להישירו.

קטר קָטַר*, יִקְטַר*), פ״י, קשור והבר יחד; חבר ועלה בקו ישר; נתון ריח, נדוף. קְטֹר, העלה עשן עשבים או חמרי בשם; הקרב קרבן באש. קְטוֹר, התבשם בריח עשבי בשם. הַקְטֵר, קְטֵר. הָקְטֵר, הָעֲלה לקרבן באש, הוכא לקרבן. הִתְקַטֵּר*, היה בבשם ומקטר בבשמים.

קְטַר, ז, קטור, הקטרת קטרת או קרבנות.

קַטָּר*, ז, מכונת הקיטור.

קַטָּר*, ז, ציר, קשב; רחב העגול, שני סובבים; אלכסון העובר בבַּרְבַּע.

קַטְרָב*, ז, יתד המחברת שני חלקי העל; חבל המאחד את העל עם בוטות העגלה או המחרשה וכיו״ב; 0אבקן, חלק הפרח הנכיל אבק הזרע.

קַטְרַב*, פ״י, האשם, השטן, למד חובה על.

הִתְקַטְרֵב*, הָאשם.

קִטְרוּג*, ז, שטנה, האשמה.

קָטְרוֹן*, ז, סקיד רומי מֻמָּנה על העגשים; שר מאה רומי(?).

קַטְרוֹן*, ז, אגוז או שקר שקלפתו קשה מאד.

קָטֶרֶת, נ, (כ׳ קְטָרֶתִי), שרפת בשמים או קרבנות באש; ערבוב בשמים להקטיר באש; כלל הסמים העשוים במקדש לעלות באש; העלאת עשן מעשבי בשם וכיוצ״ב.

ק״ר, ר״ת, קדיש יתום.

קִיא, ז, מאכל שיורקים ופולטים אותו; בהגיון אחרי שבלעוהו.

קִיא יָקִיא, פ״י, פלוט דבר בליע בתוך בחילה או מטלוי הכרס. הֲקִיא, קיא.

קַיָּדָה*, ר׳ קבה.

קִיבּוֹל*, ר׳ קבול.

קִיבּוֹלֶת* ר׳ קבלת.

קִיבֵּר*, ר׳ קבר.

קִיָּדָה*, נ, ר׳ קדה; השתחויה, השתחואה, פעלת המשתחוה.

קִיוֵּהַ*, ז, טעם פרי קהה.

קִיּוּם*, ז, שבע דבר קַיָּם ועומד ימים רבים; ישות, הויה; שמירת דבר לזמן רב; נתינת תקף לדבר; חזוק ואשור דבר (שבר, צואה, חוזה וכרומה) על ידי התיכה, עדים וכיוצ״ב; הקמת שבועה או נדר.

קִיחָה*, נ, פְּעֻלַּת הלוקח, לקיחה; לקיחת אשה, נשואים; יד כלי לקחת אותו בה; רצועה שמכניסים בלולאה בפי תרטיל לחזקו ולהדקו על ידי שנצים.

קַיִט*, ז, קַיָּטָא*, נ, קיץ, עת החם בשנה.

— שַׁלְהֵי דְקַיָּטָא, סוף הקיץ.

— שַׁלְהֵי דְקַיָּטָא מְדְקַיָּטָא*, סוף הקיץ קשה מן הקיץ (בארצות הקדם), שהחם קשה אז שם ביותר.

קַיָּט*, קַיָּטָא*, ז, טבש תאנים.

קַיָּטָה*, נ, וילון לכסות בו דבר; מעיל קיץ.

קִיטוֹן*, ז, (ר' קִישׁוֹנִית*), חדר משכב; חדר קטן; אהל.

קִיטוֹנִית*, נ, (ר' קִישׁוֹנִית*), חדר קטן; הלל עטק בקיר כהצי ענגל לשבת בו.

קִיטוֹר, ז, עשן עבה, עמוד עשן; אד עולה מן האדמה; אד עולה מנוזל רותח.

— מְכוֹנַת הַקִּיטוֹר*, נ, מכונה מתנועעת או מניעה בכח הקיטור, קַטָּר.

— אֲנִית קִיטוֹר*, נ, אניה השטה בים בכח הקיטור המניעה.

קִיטוֹר*, ר' קטור.

קַיָּטָנִית*, נ, בית הקיץ, הבית שיושבים בו ביטי הקיץ.

קִיטֵעַ, ר' קטע.

קִיכְלִי*, ז, טין עוף[1].

קִיל*, ז, תא, לשכה, חדר.

קִילוֹן*, ז, קורת עץ התקועה בארץ ואליה מחבר טוט ארך לרלות בו בים מבאר; תעלה לבים; צנור מעביר מים, קולח.

קִילוֹנִי*, ז, בעין חצוצרה לדבר בה למען ישמע הקול למרחוק; צינק. טרם קולו; תושב טושבה (קולוניסט).

קִילְקֵל*, ז, שטיכה עבה; שמיכה לבסוי סוס;

[1] קיכלי дрозд, Drossel, grive, throstle

שער טסבך וטסתל בגוף.

קִילָדִין*, ז, אספ, מחסן, בית לצבי בו דבריט שונים לאיזה צרך.

(קִים) קַיָּם, ס"י, מלא הבטחה ודבור; חזק דבר ונתון לו קיום; השאר בחיים; השאר, הניח; מלא מצוה; אשר דבר. הִתְקַיֵּם*, השאר; התחזק; השאר בחייב; חיה; השאר בתכונתו; התאשר, היה מקים ומאשר בדבר.

— קַיֵּם עַל־*, הִתְקַיֵּם עַל־*, הגן וחסה על־.

קִים, ז, (אויב כב. כ.), אויב, מתנגד(?); עצמיה, עצם דבר(?).

קָיָם*, ז, חק; ברית לקים דבר.

קַיָּם*, ת, (ר' קַיֶּמֶת*), תמידי, בלתי משתנה; חזק ואטין; חי ועומד; תקוף ועומד לחק.

קַיָּמָא*, נ, קיום מתמיד; דבר מתמיד ונצב.

— בֶּן קַיָּמָא*, בַּר קַיָּמָא*, ז, שיש בו קיום; שיתקים, שיוכל להתקים, שאפשר לו להתקים.

קִימָה, נ, פְּעֻלַּת הקם מטקומו; *פעלת המקים דבר.

קִימוֹס*, קִימוּשׁ*, ז, טין נחש.

(קִין) קוֹנֵן, ר' קון.

קַיָּן, ז, (ס' קַיִן, כ' קַיְנִי), להב חנית.

קַיָּן*, ת, בעל אשכים ארכים ביותר.

קִינָה נ, (ר' קִינִים קִינוֹת), שיר הספד ובכי.

— סֵפֶר קִינוֹת*, מְגִלַּת קִינוֹת*, קִינוֹת*, מגלת איכה.

— קִינוֹת*, ספר המכיל סיוטי קינה לקראת בחשעה באב.

קִינוֹנִיָה*, ר' קנוניה.

קִינוֹף*, ר' קנוף.

קִיסוֹם*, ר' קסום.

קִיסָם*, ר' קסם.

קִיסָר*, ז, טלך, שליט עליון; טלך על ארץ גדולה או ארצות רבות.

קַיְסָרִיוּת*, נ, טלוכה, טמשלה, מטלכה.
קִיפָּה*, ז, משקע הנוזל הנאסף בכלי על קרקעו.
קִיפּוֹן*, ז, טין דג, שבושה[1].

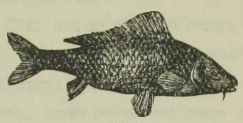

קיפון

קִיפּוּחַ*, ז, טין קוף קטן רגיל; ינשוף.
קַיִץ, ז, (כ׳ קֵיצִי), תקופת החם בשנה; הזמן שקוטפים בו פרי העצים; תאנים יבשות; *(־הַמְּבָחָן), תוספת קרבנות על המזבח אחרי נסר העלאת כל קרבנות הנדרים ונדבות (בזמן שאין קרבנות אחרים).
— בֵּית הַקַּיִץ, ז, הבית שיושבים ביסי הקיץ והחם, קיטנית.
(קִיץ*) קַנֵּץ*, פ״י, נכוש, עקור עשבים וקוצים, גרום לבלות את הקיץ במקום; (־אֶת הַמִּזְבֵּחַ) הבא קרבנות על המזבח אחרי נסר העלאת כל קרבנות הנדרים והנדבות (בזמן שאין קרבנות אחרים). הִתְקַנֵּץ*, התיבש, התצרע.
קַנָּץ*, ז, מאסף פרי קיץ; קוצץ תאנים ליבשן; שומר שדות פרי קיץ; שומר תאנים שיחות בשדה ליבשן.
קֵיצָה*, קַיָּצָה*, (שה״נ), נ, שדה פֵּרות קיץ.
קִיצָה*, נ, (ר׳ קִיצִין*), מוינד קבוע, זמן קצוב; פעלת הַקַּיִץ משנתו; פעלת הסקצץ; הסכמה על דבר בין שני צדדים; קצבה, דבר פסוק.
קִיצוֹן*, ת, האחרון, אשר בקצה.
קַיָּצוֹן*, קַיְצָן*, ת, דבר הנטוע או הנאכל או הנזרע בקיץ.
קִיצוֹנִי*, ת, הנוטה אל הקצה האחרון בדעות או במדות.
קִיצוֹנִיוּת*, נ, טבע דבר או איש שהוא קיצוני.

[1] קיפון карп, Karpfen, carpe, carp

קִיצוֹנִית*, נ, כתמים טחם שבש קיץ על עור סני האדם, פֶּלֶג.
קִיק*, ז, ר׳ קאת.
(קיק) שֶׁמֶן־קִיק*, ז, טין שמן שבשתבשים בי לרפואה טשלשלת[1].
קִיקָיוֹנִים*, ז״ר, בתי זונות.
קִיקָיוֹן, ז, עץ שמן הקיק.
קִיקַלּוֹן, ז, סחי ומאוס; קלון, חרפה.
קִיר, ז, (ר׳ קִירוֹת), כתל בנין, דפן; צלע הר, מורד; עיר; קורה, תקרה; *שפה של מחצלת; חדר; שעוה, דנג.
— קִירוֹת הַלֵּב, ז״ר, פנימיות הלב.
קִירָה*, נ, הטועד הנכון; הזמן הקבוע.
קִישׁ*, ז, קול צלצול מטבע ובדומה בכלי; קול צעדים.
קִישׁוֹן*, ת, טי שרגליו עקומות וכפופות פניטה ומקיש בקרסוליו ובארכבותיו בלכתו.
קַיתוֹן*, ז, כד, כלי לשתות בו; לנין, כלי לרחץ בו הידים.
קכ״ד, ר״ת, קדם כל דבר.
קַל, ת, טעט הטשקל (הסך: קַבֶּד); לא קשה להעשות; טהיר בהליכה או בטעיה; טהיר, חרוץ; נקלה, לא נכבד; *קטן, בוער; תה״פ, בטהרה.
— קַל דַּעַת*, ת, נטהר לב, שוחז, עושה טעשים טכלי שים לב אל התצאות.
— קַל וָחֹמֶר*, ז, אחת המדות שבתלטוד ללמד טדבר קל את החטור (אם בדבר הקל נטצא ענין חָטוּר, בדבר החטיר לא כל שכן שהוא נטצא).
— קַל וָחֹמֶר בְּנוֹ (בֶּן בְּנוֹ) שֶׁל קַל וָחֹמֶר*, ז, ״קל וחטר״ בסיל ומסבל.
— קַל וָחֹמֶר שֶׁל חֻשָּׁד*, קו״ח לא נכון, טשכש.

[1] שמן קיק касторовое масло, Ricinusöl, huile de ricin, castor-oil.

— שָׁנָה קַלָּה*, זמן קצר.

ק"ל, ר"ת, קל להבין; קיטא לן (=ברור לנו).

קַלָּא*, ז, קוֹלָה קלי; מוכר קלי.

קָלָא*, ז, רגב אדמה.

קָלָא־אִילָן*, ז, טין צבע הכלת ירקרק.

קָלֵב*, ז, יהר לתלות עליה בגדים; גרזן; יריעה ששמים הערבים סביב צואר הגמל ובה אחוזות בטסטרים חתיכות כסף או זהב בשטיעות קול; כתנת בעלת ידים קצרות או שאין בה ידים.

קַלָּבוֹן*, ז, (ר' קַלְבּוֹנוֹת*), שכר חלוף טטבע, דמי חלוסים.

קָלְבּוּס*, ז, בגד בלי שַׁרְוָלים או עם שרוולים קצרים.

קָלְגָּן*, ז, מי שנושה בטהלכו לצד זרתות רגליו, ורגליו טעקשות לצד חוץ.

קַלַּבָּת*, נ, עצם הירך.

קַלָּגָס*, ז, איש צבא פשוט טצדרגה נמוכה; נעל טפקר של איש צבא.

קלה (קָלָה, יְקַלֶּה), פ״י, להט באש סביב; שרוף. הַקְלָה, האחז באש; הֶאחז טאש קדחת, קדוח (תהלים לח׳ ח׳); הבזה, היה לקל ומעט בחשיבות; *השנף בהוצאת רעי בפחד פתאם וכיו״ב. הַקְלָה, בזה, הקל והטעט בכבוד וולתו.

קָלָה*, נ, הקלת דבר; פעלת המקל בדינים, פעט אסיר (הפך: חֲטרה); דבר שהקלו בו.

קַלּוּחַ*, ז, זנוק טים, זריטה, שטף; זרם נוזל המזנק בחזקה.

קָלוּט, ת, שאחד טאבריו התכוץ ונעשה קצר; מסרס; טי שפרסותיו אינן סדוקות כי אם מחברות.

קְלוּמִית*, נ, קנה דק (של קש וכיו״ב).

קָלוֹן, ז, בוז, חרפה, (הפך: כבוד); צרה, אסון; עֲוות הנקבה (ירמיהו יג׳ כו׳); *זנות; בית זונות; צואה; אנדרטי של ע״ז.

קָלוֹנִית*, נ, מחזיקה בית זונות; בית זונות.

קָלוֹס*, ז, שבח, תהלה; קפיצה; רקור, טהולות.

קָלוּסָקָה*, נ, גלוסקה, כבר לחם בטלת נקיה; זיתים כבושים יחד בעין כבדי דבלים.

קָלוּף*, ז, פעלת המקלף קלסה; קלסה.

קָלוּפָה* נ, קלסת עץ בעלת ריח טוב.

קְלוּפִית*, נ, עור דק מאד של בני טעים הטשטש לנקניקים.

קְלוּרִית*, נ, משחה לעין.

קָלוּשׁ*, ת, לא סטיר, לא דבוק אחד בשני, לא קרוש, לא צפוף.

קַלּוּת*, נ, תכונת דבר שהוא קל.

— קַלּוּת רֹאשׁ*, נ, חסר שימת לב לדבר, הסר רצינות.

קלח* (קָלַח* יְקַלַּח*), פ״ע, זנוק (טים), זרום, שטוף. קַלָּח*, קלוח; נרים לקלוח. הִתְקַלַּח*, קבל זרם טים, הביא על עצטו זרם טים טטקלחת.

קֻלַּח*, ז, (ר' קֻלָּחִים*) בד, נביעל שבה וקשה של צמה (כרוב וכיו״ב); שתיל; חתיכה של איזה דבר; טעין סל שהטוה שם בו את הכישור הטתנלנל בו; זרם טים, קלוח.

קַלַּחַת*, נ, סיר גדול לבשל בו.

קלט* (קָלַט*, יִקְלֹט*), פ״ע, אסוף אל תוכו, קבל אל תוכו, חטוף אל תוכו; הֶשאר בתוכו; הָכיל; האחז, התפס (הצמח בקרקע או ברכב); תפוש את הצבע (אריג צבוע); אסוף את הרוצח בשגגה אל עיר המקלט. הִקְלִיט, קלוט.

קָלַי, קָלְיָא, ז, (ר' קָלָיוֹת*), דבר קלוי באש (כיחוד שבלים); *צמח שרוף שבשתטשים בו לעשות סבון.

קַלִּי* קַלִּי*, ר' קַלִּיל, קַלִּיל קליל.

קָלָיָה*, (קָלִיּוֹת*), נ, עצם הירך הטלאה טה.

קְלִיטָה*, נ, השתרשות, התחלת הצטיחה; קבלה אל תוך.

קַלִּיל, קַלִּיל*, ז, דבר קטן, דבר טה; ה, קל ביותר.

— קַלִּיל קַלִּיל*, לאט לאט.

קַלִּיּוֹת*, נ, טבע דבר שהוא קל ביותר.

קַלָּיִם*, ז, טין דג שמולחים אותו לקיטו[1].

קַלַּיָּה*, נ, סְעֻדַת הקולע והאורג; דבר קלוע; טעין שק גדול עשוי כרשת גסה לטעון בו חציר, תבן וכדומה.

קַלִּיפָה*, נ, סְעֻדַת הקולף והמסיר קלפה; ר׳ קלפה.

קַלִּיק*, ז, טהלת השערות שהן מתדבקות יחד ואי אפשר להסריען; קוצות שעירות מסבכות יחד; בגד או יריעה עשוים מצמר עזים.

קַלִּישׁ*, ר׳ קלוש.

קַלִּישׁוּת, נ, שבע דבר שהוא קלוש ולא כבד.

קלל (קָלַל, יְקַלֵּל), פ״ע, היה קל, היה לא כבד; היה טעט בכבוד וכבדד; היה דל ושפל בערכו; היה טהור בתנועתו ובלכתו.

הֵקֵל, קלול. קַלָּל, נדף, חרף, אויר, הביע חסרון כי תבוא רעה על; השחית, כלה.

קִלְקֵל, ר׳ קלקל. קָלוֹל, היה אויר; היה קל. קִלְקֵל*, ר׳ קלקל. הֲקַל, הטעט, והקטן את הכבוד והכבד; השפיל, הקטין כבוד איש, שים כבודו לקלון.

הִתְקַלֵּל*, נִתְקַלֵּל*, היה מְקֻלל.

— הָקַל רֹאשׁ נָגַד־*, התנהג בקלות ראש (לא בכבוד) את־.

קָלָּא, ת, מְלֻטָּש, נוצץ, מבריק, *ז, כד אבן או חרס.

קַלָּלָה, נ, נאצה, גדופה; חרוף; מארה, אלה (הפך: בְּרָכָה).

— קְלָלוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כֹּהֲנִים*, דברי התוכחה בויקרא כו. יד — מג.

— קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה*, דברי התוכחה בדברים כ״ח. טו — נה.

קַלְמוֹס*, ז, (ר׳ קַלְמוֹסִים*, קַלְמוֹסַיִם*), קנה כתיבה, עט עשויה מקנה; עט.

קַלְמָר*, קַלְמָרִין*, זו״נ, תיק העטים, קפסה לשים בה עטים; קפה, דיותה.

קַלַּנְדָּה*, קַלֶּנְדָּס*, ז, יום ראש חדש ויום ראשית השנה אצל היונים והרומאים.

קַלָּנִית*, נ, טין עוף[1].

קלנית

(קלם) קָלַם, פ״י, צחוק על־, לעג ל־; *הלל, שבח, פאר; שים שריון על־; רקוד, חול, יצוא במחול. קָלוֹם*, היה לבוש שריון. הֻתְקַלַּם, התלוצץ, לעג; התל; *היה מְשֻׁבָּח, מְהֻלָּל ומפֹאָר.

— נָדִי מְקֻלָּם*, עֵגֶל מְקֻלָּם*, נדי או עגל צלוי כלו על קרבו.

קָלֶם, ז, קַלְסָה, נ, צחוק, לעג, הרמה.

קָלֶם*, ז, קלה, גבעל עבה וקשה של צמח (כרוב וכדומה), ר׳ קולם.

קֻלָּם*, ז, כאב בטן, כאב במעים.

קַלְסְטֵר*, קַלְסִטְרִין*, (־סְטֵרִים), ז, אותות הסנים, הוי סנים.

קלע (קָלַע, יְקַלַּע), פ״י, השלך לצחוק, יהה; גלוף ופתח ציורים; סתול, ארוג אריגה רפויה; גדול, עשה מעשה מקלעת (שֵׂעָר); *קלס, שבח. קָלַע, השלך, יהה; *עשה מקלעת (שֵׂעָר).

— אֶקְלַע ל־*, בא בבקרה לאויה מקום.

קֶלַע, ז, טווה באבני קלע או בריח וחנית; *קולע שער.

[1] קלנית albatros, Albatros

[1] קלים сконбрия, Makrele, maquereau, mackerel

קֶלַע, ז, כלי יריה; רצועת עור ובדומה צרה בשני ראשיה ורחבה באמצע (את המקום הרחב יקראו "כַּף הַקֶּלַע"); יריעה עשויה טשטה קליעה; אהת הדלתים; *קְנֻצת שער קלועה; דגל; נס, מטרש באניה; עבותות האניה; אהל; חדר קטן; חיץ מעשה קליעה בטים לציד הדגים.

קלע

— לְפָנִים מִן הַקֶּלַעִים, בסור, מה שאין כל אדם יכול לראות.

קלח* (קָלַח*, יִקְלַח*), פ״י, סצל, הסר קלפה מטרי, חשוף את תוך הסרי או איזה נוף; הסר ע״י סכין את החלק העליון של דבר.

הֻקְלַח*, הוסר הקלפה טעל סרי ובדומה.

קַלַח*, קַלְקַלַח*, קלוף. הֻתְקַלַח*, הקלף.

— הִתְקַלַח טָלָאַךְ*, נפל השלא ונגלה הקרע שמתחתיו, בטבא משל לאמר: הוסרה הטכסה שהיתה עליך ונגלתה בורותך ובערותך.

קֶלַח*, ז, עור מעבד לכתב עליו.

— קֶלַפִּים, ז״ר, סתקות ניר עבה למשחק.

— נָתָה הַקֶּלַפִּים, גלה את האמת הנסתרה, גלה את הכונה ולא להסתיר אותה.

— טָרוּף הַקֶּלַפִּים, ערבב וסכסך את הקלפים בעת המשחק.

קֶלַף*, ז, כלי להכות בו; מכה באגרוף או בכף היד.

קֶלֶפָה*, נ, גליון קלף.

קֶלְפֵי* קַלְפֵי, נ, (ר׳ קֶלְפִיּוֹת*, קַלְפִיּוֹת*), כלי להשיל בו גורלות.

קַלֶּפָה*, נ, (ר׳ קַלָּפוֹת*, קְלָפִים*), הקרום המכסה את הסרי, וז; הכח הרע המכתיר את הכה השוב (בקבלה).

— קְלַפַּת הַשִּׁים, נ, סבל לדבר שאין כל ערך לו.

קַלְקוֹל*, ז, השחתה, הפסד, תכונת דבר נשחת ומקלקל; ירידה מוסרית; בלבול, ערבוב.

— קַלְקוֹל חֲשָׁבוֹנוֹת*, ז, טעות, בלבול בחשבון.

— קַלְקוֹלֵי הַמַּיִם*, השחתת הבארות של המים.

קַלְקַל, ת, קל ורזה; לא נכבד.

קַלְקֵל, פ״י, הנע הנה והנה; טרוש, לשוש, הדד; *השחת, הרוס; השוא, ששוע. קַלְקוֹל*, השָׁחת, היה רע ונשחת. הִתְקַלְקֵל, התנודד, התמוטט; *השחת, הֻהרס; ירוד בטוסריות; השנף בהוצאת רעי או בהשתנה.

קַלְקֶלֶה*, נ, סגע רע, מקרה רע; מקום שפך האשפה.

— אַל תִּשְׁתַּדֵּל לְרָאוֹתוֹ (אֶת חֲבֵרְךָ) בְּשַׁעַת קַלְקָלָתוֹ*, אמרה תלמודית לאמר: התרחק מראות או כסגש את חברך בעת שעשה דבר מגנה או בעת שהוא נמצא במצב לא נעים ואינו הפץ שיראוהו אחרים.

קַלְקָלָן*, ת, שרגיל לקלקל, שדרכו לקלקל, המקלקל תמיד.

קַלְקַנְתּוּם*, ר׳ קנקנתום.

קַלְקֵס*, ז, שרש סול המצרי שאובלים אותו.

קַלַר*, ר׳ קילר.

קַלְרִין*, ז, חדר אוצר צרכי האכל.

קַלֻּשָׁה*, נ, דקות; החלק השטוח.

קַלְשׁוֹן, ז, שן עץ או ברזל.

— שְׁלֹשׁ קַלְשׁוֹן, ז, טולג בעל שלש שנים, טלנז.

קֶלֶת*, קַלָּתָה*, קַלָּתוֹת*, נ, סל; בסיס, יסוד לדבר; אפרכסת תלויה טעל לאבני הרחים שנותנים בה את התבואה וטשם היא יורדת טעט טעט אל החלל שבאמצע אבן הרכב של הרחים; אמת המים, שרבוב; קפסר

קטנה שהנשים שטות בה דברים קטנים נהוגים.

קָם, ז, (ר' קָמִים), אויב, מתקוממ כנגד.

קַמָּא*, ראשון.

— **בָּבָא קַמָּא***, (=השער הראשון), שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין, הראשונה משלש המסכתות העוסקות בדיני נזקים; (בתוספתא) המחלקה הראשונה מסכת „כלים".

קֻמָּה, נ, דגן צומח בשבלים, קנוז שבלי השדה המחברות לארץ; *עמוד נצב; כנוי לאבר הזכרות.

קְמוּט*, ז, פעלת המקמט ומקפל ומכפל.

קָמוֹס*, ר' קוֹמוֹס.

קָמוּץ*, ת, סגור, עצום; °נעקר בקמץ.

קְמוּץ*, ז, חסכון ; קמצנות.

קָמוּר*, ת, עשוי כפפה; מקֻפּה בכפה ; °נוף בולט באופן בדורי בוכוכית הבנדלת (הזכ: קעור).

קְמוּר*, ז, עשית גוף כעין כפה.

קְמוֹשׁ (או **קָמוֹשׁ**), ז, קוץ, חוד.

(קמז)* הַקָּמָז*, הכוץ, הקמץ, הכנס הלקי דבר בשטח צר.

קֶמַח, ז, (כ' קִמְחֵי, ר' קְמָחִים*), דגן טחון דק; לחם, מזון, מחיה.

— **קְמָחִים***, ז"ר, נקודות לבנות בקמח העולות על היין כשהוא מתקלקל.

— **הוֹסִיף קֶמַח***, בשני בטבן : הוסיף ראיה וחזוק לדברי המתנגד, יש גם בשני משל: הוֹסֶפֶת קֶמַח הוֹסִיף בְּיָם*, בטבן : חזק עתה את דבריך בראיות והוכחות חדשות כי הרסית אותם בדבריך הקודמים.

קמח* (קָמַח, יִקְמַח°), פ"י, שחון לקמח, עשה דק כקמח. **הִקְמַח***, היה לקמח, התחן כקמח. **קַמֵּחַ***, שחון לקמח.

קִמְחָא*, ר' קמח.

— **קִמְחָא טְהִינָא טָחִין***, ט"ן קמח שחון, לאמר : מספר דבר ידוע ומפורסם ואינו מתחדש בלום.

קמט (קָמַט, יִקְמֹט), פ"י, בין, דחק ולחוץ יחד; כפל וקפל. **קָמַט*** (—עֲצָמָו), התכוסף; עצור הלוך המעים. **קָמוּט**, הכפל והקפל הקמט, הכרת.

קֶמֶט*, **קֶמֶט***, ז, כפל בעור, מקום כווץ בבשר ; כפל בבגד.

קְמֶט*, ז, מקום מקפל בגוף (אצילי הודים וכיו"ב) ; גומה קטנה.

— **בֵּית הַקְּמָטִים***, ז, חלקי הגוף שיש בהם קמט, כנון בית השחי וכדומה.

קַמָּט*, ת, קץ בדבר, מתעב.

קַמְטָר*, ז, תבה של בנדים.

קַמַּי*, **קָמַי***, פ"י, לסני ; בסני.

— **לְקַמָּן***, לסנינו, לאבר : הלאה, להלן (בדבר כתוב).

קָמִיחַ*, ת, דבר ששפשפוהו בקמח או שָׁשְׁחוּ עליו קמח (עור לעבדו וכדומה).

קָמִיט*, ת, נעצר בנקביו, הסובל מעצירת נקביו, חולה במחלת העצירות.

קְמִיטָה*, נ, פעלת הקומט ועושה כפילות וקמטים.

קָמִין*, ז, תנור, אח; בית המוקד בתנור או במרחץ; בית כלא שמסיקים אותו לענות בו את האסירים.

קְמִיעַ*, ו, חתיכת קלף או ניר שכותבים עליה שמות ודברים סודיים לקשרה אל הגוף בתור סגלה לרפואה ; אגדת עשבים שונים שנושאים לשם סגלה.

קְמִיצָה*, נ, לקיחה בחפן, לקיחה בשלש האצבעות התיכונות (בקמח קרבן מנחה) ; האצבע הממוכה לזרת.

קמל (קָמַל, קָמֵל, יִקְמַל), פ"ע, נבול, כמוש. **הִקְמִיל***, גרום לדבר כי יבל ויכמש.

קָמֵל*, ת, קצוץ וכמוש.

קמ״ל, ר״ת, קא משמע לן (הוא בשמיענו, הוא בודיענו).

קמן, ר׳ לקמן.

קָמְנִיוֹת*, נ, עפוש בעין טרב לבן העולה על דבר נרקב (ביחוד על לחם יבש).

קמע* (קָמַע*, יִקְמַע*), ס״פ, קשור, אגוד.

קֶמַע*, קֶמַעָה*, תה״פ, טעט, מיעט.

— קֶמַע קֶמַע*, תה״פ, טעט טעט, לאט.

קֶמְפּוֹן*, ז, שדה מיחד לאספת עם, לטיול, למשחקי התאבקות וקרבות וכיו״ב; כחנה צבא.

קמץ (קָמַץ, יִקְמֹץ), ס״פ, צבור כלא כפו בשלש האצבעות התיכונות שביד; סנור, עצום, קפוץ. הַקָּמָץ, הלקח בשלש האצבעות התיכונות של היד. קֶמֶץ*, נצור הונו; לקוח הלק מ״; התנהג בכילי; אסוף, קבוץ. הַקֹּמֵץ*, קבוץ.

— עֲשִׂירִים מְקֻמָּצִים*, משל עכמי יהוד.

קֹמָץ*, ז, (ב׳ קָמְצֵי*, ר׳ קָמָצִים*), כלא כף היד, כלא הכף הסנורה אחרי סתיחת הבהן והורת; סמל לטרה קטנה וטועטה; חגב, מין מכיני הארבה.

קָמַץ, שם תנועה בדקדוק (ָ).

קַמְצוּץ*, ת, מקפל ראשו כצד מרנלותיו.

קַמְצָן*, ת, חושך הונו, חסכן, כילי.

קַמְצָנוּת*, ת, נ, תכונת הקמצן.

קָמְקוּם*, ז, טָנְלָשׁ, סך לבשל בו ביב: כלי לבשל בו תה (הלקוי הס: בית־קבול, זיטובית, און, כפוי).

— מָדוֹד לְ־בָּקְמְקוּם שֶׁל חֲמִים*, כבשא משל בטובון: חרף את סלוני בדברים קשים וחריפים.

קמר* (קָמַר*, יִקְמֹר*), ס״פ, עשה ספון של נפה, כסה בכפה. קַמָּר*, קטור.

קֹמֶר*, ז, אזור חלול כלו בעין כיס לשים בו כסף; חגורה לאות כבוד וחשיבות.

קְמָרוֹן*, ז, כִּפָּה. ספון קעורי.

קְמָשׁוֹן (או קִמְשׁוֹן), ר׳ קמוש.

קַן, ז, (ס׳ קַן־, כ׳ קַנֵּי־, ר׳ קִנִּים), דיור עוף כנף; חדר, תא קטן; אסרוחים שבקן; *זוג יונים (לקרבן).

— שַׁלּוּחַ הַקֵּן*, המצוה הכתובה בתורה שלא לקחת טן הקן את האם על הבנים (דברים כ״ב, ו—ז).

— קִנִּים*, שם אחת הספכות בכשנה העוסקת בדיני קרבן העוף.

קַן*, ז, קול רעש קל (העט על הניר, ישרוש הקלף או הניר).

(קנא) קָנָא, ס״פ, (בא עם: אַ־, בָּ־, לָ־), קצף ובעוס או שנוא את זולתו בגלל הצלחתו; התחרה מצרת עין בהצלחת אחר; הַכעס, הער חמה; התקצף על אשתו על נשותה אחרי אחרים; התחרה לעשות כמעשה מי שמקנאים בו; (־לָ־), החם לבבו בבקשת נקמה מסחללי כבוד אחר; עורר קנאה בלב זולתו, גרום כי השני יקנא. הַקְנָא, הכעס, החרה אף על ידי בגידה; עורר קנאה. הֶתְקַנֵּא*, המלא קנאה.

קַנָּא, ז, מקנא לכבודו; *אדוק בדבר, מקנא לאיזה דבר או לאיזו דעה.

קִנְאָה, נ, ר״ע עין בהצלחת אחר; השתדלות והתחרות לעשות כמעשה אחר; תאוה חזקה; כעס, חמת אף, קצף; חמת אף בבוגד באהבה; נקמה.

— קִנְאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה*, משל ידוע בטובון: יש קנאה המביאה גם טובה.

קַנָּאִי*, ת, ארוך בדבר; נוקם בחמה.

קַנָּאִים*, ז״ר, כתה ביטי הבית השני שהתחזקה להלחם בקנאה ובסערת נקם בעד חרות עם ישראל.

קַנָּאִית*, ת, נ׳ קַנָּאִיּוֹת*), מלא קנאה; מקנא באשתו.

(קנב*) קָנַב*, פ״י, התוך והקצע עלי ירקות לגקותם.

קְנָבָה*, נ, עלי ירקות שקטפום מן הקלחים המחברים לקרקע.

קַנַּבּוּס*, ז, מין צמח ידוע שמנצעליו עושים חוטים וחבלים חזקים מאד [1].

קְנַבְּקָה*, נ, מאפה תנור שאחר אפיתו כותשים אותו שנית לקמח או לבשל ממנו.

קַנְדִּיטוֹן*, ז, יין מבשל בתיני בשמים.

קַנְדָּל*, ז, נר חלב או שעוה.

קָנְדָּם*, ז, סוג ארז, קורה דקה; [2](בלשון הזרגון) נער שובב ומקניט בתחבולות ערמה.

קנה (קָנָה, יִקְנֶה), פ״י, רכוש דבר בכסף, לקוח דבר ונתן בכסף; סחר, גאול; ברוא, יצור, עשה; היה בעל ואדון לדבר; השיג, רכוש לו דבר. הַקָּנָה, היה לקוח בכסף; *הֻשׁ. הֻקְנָה, זמן ועד לאיזו תכלית; *פסוק דבר לאחר שיהיה רכושו.

— קָנָה זְמָן*, הרויח זמן.

— קָנָה שֵׁם*, עשה לעצמו שם לפרסום בקהל.

— אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לָעוֹלָם*, חק תלמודי ידוע.

קָנֶה, ז, (ס׳ קָנֵה־, ר׳ קָנִים), בד נבוב השולה מן הארמה; שבלת הדגן; בד צמח; סוף, צמח נבוב הצומח על שפת הנהרות; בד עצי בשמים; בד המשקל; בד המדה; ענף טנורה; החצי התחתון ביד האדם מהכף עד הפרסק; *אבר הנשימה בגרון החי, גרגרת.

— קָנֶה רוֹבֶה*, ז, רובה, כלי בקנה ארוך לירות בו כדורי טוח.

— דָּחָה בְּקָנֶה*, מבטא משל לאמר: בשל טענות איש או דבריו בדבר שאין בו מבטא.

(קנה) קָנַח*, פ״י, נגב ונקה מרטיבות; נקה מאבק וכדומה. הִתְקַנַּח*, הָמָּחה, היה מחוק.

— הוֹשִׁיט לְ־ בְּקָנֶה*, הוֹשִׁיט לְ־ בְּקָנֶה אֶחָד*, מבטא משל בסובלו; נתון לסלוני את כל צרכיו מבלי כל טרח ועמל מצדו.

— הַקְדֵּם קָנֶה לֶחָשָׁט*, הַכְנֵס את האכל או את השתיה אל אבי הנשימה שבגרון החי ולא אל הושט.

— לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ בְּקָנֶה וְאַל יְהֵא קָשֶׁה בְּאֶרֶז*, אמרת חכמים יהודה נגד הגאוה וקשי הלב.

— קָנֶה מִדָּה*, ז, ערך המדה הנמצאת אל המדה המדברת למשל: קנה מדה של 1000 : 1, הבונה היא כי המדה היא קטנה מי אלף ממדומה.

קָנוּא, ר׳ קַנָּא.

קְנוּבָה*, נ, עלה ירק שנתקוהו מן הקלח.

קְנוּחַ*, ז, סעלת המנגב; (=הַפָּה*), נקוי הפה בפרורים.

— קְנוּחַ סְעוּדָה*, ז, מה שאוכלים אחרי הסעודה, הפירות שבה גומרים את הסעודה.

קַנּוּי*, ז, קנאת איש את אשתו, חשד נאוף.

קְנוּמָא*, ז, שבועה לקים דבר.

קָנוֹן*, ז, קערה; סל עשוי מקנים.

קְנוּנְיָה*, נ, התקשרות לעשות דבר ברמאות ולחלק בין המתקשרים את הרוח, עשוקים, מחשבת רעה ומזמה.

קְנוֹף*, ז, מטה שפורסים עליה יריעות רשתות דקות מסביב להגן על הישן בה מן הזבובים והיתושים; ארבעת המוטות שעליהם פורשים את יריעות המטה.

קְנוּקָנֶת*, נ, ענף דק מסלסל בנסן שאין עליו לא עלים ולא פרחים ולא פרי; נירים וניטים דקים כאבי בעל החי.

(קנח) קָנַח*, פ״י, נגב ונקה מרטיבות; נקה מאבק וכדומה. הִתְקַנַּח*, הָמָּחה, היה מחוק.

[1] קנבוס конопля, Hanf, chanvre, hemp

(קנט*) הַקָּנַט*, פ״י, הַרעים, הקציף בדברים, הכעים.

קַנְטוֹר*, ז, יציר אנדי בצורת חצי איש וחצי סוס.

קִנְטוּר*, ז, פעלת הכעסים, הכעסה, הקצפה; דברים קשים הכעסים את שומעם; דברי התול ולעג.

— דִּבְרֵי קִנְטוּר*, ז״ר, דברי ריב ומדנים, דברים קשים הכעסים את שומעם.

קַנְטָר*, ז, סוג כיזל טחדד בקצהו לקרקר קיר ולהצב אבנים.

קַנְטַר*, פ״י, קנתר, הכעיס, הקציף בדבריו; שפוך בוז על. הִתְקַנְטֵר*, בעוס; קנטר.

קַנְטָרָן*, ז, איש ריב.

קַנְטָרֶם*, ז, גליון ניר בהברת קשנה; (בתוספות שעל התלמוד) כנוי לפרוש רש״י על התלמוד.

קַנְיָבָה*, נ, נתוק עלי יראות טן הקלחים; העלים הנתקים טן הקלחים: קצה היוק שחותכים ומשליכים כשטכינים אותו לבשול; בחינת ראש הסתילה של נר או מנורה.

קַנְיָנוֹן*, ז, צירי ציר לתענוג.

קַנְיָה*, נ, סעלת הקונה; °הדבר הקנוי.

קַנְיָה*, נ, קנין; אשה ביחס לבעלה.

קַנְיָן*, ת, נוקם, איהב נקם.

קִנְיָט*, ת, בוחל, קץ, מָאֵל.

קִנְיָן, ז, דבר שקונים בטחיר: רכוש, הון, כריאה, יצירה; קְנִיָּה, סעלת הקונה.

קִנְיָן* ז, קַבָּלַת קִנְיָן*, נ, כריתת ברית ואשורה על ידי זה שאחד טשני הצדדים אוחז בידו בגד או טטחת של הצד השני.

— קִנְיַן דְּבָרִים*, ז, קנין שנעשה רק על ידי דבור ואין בו טטש על פי הדין.

קִנְיָן*, ז, תא קטן בעיר: טשבצת בארג; קַן קטן; קן בכורת הדבש.

קִנְיָנָה*, ר׳ קינטית.

קָנָם°, ת, שצטע קנטון לו.

(קנם*) קָנַם*, אסור דבר על ידי אטירת קונם, ר׳ קונם.

קִנָּמוֹן, ז, (ס׳ קִנָּמֹן), טין קנה בשם [1].

(קנן) קָנַן, פ״ע, עשה קן לו; דור, גור, שכון.

קִנְיָן

קִנְיָנָה*, ר׳ קנוניה.

קנס* (קָנַס*, יְקָנֵס*), פ״י, שים ענש על פי בית דין; עונש בכסף; ענה. הֻקְנַס*, הנזר לענש, קבל ענש.

קֶנֶס*, ז, (ר׳ קְנָסוֹת*), ענש בכסף על טעשה רע; ענש על פי בית דין.

— דִּינֵי קְנָסוֹת*, ז״ר, הדינים השייכים לענייני כספים הבאים בתור קנסות.

קִנָּסוֹן*, ז, רשיטה.

קֶנֶץ, ז, סוף, קץ.

קִנְקַל*, קַנְקַל*, ז, שבכה, טעשה שבכה; כלי טָנְקִב בקרקעיתו ששבים בו בנרים לעשנם; אֲרֻבָּה; חדר.

קַנְקַן*, ז, כד, בקבוק שצוארו אחד; יד המרשה.

— אַל תִּסְתַּכֵּל בְּקַנְקַן אֶלָּא בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ*, טבטא טשל לאטר: אל תשים לב אל שנות האיש וגילו כי אם אל ידיעותיו; ולסעטים בטוכן: אַל תשים לב אל היצוניות האיש או הדבר כי אם אֶל פנימיותם.

קַנְקַנְתּוּם*, ז, חטצת הנחשת ששטים בדיו להשחירה.

קַנָּר*, קַנְרָם*, ז, טין ירק קוצי, עכבית, בָּנר.

קַנָּת*, נ, יר כלי, אין כלי; קת.

קַנְתּוּר*, ז, דבר הגול ולעג, שנינה; הרעטה, ר׳ קנטור.

קנתור

[1] קנטון — корица, Zimmt, canelle, cinnamon

קַנְתָּל*, ז, אבק שבשתי קצותיו תלוים סלים לשים בתוכם משא.

קַנְתָּר*, ס״י, קנטר, הכעיס, דקציף; שפוך בוז על־: הִתְקַנְתֵּר*, כעוס; קנתר.

קַנְתָּרָן*, ז, ר׳ קנטרן.

קַסְדָּה*, נ, כובע של איש צבא.

קַסְדּוּר*, ז, חוקר ודורש מטעם המשלה.

קַסָּוָה, נ, ספל ליציקת נרים.

קַסּוּם*, ז, פעלת הקוסם, מעשה המכשף.

קְסוּם*, ז, מין צמח בעל עלים מְרֻבִּים המסתבך על גזעי העצים והענפים [1].

קסוס

קַסְטִיר*, ז, גדיל.

קַסְטָלָן, קַסְטֶלִין*, ז, מגדל דמים, מגדל שעליו ברכת מים.

קַסְטָרָה*, נ, מבצר, מצודה, מקום מָגֵן חומה חזקה שקשה לאויב ללכדה.

קַסָּיָה*, נ, נעלים לעבודה; מסת השלהן; בגד עליון עשוי למחצה ולא כַּלְבּוּשׁ.

קָסִים*, ז, כובע מהכת של איש צבא.

קסם (קָסַם, יִקְסַם), ס״י, חרטן דבר ע״י כשוף; הגד עתידות; נבא בשקר; לקוה חלב כמו בקסם. קַסֵּם*, קָסוּם.

קֶסֶם, ז, מעשה כְּשָׁפִים, נַחַשׁ; דברי כשפים; נבואת שקר; שכר הקסם; הסיבה לב כמו בכשוף.

קֹסֶם*, ז, גזר עץ, שבב, בקעת עץ קטנה; עגילים שבאזנים.

קַסָּם*, ז, פסל, חוצב, בנלף.

קַסְמִית*, נ, צרור קְסָמִים.

קסם (קָסַם*, יִקְסֹם*), ס״ע, התדיל להיות חכץ (״ין); לעוס בשנים. קוֹסֵם, כרית, גזור,

[1] קסוס plющ, Ephen, lierre, ivy

קצוץ. הַקְסָם*, התדיל להיות חבץ (יין).

קַקְסָה*, נ, רגב אדמה.

קַקְקָם*, ז, רגב אדמה; צרור אבן; התוכת קש (?).

קסר [2] (קָסַר*, יִקְסֹר*), ס״י, הבלך בלך בתאר ״קוסר״. הִתְקַסֵּר*, היה לקוסר.

קַסְרִיוֹת [3] נ, פלוכה, במשלה, במלכה.

קַסְרְקְטִין*, ז, בית מגורי אנשי הצבא; אנשי הצבא.

קָסָת, נ, בית-דין, דיוטה, בידון; כלי שבו נותנים את העט ויש בו גם בית קבול לדיו.

קֶסֶת*, נ, קרוי, כפה, גג, מכסה הבנין.

קָעוּר [4] ת, קערורי, שקעורי, שוקע אל תוך (הפך: קמור).

קְעֵילָה*, נ, חדר קטן, קבה.

קְעֵקוּעַ [5], ז, קול רעש.

קַעֲקַע, ז, כתיבה חקוקה וחרותה בעור.

קַעֲקַע* ,ס״י, עקר משרש; הרוס עד היסוד, הרוס כלו; נקוב ודקר בחוד; עשה כתובת קַעֲקַע; קרוא (ת־נגולת). הִתְקַעֲקַע*, העקר משרש.

קעקע

— קַעֲקַע בִּיצָתוֹ שֶׁל־*, עקור משפחת איש משרשה.

— הִתְקַעֲקְעָה בִּיצָתוֹ שֶׁל־*, נעקרה משפחתו של־ משרשה ולא נשאר לה שריד.

קער* (קָעַר*, יִקְעַר*), ס״י כפוף, עשה בקערה.

קַעֲרָה, נ, (ס׳ קַעֲרָת, כ׳ קַעֲרָתִי, ר׳ קְעָרוֹת), כלי שקעורו עמק למאכל.

— הָפוּךְ הַקְּעָרָה עַל פִּיהָ*, נכנא

[2] קסר Cäsar

[3] קסריות Cäsarea

[4] קעור hohl

[5] קעקוע Tätowierung

טליצי בוראת: כסיי בכל, התקוטם כנגד ההשגחה העליונה; °הרוס וקלקל הסדרים המקבלים.

קַעֲזוּר*, ת, כפוף סניטה ולא בולט, שוקע.

קַעֲזוּרִית*, נ, סניטיות נוף בצורת חצי כדור.

קַעֲרִית°, נ, קעירה קטנה ששמים בה אכל לפני האוכל.

ק"פ, ר"ת, קרבן פסח.

קפא (קָפָא, יִקְפָּא), פ"ע, היה קרוש, התעבה (דבר נוזל); היה קשה כאבן מקי וכדומה; צוף, התרוסם למעלה מהנוזלים; *התכסה בקצף. קָפָא*, הסיר הקצף מעל משקה; הסיר הזוהמה שעלתה על־. הַקְפָּא, הַקשה, הקרש; *הסיר הקצף הצף על נוזלים.

קִפָּאוֹן, ז, גלד, קרח; *טרק קרוש בקרח; °קלת רוח לדבר, אדישות רבה.

קפד) קָפַד, גלול וצנוף; כרות, נזור, חתוך. הִקְפִּיד*, התרגז, התפרץ בכעס; הכעס, עורר קצף וחמה; לא יכול שאת דבר; (־עַל־) דקדק עם זולתו בדבר קל ערך.

קְפָדָה, נ, כליון, השחתה; קצר נשימה מחרדה; *סעלת המקפיד; כַּעַס על דבר הנחשב בעיני המקפיד לחשוב; השחתה, כליון, השפדה.

קַפְדָּן*, ז, מהיר להתרגז; רגזן; איש נותן לבו לכל דבר קטן, מדקדק בדברים יותר מדי ובא על ידי זה לכלל כעס וקצר רוח (הסך: ענותן).

קַפְדָּנוּת*, נ, מדת הקפדן, טבע המהיר לכעס, קצר אפים, טבע איש המדקדק ונותן לבו לכל דבר, (הסך: ענותנות).

קפה*) הָקְפָּה*, היה למקפה, היה קרוש.

קָפֶה*, הסר הקצף וכל הצף על היין בשעת תסיסתו. הַקְפֵּה*, גרום לדבר לצוף למעלה; הקרש, הקצא.

קָפֶה*, ז, דבר קרוש; משקה בשר מבשל.

קָפֶה*, נ, תולעת שבירקות.

קָפֶה*, נ, אוצר כסף; אוצר הצדקה הכללי; נדבות; צבור, הצבור; כסף; כוס; נביע; סל של נצרים; ר' קופק.

— קָפַת הָרוֹכְלִים*, קָפֶה שֶׁל בָּשָׂמִים* כשל על איש בקי בהכמות רבות.

— קָפֶה שֶׁל שָׁרָצִים*, שפול בכשפחה, רפי כמשפחה.

קִפּוֹד, ז, מין חי הולך על ארבע בעל שעירות דוקרות המתקפל ככדור [1]; מין קפוד עוף מכשפחת הינשוף [2].

קִפּוֹז, ז, שם נחש מקטן על מרגו.

קִפּוֹחַ°, ז, כריתה; הריסה, כליון; נצחון.

קִפּוּי*, ז, מה שעולה למעלה על משקה, קצף העולה על היין וכיו"כ; התהוות מְקֻצָּה.

ינשוף

קָפוּי*, ת, העולה למעלה על משקה; קרוש וצפוף.

קִפּוּל*, ז, סעלת המקפל.

קָפוּף*, ז, סל.

קִפּוּץ*, ז, קפיצה, סעלת הקופץ.

קפז* (קָפַז, יִקְפֹּז), פ"ע, קפיץ, דלוג.

קפח* (קָפַח, יִקְפַּח*), פ"ע, הבה (השבש) על הראש. קָפַח*, גזה, כרות: נצה, נפוץ על־; הצר, הדאב; גזל בחזקה; (־שֶׂכֶר), מנע, עצור. קְפוּחַ*, היה לא נכון; היה מְנֻצָּח.

— קָפַח אֶת הַבְּרִיּוֹת*, נצח בדבור ובהוכחות.

---

[1] קפוד eж, Igel, herisson hedgehag.

[2] קפוד cова, Nachteule, chouette, screech-owl

— קַפַּח בְּרָכַיִם*, קנתר, הקנט.
— קַפַּח אֶת שׁוֹקַן—*, שבר את עצמות—, קצץ את רגליו—, הכה ופצוע.
קַפָּח*, ז, איש גבוה ביותר; איש גבוה ורזה.
קָפִיל*, ז, טוכר צרכי אכל; מכשל באכלים למכירה.
קְפִיפָה*, נ, כפיפה, סל קלוע.
קָפִיץ*, ז, קפיצה; שריר, עכבר; תנועה, תנודה, תכונת דבר מתנועע; פרקי קשר האיכובה דמתכוצים ומתפשטים; ⁰נוצת ברזל שנכפפת ובתאכצת לשוב לקדמותה.
קְפִיצָה*, נ, סעלת הקוסץ והמדלג; העויית הפנים.
— קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ*, נ, העבירת דרך בההירות נפלאה (בדרך נס).
קפל קָפַל, יִקְפֹּל*, פ״י, כפל ועשה קפית (דסך: פרוש); כרוך, גלול (בגד, מסך וכיו״ב); קפיץ ועבור מעל־; חפור, כרה. קָפַל*, כפל וכרוך (בד, מסך ובדומה); קלף. הִקְפִּיל*, קפל. קָפוּל*, הִתְקַפֵּל*, היה כפול וכפל והפות.
קֶפֶל*, ז, מקום כפול הבד בבגד; כפה בבנין.
קֹפֶל*, ז, בד עץ יבש; שלשלת לכניהה על דבר; מנעול; כותרת של עמוד, קפלית.
קַפְלוּט*, ז, מין ירק מטיני הבצלים [1].
קְפַלּוֹס*, ז, כותרת של עמוד.
קַפְלַטִּין*, ז, פאה נכרית ששמים על הראש, שער נכרי.
קִפְלִית*, נ, כותרת של עמוד, קפל.
קַפַּנְדַּרְיָה*, נ, טעבר לקצר את הדרך.
קפס*, ר׳ קפץ.
קַפְסָה*, נ, ארגז קטן, תבה קטנה.
— בְּמַנָּח בְּקַפְסָה*, בשוח נאה.
קפץ (קָפַץ, יִקְפֹּץ), פעו״י, כנוי, עצום; סגור וקבץ יחד (היד); רקוד, הול, כרכר; פסוח על דבר; *כהר להשיג, רדוף להשיג; (־עַל־), בוא דבר שפתה או צרר מהר מתאם על איש; מהר לעשות; מהר לעשות לפני אחרים; עשה או היה דבר לא כפדרו כי אם בפרונים; התפוץ; התפרק (אבר) כמקום הפרוק; עשה תנועות שונות בהעויות הפנים במקום דבור (אלם); קצוץ בשר בקוסיץ. הַקָּפַץ, קפוף, דלוג; *דבר בהעויות הפנים וברטיזה. קַפָּץ, רקוד; נתר, דלוג; *מהר לעשות; פסוח על דבר; גרום לקפיצה. הַקָּפַץ*, גרום לאחר לקפץ.
— קָפוּץ וְעָשָׂה*, מהר לעשות בכלי חבוי.
— קָפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ*, עבר את הדרך בההירות נפלאה (בדרך נס).
— קָפְצָה פּוּרְעָנוּת (אוֹ צָרָה) עַל־*, באה פתאם צרה או פרעונות על־.
קֶפֶץ*, ז, פרק באברי הגוף; מקום הבור השוק והירך.
קַפְצָה*, נ, תבה קטנה, ארגז קטן, קפסה.
קַפְצָן⁰, איש אוהב לקפץ תביר בראש להתראות כראשון לכל דבר.
קַפְרִים*, ז, עלה צלף וסריו.
— יַיִן קַפְרִיסִין*, ז, יין ששבו בו קפריסים; יין הבא מאי קפריסין.
קפש* קָפַשׁ, יִקְפֹּשׁ*, פ״י, השוח, לקוח בחוקה.
קֶפֶשׁ*, ז, בנר עליון קצר לאשה אשר ישימוהו על הכתפים, כתפיה.
קַץ, ז, (כ׳ קְצֵי, ר׳ קְצִים*, קְצֵי*), סוף, אחרית; פאה; גבול הכטות, שעיר; כליון, אבדון; *ביאת הגואל (סוף הגלות).
— לְקֵץ, בסוף זמן.
— לְקִצִּים, לפרקים, לעתים קרובות.
— מֵקֵץ (זְמַן), אחרי עבר זמן.
— כָּלוֹ כָל הַקְּצִצִים*, אין עוד תקוה ואין אפשרות לחכות עוד.

[1] קפלוט мелкій чеснок, Schalotte, échalote, shalot

— מְחַשְׁבֵי קְצִים*, ז״ר, ־מנקשים חשבונות של יתי ביאת המָשִׁיחַ.

קצב (קָצַב, יִקְצַב), ס״פ, כירות, גזור; *יעוד מדה וערך; קבוע, החליט, גזר אמר.

הִקְצַב*, היה קבוע ומוחלט. קַצָּב*, קצוץ בשר בקופיק. הַקְצָב*, קצוב.

קֶצֶב, ז, (קְצָבִים, קְצֵבִי), סוף, קצה דבר; גזרת דבר ותאורו; תבנית טכונת; *ההלטה; מדה מסימת וקבועה, קצבה; °בשקל השיר עס״י מספר יתדות ותנועות קבוע.

קַצָּב*, ז, טבח, טוכר בשר.

קְצָבָה*, נ, מדה מסימת וקבועה; מספר קבוע; קביעות; נדבה מקפת הצבור; זמן מָכֹנל וקבוע.

קַצָּבוּת°, נ, עסק מכירת הבשר.

קצה (קָצָה, יִקְצֶה), ס״פ, גזור, כרות; הבדל, הפרד; *(תְּאָנִים), קצוץ תאנים ליבשן לקיום; קרוץ מן ־העסה; חפור ו־פרד והרחק.

הִקְצָה*, הגזר, הכרית. קַצֶּה, קָצֶה. הַקְצָה, הקצע, גרד; חַלַק, הַפרד; הַפרש חַד לאיזו תכלית. הֶקְצָה*, הפרש, הֶפרש, הפרש והתיחד לאיזו תכלית.

— מֻקְצֶה*, ר׳ מקצה.

קָצֶה, ז, (ר׳ קְצוֹת, ס״ר, קְצוֹתַי), סוף מדת איזה שטח; פאה; סוף; חלק קטן מן הכל; החלק היותר טוב.

— מִקְצֶה זְמַן*, אחרי עבר זמן.

קַצֵּה, ז, סוף, תכלית.

קָצֵה, ג, קץ, שפה.

קְצָוֹ, ז, (ר׳ קְצָוִים) קְצָוָה, ג, (ר׳ קְצָוֹת), קץ, אחרית, פאה.

— קְצָוֹת, ז״ר, מקומות רחוקים, קצות תבל.

— נָחֵי הַקְצָוֹת, חֻסְרֵי הַקְצָוֹת°, ז״ר, (בדקדוק) אשר בשרשם אות נחה או חסרה בראשיתה ואות כזו באחריתם.

קָצוּב, ת, מְסֻדָּר; קבוע; מדוד בשעור ידוע.

— הֲלָכוֹת קְצוּבוֹת*, נ״ר, ־הלכות מקבלות וקבועות.

קָצוֹעַ*, ז, (ר׳ קָצוֹעוֹת*), הותך, גוזר עצים לצרכי טלחמה.

קְצוֹעַ*, ז, סעלת הקוצע והגוזר; החלק הנחתך מהקצה.

קָצוּץ*, ת, סרים; ר׳ קצין.

— קְצוּצֵי פֶּאָה, ר׳ קצין.

קְצוּצָה*, נ, דהיכת עץ ביתרת שנקצצה בהלקח החתיכה הדרושה לעבודה; סרי קצוץ; שביבי עץ או מחכת הנופלים ע״י האזמל.

קְצוּר*, ז, תכן הענין בטעט מלים; סעלת המקצר דבר; (־סֵפֶר), תכנית ספר בקצרה.

— בְּקִצּוּר°, טבלי האיך בדברים.

קָצָח, ז, זרע כמון שחור [1].

קָצִין, ז, שופט; נגיד עם; שר צבא; מנהיג, ראש; °עשיר.

קְצִינוּת*, נ, מֶמְשָׁלָה; משרת הקצין.

קְצִיעָה, נ, סין צמח בשמי, קדה [2]; ענול רבלח תאנים; כביש־ תאנים לעשותן לענול, לדבלה; סעלת המבדיל וקוצץ; אחד מארבעת הבתים אשר בתסלין של ראש, קציצה.

קְצִיפָה*, ז, קצף, כעס; כין מתקף שעושים בלבן ביצה עם תערבת טיני מתיקה בשכסון עד היותם כקצף שעל המים.

קְצִיצָה*, נ, גזרה (של תבנית דבר); כריתה, סעלת הקוצץ; דבר נקצץ מהעץ (תאנים וכיו״ב); תרטיל, כיס הזרעונים בצמחים; נמר הסכמה בין שני צדדים; משא ומתן בדבר קביעות שכר עבודה; אחד מארבעת הבתים אשר בתסלין של ראש; ר׳ קצצה; °ענת בשר קצוץ וסרום.

---

[1] קצח — Чернуха, Schwarzkummel, nielle, black cumin

[2] קציעה — кассія, Kassia, Casse, cassia

קָצִיר, ז, קצירת תבואת השדה; התבואה הנקצרת; עת קצירת קטת השדה; קוצר; יונקת, הסתעפות משרש עץ מתחת לאדמה העולה וצומחת כעץ חדש במקום אחר קרוב לעץ העקרי; *ת, חולה, חלש.

קְצִירָה*, נ, פעלת הקוצר את הקמה; °חטים שמורות לפסח משעת קצירתן.

קָצְנוֹר°, ז, סכין לחתוך בה צנורות.

קצע* (קָצַע*, יִקְצַע*), פ״י, חתך דבר מקצהו; גזר וגרד מסביב (שוה בנין); (–קציעות), עשה ענולי דבלה. קָצַע*, הֻקְצַע*, קצוע; החלק עץ וכדומה במקצוע. הֻקְצַע*, הגזר והגרד מסביב.

— קְצוּעַ צָוָאר*, ת, ברות ראש, חסר ראש, לאמר: אינו זוכר כלום או אינו מבין כלום.

קצף (קָצַף, יִקְצֹף), פ״ע, (עַל־) כעוס, חרה אפו, כלה חמתו. הֻקְצַף, הֻכְעַס, עורר חמת־; *העלה רתיחת טים עד להעלאת קצף. הִתְקַצֵּף, קצוף.

קֶצֶף, ז, (ר׳ קְצָפִים), כעס, חרון אף, הכה; שכב עץ, בקעת עץ; בועות לבנות העולות על נוזלים שונים כשכסכסים אותם; *שם אחד המלאכים.

— בְּקֶצֶף עַל פְּנֵי מַיִם, משל לדבר העובר מהר ואין לו קיום.

קְצָפָה*, נ, שכב עץ (?); כליה, כליון (?); עלים נוספים וגובלים.

קְצָפוֹן*, ז, קֶצֶף, כעס.

קצץ (קָצַץ, יָקֹץ), פ״י, כרות, גזור; חצוב והסל; *קבוע, קצוב; נשוא ונתון על אדות מחיר דבר; קבוע מחיר דבר; יעד, מנה, הכן. הֻקְצַץ*, הִכָּרת, הִגָּרע; הֻקצב, הֻקבע; היה מָבדל (מטשטחתו). קָצַץ, קָצִיץ*; קבוע, קצוב (מזונות, שכר). קָצוּץ, הִכָּרת, גָּדוּע. הֻקְצַץ*, נִכְּה, הֻפחת; שים קץ וסוף ל־.

קוּצָץ*, בנוי של ננאי לישע עיוץ.

— קוּצָץ בֶּן־קוּצָץ*, ישע בן רשע.

— קְצוּץ מְזוֹנוֹת*, קבוע מזונות ל־, קבל על עצמו לְכַלכל את־.

— קְצוּץ רַגְלַי—*, סתור דברי סלוני וכשל אותם לגמרי.

— קְצוּצֵי פֵּאָה, כנוי לבני שבטי ערב המנלחים את ראשם סביב ומגדלים את השערות באבצע הראש.

— רְבִית קְצוּצָה*, רבית שהכניסו לה הכלוה והלוה.

נְקָצַץ (פלוני) מֵאֲחוָתוֹ*, לְקחה הנהלה מפלוני, אבדה נחלתו.

— קֵץ בְּנָטְעוֹת*, מכסא מליצי בחוראת: הפר תורה.

קֶצֶץ*, ז, כים הועונים בצמחים שונים (קטניות); ר׳ קציצה.

קַצָּץ*, ז, קוצץ עצים; כלי שקוצצים בו עצים; תרמיל קטניות.

קְצָצָה*, נ, הפסקת יחס עם אחר; יער שעצוו עומדים להִקצץ.

קְצָצוֹת*, נ, חוט ברזל.

קצר (קָצַר, יִקְצֹר), פעו״י, כרות קטת השדה; היה קטן ומזער באדר (הפך: ארך); (־יד), מעוט היכלת, הֲלָאה, לא יכול; (־רוח־), היה בקצר נשימה מעטל יצירה; לא יכול להתגבר ולהתאפק; (־נֶפֶשׁ־) לא יכול לסבל עד היות קרוב למיתה. הֻקְצַר*, הגזר, הכרת (הקמה). קַצַּר, הקטן ארך דבר; *מעט, הפחת, הַקטן. הַקְצַר, קַצַּר; *היה לקצר. הִתְקַצֵּר*, היה קצר, היה קטן באיכו.

קָצָר, ת, לא ארך, קטן המדה באדך, קטן האדך*; ז, עוקר קטן דוקר; ־בי נמאס.

— קְצַר אַפַּיִם, ת, מהיר לכעס.

— קְצַר יָד, ת, חסר כ־.

— דַּעַת קְצָרָה*, נ, שבע איש המהיר לכעס.

— אֲרֻכּוֹת וּקְצָרוֹת*, לארך ולרחב, בטוכן; דברים כללים ופרטים.

קָצָר, ז, קטן המדה בארך, תכונת דבר שהוא קצר.

— קְצַר־רוּחַ, ז, עיפות רבה הנביאה לקצור הנשימה.

קַצָּר*, ז, כובס בגדים.

קְצָרָה*, נ, הצד הצר שבמטה (לצד הראש וכפות הרגלים); קצור.

קַצָּרָה*, נ, ארטון, טירה.

קְצָרִית*, נ, טחלת קצר הנשימה.

קַצְרָן*, ז, איש המדבר או הכותב בקצרה (הסך: ארבן); [0]יודע את מלאכת הקצרנות.

קַצָּרְנוּת[0], נ, אמן השתמשות בכתיבה בסמנים ידועים וקבועים כדי להספיק לרשם על הנייר את כל אשר ישמע.

קַצֶּרֶת[0], נ, טחלת קצר הנשימה [1].

קְצָת*, נ, חלק קטן, טעט, אחדים; סוף, אחרית, קץ, קצה.

— מִקְצָת*, אחרי עבר זמן טעט; טוער, לא רב; חלק מרבר; ר׳ מקצת.

קֹק*, ז, מין עוף מטמשחה החסידה [2].

קֹ״ק, ר״ת, קהלה קדושה; קדשים קלים; קרן קיסת; קדש קדשים.

קָקָלָה*, נ, סקעת השטי.

קַר, ת, צונן, לא חם, חסר חם.

— קַר־רוּחַ*, ת, מישב, מי שדעתו מישבת עליו.

קַר, ת, נוטע.

קַר, ז, צנה, הסר חם, תכונת נוף שאינו חם.

קרא (קָרָא, יִקְרָא), פ״י, צעק, הרם קול; העבר קול, בשר, פרסם, השטיע; נאום בקול; נשא דבר בקול רם; בקש עזרה; (־עַל־), קבול; הַזעק, אסוף; הודיע או צוה לאחר שיבוא; (־בְּשֵׁם ה׳) הודיע ולמד האמונה בה׳; התפלל אל ה׳; כנה, נתון שם; במא בפה או רק ראה בעין את הכתוב בספר לדעת תכנו וענינו; למוד את הכתוב בספר; יעוד, מנה; קרה, סנוש דבר במקרה; *למוד במקרא (בספרי התנ״ך). הֻקְרָא, היה קרוא ומזמן; הֶאסף לקול הקורא; בָּנָה בשם; בָּטוּא (דבר כתוב) בשפתיו; הֻמצא במקרה, הסנש פתאם. קְרוֹא, הָקָרֵא, הבא מקרה ופגע; *קרוא בקול מן הספר לאוני אחר: קרוא דבר בקול לפני קהל; נרום שאחר יקרא; למד בספר, המקרא; [0]הַכתב, קרוא לפני אחר כרי שיכתב מפיו את הקריא. הִתְקָרֵא*, קרוא, הקרא.

קָרָא*, ז, מין ירק מטשמחה האבטיחים מארך ולבן [1]; איש בקי במקרא.

קָרָא״, ז, פסוק מהמקרא.

קֹרֵא, ר׳ קורא.

קְרָאוֹת[0], נ, תורת הקראים וענינם.

קָרָאִים[0], ז״ר, שם בני כתה בישראל המחזיקים אך בתורה שבכתב (היחיד: קָרָאִי).

קָרָאן*, אַל־קָרָאן*, ז, ספר הדת למשלמים בני אמונת מחמד.

קַרַאת, ר׳ לקראת.

קרב, (קָרַב, קָרֵב, יִקְרַב), פ״ע, נגש אל־, בוא סמוך לאיזה נוף או מקום (הסך: רחק); הישיב לשני בסבת ידידות: החל בסעלה; הניע (זמן); עורר קְרָב; (־אֶל אִשָּׁה), שכוב עם אשה; *הַעלה לקרבן על המזבח (אמורי הקרבנות או קטן הסלת). הִקְרִיב, נגש; הוביא לקרבן. קָרֵב, הגש דבר אל־; גרום להיות קרוב לשני; הישיב לשני בסבת ידידות

[1] קרא, тыква, Kürbis, courge, gourd

[2] קצרת, одышка, Asthma
קלפיצה, Löffelgaus, קק souchet, spoonbill

וחבה; *התפלל לפני התבה. הַקְרֵב, הבא בקרוב מקום; הגש; הגש קרבן ומנחה; חונן לסבת חבה; גרום להגיע (זמן); היה קרוב. הִתְקָרֵב*, היה קרוב, קרב את עצמו; היה סָמוּך; אטור על עצמו שהוא קריבו של סלוני; הֻגַּשׁ (קרבן).

קָרֵב, ת, מֻגָּשׁ לקרבן; נגש.

קָרֵב, ז, (ר׳ קְרֵבוֹת), מלחמה, ריב.

קָרֵב, ז, (כ׳ קַרְבֵי, ר׳ קִרְבַיִם, נם קִרְבַּיִם*), מעי החי; חלק הנוף החלול שבין הראש והרגלים; תוך כל דבר.

— בְּקֶרֶב, תוך, בין.

— קִרְבַּיִם*, ז״ר, מעים.

— קִרְבֵי־דָגִים*, ז״ר, ביצי דגים.

קִרְבָה*, ז, סְעֻדת הנגש ומתקרב לבקום.

קִרְבָה, נ, (ס׳ קִרְבַת) רוח רצון, נשיה, רוח חסד; *יחס משפחה, קרבות.

קְרָבָה*, נ, התקרבות; נגיעה, מגע.

קִרְבוֹת*, נ, יחס משפחה; חבור וקשור עם אחר על ידי קרוב הדם; התכונה להיות קרוב.

קַרְבִּיט*, ז, מה ששיך לצרכי המטה; רצועה שכורכים סביב דבר להדקו.

קָרְבָּן, ז, (ס׳ קָרְבָּנוֹ, קָרְבָּנִי, ר׳ קָרְבָּנִים, קָרְבָּנוֹת*), מנחה לה׳ ולמקדשו; *מנחה למלך; שבועה בשם הקרבן.

— קָרְבְּנוֹת יָחִיד*, ז״ר, הקרבנות שהיחיד מביא לכפרת עון או נדר וכדומה.

— קָרְבְּנוֹת צִבּוּר*, הקרבנות שהצבור מקריב בגון: עולות התמיד, קרבנות החגים וכדומה.

(קרד*) קָרַד*, פ״ע, סרוק ארג להעלות עליו שער; סרוק בהמה, נקה שערות הבהמה במגרדת בעלת שנים קטנות.

קַרְדָּא*, ז, טין תולעת קטנה הנמצאת בעור הסוסים והנטלים וכדומה.

קָרְדִּיקוֹם*, ז, הזיה בשעת מחלה; כרה שחורה, מחלת שגעון העצבת.

קַרְדֹּם, ז, (כ׳ קַרְדֻּמִּי, ר׳ קַרְדֻּמִּים, נם קַרְדֻּמּוֹת), גרזן, כלי ברזל לחטב בו עצים; כלי ברזל לחפור בו באדמה.

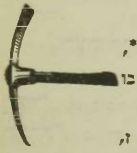

— קַרְדֹּם שֶׁל נְגָרִים*, גרזן לחצב ולנקע בו עצים וכיו״ב.

— קַרְדֹּם שֶׁל נְבוּשׁ*, ז, כלי ברזל לחפר ולנכש בו. קרדם

— קַרְדֹּם לַחְפֹּר בּוֹ*, מכשא כשל על עבודה לשם פרנסה.

קַרְדֹּם*, פ״י, הקצב, סתם בקרדם.

קַרְדָּן*, ז, הקרום הקשה שעל הלחם או העגה.

קַרְדֹּם*, פ״י, הקצע וטרוש כלי להסיר שניצתו; ר׳ קרטם.

קָרְדָּק*, ז, נעל רקוד; כנגד נעוך שכל הרגל נכנסה בו בנקל.

קרה (קָרָה, יִקְרֶה), פ״ע, מנוש דבר בטקרה טבלי יחל לו; חזל דבר על איש; היה דבר. הִקְרָה, הפגש עם דבר במקרה; בוא אל מקום במקרה בלי כַּוָּנה תחלה; *הכה בזוב שכבת זרע. קָרֵה, עשה תקרה, אנוד את העצים המכסים את הבנין; *כסה בגנ. הַקְרָה, גרום לפגש במקרה, אנה והזמן לידי־; קבוע והכן דבר; *תקן ברק; עשה תקרה. הָקְרָה*, הָתְקָרֵה*, הכה בזוב שכבת זרע.

קֹרֶה, ר׳ קורה.

קָרֶה, ז, זריטה, זוב (שכבת זרע).

קָרֵה, נ, קר, חסר חם; קר חזק.

קְרוּא, ז, מזון למשתה או לאספה.

קָרוֹב, ת, לא רחוק (במקום או בזמן); הנמצא אצל־; בן משפחה אחת, שאר בשר; כי שמקרבים אותו לחוגנו; דבר נקל להעשות; דומה; נושה ל־; איש מלחמה; *שליח צבור, חזן.

— בְּקָרוֹב, תה״פ, בעוד זמן קצר, מהר, עוד מעט; *טלפני זמן קצר.

— מִקָּרוֹב, תה״פ, בעוד זמן קצר; לזמן קצר; טלפני זמן קצר.

— קָרוֹב לְמַלְכוּת*, אהוב על השליטים.

— אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ* וְאֵין אָדָם מַשִּׂים עַצְמוֹ רָשָׁע*), אמרה יהועה לאטר: האדם אוהב ומצדיק את עצמו ואינו מרשיע את עצמו.

קָרוּב*, ז, קִרבה; נגיעה, מגע.

— בְּקָרוּב0, בערך, לא מדֻיק.

— קָרוֹב פָּנִים*, ז, הסכרת פנים, ידידות גלויה, מאור פנים.

קְרוּבוֹת*, קרוב״ק, כשם זה יקראו לפיוטים נוספים בסוף כל אחת מברכות שמונה עשרה בשבתות ויטים טובים.

קְרוֹב״ק, ר״ת, קול רנה וישועה באהלי צדיקים; בשם הזה יקראו לפיוטים יחודים; ר׳ קרובות.

קְרוּד*, ז, סִגֻלת המקרד בסנרדת בעלת שנים קשנות וחדות.

קְרָוָה*, נ, דלעת מיבשת חלולה.

קְרִוִי*, ז, סִגֻלת המקרה; דבר נקרה; תקרה.

קָרוּחַ*, ז, ענלת משא, קרון.

קְרוּם*, ז, עור, קלפה, גלד; הקלפה הקשה שעל הלהם, קרדן.

— קְרוּם בֵּיצָה*, ז, הגלד הדק שבין קלפת הביצה ובין החלבון.

קְרוּמִית*, נ, הצד הדק בצמחים שהוא דק כסכין; הקלפה הדקה שעל הקנה.

קָרוֹן*, ז, (ר׳ קְרוֹנוֹת*), ענלה לטשא; טעין, בור נובע מים.

— קְרוֹן שֶׁל מַי רַגְלַיִם*, סמל לשקר ומרמה ושפלות.

— יוֹשְׁבֵי קְרוֹנוֹת*, ז״ר, רוכבים ברכבי מלחמה.

קָרוֹן*, ז, בעל חי בעל קרנים.

קְרוֹנָה*, נ, מקום רחב ופתוח בעד הענלות ליטי השוק; יום השוק.

קַרוּם*, ז, ארינ; המסרק שבכלי האריגה.

קָרוּר*, ז, סִגֻלת המקרר והמצנן דבר.

קָרָזַל*, ס״י, קבץ שער הראש בסקעה; גלום דברים רבים לטעשה מקשה אחד.

קָרָזָל0, ז, תסרקת, עשית התלתלים, סלסול השער.

קרח (קָרַח, יִקְרַח), ס״י, עשה חלק משער, גלח או מרוש השער. הִקָּרֵחַ, הֵעלות קרחה; היה לִקרח; 0התקשה, היה קשה כָּקרח. הַקְרַח, צוה לגלח את שערו; היה לקרח (ראש איש או פני דבר בהיותם חלקים); *עקור עצים מתוך כרם. הָקְרַח, הִקרח.

קֶרַח, ת, (נ, קַרַחַת*), שראשו קָרח וחלק משער.

— קֶרַח מִבָּאן וּמִבָּאן, קֶרַחַת מִבָּאן וּמִבָּאן*, בטוי בהוראת: מפכיד מכל הצדדים, לא נשאר לו לא זאת ולא זאת; (בנוי על משל לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקנה, הילדה מלקטת השערות הלבנות והזקנה— השחורות, ונמצא הוא קרח מכאן ומכאן).

קֶרַח, ז, גליד, הגוזלים הקטואים מכף הזק; קן גדול; *קרחה.

קָרַחַת, נ, מקום מגלח או מטרט בשער הראש; מקום חלק משער על הקדקד; ר׳ קרחת.

קַרְחוֹן0, ז, גוש קרח גדול על יבכתי ההרים המכסים שלג עולמים, שניר.

קַרְחָן*, ר׳ קֶרַח.

קָרְחַת, נ, מקום קרחה בראש מאחוריו לצד העֹרף; חלק הגבה שמאחור בצד העֹרף*; מקום שהתקשה (בסרי וכדומה).

— קָרְחַת הַכֶּרֶם*,נ,מקום חלק בכרם שלא נטעו בו או שחרבו הנטיעות שנטעו בו.

— קָרְחַת הַשָּׂדֶה*, נ, מקום לא זרוע בשדה.

קְרָט*, ז, גרעין קטן; חלק קטן שמשקלו כגרעין החרוב; טשה קטנה קיושה.

קָרְטוֹב*, ז, מדת הלח קטנה מאד.

קַרְטוֹם*, ז, כריתת והשחתת ראשי הצמחים.

קַרְטוֹן*, קַרְטִיקוֹן*, ז, נייר לבן נמצא באדמה, משתמשים בו לשפשוף מחבת וגם לכתב על הלוח בבתי הספר.

קַרְטַט*, ע״י, קצץ וחתוך לחתיכות קטנות.

קַרְטִים*, ז, ר׳ כרטים.

קַרְטִלִית*, נ, כפיסה, סל קטן.

קַרְטֵם*, ע״י, חתוך, קטוף (ראש עלה), קטום.

קַרְטֵם*, ז״י, מרוח בקרטון, מרוק בקרטון; הקצע וטרוש כלי להסיר סניטותיו.

קַרְטֵם*, קַרְטִים*, ז, פחתת נייר, גליון קטן, ר׳ כרטים; סְדָרה, צוות, מצוה, נזרה.

קַרְמַע*, ס״ע, דלוג, קפוץ משכחה; סרסר.

הִתְקַרְמֵעַ*, סרסר, סרכס.

קָרִי, (כהפסק: קָרֵי), מרי, מורת רוח; *אסון, פגע; [1]מקרה לילה; [2]מקרה לא בטבון.

— בְּעַל קְרִי*, ת, מי שקרה לו מקרה לילה.

קְרִי*, ז, הטלה בתנ״ך כמו שהיא נקראת (יש מקומות במקרא שקוראים את הטלה לא כמו שהיא כתובה, לנסחה הכתובה קוראים „כְּתִיב״, ולנסחה הנקראת — „קְרִי״).

קָרִיא, ת, נבחר, נודע בשם כבוד; מְזֻמָּן בכל אספות ראשי העם.

קְרִיאָה, נ, קול דברי הזון ונבואה; סעלת הקורא והצועק; סעלת העובר בעיניו על דבר כתוב אי בומאו בשפתיו; *סעלת הקורא בתורה את פרשת השבוע או הקורא את אחת המגילות וכרומה.

— קְרִיאַת שְׁמַע*, הפסוקים בדברים ו, ד—ט, שם יא, יג — כא, במדבר טו, לז — מא.

קְרִיבָה*, נ, סעלת המתקרב אל־.

קָרִיב*, ת, קרוב, שאר בשר, בן משפחה אחת

קְרָיָה*, נ, תקרה; ת, כפרי.

קִרְיָה, נ, עיר גדולה ובצורה, כרך.

קְרִיָּה*, נ, התהוות קרום קשה בפני הלחם בשעת האפיה; מכה שקרם עליה עור.

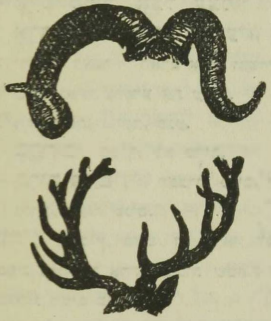

קרנים

קִרְיָן*, נ, נר שעוה, נר של דונג.

קִרְיָנָה[3], נ, הפצת אור, הפצת קרני אור (בפיוט).

קְרִיס*, ז, עור; כלי אריגה (?).

— כְּלֵי קְרִיס*, בגדי עור; בגדי עבודה.

קְרִיעָה*, נ, סעלת הקורע והשופע; סעלת המפריד והמבדיל ומחלק; קריעת הבגד על מת.

— קְרִיעַת יַם סוּף*, הזנבא ומשל לדבר שקשה מאד לעשותו.

קְרִיצָה*, נ, מעוף עין, מעשה הקורץ בעיניו; רמיזה; נשיכת השפתים לרטן; (ר׳ קְרִיצוֹת*), פרורי בצק שנותנים אותם בטרק.

קְרִיר*, ת, קר מעט.

— מַלָּא רוּחַ קְרִיר*, השלה את שלוני.

— קְרָרָה דְּבֵי שְׁתֵּי לָא חֲמִימָא וְלָא קְרִירָא[4], ר׳ קדרה.

קְרִירוּת*, נ, קר, קרה.

קָרִישׁ[5], ז, מין פרות שנקרש.

קְרִישָׁה[6], נ, הדבר שנקרש ונקפא.

קרם (קָרַם, יִקְרֹם), פעו״י, כסה בקרום,

העלה גלד דק על הבשר; *ההווה קרום קשה מסביב ללחם או לענה בשעת האפיה; הבסה ברקבובית, בעפוש. הַקְרֵם, התכסה בקרום; *היה לקרומים, היה סמיך (חסר נחל).

קְרֶם*, ז, יריעה לכסוי אדונה; אריגה דקה ויפה.

קַרְמוּל*, ז, מין צמח קרוב לשחלים.

קַרְמִיד*, ז, רשף הגג.

קְרָמִית*, נ, מין צמח שמנגיריו עושים לחם רע.

קַרְמָת⁰, נ, מחלת הצואר, אסכרה.

קרן (קָרַן), פ״ע, הסיז קוי אור.

הִקְרִן, הוציא קרנים; היה בעל קרנים.

קֶרֶן, נ, (זוגי: קַרְנַיִם גם קְרָנַיִם, ר׳ קְרָנוֹת, ס״ר קַרְנוֹת), כעין ענף קשה היוצא בראש בעלי חיים ידועים; שופר, כלי קבול עשוי מקרן בעלי החיים; עז, כח, גבורה; שן סלע; קו אור; חלק חד וטעקץ בולט בבנין; *חצוצרה; זוית, פנה (וכן: קֶרֶן זָוִית); הדבר העקרי היסודי; הסכום העקרי והיסודי באיזה ענין או עסק (בנגוד לָרַוַח, לפרוה); ראש דבר; נזק הבא על ידי נגיחת שור בקרניו; ⁰אנף (בסערכת טלחמה); תרטיל ניר בצורת קרן.

— קֶרֶן בֶּן־שֶׁמֶן, ראש גבעה שאדמתו דשנה וסוריה מאד.

— קַרְנֵי הוֹד*, ז״ר, אור וזהר סביב לסניט.

— קֶרֶן זָוִית*, נ, זוית, פנה.

— קַרְנֵי חֲגָבִים*, סכל לדבר קטן וטוער.

— קֶרֶן חָזוּת*, נ, קרן בולטת; *שפופרת להביט דרכה.

— קֶרֶן נָקוּבָה*, תאר לאיש שַׂכְחָן, לאיש כזה קוראים גם „מַשְׁסָך״.

— הֵנִיחַ מָעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצָּבִי*, מבטא טליצי בהוראת: אבד כספו.

— בָּתוֹב עַל קֶרֶן הַשׁוֹר*, אמרה בטוכן: פרסם ונלה דבר.

— יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת*, ז״ר, אנשים יושבים בכפלונות בקרנות הַחוצות ושחים שיחות בטלוה.

— קַרְנֵי אוּמָן*, נ״ר, כוסות שמהדקים ע״י להבה אל עור האדם לצבר את הדם לטקום אחד לרפואה, קרנות.

— קַרְנֵי פָרָה⁰, שם נגינה בספקת בשעמי המקרא (ס׳ ם).

— קֶרֶן הָאֲלוֹן⁰, ז, סנאי, מין חיה קטנה מטשפחת היונקים הנרה בין עכסי העצים[1].

— קֶרֶן הָאַף⁰, ז, ר׳ קרנף.

קַרְנָה*, נ, ר׳ קרני אוכן.

קַרְנוֹם⁰, ז, פטיש גדול, בקבת הנפה: כהלומות הפטיש.

קַרְנָזֹל*, ז, ר׳ אלכסון.

קַרְנִי*, ת, של קרן, מִקֶּרֶן.

קַרְנִית⁰, נ, עור הקרן בעין.

קַרְנָן*, ת, בעל קרנים גדולות.

קַרְנֵס*, ז, זיז, קרן המשוש לשרצים.

קַרְנַף*, ז, קרן האף, מין היה גדולה בעלת קרן אחת על אפה[2].

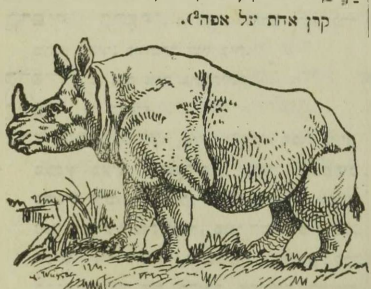

קרנף

[1] קרן האלון бѣлка, Eichhörnchen, écureúil, sgnirrel

[2] קרנף носорог, Nashorn rhinocéros

קרם (קָרַם, יִקְרֹם) ס״ע, הכסף, הכף, כרוּז ונפוֹל; *התקשה, היה לקשה; היה לסתיר וצפוּף. הַקְרֵם*, קרוּם; הַקְרֵם°, ר׳ הקרם.

קֶרֶם, ז, וָו כפוּף לחבר בו דבר אל דבר.

קַרְסוֹם*, ז, קרשוֹם, כריתת ראשי הצמחים.

קַרְסְטָל*, ז, סל.

קַרְסֹל, ז, (זוני, קַרְסָלַיִם, ר׳ קַרְסָלוֹת*), פרק כף הרגל, חעצם הבולטת שבמקום חבור השוק את כף הרגל; *השוק התחתונה.

קַרְסֵם*, ס״י, כרסם; כרות, ענסים טעין. הִתְקָרְסֵם*, הקציץ.

קֶרֶסֶם*, ז, טלקה ברצועה, הבאה בכנלב.

קרע (קָרַע, יִקְרַע), ס״י, כרות, חתוך; גוזר; נתן בעל־ כּוֹרח; לקוה בחוקה; הַדְרֵך, הַבְדֵּל; בקוע(ים); קרוע בגד לסבת אבל. הִקָּרֵעַ, הגזר לגזרים, החלק להלקים. קָרֵעַ*, קרוּע. הִתְקָרְעֵעַ, הקרע מעצמי (לא בידי אדם).

קֶרַע, ז, (ר׳ קְרָעִים*), גזר, חלק שנקרע ונבדל מדבר; *קריעה; מקום הקריעה; בקום קריעת בגד לאבל; סחבה.

קַרְפִּיט*, ז, כפא רחב לנוח בו, מישב מנוחה.

קַרְפִּיף*, קַרְפֵּף*, ז, מקום גדור בחֵץ נדר מחוץ לעיר; גזוזטרה של בית.

קַרְפִּית*, נ, כוס צרה בתחתיתה.

קַרְפֵּף*, ר׳ קרפוף.

קרץ (קָרַץ, יִקְרֹץ), ס״י, (־עַיִן), רמז בעין, מצמץ בעין; (־שִׁפָּתַיִם), נשוך השפתים בשנים לרמז; *חקוק, חרות; דקור, עקוץ; נתון תכנית ודמות לדבר; סנור השפתים הישב; תפוש עור הנוף באצבעות בהדוק כדי להכאיב; גזר ביד חתיכה מהעיסה לעשות בה ככר ל־ם; הרוג; שחוט; השכם, הקדם לקום לאור היום. הַקָּרֵץ*, הַקְצֵץ, הַקְצֵר, הכרת. קָרֵץ*, עשה החוך בסכין. קְרוּץ, הגזר; העשה. הַקְרֵץ*, חקוק, הרות.

קָרָץ, ז, הרג, טבח, כליון, אבדון; (ר׳ קְרָצִים*), טחצה, דסן; חבילת פשתן.

קֶרֶץ*, ז, סכין של אופה לחתך בו העיסה; פקעת פשתן; ציצת סתילים.

קָרֵץ*, ז, קָרָצָא*, נ, חתיכת להם.

— אָכוֹל קָרָצָא*, טבטא בחוראת: הלשין, הלוך רכיל.

קַרְצוּל*, ז, ר׳ קרסול.

קִרְצוּף*, ז, פעלת המקרצף בפנרדת בעלת שנים גדולות.

קָרְצִית*, נ, שרץ, החי השורץ.

קַרְצַף*, ס״י, גרוד, קרוד; נקה את שערות הבהמה במנרדת בעלת שנים גדולות.

קָרָק*, ז, סנדל, נעל הבית, קַרְקָה.

קַרְקְבָן*, ז, קבת העשות; מָרְאֶה; קבת החי בכלל.

קַרְקָה*, נ, נעל הבית, קרק; נעל עשוי כלו משער עזים או פאריג.

קַרְקָנָה*, נ, נר שעוה.

קַרְקוּר*, ז, קול הצפרדע.

קַרְקְזָה*, נ, צלצול.

קַרְקָנִית*, נ, סַטָה הַנָּשָׁר.

קַרְקֹם*, קַרְקֹם*, ז, טעגל־ברזל לסוסים; קרס, וָו.

קַרְקַע, זו״נ, (ר׳ קַרְקָעוֹת*), התחית, מסד; *ארץ, אדמה; חלקת שדה; נכסים שאינם נדים; השכבה השניה של האדמה.

— קַרְקַע בְּתוּלָה*, נ, אדמה שלא עבדוה.

— קַרְקַע עוֹלָם*, נ, קרקע שאין לה בעלים.

קַרְקָעִית*, נ, תחתית.

קַרְקִיף*, קַרְקֵפְתָּא*, ז, ראש, קדקד, גלגלת.

קַרְקַפְנָא*, ת, כנוי לאיש חכם בעל טוח נחל.

קַרְקַר, ס״י, הרוס, נתוץ; *ס״ע, השפע קול

(תרנגלת או צפרדע); הכה, רעוש.

קַרְקָרָה*, קַרְקָרֶת*, נ, קרקע, תחתית כלי; השפה התחתונה של אריג.

קַרְקָשׁ*, ס״י, נענע (זוג בפעמון), צלצל, קשקש.

קַרְקָשׁ*, זוג הפעמון.

קרר[ס] (קָרַר[ס], יָקֹר[ס]), פ״ע, היה קר, קבל קר.

קָרַר*, פ״י, עשה קר; [ס]־(קִיהָה) הרגיע נפש.

הָקַר*, קרר. הוֹקַר*, הִתְקָרֵר*, היה לקר.

— נִתְקָרְרָה רַעְתּוֹ*, נחה, שקטה רוחו, חדל מהתרגז או מלשאף לנקמה.

קָרָר*, ז, עגלון, רכב, נוהג בקרון.

קרש* (קָרַשׁ*, יִקְרַשׁ*), פ״ע, הפוא ועבה, היה למוצק. הַקְרָשׁ*, הַקפא, הַעבה.

קֶרֶשׁ, ז, לוח עץ מתקן למלאכה; הנה, לוח מאחרי האניה להשותה; *בעל חי אנדי אשר לו רק קרן אחת.

קֶרֶת, קַרְתָּה*, נ, עיר (בדבור המליצי); *גוע העין, ר׳ כרת.

קַרְתָּנִי*, ת, (נ, קַרְתָּנִית*), בן טירה (לא בן כרך), בן כפר, כפרי.

קַשׁ, ז, גבעל השבלים שמטנו עושים תבן; *תבן; שער חויר; כעין שערות קטנות ודקות העולים על פני פרות.

— דָּחָה בְקַשׁ*, טבטא משל לאמר: בשל טענת איש או דבר בדבר שאין בו ממש.

ק״ש, ר״ת, קריאת שמע; קריש שלם; קבלת שבת.

קְשָׁאִים, ר׳ קשוא.

קשב (קָשַׁב, יִקְשֹׁב), פ״ע, שמוע בשים לב, פתוח אזן לשמע. הַקְשֵׁב, קשוב, הטה אזן לשמע; שמוע והבן; שמוע מקדה או הקשב מקדה לעשותה.

— הַקְשֵׁב וְשָׁמוּעַ, השוה אזן לשמע הישב את המדבר.

קָשֵׁב, ת, מאזין, שומע בשים לב, מקשיב.

קָשֵׁב, ז, קול נשמע לאזן, קול שמועה.

קַשְׁבָּא״, ז, תמר, דקל.

קַשְׁבָּה[ס], נ, תכונת איש קָשֵׁב.

קשה (קָשָׁה, יִקְשֶׁה), פ״ע, היה (נוף) במעמד מוצק שכל הלקיו מתלכדים יחד היטב ואינו נוח להכבש ולשנות מצבו, היה לא רך; היה לא קל להבין או לעשות. הֶקְשָׁה, היה לחוץ ודחוק; *היה לא רך. קַשֵּׁה, אטין כח מאד; (״לָלָה״), ילוד בקושי ובצער (אשה). הַקְשָׁה, הכבד דבר; עשה כי דבר יהיה לא רך; (״לֵב) אטין הלב, התעקש מאד; (״עֹרֶף) התעקש, עמוד על דעתו בעקשנות; שאול שאלה קשה וכבדה. הָקְשָׁה*, היה לקשה, היה ליבש; היה דבר במצב שלא קל לסבלו. הִתְקַשָּׁה*, היה קשה; לא הבן דבר בנקל; ילוד בקשי ובצער (אשה).

קָשָׁה, ת, לא רך; כבד, שלא קל לסבלו; עז נפש, אטין לב; אכזר, רע; קשה ערף, עקשן; *לא טובן; לא קל להעשות; טויח טסכן.

— קְשֵׁה יוֹם, קָשֶׁה רוּחַ, אֲטלל, סובל.

— קָשֶׁה כְּבָרְזֶל*, קשה מאד.

קָשֶׁה, ג, דבר קשה; דבור חריף; דבור הנאמר ברגז וכעס.

קָשָׁה, קַשָּׁוָה, נ, (נמצא רק ברבים: קָשׁוֹת, קְשׁוֹת״), ספל לשתיה.

קִשּׁוּא, ז, טין ירק הנן מארך מטין האבטיחים[1].

קַשּׁוּב, ת, שומע בשים לב, מקשיב.

קִשּׁוּט״, ר׳ קשט.

קִשּׁוּט*, ז, יפוי, שימת עדיים; עדי, תכשיט.

קִשּׁוּי*, ז, פעלת העושה דבר לקשה; חבלי הלדה; מצב דבר שהפך קשה.

קִשּׁוּר*, ז, פעלת המקשר והמחבר דבר לדבר; התכוצות, תכונת דבר שהתצון והתקמט.

[1] קשוא orypeu, gurke, concombre, culcumber

— קְשׁוּרִים, ז״ר, סרטים לקשׁוט.

— קְשׁוּר עֲבִים*, יְצִיַּת העננים בשטים, התאספות העננים, (הסך; סזור עבים).

קָשׁוּר, ת, חזק, אמיץ; מחבר, סְדֻרַּך אל־.

קְשׁוּשׁ, ז, (ר׳ קְשׁוּשׁוֹת*), בדיד קש.

— קְשׁוּשׁוֹת*, ז״ר, אסלת שמכבדים מן הבית בטאטא.

קְשׁוֹת*, נ, (ר׳ קְשׁוֹת*), טין קשואים.

קָשׁוֹת*, נ, חזקת היד, טבע איש קשה ואמיץ הלב.

קשה

(קשה) הַקְשָׁה (־לַב), הַקשה, אמץ; עשה לאכזר.

קְשָׁט, קִשֵּׁט ז, אבת; *מין שרש בשם ריחני[1]; [0]טין סרי אמריקני טלא מין ונותן ריח נעים[2]).

— עֲלָמָא דְקְשׁוֹט*, עולם האמת, העולם שאחרי המות.

קשט* יִקְשַׁט, יְקִשֵּׁט*), פ״י, יָפָה, יַפֶּה בעדיים; טוס מהר מאד (הין וכיו״ב); (־עַצְמוֹ*), התכונן. קַשָּׁט*, קשוט; הכן; תקן; אבת, חשוב דבר לאבת. הִתְקַשֵּׁט*, יפה בעדיים; סָגַל, התאם, הכשר. הִתְקַשֵּׁט*, התיפה, סאר עצמו בעדיים ובתכשיטים; (־בדבר), ההפרנס.

— קַשֵּׁט עַצְמְךָ וְאַחַר כָּךְ קַשֵּׁט אֲחֵרִים*, משל עכמי בכוכן: טוס שבך אל תאבר לחברך או: תקן מקדם את הסרונותיך אתה ואח״כ תדבר על הסרונות של אחרים.

קָשֻׁט*, ז, טורה בקשת.

קָשְׁטָא*, ר׳ קשט.

קְשִׁיטָה*, נ, סעלה הקושר והמאבר.

קַשָּׁי*, ז, קש, שבלת אחת של קש.

קַשָּׁי*, ת, זקן; נכבד.

קְשִׁי־יְשָׁרִים*, ז״ר, התיכות לוחות עץ וכיו״ב ששמים על שבר עצם לחחלה בהן.

קָשִׁית*, נ, גלעין של סרי קשה באבן.

קָשָׁן*, ת, המקיש בקרסוליו זה בזה בלכתו.

קַשְׁקוּשׁ*, ז, קול צלצול, צלילי עדיי, חפירה מסביב לעץ זית; נצר הצומח בשרש העץ; [0]עדור קל בין עצים.

קִשְׁקֵשׁ*, פ״י, צלצל, השמע קול צלצול ע״י תנועה; דפוק; הכה; נדנד; עדור מסביב לעצי זית; [0]עדור עדור קל שאחי בין עצים.

הִתְקַשְׁקֵשׁ*, התנועע, נוד הנה והנה.

— קִשְׁקֵשׁ לוֹ־ בְּוָנְבּוֹ*, חנוף, דבר חלקות לנגב לבו.

קִשְׁקֵשִׁים*, ז״ר, חתיכות קש ועשב, ר׳ קשישים.

קַשְׁקֶשֶׁת, נ, (ר׳ קַשְׁקְשׁוֹת), קלפה שבעור הדגים כעין ענולים קטנים, ר׳ דג; כעין קליפות על רגלי העופות; (ר׳ קַשְׁקַשִּׁים), חלקי שריון וברזל או נחשת.

קשר קָשַׁר, יִקְשֹׁר), פעו״י, אסר ואגד והבר

---

[1] קשט costus speciosus

[2] קשט ананас, Ananas

דבר אל דבר; הֵדֵק דבר בדיוק ע״י עניבה; חזק, אמוץ; (־עַל״), התחבר יחד לבדיד ולטעל ב־; *(הכפד), ערוך קינה והספד על־. הָקְשַׁר, ד־התחבר יחד. קָשַׁר, אגד וחבר יחד. קָשׁוֹר, התלבד, היה עצום וחזק. הָקְשַׁר*, ד־התחבר יחד. הִתְקַשֵּׁר, ד־התחבר יחד לבדיד ולטעל ב־; *היה קרוב וקסוא, היה קשה; התחבר והדבק ב־; עשה הזה בענין בסחר וכיו״ב; (עֲנָיִם), התאסף בשטים עננים.

— קְשׁוֹר חֻבָּה (אֲהֻבָה, יְדִידוּת וכיו״ב) עִם־*, כוא בבריית אהבה, ידידות וריעות עם־.

— קְשׁוֹר שְׁנָאָה בַּלֵּב עַל־*, עורר בלב שנאה ל־.

— עָנָן קָשׁוּר*, ענן כבד.

קֶשֶׁר, ז, חבר בוגדים, בוד; *קשור וחבור יחד; סקעת הקשור; ברך בצבה, סרק בצבה במקום שצומה בעין כסתר בצדו; בריח, שטר התקשרות; קטיע.

— קְשָׁרֵי אֶצְבָּעוֹת*, ז״ר, מקום חבור סרקי האצבעות.

— קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין*, ז, סקעת הקשור שברצועות התסילין.

— קְשָׁרֵי מִלְחָמָה*, ז״ר, סדור אנשי הצבא בטערכת מלחמה.

קְשָׁרִים*, ר׳ קשור, קשורים.

קֶשֶׁת, (קֶשֶׁשׁ), ס״י, אסוף וקבוץ; אסוף קוצים בשדה לנקיונו. קוֹשֵׁשׁ, בסס ולקוט. הִתְקוֹשֵׁשׁ, התאסף, התקבץ.

— מְקוֹשֵׁשׁ*, כנוי לאיש שעליו מספר בכמדבר טו, מסמוס ל״ב והלאה.

קֶשֶׁת, נ, (ר׳ קְשָׁתוֹת, כ׳ קַשְׁתוֹתַי), כלי מלחמה בצורת חצי ענול לירות בו חצים; חצי הענול הנראה בשטים בצבעים שונים ביום ענן ושטש; חצי ענול בבנין לסעד או ליפי; כנוי לכח וגבורה; *אחד משנים עשר הטולות; אבר ההולדה לזכר; חלק מענול; חצי ענול.

קשת

— בֶּן קֶשֶׁת, כנוי מליצי לקיץ.

קַשָּׁת, ז, טורה חצים בקשת.

קַשָּׁתוֹת[0], תכונת דבר הכסוף בקשת.

קַשְׁתִּית[0], נ, עור הקשת בעין.

קַשְׁתָּנִית*, נ, מין מקדח שיש לו באמצעו בעין קשת לסובבו בה.

קַת* קַתָּא[3], קַתָּה*, נ, נצב נרזן וכיו״ב, יד מכין או חרב.

קַתָּדְרָה*, נ, (ר׳ קַתֶּדְרָאוֹת*), כסא כבוד; טעין בטה עם כסא לעטד ולשבת עליה; [0]כסא של טורה בבית מדרש גבוה.

קִתּוֹן*, ר׳ קיתון.

קְתַל*, ז, בשר שמן ועבה.

— קְתַלֵּי־חֲזִיר*, ז״ר, חתיכות חלב חזיר מעושן.

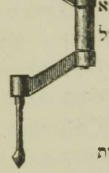

קשתנית

קְתָר*, ז, (ר׳ קְתָרִים*), קוץ, רוח.

קַתְרוֹם*, ז, מין כלי זכר[4]; אחר בטיני הארז.

ר

ר׳, האות העשרים בא״ב העברי ושבה — ריש; ס״מ, כאתם.

[4] קתרוס citpra, Cither, guitare, guitar

ר׳ ר״ת, רבי, רב, רבן, רבנו.

ראב״ד, ר״ת, ראש אב בית דין.

ראב״ע, ר״ת, רבי אברהם בן עזרא, — אחד מחכמינו בספרד במאה הי״ב.

ראה (רָאָה, יִרְאֶה), פ״י, חזה, הבט; הרגיש, הכר עצם על ידי העינים; התבונן בדבר; שים לב אל דבר להבינו, הבן; יעוץ; בחור, הכר לשוב; בָּקַר, בחן; בָּחַן, היה דעתו כך וכך; רוה (אצל פעל שבע, ישעיהו נג, יא). *החזק דבר ל־. הֲרָאָה, הגלה לעין, הגלה בחזיון הנבואה; הֶמְצֵא; בוא לפני; *הָכַר לשוב, לנכון. רָאָה, הגלה לעין, היה נראה. הַרְאָה, נתון לראות; שים דבר לעיני איש או הביא איש אל דבר למען יראהו (־שוב), נמול, שלם; הַרְוָה (אצל הפעל הַשְׂבֵּעַ או אצל טוב, רע, קשה וכיו״ב, תהלים ס. ה; צא. טז. ועוד). הֲרָאָה, הגלה לעין, הראה; הביא דבר לפני איש למען יראהו. הִתְרָאָה, הבט איש אל רעהו; הראה עצמו כיוצא ושבע (בראשית מב. א.); (־פָּנִים), הלחם, ריב איש את רעהו; *הֵרָאה, הגלה.

— רָאָה בְּ־, ראה ברעת־, ראה בצרת־, ראה בעוני־; ראה דברים רבים יחד.

— רָאָה בְּטוֹב, התענג, היה חיים שובים ושמחים.

— רָאָה וְהָבָה־, ראה דבר פתאם, ראה דבר מתרחש ומתחדש.

— רָאָה*, טלת קריאה להעיר לתשומת בדבר.

— רָאָה אֶת דִּבְרֵי*, אֶת הֲעָתֹ*, מצוא דברי־ או דעת־ לנכונים.

— רָאָה דָם* (אִשָּׁה), הקר דם נדה.

— רָאָה חַיִּים, רָאָה טוֹב, הרגיש תענוג וקרת רוח.

— רָאָה פְּנֵי־ (אִישׁ גָּדוֹל), עמוד לפני־, היה בחברת איש גדול.

— רָאָה קֶרִי*, הוציא שכבת זרע.

— רָאָה רָעָה, סבול מצב רע.

— רָאָה שֶׁמֶשׁ, ראה אור, חיה, היה בחיים.

— הַבֵּט וּרְאֵה, התבונן וראה.

— מָה רָאָה־ שֶּׁ־, למה, מה היתה דעת סלוני שעשה או שאמר ככה.

— בַּמֶּרְאֶה*, לפי הנשען.

— לְפִי הַמַּרְאֶה*, על פי מה שנראה, קרוב לודי.

— הַרְאָה עַצְמוֹ בָּאֲבָנִים*, עשה מעשה חסידות או צדקה וכדומה בפרהסיה שיראוהו רבים.

— הַרְאָה פָּנִים לְ־*, ראה לפני־; בוא לאחד לגהם אותו וכדומה.

— הַרְאֶה שְׂנָאִים*, צחוק.

— מְקוֹם רִיאִים*, ז, מקום שדרכה אנשים בעיים שם.

רָאָה, נ, טין עוף טורף, ר׳ דאה.

רָאָה, ת, (פ׳ רָאֵה), רוה, מלא מים די צרכו, (איוב י. טו).

רַאֲה*, נ, אבר פנימי בחזה הדוי, אשר בו הוא שואף את האויר אל קרבי דרך הקנה, כלי הנשימה של החי.

רַאֲוָה, נ, ראיה; ראיה של בוזון; שביעה, רוה (יחזקאל כ״ה י״ו).

רָאוּי, ת, קבוע, קציב; *הגון, טוב ומתקבל; שוה; מתקבל ומכשר; שוה לו דרשות וזכות.

— בָּרָאוּי, כמו שצריך להיות.

— רָאוּי לַעֲשׂוֹת בְּךָ וְכָךְ, נכון, ציוה, טוב לעשות כואת וכואה.

— חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְבַּבֵּד, אמירה בהשאלה לדבר רע הכשות.

רְאוֹת, רְאוּת, נ, מראה; ראיה, הבטה.

רְאִי, ז, מראה, יקוע מתכת וכיו״ב מלשש שרואים בו את הפנים ועל רבי העשוי נכחו; *שיש, תכונה, טבע; רע, צואה.

— לֹא רְאִי הַ־ כְּרָאִי הַ־*, לא ראוי כראוי*, בכשא במובן: אי אפשר לדמות זה אל זה.

— בֵּית הָרְאִי*, ז, אבני העכול (הַקִּבָּה, הַקֵּרְאִים).

רָאָי, ז, (כרשנז: רְאָי), ראיה, הבטה; חזיון, התגלות; תאר שני דבר הנראה; מראה נורא; טנוף וצואה.

רֹאִי, ת, תואב לראות ולדעת (איוב ז. ח).

רְאָיָה*, רַאֲיָה*, נ, הוכחה כי איזה דבר על כן הוא, מופת, אות לברור דבר; עדות.

— אֵין הַנִּדּוֹן דּוֹמֶה לְרַאֲיָתוֹ*, מכשא לאמר: אין הדבר שעליו מדברים דומה כלל לראיה.

— הַמּוֹצִיא מַחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה*, מכשא חֻקִּי לאמר: על התובע להביא הוכחות לאות כי תביעתו צודקת.

— לֹא רָאִינוּ אֵינוֹ רַאֲיָה*, אֵין לֹא רָאִינוּ רַאֲיָה*, מכשא חֻקִּי לאמר, כי אם אחד אומר שלא ראה דבר אין זה הוכחה ועדות.

— אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רַאֲיָה לַדָּבָר וְהַר לַדָּבָר*, מכשא לאמר: הראיה אמנם אינה כי חוקה ואינה מוכיחה, אבל ספק יש בה.

רְאָיָה*, נ, שעלת הרואה, הבטה, כח הראות; מבט; הוספה בבית המקדש; קרבן חגיגה של העולה לרגל; מקרה הוצאת ש״ז; הקיסת הוצאת דם נדה, וסת.

— הֲנַךְ רְאָיָה*, ז, הנוק היוצא מזה שמכנו רואה דיך פתחו או חלונו מה שנעשה בביתו.

— רְאִית פָּנִים*, נ, ההוספה של העולה לרגל בבית המקדש.

— רְאִית קָרְבָּן*, נ, הקרבן שהעולה לרגל מקריב על המזבח בבית המקדש.

רְאָיוֹן*, ז, התגלות, מראה; עליה לבקדש; קרבן החג שהקריבו עולי רגל ביבי הבית, ר׳ ראיה; ⁰ת״ראות עם איש חשוב לדבר אתו על ענינים חשובים.

רָאִיָּה⁰, ז, מחוה נפלא מאד; בקרה מיוחד מאד.

רָאִיעָה⁰, ז, מחוות מקרים נראים בתנועותיהם על קיר או מסך על ידי גלוניות מתנועעים במהירות רבה [1].

רְאִית, ר׳ ראות.

רַאֲם, ז, (נ, רַאֲמָה*), היה בעלת קרנים גדולות; ⁰עבי מקרון הנמצא בארצות הצפון [2].

קרני ראם

רָאֵם, ר׳ רום (זכריה י״ב. י׳).

רָאמוֹת, נ״ר, דברים יקרים מאד; אלמוגים אדומים (?).

רַאשׁ, ז, ענף, דלות, חסר ערכי החיים, ר׳ ריש.

רֹאשׁ, ז, (כ׳ ראשי, ר׳ רָאשִׁים, ס״ר רָאשֵׁי), גלגלת החי מצואריו ולמעלה; הקצה העליון של כל דבר; החלק העליון של הר; שר ועליון; הדבר החשוב בכולנו; ראשית, התחלה, תחלת דבר; יסוד, עקר; מספר כולל; נוף אחד, נפש אחת, אחד מתוך רבים; מפלגה, מחלקה; אֶרֶס; המיץ שבראש צמח הפרג שהוא ארסי; שם אמה בארץ מצוק; *הייתי נכבד; עמוד נצב של בנין שעליו נסמכית מסעדות לשני קורות מקבילים (?); קורה המגנהת בין שני קורות מקבילים לתמכם; ⁰חלק יבשה הנכנס אל הים; ת, (כ׳ רַאֲשָׁה), עקרי, חשוב.

— רֹאשׁ הַגְּוִיָּה*, ז, כנוי לאבי הזכיות.

[1] ראינע cinematographe

[2] ראם, сѣверный олень, Renntier renne, reindeer

— רֹאשׁ חוֹלָה*, ז, מכוצה על הבחולות.
— רֹאשׁ הַנּוֹלָה⁰, ז, ראש היהודים בבבל אחרי חרבן הבית השני.
— רֹאשׁ חֹדֶשׁ, היום הראשון בחדש.
— רֹאשׁ כֹּלָה*, ז, ראש ישיבה בבבל ביני הגאונים.
— רֹאשׁ פֶּרֶק*, ז, הכלה או השם שבראש הדף או הרשימה.
— רָאשֵׁי פְּרָקִים*, ז״ר, ספרים קצרים לענינים שלמים; ⁰נסח קצר של תנאי הוזה.
— רֹאשׁ פֶּתֶן, ז, ארס הפתן.
— רֹאשׁ הַשָּׁנָה*, ז, היום הראשון בשנה; שם מסכת תלמודית בסדר מועד העוסקת בדיני המועדים ובעיקר בדיני ראש השנה.
— רָאשֵׁי תֵבוֹת*, ז״ר, קצור מלים ע״י כתיבת האותיות הראשונות שלהן בלבד.
— רֹאשׁ תּוֹר*, ז, משלש מאיר בקצה שדה.
— רֹאשׁ בְּרֹאשׁ*, בדיוק, בלי יתרון ובלי חסרון, עין בעין.
— רֹאשֵׁךְ וְהָרֵי*, מנשא לאמר: הכה ראשך בהר או בקיר ואני כה אכפת לי.
— בְּחַיֵּי רֹאשֵׁי – רֹאשֵׁךְ*, לשון של שבועה.
— דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ*, הוא בעצמו אשם בפשעו.
— כְּבַד רֹאשׁ⁰, ז, רצינות.
— חָפְּה רֹאשׁ, כסה ראש לאות אבל.
— יָשׁוֹב רֹאשׁ, ישוב לבעלה מבבל הנאספים; ⁰הבדר לראש אספה או ישיבה.
— נָשׂוֹא רֹאשׁ, הדם ראש בגאוה, בגדלה; הרם, הגדל.
— נָשׂוֹא אֶת רֹאשׁ, ספור, בנה; (־בַּעַל־), הרוג, הטה.
— הָקַל רֹאשׁ בְּ־, נהוג בבזיון בזלזל בנוגע ל־.
— מֵרֹאשׁ*, מחדש, עוד פעם.

— בְּרֹאשׁ גָּלוּי*, בפני כל, בפרהסיא.
רָאשׁ, ר׳ רש.
רִאשׁוֹן, ת, הקודם (בזמן או במקום) ל־; שלפני ה־; נעלה בערכו על הבריות, נכבד מאחרים; תה״פ, בתחלה; בזמן הקדום; *מי שקרבת או יחס של משפחה מחילים מבנו.
— רִאשׁוֹן, רִאשׁוֹן*, בפרי, האחד אחרי השני.
— רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן*, קרבת אחים או אחיות או את ואחות.
— רִאשׁוֹנִים*, האנשים הקדמונים; (בגו״א*), ספר יהושע, שופטים, שמואל ומלכים.
רִאשׁוֹנָה, תה״פ, ראשי, לפני העיברים.
— בָּרִאשׁוֹנָה, בזמן הקדם, לפנים.
— לָרִאשׁוֹנָה, לפנים.
— לְמֵרִאשׁוֹנָה, לפנים; (או קצור: לָמָּה זֶּה רִאשׁוֹנָה – דה״א ט״ו, י״ג).
— שָׁלַשׁ רִאשׁוֹנוֹת*, שלש הברכות הראשונות בתפלות שמונה עשרה.
רִאשׁוֹנִי, ת, (נ׳ רִאשׁוֹנִית), ר׳ ראשון.
רִאשׁוֹת, נ״ר, שנים קדמוניות (יחזקאל לו. יא).
רִאשׁוֹת*, נ, מטרת הראש.
רָאשִׁי*, ת, היותר נעלה, הנכבד; שבתחלה, הסתחיל; ⁰עקרי.
— מַאֲמָר רָאשִׁי⁰, מאמר השוב הבא בראש גליון עתון.
רַאשִׁית, נ, התחלה, התחלת דבר; הדבר הסתחוה בראשונה לשני האחרים; עקר, יסוד; מבחר, מיטב, הנכבד; *בשרת ראש, נדלה.
— בָּרִאשִׁית (בָּרֵ״א), הכפר הראשון בחכשת חמשי התורה; ר׳ בראשית.
— מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית*, ז, ספור בריאת העולם; חכמת הטבע; סודות הבריאה ורזיה.
— שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית*, נ, כנוי ליום השבת;

השבת הראשונה אחרי חג הסכות.

— שֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית*, ששה היסוים שכתם נברא העולם.

רֹאשָׁן[ס], ז, דוחי (צפרדע וכדומה) צעיר שעוד לא צמחו לו רגלים.

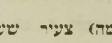

רַאֲתָן*, ז, חלי נוזלת לַחה.

רַב, ת, עצום בכספר (הפך: ראשן טעש); גדול בכמות; רחב בממדה, בשטח; גדול בשָנים, בחשובות; *ענה, לא דק.

רַב, מלת קריאה: ד"ו! הרבה מאד.

רַב, ז, מורה חציס; שר נכבד בממלכה; איש החשוב; *מורה, אדון; שם ככור לאמוראי בבל, ר' רבי; כנוי לאבא אריכא (אחד מראשי האמוראים בבבל); [ס]מנהיג רוחני של עדה.

— בֵּי רַב*, ז, בית ספר, בית מדרש ללמודים.

— בַּר בֵּי רַב*, ז, תלמיד.

— רַב בַּיִת־, הממשל על הבית.

— רַב הַחַבָּל, ראש האניה, קברניט.

— רַב מָג, תאר אחד השרים בממלכות בבל.

— רַב סָרִיס, ראש הסריסים.

— מַעֲשֶׂה רַב*, כמוי חקי בתלמוד בממבן: העיקר הוא המעשה ולא ההלכה, לאמר אין סומכין על ההלכה עד שיאמרו שהיא הלכה למעשה; [ס]מפעל רב הערך, דבר גדול מאד.

— רַבָּנוּ*, תאר ככוד למשה בן עמרם (מֹשֶׁה רַבֵּנוּ).

— רַבָּנוּ הַקָּדוֹשׁ*, כנוי לרבי יהודה הנשיא מחבר המשנה.

— רַבִּים*, צמיר, קהל.

— בָּרַבִּים*, תו"ם, בפני רבים, בפמבי, בפרהסיה, בפרסום.

— לָשׁוֹן רַבִּים[ס], (בדקדוק), צורת הפלה בהוריתה או בדבירה על עצמים יותר מאחד.

— רַבּוֹת*, ז"ר, (רק בכנוי: רַבּוֹתַי, רַבּוֹתֵינוּ וכו'), אדונים, מורים.

— הַרְבֵּה לָמַדְתִּי מַרְבּוֹתַי, וּמֵחֲבֵרַי יוֹתֵר מֵרַבּוֹתַי וּמִתַּלְמִידַי יוֹתֵר מִכֻּלָּם*, אמרת חכמים יחידה וטובה.

— נָדוֹל מַרַב – רַבִּי, נָדוֹל מֵרַבִּי– רַבָּן, נָדוֹל מֵרַבָּן – שְׁמוֹ*, אמרה מגלת את מדרגת האדי הכביר לחכמים לפנים ומכארת כי את האיש החשוב ביותר מוכירים רק בשמו בלי הוספת שום תאר.

רַב, ז, עצמת מספר, גדל בספר, רבוי הכמות; יתר מהחצי של איזה מספר או איזו כמות; תה"פ, הרבה מאד.

— רַב בְּנָיָן וְרַב מְנָיָן*, הרב הגדול, הרב בכל האפנים.

— רַב דַּעוֹת*, ז, בספר הדעות הנשות לצד אחד של ענין הוא יותר מחצי מספר המחוים דעתם בו.

— לָרֹב, תה"פ, הרבה מאד.

— לָרֹב*, עַל הָרֹב*, עַל פִּי רֹב*, תדיר, בכעש תמיר.

— אַחַר הָרַב*, לפי מרבית מספר הדעות.

— בִּרְכַּת הַבַּיִת בִּרְבוּי*, משל עממי לאמר: ברב יושבי הבית תרבה בו הבריכה.

רַבָּא[ז], ת, גדול; נכבד, חשוב.

— נַבְרָא רַבָּא[ז], איש גדול ויריע בתורתו או בחכמתו וכדומה.

רבב (רָבַב, התעיר ר' רבה), פעו"י, היה בכמות גדולה, היה עצום בממפר; השלך חצים, ירה; *(רָבַב*, יָרַב*) יחה, משוח בדבר מדבק. רַבַּב*, משוח בדבר נַגָּף ומתדבק. הַרְבַּב*, הרבות נשמים ורביבים.

רָכָב*, ז, משקע שמנונית; כתם על בגד, עקבות בץ או שמנונית על בגד; דבר שמישחים בו או שמחים בו.

רַבָּבָה, נ, עשרת אלפים; הרבה מאד.

רבב* (רָבַב*, יָרְבֹּב), פ״י, נכב או השלך דבר על דבר בלי סדר.

רַבְבָנִי⁰, ת, שנוגים רבים לו.

רַבְבָנִיּוּת⁰, נ, טבע דבר שהוא רבבני.

רבד (רָבַד, יָרְבֹּד), פ״י, הצע, שטח, רפד.

הַרְבַּד*, רבוד; שים רבוד על הצואר, קשט.

רַבָּד, ז, ר׳ רבב.

רָבֻד*, ז, שורת אבני הצפה; אצטבה על יד כתל לשכת עליה; יציע גזוזטרה; שורת ענפי עץ; ⁰לוח טבעת אל הקיר לשים עליו כלים וכיו״ב.

רב״ד, ר״ת, ראש בית דין.

רַבְדָה*, נ, יציע; ⁰מדרגה בהרים, מעלות הרי סלעים שהן מקום לכרמים ולגנות.

רבה (העבר ר׳ רבב, עתיד, יִרְבֶּה), פ״ע, גדול בכספר, היה הרבה; גדול ושלה; גדול ושמן; היה גדול במעלה ובחשיבות; גדול בבחי׳ ההרחק או הזמן; ר׳ רובי. רַבָּה, גֶּדֶל, שנשנ; חֶנֶך, גֶּדֶל*; נתון ברבית; *כלול עוד דבר בהוראת מלה או מבטא שבתורה. הַרְבָּה, הגדל בספר דבר; ההרחב, הגדל בבחי׳ ורחב דבר; הגדל איכות וערך דבר; לקוח רבית, הגדיל את הונו בתחבולות עשק (חבקוק ב. ו.). *(״ב״) עסוק הרבה באיזה דבר. הִתְרַבָּה*, גדול בכספר או בכבוד; היה נכבד; ⁰בוא (שם) בלשון רבים.

— הַרְבֵּה לַעֲשׂוֹת, עשה הרבה.

— הַרְבֵּה רֶגֶל*, הרבה לצאת מן הבית.

— הַרְבָּה עַל־ אֶת הַדֶּרֶךְ*, עשה את הדרך של־ יותר ארכה.

— מְרֻבֶּה בְנָדִים*, ז, בנוי לכהן הגדול בבחי׳ הבית השני שלא נמשח בשמן המשחה והצטין רק בזה שהיו לו ארבעה בגדים יותר מאשר לכהן הדיוט.

רָבָה*, ת, עשוי קלוש ע״י תערבת נוזל.

רַבָּה, נ, עיר הבירה, העיר הראשונה בחדושה; ט״ק, מלה זו באה לסעיפים אחרי מאמר שלם להזק את נושא המאמר כמו מלה (תהלים סב. ג. ועוד).

— מְרֻרָּשׁ רַבָּה⁰, נ, (נב מְרֻרָּשׁ רַבּוֹת*); המדרש על התורה המתחיל בכלים: סתם ר׳ הושעיה רבה.

רַבָּה⁰, נ, מין רקוחים, פרי מטען או מבשל בסכר.

רַבּוֹ, רַבּוֹא, (ר׳ רִבּוֹת, רַבּוֹאוֹת, ר״ת, רִבּוֹקוֹם), ר׳ רבבה.

— שֵׁשׁ רַבּוֹא*, שש מאות אלף, בכספר רב ככספר יוצאי מצרים (שמות יב. לז.).

רַבּוּבָה*, נ, כלי שיר בעל מיתרים; חלל, מקום נגוב.

רַבּוּי*, ז, כמות גדולה; הגדלה, הכפלה; הוספה; אחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן נ׳ לשונות (הרבו: את, נב, אף); הכללת עוד דבר בהוראת איזו כלה או מבטא בתורה; הכנת הבגדים לכהן הגדול בימי הבית השני; ⁰(בדקדוק) צורת הרבים בשמות יבתאירים.

— רַבּוּי וְזַנּוּי⁰, (בדקדוק), רבוי המורה רק על שנים.

— אֵין רַבּוּי אַחַר רַבּוּי אֶלָּא לְמַעֵט*, מבטא חקי בתלמוד לאמר: כשנאמרו בתורה שתי כלות של הוראת רבוי זו אחר זו — הבאה למעט.

רָבוּךְ*, ת, קטה חלוש בטים רותחים.

רַבּוֹן, ז, אדון, מושל, שי.

— רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! קריאה לאדון העולם, לה׳.

רַבּוֹנִי⁰, ת, אלהי.

רָבוּעַ, ת, מרבע, שארבעת צדדיו שוים בזויתיהם.

רִבּוּעַ*, ז, תבונה מרובעת, צורה בת ארבע זויות ישרות.

— רִבּוּעַ עוֹלָם*, ארבע יחידות השמים.

רָבוּץ*, ת, שוכב על ארבע.

רַבּוֹת*, ר' רַב, רַבּוֹת.

רְבוּתָא, נ, גדל, רוממות; יתרון, עדף בעלה; דבר סלא; חדוש, דבר לא רגיל.

רַבִּי*, שם כבוד לאיש; שם שנתן לתנאים ונם לאמוראי ארץ ישראל; כנוי לרבי יהודה הנשיא מחבר המשנה; (בקריאה), אדוני!

רְבִיבִים, ז"ר, טפות מטר הזק.

רָבִיד, ז, ענק לעדי הצואר; קשור לצואר.

רְבִידָה, נ, שחיחה, רפידה, פְּעֻלת הרובד.

רְבִיָּה*, נ, סְעֻלת הרבוי, התרבות.

— פְּרִיָה וְרִבְיָה*, רבוי, הולדת ילדים.

רְבִיָּה*, נ, הגדלה, הגדלת מספר.

רְבִיעָה*, נ, קמח חלוש בכים רותחים ובשמן; סְעֻלת הטערב ובולל קמח בכים רותחים.

רְבִיעַ*, ז, רבע, חלק אחד אחוז מארבעה, חלק אחד מדבר נחלק לארבעה; לוג טַרְפָּע.

רְבִיעָה*, נ, עת הנשטים, עונת המטר, פרק זמן הנשטים בארץ ישראל; ביאת הזכר על הנקבה (בבע"ח); קהל אנשים, המון רב, קבוצת אנשים רבים.

— רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה*, נ, הנשם היורד בחדש חשון עד יום י"ז בו.

— רְבִיעָה שֵׁנִיָּה*, נ, הנשם היורד מי"ז חשון עד כ"נ בו.

— רְבִיעָה שְׁלִישִׁית*, נ, הנשם היורד מכ"נ חשון עד סוף החדש.

רְבִיעִי, ת, מספר סדורי מארבעה, הבא אחרי השלישי; *שם נגינה מספקא (—)

— בְּנֵי רְבִיעִים, הדור הרביעי.

רְבִיעִית, נ, מספר סדורי מארבעה לנקבה, הבאה אחרי השלישית; רבע, חלק אחד מדבר נחלק לארבעה חלקים שוים; דבר מרובע; *כדת הלח; רבע הלג; מין כלי זכר בעל ארבעה מיתרים (או העשוי מלוחות מרובעים); ליל יום הרביעי בשבוע.

— לֵילֵי רְבִיעִיּוֹת*, ז"ר, לילות יום הרביעי בשבוע.

רְבִיצָה*, נ, מצב הרובץ[ב]ושוכב[ב] על ידיו ועל רגליו.

רְבִית*, נ, נשך, טרבית.

— אֲבַק רִבִּית*, ר' אבק.

— רְבִית קְצוּצָה*, נ, רבית שהסכימו עליה המלוה והלוה.

— מַלְוָה בְּרִבִּית*, ז, נותן בסף בנשך.

רָבַךְ*, ר' טרבן, ר' רבוך ור' רביכה.

(רבל*) רַבָּל*, כנוי בבבלית, הנף בערבל.

רַבָּן*, רַבָּנָא*, (ר' רַבָּנִים*, רַבָּנָן*, רַבּוֹתַי*), שם כבוד לנשיאי ארץ ישראל בבניו ובבני בניו של הלל הזקן בסוף ימי הבית השני ואח"כ גם לראשי הגולה ולראשי הישיבות בבבל; רב, טורה.

— רַבָּנָן*, ז"ר, חכמים, חכמי ישראל.

— דְּרַבָּנָן*, מִדְּרַבָּנָן*, של החכמים, חקי החכמים ותקנותיהם (הפך: דְּאוֹרַיְתָא, של התורה, הכתוב בתורה).

רַבָּנוּת*, נ, אדנות; גדל, נאוה; מַשְׂרַת רב עדה.

רַבָּנִי, ז, יהודי, שאינו קראי, כנוי כבוד לאיש.

— רַבָּנִים, ז"ר, רבוי השם "רב" (בהוראת הטנהזי הרוחני של עדה); היהודים שאינם קראים.

רבנן*, ר' רבן.

רבע (רָבַע, יִרְבַּע), ס"ע, רבוץ בפשוט ידים ורגלים; שכוב משכב אישות בבהמה; *היה מנה ומשכב; פָּעוֹל וכר; השקות את האדמה (נשם). הִרְבִּיעַ*, הִשְׁכִּיב, הִבְעִיל (ביחוד בבהמה). רַבֵּעַ, עשה דבר בצורת מרבע; השקות את האדמה; עשה דבר ארבע פעמים; חַלֵּק דבר לארבעה חלקים. רְבַּע*, היה מקף מארבע צדדים. הִרְבַּע*, הבא זכר על נקבה (בבהמה).

רֶבַע, ז, משכב, מרבץ, רֵבַץ; חלק אחד מדבר נחלק לארבעה חלקים שוים ביניהם; צד דבר רָבוּע; *רביע קב; טטר טים.

רֹבַע, ז, חלק אחד מדבר נחלק לארבעה חלקים שוים ביניהם; מקום רֵבַץ מחנה; עפר (כמדבר כג. ו.); *רביע קב.

— בֵּית רֹבַע*, ז, שדה שזורעים בו רבע הקב.

רֻבָּע*, ז, בן הנכד, דור רביעי לאדם.

רֻבָּעִי*, (פְּרִי—), ז, הכרם בשנה הרביעית לנטיעתו; פרי כרם בשנה הרביעית לנטיעתו; בן השנה הרביעית.

רבץ רָבַץ, יִרְבַּץ), פ״ע, כרוע ושכוב תחת כבד משא; שכוב על ארבע; שכוב לבטח; שכוב לנוח; (־בְּ) חיל על דבר. רַבֵּץ*, שפוך טים על הקרקע להשביב את האבק; רַחֵב, הפע; הַכְרַע, הַשְׁכֵּב למנוחה; שַׁבֵּץ, שים בתוֹך; *שטוח ורקוע; הפע ופזר; שפוך טים על הקרקע להשביב את האבק. הִתְרַבֵּץ*, (חדר) היה מזלף טמים.

— רַבֵּץ תּוֹרָה*, הַרְבֵּץ תּוֹרָה*, הפע תורה.

רֶבֶץ, ז, מקום משכב מנוחה לבעלי חיים; מקום מרנוע.

רִבְצָל*, ז, כלי קטן בעל נקבים קטנים שזורקים מתוכו טי בשמים טפות טפות.

רַבְצָן, ת, (ג, רַבְצָנִית*), שהרבו לרבץ תחת משאו.

רַבְקָה*, נ, (ר׳ רִבְקוֹת*), מרבק, אבוס; רחטה; מספרי בקר הנקשרים יחד.

(רברב) הִתְרַבְרֵב*, פ״ע, התנדל, התנשא, השתרר, התגאה, חשוב את עצמו לגדול.

רַבְרְבִי, ת, גדול מאד, רב ועצום.

רַבְרְבָן, ז, איש נכבד ונשוא פנים, גדול בעטיו.

רבש״ע, ר״ת, רבונו של עולם (תאר לאלהים).

רַבָּת, תה״פ, הרבה, רב מאד.

רַבָּתַי, ת״נ, גדולה, חשיבה.

ר״ג, ר״ת, ראש גלותא.

רָגֵב, ז, נוש עפר.

רָגוֹל*, ת, שרגליו האהוריות קשורות.

רַגוֹל*, ז, סֹעֶלֶת הטרגל.

רַגּוּם*, ז, השלכת אבנים לרגם, סקילה.

רַגּוּשׁ*, ז, התעוררות, כהופה ושרשבה, בלבולים.

רגז רָגַז, יִרְגַּז), פ״ע, חרד, רעד בפחד; התנדנד; הסתער, התרגש; קצף, כעס, התיעם על־, רַגֵּז*, התרגש. הֲרָגַז, הַכעס; הַחרד, הֵיעד; החרד איש בפניתו; *היה נרגז. הִתְרַגֵּז, הסתער, התרגש.

רַגָּז, ת, חרד, מפחד תמיד.

רָגָז, ז, רָגְזָה, נ, זעף, כעס, הרון; חרדה, דאגה; שאון של התרגשות.

רַגָּזָן*, ז, כעסן, איש חבה, בחור חמה, נוח לכעום.

רַגָּזָנוּת*, נ, טבע הכעסן, כעס, רגז, חמה; התרגשות.

— רַגָּזָן לֹא עָלְתָה בְיָדוֹ אֶלָּא רַגָּזָנוּתוֹ*, משל עמטי יהוי לאטר: הרגו אינו מביא כל תועלת.

רַגִּיל*, ת, מצוי, שכיח; מנמה, בעל נסיון; לביר לעשות דבר.

רַגִּילָה*, נ, שם צמח, ר׳ הלגלוגה.

רַגִּילוּת*, נ, הרגל, דרך.

רַגִּימָה*, נ, זריקת אבנים, השלכת אבנים.

רַגִּיעָה*, נ, הסכמה בנוגע לקצב מחיר דבר; הסכמה בין הבעלים נותני עבודה לבלי לעבר.

רַגִּישָׁה, נ, הרגשה, חוש, רגש.

רגל רָגַל, יִרְגַּל), פ״ע, התנדל, התנשא, השתרר, התגאה, חשוב את עצמו לגדול.

רַגְלָא, ת, נוהג כאד, רב ועצום.

רַגְלָן, ז, איש נכבד ונשוא פנים, גדול בעטיו.

רבש״ע, ר״ת, רבונו של עולם (תאר לאלהים).

*קשור ועקוד את הרגלים; הלוך ברגל.
הַרַגַּל*, לשד ל־, הַדֶּרֶךְ, אלף; משוך אליו; הַמשך עור בהמה בשלמותו; תַּרְגַּל, הדרך, חנך; לשד ללכת ברגל. הִתְרַגַּל* הסכן אל־.
רֶגֶל, נ, (ר׳ רַגְלַיִם), כרע החי מירכו ועד סעיניו; אבר בגוף בעל חי שהוא עומד עליו ומהלך בו; כף הרגל, תחתית הרגל; חי הולך ברגליו מטקום למקום (איוב כח. ד.); חלק העֲרוה; (־כִּפֵּא, ־שֻׁלְחָן, ־מִטָּה וכדומה) בסיס שעליו עומד דבר; צער, סעם; (ר׳ רְגָלִים) אחד משלשת החגים (פסח, שבועות, וסכות) שבהם עלו בני ישראל ביטי הבית השני לחג בירושלים; *סבה ויסוד לדבר, ראיה לדבר; ס(במשקל השיר) חלק של יתד ותנועותיו; מדת אֹרך בערך שליש המטר.
— רַגְלִיד עֲמָדָה*, טבטא לאטר: ברח לך מהר.
— רֶגֶל רָמָה*, נ, רגל דורכת בנאוה, הלוך בנאוה.
— אֵין לְרַגְלָ עֲמִידָה*, בשוי בטובן: אין קיום לעולם.
— רֶגֶל רְדוּפִים*, נ, ר׳ רדוף, רגל רדופים.
— בֵּגֶד רַגְלַיִם*, הסגר בבית ולא לצאת החוצה.
— פֶּזֶר רַגְלַיִם*, יצוא מביתו והתהלך בחוץ או יצוא מטקומו.
— מַאֵין הָרַגְלַיִם*, בשוי שאלה בטובן: בטה אתה עסוק ומתעניין?.
— קָצוּץ רַגְלַי־*, טבטא טשל לאטר; סתור דברי פלוני ובטלם לגטרי.
— ־כְּשֶׁ־ עוֹמֵד עַל רֶגֶל אַחַת*, בזמן קצר מאד, בכשך הזמן שאיש יכול לעמוד על רגל אחת.
— תּוֹרַת הָרֶגֶל*, נ, הסש הטסחר; חק להגן על הנוסעים; מדת הכנסת אורחים.
— בְּרַגְלַי־, לְרַגְלַי־, לְרֶגֶל־, אחרי־, טאחרי־.
— לְרֶגֶל, בגלל.
— מֵי רַגְלַיִם*, מֵימֵי רַגְלַיִם*, זיר, שהן, מי השתנה; מי עין רוגל שבקרבת ירושלים.
— רַגְלַיִם לָרֶבֶר*, הוכחה על הדבר, ראיה, סבה, יסוד לדבר.
רַגְלִי, ז, חי הולך ברגל; איש צבא הולך ברגל; *רגיל, מצוי, שכיח; (נמן) ששריניה מונחים על הארץ ולא מֻדלים על גדר.
רגם (רָגַם, יִרְגֹּם), ס״י, השלך אבנים להבית; השלך, יהה, זרוק (דבר כדי להרע).
רִגְמָה, נ, חיל המורים באבנים; האבן שמורים אותה; בנדי ארגמן (?).
(רגן) הֲרָגָן, ס״ע, הטה והתלונן, רטן, התאונן.
רַגָּן*, הַרגן.
רגע (רָגַע, יִרְגַּע), סעו״י, הִבקע, הִקטט; הִסצע; רעוד, נוד; בקוע; הָשקט, הָניח; הַרגוּ, הַרגש; עורר. הַרְגַּע, שקוט, נוח. הַרְגַּע, השקט, נתון בנוחה; שכון בטנוחה; הָעף עין; הַרגוּ, הרעד, הַסחד (ירטיהו נ. לד.); *התנועע טמקום לטקום, זחול (ילד קטן).
רֶגַע, ת, איש שלו ושלוה, איש שוקט (תהלים לה. כ.).
רֶגַע, ז, הרף עין, זמן קט מאד; מנוחה, שקט; סעם (ירטיהו יח. ז וט.); ⁰אחד טששים בדקה, שניה.
— לִרְגָעִים, בכל רגע.
רגש (רָגַשׁ, יִרְגַּשׁ), ס״ע, הטה, נתון קול שאון, רעוש; *חוש, ידוע בלב. הַרְגַּשׁ*, חוש, ידוע בלב; הכר, ידוע סהות עצם אחרי היותה בלתי ידועה; הָגע, הגד. הָרְגַּשׁ*, היה ידוע ומָכר. הִתְרַגֵּשׁ*, התרגז, כעוס מאד, התעורר מרב רגז; הסתער; בוא בהטון.
— דְּרִגְיש יְמַלֵּל*, ־המרגיש ידבר, לאטר: לבי שהדבר נוגע ידבר, יצעק.

— נַח מְרֻגָּשׁ⁰, (בדקדוק), ר׳ נח נראה.

רֶגֶשׁ, ז, קול הכוון, קול רעש; הכון רועש;
*חוש, המצב שהאיש יודע את הנכנצא בחוץ
לו על ידי אחד מאבריו; תנועה; התרגשות.

רְגִשָׁה, נ, אי־נוחה, רעישה; חברת אנשים
הומים ונועשים.

רַגְשָׁנִי⁰, ת, איש בעל רגש חזק, איש ברגיש
ביותר.

רַגְשָׁנוּת⁰, נ, טבע הרגשני.

רָד, ז, נודד ממקום למקום; *פחרישה, כלי
החרישה.

ר״ד, ר״ת, ראשית דבר.

רדד (רָדַד, יָרֹד), פ״י, ששוח, רַקע; רמוס
והדק, רמוס ודחוק. רַדַּד*, רדוד. רָדוּד*,
הרקע, היה שטוח. רָדַד, רקע וצפה, כסה.

רָדָד*, ז, יריעה, ויולן פרוש; צד הפנים באדם.

רדה (רָדָה, יִרְדֶּה), פ״י, לחוץ, דחוק; דרוך
בגת; הסל, הוריד; משול, שליט בחזקה;
נצח על עושים בכלאכה; הכנע, שעבד;
לקוח והוציא מתוך; לקוח והוציא (לחם מן
התנור או דבש מן הכוֶרת); *ענוש, יסר;
שטוף; חרוש, סלח האדמה להכינה לזריעה.

הָרְדָה*, הנָסר, העגש. רַדֶּה. הכנע,
שעבד; *יַסר: פַּז בשכבה דקה (תבן
וכיו״ב). הָרְדָה, רדה.

רְדוּד*, ז, מעלת הרודד והרוקע.

רְדוּי*, ז, יסור, תוכחה.

רָדוֹם*, ה, נרדם; ישן בתרדמה.

רָדוּף*, ז, מין עץ נותן סרחים, ר׳ ארדפנה;
ריצה, מרוץ מהר; ת, אָץ, להוט אחרי דבר.

— רֶגֶל רְדוּפִים*, נ, הנסיעה הראשונה
שהאשה נוסעת אחרי התנתה אל בית
אבותיה.

רְדוּף*, ז, מרוצה.

רָדִיד, ז, בגד אשה דק והב לעשות בו את
כל הגוף.

רְדִיָּה*, נ, לקיחה והוצאה של הלהם כן התנור או
דבש מן הכַּוֶרת; שליטה, שלטון.

רַדְיָן*, ת, חורש; מַכשר להרישה.

רָדִיךְ*, ת, אץ, להוט אחרי דבר.

רְדִיפָה*, נ, מעלת הרודף אחרי אחר; נגישה,
לחיצה.

— רְדִיפָה אַחֲרֵי הַכָּבוֹד*, נ, תשוקת
איש והשתדלותו כי ינהילוהו כבוד,
דרישת האיש כי יתנו לו כבוד.

(רדם) הָרְדַּם, ישון בחזקה; הדהם ונפול ארצה
מעיפות (דניאל ה. יח.); עבור מכצב
היקיצה למצב השנה.

— רָדוּם*, ת, נרדם, ישן בחזקה.

(רדע⁰) רַדַּע⁰, הכה במרצע, הטה וישר על ידי
המרצע.

רדף (רָדַף, יִרְדֹּף), פ״י, רוץ, אחרי להשיגו;
רוץ מהר אחרי איש; רוץ אחרי מהה לדבק
בה; גרש, הדוף והגיס; רוץ אחרי איש
להרע לו וללחצו; *זרום, שטוף, גזול בחזקה
ובמהירות: בקש לעשות רע ל־. הָרְדַּף,
ברוח מסני רודף; הָלחץ לרוץ הלאה.
רַדָּף, רוץ אחרי כי באיבה להשיגו;
הלוך בחמדה אחרי; גרש, הגיס, רָדוּף,
רָדף הלאה. הָרְדַּף, סבב או ציה לרדף;
השיג הנרדף. הָרְדַּף, הרדף.

— שְׁמוֹת (או פְּעָלִים) נִרְדָּפִים⁰, ז״ר,
שמות (או: פעלים) שונים שהוראה
אחת להם.

— רַדַּף זְכוּת*, צד״ר, עמוד ליטין, השתדל
לזכות.

— רָדוּף*, ר׳ רדוף.

רד״ק, רבי דוד קמחי.

ר״ה, ר״ת, ראש השנה.

רהב (רָהַב, יִרְהַב), פ״ע, התנאה, דבר בגאוה;
בקש והתחנן והעתר; דחוק וגנוש. הָרְהַב,
עורר, חזק; בַּלא גאוה; הבהל, החרד.

רָהָב, רָהַב, ת, מתנאה, מתגדל לשקר; נועז והומה.

רַהַב, ז, נאוה, גדל לב, גאות: חית ים אנדית; כנוי מצרי למצרים; *שם שר של ים.

רָהַב, ז, נאוה, גדל לבב; רב (תהלים צ. ו.).

רהה, רָהָה, יִרְהֶה, פ״ע, ירא; היה הסר תנועה בשניה; רַהֲהָה*, הפחד, הבעת.

רְהוּט, ז, שיטת רהיטים בחדר בפי הדרוש לו.

רָהוּט, ז, קבוץ הרהישים כלם.

רְהוּטָה, נ, שם משקל שירי מיוחד בבנין הפיוטים.

רְהוֹן, ז, עביט מי רגלים.

רְהוּת*, נ, פחד.

רהט* (רָהַט*, יִרְהַט*), פ״ע, רוץ. רַהַט, שים בחדר או בבית הרהישים הדרושים לו. הָרַהַט*, שים קורות בבנין; שים רהישים בחדר.

רַהַט, ז, צנור טוביל מים אל השקה (?); כלי קבול למים להשקות בהמה (?).

רה״י, ר״ת, רשות היחיד.

רְהִיטָה*, נ, תמהון, בהלה, הסר תנועה בשהר פתאם.

(רהיט) רְהִיטִים, ז״ר, לוחות התקרה בבית; קורות גדולות בבנין; כלי בית (שלחנות, כסאות, ארונות וכיו״ב).

רְהִיטָנִי*, ז, כלי הנגר להחליק בו את הלוחות והקורות, מעצר, מקצועה; כלי לחסרת השׂער.

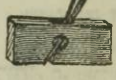

רהישני

(רהן) הָרְהַן*, נתון דבר במשכון בתני שאם לא יפדהו המשכן בזמן מנכל הוא קנוי למלוה. דֵּרְהַן*, הלקח בשבי; הנתן במשכון.

רה״ק, ר״ת, ראש (או ראש) הקהל.

רה״ר, ר״ת, רשות הרבים.

רוֹאֶה, ז, מי שרואה בעיניו ואינו עיוֵר; חוזה, נביא; מראה נבואה; ראיה.

— רוֹאֵה חֶשְׁבּוֹן*, ז, מבקר השבונות בית מסחר או חברה וכיו״ב.

— רוֹאוֹת, כנוי מליצי לעינים.

— מָקוֹם רוֹאִים, ז, מקום שהרבה אנשים מצויים שם.

רוֹב, רוּבָא*, ר׳ רב.

רוֹב, ר׳ ריב.

רוֹבָה, ז, משליך חצים; *קנה רובה, כלי לירות בו כדורי מות.

רוֹגָלִית*, נ, (ר׳ רוֹגָלִיוֹת*), נתן כשתרעת על הארץ מסביב; דרך; סוגה של דרך.

רוֹגָן*, ת, מרגן, מתלונן.

רוד, ר׳ ריד.

רוֹדָה*, ז, כף המרדה שעליה שם האופה את ככרות הלחם.

רוה, רָוָה, יִרְוֶה, פ״ע, שתה די שבר צמאונו; מלא נפשו (בתענוגים). רָוֵה, הוה הרבה; השקה בים למדי; מלא נפשו (בתענוגים). הֲרְוָיָה, השקה למדי. הִתְרַוָּה*, היה רָוֵי.

רָוֵי, ת, מָלֵא מים די צרכו; ששתה או שהשקוהו די צרכו (הפך: צמא).

רוה״ק, ר״ת, רוח הקדש.

רָוִי*, ת, ספוג מים או נוזל אחר; מָשׁקה.

רוֹזֵן, ז, שר, נסיך; *שם כבוד לאצילים.

רוח רָוַח, יִרְוַח, פ״ע, (לְ־) הוקל לאיש; *התפשט במרחב. רֶוַח*, הבא אויר נקי בחדר; פשוט בגדים להביא עליהם אויר נקי. רָוּחַ, היה במרחב וברוחה. הֲרְיַח, היה כלא רוח (רוח ה׳ וכיו״ב); ר׳ ריח. הַרְוָיַח*, מצוא שכר, מצוא פרי שכר בעבודתו, השתכר; עשה הַרווחה, הרחב; הקל; הבריא מחלה. הִתְרַוַּח*, היה בהרווחה, במצב יציאה ממצוקה; הרפא ממחלה; *הפלא רוח; הנקה ברוח.

— תּוֹרָה־*, הָלָכָה רוֹוַחַת*, הלכה אר

תזיה מתפשטת ונפוצה ומקבלת בעם.

— רוּחַ, זי״נ, (ר׳ רוחות), אויר המטלא רחבי התבל; תנועת האויר וורמו; נשימה; ההבל היוצא מהפה; הכח המניע את החיים, נפש; ישוב הדעת, בטחון הלב; עצה, מחשבה; אמץ לב; רצון, תאוה, חפץ, חשק; מסל להבל וריק, לדבר נקלה; צד; יֵשר; *נלגיל הנפש, שד; הכרה פנימית.

— אִישׁ הָרוּחַ, ת, האיש המלא רוח ה׳, נביא.

— אֲרֶךְ רוּחַ, ת, שאינו מהיר לכעס.

— נָבָה רוּחַ, גַּם רוּחַ*, ת, בעל נאוה, גאה.

— דַּבְרֵי רוּחַ, זי״ר, דברים שאין בהם מבט.

— הֵיטִיא רוּחוֹ שֶׁל–*, יגע ויצר איש יותר מדי.

— הֶנָּתַת רוּחַ*, ר׳ נחת רוח.

— מַרַת רוּחַ, נ, צער, ינון.

— נָתַת רוּחַ*, נ, ענג, תענוג בפנוחת הנפש.

— נְכֵה רוּחַ, ת, נדכה, שרוחו נשברה מיגון ועני.

— קְצַר רוּחַ, ת, מהיר לכעס.

— קְלַּף רוּחַ, ז, לחץ, צרות הלב.

— קַר רוּחַ, ת, קשיב, מי שעושה מעשיו בישוב הדעת.

— קֶרֶת רוּחַ*, נ, ענג, נחת.

— קְשַׁה רוּחַ, ת, טר נפש, נשבר לב.

— רְעוּת רוּחַ, נ, רַעְיוֹן רוּחַ, ז, מחשבת הבל שאין בה ממש.

— שֶׁבֶר רוּחַ, ז, צער, ינון, כרת רוח.

— שְׁפַל רוּחַ, ת, ענו, שאינו בעל נאוה.

— רוּחַ אֱלֹהִים, נ, רוח חזקה מאד; כשרון נעלה של חכמה ודעת.

— רוּחַ אַף, נ, חרון אף, כעס וקצף.

— רוּחַ ה׳, נ, אצילות נעלה, שפע נבואה; שפע נבורה ואמץ; אמץ ה׳.

— רוּחַ כְּרִיבָה*, נ, רוח מפלט ועוכר, רוח פרצים, רוח באה משני צדדים מתנגדים העלולה להזיק.

— רוּחַ נְמוּכָה*, נ, ענוה.

— רוּחַ פֶּה, רוּחַ שְׂפָתַיִם, נ, דבור, מוצא שפתים.

— רוּחַ צְרָדָה*, נ, מחלת הסחרחרת, כאב הראש.

— רוּחַ הַקֹּדֶשׁ*, נבואה.

— הִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ*, פסקה הנבואה.

— רוּחַ רָעָה, נ, מחלת שגעון, עצבות; *שד מזיק.

— רוּחַ תַּוָּוִית*, נ, שד של אי הסנוחה; חלי הנפשה; שגעון.

— הַכֹּל בָּרוּחַ*, אמרה לאמר: כל החלאים באים על האדם על ידי השתתת האויר.

— הָלַוּךְ אַחֲרֵי רוּחוֹ, הלוך בחפץ לבו וחשקו.

— עָלָה עַל רוּחַ־, בוא בדעת־, עלה על המחשבה.

— הֵעֵר אֶת רוּחַ־, עורר לעשות דבר.

— לֹא קוּם רוּחַ בְּ־, היה נבהל מפני־.

רֶוַח, ז, מקום מנוי בין־; מקום מנוי רחב; מרוח; חסר כל מצוקה; המלא, מפלט מצרה (הפך: צער); *השתכרות בעסק, פרי שכר במסחר; שהות, זמן מנוי, מנין; הארכת זמן קבוע.

— בָּרֶוַח*, בלי דחק, בלי קשי.

רָוָחַ*, ת, (ר׳ רָוָחִים*), מרוח, רחב; נפוץ, מתפשט.

רָוַח*, ת, נפוץ, מפרסם, ידוע.

רְוָחָה, נ, המלה, מפלט מצרה; הקלה, השכה; מקום מרוח; חסר כל קשי בארחות החיים.

— לִרְוָחָה*, תה״פ, בהרחב נדול.

רְוָחִים*, זי״ר, רבית, מרבית, נשך.

רָוְחָן, ז, טָהֳרִיהַ, מכונה לטהר ולנקות האויר בחדר.

רוּחָנִי, ת, שכלי, נפשי, טיסרי, לא חברי, לא נשמי.

רוּחָנִיוּת, נ, תכונת דבר רוחני.

רָוְיָא, ת, שכור, הלום יין.

— שַׁבְקֵיהּ לְרַוְיָא דְמַנְפַּשְׁיהּ נָפֵל, הנח לו לשכור שבעצמו יסול; מבטא משל על איש שאינו הולך בדרך הישרה במוכן: הנח לו כי יסול בעצמו.

רָוְיָה, נ, שפע ברכה; די משקה.

רַוְיָה, נ, פסוק בתים או בנוזל אחר די הצרך; שכרות, שכרון.

רוֹבַב, ז, איש יושב על בהמה הטוליכה אותו; ענף עץ מטין אחד הנתן בתוך עץ מטין שני, ר' הרכבה.

רוֹבָל, ז, סוחר מסובב למכור סחורתו; סוחר מסובב למכור חפצים קטנים לחטרוקי הנשים.

רוֹבְלוּת, נ, מסחר, סחר; מסחר קטן, חנונות.

רוֹבְלוּת, נ"ר, מיני סחורות בשם.

רוּם (רָם, יָרוּם), פ"ע, הנשא למעלה, עלה למעלה; התרחק מ־ ועלה בנבה; המצא במקום גבה; היה גדול בקומה; (־לֵב־); (־עַיִן־), התנאה; (יָקָר), התעלה בכבודו; (יָד), נצח, התגבר על־; היה עז וחזק; התנאה לשקר; חפוץ, רצה (ישעיה ל, י"ח. תהלים ק"ב, ט'.) הָרוּם, רום. רוֹמֵם, הגבה, הגדל קומת דבר; העלה למעלה; הוציא ממקום נמוך; גָדַל, חָנַך; גָדַל, נשא כבוד איש; הלל, שבח; גבור, חזוק. רוֹמֵם, הנשא בכבודו ובגבורתו. הָרִים, נשא, הגבה למעלה; העלה למקום גבוה; הסר דבר ממקומו והרחיקו; לקוח דבר הָמֻנח על הארץ והנבה אותו; נשא, הגדל כבוד איש; הביא והקדש, הגש והקדש; הפרש חלק מדבר לצרך קדש; בחור, הבדל ולקוח מ־; הסיר. הוּרַם, הָבדל מ־, הָפרש מ־; הוסר, בוטל (דניאל ח. יא). הִתְרוֹמֵם, (נפ: הִתּוֹמֵם), התנאה, התגדל; עלה בכמקומו. עלה למעלה.

— הָרִים יָד, טרוד, בנוד, קשור על־.

— הָרִים יָמִין, גבר, חזק.

— הָרִים קוֹל, קרוא בקול רם, צעיק.

— הָרִים פָּנִים אֶל־, הראות פנים, ראה; העז פנים.

רוּם, רוּם, ז, גבה; מקום נבוה; נאון, גאוה, גדל לב.

— רוּם לֵבָב, רוּם עֵינַיִם, גאוה, גבה לב, יָהִרָה.

רוּמָה, תה"פ, בקומה זקופה, קוממיות; בגאוה יתרה.

רוּמַ"ל, ר"ת, (ספרי) רבנים ומלמדים.

רוֹמֶם, ת, רם, טיפֶם.

רוֹמָם, ז, רוֹמְמָה, נ, שיר כבוד ותהלה; שבח ותהלה.

רוֹמַמוּת, רוֹמְמִיּוּת, נ, התרוממות; גבה, רום.

— פְּקֻדַּת הָרוֹמַמִּיּוּת, סקדת הכמשלה.

רוּמַע"ל, ר"ת, רום מעלתו.

רוֹנָנִי, ת, מרנן, מתאונן.

רוֹנָנוּת, נ, הנטיה לקטטה ומהלוקת.

רוּם, ז, ריס, כרת מרחק ידוע (אחד בשבעה וחצי בטיל).

(רוע) הָרַוַּע, השבר, הכשל. רוֹעֲעַ, שָׁמַע קול שיר שטחה. הָרֵעַ, הרעש; השמע קול שטחה; הרים קול הלל ותודה לה'; שָׁמַע קול תרועה לאות טלחמה וכיו"ב; היה לידיד ורע. הִתְרוֹעֵעַ, השביע קול שטחה; התחבר, היה לרע.

רוֹעָה, ז, שומר את העדר וטוליכו לאכל את עשב השדה; אוכל את עשב הבריעה; בנוי טליצי למנהיג עם.

רוּעִי, ת, השיך לרועה.

רוֹפֵא, ז, העוסק בהבראת חולים, יודע להסיר טהלה מהולה; *טוהל; °חובש, מקיז דם.

רוֹפָף*, ת, נוהל, ננר, לא קשוט, קלוש; ר׳ רפף.

רוּץ (רָץ, רָרוּץ), פ״ע, טהר בלבתו, החסן בלבתו; טוש מבקומו; הדחף מבקומו; עשה דבר במהירות; *(בקריאה), קרוא כתב טהר. הַרוּץ, הַחסן לרוץ; ברוח במהירות. רוֹצֵץ, רוץ טהר הנה והנה. הָרֵץ, גרום לרוץ; החש, הבא מהר; נרוש; *שבור ונתת ורצוץ; (״הטעים בני הטעים), רמה את הטעים באפן שהרגי נשפך. הִתְרוֹצֵץ, ר׳ רצץ.

— הָרֵץ בְּנֵי מָעַיִם*, גרום לשלשול.

רוֹצֵחַ, ז, הורג, מבית אנשים במזיד; אכזר.

רוֹצָצָן*, ר׳ רצצן.

רוֹק, ר׳ רקק.

רוֹק, ר׳ רק; *ר׳ ריק.

רַוָּק*, ז, איש שאין לו אשה.

רוֹקֵחַ, ת, עושה טרקחת סמים; °בעין רפואות, מחזיק בית רפואות.

רוֹקָן*, פ״ע, הרק, עשה ריק. הֲרֵרוֹקָן*, הוריק; עפור מרשות לרשות.

רוֹקָן*, ז, מקציעה גדולה.

רוֹשׁ, ז, צמח ארסי.

רוֹשׁ, ר׳ ריש.

רוֹתְחִים*, רוֹתְחַיִן*, ז״ר, מים חמים, מים שרתחו; דברים קשים, גדופים.

— הַבְיָה בְּרוֹתְחִים*, ר׳ פושרים.

רָו, ז, סוד, דבר נסתר; *דבר חשוב ועקרי, יסוד.

— חֻכַּם רָזִים*, כנוי לאלהים.

— רָזֵי תוֹרָה*, ז״ר, סתרי תורה.

— כָּל רָז לָא אָנֵס לֵ-, בשוי של תהלה ושבח לאמר: סלוני יודע הכל ואין דבר שאינו גלוי לפניו.

רָזוֹנִית*, רָזוֹנִית*, נ, מין ארבה.

רוּזָה רָזָה, יָרְזָה), פ״י, עשה דק וכחוש. הָרָזָה, היה דק וכחוש. הַרְזֵה°, רזה.

רָזֶה, ז, צנום, דק וכחוש; לא שמן; קשה.

רָזוֹן, ז, חסר שמן, כחש, תכונת דבר רזה; שר, רזון, נסיך (כשלי יר, כה).

— אֲיֵפַת רָזוֹן, מדה חסרה.

— חֲלִי הָרָזוֹן, מחלה שבעליה הולך ורזה, שחפת.

(רוּחַ*) רָוְחָה*, היה עגום ועצב.

רָוִי, ז, צרה, מצוקה, מחסור, עני.

רָוָיָא°, ז, חזק, גבורה.

רָוִיאֵל*, שם אחד המלאכים.

רָוִיחַ*, כנוי לנזיר.

רָוִים*, ז, מקום נמוה אשר בו נמצא בעמק.

רָוְיָמָה°, נ, רמז, קריצת עינים, שלשת החשם והרומז.

רו״ל, ר״ת, רבותינו זכרם לברכה.

רוֹם (רָם, יָרוֹם), פ״ע, קרוץ בעינים לאות, רמז.

רַוָּן, ר׳ רוון.

(רוּק*) רַוָּק*, פ״י, רסק, עשה לחתיכות.

ר״ח, ר״ת, ראש חדש.

רָחַב (רָחַב, יִרְחַב), פ״ע, היה גדול בשטחו; התפשט בטדת הרחב; גדול. הֲרְחֵב, רחב.

הֲרְחֵב, הגדל רחב דבר (לצד ימין ישמאל); הגדל כמות השטח לכל צד; עֲתֵה והגדל; היה גדול בשטח, היה גדול בטדת הרחב; שַׁטח, ענג. הִתְרַחֵב, התפשט; התגדל ברחב.

— הָרְחֵב דַּעַת*, גרום נחת רוח.

— הַרְחֵב זְמָן°, האריך זמן פרעון חוב או שטר חוב.

— הַרְחֵב לֵב, פתוח הלב לתכנת דבר.

— הַרְחֵב נֶפֶשׁ, פתוח הלוע לרוחה בדי לבלע דבר למלוא התאוה.

— הַרְחֵב סְפוּרוֹ°, ספר דבר באריכה.

— הַרְחֵב פֶּה עַל-, לעוג ל-.

— לְכָשֶׁיַּרְחִיב° ה' אֶת גְּבוּלֶ־°, כגבוע שמשתמשים בו בנוגע לתשלום הוב אחרי זמן ארך בלתי מבגל, כאשר יושב מצב החוב.

רָחָב, ז, מדת מרחב שטח נוף נצב מימין לשמאל (הסך: גבה); המדה הקטנה של שתי מדות השטח שבנוף שטוח (בנגוד לאדך שהוא המדה הגדולה של שתי המדות האלו).

— רָחָב לַב, שפע חכמה ושכל רב.

רָחָב, ת, מְרֻוָּח, משתרע, גדול ברחב (הסך: צר); *גדב, אזרן.

— רַחַב יָדַיִם, ת, רחב מאד בכל השטחים.

— רַחַב לֵב, ת, נאה, בעל נאוה.

— רַחַב נֶפֶשׁ, ת, מתאוה הרבה.

— יַד רְחָבָה*, כנוי לאיש נדבן ושוע (הסך: יד מעוטה).

— נֶפֶשׁ רְחָבָה*, כנוי לבעל נאוה (הסך: נפש שפלה).

רַחַב, ז, מרחב: רָוַח, תכונת דבר שהוא רחב.

רְחָבָה, נ, רְוָחָה, מקום רחב ידים; *החצר שבאחורי הבית; ככר רחבה בעיר; ככר השוק.

רָחוּב, זו"נ, (ר' רְחוֹבוֹת), שוק או כר נרחב; שטה ריק בין שתי שורות בנינים.

רַחוּם, ת, בעל לב טוב, בעל לב מרחם, חומל על־, שיש בו המדה לרחם.

רָחוּם*, ת, אהוב, חביב.

רְחוּפָה*, ז, פעלת המרחף.

רָחוּק, ת, לא קרוב, הנמצא במקום אחר; דבר שקשה להשיגו או להבינו; *שאין לו שחר, חסר טעם; מרחק.

— מֵרָחוֹק, מקום רחוק; לפני זמן רב.

— לְמֵרָחוֹק, עַד לְמֵרָחוֹק, במקום או בזמן רחוק.

— רָחוֹק כִּרְחוֹק מִזָּרַח מִמַּעֲרָב*, כנוי במוגן: רחוק מרחק רב מאד.

רַחוּק*, ז, התרחקות, תכונת דבר שהוא רחוק, דבר שמתרחקים ממנו.

— בְּרַחוּק מָקוֹם*, במקום רחוק.

רָחוּשׁ*, ז, עדי עשוי בצורת שרץ; נחש.

רָחוּשׁ*, ז, כלי שמטגנים בו; ת, נדוש, בלא, ר' דחוס.

רַחוּשׁ*, ז"ר, תנועת הפה, תנועת השפתים; תנועה, תנודה.

רַחַיִם, ז"ר, טחנה; שתי אבני הטחנה; *טשא, כבד.

— רַחַיִם בָּצַנָּארוֹ*, בטוי במוגן: משא כבד עליו לפרנס את בני ביתו וכדומה.

— רַחַיִם הָעֶלְיוֹנָה*, נ, האבן העליונה ברחים, רכב.

— רַחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה*, נ, האבן התחתונה ברחים, שכב.

— רַחַיִם שֶׁל יָדַ°, ז"ר, רחים שסובבים אותם ביד.

— רַחַיִם שֶׁל מַיִם°, ז"ר, רחים שהמים סובבים את גלגליהם, ר' טחנת מים.

— רַחַיִם שֶׁל רוּחַ°, ז"ר, רחים שהרוח מסובבת את כנפיהם, ר' טחנת רוח.

רָחַיִם*, ת, אהוב, חביב, יריד.

רְחִיחַ*, ז, פרי הנשאר זמן רב בעצו בגלל קשיו הרב.

רְחִיפָה°, נ, פעלת הטרחף והטעופף, תעופה, טיסה.

רְחִיצָה*, נ, פעלת הרוחץ; טבילה.

רָחִיק*, ת, ר' רחוק.

רְחִישָׁה*; נ, תנועת הפה, רחיש, ניד השפתים; תנועה, תנודה; חרישה, סבך.

רַחֵל, נ, (ר' רְחֵלִים, רְחֵלוֹת*), כבשה העומדת ללדת; שם בת לבן ואשת יעקב.

— בְּרַחַל בְּתֵךְ הַקְּטַנָּה°, (בשפת הרבור), סמל לתנאי כפול ומטרש היטב שאין לשעות בו, כתנאי שהתנה יעקב עם לבן (בראשית כט, יח).

רחם רָחַם, יְרַחֵם), פ"י, אהוב, התעורר הלב

כאהבה וחשק (תהלים יח. ב). רַחַם, (־על־; ־את־), הכול, חוס, התעורר הלב לקחת חלק בצרת אחר; חכב, נרום לאהב.

רַחוּם, הוגן בהכלה ורחמים, בצוא רחמים.

— יְרַחֵם הַשֵּׁם*, בטוי לאמר: טי יתן וירחם השם, הלואי שירחם השם.

— הַשֵּׁם יְרַחֵם*, בטוי לאמר: השם ירחם בודאי, עתיד הוא לרחם, כי כך דרכו לרחם.

רַחַם, ז, אהבה, חשק; הכלה, רחמנות (חבקוק ג. ב).

רֶחֶם, רַחַם, ז, (ר׳ רָחָמִים), פי בטן הנקבה, המקום בגוף האשה שהולד טונה שם; כנוי לאם (איוב כד. ב).

— בֵּית הָרֶחֶם*, ר׳ רחם.

רַחַם, רַחֲמָה, נ, נערה, עלמה.

רָחַם, ז, רָחֲמָה, נ, בין עוף ומחתה להרשוטו וצוארו כעין כיס; (יש אומרים בין נץ).

רַחֲמִים, ז״ר, הכלה, רחמנות, רגש הלב לקחת חלק בצרת אחר ולהשתדל להיטיב לו ולהקל צרתו ולא להענישו; חטא, רגש הלב; *כנוי לנשם.

— מִדַּת הָרַחֲמִים*, נ, מדת האל לרחם על יצוריו.

— אַב הָרַחֲמִים*, בַּעַל הָרַחֲמִים*, כנוי לאלהים הרחום והחנון.

רַחֲמָן*, רַחֲמָנִי, ת, הוגל, רחום, חנון, בעל רחמים (הסד: אכזרי); *כנוי לאלהים הרחום והחנון.

רַחֲמָנָא*, כנוי לאל הרחמן.

— רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי*, הקדוש ברוך הוא מבקש לב, לאמר: דורש גם בחשבה טובה ורצון טוב.

— רַחֲמָנָא לִיצְלָן[0] ה׳ יצילנו.

רַחֲמָנוּת*, נ, רגש הרחמים, רחמים, (הסד: אכזריות).

רַחֲמָת[0], נ, דלקת ברחם (בהלה [1]).

רחף (רָחַף, יִרְחַף), פ״ע, התנוד, חרוד, רעוד.

רַחַף, עוף טעוף קל על פני דבר כנוגע ואינו נוגע; סריש כנף.

רחץ (רָחַץ, יִרְחַץ), פ״י, שטוף, הדח בשרו או בשר אחר או חלק בהנוף בטים; שטוף בטים ונקה דבר; טבול, בוא בטים להטהר; נקה נפשו מפשע. רָחַץ*, הנקה, הטהר.

רָחוּץ, הנקה, הטהר. רַחְצָן*, רחוץ; נקה, טהר, נרום להתרחץ. הִתְרַחֵץ, טבול בטים ונקה בשרו.

רַחַץ, ז, (כ׳ רַחֲצֵי), רחיצה בטים, סְעֻדַת הרוחץ.

— סִיר רַחַץ, סיר שיורצים בו, כנוי של בוז והקלת ערך.

רַחְצָה, נ, בית הטרחץ, בטיט שטרחצים בו; התרחצות, סְעֻדַת הטרחץ.

רחק (רָחַק, יִרְחַק), פ״ע, היה דבר או מקום פְּסֻלַּת מדבר או במקום (הפך: קרוב); היה מקום פְּסֻלַּת מאיש; סור בעל דבר: רָחַק*, הְשַׁלַּךְ הלאה, הוסר מדבר. רַחַק, העבר למקום לא קרוב, דחה הלאה; הסר דבר ט״; נרש עד למרחוק. הִרְחִיק, העבר הלאה, הסר דבר ט״; עמוד מרחוק; סור; הלוך רחוק רחוק; *לא קבל (דעה, סברה). הִתְרַחֵק*, הלוך עד למקום רחוק ט״; הרחק את עצמו.

רַחַק, ז, מתרחק וסר הצדה (תהלים עג. כז).

רַחַק*, ז, מרחק, מקום רחוק.

— שְׁלֹשָׁה רְחָקִים[0], שלשת שטחי הנוף: הארץ, הרחב והגבה.

רָחָק[0], ז״ר, מרחק.

רחש (רָחַשׁ, יִרְחַשׁ), פ״ע, השטיע קול נטוך; נטוע בקול רעש, המה (פלג); *זחל, רטוש; נוע (השפתים). רַחַשׁ*, התנועע, רטוש.

[1] רחמת
воспаленіе матки, Gebärmutterentzündung, métrite, metritis

רָחוּשׁ[0], זכ. הנגש. הַרְחִישׁ*, הביא, הנה; העלה רמה (נוף רקוב); נטנע (שפתים); הרהר, חשוב בלב. הִתְרַחֵשׁ*, קרה, בוא בבקרה.

רַחַשׁ*, ז, שרץ זוחל; רחוּלת; מחשבה; [0]השתפכות הנפש.

רח״ש, ר״ת, רב, חזן, שמש.

רַחְשׁוּשׁ*, ז, מחשבה הטרחנית.

— רַחְשׁוּשֵׁי הַלֵּב*, ז״ר, הרחשנות בלב. הטרחשות בלב.

— רַחְשׁוּשֵׁי הַפֶּה*, ז״ר, לחש השפתים, תנועת השפתים.

רַחַת, נ, כלי עץ עשוי ככף רחבה בלי שנים ולו יד ארכה לזרות בו דגן ברוח להבר הבר מן התבן.

רטב (רָטַב, יִרְטַב), ס״ע, היה לח, המלא מים; *הָמְלָא מַיִם (סרי). הַרְטֵב*, גרום לדבר להיות לח, שים דבר בנוזל כדי שיהיה לח; היה רענן; היה מלא לח.

רָטֹב*, ז, לחות הנוזלת כספרי, מיץ; לשד; שֶׁמֶן; מיץ בשר מטֻגן או עשוי צלי־קדירה; פרי תמר בָּשֵׁל ומלא מיץ.

רָטֹב, ת, לח, רווי מים, מלא לַח; רענן.

רָטֹב*, ז, פרי תמר בָּשֵׁל ומלא מיץ.

רַטָּבוֹן*, ז, לחות, לַח.

רטה (רָטָה, יִרְטֶה), ס״י, רדה; הסל ומגר לארץ; אסור, כפות (?); *נענע דבר ברוח לנגבו; סחוט דבר על ידי סבוב ובריכה. הֻרְטֶה*, לחוץ, הצץ; שים בתבשיל על מכה לרככה.

רָטוֹב*, ז, מין מצודה לצוד בה צפרים עשויה מנצרים.

רָטוּשׁ, ז, גולה או בורח שנכפיו עזובים; ר׳ נטוש.

— נִכְסֵי רָטוּשִׁים*, ז״ר, נכסים שהבעלים עזבו אותם וגלו או ברחו.

(רטט) רַטַּט*, פ״ע, רוץ, קצוץ.

רָטָט, ז, פחד ורעדה, הלהלה, חיל, רתת; רפיון הטעים מפחד ובהלה.

רְטִיבָה*, רְטִיבוּת[0], נ, לַחוּת, לַח.

רְטִיָּה*, נ, תחבשת ששמים על מכה לריככה.

רטן* (רָטַן*, יִרְטַן*), פ״ע, הלל טלים בתנועת שפתים בבלי השמיע קול; נהום, הפה והגה; השמע קול המולה (חהול).

רַטָּן*, ז, רץ, שליח מיהר מהיר.

רָטָן[0], ז, התלוננות בלחש, התרעמות בבלי השמיע קול.

רָטְנָן*, ת, נרגן; מתאונן, לא שבע רצון.

(רטע) הֻרְטַע*, רעוד, התחלחל.

רָטַפַּשׁ, פ״ע, (פ״א בעקרא), היה שמן ובריא.

(רשש) רַטַּשׁ, השלך ארצה; שבר, נפץ, בקע; הרוס, הטח; עזוב, הרפה מדבר ולא שים לב לו. רְטוּשׁ, השבר, הנפץ; הוטח.

רי, (?), לַח, לחות; מרבית אנלי טל.

רַיְאָה*, נ, ר׳ ראה.

ריב (רָב, יָרִיב), פעו״י, התקוטט, התעשק; הַדִּין, השפט; התלונן, צעוק חמס על־; (״את ריב״), תבוע, דרוש משפט איש; הגן, הצדק; עזוש, יסר. רָב, דרך, נדף, הוכיח איש על מעשהו; *ריב, התקוטט.

ריב, ז, (ר׳ ריבוה), קשה; מחלקת, מריבה; משפט; טענות ותביעות; ולזולים בשעת המריבה; עשק הדורש דין.

— אִישׁ רִיב, ת, מתנגד, בעל דבב.

רִיבָה*, נ, נערה, צעירה.

ריב״ז, ר״ת, רבי יוחנן בן זכאי.

ריד (רָד, יָרִיד), ס״ע, נוע ונוד, תעה הנה והגה; ירוד; הכנע; קונן (?).

רִידָה*, נ, ירידה; שלטון, כבשלה.

רי״ה, רבי יהודה הלוי.

רֵיחַ, ז, (ר׳ רֵיחוֹת*), אד הנודף מדבר והמרגש באף; *דבר הקרוב ל־; שטין מאיזה דבר.

— רַיחַ נִיחוֹחַ, ז, ריח נעים משיב נפש (ביחוד: הריח העולה מקרבן).
— רֵיחַ רָע*, ז, שם רע על ידי מעשים רעים.
— רַיחַ תּוֹרָה*, רֵיחַ חָכְמָה°, ז, ידיעה מועשה בתורה או בחכמה.
— הַבָּאַשׁ רֵיחַ־, הוצא שמועת איש רעה.

(ריח) הָרִיחַ, שאוף האד היוצא מאיזה נוף, חוש באף את תכונת דבר הנותן ריח; קבל בריצון; חוש, הרגש; *הקריב דבר לאף של אחר לטעון ירגיש את ריחו; (מְעֻבָּרת) חשוק בתקף בטאכל שהריחה את ריחו.

רֵיחָן*, רֵיחָנִי*, ת, שיש לו ריח טוב ונעים; °ז, מין צמח נותן ריח.

רֵיחַיִם, ר׳ רחים.

רֵיחָתָן*, ת, שיש לו ריח טוב ונעים.

רֵים, רַיָּמָה*, ר׳ ראם.

רֵים, ר׳ רום.

רֵים*, ז, פרי הזכר בשקטים.

רֵיס*, ז, כדת מרחק ידוע (אחד משבעה וחצי בטיל); שֵׂער השמורה בעין, שפת העפעף; מקום ענל לטרוץ לפוסים; ארס נחש.

רַיָּע, ר׳ רַע.

רַיעוּת*, ר׳ רֵעוּת.

רֵיף*, ז, סרג, שכבה של נדר.

רי״ף, ר״ת, רבי יצחק פסי (אלפסי).

רֵיפָה*, נ, כנר לחם דק ששוה ודק.

רֵיפוּת, נ״ר, שעורים כתושות בכתישה, נֶרֶשׁ, פתותי נרעיני זרע; מסל בר (?).

רֵיצָה*, נ, מרוץ, פעלת הרץ.

(ריק) הָרֵק, שפוך ועשה ריק; ערה מכלי אל כלי; נרוש; טאטא, בבר; (״הֵרִיק״), שלוף חרב מתערה; הוליך אנשי חיל למלחמה; ז״ן, הכין נשק למלחמה. הוֹרִיק, הִשְׁפִּיךְ, הֵעֵרָה; הֵעֶשָׂה ריק.

רֵיק, ז, אין, אפס; תכונת דבר ריק; תכונת דבר שאין בו כל תועלת.
— רִיק, לָרִיק, בְּדֵי רִיק, ת״פ, לחנם, ללא תועלת, לשוא.

רֵיק, רַק, ת, טאין בו דבר; נקלה, לא נכבד; עני, חסר כל.

רַיקָא*! רַיקָה*! מ״ק, מבטא של חירוי: ריק! נקלה!

רַיקוּת*, נ, ריק, תכונת דבר רַיק.

רַיקָם, ת״פ, בחסר כל, באין כלי; כלי הניא תועלת; בלי כל סבה.

רַיקָן*, רַיקָנָא*, ת, ר׳ ריק; מי שאינו יודע דבר; מי שהוא ריק מכל יריעה.
— עַל לֵב רַיקָן, אֲלָבָא רַיקָנָא*, על לב ריק (לפני מעשה אכל בכקר באיזו יום).

רַיקָנוּת*, נ, ר׳ ריקות.

רַיקָנִי*, ת, ריק; שלא לצרך, שלא לשם עבודה; ז, איש ריק.

רִיר (רָר, יָרִיר), ס״, הול להן, הול ריר.

רִיר, ז, רק, מין הנוזל בן הפה; לח, לחות היוצאת בסבכה וכיוצ״ב; לַח עבה וקרוש.

רִישׁ (רָשׁ, יָרִישׁ (?)), ס״ע, היה לעני ורש.

רוֹשַׁשׁ, פַּעֲנה, עשה לעני. הִתְרוֹשֵׁשׁ, התראה בעני וברש.

רַישׁ, רִישׁ, ז, עני, דלות, מחסור, חסר צבי החיים.

רֵישׁ*, נ, שם האות העשרים באב״ע העברי—ר.

רֵישׁ*, רֵישָׁא*, ז, ראש; התחלה, ראשית; היותר נעלה; העומד בראש.
— רֵישׁ בֵּית אַבָּא*, ז, ראש המשפחה.
— רֵישׁ גָּלוּתָא*, (או: נַגְלוּתָא*), ר׳ ראש הגולה.
— רֵישׁ דּוּכָנָא*, ז, עתר הכוהה.
— רַישׁ מְתִיבְתָא*, ז, ראש הישיבה.

רִישׁוֹן, ר׳ ראשון.

רַךְ, ז, (כ׳ רָכִּי), עני, פנוק, טבע העונג והפנוק.

רַךְ, ת, (הפך: קשה) לא קשה, (הבשר רך והעצם קשה); רפוי, לא חזק, רפה; צעיר לימים; *בָּקִיק, לא עבה, לא סמיך, לא קרוש.

— רַךְ לַבָּבוֹ, ת, פחדן.

— רַכּוֹת, נ״ר, דברים יפים, דברים הנאמרים בנחת (הפך: קָשׁוֹת).

רכב (רָכַב, יִרְכַּב), פ״ע, (יבוא גם עם: על, ב׳) עלה על סוס או בהמה או מרכב לַהֲעִבּוּר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. הָרֹכֵב, הושיב איש על בהמה או מרכב לעבר ממקום למקום; שים דבר על דבר; הֶעֱלָה לְמָקוֹם גָּבוֹהַּ; *הִצְמִיד עִנְבָּה בְּעֵץ צוֹמֵחַ, הִבָּא עִנְבָּה עִם מִטְעָן אֶחָד בְּעֵץ מִטְעָן שֵׁנִי לְהַשְׁבִּיחוֹ; חִבֵּר וְאִחֵד שְׁנֵי מִינִים לְמִין אֶחָד; חִבֵּר הִלְקֵי כְּלֵי מִסְּחָרִים; שָׂם בְּתוֹךְ. הִתְרַכֵּב, הִתְחַבֵּר וְהִתְאַחֵד; הָיָה דָּבָר מֻחְבָּר מֵחֲלָקִים. הִתְרַכֵּב, הִתְחַבֵּר יַחַד, הִתְאַחֵד.

— רָכוּב*, רוכב.

— הָרֹכֵב עַל שְׁנֵי רְכָשִׁים*, ר׳ רכש.

רֶכֶב, ז, עגלה תחושה לסוסים לנסע בה; קבוץ מרכבות (ביחוד של מלחמה); חבר רוכבים; האבן העליונה בריחים (התחתונה נקראת: שֶׁכֶב); *גוּף העץ שבו הרכיבו רוכב.

— רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו, כנוי לאליהו שהיה מגן לעמו ברכב ופרשים; ◦תאר כבוד לגדול בישראל.

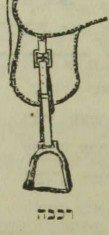

רכיבה

רַכָּב, ז, רוכב הסוס, פרש; עגלון, מוליך הסוסים בעגלה.

רַכְבָּה, נ, רכיבה, פעלת הרוכב על בהמה.

רַכָּבָה◦, נ, ארכוף, כעין טבעת תלויה בצד הָאֹכֶף לשים בה הרגל.

רַכֶּבֶת◦, נ, שורת העגלות עם הקטר בפעלת הבריול.

רַכָּה״ע, נ״ת, רבון כל העולמים (כנוי לה׳).

רָכוּב*, ז, כלי רכיבה; דבר שרוכבים עליו; רֶכֶב; רכיבה.

רָכוּב, ת, רוכב; מי שהוא במצב הרכיבה.

רְכוּבִי◦, ז, פרשי אסירי החרטין בקרובים אצל הקראים.

רְכוּבָה*, נ, ענף בסוף בארץ למטע יצא מכנו גוף חדש; עגלה; ארכובה, ברך; דחיפה באמצעות הברך; חלק כלי עקם ובסוף כברך.

רְכוּז*, ז, תכונת דבר המתרכז ובתאחד לגרעין אחד.

רְכוּךְ*, ז, מאכל קל העכול לחולים ולחלשים.

רְכוּלוֹת*, נ, התעסקות בעסקים וכטחרה ושכר.

רְכוּן◦, ז, השארת בצלים במצב רך.

רָכוּס◦, ת, לא ישר, שיש בו רכסים וגבנונים.

רְכוּשׁ, ז, הון, קנין, נכסים; סיפים לרכבה (עזרא א. ד).

רַכּוּת*, נ, טבע דבר רך; עדינות.

(רכז◦), רַכֵּז◦, הַרְכֵּז◦, הבא לנקודה אחת, אגוד וחבר יחד, אסוף לגרגר אחד. הִתְרַכֵּז◦, התאסף והתאחד לנקודה אחת ולגרגר אחד.

רְכִיבָה◦, נ, פעלת הרוכב.

רָכִיךְ*, ת, רך, לא קשה.

רכיבה

רְכִיבָה◦, רְכִיבוּת◦, נ, השרצים הרכים שאין להם לא שלד עצמות בתוך גופם ולא עור קשה מחוץ.

רְכִיכוּת*, נ, טבע דבר רך, רכות.

רָכִיל, ג, דבה, שם רע; בנה, מרגלה.

— הוֹלֵךְ רָכִיל, ת, מיצא דבה, מלשין.

רְכִילוּת*, נ, הליכת רכיל, נשיאת שמע שוא, יוצאת שם רע; דברי ההולך רכיל.

רְכִיסָה*, נ, פעלת הרוכס ומחבר יחד.

רְכִישָׁה*, נ, פעלת הרוכש ומשיג וקונה לו דבר.

רכך (רַךְ, יָרֵךְ), פ״ע, היה רך וספוגי ומל לְכַּךְ; סחור, היה סחדן; היה נעים (בדבור).

רִכֵּךְ, עשה לרך. הֵרֵךְ, הֵרְכִּיךְ*, עשה רך; (לב), עשה לסחדן. הִתְרַכֵּךְ*, היה לרך וספוגי.

רֹכֵל, ר׳ רוכל.

רְכֻלָּה, נ, מסחר, סדר, מקח ומכר.

(רכן) רָכָן*, רכן; מנוע צמדי בצל מליצי פקעת קשות. הַרְכִּין*, כפוף, השה.

— הַרְכִּין אָזֶן*, השה אזן להקשיב ולשמע.

— הַרְכִּין בְּקוֹלוֹ*, השמיל קולו.

— הַרְכִּין בְּרֹאשׁ*, השה ראש בלבעלה למטה לסמן הכנעה.

רכס (רָכַס, יִרְכַּס), פ״י, חבר, הצמד; תקן יחד. רַכָּס*, רמוס, דוד; גרם לדרך, לרכס; עשה גרסים.

רֶכֶס, ז, שורת הרים כפופים זה לזה; *אגוס, פרסה; מכעד בבניין.

רֶכֶס, ז, (ר׳ רְכָסִים, פ״ר, רְכָסֵי), מיקש, מרגלה, תואנה; תחבולת מרמה.

רַכְפָּה*, נ, מין צמח בעל פקעת שבשתמשים בו לצביעה; מין פרח נותן ריח [1].

רַכְרוּכִי*, ת, רך מאד.

רכש (רָכַשׁ, יִרְכֹּשׁ), פ״י, אסוף, השג רכוש, קנה נכסים.

רֶכֶשׁ, ז, סוס הרתום למרכבה; קציץ סוסים לרכיבה.

— הַרְכֶּב עַל שְׁנֵי רְכָשִׁים*, בטוי במובן: נתון לאחד כח כפול, הוק את הכח של מי שהוא עסה אותו בי בכל אפן ובכל צד יהיה טוב לו.

רַכָּשָׁן*, ז, סוס מגדר לרוץ ולא לדדר ובלכתו הוא מרים רגליו ביחיו ומשבאלו יחדו.

ר״ל, ר״ת, רצונו לאמר (בעת הדברים היא כך וכך); רחמנא ליצלן (ה׳ יצילנו); ראיה לדבר.

רָם, ת, גבוה, גדול בקומה; נשגב, נעלה; מתרומם; בתגאה.

— וְרוֹעַ רָמָה, נ, סכל העריצות.

— יָד רָמָה, נ, סכל החזק, הגבורה; איום על הסתנגד; עוות נפש.

— עַיִן רָמָה, נ, סכל הגאות.

— בָּרָמִים*, בתקף, בעז.

רֶם, נ, רמה, תולעה.

ר״מ, ר״ת, ראש מתיבתא (ראש ישיבה).

רמ״א, ר״ת, רבי משה איסרליש (אחד הפוסקים).

רַמָּאוּת*, רַמָּיוּת*, נ, מרמה, נכליס.

— תְּשׁוּבָה שֶׁל רַמָּאוּת*, חרטה וגחם על מעשה רע רק כפה ולא באמת ובלב תמים.

רַמַּאי*, ת, נוכל, איש מרמה.

רמבה״ג, ר״ת, רבי מאיר בעל הנס.

— קְפִּיצַת רמבה״ג, קפיצת הכפתים הנאספים בנולה לשלחם לבני ישראל בתור „חלקה״.

רמב״ם, ר״ת, רבינו משה בן מימון.

רמבמ״ן, ר״ת, רבי משה בן נחמן (נחמנון) כדסוא.

רמב״ן, ר״ת, רבי משה בן נחמן.

רמה (רָמָה, יָרֶמֶּה), פ״י, השלך, זרוק, יהה; *שאול שאלה (בתלמוד) בדברי איש על דברי עצמו במקום אחר הנראים כסותרים לדבריו אלה או מדברי האיש על דברי רעהו.

רַמָּה, הטה בקרמה, הניות. הִתְרַמָּה*, הזדמן, בוא במקרה.

רָמָה, נ, מקום גבוה, ארץ גבוהה; ארץ מישור

[1] רכפה rezeda, rèsèda, mignonette

בראשי ההרים; בטח; [0]נגד שני הים.

— רָמַת הַחַיִּים[0], בצב אמן החיים בנוגע להוצאת איש על עצמו יעל ביתו, וצרכיו השונים הכבידים והרוחניים.

רָמָה, נ, קביץ זולעים הנמצאים בדברים רקובים; כנוי לקבר.

רִמּוֹן*, ז, ר׳ רמו.

רִמּוֹן, ז, שן שרי עץ שלא גיעינים [1]; עין הפרי הזה; כדור בצורת רמון עשוי מארץ (לשולי גגות); אי מטפחת (לראשי עמודים); [0](רמונים), תכשיטים על עטורי ספרי התורה.

הפרי רמון הפרח

— רִמּוֹנֵי הַמִּטָּה[0], זיר, כדורים של נחשת קלל שבראשי נקליטי המטה לנוי.

רָמוּץ*, ת, טמון באפר חם; מִטָּמֵה באפר.

רָמוּת, שם קבוץ נ, מסלת פנרים מתים; *התרוממות; (ר״ת) נאוה, נאות.

רמז* (רָמַז*, יִרְמֹז*), פ״ע, רוזם, קרוץ עין, שים את להודיע דבר בתנועת העין; שים את על ידי רמז; הורה על דבר לא באמן ברור כי אם על ידי הוראה דקה שצריך להבינה. הֶרְמֵז*, הראה ברמז; הבן רמז. רֶמֶז*, הַרְמָז*, רמז.

— רָמוּז וְלֹא נִרְמָז, עָקְצוּ וְלֹא נָעָקְץ*, משל עמטי על איש שאינו חש ואינו מרגיש כל רמז ועקיצה.

רָמוּז*, ז, אות, סמן; תנועת העין לאות הודעת איזה דבר; הוראה על דבר לא באמן ברור; כי אם על ידי הוראה דקה שצריך להבינה; [0]אחד מארבעת אמני פרוש המקרא (פשט, רמז, דרוש, סוד).

רָמַח, ז, (ר׳ רְמָחִים), כידון, חנית, קלע.

רַמַּי*, ר׳ רמאי.

רָמְיָה, נ, מרמה; עצלות, שפלות ידים; תרדמה, בעצלות; במרמה.

רַמָּיוֹת*, נ, ר׳ רמאות.

רְמִיוֹ*, ז, רְמִיָּה*, נ, ר׳ רמו; סִלְעֵי הרימו.

רְמִים*, ז״ר, גדלות, תקף.

רְמִיסָה*, נ, סִלְעֵי הרימם והדורך.

רַמָּךְ, ז, קביץ פוסים או גמלים (?); *(נ, רַמָּכָה*), שרד שאביו המיר ואמו פוסה.

רמם (רָמַם, יָרֹם), פ״ע, עלה למעלה; התנשא, בצוק; היה נישא ומלא רמה; סלול, תקן דרך, שפוך הרבה עפר על דרך להרים אותה (ישעיה ס״ב. י״א). הֵרִם, נשא, עלה למעלה; הֵעלות, הסתלק. רַמָּם*, הגבה, הרים. רוֹמֵם, בנה, חזק בנין.

רמס (רָמַס, יִרְמֹס), פ״ע, (יבוא גם עם ב׳), דרוך על דבר בכח לכתתו ולהדקו, בפוס; דרוך וגבול, לוש ברגלים (חבר). הֶרְמֵס, הדבא תחת רגלי הדורך. רַמָּס*, רפוס.

רָמָס*, ז, ר׳ רמש.

רמץ* (רָמַץ*, יִרְמֹץ*), פ״ע, טמון או אפר באפר חם; רוזם, רמוז, שים את להודעת דבר בתנועת העין.

רָמֵץ*, ז, אפר חם.

רָמֵץ*, ת, כעין האפר, אפר.

רָמְקִי*, ז, יוק ששלקוהו ולא תקנוהו בפרפראות או בשמן.

רמש (רָמַשׂ, יִרְמֹשׂ), פ״ע, הלוך וחול ברגלים (בריות קטנות בעלי רגלים קטנות או הולכות על נחון); הוציא רמשים (האדמה).

[1] רמון гранатовое яблоко, Granatapfel, grenade, pomegranate

רָמַשׁ, ז, קבוץ חשרץ הזוחל על האדמה; שם לכל החיים הנמצאים בים.

רַמָּשָׁא*, ז, ערב.

רמ״ת, ר״ת, ראש, עֵצה, תורה (ברכות נא, ע״א).

רן, ז, שיר, זמרה; נגינה, תשבחה.

רנה (רָנָה, יְרָנָה), ס״ע, צלצל, נתן קול שאון (איוב לט, כג).

רָנָּה, נ, קול ששון ושמחה; קול צעקה; תפלה בקול רם.

רִנּוֹן*, ז, הבאת דבה, הוצאת שם רע; רנה, סעלת הברנן, השטורי.

רנן (רָנַן, יָרַן), ס״ע, שיר, זמר, הרם קול שמחה; הרם קול יללה. רַנָּן, רנון; הלל, שבח בוכרה; *(״אַהֲבִי״), דבר רע באיש; הלל ושבח איש. רְנוֹן, השבע קול שיחה וזמרה. הֲרָנַן, שבח, הצהל, עורר קול שמחה וצהלה. הִתְרוֹנֵן, התעורר בקול שמחה.

רָנֵן*, ז, שיר, שיחה, שבח.

רַנָּנָה, נ, שמחה, קול צהלה; קול שבח והודיה; *רכילות, דבה; דופי, לעג, שמיעה רעה, רנון.

רַנָּנִים, נ״ר, צפרים משוררות; כת הישנה (?).

רָנְקִי*, ר׳ רמקי.

רס״ג, ר״ת, רבי סעדיה גאון.

רַסּוֹם*, ז, דבר בחוש ומָרְסָק; סעלת הברסם והכותש והמרסק.

רָסוּק*, ז, נפיצה, שבירה לרסיסים; רסיס, פרט מדבר נשבר.

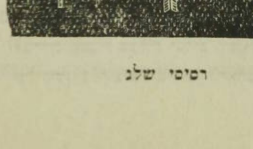

רסיסי שלג

— רָסוּק אַבָּרִים*, שבירת האברים לרסיסים.

רְסִיס*, ז, נטף, אגל, טפה; טפת נשם; פתות, פרור; פרט מדבר נשבר.

— רְסִיס שֶׁלֶג, ז, פיור שלג הנופל ארצה.

— רְסִיסִים*, ז״ר, נריסי עדשים פחונים.

רָסָן, ז, חבל קשור בלחי הבהמה לקשרה או להטותה בהלכה אל מקום; לחי הבהמה ששמים בה את הרסן.

רַסֵּן*, שם רסן על בהמה; שצור בעד־.

רסס (רַסַּס, רָסַס), ס״ע, דרשב בנשמים, שם נשמים על־. *(רָסַס*, יְרַסֵּס*), שבר לרסיסים, רצוץ. רַסָּס*, כתוש, כתות, רצץ. רְסוֹס*, היה שבור וחצוץ. הֲרַסָּס*, הרטב בנשמים. הִתְרוֹסֵס*, השבר לרסיסים.

רַסְפָּק*, ז, אפרוון.

(רסק*) רַסָּק*, כתוש לרסיסים, כתוש והדק, שחוק; זעזע, נדנד.

רַע, ת, לא טוב, בשחת; מזיק, בשחית; מְקֻבָּן; אפלל; דל, רוד; לא חזק, חלש; עצוב, מדכא (בראה חפנים).

— רַע בְּעֵינַי־, אינו מיצא חן בעיני־.

רַע, רָעַ, ז, טבע הרע, רשעה; צרה, אסון; תכונת דבר נשחת.

— אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אִישׁ לְרֵעֵהוּ, האחד לשני.

— נָיַד עָלָיו רָעוֹ*, הפסוק הדיבה לו יוכיח את בָּזנתו.

רֵעַ, ז, תכונת דבר נשחת בטבעו או במראהו; רשעה, טבע האיש הרע; (־לֵב), עצב, תוגה, דאגה.

(רע״) מַלְרַע״, (בדקדוק) לצטה, נגינה הבאה בהברה האחרונה בפלה.

ר״ע, ר״ה, רע עין; רבי עקיבא.

רעב (רָעַב, יִרְעַב), פ״ע, התאוה לאכול, הרגיש תשוקה חזקה לאכילה אחרי עבר זמן רב בלי אכל, סבול מחסור באכילה; התאוה לאיזה דבר; הרגיש מחסר באיזה דבר. הֶרְעֵב, ענה ברעב, החסר מאכל מאחר. הֻרְעַב״, השאר מבלי אכל; סבול ענויי רעב.

רָעֵב, ת, חסר אכל, סובל מחסור מזון; כרגיש מחסור בדבר (איוב יח. יב.).

רָעָב, רָעָבוֹן, ז, (ס׳ רַעֲבוֹן), תשוקה חזקה לאכילה אחרי עבר זמן רב בלי אכל; חסר אכל, חסר לחם; כמן, חסר אכל בארץ; מחסור, חסר.

— רָעָב שֶׁל בַּצֹּרֶת*, ז, רעב הבא מפני חסר גשמים בעתם.

— רָעָב שֶׁל מְהוּמָה*, ז, רעב הבא מפני מלחמה.

רַעֲבָתָן*, ז, זולל, אוכל בלי מדה.

רַעֲבָתָנוּת*, נ, זוללות, טבע הרעבתן.

רעד (רָעַד, יִרְעַד), פ״ע, חרוי, רגוז, התהלחל.

הֶרְעֵד, רעוד; *נענע (עץ להשיר את פריו); גרום לרעד.

רַעַד, ז, רעדה, חרדה, חלחלה, חיל בפחד.

רָעָדָה, נ, חרדה, חלחלה; *זעזוע, נדנוד; דבר שאינו מהרך השב והוא רועד כשנשענים עליו (סרה יא. ב).

רעה (רָעָה, יִרְעֶה), פ״י, נהוג עדר אל מקום מרעה, שבור עדר; אכול (בהבה) את עשב הטרעה; נהג, הולך, נהל; התעסק בדבר, טפל בדבר; הדרך, למד; רדוף אחרי״; נטה אחרי״; התחבר אל״. רָעָה, מצוא לו חבר, היה לרע וחבר. הֵרָעֶה, נהוג, נהול למקום מרעה. הִתְרָעֶה, התחבר, היה לרע וחבר, ר׳ התרועע.

רָעֶה, ז, (נ, רָעָה, ר׳ רַעִים, רָעוֹת), חבר, ידיד; ר׳ רֵעַ.

רָעָה, נ, אסון, צרה; חלי, מכאוב; רשעות, רע; מעשה רע שעושה איש לזולתו, עוית הצדק.

רַעֲנָא*, ז, חסץ, רצון; ברכה.

רָעוּל*, ת, מכסה בצעיף, ר׳ רעלה.

רָעוּעַ*, ת, נשבר, מתוטט, בלתי איתן.

רְעוּת, נ, ידידה, רֵעָה, חברה; חסץ, תשוקה, רצון.

— אִשָּׁה לְרֵעוּתָהּ, אִשָּׁה אֶל רֵעוּתָהּ, אִשָּׁה מֵרֵעוּתָהּ, האחת לשנית וכו׳.

רַעוּת*, נ, ידידות, אהבה.

רַעוּתָא*, ז, רעה, הצד הרע שבדבר; מקום רעוע, שאינו איתן.

רָעִי, ז, מרעה, מקום שרועים שם עדרים; *צואה, גלל.

— בֵּית רָעִי*, ז, בית הכסא.

— גֶּרֶף שֶׁל רָעִי*, ז, כלי לעשות צרכים.

— דֶּרֶךְ הָרָעִי*, המעי שדרך בו יוצאת הצואה, חלחלת.

רַעְיָא*, רועה, שוטר עדר.

— רַעְיָא מְהֵימְנָא*, ז, רועה נאמן (כנוי למשה בן עמרם).

רַעְיָה, נ, ידידה, חברה, אהובה.

רַעְיָה*, נ, סעלת הרועה.

רַעְיוֹן, ז, (ר׳ רַעְיוֹנוֹת, גם רַעְיוֹנִים), תשוקה, חשק, משאת נפש; מחשבה; הגיון לב.

— רַעְיוֹן רַעְיוֹן יַשׁ לוֹ ל־*, רעיונות שונים יש ל־.

רעל (רָעַל*, יִרְעַל*), פ״י, כסה ברעלה, בצעיף. הֶרְעֵל*, שים רעל ב־. הֶרָעֵל, התנוסף והתנודד; הָטבל ברעל, הטשח ברעל.

רַעַל, ז, רעדה, סיק ברכים; סם הטות, ארס, סם מות.

רָעָלָה, נ, צעיף, מסוה; *לוח שאינו מהֻדר היטב, רספה; רעדה.

רעם יָרַעַם, יִרְעַם), ס״ע, השמע קול רעש, גיעוש; זעוף, כעוס. הַרְעֵם, השמע רעם; קנטר עד להכעיס; *הרם קול בשאון. הִתְרָעֵם*, כעוס, קצוף; זעוף, התלונן.

רַעַם, ז, קול אדיר הנשמע בענני השמים; רעש, שאון, הביה, נעש; כעס, חרון.

רַעְמָה, נ, שער ארך שעל צואר הסוס; °שער שעל צואר האריה.

רַעְנָן°, ס״ע, היה טלא לַח ורטיבות.

רַעֲנָן, רַעֲנָן, ת, טלא לַח; כלא כח; *מצליח; מאשר.

רַעֲנַנּוֹת*, נ, טבע דבר שהוא רענן וכלא לַח או כח או עליזות.

רעע רַע, יָרַע), ס״ע, היה לא טוב; רָעַע או רַע, יָרֵעַ), פיע״י, רצוץ, שבור; השבר, התפוצץ; הַשחת, הזק. הֵרֵעַ, התפוצץ, השבר. הֵרֵעַ, עשה רע; עשה רע לזולתו; התנהג ברע; פשוט, חטוא, טוה; הַשחת, קלקל. הוּרַעַ*, היה לרע יותר מכפי שהיה. הִתְרוֹעֵעַ, השבר, התפוצץ; *הַרס; הָפַךְ, הדרדר והסוד.

— הָיָה דָבָר רַע בְּעֵינַי־, לא מצוא דבר חן בעיני־.

— רַע לְבָבוֹ־, ת, מצטער; מתרעם.

— רָעָה עַיִן בְּ־, היה צר עין, כאב לב־ בראותו השוב שבא על־.

רעף רָעַף, יִרְעַף), ס״י, נשוף, נזול. הַרְעִף, הטף, הזל.

— מַאֲפֶה רָעָפִים*, חלת לחם או עֻגה שאפו אותה על רעף קלוי באש.

רַעַף*, ז, לוח דק עשוי הטר שרוף לכסוי הגגות, אריח; לבנה קשה.

רעץ רָעַץ, יִרְעַץ), ס״י, שבר, נפץ.

רַעַץ*, ז, כנוי לכתב העברי הקדום, הוא הכתב השטרוני.

רַעְרַע*, ס״י, נענע כה וכה.

רעש רָעַשׁ, יִרְעַשׁ), ס״ע, הזדעזע, התנדנד; התנענע, התהלחל. הַרְעִשׁ, רעש. הֵרָעֵשׁ, זעזע, טישש, נדנד, חלחל; הֵרקר.

רַעַשׁ, ז, רעידת הארץ; שאון, המולה; חרדה, אי שנוחה (יחזקאל יב, יח).

רַפּ°, ז, (כ׳ רַפּ°, ר׳ רַפִּים°), לוח עץ קבוע בקיר להעמיד עליו ספרים או כלים.

ר״פ, ר״ת, ריצוף סד, כהֵבר לזה; ראש פרק.

רפא רָפָא, יִרְפָּא), ס״י, השב הנוף לכ־אותו אחרי חלותו; גרום להבריא, הקל מכאוב; תקן, היטיב; תקן בדק; עזור, תמוך. הֵרָפֵא, הוסר המחלה, חדול מהיות הולה; התקן. רַפֵּא, הסר המחלה ע״י רופא; תקן; היטיב. הִתְרַפֵּא, רפא עצמו על ידי רופא; *הבריא.

רָפְאָה, ר׳ רפואה.

רְפָאוֹת, נ, מרפא, רפואה, תרופה.

רַפְאִיָּה*, נ, יבול טוב, הבראה.

רְפָאִים, ז״ר, שם בני הענקים לפנים; מתים, שוכני עפר.

רַפְאִית*, נ, בציר רב ערי.

רַפָּאל*, ז, שם המלאך הממונה על הרפואה.

רפד רָפַד, יִרְפַּד), ס״י, הצע, שטח מרבדים למשכב. רַפֵּד, רפד; סעד לב, השב נפש.

רֶפֶד°, ז, ר׳ רפידה (בפיוט).

רַפָּד*, ז, איש עושה מצעות למשה.

רַפָּדָה*, נ, מושב, משען.

רפה רָפָה, יִרְפֶּה), ס״ע, היה חלש, היה אין אונים; ירוד משה, שפוך; רפוי; (־חָה), שכוך כעס; (־נֶה), חדול ב־, עזוב את־; *היה רופף. הֶרְפָּה, התעצל, עצור בעצלות בלי חשק, עשה עצבו כחלש והסר כח לעבור; הרפא. רִפָּה, עשה לחלש; הוריד, השפל, השה לארץ; פתח קשר, עשה קשר להיפתח; הפיד דברים מהדקים; (־יָה) רִשֵּׁל; *(־הָעֲם), שלשל; עורר שלשול.

הַרְפֵּה, רַפֵּה: סר־ טעל־, חדול ט־, טשוך יד מדבר; עזוב, חדול מהשניה, הניח; שתוק והכח לשטע; *שים ברזל באש לעשותו רך, קלה ברזל באש להסיר טמנו חסוטו; (־הַמַּעֲיִם), שלשל; עורר שלשול; 0ההסר דגש מאחת מאותיות בג״ד כפ״ת או בטא אותה כאלו אין בה דגש. הִתְרַפֵּה, התעצל; היה לעצל; התרשל.

רָפֶה, ת, חלש, חסר כח, שפל רוח, לא חזק; *רך, לא קשה; 0(בדקדוק) אחת מאותיות בג״ד כפ״ת שאין בה דגש.

— יָדַיִם רָפוֹת*, ר׳ יד.

רְפוּאָה, נ, טרפא, תרופה, תחבולה להרפא מחלי־; (ר׳ רְפוּאוֹת); הסבים הנתנים לחולה לרפאתו; *שם ברכת ״רָפְאֵנוּ״ בברכות שמונה עשרה.

— רְפוּאַת מָמוֹן*, רְפוּי מָמוֹן*, רפוי בהטת־.

— רְפוּאַת נֶפֶשׁ*, רְפוּי נֶפֶשׁ*, רפוי נפוט של־.

רְפוּי*, ז, סעלת הרופא; הוצאות ההתרפאות של הנחבל (שעל החובל לשלם).

רָפוּי*, ת, (חוט וכיו״ב) משוך ברפיון, שאינו מתוח היטב; 0(בדקדוק) אות שאין בה דגש.

(רפט) רָפוֹט*, הִתְרַפֵּט*, ס״ע, היה סרוק (שפה), קרוע; היה רפה; התנודד, התנועע.

רְפִידָה, נ, משטח, מצע; סעלת הרופד מצע.

רְפָיוֹן, ז, חסר כח, כשל כח, חֻלשה, שפלות הרוח; *(תֹּלַה כ־), תלה באויר.

— רְפָיוֹן יָדַיִם, התרשלות, עצלות, שפלות ידים מאסס כח.

רפס (רָפַס, יִרְפֹּס), ס״ע, רפוש, דרוך בחזקה; *היה רך, היה רופף וגוח להתטעך; נקוב ועבור דרך־. רַפָּס*, הֵרְטִיס; השבר, הנפץ. הִתְרַפֵּס*, הכנע, הֻבָּא תחת רגלי אחר; נפול לרגלי־ לבקשה; הנקב כלי טעבר לעבר.

רַפְסָד*, ז, מנהל רפסדה.

רַפְסַד*, נהל רפסדה.

רַפְסָדָה, רַפְסָדָת, נ, דוברה, שרדת עצים מחברת יחד להציף על פני טים; *הדום רגל, שרפרף, ספסל קטן ונמוך שטעטידים עליו הרגלים כשיושבים על כסא.

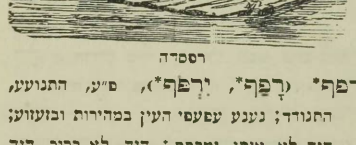

רפסדה

רפף* (רָפַף*, יִרְפַּף*), ס״ע, התנועע, התנודד; נענע עצטי העין במהירות ובזעזוע; היה לא איתן ומבֻסס; היה לא ברור, היה מטֻפק; היה נוזל ונגר ולא קרוש. רַפְרַף*, ר׳ רפרף. רוֹפוֹף, ד־תטוטט, ד־זדעזע, הִתְרַפְרֵף*, היה לנוזל ונגר.

רָפָפָה*, נ, לוח דק וצר; מניפה להניד הרוח על פני האדם.

רְפָפוֹת*, נ״ר, מעשה שבכה עשוי טלוחות עץ דקים שטעטידים בחלונות לטחיצה; 0תריסי חלון עשוים לוחות דקים וצרים כדי שיבוא דרכם אור ואויר.

(רפק) רַפָּק*, עדור, נכש; סעור, סמוך. הִתְרַפֵּק, ס״ע, הִשָּׁעֵן, הִסְתַּמֵּךְ; *הָפַרד, הָפַלג, הֻחלק להלקים.

רַפְרוּף*, ז, תנופה, התנפנפות הנֵמ ברוח; רעידה, חלחלה.

רַפְרַף*, ס״ע, הכה בכנפים (עוף), נענע הכנפים; התעופף, התנופף ברוח (נס); נענע בסהירות (העפעף); התנועע (נוזל); היה לא מוצק ואיתן, היה לא קשור ולא אגור היטב. הִתְרַפְרֵף*, רפרף.

רפש (רָפַשׁ, יִרְפַּשׁ), פ״י, דלוח ועכור טיט ברגלים, העלה רפש ושיט בתוך נוזל; *דרוך, רטוש; בעוט; האבק עכ״ר הֶלהם עכ״ר; נצח ודשלך לארץ. הַרְפֵּשׁ, העכר מהדרך רגל, המלא חלקי רפש ושיט. הַרְפֵּשׁ*, הכניע.

רָפֶשׁ, ז, טיט, בֹּץ; טיט דלוחים ועכורים; *צעד, מסיעה.

רַפְשׁוֹן*, ז, מרפש, דלוח וסכסוך טיט.

רָפָת, נ, (ר׳ רְפָתִים), מרבץ בקר, בנין לבקר, דירת הבקר.

רַפְתָּא*, ר׳ ריפה.

רַץ, ז, נזר, סלח, התיכה.

רָץ, ז, ההולך מהר; ההולך לפני איש נכבד; שליח מיהר מהיר.

רצא, ר׳ רוץ.

(רצד) רָצַד, פ״ע, כרכר, רקוד, פזז; ארוג(?).

רצה (רָצָה, יִרְצֶה), פ״י, היה מרצה ב״, שבוע רצון ב״; חשוק ב״, מצוא חפץ ב״; נטה אחרי דבר; סלוח, מחול; קבל ברצון; פַּיס; נמול, שלם, השב חוב; הלוך עם״; הלל, שבח (תהלים טז. יד); *הגון, אבר. הַרְצָה, התקבל ברצון; היה רצוי ושוב; שְׁלוּם, השתלם; התפיס. רַצֵּה, שלם, גמול; פַּיס, בקש סליחה; *בפ״. הַרְצָה, גרום לתשלום חוב; פַּיס; בקש סליחה; *מנה, ספור; שים פרשת דבר לפני״. הָרְצָה*, הרצה. הִתְרַצָּה, השתדל לבצע חן בעיני״; *הסכם לדבר; התפיס, קבל בקשת סליחה, סלוח.

— **אִם יִרְצֶה ה׳**, °מאמר שכשתמשים בו בשעה שמוכירים כי חפצים או הושבים לעשות דבר בעתיד, אך ההוצאה לפועל תלויה ברצון ה׳.

רָצוּי*, ה, דבר שהוא לרצון; מקבל.

רְצוּי*, ז, הטית דעת איש לרצות בדבר; שלום חוב; סיום; רצון.

רָצוֹן, ז, נטית הלב ל״; נטית הלב לעשות טוב ל״; טובה וברכה; חפץ, האוה; *כונה, צדיה.

— **רְצוֹנְךָ***, מבטא בקצר במקום: עשה כחפצך.

— **בְּרָצוֹן טוֹב**°, בחפץ לב, בכל לב.

— **לְרָצוֹן***, תה״פ, בכונה.

רְצוֹנִי°, ת, הלוי ברצון (הפך: הכרחי).

רָצוּעַ*, ת, סדוק, נקוב.

רְצוּעָה*, נ, קו עור; חתיכת עור וכיו״ב ארכה וצרה להלקות בה; קשר; קו; הבל ארץ צר וארוך; כנוי לדבר מפחיד ומשיל מורא ופחד.

— **רְצוּעָה רָאשָׁה***, נ, שוט מפחיד, אות מזהיר לסכות; צרה גדולה.

— **הָרְצוּעָה***, אין קשר עור, פתר כבר לעשות כל מה שהפצים, לית דין ולית דיין.

רָצוּף*, ת, צפוף, האחד אצל השני, האחד תכוף אחרי השני, זה אחר זה; שורות שלמות (בכתב); מלא; נעקם ע״י מעיכה (פי כלי מתכת וכיו״ב); °טושם בתוך איזה דבר (מתכת וכיו״ב); יחד עכ״.

רָצִיץ, ת, קל להשבר; שביר ונרפא; דחיק.

רצח (רָצַח, יִרְצַח), פ״י, הכת, הרוג בזדון. הָרְצַח, הֲהרג, הוכת. רַצֵּחַ, רצוח. הִתְרַצֵּחַ*, אבד עצמו לדעת.

רָצַח, ז, מכת מות, הריגה, הרג; קול תרועת מלחמה (?); °מעשה עול נורא (בזרעון).

רַצְחָן*, **רָצְחָן***, ז, רוצח, טלפד ברציחה.

רְצִיחָה*, נ, הרג, הריגה, רצח; הריגה לשם ענש; דבר עול נורא (בזרעון).

רָצִין°, ת, עושה מעשיו ברצינות, בכבד ראש; חשוב, שצריך לעין בו בכבד ראש.

רְצִינָה*, נ, התולעת הנמצאה בתוך הבר.

רְצִינוּת⁰, נ, כבד ראש, טבע איש מושם לבו היטב אל ענין ודבר; תכונת דבר נכבד שראוי לשים אליו לב.

רְצִינִי⁰, ת, ר׳ רציו.

רְצִיעָה*, נ, סעלת הרוצע והנוקב מעבר לעבר.

רְצִיף*, ז, חוף ים עשוי בידי אדם ומרצף באבנים.

רְצִיץ*, ז, אסרה רצוץ בתוך קלסתו.

רְצִיצָה*, נ, סעלת הרוצע ומשבר, שבירה.

רצם* (רָצַם*, יִרְצַם*), פ״י, בעוך, עשה. הֻרְצַם*, הָטשך, הדחק על ידי מכה בכבד; היה מכוש ומעוך ולחוץ בידים.

רצע (רָצַע, יִרְצַע), פ״י, נקוב במרצע, דקור ועבור מעבר לעבר; *הלקה ברצועה. הֻרְצַע*, הִנקב, הדקר במרצע. רַצָּע⁰, העבר קוים ורצועות על דבר; חתוך דבר לרצועות; הלקה ברצועה. רְצוֹעַ⁰, הכסה בקוים ורצועות. הִתְרַצֵּעַ*, הכה ברצועה, פסוג מכות רצועה.

רָצָעָן*, ז, כַּלקה ברצועה.

רַצָּעָן*, ז, אמן עושה כלי רחבה לפוסים; כנדלר, תופר נעלים.

רצף (רָצַף, יִרְצֹף), פ״י, רפד, הצע, שטוח; בעור, דלוק (שיה״ש נ. ח.); *עשה רפדה; סדר דברים שונים זה על יד זה צפופים; עקם על ידי מעיכה. הֻרְצַף*, הֻעקם על ידי מעיכה (שפור וכיו״ב). רַצָּף*, עשה רצפה, רפד רחוב או חדר וכיו״ב באבנים או בלבנים וכדומה.

רַצָּף⁰, ז, אמן עושה רצפות.

רַצְפָּה, נ, (ר׳ רְצָפִים), צרור אבן לוהט בהיותו טוהם באש; (ר׳ רְצָפוֹת), מרצפת אבנים או לבנים; קרקע חצר או חדר מרֻצפת לוהות אבן או עץ קטנים.

— עֻגַּת רְצָפִים, נ, ענה דקה אפויה על אבנים קלויות באש.

רְצָפִית*, נ, קרום דק כקורי עכביש המתרקם על פני ירקות.

רצץ (רָצַץ, יָרֻץ), פעו״י, שבר; לחוץ, דכא; עשוק; היה דחוק, דהוס, אוץ. הֻרַץ, השבר. רַצֵּץ, רוֹצֵץ, שבר; לחוץ, דכא; עסה, רסוס. הֻרָץ, שבר, כחוץ; *הדהם בהמון. הִתְרוֹצֵץ, דחוק, דחוף זה את זה.

רַק, ת, דק, לא עבה; דל, ריק.

רַק*, ז, עור לא מעבד.

רַק, תה״פ, אך, טלה הבאה להוציא פרט מן הכלל, ליחד איזה פרט מכלל הדומים לו; להוציא איזו פעלה מכלל הפעלות.

— אֵין ־רַק־, אין ־כי אם־.

רֵק, ר׳ ריק.

רַק, ז, (כ׳ רָקִי), לח היוצא מן הפה.

רקב (רָקַב, יִרְקַב), פ״ע, נלה והשחת מלחות; בוא במצב תסיסה והפרדה. הֻרְקַב*, השחת, היה בלוי ונשחת. הַרְקָבָה*, השחת, בלה; הבא דבר למצב של תסיסה והפרדה; בלה והשחת.

רָקָב, ז, מאכלת רטה; מצב תסיסת דבר והפרדתו בהיותו בלוי; *רגב אדמת קבר שבו חלקי הגוף הנרקב; המת, נאד; ⁰שרץ הנמצא במקומות לחים ורטובים.

רָקָב ז, רַקְבוּבִית*, נ, תולעת הנמצאת במקומות לחים; הדבר הנרקב.

רַקָּב*, ת, רקוב, נרקב, נפסד.

רַקָּבָה*, נ, המת, נאר.

רַקָּבוֹן, ז, (ר׳ רַקְבוֹנוֹת*), סָק, תכונת דבר שבלה ונשחת, מצב דבר שהלח שלו תוסס ומתפרר; ⁰קלקול, השחתה נמורה של דבר.

רקד (רָקַד, יִרְקֹד), פ״ע, דלוק, כרכר, פזז. רַקֵּד, רקוד; *הנף בנפה, כבור. הֻרְקַד, נרום לדלג ולקפץ ולכרכר; *הנף בכברה.

רַקְדָן*, ז, היודע לרקד ולחול; שאמנתו לרקד ולחול.

רַקָּה נ, בשר הפנים בין האזן והמצח, צדעה; הפוה עצם הלחי מתחת לעין.

רָקוּב[0], ת, נפסד, דבר שהוא בטבע בליה והפרדה.

רָקוּד*, ז, פעלת הרוקד, מחול, רקידה.

רָקוּחַ, ז, משחה, מרקחת; תערוב בשם.

רָקוּם*, ז, פעלת הרוקם ועושה צעצועים על ארג; *יציעה (של עבר, אפריה); עשיה.

רָקוֹעַ, ז, בשפה; פעלת המרקע; פח מתכת מדוד דק.

רקח רָקַח, יָרְקַח, פ״י, פכסה, בלול, נע־ פסי בשם); הבין פסי בשמה וקשרת על ידי בלילה ובשול. רַקָּחַ*, רקוח. רָקוּחַ, העשה בעשה רוקח, הוכן בבשמים. הָרְקָחָה, רקוח.

רָקַח, רָקַח, ז, בליל פסי בשם, תערבת פסמים. רַקָּח, ז, רוקח, עושה מרקחת פסים, עושה פסי בשם; [0]פסין רפואות.

רָקוֹדָה*, נ, מחול, רקוד; פעלת הרוקד והמחולל; פעלת הפניף בכפרה.

רִקּוּמָה*, נ, פעלת הרוקם; הידיעה לרקם ולעשות צעצועים על ארג בחוטי צבעים שונים.

רָקִיעַ, ז, כפת השפים, גבול ראית העינים בטרופי האויר; צפוי, שטיח; *שם לרקיע השני באנדרה, ר׳ שפים.

רָקוֹק, ז, פנה שטוחה.

רִקּוּקָה*, נ, פעלת הרוקק בפיו.

רקם רָקַם, יָרְקַם, פ״י, עשה צעצועים על ארג בחוטי צבעים שונים. רַקָּם*, יצור (פבר בפעי אפו או אפרח בביצה), עשה. רָקוֹם, העשה מעשה רוקם; קבל תמונה של יציעה. הִתְרַקֵּם*, התהוה, קבל צורה של יציעה והויה.

רָקָם* ז, רִקְמָה, נ, ארג עשה בצעצועים עשוים בחוטי צבעים שונים; פקלעת צבעים שונים.

(רקן) רָקַן*, פ״י, יחד רק לדבר אחד בלבדו; הרוק, עשה ריק. הִתְרוֹקֵן*, הִתְרַקֵּן*, היה ריק; עבור, בטל.

רקע רָקַע, יָרְקַע, פעו״י, פשוט, פתוח; רפס והדק; פחוא ברגל. הָרְקַע*, היה שטוח ופשוט. רַקָּע, פחוא והדק, הלום והדק (פתכת); צפה בפח דק; טלא בנר. רָקוּעַ, הפתח והיה דק. הִתְרַקַּע, פרוש, שטוח; *תת לדבר גון כחל כתכלת הרקיע.

רָקַע, ר׳ רקוע.

רַקָּפַת*, נ, מין צמח[1].

רקק רָקַק, יָרֹק, פ״ע, יוק, דחה והוציא פפיו רק; השלך רק בפני אחר. רַקָּק, רקוק.

— כָּל הָרֹקֵק לָעֵיל עַל אַפּוֹ, נָפַל״, כל הרוקק לטעלה אל פניו יפול, אפרת פשל בפוכן: הכעס פוק לבעפ עצמו יותר פלאחרים.

רָקָק*, רָקִק*, ז, בצה, בץ; פי אפפים פים לא עפוקים.

— דְּגֵי רָקָק*, דגים החיים בבצות.

רָקִקוּת*, נ, כלי לריק בו, כלי להשלוך בו רק הפה.

רֹשׁ, ה, עני, דל, בפכן.

רַשָּׁאי*, תה״פ, שיש לו רשות, שָׁנִתַּן לו לעשות דבר; יכול לעשות דבר (בצד התורה).

רשב״א, ר״ת, רבי שלמה בן אדרת.

רשב״ג, ר״ת, רבי שלמה בן גבירול.

רִשְׁעָה*, נ, רשה ללכי״ת עוסות.

רשב״ם, ר״ת, ר׳ שמואל בן מאיר.

(רשה*) הָרְשָׁה*, קבל רשות לעשות דבר, היה ישאי לעשות דבר. הַרְשָׁה*, פ״י, נתן רשות ורשיון; נתון יכלת ואפשריות; פטר לאחי כחו וזכותו הוא. הָרְשָׁה*, קבל רשות לעשות דבר.

רַשׁוּל*, ז, עצלות, חלשה, רפיון.

[1] רקפת дряква, cyclamen

רָשׁוּם*, ז, סעלת הרושם: אות, סמן, תו; °ציור על פי קוים; ציור בעפרון (ולא בצבעים).

רָשׁוּם*, ת, סתום, לא ברור.

— הוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת*, ז״ר, דורשי סמוקי התנ״ך, שאינם די ברורים, בדרך הדרוש.

רִשׁוּמָה*, נ, סמן, רמז.

רָשׁוֹן*, ז, טין ארבה קטן.

רָשׁוּשׁ*, ז, רגב אדמה קשה.

רְשׁוּת*, נ, (ר׳ רָשׁוּיוֹת*), כח, יכלת; השפעה, סעלה על—; משפט, זכות; רשיון, הרשאה; לא חובה; מקום העובד תחת שלטון עלוני; חפש הבחירה הנתונה לאדם.

— רְשׁוּת הַיָּחִיד*, נ, קנין, אחזת איש פרטי.

— רְשׁוּת הָרַבִּים*, נ, קנין, אחזת הצבור (רחוב, שוק וכיו״ב).

— מִלְחֶמֶת רְשׁוּת*, נ, מלחמה הנעשה על פי רצון הנלחמים (הפך: ״מלחמת חוֹבָה״ המצוה על פי ה׳).

— נְטִילַת רְשׁוּת*, נ, קבלת רשיון לעשות איזה דבר.

— הָרְשָׁעִים הֵם בִּרְשׁוּת לָבָם, אֲבָל הַצַּדִּיקִים לָבָם בִּרְשׁוּתָם*, אמרת חכמים לאמר: האנשים הרעים נכנעים לתאוותיהם והצדיקים מושלים ברוחם ומכניעים את התאותיהם.

רָשׁוּת*, נ, ממשלה, שלטון; אנשי הממשלה, ראשי הממשלה; ענינות; דלות.

— שְׁתֵּי רָשׁוּיוֹת*, שתי אלהיות (ביצירת העולם).

רש״י, ר״ת, רבנו שלמה יצחקי (מפרש התנ״ך והתלמוד).

רָשָׁיוֹן*, ז, רשות, התרה לעשות דבר.

רִשְׁיָמָה*, נ, תו זכרון; ספר הזקוקים, כתב שנרשמים בו שמות אנשים או הסצים.

— רִשְׁמַת סָפָרִים*, נ, כתב שנרשמים בו כל הספרים של איש או של מוכר ספרים או של בית ספרים.

רַשְׁיָנָה*, נ, טין חמר נמתח עשוי מכסר היוצא מעץ הדו ידוע.

רָשִׁישׁ*, ת, טָרֵשׁל, בטלן.

רשכבה״נ, ר״ת, רבן של כל בני הגולה.

(רשל״) רָשַׁל*, פ״, הַחלש, רפה. רָשׁוֹל*, היה תלוי למטה. הִתְרַשֵּׁל*, התעצל; (°ידים), רפה.

רשם (רָשַׁם, יִרְשֹׁם), פ״, שים אות, התוה תו; כתוב כ״; °כתוב דבר בקצרה לזכרון. הַרְשָׁם*, הַכתב; הַחקק; קבל אות. הִתְרַשֵּׁם°, קבל רשם מאיזה דבר.

רֶשֶׁם°, רֹשֶׁם*, ז, אות, סמן, תו; עקבות דבר, מה שנשאר מדבר אחרי הוסרו; רגש הנה מאיזה דבר, סעלת איזה דבר על הרגש.

— עָשָׂה רֹשֶׁם°, פעול סעלה על איש.

רִשְׁמָה°, נ, תכן איזה דבר, תכנית של איזה דבר.

רִשְׁמִי°, ת, בפקודת הממשלה; בפקודה מנהוגה; המתיחס אל משרתו.

רִשְׁמִיּוֹת°, נ, תכונת הדבר הרשמי.

רשע (רָשַׁע, יִרְשַׁע), פ״ע, הטוא, סור מישר וצדק, עשה רע; היה חיב בדין, (הפך: צָדַק); הסוג אחור. הַרְשֵׁעַ, חַיב בדין, חשוב לרשע; הרוס, הפר, סור מישר וצדק; הסנה ערף, הגם מסחד; הרעש (איוב לד, כ״ט).

רָשָׁע, ז, פשע, עול, חטא, רעה, מעשה רע, מעשה און.

רָשָׁע, ת, (נ׳ רְשָׁעָה*), חוטא, מעול, רע, סר מישר וצדק, עושה מעשים רעים (הפך: צדיק); חיב בדין, לא זַכַּי.

— רִשְׁעֵי זַיתִּים*, רִשְׁעֵי עֲנָבִים*, זיתים או ענבים רעים שאינם ראוים לאכילה, בהיותם תמיד בסר ואינם בשלים.

— מַלְכוּת הָרִשְׁעָה*, כנוי למלכות רומא ששיסה את בית מקדשנו והחריבה את ארצנו.

רִשְׁעָה, רִשְׁעוּת*, נ, ר׳ רֶשַׁע.

רִשְׁעָנִי*, ז, רָשָׁע.

רשׁף* (רָשַׁף*, יִרְשֹׁף*), ס״ע, היה חולה בקדחת. רֶשֶׁף*, שרוף נתון למאכלת.

רֶשֶׁף, ז, להב אש, שלהבת; ברק; חציות ההולה בקדחת; אליל הברק.

רִשְׁרוּשׁ*, ז, קול רעש דק (של עלים, בגד, יריעה וכדומה).

רַשְׁרַשׁ*, ס״ע, השמע קול רעש דק.

רָשָׁשׁ*, ז, גוש אדמה קשה, בגד קשה ובוצק.

(רשש) רוּשַׁשׁ, ס״י, הרוס, שבור, נתוץ.

רִשּׁוּשׁ, ההרס, השבר.

רַשָּׁת, נ, (ר׳ רָשָׁתוֹת*), שבכה ללכידת חיה ועוף ודגים, כעין שק ארוג מחוטים חזקים בעשה חורים; סבל לתחבולות ערמה להפיל אנשים בהסח הדעת.

— עוֹר הָרֶשֶׁת, ז, הקרום הבקבל רשתי האור בפני העין.

רִשְׁתִּית, נ, עור הרשת שבעין.

ר״ת, ראשי תבות, (חבור ראותיות הראשונות של המלות); רבנו תם, (אחד מבעלי התוספות).

(רתה*) רָתַה*, ס״י, הוס, רחם, חמול על־; התחשב עם־.

רָתוּי*, ת, נוח, מוטב, רצוי.

רָתוֹק, ז, שרשרת ברזל, נחשתים, כבל.

רְתוּקָה, נ, שרשרת, כבל, נחשתים.

רִתּוּת*, ז, רעדה, חלחלה, רשט.

רתח* רָתַח*, יִרְתַּח*), ס״ע, בשל עד להעלות אבעבעות (נוזל); קצף וכעס מאד; היה חם במאד. רָתֵחַ, בשל באש עד להעלות קצף ואבעבעות, שים נוזל על אש כי יתחמם ויעלה קצף ואבעבעות. רְתוּחָה, כעס, קצף; תסוס; סיעור; התרגז. הִרְתִּיחַ, העלה נלים; העלה קצף; גרום לדבר כי יירתח; *הסס, הסק; הַרְתַּע אחורנית; קצף וכעס מאד.

— הִרְתִּיחַ עַל הַמַּדָּה*, שפך נוזל בכח אל המדה לסתן יעלה קצף וירֹאה יותר כמה שהוא.

— יִרְתַּח רוֹתֵחַ לְתוֹךְ פִּיו*, לשון הללה חריפה לפי (ביחוד כשמדברים על גדול ומפרסם) שאמר דבר שאינו ראוי להֵאמר.

רֶתַח, ז, תחיכת בשר שבשל באש; *רתיחה, העלאת קצף.

רִתְחָה*, נ, קצף, בועות לבנות העולות על נוזלים שונים; כעס, חמה, חרון אף.

רִתְחוֹן*, ז, רתחים, רתכנות.

רַתָּחָן*, ז, כעסן, רגזן, מהיר לכעס.

רַתָּחָנוּת*, נ, טבע הרתחן.

רַתֵּחָה*, נ, קדרה רותחת.

— מַעֲשֵׂה רַתֵּחָה*, באכל שרתח בקדרה.

רַתִּיחָה*, נ, טצב הנוזל העומד על האש ומעלה קצף ואבעבעות ומתנסח; העלאת קצף; הקצף העולה על נוזל בעת שהוא רותח.

רַתִּיתָה*, נ, רתת, חרדה, רגז.

(רתך*) רָתַךְ*, ס״י, הלחם, חבר שברי כלי מתכת או חלקיו בעופרת; התך מתכת.

רתם (רָתַם, יִרְתֹּם), ס״י, אסר מרכבה לסוס.

רֶתֶם, ז, מין עץ מרק הגדל במדבר [1]).

(רתע*) הָרְתַּע, ס״ע, רעוד ורטוט אחור בפחד, התחלחל. הִרְתִּיעַ*, הֵרתיע; הכריע לצד אחד; הרעיד, זעזע; רתוח מקצף.

(רתק*) רָתַק*, ס״י, סדר חביות יין בסדרה שורות שורות.

רתק* רָתַק*, יִרְתֹּק*), ס״י, דסק לאש ובדמכה

[1]) רתם ברוֹם, Ginster, genet, broom, (genista Raetam)

(דלת וכיו״ב). הָרַתַּק, היה מהבר וקשור (?); הָתַר, התק התזק; *היה מחבר. רָתוּק, האסר בכבלים. הָרַתַּק*, הכה, דפוק (דלת); התחבך בדבר; (אַחַר״), הרהר כנגד, התקומם כנגד.

רָתָקָה, נ, ר׳ רתוקה.

רַתָּקָה*, נ, מעקה של עבודים קטנים.

רתת* עָרַתַּת*, יָרְתַּת*, פ״ע, רעוד, חרוד, התחלחל. רַתַּת*, הִרְתַּת*, רתות.

רַתַּת, רָתַּת*, ז, רשת, הרדה, רגז; פחד, טורא.

שׁ. שׁ.

שׁ, ש, האות העשרים ואחת באי״ב העברי, כשהנקודה על ראשה מימין (שׁ) נשיתה רבה ונקראה שין (או שין ימנית), ובשנקודתה משמאל (שׂ) נשיתה חזקה וחדה ונכתבת כאות ס׳ ונקראת שִׂין (סין, או שִׂין שְׂמָאלִית); ס״ט, שלש מאות.

שׁ׳, ר״ת, שנה; שורה; שעה.

שֶׁ־, (ולפעמים שָׁ־, שֵׁ־), אחרי שם או כנוי כהוראת: אשר, ואחרי פעל כהוראת: כי.

— בְּשֶׁ־ (לפני שם או פעל), מֵשֶׁ־, עַד שֶׁ־ (לפני פעל), כאשר, מאשר, עד אשר.

— בְּשֶׁלְמָן, באשר לפי, על ידי פי, בשביל פי.

שאב (שָׁאַב, יִשְׁאַב), פ״י, דלה, העלה מים בכלי מבאר או ממקום עמק; *משוך אליו; פשוט וקלוש ובלוע אל הגוף.

— אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת*, נ, מגנט, אבן שיש בה הסגלה למשך אליה ברזל ומתכות אחרות.

— שׁוֹאֲבָה, בית השׁוֹאֲבָה*, ר׳ שואבה.

שאג (שָׁאַג, יִשְׁאַג), פ״ע, יעוק, נהום, קרוא בקול, הרם קול (ביחוד: האריה); זעוק מצרה (תהלים לה. ט.).

שְׁאָגָה, נ, נהמת האריו; קול אנקה.

שַׁאֲנָן*, ז, מין עץ שעליו כמין מחטים והוא כלו ירק תמיד, אשוח [1]).

שאה (שָׁאָה, יִשְׁאֶה), פ״ע, המה, רעוש; היה שמם, היה חרב.

הָשְׁאָה, הַחרב, היה שמם; רעוש, התגעש.

הַשְׁאָה, הרוס, הַחרב.

הִשְׁתָּאָה, הסתכל, התבונן; התאלא, השתומם.

שאני

שְׁאָה, ר׳ שואה.

שָׁאוֹב*, ז, דלי, כלי לשאב בו מים מבאר או מבור וכיו״ב.

שְׁאוֹל, זו״נ, ארץ תחתית, אבדון, קבר, מעון רפאים; פֶּתח, מקום משכן נשמות המתים לפי אמונת העמים הקדמונים.

שָׁאוֹן, ז, קול המון, קול המולה; שאול, אבדן.

שַׁאוֹר*, ז, הבצק כשמתחיל להחמיץ; התחלת החמוץ (ר׳ שָׂאֹר).

שְׁאוֹר, ר׳ שאר.

שָׁאט, שָׁאַט (־שָׁסַע), ז, בוז, געל נפש.

שְׁאִיבָה*, נ, סעלת השואב והדולה מים; סעלת הסופג והבולע אל תוכו.

שְׁאִיָּה, נ, נשק, קול שברים; שממון, חרבן; *השד המתגורר בחרבות; שאון, קול המולה.

שַׁאֲלָה*, נ, ר׳ שאלה.

שְׁאִיפָה, נ, תשוקה חזקה ל־, מנטה; חפץ

[1]) שאני, ель, Tanne sapin, firtree

כביר, תכונת השואף ומשתוקק לדבר.

שאל (שָׁאַל, שָׁאֵל, יִשְׁאַל), פ״י, חקור, חפוץ להודע דבר לא ידוע, בקש מאחד תשובה על איזה ענין ודבר לא ידוע; חקור על אדות דבר, חקור ודרוש באיזה ענין; חפוץ; דרוש, בקש והשתדל להשיג דבר; לוה לזמן קבוע; לקוח חפץ מאחר להשתמש בו ולהחזירו לו אחר כך; בקש רשות לעשות דבר. הִשְׁאַל, בקש רשות לעשות דבר; *היה שואל שאלות לענות עליהן; (עַל נֶדֶר, עַל נְזִירוּת), שאול ובקש בתכסים התרת נדר או נזירות על ידי שאלות שישאלוהו כדי לבצע פתח הדעה. שָׁאַל, חקור, דרוש ובחון; בקש נדבה, בַּקֵּשׁ עזרה ורחמים. הַשְׁאַל, תת חפץ לאחר (לזמן קצר) להשתמש בו על מנת שישיבהו אחר כך; חקור על אדות ענין; חקור על אדות טיב איש; 0(״הוֹרַאַת שָׁלָה), לקוח טלה מורה בישנ פשוט להשתמש בה לפשפש שכלי או משנ אחר בכלל. הֻשְׁאַל0, (שָׁלָה) הלקח טלה להוראה אחרת מהוראתה העקרית.

— שָׁאוֹל אֶת נַפְשׁוֹ, בקש על עצמו.

— שָׁאוֹל שָׁלוֹם, שָׁאוֹל לְשָׁלוֹם, שָׁאוֹל בְּשָׁלוֹם*, אמר שלום, נתון שלום ל־; ברך את איש לשלום בהפגשו בו.

— שָׁאוֹל עַל הַפְּתָחִים*, סבב בבית לבית ובקש נדבות.

שא״ל, ר״ת, שאין לאבר.

שאל״ד, ר״ת, שאין לך דבר.

שְׁאֵלָה, נ, חקירת דבר (ישעיהו ז. יא.).

שְׁאֵלָה, נ, (ס׳ שְׁאֵלַת, ב׳ שַׁאֲלָתִי, נס שַׁאֲלָתִי) בקשה, תְּחִנה; דרישה, תביעה, בקשת דבר בחזקה; הלואה, נתינת דבר לאחר או לקיחת דבר מאחר על מנת להחזירו אחר כך; חקירת דבר לטען דעה; הדברים שבהם שואל האיש לדעת דבר שלא ידוע לו; *בקשה ליריעת נשטים בהרף בבריכת ״ברך עלינו״ בשמונה עשרה ברכות שבתפלה; בקשת איש מחכמים להתיר נדרו; 0שאלת חכם לפסק בענין אסור והתר או טמאה וטהרה.

— שְׁאֵלַת חָכְמָה*, שְׁאֵלָה לְחָכְמָה*, בקשת רשיון והיתר בפי חכם.

— שְׁאֵלַת חֲמוֹר*, נ, שאלה משפית וחסרת טעם.

— שְׁאֵלַת שָׁלוֹם*, נ, ברכת איש לרעהו בהפגשם.

— שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת0, נ״ר, ספרות של שאלות דתיות שנשאלו רבנים גדולי ישראל ותשובותיהם.

— הֲא הַשְׁאֵלָה0, נ, שם לאות ה׳ הבאה בראש השטות והסיעלים להורות על השאלה.

— סְמָן הַשְׁאֵלָה0, ז, הסמן? הבא אחרי דברי שאלה בכתב.

שְׁאֵנִי*, ת, שונה, לא דומה; תה״פ, באפן אחר, לא כן.

— שְׁאֵנִי הָתָם*, שָׁם הוא שונה, לאבר: אין לדמות זה אל הענין המדבר.

שַׁאֲנָן, פ״ע, היה בבטוחה, בשקט ובבטחה.

שַׁאֲנָן, ת, בוטח, שָׁלו ובוטח; אוהב מנוחה לעצמו ואינו דואג לצער אחר; נאה, נבה לב; שאון; *מנוחה, שלוה.

שאף (שָׁאַף, יִשְׁאַף), פ״י, שאוב רוח בפיו ובאפו; הָכְסף לדבר, התאוה לדבר, השתוקק, חמוד; רמום; רטום והדק. הַשְׁאַף*, היה שואב ושואף אל תוך.

— שָׁאַף רוּחַ, נשום.

שְׁאֹר, ז, מחצית הבצק, בצק המץ ששטים בעיסה להביאה לידי תסיסה וחמיץ; *חָמֵץ; *לַחַ סרי הגורם לתסיסה; כנוי ליצר הרע הנטית ומעורר להשא.

— שְׁאֹר שִׂבְעָתָה*, כנוי ליצר הרע

הבסית ומעורר לחטא.

שאר (שָׁאַר, יִשְׁאַר), ס״ע, הוֹתיר במקום, לא עזב את המקום; היה עֲדַיִן. **הַשָּׁאַר**, הוֹתיר במקום, לא עזב את המקום; הוֹתיר לבדו; היה עֲדַיִן; בוא דבר אחר במקום הדבר שחלף ועבר. **שְׁאוֹר***, השאר, היה עֲדַיִן. **הַשְׁאַר**, הניח במקום; הניח דבר מבלי לקחתו; הוֹתיר, הניח חלק שנשאר מן הכלל הנעדר. **הִשְׁתָּאֵר***, הָשָׁאר.

שְׁאָר, ז, יתר, חלק שנשאר מן הכלל; יתרון מעלה; אחר או אחרים לא מן הנזכרים.

— **וּשְׁאָר לֹא פָלְטוּ***, מבטא לאמר: גם האחרים לא נצלו.

שָׁאַר, ז, בשר, בשר לאכילה; אֹכל, מזון; הזדונות האיש אל האשה; קרוב, בן משפחתו; נקבה (ירמיה כא, לה); [0]בן דוד או דודה.

— **שָׁאַר בָּשָׂר**, ז, קרוב, בן משפחתו; [0]בן דוד או דודה.

שַׁאֲרָה, נ, קרבת משפחה.

שְׁאֵרִית, נ, פלטה, שריד, מה שנשאר; מה שלא נזכר לפני זה בין הנזכרים; דבר הנשאר לקיום ואחרית; זרע, בנים; [0](בהשבון), מה שנשאר אחרי שהחסירו מספר אחד מהשני.

שָׁאָה, נ, רוטטות, נדלות, גאות; סֶבֶל, תכונת הנושא והסובל; מתנה, קרבן למתנה (בראשית ד. ז.); כתם, סמן על עור הבשר; צבות הבשר.

שֹׁאָה, נ, נפץ ושבר, הרס (איכה ג. מז.).

שָׁב, ת, מי שבשערותיו נראתה שיבה, ששערותיו הסכו לבן.

שָׂב, ת, חוזר; *חוזר בתשובה מחטאיו.

— **עוֹבֵר וָשָׁב**, הולכי דרך ההולכים לִפְנות שונות.

— **חֶשְׁבּוֹן עוֹבֵר וָשָׁב**[0], ז, חשבון חוזר, יחס מסחרי בין שני אנשים, חברות וכדומה, שעל פיו כל צד כופר לרשותו של השני ומקבל ממנו כסף, סחורות, שטרות וכדומה, ונמשך עד גמר החשבון.

שֵׁב, (צווי מפעל ישוב), חדל מעשות (משתמשים בו בסוגן: הרף מעשות).

— **שֵׁב וַאֲל תַּעֲשֶׂה***, ז, אזהרה לבלי עשות דבר (בנגוד ל־ קום וַעֲשֵׂה).

שֵׁב״, ש״מ, שבעה.

— **שֵׁב שָׁנִי הֲוֹא כְּפָנָא וְאַבְּרָא דְּאָמְנָא לָא חָלַף***, שבע שנים היה הרעב ועל פתח האומן לא עבר, משל חכמים בשבח האומנות והמלאכה.

ש״ב, ר״ת, שאר בשר (קרוב); שואל בשלום.

שַׁבָּא*, ז, שכב עץ.

שַׁבָּאי*, ר׳ שַׁבַּי.

(שבב) שׁוֹבֵב, ר׳ שוב; נקוב, דקור ועבור טעבר אל עבר. **שָׁבַב***, שבר; הקצע, ישר על ידי הקצעת חלקים ממנה; הַבנע, שעבד. **הָשַׁב**, הבער (ישעיה סו, טו). **הַשְׁבִּיב***, הבעיר.

שָׁבָב, (או: שָׁבֵב, ונמצא רק ברבים: שְׁבָבִים), שבר עץ שנתז מתחת הקרדם, בקעת.

שְׁבָבִית*, ר׳ שובבית.

שב״ד, ר״ת, שליח בית דין.

שב״ה, ר״ת, שמחת בית השואבה.

שבה (שָׁבָה, יִשְׁבֶּה), ס״ע, לקוח בחזקה אדם (לפעמים גם בהמה או נכסים) על ידי נצחון במלחמה וכדומה והכא אותו ברשות המנצח, לקוח בשביו; משול, רדה (בתדבר כ״ד, כ״ב). **הִשְׁבָּה**, הִלקח בחזקה, היה לקוח בשביה.

שְׁבוֹ, ז, מין אבן יקרה, אחת מאבני החשן שנשא הכהן הגדול על חזהו[1]).

שִׁבּוּט*, **שִׁבּוּטָא***, ז, מין דג שטוח מצוי בנהרות [2]).

---

[1]) שבו, יש אומרים שהוא האבן הנקראת arat, Agat, agate

[2]) שִׁבּוּט карп, Karpfen, carpe, carp

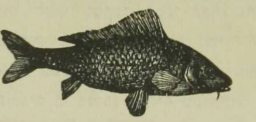

שבוטא

שָׁבוּי, ז, לקוח בשבי, שלקחוהו בחזקת היד.

שָׁבוּעַ, ז, (ס׳ שְׁבוּעַ, זוני שְׁבוּעִים, ר׳ שָׁבוּעוֹת גם שָׁבוּעִים), שבעה ימים, זמן של שבעה ימים; זמן של שבע שנים.

— **חַג הַשָּׁבוּעוֹת**, ז, חג הבכורים החל ביום חמשה שבועות להבאת העמר לקנים מטהרת חג הפסח, והוא ביום הששי לסיון.

— **שְׁבוּעַ הַבֵּן***, ז, טילת ילד בן שבוע (שמונה ימים).

— **שְׁנַת הַשָּׁבוּעַ***, שנת השמטה.

— **פַּעַם בַּשָּׁבוּעַ*, פְּעָמִים בַּשָּׁבוּעַ***, תדיר מאד, לעתים תכופות.

שְׁבוּעָה, נ, בטוי באלה לחזק או לאמת דבר; הבטחה לקיום דבר בהזכרת דבר קדוש וכדומה.

— **שְׁבוּעֵי שְׁבוּעוֹת**, שבועות חמורות וחשובות; שבועות רבות.

— **שְׁבוּעוֹת**, שם מסכת בתלמוד העוסקת בדיני שבועה.

— **שְׁבוּעַת שָׁוְא***, שבועה לשקר.

— **שְׁבוּעָה שֶׁ־***, הנני נשבע כי־.

שְׁבוּעוֹן, ז, עתון שבועי, עתון היוצא פעם בשבוע.

שָׁבוּר, ז, ת, סצוץ, טרוף (בעל חי); שיש לו שבר (מחלה).

שִׁבּוּר*, ז, שבירה, פעלת השובר דבר, נפוץ; שֶׁבֶר.

שִׁבּוּשׁ*, ז, שגיאה, משנה בכתב או בדבור, טעות; קלקול, השחתה; שריון, ענף.

שְׁבוּת, ז״נ, שיבה, חזרה; שבי; גולה, בני הגולה, שם קבוץ ליוצאים לארץ נכריה; *מנוחה, מרגוע; מנוחת השבת והמועדים; מלאכה המתרת בשבת בין התורה, אך החכמים אסרוה בשום פנים שלפה בשבת.

שְׁבוּתָה*, ג, כנוי לשבועה, או שבוש בלת ״שבועה״.

שבח (שָׁבַח*, יִשְׁבַּח*), פ״ע, היטב ותקון.

שַׁבָּח, פ״י, הלל, פאר, רומם; אשר, אשר על־ שהוא מאשר; השתיק, הרגיע; *תקן והישיב. **הִשְׁבַּח**, השתיק, הרגיע; *תקן והישיב, הישיב; הושב ותקון. **הִשְׁתַּבַּח**, התהדר, התפאר, התהלל; *היה טוב, תקון הישב.

שֶׁבַח*, ז, תהלה, הלל; מה שרבי נעשה יותר טוב ויותר מוחקן; תקון, השבחה; בחלה יתרה, יתרון; כבוד, תפארת.

— **לְשֶׁבַח***, לצד הטוב (הפך: לְגָנַי).

— **אֵין שֶׁבַח לְ־ שֶׁ־***, לא ראוי ל־ שיעשה או שיתנהג כזה וכזה.

— **מְקֻצַּת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם אוֹמְרִים בְּפָנָיו וְכֻלּוֹ שֶׁלֹּא בְפָנָיו***, אמת חכמים ידועה.

שָׁבָחָה*, ג, תהלה, הלל.

שבט* (שָׁבַט*, יִשְׁבֹּט*), פ״י, חבוט, הכה ושתוח (את האיג באריגה).

שֵׁבֶט, ז, מטה, בר, זמורת עץ; שקל חובלים, שוט; שריבט בעין מקל ביד המושל לסמן שלטון ומשלה; רשה, חנית; כח, שלטון, משלה; מטה, צאצאי ראש בית אב, בני משפחה גדולה אחת; ר׳ כוכב שבט.

— **שֵׁבֶט סוֹפֵר**, ז, עט לכתב בו.

— **שֵׁבֶט מַלְכוּת, שֵׁבֶט מוֹשְׁלִים**, ז, שריבט, שבט שביד השליט לאות שלטון ומשלה.

— **גּוֹלַל הַשֵּׁבֶט***, הוספר בעד שרשת הכרן או

הלוי (אם אחד תורם או נותן מעשר מדבר שלא נגמרה מלאכתו ובשביל המרחה עליו להוסיף על השעור).

— עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים*, השבטים שנתחברו להיות למטלטלת ישראל בנגוד למטלטלת יהודה; בני מטלטה זו שהגלו על ידי מלכי אשור.

שְׁבָט, ז, שם החדש האחד עשר מניסן (בערך ינואר).

שְׁבָטָה*, נ, הקנה המצליב והמסריד בין הוטי המסכת (במלאכת האריגה).

שְׁבָטִיט*, ז, זמורת עץ.

שִׁבִּי, שֶׁבִי, ז, שְׁבִיָּה, נ, סְגֻלַּת השובה; הולכת האנשים הלקוחים במלחמה אל מקום הכובש; גלות; כלל הלקוחים במלחמה, בני הגולה.

שִׁבִּי, ת״ז, שְׁבִיָּה, ת״נ, הלקוח בשבי.

שַׁבָּי*, ת, שובה, מטנה על שבויים.

שִׁבִּיב, ז, ניצוץ אש, חלק קטנטן נפרד מנוף בוער כאש; להבה.

שִׁבְיָה, שְׁבִיָּה, ר׳ שבי.

שָׁבִיט* (כּוֹכָב־), כוכב שבט (ר׳ כוכב).

שְׁבִיל, ז, נתיב צר כבוש ע״י עוברים ושבים; *מנהג, מהלך, דרך, אמן.

— שְׁבִיל הַיָּחִיד*, ז, דרך פרטית של איש באדמתו.

— שְׁבִיל הָרַבִּים*, ז, דרך כללית של הצבור.

— בִּשְׁבִיל*, בגלל, בשבת.

— בִּשְׁבִיל כְּדֵי*, לכן, על כן.

— נָתוֹן שְׁבִיל ל־*, הראה דרך ל־ לעשות כך או כך.

— בִּשְׁבִיל שֶׁ־*, לפיכך, בעבור, כדי ש־.

שְׁבִילָה*, נ, רצועת עסה ארכה וצרה ששמים על הפסה הגדולה לארך השלחן לנוי; כעין סיג בשערות הראש המחלקן בקו ישר.

שְׁבִים, ז, ציון בדפוס שמש שלבשו נשי ארצות הקדם על פצחן.

— שָׁבִים שֶׁל שָׁבָה*, ז, קשור להדק שבכת השער של ראש אשה.

שְׁבִיעָה*, נ, שבע, אכילה כדי צרך האיש לשבר רעבונו; אדמה טובה רבה וקלה.

שְׁבִיעִי, ט״ס, תאר ספורי מספר שבעה, שאחרי הששי.

שְׁבִיעִית*, נ, (ר׳ שְׁבִיעִיּוֹת*), השנה השביעית, שנת השמטה; מסכת תלמודית העוסקת בדיני שמטה; החלק השביעי של דבר.

— מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית*, השנה שאחרי שנת השמיטה.

— עֶרֶב שְׁבִיעִית*, השנה שלפני שנת השמיטה.

שָׁבִיץ*, ר׳ שבים.

שָׁבִיר*, ת, שהוא נשבר על נקלה, שריכו להשבר, רצוץ.

שְׁבִירָה*, נ, פעלת המשבי וריצוץ דבר.

שְׁבִית, נ, שבות.

שְׁבִיתָה*, נ, מנוחה, מרגוע, בטלה מטלאכה; שבות, מנוחת השבת; עמידה (בספע) לשבות במקום מיחד בשבת; [0]אסיר, הסכמה בין פועלים שלא לעבד; ר׳ רגיעה.

שֶׁבֶךְ, ז, ענפים עבתים ומסבכים.

שְׁבָכָה*, נ, (ר׳ שְׁבָכִים*, גם שְׁבָכוֹת*), אבנת יונים, קן יונים.

שְׁבָכָה, נ, רשת קלועה; סרג, מעקה או גדר עשוי טלוחות דקים או מטושטשי המחברים יחד בשתי וערב בהשארת רוח בין האחד לשני; רשת קשנה קלועה המשמשת לקשוט לראש הנשים.

שֶׁבֶל, ז, סרח עודף לשטלת אשה; כף הרגל(?); תלתל שערות(?).

שַׁבְלִיל, ז, אחד מבניני הרכיבות, מין שרץ רך הגדל בתוך נייתיק קשה; שרץ נגעים הזוחל

ובמקום עברו הוא משאיר סימן המכהיק: כמכה טריה (?).

שַׁבְלוּלִית*, נ, טין צמח מטשפחת התלתן[1].

שִׁבֹּלֶת, נ, (כ' שִׁבֳּלְתִּי, ר' שִׁבֳּלִים, ס"ר, שִׁבֳּלַיִן), קנה הדגן שבראשו עצורים הזרעונים; ראש ענף עץ; זרם מים, שטף מים; סמל למלחמה או לטריבה של אחים על לא דבר (נוסד על המסמר בשופטים יב, ו).

— **שִׁבֹּלֶת זָהָב***, נ, הקצה המחודד של הסנטר; עצם הסנטר.

— **שִׁבֹּלֶת נָרְדְּ***, נ, אחד מסמני הקטורת[2].

— **שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל***, נ, מין דגן

שבלת שועל חטה שעורה

שנרעיניו מארכים ומחודדים ומשתמשים בו למספוא לסוסים[3].

[1] שבולית люцерна, Luzerne, luzerne, lucern

[2] שבלת נרד леванда, Spiekanard, spicanard, spikenard

[3] שבלת שועל овес, Hafer, avoine, oats

שבע (שָׂבַע גם שָׂבֵעַ, יִשְׂבַּע), ס"ע, הכלא נפשו די אכל, אכול די מספוקו, הבלא נפשו בסי הצרך או יותר מכסי הצרך; היה די ל־: היה טלא ב־; טלא מספוקו בהנאה; (אַת־) אכול מדבר יותר מדי; אכול דבר עד היותו לזרא; קוץ בדבר מספוקו רבויו. שָׂבֵעַ, האכל אחר די צרכו. הַשְׂבֵּעַ, שָׂבַע; כלכל, סיגף, תת לאחר די צרכיו; טלא תאוה. הִשְׂתַּבֵּעַ*, היה שבע.

— הַשְׂבֵּעַ עַיִן*, הראות הרבה לבעל תחטר העין יותר.

— הַשְׂבֵּעַ אֶת עַצְמוֹ*, הגד שהיא די עשיר.

שָׂבָע, ז, רבוי מָסלג בתבואה, שפע ברכה בפרי הארץ; עשר, שפע ברכה בקנייני איש (קהלת ה, יא).

שָׂבֵעַ, ת, שאכל דיו, שלא ידע רעב; שיש לו בשפע.

שְׂבַע ז, **שָׂבְעָה**, נ, אכילה די הצרך: שפע רב.

(שבע) הַשָּׁבֻעַ, ס"ע, בטא שבועה; השתדל לאמת דבר על ידי שבועה; קבל דבר על עצמו בשבועה. **שַׁבָּעַ***, עשה דבר שבע פעמים. **הַשְׁבָּעָה**, שים על איש דבר בשבועה ואָלה, חַיב את איש בשבועה לעשות או לא לעשות דבר; הביא את זולתו לידי שבועה להוכח כי הוא מניד דברי אמת. **הָשְׁבַּעַ***, היה איש במצב שהשביעו אותו על אדות דבר. **הִשְׁתַּבַּעַ***, **הָשְׁבַּע**.

שָׁבַע, ר' שבוע.

שֶׁבַע, נ, (ס' שִׁבְעָה), **שִׁבְעָה**, **שִׁבְעָנָה**, ז, ס"מ, ששה ואחד; סך מספר לרבוי קטן פחות מעשרה; פעמים רבות; מספר לציון רבוי.

— **שֶׁבַע עֶשְׂרֵה**, נ, **שִׁבְעָה עָשָׂר**, ז, שבעה ועשרה.

שִׁבְעָה, ר' שבועה.

שָׁבְעָה*, נ, שבעת ימי אכלות לנפש.

שִׁבְעִים, ש״מ, שבע פעמים עשרה, שבע עשרות.

— תַּרְגּוּם הַשִּׁבְעִים⁰, ז, הרגום התורה ליונית ביתי תלמי השני פילדלפוס.

שִׁבְעָתַיִם, ש״מ, שבע פעמים; פעמים רבות.

שִׁבְעָתָן*, ש״מ, שבעה ביחד.

(שבץ) שָׁבַץ, פ״י, רקום בצורת מסגרות עשויות לטלואים; ארוג וקלוע בעשה רקמה; שים בתוך, טלא את המסגרת באבן חן.

שֶׁבֶץ, רקום סביב; מָלוֹא, הושם בתוך (אבן חן בטלואה).

שָׁבָץ, ז, סלצות ורשע, מחלת עיית, חלחלה, רעד; ⁰שתוק, מחלת מיתת אבר או אברים.

שבק* (שָׁבַק, יִשְׁבֹּק*), פ״י, (ארמית), עזוב, הדול מ־, נשוש.

— שָׁבוּק חַיִּים לְכָל חַי*, מבטא להורות על מות איש.

שְׁבָקָה*, נ, זמורה ארכה.

שבר (שָׁבַר, יִשְׁבֹּר), פ״ע, התבונן, עיין, ראה ובדוק בעינים (נחמיה ב. י״ג וש״נ). שֶׁבֶר, הטחון, הכה; קוה, יחל; *בָּאר, הַסבר.

— לְשַׁבֵּר אֶת הָאָזֶן*, להסביר דבר כדי להבינו היטב.

שֶׁבֶר, ז, (כ׳ שִׁבְרִי), תקוה, תוחלה, צפיה.

שבר (שָׁבַר, יִשְׁבֹּר), פ״י, רצוץ, פרד בחוקה דבר שלם ושקה לשברים, לרסיסים; שרוף, הרוג; כלה, אבד, החרב; קנה אכל לשבור הרעב; *בטל; סתור; הפסק, השבת, בטל חוב; נתון שובר על חוב; נתון קבלה על חוב. הִשָּׁבֵר, הִנָּפץ, הֻחלק בחזקה לרסיסים קטנים, לשברים; הֻטרף, הֻהרג; היה לבעל טום (בהטה); הֻהרס, הֻחרב; הִשסך, הֻעה (?); הִבטל. שֶׁבֶר, נפץ וכתות לרסיסים. הִשְׁבִּיר, מכור אכל; עזור ללדת. הָשְׁבַּר, כרע לארץ כצרה וכיגון. הִשְׁתַּבֵּר*, השבר; היה כשור על ידי עניבה ולולאה, ר׳ תבר.

— שָׁבוּר צָמָא, שָׁבוּר רָעָב⁰, שתה או אכול עד כדי הדל הצמא או הרעב.

— שָׁבוּר כַּח־*, הֻחלש את־.

— שָׁבוּר לֵב־*, הֻסר כעס מלב־; הסר נאות־.

— סוֹפוֹ שֶׁל פָּסוּק שׁוֹבֵר אֶת־רֹאשׁוֹ*, סוף הפסוק סותר את ראשיתו.

שֶׁבֶר, שָׁבָר, ז, (כ׳ שִׁבְרִי), פרץ, נפץ, שבירה; מַכָּה, דבר הנשבר; התיכת דבר הנשבר; צרה, כפלה, איד, אסון; פתרון, באור דבר; תבואה העומדת להמכר; *תשיבה מהמצא, חרטה; ⁰הפסקת תשלום חוב, ששית הרגל לנושים; חלק של היחידה (בהשבון); יציאת חלק מהמעים אל תוך כיס האשך (מחלה).

שִׁבָּרוֹן, ז, פרץ, נפץ; *מכירת צרכי אכל; טחיר תבואה; ⁰כפף המטבר.

שְׁבָרִים, ז״ר, מקום מחצב אבנים, פסילים, מחצבה; תעלות סביב לעיר (יהושע ז, ה?); *אחד ממיני תקיעת השופר היוצא בקול נגיחה; ⁰חלקים של יחידה (בהשבון); הלקים של דבר שלם.

שַׁבְרִירִים*, ז״ר, עֵרון; קרני אור השמש הנכנס למקום אפל דרך חר; חיות־ים מזהירות.

(שבש*) שָׁבַשׁ*, העתק דבר בשניאות; עשה בשניאות ושעויות; בלבל ושרוף; הַתעה; סתה, הסת, השה לב איש; שקט, הַרגע; הַחרד, הרגז, הרעד. שָׁבוּשׁ*, התבלבל; המלא בשניאות. הִשְׁתַּבֵּשׁ*, שָׁבוּשׁ; בוא במבוכה ותמהון; (הדרך) תעה.

שַׁבָּשׁ*, ז, וַעַר, איש שמלאכתו לזעזע גבנים.

שַׁבְשַׁב*, ס״ה, התעשר בענפים וזמורות.

שַׁבְשֶׁבֶת*, נ, לוח קטן שהצידים שנים בראש קנה ושנים עליו דבק כדי שידבק בו העוף שישב עליו; ענף, זמורה; ⁰כעין נס על ראש

נג הנסתובב לכל רוח, דגל הרוח.

שִׁבְשָׁה, נ, שִׁבְשׁוּב*, ז, זעזוע נפן ברוחה.

שַׁבְשֶׁתָא, **שִׁבְשָׁתָא**, ז, טעות, שגיאה, משנה.

— **שַׁבְשֶׁתָא כַּיְון דְּעַל עָלְ**, טעות אחרי שנעשה (השתרשה) נעשה (קשה) קיבת ולא תספק).

— **לְפוּם חוּרְפָּא שִׁבְשָׁתָא**, לפי (על ידי) ההריסות באה הטעות.

שבת (**שָׁבַתִּי**, **שָׁבָתָ**, **שָׁבַת**, **יִשְׁבֹּת**, נם **יִשְׁבָּת**), פ״ע, ישוב בשל מלאכה, נוח, הפסק מלאכה; חדול מעשות דבר; נוח ביום השבת; העבר את יום השבת; חדול מהיות, אפוס, חֹסֶר, הפסק; *דרוש בשבת דריש; קבוע מקום ישיבה לשבת (במסע). **הִשְׁבִּית**, חדול מהיות; ההרס. **הַשְׁבָּיָה**, הפרע, עצור מעשות, הפסק; נרום לנוח; נרום לדבר לחדל מהיות; השמיד, אבד; החסיר.

שָׁבָת, נ, כושב; מקום הישיבה על נפא; שלהבת (ש״ב, כ״ג, ז). בשלה, ישיבה בשל מלאכה ועבודה; *טין עשב ריחני[1]; שלום שכר בשלה הכרחית במלאכה (בצד הפכה למקה).

שַׁבָּת, נ, (כ׳ **שַׁבָּתִי**, ר׳ **שַׁבָּתוֹת**), בשל מלאכה; יום שביעי בשבוע, יום המנוחה בישראל לאדם ולבהמה; יום קדוש שמלאכה אסורה בו; שבוע, שבעה ימים; כל שנה שביעית למן השנה שבה נושבו בני ישראל בארצם, שנת השמטה; שבע שנים, מועד השמטה; *שם מסכת תלמודית בסדר מועד העוסקת בהלכות שבת.

— **אֶחָד בְּשַׁבָּת**, **שֵׁנִי בְּשַׁבָּת***, וכו׳, יום ראשון בשבוע, יום שני וכו׳.

— **מוֹצַאֵי שַׁבָּת***, ז״ר, העת והלילה שאחר השבת.

[1] שבת укроп, Dill, aneth, dill

— **שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית***, נ, יום השביעי ביפי השבוע (בנגוד ל„שבת״ סתם שהוראתה נם יום הנ או שבתה, היא השנה השביעית); [0]השבת הראשונה אחרי חג הסכות, שבה קוראים את הפרשה הראשונה בספר בראשית.

— **שַׁבַּת חֲזוֹן**[0], נ, השבת שלפני תשעה באב שמסתירים בה את הפרק א׳ בישעיהו המתחיל בפלה „חזון״.

— **שַׁבַּת הַמַּלְכָּה***, כנוי לשבת.

— **שַׁבַּת נַחֲמוּ**[0], נ, השבת שאחרי תשעה באב, שמסתירים בה את הפרק כ׳ בישעיהו המתחיל בפלה „נחמו״.

— **שְׁבִיר שַׁבָּת***, ז, שכור לשבוע.

שבתאי, ר׳ שבתי.

שִׁבְתָּהָא, נ, מחלת דלקת קרום המ[2].

שַׁבְתּוֹן, ז, ר׳ שבת.

שַׁבְתַּי*, ז, אחד מכוכבי לכת[3].

ש״נ, ר״ת, של גלות; של גוי.

(שנא) הַשְׁנִיא, פ״י, הגדיל; ריבה, שבח.

שנב (**שָׁנַב**, **יְשַׁנֵּב**), פ״ע, היה נבוה, הרים; היה תקיף וחזק. **הָשְׁנַב**, הגשא, התרומם; היה חזק ובצור; היה כבד בהבין, היה נפלא; היה בטוח. **שַׁנַּב**, רומם, נשא; נתון כח ועצמה, הגבר; הגן על״. **שְׁנוֹב**, היה בסקום בטוח; הנצל. **הַשְׁנִיב**, עשה רמות וגפלאות; *חזק. **הֶשְׁנֵב**[0], שנוב.

שָׁנֵב[0], ז, רוממות, גדלה.

שנג (**שָׁנַג**, **יָשֹׁנֵג***), פ״ע, טעה בבראה עיניו; אשום מבלי דעת, עשה דבר לא נכון בלי כונה רעה. **הִשְׁתּוֹנֵג***, שנוג.

שָׁנָג[0], ז, **שְׁגָגָה**, נ, כשנה, טעות; הטא בלי דעת; בעשה שנעשה מחסרון ידיעת אסורו.

[2] שבתה Meningitis

[3] שבתי Сатурн, Saturn, saturne, saturn

— בְּשָׁנָה, תה״פ, שלא בכונה.

— שְׁנָנַת הַמַּעֲשֶׂה*, נ, הסרון ידיעת האסור של איזה מעשה על ידי שנגה בעצם המעשה שהוא עושה (למשל אוכל חלב והושב שהוא שומן).

— שְׁנָנַת תַּלְמוּד עוֹלָה וָרוֹן*, כנמצא תלמודי לאמר: שנגה או טעות בחק נחשבת כאלו נעשה בכונה לעבר את החק.

שְׁנֵדָה*, נ, עץ השקד, פרי השקד.

שְׁנֵדוֹן*, ז, כחלת עוות האברים וכויצם בכשך זמן[1]; נְשִׁית, כאב בגיד הנשה[2].

שנה (שָׁנָה, יִשְׁנֶה), פ״ע, סור, נשה מדרך טובה; טעה; העשה לא נכונה; נשה אחרי־, הִמשך אחרי־; עסוק ב־, שעה. הִשְׁנָה, הַעתה, הַטה מן הדרך הישרה, הוליך בדרך גלוזה.

שנה (שָׁנָה, יָשְׁנָה), פ״ע, צמוח, גדול; עצום, רבה. הִשְׁנָה, שִׁנה.

שְׁנוּב, ז, רומטות, גדולה, שנב.

שִׁנּוּי*, ז, גדל עצם.

שְׁנוֹר*, ת, רגיל בדבר על פה; כהיר ב־.

שְׁנוּשׁ*, ז, איש עושה תעטולה להסיח איזה רעיון.

שִׁנּוּשׁ*, ז, סַעלת האיש העושה תעטולה להסיח איזה רעיון.

(שנח) הַשְׁנָחָה, פ״י, הציץ, הסתכל, התבונן; *התחשב בדבר; שים לב על־, פקוח על־.

— הַשְׁנָחַ עַל־*, כנד את־.

שַׁנִּיא*, ת, חוק, עצום; גדול, כביר; רב בספר.

שְׁנִיאָה, נ, שנגה, טעות; חטא טבלי דעת, חטא טפזיות ובלי כשים; *שבוש, טעות בכתב או בדבור.

---

[1] שנדון Rheumatismus
[2] שנדון, боль в бедрѣ, Huftweh ischias, gouttes, ciatique hip-gout

שְׁנָיוֹן, ז, שיר נשנב ונעלה (?); שיר קינה.

שנל (שָׁנַל יִשְׁנַל), פ״י, בוא אל אשה; שכוב עם אשה כשכבי זמה. הִשְׁנַל, שָׁנוֹל, ענה כמשכבי זמה.

שְׁנָל, נ, אשת מלך כבודה; *זונה, פלגש.

שְׁנַלּוֹן*, שְׁנַלּוֹנָה*, נ, פלגש, אשה המיעדה למשכב דודים בלי קדושים.

(שנם*) שָׁנַם*, פ״י, הַחלק, יַשר; קשור וחבר יחד; סכסך, בלבל; לחוץ, דחוק.

שְׁנָם*, ז, סקק, סכר; העץ הרך שעושים ממנו סקקים, שעם; ציר הדלת.

שְׁנָמַיִם*, ז״ר, כעין שנים היוצאת מלוח אחד אל לוח אחר להדקם ולחברם יחד; בדי עץ עוברים לרחב קרשים או לוחות אחדים לחברם ולאגדם יחד.

(שנע) שָׁנוֹעַ, התנעש והתהולל מתמהון ובהלה, הטרף דעתו. הִשְׁתַּנְּעַ, התנעש מתמהון לב, השתובב מטרוף הדעת; [0]היה למשנע.

שנ״ע, ר״ת, של גן עדן.

שְׁנָעוֹן, ז, הוללות מתמהון לב, טֵרוף הדעת, בלבול הדעת.

שָׁנָר, ז, (ס׳ שָׁנַר״) ולר בהמה; *טעוף, העוסה.

שנר* (שָׁנַר*, יִשְׁנַר*), פעו״י, רוץ, מהר; שלוח; הַשלך; הבעיר, הסק. שַׁנָּר*, שלוח; הַרגל הלשון באיזה דבור, חזור על דבר הרבה פעמים על פה. הַשְׁנָר*, הַשטיט איזה דבור מפני רב ההרגל.

שְׁנָרָה*, נ, הרגל, מהירות הבאה מהרגל (ביחוד בלשון).

שַׁנְרִיר*, ז, ציר מטלטה, שליח המלך או המטלטה למלך אחר או למטלטה אחרת.

שנש (שָׁנַשׁ, יִשְׁנַשׁ*), פ״ע, נשש כה וכח; נחור (חזיר). שַׁנַּשׁ*, הסיח איזה רעיון, עורר תעטולה לטובת איזה רעיון; בלבל, הַתעה.

שַׁנְשַׁנ, פ״י, נדל, הצמח.

שַׁד, ז, (ר״ז שָׁדִים), דד, עטין, אבר כנוס החלב בנקבת בעלי החיים מטשטחת היונקים להיניק הולדות; בלישת החזה באשה.

שד, ז, ר׳ שַׁד; שפעת ברכה; עשק, גזל, חמס; אסון ופגע רע, צרה, אברון; ת, חלש, רפה (עטום ה. ט.).

שַׁד, ז, (נ׳ שַׁדָּה*), רוח משחית, רוח רעה; אליל טפיל סחדו על בני האדם (כאמונת הקדמונים); *מיני בריאים בלולים מרוחניות ונשמיות (באגדות חז״ל); [0]שובב ביותר.

ש״ד, ר״ת, שפיכות דמים; שום דבר; של דבר; שאר דברים.

(שדד) שָׁדַד, פ״י, פלח רגבי האדמה החרושה וישר תלמיה, העבר משדדה על פני השדה החרוש; חרוש פעם שניה.

שדד (שָׁדַד, שַׁד, יָשׁוֹד), פ״י, הכריע את־, גבר על־; עשק, חמס, גזל, לקח בחזקה; החרב, השם; טרוף, הרוג. **הִשְׁדַּד**, **הִשְׁתַּדֵּד***, נפול תחת על־, הכנע. **שׁוֹדַד**, שבר והרוס. **שַׁדַּד**, נוֹ״ל, עשוק, חמוס. **שְׁדוֹד**, הכנע, כרוע ונפול; היה עשוק וגזול; ההרס, החרב, היה לשממה.

שָׂדֶה, (כדבור המליצי בתור שם קבוץ: שָׂדַי) ז, גם נ, (ר׳ שָׂדוֹת, שָׂדַי גם שְׂדוֹת־ כ״ר שָׂדֶיהָ; גם שְׂדוֹתֶיהָ), חלקה שזרעוה או שנטעו בה; אדמה שהקצעה לזריעה; חלקת אדמה חלקת אדמה לא מישבה, בַּר; סביבות עיר; כלל המדינה; יַבָּשה (כנגוד לים).

— **שְׂדֵה אֶרֶץ***, ז, חלק המשור והישוב שבארץ ההיא.

— **שְׂדֵה אִילָן***, ז, מקום נטוע באילנות.

— **שְׂדֵה בוֹכִים***, ז, שדה רחוק מבית הקבורות שמעכבים שם את כשת המת ובוכים ומספידים.

— **שְׂדֵה בָּעֲלִי***, ז, שדה צמחים שאין צרך להשקותם, כי מי הגשם משקים אותו.

— **שְׂדֵה בָּרוּר***, ז, שדה זרוע, שדה שצמחו בו שכלי תבואה.

— **שְׂדֵה שָׁלְחִין***, ז, שדה משקה, שדה שמשקים אותו בטים.

— **־שָׂדֶה, עֲפְעֵפַת־***, ז״א, מדבר׳.

שָׂדֶה, נ, מרכבה, ענלה יפה (?); אשה לקוחה בשבי (?); *תכה ללבנים וכיו״ב שיש בה טנרות אחדות שמוציאים ומכנסים אותן בשיכה.

שְׁדוּפָה[0], ז, ארוסים; בישא ומתן בדבר ארוסין.

שְׁדוּלָה[0], ז, השתדלות, התאמצות לשוכת איזה דבר או רעיון.

שַׁדּוּן, (איוב י״ט, כ״ט), מלה שלא התבררה הוראתה (שיש דִּין (?); שיש דָּן(?)).

שָׁדוּף, ת, שרוף מרוח קדים לוחשת (שבלי תבואה).

שַׁדַּי, ז, הכל יכול, נעלה על הכל, אחד מהשמות הקדושים של האלהים.

שָׂדַי, ר׳ שָׂדֶה.

שַׁדְיָא*, ז, רוח סוחית חזקה.

שַׁדִּירָה*, נ, סעלת המשדד את האדמה החרושה לפלח את הרגבים ולישר את פני האדמה.

(שדך) שָׁדַךְ*, פ״י, הציע שדוך, בוא בשבא ומתן על דבר ארוסים ונשואים; פתה, דבר על לב; הרגע בדבורים. **הַשְׁדָּךְ***, הרגע, השקיט. **הִשְׁתַּדֵּךְ***, התחתן, בוא בברית הארוסים או הנשואים.

שָׁדָךְ*, ת, מי שחדל לעסק בדבר.

שַׁדְכָן[0], ז, מי שעוסק בשדוכים ובשא ומתן בדבר ארוסים.

שַׁדְכָנוּת[0], נ, עסק השדכן, התעסקות בשדוכים; שכר השדכן.

(שדל*) שִׁדֵּל*, פ״י, פתה, דבר על לב; פַּיִּס, רצה. **הִשְׁתַּדֵּל***, התאמץ והתחזק להשיג דבר, בקש אמצעים שונים להשיג דבר, עסול בכל כח לעשות דבר; התפתה; החניף; היה

ביחוסים טובים עם־; התפוס, התרצה, סלוח.
— הֲיוּ מְשֻׁתָּדִל֫וֹת עִם מִי שֶׁהַשָּׂעָה מְשֻׁחָקֶת לוֹ*, טבטא לאמר: התקרב אל איש מצליח.

שד״ל, ר״ת, שמואל דוד לוצאטו.

שָׁדְמָה, נ, (ר׳ שְׁדֵמוֹת), שדות תבואה; שדות כרם; דגן שלהטה אותו רוח קדים.

(שדף*) הִשְׁדַּף*, השרף טרוח קדים (שדה תבואה). הִשְׁתַּדֵּף*, הִשְׁדַּף.

שְׁדָפָה, נ, שְׁדָפוֹן, ז, שחפת הקטה על ידי רוח קדים; תבואה שנשרפה טלהט רוח קדים.

שדר״, (שָׁדַר״, יְשַׁדֵּר״), פ״י, שלוח. הִשְׁתַּדֵּר״, השתדל, התאמץ, עטול בכל כח לעשות דבר.

שד״ר, ר״ת, שלוחא דרבנן (ציר שלוח לאסף כסף לטובת איזה מוסד, ביחוד לטובת איזה מוסד הנטצא בארץ ישראל).

שְׁדֵרָה, נ, שורה אֲרֻכה מְסֻדרה (של אנשי צבא); שורת עמודים בבנין; [0]דרך העוברת בין שתי שורות עצים נטועים משני עבריה, שְׂרֵה.

שֶׁדֶרֶה*, שְׁדֵרָה*, נ, (ר׳ שְׁדֵרָאוֹת*), קבוץ חלויות עצם הגב בבעלי חיים שמהן יוצאות הצלעות המקיפות את חלל החזה; גבעל ענף צמח; חלק קנה השבלת שטטנו יוצאים הבדידים שבהם גרעיני התבואה; שורת רכסי הרים ונבנונים לא גבוהים ולא רחבים.
— שְׁדֶרֶת שֶׁל לֵיבָב*, נ, קנה ענף התטרים שטטנו יוצאים העלים.
— חוּט הַשְׁדֶרֶה*, חוּט הַשָּׁדְרָה*, ז, חלויות עצם הגב בבעלי חיים, שדרה.

שֶׂה, זו״נ, (ס׳ שֶׂה, כ׳ שָׂיו, שָׂיִךְ, שָׂיוֹ, שָׂיהָ; ר׳ שָׂיוֹת), אחד הכבשים או העזים, אחד מן הצאן.

ש״ה, ר״ת, שם המפרש; שיר הטעלות.

שה״ג, ר״ת, שבת הגדול; שם הגדולים (ספר).

שָׁהָה, ז, (כ׳ שָׁהֲדֵי), עֵד, נותן בדבריו תקף לדבר שראה או שטע.

שָׁהֲדוּתָה״, נ, עדות, דברי העד.

שהה* (שָׁהָה*, יִשְׁהֶה*), פ״ע, השאר טשך זמן באיזה טקום; התקים טשך זמן; אַחר, בוא או עשה דבר אחרי הזמן הקבוע, התטהטה, בושש; התבונן. שָׁהֳה*, הַשְׁהָה*, הַשְׁאר טשך זמן; עַכֵּב, עָצַר, אַחַר את־. הִשְׁתַּהֲה*, התאחר.
— הַשְׁהָה נָקְבִים*, התאסק טלהשתין או טעשות צרכיו.

שְׁהוּי*, ז, סְעֻלת השוהה.

שָׁהוֹק*, ז, הקול הטָּשָׁנה היוצא בלי רצון טהסה והבא ע״י פרכוס של הקרום הסניטי הטבדיל בין החזה והבטן (הסדר).

שְׁהוּת*, נ, אֲרכה, זמן; סַנֵּי, זמן סנוי.
— לְשָׁהוּת*, לזמן ארוך, לתמיד (ההפך: לשעה).

שהו״נ, ר״ת, שהזמן נרטא.

שה״ח, ר״ת, שבת החדש.

שה״י, פה״י, ר״ת, שבת היום, ספח היום (טבטא לפטר את השני טעל סניו בלך ושוב); שְׁהִיה וטרוצה בלי תועלת (?).

שְׁהִיָּה*, נ, עצור, עכוב, עצירה; סְעֻלת הנשאר במקום במשך זמן.
— שְׁהִיּוּת[0], (בורגון), התטהטהות.

שְׁהָם, ז, טין אבן יקרה, אחת מאבני החשן של הכהן הגדול[1].

(שהק*) שָׁהַק*, ס״ע, הוציא בלי רצון קול מיחד ומשָׁנה הבא ע״י פרכוס של הקרום הסניטי הטבדיל בין החזה והבטן (הסדר).

שַׁהַר*, ז, ככר עגלה; סל ענל.

שַׁהֲרוֹן, ז, ענק לצואר בדטות חצי ירח לקשוט; [0]לחטנית בדטות חצי ירח.

שה״ש, ר״ת, שיר השירים.

שׁוֹא, ז, חרבן, הרס, שאה.

[1]) שהם ониксъ, Onyx

שָׁוְא, ז, הבל, ריק, אפס; דבר בדוי; שקר, כזב; דבר שאין בו תועלת; עכל וכעס.
— **שְׁבוּעַת שָׁוְא***, ר׳ שבועה.

שָׁוְא, לַשָּׁוְא, תה״ס, להבל, לחנם, לריק, ללא תועלת.

שָׁוְא⁰, ז, (בדקדוק), שם לשתי נקודות עוכדות תחת האות (ְ) לסמן כי האות היא בלי תנועה.
— **שָׁוְא נָע**⁰, ז, (בדקדוק), שוא שהאות שהוא תחתיה נקראת יחד עם האות שלאחריה.
— **שָׁוְא נָח**⁰, ז, (בדקדוק), שוא שהאות שהוא תחתיה נקראת יחד עם האות שלפניה.

שׁוֹא, ז, התרוממות, התנשאות.

שׁוֹאָבָה*, נ, שאיכה, פעלת השואב מים.
— **בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה***, ז, האולם בבית המקדש אשר בו היתה ההקפה החגיגית בליל השני של חג הסכות לשאיבת המים לנסוך.
— **שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה***, נ, חגיגת הלילות בבית המקדש בחג הסכות.

שׁוֹאָה, ז, שוחה, חפירה, בור.

שׁוֹאָה, נ, סער, סופה; חרבן, הרס; כליון סתאמי; מקום שממה, ציה; שיחה; חשך, אפלה.

שוא״ת, ר״ת, שב ואל העשה.

שוב (שָׁב, יָשׁוּב), פעו״י, (יבוא גם עם: בְּ־, לְ־, אֶל־, עַל־), חזור לבקום שבא משם; חזור אל המעמד הראשון שהיה בו קדם; חזור (דבר) לבעלו הראשון; עזוב את הדרך הרעה וסנה אל דרך ה׳, חזור בתשובה; חזור ונסוג לאחור; עזוב איזו דרך; עשה דבר שנית, השתנה והיה ל־, התחסך ל־; השב, ההזיר; הקם דבר על קדמותו; סנה, נטה הצדה; נוח, הרגיע; ישוב; (־אַף)

שבוך (כעס). **שׁוֹבָב**, הבא שנית אל־, הבא עוד פעם אל בקומו הראשון שעזבו; הקם שנית דבר חרב; היה לבשחת הסדות; הַשחת הסדות, עשה אחר לסשחה הסדות. **שׁוֹבָב**, הכנע, הָכרע. **הָשִׁיב**, הַסנה, השה, הסוך; שָׁנה, בַּטל; השה הצדה, הסר; הַחזר דבר לבי שלקחוהו סמנו; נטול, שלם; החזר דבר לבקום הראשון; הבא, נתן; ענה, נתן בעגה לשואל; סתור דברי אחר; הוכח; שכך כעס. **הוֹשִׁיב**, הובא אל בקום בוצאו; הָחזר. **הִשְׁתּוֹבֵב***, השתעשע והתלוצץ; הלוך בשרירות לב.
— **עוֹבֵר וְשָׁב***, ר׳ שב.
— **אֵין מְשִׁיבִים אֶת הָאֲרִי לְאַחַר מְיָתָה***, אין בקשים על דברי החכם אחרי סותו.
— **שׁוֹבֵב נָפֶשׁ, הָשַׁב נָפֶשׁ**, רוח נחת; החיה שניה.
— **הָשַׁב פָּנַי***, לא טלא בַקשת״.
— **הָשַׁב עַל דְּבָרַי***, התנגד לדברי״.
— **הָשַׁב רוּחַ**, החליף כח, התחזק והתאזץ.

שוב, ס״ע, ר׳ שיב.

שו״ב, ר״ת, שוחט ובודק (כנוי לשוחט).

שוּב*, תה״ס, עוד פעם; טעתה והלאה.

שׁוֹבָב, שׁוֹבֵב, ת, סרוץ; הולך בשרירות לבו, הולך תועה בדרך לבו; נוטה מן הדרך הישרה; ⁰קל דעת; משתעשע או מתלוצץ (לפעמים גם בלשון חבה).

שׁוֹבָבוּת*, נ, תכונת השובב, נטיה מהדרך הישרה.

שׁוֹבָבִית*, נ, יצאנית; ר׳ שובב.

שׁוּבָה, נ, נחת רוח, מנוחה.

שׁוֹבָךְ*, ז, אֹרבת יונים, קן יונים.

שׁוֹבָל*, ר׳ שבל.

שׁוֹבָר*, ז, שטר קבלה, קבלה.

(שׁוֹג) הַשּׁוֹג, סור מאדרי, הסוג.

שׁוֹנֵג*, ת, עושה דבר לא נכון מבלי ידיעה כי לא נכון הוא (בנגוד ל„מזיד").

— בִּשְׁוֹנֶג*, תה״פ, בלי פונה רעה, בלי דעת, בטעות (הפך: במזיד).

שׁוּר (שָׁר, יָשׁוּר), פ״ע, שוט, שוטט (תהלים צ״א, י״ב).

שׁוּרָא דַּרְדַּיְנֵי°, הכרעת הדינים.

שׁוֹרֵד, ז, גולן, חוטם.

שׁוֹרֵנִי*, ת, איש שרה; צַיָּד; בעל תחבולות.

שׁוּת שָׁוָה, יִשְׁוֶה), פ״ע, (יבוא עם: אֶל־, לְ־, אֶת־), דמה, היה בדמות אחת או בערך אחד עם־; היה ישר ושוה; ראוי והגון ל־ (איוב ל״ג, כז); היה כדאי. הִשְׁוָה, הדמה, המשל, היה דומה. שָׁוָה, יַשֵּׁר, עשה ישר; שִׂים, שית; שים לקראת פניו, העמד נגדו; הַמשל ודמה; ערוך לפי הדמה; הוציא למעלה; עשה; הַצמח, עשה פרי (הושע י׳, א׳). הַשְׁוָה, המשל, דמה *דָּמָה, שים דבר ישר אל משנהו; יַשֵּׁר. הִשְׁתַּוָּה*, הָשָׁוה.

שָׁוֶה, ז, מישור.

שָׁוֶה*, ת, ישר; דומה; ראוי, נכון ל־; דבר שיש לו ערך; בחירו עולה או צריך לעלות לסכום־.

— שָׁוֶה כֶּסֶף*, ת, שיש לו ערך, שיכולים למכרו בכסף.

— בְּשָׁוֶה*, שָׁוֶה בְּשָׁוֶה*, בחלקים שוים; בבחיר הראוי והנכון.

— שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ*, שכל אחד מרצה בו.

— שָׁוֶה פְּרוּטָה*, פְּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה*, כנוי לדבר שערכו קטן ביותר או שאין לו כל ערך.

— גְּוָרָה שָׁוָה*, הקש (דמיון) תלמודי מדין לדין על ידי מלה שוה הנמצאת בתורה בשניהם.

— מָקוֹם הַשָּׁוֶה°, ז, מחיר זל.

— הַצַּד הַשָּׁוֶה*, האֹפן השוה שיש בשני דברים שונים.

— כָּל הַשָּׁוֶה°, ז, הקו המדמה, הכרחק משני צירי הארץ, מרחק שוה והמחלק את כדור הארץ באמצע בין הצפון והדרום בשני חלקים שוים צפוני ודרומי.

שָׁוֶה, תה״פ, ראוי, כדאי.

שָׁוְוִי*, שָׁוְיוֹן*, ז, דמיון דבר אל דבר.

— שׁוּוּי וָכְיוֹת°, ז, נתינת זכות אחת לכל בני המדינה מבלי הבדל בין איש לאיש מצד דתו או נזעו.

שִׁוָּה*, נ, נקבה או חיה (נקבה) בעת יחמה.

שׁוּחַ (שָׁח, יָשׁוּחַ), פ״ע, טַיל, הלוך הנה והנה להתענוג; ר׳ שיח.

שׁוּחַ (שָׁח, יָשׁוּחַ), פ״ע, שקוע, שסוע; ירוד מטה; הכוף. הִשְׁתּוֹחֵחַ, הטם (נפש); הצטער.

שׁוּחַ*, (בְּנוֹת־*), נ״ר, טין תאנים לבנות.

שׁוּחָה, נ, בור עמק העשוי לטוקש; טעמק, חפירה; *דבור בלחש.

שׁוֹחֲחַ*, ת, שוחה, כופף ראשו.

שׁוֹחֵק*, ת, מרוח, טרחב (מדה).

שׁוּט (שָׁט, יָשׁוּט), פ״ע, נטה הצדה, סור מדרכו.

שׁוֹט (שָׁט, יָשׁוֹט), פע״י, פשוט והתהלך מדר הנה והנה; חתור בטשוט בטי הים או הנחל להסיע את האניה או את הסירה; *צַיָּל; צוף על פני הטים, שחה; נאץ, בזה; שפשף, החליך דבר בחפר שמנוני. שׁוֹטֵט, התהלך הנה והנה; חקור דברי ספר; *שחה, (דניאל י״ב. ד׳); הָשִׁיט*, גרום לשחות, עשה שאחר ישחה; למד לשחות. הִתְשׁוֹטֵט, נוד הנה והנה.

שׁוֹט, ז, שבט, ענף אדֹ ורך או רצועה להלקות או להכות בהם בהטה להאיצה בטהלכה; שבט, נדוד אנשים השוטטים לשלל שלל (איוב ה׳, כ״ו ואולי גם ישעיה כ״ח ט״ו); סמל לאסון, צרה וסנע; *שם צמח, שטר[1].

[1] שוט ukpon, Fenchel, fenouil, fennel

— שׁוֹט לָשׁוֹן, ז, טלשינות, רכילות.

שַׁוְט*, ז, ראש המלחים.

שׁוֹטֶה*, ז, כסיל, בער; משנע: ת, סרא, לא טעבר (צמח).

— שׁוֹטִים שָׁבָעוֹלָם*, שוטים טוסלנים, שוטים יהועים.

— שׁוֹטֶה אַיִן לוֹ תַּקָנָה*. כבטא עכטי לאבר אין עצה ואין תחבולה לתקן את בעשי השוטה.

שׁוֹטֵט, ז, שוט, שבט נוגש.

שׁוֹטָטָה⁰, נ, אניות טלחטה אחרות, חלק מצי טלחטה.

שׁוֹטֵר, שֹׁטֵר, ז, סקיר טטלא מצות ראשי העם ושופטיו; משניח על העבודה; *אחד טפקידי המשטרה, אחד משוטרי הסדרים בעיר.

שָׁוִי*, (בהפסק: שָׁוִי*, כ׳ שָׁוְיִי*), ז, מחיר דבר וערכו; מה שהדבר שוה ולא יותר.

— עֲשִׂיק לְנַבְּךָ וּשְׁנִי לְבָרֵכָךְ*, ביזוק לנוסף ובשויו לבשנך, מבטא משל הטוני לאבר: כסות תוכל לקנות ביותר משויה ומאכל לא תקנה אלא בשויו, והכונה כי על האדם לשים לב ביותר אל בגדיו.

שָׁוְיָה*, נ, הַיְשָׁרָה; התנכרות על מכשולים.

שִׁוְיוֹן*, ר׳ שווי.

— שִׁוְיוֹן נֶפֶשׁ*, ז, אי־התעניות בדבר; טבע איש שאינו מתפעל ואינו מתרגש טשום דבר; כשאחת היא לאיש אם יהיה הדבר כך או כך.

שו״ט, ר״ת, שבת ויום טוב.

שָׁוְיסְקִי*, ז״ר, החלקים הנשארים אחרי התכת חֵלֶב או שֶׁמֶן שאינם נתכים.

שו״מ, ר״ת, שומר ומציל.

שׁוֹךְ (שָׁךְ יָשׁוּךְ), ס״פ, (יבוא גם עם: בְּ־, בְּעַד־), נדוי באסן לבלי תת ללכת הלאה; (־בעד־), נדוי על דבר להנן ולסוכך עליו.

שׁוֹבָךְ, ארוב וקלוע.

שׁוֹךְ, ז, שׁוֹבָה, נ, ענף, בד, זבורת עץ.

שׁוֹכ״ם, ר״ת, שלום וכל טוב.

שׁוּל, ז, (בא רק בל״ר: שׁוּלַיִם, או: שׁוּלַיִם), סרח סאחי בגד או יריעה; שפה, סאה, קצה; *קרקע, תחתית (כלי).

— נָהֲפְכוּ פָּנָיו כְּשׁוּלֵי קְדֵרָה*, התכיש, שחרו סניו כבושה.

שׁוּלחני, ר׳ שָׁלחני.

שׁוּלִיא, ר׳ שליא.

שׁוּלָל, ת, חשוף, ער״ם, לא בקצה; יחף; תה״פ, כלי דעה, בסכלות.

שׁוּלָלִי⁰, ת, המשולל ואומר: לא.

שׁוּם, ר׳ שִׂים.

שׁוּם, ז, טין ירק טטשפחת הבצלים וריחו עז וחריף[1]; *הערכת מחיר דבר; החפצים שהאשה מכניסה לבית בעלה בבית אביה ואשר טעריכים ערכם לפני זה לטען יֵרשם מחיים בכתובתה; (עם עַל־, לְ־, בְּ־) שָׂם, עַל שׂים־ על שם, בגלל, בעד, בסבת, בשביל; (עם שָׂם אחריו) לחזק את השלילה, לא כאומה, לא דבר.

שום

— שׁוּם בָּעַל בָּכִי*, ז, שום חריף כאד שהאוכל ממנו עיניו זולגות דמעות; (ויש אומרים: שום ממקום ששכו בעל בכי).

— רָאשֵׁי שׁוּמִים*, ז״ר, סרי השום שבתוך האדמה.

— שׁוּם דָּבָר*, תה״פ, לא כלום, גם מעט לא, לא כאומה.

— בְּשׁוּם אֹפָן⁰, בכל אפן לא.

— בְּלִי שׁוּם־*, בלי כל־.

— לְשׁוּם*, עַל שׁוּם*, לשם, בעד.

— מִשּׁוּם*, מִשּׁוּם שֶׁ־*, עַל שׁוּם שֶׁ־*,

[1] שום чеснок, Knoblauch, ail, garlic

טפני, בנלל; בשם, טשם.

— תַּקָּנוֹת שו״ם (שטיר, ורטיזה, טנגציה), תקנות שלש העירם שראשי קהלותיהן היו מתאספים ביטי הבינים בזכנים קבועים לתקן תקנות.

שׂוּם* (שָׂם*, יָשׂוּם*), ס״י, הערך שויו של דבר; חַשׁב דבר. הַשׂוֹם*, הַערך מחירו.

שׂוּם*, ז, שׂוּמָא*, שׂוּמָה*, נ, הערכת מחיר דבר, אמדן; הערכת חפצי האשה שהיא מביאה לבית בעלה; אות, סמן; פשרה; יבלת קטנה קשה בעור הנוף.

שׂוּמָה, נ, החלטה, עצה מסכמה (ש״ב, י״ג, ל״ב); שִׂימה, פעלת השם דבר במקום.

שׂוֹמֵרָה*, ר׳ שׂוֹמָרָה.

שׂוּמָן, ז, החלק הלבן השמן בנוף החי הנְּשר לאכילה (בנגוד לחֵלֶב): חלקים שמנים המתהוים על הקרומים בנוף החי; טיט הפרות.

שׂוּמָנִית*, שום קטן מדברי.

שׂוֹמֵר, ז, איש שמלאכתו לשמר, עוסק בשמירה; *חלק צמח או איזה נוף המשמש לשמרו ולהגן על קיומו.

— שׂוֹמֵר יִשְׂרָאֵל*, שׂוֹמֵר הָעוֹלָמִים*, כנוי לאלהים.

שׂוֹמָרָה*, נ, פֶּסֶת השומר בכרם וכיו״ב.

שׂוֹמְרוֹנִי*, ז, אחד מבני העמים שהושיב מלך אשור בערי שמרון אחרי הגלותו את ישראל מעל אדמתו (שאירית קטנה מהם נמצאת עוד כיום בעיר שכם).

שׂוֹמְשׂוֹם*, ר׳ שמשום.

שׂוֹנֵא, ז, אויב, צר, מבקש רעה ל־ (הפך: אוהב).

שִׂוְנִית*, נ, סלע בלב ים; חוף הים במקום שהמים עולים בשעת רעשו.

שׁוֹעַ, (ישעיהו כ״ב, ה׳) צעוק, קרוא בקול (?); שם אחד מעמי אשור (?); *החלק וסרוק חומים בטויה. שַׁוְּעָ, קרוא לעזרה, קרוא בצרה.

שָׁוְעָ, שִׁוְּעָ, ז, זעקה של הפלה; זעקת שבר, קריאה לעזרה.

שׁוֹעֵ, ז, נכבד, חשוב, קצין; סוחן, כרכה לסוד מהונו (הפך: דַּלַּי, קַטָּן); עשיר, בעל רכוש רב, בעל הון; *ת, פלחק וסרוק בטויה (הוט).

שַׁוְעָה, נ, צעקת שבר, קריאה לעזרה.

שׁוּעָל, ז, (ר׳ שׁוּעָלִים), כינוי טורף, מין כלב היער הערום מכל חית השדה[1]; תַּן[2]; *תאר לאיש נקלה, לאיש פשוט.

שועל

— שָׁבַלַּת שׁוּעָל*, ר׳ שבלת.

— אֲרִי בֶן־שׁוּעָל*, כנוי לאיש נדול בן לאיש שפל.

— הֲיֵו זָנָב לָאֲרָיוֹת וְאַל תִּהְיוּ רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים*, אמרת משל לאמר: טוב להיות קטן בין נדולים ונכבדים מהיות הנדול בין קטנים וסחותי ערך, ויש אמרה במובן מהופך: הֱיֵה רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים וְלֹא זָנָב לָאֲרָיוֹת*.

שׁוֹעָר, ז, שומר שער העיר או החצר או הבית.

שׁוֹעָר, ת, נרוע, נתעב, נאלח; מקלקל ונשחת, (ירמיהו כט, יז).

שׁוֹף (שָׁף, יָשׁוּף), ס״י, תסוס, אחוז מתאם בחזקה; דכא, הדק, לחוץ; שאוף אל־; *שפשף, נרוד, חכוך ונקה, כחוך ונקה; השחז באבן קל; שפשף אסר קשה בשופין להחליקו; שטוף, הדח; (־רק), שפשף

---

[1] שועל лисица, Fuchs, renard, fox

[2] שועל шакал, Schakal, chacal, jackal

הרק בינלים על הארץ. הַשּׁוֹף*, השחק, החלק (מטבע); הַרמס ושִׁמשׁוּף. שַׁיָּח*, לבה, נפוח באש להעלות להבה.

— פְּלוֹנִי בָּא לָשׁוּחַ מִן הָעֲקֵב*, מכאן על מי שבא להנות מדבר שהוא לא עמל ולא טרח בו ואחרים עמלו וטרחו בו.

שׁוֹחַ*, ת, חלק, דבר הנראה כאלו הוא משפה נכלי.

שׁוֹפֵט, ז, יַן, עושה דין בין רָבים, מוכיח בין צדיק ורשע.

שׁוֹפְטָנָא*, ר׳ שפטנא.

שׁוֹפֵי*, ר׳ שׁוֹפִי.

שׁוֹפִין*, שׁוֹפִין*, ז, כלי בזזל בעל שנים קטנטנות ששששים ולוששים בו טחנת להחליקה.

— שׁוֹפִין חֲטִיפָה*, שופין ששניו נסים ואינו לושש היטב.

— שׁוֹפִין לְטִישָׁה*, ז, שופין ששניו דקות ולושש היטב.

שׁוֹפְכִים*, זיר, מים לא נקיים הנשפכים.

שׁוֹפָע*, ז, ר׳ שֶׁפַע; ת, חלק פָּקעַ שופין ישר; חזק; נוטה, סונה; נוטה באלכסון, כשפע; שופך, זורם.

שׁוֹפָר, ז, (ר׳ שׁוֹפָרוֹת), קרן איל לתקע ולהריע בו; ארנו, קפסה בצורת קרן; *כלי להטיל בו גורלות, קלפה.

— שׁוֹפָרוֹת*, חלק מתפלת שמונה עשרה של מוסף לראש השנה שבו מדבר על ארות השופר.

שׁוֹפָרוֹ*, ז, גביע מארך.

שׁוֹץ*, ת, מי שעיניו אינן מכישות יחד לצקום אחד, זַר.

(שׁוֹק) שׁוֹקַק, פעו״י, שטף, פרוץ הלאה; שאף, התאוה, חשוק; השקה בשדה מְרִבה, הרוה. הָשִׁיק, טלא בנגוד עד כדי לעבר הנהות. הִשְׁתּוֹקֵק*, התאוה, השוק בחוקה; התנענע.

שׁוֹק, ז, (ר״ז, שׁוֹקִים), קצה רגל החי מן הברך עד העקב.

שׁוּק, ז, (ר׳ שְׁוָקִים), רחוב, דרך מעבר בעיר; *כפר בעיר למכר ולקנות שם; המשא והמתן בשוק; תשוקה, תאוה.

— לְשׁוּק*, למכירה.

— יוֹם הַשּׁוּק*, ז, יו״ד, יום קבוע שבו מתאספים אנשים במקום קבוע למכר ולקנות.

שׁו״ק, ר״ת, שריר וקים.

שׁוּקָה*, נ, תשוקה, חסין, השק.

שׁוֹקָה, ר׳ שקה.

שׁוּקִי*, ת, של השוק, השיך לשוק.

שׁוֹקִי*, ר׳ שָׁקִי.

שׁוֹקַלָ, ז, (כורנון היהדי הערבי), איש שיחין ומכביד שקשה להסער מטנו.

שׁוֹקַע*, ת, סונה (חותם וכיו״ב) שניצה (היסך: כולט).

שׁוֹקֵק, ת, צמא.

שׁוֹקֶת, ר׳ שקת.

שׁוֹר (שָׁר, יָשׁוֹר), פעו״י, גזר בחשור; סור, הנזר, הבדל מעל; הלחם, האבק. הָשַׁיר, הקם שַׁר, מנה שר; הסיר, העבר, הרחק.

שׁוֹר (שָׁר, יָשׁוֹר), פעו״י (כדבור הכליצי), הכש מטקום גבוה, התבונן, הישר עפעפיו נגדו; ארוֹב, ישוב במקום סתר לשמר על האויב; השג בראיה; הבא מתנה, נתון תשוּרה; הלוך, תור; הקר. שׁוֹרָר, רקוד על חבל, עטוד במשקלת. שׁוֹרֵר, הכש, ראה היטב, התבונן; ארוב, ישוב במקום סתר לשמר על האויב.

שׁוֹר, ז, (ר׳ שְׁוָרִים, נ, פָּרָה), זכר בבין הבקר מין בהמה ביתית נסה בעלת קרנים; *חבל השרר; ⁰שם אחד מי״ב המזלות.

— שׁוֹר הַבָּר*, שׁוֹר הַמִּדְבָּר*, ז, מין שור סרא, תאו.

— הַשּׁוֹר אוֹכֵל מִדִּישׁוֹ*, מבטא במובן: העוסק בדבר יוכל להנות ממנו.

שׁוּר, ז, גדר או חומה מקפת; ת, עיין, מביט בעין רעה ובשנאה (תהלים צב. יב.).

שַׁוָּר*, ז, רוקד על חבל.

שׁוּרָה, נ, רצועת שדה זרע.

שׁוּרָה, נ, שדרת עצי גן; מהלכה בין שתי שדרות עצים; טור; קו ישר; *סדר, מנהג; רצועת קרקע; שֶׁטַח מלים בספר או בכתב.

— שׁוּרַת הַדִּין*, נ, חק הצדק, משפט אמת; תה״פ, בצר הדין, על פי הדין.

— לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין*, תה״פ, מעבר לחק, בחסד וברחמים.

— כַּשּׁוּרָה*, כראוי, כהגן.

— אַהֲבָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה וְשִׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה*, נמ על ידי אהבה וגם על ידי שנאה סרים מדרך הרגיל והנכון ונוטים אל אחד הצדדים.

שׁוֹרֵק, ז, מין ענבים טובים.

שׁוּרֻק, ז, שם לנקודת (ו), ויש קוראים בשם זה לנקודת (ו).

שׁוֹרָקָה, נ, זמורת גפן.

שׁוֹרֵר, ז, צורר, אויב, מבקש רעה לשנוא נפשו.

שׁוֹרֵר, ז, שליט, שולט.

שׁוֹרֵשׁ, ר׳ שרש.

שִׁישׁ*, ז, מין צמח בעל שרשים מתוקים[1].

שִׁישׁ, ר׳ שיש.

שׁ״שׁ, ר״ת, ששון ושמחה.

שׁוֹשָׁלַת, שׁוֹשַׁלְתָּא*, נ, שרשרת; משפחה, יחס בית מלוכה, יחס בית שליט.

שׁוּשְׁבִינוּת*, ר׳ שושבין, שבינות.

[1] שוש лакрица, Süssholz, reglisse licorice

שוש

שׁוּשָׁט*, ת, שוטר דב, מנהיג דב.

שׁוּשָׁם*, ז, ר׳ שמשום.

שׁוֹשָׁן, שׁוּשָׁן, ז, שׁוֹשַׁנָּה, נ, פרח נגים מטין הכצלים[1]; פרח בכלל (וביחוד שיש לו צורת כוס); מין כלי זמר; *ראש טפטר; סקה, כעין כפתר בולט; °ורד, מין פרח יפה בעל ריח טוב הצומח על שיחים טלאים חוחים; שם מחלת עור מתדבקת[2].

— שׁוֹשַׁנַּת הַכַּרְמֶל*, שושנה שגונה ירוק מאר.

— שׁוֹשַׁנַּת הַמָּלָךְ*, נ, בלנית, שם פרח שדה[3].

— שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, נ, נרקיס, שם פרח ריחני לבן ובו גם עלים כתמים[4].

שׁוֹשַׁנְתָּה*, נ, שיח השושן.

שׁוּת, ר׳ שית.

שׁו״ת, ר״ת, שאלות ותשובות.

שׁוּתָּה*, נ, דבור, שיחה; שטועה; לעג, דבה; רוח מזרחית.

שׁוּתָּף*, ר׳ שָׁתָף.

ש״ו, ר״ת, שם זכר; שכבת זרע; שנן זית; שנה זו.

[1] שושן Lilie, lis, lily лилія

[2] שושנה erysipelas

[3] שושנת המלך anemone

[4] שושנת העמקים narcissus нарцис, Narcisse,

שָׁזִיף*, ז, בין סרי עץ ובתוכו גרעין קשה שטוח טעם ומחדד בקצותיו[1].

שזיף

שָׁזְרָה*, נ, סְעָלה דהשזור ודהסורג והקולע.

שׁוּב (שָׁב, יָשׁוּב), ס״י, להט, בעור באש; דהשחר; הבט בעין חודרת.

שׁוּר* (שָׁזַר*, יָשׁוֹר*), ס״י, קלוע, סתול את החוט בשעת הטויה. הָשָׁזַר, הפתל, הקלע לסתילים.

שָׁזָר*, ז, עושה טלאכת השזירה.

שְׁזָרָה*, ר׳ שְׁדֵרָה.

שַׁח, ת, כפוף, נטוי למטה.

שָׁחַ, ז, מוצא פי איש והגות לבו, שיח (עמוס ד. יג).

ש״ח, ר״ת, שומר הנפ; שטר חוב; שבת הנכנה; שער חזיר; שנאת חנם.

שׁחד (שָׁחַד, יִשְׁחַד), ס״י, נתן מתנה; נתון שלטונים ומתנות להטות לב השופטים או מי שהכה בידו. שַׁחַד*, שחוד.

— שְׁחוֹד בְּמִלִּים*, הטה לב איש בדברים טובים.

שָׁחַד, ז, מתנה נתנת לשופט להטות בשפט לזכות הנותן.

— שְׁחַד דְּבָרִים*, ז, הטות לב איש על ידי דברים טובים.

שׁחה (שָׁחָה, יִשְׁחֶה), ס״ע, שוט על פני מים. הִשְׁחָה, נרום לשוט על פני מים.

שׁחה (שָׁחָה, יִשְׁחֶה), ס״ע, נטה לארץ, הכוף; כרוע לפני־, סגוד לפני־. הִשְׁתַּחֲוָה, הטה לארץ, כפוף; דכא. הִשְׁתַּחֲוָיָה, הכוף לפני גדול לאות כבוד; הודאה והכנעה; כרוע לפני־, כפוד לפני־; הכוד בשעת תפלה; התפלל.

שחה״מ, ר״ת, שבת חול המועד.

שָׁחוּ, ז, שיט, שחיה.

שָׁחוּד*, ז, נתינת שחד.

(שחוה) הִשְׁתַּחֲוָה, ר׳ שחה.

שָׁחוּז, *ת, מגלה, נגלה לעין; מְחֻדָּד.

שָׁחוֹחַ, תה״פ, בהכנעה, בשפלות.

שָׁחוּט, ת, טבוח; מְנֻקָּע; שחוז.

— צֶמֶר שָׁחוּט*, צמר שנגזז או שהוסר מעור כבש מת ולא נזוז מכבשים חיים (צֶמֶר חַי).

שָׁחוּל*, ת, כי שנקעה ונשכטה ירכו הצדה (בהמה); טוצא, כשוי; (חוש) חוש פָּעבר בחריר המחט; (הבל) הבל תלוי ויורד ישר למטה.

שְׁחוֹלֶת*, ר׳ שחלת.

שָׁחוּם*, ת, שהחר אדמדם, חום שהרחר.

שָׁחוֹן, ת, חם (אויר או זבן).

שְׁחוּם*, ר׳ סחום.

שָׁחוּף*, ת, מרוח אשך; סריס; הולה בטחלת השחפת, חולה בטחלת הריון; בעל מראה כהה בין השחור והלבן.

שָׁחוּץ*, ת, נאה, נא, נם רוח.

שְׁחוֹק, שְׂחָק, ז, צחלת שטחה, קול השוחק; לעג ומהתלות; דבר ששוחקים עליו; שעשועי ענג; משחק, מעשה אשר יעשה כדי לשטח בו ולהשתעשע.

שָׁחוֹק, ת, כתוש, מדק; רזה, כחוש.

שָׁחוֹר, ז, עשן או סיח נכשן.

שָׁחוֹר, ז, ר׳ שחר*; *תער, שכין לנלוח השער; מספרים קטנים.

שַׁחֲרָר*, ז, שר ממנה על תפיסת אנשים למס עובד.

— הִדְבַּק לְשַׁחֲרָר וְיִשְׁתַּחֲוֶה לָךְ*, מטא משל לאבר: התקרב לשלים ויכבדו גם אותך.

[1] שזיף slива, pflaume, prune, plum

שְׁחוּת, נ, בור, סהֵד, שוחה (כשלי כה, י).

(שחוי) הַשְׁחַוַי*, ס״י, חדד, טרוט, עשה חד.

שחח (שָׁח, נם שָׁחַח, יָשְׁחַ), פ״ע, שחה, נטה לארץ; היה קודר ונונה. הִשְׁוַחַ, הָבִיע לארץ, השפל, ירוד מסרום נדלו; הבטא בקול נטוך (ישעיהו כט, ד). הָשַׁח, הַבִיע, השפל. הִשְׁתּוֹחֵחַ, נשה לארץ כיונן, הכוף, היה מֻרָא מצער, הצטער.

שחט (שָׁחַט, יִשְׁחַט), פ״י, מצה, סחוט, כבוש סרי וכדומה והוציא מכנו מין ולַח.

שחט (שָׁחַט, יִשְׁחַט), פ״י, הכה בעל חי ע״י התוך הסטנים בצוארו, שבוח, זבוח; הרוג איש. הָשְׁחַט, היה שבוח, היה הרוג בסכין. הַשְׁחַט*, נרום לשחט; שחוט, זבוח, שבוח.

— צָמֶר נִשְׁחָט*, צמר שנגזז או שהוסר מעורות כבשים בתים ולא נזוז מכבשים חיים (צֶמֶר חַי).

שַׁחֲטָה, נ, השחתה; שחיטה, שבח(?).

שְׁחִי*, (בהספק: שֶׁהִי*), השקע שבתחת לאצילי הידים בין הזרוע והצלעות טול השכם מתחת.

— בֵּית הַשְׁחִי*, נ, שחי; שיול, בית יד.

שְׁחִיָה*, נ, פעלת השוחה* על פני מים, שיחה, שַׁיט.

שְׁחִיָה*, נ, השתחויה, פעלת הבשתחוה.

שְׁחִיזָה*, נ, פעלת השוחז ובחדד סכין וכיו״ב, השחזה.

שְׁחִיטָה*, נ, פעלת השוחט ושובה בעל חי לפי חקי ישראל; הרינה, המתה.

— שְׁחִיטַת חֻלִּין*, נ, כנוי למסכת „זבחים״ שבתלמוד.

— שְׁחִיטַת חֻלִּין*, נ, כנוי למסכת „חולין״ שבתלמוד.

שְׁחִיל*, ז, דלי.

שְׁחִין, ז, נגע הבא בדלקת העור; בהלת האבעבועות (?).

שַׁחְיָן*, ז, איש היודע היטב לשחות על פני מים.

שְׁחִים, ז, סחיש, שבלים הצומחות מאליהן מגרעיני התבואה שנפלו לארץ כשבלי הספיח.

שְׁחִיף [שְׁחִיף (?)], לוח עץ דק.

שְׁחִיק טָמְיָא*, שְׁחִיק עֲצָמוֹת*, שְׁחִיק מָחִיק*, מכתא הנאמר אחרי הזכרת שם רשע מת.

שְׁחִיקָה*, נ, פעלת השוחק וצוחק.

שְׁחִיקָה*, נ, פעלת השוחק וכותת.

שְׁחִיר*, נ, מספרים קטנים; תער, סכין לנלוח השער, ר׳ שחור.

שְׁחִית, נ, בור, פחת, שחת.

שְׁחִיתָה*, נ, השחתה, קלקול; בור, שחת.

שַׁחַל, ז, אחד משמות האריה בדבור המליצי (אריה, שחל, ליש, לביא, כפיר).

שחל* (שָׁחַל*, יִשְׁחַל*), פ״ע, עבור (נוזל) בזעה דרך כלי חרס. שַׁחַל*, הרוד, רעוד. הַשְׁחַל*, הכניס ומשוך והעבר מצד אל צד; הכניס חוט בחריר המחט; השלך והוריד למטה; הוציא; העבר והוריד; [o]צעוק כשחל; הקרב שהלת. הָשְׁחַל*, הוצא, הֻמשה.

שַׁחְלָה*, נ, שלל של ביצים, אשכול של ביצים בחי (בנקבה); מקום נרניריו זרע הצמח בספרי; נרעין התמר.

שַׁחְלָה*, נ, צאצא האון.

שחל״ת, ר״ת, שבק חיים לכל חי (עה, הלך לעולמו).

שַׁחֲלִים*, ז, בין ירק שאעטו חריף [1].

שַׁחְלָנִית*, נ, מין ארכה.

שַׁחֲלָת, נ, מין צמח בשם [2]; נרתיק של רבש

---

[1] שחלים кресс, Kresse, cresson, cress

[2] שחלת коготь дьявола, Tuefels-klaue

הטים שכותשים אותו לאבק קטרת.

שְׁחֶלֶת*, נ, הספלת הנוסלת מן העשת כשעושים מטבעה כלי.

שַׁחֶלֶת*, נ, מחלת נזילת האוזן.

שַׁחַם[0], ז, מין אבן קשה מאד [1].

שָׁחֹם*, שְׁחַמְתִּי*, ת, שחום.

(שחן*) **הַשְׁחִין***, פ״י, חסם את הנוף בפגיעותיו.

שְׁחָנָה״, נ, משא; טענה; הדבר שטוענים על גבי בהמה, ספינה, עגלה וכיוצ״ב; בספוא שמכינים לבהמה ליום אחד; חמ.

— **לְפוּם גַּמָּלָא שְׁחָנָא״**, לפי הגמל־המשא, מבטא בשל לאמר: לפי כח האיש ויכלתו—עבודתו.

שָׁחַף, ז, מין עוף הים רוזה [2].

שחף

שחף* (שָׁחַף*), יְשָׁחַף*), פ״ע, קדור, שחור, היה שחור. **הַשָּׁחַף***, היה מכה בשחפת, הַרזה, היה חולה בשחלת הרזון.

שָׁחֵף*, ת, (נ, שְׁחֶפָה*), אפור, שנוגע בעין האפר.

שַׁחֲפָת, נ, רזון בבשר החי, בחלה המביאה לידי רזון.

שחץ* (שָׁחַץ*, יִשְׁחַץ*); פ״י, שרוף; חלק.

שַׁחַץ*, **הִשְׁתַּחֲץ***, פ״ע, התגאה, התאמר (בגיפיו או בכחו וכדומה).

שַׁחַק, ז, אכזריות, קשי לב (?); אוֹן, עצמה (?); *גבול סה; נְבָלָה; חרפה; התפארות; גאוה, יהרה.

שָׁחַץ*, ר׳ שחצן.

שַׁחֲצוּת*, נ, התפארות, פלסול.

---

[0] שחם гранит, Gragnit, granite,

[2] שחף чайка, Möwe, mouette sea-mew

שַׁחֲצִית*, נ, התפארות, התראות בגאוה, גאוה, יהירות.

שַׁחֲצָן*, ז, גא, גאה, בעל גאוה, גבר יהיר, בתאר.

שַׁחֲצָנוּת*, נ, גאוה, יהירות.

שחק (שָׂחַק, יִשְׂחַק); פעו״י, צחוק, צחול בשטחה, עשה על ידי רגש שמח או נעים תנועה הכרחית בפנים וביחוד בפה (על פי רב פלוה את התנועה גם קול בְּיחד היוצא מפנים הנרון); שעשע בשחוק; (לְ, עַל־ גם עם פ״) לעג בגוו על אחר; שחק לאויר; חשוב דבר לאפס ולא התחשב אתו.

שָׂחַק, לעג, התל; שמח והתעלס; התאבק, התקושש; השתעשע; חול, רקד (הוא טו. כט.); *(פ־, בְּ־*), לעג בגוו על אחר.

מַשְׂחַק, לעג והתל, הליצץ ולעג; *גרום לצחק.

— **הַשָּׂעָה מְשַׂחֶקֶת לְפָלוֹנִי***, אלוני מצליח בכל מעשיו.

— **מַפָּח שׂוֹחֵק***, ז, מדת רחב שסת היד באצבעות נפרדות ושטוחות (השר: **מַפָּח עָצֵב***).

שְׂחַק, ר׳ שחוק.

שַׂחֲק, ז, אבק עפרוירת מנוף שנשחק; (עפ״י ברבוי: **שְׂחָקִים**), עבים, עננים; שבים; באגדה כנוי לרקיע השלישי, ר׳ שבים.

שְׂחָקִים*, ז״ר, בנדים שנשחקו ונשעכו מרב שמוש.

שחק (שָׁחַק, יִשְׁחַק), פ״י, כתוש, כתות, הדק, עשה לאבק דק. **הִשְׁחַק***, היה כתוש, הוזק.

מַשְׁחַק*, הסר חלק דק באד מדבר ע״י שחוקה; כלבל ושרוף דעת.

— **אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מַיִם**, בשל על עבודה מתמידה היכולה להשיג הכל.

שַׁחַר, ז, אור הבקר, מועד הבקע אור השמש משורה; תחלת דבר; באור, הוראה, טעם.

— אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, הַיַּלָּל בֶּן־שַׁחַר, ז, שם כוכב מאיר מאד, נגה.

— עַמּוּד הַשַּׁחַר*, ז, אור הבקר.

— תְּפִלַּת הַשַּׁחַר*, נ, התפלה שמתפללים בבקר.

שָׁחַר (שָׁחַר, יְשַׁחֵר), פעי״, היה בעין הדם: דריש וחקור; בָּקַשׁ. שַׁחַר, בָּקַשׁ, תבוע דבר מ״; חפש, דרוש היטב; מהר לעשות דבר, השכים לעשות עשה דבר בבקר; *בחור. הַשְׁחַר*, היה שחור; עשה שחור; הוריד והסיל דרך ארבה או צנון; עשה דבר בבקר השכם. הֻשְׁחַר*, היה לשחור. הִשְׁתַּחֲר*, היה שחור.

— שַׁחַר פָּנִים*, קבל פנים, יצוא לקראת.

שָׁחַר, שָׁחוֹר, ת, קודר כשחם (הפך: לָבָן); *ז, אישון, בבת עין.

— שְׁחוֹרֵי רֹאשׁ*, שְׁחוֹרֵי הָרֹאשׁ*, ז״ר, צעירים בשנים.

שַׁחְרוֹן*, ז, מין אבן טובה שהורה באד[1]).

שַׁחְרוּר*, ז, הוצאה לחפש, שליחה לחפש, נתינת חפש, הוצאה מעבדות.

שַׁחְרוּר*, ת, שחור מאד.

שַׁחְרוּרִית*, נ, תכונת דבר שהוא שחור; כעין הפנים.

שַׁחְרִית, נ, נעורים, עלומים; *תכונת דבר שהוא שחור; עלית השחר.

שַׁחֲרָחַר, ת, קודר, שחור מעש.

שַׁחַרְחֹרִית*, נ, שחרורית; כעין; כעין פוסרי.

שַׁחֲרִית*, נ, בקר, ראשית היום; תפלת הבקר.

— פֶּת שַׁחֲרִית*, נ, ארוחת הבקר.

שָׁחֲרַר*, פ״י, הוציא לחפש, נתן דרור (לעבד וכיו״ב); נתן שטר שחרור לעבד. שָׁחְרוֹר*, הוצא לחפש, יצוא לחפש. הֻשְׁתַּחְרַר*, יצא לחפש, היה לבן חורים, יצוא מעבדות.

שחת) הַשְׁתָּחָה*, התקלקל, חָבוּל, היה לא טוב; הִשְׁחִית, בָּלָה; התקלקל בצרעת ובסוריות.

שָׁחַת, קלקל; הרוס, בָּלָה, אבד; חבול בצוע; הרוג; עשה רע; קלקל מעשים; דַּוָּק; בָּסַר, נָבַל. הַשָּׁחַת, כלה, השמיד; החרב, הרוס; קלקל (אבר); הרוג; התנהג באפן רע, עשה מעשים רעים. הָשְׁחַת, התקלקל, חָבוּל, הֻצַּע.

— בַּל תַּשְׁחִית*, מבטא מורה על האסור להשחית ולקלקל דבר בכלי שום תועלת.

שַׁחַת, נ, בור עשוי לצוקים, פחת; קבר; שאול, אבדון; *עשב תבואה; הבואה הנקצרת לפני בשולה לאכילה לבהמות.

שַׁחַת, ז, קלקול מוסרי.

שַׁחֲתָה*, נ, תחתוניות, מחלת המעים, מחלת הבטן[1]).

שָׁט, ז, סור, נוטה מדרך ישרה.

שָׁט, ת, תופש מטוש, טלה.

שָׁטָּה*, ז, ר׳ שאש.

ש״ט, ר״ת, שם טוב; שבר טוב.

שטה (שָׁטָה, יָשְׁטֶה), פ״ע, סור טעל״, נשה; נגה, נאוף.

שִׁטָּה, נ, (ר׳ שִׁטִּים), מין קוץ הבצרי[2]); ר׳ שושה.

(שטה׳ הִשְׁטַח*, היה לבשנע, יצוא מדעתו; הפתה, הדהה, שטה. שָׁטַח*, הַשְׁטָה*, לגלג, עשה מעשה לאיש להתלוצץ בו בתור שוטה. הִשְׁתַּטַּח*, השתנע, היה למשנע, יצוא מדעתו.

שִׁטָּה*, ר׳ שושה.

שָׁטִיחַ*, ת, רקוע ישר; פָּרִישׂ.

שָׁטוּחַ*, ת, מסור בכל לב ל־, חדק אחרי־, שקוע ב־.

---

[1]) שחה, Dysenterie

[2]) שטה akauia, Akazienbaum, acacia, (mimosa nilotica)

[1]) שחרון, arat, Achat, Agate

שָׁטוּחַ*, ז, שטיחה, סְעֻדַת השׂוטח ומדיח; זרם טים הבא בשטח.

שְׁטוּת*, נ, אולת, ככליות, כסל; שגעון, טרוף הדעת.

שטח (שָׁטַח, יִשְׁטַח), ס״י, פרוש בשכבה דקה וקלושה; זור, זרה. שָׁטַח, הַשְׁטַח*, פרוש; ◦עשה שיהיה הדבר שטחי ולא עמק. הִשְׁתַּטֵּחַ*, התבודד, התבטה; בוא להתפלל על קברות קדושים.

שֶׁטַח*, ז, שורה; ◦פני דבר, גב דבר, ברחב דבר.

שטי״ח, ר״ת, שטר חוב; שטר הלוה.

שִׁטְחִי◦, ת, השיך רק לפני הדבר ולא לתוכו; שהוא רק לפנים, לא עמק; לא נעמק; שאין בו יסוד; איש בלתי בעמיק בחכמת דבר.

שִׁטְחִיּוּת◦, נ, מצע דבר או איש שאינו עמק, שהוא שטי״ח.

שטט, ר׳ שוטט.

שַׁטָּא*, ר׳ שוטה.

שִׁטְיָח*, ז, מרבד, כוסד, תפיח, בפרש צבר ששוטחים על הרצפה או על הקיר וכדומה.

שִׁטְיָחָה◦, נ, סעֻדת השוטה והנסוג; התפשטות, היות דבר נפוץ הרבה; דבר דק שטוח.

שִׁטְיָפָה*, נ, ר׳ שטף; ״שתפטות, בצב דבר השוטף ונוזל; סעֻדת השיטף ויוחץ ופַּדִּיח.

שטם (שָׁטַם, יִשְׁטֹם), ס״י, שנא, איב, צרר ודחף בכונת נקם. הִשְׁתַּטֵּם◦, היה שונא.

שטן (שָׂטַן, יִשְׂטֹן), ס״י, האשם, עולל עלילות בשנאה, לבוד חוכה; צרר ודחף בכונת נקם. הַשְׂטִין*, שטון.

שָׂטָן, ז, (ר׳ שָׂטָנִים), צר, בתנגד; נצב להסריע באיבה; מסריע שלום; מאשים, מלבד חובה; (ה״) מלאך קטיגור; *שד, מלאך רע, מלאך מסחה את האדם לחטא ומשטין עליו אחר כך לפני ה׳.

— בְּכוֹר שָׂטָן*, ז, הריון; שיבבי; קשה עקב.

— פָּתוֹחַ פֶּה לַשָּׂטָן*, נתון לשטן; סתום פה ואטלה למעשה רע ע״י הדברים שהוציא האיש מפיו ישבדם הוא כאלו מנבא רעה לעתיד.

שָׂטְנָה, נ, כלשינות, האשמה בסתר.

שטף (שָׁטַף, יִשְׁטֹף), פעו״י, זרם, נזל בכח, השטף; נרוף, מחוף, משוך ומחוף את הזרם, זרום ועקור בכח הזרם; נסה בזרם מים; הדה, רחץ (ידים, כלי וכיו״ב); *(״בֵּ״), היה שקוע בדבר, היה להוש אחרי דבר; (״אֶת״), הטה איש בדעתו, העבירו מדעתו. הָשְׁטַף, הסחף, המשך בזרם והנתק מבקומו; הדחה; נסול בצרה (דניאל יא. כב.). שָׁטַף*, הִשְׁטַף*, כשיך וסחוף בכח זרם. שָׁטוּף, הָשְׁטַף*, היה נסחף על ידי זרם. הִשְׁתַּטֵּף*, הִשָּׁטֵף; התרחץ, שפוך על עצמי מים.

— שָׁטְפָה רוּחוֹ שֶׁל־*, התנאה, התנשא.

שֶׁטֶף, שָׁטָף, ז, סרץ מים, זרם מים; עברת מקוה מים על נדותיו; הֲדָחה במים; סעל לטהיות דבר; חטה שסוחה; *שער, שעורות הבהמה; אסון, צרה (דניאל יא. כב.); ◦מרוץ מהיר (סום).

— שֶׁטֶף שֶׁל נְשָׁמִים*, ז, זרם בי נשמים השוטף.

— כְּלֵי שָׁטָף*, ז, כלי עץ או מתכת שבהיותם טבאים ציך לטהרם בהדחה במים.

שְׁטָפָה*, נ, סריצות, הוללות, שובבות; הסקיות; הליכת המון רב; מהירות.

שְׁטַפּוֹן*, ז, שטף מים, מבול.

שַׂטְפָן◦, ז, סום מהיר בכריצו, סוס מבהר לרוץ ולא לדהר.

שְׁטָר*, ז, (ר׳ שְׁטָרוֹת*), כ״ר שְׁטָרוֹת*, גם שְׁטָרִי*), כתב התחיבות, ספר מקנה וקנין, אגרת בעידה על חוב של אדם לשני; כתב אמנה; כתב רשימה; כתב בעניני מכרות או

כל משא ומתן; כתב שיש לו ערך הקי.

— שְׁטַר אֲמָנָה*, נ, שטר שנתן הלוה לחבירו סרס שלוה ממנו כסף על מנת שיתן לו בעת שיצטרך; שטר התחיבות בין שני צדדים.

— שְׁטַר חוֹב*, שְׁטַר חֻלּוּף*, ז, כתב הטעיר כמה חיב אחד לשני.

— שְׁטַר מְדִינָה*, ז, אתקה של הממשלה בסכום ידוע העובר לסוחר בכסף.

— שְׁטַר פְּסָקִים*, -פַּסִּים*, ז, שטר שנתנו אינו חיב עליו כסף והוא נתנו לרעהו שהוא מאמין בו כדי שיראה עשיר.

— מִנְיַן שְׁטָרוֹת*, שְׁנַת-הַשְּׁטָרוֹת*, מספר השנים שנהגו למנות בכל מיני השטרות ביהודה ביתי הבית השני ונם אחר כך, התחיל משנת מלכות ניקטר סילוקוס, היא שנת שלש מאות שמונים ושתים שנה לפני החרבן.

— שְׁטַר וְשׁוּבְרִי*, בשני בטוכן: הנחה ושלילותה, היכחה וסתירתה, ראיה וכשולה.

שִׁטַּר, ר׳ שוטר.

שָׁטָר*, ז, כח ההוצאה לפ״ל; פעלת השוטר.

שִׁטָּרָה*, נ, מסלת כוכבי השמים.

שִׁי, ז, מתנה, מנחה.

שי״ן, ר״ת, של יד (תפלין).

שִׁיא, ז, התרוממות, רום, נבה.

שִׁיב (שָׁב, יָשִׁיב), פ״ע, התחזק שעיו לבן מזקנה.

שֵׂיב, ז, זקנה; שי הזקנה.

שֵׂיבָה, נ, לבן שער איש לוקנתו; שי הזקנה, שָׂבַע ימים; איש זקן; *הכבוד הנתן לאיש זקן.

שִׁיבָה, נ, ישיבה, מושב; חזרה, ביאה, שוב למקום הראשון.

שִׁיבוּת*, נ, יַוַן הַשִּׁיבָה; שֵׂיבָה, לבן השערות.

שִׁיג, ז, ענין ועסק; סניה לעשות צרכיו.

שִׁיד, ז, סיד, אבן אכני גיר שרופות כאש.

שִׁיד (שָׁד, יָשִׁיד), פ״י, הלבן בסיד, טוח בסיד, כסה בטיח סיד. שַׁיָּד*, שַׂד.

שַׁיד, ר׳ שַׁד.

שִׁיה (שָׁיָה, יָשִׁיהַ), פ״י, עזוב, נשוש, שכוח (דברים ל״ב, י״ח).

שִׁיוּר*, ז, מה שנשאר, שָׁיָר; השמטה, דבר שלא נזכר.

שִׂיח, שׂוּחַ, (שָׂח, יָשִׂיחַ), פ״י, הגה, הבע דבר, דבר; ספר, הגד; דבר על אדות איש; הגה, השוב בלב; המה מאחר לב; התלונן; התבונן. שִׂוַּחַ, דבר; התבונן בדבר. הָשִׂיחַ*, שוחח.

— אֲנִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה שָׂח*, אפילו לאמר: אתה דורש מחני דבר שאין לך זכות לדרשו ממני, אי במיבן: לא היו דברים מעולם.

שִׂיחַ, ז, קבץ עצים קטנים היוצאים משרש אחד; עסק, ענין; דבור, מיצא פי איש; מחשבה, הגות לב; דאנה, יאוש; צער, יגון; עשית צרכים קטנים, השתנה.

שִׂיחַ* (שָׂחַ, יָשִׂיחַ*), פ״ע, הֵסֵּס.

שִׂיחַ*, ז, בור, פחת; בור מאד, חריץ, חפירה ארוכה; [g]חפירה לשים בה אבני היסוד לבנין.

שַׂיָּח*, ת, שוחה, שַׂחְיָן, מי שעסקו לשחות.

שִׂיחָה, נ, בור, שוחה, פחת, מעמק באדמה; *דבור בלחש, לחש.

שִׂיחָה, נ, דבור, דבר שפתים; דבר שמדברים בו, נושא הדבור; דבור שלם של שעה ומעלה.

— שִׂיחַת חוּלִין*, נ, שיחה על דברים פשוטים ורגילים, ולא כדברי תורה וחכמה.

— שִׂיחָה נָאָה*, נ, דבורים יפים ומוכים.

שִׁיחוֹר, ז, יאור בצרים – נילוס – ופלגיו; שם לנהל בצרים שעל גבול ארץ ישׂראל הדרומה; *נהלת שיחור לפחם.

שִׁיחָלָה*, ר׳ שׁחלה.

שַׁיָּט, ז, שִׁיטָה*, נ, פעלת השׂוחה על פני מים.

— אֲנִי שַׁיָּט, ז, אנית מלחמה בעלת כשׁוטים רבים; אנית שׂודדי ים.

שַׁיָּט*, ז, שׂוחה, שַׁחְיָן, מי שׁעסקו לשׂחות; תּוסס כשׂוט.

שִׁיטָה*, נ, שׂורה; שׂורת בלים או אותיות בכתב; כעיכה, מסדר דבר: דרך, אבצעי, התבוללה, אסן; דעה, מחשבה מחלטת; קבץ דברים (הצריים או בששטים) שׁיש ביניהם איזו קרבה, איזה דמיון, איזו התקשׁרות.

— בִּשִׁיטָתוֹ הֶשִׁיבָהוּ*, מבצא לאמר: ענה לו לפי דרכו.

שֵׂדְ⁰, שֵׂדְ⁰, ז, זקן הכסר בארץ הקדם; קדוש (אצל המושלמים).

(שׂיך) שַׂיָּדְ*, ס״ע, היה של־; היה ביחס ל־; היה נוגע ל־; התּועץ, התחבר עם־.

שַׂיָּדְ*, ת, שׁהוא קנין של־, שׁהוא של־; המיחס ל־; הנוגע ל־.

שַׂיָּכוּת⁰, נ, יחס, גניעה ל־.

שִׂי־לְ, ר״ת, שׁיש לאמר; שׁיש לברך.

שֵׁילָא⁰, ז, משקע, מה שׁנאסף מנוזלים בתחתית הכלי.

שִׁים, (שָׂם, יָשִׂים, יָשׁוֹם), ס״פ, (יבוא גם עם: בְּ־, אֶל־, עַל־, לְ־, לִפְנֵי־, תַּחַת־), נתון, הגה במקום, העמד; (־בָּנֶד או עֵדִי), לבוש, עדה; עיוך, סדר; עשה, רכן; הושב במקום; קבוע, יעוד; חטה, חסנה; בָּנָה, הסקד; הסוד ל־; עיוך טענות, הצע הביעות; (־עַל־) שׁעון כשׁא; חַטל, היב לעשות. הָשִׂים, חַסנה, הטה; *שׂים. הוּשַׂם, הִנָּתן, הַעֲרך.

— שִׂים ־בְּ־, שִׂים ־לְ־, הסוך ושׁנה ל־.

— שִׂים יָד לְפֶה, שִׂים יָד לְמוּ פֶּה, שִׂים יָד עַל פֶּה, שׁתוק, החשׁ.

— שִׂים לַב אֶל־, התענין בדבר, התבונן.

— שִׂים לֵחֶם, ערוך שׁלחן לסעדה.

— שִׂים נַפְשׁ בַּכַּף, הסתכן, שׂים עצמו בסכנה.

— שִׂים עַיִן עַל־, השׂיח.

— שִׂים עַל לַב, שִׂים אֶל לֵב, התבונן בדבר.

— שִׂים פָּנִים אֶל־, פנה אל־.

— שִׂים פָּנִים בְּ־, חשוב והחלט להרע ל־.

— שִׂים שָׁם, קרוא שם חדש; (־ה) השׂרה שכינת האל.

שִׁימְדוֹנ, ר״ת, שׁפתים ישׁק בשׂיב דבריב נכוחים.

שִׂימָה*, נ, עשׂיה, סעלה; סעלת הטם דבר בטקום; אוצר, מטמון.

שֵׂיָן, ז, מי רגלים, מי הבליות, שׁתן.

שִׁין*, שֵׂין*, האות העשׂרים ואחת באיב העברי (שׁ, שׂ).

שִׁינָה*, נ, הטלת מי רגלים, השׁתנה.

שִׁיעוֹל*, ר׳ שׁעול.

שִׁיעוּר*, ר׳ שׁעור.

שַׁיָּף*, ר׳ שׁוף.

שִׁיף*, ת, חלק, כשׁשׁוף; בלי חלודה.

שִׁיפָה*, נ, קלסת העץ; נסרת עץ; שׁברי הרהיטנ; חקוקה, החלקה, שׁפשׁוף; שׁטיפה בכים לנקוי.

שִׁיפּוֹן, ר׳ שׁפון.

שִׁיץ*, ז, קוץ הבולט מהתמר; הבר קשׁה; כנסיר של דג.

שִׁיר (שָׁר, יָשִׁיר), ס״ע, השׁבע קול נגון בפה או בכלי; הבע רגשות בדברי שׁיר; בשׁול כשׁל וסיוט. שׁוֹרֵר, הַרבה שׁיר. שַׁיָּר*, הותר, השׁאר, הניח מה שׁהוא יותר מכדי

הצרך. הוּשַׁר, השמע דברי שיר. הִשְׁתַּיֵּר*. השאר, הִנָּתֵר.

שַׁיִר*, ז, שַׁיָּרָה*, שָׁרָה, נ, אצעדה, צמיד הזרוע; ענק, עדי לצואר; חָה שקובעים בו חבל למשך בו.

שִׁיר, ז, רנה, נגינה, קול שרים ונוגנים, זמרת כשוררים להודאה ותפלה לאלהים או לענג ושעשועים; דבור של התפעלות בקצב (במשקל) ולפעמים גם בחרוזים לכתוזם יקר בערכו, דברי זמרה.

— שִׁיר הַשִּׁירִים, אחת מחמש המגלות המיוחסת לשלמה.

— יוֹדֵעַ בָּרָק בְּשִׁיר*, ת, איש המבין ויודע לשיר ולזמר.

— שִׁיר זָהָב[1], ז, שיר בן ארבעה עשר חרוזים, סונים.

שָׁיָר*, ז, (נמצא רק ברבים: שְׁיָרִים* או שִׁירִים*), הנשאר, טה או טי שנשאר.

— וּשְׁיָרִים* או וְשִׁירָיִם*, אחד המספרים של יחידות (או: עשרות) שבין בספר העשרות (או: המאות) הגזכר והגדול ממנו.

— שְׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה*, האחרונים שבאנשי כנסיה גדולה.

שָׁיָר*, ז, נוסע, תיר.

שִׁיר*, שִׁירָא*, שִׁירָה*, נ, בשי טוב ומובחר.

שִׁירָה, נ, שיר, רנה, נגינה; דברי שיר אֲרֻכים בענין שלם, ר׳ שִׁיר.

— שִׁירַת הַבְּאֵר*, נ, הפסוקים י״ז וי״ח בפרק כ״א בבמדבר.

— שִׁירַת הַבַּרְבּוּר[1], השירה האחרונה של בשורר או החבור האחרון של איש גדול בזמרה ובדומה.

— שִׁירַת דְּבוֹרָה*, נ, פ״ק ה׳ בשופטים.

— שִׁירַת הַיָּם*, נ, פרק ט״ו בשמות.

— שִׁירַת הַלְּוִיִּם*, נ, הפסוקים א״כ; בפ״ק ל״ב בדברים.

שַׁיָּרָה*, שַׁיָּרָה*, נ, אורחה, חבר נוסעים יחד בדרך; קרובים, בני משפחה.

שֵׁירוּת*, ר׳ שרות.

שִׁירִי*, ת, של שירה, מלא שירה, המתיחס לשירה.

שַׁיִשׁ, ז, אבן גיר לבנה שנוח להחליקה וללטשה [1].

שִׁישׁ, שׁוּשׁ, (שָׁשׁ, יָשִׁישׁ, יָשׁוּשׁ), פ״ע, שמוח, גיל, עלוז. הָשִׁישׁ*, שַׂמֵּחַ.

שִׁישׁוֹרָה*, נ, שרשרת, כבל משזר.

שִׁישָׁה*, נ, שמחה, גיל.

שִׁית (שָׁת, יָשִׁית), פ״י, שים (בכל הוראותיו); עשה, הכין; השכין, הנח; קבוע חק; הַסְקֵד, מַגֵּה; סנה; הסוך ל־. הוּשַׁת, הושם, הוטל.

שִׁית, ז, מלבוש, בגד; קשוט, עדי; *טין תאנה; הפירה, כָּבֵר; חלל מתחת לארץ בקרן דרומית מערבית של המזבח בבית השני אשר אליו נזלו יינות הנסכים.

שִׁית, ר׳ שת.

שַׁיִת, ז, (כ׳ שִׁיתִי׳), קוץ ודרדר, אחד ממיני הקוצים הנמצאים בשדה, שמשתמשים בהם להסקה, במשרפות סיד ביחוד, ר׳ נָתָס.

שָׁךְ, ז, (ר׳ שְׁפִים), קוץ, דרדר, קוץ מכאיב.

שַׁךְ, ז, סָכָה, אהל (איכה ב. ו׳).

שָׁךְ*, ז, קוץ; צמחי סרא.

שַׁדְּ, ז, דמטה, שקט, דטיה (ירמיהו ה. כו׳).

שכ״א, ר״ת, שֶׁכָּל אישׁ; שֶׁכָּל אחד.

שכא״א, ר״ת, שכל איש ואיש; שכל אחד ואחד.

שכב (שָׁכַב יִשְׁכַּב), פ״ע, רבוץ שמיח מלא גוו, השתרע בשטוח הגוף על הארץ או על מצע; ישון; בוא אל אשה, בעול; היה בָּטל במחלה; טות; ישון שנת המות; נוח, שקוט. הִשְׁכַּב, ענה במשכבי זמה. שָׁכוֹב, התמכר למשכבי זמה, התמכר לזנות. הַשְׁכָּב, גרום

[1] שיש мрамор, Marmor, marbre, marble

לשכב; שכוב משכבי זמה; הגה, שטוח, פרוש; הפל, השלך ארצה; שפוך (איוב לח. לז.); שים בסדר זה על גב זה או זה על יד זה. הָשְׁכֵּב, הָשְׁכָּב, הושל, הושם בסצב שטוח.

— שָׁכוֹב עִם אֲבוֹתָיו, טוט.

שָׁכֵב*, ז, האבן התחתונה של הרחים, (העליונה נקראת: רָכֶב).

שְׁכָבָה, נ, (ס, שִׁכְבַת), ירידה, נפילה; (זֶרַע) מקרה לילה, יציאת זרע מאבר המוליד.

שִׁכְבָה*, נ, שורה, נדבך; אחת משיחות (עפ"י רב דקות) האבן המשכבות זו על גב זו בטחצבה; שטיחה דקה של איזה דבר בגוף שבו שטיחות שונות זו על גב זו או זו על יד זו.

שִׁכְבָן*, ת, שדרכו לשכב תמיד.

שְׁכָבָה, נ, נוילה, ספיכה (זרע).

שכה* (שָׁכָה*, יִשְׁכֶּה*) פ"ע, הכט, צפה, ראה והתבונן.

(שכה) הַשְׁכָּה, פ"ע, רוץ, שטוף בטריצו (ירמיהו ה' ז').

שָׁכָה, נ, יתד, מסטר עץ או ברזל לתקוע בקיר (יכי"ב; קוץ).

שָׁכְוִי, ז, לַב(?); מחשבה, התבוננות לב (?); תרגגל(?); *שק לשאת בו את הזיתים אל בית הבד.

שָׁכְוִיָּה*, נ, תרנגלת; נגדרנות, מדת המתהדר ומתיפה.

שָׁכוֹל, ז, אבדן הבנים, מצב האיש שבניו מתו בחייו; יגון וצער באין מנחם.

שָׁכוּל, שַׁכּוּל, ת, אובד בניו, מי שבניו מתו בחייו.

שְׁכוּלִים, ז"ר, אבדן הבנים, שכול, מעבר הנשאר בלי בנים (ישעיהו מט. כ.).

שָׁכוֹן, ת, שוכן, דר, יושב במקום.

שְׁכוֹן*, ז, שיכות, קרבות.

שְׁכוּנָה*, נ, רחוב, רבע עיר, מקום דירות רבות; שכנות, מצב השוכנים במקום אחד קרוב אחד לשני; זכות בן־עצר; מקום זע ונטיעות, מקום ישוב.

— עָשָׂה שְׁכוּנָה*, זרוע שדה ונטוע אילנות וכרוסה.

שָׁכוֹר, ז, הלום יין ושכר, מי ששתה משקה חריף לרוויה, שתוי יין.

שָׁכוּר*, ת, רווי בנוזל.

שכח (שָׁכַח, יִשְׁכַּח) פ"ע, נשה, נשוש בלב, לא זכור. הִשְׁכַּח, הבחה מזכרון, הַשְׁכֵּח.

שַׁכַּח, נרום כי אחר ישכח; *שכוח.

הַשְׁכָּחַ, בחה מזכרון אחר, נרום שאחר ישכח. הִשְׁתַּכַּח, הבחה מזכרון, השכח; "הִמצא, היה עס", היה לשני".

— שָׁכַח אֶת הָרִגְלַיִם מִ־*, פנוע אנשים מביא אל־.

שָׁכַח, ת, (ר' שָׁכָחִים, ס"ר, שָׁכָחֵי), שאינו זוכר.

שִׁכְחָה*, נ, שבע האיש השוכח, שבע האיש שזכרונו חלש; הדבר הנשכח; מה ששכח, בשדה אחרי הקציר שעל פי הדין אסור לבעל השדה לשוב לקחתו לו כי אם להשאירו לעניים.

שָׁכְחָן*, ת, שדרכו לשכח, שכח זכרונו חלש, (לאיש כזה קוראים "משכן", או "קרן נקובה").

שכ"ט, ר"ת, שכר שרחה.

שָׁכִיב, ז, פת.

— שְׁכִיב מְרַע*, ת, חולה סכנה.

שְׁכִיבָה, נ, מצב השוכב; פעלת המשתרע בשטח הנוח; מיתה.

שְׁכָיָה, נ, דבר הראוי לראותו, תכנית נחמדה למראה.

— שְׁכִיַּת הַחֲמָדָה, נ, אסף דברים יקרים; ארמנות יפים.

שְׁכִיחַ*, ת, מצוי, רגיל, הקורה תדיר, הבא לעתים קרובות.

שְׁכִיחָה, נ, שכחה, שבע האיש השוכח.

שְׁכִיבָה, נ, השקטה, הרגעה מבעם.

שְׁכִין, ז, סכין, מאכלת, כלי חד לכרת או לנתח בו.

שְׁכִינָה, נ, רוח הקדש; שכינת האלהים, רוח האלהים היורד לשכון בבית המקדש או בקהל ישראל; כנוי לאלהים.

— **בֵּית שְׁכִינָה**, ז, בית מקדש, בית שינוח שם רוח אלהים.

שַׁכְנִיָּה, ת, שנבות עיני תלויות ויורדות למטה.

שָׁכִיר, ז, שכור, עובד עבודה בשכר לזמן קבוע (לפנים בדרך כלל למשך שלש שנים); איש צבא, עובד בצבא לזמן קבוע בשכר.

— **שְׁכִיר יוֹם**, ת, מי שמשכיר עצמו ליום, פועל המקבל שכרו יום יום.

— **שְׁכִיר שַׁבָּת**, **שְׁכִיר שָׁבוּעַ**, פועל המקבל שכרו אחת בשבוע.

שְׁכִירָה, נ, נדור חיל שכיר, נדוד שכירים.

שְׁכִירוּת, נ, פעלת השוכר איזה דבר בשכר; שכר העבודה או שכר ההכירה, משכרת.

שָׁכַךְ (שָׁכַךְ, יָשֹׁךְ), פ״ע, נוח, שקוט; שקוט ונוח מכעסו, הדול מזעמו; נמה, חמה; הכוף (?). **שַׁכָּךְ**, **הַשָּׁכָּךְ**, השקט, השבית שאון.

— **שַׁכַּךְ אֶת הָאָזֶן**, השקיט את האזן (לאמר: נתון לאזן לשמע מה שאשמיר להשיע בהנבה, להשמיע את האזן בדרך שהיא שומעת תמיד).

שָׁכַל, (שָׁכַל, יִשְׁכֹּל), פ״ע, עשה בתבונה; הצלח בעשיו. **שֵׂכֶל**, (־כְלִים), שים יד על יד באלכסון. **הַשְׂכֵּל**, ראה, הבט; העמק וחקור דבר ולהבינו; הבין; הצלח, מצא ברכה בעשה ידיו; עשה דבר בתבונה; השה לב איש לתבונה, נתן תבונה בלב איש. **הִתְשַׂכֵּל**, היה למשכיל; התנהג כמשכיל ולמד.

שָׁכַל (שָׁכַל, גם שָׁכֵל, יִשְׁכַּל), פ״ע, היה חשוך בנים על ידי מיתתם; גרש והרחק את בניו, הרה בניו, הפל ולד (אשה הרה).

שָׁכָל, שדוד בני איש, הרוג ילדי איש; השטיד וכלה; אבד; ילוד בנים מתים.

שָׁכְלָל*, ר׳ שכלל. **הַשְׁכָּל**, ילוד מת, מותת מרחם; השטיד וכלה.

שֶׂכֶל, **שָׂכָל**, ז, מראה הכר (שמואל א, כה, ג׳); תבונה, חכמה; הצלחה, אשר (דניאל ח, כה ?).

— **שֶׂכֶל נְבָרָה**[1] (או **נִבְרָל**[1]), ז, כנוי למלאך הנפרד והנבדל מן החמר.

— **הַשֶּׂכֶל הַפּוֹעֲלִי**, ז, שכל נפרד הנותן צורות לכל הנמצא בכדור הארץ (לדעת הפילוסופים הקדמונים).

שִׂכְלוּל*, ז, השלמה, נטירת דבר כלו; סדור, עריכה, תקון בללי, השבה.

שִׂכְלוֹת, נ, ר׳ שכלות.

שכלי

שִׂכְלִי*, ז, עוף קטן[1].

שִׂכְלִי*, ת, של השכל, השיך לשכל; חכם, נבון.

שִׂכְלִיּוּת, נ, בינה, תבונה, שכל, דעת,חכמה.

שִׂכְלָל*, פ״י, השלם כלו, בלה; ערוך בכל, הכן הכל; יפה, קשט. **שֻׂכְלָל***, היה שלם, היה מתקן בכל. **הִשְׁתַּכְלֵל***, השתלם, היה יפה.

(**שכם**) **הַשְׁכֵּם**, הקדם לקום לאור היום, מהר לקום בבקר, התעורר למעשה בעלות השחר; שקוד לעשות; *מהר והקדם לבני אחר.

— **הַשְׁכֵּם וְעָשָׂה***, עשה דבר בתכיפות ובהתמדה.

— **הַשְׁכֵּם לְפִתְחוֹ שֶׁל־***, ביא תדיר לבית־

[1] שכלי дрозд, Drossel, grive, thrush

שֶׁכֶם, שְׁכֶם, ז, גב, בין הכתפים מחהת לערפ; חבל ארץ, כבר ארץ; דיק לטורים בהצים (תהלים כ״א, י״ג).

שכ״מ, ר״ת, שכיב מרע; שכן משכיע.

שְׁכֶמִי*, ת, השיך לשכם; מעיר שכם.

— פָּרִישׁ שְׁכֶמִי*, איש הנושא מצוותיו על שכמו, לאמר מתהדר ומתפאר בנזירות; פרוש העושה את מעשי צדקתו שלא לשם שמים כי אם בשביל שיכבדוהו בני אדם.

שכן (שָׁכַן, יִשְׁכֹּן), פ״ע, נוח, מצוא מנוחה; חנה במקום, שהה במקום, המצא, דור במקום; התרגל והסכן עם דבר; (אֶרֶץ) היה למקום ישוב. שָׁכֵן, הושיב, נתן מנוחה. הִשְׁכֵּן, הושיב, נתן מקום ל־; השהה במקום; עשה כי דבר יחול במקום.

— שׁוֹכֵן עִם טְמֵאִים טָמֵא, ־עִם טְהוֹרִים טָהוֹר*, מבטא משל לאמר: בסביבה שהאדם נמצא בה הרי הוא כמוה, כמתוב בבן סירא: כָּל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁכּוֹן וּבֶן־אָדָם לַהּוֹמָה לוֹ.

שָׁכֵן, ז, (ר׳ שְׁכֵנִי), מקום מנוחה, דירה; בעון.

שָׁכֵן, ת, שוכן במקום, גר במקום; שוכן עם איש במקום אחד, שוכן עם איש בדירות קרובות זו לזו; יושב בדירה בקביעות; הולה במהלת השתגע שאינו יכול לנוע ולזוז ממקומו (ישעיה ל״ג, כ״ד, יָלִין); ״דיר, האיש הדר בבית של אחר ולא שלו.

שְׁכַנוּת*, נ, יחס של שכן אל שכנו; יחס או מצב אנשים הדרים קרוב זה לזה; מצב האיש השוכר לו מאחר דירה לשבת בה.

שַׁכָּף*, ז, רַצען; מתקן נעלים.

— מַכָּבֵּשׁ שֶׁל שַׁכָּף*, ז, כלי הרצען שהוא מוחח עליו את העור.

שכר (שָׂכַר, יִשְׂכֹּר), פ״ו לקוח אנשים או בע״ח או איזה דבר שהוא לתשכיש או לעבודה לזמן קבוע כנגד תשלום נכף; עצור, חסום (כשרי כו. י׳). הִשְׂכִּיר, הככר לזמן קבוע; *קבל רוֶה, הרויח. הַשְׂכֵּר*, נתון איש או בע״ח או איזה דבר שהוא לתשמיש או לעבודה לזמן קבוע בכסף; נרום להרויח, הת להשתכר. הִשְׂתַּכֵּר, מצוא נטול עבודתו, מצוא שכר וָרֶוַח.

— הִשְׂתַּכֵּר אֶל צְרוֹר נָקוּב, מבטא ציורי לאמר: השכר או הָרֶוח הָבָדנר כבוהו כאין, והרי הוא כאלו הניח כספו בכיס נקוב ואבר מכנו.

שָׂכָר, ז, נטול עבודה, תשלום בעד השמיש דבר, הכסף שמקבלים בעד עבודה וכיו״ב; רֶוח.

— בְּשָׂכַר־*, בזכות, בגלל.

— נוֹשֵׂא שָׂכָר*, ז, עובד בשכר ולא בחנם.

שָׂכָר, ז, שָׂכוּר: סָכר, סתימה.

שכר (שָׂכַר, יִשְׂכַּר), פ״ע, היה שתוי יין, היה שכור מיין או משכר, שתה בשקה חריף לרויה; שתה בשקה חריף עד כדי לעורר בנפשו שמחה ועליצות; הִשְׂרִיף הדעת מצד וכדומה. שַׂכַּר, השקה יין עד לשכרה; עשה לשִׁכּוֹר. הַשְׁכֵּר, השקה יין עד לשכרה, גרום להיות שכור. הִשְׂתַּכֵּר, התהולל ביין.

שַׂכָּר, ז, משקה משַׁכר; *משקה חריף עשוי מתבואה, פֵּרות, דבש ותמרים וכיו״ב; *משקה משכר עשוי משעורים; יין שרף.

שִׁכָּרוֹן, ז, שְׁכָרוּת*, נ, תמהון נמשקה משַׁכר.

— שְׁכָרוּת שֶׁל לוֹט*, שכור שאינו יודע ואינו מרגיש כלום.

שִׁכָּרוֹן*, ז, צמח מַיָּשן ומשתק החושים [1].

שִׁכְשׁוּף*, ז, נדנור, נענוע.

שַׁכְשֵׁךְ*, פ״ו, כשכש, נענע, נדנר (נוזלים); השקט, הרגע.

[1] שכרון בֹּѣлена, Bilsenkraut, lusquiame, hen-bane

שַׁלָּל, ז, מכשול עון, חטא (?); *התרשלות; אי־שימת לב.

שֶׁל, ט״י, להורות על יחס הקנין (אֲשֶׁר לְ־, שֶׁלְּ־), ויבוא גם עם הכנוים: שֶׁלִּי, שֶׁלְּךָ, שֶׁלּוֹ, שֶׁלָּהּ וכו׳.

— בְּשֶׁלְּ־, בגלל.

שַׁלְאָנָן, ת, שאנן, בוטח.

(שלב) הִשְׁתַּלְּבוּת*. שָׁלוּב, חָבור, הָצבד יחד על ידי שלבים.

שָׁלָב, ז, (כ׳ שְׁלָבִּי, ר׳ שְׁלָבִּים), שְׁלִיבָה*, נ, אחד מטוטות הסֻלָּם אשר בם עולים; בד עץ או לוח קטן קבוע בשני נוסים להברם יחד; *בדי עץ עוברים להחב קרשים או לוחות אחדים להברם יחד; ברז, דד בחבית או בכלי אחר.

שְׁלַבִּית*, נ, (ר׳ שְׁלַבִּיוֹת*), ר׳ שָׁלָב.

שלב״ל, ר״ת, שלא בא לעולם.

שלב״ע, ר״ת, שבח לאל בורא עולם.

שַׁלְבָּק*, ס״י, הוציא אבעבועות על השסתים.

(שלג) הַשָּׁלַג, היה לבן כשלג; הסיל לרב כרסיסי השלג היורדים ארצה.

שָׁלֶג, ז, (ר׳ שְׁלָגִים, ס״ר שַׁלְגֵי), סתי קרה דקים ושטוחים היורדים ארצה ביום קרה ולהם הבניות שונות; סבל הזֹהַר והלבן.

— מֵי שְׁלָגִים*, ז״ר, כים הכתאספים משלג שנמס.

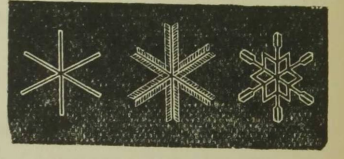

שלג

שָׁלַד*, ז, שְׁלָדָה*, נ, כלל עצמות הגוף, מערכת העצמות בגוף בעלי החיים כבסעד לבשרם (ראה צר 604); [0]היסודות העקריים באיזה דבר שעליהם מתרכבים הפרטים המשתכללים אותו; סבל לדבר שאינו משתלל כל צרכו; סבל לאיש או להי רוח וכחוש ביותר (בשפת הדבור ההמוני).

שלה (שָׁלָה, יִשְׁלֶה), פ״ע, היה בטוח מספהד, היה במנוחה ושלוה; *התול מהיות מסוק; *פ״י, הוציא כ־; הוציא מן הטים. הִשְׁלָה, שקט וחבוק ידיו; התרשל; היה נרפה; *הופר, הפסק. שִׁלָּה*, הֵרחק, הוציא מן הטים, פשה. הַשְׁלָה, הבטה על שקר; השאר בשלום ושלוה.

שָׁלָה, נ, ר׳ שְׁאֵלָה.

שַׁלְהָב*, פ״י, הבער אש; העלה להבה.

שַׁלְהַב[0], הבער באש, השרף בלהב אש.

שַׁלְהֶבֶת, נ, להבה, להט אש.

— שַׁלְהֶבֶתְ־יָה, להבה חזקה במי.

שָׁלְהֵי, ז״ר, סוף, אחרית.

— שָׁלְהֵי רַקְוָטָא קָשְׁיָא מְדַבְּרָוָטָא*, סוף הקיץ קשה מן הקיץ (בארצות הקדם) שהחם קשה אז ביותר.

שְׁלָו, שְׁלָיו, ז, שם עוף שכן [1].

שלו (שָׁלַו, יִשְׁלֶה), פ״ע, שלה, היה במנוחה, היה בטוח מספהד. הִשְׁלָו*, שלו.

שָׁלַו, שַׁלְיו, שַׁלְיוֹ, ת, שוקט ובוטח.

שָׁלָו, שָׁלָה, ז, שַׁלְוָה, נ, נחת, השקט ובטחה; בשחון בלב הנורם לשבת בחבוק ידים.

שַׁלְוָח, ת, קל. הטרוף, טהיר; בתשש; *שליח, ציר.

— שַׁלּוּחִים[0], ז״ר, נביאים שליחי ה׳; תלמידי ישוע הנוצרי.

[1] שלו перепел, Wachtel, caille, quail

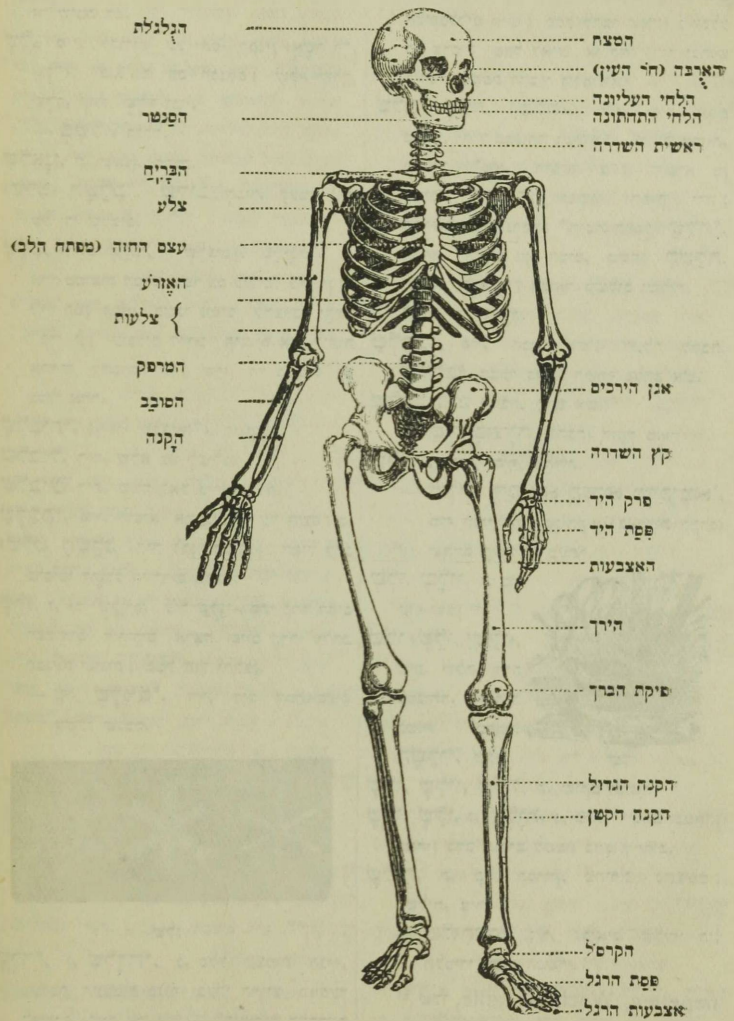
הגלגלת
הסנטר
הברך
צלע
עצם החזה (מסתח הלב)
האזע
צלעות
המרפק
הסובב
הקנה
הסצח
הארבה (חר העין)
הלחי העליונה
הלחי התחתונה
ראשית השדרה
אגן הירכים
קץ השדרה
סרק היד
פסת היד
האצבעות
הירך
סיקת הברך
הקנה הגדול
הקנה הקטן
הקרסל
פסת הרגל
אצבעות הרגל

שלד האדם

— שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ*, אמרת חק לאמר: כל מה שאדם עושה על ידי שליחו נחשב כאלו הוא בעצמו עשה את הדבר.

שִׁלּוּחַ*, ז, סילוק הטשלח והעזוב; גרוש, הוצאה מתוך.

— שִׁלּוּחַ הַקֵּן*, ז, שִׁלּוּח אֵם האסורים מן הקן בשעה שהסצים לקחתם (עפ״י מצות התורה דברים כב. ו. ז.)

— בְּשִׁלּוּחַ*, בדרך כלל, סתם.

שִׁלּוּחָה, נ, בד מסתעף, נטישה.

שִׁלּוּחִים, ז״ר, סטורים, משלוח, סְלֵאת הטשלה; משלחת; גרושי אשה; גרוש, גלות; מתן ומתן לבת בהנתנה לאיש.

שִׁלּוּט*, ז, מקום תפיסה בכלי.

שִׁלּוּל*, ת, אסור בשלשלאות; חסר הטציאות.

שִׁלּוּלִית*, נ, נחל קטן הנעשה על ידי זרם מי הגשמים בהרף; פרוץ, שטף מים על־.

שָׁלוֹם, ז, (שְׁלוֹמוֹת*), השקט ובטחה, שלוה מאמון וצרה וגזק; מנוח טטריבה ולחץ אויב; מנוח טשנאה ואיבה (הפך: ריב, מלחמה); ידידות, רעות; טוב הטעמד; טצב; רצון וברכה; °ברכת איש לרעהו בהסנשם או בהסרדם; ת, שלם בגופו או בטעמדו, שלא יחסר בו דבר; שלבו שלם עם זולתו.

— שָׁלוֹם בַּיִת*, שלום בטשפחה.

— הֲשָׁלוֹם?, שאלת איש את רעהו בהסנשם, ר׳ שאול לשלום.

— לְשָׁלוֹם, בְּשָׁלוֹם, תה״פ, בטצב טוב.

— אִישׁ שְׁלוֹמִי, ידידי, רעי, חברי.

— הָבָא שָׁלוֹם, הַטֵּל שָׁלוֹם*, (בֵּין איש לאיש)*, השלם בין־.

— הַחֲזִיר שָׁלוֹם*, ענה על ברכת שלום.

— נָתַן שָׁלוֹם*, ברך את־ בשלום.

— שָׁאוֹל לְשָׁלוֹם*, שְׁאוֹל בְּשָׁלוֹם־*, שאול על דבר הטצב (בנוסח: הֲשָׁלוֹם־ ל־?).

— אַתָּה שָׁלוֹם, שָׁלוֹם לְךָ, שָׁלוֹם עָלֶיךָ, נוסח ברכה.

— חַם וְשָׁלוֹם*, תה״פ, חלילה.

— שָׁלוֹם עָלֶיךָ, נַפְשִׁי*, כבמא בטובן: טה לי ולכל זה, אני דואג רק לנפשי.

— עָלָיו הַשָּׁלוֹם*, בטוי של כבוד להזכיר טת.

שְׁלוֹם, ז, שְׁלוּמָה, נ, שְׁלוֹמִים, ז״ר, גטול, תשלום; ענש.

שְׁלֵמִים, תה״פ, בָּלוֹ ולא חלקים בכנו, בָּלוֹ ולא טקצתו.

שָׁלוֹק*, ת, טבשל במים רותחים, ששסכו עליו טים רותחים.

— בֵּיצָה שְׁלוּקָה*, נ, ביצה שבשלוה עד היותה קשה.

— שְׁלוּקִים*, ז״ר, דברים ששלקו אותם לקיומם.

שָׁלוֹשׁ, שְׁלוֹשָׁה, שְׁלוֹשִׁים, ר׳ שלש, שלשים.

שְׁלוּשׁ*, ז, תכונת דבר שהוא מחבר כשלשה יחד.

— אֲמוּנַת הַשְּׁלוּשׁ°, נ, אסונת הנוצרים בשלוש האלהות (האב, הבן ורוח הקדש).

שלח (שָׁלַח, יִשְׁלַח), פ״י, יבוא גם עם: לְ־, בְּ־), צוה על איש ללכת אל־; נדום כי יָקח דבר טטנו ויוכא אל־; תת דבר ללכת הטשי; פרוש, שטוח; פשוט, הושיט; פנוע לרעה; *פשוט והסיר טעל־. הָשְׁלַח, היה מצוה ללכת אל טקום יודוע; היה לקוח טטקומו להגיעהו למקום אחר. שַׁלַּח, שלוח; פשוט, פרוש, שטוח; פשוט והארך ענפים ושרשים; האיץ ללכת טעליו, גרש, הרחק ט־; הוציא לחפשי, תת ללכת, לא שָׁכַב; הַעבר מן העולם; הוציא אשתו לחפשי, נתן גט פטורים לאשתו; לַוה ופטר איש לדרכו בברכה; הבא רעה על־ (היה רעה, טנפה וכיו״ב); השלך; פשוט בגד בעל־. שִׁלַּח,

הַשָּׁלָה; הסטר לדרכו; נרוש, הָרָחק בהזקה מעקיבו; הַעוֹק והַהרס, השחת. הַשָּׁלַח, (־בָּ־) הביאסנץ ואסון וצרה על־. הִשְׁתַּלַּחַ*, הִשָּׁלֵה.

— שָׁלוּחַ יָד (בְּ־), הכה, אנוע לרעה; לקוח דבר השיך לאחר.

— שָׁלוּחַ יָד בְּנַפְשׁוֹ, הרוג את עצמו, אבד עצמו לדעת.

— שַׁלַּח בָּאֵשׁ, שרוף דבר (בית, עיר וכיו״ב).

— הַשַּׁעַר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ*, ז, השעיר הנשלה לעזאזל ביום הכפורים בזמן שבית המקדש היה קים (ויקרא טז, ח׳); ר׳ שעיר לעזאזל.

שֶׁלַח, ז, כלי זין; חרב; השר מנוזן עץ המתפשט כה וכה; שלוחה, נשישה; תעלות טים בשדה משקה (שיה״ש ד, י״ג); *עור חיה ובהמה שהוסר שערו, והוא עוד בלתי מעבר; זית שכשל והתרכך; רחב הגדרנה.

שֶׁלַח*, ז, אומן הכפשיש עורות; אומן המעבד עורות.

שְׁלָחָה*, נ, רחב דבר.

שַׁלְחוּבִית*, נ, אֵם, כעין בים בבטן האשה שבו נמצא הולד עד הולדו; אבר שנלגל מלא אויר שנמצא בבטן הדג; גוף שנלגל מלא אויר.

שִׁלְחִין*, בֵּית הַשִּׁלְחִין*, שָׂדֶה הַשִּׁלְחִין*, ז, שדה משקה, שדה רוה טים, שדה שמשקים אותו בטים.

שִׁלְחָן, ז, (ר׳ שֻׁלְחָנוֹת), טבלא, לוח עץ על בן או רגלים לאכל עליו או לשטוש אחר; כלבלה, מזון; *שלחן החלפן.

— שִׁלְחַן הַמַּטָּה°, ז, שלחן קטן שמעמידים על יד המטה לשים בו הנרף וכיו״ב.

— שִׁלְחַן הַפָּנִים, שִׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת, ז, שלחן הזהב שהיה בבית ה׳ לשים עליו לחם הפנים.

— שָׁלְחָן מְתֻכָּפָל°, ז, שלחן שיש לו בעין כנפים מתכפלות כדי שיוכלו להגדילו בעת הצרך.

— שָׁלְחָן שֶׁל פָּרָקִים°, ז, שלחן שיכולים לפרקו ולשים לוחות בין פרקיו לפעמים יאוך.

— עָרוּךְ שָׁלְחָן, סדר על השלחן את כלי האכל והמעמים.

— פְּלוּגֵי סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָן־*, פְּלוּגֵי הָיָה עַל שֻׁלְחָן־*, פלוגי אוכל או אכל אצל פלוגי או קבל מזונות ממנו בקביעות.

— שְׁנֵי שָׁלְחָנוֹת*, כנוי משל לשני העולמות, העולם הזה והעולם הבא.

שֻׁלְחָנִי*, ז, חלפן, מחליף כספים; °עוסק בהלואות ועניני כספים.

שֻׁלְחָנִיָּה°, נ, בית החלפן, בית השלחני, משרד השלחני.

שַׁלַּחַף*, ס״ז, אסוף יחד זה על גב זה וזה על יד זה בלי סדר נכון.

שלט (שָׁלַט, יִשְׁלַט), פ״ע, (בְּ־), משול; היה אדון ל־; פעול על־; היה הכח ל־ לעשות איזה דבר. הִשְׁלַט*, היה תחת שלטון של אחר. שַׁלַּט*, הִשְׁלַט, המשיל; נתן אפשרות לעשות בדבר כרצונו. הִשְׁתַּלַּט*, שלוט; עשה את עצמו בשליט על־.

שֶׁלֶט, ז, תיק להציס, אשפה (?); בגן (?); °לוח על בית מסחר וכיו״ב, שכתוב עליו שם בעל בית המסחר או תכן המחויה.

שִׁלְטוֹן, שִׁלְטָן*, ז, (ג׳ שִׁלְטוֹנָה*), מטשלה, שררה; תקף ויכלת; שר ומושל.

שִׁלְטָן*, שר ומושל; °מלך התרכים.

שִׁלְטָנוּת*, שִׁלְטָנוּת*, נ, ממשלה, שלטון, שררה; שאר, קשוט.

שַׁלְטָת, נ, ר׳ שליט.

שְׁלִי, ז, שנינה, טשנה (?); שקע, שתיקה, השאי.
— בְּשָׁלִי, תה״פ, בהשאי (?).
שְׁלִיָּא*, ז, תלמיד, לומד טלאכה טכעל טלאכה.
שְׁלִיבָה*, נ, שלב, חלק בסלם; טלאכת הקושר והטחבר יחד בשלבים.
שְׁלִיָּה*, נ, חלול הילד בטעי אמו היוצא טמנה אחרי הלדה; ר׳ שִׁלְיָא.
שְׁלַיָּו, ר׳ שָׁלָו.
שְׁלַיָּח, ז, ציר, שלוח, טלאך, איש הולך במצות אחר להודיע או לעשות איזה דבר.
— שְׁלִיַּח צִבּוּר*, ז, חזן העובר לפני התפה להתפלל בצבור.
— שְׁלִיַּח צִיבּוֹר*, ז, שליח היוצא מא״י לחו״ל לקבץ כספים לטובת א״י; שליח שהיה בא מכבל לא״י ללמד דברי תורה ולשוב ולהפיצם בכבל.
שְׁלִיחוּת*, נ, טעשה השליח וסקודתו; שְׁלוּחָה, סעלת הטשלח; נתינת כח והרשאה לאחר.
— שְׁלִיחוּת יָד*, נ, סניעה, נגיעה ב־.
שַׁלִּיט, ת, (נ) שַׁלָּטָה, טושל כרצונו; שר, אדון.
שַׁלִּיטָא, ר״ת, שיחיה לארך ימים טובים אמן.
שַׁלִּיטָה*, נ, כח, יכלת; שררה, שלטון.
שַׁלִּילִי*, ז, עבר בטעי אמו המנח סקבל אבריו.
שַׁלִּילָה*, שְׁלִילוּת*, נ, בקום השלל באויר; בטול מציאות, אמירת: לא (בננוד: ל,חיוב).
שַׁלִּילִי, ת, חסר מציאות, שאיננו, (הסך: היובי).
שַׁלִּיף*, ז, שק או ילקוט לתת בו אכל לבהמה; שק פתוח באמצעו לארכו ששמים על גבי בהמה למשא משני צדיה.
שַׁלָּיָה*, נ, סעלת השולף והסושט.
שַׁלִּיקָה*, נ, סעלת השולק דבר במים רותחים, סעלת הנותן טים רותחים על דבר לבשלו.
שָׁלִישׁ, ז, שלישית האיסה, סאה; האצבע השלישית ביד, האמה (?); איש טלחמה שלישית לאדונו (ביחוד בצבא הרכב); טפקד צבא טדרגה שלישית; טן כלי זמר טשלש הצדדים; *איש שלישי ששני צדדים נותנים לו איזה דבר בשלישות; הַדִּין הטכריע בין שני הבוררים משני הצדדים.
— שָׁלִישִׁים, דברים נכוחים (?); שְׁלִישִׁים, חדרים בדיוטה השלישית.
שָׁלִישׁ*, ז, שלישית דבר, אחד טשלשת חלקי דבר; אחד אחוז טשלשה.
שְׁלִישׁוּת*, נ, סעלת הטשליש דבר כיד שליש על פי תנאים ידועים; מה טהשלש אצל שליש.
— שְׁלִישֵׁי, טספר סדורי הבא אחרי השני.
— שְׁלִישֵׁי בְּשְׁלִישֵׁי*, קרבת נכדים או נכדות של שני אחים או של שתי אחיות או אח ואחות.
שְׁלִישִׁית, נ, אחד טשלשת חלקי דבר; חלק אחד אחוז טשלשה; (טספר סדורי) הבאה אחרי השניה.
(שלך) הַשְׁלָכָה*, הוטל, הורק. הַשְׁלָכָה, זרוק הלאה, הטיל; זרוק ארצה; זרוק ונטוש; נרש, הרחק, הדח. הָשְׁלַךְ, הָשְׁלָךְ, הישל, הזרק; הַהרס.
— הַשְׁלַךְ גּוֹרָל, הפיל גורל.
— הַשְׁלַךְ נַפְשׁוֹ מָנֶגֶד, סכן עצמו.
שָׁלָךְ, ז, מין עוף השולה דגים מן הים [1].
שַׁלֶּכֶת, נ, עת השליך העץ את עליהו; כריתת עץ.
שלל (שָׁלַל, יָשֹׁל), פ״י, שלוף, שטוט טתוך־; חטוף, לקוח בחזקה, בצוע; לקוח רבוש האויב בטלחמה; *חבר דברים יחד; קשר וחבר יחד בשלשלת; הַכְלֵב, תסור קרע בתפירות נסות; [0]הסר איזה נשוא מן הנושא והכחד מציאות דבר, אַיֵן, הנד; לא. הִשְׁתּוֹלֵל, אבוד עצות, היה נבוך; היה לשלל (?).

[1] שלך морская ворона, Sturz-pelikan, lestris

שָׁלָל, ז, בז, בלקוח, שלוקחים בחזקה מיד האויב במלחמה; רֵוח, שכר.

שָׁלָל*, ז, סכום תשרה נסה וקלושה; דברים אדמים מחברים יחד.

— שָׁלָל שֶׁל בֵּיצִים*, ז, צרור הביצים בחי (הנקבה) כשהן ככר גדולות.

שלם (שָׁלַם, יְשַׁלֵּם), פ״ע, נטול. לאיש על מעשהו; בוא לידי נמר, הנמר; היה שָׁלֵם, הָמלא רַיו; היה בשלום עם־; היה נמלט מפגע ומרעה. הַשָּׁלֵם, הנמר, בוא עד תֻּמו. שָׁלֵם, מלא החכר; נמור; נחם בצרה; פרוע חוב, השב הנגיע; השב נטול; נתון שכר; מלא נדר; *עשה טובה ל־. שָׁלוֹם. הושב נטול, הַזרע; הושב (חוב או נדר). הַשָּׁלֵם, נמור, כלה, התם דבר; כלה, הכחד; בוא בברית שלום עם־, התחבר והתקשר עם־; נרום לבוא בברית שלום, עשה שלום; מסור, נתון, *מלא את הפסי; מלא את המספר הדרוש; מוּת, נמור החיים; נמור התענית עד סוף היום. הַשָּׁלֵם, הובא בברית שלום; *הנמר, כלה; הַמלא החכר; [0]השתכלל בשלמות ובידיעות. הִשְׁתַּלֵּם*, הפ״ע, שָׁלוֹם, הושב חוב; [0]השתכלל, היה משכלל ונמור ולא חסר כל, בוא לידי שכלול ושלמות; נמור חק לעודים.

— לֹא הִשְׁלִים שְׁנָתוֹ*, לא עברה עליו שנה מהעת ההיא עד שמת.

שָׁלֵם, ז, (בא כמעט תמיד ברבים: שְׁלָמִים), קרבן מזבח ברית שלום עם ה׳ (?); קרבן שלום תודה לה׳(?).

שָׁלֵם, ח, תמים, בלי מגרעת, שלא חסר בו דבר; דבר ננמר; נאמן רוח, מסור בכל לב; בריא, חזק; שם העיר ירושלים לפנים.

— שָׁנָה שְׁלֵמָה[0], נ, שנה שהדשי חשון וכסלו שבה הם שניהם מלאים, לאמר ששניהם דם בני לי יום.

— תְּפִלָּה שְׁלֵמָה*, תפלה בכונה.

— גְּזֵרַת הַשְּׁלֵמִים, (בדקדוק), נ, השרשים שכל אותיותיהם שלמות, לאמר: לא הסרות ולא נחות ולא כפולות.

שִׁלֵּם, ר׳ שלים.

שְׁלֵם, ז, נטול, שכר, תשלום.

שְׁלֵמָה, נ, שבלה, בגד רחב, מעשה להתלבש; [0]בגד אשה.

שַׁלְמוֹן, ז, בתנה; שכר; שׂחד.

שַׁלְמוֹנִית[0], נ, שם לאחד כמיני הציושים, והיא סליחה שבתיה בני ארבעה חרוזים.

שַׁלְמוּת[0], נ, תכונת דבר שהוא שלם ולא חסר בו דבר; השכלה נמורה ושלמה.

— בְּשַׁלְמוּת[0], תה״פ, כלו, כלי חסרון ומגרעת.

שַׁלְמִים, ר׳ שָׁלֵם.

שלח (שָׁלַח, יְשַׁלַּח), פע״י, יצוא מתוך־; הוציא מתוך־; חלוץ, פשוט (נעל). הִשְׁתַּלַּח*, הוצא מתוך־; שָׁלַח*, התר, פתח קשר. הַשְׁלָח*, תלוש צמחים; עזוב (שדה) בור ולא לחרש אותו. הִשְׁתַּלַּח*, הנמר, תום; הותר, הפתח קשר.

שָׁלַח*, שֶׁלַח*, ז, (ר׳ שְׁלָחִים*, ס״ר שְׁלָחַי*), שדה בור שלא נחרש בקיץ; השבלים שנשארו בשדה אחרי הקציר; אחרית, סוף; מה שנשאר בסוף.

— שְׁלַפֵּי הַנְּוָרָה*, זיר, נבי אדם הנשבעים ונהבאים בנזרת המלבות.

שַׁלְשֶׁבֶת*, נ, זפק עוף; שלהובית, קרום שהעבר בָּנח בו, מרפחת, אם.

שַׁלְשִׁלִים, ז, שליה ציון, ר׳ שליח; ערב ואחראי בלי כל הנאים.

שלק* (שָׁלַק*, יְשַׁלֵּק*), פע״י, בשל בבים רותחים, שפוך בים רותחים על דבר להכשירו לאכילה; השרה, היה שרוף מן החם; נתך נוף בית לנדקו. הִשְׁתַּלֵּק*, התבשל. שָׁלַק*,

שלוק; עשה חלק, שפשף והישר; הסל השערות שעל הפרי (אבטיח וכדומה).

שֶׁלֶק, ז, (ר׳ שְׁלָקִים*, שְׁלָקוֹת*), ירקות או פֵּרות ששכו עליהם מים רותחים; לפתן, פרפרות האכל הנתונות בנכר המעודה; שליקה, פעלת השולק דבר במים רותחים, פעלת הנותן מים רותחים על דבר לבשלו.

— **מֵי שְׁלָקוֹת***, ז״ר, מים ששלקו בהם פרי או ירקות.

שָׁלַשׁ, ג, **שָׁלְשָׁה**, ז, ש״מ, (סמיכות זכר: שְׁלֹשָׁה־, פ״נ: שָׁלֹשׁ), שנים ואחד.

(**שלש**) **שָׁלַשׁ**, פ״י, חָלַק לשלשה חלקים; עשה דבר פעם שלישית; עשה דבר ביום השלישי; *שלשל, הוריד למטה. **הִשְׁלִישׁ***, חלק לשלשה חלקים; נתון למשכרת ביד איש שלישי. **הִתְשַׁלֵּשׁ***, הנתן למשכרת בידי איש שלישי; היה שליש מהנדל השלם. **הִשְׁתַּלֵּשׁ***, עשה דבר בפעם השלישית.

שְׁלַשׁ, ז, (ר׳ שְׁלַשִׁים), בן נכד, נכד הבן, בן דור שלישי.

שְׁלִשִׁי*, ז, (ר׳ שְׁלִשִׁיּוֹת*), בן שלש שנים.

שְׁלִשָׁרִי, ז, מספר בעל שלשת אבנים (בהשבון).

שְׁלִשִׁית*, ז, התפתחות; תולעת הנשם הנמצאת באשפה; הורדה בחבל או בשלשלת, פעלת המוריד למטה; תליה בנשיה למטה; הליך מעים, חלי מעים שבו הצאה יוצאת מהנוף לעתים תכופות ובמצב קלוש.

שִׁלְשׁוֹם, שִׁלְשֹׁם, תה״פ, יום לפני אתמול.

— **תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם**, מקדם, בזמן הקדם.

שָׁלְשׁוֹת, נ״ר, מספרים של שלשה שלשה.

שְׁלֹשִׁים, ש״מ, שלש עשרות; *שלשים יבי האבלות למת.

שַׁלְשַׁל*, פע״י, תלה בנשיה למטה (פרי על העץ); הוריד בחבל או בשלשלת לבשה לאט לאט; משוך דברים אחריו; רַפֵּה את המעים באפן שהרעי נשפך; עשה שלשלת.

הִשְׁתַּלְשֵׁל*, הֵאחז והִסבך; הוצא מתוך־; תלה בנשיה למטה; °יצוא דבר מתוך דבר בסדר.

שַׁלְשֶׁלֶת, נ, (ר׳ שַׁלְשָׁלוֹת*, שַׁלְשְׁלָאוֹת*, שַׁלְשְׁלָיוֹת*), שרשרת, רתוקי חבל עשוי טבעות ברזל מחֻברות יחד; °שם אחד מטעמי הנגינה (♩).

— **שַׁלְשֶׁלֶת הָאָבוֹת***, **שַׁלְשֶׁלֶת יָחְסִין***, **שַׁלְשֶׁלֶת הַיַּחַס***, רשימת ההתיחסות לבני הרבה דורות קודמים.

— **שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל מַשּׂוֹחוֹת***, נ, השרשרת שמודדי האדמה משתמשים בה בעבודתם.

— **שַׁלְשֶׁלֶת הַקַּבָּלָה***, נ, סדר הדורות למקבלי התורה שבעל פה.

שְׁלִשִׁם, ר׳ שלשום.

שְׁלִשִׁת*, נ, שלשלת.

שָׁם, תה״פ, לרמז על מקום אחר; לא פה, הלאה ט־; (לפעמים) לרמז על הזמן שכבר עבר, בעת ההיא; °(בספרי המחקר המתרגמים מערבית תבוא פלה זו לפעמים מיתרת וללא צרך או במובן: בכלל).

שֵׁם, ז, (ר׳ שֵׁמוֹת), פלה הבאה לציין דבר ולהבדילו מהדברים האחרים; כנוי לעצם על פי מהותו; פרסום; שבח ותהלה; זֵכר, שארית; *כנוי לאלהים; כנוי כבוד; אפן, דרך, ענין; טעם, סבה, הדבר הנורם.

— **שֵׁם נוֹף***, ז, (בדקדוק), פלה מצינת איזה איש או דבר שהוא בבחינת היותו המדבר, או מי שמדברים אליו, או מי (או מה) שמדברים על אדותיו.

— **שֵׁם הַמְיֻחָד***, **שֵׁם הַמְפֹרָשׁ***, ז, שם אלהים באותיות ,,יהוה״.

— **שֵׁם חָמָר***, ז, (בדקדוק), פלה המצינת את החטר שמטנו נעשה העצם.

— **שֵׁם טוֹב**, ז, תהלה ושבח לאיש.

— שֵׁם טָמְאָה*, ז, שם השטן שהכשים משתמשים בו.
— שֵׁם מָפְשָׁט₀, שֵׁם מַקָּרָה₀, (בדקדוק), ז, מלה מצינת את התכונה המבעת עפ״י רוב בתאר העצם (נָבָר״, תכונת הנָּבָר).
— שֵׁם עָצֶם₀, שֵׁם דָּבָר₀, (בדקדוק), ז, המלה המצינת את העצם.
— שֵׁם עָצֶם כְּלָלִי₀, (בדקדוק), ז, שם הנתן לעצם על סי מהותו, צורתו ושמושו, ואפשר להשתמש בו לכל העצמים שהם מסוג אחד.
— שֵׁם עָצֶם פְּרָטִי₀, (בדקדוק), ז, שם נוסף לעצם (על השם הכללי) ליחדו ולהבדילו מכל יתר העצמים שהם בסוגו ודומים לו (עפ״י רב לאנשים ולבקועות).
— שֵׁם פֹּעַל₀, (בדקדוק), ז, תכונת הפקור המורה על הפעלה.
— שֵׁם קִבּוּץ₀, (בדקדוק), ז, שם המצין קבוץ נפשים מסוג אחר.
— שֵׁם רָע, ז, כזוי וקלון לאיש.
— שֵׁם שָׁמַיִם*, שם האלהים.
— שֵׁם תֹּאַר₀, (ויותר נכון: תֹּאַר הָעֶצֶם₀), ז, (בדקדוק), מלה המצינת את איכות העצם.
— בְּשֵׁם*, תה״פ, ברשות״, בכח״, בסקודת״.
— הַשֵּׁם*, ז, אל, אלהים.
— כְּשֵׁם שֶׁ״*, כמו שֶׁ״.
— לְשֵׁם*, לתכלית״, לתועת״.
— לְשֵׁם*, תה״פ, כשביל.
— אַנְשֵׁי שֵׁם*, ז״ר, אנשים חשובים וסקרסטים.
— בַּעַל שֵׁם*, ז, בעל נס, עושה נסים ונפלאות על ידי לחשים וקמיעות.
— בָּרוּךְ הַשֵּׁם*, מבטא בהוראת: תודה לאל.
— חִלּוּל הַשֵּׁם*, ז, דבר שעל ידו מתחלל שם ה׳.
— קִדּוּשׁ הַשֵּׁם*, ז, דבר שעל ידו מתקדש שם ה׳.
— לְשֵׁם שָׁמַיִם*, לכבוד ה׳.
— עַל שֵׁם*, תה״פ, בגלל.
— לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא וַה״, אֵינוֹ מִן הַשֵּׁם*, לא משום זה, לא בשעם זה, כי אם״.
— נָטוּל אֶת הַשֵּׁם*, קרוי לעצמו בשם כבוד; התכבד.
— לֹא כָל הָרוֹצֶה לָטוּל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל*, אמרה לאמר: לא כל איש יוכל להשב את עצמו לנדול ולהתנהג כמוהו.
— קָנָה שֵׁם*, עשה לעצמו שם ופרסום.
— בְּנֵי שֵׁם₀, ז״ר, כנוי לעמים הנחשבים לבני שֵׁם בן נח (העברים, הערבים, האשורים ועוד).
ש״מ, ר״ת, שטע מניה (טוה טיבן); שם משמר.
שָׁמָּא*, תה״פ, אולי, אפשר; ז, ספק, אפשרות (הפך: בָּרִי).
— בָּרִי וְשָׁמָּא – בָּרִי עָרִיתָ*, ודאי וספק – תוספים את הודאי, אמירה תלמודית, השתשמת גם כתק בהלכה.
שָׁמָּאי*, שַׁמַּי*, ז, מעריך בחיר רבר, קובע מחיר רבר.
שְׂמאל, שְׂמאוֹל, נ, צד הנוף שטם מנח הלב (הפך: ימין); צד היד השמאלית; היד השמאלית; צד צפון.
— שְׂמאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת*, כשל עסמי לאמר: לא לקרב הרחה ולא לרחק הרחה.
— עַל יָמִין וְעַל שְׂמאל, בכל הצדרים.
— נָתוֹן מִשְׂמאלוֹ לִימִינוֹ*, מבטא בכוונה: לקוח לעצמו, לקוח מכיסו זה ונתון לכיסו השני.
(שמאל) הַשְׂמאל, הַשְּׂמַל, ס״נ, מנה אל צד שמאל; ידוע לעשות מלאכה ביד השמאלית,

השתמש ביד השמאלית לעבודה; *עשה לא בצדק; התנגד, היה מתנגד ל־, דבר רע כ־ (רמך: היטין).

שְׂמָאלִי, ת, יושב לשמאל, יושב לצד היד השמאלית; יושב לצפון, צפוני.

(שמד) הַשְׁמָדָה, ס״ע, הכרת, כלה, אבוד עד בלי השאיר שריד ופליט. שִׁמֵּד*, העבר על דתו על כרחו, הכרח ונרום להסיר את הדת (ביחוד דת היהודים). הִשְׁתַּמֵּד, הכרת, כלה ואבד עד בלי השאיר שריד; הרוס, החרב; *שָׁמֵד. הִשְׁתַּמְּדוּת*, העבר על דתו, הסיר את דתו, יצוא מקהל בני דתו (יהודי).

שָׁמָר*, ז, (ר׳ שָׁמָדִים*), קבלת דת אחרת (בחרת היהודית); רדיפות על ההחזקה בדת.

— שַׁעַת הַשְּׁמָד*, נ, ימי הגזרות והרדיפות על עם ישראל בעד החזקתם בדתם.

שַׁמָּה, נ, פלצות, חרדה עצומה; שממה, הרבן.

— הָיָה לְשַׁמָּה, היה לדבר שמתפלאים כשמוכירים אותו.

שָׁמָה, הס״פ, ר׳ שָׁם; לְשָׁם.

שָׁמוּשׁ*, ת, אדם ודר; ארח ונשוי (ציור); שנקע מטקומו (פרק בנוף); שעקרו איתו מטקומו (פרק בנוף).

שְׁמִישׁ*, ו, עויבה, השלכה, נשישה; שליפה (דרב וכיו״ב); ⁰יציאת פרק נוף מטקומו, הקעה, נקיעה.

שְׁמוֹנָה, ר׳ שמנה.

שְׁמוֹנִים, ר׳ שמנים.

שָׁמוּעַ*, ז, מסורה, דקים הנמסרים מדור לדור מפה לפה; מָשָׁל, תוכן והוראת כלה או דבר; ת, טובן, ביור.

— כְּשָׁמוּעָן*, כטובנם המשוש של הכלה או המאמר.

שְׁמוּעַ*, ז, נתינת הודעה, מודעה, פרסום.

שְׁמוּעָה, נ, מסמע אונים, קול רבים; בשורה, ידיעה; גלוי נבואה, חזון; מסורה, קבלת דברים איש מפי איש; רעש, המולה; *הלכה (בנגוד לאגדה), קבלה של הלכה; שמע מה שמשיחים בריות על איש בנוגע לבמהנו.

— שְׁמוּעָה קְרוֹבָה*, נ, ידיעה שבאה על מות איש במשך שלשים יום לפיתו.

— שְׁמוּעָה רְחוֹקָה*, נ, ידיעה שבאה על מות איש אחרי עבור שלשים יום למותו.

— שְׁמוּעוֹת⁰, (בורנוו), שיחות וספורים על דבר חדשות.

— בַּעַל שְׁמוּעוֹת*, ת, בקי במסורה ובהלכות מקבלות.

שְׁמוּר*, ז, שמירה, פעלת השומר; השגחה; סנון להסרת השברים מן היין.

— שְׁמוּרִים, ז״ר, עירות, יקיצה בלילה.

שְׁמוּרָה, נ, שער בעפעפי העין(?); העפעף העליון(?).

שְׁמוּשׁ*, ז, שרות, פעלת המשית ועבודתו; השתמשות, פעלת המשתמש בדבר לצרכו.

— שְׁמוּשׁ הַלָּשׁוֹן⁰, (בדקדוק), ז, חלק הדקדוק העוסק בדיבי הלשון בהרכבת המלים במאמרים וכיו״ב.

— אוֹתִיּוֹת הַשְׁמוּשׁ, אוֹתִיּוֹת שְׁמוּשִׁיּוֹת⁰, (בדקדוק) נ״ר, האותיות הנוספות אל אותיות השרש לאיזו הוראה.

— חָכְמוֹת שְׁמוּשִׁיּוֹת⁰, נ״ר, החכמות הנחוצות והמועילות ללמוד חכמה אחרת (חכמת החשבון וכדומה).

שמו״ת, ר״ת, שנים מקרא ואחד תרגום.

שַׁמּוּתִי, ת, מחרם שהטילו עליו חרם; הנוטה אחרי דעת בית שמאי בהלכה.

שמח (שָׂמַח, שָׂמֵחַ, יִשְׂמַח), ס״ע, שיש, גיל, עלוז. שַׂמֵּחַ, הגיל לב אחר, גרום כי אחר ישמח. הַשְׂמָחָה, שִׂמְּחָה.

שָׂמֵחַ, ת, (נ, שְׂמֵחָה, ר׳ שְׂמֵחִים), עלז, מלא שמחה.

שִׂמְחָה, נ, (ר׳ שִׂמְחוֹת), גיל, כישוש לב, עליזות לב.

— שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה*, נ, ר׳ שואבה.

— שִׂמְחַת תּוֹרָה*, נ, יום טוב שהוגנים (בחו״ל) אחרי שמיני עצרת ומשלימים בו את התורה (ובא״י הוא יום שמיני עצרת בעצמו).

— שְׂמָחוֹת*, שם (שנתן בדרך „סני נהור״) למסכת תלמודית העוסקת בעניני האבלות.

— אֵין מְעָרְבִים שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה*, אמרה במובן: °אין מחברים יחד שני דברים נבדלים ומיוחדים.

שׂמט (שָׂמַט, יִשְׂמֹט), פעו״י, סחוב והשלך הלאה; השלך מטה; הדח דבר הלאה; נשוש, עזוב, (חוב); התליק (בהליכה); יצוא מסקוטו; (־עצמו), חלץ עצמו. הִשְׂמַט, הסחב; הֻדַּח; *יצוא מסקוטו; הסור מלים בכתיבה. שָׂמֵט*, נרום לעזב, נשוש (שדה מעבדו, חוב מגבותו); עקור אלם מצמחים לבל יהיו עבתים מאד. הַשְׂמִיט, הרחק, הסר הלאה; *החסר דבר או מלים בדבור או בכתיבה. הִשְׂתַּמֵּט*, התחמק, בצוא דרכים להחלץ מחובה.

— שָׂמְטוּ הַבַּר מֵהַחִטָּיו*, כבמא בשל לאמר: ירד מגדולתו.

שְׂמֹטָה, נ, עזיבת שדה זרע מעבדו; השנה שבה עוזבים את השדות מחריש ומקציר, (ר׳ שביעית); עזיבת חוב מגבותו; °פשיטת הרגל לנושים, לא שלם חובות לטלוים.

— מַה עִנְיַן שְׂמֹטָה אֵצֶל הַר סִינַי*, מבמא משל לאמר: איזו יחס ושיכות יש לענין אחד אל השני, ומזה גם הכבמא המחודש: שְׂמֹטָה וְהַר סִינַי°, על שני דברים שאין כל יחס וקשר ביניהם.

שָׂמַי*, ר׳ שכאי.

שָׂמַי°, ת, אשר לבני שם, הכתיבם לבני שם.

שָׂמִיטָה, ר׳ שמיטה.

שְׂמִיכָה, נ, מרבד, רפידת צמר עבה להתכסות בה בעת השכיבה.

שָׂמְמִים זוני זכר, רקיע, נגה הרום הנראה באויר העולם בעל לראשינו ככסת תכלת או אפורה, נכול ראות עין האדם במרובים (לפי האנדה יש שבעה רקיעים: וילון, רקיע, שחק, זבול, מעון, מכון, ערבות), *אלהים, אל; רום, נגה.

— חֲצִי הַשָּׂמַיִם, לַב הַשָּׂמַיִם, ז, הנקודה הקיצונית מעל לנגה הראש.

— שֵׁם שָׂמַיִם*, שם האלהים.

— לְשֵׁם שָׁמַיִם*, ר׳ שם.

— שְׁמֵי הַשָּׂמַיִם, זיר, השכים העליונים, השכים אשר מעל לשכים שאנו רואים (עפ״י אמונת הקדמונים).

— שְׁמֵי קוֹרָה*, זיר, תקרה, פסון.

— יְוָעֵק לַשָּׁמַיִם*, כבמא לאמר: יבקש סליחה מה׳ והוא מסגר בעגם וקנס בידי אדם.

— שָׂמַיִם בֵּינִי לְבֵינוֹ*, מענת אשה על בעלה שאין לו כח נברא.

שָׂמַיְמִי°, ת, של השכים, השיך לשכים.

שְׁמִינִי, בספר מדורי מן שמונה, שאחרי השביעי; ז, היום השמיני להג הסכות, הוא יום שמיני עצרת.

שְׁמִינִית, נ, מין כלי זמר בעל שמונה מיתרים; בספר מדורי לנקבה מן שמונה; חלק אחד אחוז משמונה; °שמונה בדרגות הקול.

שָׂמְמָה*, נ, מצב השומם; שָׁמַם, קול דברים°

שָׁמִיר, ז, קוץ, דרדר; יהלום, מין אבן טובה קשה.

שְׁמִירָה*, נ, פעלת השומר על דבר; השגחה יתרה על דבר; בקת שומרים; ענבים מאחרים לבשל; °קמיע.

שִׁמְלָה, נ, שַׂלְמָה, בגדה רחב לנברים

ולנשים (כעין מעשה ה"אֲבָיָה" הערבית);
[6]כנר אשה.

שָׁמֵם (שָׁמַם, יָשֵׁם, גם יִשֹּׁם), פ״ע, עבוד דומם מהתפלצות, היה נדהם, היה קפוא מפחד; הֻשַּׁאה, הֻחרב. **הֻשַּׁם**, הֻדום מפחד, היה נדהם מתמהון; היה חרב ושמם, הֻחרב, היה לחרבה. **שׁוֹמֵם**, הַמפחד, הַפל אחד, הַבעת. **שׁוֹמוֹם**, היה נדהם ונבעת. **הַשֵּׁם**, הַבעת, הַמפחד, הפל איפה ופחד, הפל בעתה; הֶחרב, שים לחרבה. **הָשֵׁם***, **הוֹשֵׁם***, היה לחרבה, הֶחרב. **הִשְׁתּוֹמֵם** (גם: הִשּׁוֹמֵם), הִכהל, היה נדהם מפחד; התפלא; *היה שמם וחרב.

שָׁמֵם, ת, חרב, נעזב, חסר יושבים.

שָׁמֵם*, ת, משגע; טָכה בתמהון.

שְׁמָמָה, שְׁמָמָה, נ, תמהון, בעתה, פחד; שאיה, חרבה.

שְׁמָמוֹן, ז, תמהון, בעתה, פחד; סבילת כאב נרחמיה.

שְׁמָמִית, שְׁמָמִית, נ, מין לטאה קטנה מתפשת על הקירות; עכביש (?).

שׁמן (שָׁמַן, יִשְׁמַן), פ״ע, היה דשן, היה עבה מחלב ודשן, רָוה חלב ודשן (הפך: רזה, כחוש). **שָׁמַן***, שום, ערוך מחיר דבר בחשבון המטעע; שים שמן על דבר. **הַשְׁמַן**, היה לדשן, היה עבה מחלב ודשן, רָוה חלב ודשן; רִוָּה חֵלֶב ודשן; עשה עבה ושמן. **הִשְׁתַּמֵּן***, היה שמן, היה דשן.

שָׁמֵן, ת, דשן וערגן, כריא ורוה חלב ודשן.

שָׁמֶן, ז, (ר׳ שְׁמָנִים, ס״ר שַׁמְנֵי־), ארמה דשנה ופוריה.

שֶׁמֶן, ז, (ר׳ שְׁמָנִים, ס״ר שַׁמְנֵי־), חלב ודשן, משמן, החלק הדשן והשמן; עסיס זית; הנוזל היוצא מזיתים, מגרעינים ומרעונים שונים בהכבשם; רוח ולעשות חסה (ישעיהו ו, כו?).

— **עֵץ שֶׁמֶן**, ז, עץ זית הגדל פרא; עץ שפמנו הוציאו לפנים שמן טריפנתין[1].

— **שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה**, ז, שמן מערב בסיני כשמים למשיחת כלי המשכן והכהנים.

— **שֶׁמֶן שְׂרָפָה***, ז, כנוי לשמן תיסה שנטבא שמשתמשים בו רק לשריפה.

שִׁמְנָה, נ, **שְׁמֹנָה**, ז, (ס׳ שְׁמֹנַת־) ש״מ, שבעה ואחד.

— **שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה***, תפלה בעלת י״ח ברכות שבתפלת שחרית, מנחה וערבית המתחילה בברכת האבות.

שְׁמֹנִית*, נ, חפר שמן; שבע דבר שהוא שמן.

שְׁמֹנִים, ש״מ, שמונה עשרות.

שַׁמְנֻנִית*, נ, שמנונית עבה הצפה על פני החלב.

שׁמע (שָׁמַע, שְׁמַע, יִשְׁמַע), פ״י, קבל קול באונים; הבין, לקוח דבר בלבו; הקשב לעשות דבר, צית לאחר, קבל על עצמו לעשות כחפץ אחר; *שרת, שמש, עבוד לשובת אחר. **הִשְׁמַע**, בוא לאונים; קבל על לב דבר לעשותו; היה מקשיב לקול אחר; עשה חפץ אחר, מלא דרישת אחר; *הסבר (אשה); היה טוכן. **שַׁמָּע**, הַקהל, אסוף בקול קורא; *נתון קול, דבר באפן שאחר ישמע. **הַשְׁמַע**, נתון קול, דבר באפן שאחר ישמע; הריע בכלי זמר הודיע בקול, בשר; הַקהל, הזעק; *הכריז בקהל. **הִשְׁתַּמַּע***, היה נשמע; היה טוכן.

— **שְׁמַע בְּקוֹל־, שָׁמַע לְקוֹל־**, עשה מה שהשני מצוה.

— **שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה***, מבשא לאפר: כמדבר כשופע שוים.

— **שָׁמַע מַעוֹף הַפּוֹרֵחַ***, שמוע שמועה קלושה מן האויר בכלי דעת מקורה ואמתותה.

— **הַשְׁמַע לְאָזְנֶיךָ מָה שְׁאָתָה מוֹצִיא**

[1] עץ שמן Pistacia terebinta,

מַפְקִיד*, מבטא לאטר: שים לבך היסב אל אשר אתה אומר.

שֶׁמַע, ז, שמועה, קשב; קול שמועה; בשורה; שם על פני חוץ; טיבן, כשמעות; °חוש השמיעה.

שְׁמַע, ז, (בדפסק: שְׁמָע), קול גניחות, צלצול.

שְׁמַע, ז, (כ׳ שָׁמְעָ), שם, פרסום שם לתהלה.

שְׁמַע*, ז, פרשת „שמע ישראל״ (שכע, ואהבת, והיה אם שמוע, ויאמר) שבהן הובעו אמונת היחוד ועקרי אמונה אחרים.

— קְרִיאַת שְׁמַע*, נ, הפעלה לקרא את פרשת „שמע ישראל״ בתפלה או על המטה.

שְׁמָעָה, נ, ר׳ שמועה.

שְׁמָעָא, ז, שם על פני חוץ, סור, כה שמשחים הברזות על איש בנוגע לבנהנו.

שְׁמַעְתָּא, שְׁמַעְתְּתָא, נ, הלכה שאומר איש בשם רבו ששמע ממנו; שמועה; בפורה.

שֶׁמֶץ, ז, לחש, קול דמכה דקה, שבט לא ברור; חלק קטן מאד, מעט, מזער(?); *שכוצה, שמועה רעה, לעז; °חלק קטן מאד מדבר.

(שמץ°) שַׁמָּץ°, פ״י, גזה, גבל; טנף, גאל.

שְׁמָצָה, נ, שבט חרפה, שם קלון; קלון, חרפה.

שמר (שָׁמַר, יִשְׁמֹר), פ״י, נצור, נשור, עביד על משמרתו, שים עין ולב לדבר; הנן על״; השגח על דבר להשאירו קים; חכה וקוה לדבר; זכור ונצור דבר בלבו לקיימו; נָבַד; הִזָּהֵר מדבר; זכור שנאה ובעס. הִשָּׁמֵר, היה נצור; הִזָּהֵר, היה זהיר, שים לב לשמר על עצמו בפני״. שָׁמַר, כבר, הוקר; *פנן בפשטות להסיר את השכיחים; שמור; חכה. הִשְׁתַּמֵּר, הזהר בעשית דבר; שים על לב לבלי עשות דבר; התקים זמן רב (מיכה ו׳ ט״ז); *היה שמור; שים לב לעשות דבר.

שְׁמַר לִי וְאֶשְׁמַר לָךְ*, מבטא בשל לאמר: עשה לי טובה ואני אשלם לך טובה, עבד אתה על צדי ואני אעבד על צדך.

שָׁמָר, ז, (יבוא תמיד ברבים: שְׁמָרִים), משקע מיני משקה (ביחוד יין); °בין חבר להחביץ את העסה.

שְׁמָר*, ז, מין צמח מדברי[1]; שָׁמִיר.

שְׁמָרָה, שְׁמָרוֹת, ר׳ שמורה.

שִׁמְרוֹנִי, אחד מיושבי שמרון (בן אחד העכים שהושיב מלך אשור בערי שמרון אחרי הגלותו את ישראל מארצו).

שָׁמַרְחֹם°, ז, כלי עשוי באפן כי ישבר את חם הדבר הנתון בתוכו.

שָׁמָרִים, ר׳ שָׁמֵר.

שַׁמַרְקַע*, ז, בין פטריה בטבעה הארכה[2].

(שמש*) שַׁמַּשׁ*, כהן; שרת; השנה על אחר, עבוד עבודה לאחר; בעזל, בוא אל אשה. הִשְׁתַּמֵּשׁ*, (ב־), ההנה באיזה דבר על ידי שמושו ועבודתו; לקוח דבר לעבד בו; לקוח איש לשרות.

— שַׁמַּשׁ הַמִּטָּה*, בעזל, בוא אל אשה.

— שַׁמַּשׁ תַּלְמִיד חָכָם*, למוד אצל נלמד.

שַׁמָּשׁ*, ז, משרת, עובר אצל־ (בביכנ״ס, בחברה או בכרכי שכחה); מנים האכל בשעת הסעדה; כנוי לאבר המוליד.

שֶׁמֶשׁ, זו״נ, (ר׳ שָׁמָשׁוֹת*), חבה, הים, הבאור הנדול המאיר ביום.

— מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ, צד בערב.

— עִם שֶׁמֶשׁ, לעולם, לנצח.

— לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ, נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ, בפני כל, בפרסום.

— בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת*, בין העבים, ראשית

---

[1] שמר укроп, Fenchel, fenouil, fennel

[2] שמרקע трюфель, Trüffel, truffle

הערב תיכף אחרי שקיעת החמה.

שִׁמְשָׁא*, נ, שמש, חמה, חרס, הכאור הגדול למשלת היום; קדחת, טחלת החם.

— **שִׁמְשָׁא עַתִּיקְתָּא***, נ, טחלת הקדחת שהשתרשה בהולה מכבר ואינה חֲדלה.

שִׁמְשָׁה*, נ, (ר׳ שְׁמָשׁוֹת), אחד לזהות הזכוכית שבחללי החלון; אחת משני הנדלים; אחת מאבני הנזית שבונים בעין בסגרת בחלון (ילין).

שִׁמְשׁוֹם*, ז, (ר׳ שְׁמָשִׁין*), עין צמח שדה שגרעיניו קטנים וטהם עושים שמן [1].

פרח השמשום

שִׁמְשׁוּק*, ז, עין צמח בעל ריח טוב [2].

שִׁמְשִׁיָּה*, נ, כעין סככת נגן עשוי בד בצורת אהל ששמים אותה טעל לראש להגן מפני קרני השמש והיא מתקפלת סביב לטקל התקוע ונפתחת ונסגרת לרצון נושאה (ר׳ מטריה).

שִׁמְשְׁמָנִיּוֹת*, נ״ר, רקיקים קטנים מרבעים העשוים משמשמין מטגנים בדבש.

שִׁמְשִׁנִיָּה*, ז, עין צמח נותן פרחים ריחנים [3].

שִׁמְתָ*, ס״, שים חרם ונדוי על־, (שמת) הבדל את־ מתוך העדה.

שַׁמְתָּא*, נ, חרם, נדוי, הבדלה מתוך העדה.

---

[1] שמשם cезам, Sesamkraut, sesam

[2] שמשוק maioран, Majoran, mayolaïne, mayoram

[3] שמשניה Heliotrope

שַׁמְתִּי*, ר׳ שאמתי.

שֵׁן, נ, (ר׳ שִׁנַּיִם), אחת מבליטות העצם הלבנות החדות בפי החי המוהנות את האכל; צור, סלע, סלע נבוה מחֻדד, עצם שני הסיל, קרני הסיל משני עברי פיו; חד, הקצה החד של דבר; *בליטה בקצה איזה דבר; [0]חלק כלי העשוי כעין שנים (מסרק, מזלג וכיו״ב).

שנים

— **שֵׁן סָלָע**, ז, סלע בולט, סלע נבוה מחֻדד בקצהו.

— **שֵׁן שֶׁל חָלָב***, נ, השנים הארעיות אשר לילד בקטנותו והמתחלפות באחרות קבועות.

— **שֵׁן תּוֹתָבֶת***, נ, שן מלאכותית שנותנים במקום השן החסרה.

— **שֵׁן הַמִּפְתֵּחַ***, נ, פין, לשון המפתח.

— **נְקִיוֹן שִׁנַּיִם**, מבטא בהוראת: רעב.

— **יָצוּא בְּשֵׁן וְעַיִן***, בטוי משל על איש שהמסיד אבל התמטר מעסק רע.

— **הַרְאָה שִׁנַּיִם***, צחוק.

— **הַלְבֵּן שִׁנַּיִם***, הסבר פנים, הראה פנים שוחקות ושמחות ל־.

— **נָתוֹן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנַּי־***, מבטא משל לאמר: הכנס למקום סכנה.

— **כְּרֵסָה בֵּין שִׁנֶּיהָ***, מבטא מליצי לאשה שכלם רואים ומכירים שהיא הרה.

שנא (שָׂנֵא, יִשְׂנָא), פ״י, מאום, נעול; כעוס על־, איוב, שׂטום. **הַשָּׂנֵא**, המאם בעיני זולתו. **שָׂנֵא**, שׂנוא. **הַשָּׂנֵא**[0], עשה דבר מאום ושנוא. **הִשְׂתַּנֵּא***, הִשָּׂנֵא.

(שנא) שָׂנוּא, היה למזהיר ומבריק, הואר (קהלת ח, א).

שָׂנֵא, ר׳ שׂנה.

שָׂנֵא*, ר׳ שאני.

שִׂנְאָה, נ, איבה, טשטוּשה, הַחְסֵן ברעת״.

— **שִׂנְאַת הַבְּרִיוֹת***, נ, שבע האדם המתבודד והמתרחק מחברת אנשים.

— **שִׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׂוּרָה, וְאַהֲבָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׂוּרָה***, גם על ידי אהבה וגם על ידי שנאה סרים מהדרך הרגיל והנכון ונוטים אל אחד הצדדים ואינם יכולים לשמש נכונה.

שְׂנָאָן, נ, טשנה דבר, כסל דבר פעמים רבות (?); שאנן (?); טלאך (?).

— **שְׂנָאִנִים**ם, ז״ר, טלאכי האלהים.

שנה (שָׁנָה, יִשְׁנֶה), פ״ע, עשה שֵׁנִית, עשה עוד פעם, עשה פעמים; חזור על דבר; הפוך מראהו או טבעו, היה לאחר; *לטוֹר, קנה דעת וכשרון; לַמֵּד; לטוֹר משנה. **הִשְׁנָה**, בוא שנית; העשה פעמים; *הִלְמֵד, לַמֵּד (הלכה, חק וכיו״ב). **שָׁנָה**, הטר, החלף; הַבְדֵּל, הפרד; חזור על דבר. **שִׁנָּה**, היה לאחר, הֶחלף והפוך לאחר. **הִשְׁתַּנָּה**, לַמֵּד משנה לאחר. **הִשְׁתַּנָּה**, התחפש, התנכר, התראה כאחר; *היה לאחר, הַרְאה כאחר; התחלף, קבל צורה אחרת.

— **שָׁנָה טַעֲמוֹ**, התראה כטשנע וחסר דעת.

— **רַבִּי לֹא שָׁנָה רַב חִיָּא מַנִּין לוֹ*?**, טבטא טשל לאטר: אם הרב לא למד מהיכן ידע ואת התלמיד?

שָׁנָה, נ, (ר׳ שָׁנִים, גם שָׁנוֹת, ס״ר, שָׁנֵי גם שְׁנוֹת), משך של שנים עשר חדש; תקופת עת ידועה.

— **שְׁנַת הַחַמָּה**ה, נ, זמן תקופת הארץ סביב נלנל השמש (365 יום).

— **שְׁנַת הַלְּבָנָה**ה, נ, זמן תקופת הירח שתים עשרה פעם סביב כדור הארץ (355 יום).

— **בִּרְכַּת הַשָּׁנִים***, נ, הברכה התשיעית בשמונה עשרה העוסקת בבקשה לברך את השנה ותבואתה.

שִׁנְּיָה, נ, (גם: שִׁנְיָא, שִׁנְיָה), טבטא לאטר: תדיר, כמו: פעמים בשבוע.

— **מַעֲשֵׂר שֵׁנִי***, המעשר שהיו בעלי השדות מביאים לירושלים (בזמן שבית המקדש היה קים) לאכלו שם; שם אחת מסכתות התלמוד בסדר זרעים.

שִׁנִּית, נ, שן הסיל.

שִׁנּוּי*, ז, חליפה, תמורה, השתנות; המרה.

שָׁנוּן, ת, שיש לו חד בראשו; חַד כאר, דק מאר, שֶׁקֶל לחתך בו; *חריף, בעל שכל חריף, שנגא.

שִׁנּוּן*, ז, חזרה, פעלת החזור ושונה ולומד דבר פעמים רבות; פעלת הלומש ועושה חד, לטישה; דבור.

שְׁנִינִית*; נ, שן סלע; ירק בשם חריף[1].

שִׁנּוּס*, ז, פעלת החזור חזורה על מתניו.

שָׁנִי, ז, (גם: שֵׁנִי תּוֹלַעַת, או: תּוֹלַעַת שָׁנִי), מין צבע אדם מוצא מביצי תולעת[2]; ארג׳ ארס.

שֵׁנִי, טספר סדורי, שאחרי הראשון; טספר סדורי לענין נוסף עוד פעם.

— **שֵׁנִי בְשֵׁנִי***, קרבת בנים או בנות של שני אחים או שתי אחיות ביניהם.

— **שֵׁנִי וַחֲמִשִּׁי***, יום שני וחמשי בשבוע (בנוגע לקריאת התורה בתפלה או בנוגע לתענית).

— **כָּל־שֵׁנִי וַחֲמִשִּׁי**ם, טבטא לאטר: תדיר, כמו: פעמים בשבוע.

— **מַעֲשֵׂר שֵׁנִי***, המעשר שהיו בעלי השדות מביאים לירושלים (בזמן שבית המקדש היה קים) לאכלו שם; שם אחת מסכתות התלמוד בסדר זרעים.

[1] שנינית, александровскій лист, Sennes, séné, senna,

[2] שני, багрец, Purpurfarbe, ecarlate purple

— שְׁנִיִּים, חדרים שבדיוטה השניה, עליות.
שְׁנִיא, ת, שנוא, נמאס.
שְׁנִיָּה[0], נ, אחד מששים בדק, אחד מששת אלפים ושש מאות בשעה.
שְׁנִיּוּת[0], נ, מציאות שני מצבים שונים או שתי השקפות שונות בדבר או באיש אחד.
— אֲמוּנַת הַשְׁנִיּוּת[0], נ, האמונה בשתי רשויות, בשני כחות מתנגדים פועלים בעולם.
שְׁנִיוֹת[0], נ״ר, מספרים של שנים שנים.
שְׁנִיִּי[0], ת, של המדרגה השניה.
שְׁנַיִם, ז, (ס׳ שְׁנֵי־), שְׁתַּיִם, נ, (ס׳ שְׁתֵּי־), מספר יסודי, כפל האחד, אחד ואחד.
— שְׁנַיִם עָשָׂר, ז, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, נ, עשרה ושנים, עשר ושתים.
שְׁנִינָה, נ, לגלוג, לעג שנון, דבור מכאיב; *פעלת הלוטש והעושה חד.
שְׁנִיר, ז, שם הר חרמון; [0]קרחון, שכבת קרח על הר.
שְׁנִית, תה״פ, בפעם השניה; [0]ולכלך זה.
שְׁנִית[0], נ, טין מחלה, אסכרה[1].
שנן (שָׁן, שָׁנַן, יָשֹׁן), פ״י, לטוש, חדד, עשה חד. שָׁנַן, למד היטב: הִשְׁתַּנֵּן, היה נפנע מדברים שנונים (תהלים ע״נ, כ״א).
שָׁנָן*, ז, שן סלע, שנונית.
שַׁנְנָא״, ת, חריף, שנין, בעל שכל חריף; בעל שנים חדות וגדולות.
שַׁנְנָה״, נ, שן הרמח.
(שנס) שַׁנַּס, פ״ע, אזור, קשור והדק (חנורה).
שַׁנָּף[0], ז, טין בדיד בשם[2].
(שנק) שָׁנַק*, פ״י, דחוק, לחוץ יחדו, קשור והדק היטב יחד.

[1] שנית, скарлатина, Scharlach, scarlatine, scarlet
[2] שנף, ваниль, Vanille

שָׁנָק*, ז, (ר׳ שְׁנָקִים*, שְׁנָקוֹת*), סרט; תקוה רחבה טעם שבה טהדקים בנד; חוש או סרט נתון בקצה כים או ילקוט וכדומה לקשרהו בו.
(שנק) שַׁנַּק*, פ״י, חנק. הִשְׁתַּנֵּק*, הֻחנק.
שְׁנָרָא״, ז, חתול, שם חי ביתי הידוע בהרדיפתו אחרי העכברים; [0]חתול סרא, חתול הבר.
שָׁנָת, נ, שנה, מצב הישן; *(ר׳ שְׁנָתוֹת*) שרשת, שרישה, סניטה, חריקה (בכלי לסמן המדה וכדומה); כעין שן בולטת לסמן.
שָׁנָתִי[0], ת, של שנה.
ש״ס, ר״ת, שתא סדרי (ששה סדרים של משנה וגמרא).
שסה (שָׁסָה, יְשַׁסֶּה), פ״י, לקוח בחזקה, בזוז. שַׁסָּה*, (כ־), שלח (כלב או חיה) ב־; הסת ב־.
שַׁסְוִי*, ז, הסתה (כלב או חיה רעה) ב־.
שָׁסְוָע, ת, בעל חי שפרסותיו סדוקות.
שַׁסְוָע*, ז, פעלה השוסע והבוקע; הסדק אשר בפרסת החי.
שַׁסְוָף*, ז, פעלה הטשסף ופולח לגזרים.
שסס (שָׁסַס, יָשֹׁס), פ״י, שסה, בזז, לקוח בחזקה. הִשּׁוֹס, היה בזוז, הָבוז.
שסע (שָׁסַע, יִשְׁסַע), פ״י, בקוע, חצה, חלק דבר לארבו. שַׁסָּע, נקע, חלק דבר לארבו; קרוע לקרעים ושרוף; הסרד בין־. שָׁסוּעַ*, החלק להלקים; השרף והקרע לקרעים.
שָׁסָע, ז, פדק, סרץ, בקיע.
(שסף) שַׁסַּף, פ״י, בקוע, שסוע, סלח לגזרים.
שָׁסָק*, ז, טין עץ ופריו[1].
ש״ע, ר״ת, שלחן ערוך (ספר הלכות ידוע); שמיני עצרת; שמנה עשרה; שפת עבר (עבריה).
שַׁעְבֵּד*, פ״י, העבר, הכנע תחת טמשלתו, כבוש; שים חובת משכון ואפותיקי על דבר.

[1] שסק, кизил, Mispel, cornouille cornel

שְׁעְבּוּד*, הכבש, היה לעבד; הנתן לכשכון, היה בתור כשכון ואסתיקי. הִשְׁתַּעְבֵּד*, הכנע תחת כטשלט־, היה נכנע, הכבש; היה בתור כשכון ואסתיקי.

שִׁעְבּוּד*, ז, הכנעה תחת על; שיטת אסתיקי וחובת כשכון על־; צירות ויסורים רבים.

שׁעה (שָׁעָה, יִשְׁעֶה), פ״ע, (גם עם אֶל־ ועם ב־), סנה הנה והנה, הבט כה וכה לבקש עזרה; התענין ב־, שים לב ל־; נשוא פנים בריצון; (־מן־), סור מעל־, סנה מ־; (־בְּ־), עסוק, שנה. שָׁעָה, היה מכשה; הטוח העין (ישעיה, כ״ט, ט). הַשָּׁעָה, הַסנה הצדה, הַסנה והסב הלאה; כסה טיח (עינים לבלי ראות) (ישעיה, ו, י׳). הִשְׁתַּעֲשַׁע, הבט הנה והנה לבקש בפלשו(?); דבר יהד, בוא בשיחה.

שָׁעָה*, נ, (ס׳ שַׁעְתִּי*, כ׳ שַׁעְתִּי*), אחד מעשרים וארבעה ביום תמים, ששים דק; רגע; עת ירועה; זמן; זמן קצר מאד.

— שָׁעָה פְּנוּיָה*, נ, שעה שאין עניים בשדה; ⁰שעה שאין בה עבודה.

— שָׁעָה חֲצוּפָה*, נ, שעה קשה ורעה.

— שְׁעַת רַחֲמִים*, נ, שעה שכתעורר־ת בה חכלה ורחכנות, סליחה וכחילה, ולא רצון לענש.

— בְּשַׁעְתָּ*, תה״פ, בעת, בזמן.

— לְשָׁעָה*, לְשַׁעְתּוֹ*, רק לצרך אותו הזמן ולא תמיד.

— הָיָה לְצָרָה בְּשַׁעְתָּהּ*, ר׳ צרה.

— שָׁעָה קַלָּה*, נ, זמן קצר מאד, רגע.

— הַשָּׁעָה בִּידֵי־*, השעה כשחקת תמיד ל־, סלוני מצליח תמיד.

— הַשָּׁעָה נָרְמָה*, היה או זכן טוב או רע, באותו רגע היתה שעת רצון או שעת כעס וכדומה.

— הַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לְ־*, הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְ־*, הוא כצליח באותה שעה.

— שַׁעְתּוֹ עָבְרָה*, הלפה תקופת שלטונו וכיו״ב.

— בְּכָל שָׁעָה*, תדירי, לעתים קרובות.

— אֵין זוֹ שַׁעַת־*, לא עכשיו הזמן ל־.

— צָרַת שָׁעָה*, נ, צרה לזמן ידוע ולא לתמיד, צרה עוברת וחולפת.

— נָתוֹן מָקוֹם לַשָּׁעָה*, התקרב והתניף לכני שהשעה משחקת ועומדת לו; לא לדחק את השעה והמנע לכצב הקים עד שיעבר.

— עָמוֹד לִפְנֵי הַשָּׁעָה*, דָּחוֹק אֶת הַשָּׁעָה*, לא הכנע לכצב הקים.

— הַעֲמֵד אֶת הַשָּׁעָה*, נַוֵּן את השעה הרצויה.

— אֶבֶן הַשָּׁעוֹת*, נ, שעון של שמש, שעון קדמון עשוי אבן שרשמו עליה קוים ומסכר תקוע באמצעה להורות את עלית וירידת צל השמש כדי לדעת את שעת היום.

— חַיֵּי שָׁעָה*, ז״ר, חיי העולם הזה, החיים שחם רק לשעה (בנגוד „לחיי עולם״).

— הוֹרַאת שָׁעָה*, נ, דבר הנעשה בשעת הדחק באפן יוצא מן הכלל.

— צָרַךְ שָׁעָה, ז, הצרך שיש בדבר באותו רגע.

שׁעוּ* (שָׁעַו, יִשְׁעַו*), פ״ע, היה רך כשעוה.

שַׁעֲוָה*, נ, דונג, חמר כתם שהדבורים באספות אבקו מהפרחים.

— רָפָה כְשַׁעֲוָה*, רפה מאד.

— לָבוֹ רָפָה כְשַׁעֲוָה*, בטוי על איש פחדן וטוב לב.

שְׁעוֹלִי*, ז, יציאת האויר כהריאה דרך הפה כלי חפץ האיש עם קול מיחד קשה ואחד בהפסקים ופרכוסים.

שָׁעוֹן[0], ז, כלי מורה שעות, מכונה להורות את השעות.

שעון

— שְׁעוֹן הַשֶּׁמֶשׁ[0], ז, אבן השעות, ר׳ שעה.

— שְׁעוֹנִית[0], נ, טין פרח לבן כחלחל [1].

שַׁעֲנִית[0], נ, בד משוח בשעוה; מטה מצפה חמר דק מבריק.

שְׁעוּעִית*, נ, טין קטניות [2].

שְׁעוּר*, ז, מידה קבועה; אמד; גדל דבר; פרק בלמוד, לקח; [0]עבודה למודית שהמורה מטיל על התלמידים להכין.

— חָכְמַת הַשְּׁעוּרִים[0], נ, הנדסה, גיאומטריה.

— לְשָׁעוּרִים[0], לפרקים, לא בפעם אחת.

— נָתַתָּ דָּבָרְיךָ לָשְׁעוּרִים*, (לְשַׁעֲרִין*), מטבא תלמודי בטובן: הלכה זו או חק זה אינם קבועים ולא נתנו במדה אחת לכלם אלא לאחד כך ולשני באפן אחר.

שְׁעוּת*, נ, משך זמן, זמן, שהות.

שע״ז, ר״ת, שם עצם זכר (דקדוק).

שְׁעָטָה, נ, (ס׳ שַׁעֲשַׁת״), מדרך פרסות רגלי סוס בחזקה.

שַׁעֲטַנַז, ז, ארג משני מינים, צמר ופשתים יחדו.

שָׁעִיר, ז, עז זכר, חיש; מין שד בעל שער; (ר׳ שְׂעִירִים), רביבי נשם דקים כשׂער.

— שָׂעִיר לַעֲזָאזֵל[0], אמרה שגורה בדבור בטובן: נשוא חטא של אחרים על לא דבר.

שְׁעִיר, ת, בעל שער, מכסה שער.

שְׁעִירָה, נ, עז נקבה; יער שעציו דקים וסבוכים זה לזה (שופטים ג. כ״ו).

שע״כ, ר״ת, שם עצם כללי (דקדוק).

שְׁעִיָּה, נ, (ר׳ שְׁעָיוֹת), מחשבה, רעיון, חזון הרוח.

שָׁעַל, ז, מלא כף היד, מלא החפן; מעמק הים שטף הים.

(שעל*) שָׁעַל*, הִשְׁתָּעֵל*, הוציא אויר מהריאה דרך הפה עם קול מיחד חד וקשה בהספקים וסרכוסים.

שַׁעֲלוֹן*, ז, ר׳ שָׁעַל.

שַׁעֲלַת[0], נ, מחלת השעול אצל ילדים, שעול החטור [1].

שַׁעַם*, ז, קלפת עץ רכה שעושים ממנה ספקים.

(שעם*) שָׁעֲמַם*, הִשְׁתַּעֲמַם*, התנענע, השתוקק לדבר בכליון נפש, התעצב מרב תשוקה לדבר; התעצב מבטלה וחסר עבודה.

שְׁעָמָה*, נ, שעטום, נענועים, חשוקה לדבר בכליון נפש; לַאות הנפש מבטלה וחסר עבודה וביו״ב; שנעון.

שְׁעָמוּם*, ז, תחהון לב, שוממות, בצע האיש שאין לו במה לעבד והוא סובל באפך זמן הבטלה; מרה שחורה, מחלת שנעון העצבת.

— הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שְׁעָמוּם*, אמרת חכמים ידועה.

שְׁעָמוּם*, (נ׳ שַׁעֲמוּטִית*) ת, מי שסובל משעמום, משתעמם; חולה בכחלת העצבת, בעל מרה שחורה.

(שען) הִשְׁתַּעֵן, התמך, הסמך; סמוך ב״, שים מבטחו ב״, בטוח ב״; היה על יד״, על גבול״, נגוע בגבול״. שָׁעוֹן*, השען, הַשְׁעֵן*, סמוך וחזק ב״.

שָׁעָן[0], ז, (ר׳ שָׁעָנִים[0]), עושה או מתקן שעונים.

שע״נ, ר״ת, שם עצם נקבה (דקדוק).

שַׁעֲנַן*, ס״, מחוא בדבר (ענף וכיו״ב) על דבר.

שעע* (שָׁעַע*, יָשַׁע*), ס״, הַחלק, עשה חלק; טוח, צפה בסיד או בטיט את אבני הקיר.

שַׁעֲשַׁע, ר׳ שעשע.

שָׁעַף, ז, (ר׳ שְׁעָפִים), מחשבה, רעיון, חזון הרוח.

[1] שעלת, коклюш, Keuchhusten, coqueluche, wooping cough

[1] שעונית, пасифлора, Passiflara, fleur de la passion

[2] שעועית, фасоль, Phasole, haricot

שע״פ, ר״ת, שם עצם פרטי (דקדוק).

שער (שָׁעַר, יִשְׁעַר), פע״י, רגוז, חרוד מסקוטו; סער, התחלל, התנשע; הדוף ברוח סערה, נשוא הלאה; הכר, ירוש. **הִשְׁעַר**, סער, זעוף. **שָׁעַר**, הפץ כרוח סערה, נשוא הלאה. **הַשְׁעַר***, היה בעל שַׂער, היה מכסה שער; החל להיות מכסה שער. **הִשְׁתַּעַר**, סרוץ כרוח סערה; התנפל בכח.

שַׁעַר, ז, רגז, חרדה; סער, סופה; *שרביט שהפרי תלוי בו.

שַׁעַר, שַׂעַר, ז, (ס׳ שְׂעָר), קבוץ החוטים הדקים הצובחים בעור החי ומכסים את ראשי וחלק מגופו ולפעמים גם כל גופו; שבט דק, ענף דק, שוט; *מעין חוטים דקים מאד שעל צמחים; ענפים דקים סבוכים זה בזה; שרביט ירק, תרטיל ירק.

— **אַחֲרֵת שַׂעַר**, ג, בנד רחב עשוי מעור שעיר.

— **מְכוֹר שַׂעַר הָרֹאשׁ***, מכתא במובן: מכור כל מה שיש לו.

שער (שָׁעַר, יִשְׁעַר), פ״י, דמה בנפשו, חשוב בנפשו על אדות דבר; אמוד בדעתו; *שים, אמוד, ערוך מחיר דבר וערכו; עמוד על יד השער, שמור את השער, היה שוער. **שָׁעַר***, שער (בכל מובניו); חַשֵׁב דבר; היה לשוער, כהן בתור שומר הסתם; (המדה), מדוד את המדה ותקנה שתהיה נכונה. **הִשְׁתַּעַר***, הֵעָרך, הִשּׁוֹם; המדד.

שַׁעַר, ז, (ר׳ שְׁעָרִים), סתה לסבוא עיר או חצר; האנשים הישבים והעוברים בעיר דרך השער (רות ג. י״א. ועוד); מקום מושב השופטים לפנים (בסבוא העיר); סדה לזרעונים; *שוער, אֶסדן; מחיר, המחיר השורר בשוק; °פרק בספר; הדף הראשון בספר שבו נמצא: שם הספר, שם המחבר, מקום הדפוס, השנה שבו נדפס וכו׳.

— **מַפְקִיעֵי שְׁעָרִים***, ז״ר, משתדלים להעלות מחיר דבר באמצעם אותו כלו תחת ידם.

שְׂעָר, ת, גרוע, נתעב.

שְׂעָרָה, נ, סערה, סופה, רוח חזקה.

שַׂעֲרָה, נ, (ר׳ שְׂעָרוֹת), חוט שער אחד; **שַׂעַר**, קבוץ השער; *שבלת.

— **כְּשַׂעֲרוֹת רֹאשׁ***, פתן לרבוי סופלג.

— **הָרֵרִים הַתַּלְיוֹם בְּשַׂעֲרָה***, משל על ענינים גדולים הנוסדים על דבר קל בלי יסוד.

שְׂעָרָה, נ, (ר׳ שְׂעוֹרִים), קבוץ החוטים הדקים הצובחים בעור החי ומכסים את ראשי וחלק מגופו ולפעמים גם כל גופו; שבט דק, ענף דק, שוט; *מעין חוטים דקים מאד שעל צמחים; ענפים דקים סבוכים זה בזה; שרביט ירק, תרטיל ירק.

שַׂעֲרוּרָה, נ, ענין מחריד לב; מעשים רעים.

שַׁעֲשׁוּעַ, ז, ענג, תענוג, שחוק בישיב לב.

שָׁעְשַׁע, פ״י, שׁסה, ענג; התענג; *שיח (לב), שמשם. **שָׁעְשַׁע**, ענוג. **הִשְׁתַּעְשַׁע**, התענג, בלה הזמן בתענוגים.

שָׁף*, ת, שקט, נוח.

שפר* (שָׁפַר*, יִשְׁפַּר*), פ״י, דקור ונקוב בשפוד מעבר לעבר.

שָׁפָה, נ, (ר״ז שְׂפָתַיִם, ס׳ שִׂפְתַי, ר׳ שְׂפָתוֹת, ס׳ שִׂפְתוֹת), אחת משתי נדות הפה המתנועעות ונפגשות; ונפגעות; דברי פי איש; לשון מיוחדת של עם או של ארץ; גדה, חוף, אגף של נהר וכדומה; קצה, פאת דבר; *גבול, קצה ארץ או מדינה; גדות בית הרחם לאשה.

— **לְוַוּת שְׂפָתַיִם**, לעג, דבה, ר׳ לוות.

— **מִן הַשָּׂפָה וְלַחוּץ***, מכתא במובן: בלב ולב, מעין: ולבו בל עמו.

— **פָּשַׂק שְׂפָתַיִם**, פתוח את השפתים הרבה, דבר הרבה.

---

[1] שעה ячмень, Gerste, orge, barley

— שְׂפָתַיִם יָשָׁק, מבטא להלל ולשבח את המדבר טוב ויפה; מבטא הסכמה למדבר דברים נכוחים.

— בְּשָׂפָה רָפָה*, לא בהחלטה גמורה.

שפה* (שָׂפָה*, יִשְׂפֶּה*), פעו״י, היה זקוף וגבוה; היה שקט, הרגיע; הבריא; שפוך נוזל לאט ובנחת מכלי אל כלי באפן שלא יתערבבו בו השמרים; הרגיע, השקט; שוף, ששף; טעך ולחוץ. הִשְׂפָּה, התרומם, הנשא. שַׂפֶּה*, עשה משפע; עשה שנון; עשה חלק; הקצע במקצועה. שְׂפֵה, היה זקוף, וגולגל; היה שקוף (ילין); *היה חלק. הִשְׂתַּפֶּה*, היה שקט, הרגיע; שוב לדעתו הצלולה (משנע).

שָׂפָה, נ, גבינה, קפאון חלב; *שפע, רבוי; נדבך, שורת אבנים בבנין.

שַׂפּוּד*, שְׂפוֹד*, ז, גיר ברזל או מקל דק חד שעליו חורזים נתחי בשר וצולים על האש.

שְׂפוֹת, ז, ענש, תוכחה; ר׳ שָׁפט.

שִׂפּוּט*, ז, ר׳ משפט, עשית המשפט; מנהג, דרך, משפט; משפות, בערות; מעשה ילדות.

שָׂפִי*, ת, סנוי, מָסָקל (דרך); שקט, שאנן; מיושב, בעל דעה צלולה, בריא בשכלו; בריא; כסוף, מדכא; חלק, ישר.

שִׂפּוּי*, ז, שברי הרהישני, השכבים הדקים הנופלים מתחת המקצועה או השופין; מעלת המשפשף; נטיה בשפוע, משפע.

שְׂפוּלָ*, ר׳ שָׁפָל.

שִׂפּוּלִים*, ז״ר, תחתית כלי, מקום שפל; סרח, שבל (בשטלה); רגלי הר.

— שִׂפּוּלֵי מַעַיִם*, בית הרחם.

שָׂפוֹן*, ת, מטמן, צפון.

שְׂפוֹן*, ז, מין דגן[1].

שִׂפְעַ*, ז, תכונת דבר שהוא מָשפע ונוטה למטה בעקלתון ולא במצב מאונך; מה שעובר על נדות מדת הלה.

שָׂפוּף*, ת, נגרר; שחוח, כפוף ומקפל; חלש, רפה.

שִׂפּוּף*, שכבת לבנים שנשרפו מחדש.

שְׂפוּפֶרֶת*, נ, קנה חלול, צנור קטן, אביב; קנה צפיה לטרחוק; (״שֶׁל בֵּיצָה״), קלפת ביצה ריקה הראויה לקבל אל תוכה איזה דבר.

שְׂפוּץ*, ז, תקון, בדק בית, תקון והטבה בבנין.

שָׂפוּץ*, ת, כואב ונדכא.

(שְׂפוֹת), שְׂפוֹת בָּקָר, גבינה, ר׳ שפה.

(שפח) שָׂפַח, פ״י, כסה בשחין וצרעת.

שְׂפָחָה, נ, משרתת, אשה לקוחה לבית לשרת.

— שְׂפָחָה חֲרוּפָה*, נ, שפחה יעודה לאדוניה; בזויה, פשוטה ונפה.

שִׂפְחוּת*, נ, שֵׂרות, מעלת השפחה, עבודת המשרתת.

שפט (שָׁפַט, יִשְׁפֹּט), פ״י, דון, הוכיח בין צדיק ורשע, הצדק את הצדיק והרשיע את הרשע; הציל עשוק מיד עושקו; עמוד לימין; יסור על עון, ענוש. הִשְׁתַּפֵּט, בוא במשפט עם; הנסר, הוכח על עון, הענש.

שָׁפָט, ז, (נמצא במקרא רק ברבים), מופר שופטים, תוכחה; *ר׳ משפט.

שְׁפָטְנָא, ת, מפש, שוטה.

— בְּשִׁפְטָנֵי עַמְקַנְיָן?, אַטּוּ בְּשִׁפְטָנֵי עַמְקַנְיָן?, וכי עוסקים אנו בשוטים, מבמא לאמר: איש בר דעת לא יעשה כדבר הזה.

שִׁפְיָ*, (בהספק: שָׁפֵי*), ז, נכוחה, שקט, אי־רעש; הבשר העבה שעל כף הירך הסובבת את עצם השוק.

שִׁפְיָ, (בהספק: שָׁפֵי), ז, קרחה; הר גבוה; בלי חציר וצמח; *(ב״ר שְׁפָאִים*), שפוי, שבבי הרישני.

שָׁפִי, תה״פ, קומטיות, בקומה זקופה, בגבה

[1] שפון рожь, Roggen, seigle, rye

קוטה; כלב נשבר ומדבא (?).

שֻׁפִּי*, ז, שופה ומריק נוזל מכלי אל כלי בנהת; מוכר יין.

שָׁפִיד*, ת, מחדד בקצהו.

שְׁפִיוֹת*, נ, עשית שלום, בשול מריב: פשרה.

שְׁפִיטָה*, נ, כעשה השופט והדין, כשפט, שפיט.

שְׁפִיכָה*, שְׁפִיכוּת*, נ, ר׳ שֶׁפֶךְ.

— מֵי שְׁפִיכוּת*, ר׳ שופכים.

— שְׁפִיכוּת דָּמִים*, נ, הריגת נפש; [0]הלכנת פני אחר על ידי דברים קשים וכדומה.

שְׁפִיפוֹן, ז, אחד מסיני הנחשים הארסיים (נחש הקרנים).

שְׁפִיר*, ז, העור שבו נפצא העֵבר בטני אמו; עֻבּר.

שַׁפִּיר*, ת, יפה, נהדר; תה״פ, באופן יפה, באופן נכון, היטב.

שְׁפִיתָה*, נ, שיטת קדרה על הכיריים לבשול.

שפך (שָׁפַךְ, יִשְׁפֹּךְ), פ״י, יצוק והרק, הוציא נוזל או נרעינים או חול וכדומה מכלי בהטיית הכלי הצדה או בהסיכתו; זרוק הלאה.

הָשְׁפַּךְ, הוצק, הוצק נוזל או נרעינים או חול וכיו״ב מכלי. שָׁפוּךְ, השפך; *היה זקוף, היה לא משפע. הִשְׁתַּפֵּךְ, הָשְׁפַּךְ; (נפש), נכה והתיפח; מות.

— שְׁפוֹךְ דָּם, הרוג, רצוח.

— שְׁפוֹךְ חֲמָה, הראה קצף וכעס על־.

— שְׁפוֹךְ סִילָלָה, שפוך ונכב עפר לעשות סוללה.

— שְׁפוֹךְ שִׂיחַ, שְׁפוֹךְ נֶפֶשׁ, התפלל, העתר.

— נִשְׁפְּכוּ מַיִם עַל בִּרְכַּי־*, נִשְׁפְּכוּ מַיִם עַל שׁוּלַי־*, סלוני השתין מכהלה ופחד מתאם.

— שׁוֹפְכִים*, ר׳ שופכים.

שֶׁפֶךְ, ז, מעלת השופך, שפיכה; מקום הרקת דבר; *תוצאה, מקום השפך נהר אל הים.

שָׁפְכָה, נ, אבר השתן לנבר; *צנור של שופכים.

שִׁפְכָנִי*, ת, (זית) מלא מיץ ושמן.

שפל (שָׁפַל, יִשְׁפַּל), פ״ע, היה נמוך; שחוח, יורד למטה; ירוד ברוח נאונו, ירוד מנאותו; דבר בקול נמוך. הַשְׁפֵּל, הוריד מטה, הגיע למקום נמוך, בטל נאוה; הֲכנע, הביא תחת על; הפל חומה. שְׁפוֹל, הֻשְׁפַּל, הורד מטה. הִשְׁתַּפֵּל*, התרשל, התרפה.

שָׁפָל, ת, נמוך, קצר קומה; לא נכבה, קל ערך; עָנִי, לא נאה; מתרשל, לא זריז, לא סהיר.

— שְׁפַל בֶּרֶךְ, שְׁפַל רוּחַ, ת, עָנִי.

— נֶפֶשׁ שְׁפָלָה*, כנוי לאיש בילי וצר עין.

— הַשְׁפֵּל הַעֲתוֹ*, היה לענו ושפל רוח.

שֶׁפֶל, ז, מעמד נמוך, מעמד שפל.

שֶׁפֶל[0], ז, זוטו של ים, חסר מי הים.

שְׁפָלָה, נ, עמק, כישור; מישור שעל חוף הים התיכון בנגב ארץ ישראל מהרי יהודה צפונה ועד עזה נגבה.

שִׁפְלָה, שִׁפְלוּת, נ, משקע, ירידה; הכנעה, ענוה; *מעשים רעים ושפלים.

— שִׁפְלוּת יָדַיִם, נ, עצלות, התרשלות.

שֶׁפֶס, ז, השער שעל השפה העליונה.

שָׁפָן, ז, מין חיה מטאה קטנה נמצאת בדרומית מזרחית בא״י; [0]חיה קטנה דומה לארנבת [1].

שפע* (שָׁפַע*, יִשְׁפַּע*), פ״ע, נוזל, זוב לרב; היה הרבה, היה לרב; נשה באלכסון; ירוד בשפוע; עבור על נדותיו (קדרה בהיחת הבית וכדומה). שָׁפוּעַ*, ירוד בשפוע, לא ישר, ירוד באלכסון; היה משלשל. הַשְׁפַּע*,

[1] שפן кролик, Kaninchen, lapin, rabbit

עשה שפוע; עשה שיר באלכסון; קנה וסכור בשפע, קנה וסכור הרבה יחד ולא לאחדים; נתון לרב ל־, נתון חלק גדול ל־; נתון יותר מהמדה; [0]פעול פעולה טוסרית על־, פעול על אחר שיעשה כחצי המשפיע.

הִשְׁתַּפְּעָ*, יורד בשפוע.

— **מַשְׁפִּיעַ (כְּמִדָּה נָפָה)***, ז, סוחר הקונה וסוכר בשפע, הרבה יחד ולא לאחדים (דמאי ב. ד.).

שֶׁפַע, ז, זרם; רבוי, טרבית; [0]פרנסה.

— **בְּשֶׁפַע***, תה״פ, לרב, בכסכר רב.

שִׁפְעָה, שִׁפְעַת, נ, טרבית; המון רב; *ההלקה, הישרה.

שַׁפְעַת[0], נ, טין מחלת קדחת מתדבקת [1].

שַׁפַּף*, ר׳ שפשף; כסוף, השפל.

שְׁפַפֶּרֶת*, נ, ר׳ שפופרת.

(**שפץ**) **שַׁפָּץ***, תקן בדק בית, בנין ותקנו ושכללו.

שָׁפָץ, ז, תקון בדק בית, שפוץ.

שפק (**שָׁפַק, יִשְׁפֹּק**), פ״ע, כחוא כף; היה די, היה כדי הצרך. **הִשְׁפִּיק**, התגלגל; מלא די צרכו.

שֶׁפֶק, ז, טרבית, שפע רב; פסק, דבר שאינו ברור; מצב הרוח הנותן לאיש יסוד לחשב שאיזה דבר איננו ודאי או איננו נכון.

שפר (**שָׁפַר, יִשְׁפַּר**), פ״ע, (עַל־), היה יפה, **הִשְׁפִּיר***, התיפה, התקשט. **שִׁפֵּר, יַפֵּה**, עשה יפה. **הַשְׁפֵּר**[0], עשה יפה, **יַפֵּה**.

שֶׁפֶר, ז, **שְׁפָרָה**[0], **שִׁפְרָה**, נ, יפי, נעם, תאוות; הטוב והנכחר שבדבר.

— **שִׁפְרֵי רִשְׁפְרֵי***, הנכחר ביותר, היותר טוב ונעים.

שָׁפָר*, ת, נעים, יפה.

שַׁפְרִיר, ז, יפי, תאוות (?); טרכר, שטיח (?); שטים (?).

[1] שפעת, Influenza.

שָׁפַשׁ*, ר׳ טשש.

שְׁפָשׁוּף*, ז, חכוך, גרוד; עֲרוּק והחלקה.

שִׁפְשֵׁף*, פ״י, חכוך, הכוך ונגב; לטוש, פָּרוּק.

שַׁפְשָׁף*, ז, **שִׁפְשָׁפֶת***, נ, שרשרת, לוח קטן ששטים הצירים בראש קנה ושטים עליו דבק כדי שידבק בו העוף שישב עליו; [0]רגל הרוח, כעין נס על ראש נב המסתובב לכל רוח; סכנת ברזל או שטיח נצרים קטן לשפשף את הנעלים ולנקותן מבץ וחול.

שפת (**שָׁפַת, יִשְׁפֹּת**), פ״י, הכין, שים, נתון; שים על הכירים (קדרה).

— **שָׁפוּת לֹ־ יוֹרָה שֶׁל פּוּרְעָנוּת***, הכין והביא על פלוני צרות ויסורים רבים.

שָׁפְתָה*, נ, כסא רך, פסה, כעין טטה עם מסעד לשכת.

שְׁפַתַּיִם, זוגי נ, נכולות (?); טקום רבץ בקר וצאן(?); ווי עמודים לתלות כהם דבר.

ש״צ, ש״ץ, ר״ת, שליח צבור (חזן); שבתי צבי (משיח השקר).

(**שצף***) **שָׁצַף***, פ״י, שסף, חתוך.

שְׁצַף, ז, שטף, זרם.

שָׁק, ז, אטתחת לשים בה דברים, כים גדול, ילקוט גדול; חתיכת אריג שיער שלובשים אותה לאות אבל מן המתנים ולמטה; *אריג עשוי משער עזים.

ש״ק, ר״ת, שבת קדש.

שָׁקָא*, נ, סדן, טוס מתחת לענלה ששטים על קצותיו את האופנים, יד, ציר האופן.

(**שקד**) **הִשְׁתַּקֵּד**, הכוף, היה כפוף; הקשר (איכה א׳, י״ד).

שקד (**שָׁקַד, יִשְׁקֹד**), פ״ע, היה ער טבלי תת שנה לעיניו; ארוב; היה זריז ומהיר; *היה חריץ ומתמיד במעשיו; שים לב לראות ולשטר על. **שָׁקֵד**, היה כתכנית ציץ שקדים. **הִשְׁתַּקֵּד***, שאוף, השתוקק אחרי־.

שָׁקֵד, ז, עץ הלוז; סרי העץ לוז[1]; חלק מסוגי חלוז וקשה בעין שקד בולט בגרון החי בראש בירך הבליעה, קוראים לו גם „בלוט" או „חטה".

שקד

— שְׁקֵדֵי פְּרָדֵס*, ז״ר שקדים הנשברים על ידי סריכה באצבעות, שקדים בעלי קלפה רכה.

שַׁקְדָן*, ת, חרוץ, מתמיד בעבודתו.

שָׁקֶד*, ז, שַׁקְדָנוּת*, נ, ר׳ שקידה.

(שקה) שָׁקָה, הֵרוה לה, הטלא לה. הַשְׁקָה, נתון לשתות; רֵוה ארץ, שפוך מים על אדמה; השפיע רצון וברכה (תהלים לו. ט).

שָׁקוּד, ת, חרוץ, שקדן; להוט.

שָׁקוּט*, ת, איש שצוארו קצר וראשו נתון בין כתפיו (הסך: שָׁכוּשׁ); כפוף באד.

שִׁקּוּי, ז, משקה משיב נפש; [2]השקאה, פעלת המשקה.

שִׁקּוּל*, ז, פעלת השוקל בכשקל.

— שִׁקּוּל הַדַּעַת*, ז, ישוב הדעת, מחשבה ושיטת לב להכריע בין דעות והשקפות מתנגדות.

שָׁקוּל*, ת, דומה במשקל ל־, שוה ל־; השוב כ־; ששני צדדיו שוים במשקלם; בפסק, לא ברור; לא פָּכרע.

— בֵּית דִּין שָׁקוּל*, ז, בית דין מרכב ממספר זוגי בנוגע להכריע ואפשר שיהיה מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.

— הַדָּבָר שָׁקוּל*, הדבר או המובן לא ברור ואין להכריע.

שִׁקּוּל הַדַּעַת*, ז, יישוב הדעת, מחשבה ושיטת לב להכריע בין דעות והשקפות מתנגדות.

שָׁקוּל*, ת, דומה במשקל ל־, שוה ל־; השוב כ־; ששני צדדיו שוים במשקלם; בפסק, לא ברור; לא פָּכרע.

— בֵּית דִּין שָׁקוּל*, ז, בית דין מרכב ממספר זוגי בנוגע להכריע ואפשר שיהיה מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.

— הַדָּבָר שָׁקוּל*, הדבר או המובן לא ברור ואין להכריע.

— שִׁיר שָׁקוּל*, ז, שיר שבתיו כשתוים במספר תנועותיהם.

שִׁקּוּץ*, ז, מצב דבר השוקץ והצולל בטים; מקום פעסק בסני דבר.

— בֵּית שִׁקּוּץ*, ז, חלק חלול בכלי שבו תוחבים דבר (בסכוט וכיו״ב).

שְׁקוּעָה*, נ, בנוי לשבועה, או שבוש טלת „שבועה".

שָׁקוּף, ת, שקרני אור עוברים דרכו; טלבן חלון (?).

שָׁקוֹף*, ז, (ר׳ שְׁקוֹסוֹת*), משקוף.

שָׁקוּץ*, ז, תועבה, נבלה; כנוי בזו לאליל.

שְׁקוּקָה*, נ, כנוי לשבועה.

שִׁקּוּר*, ז, פעלת השוקר ופרסו בעיניו.

שִׁקּוּר*, ז, פעלת המשקר והמכזב, דברי שקר; מין כד חרס.

שקט (שָׁקַט, יִשְׁקֹט), פ״ע, נוח ברגו ומסחה; היה במנוחה בכלי הרגיז איש; הַרגע, לא עשה דבר. הַשְׁקַט, הַרגע, הנה ברגו; שקוט.

שָׁקֵט, ז, מנוחה; *חסר דאגה.

שָׁקֵט*, ת, נוח, שלו, שוקט ובוטח.

שִׁקְּוִי*, (בהפסק: שְׁקִי*), ז, השקאת צמחים; כלי ששותים בו.

— צֶמַח שִׁקְּוִי*, ז, צמח שמשקים אותו.

שְׁקִידָה*, נ, שקדנות, טבע השקדן, תכונת האיש השוקד על בעשהו.

שַׁקְיָה*, נ, תעלה להשקות על ידה השדה או הגן.

— בֵּית שַׁקְיָה*, ז, שדה משקה.

שַׁקִּים*, ז״ז, שק כסול הנתן על נבי בהמה מזה ומזה.

שָׁקְיָן*, ז, משקה, דבר הראוי לשתיה.

שְׁקִיעָה*, נ, ירידה, צלילה; ירידת השמש, בוא השמש.

שְׁקִיף*, ז, שן סלע; צוהר בספינה.

[1] שקד миндаль, Mandel, amande almond

שְׁקִיקוּת*, נ, תשוקה, תאוה חזקה.

שקל (שָׁקַל, יִשְׁקֹל), פ״י, קבע בכוח כסף דבר באמונים; שלם במשקל (כסף); *לקוח; חשוב, ערך בהתבונן איך לעשותו; שום, ערוך מהיר דבר; שלם שֶׁקֶל״; °כתוב שירים במשקל ידוע; שים שווי משקל בדבר. הִשָּׁקֵל, הושם במאזנים לדעת בכובד. שַׁקָּל*, שם דבר באמן שלא יאבד לו שוה משקל מאחד צדדיו. הַשְׁקָל*, שקול בדעתו, השוב בדי להכריע לצד זה או זה; העריך.

— שָׁקוֹל*, ר׳ שקול.

— שְׁקוֹל וְטָרוּא*, נשוא ונתון (בענין הלכה וכיו״ב).

— שַׁקְלָא וְטַרְיָא*, בשא ונתן (בענין הלכה וכיו״ב).

שֶׁקֶל, ז, משבע של כסף או זהב שהיתה לבני ישראל בשכתם על אדמתם: (שקל של כסף היה עשרים גרה, אחד מחמשים במנה); אבן המשקל; °מכסת; התרומה שמשלמים לאיזה חברה.

— שְׁקָלִים*, שם נמכת תלמודית העוסקת בדיני השקל שהיו משלמים לבקדש בשנת ישראל על אדמתו.

שִׁקְמָה, נ, (ר׳ שִׁקְמִים, שִׁקְמוֹת), בן עץ ופריו הדומה לתאנים קטנות [1].

— בַּת שִׁקְמָה*, נ, תאנה מורכבת בערטון.

— בְּתוּלַת שִׁקְמָה*, נ, שקמה שלא זמרו ולא קטמו עגיזה.

— גְּרוּפִית שֶׁל שִׁקְמָה*, נ, ר׳ גרופית.

שקע (שָׁקַע, יִשְׁקַע), פ״ע, צלול, טבוע, יורד מטה; שוב וירוד (כי נהר נגרש); בוא, חדול מזרח (השמש); הֵרֵעַ, חדול מבער (אש); *פ״י, השפיל, הוריד מטה. הִשָּׁקֵעַ, שקוע. שָׁקֵעַ*, נעוץ, תחוב, שים בתוך; (־עֲצָמוֹ ב־), שים כל עיונו בדבר; השפל, הוריד למטה; הִשָּׁקֵעַ, השפיל, הוריד מטה; *שקוע, (השמש); (־עֲצָמוֹ ב־), שים כל מעיניו בדבר־. הִשְׁתַּקֵּעַ*, ישוב ישיבת קבע ב־; הוסר; השכח; שקוע; השתרש; התערבב; שבוע בבץ, שקוע ברפש; התאחר.

שֶׁקַע*, ז, מצב דבר השקוע; משקע, מעמק בסני דבר.

שְׁקַעֲרוּרָה, נ, מעמק בסני דבר, שקע.

שקף* (שָׁקַף*, יִשְׁקֹף*), פ״ע, הלום; נעוץ על ידי דסיקה. הִשָּׁקֵף, הֵרֵאה החוצה; הבט דרך־, השגח דרך־; היה בולט. הַשָּׁקֵף, שים עיניו החוצה לראות, הבט והתבונן לנכח; *עצום (נבות העינים); עשה דבר שנון ומשמע; התעמק בהחשבות לזכר דבר שנשכח. הִשְׁתַּקֵּף*, בצבץ, שוב אחור (קרן אור).

שֶׁקֶף, ז, רוח בין שורות עצים; מסגרת דלת (?) (מלכים א. ז. ה.).

(שקץ) שָׁקַץ, פ״י, תאב, טאב; נבל, טמא. שִׁקּוּץ*, היה מתעב ומאוס. הִשְׁתַּקֵּץ*, היה למאוס.

שֶׁרֶץ, ז, תועבה, פגול, דבר נמאס; *חיה קטנה באוסה; רמשים, החיות הזוחלות; °נער שובב וחסר נמוס.

שקק (שָׁקַק, יָשֹׁק), פ״ע, התנסל על דבר; רוץ, שטוף במרוצה. הִשְׁתַּקְשֵׁק*, ר׳ שוק.

שְׁקַק*, ז, שוק קטן.

(שקר) שָׁקַר, פ״י, הסנה טבט העין כה וכה בנגדרנות; קרוץ בעינים; צבוע קצות העפעפים בסוך (?).

שקר (שָׁקַר, יִשְׁקַר), פ״ע, בגוד בברית, בעול. שֶׁקֶר, אמור שקר, הנד לא אמת;

[1] שקמה сикомор, Maulberfeigenbaum, sycamore

בגוד בברית; *בֶּטֶה, הונה (במשקל וכהוטה).
הִשְׁתַּקֵּר*, היה מחוק בשקר, היה נחשב כשקר.
שֶׁקֶר, שְׁקָרָא", ז, לא אמת, כחש, כוב; מרמה, בזב.
— לַשֶּׁקֶר, תה"פ, לשוא, לחנם, ללא תועלת.
— נַר שֶׁקֶר*, נר שהתניר לא באמת ובלב תמים.
— לֶחֶם שֶׁקֶר, לחם לקוח במרמה וכוב.
— שֶׁקֶר אֵין לוֹ רַגְלַיִם*, משל עמטי לאמר: לשקר אין תקומה, השקר יָגֶלה.
— שְׁקָאי שְׁקָרָא לָא קָאֵי", האמת קיבת והשקר לא יכון, טעין: שקר אין לו רגלים.
שַׁקָּר*, שַׁקְרָן*, ז, מדבר שקר, כזבן.
שְׁקָרָה*, נ, צבע אדם.
שִׁקְשֵׁק*, פ"י, הַרשב, עשה לח ורשוב; שפשף ורחוץ. הִשְׁתַּקְשֵׁק, התרוצץ, רוץ הנה והנה.
שְׁקָת, נ, אבן חלולה שעל יד טעין או באר להשקות טמנה בהמה; כלי לשתות טמנו.
שׁר, ז, שבור החי, כפתור שקוע בעור הבטן.
שַׁר, ז, (בהפסק: שָׂר, ר' שָׂרִים), נגיד ופציה, מפקד; מושל, שליט; איש נכבד ונדיב; בן משפחה מיוחסת; מלאך מרום מטנה על אומה.
— שַׂר צָבָא, ז, מקיד מפקד על אנשי חיל.
— שַׂר עֲשָׂרָה, חֲמִשִּׁים, מֵאָה, אֶלֶף, ז, מקיד צבא מפקד על עשרה מאנשי החיל, או חמשים, או מאה, או אלף.
— שַׂר שָׂרִים, כנוי לאלהים.
— שַׂר שֶׁל מַעֲלָה*, שַׂר הָעוֹלָם*, כנוי למלאכים החשובים.
— שַׂר בָּשָׂנִים*, זקן וכא בימים (בלשון התול).
שָׂר, ז, משורר, מזמר.
שׂ"ר, י"ת, שם רע; שלום רב; שלש רגלים.
שָׂרָב, ז, מראה מתעה של אמתי מים ונאות דשא (גרועית) הנראה לפעמים לנוסעים במדבר; חם חזק; להט השמש; *יפי הקיץ.
(שרב*) הִשְׁתָּרֵב*, היה יבש וחרב; התחמם הרבה מלהט השמש.
שָׂרְבָּב*, פ"י, הוריד למטה. הִשְׁתָּרְבֵּב*, היה אך יותר מדי (אבי); היה מדלדל.
שָׂרְבָּט*, פ"י, חבוט בשבט; משוך ויאריך; העלה אבעבועות.
שָׂרְבִּיט, ז, שבט; שבט מושלים, בעין מקל ביד המושל לאות שלטון; *בר, ענף; תרסיל של מיני קטניות בצמיחתם.
שָׂרְבָּרוֹב*, ז, מערכת צנורות להעביר בם מים ממקום למקום.
(שרג) שָׂרוֹג, הסתבך, הקלע, הפתל יחד. הִשְׁתָּרֵג, הסתבך, התעבת.
שָׂרָג", ז, נר; מנורה; נדבך, שורה.
שַׂרְגוֹשׁ*, ז, כף בוחשת.
שַׂרְגְּיוֹן*, ז, סופר פתיים של מדינה.
שרד (שָׂרַד, יִשְׂרֹד), פ"ע, הפלט, נוס, הנצל; הישאר לפליטה. שָׂרִיד*, הַשְׁאֵר שמה (חלק בלתי אוכל) באויב.
שָׂרָד, ז, שורה, מקדה (?); קליעה (?).
— בְּגָדֵי שָׂרָד, ז"ר, קלעים למכסה כלי בית; °בגדי משרה מיוחדים; בגדי חגיגה או אבדה או תלמידי בי"ס.
שָׂרָד, ז, חיט, בעין מחט לעשות בו קיים.
שרה (שָׂרָה, יִשְׂרֶה), פ"ע, הלחם, הַאבק; התגבר על"; משול ב".
שָׂרָה, נ, אשה נכבדה, נבירה, אשת שר.
שרה (שָׂרָה, יִשְׂרֶה), פעו"י, שלח, הוציא לטרחב; *נור, דור; היה על", חול על"; המצא, היה; ארוג; שים דבר בפים להשיבו ולרכבו; התיר (דבר אסור). הִשְׂרָה*, היה

שרוי בטים לרכבו; הטס: היה לנוחל. שָׁרָה, חלק מצרה, הציל (?). הַשָּׁרָה*, השכן, הישוב; נרום לדבר כי יחול; ס״נם, סַמָּק מזונות.

שָׁרָה, נ, דרך בין שתי שורות עצים; בשוררת, מזמ״ת; אורחה, שָׁרָה.

שָׂרָה, נ, אצעדה, צעיד, ר׳ שיר, שי״ה.

שָׂרוּי*, ת, שוכן, דר, נר; נמצא בסצב של־; מישם בטים לרכבו.

שְׂרוּי*, ז, שימת דבר בטים להרשיבו ולרכבו.

שְׂרוֹךְ, ז, סתיל לקשר הנעל.

— שְׂרוֹךְ נַעַל, ז, בא נם בהוראת: דבר קל ערך.

שַׂרְוָל*, שַׂרְווּל*, ז, כעין בית יד של עור שנשים האומן על אמת ידו בשעת העבודה להדק את בית יד בגדו לבל ישתלשל ויפריעהו מעבודתו; °בית יד של בגד, בית ז״ע, חלק הבגד המכסה את היד.

שָׁרוֹן, ז, (בהא הידיעה), שם סרטי לארץ הטישור בסצ״ב ארץ ישראל על חוף הים מיפו עד ה׳ הכרמל; (בלי הא הידיעה) שם לארץ הטישור בעבר לירדן מזרחה, שם נושבו בני נד.

שָׂרוֹנִי*, ת, של השרון.

שָׂרוּעַ, ת, שאחד מאבריו נדול יותר מדי.

שַׂרוּף*, ז, שרפה, סעלת השורף.

שָׂרוֹק, ז, סרי נפן לבן אדמדם; ר׳ שוֹרֵק.

שְׂרוּת*, זו״נ, (ר׳ שְׂרוּתוֹת*, שְׂרִיּוֹת°, נם שְׂרִיתִים°) עבודת בעשה בשביל אחר, עזרה לאחר בעבודה ובמעשה; תפקיד; העבודה בבית המקדש.

שרט (שָׂרַט, יִשְׂרַט), ס״פ, עשה נדודות בעור הבשר, עשה סצעים אדֻמים נקיים בעור.

הִשְׂרַט, הטחק, הסצע. שָׂרַט*, שריט.

שֶׂרֶט, ז, שָׂרָטֶת, נ, נדודה, סתך בעור הבשר, סצע ארך וצר בעור הבשר.

שִׂרְטוּט*, שָׂרְטוּט*, ז, סרנל, עשית קוים או ציורי קוים על הניר.

שִׂרְטוֹטָה*, שִׂרְטוֹטָיָה°, נ, נליון נייר משרשש בקוים לשימו תחת ניר חלק אחר לכתב ישר על נ׳ הקוים הנשקפים דרך הניר שביתבים עליו.

שִׂרְטוֹן*, שִׂרְטוּן*, ז, מקום טלא חול בים.

שָׂרְטָט*, שִׂרְטָט*, ס״י, סרנל, עשה קוים בסרנל.

שִׂרְטָת, נ, ר׳ שֶׂרֶט.

שָׂרִיג, ז, בד עץ נפן, ולול; תפל, דבר שהוא תפל ולא עיקר.

שְׂרִיָּה*, נ, סעלת השורג והקולע.

שָׂרִיד, ז, פליט, נפלט, נשאר על ידי פלישה; שארית, מה שנשאר.

— שְׂרִידִים, ז״ר, יחידי סנולה.

שְׂרִיָּה*, נ, שימת דבר בטים להרשיבו ולרכבו.

שְׂרִיָּה, נ, שרון; (?) חדו של חַן (?).

שָׂרִיוֹן, שִׂרְיָן, ז, מד ברזל ללבשי בעת מלחמה; שם הר הרמון בצי הצידונים; קצה השיש התחתון (בצפת).

שְׂרִיטָה*, נ, סעלת השורט; שרשת, שָׂרֶט.

שַׂרִיפָה, ר׳ שרפה.

שָׂרִיק, ת, סנקה סנעית (בשתן); שהעבירו עליו מסרק.

שְׂרִיקָה, נ, קול חליל הרועים; צפצוף, קול דק וחד היוצא מבין השפתים.

— אוֹתִיּוֹת הַשְׂרִיקָה°, נ״ר, (בדקדוק), האותיות ממוצא השנים (ושמ״ן).

שָׂרִיר, ז, סיתר עורקי החי; הלקי הבשר בנוף החי והאדם המשמשים לתנועת האברים, עכבר.

שָׂרִיר*, ת, חזק, אמיץ, קַיָם.

— שָׂרִיר וְקַיָם*, וְהַכֹּל שָׂרִיר וְקַיָם*, אמירה מקבלת לאשור וחזוק דבר שנאמר לאני זה.

שְׂרִירוּת, נ, ר״ש, קשי.

שָׂרִית, נ, ר׳ שאירית.

(שרך) שָׂרַךְ, פ״י, שימט הנה והנה, שיטט לכל רוח בדרכים עקלטות.

שָׂרָךְ*, ז, שָׂרָכָה*, נ, מין שיח בעל עלים מסצלים וחסר פרחים[1]).

שרך

שַׂרְנָק*, ר׳ שנק.

(שרע) הִשְׁתָּרַע, התפשט והתמודד כלא ארכו.

שָׂרָף, ז, (ר׳ שְׂרָפִים) מחשבה, חזון הזוה.

שרף (שָׂרַף, יִשְׂרֹף), פ״י, הבעיר באש, נתון למאכלת אש; *נכוה, נפוע, בלוע. הִשְׂרַף שרוף, היה למאכלת אש. שָׂרַף*, הַקְטֵר קטורת. שָׂרוּף, היה למאכלת אש.

שָׂרָף, ז, נחש אימי; מלאך אלהים.

שָׂרָף*, ז, כפר, זפת המוצא מן העץ; בית צמח; הנוזל היוצא מדבר יבש; מרק, נזיד.

שַׂרְפָּה, נ, מוקד אש, הבערה; מאכלת אש, דלקה, בערה; *שריפת איש (אחת מארבע מיתות בי״ד).

שַׂרְפָּה*, נ, מחלת זיבת דם רב, סרץ דם.

שַׂרְפָּרָף*, ז, כמא קטן וגמוך, הדום.

שרץ (שָׁרַץ, יִשְׁרֹץ), פעו״י, זחל, רבוש, התנועע; נרום לזחל ולהתנועע; הוציא שרצים; פרה ורבה הרבה. הַשֶּׁרֶץ*, שרץ.

שָׂרָץ, ז, חי קטן המתנועע ורובש ביבשה או במים; תולעים זוחלים; *פכל למעשה רע.

— שׁוֹבֵל וְשָׂרָץ בְּיָדוֹ*, משל על העושה תשובה ואינו מחזיר את הגזלה שבידו, או על המתעדה בדברים על מעשי חמא ואינו גומר בלבו לעזוב את מעשיו.

שָׂרָק, ת, לבן אדמדם, (סוס); בין ענבים משבחים.

שרק*, ר׳ פרק; ר׳ סקר.

שרק (שָׁרַק, יִשְׁרֹק), פ״ע, צפצף בשפתים, הוציא קול חד ועז מבין השפתים; צפצף בפיו לאד אחרים; השמיע, יצוא בשקוטו; *שים צבע; טוח.

שֶׂרֶק, ז, שֹׂרֶקָה, נ, ר׳ שורק, שורקה.

שָׂרָק*, שָׂרָק, ז, סרק, צבע שהנשים נותנות על לחייהן ושפתיהן.

שַׂרָקָה, נ, שריקה של בוז ולעג.

שַׂרְקָרַק*, ז, מין עוף[1]).

שרר (שָׂרַר, יָשֹׂר), פ״ע, כשול, שלוט; התנבר על. הָשַׂר, מנה לשר. הִשְׂתָּרֵר, לקוח לו בכשלה על אחר.

שָׂרַר, שָׂרֵר, ז, טבור, בכפתור שקוע בשר הבטן, שר.

שָׂרָרָה*, נ, שלטון, בכשלה; מושל, שר, נגיד.

— בְּרוּחַ מִן הַשָּׂרָרָה*, התרחק מן הכבוד ומן השלטון.

(שרש) שָׂרַשׁ, פ״י, עקור צמח מתוך האדמה עם שרשיו; עקור דבר מכקובי ואבד והשמד. שֹׁרֶשׁ, העמק שרשים בתוך האדמה, הכה שרשים; התחזק בטושבו; הָעֵבר עם שרשיו מתוך האדמה. הַשְׁרַשׁ, הכה

[1]) שרקרק зеленый дятел, grün-specht, pic-vert (picus viridis)

[1]) שרך папоротник, Farn, fouger, fern

שרשים בתוך הארמה; התחזק במקומו.
הִשְׁתָּרֵשׁ*, הכה שרשים בתוך הארמה והתחזק במקומו; הסתעף והתפשט (שרשים).
שֹׁרֶשׁ, ז, (ר׳ שָׁרָשִׁים), עקר גוף הצמח בתוך הארמה, בענפים היוצאים מתחתית גוף הצמח ומתפשטים בתוך הארמה מסביב; יסוד, עקר; התחית דבר ומקום עמדו; אנשים היוצאים ממשפחה, זרע, יוצאי ירך; °(בדקדוק) עקר המלה בלי תוספת באיזו הוראה שהיא.
— **שֹׁרֶשׁ מְסֻבָּךְ***, ז, שרש שאינו עמק ביותר וחלקיו עשוים כמין סבך של שערות.
— **שֹׁרֶשׁ קוֹדֵחַ***, ז, שרש קטוע בקרקע בצמק.
— **שֹׁרֶשׁ מָגֵף°**, ז, משכל ראשון, אמת ביורה שאין לה צרך בהוכחות.
-- **אוֹצַר הַשָּׁרָשִׁים°, סֵפֶר הַשָּׁרָשִׁים°**, ז, מלון, ספר הכולל כל שרשי מלות הלשון והוראותיהם.
שָׁרְשָׁה, נ, כבל, שלשלת.
שָׁרְשׁוֹן°, ז, בן שרש, שרש קטן.
שָׁרְשִׁי°, ה, של השרש, השיך לשרש; עקרי, יסודי.
— **אוֹת שָׁרְשִׁית°**, נ, (בדקדוק), אות שהיא משרש המלה ולא נוספת.
שַׁרְשֶׁף*, ז, ספסל קטן מרבע בלי משענות.
שַׁרְשֶׁרֶת*, פ״ע, היה תלוי בנטיה למטה (פרי על העץ); קשור בשרשרת.
שַׁרְשֶׁרֶת, שַׁרְשֶׁרֶת, נ, שלשלת; רתוקי חכל עשוי טבעות ברזל מחֻברות יחד; שלשלת קטנה.
(שרת) שָׁרַת, פ״י, עבוד לשובת אחר; עבוד לשובת דבר, שמש.
שָׁרַת, ז, עבודה, שמוש.
— **מַלְאֲכֵי הַשָּׁרַת***, ז״ר, מלאכי הי המשרתים אותו.
-- **כְּלֵי שָׁרַת**, ז, כלי שמשתמשים בו בקדש, במשכן או בבית המקדש°; כלי שמשתמשים בו לאיזה צרך.
שַׁרְתָּן*, ז, כלי ברזל חד בשפוד שמשתמשים בו לענוי האסירים.
שֵׁשׁ, נ, **שָׁשָׁה**, ז, ש״פ, שלש פעמים שתים, חמשה ואחד.
שֵׁשׁ, ז, שיש, מין אבן סיד לבנה וקשה; ארג בוץ לבן.
ש״ש, ר״ת, שם שמים; שבילת שועל; שוטר שכר; שכן שמשטין.
(ששא) שָׂשָׂא, פ״י, הרעם, עורר בשאון (יחזקאל, ל״ט, ב).
שָׁשְׁבִּין*, ז, הבר, רַע; חבר רַע לחתן או לכלה בעת כלולתם.
שָׁשְׁבִּינוּת*, נ, רעות, חבירת להתן או לכלה בעת כלולתם; פתנות חתנה.
(ששה) שִׁשָּׁה, פ״י, חלק לששה חלקים; נתון ששית, נתון אחד מששה (יחזקאל, מ״ה, י״ג).
שִׁשּׁוֹן, ז, שמחה, משוש, גיל, חדוה.
— **שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן**, ז, (תהלים, מ״ה, ח׳), שמן המשחה לראש איש בים שמחתו (?); שמן שושן (?).
שֵׁשִׁי, (שִׁשִּׁית), פ״ס, שאחרי החמשי.
שִׁשִּׁים, ש״פ, שש עשרות.
שִׁשִּׁית, נ, החלק השני מדבר.
שִׁשָּׁךְ, ז, כנוי לארץ בכל (בחלום האותיות בסדר אתב״ש).
שָׁשָׁר, שֻׁשָּׁר, ז, מין צבע אדם בהיר.
שִׁשְׁתָּן*, ש״פ, ששה ביחד.
שָׁת, ז, (ר׳ שָׁתוֹת), יסוד, סכון, בסים; מכונה לבלאכה, שלחן הבלאכה.
שַׁת, ז, (ר׳ שָׁתוֹת), אחורי האדם לפושבו; יסוד; °סעין צנור על יד הסובה.
שַׁת, ר׳, שאת.
ש״ת, ר״ת, שמחת תורה; שם תאר (בדקדוק); שבת תשובה.

שְׁתָא, נ, שָׁנָה.
— הַשְׁתָא, השנה הזאת.
שְׁתַדְלָן*, ז, מתאמץ ומשתדל להשיג דבר על ידי סתוי רב; °משתדל בעסקי הכלל בסני שרי המדינה.
שְׁתַדְלָנוּת°, נ, פעלת השתדלן, השתדלות, התאמצות להשיג דבר.
שתה (שָׁתָה, יִשְׁתֶּה), פ״י, נטוא, בלוע משקה, לקוח גוזל אל פיו; *ארוג, שים חוטי השתי בארג. הָשְׁתָּה, הבלע המשקה אל פיו. הֶשְׁתָּה*, הוסר, הוגח היסוד.
שְׁתוּי*, שְׁתוּי יַיִן*, ת, שכור בעט, כי ששתה משקה משכר אבל דעתו אתו.
שְׁתוּם, ת, סתום, גלוי.
שְׁתוֹף*, ז, חבור; לקיחת חלק בדבר.
— אֲמוּנַת הַשְׁתּוּף°, נ, אמונת הבשתתפים ברשויות שונות או בחות שונים אל האלהות.
שְׁתוֹק*, ת, מחריש, שתקן, שדרכו לשתק; °מי שאחזו שתוק, כי שבת אחד או אחדים מאבריו.
שְׁתוֹקִי°, ז, כחלת כיתת אבר או אברים, העדר רגש או תנועה בחלק נוף החי.
שְׁתוּקִי*, ת, (ילד) שאינו יודע את אביו, שאינם יודעים בברור מי אביו.
שְׁתוּת*, נ, חלק אחד אחוז מששה, ששית.
שת״ז, ר״ת, שם תאר זכר (דקדוק).
שְׁתִי, (בהסמ: שָׁתְיָ), ז, חוטי הארך שבדם מעבירים את העֵרב, לאטר את חוטי הרחב; שתיה, פעלת השותה ובולע משקה אל פיו; שכורות; *אֹרֶך קיר; רום קיר; הכצב המאֻנך של קו.
— שְׁתִי וְעֵרֶב°, ז, סבן הצלב.
שְׁתִיָה, נ, פעלת השותה בשקה; *יסוד, בן, בסיס.
— אֶבֶן הַשְׁתִיָה*, נ, אבן היסוד לבנין העולם (שם לאבן שהיתה בבית המקדש).
שְׁתִיל, ז, נטיע, נטע רך בשתלו שעוקרים אותו בגדלו מעט ונוטעים אותו בבקיעו.
שְׁתִילָה*, נ, פעלת השותל, נתינת השתילים באדמה.
שְׁתַיִם, נ, ש״ס, ר׳ שנים.
שְׁתִימָה*, נ, סתימה.
שְׁתִיקָה*, ז, שְׁתִיקוּת*, נ, דממה, דוממ״.
— שְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה*, שְׁתִיקָה מַכְנֶמֶת*, בעוי לאמר: השימע ושותק הרי הוא כאלו טורה לאמיר או כקבל עליו את האמור.
— שְׁתִיקָתְךָ יָפָה מִדְּבּוּרְךָ*, בעוי לאמר: חדל מדבר כי דבורך יזיק לך.
— יָפָה שְׁתִיקָה לַחֲכָמִים כָּל יְחֻמָּר לַטִּפְּשִׁים*, משל עכטי הדבר בשבח השתיקה.
שְׁתִית*, נ, מאכל עשוי מקמח קליות הביאר.
שתך* (שָׁתַךְ* יִשְׁתֹּךְ*), פ״ע, הכפה בלוחה; הראה בנאשת חלודית. שָׁתוּךְ*, שָׁחוּךְ.
— שְׁמָיִם מְשֻׁתָּכִים*, ז״ר, שבים אדכים בהים.
שתל (שָׁתַל, יִשְׁתֹּל), פ״י נטוע, שים בארץ בעט שתיל רך. הָשְׁתַּל*, היה שתיל ונטיע. הֻשְׁתַּל*, ר׳ השתל. הֻשְׁתַּל*, ר׳ השתל.
שָׁתָל*, ז, שתיל, נטע רך, נטיע.
שַׁתָּל*, נגן עופק בנטיעות שתילים; בעל שתילים.
שתם, ר׳ סתם.
שתם* (שָׁתַם*, יִשְׁתַּם*), פ״י, (בבקרא נמצא רק בפעול, ר׳ שְׁתוּם), סתום, נלה.
שָׁתָם*, ז, פתיחה; נקב.
שָׁתֹם*, ז, נוקב הביוה.
(שתן) הַשְׁתָן, פ״ע, הוציא כי רגלים.
שְׁתָן*, שֶׁחֶן, ז, מי הרגלים.

שת״נ, ר״ת, שם תאר נקבה (דקדוק).

שתע (שָׁתַע, יִשְׁתַּע), פ״ע, יִרוא, פחוד (ישעיה, ט״א, י, ?) ור׳ שעה, השתעה.

(**שתף***) שָׁתַף*, פ״י, חבר איש באיזה עסק ועניו, צרף איש לאיזה ענין. הִשְׁתַּתֵּף*, התחבר עם אחר לאיזה ענין או עסק; לקוח הלק בדבר.

שָׁתָף*, ז, חבר באיזה ענין, בעשה או עסק.

— שָׁתָף לְמַסִּים כְּלַסְטִים*, כבמא לאמר: הכתחבר לחומס וגוזל הרי הוא בעצמו כמוהו.

שֻׁתָּפוּת*, נ, התחברות עם אחר באיזה ענין או בעשה או עסק.

שתק (שָׁתַק, יִשְׁתֹּק), פ״ע, שקוט בזעפו, נוח משאונו, שבוך; החרש, דום. שָׁתֵק, נרום כי אחר ישתק ויחריש. הַשְׁתֵּק, שתק. הִשְׁתַּתֵּק*, היה לאלם, הַאלם; חלה במחלת השתוק; היה דבר במצב שאין כדברים ואין הושבים על אדותיו, השכח.

שְׁתֵּקָן*, ז, איש המרבה לשתק.

(**שתר**) הִשְׁתַּר, פרוץ ועלה; הִסתר, היה במקום מכסה ושמון.

שתת (שָׁת, שָׁתַת*, יָשֹׁת), פ״י, ערוך, שים; שים סניו אל־; *פ״ע, נחל לאט לאט, זוב. הִשְׁתַּתֵּת*, הָיְסד, הוקם על מכונתו. שָׁתַת*, יסוד, שים יסוד ל־. שְׁתוּת*, היה מיסד. הַשְׁתָּרַת*, שים יסוד, יַסד. הֻשְׁתַּת*, הִיָּסד, הוקם על מכונתו.

ת.

ת, האות העשרים ושתים והאחרונה באלף בית העברי ושמה תָּו או תָּיו; פ״ם, ארבע מאות.

ת׳, ר״ת, תאר (בדקדוק); תנועה.

תָּא, ז, הדר, לשכה; טבוא (?); ביחוד: היציע הנבנה מאחרי קדש הקדשים בבית ה׳; [0]אחד מנקבי חלת הדבש; ביצית, קנין, כל אחד מהחלקים הקטנים כאד שבהם כרכב החי והצומח.

ת״א, ר״ת, תרגום אונקלוס; תרוץ אחר; תוספה אחרונה (ר״ת שמשתמשים בו בסוף מכתב אחרי התחימה כשנזכרים להוסיף דבר אחרי שחתמו כבר על המכתב), ר׳ נ״ב.

תאב (תָּאַב, יִתְאַב), פ״ע, (גם עם לְ־), אוה, חפץ, השתוקק; *התאוה לאכל. תָּאֵב, תעב, נאוס, שקץ; *התאוה. הִתְאַב*, עורר תאוה, גרום לתאוה.

תָּאֵב*, ת, מי שיש לו תאבון לאכילה; משתוקק, מתאוה.

תַּאֲבַדַּעַי[0], ת, תאב לדעת, סקרן.

תַּאֲבַדְּעוּת[0], נ, סקרנות.

תַּאֲבָה, נ, תשוקה, תאוה.

תַּאֲבוֹן*, ז, חפץ, תשוקה; תשוקה עזה לאכילה.

— לְתַאֲבוֹן*, להשתיק התאבון; לסבת אי יכלת להתנבר על התאבון; [0]טבמא להוראת ברכה בעת האכילה.

— מוּמָר לְתַאֲבוֹן*, הטסיר תורה וחק כדי למלא תאותו ולא בכונה להסיר את החק.

(**תאה**) תָּאָה, פ״י, הנבל, הצב ציון ואות לנביל מסביב.

תְּאוֹ, תּוֹא, ז, שור הבר, שור פרא [1].

תַּאֲוָה, נ, חפץ, תשוקה, כליון נפש; תאות

[1] תאו буйвол, Büffel buffle, buffalo

תאו

בשרים; נבול, הקו המבדיל בין מקום למקום; טרום קץ.

— **בְּשַׂר תַּאֲוָה°**, ז, בשר חולין, שלא נשחט לשם קרבן ושלמים.

תַּאוֹם°, ז, שווי המדה והקצב בין שני חלקי נוף.

תְּאוֹם*, ז, (נ, **תְּאוֹמָה***), טי שנולד עם עוד אחד.

תְּאוֹמִים, ז״ר, (ס׳ **תְּאוֹמִי***), נולדים יחד, שני ילדים שנולדו יחד; *אחד מי״ב הפולות; פלתעות, השנים השוחנות את האכל הנראות ככפולות.

תְּאוּמָה*, נ״ר, ר׳ תאיטות.

תְּאוּנִים, ז״ר, מאמצי כח, עמל; ר׳ תאנה.

תַּאוֹר°, ז, ציור בכתב; רשיפת פרשי דבר לפראהו, פרשה.

תְּאוֹרָה°, נ, הדלקת אורים לאות שמחה וחג.

תַּאֲטְרוֹן*, ז, בית משחק סוסבי.

תְּאִימוּת*, נ״ר, השנים השוחנות.

(תאל°) הֶתְאֵל°, קלל, שים אלה על־.

תְּאֵל°, ז, דקל צעיר, עץ תמר קטן.

תַּאֲלָה°, ז, **תְּאֵלָה**, נ, אלה, קללה.

תאם (תָּאַם, יִתְאַם), פ״ע, התחבר יחד; היה דומה ושוה ל־. **הִתְאִם**, ילוד תאומים, ילוד שנים יחד (שיה״ש ד. ב.); *הִמשך נקו מקביל לנוף שני; °היה דומה ושוה ל־; היה ראוי והגון ל־. **הִתְאִם***, היה בין שני דברים; הִבְּחל, היה נדול פי שנים.

תא״מ, ר״ת, תהלים, אוים, משלי.

תְּאֻמִים, ז״ר, (ס׳ **תְּאֻמִי***), ר׳ תאומים.

תַּאֲנָה, נ, עת ירם חית השדה, עת הזדונות החיות; תאות היחום בבעלי חחי.

תאנה

תְּאֵנָה, נ, (ר׳ **תְּאֵנִים**), עץ ופריו הנודע בעסים רבשו [1]).

— **תְּאֵנִים שְׂעָרִים**, תאנים ניעות.

— **תְּאֵנַת חֹדֶשׁ°**, נ, סיו, עין צמח של הארצות החסות [2]).

תַּאֲנָה, נ, עלילה, נסבה; סבה (עפ״י רב לא נכונה) המשפטת להצדקות על עשית איזה מעשה; מקרה; *ינון, תונה, שבר רוח.

תַּאֲנִיָּה°, נ, ינון, תונה, שבר רוח, אנחה.

תאר (תָּאַר, יִתְאַר), פ״י, נשה, אנה (בגול); רשום קקף הנבולים. **תָּאַר**, צין קקף רבי; פרש, באר בכתב; *תת צורה יפה. **תּוֹאַר**, השתרע, התפשט; *היה מבאר בכתב.

תָּאַר, ז, תבנית צורה, (דמות), מראה; °עלה הבאה לתאר את העצם או את הפעלה (נרקדק); כנוי נכבד לאיש עפ״י משרתו ומדרגתו.

— **אִישׁ תָּאַר**, ת, איש יפה בתבניתו.

— **שֵׁם תָּאַר**, **תֹּאַר הַשֵּׁם°**, ז, (נרקדק), (יותר נכון: **תֹּאַר הַפֹּעַל°**), עלה הבאה לצין את איכות העצם (שוב, רע, לבן, קשה, וכיו״ב).

— **תֹּאַר הַפֹּעַל°**, ז, (נרקדק), עלה הבאה לצין את אפן עשית הפעל או זמן ומקום עשיתו (מהר, לאט, היום, שה, וכיו״ב).

---

[1]) תאנה **смоква, Feige, figue, fig**

[2]) תאנת חוה **банан, Banane, banane, banana**

תַּאֲרִיךְ*, ז, סִיוּן הַשִּׁנַּיִם, וְכֵן הַרִּשּׁוּם בְּמִשְׁקֹל וְכַיּוֹצֵא בּוֹ.

תְּאַשּׁוּר, ז, מִין עֵץ סָרִיק קָשֶׁה [1].

ת״ב, ר״ת, תְּשָׁעָה בְּאָב; תַּלְמוּד בַּבְלִי.

תב״א, ר״ת, תְּשָׁעָה בְּאָב.

תֵּבָה, נ, אֲרוֹן, אָרוֹן, קֻפְסָה; *אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ; בֵּיתָה, עִטּוּר הַתְּפִלָּה שֶׁהַחַזָּן עוֹמֵד לְפָנָיו; סֵלָה כְּתוֹבָה אוֹ מְדֻבֶּרֶת.

— תֵּבַת נֹחַ, נ, אֲנִיָּה עֲשׂוּיָה כְּעֵין אֲרוֹנוֹ נֹחַלֶק לְקִנִּים שֶׁעָשָׂה נֹחַ לְמֹצָא בּוֹ מַחְסֶה מִפְּנֵי הַמַּבּוּל; °כְּנוּי לְאֹסֶף בַּעֲלֵי חַיִּים אוֹ דְּבָרִים רַבִּים שׁוֹנִים בְּמָקוֹם אֶחָד.

— עָבוּר לִפְנֵי הַתֵּבָה*, הָיָה לְחַזַּן בְּבֵית הַתְּפִלָּה, הָיָה לְשָׁלִיחַ צִבּוּר.

תְּבִיאָה, נ, פְּרִי הָאֲדָמָה, שֵׂכָר, רֶוַח; סְחוֹרָה מוּבָאָה אֶל הָאָרֶץ מְחוּצָה לָהּ; מוֹצָא שִׂפְתַיִם; *מְזוֹנוֹת, כַּלְכָּלָה; °מִינֵי דָּגָן (חִטָּה, שְׂעוֹרָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם).

תְּבוּל*, ז, סַעֲלַת הַמַּתְבֵּל וּמַתְקֵן דָּבָר מֵאֹכֶל בְּמַרְקָחִים וּתְבָלִין.

תָּבוּן, ז, תְּבוּנָה, נ, דַּעַת, שֵׂכֶל, בִּינָה, חָכְמָה; הִתְבּוֹנְנוּת, חֵקֶר דָּבָר.

תְּבוּסָה, נ, כִּפְלָה, סְכוּם אֹרֶךְ, רֹחַב וְגֹבַהּ.

— דַּם תְּבוּסָה*, ז, דַּם אִישׁ הוֹלֵךְ לָמוּת סְעֹרֵב עִם חֲבֵרִים אֲחֵרִים אוֹ עִם דַּם אַחֵר שֶׁלֹּא נִשְׁמְאוּ.

תְּבִיעָה*, נ, דְּרִישָׁה, מְעָנָה.

תְּבִיר*, ז, שֵׁם נְגִינָה מְסֹפֶקֶת (֓).

תֶּבֶל, נ, (בְּסִנְנוֹן הַמִּלִּיצִי), (לֹא יָבוֹא בְּהוּא הִזְכִּיעָה וְלֹא בְּרִבִּים וְלֹא עִם הַכְּנוּיִים), הָאָרֶץ, הָאָרֶץ הַנּוֹשֶׁבֶת, כָּל מוֹשַׁב בְּנֵי הָאָדָם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ; כָּל בְּנֵי הָאָדָם, יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.

תֵּבֶל, ז, תַּעֲרֹבֶת זֶרַע נִתְעָבָה; *מִינֵי מַרְקָחִים; נְעִימוּת, נֹעַם (שֶׁל קוֹל).

[1] תְּאַשּׁוּר buk, Bushbaum, buis, box-tree

(תבל*) הִתְבַּל*, תִּקֵּן (אֹכֶל) בְּתַבְלִים.

תַּבֵּל*, תִּקֵּן דְּבַר מַאֲכָל בְּמַרְקָחִים; תִּקֵּן, עָשָׂה יוֹתֵר טוֹב. תְּבוֹל*, תִּקּוּן (אֹכֶל) בְּתַבְלִים. הִתַּבֵּל*, הִבּוֹל; הִתְלַכְלֵךְ, הִשְׁנָה.

תְּבֶל*, תַּבְלִין*, (תְּבָלִין?), ז, רֶקַח אוֹ יְרָקוֹת שֶׁמְּשִׂימִים בְּתַבְשִׁיל אוֹ בְּכָל מַאֲכָל לְהִישִׁיב טַעְמוֹ.

— אֵין בָּזֶה תַּבְלִין*, מְכֻסֶּה לְאַסֵּר: אֵין בְּדִבְרֵי הָאֲמוֹרִים כָּל טַעַם וְהֶגְיוֹן.

תְּבֻלּוֹל, ז, תְּעָרֹב בְּעֵין, דַּק, עִוּר דַּק עַל הָעַיִן, קְרוּם לָבָן עַל אִישׁוֹן הָעַיִן.

תַּבְלִיט*, ז, צוּרָה בּוֹלֶטֶת, פַּרְסוּמָה.

תַּבְלִית, נ, כְּלִיוֹן וְאֹבְדָן.

תְּבַלְבֵּל, ר׳ תִּבְלוּל.

(תבן) הִתְבֵּן*, הָיָה (נִבּוּל טִיחַ לְקִיר) מְעֹרָב בְּתֶבֶן. תַּבֵּן*, עִרְבֵּב בְּתֶבֶן; סִיר תֶּבֶן.

תֶּבֶן, ז, (ר׳ תְּבָנִים*), קַשׁ הַשִּׁבֳּלִים הַנִּדּוֹשׁ בְּסוֹרֵג הַחָרוּץ לְחִתִּיכוֹת קְטַנּוֹת; דֻּגְמָה לְדָבָר קַל הַנִּשָּׂא וְהַנִּסְעָף בְּרוּחַ.

— תֶּבֶן אַתָּה מְכַנִּים לַעֲפָרִים?*, (עֲפָרִים הוּא שֵׁם עִיר שִׁישׁ בָּהּ הַרְבֵּה תֶּבֶן) כְּמֹשֶׁא מְשָׁל לֵאמֹר: אַתָּה מְבִיא אִיזֶה דָּבָר לְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מִזֶּה.

תַּבָּן*, ז, סוֹבִיל תֶּבֶן לוֹבְגִיל.

תַּבְנִית, נ, דְּמוּת בְּנִין, צוּרַת בִּנְיָן; מַעֲרָךְ, תַּכְנִית שֶׁעַל פִּיהָ בּוֹנִים בִּנְיָן; מַרְאֶה, צוּרָה שֶׁל דָּבָר; *צֶלֶם אָדָם אוֹ מַתְכֹּנֶת שֶׁמְּצַיְּרִים בְּמָקוֹם סָמוּי.

תבע* (תָּבַע*, יִתְבַּע*), פ״י, דָּרוֹשׁ, בָּקַשׁ בְּחִקְרָה אֶת הַמְּצִיאָ, נָשָׁה; (לָוִין), קָרָא בַּעַל דָּבָר לְעָמְדוֹ לְפְנֵי הַשּׁוֹפְטִים לְהִשָּׁפֵט; דָּרוֹשׁ (בְּעִנְיָן נְשׂוּאִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם); חָפֵשׂ אִיזֶה דָּבָר. הִתְתַּבֵּעַ*, הִדָּרֵשׁ, הִתְבַּקֵּשׁ לָתֵת; הִתְבַּקֵּשׁ לְעֲשׂוֹת דָּבָר.

— מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תוֹבְעִים*, כֶּסֶף אוֹ

חוב שאין לו תובע חָקִי ברור.

— נִתְבָּעִים לַעֲנָל וְנוֹתְנִים, נִתְבָּעִים לְמִשְׁכָּן וְנוֹתְנִים*, מכתא משל לאכר: נותנים לכל דבר גם לדבר טוב וגם לדבר רע (כגוי על הפסקר בתורה כי בני ישראל נדבו לבנין המשכן וכליו ואחרי כן הביאו נדבות גם לעגל).

תַּבְעֵרָה[ס], נ, שרפה, בערה, דליקה.

תַּבְצִקִי* ז, מאכל לקנות סעודה עשוי בצק.

(תבר*) הִתְבָּר*, היה קשור על ידי עניבה ולולאה.

תַּבְרָה[ס], נ, שובר, שטר קבלה; כלי בעין נרון לשבר בו עצמות.

תַּבְשִׁיל*, ז, מאכל שנשל על האש.

— עֲרוּב תַּבְשִׁילִין*, ר׳ ערוב.

— הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁילוֹ*, הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁילוֹ כָּרַבִּים*, הספד, השחת, התקלקל באסן (באסן טוסרי).

— מִי שֶׁאָכַל אֶת הַתַּבְשִׁיל יוֹדֵעַ אֶת טַעֲמוֹ*, מכתא לאכר: מי שנשא בדבר יודע את ערכו.

תָּג*, ז, אחד התוים הקטנים שעל האותיות לנוי.

תָּגָא*, נ, בגד עליון רחב שלבשו הרומאים; כתר עטרה; ר׳ תָּג.

ת״נ, ר״ת, תנועה נדולה (בדקדוק); תקיעה נדולה.

תַּנְלַחַת*, נ, גלוח, סעלת הנלה.

תַּנְלִית[ס], נ, הסצאה, גלוי, התנלות, דבר שהיה נעלם ונלוהו.

תַּנְמוּל, ז, שלום, נטול שכר; מעשה טוב וחסד.

(תנר*) תַּנָּר*, ס״ע, סחור, רכול; [ס]עמוד על המחיר (הקונה בחפצו להוריד מהמחיר והמוכר בחפצו להעלות את המחיר).

תַּנָּר*, ז, סוחר, רוכל.

— תַּנָּרֵי לְוֹד*, סוחרי לוד שהיו ידועים ברמאותם.

תִּנְר*, תָּנָר*, ז, כריכה, קטשה; ריב; תלונה; הרון אף, עברה, זעם.

— קָרוֹא תִּנָּר*, מכתא לאכר: התלונן, קריא חטס.

תַּנְרָה*, נ, קטשה; כעס, זעם.

תַּנְרָן[ס], ז, איש העומד על המחיר ומשתדל להורידו או להעלותו.

תַּנְרָנוּת*, נ, עדת המוחרים; מעמדם; [ס]עלת העומד על המחיר ומשתדל להורידו או להעלותו.

ת״ד, ר״ת, תבת דואר.

(תדר*) הִתְדַּר*, עשה דבר תדיר; בוא תדיר.

תְּדָהָר, ז, מין עץ פרק[1].

תָּדִיר*, ת, הבא לעתים קרובות; תה״פ, תכיף, לעתים קרובות.

תְּדִירָה*, תְּדִירוּת*, נ, תכונת דבר שהוא תדיר.

תְּהָא*, ר׳ תהה.

תה״ד, ר״ת, תפלת הדרך.

תהה* (תָּהָה*, יִתְהֶה*), ס״ע, ישוב בכבהל בלי תנועה והרגשה; התפלא, השתוממ; הכלך, התחרט, הנחם.

— תָּהָה אַקַנְקָן*, תָּהָה בְּקַנְקָן*, תָּהָה עַל קַנְקָן[ס], הריח בקנקן לדעת אם יין בו או חמץ (מכתא לקוח להוראת: בחון טהות איש).

— תָּהָה עַל הָרִאשׁוֹנוֹת*, מכתא לאכר: התחרט על מה שעשה.

תָּהוּ, ז, שממה, שאיה; ריק, אפס; תה״פ, לחנם, לריק.

תְּהוֹם, זו״נ, (ר׳ תְּהוֹמוֹת נם תְּהוֹמִים[ס]), כימי הבריאה הראשונים; האוקינוס, הים הנדול אשר סבנו מקור כל מימי הארץ; בעמקי ים, צולה; נבך, מערבל, נלנל.

— תְּהוֹם אַרְעָא[ס], ז, בעמקי האדמה.

[1] תדהר, יש איברים: клен, Ahorn, crable, maple

— מֵי תְּהוֹם°, נצה פני הבים שמתחת לשכבה העליונה של הקרקע.
— קִבְרֵי הַתְּהוֹם*, ז, דבר טבא מכמה שגלה וטמא מה שהיה עליו לפני גלוחו.
— מְמַאֲת הַתְּהוֹם*, נ, טמאת הקבר.
תְּהוּת*, נ, חרטה, התנחמות; האנה יצער על מעשה.
תְּהִלָּה, נ, הלל ותודה, שבח; הוד, תפארת; אור, זהר (מבקוק נ. ג., ישעיה סא. נ.).
תָּהֳלָה, נ, דמי, מכשול עון; נדוף, חרוף.
תַּהֲלוּכָה, נ, הליכה, מהלך בסך, הליכת המון אנשים לפרסם איזה דבר או לכבוד איזה מאורע.
תְּהִלִּים*, תְּלִים*, ז״ר, שם ספר מזמורי דוד מלך ישראל ומשוררי בית ה׳.
תה״פ, ר״ת, תאר הפעל (בדקדוק).
תַּהֲפוּכָה, נ, מרמה, שקר, סלף; ר׳ מהפכה.
תה״ש, ר״ת, תפלת השחר; תאר השם (בדקדוק).
תָּו, ז, אות, סמן; תאוה, חפץ (איוב, ל״א, ל״ח, יליז); *שם האות העשרים ושתים באלפ״ב העברי — ת—.
— מַאֲלָף עַד תָּו*, מראשית עד אחרית, מראש ועד סוף.
ת״ו, ר״ת, תם ונשלם.
תוא, ר׳ תאו.
תוֹאֵם, ז, (ר׳ תּוֹאֲמִים, ס׳ תָּאֲמֵי), שני ילדים הנולדים יחד; ת, מחבר.
תוּב*, ר׳ שוב.
תובב״א, ר״ת, תבנה ותכונן במהרה ביטינו אמן (נוסח אחוג שכותבים אחרי שם עיר קדש, ירושלים, וכיו״ב).
תוביל, ר״ת, תם ונשלם, ברוך ה׳ לעולם.
תּוֹבָע*, ז, שיש לו תביעה ודרישה אצל חברו; טוען; הקורא את חברו לדין.
תּוֹבֶרֶת*, נ, לולאה, עניבה; לולאה למוקש; כפל בבגד וכדומה.
תּוֹגָה, נ, תּוּגִיּוֹן°, ז, יגון עצב, דאגה.
תּוֹדָה, נ, ברכה על חסד, רגש הכרת טובה; קרבן לאלהים על הסדו; הלל, שבח; מקהלת משוררים שירי תהלה; הודאה על אשם.
תּוֹדְעָה°, נ, הכרה ידוגה, ידיעה ברורה; הודעה.
(תוה) תָּוָה, פ״י, רשום אות לסמן, רשום.
הִתָּוָה, דרוש אות, נסה ובקש אות (?); הבעט, צער (תהלים עח. נא. ?).
תָּוֶה*, ז, (ר׳ תָּוִים*), רעד, רעט, חרדה.
תָּוַהּ*, ת, משחומם, מתפלא; מתחרט, נחם.
תוה״ק, ר״ת, תורתנו הקדושה.
תָּוֹךְ*, ז, פעלת הכתוך ומשער.
תּוֹחֵחַ*, ר׳ תחוה.
תּוֹחֶלֶת, נ, (כ׳ תּוֹחֲלֹתֵי), תקוה, משאת נפש, מצב המחכה לתוצאות טובות מאיזה דבר או מאיש; *תפלה (באור ע״ם דרוש).
— אֵין תּוֹחֶלֶת מ־*, ב־*, אין לסכוך על־.
תּוֹךְ, ז, (בהפסק: תָּוֶךְ, ר׳ תּוֹכוֹת*), אמצע, לב דבר, עצור דבר, מרכז דבר, הנקודה הרחוקה מרחק שוה משתי הקצוות; *פנים דבר; קול התבשיל הרותח על האש; °ענין, תכן דבר, תמצית דבר, עקר הדבר, בַּונה נפתרת בדבר.
— בְּתוֹךְ, ט״י, באמצע; בין, בקרב.
— תּוֹךְ כְּדֵי דִבּוּר*, תה״ס, כרגע בין רגע.
— תּוֹךְ כַּךְ*, תה״ס, בין כך, בין כה וכה.
— תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ*, סניטיותו כחיצוניותו.
— בַּעֲלֵי הַתּוֹךְ°, ז״ר, בני כתה אחת המאמינים כי יש רק סודות בתלות התורה ואינן נפשטין.
— מִתּוֹךְ־*, במצב של־; בגלל.
— מֵתּוֹךְ כַּךְ*, לכן, על כן.
— מִתּוֹךְ שֶׁ־*, כיון ש־, יען כי.

תּוֹךְ, ז, ר׳ תְּכָּ.

(תוך) תָּוַךְ*, פ״ע, חצה, חָלַק; היה טָפֵר באמצע, בתוך; °היה איש הבינים, פָּשַׁר בין. **הַתָּוֵךְ***, עשה שהדבר יהיה בתוך. **תָּיוֹךְ***, היה באמצע.

תּוֹכָחָה, נ, טוסר, ענש, נערה, הזהרה; °פרשת הענשים הקשים שבסדר בחקותי (ויקרא כ״ו, י״ד – כ״ט) ובכדר כי תבוא (דברים כ״ח, ט״ו–ס״ח).

תּוֹכַחַת, נ, ראיה, הוכחה; נערה, הזהרה; ענש, קנס.

— **אִישׁ תּוֹכָחוֹת**, ת, עקש, עקשן.

תּוֹכִי°, ת, סניטי.

תּוֹכָן*, ז, הכח בחקר הכוכבים.

תּוֹלָדָה*, נ, דבר היוצא מדבר עקרי; תוצאה, סִבָּה; °השבע, העולם כלו, תבל ומלואה.

— **תּוֹלְדוֹתֵיהֶם כֵּיוֹצֵא בָהֶם***, מבשא חֵקי לאמר: הדבר השפל דומה לעקר; °מבשא לאמר: הבנים דומים לאבותיהם.

תּוֹלָדוֹת, נ״ר, צאצאי איש ומשפחותיו; שלשלת היחס; קורות הדורות; °בנים.

תּוֹלֶדֶת°, נ, תורת הלדה, הידיעות שהמילדות לומדות כדי לדעת את אומנתן.

תּוֹלָל, ז, לוען, מהתל, מתלוצץ(?); כְּעָנָה(?).

תּוֹלַע, ז, שרץ, רמה[1]; אריג צבוע בצבע השני.

תּוֹלַעַת, נ, (ר׳ תּוֹלָעִים), שרץ רמה הנמצא ביחוד בצמחים; אריג צבוע בצבע שני; פסל לאשם וריק, דבר שאין לו ערך.

תּוֹם*, ז, שום, אחד מסיני הבצלים, ר׳ שום; שפה לארג, אסרה.

תּוֹמֶ״ת, ר״ת, תרומות ומעשרות; תיקף ומיד.

תּוֹמֵךְ, ז, תומך, עוזר.

תּוֹמִים, ר׳ תאומים.

תַּוָּם*, צבוע צביעה נסה, לכלך בצבע.

[1] תולע wepp, Wurm, ver, worm

תּוֹסָפָה*, **תּוֹסֶפֶת***, נ, הוספה על דבר; הוספתא.

— **תּוֹסָפוֹת***, ההלכות הרשומות בתוספתא; חדושי רבני צרפת ביטי הבינים שהוסיפו לבאור רש״י (רבי שלמה יצחקי) על התלמוד.

— **תּוֹסֶפֶת כְּתוּבָה***, נ, הסכום שהבעל מוסיף על התחיבותו לתת לאשתו כשינרשנה או להשאיר לה אחרי מותו.

— **בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת***, ז״ר, רבני צרפת מחברי התוספות.

תּוֹסַפְתָּא*, נ, (ר׳ תּוֹסַפְתּוֹת*), קבוץ משניות שלא באו בששת סדרי המשנה של רבי יהודה הנשיא ושנאספו אח״כ על ידי ר׳ חיא ור׳ אושעיה.

תּוֹעֲבָה, נ, נבלה, שקוץ, דבר או מעשה מאוס ונתעב מצד הדת והמוסר.

תּוֹעָה, נ, שנגה; ערבוביה; רעה.

— **תּוֹעִים***, ז״ר, בשם הזה קראו הפוסרים ביטי הבינים לנוסעי הצלב.

תּוֹעֶלֶת, נ, דבר המועיל; רֶוַח.

תּוֹעָפוֹת, נ״ר, רום, גבה (?); צבור, גל (?). מחשכים, טעמים אפלים (בתוך הרים).

תּוּף*, ז, רקד.

תּוּפִין*, ז, מעשה אופה, מאפה הנור; (ר׳ תּוּפִינִים), צניטים האפויים מעגים.

תּוּפָעָה*, נ, הוספה, מקרה פתאומי.

תּוּצָאָה*, נ, מסבב, מה שיוצא מדבר; מסקנה; מהדורה, הוצאה, הדפסת ספר.

תּוֹצָאוֹת, נ״ר, מוצא, המקום שממנו יצא״; מקור, מעין; מסלע; °מינים, סוגים, אֻמנים.

תּוֹקֵעַ*, ז, האיש הנוסף בשופר בראש השנה להשמיע את התקיעות.

תּוֹקֵף, ר׳ תקף.

תּוֹר (תָּר, יָתוֹר), ס״, רגל, חפור ארץ; חקור, חפש; הלוך אחרי״, הפתה על ידי״. **תַּיָּר***,

ר׳ תיר. **תָּתִיר**, חפור ארץ, חפש, נבל.

תור, ז, שורה, שדרה; תקופת סדר העתים; סוּעד קבוע על סי הסדר; נ, טין יונה; שור, סר, בן בקר; חבל; ניד לתפר בו.

— **ראש תור***, טשלש מארך בקצה שדה.

— **בְּתוּר**, תה״פ, בהינת היות — בזאת וכזאת.

תַּוּר*, ז, רועה שוּרים, בַּקָּר; נוהג שורים להרישה.

תּוֹרָה, נ, למוד, חק, בשפט; מצות ה׳; הוראה; *ספר תורה; עיון, הלכה, באור עקרי.

— **תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב***, נ, המשה חמשי התורה.

— **תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה***, נ, התלמוד.

— **תּוֹרַת כֹּהֲנִים***, נ, ספר ה״ספרא״, הוא מדרש הלכה על סדר ויקרא.

— **בְּתוֹרַת***, תה״פ, באפן, כמו; ר׳ בתור (אחרי ערך: תור).

— **אֵין הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת מִפְּנֵי בָּנָה***, בטוי לאמר: אין המורה קם מפני תלמידו.

— **נָתוֹן תּוֹרַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיָדוֹ***, לאמר: כל אחד יוכל להורות לעצמו את ההלכה כחפצו.

— **לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאְדִּיר***, בטוי לאמר, לא לטעשה כי אם להלכה.

— **תּוֹרָה מְחֻזֶּרֶת עַל אַכְסַנְיָא שֶׁלָּהּ***, מבטא לאמר: התורה עוברת מאבות לבנים.

— **תּוֹרָה מָנַחַת בְּקֶרֶן זָוִית**, מבטא לאמר: אין איש שם לבו לתורה.

— **תּוֹרָה שֶׁאֵין לָהּ בַּיִת אָב אֵינָהּ תּוֹרָה***, מבטא לאמר: תורה או הלכה שלא קבלנוה מאבותינו אינה תורה.

תּוֹרָנִי, ת, היודע תורה; המאמין בדברי התורה; שם כבוד ללמדן.

תּוֹרָנִיָּה*, נ, מין עץ פרק [1].

[1] תורניה сосна, Fichte, pin, pine

תּוֹרָשֶׁת, נ, הסנולות העוברות בירושה מאבות לבנים.

תורניות

תּוֹשָׁב, ז, נושב בתוך עם בארץ אחרת מארצו, יושב תמיד במקום (מבלי היות לו זכות אזרח); *דבר שנקבע בתוך דבר שני.

— **גֵּר תּוֹשָׁב**, ז, בן עם אחר הגר בארץ ישראל.

— **אֲבָנִים תּוֹשָׁבוֹת***, נ״ר, אבנים קבועות במקומן ואינן זזות.

תּוֹשָׁבָה*, נ״ר, טושבה, הארץ שיש לאיזו טטשלה טהון לארצה העקרית.

תושב״כ, ר״ת, תורה שבכתב.

תושבע״פ, ר״ת, תורה שבעל פה.

תּוֹשָׁבָת, נ, יסור, בסיס; מקור.

תּוֹשִׁיָּה, נ, הויה, ישות, קיום; עזר, הצלה; ידיעה איך להחלץ מצרה; התקדמות דבר, קדמה; דבר של יש, דבר של בטש.

ת״ו, **שלב״ע**. ר״ת, תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם.

תּוּת*, ז, סרי העץ שעליו נתנים למאכל לתולעי המשי [1]; העץ הזה [2].

תּוּת, ט״י, תחת, במקום.

[1] תות тутовая ягода, Maulbeere, müre, mulberry

[2] תות тут, Maulburbaum, mûrier, mulberry-tree (morus)

תּוּתָב*, ז, שכבה דקה; שטלה הדוקה לנוף; ת, קבוע, נעוץ, תחוב.

— שֵׁן תּוּתָבֶת*, נ, שן מלאכותית הקבועה בפה במקום שן שנפלה או שנעקרה.

תּוּתְנָה[0], נ, מין גרגיר אדמה [1].

תּוֹתָח*, ז, כלי מתכת; אלית (?); חץ (?); [0]מקלעה, רובה גדול להרס בכדוריו חומות ומבצרים.

תּוֹתָרָן*, ר, תתרן.

(תזז) הָתַז, פ״י, קצוץ, כרות מלפלות.

תָּזִיתִי*, נ, (רַיְחָ״), רוח שנעזן, טרוף הדעת; חלי הנופל.

תַּזְכִּיר[0], ז, תַּזְכֹּרֶת[0], נ, מכתב להזכיר, רשימה לזכרון.

תִּזְמֹרֶת[0], נ, קהל מנגנים, להקת נגנים.

תַּזְנוּת, נ, זנות, כשכבי זמה.

ת״ח, ר״ת, תלמיד חכם; תשואות חן (תודה).

— גְּזֵרַת ת״ח, נ, ההרג שנעשה ביהודים בפולניה בשנת ת״ח לאלף הששי על ידי הקוזקים וחמלניצקי בראשם.

תחב* (תָּחַב*, יָתְחַב*), פ״י, תקע אל תוך*, נעץ ב־, דקר ולחוץ להכנים להך*.

תַּחְבּוּלָה, נ, ערמה, טומה; אמצעי של ערמה.

— תַּחְבּוּלוֹת*, נ״ר, התערבות אנשים שונים בכסף בנוגע לתוצאות ענין (פרוץ, התאבקות וכיו״ב — באור טר׳. כ. סינס ו״ל).

תַּחְבָּלָן[0], ז, איש בעל תחבולות ערמה.

תַּחְבֹּשֶׁת*, נ, אספלנית, חבישה שנותנים על מכה; חמר שנותנים על מכה או מקום מכאיב בגוף.

תָּחוּב*, ז, חטר שמשתמשים בו להרכבה בעץ אחר.

[1] תותגנה, клубника, Gartenerd-beere, fraise des jardins, garden strawberry (Fragaria elatior).

תָּחוּחַ*, ת, (עָפָר*), עפר רך מנכב (ע״י חרישה, חפירה וכיו״ב).

תָּחוֹם*, ז, גבול; מחוז, גליל; סביבות עיר השיכות אליה.

— תְּחוּם שַׁבָּת*, ז, גבול שאסור ההכמים לעבור בשבת ויום־טוב, אלפים אמה מסביב לעיר.

— חוּץ לָתְחוּם*, מעבר לאלפים האמה שמסביב לעיר.

— תְּחוּם[0], תְּחוּם הַמּוֹשָׁב[0], ז, (בשפירת החדשה), סלכים ברוסיה שרק בהם תֻּתֵּר הישיבה ליהודים[0]לפני ההחסכה האחרונה בשנת 1916.

— עֲרוּב תְּחוּמִים*, ר׳ ערוב.

— הַכָּנַס לְתְחוּם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ*, מכשא לאמר: התערב בענינים זרים.

— הַיַּשׁ תְּחוּמִים בַּמַּעֲיִם*, משל הטוב לאמר: האמת אינם יכולים להבדיל בין ילדיהם.

תְּחוּשָׁה[0], נ, חוש, הרגש, הרגשה.

תַּחְזִית[0], נ, מראה מקדם אשר יראו דרך מנסרת.

תַּחֲחַ*, רכך עפר ע״י חפירה, חרישה וכדומה.

תְּחִיָּה*, נ, התשובה לחיים; [0]שיבת עם לחיים חדשים אחרי ירידתו.

— תְּחִית הַמֵּתִים*, נ, תחיה; האמונה כי המתים ישובו לחחיה ביכי המשיח.

תַּחְכְּמֹנִי, ז, חכמה, סדע, דעת (?); שם פרטי (?); [0]בית מדרש גבוה.

(תחל) הַתְחֵל*, פ״ע, החל, היה הראשון באיזה פעולה, עשה התחלה.

— הַמַּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ נְמוֹר*, הִרְתַּחַלְתָּ נְמוֹר*, משלים עמסיים לעורר את האיש לגמר את הדבר שהתחיל בו.

תָּחֵל*, ז, תְּחָלָה, נ, ראשית דבר, ראש דבר; *סדרנה ראשונה לפעמה; תה״פ, בראשונה,

לפני דבר אחר.

— מַתְחָלָה*, תד״ס, בראשונה, בימים קדומים.

— לְכַתְּחִלָּה*, תה״ס, בראשית, מתחלה; לפי ההשקפה הראשונה.

— עָשָׂה דָּבָר לְכַתְּחִלָּה*, קום ועשה דבר (בנגוד ל„בְּדֵעֲבַד״, כאשר כבר נעשה הדבר מבלי לחשב אם עָתָר לעשותו או אין).

תַּחְלָה*, נ, הבשר של סִי התטר הנאכל.

תַּחְלוּאִים*, ז״ר, טחלות אנושות; טחלה מתרבקת (?).

תַּחְלִיף*, ז, מה שבא כחרוזים במקומו של אחר.

(תחם*) תָּחַם*, פ״י, הגביל, עשה גבול, עשה תחום.

תַּחְמוּד*, ז, חמדה, חפץ, חשק.

תַּחְמָס, ז, טין עוף טורף (בת היענה ?; לילית (?); סנונית (?).

תַּחַן*, ז, תְּחָנָה, נ, רחטים, הנינה; בקשת רחטים; תפלה.

תַּחֲנָה*, נ, בית לנוח בו בדרך, טקום שחונים בו עוברי דרך; טקום ששם עומדת רכבת בטסילת הברזל לקבל ולהוריד נוסעים ומשאות.

תַּחֲנוּן*, ז, התפלה שאחרי שמנה עשרה בשחרית ובמנחה.

— תַּחֲנוּנִים, ז״ר, חנינה; בקשת רחמים.

תַּחְנוּת, נ, טקום טעמד, טקום חֲנָיָה.

תַּחַף*, ז, ר׳ תחב.

תַּחְרָא, נ, שריון עושה את הנלחם.

תַּחֲרוּת*, נ, קשטה, טריבה, ריב; קנאה ושנאה.

תַּחְרִים[9], ז״ר, ארג דק עשוי חורים בציורים שונים.

תַּחַשׁ, ז, טין חיה שטעורה עשו טכסה למשכן ה׳ ולכלי השרת; [9]טין חיה טורפת [1].

תַּחְשׁוֹן*, ת, רוצה, ור׳ נחשון.

תַּחַת, ט״, (כ׳ תַּחְתֵּי, תַּחְתָּיו, תַּחְתֶּיהָ, תַּחְתֵּיהֶ, וכו׳), לטשה טדבר (הסך: על); בטקום; תמורת; יען כי״.

— תַּחַת כִּי״, יען כי.

— תַּחַת אֲשֶׁר, בטקום ש״.

— מִתַּחַת, תה״ס, לטטה; תחת.

תַּחְתּוֹן, ת, אשר טתחת (בנגוד ל„עליון״); *שעל הארץ, ארצי (בנגוד לעליון בטובן שמיטי).

— הַנָּקָן הַתַּחְתּוֹן*, השערות שטסביב לאבר הטוליד.

— יַד־ עַל הַתַּחְתּוֹנָה*, סלוני הסניד ואין בידו הרשות לבחר כי אם השני יוכל לבחר את הטוב.

תַּחְתּוֹנִיוֹת*, נ״ר, טחלת הטחורים, כאב בני טעים, אבעבועות בפי השבעת הנורטות טכאובים בעת עשית הצרכים.

תַּחְתּוֹנִים*, ז״ר, בשם זה קוראים לטכנסים שלובשים על הגוף טתחת לטכנסים העליונים הנראים לעין.

תַּחְתִּי, ת, תחתון, אשר טתחת.

— תַּחְתִּיָּה, תַּחְתִּית, תַּחְתִּיּוֹת־ (שאול, ארץ״), כנוי לשאול שטתחת לארץ.

— תַּחְתִּיִּים, ז״ר, חדרים אשר בדיוטה התחתונה שבבית.

תַּחְתִּית, (נ, ר׳ תַּחְתִּיּוֹת), החלק התחתון, השפל; (פְּלַח־) אבן השֵכב ברחים; *כלי הצורף או הנפח שבו נצבורות חתיכות המתכת הנוסלות בשעת העבודה (בשיפון וכיו״ב).

ת״, ר״ת, תרגום יונתן; תרגום ירושלמי; תחת יד; תולדות ישראל.

תִּיאָה*, נ, שרש צמח שטשתטשים בו לתבלים[2].

---

[1] תחש, барсук, Dachs, blaireau, badger

[2] תיאה, ранункул, Ranunkel, renoncule, crowpool

תיאטרון*, ר' תאטרון.

תַיבָה*, ר' תבה.

תיב"ע, ר"ת, תרגום יונתן בן עוזיאל.

(תינ"), **תַינָ"**, ס"י, רשום תנים על האותיות.

תָיוֹ*, ר' תָו.

תִיוּבְתָא*, ז, תשובה, מענה; חרטה, נחם על מעשה רע.

תִיוּקָא*, ז, נקע, סדק, סדקי, סריצה בקיר.

תִיוּם*, ז, תאום, אחד מתאומים.

תִיוּמֶת*, נ, העלה האמצעי והעליון שבלולב; תאומה; מתלעה, שן שיחנת; חוט כפול באורינה.

(תי"ז) **הַתַּז**, ס"י, גדוע, כרות, הסל ארצה.

תִיכוֹן*, ת, אשר בתוך, סניפי; אמצעי.

— **הַיָם הַתִיכוֹן***, ז, הים הגדול אשר בין אסיה, אפריקה ואירופה.

תֵיכָף*, **תֵיכֶף וּמֵיד***, ר' תֵכף.

תִילִים*, ר' תהלות.

תֵימָן, ז, ארץ הדרום, נגב; רוח דרומית; שם מדינה בערב.

תֵימָרוֹת, נ"ר, (תִימָרוֹת עָשָׁן), עמודי עשן העולים באויר.

תִינוֹק*, ז, **תִינֶקֶת***, נ, (ז"ר, תִינוֹקוֹת*), ילד, יונק.

— **תִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן***, ז"ר, תלמידי בית לסוד לתתחילים, תלמידי בי"ס עממי.

תִיק*, ז, נרתיק, מעשה או חתול לכלי או לדבר.

תִיקוּ*, תעמד: השאלה (בגמרא) קימת ולא נפשרה; (ר"ת, רשבי יתרץ קושיות ואבעיות ?).

תֵיר*, חקור ודרוש; עורר.

תַיָר*, ז, תר, בורה דרך, מנהל בדרך; נוסע בטרחקים לתור ארצות; מרגל; ר' תירן.

תִיר*, ת, עַר, לא יָשָׁן.

— **תִיר וְלֹא תִיר***, ר' נים.

תֵירוּץ*, ר' תרוץ.

תִירוֹשׁ, ז, יין חדש, עסיס ענבים שלא נסס ואין בו טעם יין; שם כליצי ליין; שם לכל סרי טתוק ולכל מיני פתיקות.

תֵירָן*, ת, תואב לחדשות, סקרן, האבדע.

תַיָרָנוּת*, נ, סקרנות, האבון לחדשות, האבדעות.

תֵירָס*, (חֲמֵי"), ז, כין תבואת השדה [1].

תַיִש*, ר' (תְיָשִׁים), זכר בעזים [2].

— **אִם אֵין נְדָיִים אֵין תְיָשִׁים***, בשל לאמר: אם אין תלמידים לא יהיו חכמים.

— **הַנְדָיִים נַעֲשׂוּ תְיָשִׁים***, **הַנְדָיִים נַעֲשׂוּ תְיָשִׁים בַּעֲלֵי קַרְנַיִם***, התלמידים נדלו והיו לחכמים גדולים.

תַיָשָׁה*, נ, עז.

תֵךְ*, **תּוֹךְ**, ז, (ר' תָּכָיִם), הבטן, עסק; כרסה, בעקשים; לחץ נדאגים.

תַךְ*, ז, (ר' תַּכִּים*), הסיוה אחת, העברת הטחט והחוט פעם אחת בארג; שרשרת קלועה לתכשיט.

ת"כ, ר"ת, תורת כהנים (חומש „ויקרא"); הכדרש לספר ויקרא הנקרא „ספרא".

תַכְבֹּסֶת*, נ, כבוס, פעלת הכובס.

תכי"ד, ר"ת, תוך כדי דבור.

(תכה) **תָכָה**, הכנע, הטה ארצה (?).

תַכָּה*, נ, שלחן קטן.

תְכוּנָה, נ, מקום טוסד; בדה, טבע, איכות דבר; הכנה, סדור; [3]חקר הכוכבים והמזלות.

תָכוּף*, ת, הבא תכף אחרי מה שלפניו.

תָכִי*, ז, (ר' תָכִיים), שם עוף שיש לו הכשרון לדבר איזו מלים (?) [3]; שם עוף שנוצותיו נהדרות ומקשטות, טוס [4].

---

[1] תירס кукуруза, Mais, maïs, maize

[2] תיש козел, Ziegenbock, bouc

[3] תכי попугай, Papagei, perroquet, parrot

[4] תכי павлин, Pfau, poon, peacock

תכי

תְּכִיפָה*, **תְּכִיפוּת***, נ, טהירות, תכונת הטהיר; עשׂית דבר תַּכף אחרי השני; חבור על ידי תַּך, על ידי תפר אחד.

תָּכָךְ*, ז, עש, סס.

תָּכְכִים, ז״ר, ר׳ תֹּךְ; *(אִישׁ־), אביד, בינוני בנכסיו לאפר: לא עשיר ולא עני.

תָּכֹל⁰, ת, כחל, טטראה תכלת השטים.

תָּכֵל*, ר׳ תכלית.

תִּכְלָה, נ, כליון עיניט, השוקה; הסץ רב; *קץ, סוף, אחרית.

תַּכְלִית, נ, השלטה, קץ, סוף; *בנמה, טטרה.

— **בְּתַכְלִית**⁰, תה״ס, לנטרה.

תְּכֵלֶת, נ, טין תולעת וְחֵלֶה אשר טיצה כחל־סגל; עין הרקיע, הַנִּין הנראה לעין הרקיע, הגון הנראה לעין בגבול הראיה; ארג שגון עין השטש לו; *סתיל התכלת שבציצית.

תְּכֻלָּתִי⁰, ת, שנִּין תכלת השטים לו, תָּכל.

תכן (תָּכַן, יִתְכֹּן), פ״י, בחון מדת דבר ומשקלו; עריך בסדר. **הִתְכֵּן**, הֻכַּן, הֻעַרְך; היה נכון. **תָּכֵן**, עריך נכון; קבוע בדה. **תָּכוֹן**, היה עריך בטשקל ובטספר.

— **יִתָּכֵן**, תה״ס, אפשר, יוכל היות.

— **לֹא יִתָּכֵן**, אי אפשר, לא יוכל להיות; לא נכון, לא בצדק.

תֵּכֶן, ז, קצב, טדה קצובה; טה שיש בתוך איזה דבר; ⁰(־כֶּפֶר וכיו״ב), ענין של ספר, נושאו ותמציתו.

תְּכֻנִּית, נ, טערכת דברי בסדה; ⁰טה שאדם טסדר לו אסן בעשיו לפרטיהם; (־לְמִדִּים⁰), קביעות טערכת וסדר לענייני הלטודים בביה״ס.

(תכסים*) תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה*, ז״ר, ידיעת חכמת הנלחמה ותחבולותיה.

תַּכְסִית*, נ, טעשה להתעשף בו.

תַּכְסֻפִית*, נ, חבורה, קבוצה (של מחבלים ומזיקים).

תכף* (תָּכַף*, יָתְכֹּף*), פעו״י, היה קרוב בזמן, בוא בזה אחר זה; עשה דבר תַּכף אחרי השני; חבר ואחד יחד על ידי תפר, תפור יחד. **הַתְכֵּף***, חבר, קרב, צרף דבר אל דבר.

תָּכָף*, ז, קרבת האחד לשני (בזמן); ר׳ תכיפה.

תַּכָּף*, **תֶּכֶף וּמֵיָד***, תה״פ, כרגע, בו ברגע, בלי כל עכוב.

— **תַּכָּף לְ־***, כרגע אחרי־.

תַּכְרִיךְ*, ז, טעטפה; אדרת; חבילה כרוכה וארוזה בחוט טסביב לה.

— **תַּכְרִיכִים***, **תַּכְרִיכִין***, ז״ר, בגדי הטת הלבנים, אשר בהם כורכים וקוברים אותו.

תַּכְשִׁיט*, ז, עדי קשוט; תלבשת נהדרה, יָפוּי, הָדוּר.

— **אֵין תַּכְשִׁיט נָאֶה אֶלָּא עַל גּוּף מְעֻדָּן***, כמבא טשל המוני ידוע בטיבן כי גם התכשיט נאה אך ורק לפי שראוי לו, ואם לא־הרי זה כנזם זהב באף חזיר.

תַּכְשָׁרָה⁰, נ, טקרה, הזדמנות, כֹּשר.

תַּל, ז, (ר׳ תִּלִּים), גבעה הלולה; גל, צבור אבנים ועפר במקום חרב; נבעה; (תִּלִּים*), תלתלים; ר׳ תלים.

— **תַּלֵּי תְּלִים***, ז״ר, דברים רבים צבורים ומגבבים.

— **תַּלֵּי תְּלִים שֶׁל הֲלָכוֹת***, הלכות שונות ורבות מאד.

ת״ל, ר״ת, תהלה לאל; תלמוד לומר; תרי לישני (שתי נוסחאות).

תלא, ר׳ תלה.

תָּלָא־אִילָן*, ז, שם חי קטן יונק [1]).

[1]) תלא־אילן, африканскій хорек
Frettchen, furet, feret

תְּלָאָה, נ, טרח, יגיעה; צרה, סבל.
תַּלְאוּבָה, נ, חם, להט חם, ולעפה.
תָּלָאי*, ז, ר׳ תלוי.
תִּלְבֹּשֶׁת, נ, לבוש; לבישה.
תָּלָג, תַּלְגָּא, ז, שלג; הצטננות.
— טוּר תָּלָג, הר שלג, לאטר: ראש לבן מוקנה.
תלה (תָּלָה, יִתְלֶה), פ״י, החזק דבר באויר; העלה בחבל על־, הוקע, שים דבר בעניבה על מסטר תקוע וכיו״ב במצב כזה, שיוכל להתנועע רק לצדדים; *יחס דבר ל־; הַפסק דבר למשך זמן; דחה זמן; הַמשך זמן; הַחזק דבר למפסק; כתוב בין השורות, כתוב אותיות או סלים מעל לשורה; פ״ע, היה נכנע ומשעבד ל־. הִתְלָה, היה תלוי, הוקע; *האחז, תפוש ב־. תָּלָה, תלה. הַתְלֵה*, תלה.
— תָּלָה עַיִן*, נשוא עין, הרם עין; הבט והתבונן.
— הִנְשָׁמָה תְּלוּיָה ב־*, סלוני עודנו חי, הנשמה עדין בקרבו.
— אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָתֵד לְהִתָּלוֹת בָּהּ*, מכתא משל לאטר: אשרי אדם שיש לו אבות נדולים ונכבדים.
תְּלוּי*, ז, ענינה מחברת אל הנבר לתלותו בה; בית יד בכלי לתלותו בו; שם לאות או לסלה שנוספה בכתיבה למעלה מהשורה, תְּלִיָּה.
תָּלוּי, ז, מי שנתלה; *מפסק, שטרם התברר; הכתוב בין השורות; °ענוי לישוע הנוצרי.
— אֶשֶׁם תָּלוּי*, ז, קרבן אשם המובא על הספק אם נעשה החטא או לא.
— תְּלוּי רֹאשׁ*, כבוד ונאון.
— הָיָה דָּבָר תָּלוּי בְּדָבָר שֶׁנִּי*, היה דבר אחד ניתם כזה לדבר השני שהשני נרם היותו או אי היותו.
תָּלוּל, ת, מתרומם בשפוע זקוף.
תְּלוּלִי*, ז, תלתול, יבלת, דלדול.
תְּלוּלִית*, נ, תל קטן, נבעה קטנה נבוכה.
תְּלוּנָה, ר׳ תלונה.
תְּלוּשׁ*, ז, קטע משטר, מקבלה וכיו״ב; בלתי תפור; ת, עקור, (חסך: מחבר).
תְּלִית*, נ, תלוי, שם לאות או לסלה שנוספה בכתיבה למעלה מהשורה (בשטר וכדומה).
תְּלִיתַי°, נ, שבע דבר התלוי ביחסי אל דבר שני.
תָּלַל, ז, אשפה, תיק החצים; טין כלי זין (?); *ר׳ תלוי; °ת צר וארך קבוע בקיר ובו ווים קבועים לתלות עליהם בנרים.
תַּלָּה*, נ, סעלת התולה דבר; עשוי לתלות עליו איש; השלת סמך בדבר.
תַּלִּים*, ר׳ תהלים.
תַּלְיָן, ז, מי שמשתרע להלות את הנרונים להלוה.
תַּלְיָסָר*, שלשה עשר.
תְּלִישָׁה*, נ, סעלת התולש ועוקר דבר; °שם נגינה בשעמים.
— תְּלִישָׁה נְדוֹלָה°, נ, נגינה מסמקת (°).
— תְּלִישָׁה קְטַנָּה°, נ, נגינה מחברת (°).
תלל (תָּלַל, יָתֵל), פ״י, הרם, הנף, הגבה על ידי נבוב. תַּלָּל*, עשה תלים וגבעות לעיסות.
הִתָּל, עשה לשחוק ולקלסה, לעוג ל־; נמה, השלה. הַתָּלָה°, הרם, הגבה. הִתָּלוּת, השעה.
(תלם) תַּלָּם*, הִתְלִים*, עשה תלמים.
תֶּלֶם, ז, שרוגה, רבוע קטן של שדה או גן נבדל לזרע בו; חריץ החרישה; שורת הרגבים שהסחרישה מעלה מן הקרקע.
— תֶּלֶם הָרְבִיעָה*, ז״ר, התלמים שעושים בשדה לפני הסטר, כדי שירד הסטר בעמק האדמה.
תַּלְמוּד*, ז, (ר׳ תַּלְמוּדוֹת*), למוד; הוראה; תורה, חקים; צד ההלכה שבאיזה מקצוע (בנגוד ל„מעשה״); אספת דברי האמוראים

(גמרא) על המשניות; לתוד איזה ענין שתוך פסוק שבתורה; °המשנה והגמרא יחד (בנגוד ל„מקרא", התנ"ך).

— תַּלְמוּד בַּבְלִי*, ז, התלמוד הכולל ביחוד דברי אמוראי בבל על המשנה ואשר קדר על ידי רב אשי בבבל.

— תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי*, ז, התלמוד הכולל ביחוד דברי אמוראי ארץ ישראל על המשנה ואשר קדר לדעת רבים על ידי ר' יוחנן בא"י.

— תַּלְמוּד לוֹמַר*, יש אפשרות ללמד דבר מכתוב שבתורה, קרא את הכתוב כך וכך.

— תַּלְמוּד תּוֹרָה*, ז, לתוד התורה; בית לתוד לתורה.

— שְׁגָגַת תַּלְמוּד עוֹלָה וָרוֹן*, מכשא תלמידי לאחר: שגגה או טעות בתק נחשבת כאלו נעשה בכוונה לעכר את התק.

תַּלְמִי*, ג, פעמק בקרקע; צנור לסים.

תַּלְמִיד*, ז, לומד תורה אצל מורה; (לפעמים) תלמיד חכם; תלמיד בבית ספר גבוה; °הולך בדרך המורה.

— תַּלְמִיד חָכָם*, ז, (ר' תַּלְמִידֵי חֲכָמִים*), איש מלמד; תלמיד בבית ספר גבוה.

— תַּלְמִיד וָתִיק*, ז, תלמיד הלומד בהתמדה ובעיון.

— תַּלְמִידוֹ שֶׁל אָדָם נִקְרָא בְנוֹ*, מכשא חכמים יהיו.

תֶּלֶם*, ז, תֶּלֶמִין*, ז"ר, מכמים רחבים בשק, כדרך שלובשים בני ארצות הקדם.

תַּלְמִית*, ג, תֶּלֶם.

תַּלְנָה, תַּלְנָה, נ, ריב; צעקת חמס, התלוננות.

תֶּלַע) תֶּלַע*, ס"ז, נקה מתולעים; הלבש בגדים אדמים (בצבע תולעת שני); צבע אריג בצבע ארם. תָּלוּעַ, היה לבוש בגדים אדמים (בצבע תולעת שני); *היה מלא תולעים; דַּרְבָּק (זרע באוץ). דַּרְתָּלַע*, שרוץ תולעים; הָמְלָא תולעים; הסר תולעים; הוציא נבשים מזרעון.

תַּלְפַּיָּה, נ, בית ספר לעניני הצבא (?); התכצרות (?); קשת (?).

תלש* (תָּלַשׁ, יִתְלֹשׁ*), פ"י, עקר, נתוש, קטוף; ריצא, הסר דבר ממקום חבורו. הִתְלַשׁ*, הֻעקר, הִנתש; הִסְרִיר ט־; הֻחרב, הֻהרס. תֵּלַשׁ*, תלוש.

— נַל שֶׁנִּתְלַשׁ*, ז, נל מים שנעקר ונגרל מן הים.

תֵּלַת*, תְּלָתָא*, ש"ם, שלשה, שלש.

תַּלַּת*, ס"ז, חלק לשלשה; עשה דבר פעם שלישית.

תִּלְתוֹל*, ז, יכלה, דלדול, כלישה קטנה ענילה ומעט קשה שעל העור.

תַּלְתַּלִּים, ז"ר, זלולי הנפן; קוצות שערות משתינות; *תלים, נפעות.

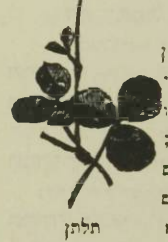

תִּלְתָן*, ז, מין צמח בעל עלים סגלגלים הצומחים שלשה שלשה יחד על אבם [1]).

תָּם, ת, שלם, נמור; שאין בו מום; ישר נקי מעון; *פשוט, שאינו פקח ועורם הרבה; (שור) שהוזק רק פעם אחת או שתי פעמים (בנגוד ל„מועד", שנגח שלש פעמים והועד בבעלין).

תם, ו, (כ' תָּמֵי), שלמות, העדר מגרעת; ישר, נקיון הנפש מפשע; שלמות טוסרית, ישר לב; חזק, כח רב; ר' תָּמִים.

— לְתָמוּ, בתמימות, בלי כַּוָּנה רעה.

[1]) תלתן, трилистник, Klei, trefle trefoil

— מַיְשִׁיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, כעיד על דבר מבלי לדעת כי ערך עדות לו.

תֹּם, תַּמָּן, תה״פ, שָׁם, הָתָם, במקום ההוא; (בתלמוד הבבלי כורה כלה זו ביחוד על ארץ ישראל).

תָּמָד*, ז, יין גרוע או חמץ עשוי מבשירת זגים ובדי אשכלות הענבים שדרכים ליין.

תמד* (תָּמַד*, יַתְמֹד*), פ״י, עשה לה, דַּרְשׁ; עשה דבר תמיד, המשך את עבודתו. הִתְמַד*, היה (המשרה) לְהֶרְגֵּל; התבל, התערבב הנוזל בנוזל. תַּמֵּד*, עשה תָּמִיד; שים מים על הזגים להכין יין גרוע; ערבב נוזל בנוזל. הַתְמֵד*, היה הרוץ ושוקר על־; המשך את עבודתו וכיו״ב.

תמה (תָּמַה, יִתְמַה), פ״ע, עמד נדהם בסחה; השתומם, התפלא, השתאה; (״אֶל״), הבט בפני רעהו בתמהון. הַתְמָהָה*, עורר השתוממות והתפלאות. הִתְמַהּ (״הִתְמַהְמֵהַּ״), המתין.

תַּמַּה*, ת, מתפלא, משתומם.

תַּמָּה*, ז, פלא, התפלאות, השתוממות.

— הָא הַתָּמָּה?, נ, (בדקדוק), האית הא הבאה בראשית המלה להוראת ההתפלאות.

תַּמָּה*, נ, מין עוף זמיר [1]).

תָּמָּה, נ, ר׳ תם.

תַּמָּהוֹן, ז, שפטון, מבוכה; סבוב הראש.

תַּמְהָרֵת?, נ, מהירות, מבע האיש העושה דבר מהר; מרת המהירות (בהכנת המבע).

תָּמִהַּ*, ת, נפלא, מעורר התפלאות; לא ברור.

תַּמּוּז, ז, שם החדש הרביעי בניסן, חדש יולי בערך; שם אליל.

תְּמוּז*, ת, מי שנשרו ריסי עיניו.

תְּמוּל, ז, אתמול, יום שלפני היום הזה; תה״פ, יום שעבר; לפני ימים מספר.

[1]) תמה снигирь, Dompfaff, bouvreuil, bullfinch

— תְּמוּל שִׁלְשׁוֹם, מאז, מלפני מספר זמן.

תְּמוּנָה, נ, צורת דבר, תבנית דבר, מראה דבר; הוספת דבר.

תַּמּוּר*, ז, זיפה, הוספה; עלית ותרומות עשן למעלה בעמוד ישר כנגד התנור.

תְּמוּרָה*, נ, עפעף, ריס העין.

תְּמוּרָה, נ, חליפי דבר בדבר; דבר הנמשך על ידי חליפין; דבר דבא במקום דבר; *שם מסכת בתלמוד בנוגע לתמורת צאן ובקר זה בזה בקרבנות.

תַּמּוּת*, נ, תם, תכיסות; שלמית, העדר רוע ומגרעת; הוית קרבן תמים, שלם בלי מום; הוית שור תם ולא מועד.

תְּמוּתָה, נ, מיתה, מית; *בדבה המולכת למות.

תַּמְחוּי*, ז, (ר׳ סַמְחוּיִים*, סַמְחִיּוֹת*), קערה, מאכל; קערה גדולה ושטוחה ובה מנויות, שנותנים בתן אכל לכל המסבים; מוסר צדקה לחלוקת לחם ותבשיל לעניים.

תַּמְחוּיוֹת*, ז״ר, מטבעות בעל טול צויר הבקר.

תָּמִיד, ז, זמן בלתי נגמר, זמן בלי דרף וכלי קץ; *הקרבן שהקריבו על המזבח בכל ערב בזמן שבית המקדש היה קים; *במסכת תלמודית העוסקת בענין קרבן התמיד.

תָּמִיד, תה״פ, בכל עת, יום יום.

תְּמִידוּת*, נ, טבע דבר שאינו בשתנה ואינו פוסק.

תְּמִידִי?, ת, שאינו בשתנה ואינו פוסק.

תַּמְיָה*, נ, ר׳ תַּמָּה.

— **בְּתַמְיָה***, תה״פ, בהשתוממות, בהתפלאות.

תַּמִּיהָה*, נ, דבר פלא; השתוממות.

תַּמִּיכָה*, נ, עזרה, משען; פְּעֻלַּת התוכך והעזור.

תָּמִים, ת, שלם, כליל; בלי מום והשחתה, בלי מגרעת; נאמן, ישר, בלי עון.

— **תְּמִים דֵּעוֹת** (או: דֵּעִים) עם־?, מתאים בהשקפתו ובדעתו לדעת־והשקפתו.

תָּמִים, ז, אמת; תמימות.

תָּמִים, ז״ר, ר׳ אורים.

תְּמִימוּת*, נ, ישר, תם לב.

— בְּתְמִימוּת*, תה״פ, בלי כַּוָּנָה נסתרה; בישר, בתם לב.

תָּמִיר*, ת, מי שנשתו ריסי עיניו, חסר ריסי העינים, קַטֵּר.

תמך (תָּמַךְ, יִתְמֹךְ), פ״י, סמך דבר מתחתיו; החזק ב״, תמוש; עזר, כעזר. הִתָּמֵךְ, הִלְכַּד, נֶאֱחז.

תַּמְכָּה*, נ, מין צמח בעל שיש איזך חזק ושעמו חריף מאד, שמשתמשים בו ללפת את האכל, סרוי [1].

תַּמְלוּחִית*, נ, דבר מלוח; שעם המלח.

תמם (תַּם, יִתַּם), פעו״י, כלה (איזו מלאכה), גיא עד קצו; אפוס, כלה בלי שאירית; האסף, חשטה. הִתַּם, תפוס. תַּמֵּם*, הביא לידי שלמות. הֻתַּם, השלם, נצור; חסר גליל; ישר. הִתְתַּמֵּם*, התנהג בישר עם־. הִתַּמֵּם (־הִתְתַּמֵּם), התנהג בתמימות, הלוך בישר; °תראה עצמו כתמים וישר.

תֶּמֶן*, ז, שמינית הקב.

תָּמָן, תה״פ, שם, בכקום ההוא.

תֹּמֶם, ז, מצב הדבר הנסם.

תִּמְסָה°, נ, דבר שהמסו אותו בגיזל.

תַּמְסָח*, ז, תנים, חי מטשפחת הזוחלים החי כמים [2].

תַּמְצִית*, נ, תוך, עקרו של דבר; מה שיוצא מדבר בהסחטו; מה שנשאר לאחר הסחטו.

— דַּם הַתַּמְצִית*, ז, דם שאינו מקלח מעצמו.

— מֵי תַּמְצִית*, מֵי תַּמְצִיוֹת*, ז״ר, מי הנשם אחרי הסחטו.

[1] חרֵן, Meerretig, raifort, horse-radish תמכה

[2] крокодил, Krokdil, crocodile תמסח

תָּמָר, ז, תָּמָרָה*, נ, עץ הדקל; סרי הדקל.

— דְּבַשׁ תְּמָרִים*, ז, מין מאכל מתוק כדבש הנעשה מתמרים.

תמר

— עִיר הַתְּמָרִים, כנוי לעיר יריחו על שם התמרים הרבים שהיו בה לפנים.

תָּמָר, ז, עץ הדקל.

— תֹּמֶר מַקְשֶׁה, ז, דחליל, שיעושים להפחיד ולהרחיק את העופות מהצמחים.

(תמר*) הֶתְמֵר*, תַּמֵּר*, פ״ע, התרומם ישר כתמר; התאנך והתרומם (עשן); °תַּמְתֵּק, עשה מתוק כפרי התמר.

תַּמָּר*, ת, שריסי עיניו נשרו, חסר ריסי העינים, תמיר.

תְּמָרָה*, נ, עץ הדקל; גרגיר אחד מפרי התמר; ציון לפני הפתחי הדומה לענף התמר; לולב הצלף הרך הראוי לאכילה.

תַּמְרָה, נ, (ר׳ תַּמְרִים, תַּמָּרוֹת), פתוח עלי תמר בכנופים.

תַּמְרוּק, ז, חפרי בשם לשפשוף עור הבשר.

תַּמְרוּר, ז, ציון; *מין צמח מר; מעשה רע (בהשאלה).

תַּמְרוּרִים, ז״ר, מיירות; בכי, מספד וכיו״ב; תה״פ, עד להתמרמרות.

תַּן, תַּנִּים, ז, חי מטשפחת השועלים [1].

תָּנָא*, ז, הכם מחכמי המשנה שהיו בסוף ימי הבית השני ואחרי החרבן (משמען הצדיק ועד רבי יהודה הנשיא).

— תָּנָא קַמָּא*, ז, התנא הראשון הנזכר (באיזו משנה).

[1] תן, шакал, Schakal, chacal, jackal

— תַּנָּא בָּרָא*, ז, תנא השונה בריתא (לא: משנה).

תנאי, ר' תני.

תְּנָאִים*, ז"ר, אריסים.

תנה (תָּנָה, יִתְנֶה), פ"ע, עשה חוזה והתקשרות.

תַּנָּה, ענה בקול שיר, שיר, שבח, הלל; ספר, הגד, פרסם; *שנה, חזר על דבר פעם שניה, הַתְנָה, כרות ברית, בא בברית; *עשה תני, תלה עשית דבר או לא עשיתו בתנאי דבר שני או באי הויתו.

תַּנָּה, נ, (נכתב רק ברבים, תַּנּוֹת), זן, תנים; נאה, נאות (?).

תנ"ה, ר"ת, תניא נמי הכי (גם התביעו לפרו וגאה).

תְּנוּאָה, נ, מיחוש, מעצור, תוכחה, נזיפה.

תְּנוּבָה, נ, פרי שדה וכרם וגן.

תְּנוּדָה?, נ, תנועה, נדנוד.

תְּנוּךְ, ז, (*אֵזֶן) בדל האזן, קרה האזן, החלק הרך שבתחתית האזן.

תְּנוּמָה, נ, שֵׁנָה קלה, נוסה.

תְּנוּעָה*, נ, הנפה, פעלת הבניע דבר; שנוי המצב או המקום של איזה דבר; *עקידה, סמן נוסף על האות להודות על אזן מבפנים (בדקדוק).

תְּנוּפָה, נ, הנעה הנה והנה; תביעה לנדבה.

— מִלְחֶמֶת תְּנוּפָה, נ, מלחמת התנועות; *מלחמת התגוללות על־ידי נענוד ל"מלחמת הנגמ".

תָּנוּר, ז, כבנה לבנים או אבנים למוקד אש, לאפיה ובדומה.

— עֵין הַתַּנּוּר*, נ, חור התנור, פתח התנור.

תַּנְחוּמִים, תַּנְחוּמוֹת, ז"ר, נחם, דברי נחמה.

— תַּנְחוּמִים שֶׁל הֶבֶל*, ז"ר, דברי תנחומים חסרי טעם.

תָּנִי*, תָּנָאי*, ז, (ר' תְּנָאִים*), אסן התקשרות, פרטי חוזה ובריתת; הוית דבר או אי הויתו התלויות בהוית דבר שני או באי הויתו.

— תְּנֵי שֶׁל בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן*, ז, תני מפורש וכבוד היטב לכל אשניו וצדדיו בדיוק ונם בשלילה (בנוי על הפסוק בבמדבר לה, ב—לב).

תַּנִּים, ר' תַּן ר' תמסח.

תַּנִּין, ז, שם לחיות הגדולות שבמים בכלל; דג חי יונק גדול ביום[1]; נחש; תמסח; חיה

תנין

ענקית אנדית שבמים; כמל לצוררים.

תַּנְיָן*, תַּנְיָנָא*, ש"ם, שני.

תנ"ך, ר"ת, תורה, נביאים, כתובים.

תָּנָן*, לסדנו (כמשנה).

תִּנְצַב"ה, ר"ת, תהי נשמתו צרורה בצרור החיים (בר"ת זה משתמשים על פי רב במצבות על קברות המתים).

תַּנָּ"ך, ז, עושה תנורים, איש שאומנתו לעשות תנורים.

תַּנְשֶׁמֶת, נ, זקית, מין שרץ מכשפת הלטאה המחליף גוניו[2]; מין עוף טבא.

ת"ס, ר"ת, תקון סופרים.

תַּסְבָּרָ*, ז, (ר' תַּסְבְּרִית*), אוצר, כסטין, אוסף דברים יקרים.

תָּסִיל*, ז, מין יונה קטנה; נחל.

---

[1] תנין, кит, Walfisch, baleine, whale

[2] תנשמת, хамелеон, Chamäleon, caméléon, chameleon

תְּסִיסָה*, נ, תנועה ורתיחה עצמית סניטית (בנוזל) הטביאה בו שנויים חיוביים.

תסס* (תָּסַס*, יְתַסֵּס*), פ״ע, רתח רתיחה עצמית סניטית (נוזל), ביא לידי תסיסה; ירוק אש (הארץ); נענע, צעק בקול (אוז).

תַּסְפֹּרֶת*, נ, גזיזת שער הראש.

תַּסְרֹקֶת⁰, נ, אמן סריקת שער הראש.

ת״ע, ר״ת, תרי עשר (שנים עשר ספרי הנביאים הקטנים: הושע, יואל, עמוס, עובדיה, יונה, מיכה, נחום, חבקוק, צפניה, חגי, זכריה, מלאכי); תפלת ערבית.

(תעב) הִתְעַב, פ״י, הבאס, היה לתועבה.

תָּעַב, שָׁקַץ, מאוס; השוב לתועבה; נאל, טנף. תִּעֵב, היה נתעב ונמאס. הֻתְעַב, הושחת, עשה תועבה.

תע״ב, ר״ת, תבוא עליו ברכה.

תעבה, ר׳ תועבה.

תעה (תָּעָה, יִתְעֶה), פ״ע, התדלך כה וכה בטרחב בכלי דעת הדרך או בכלי טטרה קבועה; התנודד, התנועע, התבושט (שכור); (־בַּאֲחֵרֵי־), כור כ־; שגה, טעה; ⁰לא ידוע את הדרך וסור מכנה. הֶתְעָה, הֶטָה מדרך אמת; התנודד, התבושט (שכור). הַתְעָה, השגה מדרך הישר; תעה, נשה מדרך הישר; נתון לשושט כה וכה.

תַּעוּב*, ז, מאוס, נטיה מאדרי־, נעל, נעיל.

תְּעוּדָה, נ, מצות ה׳, עדות ה׳; אזהרה, התראה; הרגל, רגילות; *כתב להעיד על איזה דבר; ⁰טטרה, תכלית, משלחת.

תַּעוּל⁰, ז, העברת תעלות לבים, עשית התעלות, ר׳ תעלית.

תְּעוּפָה, נ, אפלה, חֲשֵׁכָה.

תְּעוּרָה*, נ, כצב האדם העֵר; ⁰כחלת הסר שֵׁנה.

תְּעִיָּה*, נ, הליכה כה וכה בכלי דעת הדרך.

תַּעַל⁰, ז, ארוכה, רפואה, תעלה (בפיוט).

(תעל⁰) תָּעַל⁰, העבר התעלות וצנורות, עשה תעלות. הַתְעַל⁰, העלה רפואה ותעלה.

תָּעֲלָה, נ, צנור לטים; מהלך טים; ארוכה, גלידי הקרום העולים על הבכה כשהיא מתחילה להרפא.

תַּעֲלוּל, ז, נער שובב; (ר׳ תַּעֲלוּלִים), שובבות, הוללות.

תַּעֲלוּמָה, תַּעֲלֻמָה, נ, סוד, דבר נסתר.

תַּעֲלָא*, ז, שועל.

— תַּעְלָא בְּעַדְנָיָה סְנִיר לַיֵּה*, שועל בזמנו (כשעת מטשלתו) השתחוה לו, בטוי משל לאמר: הֲכנע לפני מי שהשעה משחקת לו.

תַּעֲלִית⁰, נ, הבאת טים בצנורות לאיזה מקום, עשית תעלות טים להביאם מטקום לטקום (באבן מצבה בקרת הדתא).

תַּעֲמוּלָה⁰, נ, השתדלות רבה לטובת איזה דבר, התאמצות להסיק איזה רעיון או ענין ברבים.

תַּעֲנוּג, ז, ענג, נעימות החיים; נגדרנות, התחשבות; חמדה.

תַּעֲנִית, נ, (ר׳ תַּעֲנִיּוֹת*), צום, ענוי נפש בצום, חדל מאכל ושתות; *שם מסכת בתלמוד העוסקת בעניני הצומות.

— תַּעֲנִית יָחִיד*, נ, צום שקבל עליו יחיד לצום.

— תַּעֲנִית צִבּוּר*, נ, צום של כל הקהל.

— יָשׁוּב בְּתַעֲנִית*, ההענה וצום.

— מְגִלַּת תַּעֲנִית*, נ, ספר הנזכר בהלמוד שבו נרשמו הימים הטובים השונים, שחדשו בזמן מאחר, ואשר בם אסור להתענות.

— סֵדֶר תַּעֲנִית*, ז, הקי הצומות ומנהגיהם.

תַּעֲסָה⁰, ז, מעוף, טיסה, סעלת הטעוסף.

תַּעֲצוּמָה, נ, כח, חזק, עצבה.

תַּעַר, ז, סַכִּין; שבין לנלה השער; נרתיק הדרב.

תַּעֲרֻכֶת*, נ, ערכוב, בלילה.

תַּעֲרוּבָה, נ, ערבון, משכון להכשיר טלוא או שלום חוב וכיו"ב.

— בְּנֵי תַּעֲרוּבוֹת, ז"ר, בני שרי ארץ שמורים אצל מטשלה אחרת לערבון לשלום הארץ.

תַּעֲרוּכָה[0], נ, אסף דברים שונים להראותם לקהל גדול המתאספים לראותם (יש תערוכות כלליות גדולות ויש פרטיות קטנות).

תַּעֲרִיף[0], ז, רשימת מחירים או מסים וכיו"ב.

תַּעֲשִׂיָּה[0], נ, כלל העבודה באיזו ארץ או עיר, מעשה ידים.

תַּעֲתֻעִים, ז"ר, לעג, התול.

תַּעֲתַּע, פ"י, התל ב־; בטה, השלה. הִתְעַתַּע, לעג ל־; התלוצץ; התנכל בטרמה.

תֹּף, ז, (ר' תֻּפִּים) כלי זמר עשוי עור מתוח בסגרת או על כלי להכות עליו כדי להשמיע קול; משכנאת אבן יקרה (יחזקאל כ"ח, י"ג).

— עוֹר הַתֹּף[0], ז, העור הדק המתוח בתוך האזן בפנים.

תַּפְאוּרָה[0], נ, קשוט הקירות, המחתים והשערים וכיו"ב (ביחוד בתיאטרון).

תִּפְאֶרֶת, תִּפְאָרֶת, נ, (כ' תִּפְאַרְתִּי), הוד, הדר, יפי, צבי; תהלה, כבוד.

תַּפּוּחַ, ז, פרי עץ תַּפּוּחַ ועגל[1]; עץ הנושא את הפרי הזה; *צבור, ערמה, גל עגל; מקום במזבח ששם נערם האפר.

תפוח

— תַּפּוּחַ אֲדָמָה[0], ז, צמח שפריו מתחת לאדמה על יד שרשיו[2].

— תַּפּוּחַ זָהָב[0], ז, פרי עץ טלא טיט מתוק לחך[3].

תַּפִּיחַ*, ז, התנפחות והתרחבות עצב; הֶקֵּף וגדל נוף.

תָּפִיחַ*, ת, נפוח; צבה; עיים לערמה, גבוב.

תְּפוֹרָה[0], נ, מסק.

תָּפִים*, ז, ארכבה, רכבה, כעין שבעת תליה בצד האפד לשים בה הגגל; ר' תפוש[0]; לא פנוי, טלא.

תִּפּוּסָה*, נ, קנין, רכוש, תפיסה, ציור.

תִּפּוּצִית*, נ"ר, כלל הנפוצים והנפזרים.

תִּפּוֹר*, ז, ר' תפירה.

תִּפּוּר[0], ז, תפירת תפרים קטנים וסמוכים בתפירת המכונה.

תָּפוּשׁ, ת, מצפה; סגור בתוך־; [0]אסור, חבוש.

תפשׂ* (תָּפַשׂ*, יִתְפֹּשׂ*), פ"ע, התנפח, צבה.

הִתְפַּחַ*, תפוח.

— תִּפַּח רוּחִי*, תִּפַּח נַפְשִׁי שָׁלִי*, יגיע, תצא נשמתו.

תָּפַח*, נ, דבר תפוח; תפוח.

תְּפִיחָה*, נ, תכונת דבר צבה ומתנפח.

תְּפִיסָה*, נ, אחיזה, לכידה; לקיחה ואחיזה; בית האסורים; [0]שכל טהור, הבנה מיוחד.

— תְּפִיסַת הַבַּיִת*, נ, משק הבית, הנהגת הבית, הנהלת הבית; צרכי הבית.

— תְּפִיסַת יָד*, נ, החזקה בדבר בתור קנין; חלק בדבר.

— בְּתִפְיסָה אַחַת*, בכת אחת, בפעם אחת (בתפיסה אחת?).

---

[1]) תפוח яблоко, Apfel, pomme, apple

[2]) תפוח אדמה картофель, kartofel, pomme de terre, potato

[3]) תפוח זהב апельсин, Orange

תְּפִירָה*, נ, טעשה התופר; תפ־, המקום ששם חלקי הבגד וכרוסה הפורים ומדבקים יחד בחוטים.

תְּפִישָׁה*, נ, ר׳ תפיסה; תפיסה, צרור, חבילה קשורה.

תְּפִית*, נ, מרבד, כביר, שטיח; מכסה הסום או החמור.

תפל* (תָּפַל*, יִתְפַּל*), פ״י, טפיל, בדה על־; רַבק, חבר.

תָּפֵל, ז, אכל חסר תבלין ומלח; דבר חסר טעם; מיח בנין; ת, חסר טעם; לא מלוח; שָׂפָל, דבר צדדי.

— דָּג תָּפֵל*, דג לא מלוח.

תְּפֵלָתָא*, נ, מחלקת, וכוח דבריס, סלוגתא.

תְּפֵלָה, נ, חסר טעם; סכלות, בערות; נרוף, תהלה.

תְּפִלָּה, נ, בקשה מאלהים, תחנה; *תפלת שמונה עשרה: סדר התפלות שתקנו להתפלל בשעות קבועות ביום; אחת התפלין, ר׳ תפלין.

— בֵּית תְּפִלָּה, ר׳ בית.

— תְּפִלָּה עוֹשָׂה מֶחֱצָה*, כבשא עסקי לאמר כי על ידי בקשה והסצרה משיגים איזה דבר.

תְּפִלּוּת*, נ, הוללות וסכלות; הסקרות, סריצות; אי מטשיות; חסר טעם נכון.

תַּפְלוּת, נ, חסר טעם.

תְּפִלִּין*, נ״ר, (היחיד: תְּפִלָּה*), טוטפות שנושאים בעת התפלה על הראש (של ראש) ועל הזרוע (של יד).

תַּפְלָצָת, נ, פחד, מנור, אימה; טשטוש.

תַּפְנוּק*, ז, תענוג, ענג, נעימות החיים; מאכלים טובים וערבים; יפ, הדר, צבי.

תַּפְנִית*, נ, פונה, סניה לצד מכמה.

תפס* (תָּפַס*, יִתְפֹּס*), פ״י, תפוש, אחוז ב־ פתאם, טהר ולקוח; אחוז ביד; הכיל, מלא מקום או זמן; *הבין, השיג בשכל.

הִתְפַּס*, הֵאחז, הִלכד; הושם במאסר; תת מקום לתלונה. הַתְפֵּס*, צוה לתפס; גרום להתפס; זכור פתאם והמלך ושנה את דעתו.

— תָּפוֹס מָקוֹם*, לקוח מקום (נוף) בחלל העולם.

— תָּפוֹס אֶת הַחֻכָּל בִּשְׁנֵי רָאשִׁים*, מכטא משל לאמר: בקש שני דברים מתנגדים זה לזה.

— אֵין אָדָם נִתְפָּס בְּשִׂעַת (עַל) צַעֲרוֹ*, מכטא לאמר: אין מעירים אדם על דבריו שדבר מחמת צער ויסורים.

— תָּפוֹס אֶת עַל־*, גנה את סלוני על הדבר, נתן דפי בסלוני על דבר.

תפף (תָּפַף, יִתְפֹּף), תּוֹפֵף, הכה בתוף להשמיע קול.

תַּפְצִיר*, ז, יבוש קרקע ע״י תעלות.

תַּפְקִיד*, ז, סקודה, מצוה, צו; כנוי לתשמיש הטמה; *מעשה איש ודרכו; מה שעל איש לעשות באיזו שליחות או מעשה; מה שעל משחק על הכמה להגיד או להראות או לעשות.

תפר (תָּפַר, יִתְפֹּר), פ״י, חבר אריגים בחוט על ידי מחט. תֹּפֶר, תפור; *תפור תפירות קטנות ומדוחות כתפירת סכונה.

תָּפָר*, ז, המקום התפור והמחבר יחד; תפירה.

תַּפְרֻחַת*, נ, מצב הדבר הפורח, פריחה.

תַּפְרִיט*, ז, רשימה מפרטת של איזה דבר או ענין.

תפש (תָּפַשׂ, יִתְפֹּשׂ), פ״י, אחוז, החזק; כבוש (עיר וכיו״ב); לקוח בחזקה; ידוע איזו עבודה היטב (תפוש כנור, תפוש מנן, תפוש חרב וכיו״ב). הִתָּפְשׂ, הִלכד, הֵאחז. תַּפֹּשׂ, שֵׁפס, אחוז בידים בדבר לעלות בו.

— תָּפוּשׂ אוּמָנוּת*, למוד אומנות.

— תָּפַשְׂתָּ מוּעָט*, תָּפַשְׂתָּ מְרֻבֶּה*, ר׳ טועט, ר׳ מרבה.

תַּפְשָׁן*, ת, בהיר להבין דבר, בעל שכל בהיר, בעל תפיסה.

תָּפֵת, נ, דבר שיורקים בו(?); סוכך אש; מקום בניא בן הנום, אשר על יד ירושלים, ששם שרפו לפנים את הבנים באש למלך; °גיהנום.

תְּפִתָּה, ז, סוכך אש.

ת״צ, ר״ת, תענית צבור.

תַּצְפִּיָּה*, נ, התבוננות רבה בדבר.

ת״ק, ר״ת, תנועה קלה (בדקדוק); תנא קמא (התנא אשר דבריו מובאים בראשונה באחת המשניות).

תַּקְבָּלָת°, נ, הקבלה, הערכת דבר לעמת דבר שני.

תַּקָּנָה, נ, (פ׳ תַּקָּנַת־, ר׳ תַּקָּנוֹת), קו, סתיל, חוט כשזור; תוחלת, כשאת נפש, נצב המחכה לאהבית טובה ולתוצאות טובות מאיזה דבר ועניו; *זכן קבוע.

תַּקּוֹלָה*, נ, מכשול, מוקש, נגף.

תְּקוּמָה, נ, עמידת איש בטפלתו; קיום, מעמד חזק.

— אֶבֶן תְּקוּמָה*, נ, אבן לקביע בתור סגלה כנגד הפלת עבר; אבן וכה כעין גרעין מקשקש.

תְּקוּמַם, ז, מתקומם, מתנגד (תהלים קל״ט, כ״א).

תְּקוּן*, ז, השבה, השבחה, הקפת דבר; סדור דבר והכנתו; תקנה, קביעת חקים.

— תִּקּוּן סוֹפְרִים*, ז, שנויים בתורה שתקנו הסופרים (בראשית יכי הבית השני) להרחקת בטואים שאינם לפי הכבוד.

— תִּקּוּנֵי הַדָּת*, ז, שנויים מתחדשים בעניני הדת.

— תִּקּוּן נֶפֶשׁ°, ז, הדברים שהאדם צריך לעשותם כדי לטהר ולזקק את נשכתו ולהרים אותה.

— תִּקּוּן הַמִּקְרָא*, ז, דרך הלשון.

— תִּקּוּן עוֹלָם*, ז, חזוק הסדר בעולם הישוב.

תָּקוֹעַ, ז, קרן התקיעה, שופר (יחזקאל, ז׳ י״ד).

תָּקוּעַ*, ת, יושב, מוצא לו מקום.

תְּקוּפָה, נ, הקפת דבר, סבוב דבר, כמכת דבר; סביב השכש; *חלק ידוע של השנה (תקופת האביב,—הקיץ וכו׳); השבון תקופות השנה; זמן התחלת אחת מארבע התקופות (תקופת ניסן, תקופת תמוז, תקופת תשרי ותקופת טבת); ויש חושבים שש תקופות בשנה: קָצִיר (חצי ניסן, איר וחצי סיון), קַיִץ (חצי סיון, תמוז וחצי אב), חם (חצי אב, אלול וחצי תשרי), זֶרַע (חצי תשרי, חשון וחצי כסליו), חֹרֶף (חצי כסליו, טבת וחצי שבט), קר (חצי שבט אדר וחצי ניסן); בשר זמן בחיי האדם או בקורות היכים.

— תְּקוּפַת הַדָּם°, נ, סבוב הדם בכל גוף חי.

תָּקִיל*, ת, שקול בכשקל ונמצא שלא הסר בו כלום.

— טָבִין וְתָקִילִין*, טובים וישקולים (בכסים, בשבעות).

תְּקִיעָה*, נ, קול מטשך של קרן השופר בלי רעידה והספקות קצרות; *סְלַלַת התוקע והתוחב לתוך״.

— תְּקִיעוֹת*, נ, התקיעה בשופר בסעכים רבות בתפלה בראש השנה.

— תְּקִיעַת כָּף*, נ, עיבות, נתינת יד להבטיח איזה דבר.

תַּקִּיף, ת, חזק, אביר; אביר לב; *קפדן, רגזן.

תְּקִיפָה*, נ, עשית דבר בכח בכהירות; °התפרצות פחלה, כעס וכדומה.

תְּקִיפוּת°, נ, כח הזדוע, אבירות לב.

תְּקִיפִים*, ז״ר, עלי הגביע בפרח.

(תקל) הָתְקַל*, הֻכשל, הנגף. הַתְקָלָה*, כשול; הכשל.

תַּקָּלָה*, נ, מכשול; קלקול.

תקן (תָּקַן*, יִתְקֹן*), פ״ע, היה ישר ונכון.
הִתְתַּקֵּן*, הושב (קלקול). תַּקָּן, יישר, סלס; *סדר, ערוך; היטב דבר מקלקל, הכין, הכשיר; הכין דבר לעשותו ראוי לאכילה; השב דבר נשבר או נפסק לקדמותו; קבוע; קבוע חק לכנהג; עשה תבואה לראויה לאכילה על ידי הפרשת תרומות ומעשרות מטנה. תָּקוּן*, היה מוכן. הַתָּקַן*, הכין, הכשיר; קבוע חק ומנהג.

תַּקָּנָה*, תַּקָּנְתָא*, נ, תרופה לדבר; תקון השבה, השבחה; השבת דבר לשלמותו; קביעת חקים שעל פיהם יתנהגו.
— תַּקָּנַת הַשָּׁבִים*, נהינת אפשרות לנזלן להשיב את נזלתו.
— תַּקָּנַת הַשּׁוּק, ז, קביעת חוקים שעל פיהם יתנהגו בכפחר בשוקים.

תַּקָּנוּן*, ז, ספר תקנות, ספר הוקים.

תקע (תָּקַע, יִתְקַע), פעו״י, הרעם קול שופר, השמע קול שופר, נפוח בשופר להשמיע קול; (בכף) ערוב, נתון כפו לכף חברו לעירבות. הלום והכה אל הוך; תחוב לתוך, נעוץ; הַשְׁמַע את קול התקיעה, *הכה בכף, הלום. הַתָּקַע, הנתן קול שופר; היה ערב ואחראי; *הובא אל תוך, הלחץ והכנס אל תוך. תַּקָּע*, הוציא התקוע והתחוב. הִתְתַּקֵּע*, נרום לתקע בשופר.
— תָּקוֹעַ כָּף, ערוב, תקוע כפו לכף חברו לערבות; מחוא כף על לאות שמחה.
— תָּקוֹעַ אָהֳלֹ, תקוע היתדות בארץ להקמת האהל.
— תָּקוֹעַ עַצְמוֹ לָרָבָר*, התעסק רק באיזה דבר, השקיע עצמו בלו באיזה ענין.

תַּקָּע, ז, קול תוקע בשופר, תקיעה.

תקף (תָּקַף, יִתְקֹף), פעו״י, אחוז בחזקה, לקוח בחזקה; *היה הזק, התחזק, התגבר; התחַבֵּץ (ין); תסוס, חטוף. תַּקָּף*, חזק, אמץ; אמת. הַתָּקַף*, הסתער, ההנפל בחזקה על.

תָּקֵף*, ז, חזק, אמץ, גבורה, כח.

תַּקְרָב*, ז, המאכלים או הסראות אשר יגישו לאורח הבא; פתנה, אשכר.

תַּקָּרָה*, נ, פסון, קבוע הקורות המושבות פתחת לקרשים שבהם מקרים הדר; כפה החדר.

תַּקְשִׁיט*, ז, קשוט, תפאורה.

ת״ר, ר״ת, תנו רבן (לכדו חכמינו).

תַּרְבּוּכָה*, נ, שאון, המולה של בלבול ועירבוביה.

תַּרְבּוּת, נ, טרבית, התנן: חנוך, נדול; הסרחה; *השכלה, קדמה בחכמה.
— תַּרְבּוּת רָעָה*, נ, חנוך רע, שובבות, הליכה בדרך הרעה.
— תַּרְבּוּת*, בֶּן־תַּרְבּוּת*, ז, חיה ביתית, רגילה בבית ולא פראית.

תַּרְבִּינָה*, נ, שתיל, נטע, עץ רך.

תַּרְבִּיץ*, ז, ר׳ תַּרְבֵּץ.

תַּרְבִּית, נ, טרבית, נשך, רבית.

תַּרְבֻּכָת*, נ, רעש גלי הים.

תַּרְבֵּץ*, ז, הצר היצונה; נגת פרחים על יד בית; בית מדרש.
— תַּרְבֵּץ הַנּוֹשֶׁטֶת*, ז, בית הבליעה, הצר הושט.

תַּרְבָּת*, נתון תרבות והשכלה ל־, עשה את־ לבן תרבות.

תַּרְבָּתָר*, ז, כרובית, כרוב הפרח. [1]

(תרנ״) הַתַּרְנַ*, ס״ו, הסוך דבר לצבע האתרוג; תת אתרוגים לאכילה.

תַּרְנ*, ת, (ר׳ תַּרְנְגִים*), שצבע האתרוג לו.

תַּרְנוּם*, ז, העתקה משפה אל שפה; תרגום

[1] תרבתר, цвѣтная капуста, Blumenkohl, chou-fleur, cauliflower

התורה לארמית; (לשון) לשון ארמית.

תַּרְגּוּם, ז, פעלת התרגם.

תַּרְגִּיל, ז, התרגלות באיזו עבודה, עשית איזה דבר כדי להתרגל בו.

תַּרְגִּימָא, ז, (מיני), מאכלים קלים הנאכלים בשעת הסעודה, מגדים ופרי הבאים לקנוח סעודה.

תַּרְגֵּל, פ״י, לַמד ילד ללכת ברגלים; ר׳ רגל, הרגל.

תַּרְגֵּם, פ״י, העתק משפה אל שפה; באר, פֵּרש; פרסם בקול רם. תֻּרְגַּם, הֻתְרְגַּם, היה מעתק משפה אחרת.

תַּרְגְּמָן, ז, מתרגם, מליץ, מעתיק משפה אל שפה; המתרגם (לפנים) את פרשת השבוע לארמית או ליונית בשעת קריאת התורה בבית הכנסת ומבארה; האמורא שעמד (לפנים) על יד החכם הדורש לבאר דרשתו לקהל.

תרד

תַּרְדָּא, ז, טרזן, איש פשריר.

תַּרְדֵּמָה, נ, שֵׁנָה עֲמֻקָּה, תאות שֵׁנה; מצב של אי הרגשה ואי התענינות בסביבה.

תַּרְהָ, ר׳ תַּתְרָה.

תַּרְוָה, נ, שם עץ אפיק[1].

תַּרְוָן, ר׳ טרזן.

תְּרֵי, ש״מ, שנים.

— תְּרֵי עָשָׂר, שנים עשר ספרי הנביאים הקטנים בכתובים (הושע, יואל, עמוס, עובדיה, יונה, מיכה, נחום, חבקוק, צפניה, חגי, זכריה, מלאכי).

תְּרֵי״נ, ש״מ, (תְּרֵי נְצוֹת), שש מאות ושלש עשרה מצות שבתורה.

תְּרִים, תֵּרִים, ז, דלת לחלון; דלת מתקפלת תרסית לחנות ששתשים בה ביום להגיה

[1] תרזה каменный дуб, steinei-che, rouvre, holmoak (ilex)

תְּרוּמָה, נ, מנחה, מתנה; חלק מרכוש וקנין הנתן לצרך קדש; חלק התבואה הנתן לכהן (אחד מארבעים עד אחד מששים מהתבואה); החלק היותר טוב; פעלת הטרים והסניף.

— תְּרוּמוֹת, שם מסכת בסדר זרעים העוסקת בדיני מתנות הכהנים.

— תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, נ, הסרת האפר מעל המזבח בבית המקדש.

— תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, נ, מעשר שעל הלוים לתת לכהנים מן המעשר שהם מקבלים.

— אִישׁ תְּרוּמוֹת, ר׳ איש.

תְּרוּמִי, ת, הטוב, הנעלה, הנבחר, המרוכם במעלותיו.

תְּרוּמָיָה, נ, מכס, תרומה.

תְּרוֹנוֹס, ז, כסא כבוד, כסא המלך.

תְּרוּעָה, נ, קול שמחה וצהלה; קול שאון מלחמה; קול שופר נפסק ורועד.

תְּרוּפָה, י, רפואה, אבק מרפא, סם מרפא; תועלת לאיזה דבר, תקון.

תַּרוּץ, ז, באור, תשובה על שאלה וקשיה.

(תרו) הִתְתָּרוּ, הֻרַּעַשׁ, הֻבהל; עשה צרכיו שלא לרצונו; חלה בטחלה אנושה ומסכנת.

הֻתְרַו, עשה צרכיו בשלשול.

תַּרְוָה, נ, שם עץ אפיק[1].

תַּרְוָן, ר׳ טרזן.

תְּרֵי, ש״מ, שנים.

— תְּרֵי עָשָׂר, שנים עשר ספרי הנביאים הקטנים בכתובים (הושע, יואל, עמוס, עובדיה, יונה, מיכה, נחום, חבקוק, צפניה, חגי, זכריה, מלאכי).

תְּרֵי״נ, ש״מ, (תְּרֵי נְצוֹת), שש מאות ושלש עשרה מצות שבתורה.

תְּרִים, תֵּרִים, ז, דלת לחלון; דלת מתקפלת תרסית לחנות ששתשים בה ביום להגיה

[1] תרד шпинат, Spinat, epinard, spinach

עליה המחזות לשני החנות; טנן וצנה.

— בַּעֲלֵי תְּרִיסִין*, ז״ר, כינוי לתלמידי הכתים בנגני התורה.

תְּרֵיסָר*, ש״מ, שנים עשר; °ן, קבוץ של שנים עשר דברים.

(תרך*) תָּרַךְ*, ס״י, נ״ש.

תַּרְכּוֹם*, ז, טלתחת עור העשויה בצורת ארנז.

תרם* (תָּרַם*), י״ת, הפרש תרומה לכהן, הרים תרומה.

תָּרְמָה, נ, מרמה, תרבית (שופטים, ט, לא?).

תָּרְמוּס*, ז, מין צמח תרפילי שגרעיניו דומים לפולים [1]).

תַּרְמִיל*, ז, ילקוט עור לעוברי דרכים, אמתחת; קציצה, מעשה הזרעונים של צמחים שונים (פולים, עדשים וכדומה).

תַּרְמִית, נ, ערמה, מרמה, נכלים.

תַּרְמַל*, ס״ע, הוציא תרמילים, עשה תרמילים, עלה תרמילים (צמח).

תַּרְנֵגֹל, ז, תַּרְנְגֹלֶת, נ, מין עוף ביתי ידוע ונגיל.

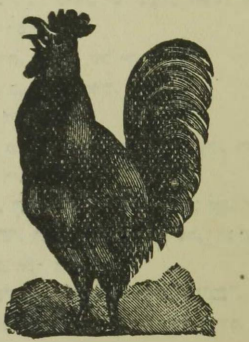

תרנגל

תָּרָן, ז, גם שהוקעים במקום מרומם לסמן; גם אניה, עמוד גבוה באניה לקשר אליו את המפרשים; °כנוי לאיש קפח וגבוה.

[1]) תרמוס, лупин, Lupine

— תַּרְנְגֹל בָּרָא*, ז, תַּרְנְגֹלֶת בָּרָא*, נ, דוכיפת [1]).

— תַּרְנְגֹל הֹדוּ*, ז, מין עוף ביתי שהובא מהדו.

תַּרְנוּם*, ז, בסא; כסא כבוד.

תַּרְנִיתָה*, נ, ר׳ תורניתה.

(תרס*) הִתְתָּרֵס*, ס״ע, (־נְּנֶד־*), הזעז, הרהב עז; תרנגל הדו התעקש; הגן בפני־; התגרה, הלחם, האבק.

תַּרְסִית*, נ, רצועה, שריר נעל, כרס.

תרע* (תָּרַע*, יִתְרַע*), ס״י, שבור, נתוץ, פרוץ. הַתְתָּרֵעַ*, פ״י, תקוע בשופר בעת צרה; השמע בשופר קול תרועה.

תַּרְעָא*, ז, שַׁעַר, דלת; מחיר דבר בשוק.

— תַּרְעָא דְּרוּחָא*, שער (מחיר דבר) שירד־יורד, לאמר: כיון שירד המחיר לא יעלה מהר.

תַּרְעֲלָה, נ, רוח עזים, רוח שנעזן; רעל, סם מות.

תַּרְעֵם*, ס״י, עורר למריבה; עורר אי שביעת רצון.

תָּרְעֲמָן*, ת, איש תלונות, בעל תרעמת.

תַּרְעֻמֹת*, נ, כעס, מרת רוח; תלונה, התלוננות תביעות ושענות.

תָּרָף, נמצא רק ברבים, ר׳ תרפים.

תָּרָף*, ז, חלקי שטר המשתנים בו לפי הצרך (שמות האנשים, סכום הכסף, התאריך, מקום ההלואה ומקום השלום, וכיו״ב הנוספים על המסמך, ר׳ מסמך); מקום נלוי; עָרוּה; הצד החלש והרפה שבדבר; מקום חלש בחומה וכיו״ב.

[1]) תרנגלת ברא, удод, Wiedenhopf, huppe, hoopoe (upupa epops)

(תרף), הִתְרַפֵּף, עלה תולעים, הכסה בתפה.
הִתְרִיף, התליע, הפלא תולעים; התקלקל על ידי רקבון, הרקב והשחת.
תְּרָפָה, נ, טנוף; בושה; עֲרוה; הצד החלש והריפה שבדבר.
תַּרְפּוּת, נ, סריצות והסקירות באנשי עובדי האלילים; היכל אלילים.
תַּרְפָּיָה, נ, תַּרְפִּין, ז, תריסה, אטצעי; רפואה; דבר משלשל (?).
תְּרָפִים, ז״ר, עצבי בית בתכנית איש שהיו לקדמונים כשומרי הבית ושלומו.
תַּרְפֵּס, ס״ע, ר׳ טַרְפֵּס.
(תרץ) תָּרַץ, פ״י, באר דבר קשה, ענה תשובה על שאלה, על קשיה. הַתָּרַץ, תָּרֵץ; [0]יַשר, עשה ישר (בפיוט).
תַּרְקַב, ז, מדת חצי סאה (שלשה קבים).
תַּרְקִישׁ, נ, אשפת החצים; ארנו.
תַּרְקִיָּה, נ, סרוי, טין אבן טובה כחולה [1].
תַּרְקִיעַ, ז, סם מתכת, מרקע ושטוח.
תַּרְשִׁים[0], ז, רשימת התכנית של בנין או מכונה וכיו״ב.
תַּרְשִׁישׁ, ז, טין אבן חן ירקרק כמי הים [2].
תַּרְשָׁא, תאר של ככוד בטלטול פרס.
תר״ת, ר״ת, תקיעה, תרועה, תקיעה.
תַּרְתֵּי[0], ר׳ תרי.
— תַּרְתֵּי, תַּרְתֵּי דְסַתְרֵי[0], תַּרְתֵּי דְסַתְרֵי אֲהַדְדֵי[0], שני הדברים האסורים סותרים ומתנגדים האחד לשני.
תַּרְתַּר[0], פ״י, סזר, שפוך ושזר.
תַּשׁ, ת, חלש, רפה.
ת״ש, ר״ת, תא שמע (בוא ושמע); תפלת שחרית.
תִּשְׁבָּחָה, נ, שבח: תהלה, הלל.
תִּשְׁבֹּעֶ״פ, ר״ת, תורה שבעל פה.
תִּשְׁבֵּץ, ז, רקמת אריג, משבצת.
תִּשְׁבָּרֶת[0], נ, שברים, משברים לא שלמים.
תִּשְׁוְאָה, נ, רעש, מהומה, שאון; חסך, אפלה.
— תִּשְׁוּאוֹת חֵן[0], כבוא בהוראת: תודה.
תְּשׁוּבָה, נ, מענה, דברי משיב דבר; באור, פתרון שאלה; חזרה לסקומו הראשון; *חרטה, נחם על מעשה רע.
— תְּשׁוּבָה נְגוּבָה[0], תְּשׁוּבַת הַפָּלָנִי[0], נ, תשובת דחוי, דחיה בקש.
תְּשׁוּמֶת, נ, (״ד), דבר המושם ביד איש אחר לעיכון או לעסק לזמן קצוב.
תְּשׁוּעַ, ז, תשועת, חלק תשיעי מדבר.
תְּשׁוּעָה, נ, רוָחה, הצלה, ישע; נצחון בטלחמה; עזרה.
תְּשׁוּקָה, נ, חפץ, חשק, תאות נפש.
תְּשׁוּרָה, נ, מתנה, מנחה, אשכר, דורון.
תְּשִׁישׁ, ת, חלש, רפה; ישיש, זקן.
תְּשִׁיעָה, ר׳ תושיה.
תְּשִׁיעִי, מספר סדורי שאחרי השמיני ושלפני העשירי.
תְּשִׁישׁ, תְּשִׁישׁ, ת, חלש, רפה; זקן, ישיש.
תְּשִׁישׁוּת, תְּשִׁשׁוּת, נ, חלשה, רפיון, אין אונים, חסר כח.
תַּשְׁלוּם, ז, (עי״ר) תַּשְׁלוּמִים, ז״ר, השלמה, טלואים; שכר; שלום חוב.
תַּשְׁלֵמֶת, נ, נטול, שלומים.
תַּשְׁמִישׁ, ז, שמוש, השתמשות בדבר; מכשיר; דבר שמשתמשים בו לאיזה צרך; תשמיש המטה.
— תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, ז, כנוי להתענות

[1] תרקיה, бирюза, Turkoise turquoise
[2] תרשיש Aquamarin

זכר ונקבה (בני אדם).

— תַּשְׁמִישֵׁי מִצְוֹת*, ז״ר, דברים שמשתמשים בהם לעשיית מצוה.

תַּשְׁנִיק*, תַּשְׁנִיקָ*, ז, חנק; מיתה חשופה וכלתי שבעית; צרה ולחץ, מצוקה וחסר כל; חסר נעימות בחיים; נשימה קצרה.

(חשע) תַּשַׁע*, ס״י, חלק דבר לתשעה חלקים; עשה דבר תשע פעמים; הכפל תשע פעמים.

תְּשׁוּעַ*, היה מחלק לתשעה חלקים.

תֵּשַׁע, נ, תְּשָׁעָה, ז, ש״מ, שמונה ואחת.

תֵּשַׁע עֶשְׂרֵה, שמ״נ, תְּשַׁע עָשָׂר, שמ״ז, תשע ועשר.

תִּשְׁעִים, ש״מ, תשע עשריות.

תָּשָׁר*, ז, ר׳ תשורה.

תשר° (תָּשַׁר*, יִתְשֹׁר°), ס״י נתן תשורה.

הִתָּשֵׁר°, התחשב כתש״כה. הַתָּשַׁר*, נתון תשורה.

תש״ר, ר״ת, הסילון של ראש.

תְּשָׁרִי, ז, שם החדש השביעי מניסן (בערך ספטמבר).

תשש* (תָּשַׁשׁ*, יִתְשַׁשׁ*), ס״ע, חלוש, היה רפה. הָתַּשׁ*, הַתַּשׁ*, הַחלש, הרפה.

— תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ שֶׁל־ כְּנַנְכָּה*, טבטא לאטר: סלוני חלש מאד.

תשר״ת, ר״ת, תקיעה, שבריס, תרועה, תקיעה.

ת״ת, ר״ת, תלמוד תורה.

תַּתָּא°, ס״י, תחת.

תַּתַּאי°, ת, התחתון.

תַּתּוֹרָה*, נ, שולים (של הכובע וכדומה).

תַּתָּרָן*, ת, חסר חוש הריח.